MONTALBÁN, Juan de (O.P.)

Ill[ustrisi]mi ac Reu[erendisi]mi D.D.Fr. Ioannis de Montalban... Disputationes Theologicae in I.P.D. Thomae coelorum reginae, del Rosario... / per P. Praesent. Fr. Didacum Raspeño, eiusd. Ord. cuius labore, et industria in lucem prodeunt ; tomus primus. -- Excudebat Salmanticae : Ioseph Ortiz Gallardo, 1729

[60], 504, [12] p., $-2$6, @-3@6, A-Z6, 2A-2V6 ; Fol.

Disputationes Theologicae in I.P.D. Thomae coelorum reginae, de l Rosario. -- Port. con orla tip. y marca de imp . -- Antep . -- Texto a dos col.

1. Tomismo 2. Tomismoa I. Raspeño, Diego (O.P.) II. Título

R-5549 Ejemp. falto de 1 p. al final. -- Falto de enc.
R-5245 Enc. perg.

D 5604
R-5549.

ILLUSTRISSIMI, AC REVERENDISSIMI D. D. FR. JOANNIS DE MONTALBAN, EPISCOPI ACCITANNI. DISPUTATIONES THEOLOGICÆ IN PRIMAM PARTEM DIV. THOM. TOMUS PRIMUS.

ILL.MI AC REV.MI D.D.F.R JOANNIS DE MONTALBAN

EX ORDINE PRÆDICATORUM

SALMANTICENSIS ACADEMIÆ IN SACRA Theologia Magiſtri, ac Veſpertinæ Cathedræ diu Moderatoris: Epiſcopi Accitanni, & Bacenſis, & iam ad Eccleſiam Placentinam Promoti

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ IN I. P. D. THOMÆ COELORUM REGINÆ,

DEL ROSARIO,

MIRA PULCHRITUDINE IN SUO TYPO HUIUS SALMANTINI CONVENTUS S. STEPHANI PRÆFULGENTI DICATÆ.

PER P. PRÆSENT. Fr. DIDACUM RASPEÑO,

eiuſd. Ord. cuius labore, & induſtria in lucem prodeunt.

TOMUS PRIMUS.

Anno Domini MDCC XXIX.

CUM SUPERIORUM PERMISSU.

Excudebat *Salmanticæ*: JOSEPH ORTIZ GALLARDO.

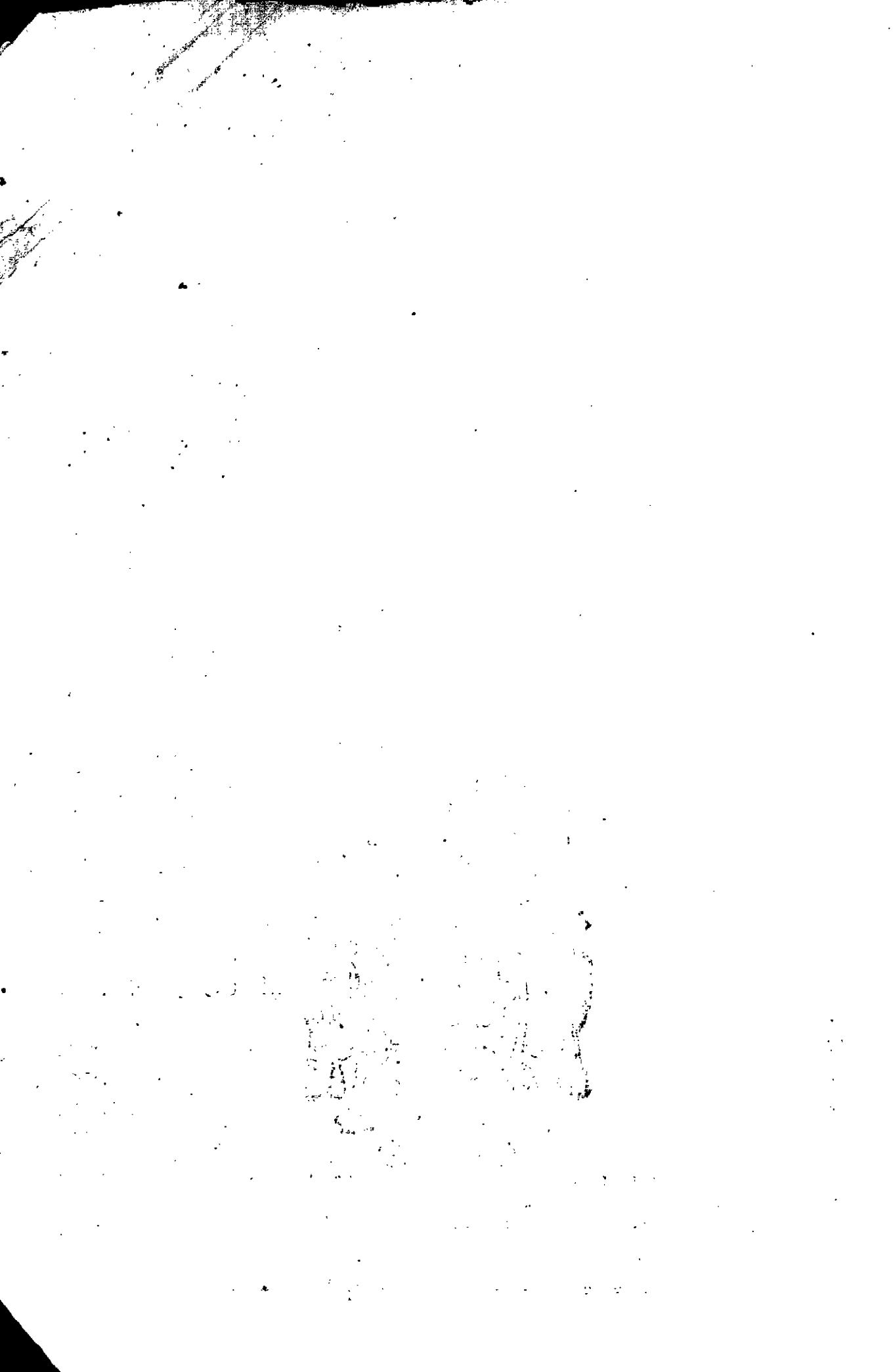

INVENTRICI GRATIÆ

REGIÆ, AC FOELICI COELORUM PORTÆ
AUGUSTISSIMÆ ÆTERNÆ SAPIENTIÆ SEDI,
INCARNATI VERBI DIGNISSIMÆ MATRI
SUB GRATISSIMO SIBI

SANCTISSIMI ROSARIJ

COGNOMENTO.

EXIMIÆ BENIGNITATIS, ATQUE HUMANITATIS
IN HOC PROTO-MARTYRIS STEPHANI
SALMANTINO COLLEGIO
TYPUM SUPERSPECIOSUM TENENTI.

PROPHANA olim, BEATISSIMA VIRGO, luſit Antiquitas Urbium portas Iconibus Minervæ redimiens, atque exornans, quòd eam Scientiarum, bonarumque omnium Artium Altricem exiſtimaverit. Delira verùm, atque deluſa mentita ſibi eſt vana ſuperſtitio; cum non ſimulata Dea, ſed Dei Genitrix Alma veram fœnerata ſit hominibus ſapientiam. *Fons* (ait quidam) *Sapientiæ Verbum Dei in excelſis.* Seu ut alter *in corde Patris*: Aſt rapuiſti, cum ab Angelo inveniſſe Te apud Deum gratiam prædicata eſt; ut per Te ad nos uſque deduceretur viſibile temperata gloria potentiæ ſuæ, qua apud Patrem erat, nobis abſconditum, & ut per nos erat, extraneum, fieretque noſtris uſibus aptum, nobiſcum conviveret, noſtramque ignorantiam congruis hebetudini ſenſuum noſtrorum ſermonibus erudiret. De Te igitur ſapientia ipſa, atque Scientia Dei, à quo *omnis ſapientia eſt*, per clauſam portam ad nos exivit: ſiquidem deſurſum ſapientia veniens *primum quidem pudica eſt*. At non receſsit, ſed tecum manſit; cum ita audiveris Verbum Dei, *ut ſuprà omnes huius vitæ mortales cuſtodiveris*; ac eiuſdem Verbi præconio, Auguſtino interpretante, Beata, & felix aclamata ſis, *quia Verbum Dei cuſtodiſti; non quia in Te Verbum caro factum eſt.* Intra Te ergo eſt: non iam Æterni Patris obumbratione tegente, ſed Sole illo uno tribus luminibus glorioſo, ut Nazianz. eloquitur, Domicilium mentis tuæ illuſtrante, ut lumen tuum, hoc eſt, Filium tuum, Dei Verbum in ſplendoribus concipias Sanctorum, & per Te effundat lumen Sapien-

Eccleſiaſtici 1. verſ. 5.

S. Bernardi Serm. 60. in cap. 4.

Eccleſiaſtici 1. verſ. 1.

Iac. 3. v. 17. Beda ſup. 11. Lucæ.

Lib. de Virg.

Orat. 13.

tiæ ſuæ ſuper omnes filios hominum. Ut quid verò per Te ad nos deſcendit; niſi ut per Te etiam ad ſe revocet? Ut ſicut ipſius ad nos Auguſta porta facta es; ita & noſtri ad ipſum in lumine ſuo videndum, & beatè perfruendum Porta fœlix, ampla, patens, & potens ſis. Nec id tantum: ſed & gradus, Scalaque, per quam Deus deſcendit ad homines, remigrentque ad Deum, & ipſi: *Ut quidquid ſpei, quidquid gratiæ*, gloriæ denique eſt, à Te noverint redundare, per Te ad nos decurrere, ac demùm per Te ad Deum, qui Fons vitæ eſt, Fons ſapientiæ, regredi. Magna hæc, EXCMA VIRGO: ſed & Tu vias vitæ, occultaſque incarnatæ ſapientiæ, *duras* planè, ut Pſaltes Regius olim præcinit, *notas*, planaſque feciſti, ut ambularemus per eas, dulcedinisque Tuæ gratia temperatas demonſtraſti *capaciſſimo illo Hymno*, quem Cœleſtis ad Te Hierarcha detulit ex ſupernis decantato, ut iam Chriſti Sacramentum non abſconditum, arduumque ſit, ſed patens, ac mellæum in Pſalterio tuo apertum, & ſaporatum. Hic liber (qui Tu eſt) generationis eius olim inenarrabilis: cum in Te utraque generatio manifeſtata ſit. Et tametſi ſygillatus olim à gemebundo Ioanne fuerit conſpectus: ſed Sacramenta ipſius reſerata per Te, apertaque ſunt; ut moneas, & dicas: *Hæc eſt via, ambulate in ea.* Quorſum hæc? Ut quæ à Te ſuſcepta ſunt, redantur tibi, Ampliſsima VIRGO. In procinctu quippè ſunt opera ſervi tui, fidelis (ut pie credo) Filij tui Adminiſtri *D. D. Ioannis de Montalban*, ut lucem videant: publicæ utilitati ſe prodant. Et cuius erunt primitiæ? Nonnè tibi, cui tot titulis debentur? Primò quidem quod Te præventa, ac præveniente incœpta; Te opitulante, ſuffraganteque auſpicentur Religiosè, ac pie conſumata, & perfecta: edoctus enim ille Religioſiſsimus Doctor initium ſapientiæ eſſe timere Deum: &: *qui indiget ſapientia; poſtulet ab eo, qui dat omnibus affluenter*; Te à tenero Altricem duxit ſapientiſsimam, Advocatam accivit, ut ab eo omnem ſufficientiam, exuberantiam immo, per Te haberet, qui omnia per Te nos habere voluit. Quibus te, Pijſsima VIRGO, inflexit gemitibus, emovit lachrymis, devinxit precibus, humillima importunitate devicit? Congruum ergo eſt, ut reddantur tibi; quæ à Te, ni parum Religioſi, pijque eſſe velimus, mutuata ſunt. Non enim ſuſtinet, *Miſericordiæ Mater* humiliter, ſeduloque ob Dei, Filij denique interpellari gloriam, nec inclinari, non annuere. Nec Te quomodolibet accivit: curavit ſanè per Sacrum Pſalterium tuum, quem tibi *gratiſsimum* Orandi genus declamaſti iam, *& ad Dei Miſericordiam impetrandam accomodatiſsimum*. Quid ni à Te obtinuerit Familiæ tuæ Marianæ (ſic appellabatur Antiquitus Ordo Prædicatorum) addic-

D. Bernard. Serm. de Nativit. B.M.

Pſalm. 15. & 16.

S. Athan. in Orat. de SS. Deip.

D. Thom. 2. 2. quæſt. 2. artic. 8. Corp.

Iſaiæ 30. v. 11.

Iacob. 1. v. 5.

Brevier. Ordin. Prædic.

dic-

dictiſsimus Alumnus? Quandoquidem ad Patres, Maioreſque noſtros non aliò, quam per illum tot exundantes doctrinæ, ſapientiæ, & eruditionis transfudiſti fluvios in alveos ſe latiſsimos, capaciſsimoſque ſpatiantes. Accedit: Orationibus, ad morem Præcept. Ang. ieiunia rigidiſsima, conflictationeſque alias adhibuiſſe, ut Te propitia Theſaurum abyſſos, mariaque latentem inveniret. Tibi ergo, in qua ſedile Auguſtum extruxit, ut per Te effunderetur ſuper inquirentes ſe ſapientia ipſa; in gratitudinis inſigne Authoris nomine dicantur ſub *SANCTISSIMI ROSARIJ* numenclatura; cuius ille, cum devotiſsimus à puero exiterit cultor, tum Provectus iam zelantiſsimus propagator. Sed & materia in prima operum parte tractata, trutinataq̃ id ipſum extorquet, atq̃ expoſcit. De *Viſione Dei* illa eſt: de divitijs atque ſapientiæ, & ſcientiæ illius. Et illa quidem *Gratia Dei eſt*, cuius Tu inventrix es; à qua nos extorres facti, antiquo ſuppoſiti interdicto eramus, ne viam ligni, ianuamque Paradyſi peteremus. At per Te nobis aperta eſt, quam glorioſiſsima triumphans Porta Fœlix, & Auguſta, ianuaque ad introitum Regia nobis facta eſt, quam Te aperiente intrabimus, luſtrabimuſque viſionem illam magnam, ni tantæ Oſtiariæ infidi, ingratique, ut cum Meliſluo Parente loquar, inveniamur. Ianuam itaque, portamque operum Authoris noſtri viſionem illam ab eo locatam, locandam cenſui: ianuam portamque fœlicem, ut fœliciter ad Filij, tuique gloriam, Eccleſiæ, proximorumque utilitatem prodeant, appellito, OPTIMA VIRGO. De Archanis inſuper illis abditiſsimis proculdubio Sapientiæ, & Scientiæ Dei elaborati tractatus iure, meritòque dicantur tibi, intra cuius Virgineum ſinum ſapientiæ Sol fuſus, & clauſus eſt; quo exinde Regio uti veſtimento circumamicta progredereris. *Iure MARIA*, inquit Bern. *Sole perhibetur amicta, quæ profundiſsimam Divinæ Sapientiæ ultra quã credi valeat, penetravit abyſſum: ut quãtum ſine perſonali unione creaturæ conditio patitur, luci inacceſsibili videatur immerſa.* Ex tanto igitur lucis pelago quidquid rectum, verumque de eiuſdem occluſiſsimis finibus pronunciatum eſt, trahit Originem, trames eſt: ergo tibi, PIENTISSIMA VIRGO, exolvitur quod tuum eſt. Aſt nec tantus ego ſum, ut celſum glorię tuę præſumam adire Thronum, Solio Regio appropinquare; Patronos accerſo, Interlocutores adhibeo. Et qui erunt illi? Certè qui ex Te ad devotum Authorem N. Medij, Doctoreſque exiterunt Aug. Mag. Par., Thomaſque Præcep. Ang. Hi ſtrenui, atque robuſti Terræ Promiſsionis luſtratores: qui eiuſdem ita uberem, ac pellucidam tradididerunt notitiam, ut poſt hanc illa tantum viſio ſupetat. Et Auguſtinus quidem: *Videbimus*, inquit,

Ad Rom. 6.

Serm. Signi Mag.

ama-

l. de Civit. c. 24. de Trin. cap. 16. 4. sup. Gen. ad litt. capit. 23.

amabimus, & laudabimus: & non erunt volubiles cogitationes nostræ ab alijs in alia euntes, atque redeuntes. Et cognitionem illam *in Verbo,* & *extra Verbum* quis prior tradidit Augustino, quam Matutinam, Vespertinamque appellandam contradidit. Quis verò ita profundiùs, perniciùs, atque subtiliùs secreta iudiciorum Dei penetravit archana? Quis non post primos Satores Fidei, verbique in Orbe Administros Augustino non deferat principatum? At sat erit de renovato Augustino, illustrato planè per Solis Ecclesiæ, ac Orbis radios, Thoma denique edicere quod devotus ille, iamque æterna Dei visione donatus Ang. Mag. Discipulus ad eum detulit præconium: *Sicut audivimus*, *Psalm. 47.* respondit quæsitus an ita, ut dictaverat, se haberent, *sic vidimus in Civitate Domini virtutum, in Civitate Dei nostri.* Et quod sapientissimus, devotissimusque in Rhytmo prodidit de tanto Doctore Iesuita ille Labeus: *Post Thomæ summam*, ait, *non restat nisi visio clara.* Ubi plenitudo cognitionis, scientiæ demum ebibitur in ipso Fonte: quo per Te, VIRGO REGIA, ad Augustinum, & Thomam præcipiti amnine defluente satiata terra est, ac repleta Scientia Domini. Qui altius, ac nervosius gloriam tuam contemplati, assequutique sunt? Qui ita profusè de honore Virginitatis, cum incomparabili Matris Dei dignitate prædicavere. Undè sublimitas Augustino; nisi ex mellęo, nitidoque pectoris tui candore cor eius penetrante? Undè Thomæ; nisi ex gratiæ tuæ plenitudine, quam in chartula glutivit infans, ut digestam iam postea expromeret? Qui ita valenter monstra hæresum postravere? Ut videlicet tibi cunctarum interemptrici conniberent, ac verbis, factoque de Te monstrarentur optimè benemeriti. Pei hos ergo, VIRGO AUGUSTA, opus ex doctrinis eorum per Te sapientium Altricem refusis confectum ad Te dirigitur, dicatur, & offertur, ut acceptabile munusculum fiat; tuo excipiatur in gremio, sub umbra pietatis tuæ ad perfectionem tendat: & Te, quę Turris David es, ex qua Thomistici Clypei pendent, protectrice, potentissimaque adiutrice inoffenso pede ad tui, Filij tui, & Servatoris nostri honorem, & gloriam vulgetur, & PROCEDAT.

Tuos inter Servos Minor,
demissusque Cappellanus.

Fr. DIDACUS RASPEñO.

CEN-

CENSURA RR. A. PP. Fr. JOANNIS DE ALIACA,

Primariæ Cathedræ Facultatis in Universitate Salmantina, longe iamdiu Moderatoris Conventus S. Stephani, & Fr. Joseph Velzunce, in Vespertina Cathedra eiusdem Universitatis dudum promerito jubilati, & eiusdem Conventus.

IUSSU R. A. P. N. Fratris Christophori de Miranda, huius Provinciæ Hispaniæ, Ordinis Prædicatorum Prioris Provincialis, examinanda nobis tradita sunt *universa Opera Theologica Illmi. à Rmi. D. D. P. Fr. Joannis de Montalban*, in hac alma Universitate olim Vespertinæ Cathedræ Theologiæ Sacræ Moderatoris declamatissimi, Episcopi postea Accitranni, & Bazensis, & ad Placentinam Sedem postremò assumpti, quæ publici iuris facere studet solicitè *R. P. Præsentatus Fr. Didacus Raspeño* Authoris comes individuus. Sed dum Censorum partes subire cogimur, in Præceptoris nostri maturata iudicata olim, offendere videbimur. Haud opportuna sanè connexio, ni obedientiæ vinculo subligata foret; & cuius termini, extremaque, nec si Thæsei, quidem filo colligentur, coire valeant, non rescindi adinvicem, mutuo separari. Difficile certò in dubium, quæstionemque evocare modo, quæ iam diu persuasa sunt, ut theoremata è suggestu emeritissimi Præceptoris credita: difficiliùs planè iudiciariam sortem super ea emittere, censoria virga coequare. Etenim discipulos à Præceptore alienatos à suscepta semel disciplina semotos, Fabius prohibet, dum monet in præceptionibus suis, *ut Præceptores suos non minus, quam ipsa studia ament.* Lib. 2. Quorum fidem, penes ipsos mansuram, asservandamque esse Pythagoreorum Principi placuisse ex eius in Schola, Gymnasioque praxi Valerius Maximus ostendit ipse. Tantum ille censuit Magistro ab auditoribus deferendum, ut docibili assentatione, ita esse illico existimarent, quæ ab ipso semel excidissent: nec eundem, alium vè de susceptis ad septenium liceret interrogare; nephas interdictumque apud eos, Magistri dicta, documentaque diiudicare. Ast infirmum iudicium futurum esse, quis non sapiens videat, producto schemate:

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
testa diu. Horat. 1. ep. 4.

Nam quam fixe adhærere soleant, quæ capessere ab infantia homines Villarum habitatores ostendunt: *Qui in sordibus, esto ibi sint, & in defectu delectationum, & in malitia eiborum; odio tamen habent habitationem Civitatum, nec delectantur in delitijs earum, & eligunt potius ea, in quibus nutriti sunt, quam ea, in quibus non sunt, licet sint meliora. Et simile contingit homini in scientijs, & oppinionibus, in quibus enutritus est ab infantia sua: quoniam diligit illas, & confirmat rationes earum, & amplatur in contrarijs. Et ideò propter istam causam deficit intellectus hominis in apprehensione veritatis.* Rabbi Moyses lib. 3. cap. 30. Arrisserunt nobis à pueris penè Theoremata in re Theologica, D. Montalban: ea insederunt firmitudine, ac soliditate, quam mira illius perspicuitas in ostendendo, in persuadendo efficacia, ac maturitas in fundando evinceret. Nec hæ tantum: sed eximia, quæ exordijs Doctoratus sui peritissimorum quorumlibet fama, opinioque prosecuta est: adeo, ut sublimitas, & præstantia ipsius, sivè in Theatro producta, sivè in Codicibus asservata, communem omnium existimationem attraxerit; ac in proverbij stylum *consuetudo*, ut Tullij utamur verbis, *fidem attribuerit.* 2. Retho. Nec immerito: nam etsi sapiens idem Rethor, Oratorque eloquentissimus peritiam dicendi, docendique, *in natura, doctrina, atque usu* reposuerit; parum sibi de ingenio, excelentissimo licet; indulsit semper ille: in sententijs eligendis severissimus Judex expertus est, in firmandis, exhibendisque actuosissimus, vigiliarum Ibidem.

cul-

cultor, studij atque. Horum in operibus suis, agnovimus claritatem, firmitatem, ac soliditatem legitimum fœtum; iugis oratio, continuumque iciunium legitimam prolem eduxere. Audierat, quod dictum est: *Mores ornant scientiam: & ideò præceptis legendi præterea quoque vivendi adiunxit.* Non aliud in Præceptore didicimus nos, qui cum illo diu domestice conversati sumus, nisi, quod appositè, sapientissimus quidam de discendi modo, interrogatus respondit: *Mens*, inquit, *humilis, studium quærendi, vita quieta, scrutinium tacitum, paupertas, terra remota. Hæc referare*, subiungit idem, *solent multis obscura legendo.* At quot ipse obscura nimis ecelsitudine, distantiaque à communi hominum captu retulerit? haud facile enarrandum, ponderandumque! Celsa, nimirum, clara, ac firma admodum Thomisticæ Scholæ principia, & fundamenta collustrata, exornataque hucusque à plurimis, eisque nobilissimis Angelici Magistri Discipulis conspiciuntur: horum in quibusdam miramur profunditatem, claritatem in alijs, in alijs extensionem: nec tamen undecumque trutinata, enucleataque, aut Angelicam ostentabant lucem; aut commodiori, prolixo utpotè, aut succincto nimis, referebant stylo, ut Angelici Præceptoris decebat Discipulos. Hoc verum egit Ill. Montalban, ut retenta ipsorum firmitate, soliditateque, profunditatem unius Joannis à Sancto Thoma patefacere adortus fuerit, subtilitatem ingenij evoluti sæculi Ill. Godoy, cum methodi pulchritudine suaptè adeptus sit; resectisque infatigabili labori, ac studio, quæ congerie, ac multitudine, doctrinæ lucem, acumenque Lectorum obscurare solent; profunditatem cum claritate ingenita doctrinæ Angelicæ exhibuerit, ac firmitate eiusdem retenta, pulchritudinem styli brevitati sociatam ad levamen, utilitatemque Tyronum, provectorum atque complexus est. Quippè *cum fragilis memoria sit, & rerum turba non sufficiat; eggregiè Doctorem formare videtur, qui dicit: Quidquid præcipies, esto brevis; ut dicta citò percipiant animi dociles, teneantque fideles.* Tanto igitur Magistro à iuvenibus libentissimè, (ut ingenue fateamur) auditores devoti sumus; assentationum suarum alacres, tenacesque Sectatores. Quì ergo fieri queat Censorum super universa Theologica opuscula Magistri nostri, exolvere iura? *Alienum te à personis omnium redde in iudicio*, Hieronymus monebat. *Ac timore, amoreque iudicium humanum perverti*, Isidorus testis est. Quis ergo liberos ab his nos iudicet erga Præceptorem nostrum, præceptaque ipsius, quem Parentem colere, *non corporis, sed mentis*, tàm sapienter, quàm prudenter, docet Quintilianus? Quos iam diu Satyrus provocavit, cum dixit:

Dij maiorum umbris tenuem, & sine pondere terram,
Spiratantesque crocos, & in urna perpetuum ver
Qui Præceptorem Sancti voluere parentis esse loco, & cætera.

Celebratissimus ille Græcorum Princeps Alexander ampliori percensuit gloriæ Aristotelem Præceptorem nactum, quam genitorem Philippum: *Ille, ut essem*, inquit, *efficit; hic autem, ut optimè institus essem.* Maximus postremo Doctorum Hieronymus non dumtaxat gaviſus est Præceptore in Divinis Litteris Nazianzeno, sed Donato, Libanioque in humanioribus, ac tropis. Nos verò, qui ab Ill. Montalban, non tropos diddicimus, Vergilianam pulchritudinem; uberem Homeri iucunditatem; sed ab exploratrice scientia Trivalium Architectonica, quadrivaliumque directiva ex Doctore exordium fecimus; universarum Dominatricem edocuisse maximopere gloriamur; quo iure non obstringamur ei? Quo iudicio, atque æquitate cryſim facturi? At indulget ex Alto (ut pie credimus) Filijs Pater: potestateque in hoc demandata omne nobis suorum operum iudicium tribuit. Ille enim superstes adhuc, hortabatur doctrinæ publicæ arbitrum veritate, æquitateque constitui debere, *ut in eius manu nullius authoritate pervi quædam sonæ titubet, aut vacillet libra iustitiæ*: atque Critici minus grati eidem fu-
Epist. ri eramus, si amore, affectioneque erga ipsum in censura operum illius

pro-

Hugo lib. 3. Didascal.

Apud eundem ibidem.

Petrus Blesen. in quadam Epist.

In Epist. ad Dam. lib. 3. de summo bono.

Quint. lib. 2. de Præcept.

Ant. in Melisp. part. 2.

Petrum Raul. in quadam

promenda non exueremur, quod ſciamus, Tullio referente, proverbium; *exuit perſonam Judicis quiſquis amicum induit.* Publicæ igitur cauſæ deſtinatos æxtimantes, ac Eccleſiæ utilitati, & honori conſulturos; celeritatem inficiabitur in nobis nemo, quam *in iudicando* lucius noſter criminatur, cum Ill. Montalban opera frequentiſsima nobis fuerint. Intellexerimus ne? Alij incorruptius iudicent, ne blandiri nobis videamur Ariſtotelico dicto, *unuſquiſque*, videlicet, *rectè iudicat, quæ probe intelligit.* Curavimus ſanè: & quæ per nos, alioſque innumeros, illoſque doctiſsimos, de ipſius ſentimus operibus, iudicio damus. Nec enim in angulo, dictata ſunt, intra domeſticos vè lares occluſa; in Gymnaſio publico Salmantino perlecta ſunt, communi peritiorum plauſu, aclamationeque exſcripta, in magno prætio ex tunc habita. Nullus non miratur ſubtilitatem ingenij, materiarum diſcuſionem, diſcutiendorum delectum, opinionum ſecuritatem, robur ex propria pœnu ſolidis antiquorum fundamentis adiectum. Agnovimus ex diuturna cum eo neceſsitudine in verum proclivitatem: eius inveniendi perpetuum ei ſtudium fuit; hoc ſedulò requiſsivit media luce Angelici Præceptoris, in cuius caſtris exiſtere, tametſi non illicò univerſis pervium, ſemper ei Religioſiſsimum fuit. Hoc opus eius, hic labor, ut Angelici Magiſtri mentem inveniret; inventamque Diſcipulis brevitate, claritateque nihilominus ſolita exponeret. Haud caſus certè labor: cum collata hinc, & inde luce Angelica clariorem è theſaro operum ſuorum produxerit, eademque ſcripta ſua reſperſerit undecumque. Hanc univerſorum aſſentationem audivimus, dolentium ingenij Authoris, Præceptoriſque noſtri ſcripta rudiori carectere tantum excutriſſe tempus, nec politiori, communique vulgari, ut ſtudioſi omnes commodiori, quod aptaſſent, ſtylo fruerentur. Regratiandum itaque laudabili ſtudio, diligentiæque devinctiſsimi Authori noſtro, qui ea in lucem publicam mittere decrevit, ut decebat, ad Dei gloriam, communemque ſtudioſorum utilitatem. Prodeant igitur: atque ad Angelicam lucem exculta, & elaborata veridicam, atque ſecuram à luce illa mutuatam referant doctrinam ab omni erroris in fide, moribuſque nævo alienam. Sic cenſemus, *ſalvo meliori*, &c. In hoc Protho-Martyris Stephani Salmantino Collegio. Die ſexta Septembris Anni Domini milleſimi ſeptingenteſimi vigeſimi noni.

Apud eumdem ibi, Seneca in proverb.

6. Ethic. à text. 5.

Fr. Joannes de Aliaga.
Mag. & Primarius Moderator.

Fr. Joſeph Velzunce.
Cathedraticus Jubilatus.

FACULTAS R. A. P. N. PROVINCIALIS.

FRATER Christophorus de Miranda, in Sacra Theologia Magister, ac Provinciæ Hispaniæ Ordinis Prædicatorum humilis Prior Provincialis, tenore præsentium, & authoritate Officij nostri concedo licentiam *Patri Præsentato Fr. Didaco Raspeño* Conventus nostri S. Stephani Salmantini, ut possit prælo mandare, & in publicam lucem dare *Opera Theologica*, quæ dictavit, atque scripta reliquit *Ill. ac Rmus. D. D. Fr. Joannes de Montalban* Episcopus Accitanus, & Placentinus Ordinis nostri, olim Vespertinæ Cathedræ Salmantinæ Moderatoris; præmissa tanem censura, & approbatione RR. PP. MM. Fr. Joannis de Aliaga Cathedratici Primarij, & Fr. Joseph Velzunce Cathedratici olim Vespertini eiusdem Universitatis, ac servatis omnibus à S. Concilio Tridentino, ac alijs iuribus dispositis. In quorum fidem præsentes litteras propria manu subscripsi, præcepique signare Sigillo minori Officij nostri, & munire à Secretario nostro. Datis in Conventu nostro S. Dominici de Victoria, quinta die Decembris anni Domini millesimi septentinteſima vigesimi octavi.

Fr. Christophorus de Miranda.
Prior Provincialis.

De mandato R. A. P. N. Provincialis.

Fr. Emmanuel Escaregui.
Præs. Socius, & Secretarius.

Regist. Fol. 389.

CEN-

CENSURA R. ADM. P. M. Fr. JULIANI CARRIO & Valdès, Ordin. Regalis, B. MARIÆ de Mercede, Redemptionis Captivorum, in Universitate Salmantina Doct. Laurea decorati, & in eadem pro merito Durandi Cathedræ Moderatoris, Collegij sui Veræ-Crucis Rectoris emeriti, & totius Provinciæ suæ dudum Provincialis dignissimi.

M. P. S.

CENSORIS munus à Supremo Castellæ Senatu mihi commissum, ut in publicam lucem prodeant *Posthuma Commentaria in Div. Thom.* Illmi, ac Sap. Mag. D. Fr. Joannis de Montalban, Episcopi Accitani, & ad Ecclesiam Placentinam etiam assumpti, non solum non admittere, sed reijcere, aut reppellere æquum, & consentaneum erat. Quid enim tàm à ratione alienum; ipsique tàm dissonum, quàm Discipulum Magistri labores, opera, & scripta iudicis severitate evoluere, aut perscrutari? Cum Discipulus se se imparem, Magistroque valde inferiorem fateri necesse sit.

Sed age: nunquid si obedientia præssus, authoritateque compulsus, quid de huius Illmi Mag. Commentarijs sentiam, dixerim; modestiæ limites transgrediar? Minimè. Censoris enim munus nullus exercere valet, nisi authoritate suffultus,& sufficientia præditus: cum igitur ego meam sufficientiam, si qua in re Theologica est, si aliquem in hac Divina Scientia fructum feci, ex Commentarijs huius Illmi Mag., cum in Codicibus manuscriptis omnium manibus versarentur, hauserim, collegerimque; si quam circa hæc commentaria sententiam proferam, ipse Sapientissimus, Illustrissimusque Magister labores, & scripta sua Censoris severitate diiudicat: & sic ad instar Divinæ Sapientiæ verè dicere possum: *Mea censura non est mea, sed Authoris, qui me docuit.*

Nec ex hoc timendum venit, (cum contra ius, & fas Judicis, & Partis iura in unam, eandemque personam coadunari sit necessarium) sinistram sententiam laturum; nullus enim strictior, severiorque Judex erga opera, & scripta sua quam Author ille, qui sudorem, & labores suos oblivioni tradere, publicæque luci denegare in animo habet, ut Sapientissimus hic Magister, dum adhuc superstes esset, firmiter decreverat: ergo Illmi Magistri Illma Commentaria oblivioni traddenda? Luce publica digna non sunt? Nihil utilitatis Theologorum Scholæ sunt allatura? Author ita censuit. Sed hæc sententia, quæ Authoris modestiam, animique moderationem plurimùm commendat, in Discipulo iniquitatis, & perfidiæ signum evidentissimum foret: eius igitur severitate aliqualiter in me transfussa, & mitiori facta; quid de his Commentarijs sentiam veritate duce, & reverentia comite, paucis exponam.

Cum iuvenis, & Collega huius Veræ-Crucis Collegij hanc Salmantinam Scholam frequentarem, sæpissimè Illmum Authorem disputantem audivi, eo ingenij acumine, ea acri, & vehementi modestia arguentem, ea profunditate, & maturitate iudicij propugnantem, ut punctum cuiusliber, vel innodatissimæ difficultatis, & eiusdem per apertam solutionem ob oculos omnium proponeret, ea denique concisione, & expressione ut à rudioribus, & ineptioribus perciperentur. Sed quid mirum? cum Sapientissimus hic Author non ut Adulterina, sed ut Generosa Aquila, non acie palpitanti, sed fixis oculis Solis Aquinatis contemplator semper extiterit, in ipso veritatis fonte

lucidiſsimos doctrinæ radios ebibens, & hauriens. Quod igitur vidi, audivi, quod in Codicibus manuſcriptis didici, & memoriæ mandavi, id ipſum in his voluminibus, non ſine maxima animi voluptate, iterum lego, iterum evolvo, hoc inſuper animadvertens, (quod tunc ætas non ferebat) nullum ex Antiquis, Modernisque Angelici Magiſtri Commentatoribus forte reperies magis Litteræ, & Sententiæ eiuſdem Angelici Doctoris inhærentem, eiusque Angelicam mentem magis percallentem, & enucleantem.

Sed nullum, meo iudicio, fortius, & efficacius argumentum huius Illmi Authoris ſapientiam, & doctrinam magis, & commendat, & convincit, quam celeberrima Commentaria in primam ſecundæ Div. Thomæ communi omnium Theologorum plauſu maiori ex parte iam prælo mandata Sapientiſsimi, & Reverendiſsimi noſtri Primarij Fr. Joannis de Aliaga, Illmi Authoris Fideliſsimi, & Addictiſsimi Diſcipuli. Quod enim hic intra privatos parietes, antiquiſsimę, & nunquam ſatis laudatæ D. Stephani Domus, Religionis, & Sapientiæ Matris, quæ tot, & tales Filios virtutibus, & litteris Commendatiſsimos Mundo, & Eccleſiæ edidit: quod enim (inquam) intra privatos huius Domus parietes ex ſui Illmi Magiſtri pectore ſecreto olim potavit, in prædictis Commentarijs eructavit poſtea Sacris Litteris, Doctrinis Patruum, accutiſsimis argumentis, efficaciſsimis ratiocinijs eandem Ang. Mag. Doctrinam ea dexteritate, & extollens, & explanans; ut ſi Commentaria Commentarijs comparare velis, utrumque victorem dices, utrique Lauream donabis. Reddeat ergo in perennem, & immortalem hominum memoriam (ſi forte excidit) Illmus N. Author, ut, ſicuti ſuis Epiſtolis Paſtoralibus Eccleſiæ Prælatos docet, & inſtruit, his Sapientiſsimis Commentarijs Theologiæ DD. præſsit, & præluceat. Sed ne in longius ſermonem protraham, & meo muneri ſatisfaciam, nihil in his Commentarijs veræ, & ſanæ doctrinæ diſſonum, nihil ab intelligentia PP., nihil à mente D. Thomæ alienum, ſed omnia conſona, omnia Sacræ eruditionis plena, omnia denique ſcitu digna reperies. Ita cenſeo in hoc Veræ-Crucis Salmantino Collegio B. M. V. de Mercede, Redempt. Captivorum. Die V. Menſis Auguſti. Anno Domini M DCC XXIX.

Mag. Fr. Julianus de Carrio & Valdès.
Durandi Cathedræ Moderator.

CEN-

CENSURA R. AD M. P. JOANNIS MATHEO,

ex Sacra Clericorum Reg. Minorum Familia, in Universitate Salmantina Doctoris lauro insigniti, & in eadem Cathedræ S. Thomæ Moderatoris, Prædicatoris Regij, Collegij sui S. Caroli semel, & iterum Præpositi vigilantissimi; ac tandem Provinciæ suæ pro merito, semel, ac iterum Provincialis dignissimi.

PLURIBUS ab hinc annis scripta Theologica Illmi, ac Sapmi P. M. D. Fr. Joannis de Montalban, hinc, indè avidè conquisita avidiùs sæpè sæpiùs evolueram, non tàm studiosæ curiositatis ardore, quàm addiscendi cupiditate. Cum ergo iussu commissioneque D. D. Joannis Antonij de Oruña & Calderon, & D. D. Francisci Diaz Santos Bullon, Provisorum Salmanticæ Diœcesis Sed. vac. &c. iterum lustrare compellor, (haud sine rubore pronuntio) ut quale quale iudicium nostrum proferam; non aliud promere valeo, quam quod iam dudum mente conceperam. Istud sanè est, communi suffragio firmatum, omniumque plausu assertum, in Sapientissimo Montalbano dotes omnes confluxisse, quæ Magistrum verè Theologum efficiunt, maximèque commendabilem reddunt. Sententias enim edocet non nisi Sacræ Scripturæ, Sanctorum Patrum, probatissimorumque Theologorum testimonijs firmatas: Dissidentium inter se opinionum motiva æqua lance ponderat: quam sectatur, nervosè munit, & confirmat, strenuè, & felicitèr propugnat, aliorum evasiones mira dexteritate præcludit, eorumque placita modestè refellit, Adversantium argumenta facilè exarmat: doctrinis quippè utitur, vel ab universalioribus principijs desumptis, vel validissimis adeo rationibus imbutis, ut illis tamquam Magistrali clave, quæcumque in contrarium obijci possunt, facilè referentur, pœnitusque latentes argutiæ deregantur. Vetustati novitatem addit, novitatem antiquitate conciliat. Brevitatem amat, & (quod paucis concessum est) cum brevitate claritatem, cum claritate profunditatem fœdetat. Nihil intactum relinquit, omnia namque ita suis locis ordinatè disponit, ut aliqua si forsam desideres, paucis cuncta invenies. Quisquis ergo methodum, stylum, ordinem, solidítatem, claritatem, & modestiam attentè inspiciat, facilè credet, nedum doctrinam, mentem, ingenium, & genium Ang. Præceptoris ad vivum in his operibus exarata apparere; verùm eodem animo, & spiritu Discipulum, & Magistrum informari.

Existimabat utique, & in temperatis lachrymis hac omnium nostrum cogitatione torquebatur animus: *Solem cum Sole occidisse*, dum luce præcellentis adeo Doctoris Orbata Salmantina Academia, Doctrinæ etiam suæ deflebat pariter videre iacturam. Sed annuente fortuna votis, quæ ex intimis Litterarij Orbis desideria efflagitabant, actum est, ut dum Solis instar ad Placentinam Sedem convolaret, medioque in itinere, inopinato cursu, ingrederetur occasum, expectatam omnibus in pennis eius sui luminis redderet claritatem. Primigenæ absdubio lucis imitatur indolem, quæ non in Aurora, undè dies sumit exordium, sed in vespere, quo cursum complet, claritatis relaxavit Abyssum, vel potius Abyssi (qui Thomas est) profudit claritatem. Hoc Auspicio forsam in Vespere docuit Illustrissimus Montalbanus, Moderator, qui semper extitit Vespertinus; ut ibi doctrinæ suæ clarissima dies illuceseeret, ubi excidium experiri videbatur. In die, splenduit, & adhuc in Vespere micat: ut sic in uno Magistro, suorum innoventur monumenta Parentum, & familiarium sibi luminum fœlicius lumina instaurentur, & à Sole D. Thoma, ut diem plenum faciat, splendoribus mutuatis, & à præfulgida Stella Dominici radijs ebibitis, ut qui Doctor lustravit Vesperum, lucere denuo valeat post occasum.

Et quidem Sol exoriens omnium primo in Montibus refulget: quare Mons nascenti Soli expositus epigraphe tenet: *Hos, lux prima ferit.* Undè Magnus Parens Augustinus describens ordinem quo ad hæc usque tempora communis omnium Magistri doctrina in Ecclesiæ utilitatem tot sæculorum vicissitudine diffunditur, sic affatur: *Quando oritur Sol prius luce Montes illustrat, & inde lux ad humillima terrarum descendit. Sic quando venit D. N. Iesus-Christus prius radiavit in altitudinem Apostolorum, prius illustravit Montes, & sic descendit lux eius in convallem terrarum.* Stellas, itidèm per prius Montibus insidere, ut inde earum fulgor ad ima descendat, quis ambigat? Quare Cæsius Hesperium *Montem Stellatum* appellare non dubitat. Quis ergo in posterum alibi quæret lucem pro veritatibus Theologicis addiscendis? Dum & Sol Thomæ, & Dominici Stella, vel ab ipsis primordijs in Monte Albano nitentes, non ab alio mutuandam lucem prædicent, sed ad ipsum in dubijs tamquam oraculum, consulendum aditurus. Quondam pro responsis supplex Israèl, & Moloch, & Rempham adibat idola, sic enim per Amos, & zelus, & unius Dei

Picinel. *Mundo Symb. tom. 1. lib. 2. cap. 31.*

S. Augustin. *in Psalm. 35.*

Cæsius *de Mineralibus.*

quæ-

quærelæ vocitabant: *Eſt ſuſcepiſtis Tabernaculum Moloch, Sydus Dei veſtri Rempham.* Quorum Numinum ſi expectentur Imagines, videre eas eſt apud Cornelium fœlici deſcriptas Penicillo: *Probabile eſt* (inquit) *Moloch fuiſſe Solem, cuius coronæ radij inſtar radiorum Solis:* Rempham verò his coloribus depingebant: *Quaſi hominem fulgidum ei affixerunt Stellam in fronte.* Quis non videat D. Thomam Solis fulgoribus irradiatum? Quis ambigat Sanctum Dominicum hominem Stella affixa in fronte diſtinctum? Cum igitur Illuſtriſſimus Monſ-Albanus noſter, & Solis Thomæ ſplendoribus irradiari, & Stellæ Dominici luminibus inſigniri conſpicitur, iam in uno illo invenire eſt, & altioris ſapientiæ reſponſa, & inſuſpectæ oracula veritatis.

Amos 5. *vers.* 26. & Act. 7. *verſ.* 34.

Cornel. *ibidem.*

Conſulat ſcripta hæc Divinæ ſapientiæ plena, ſi quis forſam noſtris hæſitaverit dictis? Enim verò non alium ſibi Magiſtrum, & Ducem eligendum, non aliud inquirendum Oraculum Auguror, ut in Theologiæ Scholaſticæ curriculo, hinc inde caliginoſis, aſperrimiſque difficultatibus conſito, & reſponſa veritatis accipere, & ad optatam illius aſſecutionem pervenire valeat. Stella illa quæ ſapientum Magorum direxit viam uſque ad Supremum Divinitatis acceſſum, & ſublimioris ſapientię obtutum, ſupra Montem primo apparuiſſe fertur: Teſte enim Mefret, *Viderunt Stellam ſuper Montem.* Ex quo igitur tanti Doctoris luce clariſsima perfrui contigit; ratum mihi ſemper habui fortunatiſsimam illam Stellam quæ in fronte Dominici prius illuxit, quæque tot radijs Eccleſiam illuminavit, quot Magiſtros, Scholiarchas cunctis ſæculis parturivit, maximè in Salmanticenſi Cœnobio, (apertius dicerem ſtellato Cœlo) fortunatius in Monte-Albano novo circumfuſam lumine ſeſe iterum conſpiciendam præbuiſſe: ut Schole Thomiſticæ aſſeclæ viam veritatis inquirentes, non alium ſibi Ducem, & Magiſtrum quærant; ut ambulantes vias bonas, ad agnitionem ſuperni Numinis, Divinarum perfectionum contemplationem, & ſublimioris Theologiæ intuitum, feliciter perveniant. Haud importunè quidem, & ſine aliorum invidia, Monti iſti ſic eminenti, inter cæteros præceſſos Montes Sanctos, quibus fundata eſt Civitas Regis Magni, Dominicana Familia, lemma illud affigendum cenſebam, quod alteri Monti Picinellus affixit: *Ultra omnes*: cum ſi quiſpiam licet, iſte certò apprimè ſit aſſecutus, & Syderis Dominicani præclariſsimam ſortem, & Solis Thomæ inconcuſſam mentem.

Mefret. *in Hortul. Reginæ, tom. de Sanctis, ſerm.* 26.

Fateor plus iusto iudicium nostrum protrahi: verum silentio præterire foret iniustius, quod Stella ista *supra Montem posita, ut luceat omnibus qui in Domo sunt*, lucem pariter, & ardorem emmitit; cum non solum scriptis suis mentes illuminet, sed & corda doctrinæ suæ radijs inflamet, mores instruat: ut non solum gregis sibi commissi, sed fidelium omnium animas ad superna perducat. Undè Illustrissimus Mons-Albanus, alterius Montis nivei, sivè candidati epigraphe sublstinet. *Niveo sub tegmine flammam.* Testes sunt Pastorales litteræ ab ipso æditæ, quæ ignem ferventissimæ charitatis undique spirant, & latentem in pectore ardorem erga Deum, & proximorum salutem eructant. Quibus sanè nihil utilius pro moribus reformandis, nihil solidius pro animabus ad securiora ducendis, fructuosius denique nihil. Nec vigilantissimi Antistitis viscera perenni incendio æstuantia, tantisper respirasse paterentur, si foras non erumperent flammas: Immo, si cordatis testibus fides adhibenda est, lucerna ista, *quæ testimonium perhibuit de lumine*, in cineres abijt, quia maior erat ignis charitatis, qui intus ardebat, quam quod foris ostendebatur.

Apud Picinelum *ubi supra.*

Hæc igitur omnia præclarissima opera, linienda Cedro, & servanda Cupressu, quæ sapientum omnium iudicium probaverat, vel cum publicè è subsellis doceret, vel cum typis, scriptoque mandasset, ne cum vocis sonitu tanti Viri memoria periret, stylo ferreo, Æneisque laminis exaranda satagit, qui viarum suarum, illiusque proficientis sapientiæ usque ad Aras, & Comes, & Auscultator esse meruit. Ex hoc utique comendabilis, si quam plurima alia non superessent stemmata virtutis, & probitatis, quod Scholæ Thomisticæ gloriæ, & publicæ utilitatis studiosus, quem terra fuueris poterat recludere doctrinæ Thesaurum, industria invenit, labore comparat, & spretis sumptibus profert: ut si Mons iste, Mons coagulatus, Mons pinguis, *Sinu pretiosa recondit*; luci exposita, *Effluat aurum* (sicut Raulinus inscripsit) ex cuius prædivite vena studiosi locupletentur, & absconditum sapientiæ Thesaurum haurire valeant de torrente, *Aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano, sive Monte-Albano.* Sic Auguror, sic censeo. *Salvo, &c.* In hac Spiritus Sancti Domo Matritensi Clericorum Regularium Minorum. Die 8. mensis Octobris anno 1729.

Picinelus *capit.* 31.

Cantic. *capit* 4.

M. Joannes Matheo.
Cleric. Reg. Minorum.

L l-

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOS los Proviſſores, y Vicarios Generales de eſta Ciudad, y Obiſpado, *Sede Epiſcopali vacante*, &c. Por la preſente, y por lo que à Nos toca, dàmos licencia, y facultad, en baſtante forma, al Padre Preſentado Fray Diego Raſpeño del Orden de Predicadores, y de el Convento de San Eſteban, para que pueda imprimir, è imprima *omnes Diſputationes, & Materias Theologicas*, que eſcriviò el Iluſtriſsimo, y Reverendiſsimo Señor Don Fray Juan de Montalbán, de buena memoria, Obiſpo que fue de la Ciudad, y Obiſpado de Guadix, y Baza, mediante à que de nueſtra orden eſtàn viſtas, y examinadas; y no tienen coſa contra nueſtra Santa Fè, y buenas coſtumbres; y lo podrà executar ſin incurrir en pena. Fecha en Salamanca à treze de Octubre de mil ſetecientos y veinte y nueve años.

Doct. D. Juan Antonio de Oruña Calderon.

Doct. D. Franciſco Diaz Santos Bullon.

Por mandado de los Señores Proviſſores:

Pedro Vicente.

Notario.

LICENCIA DEL CONSEJO REAL.

DON Miguel Fernandez Munilla, Secretario del Rey nueſtro Señor, ſu Eſcrivano de Camara mas antiguo, y de Govierno de el Conſejo, certifico, que por los Señores de èl ſe ha concedido licencia à Fray Diego Raſpeño del Orden de Predicadores, para que por una vez pueda imprimir, y vender *omnes Diſputationes, & Materias Theologicas*, que dexò eſcritas el Reverendo en Chriſto Padre Don Fray Juan de Montalban, Obiſpo que fue de Guadix, electo de Plaſencia, con que la dicha impreſsion ſe haga por las originales, que vàn rubricados, y firmados de mi firma; y que antes que ſe vendan ſe traygan à el Conſejo las referidas *Materias Theologicas* impreſſas, juntamente con los dichos originales, y certificacion de el Corrector de eſtàrlo conforme à ellos, para que ſe taſſe el precio, à que ſe han de vender; guardando en la impreſsion lo diſpueſto por las Leyes, y Pragmaticas de eſtos Reynos. Y para que conſte lo firmè en Madrid à veinte y ſiete de Agoſto de mil ſetecientos y veinte y nueve.

Don Miguel Fernandez Munilla.

ERRATA SIC CORRIGE.

FOlio 6.columna 1.linea 22. *eſt*,lege *&*. Fol.23.col.1.lin.12.*ad ſententiam*,leg. *ad ſecundam*. Fol.30.col.1.lin.28.*grati*,leg.*gratiæ*,Fol.31,col.1.lin.1.*&*,leg. *eſt*. Fol.38.col.2.lin.22.*corporeæ*,leg.*incorporeæ*. Fol.40.col.2.lin.39. *impreſſam*,leg.*expreſſam*.Fol.50.col.2.lin.33,*materialiter*,leg,*connaturaliter*. Fol.70.col. 2.lin.31.*ergo gratia*,dele *gratia*.Fol.82.col.1.lin.50.*ſupernaturali*,leg.*ſupernaturale*. Fol.83.col.1.lin.20.11.leg.2. Fol.93.col.2.lin.5.*doctionem*,leg.*actionem*. Fol. 118.col.2.lin.46.*ex eo*,leg.*ex eſſe*.Fol.127.col.2.lin.17.*Divinus*,leg.*Dominus*. Fol, 143.col.1.lin.35.*requir*,leg.*æquari*. Fol.156. col.2.lin.46.*ſubtivè*, leg. *obiectivè*. Fol.157.col.1.lin.47. *impoſsibilia*, leg. *poſsibilia*. Fol.190. col.2.lin.10. *cauſa*,leg, *cauſæ*. Fol.196.col.1.lin.1.*omnes*,leg.*bonus*. Fol.197.col.2.lin.30.*intelectus*,leg.*intellectum*. Fol.217. col.2.lin.34.*aut*,leg.*ut*. Fol.234.col.2.lin.ult.*illa*, leg.*ita*. Fol, 259.col.1. *extranetium*, leg.*extraneum*. Fol.307.col.2.lin.32.*aut*,leg.*ut*. Fol.312, col.2.lin.28.*eſt liberum*,leg.*ſit liberum*.Fol.338.col.2.lin.25.& 26.*ſpectat*, leg.*expectat*, Fol.352.col.1.lin.1. *determinatam*, leg.*determinatus*. Fol.354.col.2.lin.17. *ex per ſe*, leg.*expreſſa*. Fol.367.col.1.lin.ferè penult.*ex Deo*, leg. *ex Dei*. Fol.388. col.2.lin.9. *crediſſent*, leg.*credidiſſent*. Fol.389. col.2.lin.39. *debent*, leg.*deberent*. Fol.390.col.2.lin.24.*dicijs*,leg.*dicitis*,& lin.ult.*ſive*,leg.*ſine*. Fol.392.col.2.lin.52. *non*,leg.*omnino*. Fol.414.col.1.lin.35.*veritatem*,leg.*varietatem*. Fol.422.col.1.lin. 24.& 25.*quin*,leg.*quantum*.Fol.457.col.2.lin.25. *ſed*,leg. *ſe*, Fol.461.col.1.lin.24. *præmitti*.leg.*prætermitti*.& lin.39.*motivum*,leg.*motuum*.Fol.464.col.2.lin.8.*Dub.* 4.leg.2.*Diſp*.2. Fol.466.col.1.lin.ferè penult.*omnem*,leg.*omnes*. Fol.467.col.1.lin. 23.*operum*,leg.*operum*.Fol.469.col.1.lin.ult.4.leg.2.*Diſp*.2. Fol.484.col.1.lin.19. *deſtruerent*,leg.*deſtituerent*. Fol.485.col.2.lin.19.*Concertatoribus*,leg.*Concertationibus*. Fol.488.col.1.lin.39.*potius*,leg.*poſſe*.Fol.499.col.2.lin.1.*ſiet*,leg.*ſtat*.& lin. 5.*quis*,leg.*quod*.

Eſte Libro intitulado *Diſputationes Theologicæ in 1. part. D. Thom.* de el Iluſtriſsimo, y Reverendiſsimo Señor Don Fray Juan de Montalban, Obiſpo de Guadix, y Baza, electo de Plaſencia, advirtiendo eſtas erraras correſponde à ſu original. Madrid, y Octubre primero de mil ſetecientos y veinte y nueve.

Licenciado Don Benito de Rio, Cao, de Cordido.
Corrector General por ſu Mageſtad.

TASSA.

TASSA.

DON Miguél Fernandéz Munilla, Secretario del Rey nueſtro Señor, ſu Eſcrivano de Camara mas antiguo, y de Govierno de el Conſejo, certifico, que aviéndoſe viſto por los Señores de èl un Libro intitulado *Diſputationes Theologicæ in 1. part. D. Thom.* que dexò eſcritas el Reverendo en Chriſto Don Fray Juan de Montalban, Obiſpo que fue de Guadix, y electo de Plaſencia, que con licencia de dichos Señores ha ſido impreſſo: taſſaron à ſeis maravedis cada pliego, y el dicho Libro parece tiene ciento y veinte y cinco, que à eſte reſpecto importa ſetecientos y cinquenta maravedis; y al dicho precio, y no mas mandaron ſe venda; y que eſta Certificacion ſe ponga al principio de cada Libro, para que ſe ſepa el precio à que ſe ha de vender. Y para que conſte doy la preſente en Madrid à onze de Octubre de mil ſetecientos y veinte y nueve años.

Don Miguel Fernandez Munilla.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD LECTOREM STVDIOSVM.

INIURIUS veritati, Studioſſe Lector, Illuſtriſsimoque, ac Sapientiſsimo *D. Montalban*, futurus eram; ſi Litteratas Vigilias, Studiaque ipſius, certè non improba, nunc primò vulgari dicerem, uſuique Tyronum, ac provectorum iam virorum ſiſti. Ea enim probatione, in Gymnaſio publico, illo dictante, ſuſcepta ſunt à Diſcipulis, ea aviditate, ac ſolicitudine a cæteris conquiſita; ut Codicibus ex uno ad alium exſcriptis, & commutatis, vix laborioſus iuvenis inveniendus foret, Theologiæ Sac. ex munere Lector, aut ſolemnis Doctor etiam in tota Hiſpania, qui ex tunc non fuerit aſſequutus feruenti triturus opera, anxiè ebibiturus. Ut igitur opportuniori, faciliorique ſtudio Operum Authoris conſuleretur, ſatiſque fieret tam multorum deſiderio, indulgentiori ſtylo; maximis (crede Lector) labore, defatigatione, ſuſtinentia, ac patientia exhauſtis, prælo edenda arripui. Sub eius nomine, ut par eſt: ne contingeret labente tempore, alium quemvis furtivè proprio nomine in lucem emmittere; ac alieno veluti ære prægravatum reſtitutioni obnoxium perpetuò manere. Nec miteris! Cum innumeri ſodolatij noſtri vicem hanc fuerint experti, eximiorumque Virorum memoria fermè deleta ſit. Et illorum unus eſt Ill. ac Sap. M. D. D. Fr. Petrus de *Herrera* Conventus hui. Salm. Alumnus, & cum Eximio D. illo Salmantino Alphonſo *Curiel* pro obtinendis Salm. Univerſit. Cathedris congreſſor egregius. Vir in Sacris Litteris eruditus ita, & promptus, ut iuvenis adhuc in domo *Novitiorum* conſiſtens idoneus fuerit iudicatus ſuper univerſam Sacram Scripturam ſcribere: ita in PP. verſatus, ut ea etiam ætate auderet Gloſſam è PP. fontibus edere ſuper eam in nullo ei, quam habemus, quamque *ordinariam* vocamus coincidentem. Sed in uno ſignatiſsimè Auguſtino; cuius immenſis penè operibus liceret nulli, quantumvis verſuto, minuſculam orationem, aut detrahere, Herrera N. præſente, aut adijcere, vel immittere: ita omnigena eruditione plenus, ut repentè, pro qualibet obtinenda Cathedra decertans quinque horarum ſpatio legere poſſet. Quo factum eſt, ut pro Primaria T. S. obtinenda cum lauditiſsimo *Curiele* congrediens, ea probatione, & plauſu exercitia complexus ſit, ut Cathedram in conſpectu tanti Viri obtinuerit. Ita volitavit fama, ut Urbem ingreſſa Clemens VIII. tunc ſedens Viro eximio de apportato lauro fuerit regratiatus. Tanti igitur Viri ſcriptis qui ditati non ſunt? Quæ enumerata videbis apud N. *Quetif.* Eſt etiam modo in ſeniorum noſtri temporis memoria ſapientiſsimus, atque eruditiſsimus Vir, & undecumque Mag. P. Fr. Franciſcus *Perez de la Serna* huius etiam Conv. Salm. clariſsimus Filius, & olim in Collegio Gregoriano cum Collega, Regens glorioſiſsimus poſt: qui, & *Magiſter Magiſtrorum evoluti ſæculi*, ob ingenij, plenitudiniſque præſtantiam, dictus eſt. Cuius reſolutiones ethicæ, ac Chriſtiano-Politicæ periere ex toto. Theologica ad 7. volumina ſupputata, quæ Collegium ſervat Gregorianum, detractis hinc, inde Codicibus imminuta: particula quædam excuſſa; ſed quo pretio, uſuque doctiſsimorum tranſcriptis Codicibus habita? Sed quid Recentes enumerem? Cum prodere liceat Veteranum illum Salm. Profeſſorem R. P. Fr. Franciſcum *Victoria*, Conv. S. Pauli Burgenſis Filium: Eum, quem ſummum Theologiæ Præceptorem Hiſpania N. ſingulari Dei munere accepit: cuius egregias laudes in Orbe Litterario paucis, ſua Methodo, complexus eſt Eximius ille Vir, ac ex obſervantia Diſcipulus, & Auditor Illmus, ac RR. P. M. Fr. Melchior *Cano*. Tanti enim viri ſcripta ubinam ſunt? Pauculæ Relectiones lucem publicam viderunt: illuſtria

Bibliothec. Script. Ord. Præd. tom. 2. pag. 467. Seculi XVII, n. 1630.

Lib. 12. de loc. cap. 1.

vero

verò Commentaria, quæ eddidit ſuper totam 2. 2. Ang. Præcept. digna planè tanto Mag., in ſcrinio adhuc Conv. Salm. aſſeruantur. O utinam viderent lucem: nec ingenio amplius ibi detinerentur Familiæ Dominicanæ, quæ Filios ſuos probè in ſcientia, & moribus enutrire ab antiquo curavit; propatulo verò exponere, non ita. Talia igitur, cum Diſcipulorum Authoris, aliorum etiam pro Schola Militantium Angelica haud impertunis, repetitis tametſi, precibus, moverunt præfatum opus ſuſcipere. Nec clam me obmurmuraturum aliquem ſuſſeciſſe tantum audiviſſe Magiſtrum; opera verò typis cudenda non fore; quod ab energia perſpicuitate demonſtrativa, ac efficacia, qua viguit, expoliata proceſſura: at memor ſit Demoſthenis Orationes in pretio ſemper habitas eſſe, tametſi non eam vim, Pulchritudinemque præferant membranis aſſutæ, quam ex ore Profundiſſimi, Eloquentiſſimique Oratoris inſtillatæ. Nec remoratum longè iam diu Librorum Numerum Salomonem cauſatſe, *Eccleſiaſtæ uit. v.* 12. & de Authoris argumento extare plurimos inter Catholicos mira ſubtilitate, maturitateque compoſitos ex Veteribus, Recentibuſque: nam, & nullus eſt, qui ex ſtylo, ordine, ſeduliorique opera novam aliquam ſtudioſis utilitatem non afferat. Etſi quis fortè talis eſt; certè non Authoris noſtri. Id, quod Aug. tempore ſuo Librorum ſatis fœcundo, & uberi, qui optimè Eccleſiaſtem legerat, attendens, dixit: *Utile eſt plures à pluribus fieri diverſo ſtylo, non diverſa fide, etiam de quæſtionibus eiſdem, ut ad plurimos res ipſa perveniat, ad alios ſic, ad alios autem ſic.* Calcar etiam adhibuit Doctiſsimus P. M. Fr. Joannes *Aliaga*, per decem, & octo annos iam in hac alma Univerſitate Primarius Moderator, Authoris N. olim Diſcipulus, & auditor, & in Veſpertina Cathedra eiuſdem ſucceſſor. Qui reſumpto Præceptoris filo colluſtrandam ſuſcepit 1. 2. Angel. N. Mag. uti, & ille in curriculo ſuo colluſtraverat 1. P. Qua autem ſublimitate, ac perſpicuitate ingenij propoſitum ille adimpleverit? Loci huius, temporiſque non eſt; cum ſuperſtes adhuc ſit. Sed cum ille elaborationem ſuam, in communem utilitatem prælo mandare decreverit (4. iam volumine excuſſo) in qua Myſteria gratiæ, quantum hominibus ingenio, labore, ſedulaque conſiectatione agentibus conceſſum eſt, enuclaverit, quæ potiſsimè in opere Prædeſtinationis conſtituta ſunt, maximèque cum Dei voluntate, ſcientia, & Providentia connexa; haud nihilò accendit Magiſtri ſui opera, quæ de his tractant, illius mittere, & ſociare; ut per Occeanum tranſvadari difficillimum, ac difficultatum nebulis ſcindi imperuium, coaugmentatis viribus, facilior, commodiorque inceſſus Lectoribus fiat; Abyſsique luce, ideſt, D. Thom. (cuius menti quærendæ uterque inſtitit, altero adhuc inſtante) è Theſauris operum ſuorum producta, & collata, clarificata etiam à quibuſvis, ſi fortè interpoſitæ fuerant, nebulis; clariora undècumque Archana Diviñæ Sapientiæ fiant; inter DD. Catholicos planior, in opinalibus adhuc, convenientia, & contra hoſtes Fidei ex multiplicibus, expeditiſque Armis facilior, ac fœlicior pugna. In hoc (ſincere Lector) Opera D. *Montalban* prodeunt: ipſamet, ut in cella ſua diggeſta, & ut Diſcipulis in Gymnaſio publico (hac, vel illa ibidem mutata vocula) dictata. Ita accipe: & quo pretio habiturus ſis; qua voluntate, ſtudioque complexurus? Ex Synopſi adiuncta, ſi placet, vacatque dignoſces. Interea illis ad Dei gloriam fruere, delectare, & VALE.

Ex Lect. Hebraic. & D. Hieronym.

Lib. 1. de Trinit. cap. 8.

SY-

SYNOPSIS VITÆ
ILL.MI AC R.MI
D.D.P.F.R JOANNIS
DE MONTALBAN,
MARATHRENSIS.

OPERA P. Fr. DIDACI RASPEñO, *CONVENTUS SALM. ORD. PRÆD.*

PULCHRE Ambrosius Virgines cum primis, cæterosque exinde, sivè aut percitos, sivè ignavos ad studium, profectumque universæ probitatis aureo illo eloquentiæ suæ amnine compulsurus, inseruit: *quod primus discendi ardor Nobilitas est Magistri.* Ingenium quippè hominum tale esse profecto noverat, ut turpe quid in aliquo deprehendentes, reliqua ex illo extimare soleant, ac parvi referre, quæ magno comparanda pretio sunt. Tantillò igitur, Lector optime, callens facile illius contemni doctrinam, cuius vitam, aut quia in obscuro repositam, aut quia minus probam, vel etiam improbam despici contigerit; studiosos nec improbos sane labores, legitimos, non nothos, supposititios vè fœtus Illustrissimi, ac sapientissimi D. D. *Montalban* in lucem daturus; ne doctrinam, celsam primo ex celsitudine materiæ, obiecti vè, (quod aiunt) claram Nobilitate, ac perspicuitate ingenij, nec infirmam planè, sed firmam, fixamque authoritatibus, validisque rationibus à se subtiliter matureque formatis despici contingat, quod Authoris vita, atque institutio minus consona doctrinæ appareat, suspicetur, quod se luci non prodat; tametsi tribus ab hinc annis, anno, videlicet millesimo septingentesimo vigesimo sexto idiomate nostro Hispano publicam lucem viderit: libuit tamen, ne minus veneratione, pretioque digna apud studiosos doctrina Authoris dijudicetur, synopsim brevem *de Vita ipsius* Lectorum oculis in operis procinctu sistere. Nolens dicendis, sivè de Authore, sivè de quovis alio, & si probatæ vitæ, aliam arrogare fidem; quam humanam, quamque testimonia, experimentaq̃ hominũ evincunt, conformiter ad decreta quæ ab Ap. Sede emanarunt in hac parte, & cuius Authoris vita, cum omnibus correctioni submittitur.

Lib. 2. de Virg. cap. 2.

Ergo Joannes de *Montalban*, Episcopus Accitanus (vulgo de Guadix) in Bethica, ac postmodum Placentinus in Extremis-*Duri* partibus renuntiatus in Villa Marathrensium (sermone nostro) *de los Hynoxosos*, Prioratus Uclensis Ordinis Sancti Jacobi (cuius Claustrum Sanctissimum Parentem Dominicum rubeo stemmate candidatum plures annos Canonicum incoluisse, uti, cum veteris, tum

celeberrimi Monasterij *de Vite* Præmonstratensis Ordinis, & si placet Carthusiæ etiam Monachum in Gallia; ea laudabili hodie pietate prætenditur, quæ cum gloriam Sanctissimi Patriarchæ adaugeat, tum nostri Ordinis decorem augere, grato libentique animo fateri nos provocet) ad Marchiam Carpentanorum Regni Toletani (nostro) *Mancha* natus est. Parentes autem cum primis pios, ac generis honestate conspicuos Didacum de *Montalban*, & Mariam *Ximenez, Carrizo & Reluz* in eadem Villa (minimè ignobili, sed egregijs illustrata cum sapientia, tum etiam mira probitate viris) & natos, & genitos sortitus est. Didaci autem de *Montalban*, pater fuit Marcus de *Montalban* filius Francisci de *Montalban Fernandez & Cuenca*: natus ille in Villa (apud nos) *la Puebla de Almenara*, Diœcesis Conchensis, & ex eadem oriundus: at iste, & natus in Villa (Hispanice) *la Puebla de Montalban*, Diœcesis Toletanæ, & ex eadem otiundus; ex quaque totum paternum genus virili sexu postremam originem trahere compertum est. Sed & Marcus de *Montalban* Joannis nostri paternus avus Annæ *Lopez & Cano*, nuptæ, natæ, ac pariter oriundæ ex Villa (apud nos) *Pineda* cognominata Conchensis Diœceseos, ac iurisdictionis Optensis; ex qua Villa huius progenitores genus ducere probatum multoties, ac firmatum est. Maria autem nostri Joannis mater patrem nacta est Martinum *Ximenez, Reluz & Carrizo*, natum in Villa de *Pozo-Rubio* Prioratus Uclensis, ex qua totum genus sumit; hic verò coniux legitimo ritu factus est Agathæ *Sanchez & Fernandez*, laudata Villa *Marathrensium* ortæ, & oriundæ. Genus utrimque ingenuum, ac nobile fuit, Eugeniaque decoratum. Id, quod in Oppidis prænominatis nedum; sed ubilibet ab eis geniti commorantes rebus publicis præfecti, earumque æqui moderatores, conversatione expectabiles, ac omnibus reverendi liquido patefaciunt. Ast nec ea tantum: sed & in fidei suæ, ac sinceræ Christianitatis exhibet argumentum Sacrum eiusdem fidei Iudicatorium, quod plures utriusque generis fideles, expeditos, celeresque familiares, administrosque probaverit semper, ac necessitas, iussioque venerandi Senatus expostulaverit. Ex utroque demum prodiere ad Regni, Principum que negotia pertractanda, atque expedienda integerrimi Judices, atque Arbitri. Hos inter enituit D. D. Joannes de *Montalban* & *Cuenca*, Jacobæus æques, Consillarius Senatus Ordinum Militarium, ac Supremi Castellæ: qui ad diversa directus Regni, Regisque munera obeunda; ea æquitate gessit, probitateque exequtus est; ut pro meritis Gaditanus electus sit confirmatus, ac consecratus Antistes. Nec cum eo eius perijt memoria; sed, ut pauperum decebat Parentem, ad perpetuum monimentum, insigne, ac structura magnificentissimum in Villa de *Almenara* gentis suæ nativo solo ad levamen egentium erexit Xenodochium. Enituit demum V. sapientissimus, ac RR. P. M. Fr. Franciscus *Reluz*, Ordinis Præd. & Conventus S. Stephani Salm. filius, candidatus Universitatis, utriusque que vicibus Vespertinæ, & Primariæ Cathedræ ad 24. annos moderator: cuius vitæ integritas, ac sapientia, cum maxima foret, ampliorque in iudicando maturitas, & equitas, Regali Curiæ, Regnoque cunctis numeris absolutissimum virum detulere; Regiumque, ac pijssimum Regis Catholici Caroli II. ut sui, Regnique Reginini præficeretur, effecere. Ita planè: at qua æquitate, iustitia, sinceritate ab omni dolo, ambitioneque aliena, periculosum, ex tempore, vel maximè, munus administraverit universa Hispania testis est. Et licet tot mancipatus, agitatus, ac distentus fuerit; animi candorem exitus monstravit ipse, cum spiritu Conditori redd to in Xench. VV. PP. *Sancti Joannis de Deo* Villæ perillustris de *Ocaña*, tantum, tamque suavem ex se illico emisit corpus odorem, ut fætorem nedum, quem exalabat antea, commutarit; verum domum ipsam totam vicos calles, quibus pa erandum in Conventu Ord. N. deductum est, perfuderit. Plurima ingenij sui, sedulæque defatigationis monumenta reliquit ad 16. volumina super D. Thom. *Summ. diversorumque opusculorum* computata: quæ utinam publicam viderent lucem; nec cum alijs, quæ Salmant. servat Conventus silentio tacerent, otioque vacarent.

Talibus igitur, tantisque Parentibus Joannes noster editus est quinta de-

ci-

cima die Aprilis anni 1661. quæ Sancta Paraſceve fuit; ut dies Nativitatis, vitæ totius, ac curſus ordinem prænotaret. Acutiſsimos quippè in ea, & uſque ad animam pervenientes dolores expertus eſt, infirmitates ſuſtinuit, mortificationes grauiſsimas, lætania, aliaſque conflictationes devicit; ut non immerito *virum dolorum, & ſcientem infirmitatem* liceat vocitare. Quem vitæ proceſſum Mater gravida obſignavit, quæ dum geſtaret in utero omnem eſcam abominata eſt, panc excepto, eoque groſsiori, ac rudiori, illo, utpotè, qui ex Typha formatur. Ut fructus itaque benedictionis exceptus, luſtralique aqua eadem die, ob vitæ periculum tinctus, ea ſedulitate, ac teneritudine curatus eſt, & nutritus, quæ novellam expeteret matrem (quartum decimum enim annum præter greſſi non erat) erga novellum, primumque Sancti coniugij fructum, de quoque magnum aliquid ſuſpicari cæperat, ac præſentire. Cuius vel id fuerit argumentum: quod eo plorante, &, neſcio, quam affectionem geſtibus præferente, illud ei ſolatium erat, reddebat paccatum, ſi Catulum pedibus Imaginis SS. P. N. Dominici, quæ in Altari Beatiſsimæ Virg. ſub cognomento ROSARIJ ſita eſt ad parœciam ſuam S. Barnab. Apoſtoli cum ardenti in ore facula inhærentem afferrent, contrectaret manulis, & eo res deducta eſt, ut pij Parentes Sacriſtam rogarint non ſemel domi relinquere Catulum, quo infantis delinirent lacrymas; eo in ſinu complexo ſoporaretur, requieſceret. B. itaque V. & P. Dominici pijs obſequijs primo mane addictus eſt: vix enim fibras linguæ ad verba formanda rupit; & ecce religioſa Parens Sacratiſsimi Roſarij formulam recitare edocuit, Redemptionis noſtræ myſteria imbibere, & ea propoſſe ætatis tantillus licet ruminando digerere. Hoc itaque lacte nutritus eſt: eo decuit primam vocem ſtrenuum Angelici Præceptoris diſcipulum mittere: & ea vi exercitatio hæc cordi eius adhæſit, ut integrum recitandi attentè, & devotè tota vita ex tunc morem retinuerit. Infantilem dein tranſiliens vicem, pueritiam adventavit: verum nec exceſſerit eam ſingulari erga ipſum Dei optimi maximi providentia non diſpenſante. Cum enim iam octo eſſet annorum, & ianuam Domus clam Parentibus, alijſque Domeſticis egreſſus fuiſſet, levavit oculos: & ecce paſſerculi ſub grunda tecti clamantes, & volatum prævenientes puerulum provocarunt. Ille verò agilitate membrorum, & vivacitate ſenſuum ingenij ſubtilitatem futuram iam præſignantibus ſtetit minimè, non ſuſtinuit, quin comprehendere ſit adniſſus. Secum itaque cogitans, qualiter, quo vè exequi poſſet, latens cunctos, incidit, invenit, tectum conſcendit paternæ Domus. Eò igitur evectus, & grundam tecti reptando, ut licuit, deductus, quò ſuſpicari potuit paſſerculos ſublatere; demiſſa manula nidum impetit. At illi ſtrepitum præſentientes, venatoriſque manum averſantes, intrò foraminis receſſerunt. Ille verò opera ſua, arteque fruſtratus, nullatenus conceſsit fugientibus: induſtriam multiplicat, contendit audacior, inclinat profundius; & dum intima foraminis penetrare tentat, capite cum humeris reliquum corpuſculum trahente deorſum (proh dolor) tectum univerſum cum grunda excedit, miſerè præcipitandus, ex toto allidendus. Sed adfuit dextera Dei cuſtodientis parvulos, & de illis, ut & de nobis mandantis Angelis ſuis: & dum totus in aere ſuſpenſus efficitur, capite cum humeris terram vergente, inclinato, ponderante; miro modo, & ab eo explorato nunquam, atque comperto, in modum Petauriſtarum toto reflexo corpore contra tectum advolavit, atque eiuſdem labro manula comprehenſo pendulus tantiſper ſtetit, donec ſuperiori vi actus tecto iterum, eo nec cogitante, nec ipſum id adnittente reſtitutus eſt. In ea igitur ætatula conſtituto, id unum inſedit parentibus, ut tenellus puer Præceptoribus tradderetur litteris, & pietate formandus iuxta ſubſtantiæ domeſticæ facultatem, ætatem, ordinemque à rationalibus diſciplinis conſtitutum. Primis autem elementis in nativo ſolo commixtus, & latinitate ſub Optimis bonarum artium omnigenæque pietatis, ac probitatis Præceptoribus cultus; ac devotione ſpiritus pariliter actus; eam vocationem exequi cogitare cepit, quæ longè antea cordi eius tenaciter inſediſſet. Ea fuit ut Prædicatorum Ordini nomen daret, in eoque humilem Chriſto gereret ſervitutem. Sed eſt quod mi-

reris, Lector candide, in Joannis noſtri vocatione, gratiæ Dei præventionem, & ſapientiæ ipſius ordinis firmitatem. Ita properè eum ad Prædicatorum Ordinem ex intimis inclinare cœpit; ut ingenuè ſit confeſſus recordari minimè potuiſſe quando inceperit advocari, & ad Parentem Dominicum totis conatibus agi. Sed, & ea ſuavitate, dulcedineque id actum eſſe, ut nullam adverſus votum conceptum ſuggeſtionem ſenſerit, turbationem, timorem, tepiditatem, dubitationem denique paſſus ſit, ne id, quod mente tenebat, opere non eſſet complexurus. Ille autem ab illinc vocanti Deo minimè ingratus, quintumdecimum ingreſſus annum, Patriam, Parenteſque repetijt, ac votum liquido manifeſtavit eiſdem, ut de ipſo complendo deliberarent. Obviabat immatura ætas, corporis teneritudo, virium tenuitas; ut ſi amor erga dilectum filium minimè repugnaret, moratoriam illa dilationem conſulerent. Sed vicit planè omnia, ut creditur, gratia Dei: & quæ ab ea vocante remorari hominum iudicio poſſent, ſuſtulit, complanavit: ex indeque per Parentes viatico procurato, renunciatoque carni, & ſanguini, inter amplexus, & lacrymas, quas tener evocabat affectus, edidit devotio gratioſum offerentes pignus Chriſto Salmanticam direxerunt. Eam igitur tenellus puer (vix quippè 14. exceſſerat annum) appulſus, valdè gaviſſus eſt, quod inſtare videret tempus deſiderij ſui complendi. Non tendit ad alia: nec multitudo populi, venuſtas, pulchritudoque edificiorum diſtraxit; unum ei erat, hoc totum occupabat. Acceptis itaque litteris, quas ſecum detulerat à Patruo ſuo P. Fr. Laurentio *Montalban* inſtituto Prædicatore, & Filio S. Stephani Salm. Emporium iſtud totius doctrinæ, & ſanctitatis Urbi, Eccleſiæ, & Orbi declamatiſsimum; (ut iam pridem ex multis patuit Scholis, Eccleſijs, generalibuſque Synodis) impiger Joannes noſter petivit, ſapientiſsimumque P.M.Fr.Vincentium *Ferre*, tunc eiuſdem Conventus Priorem agentem convenit. Ex litteris votum didicit ad ſtantis: ac valde in tantilla ætate demiratus, interrogavit ſemel, & iterum: ſed probitate pueri, atque vocantis Dei voluntate indicijs, experimentis, conjecturiſque ſcripto tradditis certior factus; ut idem Fratribus exponeret diffinivit. Tali itaque exequendo iudicio tribus PP. à conſilijs decorum puerum, atque devotum miſit, ut de ſufficientia ipſius in litteris ſententia habita Conventum Fratrum certificarent. Eo autem ultra ætatem idoneo, atque expedito comperto Fratribus congregatis ſublimitatem retulerunt, plenitudinemque ipſius; collatiſque in invicem recipientium, more noſtro, ſuffragijs communi omnium gratulatione ad Habitū, Societatēq; Fratrū die 23., ut reor, Septēb. ann. 1665. ſuſceptus eſt.

Suſcepto itaque Habitu 27. eiuſdem menſ. 14. & dimidio ætatis ſuę, quinto verò Generalatus RR.P. Joannis Thomæ de Rocaberti, Illuſtriſsimi poſtea Archiepiſcopi Valentini, ac Excellentiſsimi eiuſdem Regni Pro-Regis, ac tandem in tota ditione Hiſpana Generalis Inquiſitoris; iugo Chriſti, antequam ſalutaret adoleſcentiam, ſuppoſitus eſt, ut ei etiam obviaret, quod ſcriptum eſt in Hieremia: *Bonum eſt Viro cum portaverit iugum ab adoleſcentia ſua.* Religioſam itaque initians vitam annorum Tyrocinium virtutum canis ſpectabile reddidit, ſtupendumque provectioribus. Ita enim univerſis Novitiatus, ac perinde totius Religioſæ vitę obſervantijs ſe addixit, ita in ſingulis ſplenduit; ut innatas potius Sacri inſtituti, longoque ſibi uſu familiares, quam fervore partas omnes exhiberet virtutes. Nullus eo demiſſior, abiectior vè: diſciplinæ tenaciſsimus erat, ſomni, cibique parciſsimus, paupertatis amans, caſtitatem ſtudioſè colebat: nullus eo rigidior, aut orationi inſtantior. Ea demum erat tenerrimus puer facilitate morum præditus, ac ſinceritate; ea gravitate, atque modeſtia, ut omnium in ſui, cum amorem, tunc admirationem rapuerit. Ex tunc enim talem ſibi ſpeciem, ac vivendi formam lineavit, ad praximque reduxit, quam per totam vitam ſtrenuè, ac viriliter retinuerit, in nullo à concepta de primordijs ſuis in ſæculo ſpe deſciſcens, ab incæpto in novitiatu fervore diſcedens; adeo, ut cum nihil non Religioſum, non modeſtum, non grave in eo, Adoleſcente, Iuvene, Viro denique iam fuerit deprehenſum, rogatus quidam eius in Novitiatu comes, rem eam virtutum, quæ Religioſum undique virum exhibent, ſemper prætulerit ſimi-

Thren. 3.

similiginem? Sincere refatus sit, tametsi hominum vera opinio tot miranda, imitandaque pro posse, loqueretur, enarraret; in nullo tamen, per ætates singulas, diffundam expertum fuisse à die, qua Sacro amictu donatus est; sed eam institutionem, & si pro ætate, tempore, loco que varijs exornaret coloribus; at non aliam, illo vè pene conatu obiecisse, opere exaraisse.

Tempore igitur advenienti, quo finem Novitiatus aspiceret (fuit enim satis prolixus) de novo examini in scientia, & moribus subiectus est. Verum experimento comperto, quod fama verè tempore Novitiatus iactarat, quoque de iure in Capitulo Fratribus referato, summo omnium consensu, summaque lætitia, ut Prædicatorum Ordinem profiteretur quantocius liceret iuxta Sacros Canones suffragatum est. Sextodecimo itaque anno ætatis suæ expleto die nona Maij anno Domini 1677. Solemnem post Matutinas Preces Professionem emisit, cum toti Ordini præsideret Vicarij nomine Illustrissimus iam Joannes Thomas *de Roxberti*, Provinciæ Hispaniæ N. Ordinis R. Adm. P. M. Fr. Ludovicus *de Vidania* Salmantinus, & in Universitate Doct. laurea decoratus: ac tandem huic venerando Religionis, & Observantiæ Conventui S. Proto-Martyris Stephani R. P. M. Fr. Joannes *Bolivar*, Vespertinæ Cathedræ in alma Universitate Moderator (cuius ingenij laudes, monimenta, & opera; tametsi, quod dolemus, incuria, & forte magna tanti viri demissione, humilitate, ac modestia non integra, inamissa, manca, publicò in lucem; doctiorumque, ob eius indolis subtilitatem, energiam, admirationem, excussa dedit professulus noster iam vir, & eisdem insignijs condecoratus, auctusque munere) præsidebat. Hinc cummutata lætitia Fratrum: hinc spem, quæ eosdem haud fefellit, è proximo salutavere.

Veteranus autem iam miles denuò, ac fortius eidem militiæ adstrictus; ex his, quæ prolixioris Novitiatus tempore ex Sacris Litteris, Regula, & Statutis Ordinis, tritis Patrum, & præcipuè Ordinis sui Historijs, facinoribusque egregijs attentiori studio congessit, vitæ suæ institutionem effinxit. Proponebat sibi sublimitatem mentis, ac spiritus P. N. Dominici; manum ad grandia fortiaque strenuum, ac Dei gratia potentissimum Virum mississe, quæque tanti Parentis sectatores optimi Dei æmulatione persecutos ad votum tanti Parentis opere complesse: zelo honoris Dei flagrantes errantium tenebras luxisse, & omnium salutem avidissimè sitientes curasse, attulisse denique. His à Joanne nostro subtili, maturaque consideratione libratis; plurimis se ligatum agnovit. Nec pœnituit tamen: quin Domino gratias referens, diceret: *Institutionem hanc, vitæ seriem, eam esse, quam semper optasset, requisivisset, ad desiderij mensuram omnia contigisse.* Præcingens itaque se, ut stratam per Patres nostros viam excurreret, & sibi augustum servans viaticum, abundantiorem annonam in proximos impartiendam congereret; ex toto universam Ordinis observantiam adamussim persequendam decrevit, laudataque Conventus sui consuetudines (quæ non minimam, præter eam, quam regula, & leges præscribunt austeritatem, rigiditatemque continent) nec in minimo præterire.

Inter duo itaque valla cœpit contendere, cultum, scilicet, litterarum, & studium orationis: & intra istorum terminos adiumenta cætera moderatus est. Fuit enim ei ex tunc in addiscendo, quæ doceret postea, exercitatio sedulior: ut intelligentia plana daretur, oratio, cum meditatione, ad Deum productior, vigiliarum longa consuetudo, ieiuniorum strictior, cellæ custodia rigidior; cæterarumque observantiarum executio ferventior, ac promptior. His adiutus, sublevatusque cœpit Joannes noster inter Condiscipulos, tametsi ingenio, & opera præstantissimos eminere. Sed præstantiæ, ingenij, exercitationisque suæ esto exemplum. Cum Theses quædam è Dialectica profectæ inter domesticos more nostro disputationi traditæ fuissent, quò præter Scholares omnes, Lectores Artium, Theologiæque universi, Cathedratici etiam, ut Moderatores studij, Præsidentesque assistunt Gymnasio; in quendam Angel. Doct. locum, assertioni, ut videbatur, contrarium argumentis ventum est. Locus subobscurus erat, nec Discipulorum S. Doct. concors interpretatio; undè, & circa intelligentiam loci sa-

pientissimi Moderatores, qui aderant, sunt divisi; alteroque alteri deferente, controversiaque sedata inter ipsos, disputatio continuata est. Cumque ex more Juniores inchoent argumenta, quæ nervosius persequantur provecti, ad Joannem nostrum Logicen tunc adiscentem sors arguendi devoluta est. A loco illo Sancti Doctoris adolescens modestissimus repetendo est orsus: & tali subtilitate, maturitate iudicij, cum præcedentibus, subsequentibusque ibi, ac alibi in Doctore Sancto contexuit argumentum, ut Angelic. Magistri mentem planam perspicuamque demonstraverit, non leviter eum, qui ex munere in Cathedra præsidebat, præmens. Hoc facto mirati sunt omnes, stupor sapientissimos PP. Magistros apprehendit, argumentum denique vix ægreque exarmatum, expeditumque est. Tales igitur præclari animi dotes Fratres nequiverunt latere, fructus, emolumentaque, quæ industria, ac labore, iam rependerent. Unde spe, quam tenello adhuc in adolescente defixerant, confirmati; eum, aliquibus, quò impendius studio vacare posset, expedire cogitarunt. Occurrit illico: & præbenda, quam Conventus Salmantinus in perillustri apud Complutenses Collegio S. Thomæ iure designatorio possidet, vacante, communi suffragiorum consensu electus est anno Domini 1680. & in prædicto doctrinæ, & religionis fortalitio cooptatus.

Nihil autem in eo de pristina sua institutione remisit, sed insulgentiam (prudentissima deliberatione, & nihilominus Apostolica authoritate) Collegis concessam à protractiori in Choro assistentia, & à plurimis alijs quibus in Novitiorum domo subiacebat intentus, penetrantiori commutatione exolvit. Ferventius severiori Theologiæ Sacræ studio cœpit incumbere (tantum quippè præcepta Philosophiæ, ac Metaphisicæ imbiberat, quæ cum, & utilissima sint, tunc obscura tricis: immo sentibus contexta) at ne improbo labori altissimarum intellectum adstringeret veritatum, sedulioris alis sublevabat mentem orationis, extenuabat flagellis corpus, ut novas spiritui vires quotidie augeret. Otio perpetuum (id quod tota vita ei solemne fuit) bellum indixit, ac cum proprio hoc ipsum convenerat corpore. Abstinentia nunc parcior, clausura amabilior, quę ita semper ei grata fuit, ut nusquam cellam, Claustrum vè libens exiret, nisi aut obedientia iussus, aut proximorum, Religionis suæ, Ecclesiæ vè utilitatibus actus. Eo enim, vel maximè Collegium placuit, quod cum assidua in studio exercitamenta sint (eo enim conveniunt iuvenes ex tota ferè Hispaniæ peninsula, ut spectabilem, cum probitate, tum Philosophia, ac Theologia iuventutem efforment) tum necessitudo, ac familiaritas ad sæculares personas præcisa sit; magnum existimantes piaculum fœminas cuiuslibet status, conditionis vè quomodolibet alloqui. Hoc enim Collegæ nostri ingenium fuit, ab his, quæ foris sunt, abhorrere, omnium se subducere oculis; proindeque exploratissimum fœminas numquam attento deliberatoque animo, tametsi honestissimas conspexisse. In se, & ad se totus collectus erat: immo ad Deum quem ductorem, Doctorem, ac Magistrum in speculandis, agendisque totis nisibus exoptavit, oravitque. Tanto igitur Duce haud mediocriter instructus, ipsiusque gratia præmunitus, illo se extimavit salutis nostræ hostis infensissimus oppugnari. Hinc studiosum, & actuosissimum iuvenem, cum oraret, exagitare, inquietareque mollitus est; ac spectris meticulosis à cæpto perterrefacere. Huius rei utcumque inditia ex ipso deprehensa sunt (qui ut erat humillimus omnia sibi soli servabat) exque docto expertoque teste exceptione planè maiore sapientissimo, ac Reverendissimo P. M. Fr. Dominico *Perez*, Matritensi, quem, cum condiscipulum Salmanticæ habuerit, tunc Collegam Compluti nactus est. Talibus igitur fulcimentis munitus ubores scientiæ, & probitatis fructus comparavit; ut sodalibus nedum, sed Prælatis, Præceptoribusque suis insederit dubitatio, quid in gratioso iuvene principatum ambijsset; temperantia, frugalitasque morum, an ultra solitum litterarum profectus? Nec ex auditu tantum: testis oculatus est (ut de profectu iam tunc in litteris adstipuletur) exceptione etiam quo iure maior sapientissimus P. M. Fr. Joannes *de Aliaga*, nunc Primarius in hac alma

Uni-

Universitate Professor Theologiæ Sacræ declamatissimus, tunc adolescens, & in Complutensi Academia Philosophiæ Scholaris Recentior. Hic enim, nescio, qua necessitudine Joanni nostro devinctus, Discipulum, (cum ille adhuc Discipulum ageret) se præbuit erudiendum: & tali peritia, perspicuitate, facundia cum profunditate tunc iam asserit præluxisse, ut, & Candidatis, ac in Universitate Magistris appareret æqualis. At nec hoc solum iuvenis vix sacris initiatus egit, ut adolescentem natura docibilem, ingenio, & labore nihilominus, ut fama, operaque testantur, præcellentem ex aureo, præcipitique amne infunderet claræ scientiæ (nam sic decebat eum, quem post Auditorem Toga Dominicana exornatum habiturus erat, & in magisteriali Cathedra successorem dignissimum) sed prudentia, & gravitate, cum animi promptitudine adiuncta, ad Ordinem direxit. Quamvis autem talibus fuisset virtutibus in ea ætatis suæ adolescentia præditus; omnem tamen operam posuit, ut quantum liceret velo absconderet humilitatis. Noverat siquidem universas ex ea trahere originem, quæ largitori gratiæ cum ianuam apperiat, tum placidam mansionem præparet. Hanc itaque, ut cæterarum basim, omni studio prosecutus est, & per gradus singulos ad fastigium pervenire curavit: veræ, non effictæ, credibilia satis signa præbuit, quæ ne seriem, quam sequi cogitavi, intercipiam, locis promam opportunis: eo vel maximè cum honoribus accenseam, ut humillimus, quantum in se fuit, falsitatis arguat tritum adhuc inter vulgares proverbium *honores mutant mores*. His itaque totis Joannes noster circum actus, eisdem opinio nominis sui, ut Salmanticam perveniret, fulcrum interposuit. Pervenit planè: & profectus Compluti habitos exordijs, speique iam pridem conceptæ per omnia consonare Sapientissimi, ac RR. PP. Conventus S. Stephani (quos à consilijs vocant) discentes Joannem nostrum Præceptorem Universæ Philosophiæ, ac Metaphisicæ unanimi consensu elegerunt 22. Junij anno 1685. Conventus regimen tenente eruditissimo planè viro R. P. M. Fr. Joanne Ægydio *de Godoy*.

Præceptor itaque constitutus, in ea vires applicuit, quæ muneri pro debito satis implendo alta consideratione necessaria iudicavit. Undè Salmanticæ restitutus, & honoratoribus suis regratiatus, res suas ita disposuit, ut primo profectui suo intentus, aliorum utilitatibus in nullo deesset. Ad docendum quippè natus videbatur: & cum claritate, energiam talem, ac dicendi efficacitatem coniunxit; ut cum subtilissima, intellectuque, non Tyronum dico, sed & proficientium, provectorumque difficilia expanderet, plana, atque perspicua formis uti visibilibus exponendo Discipulorum animis, cæterorumque audientium imprimeret. Sed & cum gravitate, quæ Doctorem Venerabilem auditoribus effert, eam affabilitatem, mansuetudinem; promptitudinem facetam sociavit, ut obiurgans, desidiosos correxerit, emendaveritque, in despectum non emisserit, ac solicitos ferventius accendens, cunctorum animos ad se devinxerit. Nec Philosophicis nodis ita tempore lecturæ suæ implicitus est, tricis in frusta dissectus, ut ianuam, rimulam vè aridati spiritus aperiri permisserit. Clausit sanè, & ampliori coacervato labore in vigilijs, somni, cibique parcitate devotionis pinguedinem conservavit, & auxit. Ea, corpore etiam confortatus, instructioni auditorum ita se præbuit, ut ab exterorum salutis in Confessionario, Amboneque Æconomia non abstraxerit. Sic igitur: talique gratia iuvenis adhuc in reprehendendo est usus, ut flagitiosos perterrefaciens ad optimam converterit frugem. Cum enim hoc ferè tempore ad Sacrum Tribunal die S. P. Dominici sedisset; quidam nimis ad eum gravatus, minusque contritus accessit. Cumque eum reprehendisset parcis, de minimaque pœnitudine increpasset, periculum animæ suæ exhorrens, dixit: *Quid si in hac miseranda sorte, ut merebaris, diabolus deprehendisset, & secum asportasset in tartara*? Hæc ille. Utque hortantis sermonibus exteriora facta concinnerent; ecce Catulus immanis, qui fortè aderat, rabiè, & ira actus surrexit à tergo: & miserum pœnitentem ore, manibusque invadens, scapularum vestes discerpit, miserandum discerpturus, ni Minister Christi manu, voceque minatus iratum canem repulisset. Universis igitur intentus, & æquo libramine

pa-

partes adimplens singulorum, lecturæ suæ finem vidit tandiu defatigationi præteritæ concessurus, ut, & novas susciperet vires, & corpori, & ut aiebat, spiritui mentis.

At vix dum ingratam sibi requiem, indigamque loci, ac temporis degustaverat (hoc enim tempore Ex-Lectores Artium Collegij S. Stephani frequenter Claustrum egredi necesse est, ut sodalitio fœderi, Scholæque famulatui pro debito agentes, circulis, disceptationibus, alijsque quam plurimis, eisque sacris, functionibus intersint) paruмper cum lectura vigesimum vix sextum ætatis suæ haud parvo feriatæ annum excesserat; & velox nuncius affertur R. Adm. P.M. Fr. Franciscum *Almansa* nostræ Provinciæ Moderatorem ex suggestu, rogatuque sui peramantis Collegij S. Thom. Studentium Magistrum, insimul Theologiæ Sacræ Lectorem assignasse. Motus ne fuerit tali nuncio, subobscura ipsius verba, ostenderunt, facieique pallor. Præssus itaque est, ad talemque angorum deductus, ut ni Dominus tristitiam, cordisque anxietatem leniret, gravem casurum infirmitatem crederent universi. Non carpebat eum Salmantica: imminuta, nec dum obscurata opinio, famaque Complutum circumgerebat: doctrinæ ubertas, modestia, gravitas, instituti decor, iuditij maturitas, dexteritasque in consilijs, & exhortationibus commendatum effecerat cunctis. At ipse de se ita abiecte, demisse sentiebat, ut cum honos, atque utilitas fastidio, molestiæque sibi forent; onus tanti (ut ipse introrsus Doctoris Officium descripserat) muneris perterreret. Virtuti gratiæ adscribendum erat iuvenem talibus decoratum dotibus hæc non ambire, oblata animo non admodum læto suscipere: angi tamen, & usque ad defectionem veluti confici, ex ea descendit celsitudine humilitatis, quæ timorem inferens, diffidentiam de se ipso gignit, & in eam cogit erumpere vocem: *Ad nihilum redactus sum, & nescivi.* Quo autem iuditio præeunte amaritudinem illam inciderit ex officij onere cum honore devinci potest. Nequaquam latebat ipsum quas implendas partes exposceret, quorum moderator futurus, quorum item, cum subiectionem deferret, vices nihilominus multoties gesturus, cui comparendum theatro, quorum circulis ad futurus; quorum tandem loco sufficiebatur; ita exornato, condecoratoque ut trutinam meritorum, quibus dignissime Episcopus Abulensis electus, & Consecratus est Illustrissimus, ac RR.D.D.Fr. Petrus *de Ayala* (quem Deus Ecclesiæ suę per plures annos incolumen servet) eo in munere adimpleverit. Octo itaque post dies à nuntio provectionis suæ Joannes noster tristis, amaroque animo incessit: non absorrus, sed tribulationem suam coram Deo referens gemebundus. His transactis nova lux eidem oriri visa est: resumpsit vires, onus ex obedientia complexus est, iter arripit, remigrat Complutum, ac communi Collegij sui, cæterorumque gratulatione suscipitur.

Occasione hic data, & accepta, quot emulumenta sapientiæ attulerit, ex his, quæ evenerunt postea, liceat extimare. Crede Lector: Complutum apud nos ingeniorum fecunda Parens effertur, exercitatio crebior, ac vehemens, æmulatio in addiscendo vivida: fervet demum opus. Abillinc dixit qui nusquam desidiosus, oscitansque fuerat, *nunc cœpi*; expeditusque ab eis, quæ non nihil remorarentur Salmanticæ, totos exerit nervos universa speculando, quæ consumatissimum formant virum Theologum. Non præterit adquisita; in prospectu habet, sed ad ea, quæ priora sunt, eaque digniora conferendo transmittit. Scrutatur Theologos, Philosophos conducit; universos tamen, ut universorum stipent Principem, quo lucidam Præceptoris sui, ac nostri mentem, cui avidè, sedulòque incumbit, assequatur. Totis nisibus versatur S. Doct. litteram universam, sciens quibus præconijs à summis Præsulibus collaudata, commendataque sit. Impensus ei inerat veritatis amor: hoc agebatur, necessitate muneris, innataque sibi ad litteras propensione; taliaque terræ optimę semina mandata studio, oratione, mortificatione spiritum exiliente, uberem, pulcherrimamque sibi, Collegio, Ordini messem brevi commutavit. Non se continuit intra aliorum terminos; sed cum Doct. Ang. plurimam navasset operam, solemniores ad illius,

nos-

noſtrique ſæculi uſum Theologos eiuſdem Sancti Doctores Interpretes accuratè perlegiſſet, intellexiſſet pertinuè, tenaciterque ſervaret; totam cogitavit Theologiam Sacram conſcribere ea veritate, fidelitateque, quæ Ang. Magiſtri Diſcipulum deceret, P. Dominici filium, Ordinis *veritatis* alumnum. Ea ſubtilitate, quæ delectando erudiret provectos: ea brevitate, ordine, claritate, qua, labore, operaque, vel mediocri, iuniores in univerſa formari poſſent, non obrui: planè ſcientifica methodo illuminari, ex primo ad reliqua lucem mutuantes. In hoc ex templo legere, & colligere cœpit, quæ poſt digeſtiora erat ordinaturus; ac rudi, nec plene formato commendavit codici hoc titulo prænotato: *hoc opus, hic labor.* In hoc alijs ſe ſubducere cupiens, & ſolitudinem appetens, quò melius confectionem ſuam perficeret integro vere *Villam Angelorum* petivit, ubi poſt orationem, conſuetaque inſtitutæ vitæ exercitia, totum ſe arduę nimis elaborationi per tres annos tradidit. Ex his autem, quæ à tanto opere, fragmentis, ſupererant, talem ſe publicis, privatiſque exhibebat circulis, talem cum ſubtilitate, peſpicuitateque copiam, ubertatemque monſtrabat, ut ad ſe raperet animos, auris audiens beatificaret. Mirum erat iuvenem adhuc, illumque paccatum, modeſtumque ad ſcamnum ſedere: in Cathedra defenſare. Stupebant viri, illique provecti: coetanei accendebantur; mirabantur adoleſcentes, auſcultabant, venerabantur omnes, omnes laudabant, cauſantes eo in munere detineri, illis coarctari terminis eum, qui, & ſi iuvenis ob ætatem; pro meritis magiſteriali Cathedra dignus eſſet. Sed natura Ordinem ſervat, ac per medium in extremum tranſit: & Joannem noſtrum, quem è Compluto Salmanticam adventantes miris extollebant præconijs, ſapientiſsimi PP. Conventus Salmanticenſis, quo ingenij ſui celſitudine propiùs delectarentur, iunioreſque tali Magiſtro eos referrent fructus, quibus Complutenſe Collegium fuerat delectatum, Lectorem Theologiæ matura libratione elegerunt die 2. Januarij anni Domini 1692.

Salmanticam appulſus ſumma domeſticorum, extrancorumque exultatione ſuſceptus eſt: prævenerat quippè celebris iam, & permaximè Compluti augmentata illius opinio ſingulorum animos; quæ, dum publicò ſe prodidit, amplificata, firmataque eſt, imminutam circumcurſantium narrationem redidit, mutilam fuiſſe commoſtravit. Solus ipſe ſibi non credebat: non quid haberet reſpiciens, ſed reprehendens quid deeſſet: undè totis viribus illam curans aſſequi ſufficientiam, quæ, cum honori inſtituti Dominicani conſuleret, tum audientium iuribus ſatisfaceret; laborem, vigilias, orationeſque ſedulius repetijt, probè intelligens, quod *qui addit ſcientiam, addit, & laborem: qui indiget ſapientia, poſtulet ab eo, qui dat omnibus affluenter.* His Joannes noſter edoctus nihil omiſit. Quam autem inter tot labores, atque dolores ſcientię comparaverit copiam, perſpectam habuit R. Adm. P. M. Fr. Dominicus *Perez*, Convent. Salmant. Alumnus, & in Univerſitate candidatus, ac Primariæ Cathedræ S. Th. Moderator digniſsimus. Cum enim præced. anno Moderationem totius Prov. ſuſcepiſſet, Cathedrę regimen Joanni noſtro libravit 30. vix annum ſalutanti. Legebat ſapientiſſimus Anteceſſor tractatum *de Fide* penè à principio; elaborationeque Proprietarij paucis diebus à præfectura Joannis noſtri finita, è ſuggeſtu proprio dictare cœpit difficillimum hunc tractatum: cui *de Spe*, *Charitate* que adiunctis, trium annorum ſubſtitutionis ſuæ tempus implevit. Præfecturam autem ſuam ea apud omnes cœpit exequi probatione, quæ provectiſsimum exegiſſet: ita eius ſublimitas, ſubtilitas, atque ſplendor apud ſapientiſsimos tantæ Scholæ eminere cœpit, ut ſtatim, vel omnes ſtudioſi elaborationes ipſius, codiceſque anxiè ſolicitarint, aſſecutique in plurimum per Diſcipulorum eius exhibitionem fuerint, tranſcriptione, comportationeque huc, atque illuc remittendo, publicas Theſes ex eiſdem propugnandas deprompſerint. Magnum ſibi nomen fecit, in maximo ex tunc honore habitus eſt. Ipſoque propugnaturo expugnaturo vè circulis, Theatriſque comparente, fervebat in concione murmur; loquente, nec gannire audebat quiſque, piaculo deferens tantæ ſublimitatis, vel verbum fugere, aliorum deſiderijs, eiſque plenè intentis, vel in minimo ſubtrahere.

Eccleſiaſtæ 1. jacob. 1. v. 5.

Pro-

Providentiſsima in eo eluxit natura: habitudo mediocris; coherens undecumque ſibi; nec nimis exilis groſſave; futura tamen, niſi, & ipſe à puero ferè hoſtis infenſiſsimus ſibi ſtipem naturæ undique coanguſtando, deprimendoque ſuccidiſſet. Caput grande, ſpatioſa frons, compages, nervi, oſſa robur maximum præferentia. Oculorum acies ita fortis, perſpicax, & acuta, qualem nunquam, ut reor, memoria prodijt: exterior forma minium ſuboſcuro flavo texens, haud diſſona vox, & ſatis clara; nec gracilior, nec acutior: agilitas membrorum; vivacitas, promptitudoque ſenſuum; memoria, cum capaciſsima, tenax; perſpicua, clara, expeditaque intelligentia, rectitudo mentis, maturitas iuditij. Tot tamen, tantiſque præditus naturæ donis, ac potentioribus, ut creditur, Divinæ gratiæ; ita rigidum ſe cultorem obſervantiarum exhibuit, ita labori, cogitationique tum corporis, tum animi incubuit, ut neceſſe fuerit poſt mulctationem aſsiduam in graviſsimam, per acuramque nimis cadere infirmitatem. Invaſit univerſos timor, & triſtitia: ſecurus ipſe ſolus, imperturbataque mente. Æſtuabat ardoribus, toto malignitatis ictu obruere nitebatur febris; exuſtoque veluti corpore, febriumque tyrannide poſtrato, erigebatur ſpiritu, novas, caſque inſolitas carpebat vires. Lenis aura ſibilabat, lucemque puriorem clarificans agitatione mentis ſublimiora, pellucidioraque, & in ſpeculandis, agendiſque affulgebant. *Si ea*, ſolebat dicere, *quæ ſibi, dum ſic affligebatur, menti occurrebant, ſcripto tradere fas eſſet, plures impletura libros altiori ſtylo, eminentiori doctrinarum congerie, quam communiter colluſtrantur, fore.* Parum hæc: ita illi præltò occurrebant Divinorum PP. Theoremata ſucco, gravitateque plena, ut cum ſe confixum timore, amoreque conditoris ſuccenſum nolens tantillò monſtraret, audientium animos brevibus, ignitis tamen ſagittis configeret. Agravata febri, fratrumque mœstitudine, nil non movent phiſici, nihil cæteri non curant. Verum ipſe neceſſaria haud contemnens, ſed principalia præeligens, Sacramentis Eccleſiæ fecit muniri. Dilatatus his, & confortatus, vilius ei quidquid conſpici oculis carnis poteſt, clarius, profundiuſque apparere cœpit, in id acie mentis intentus, quod tam ſolicitè à prima ætate requiſsivit. Amaro animo tenebantur omnes iacturam tanti viri moribus prærrogativiſque mentis è vicinò lugentes: communes pro eo extra, & intra clauſtrum fundebantur ad Deum preces: Medici ultrò conveniunt, & eius amore, utpotè qui apprimè noverant, capti, magnam de eiuſdem levamine adoriuntur quæſtionem. Non accumen ventilabat, affectio potius, quæ ut præceps eſſe ſolet, concluſit, & ſi nimis debilem, attenuantumque viribus ad duas uſque ſanguinis uncias minui. Hoc vagi, incertique exitus decreverunt: & Sacro ad caput decumbentis Oleo repoſito minutio facta eſt. Sed res mira, Lector candide: chirurgus pro more cervicallum cum ligatura cicatrici ſtrinxit, ut ne de facili contacta licet, poſſet reſerari. Monebat phiſicus, & cum peritiſsimus, tunc infirmo devinctiſsimus, ut quantum liceret; ſomnum arte, induſtriaque procuraret. Compoſſuit ſe, ſomnumque illicò reſumpſit: & ecce dormiente illo, modo nulli hucuſque explorato, ligatura diſceſsit, ſciſſura denuo rupta eſt, fluereque cruor cœpit, eo nec advertente, vixque iam valente præſentire. Placidior ſomnus paſsim apprehendit, effluxu ſanguinis Senecæ noſtri conſultam defectionem leniter ſoluturum, niſi, qui cum ampliores ſubiturum labores decreverat, provida aſſervaſſet manu. Diffluit cruor, quoad ſufficerit, ut de morte revocaretur ad vitam: at neſcio, quo procurante, ne cum cruore exhalante animam, vitam eximeret. Iam enim rivi ſaccones farciendo ſubterlectulum decucurrerant, & ecce impetigo ſindoni compacta eſt, glutinum cruor gelidus rupturæ cicatricem obduxit; ac inde à ſomno excitatus, veluti ab ore mortis reductus eſt, ſtupore inter gaudium omnes apprehendente. Alter ille evigilavit, phiſicis, qui de vita eius mox deſperarant, ſigna, prodigiaque multiplicata fuiſſe clamantibus. Plenè demum reſtituto univerſi exhilarati ſunt, ipſo ſolum triſtitia, amaritudineque confecto, quòd è corpore mortis huius ad vitam commigraturus, luteam domum iterato habitare cogeretur. Mirum planè! Sed obviavit ſolitus dicere: *Deprehendiſſe ſe iam quid vita fu-*

futura contineret. Ea de salute propria ditabatur fiducia, ut ex his, quæ sibi febre, doloribusque præsso contigerant, non obscure patefecerit securitatis aliquod pignoratitium signum accepisse.

Illo igitur denuo comparente duplicata sublimitatis, modestiæ, humilitatisque argumenta universis effulsere: solidior, augustiorque se prodidit opinio, quæ apud exteros eximia, proprios etiam occupavit domesticos. Velox percurrebat, & laudatum antea Moderatorem Primariæ Cathedræ proprietarium sapientissimum ita obtinuit, ut per maximè gloriatetur talem, tamque exacte expleturum vices suas successisse. Quo, & id, tam humiliter, quàm providè candidatis omnibus, domesticis, ipso tandem ob præclara successi merita perurgentibus, apud se diffinivit, onus atque honorem Cathedræ à se abdicare; ut qui ipsius loco Doctoris munia ægregie ita compleviſſet, solemni dicatus ritu proprietarij vices rependeret. Ita factum est, id ipsum attestantibus litteris: & nunquam satis laudato viro, Sapientissimo, & RR. pro meritis, dignitateque M. P. Fr. Emmanuele *Garcia & Bayona*, Vespertinæ tum Cathedrę Moderamen tenenti, ut Primariæ administraret, promoto, Vespertinæ Joannes noster renuntiatus Moderator est die 7. Julij anni Domini 1694. ætatis vero suæ 32. Motus plane nuntio est, maximoque angore pervasus. At non ex infirmitate dejici usque ad ima virum, nimia alias vivacitate, promptitudineque præditum, sed ex libratione iuditij comite humilitate non semel aperuit ipse, Doctoris Theologiæ partes statera appendens rationis. *Grave certo onus*, aiebat, *maximè in Conventibus præcipuis, supermaximèque Universitatibus celeberrimis. Solemnis enim Doctoris scripta inferiorum Doctorum lumina debent esse, quibus, & ij alios illuminando doceant: ut per doctrinam alijs per alios traditam scientia Domini repleatur Ecclesia. At hoc opus*, subiungebat, *hic quantus labor, ut doctrina, cum sana, sinceraque sit futura; perspicua, brevis, ex tot opinionum veritatem obumbrantium labyrintho selecta, intermedijs commendetur ministris, eam ad rudes usque, nec formatos adhuc delaturis. Hoc*, concludebat, *me præmit; & adeo gravor, atque obruor, ut ni multiplex Dei gratiæ roboret, atque firmet auxilium, impossibile iudicem sustinere onus, ad terminum usque apportare.* Ergo mente, post vigilias, orationes, ac ieiunia confirmatus, celer (ut cætera) executus est, quæ de more exercuntur cæteri inter DD. Facult. Sacræ numerandi. Seria, prolusioriaque meditatissimè præparata coram Orbe Salmantino exolvit, ea probatione, plenitudineque, quam de eo multo prius adorti fuerant singuli, in eam conniventes vocem: *Hic iam Magister Magistrorum est, ea procceritate ingenij cæteros supereminet candidatos, qua Saul olim ab humero, & sursum, proceres superabat quosque.* Ac brevissimo, quod mirandum fuit, circulo, exercitia tali gloria, acclamationeque est complexus, ut 20. Julij, invitus licet, dicatus ut importabile, ut aiebat, subiret onus, ea celeritate exegerit, ut 30. Augusti completis omnibus, candidatis aggregatus sit, inter eosque iuxta seriem inaugurationis suæ sederit collocatus.

Quæ autem Joannes *de Montalban* debito muneris satisfacere oppignoraverit; cursim, etsi, pandendum est. Nec arbitrandum ea ex tunc temporis adortum, sed cum eo rationis lumen salutante incœpta; per ætatum tempora, non qualiacumque; profectò maxima incrementa susceperе. Ast, eo nolente, tunc clarius, & Domesticis, & extraneis clarere cæperunt, cum ad Doctoris fastigium subvectus est. Cæteris omnibus à iuvene docendi Officio Prælatus, omnibus suberat, omnibus se inclinabat. In nullo Præceptorem, Doctoremque agnoscеres, nisi ex vultu, ac nomine ante cognovisses. Non ex amictu, incessu, gestuque: opertorium vile, incessus communis; velox tamen, ne, vel leviter ab his, quæ semper meditabatur, impediri contingeret: nihil astus, supercilijque notasses: sincerà mens, ac conversatio, in nullo à communi Fratrum discedens. Proprias laudes austeriori, rigidiorique despiciebat vultu, quam iniurias tumidus, ac superbus quisque: nil unquam de se præsumpsit; in nullo sibi placuit. Hæc omnium opinio, familiariumque assentatio; adeòque à puero humilitas sublimavit eum, ut pestiferum superbiæ gloriæque innanis contagium nunquam ra-

rapuerit, tetigerit vè. Id quod plurimis experimentis constans, charissimo sibi Filio, Discipuloque observantissimo Fr. Joanni *de Aliaga* non obscurè manifestatum est, qui ad manus elaboratione quadam Præcept. sui habita, demiratus sublimitatem, claritatem cum eximia operis concisione, ut ei tenerè adhærebat, dixit: *Eugè, eugè, optimè: sed memor te hominem esse; ne tumida rapteris mundiali extollentia cave. Gratias Deo*, reposuit ille, *quod tumoris inflationisque blata, mentem meam nunquam apprehendit, scripta vè mea corrosserit.* Sanè non quid haberet meminerat, sed quid de Patribus legeret; atque hæc recolendo, cum se primùm omnium vilissimum reputaret, & habitu, munereque indignum: inde hortabatur audientes, qui in omnibus integrum conspectantes virum, tantam in tanta sublimitate mirati humilitatem, reprehendebant semetipsos. Nec facile persuasu (crede Lector candide) quam perspicax, ingeniosusque fuerit in sectanda humilitate, ad praxim deducenda: undè semper mihi Religiosum fuit ad eam in maximo perfectionis gradu perveniisse.

Eum animi candorem ab omni purissimum ambitionis labe, tum Magister, tum Episcopus conservavit, quo à puero vigilantissimè curavit imbui. Itaque, quæ honorem, potestatem, aliorumque præcellentiam insonant, nedum non requisivit, aufugit, impedivit, ne cum eum, honores, ac præfecturæ ambirent, eum attingerent. Ita hæc exhorruit, ut nihil subire remoraturus foret, ea declinare. Cum enim, iam Moderator Vespertinæ Cathedræ, Regi Catholico Carolo II. denuntiatus à Magnatibus, Auliciisque fuisset, eidemque, ut omnia fama pervasserat, præficere à Confessionibus placuisset; ut placuerat, pijssimus Princeps decrevit: at, nescio, quibus obortis, ut sapiens mutato consilio, alium, etsi eiusdem instituti, ascivit. Non latuerunt hæc Joannem nostrum: sed de excusso imminentis Præfecturæ timore, præterquam credi potest, exhilaratus; Altissimo rependit gratias, quod ab ea eripuerit tempestate, & ab incerto mari, in sereno littore detinuerit. Addebat tamen, se cum effectu, ad augustam illam moderationem exactum, transfugam in Lusitanos acturum. Cumque, & ditionem illam, è proximo vicinam Salmanticæ, eiusdem iam penetrasset fama, plurimisque notus esset; rogatus quomodo id fieri posset, qui statim omnibus, dignoscendus erat? Respondit, se tali commento usurum; ut operculo uni luminum superposito incessurum quousque occluderetur Cœnobio aliquo Ordinis sui in remotissimis Lusitaniæ finibus constituto. In Moderatorem totius Provinciæ nostri Ordinis assumendus, hoc arripuit Consilium; ut si id ita eveniret, aliam eiusdem Ordinis Provinciam peteret, ut honorem vere onerosum, à se reijceret. Gnarus autem à Castellæ Camera Regi Catholico oblatum, ut ad Oxomensem Ecclesiam, tunc vacantem assumeretur; quam primo rescivit, intercipere è Salmantica diligentissimè studuit: id quod assequtus est, lætior post ex triumpho, quam si vel infensissimum sibi hostem, ad defectionem usque clausisset. Hic eius animi candor, illius corporis spiritus; qui etsi ad multa, eaque præclarissima natus, & ad ea egregie expedienda cum sapientia, & prudentia, tum cæteris virtutibus excultus atque expeditus; pluries pro innata sibi humilitate, ac modestia, dixit: *In hoc, saluis iuribus, & instituti, fraternæque charitatis, suapte natura duci, vt concavam rupem penetrans, scitarium ageret, Scripturæ Sacræ, Patrum, aliorumque peritissimorum se traderet studio, obduratis, ac si mus esset, panis fractibus rodere contentus, siliquis, vilioribusque hijs alitus. Hæc mihi, subdebat, institutio gratior, vita iucundior, ne cogerer insana, vesanaque hominum mundi huius machinamenta audire, invitus licet, experiri.* Hinc, qui ea ita valenter exhorruit, quæ nobilia ingenia ambitionis fœde mancipia subiugarunt; quæ paupertatem Religiosam decent, adamussim observavit. Secum temperatissimus; cum alijs, eisque egentioribus, quibus, Religiosæ, nec infeliciter, abundant Congregationes, foret effusissimus. Non his consulebat, qui sibi quovis modo devincti essent, sed qui egentiores, & cum primis avitæ Religiosæ observantiæ soliciti, adiectiores veritatis studio. Nec Scholaris, nec Præceptor, Doctor, & Magister cum esset, suppellectilem affectavit, Bibliothecam congerere,

com-

communi, aut, quæ ex munere, ſupedditabatur, contentus: in id ſemper tendens, ut pravitatem, avaritiamque humani cordis reſtinguens, ad eam perveniret beatitudinem, quæ ex Domini promiſsione Cœlorum Regni poſſeſsionem ambit. Plurima ei Salmanticæ commoranti offerebantur, cum a domeſticis, tum, & præcipuè ab extraneis, quorum omnium ſolamen erat: & tum ſcripto, tum verbo, & opere, iurgia, lites, dubia ad optatum finem deducebat ea promptitudine, felicitate, omniumque probatione, ut nullus reclamaret poſtea, aſſentirent omnes, omnia paccata redderentur. At, ipſe, qui pro veritate, tum etiam dilectione fraterna, ardua, difficiliaque expedienda ſuſcipiebat; nullam, quovis titulo, retributionem patiebatur: hæc enim pro commiſſo ſibi munere, aiebat, teneri exolvere, nihil inde ſperare debere: oblatum cum debita animi modeſtia, reppellere. Hac inſtitutione ligatus, averſatus eſt, quæ, vel in minimo, ab his ſuſpicabatur deſciſcere. Undè, nunquam, adduci potuit, ut ea erga ſe, exhiberentur obſequia, quæ humilitatem, paupertatiſque ſpiritum, vel in ſpecie detrectare viderentur. Pro honore multi, ijdemque Nobiles, Æquites, Comites, Marchiones, & alij præclariſsimi ducebant Viri, urbanæ gratitudinis in eum ſigna, officiaque exequi: ſecum deducere, illorum domos inviſere, in cella alloqui eum ad Villam, agrumque invitare; ut vel ſic eximio Viro fruerentur. Ille tamen, ad hæc difficilis ſemper fuit, conſtans ſe ſubtraxit, nec pervius ad eum ingreſſus, acceſſuſque fuit, niſi ſe media charitas, ac miſericordia intrómitteret. Præſtò tunc erat; agilis, promptus obabat. Nec piger, ſi opus foret, curſitare per vicos, frequentare domos recuſabat: aliter tamen proximorum valens neceſsitatibus ſubvenire; domi, cœllæque recluſus explebat.

Ad hæc, cum ambitionis, avaritiæ, mundialis gloriæ vitandæ cauſa devinxiſſet; tum puritatis, caſtitatiſque ſtudium. Excelluit in ea planè (Lector optime) & ſpectaculis, quæ eam infeſtare ſolent, per totam vitam ſubſtractus accuratiſsimè eſt. Modeſtia enituit ſingulari; haud parvo ſubijciente labore innatam ſenſuum promptitudinis libertatem: undè fœminarum perpetuo ſtuduit vitare colloquia, niſi charitas (id quod pluries, nec pro minimo contigit) id exigeret. Aſt tunc ad inſtantia raptus, extraneis machinamentis nullus patebat locus; invicem iuxta regulæ noſtræ præſcriptum, pudicitiam cuſtodire ſolitus. Corpus ſuum ita ſolicitè cuſtodivit, ut cum ipſe, non niſi neceſsitate impellente contingeret, ab alijs, curationis tantum gratia, permiſſerit: iamque morti appropinquare ſuſpectus, enixe Converſum fratrem, qui ei adhærebat, rogavit, ut ea circunſpectione, cautaque componeret reverentia, quæ, ipſo adhuc vivente, vel modeſtiſsimum quemque in nullo offenderet.

Verum, quia apud ſe conſtitutiſsimum à puero fuit exteriorem, cautamque curam ad tantum aſſervandum theſaurum, ut altiſsimo devotum expedit, minimè ſatis eſſe, niſi lolium concupiſcentiæ ab ipſa radice proſcinderetur; temperantiam nedùm; verùm rigidiſsimam abſtinentiam, parcitatemque ex tunc decrevit. Eximius in ea fuit, egregia, robuſtiſsimaque in contrarium natura, complexioneque vocantibus: at eo adniſſus eſt ſpiritu, ea contentione apprehendit, ut inter tot labores, vigilias, ſtudiorum conflictationes, quatuor tantum uncijs omnium eduliorum pro integra die contentus ſit. Ieiunia Ordinis, ſatis prolixa, perpetuo, pluſquam leges, ut liquet, iubeant, coluit: qualitatem cibi, quæ cum modiciſsima ſit, tum futilis, ac debilis, longo ſibi uſu, ita gratam, ac familiarem effecit, ut ſtommacho ſibi foret, ſi vel alia edulia coram ipſo nominarentur, & quod gravius illi erat, ut mutaret, indulgentia, quam prudentiſsimè cum debilibus, ſtrenuèque pro Eccleſia, ſaluteque proximorum laborantibus Religio concedit. Infirmitates, eaſque peracutas, parcitate cibi, rigore ieiuniorum ſubijſſe conſtantiſsimum apud univerſos fuit: at propoſiti tenax, qua fortitudine, atque animi tolerantia ſuſtulerit; quis enarret? Experiri certè à puero cœpit, & cum Compluti, tum Collegam, ſtudientumque modederatorem ageret; tum Salmanticæ Præceptorem, Magiſtrumque Theologiæ

Sacræ. Ea de ipso Phisicorum assentatio fuit terribiliores in eo, ob indolem delicatissimam, esse, & crudeles, truculentissimasque excitare molestias, & ad intima usque dolores, quos patiebatur, ob sensum acritudinem, vivacitatemque penetrare. At si ex his candoris animi ipsius, antiquæque virtutis misericordiarum Pater probatorium extrueret: ille tamen qui patiebatur magna mentis serenitate poritus est. Procul ab illo lugubria *heu*, anxij clamores, gemitus tristes: alio ascendebat, reponebat aliò; *dolorum*, solitus dicere, *angustiarumque, quæ me præmunt, occursus multi, centrarijque sunt: sed providentiæ Dei, mensuræque tranquillum peto: reponor ibi, illam reveor, conformor ei, de his, quibus crucior, non curo.* Hinc cupientibus ipsum relevari, ac desiderium, eximij viri amore, referantibus, infracto animo respondebat: *Fiat, quod placet in conspectu Domini.* At id ipsum iterantibus, ut iniuriam suscipiens, mutata tantisper facie adijciebat: *Ne quæso a Domino petatis salutem meam, sed ut largiri dignetur, quod ad sui nominis refert gloriam: id nobis utilius, honestiusque debet extimari, quod decreverit ipse, ac consilia, iudiciaque ipsius, summa animi demissione venerari.* Sic despexerat ea, quæ placent oculis carnis, ut super omnia augeret pignora mentis: quæ parum religiosæ provectioni deferunt, nisi solidata, correctaque fuerint sub Prælatorum obedientiæ iugo.

Huic, ea se demissione, ac confidentia subiecit, quas profunda in eo humilitas dictitaret; ac de se nihil præsumens, ex toto se, suaque omnia indiscreta assentatione voluntati Prælatorum Religionis suæ, atque Ecclesiæ devovit. Nulla libertas, facultas inerat nulla superiorum iussa interpretandi, temperandi mandata: id firmum apud se tenens Prælatorum placita dijudicanda non esse, quos in Ecclesia sua Gubernator omnium, uti in Mundo, superiores præfecisset, cum iuxta Apostoli verbum spiritualis iudicet omnia, & ipse iudicetur à nemine. Summo honore cum præcepta, tum, & præcipientes ipsos complexus, quæ ab eorum placito exhibant, negligentia haud quaquam obrepebant: nec omnia placuerunt ei: optimè quippè noverat inter hæc, illaque discernere; immò Prælatos, maioresque suos debere de aliquibus convenire, & ad meliora quæque corrigendo adhortari. Sed ea animi modestia, humilitate cordis, supplici reverentia admonebat, ut expleto charitatis fraternæ, insimul paternæ officio ad ipsorum pedes provolveretur, veritus, ne vel in minimo à debito Prælatis excessisset obsequio. Hæc edocuit opere: hæc verbo, cum de his conveniretur, dicens: *Quod si iustum id, æquumque oculis hominum appareret; tale forsan non probaretur in conspectu Dei.*

Hac itaque suppellectili locuplex, & pecuniæ Dominicæ forte dives Emporium Salmantinæ Scholæ petivit morcimonia in Doctoris munere capitalis adauacturus cum usura sine fraude. Nihil ex tunc remisit à pristina vivendi ratione, & austeritate: nil ab orationis frequentia, solitisque corporis afflictationibus nihil detractum voluit; quin, & maiores his addidit, & frequentiores. Somnus illi brevior, ac levior ad duas horas tantum contractus; assiduaque vigiliarum frequentatione, & tractu in eam consuetudinem redegit corpus, ut, & legere, meditari, orare, aliaque muneris, & professionis suæ expeditè, ac promptè exequi valeret officia, tametsi quatuor, ac sex etiam diebus minimè somnum carperet. Illo, ne præmeretur cum cibus parcior, ac vilior esset; pane nihilominus, & aqua tantùm quibusdam anni abstinebat diebus: ea arte industriaque usus, ut cum inter Fratres, eosque ex officio condecoratos aliquibus etiam delicatioribus cibis recreatos accumberet; ita segerebat, aliorumque illudebat conspectui, ut cum nil præter panem, aquamque gustaret, cibari omnibus crederetur, quibus cæteri Candidati. Hinc à superfluitate cibi alleviatus productior ei oratio erat, & ardentior, diuturnior silentij, cellæque Religio. Ad breve tempus, ob tantillum exæstuantis animi levamen spatiari diebus aliquot solitus, ea erat præditus gratia, eo sale facetias condire studuit, ut Fratres, qui obsequebantur, cum lætos, exhilaratosque dimitteret; tam ad ea, quæ studij, orationis, universæque religiosæ observantiæ sunt, devotiores, animosioresque

que ab eo exirent. Id quod, cum longo experimento didicerim, aliorum etiam attestatione cognovi, qui gemebundi post tanti viri obitum amissionemque deplorare solebant mussitare: *Heu, heu, nobis! Quando, vel similis inveniendus est! Urabebamur, & accendebamur nescientes qua vi, qua inspirante agebamur virtute.*

Erga D. Thomæ doctrinam Angelicam, quam in re Theologica Compluri sub Eximijs Professoribus RR. ac Sapientissimis PP. Fr. Andræa *Maroto*, & Petro *Palacios*, in Episcopatu Accitano antecessere suo, hauserat, qua, & à puero instructus est, mirè afficiebatur: à qua, vel minimùm aberrasse, vel recedere summa semper ei Religio fuit. Id, quod, cum semper, insigne exposuit observantiæ suæ erga Præcept. Ang. *Tract. de Scient. Dei necessaria, Disp. 1. Dubio* 2. §. 3. *num.* 15. Totum se illi deinceps addixit: ac in uno terendo, tenendo, assequendo, tradendo, illustrandoque assiduus fuit Aquinate; cuius, & acerrimus extitit propugnator, fidissimusque, ex quo publicæ se luci dedit, audit Interpres. Furtivas omnes incertæ, vel levioris doctrinæ semitas aversatus; curiosarum, ac futilium quæstionum ambages, concertationumque vanitatem inutilium aspernabatur, regia una Thomistica, & in Scholasticis, & in Moralibus tuto incedens via. Nec tamen ita se uni Scholasticæ permisit Theologiæ tricis, & sentibus, ut, & thopicæ alteri se subduceret, quin eam ardentius complexus est; neutrius tamen terminis detentus. Nec ad Ethicæ limites coarctatus, ad polemicam se contulit, Scripturam Sacram, Concilia, Historiasque omnes assiduè versans: haud prius parcissimo cædebat somno, quam sacri, probati que Libri è manibus repetitò excidèrent. Ab opere vacavit nunquam: & dum digniori, graviorique studio ad horam se subtrahit; omnigenę, & pietatis, & eruditionis indulget libris, undè, & vitam suam, proximorumque erudiret, & singula quæque promptiùs, expeditiùsque illustraret. Indefessus ei labor in oblimanda, repurganda, eruendaque veritate fuit: legebat, assentiebatur, reponebat, conferebat in invicem, ut claram, perspicuamque exhiberet (quod sui muneris esse aiebat) disciplinam Tyronibus, doctrinamque provectis. Memoria adeo tenax, ut quæ puer, iuvenisque degustasset, ita defixè teneret, ut relegere non cogeretur: subtilissima, promptaque intelligentia: qua, cum prima degustatione inferiores Theologos assequeretur; in uno D. Thoma multipicem repetere cogitatum arbitratus est; doctrinarum Abyssum præ abundantia, celsitudine, profunditateque exhauriendam nullam operam superfluere, & quavis adhibita, ampliorem, teduliorem que reposcere. Tantus ille est: nec futilem, ac otiosum laborem in eo introspiciendo reprehendit; quin maxima ei peperit emolumenta.

Doctrinis igitur S. Doctoris formatus, stylum brevem, sincerum, pervium omnibus imitari adortus est; indignum Magistro reputans obstrusis vocibus, repetitis veritatem occludere; fastidio exosam reddere auditoribus. Id verùm assecutus ne fuerit; cum ipsa Theologica reclament opera, tum, & opuscula in materia morum verbo, scripto edita; sivè mandata Typis, sivè in codicibus asservata. Nesciebat nisi, permittente materia, demonstrando loqui, & scripta sua solebat dicere quatuor filis esse consuta: ex quo dictamina ipsius, atque iuditia, erga quæliber illa fuerint, ita universorum assentationem traxerunt, ut ni veritati, luce media, ut dicitur, vellent offendere, eisdem evidentia aquiescerent, vel convicti. Hinc Scholæ, doctissimorumque Conventus in adversam deducti partem, cui subscripserant; re deducta ad Joannem nostrum, & in alteram declinans, ita lucide, firmiter, nervosse solitus fuerat constabilire, ut eos, cum demiratione, ac Deo pro tanta sublimitate agentes gratias, iudicium mutare cogeret, ad proprium transire. Hinc cuiusdam sapientissimi ad Aulicum quendam gravitatem, maturitatemque iudicij ipsius in agendis causantem reiponsio: *Aut eum*, aiebat ille, *Dominatio V. sibi relinquat, aut venerando ipsius sequatur dictamina: ita enim fundat, firmat, ac roborat, ut declinandi latebram, vel minimam occludat.* Hinc gratulatio Em. D. D. Ludovici *Bellugæ*, S. R. E. Cardinalis dig-

missimi, tunc Episcopi Murciani. Accepta enim *Pastorali* Joannis nostri *de Pœnitent.* in qua ad quæstionem vocat; num pœnitentis dispositionem amor aliquis debeat commitari? Affirmativam partem ita elucidat, probat, ac munit, ut scripserit Em. Cardinalis: *Ecclesia Christi nihilo amplius spectato terminare potest, ac definire amorem Dei inchoatum pœnitenti, ut debito modo accedat, necessarium esse: quippè Dominat. Vestra Ill. veritatem hanc in Pastorali sua evidenter ostendit, ac demonstrat.* Perspicuitati brevitatem (contrarium exteris in Hispanos culpantibus) propugnando, reponendo, exponendoque coniunxit. Et Domi quidem quotidianæ interiens iuniorum exercitationi ita breviter, succinctè obiecta, responsioneque moderabatur, ut in una tantum hora ad octo usque expediret, magna conventientium utilitate. Subharrata demum doctrina sua probatur 4. illis dotibus, quas exolvit suus Ang. Præcept. *brevitate*, nimirum, *copia, claritate, & profunditate.*

Foris in theatro, concioneque videndus, nunquam congressurus repente apparuit, sed post diuturnam secum Domi, Cellæque quæstionem. Nil adversus veritatem poterat: sed pro veritate tam fortiter, ac potenter pugnavit, ea vi, ea efficacia adversam impetebat partem, ut sagitta ipsius retrorsùm nunquam reversa sit. Transfigebat planè, vim veritatis perspicuam ad medium ducens: ea tamen fœlicitate, ea omnium, illorum etiam, quos impetebat, probatione, ut singuli referrent gratias, excitarentur omnes, demirarentur viri celsitudinem, ac subtilitatem. Fallaciæ longe ab eo, ventosa systemmata; (quod minus doctis solemne est) quæ cum obruere, veritatem obscurare solcant, & ha munculum Tyronibus, fiscinullamque parare. *Non decent hæc*, aiebat, *virum Theologum, nec veritas, ut Cornicula, alieni coloris indiga est.* Discoopertis, ut dicitur, fronte, corporeque aggrediebatur, primo ictu cogitationis vim aperiens: configebat secundo; tertium repetere non opportebat. Hinc omnes decantabant triumphum: palmam deferebant. At licet tantus ab omnibus habitus, eosque, si non gradu, anteiret & merito; humiliter adeo de se ipso sentiebat, ut nulli se non inferiorem arbitraretur. Ex quo tanta illi in arguendo, respondendoque lenitas, & modestia fuit; ut nec provocatus (acer licet, promptissimusque ingenio) aut concertationis unquam fervore arreptus, verbo quemquam læserit, pupugeritvè. Astum, bilemque innatam indoli longo sustinentiæ usu temperatam fecit: nec aliorum disputando dissonis impetitus verbis accendebatur, aut reponebat, solus si tantum ipse opprimeretur, non veritas, quam tutò vellet repositam esse. Hanc toto connatu, affectuque sectaturum à puero decretum illi fuerat, solitus dicere, *se nunquam ad illam exquirendam, defensandamque animum, quod ab his, illis vè viderit oppugnari: dignitate ipsius tantum, Dei gloria, proximorumque utilitate; apud se constituto, offensam coram se nunquam permissurum abire, cum in omnibus, tunc maximè cum Theologica foret, expugnarique procaci animo levibus, atque è cerebro profectis rationibus cognovisset: ac sivè in Scholis, sivè domi, intra, extra vè sodalitium nostrum totos eiturum nervos, ut defenderet, vindicaret, confunderet offores, cogeret respiscei. Hæc*, aiebat, *Deo debentur, veritati, proximis nostris, ut vel hinc correcti discant ventosi sophistæ vana, aranèosaque contemnere, PP. placita, ac doctrinas æmulari, & sequi.* Nec verbi tantum venditor extitit ille, & non factor: id quod cum ex munere Doctor pluries Salmanticæ exolverit, tunc Episcopus constitutus ad regendum Ecclesiam Dei, doctus superbientium cervicem flectere, ingenioque lascivientium insciriam suam in theatris, consessibusque solemnibus blande, ac modestè conveniendo; doctissimè, cum opus, ratioque exposcerent, ut faterentur cogere. Sic ad veritatem afficiebatur, agebaturque amore ipsius, ut eum generem probaturus quis esset *Veritatis Ordinis* alumnum; legitimum Sanctissimi P. N. Dominici pectoris flatum, & fœtum; Præceptoris Angelici sincerum, ingenuumque Discipulum. Iam verò Æconomiam Scholæ suæ Angelicæ ea diligentia, solicitudineque administravit, quam Principis, ac Præceptoris sui merita, commendationes, præconia, ab Universitatibus, DD.,

sum-

summisque Præsulibus profecta vendicare conspexisset. Nulli labori, coagitationique parcebat: non algor, æstus vè retardare soliti, quin optimi æconomi vices ampliando, promovendoque Magistri Angelici Discipulos, Scholæque ipsius affectas, expleverit, iustitia cum primis, æquitateque semper præeuntibus.

Nec Joannem nostrum Scholastica conflictatio, pugnaque sic adstrinxit, ut à salute, solamineque proximorum retraxerit. Sic adamavit cellam; atque tum ab exterorum, tum, & à communi, frequentiorique Fratrum usu se subduxit; ut pœnitentibus, afflictis, miseris, atque egenis præsto fuerit: occursu facilis, & alloquio. Exquirebatur ab omnibus: nec arduum occurrebat quid, ac difficile, quod sapientiæ, prudentiæque ipsius non committeretur: ita universorum pervaserat aures, animosque eius opinio. Ita sanè: fortuitaque quam plura, cum funestissima, tum vitæ, honorisque exitium ex templo minantia intrepidè aggressus, ac in Domino, ob cuius gloriam hæc aggrediebatur, strenuè confisus, subito utilia advocabat, prudentissimè utiliora, collatione habita, complectebatur; ac impiger ad opus, executionemque se committens, ita cautè, propere ad effectum, finemque ducebat, ut obviaret cladibus, honori famæque consuleret. Mira in consilijs dexteritas ei fuit: delectus promptior, agilior, promptissimaque executio. Talis in his; nec ab similis in cæteris. Nec intra Salmanticæ ambitum pietatis, misericordiæ, charitatis denique officia exercitus est; foris exiens, villas, ignobilia oppida, vel fortè transiens: atque uti Angelum ex nomine, fama, conversationeque auspicantes, exponendo committebant. Intererat omnibus: moras patiebatur nullas; ardua, si opportuisset, itinera arrepturus. Magnum quodam, labente tempore, discrimen imminere auspicatus, quo plurium (ut res habebat) scandala sequerentur, Dei clementiam, quo malum interciperetur exorandam censuit, pijssimæque clementiæ Matris potentissimo librabit interventu adeundam. Consuluerat quemdam sibi cum probatissimum, fidelissimum item: cui postea ingenuè confessus est tepidum, algentemque se intrò animadvertisse: certòque affirmavit, pro tunc malum adhuc excursurum fore: & ecce, nescio, quo agente, finem, aliquantulùm post annum, optatum fuisse consecutum, re ad ipsum deducta, relicta prudentiæ suæ, promptitudine, operis efficacia confecta. His, similibusque Joannes noster addictus toto tempore Doctoratus sui, quem ad 16. usque perduxit annos, tres Primariæ Cathedræ substitutioni impensus, ac tredecim Vespertinæ munere proprietarij; maximis virtutuum in eis augmentis ditatus est: quibus sui nominis claritas, & opinio cum per totam vulgata fuisset Hispaniam, tum Regiam Curiam, Aulamque penetravit. Volitabat per omnium ora: dolentium tantum Virum intra Claustra Religionis, Scholæ vè Salmantinæ detineri; exiguam declamantium ditionem, unam, item aliam tantæ luci, tantę sublimitatati. Regios Consiliarios præoccupavit vox, qui Præsulem Oxomensem dudùm Regi Catholico denuntiassent, nisi, & ipse tàm humiliter, quàm prompte, cautèque impedivisset. Indulsere tunc rogantis humilitati; nec distulere tamen, quin serenitati utriusque, Regis, scilicet, & Reginæ præstantiam, probitatemque viri ad maxima moderanda expromerent. Cum autem Catholicus Princeps Curiæ abesset, Serenissima Regina eius uxor Maria Ludovica *è Sabaudia* agente Accitanus Episcopus dictus est 16. April. anni Domini 1706. 19. eiusdem mensis; Feria 3. *Hebdomadæ Sanctæ* Nuntio Salmanticam adveniente. Appositè in illa die, atque Hebdomada: ut qui in eadem præsuturas mundi huius subiturus intrasset, amarissimas in ea supportaturum conformis Pastorum Principi agnoscerent destinari.

Mœstitudo maxima tali nuntio apprehendit eum, tremorque possedit; obruendus planè, nisi Regiam convenire clementiam, benignitatemque decreviset, ut ab importabili onere eximere dignaretur; cito incidente consilio,

quod iam pridem concluſiſſet humilitas eius. At ne còngratulationis officia moleſtiſsima ſibi amplecti cogeretur, aliaque lætitiæ, atque exultationis ſigna; clàm villulam petivit pedeſter, ut homo ignobilis, ac penè ruſticus; arbitrans, electione cellata, eandem facilius effugere poſſe. Pergebat itaque uno adhibito ſocio: & tranſmiſſa ſupplicatione ad Catholicam celſitudinem, duos Eximios Viros, alterum Supremi Senatus Caſtellæ Præſidem D. D. Franciſcum *Ronquillo*, alterum Provinciæ Hiſpaniæ N. Ord. Moderatorem, Virum ſapientiſsimum, ac prudentiſsimum Mag. P. Fr. Bernardum *Cano* interpoſuit, ut pro ſe loquerentur, coangustationique ipſius obvenirent, ſi poſſent. Sed ecce viator noſter dè reſignatione amplectenda à Catholica Maieſtate parum confidens, & ad Epiſcopale onus ſubeundum timeſcens cogendum eſſe; toto pallet ore, lingua, oculiſque turbatur; totoque deficiens pectore, & animo terram cadit, ſocio angore mœstitiaque contecto. Ad ſe demum, oratione ad Deum fuſſa, ſubſidioque ſocij reverſus, villam pervenere; tantillò convaluit, triſtitiam temperavit, atque mœrorem. Frequentiſsimè verum impetitus, viribus, menteque conſternabatur, illud devotus Monachus, ac demiſſus Doctor uſurpans, quod Archiepiſcopo Ravennati humillimus ſcripſit Gregorius: *Quid eſt*, ait ille, *poteſtas culminis, niſi tempeſtas mentis*: & quod Divini iam olim concluſerunt PP. *Epiſcopale*, nimirum, *onus formidandum eſſe humeris etiam Angelorum*. Hæc igitur Joanne noſtro in ſolitudine ſua amaro viciſsim animo voluente, litteræ ſuæ per patronos ad Reginam delatæ ſunt: ſed electi præſtantia, ac probitas Regium ſic devicerat animum, ut Eximij Viri, ac de Regia benignitate in pluribus bènemeriti repulſam facile paſsi ſint; iteratoque Regio reſcripto, Joannes noſter Epiſcopali oneri, atque honori arctiùs præceptoria indictione adſtrictus. Gravior eum occupavit mœstitia, amariorque conciuit, uno tantum ei effugio patente, poſſet ne, videlicet, Regia Maieſtas imperio ſuo, atque præcepto, ut Sacerdotali oneri ſupponeretur, ligare: Reſpirare coepit tunc, & tenuem auram vitæ reſumere: re tamen apud ſe occluſa, nec cuiquam, roganti etiam manifeſtata, uni amiciſsimo ſibi detulit, utique, & Sapientiſsimo ſæculi noſtri Viro, R. Adm. P. Mag. Fr. Michaeli *Perez*, Ordin. Mag. P. Baſilij, in Schola Salmantina iam olim Profeſſore Primario, Angelic. Mag. obſervantiſsimo Diſcipulo, fideliſsimo mentis ipſius Interprete, eius Doctrinæ accerrimo Defenſore, & Vade; & in tota Hiſpania ob eximiam in omni diſciplinarum genere eruditionem, ac iuditij maturitatem, meritis, iure, atque Magiſtro. (de cuius recenti obitu lachrymæ, cum nedum ab oculis noſtris defecatæ ſint, nec credo defecandas) Tanto igitur, multiſque amico probatiſsimo rem aperit, pandit quæſtionem: ſed ille, cum in ſingulis peritiſsimus, tum in rebus magni momenti dijudicandis apprimè expertus; perſpicuè demonſtravit præceptoriam vim in hac etiam parte Catholicæ Reginę litteras continere, ex ea radice trahentes vim, qua per Sanctam Sedem Catholicis Regibus facultas indulta eſt, ob maius commodum, amplioremque Eccleſiarum utilitatem Præſules in Regnis ſuis eidem S. Sedi præſentare. Aquievit humilis Joannes noſter iuditio, hortamentoque amici fideliſsimi ſibi: & Prælatis Ordinis inſinuatus, reverenterque ſubmiſſus, Paſtorali iugo humerum ſubiecit ea fiducia roboratus, quòd invitus traheretur, qua ſtrenue, ac viriliter ſemper de Dei gratia confiſus eſt, potentiſsimoque ipſius adiutorio.

Ab incunabulis ferè confixus timore illius, qui aufert ſpiritum Principum; ſe ipſum, omniaque ſua nihilo deputavit: pertimebat in omnibus, ac verebatur. Inter hæc vero ita incedebat, ut gratia Dei, ac miſericordia defixus timorem excuteret, qui à puſillanimitate venit ſpiritus, temperaret audaciam, fortitudinemque accingeret. Hoc loricatus ſcuto fortia, terribiliaque aggreſſus eſt, labores devicit, calumniantium compreſsit ora, exilij, ſubmerſionis, mortis denique pericula obivit, facto in plurimis, hiſque difficilibus comprobans quod præcinnit Iſaias: *Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, &c.* Ita ianè intrepidè, percitèque exequebatur, quæ ſui muneris eſſe Præſul, Doctor, devotus Monachus arbitratus eſt, ut non eum, hominem denique, crederet quis; ſu-

Iſaiæ 40. verſ. 31.

ſublimioris profectò, ut erat, naturæ extimaret. Gratiæ quippè creditur viribus ſuccinctum aggredi: qua ita de Dei credebatur fiducia, tali fruebatur mentis ſecuritate, ut non ſemel, edixerit: *Erga bonitatem Dei, & miſericordiam, ita affici, propitiaturamque ſibi firmari, ut ne ulla quidem pateretur tentamenta, experiretur perturbationem, anxietatemvè circa æternam ſalutem.* Hinc in auguſtijs, infirmitatibuſque accutiſsimis de more exitum de corpore comminantibus requiſitus, ſtrenuam, virilemque conſtantiam præferebat, dicere ſolitus cum Propheta Regio: *Paratus ſum, & non ſum turbatus*; ut vel hinc diſcamus arctam cum Altiſsimo neceſsitudinem, amacitiamque inniviſſe: quippè de amicis, experientia teſte, maximè, ac maxima confidere, ſperareque ſolent homines. Ea itaque confortatus vires, operaſque intendit, ut quæ infulatus exigeret, opportuno tempore præpararet.

Urbem igitur ipſius deducta provectio ea benignitate ſuſcepta eſt, & confirmata, quæ Supremam Sedem, ac electi, ut è ſupernis ſuggeſtam, multiſque probatam aſſumptionem decebat. Accinerunt in ea, nimirum, noviſsima primis, quibus à Deo ad Epiſcopalem honotem evocatum fuiſſe haud deſpicienda edidit coniectura. Certo quippè, ac digno fide conſtitit teſtimonio religioſam matrem Joannis noſtri Religioſo pluries aſſeruiſſe confeſſario tenellum ſuum (erat quippè tunc puerulus) Joannem in Eccleſia Chriſti Præſulem inaugurandum, ac Paſtorem præficiendum: id quod aſſerturos, addebat, omnes, qui prænoviſſent, quæ ipſi, dum in utero geſtaret, obvenerint; quæ, uti prudens, & modeſtiſsima fœmina, tametſi nunquam deprompſerit, perſuaſiſsimum ſibi de cætero, ut tenuit, aſſervavit. Sed & novem ante provectionem annos cuidam ipſi ſatis indiviſo, ut ex angore reſpiraret, ac mœxtitia, qua præmebatut, dum ea quæ honoris, prælationiſque ſunt, audiret, vulgatum eſt depoſuiſſe ſub Sacramento, à Domino intellexiſſe Accitanæ Eccleſiæ Præſulem conſecrandum ad tempus fore. Id quod octo ante aſſumptionem menſibus iterato ipſi manifeſtatum fuiſſe eodem pacto eidem ſibi familiari aperuit; quod ſuperiori lumine, omineque didiciſſe, cum oſtenderit eventus; tum Accitanam Sedem utriuſque tunc temporis Paſtorem habuiſſe, nec ſuſpicionem aliundè obgeneratam Paſtore orbandam fore.

Confirmatus itaque à SS. D. D. Clemente XI. Conſecratio Matriti ſolemniter celebranda, plurimis Magnatum optantibus, decreta eſt. Iter in Curiam capturus eximium reliquit poſteris humilitatis exemplum. Nam cunctis colachrymantibus, quòd Fratres tali orbarentur parente, cæteri tanto cùm Præceptore, ac Magiſtro, tùm in ſingulis funeſte emergentibus ſolatore, ac Patrono, hoc ſupererat, ut abeuntem, ad ſolatium, complecterentur, ac conſueta ſaltem ſolemnitatis obſequia, officiaque Candidatis, cum Scholam Salmantinam excedunt, Epiſcopalemque petunt Sedem, commonſtrarent. Ille verùm, ne talia, quæ gloriam, honoremque certò præferunt, vel invitus, reluctanſque ſuſciperet, accelerat profectum, Mulæque ſtramento vili compoſitæ inſedens, ſolus, perfuſus licet lachrymis ob tenerum, charitatiuumque erga fratres ſuos, univerſamque Salmanticam, amorem, fugijt. Animadvertunt fratres, univerſi concurrunt, perſtrepunt per Civitatem, Cymbala, Campanæque deſtinguntur profectui Doctoris celebratiſsimi applaudentia: at ille ita properat, ita exerit, ut exilem vim tumultus audiens, vocem præconiaque non audiverit. Regalem Curiam appulſus, & à plurimis, quæ turbata offerebant tempora, prudenter, celeriterque expeditus; ut vere pauperum pater, ac Eccleſiæ Chriſti Paſtor Dominica prima poſt Octavas Paſchæ, qua, lectione Evangelica Paſtorum Princeps *boni* lemmate declamatur, ad domum SS. P. N. Franciſci Capuccinorum *de Paciencia* magnificentiſsimæ domo Excel. Duc. *de Medina-Cœli*, Patrini ſui hærentem Epiſcopus conſecratur, illo ſtemmate ſibi præfixo, videlicet, parboum aratrum ferens terram ſcindendo, excolendoque, inſcriptione illa longe antea à Poeta quodam elegantiſsimo decantata: *Sic vos non vobis*, ſuper agrum, montemque ſtellato ſupereminenti Catulo. Regratiatis demum ſingulis, & de grege ſolicitus commiſſo

ſibi,

ſibi, itet immoratus arripuit; ſalutavitque Eccleſiam ſuam Feria tertia Penthecoſtes anni Domini 1707. qua die Evangelica lectio verba Salvatoris decurrit dicentis: *Ego ſum oſtium.* Quæ verba Accitani intenta, devotaque mente penſitantes, decantataque in die Conſecrationis ſubtiliter his conferentes; per *oſtium*, quod Chriſtus eſt, piè crediderunt Præſulem ſuum ad gregem Chriſti paſcendum intraſſe, & eo dirigente, & hortante ſalutis ſuæ Paſcua inventuros eſſe.

Cum ſediſſet igitur in domo ſua, ipſam cum primis ordinare ſtuduit; ut doctrinæ, ac morum probitas in ea culta, atque enutrita, in cæteros ſe diffunderet. Sub profunda igitur humilitate locata, & arctiſsima paupertate erecta, ſalubertimis inſtitutis communivit: quæ ita obſervari intimavit debere à cunctis, ut ne unquam frangi permiſſerit ab aliquo; verum ne ullam alicui diſpenſationem quandoque conceſſerit. Id quod tolerabile familiarium diſſuetudini fuerit, cum inſtitutor, moderatorque eorum, obſervator eorumdem fuerit, vel rigidiſsimus ipſe. Ornatus domi nullus: ſui, familiæque, cum modicus, ne vilis dicam, modeſtiſsimus. Victus, cum parcior ſibi ſolito foret; familiæ parcus, Religioſuſque fuit: nihil ibi lautum, delicatum, accuratius conditum; nihil non familiæ, ac Domino diligentius conquiſitum, ſtudioſius procuratum: communia omnia, omnia ſincera, paupertatem, humilitatemque olentia. At ne ingrata quidem auſteritas, modicitaſque appareret cuiquam, diſcretionem etiam conſtituit inter diem, & diem; quotidianamque menſuram condire ſtuduit verbis, devotione, ſpiritu, miſericordiaque plenis. *E patrimonio*, aiebat, *pauperum alimur; & illi plurimi ſunt, maximaque inopia conguſtantur. Quid ergo? Sufficiat nobis parcè, ac mediocriter veſci; quandoquidem nec illi, ut ſcimus, pane, quo ad ſufficiat, ſaturari valent.* Nec fugiebat præterea ipſum familiares ſuos, è ſæculo, clauſtroque aſſumptos, quandoque ſeparandos ab ipſo: & utroſque tali opportere moderamine uti, ut illi ad gradus Æconomiamque Eccleſiarum provecti, ſubditis ſibi exemplo forent; & illi, ne in domo Epiſcopali Religioſam ammittentes inſtitutionem, quam didiciſſent antea; reverſi ad Clauſtrum, cum moleſti alijs eſſent futuri, tum ſibi ingratam, exoſſamque vitam agerent. Familia parva, numerum ſeptenarium non excedens: omnes circà, propèque ipſum erant; nec præter Cocum, alij, quos *infra gradum* vocant, domeſtici fuerunt. Hos ita reſtrinxit, ac domi manere ſtatuit, ut nulli, neſciente ipſo, egredi, præter ipſius Vicarium, Apocriſſarium, Cappellanumque præcipuum liceret. Hinc aperuit viam ſedulò orationi, ſtudioque vacandi: quorum uſum, laboremque cum ſui primitus hortante exemplo, tum verbis indulgentia, ſuavitate, gratia denique mulſis temperavit, reddidit delectabiles. Illorum ſe, cum in omnibus Præceptorem exhibuiſſet, tum facilitate, modeſtia ad ipſos Condiſcipulum: nil auſteritatis, præcellentiæ, poteſtatis egit ad eos: Magiſter humilis ad chariſsimos ſibi Diſcipulos: Pater denique ad filios, quos tenerè diligit. Sic eos devinxit ſibi: ſic ad omnia virtutis exercitamenta pellexit; ut domum ſuam non Principis extimaret quis, ſed optimæ in Eccleſia Chriſti recentèr inſtitutæ Sacræ Religionis. Renovata videres tempora Ambroſij, ut vox ferebat, Auguſtini: ex domeſticis familiæ coniectares Patrem; nec minus promitteret quis, qui eundem prænoviſſet.

Domo itaque ſua Religioſè diſpoſita, ipſiuſque, uti, & ſui, cura minimè prætermiſſa (quippè ex-tunc humilior, devotior, auſterior ſibi, parcior quam antea, niſi quid ſtudio Sacrorum Canonum, ac PP. è quorum dictis, ac factis agnoſcuntur producti, dicatior) totam ſolicitudinem, & operam ad Eccleſiam ſuam tranſtulit; forma factus gregis ſibi comiſſi. Indutus itaque miſericordiæ viſcera, & charitatis, quam pacem conſequi exploratum eſt; hanc in primis inquirendam propoſuit, perſequi, & ampliare. Dignitati ſuæ ita conſuluit, ut ſe cunctis inclinaret, recolens poteſtatem ad ædificationem tradditam ſibi eſſe, ad deſtructionem minimè. Hoc Capitulis Accitano, Bazenſi, alijſque Eccleſijs propoſuit: undè nil de primitus piè, ſanctèque conſtitutis innovavit, nullas adhi-

adhibuit leges; præcepta coaugmentare tam longe fuit, ut si quæ prædaceſſores ediderant illico abſtulerit: *Hæc enim*, aiebat, *gravant ſubditos, dubia aggenerant, excitant lites. Non hic ſpiritus Æterni Paſtoris, qui tam arctè, ſolicitèque pacem commendavit: Apoſtolus multa monet, pluries adhortàtur, pauca, raroque per ſe præcipit: ille vigilat, non aquieſcit; inſtar ſoliſque percurrens omnium Eccleſiarum ſolicitudinem gerit.* His conſiſſus cum eodem Apoſtolo hortabatur ſingulos, ut quantum fieri poſſet, cum omnibus pacem haberent. Contentiones, æmulationes, rixas reſtinguere, ac vitare inter ſubditos egregiam navavit operam, ſciens quod feſtuca facile adoleat in trabem, magnamque animarum ruinam, ac ſtragem inferat. Mira in eo eluxit prudentia, ſolertia multa, nil præteribat ipſum, nil, nec minimum latebat. Gregatim, ac per myriadas litigantes, cum primum Accitam appulit, confluxere, nocte, & die querimonijs, litibuſque inſonantibus: verùm ipſe per ſe Adminiſtroſque temperavit ita, atque convicit; ut ceſſante ſtrepitu, reſciſsis appellationibus, expenſiſque ſublatis moleſtiſsima iurgia, illaque perantiqua terminaverit, partes pacificando, & omnia, ut Chriſtianæ charitati congruunt, amica breviſsimo intervallo reddidit. His perſpicuum univerſis factum eſt, quo ſpiritu recturus eſſet, quo moderamine uſurus, impigrè obviando, ut litibus obviaret. Non ſe continebat domi, univerſis præſtò aderat: nil indignum reputans, indecorum atque; dummodo amica omnia firmata pace conſiſterent. Sic ſuper eum veniebat *benedictio perituri*: ſic Præſulem, atque Miniſtros *Sancti* nomine aclamaverunt non ſemel Populi.

Humanitate iſta erga ſubditos viam reformationi, profectuique ipſorum complanavit. Non dormivit, nec acquievit ex quo humerum oneri ſuppoſſuit; erectiſque in Cœlum oculis exterritus, & conquaſſatus veluti, ſæpius exclamavit: *O onus! Ad portandum difficile, periculoſum, laborioſumque nimis, quò gravat, urget, atque urit, aſſumentibus;* inexpertus requiem ullam, donec inviſeret gregem, oves cognoſceret, Dioeceſim totam luſtraret. Quam autem in ea luſtranda inſtitutionem præfixerit, paucis percurrendum eſt. Humilitate contemptuque ſui dejectus; pauperrtatem ſibi, ſocijs, ac familiaribus viaticum præparavit: talibus Officium, characteremque ſuum inſigniendo; uſque ad finem deçorando. Nil ſericum in domeſticis, aç familiæ Domino refulgebat, niſi cum Epiſcopalia impleturus eſſet munia: in nullo familiares à Clericis, vel pauperrimis diſtinxiſſes, niſi quod humilitate, modeſtia, mediocritateque, cæteros præcellerent. Mulæ humili infirmitatibus fractus innitens ipſe, humilioribus, hiſque caſu obvenientibus cæteri incedebant, diſtantibus oppidis: ſed propè, omnes pedeſtres, ipſo præcedente. Mirabantur univerſi, obſtupebantque Præſulem Emeritiſsimum tam humili apparatu videntes circumcurſare; argilla, pulvere, æſtu, frigoreque infeſtantibus alacrem circuire, & intrepidum; memorem illius, qui itinera ſua per vicos, & Caſtella confecit Evangelium Regni prædicans: ex itinereque laſſatus tandem, ad fontem Samariæ ſedit. Urgebant Nobiles, atque divites miſerati ſortem ipſius comparare fulcrulum: hoc enim, & levamini, aiebant, contritæ valetudinis allaturum ſuffragium, quam maximèque Epiſcopali honori delaturum. Quibus, altiori ipſe doctrina, exemplique eruditus, reſpondit: *Quod ipſe Epiſcopus pedes* (Hiſpane) de Infanteria *eſſet. An Petrus*, ſubiungebat, *Apoſtolicæ Sedi detraxit, quod inceſſerit pedeſter nullo temporalis gloriæ ſubſidio conſtipatus? An ſanctiſsimus Martyr Torquatus, Petri & Pauli Diſcipulus, qui primam hanc apud Hiſpanos Eccleſiam fundavit affectarit fulcrum? Et ſi ita oportet; quando à debitis expediar, annuam quomodo penſionem ſolvam, pauperes alam?* In hoc ſtetit: illoque, vel minimùm diſplicuiſſe Altiſsimo ea eſt conjectura, quod infirma valetudine, clàm ipſo Medicis urgentibus domeſticos ſuos, aliorum atque nobilium ſuffragia, expenſaſque depoſcentibus, fulcrum jj, atque illi pauper procurarunt Ginno duplici ſubligatum, quo tantillo commodo ægrum exiens corporalem aliquam exercitationem carperet. Ne verò benefactoribus ſuis ſe præberet ingratum, acquievit;

&

& ecce cum primò duobus è familia assumptis conscendit fulcrum, vix illis domum egressis, minusculum clivum auriga cum eo petens, retrocedunt Gimni, gravitat fulcrum, lathale currunt præcipitium; introeuntibus miserè peritutis, ni se morus quidam illico repentibus obiecisset, vallum, stationemque sublevasset. Periculo igitur territi, validisque conquassati ictibus domum statim repetierunt: ac V. Præsul gratias Altissimo exolvens quod tam lenitèr, ac blande levitatem suam (ita, humillimus, ut erat, loquebatur) correxisset, de maximoque eripuisset benignitate sua periculo; sic familiaribus locutus est: *Nonne benè ego dicebam vobis, nec credebatis, Dominum Deum nostrum, SS. que Martyrem, & in hac Sancta Sede antecessorem meum Torquatum iniuriæ depotaturos me supernitentem fulcrum incedere? Ecce ipsi testes estis, convictique evidentia facti.* Reiecit à se statim: nec resumpsit, nisi duos ante annos, quam vitam excederet. Debilior itaque, & fractior assiduis infirmitatibus eò devenit, ut gregem invisere haud quaquam posset, nisi isto, priori omnino simili, levamine uteretur. Id quod necessitate compulsum admisisse argumentum est, exegisse tunc ipsum; nullamque adversitatem perpessum esse.

Nullum præmittebat nuntium: hùc intentus, ut insperatus adveniens rerum, personarumque statum penniciùs, intimiùsque dicognosceret. Ingrediens, egredienisque oppida, villas, atque urbes solemnem nunquam ritum affectavit; toleravit quandoque, vitavit dum licuit, clàm, incertòque fugam, egressumque disponens. Diversoria taceo, ac præparationem annonæ. Ea stabilita in Accitana Diœcesi ab antiquo noscitur consuetudo, ut Præsul eandem visitans apud Ecclesiarum se recipiat Æconomos ex redditibus, fabricisque earundem necessaria ad victum, Hospitiumque eidem, sociisque ministraturos. Hos autem, qui sterilitate Regionis, penuriaque rerum coangustantur, ob idque non domos, sed vilia incolunt tuguria, nequaquam humilis, modicisimusque declinavit Præsul; sæpissimè lectuli indigus, rusticano algenteque operculo contentus. Cibus ad mensuram domi suæ immutatus; nisi quod aggresti, insipidoque condimento parabatur: ea denique modicitate ad posterorum exemplum semper est usus, ut nec decimam expensarum, quibus prædecessores refecti fuerunt, absumpserit partem. Hæc verò libens, volensque perpessus, ea fortitudine animi erat, ea erga domesticos cum mansuetudine, disciplinæ severitate; ut eorum pertæduerit nedum; vultumque ostenderit minus gratum; verum domesticis piaculum grande foret alia exquirere, clàm solicitare: inhibitum item, quantumvis egestate, penuriaque afflictos obmurmurare. Nil usitatum anteibat cibum, subsequebatur nil: indictumque erat huiusce oblata sibi, ac comitatui, vel attingere. Confortare verùm omnes non prætermittebat, hortarivè, ut æquanimiter pro Christi nomine tolerarent: vel si quando dejectos, tristesque deprehendisset, conveniebat verbis, exemplis confundebat, eorum serenitudinem exprobrando; ac spiritus validitate actus non dubitavit edicere se pro Christo formidare nihil, nihil pertimescere, & ad sanguinis effusionem usque, mortem, cæteraque, si quæ imminerent pericula pro gloria ipsius subeunda paratum, expeditumque esse.

Institutionem hanc apprimè, cum primo Diœcesim visitaverit, observatam, sanctam de cætero esse voluit; ut de sui, ac familiarium inopia Diœcesis omnes Ecclesias, pauperesque ditaret. Incredibile apparebat cunctis, undè tot emolumenta produxerit, usuras tot è Sacro detulerit patrimonio sine fraude; cum *milies mille milies* ex minimo, ut constans est, Ecclesiæ suæ emolumento *Regales* (de vellon) *dicies* in Ecclesias singulas totius Diœceseos liberalis, magnificusque profuderit. Exactam, fidelemque de Ecclesiarum bonis exigebat ab earum Æconomis rationem; exactione ista capitalia, etiam deperdita, constabilivit, coaugmentavit; usibus, quo ad sufficeret, Sanctuarij rependere effecit: quæ etii ad id sufficerent minimè, ex proprijs adæquavit, repossuit expensis. Non hæc alijs committebat: per se rationem exigebat à singulis. Zelo domus Dei vehementer accensus omnes Sacras ædes renovavit: ex integro, necessitate ex-

torquente, erexit; mundari, exornarique fategit: refecit Sacra, atque augmentavit vasa, paramentaque singula, etti minutissima, Sacris inservientia mysteriis, atque illa munda super omnia, concinnaque esse procuravit. Ad hæc hortabatur Parrochos, cæterosque ad Ministros; urgebatque, atque accendebat Populos: eoque adhortante (vivus, ac efficax erat illi Sermo) fidelium cordibus honesta, sancta, Sacra cum primis impressit, ac Religiosa. Aquiescebant ei omnes, & ab eius desciscere, vel in minimo, suggestu, non minimo piaculo deputabatur. Quò verò pauperum substantia nihilosecius comminuta Ecclesiarum nihilominus deservirei profectibus, impulit, ut prædia communia, aggrestiaque excolerent; ac in earum gratiam, & commodum, ipso semina ex Episcopali horreo ministranti, seminarent; plebanis tantum operas deferentibus. His laboris, industriæque suæ expensis Ecclesias omnes Episcoparus sui ita ornavit, ac pulchrefecit, ut domum Dei decebat; ipse Venerabilis Præsul iure, ac merito uni ex primoribus, quos Sacra commendat pagina, Historiaque, comparandus.

Tam vigili cura erga verum Christi Corpus repignoratus, vigilantiori, si remansit locus, erga mysticum eluxit. Nihil erga gregem mollitus est donec vultum pecorum recognosceret, & quid debile, robustum, infirmum, forte, solidum, fictitiumque esset, deprehenderit. Hæc autem qua facilitate, cum primo lustraret gregem, fuerit assequutus; præstantissima indolis, gratiæque ad intima dijudicanda donum ex his, quæ, vel leviter apparebant foris coniectari effecere. Conseruerunt certè in eo cum natura, tum, & gratia manus: dicere soliti, qui illius curæ suppositi erant, atque regimini: *Oportet nos interius, exteriusque honestè vivere, atque conversari propter Deum primo; ac deinceps, ut huius Præsulis subtiles, occultasque increpationes fugiamus, & conventiones, utpotè, qui præteritorum præscius, futurorum etiam citò sit notitiam habiturus: & in hoc libenter fœderaremur, ut præsentes cogitationes nostras agnosceret; non iam futuras præsciret.* Discretionis gratia mira effecit per eum, ut testes visu, experimentoque fidedigni attestati sunt. Cuidam namque valde sibi devincto quoddam manifestavit peccatum internum divinitus revelatum; quod superbia inordinatoque amore urgentibus à proprio cellavit diù Confessario. Illo autem convento tàm utiliter, quàm sincerè confiteri curavit, ac Confessario delecto, illoque de pœnitentis assensu ab eo plenè informato; planiorem Confessarius ipse reatuum notitiam, ac pleniorem ex ipso didicit, quam ex pœnitentis ore postea adeptus sit. Eidem discretionis gratiæ testimonium perhibuit experimento testis Salmanticæ superstes adhuc, qui, Præsulem Professorem tunc Theologiæ Sacræ de pluribus consulens, quæ ad regimen conscientiæ suæ, difficillimarumque rerum moderamen spectarent, asserit, cordis sui secreta penetrasse, ac uno edito, cætera, etsi occlusa, cellataque nimis essent illico reseraſſe, promptam, expeditamque viam demonstrando. Hæc, eisque similia, cum frequentissima in vitæ decursu fuissent, persuasissimum effectum est V. Præsulem eximia illa gratia continuò ferè donatum esse. Illa itaque, atque ingenio commisso sibi grege undecumque perspecto, quæ extemplo remedia optarent, providus adhibuit. Abusus, si qui obrepserant à sede vacante (quandoquidem Venerabilis antecessor ipsius Ill. ac RR. P. Fr. Petrus *Palacios*, Collega olim, Moderator Primarius, ac Regens Collegij Sancti Thomæ, apud Complutum sedulò, ut bonus Pastor evigilavit super gregem; optimasque celantissimi Pastoris expletis partibus, infirmitatibus præssus oneri pariter, ac honori summa omnium ædificatione cæsit) eliminando, repurgandoque statim proscidit, maturiorem interim deliberationem adoriens, tum ad vitia compescenda, tum ad promovendas virtutes, cum requiem tandem haberet, meditatiusque diffiniret. Eam itaque iuxta Sacros Canones (quibus plenissimè, ut circulares monstrant Epistolæ, formatus est) efformare decrevit, & in Populis administrandis, & in Parrochis præficiendis. Noverat talem Populum futurum esse, quales essent Sacerdotes; totasque in id misit vires, ut non nisi probatissimos in scientia, moribus,

hos

honesto insuper patrimonio ditatos ad Sacros Ordines promoveret. Audierat enim, expertusque iam pridem erat ovibe Christi dehonestari maximè, supremique Pastoris blasphemari nomen, per Sacrorum Ministros stupidos, infelos, immodestos, corruptos denique gubernari; inceſſanterque advigilavit, ut deplorabili tanto occurreret malo. Moderatos exteriùs interiùsque accuratè præscire studuit, non per idoneos testes tantum; ipse probabat, probationis tempus (nè qua lateret fallacia) diuturnum prætigebat, vocabat ad se, experimentum per se requirebat; inventosque, ut Ecclesiæ præscribunt regulæ, Sacris initiabat, non adhuc Sacerdotium conscendere sinens eos, quorum priora novissimis accinere non vidisset. Nulli cum primis in terstitiorum dispensatione concessa, nisi id plenior ipsius probatio exigeret, aut necessitas Ecclesiæ.

Sed, & eos, qui curæ ovium præficiendi erant, accuratius probabat. Et quidem Diœcesis illius iure Præsules pro arbitrio suo præficiebant ab antiquo: qua dispositione intelligens parœcias suas dignioribus non semel fraudatas esse, paupereſque honestos à litterarum cultura semotos, omni spe, utpotè, frustrandos; iuri cessit, publico, solemnique examini universos comparere statuit de cœteto, ut libratis singulorum meritis deligeret iustitia Ministros, non subdola petitio potentum. Placuit omnibus constitutum: præfectisque dignioribus Populo, universa in melius commutantur. Nec hic finem fecit; diligentius adhuc rem exequitur: nullum idoneum animarum curæ probare solitus, quem non præsciſſet orationis, meditationisque spiritum non habere. Nec propriæ tantum industriæ confidit, ut Parrochos præponeret Populis: multo namque habito concurrentium experimento, morabatur adhuc, rem commendabat Deo, ut ad regendas Oves eos præficeret, quos Supremus Pastor antea veluti commostrasset. Tales expertus post est, quales socios Pastoralis curæ desideraſſet, uno dempto; quem degenerem inveniens, parœcia privatum, ab Episcopatus etiam finibus expulit. Præfectos itaque in singulis curabat instruere, indolem plebium describebat, ad eos qualiter deberent conversari; quid renuntiare ipsi, quid per semetipsos terminare. Obstupebant omnes: *Et quis*, aiebant, *est hic*: ita prænoverat omnes, quod singulorum totius Diœcesis singularem scientiam haberet: pleniorem, dicentes, V. Præsulem, è domo notitiam Parrochorum, ac Ovium nactum esse, quam singuli in parœcijs suis. Hæc una eius cura: ut singulos agnoscens ad meliora produceret. Sic planè Diœcesim per se lustrans effecit cum egregijs exemplis, tum verbis, ac sermonibus hortatorijs; in quibus ea vi, & efficacia fulsit, ut cum terreret, confunderetque perversos, tepidos accenderet, accensos ad sublimia provocaret. Longè ab eo pompaticus sermo, verborum fragor: pellucida tantum veritas, priorum Patrum vis, ac spiritus. Nullum prætermisit tempus, occasionemvè ullam aversatus est, sivè in Ecclesia Matrice, sivè in alijs; domi etiam, agro denique, qua rudes non instruxerit, cæterosque excitaverit. Sed, & Viros curavit optimos destinare Missionarios coadiutores sibi per totam Diœcesim, qui commonerent Populos, iuvarent Parrochos, omnia, quæ in utrisque deprehendissent, fideliter renuntiarent, ut gauderet inde de fructu, emersis, emergentibusque ruinis occurreret. Aperiri fecit Scholas, ubi parvuli Christianæ Fidei elementa imbibirent, Artium, Moralis Theologiæ cultum per maximè promovit. Ad eam edocendam domi Gymnasium erexit: in singulis Oppidis exercitamenta Ecclesiasticos habere hortatus est, & consecutus. Ipse edocebat, præsidebat singulis: nec Scholarem parvulum, nec rusticanos currum, gregesque minantes detrectavit. Humanissimè alloquebatur: de his, quæ ad salutem necessaria sunt texebat sermonem, edocebat, cum opus esset, curabat edoceri. Sic super gregem vigilavit, inclinavit se omnibus, assuetus, Magister olim Salmanticæ glorioſissimus, non alia frequenter versari, quam quæ parvulorum frequentant, vel indocti Præceptores. *Heu*, aiebat, agrestres videndo, *quia, & ij mihi commissi sunt, & de illis sum rationem redditurus. Nec illi tantum me urgent, qui in vivis agunt: sed subtracti etiam ab hac luce.* Ex quibus interpretatum est V. Præsulem urgeri etiam à iam emor-

emortuis ſibi apparentibus vigilare implemento teſtamentorum, in quo, cum in cæteris diligentior, diligentiſsimus fuit.

In vitijs verò evellendis, promovendiſque virtutibus eximio eluxit zelo. Quo factum eſt, ut curis exhauſtus, atque laboribus robuſtiſsimam indolem, gerrimam reddiderit, plurimiſque obnoxiam infirmitatibus. Has autem, & ſi frequentiſsimè pateretur; ne unquam quidem illum ſuccideruntab ovium cura: plenius tunc evigilabat; atque ille cruciatus eius atrocior, quod eiſdem adeſſe non poſſet, dicens: *Infirmum, ac ſanum Epiſcopale onus ad mortem uſque ſuper ſe habere*, verba operibus confirmando.

Diſciplinę zelo, ob debitamque muneris impletionem, quot ſubierit pericula? Longius foret enarrare. Quæ cum communibus prudentiæ regulis intentus temeritati deputaret quivis; alio actum eſſe affilatu verosimile ſit, cum ex omnibus, hiſque difficillimis fuerit ereptus, incolumis reſtitutus. Quem autem fructum menſę Dominicę attulerit ex labore non improbo quis loquatur? Finivit lites, obviavit ſcandalis, diſsidentes pacificavit, improbos à cæptis coercuit, mulierculaſque in laqueum poſitas intra Diœceſis ambitum morari haud quaquam permiſsit. Religionis cultum mirificè propagavit: Excellentiſsimus quippe in eo fuerat à tenero; nec alia ei placuerunt quandoque, niſi quæ Eccleſia pietatis Mater, Religioniſque Magiſtra conſtituit. Averſavatur cætera: ſuſpecta illi erant. Sacris Canonibus Ritus, Sacraſque ceremonias præſcribentibus tantum detulit; ut cum iuxta eos diſpenſatione nulla, conſuetudine, abuſuque permiſsis, ſed ab immo reſciſsis, ac erutis totam Diœceſim reformaverit; nec in ſe ullam conſenſerit indulgentiam. Officium Canonicum, quam primum conſecratus eſt iuxta Romanum Ritum exolvit: ac Miſſæ Sacrificium, quod maxima devotione peregit toto rempore vitæ ſuæ, celeriter, incompoſitè, indevote denique celebrantes averſatus. Laboravit in hoc: ac iuxta Sacros Canones, antiquas, recenteſque Synodos, Tridentinam maximè, pulchre exornatam, decoratamque totam Diœceſim vidit, haud iota unum, atque apicem, vel minutum præterire patiente.

Grege ſic adminiſtrato; miro modo pietas propagata eſt, virtus omnis augmentata. Videre erat Pſalterium Beatiſsimę Virginis, quod reparationis noſtræ memoriale prædicatur eximium, per quinquagenas manè, veſperè, ac meridie integrum in Eccleſia recitari, Lectionem haberi Sacram, Orationi mentali ad dimidiam uſque poſt horam incumbere. Sed, & agricolę, & vinitores, alij denique, qui aberant, noctu poſt refectionem tam eximia pietatis, ac Religionis opera commutantes idem Pſalterium per plateas, & angulos Urbium, Villarum, Oppidorum, Ruralium denique prædiorum decantabant; & ita factum eſt, ut Monaſteria, Aſcęteria, Urbes nedum; ſed, & Oppida ignobilia plurimos tenerent utriuſque ſexus probitate magna, ſpiritus ſublimitate præditos, ac ditatos. Illa demum fuit doctiſsimorum pietate, ac maturitate iudicij virorum aſſentatio Diœceſim totam Accitanam proportionis moderamine adiecto ea virturis, ac devotionis ſpiritus obſervantia præfulgere, qua reformatiſsima probatę S. Religionis Cœnobia in Eccleſia Chriſti fulgent. Et cum hæc ita ſe haberent, humilimus Præſul adhuc diffidebat ſibi: ampliora extimabat exigenda ab ipſo.

Humilitas autem, ex qua timor iſte ortum duxit rerum copiam fecit contemnere, quæ ſuperbię vicina eſt iuxta doctrinam Gregorij: & ſibi, familiæque modiciſsimus, patrimonium Chriſti larga profuſaque manu in pauperes delegavit. Suppellex pauperrimi Cœnobitę: ſpecioſa nulla videre ibi erat, niſi quæ ob reverentiam viri, pręcognitamque ipſius paupertatem Archiepiſcopus Granatenſis *D. Martinus de Aſtargota*, iam diu ei charitatis, diſciplinęque zelo coniunctiſsimus tranſmiſsit. Huius Venerabilis Præſulis ſuaſu lectulum præparare fecit oppertorium appendeus ſericum, & tapetia unius cubiculi uſu, vetuſtateque attrita, non ſibi, ſed ſi quem dignitate fulgentem in domo eius

Homil. 9. in Ezech.

hoſpitio recipi quandoque oporteret. In hoc deſtinavit ea: humilitate, & paupertate ſua contentus ipſe, qui diceret: *Non audere ſibi in funiculos, ſeneciniaque aſſes duos, commutare; ne pauperibus legatam à Chriſto hæreditatem furriperet.* Prudentiſsimam, ac ſolertem induſtriam adhibuit, ut eam augeret ipſis, ſapientiſsimo in diſtributione moderamine obſervato. Cœpit autem iudicium, optimaque à domo ſua penſitatio: in promptu ſtatim habuit quot, ac quæ Epiſcopale beneficium rependeret; conſtitutaque conventione ad Æconomos, perſonaliter rationem exigebat ab eis. Nullus inter eos maior, qui cæteros conveniret; ipſe exigebat ab omnibus: & ita à diſpenſatore domus ſtrictam ſemel, biſque in hebdomada rationem petebat; ut cum fideliſsimus eſſet, & ab eo iam pridem delectus, ad lachrymas multoties barbatum hominem compulerit. Sic reprehendebat eum; urgebatque, uti, & cæteros Adminiſtros, patrimonium Chriſti quam diligentiſsimè procurare, addens, *Eccleſiæ bona ſudorem, ſanguinemque pauperum eſſe, nec parvi, flocique habenda fore.* In id ſtipendia Vicarij ſui, Appocriſſarij, cæterorumque Parrochorum iuxta Sacros Canones pro ſingulis eorum taxans functionibus reſtrinxit: atque omnia ſibi ex viſitationibus, alio vè titulo obvenientia renuntians, applicavit Eccleſijs, pauperumvè uſibus addixit. Sed, & bello, alijſque plagis ditionem illam nedum; verum totam Hiſpaniam penuria, fame, & peſte mulctantibus, Eccleſiaſticos, ac Sæculares, nobiles, atque potentes è tota Diœceſi convenit: & ſubtiliſsimis, ac efficacibus verbis hortatus in id convenire fecit, ut tritici, omniſque frumenti pretia haud mutarent: taxationem 35. Regalium, *Hiſpanè de vellon*, menſura modiorum 12. non excederet. Quos ita verbis, conventioneque obſtrinxit, ut eorum plures emolumenta non levia amiſsiſſe poſt revidentes, pacti pœnituerit. Verum talis erga Præſulem obſervantia erat, ut ne unus quidem, quantumvis cupidus prætergreſſus fuerit conventum; quo factum eſt, ut circunſtantibus Provincijs penuria, ac fame pœne conſumptis, Accitana pane, omnique frumento abundaverit. Hæc eius ſollicitudo: ſed fiat ad diſtributionem gradus. Largior, profuſiorque fuit in eis, quos olim rerum copia, cum generis honeſtate, & nobilitate ditaverit; quos proinde ad anguſtiæ, egeſtatiſque ſtatum adverſa deprẽſerit fortuna, ac ſors. Horum omnium rationem, memorialiaque tenebat conſcripta: præferebatque inter illos Virgines, honeſtaſque Viduas, & Orphanos: præferente etiam his utriuſque ſexus inopia laborantes perſonas in Cœnobijs Chriſto ſervientes; ac inter has demum, quas Religioſiùs converſari præſcierit. His omnibus ipſe per ſe providebat, petitiones ad eum deferebantur, per ſe expediebat: ne contingeret honeſtos, ac verecundos coram alijs erubeſcere, vultuque ſuffundi.

Iam vero ad oſtia mendicantes, ut pius, miſericorſque Pater reſpexit. Hos itaque 300. amplioremque numerum adimplentes (peregrinis huc atque illuc vagantibus demptis) quotidie domum introducere ſtatuit, in catechiſmo, idoneo ad hoc deputato Miniſtro, pleniſsimè inſtrui, quinquagenam Roſarij recitare, de vita commonere, deque paupertatis, mendicitatiſque uſu informari; ad meliora denique, ac ſaluti propinquiora hortari, ipſo frequentius adſtante, univerſaque hæc procurante, ac moderante. Refectos itaque iam ſpiritualibus alimonijs, providè temporalibus recreabat: & ut ipſis honeſtius conſuleret, nec pecunias, ſi darentur, parum ſobrij ad ebrietatem converterent; coctum panem largiebantur Miniſtri, cæteraque obſonia, prout facultas rerum permitteret. Veſtes, camiſiæque domi conſuebantur unicuique iuxta indigentiam largiendæ, eius præcipuè devincientibus curam honeſtiſsimis fœminis, quas puderet exire publicò, Templumque adire, quòd avitæ nobilitatis ornatum, honeſtatiſque cultum non haberent. In id admonuit Parrochos, unumquemque in paræcia ſua exactam ſimilium perſonarum memoriam in ſcripto colligere, traddere ſibi; ac cum exinde pari ægeſtate præmerentur ſibi quantocyus renuntiare. Sic providit omnibus domi conſiſtens. Foràs verùm egreſſus mirſupia

ple-

plena deferebat, ſubvenire obviantibus, anguſtia, neceſsitateque præſsis. Sed, & Dominum auxiſſe pecuniam, cum alij fuerint ſuſpicati, tum & ipſi opinatio eadem arriſsit non ſemel: tot enim, ſi non è parvo repoſito, certè non è maximo eleemoſynæ, donariaque elargita ſint.

Non hic compatiens ſollicitudo conſtituit terminum: ad ampliora progreſſum fecit. Experimento didicit Agricolas plurimos, prædiorumque Colonos, qui labore, & opera vitam ſibi, familiæque acquirebant benignitate temporum, influxuque Cœlorum propitio; his adverſis, locuſta, bruchoque agros, vineas, oliveta, ac moros vaſtantibus ad maximam ægeſtatem deveniſſe: in hoc miſere fœderatos, ut agris, domibuſque propijs relictis oſtiatim emendicarent, Oppidis, ac Villis in deſerta pene verſis. Tam deplorabili igitur Diœceſis, Regni denique ſucurrere damno, atque diſpendio; prædiorum convenit dominos, ut redditus temporibus improbis minuerent Colonibus, quoadque ſufficeret honeſtati ipſorum extorquentes ab eis, cæteris, ut denuo ſererent, relictis; ut vel ſic convaleſcere poſſent Agricolæ pene conſumpti. At neque in hac pauperum Agricolarum, Colonorumque indulgentia ipſe adhortator tantum extiſtit; ſed benefactor, etſi nulla teneret prædia, locaſſetque Colonos, præcipuus. Illorum itaque miſeratus triticum, cæteraque ex Annona Epiſcopali ſemina commodavit, non ad annum redditus exigens, ſed cum ipſi exolvere commodius poſſent: quo factum eſt, ut Accitam egreſſurus debitores habuerit plurimos: qui longanimitate Præſulis agnita; debita per maxima reddiderunt, quibus, & familiaribus ſatisfactum ſit, & Bullarum ſtipendium pro aſſumptione ad Placentinam Sedem ſolutum. Verum ne Cœli duritiæ, ac Elementorum rigor ultra ſæviret, paupereſque illos Agricolas infeſtaret; Divorum aliquem ſuper plagas invocandum conſtituit. Solemne ſuper hoc congregavit Capitulum, exponens aliquem ex Cœlitibus, quos Eccleſia ſolemniter in menſe Maij celebrat eſſe placandum, ac id ſortibus commitendum. Optaſſet zelotipa Præſul SS. Pium V. recenter Ss. albo ſolemniter adſcriptum venire, utpotè qui honorem Dei, templique ipſius decorem maximè zelatus ſit. Verum non ita placuit Altiſsimo, ſed ad laudatiſsimum Præſulem S. Antoninum, Archiepiſcopum Florentinum ſors devoluta eſt; qui patrocinium ſuum ita terræ fructibus Auguſtum reddidit, ut Fidelium Religio novo proſperitatis ſuę Patrono Altaria illico, ſartatectaque conſecraverit; Præſule ſuo tantum decernente, ut Divi decima Maij ſolemnior fieret memoria, non alijs Ritibus, oneribuſque Capitulum cæteraſque parœcias ſupponente. Sic Patrem pauperum, pauperum & ipſe Pater, honorandum curavit, in pauperibus, egeniſque ſubveniendis; quique ad Præſulatum, ut ille, quaſi ad crutiatum raptus, penas luiturus etiam erat, ac iniurias ſuperaturus.

Acceptæ quippè fuerant eleemoſynę ipſius, opera comprobata: reliquum ergo fuit, ut tribulatio probaret ipſum, infirmitateſque perficerent. Has autem cum frequentes Doctor, ac Magiſter paſſus ſit; frequentiores, amarioreſque Præſul conſecratus. Quas, & ſi acutiſsimas, maxima, contrariaque implicantes tormenta, ea animi fortitudine ſuſtulit, ac conſtantia; ea mentis ſerenitate tranſegit; ut altiſsimo in eiſdem placitam ſervitutem exhibuiſſe Sacri ad eum miſsi præſtiterint Cœlites: delapſus quippè ad eum invaleſcentem eſt Mirabilis Evangelij prœco, Eccleſiæ columen Auguſtiſsimum SS. Præſul *Norbertus*, Præmonſtratenſium Parens, Beatiſsima *Roſa à Sancta Maria* Lymana, Virgo integerrima ſemel; ſemel præterea SS. Parens noſter *Dominicus*, qui omnes tenerrimo demulcentes alloquio de futura propria, alienaque ſoſpitate cito conſequenda certificarunt Venerabilem Præſulem, facto, eventuque comprobantibus id ipſum.

De iniurijs, detractionibuſque tacendum potius foret. Duriſsimæ, & ad animam uſque penetrantes terigerunt, ea obijcientes avidiùs, diutiùſque ſollicitaſſe, quæ, ut inde rerum manifeſtavit ordo, maximè averſatus eſſet; ac oblata,

tàm humiliter repulisset, quàm constanter. Audivit, & ipsemet celsitudinem indolis, ac ingenij supercilio deputari: humilitatem, modestiam, non minima ipsius opera conquisitam simulationi, hypocresi accenseri, ingenuitatem, sinceritatemque caliditati, ac duplicitati: solicitudinem, qua quæ sui muneris erant ita strenuè exequebatur; humanitatem denique ad omnes turpi ambitioni connumerari; ac eò calumnię percrebuerunt, ut eum exturbatorem pacis Provinciarum, Regni denique non benè animati homines declamarint. Sed ille tàm prudenter decreverat, quàm æquanimiter sustinere, certus, calumniarum, dehonestatisque suæ ab alijs arreptam fuisse causam, non ab ipso præstitam, vel oblatam. Urgebatur ab alijs, ut se defenderet; occurreretque veritate ipsa, ut ab ipso exponi, dilucidarique solebat, ac iniquè feriatos homines falsa demonstraret commentos: sed sustinendi tempus esse, aiebat, Deo res ita moderante, ut reatibus satisfaceret proprijs, ex calumnijs aliorum. Hic consistebat, nisi aspiceret Dignitatem Officij sui coram subditis èx personæ suæ dedecore flocipendi, haberique contemptu, à quo tam multa exoriri mala nullus non prudens videt. Occurrebat tunc: ac rè, ut subditorum malo, aliorumque flagitio ex cerebro, machinationibusque in generato subveniret, instantissimè, humilimèque Deo commendata, pandebat veritatem: victrix illa semper; devinctissimumque sibi lauro, victoriaque semper eduxit.

Et merito quidem: in ea asseveranda, tutanda, exequenda denique comparato. Mirum qua contentione, æmulationeque ipsius assequendæ, victricis statuendæ laboraverit Doctor: Præsul attamen constitutus arctiori se illi vinculo religavit. Salubria oblaturus gregi pascua Theologiam Moralem in propria remisit principia: limpidissimos, nempè, Fontes Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, uniusque præcipuè D. Thom. Illos Doctores probabat, qui hinc doctrinam morum exhausissent; illos semper aversatus, qui nulla eorum ratione habita, innumeros repleverunt Libros, cum speciosa, decoroque probabilitatis titulo, laxitatibus; laqueis proinde animarum plenos. Deplorabat tempora; Sanctoque Dei, & animarum zelo exhaustus renuntiavit SS., eidemque supplicem libellum transmisit 390. assertiones continentem ex uno tantum collectas Recenti Theologo, apud alios eiusdem, & temporis, & propositi inveniendas de facili; ut super eas iudicium, atque sententiam ferret. Intellexerunt plurimi in hac parte maturiorem tanti Præsulis subtilitatem, materiarumque comprehensionem: undè, & Magister Ord. N. eidem rescripsit, dignaretur, videlicet, quæ in mente, ordinatissima, probatissimaque retinebat, codici referret, ac publicæ luci ob Ecclesiæ utilitatem daret; interpositis, ut annueret, SS. Parente nostro Dominico, ac Præceptore Angelico. Tantorum igitur intervèntione conventus, cum ipsi, Capitis totius Ordinis, vel levis insinuatio, sufficeret; ferventius ex tunc pensitare cæpit, ac ruminare: id quod maximo animarum perfecisset lucro, ni valetudo ita extenuata, confractaque fuisset; vita abreviata. In nullo à concepta veritate, alicuius, & si potentissimi, potentia deterruit; remisit necessitudo. Causabantur Doctissimi Viri, hique Reipublicæ adaucti integritatem Præsulis in iudicando, severitatem, firmitatemque sententiam sustinendi. Rescripsere pluries illi, & cum stomacho, minoreque, quam par erat, observantia in virum magna dignum veneratione: non eum hæc perturbabant, dimovebantvè; assumptoque calamo ita convicebat, ut fatérentur; minus rectè constituta, expeditaque iam revocarent, contraria publicis mandarent litteris. Hinc Regij Consiliarij ipsius in rebus maximis expectabant iudicium; æquum, iustumque illico probantes, quod eximius sugessisset vir; addentes: *Exequi oportère nedum, quæ ipse diffidicata probasset; sed, & gratias exolvendas: quippè ipsis abs proprio labore, & studio, ingenij sui claritate æquum, iustumque plenissimè demonstraret.* Hinc Rex Catholicus pluries V. *Præsulis*, necnon *Regij Consiliarij* iudicium sententiamque requisivit: non aliam exequi doctus, quam probatam à Præsule Accitano; tanti apud Catholicam habito Maiestatem, ut

edi-

edixerit : *Meliorem, dignioremque in tota ditione ſua Præſulem non habere.*

Iam in his quæ ad Eccleſiæ ſuæ, Chriſtique propterea ſpectant iura debitamque Supremæ Sedis obſervantiam firmiſsimum ſe perſtit propugnaculum. Abuſus quoſdam cum animarum diſpendio in Diœceſi ſua animadvertenquod arbitrio eorum, qui Caſtellæ Cameræ deputati ſunt, quorundam Populorum præcijs præficerentur ; quòd Supremis illis Regni Moderatoribus explorata minus idoneitas, ſufficientiamque præficiendorum eſſe potuerit, ad alia, eaque graviſsima intentis ; efficaciſsima data opera ſuſtulitè medio ſapientiſsimos Reipublicæ conveniens litteris Architectos, Sacrorumque Canonum diſpoſitionem obijciens : illoque à prudentiſsimis, pijſque regratiato Viris univerſa ad Præſulis voluntatem fœderata, conventaque ſunt ; iuribus, æquitateque invicem accinentibus. Nil contra Sacras Regulas moliri permiſsit : facto mandari. Inexorabilis in hoc erat : intrepidus obviabat. Cæſaris iurâ ſummè veneratus eſt; dum, quæ Dei ſunt, ac Chriſti eius, illæſſa omninò ſervarentur. Horum in multis effecit copiam, temporibus diſsidijs, ac factionibus apud potentiſsimos plenis : & ea, cum æquitate, ac animi fortitudine univerſorum honori conſuluit, ut Supremi Senatus Caſtellæ Præſidis illa fuerit vox : *Epiſcopus Accitanus Hiſpanorum fidei, & demiſſæ obſervantiæ lingua, vox, ac verbum eſt.* Hinc vulgata celeberrima Conſt. *Unigenitus* moleſtè tulit quaſdam Hiſpaniarum Eccleſias obedientiæ ſuæ litteras ad SS. tranſmiſsiſſe. * Non his, *aiebat*, opus habet ſinceritas fidei Hiſpanæ, & erga S. Sedem devinctiſsimæ obſervantiæ : oſtendant litteris, qui hanc detrectare ſoleant ; nos verò non ita : à Suprema Sede egreditur? Paremus ſtatim: ſcientes quod illa, quæ columna, ac firmamentum veritatis eſt, *à nemine iudicatur.* * Glorioſos igitur pro veritate, Eccleſiæque iuribus exolvit labores: ſanguine, ſi tempus, opportunitaſque exigiſſet, exarare, ac firmare non dubitans. Sic Bazenſi Capitulo conſultus ſuper donationem quandam, quam Sacris Canonibus, Apoſtoliciſque Decretis contrariam eſſe exploratum habebat, reſpondit : Sic cuidam Adminiſtro Regio : qui contra voluntatem Catholiciſsimi Principis obſiſtere nitebatur Pontificijs Conſtitutis, atque à Chriſto Domino Eccleſiæ ſuæ Privilegijs conceſsis. *Et quomodo*, inquit, *Eccleſiæ legibus iniquè, vel à longè auſus eſt contravenire? Facilè ne id me vivente exiſtimaſti? Vita hæc, & mille iacturæ exponerem, priuſquam libertati Eccleſiæ Chriſti permitterem in minimo, vel apice detrahi.*

Ardor itaque fidei, honoris Dei, & Eccleſiæ; ſinceriſsimuſque veritatis amor clariſsimum apud omnes effecere. Hinc Supremi Senatus Adminiſtri, & Iudices frequentiſsimè de rebus maximis conſulentes, fideliſsimum Regij, Naturalis denique iuris ſemper audiverunt Interpretem : hinc reſponſa ipſius, ac ſi Divorum Ambroſij, Auguſtini, vel unius D. Thom. venerari teſtati ſunt; integritate ſpiritus, ſinceraque ipſius in ſingulis veritate cogentibus in id ipſum. Paucis, crede Lector, exponi non poſſe quo pondere in veritatem propenderet: quæ merita, privilegiaque apud ipſum veritas extorſiſſet. Hæc nomen, opinionemque ipſius non Hiſpanis tantum, Gallis, ac Italis venerabilem reddidit ; proceſsit ultra : ſciſcitabantur exteri deipſo, *quis*, aiebant, *Epiſcopus Montalban eſt?* & qui longè erant, & qui propè. Hinc qui bono totius Regni ex munere vigilabant, Procereſque, ac Regni Magnates Regium cupiebant latus cingere : dataque opera aſſequti fuiſſent : quippè litteræ expeditæ fuerant ; niſi Deus, per interpoſitionem SS. Martyris Torquati, quem humillimis interpellavit precibus, aliter ordinaſſet. Hinc Regij Camerarij Eccleſiæ Compoſtellanæ Archiepiſcopum Cathólicæ Maieſtati unanimi conſenſu expoſſuere : hinc SS. D. N. Clemens XI. permaximè cognita Præſulis, vel integritate, necnon fidei zelo optavit in tota ditione Hiſpana Generalem Inquiſitorem poſtulari. Sed non ita placuit Altiſsimo : verè hominum ingenia, Providentiamque egregijs viri ſolicitantibus meritis Epiſcopus Placentinus renuntiatus eſt, Placentinis vicem ſuam plauden-

tibus, deplorantibus Accitanis: ac congaudentibus cæteris, extrema gaudij luctus occupavit. Inerat V. Præsuli, firmissimèque adhæserat quod Iudice Epis-
Can. 1. copo Cordubensi Osso Sardicensis Synodus constituit. Attamen transferri fustulit, quòd secundiori climate Placentino, utpotè similiori nativo, credide-rit extenuatæ valetudini subveniundum fore: quo viribus confortàtus devo-tius, robustiusque inserviret Christi Populo; ac Ecclesiæ sponsæ ipsius consule-ret utilitatibus, si exactum, excogitatumque iam, opus *Theologiæ Moralis* per-ficeret, prælo daret. Fruſtraverām; cum nec multò post collachrymantibus cunctis mors invida, nec insperata ipsi, multorum bonorum maturatam spem Placentinæ Ecclesiæ, Ordini N. & Ecclesiæ Dei surripuerit.

Clàm igitur præ amore, & teneritudine erga subditos Accita subductus, vix itineri se commisserat, cum invadere se sensit infirmitatem, quæ labo-riosa vita cito eundem liberavit. Nec retrocessit propterea; assuetus graviora evincere, & contra corporis proclivitatem pugnare: lassitudineque, & langore urgentibus Giennium ad Cœnobium Ord. sui concessit. Commota Civitas est ad eius ingressum, summopereque lætata *sancti* eum nomine conclamantibus: sed læ-titia, adventus sui causa cognita, in mœrorem versa est. Occurrerunt cives, & Magis-tratus: anteivit illustre Ecclesiæ Giennensis Capitulum; ac D. Roderico *Marin*, illius Ecclesiæ Ep. Giennio tunc absenti de hospite renuntiarunt. Qui relictis omnibus: statim remeavit, ut ipse cum Magistratu, & Capitulo, Religiosum, dignamque pietatis suæ Co-Episcopo decumbenti exhiberet obsequium. Præ-cipui Præsul charitativus infirmarij suscepit officium; duos in hoc ipsum Capi-tulum, vel per ordinem, horarumque diei seriem destinavit Canonicos: duos ex præstantioribus PP. conlignavit Prior Giennensis; ac Proceribus pietate, & nobi-litate toto tempore infirmitatis suæ excubias agentibus, omne vulgus perstrepit, ut tamensi (quod exoptabat) pium obsequium non præstaret; V. saltim P. videret. mirum qua humanitate dolerent singuli! nec Paræcia, communitas vè Religiosa utriusque sexus fuit, quæ in unum congregata Altissimo pro sospitate ipsius preces non fuderit; per maximam boni publici iudicantes iacturam, tanti vi-ri mortem.

Ille verò imperturbata mente consistens, turbationem sensus passus est: à qua revocatus, ac turbatos circunstantes conspiciens, benignè allocutus est: (non dum de more confessus erat) nactaque assistentium, vel ex hoc ortam
Psalm. 118. perturbationem; vehementer in Domino confisus respondit *paratus sum, & non sum turbatus.* Lætus, hilarisque præter solitum apparebat cunctis: nec absimile, quòd inter fratres suos decumberet, in cella Religiosi pauperis, tenere deni-que iam, quod optaverat, & à Domino petierat, quòd, videlicet, ut pauper Monachus inter suos diem clauderet extremum. Ita sanè: nam Accitanam Sedem reliquerat, nec Placentinam possessionis ritu susceperat. Die nona Nov. (cum septima decli-nasset Giennium) generaliter confessus est; Sacramq̃ Eucharistiam ex devotione sus-cepit: ac undecima iam valendi spe omni detracta, è pagella generalem confes-sionem iteravit; solemnique Processione Viaticum Vitæ allatum à Domino Gien-nensi, humiliter, ac devotè manu propria resumpsit. Regratiatus exinde est Domino *Marin*, ipsumque, ac circà stantes enixè rogavit, ut pro se ad Dominum pre-ces funderent, ac misericorditer suffragia ferrent: *Quod ea ipsum*, addens, *dum vixerit, in extremisque modicitas, & paupertas constrinxerit; ut ne unum quidem Missæ Sacrificium pro se in Altari Sancto Altissimo obtulerit; nec modo, ad unum etsi, facultatem suppetere.* Eorum est assistentium cor, ac Maximè Giennensis pijssi-mi, ad lachrymas usque rumpentium; Præsuleque omnium nomine oppignorante; si eum Populo Christiano deesse ex tunc contigisset; adiecit, quod in eadem de, utpotè gloria ipsius Sacra, *S. Martinus* respondit: *Si Dominus salutem con-cesserit, ut Populo ipsius pro posse adhuc subministrem, non recuso: sin verò dene-gaverit, fiat quod in conspectu eius bonum, atque optimum est.* Labori, defati-gationi, æstuique febrium mente, atque spiritu obsistens, quinque horarum spa-

tio

tio eadem die post meridiem in lectulo superſedens ſtetit: rationemque exactiſſimam Œconomiæ ſuæ coram Gien. fecit conſcribi. Obviavit litibus; conſuluit vivis pleniſſimè, citò moriturus.

A temporalibus itaque abſoluto, & Sacro, quo perniciùs in æterna tenderet, Oleo inuncto; Fratres nil pro ſalute ipſius omittentes *Sactatiſſ. Virg. Joſaph.* Imaginem ſolemni Proceſsione, comitatuque 10. noctis hora 11. Nov. cubiculo detulerunt, & in Altari, coram ipſo erecto antea, collocarunt. Valde hac eximia pietate Fratrum, ac *infirmorum ſalutis* conſpectu exhilaratus eſt; potentiſſimamque Cœlorum Reginam, Matremque pietatis, & clementiæ devote ita, & nihilominus diſcretè, ac ſapienter cæpit alloqui, potentiſsimum apud filium interventum requirere, ut facile aſsiſtentium lachrymas renovaverit. Non expetebat ſalutem corporis, ſed in gratia Filij ad mortem uſque perſeverare. Tanta igitur Aſsiſtrice iure, meritoque contentus, rogavit Fratres, ut ibi coram ſe maneret, donec veſtigijs demiſſus Sacratiſſ. Virg. ſpiritum in manus traderet Conditoris: annuentesque enixe rogavit, ne illis, (ut erat humillimus, indignuſque, ut ſemper ratus eſt, propterſe alios vexari) moleſtiæ onerique eſſet, ut cubicula, lectoſque adirent, quòd cauſa ſui ſatis, ſuperque incommodati, gravatique fuiſſent. Exierunt cubiculum ad oſtium plures excubaturi, cæteris audito ſigno conventuris propere: quibus egreſsis, Fratri, qui ſibi diu adhæſerat, & in cubiculo remanſerat, dixit: *eia Frater; quodomodo mortem hanc, aſſeſſumque diſponemus, quò tumultui occurramus, Fratrumque defatigationem vitemus?* Altius quid Idiomate Hiſpanico: *Fray Joſeph*, inquit, *como diſpondrèmos eſta muerte, que no ſea tan ruidoſa, ni dèmos tanto que hazer? Et tu*, adiunxit, *ſiſte coram Sacratiſſ. Virg. & per quindecim Roſarij ſui Myſteria Patrocinium erga me in hac hora pete; mihi verò Imaginem Sacratiſsimam Crucifixi Filij tribue.* Signis itaque triumphi, victoriæque præmunitus iacere noluit; quin immò ſpiritu confortatus, integris aſpectu, atque auditu, cæteriſque ſenſibus ſedit in lectulo. Sic igitur veluti in acie contra hoſtem vigilem conſtitutus: ſeu ſervus, uti fidelis, quem vigilantem inveniret Dominus ſuus, ſtrenuè in Domino confiſſus (qui dixiſſet: *omnes nos in ea hora peccatores, & ſi maximos, plus debere facere Miſericordiam Dei, quàm ſi totam in iuſtitia duxiſſemus vitam ab omni peccato immunem, ut æternam nobis promitteremus ſalutem*) tranquilitate mentis, ac fervore ſpiritus continuè orando, ab 11. hora noctis, uſque ad 2. ſequentis diei ſubſtitit. Ea autem adveniente; nil iam viſibilium dignatus aſpicere, in Cœlum defixit oculos; qua ſpecie ad dimidiam horam protracta, circunſtantibus, & orantibus Fratribus ſpiritus illius carnem exuit 12. die Nov. ann. Domini 1720. oculis nunquam demiſsis, ſed ad Sepulchrum uſque in Cœlum ſemper intentis. Puriorem demorrui corpus, clariorem-que induit formam, quam ægrum, tanumque prætuliſſet: immutatum ab ea per 35. horas, quibus inſepultum, ut ſatis fieret devotioni Populi aſpectum, contactum vestium, pedum, ac manuum deoſculationem petentis, tum ut ſolemniſsimo cultui Matricis, cæterarumque Eccleſiarum totius Civitatis in honorem, ſuffragiumque ipſius præpararentur, remanſit. Nec id tantum: cum Religioſi, Sæculareſque veſtes, cinctoria, funiculos aliaque ignobilia, quæ adhęſſerint ipſi ſtatim rapuerint, affecti odore, quem ipſius vita ex ſe emiſſerat, emmittebantque modo omnia, quæ ſibi quomodolibet inſerviſſent. Diſceſſu itaque denuntiato; mœſtitia tenuit univerſos: non facile ennarrandum qua pietate, miſericordia liberalitate Capitulum, Clerus uterque, ac Magiſtratus per preces, orationeſque, ac Sacrificia ſuffragati ſint apud Deum? Qua veneratione à Conventu Ord. ſui edictum, & ab innumerabili multitudine, Præſidenti Domino Giennenſi Capitulo, & Clero, Prætoreque Magiſtratui; per Calles publicos, quo ab omnibus V. Corpus, ut expetierant, videretur, deductum? Qua Religione adeundem Sanctæ, & Eximiæ Virg. & Mart. Catharinæ Conventum reductum? Quo ritu, expletis per dli. Gienn. Sacris Myſterijs, parentatus ſit inter Fratres ſuos, ut

ex-

expetierat, moriturus mundo, cum Christo, ut credimus, Regnaturus? Giennensibus post modum de deposito V. Corporis eius gaudentibus; nobis, omnibusque pijs de tanta spiritus luce subtracta adhuc collachrymantibus.

Pauca hæc de religiosa Authoris N. institutione, sincere Lector, Collegi. Selegerim ne? Nemo, qui agnovit eum, sincerè iudicans, daturus est. Rogo itaque ne ex his præstantiam, probitatemque eximes tanti Viri, & si plurima, eaque altiora, altiorique stylo traddita in manus venerint: sed maius quiddam semper de eo, quam, quantùm à me exprimi potuit, suspiceris: (A) *Nec enim sublimitas tanti spiritus adiecta numero illarum est, quas sustineat Cartha, tala xus exaret.* (B) *Admirabilem in conversatione sua, & humilem Monachum, & Episcopum* iam extulit quidam. *Canonizabilem* Virum non iudicio suo, ait, tantum, sed PP. Conventus sui Salmantini, Almæque Universitatis, dum utriusque expleret iura, clausstraque excoluisset. Sed, & V. Vir P. Fr. Franciscus *Possadas*, Ord. Præd. Conventus *de Scala-Cœli* propè Cordubam Alumnus, prædicatione eximius, animarum zelo ferventissimus, ac signis, & miraculis in vita, & post mortem clarus (cuius conversationis hoc anno Evulgatum, est Idiomate Hispanico Amplissimum volumen, tametsi Sanctitati Egregij Viri Angustum, per R. P. M. Fr. *Petrum de Alcalà*, Conventus Regalis S. Pauli Cordubensis filium, & eiusdem V. Viri perpetuum Confessarium) V. Præsule ad Episcopatum suum pergente, & Cordubam concedente, hæc edidit de illo: *Si Cordubenses agnoscerent ferìò Præsulem, qui nunc in Civitate sua hospes commoratur, fœlicitati, prosperitatique ducerent vestigia pedum ipsius reverenter deosculari.* Sed quid alios querendum, cum ipse Præsulum Præsul Accitani se Encomiastem exhibuerit repetitò? Et talia ad Aures Sanctitatis suæ perveniisse, ut *Magnum Præsulem, ac Pastorem* proclamaverit. Cuius fama delectatus, in signum Paternæ, fraternæque gratitudinis, eum, & si absentem, nec tunc per litteras adhuc sibi notum, ac devinctum salutiferæ Crucis Salvatoris nostri parte donatum effecit, super omnia ditavit. Ast post hæc replevit Mundum, in laude, demirationeque cunctorum fuit. Et quæ edidit miracula? Portenta operatus est, rogabis? Cunctos interroga; & ne unum quidem ab ullo assertum certo (tametsi opinari liceret) audies. Et quis postea quæres ille fuit? Magnum quiddam dicent omnes; quid verùm? Nullus. Præsulem, Doctorem Eximium aspice: simulque in eorum vitam, quos Ecclesia Doctores, ac Defensores Sacrorum Dogmatum ascivit, & colit, oculos converte: Joannem Magnum denique attende nullum in vita effeciisse signum, quem Veritas universis Mulierum natis, ut legimus, præposuit. Caulaberis forsan, Synopsis promissum historicę narrationis molem expleviisse. Fateor sane: sed venia dignus sum, quòd, acrioribus certaminibus urgentibus, roboftiora induere arma militibus opus est, valentiores advocare vires, audaciori connatu agredi; simulque memento non omnibus, sed paucis, ut ingenuè fatear, concessum paucis multa dicere. Qualia hæc quomodolibet producta accipe: animo, cordeque complectere, & ut præmissi, cultui, studioque operum Authoris N. præmitte, Doctus à Præcept. Angel. VITAM DUCERE AD SCIENTIAM VERITATIS.

(A) *D. Doct. Sebastianus Moral, Collega olim Cóchensis & modo Canonicus Mag. Murcianus.*

(B) *D. Doct. Joannes* del Casal & Montenegro, *Cathedr. olim Salmant. & Magistr. nunc Matacitanus*

Sup. cap. 5. Math.

INDEX

INDEX DIFFICULTATUM, QUÆ IN I. TOM. I. P. CONTINENTUR, per Tractatus, Diſputationes, Dubia, & §§. diſtributus.

TRACTATUS DE VISIONE DEI.

DISPUT. I. De Viſione Dei. Folio 2.

Dubium I. Utrùm Deus clarè, & intuitivè viſus contineatur ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus? Ibid.

§. 1. Aliquibus ſuppoſitis referuntur ſententiæ. Ibid.

§. 2. *Statuitur prima Concluſio.* Deus clarè viſus non continetur ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus, prout eſt potentia naturalis, nec ſecundum rationem aliquam communem, nec ſecundum rationem differentialem. Folio 5.

§. 3. *Secunda Concluſio ſtatuitur.* Deus clarè viſus non continetur ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus, ut eſt potentia obedientialis. Fol. 9.

§. 4. *Tertia Concluſio ſtatuitur.* Deus clarè viſus continetur ſub obiecto, tantum extenſionis noſtri intellectus. Fol. 11.

§. *Ultimus.* Solvuntur argumenta. Fol. 13.

Dubium II. Utrùm detur in homine appetitus naturalis ad viſionem claram Dei? Fol. 17.

§. 1. Aliquibus ſuppoſitis ſtatuitur prima Concluſio. Ibid.

§. 2. *Prima Concluſio ſtatuitur.* Non datur in homine appetitus naturalis in claram Dei viſionem. Ibid.

§. 3. Solvuntur argumenta, Fol. 20.

§. 4. *Secunda Concluſio ſtatuitur.* Repugnat appetitus naturalis, qui ex ſupernaturali motivo, in viſionem Dei authoris ſupernaturalis feratur. Fol. 24.

§. 5. Solvuntur argumenta. Fol. 25.

§. 6. *Tertia Concluſio ſtatuitur.* Repugnat appetitus viſionis Beatificæ efficax, efficacia aliqua extrinſeca, vel conditionata. Fol. 28.

§. 7. Solvuntur argumenta. Fol. 31.

§. *Ultimus.* Quomodo ſit intelligenda ratio D. Thom. Fol. 34.

Diſputatio II. Dubium I. Utrùm ſit poſſibilis ſpecies aliqua creata Deum quidditativè repræſentans? Fol. 37.

§. 1. Aliqua ſupponuntur. Ibid.

§. 2. *Unica Concluſio.* Repugnat, adhuc potentia Dei abſoluta attenta, ſpecies aliqua creata Deum quidditativè repræſentans, Fol. 38.

§. 3. Secunda ratio D. Thomæ pro concluſione expenditur. Fol. 40.

§. 4. Tertia ratio D. Thomæ proponitur. Fol. 44.

§. 5. Solvuntur argumenta. Fol. 48.

Dubium II. Utrùm Beati in viſione Beatifica, Verbum, ſeu, ſpeciem expreſſam producant, aut producere poſſint? Fol. 56.

§. 1. Aliquibus ſuppoſitis, ſtatuenda eſt reſolutivè Concluſio, Ibid.

§. 2. *Noſtra Concluſio.* Repugnat Verbum, ſeu ſpecies expreſſa formata à Beatis, repræſentans Deum, prout eſt in ſe, & quidditativè. Fol. 57.

§. 3. Solvuntur argumenta. Fol. 62.

Diſput. III. De Lumine Gloriæ.

Dubium I. Utrùm lumen Gloriæ ſit adæquata ratio, ſeu virtus eliciendi Viſionem Beatam. Fol. 68.

§. 1. Præmittuntur aliqua reſolutioni. Ibid.

Noſtra Concluſio ſtatuitur, & authoritate probatur. Lumen gloriæ, ſeu habitus ſupernaturalis eſt tota ratio, & adæquata virtus eliciendi actus ſupernaturales. Fol. 70.

§. 2. Rationibus probatur Concluſio. Folio 73.

§. 3. Secundò alijs rationibus probatur noſtra Concluſio. Fol. 78.

§. 4. Solvuntur argumenta ab authoritate. Fol. 83.

§. 5. Solvuntur argumenta à ratione. Folio 88.

§. *Ultimus.* Duo corollaria ex dictis ſequuntur. Fol. 98.

Dubium II. Utrùm ſit poſſibilis ſubſtantia aliqua creata, cui ſint connaturalia lumen gloriæ, & viſio Beata? Folio 100.

§. La

§.1. Aliquibus ſuppoſitis, referuntur ſententiæ. Ibid.
§.2. *Statuitur Concluſio.* Et aliquibus rationibus probatur. Fol.102.
Implicat ſubſtantia aliqua creata, cui connaturalia ſint, lumen gloriæ, & viſio Beata. Ibid.
§.3. Alijs rationibus probatur Concluſio, Fol.106.
§.4. Solvuntur argumenta. Fol.111.
Diſput. IV. De Viſione Dei in ordine ad obiectum.
Dubium I. Utrùm per Viſionem claram Dei poſsit unum prædicatum, alijs non viſis videri? Fol.121.
§.1. *Aliquibus ſuppoſitis prima Concluſio ſtatuitur.* De facto non datur aliqua præciſsio inter prædicata Divina, ſivè negativa, ſivè poſsitiva, apprehenſiva, aut iudicativa, ab aliquo intellectu intuitiva Deum vidente. Fol.122.
§.2. Solvuntur argumenta. Fol.125.
§.3. *Secunda Concluſio ſtatuitur.* Implicat, adhuc de potentia abſoluta unum prædicatum Divinum, alijs non viſis, videri. Fol.130.
§.4. Solvuntur argumenta. Fol.134.
Dubium II. Utrùm ex viſione omnium poſsibilium in omnipotentia ſequatur illius comprehenſio? Fol.142.
§.1. Aliquibus ſuppoſitis referuntur ſententiæ. Ibid.
Unica Concluſio. Ex cognitione omnium poſsibilium in omnipotentia ſequitur illius comprehenſio. Fol.142.
§.2. Alia ſolutio refertur, & impugnatur. Fol.144.
§.3. Solvuntur argumenta. Fol.148.

TRACTATUS DE SCIENTIA Dei neceſſaria.

DISPUT. I. De Scientia Dei in ſe conſiderata.
Dubium I. Utrùm ratio D. Thomæ, qua in hoc articulo uſus fuit ad probandam in Deo ſcientiam, efficaciter convincat intentum? Fol.160.
§.1. Difficultas aperitur; & ratio dubitandi proponitur. Ibid.
§.2. Aliqui modi dicendi impugnantur. Fol.162.
§.3. Solvuntur ea, quæ in favorem præcedentium, obijci ſolent. Fol.166.
§.4. Vera intelligentia differentiæ aſsignatæ à D. Thom. traditur. Fol.171.
§.5. Secunda pars Dubij reſolvitur, & explicatur. Fol.174.
§. *Ultimus.* Solvuntur argumenta. Fol.177.
Dubium II. Utrùm detur in Deo intellectus per modum actus primi, & potentiæ in ordine ad intellectionē? Fol.183.
§.1. Aliquibus ſuppoſitis difficultas aperitur. Ibid.
§.2. Quæ ſit mens D. Thomæ circa difficultatem? Fol.184.
§.3. Rationibus probatur Concluſio. Folio 189.
§.4. Solvuntur argumenta. Fol.195.
§. *Ultimus.* Corollaria ex dictis. Fol.206.
Dubium III. Per quid natura Divina in ſuo eſſe metaphiſico conſtituatur. Folio 208.
§.1. Aliqua ſupponuntur. Ibid.
§.2. Prima ſententia reijcitur. Fol.209.
Solvuntur argumenta. Fol.211.
§.3. Secunda ſententia reijcitur. Fol.212.
Solvuntur argumenta. Fol.215.
§.4. Tertius modus dicendi reijcitur. Folio 217.
Solvuntur argumenta. Fol.222.
§.5. Quartus dicendi modus reijcitur. Folio 225.
§.6. Solvuntur argumenta. Fol.231.
§. *Ultim.* Vera ſententia ex dictis aperitur. Fol.241.
Diſput. II. De Obiecto ſcientiæ Dei, tàm *primariò*, quàm *ſecundariò*. Fol.244.
Dubium I. Quodnam ſit obiectum primarium, tàm motivum, quàm terminativum Divini intellectus? Ibid.
§.1. Aliquibus ſuppoſitis prima Concluſio ſtatuitur. Ibid.
§.2. *Concluſio prima.* Ens abſtrahens à creato, & increato nequit eſſe obiectum primarium motivum, aut terminativum Divini intellectus. Fol.246.

§.3.

§.3. Solvuntur argumenta. Fol.248.
§.4. *Concluſio ſecunda.* Non ſolum Divina eſſentia, ſed etiam Attributa, & Relationes pertinent ad obiectum primarium, tàm motivum, quàm terminativum Divini intellectus. Fol.250.
§.5. Solvuntur argumenta. Fol.255.
Dubium II. Utrùm Deus cognoſcat creaturas poſsibiles ſecundum eſſe proprium, & differentiale earum in ſe tanquam in cauſa? Fol.262.
§.1. Præambula ſuppoſitio ad quæſt. Ibid.
§.2. *Concluſio prima.* Si adſtruitur omnipotentia Divina inconnexa, cum poſſibilibus, non eſt medium aptum, ut in ea, etiam comprehenſivè cognita cognoſcantur poſsibilia. Fol.269.
§.3. Solvuntur argumenta. Fol.272.
§.4. Omnipotentia Dei eſt abſolutè connexa cum poſsibilibus; ac proinde medium aptum, ut in ea cognita Deus poſſibilia cognoſcat. Fol.275.
§.5. Reliqua argumenta ſolvuntur. Folio 282.
§. *Ultim.* Corollaria ex dictis. Fol.292.
Diſput. III. De Diviſione ſcientiæ Dei. Folio 295.
Dubium I. Utrùm ſcientia Dei ſit in varia Attributa dividenda? Ibid.
§.1. Aliqua ſupponuntur. Ibid.
§.2. *Concluſio.* Cognitio luminis principiorum, & ſcientifica non diſtinguntur in Deo virtualiter adæquatè. Fol. 297.
§.3. Solvuntur argumenta. Fol.300.
Dubium II. Utrùm ſcientia Dei ſit cauſa rerum? Fol.303.
§.1. Præmittuntur aliqua circa diviſionem ſcientiæ in ſcientiam *viſionis*, & *ſimplicis intelligentiæ.* Ibid.
§.2. *Concluſio Reſolutiva.* Scientia viſionis Dei eſt cauſa rerum, quæ extra ipſum videt. Fol.306.
§.3. Solvuntur argumenta. Fol.309.
Dubium Ultim. Utrùm futura abſoluta ſint Deo abæterno phiſicè præſentia in æternitate? Fol.316.
§.1. Aliquibus ſuppoſitis ſtatuitur affirmativa Concluſio, & SS. PP. authoritate probatur. Ibid. & fol.317.
§.2. Probatur Concluſio rationibus. Folio 319.
§.3. Solvuntur argumenta. Fol.325.
§. *Ultim.* Corollaria ex dictis. Fol.335.

TRACTATUS DE SCIENTIA Dei libera. Fol.339.

PROOEMIUM, & *partitio Operis.* Ibid.
Diſput. I. De conſtitutivo futuri in eſſe talis. Fol.340.
Dubium I. An forma conſtitutiva futuri ſit aliquod de præſenti exiſtens? Ibid.
§.1. Aliquibus ſuppoſitis ſtatuitur *Concluſio.* Ibid.
§.2. Alijs rationibus ſuadetur *Concluſio.* Fol.348.
§.3. Solvuntur argumenta. Fol.349.
Dubium II. Quænam ſit forma de præſenti exiſtens, qua res conſtituitur, & denominatur futura? Fol.360.
§.1. Relatis ſententijs, *hæc* prima ſtatuitur *Concluſio*, ſententia Rivadeneyra, nec ſibi cohæret, nec principijs Scientiæ Mediæ. Fol.eod.
§.2. *Reſolvens Concluſio.* Forma illa eſt præparatio cauſarum, ſeu earum determinatio ad dandam rei futuræ exiſtentiam. Fol.364.
§.3. Solvuntur argumenta. Fol.369.
Diſput. II. De Cognitione futurorum contingentium conditionatorum *quo ad an eſt?* Fol.377.
Dubium I. An futura contingentia conditionata certò, & evidenter cognoſcantur à Deo? Ibid.
§.1. Aliqua ſupponuntur ad intelligentiam quæſtionis. Ibid.
§.2. *Concluſio prima.* Ex principijs Scientiæ Mediæ ſequitur Deum non cognoſcere futura contingentia conditionata, & eis ſtando oppoſitum probari nequit. Fol.380.
§.2. *Concluſio ſecunda reſpondens quæſt.* Deus certò Metaphiſicè ſubiectivè, & obiectivè cognoſcit futura contingentia conditionata de conditione *conducenti* ad poſitionem eventus, ut determi-

minatè vera, vel ut determinatè falsa. Fol.385.
§.4. Solvuntur argumenta. Fol.387.
§.5. Resolvitur quid sit dicendum de *conditionatis disparatis*, & de conditione impossibili. Fol.397.
Dubium II. Utrùm dentur in Deo decreta aliqua subiectivè absoluta, & obiectivè conditionata? Fol.399.
§.1. Relatis sententijs *prima Conclusio est*: talia decreta Deo concedenda esse. Ibid. & fol.401.
§.2. Solvuntur argumenta. Fol.407.
§.*Ultim.* Corollaria ex dictis. Fol.414.
Disputatio III. De Medio, & Modo, quo Deus futura conditionata cognoscat. Fol.417.
Dubium I. Utrùm pro priori ad Decretum subiectivè in Deo existens detur aliquod medium, in quo Deus certò metaphisicè futura conditionata cognoscat? Ibid.
§.1. *Conclusio prima.* Deus non cognoscit ea certo, & infallibiliter in super comprehensione causæ liberæ, & contingentis. Ibid.
§.2. Solvuntur argumenta. Fol.420.
§.3. *Conclusio secunda est.* Illa futura non cognosci sic in eorum veritate obiectiva, nec posse. Fol.425.
§.4. Ostendit ex medio veritatis obiectivæ, & ante decretum destrui libertatem humanorum actuum. Fol.428.
§.5. Alijs rationibus idem medium veritatis obiectivæ impugnatur. Fol.435.
§.6. Argumenta solvuntur. Fol.438.
Dubium II. An possit Deus cognoscere quod actus eius forent liberi, aut contingentes pro priori ad eorum existentiam; vel ad aliquid cum eorum existentia connexum? Fol.446.
§.1. Aperitur difficultas, & *prima hæc Conclusio statuitur*: Nequit Deus cognoscere sua decreta absoluta, ut futura pro priori ad eorum existentiam. Ibid.
§.2. Nequit Deus cognoscere quod actus eius forent, aut essent conditionatè independenter ab eorum existentia, vel aliquo alio conditionatè cum eorum esse connexo. Fol.449.
§.3. Argumenta solvuntur. Fol.455.
Dubium III. Utrùm necessarium sit decretum abæterno existens, ut Deus certò hæc futura conditionata cognoscat? Fol.458.
§.1. *Statuitur Conclusio affirmativa*, & authoritate SS. August. & Thomæ prob. Ibid.
§.2. Rationibus prob. ead. *Conclusio.* Folio 461.
§.3. Aliæ rationes ad idem proponuntur. Fol.467.
§.4. Argumenta solvuntur. Fol.470.
§.*Ultimus.* Corollarium *de cognitione peccati.* Fol.478.
Dubium Ultimum *Appendix.* An Deus futura conditionata cognoscat scientia, quæ Media sit? an verò quæ formaliter libera ipsi sit? Fol.480.
§.1. Origo, progressus, & status huius controversiæ breviter refertur. Ibid.
§.2. *Continetur hæc Conclusio.* Scientia, qua Deus futura conditionata cognoscit, est Deo libera, non Media: immo Scientia Media qualitercumque explicetur, si verè Media est, tamquam impossibilis, & Deo minus digna est reijcienda; & *aliquibus rationibus probatur.* Fol.485.
§.3. Ex capite libertatis creatæ Scientia, hæc Media impugnatur. Fol.492.

Fugerunt, Prudens Lector, nescio quò, duæ voculæ Tract. *de Scientia Dei libera*, Disp.1. Dub.1. §.1. fol.343. column.2. lin.2. scilicet *est*, & *existentia*, quas loca inter ly *per ipsam*, & ly *ut posteriori*, ut eorum, quæ dicuntur, plenè percipias sensum.

TRAC-

TRACTATUS DE VISIONE DEI,

JUXTA MIRAM ANGELICI DOCT. DIV. THOMÆ Aquinatis doctrinam 1. part. quæst. 12.

PROEMIUM.

QUamvis in Tract. isto, quem *de cognoscibilitate Dei à nobis* nunc cupat. D. Thom. non solum agat, de cognitione Dei intuitiva, & prout est in se; sed etiam de cognitione, quam de eo ex eius effectibus habere possumus, ut ex duobus ultimis huius quæst. articulis constat; iam tamen totus disputationis calor, inter Recentiores Theologos ad primam Dei cognitionem, quæ eius visio dicitur, vertitur: tum quia mirabilior: tum quia subtilior, & difficilior. Quare, sub nomine visionis Tractatus iste disputatur. Quorum morem imitantes, quamvis, ut cum Chrisostomo dicam, acies mentis nostræ, imparem se tot radiorum certamini sentiat; desiderio tamen huius pulcherrimi luminis intuendi, contra importabiles eius micatus, contentiosa intendit subire certamina. Et, ne in tantæ lucis abyssо hæbes oculus deficiat, ipse Ang. Doct. ducatum nostrum portabit; quo Duce, neque offensionis lapidem, neque foveæ profunditatem timemus: sed, potius per illius viam, sine offendiculo currentes, posse propheticis verbis, vere dicere speramus, quod, & ab altero eius discipulo, iam lucem illam inhabitante, ei dictum legimus, *sicut audivimus, sic vidimus in Civitate Domini virtutum, in Civitate Dei nostri.* Ut autem, ea, quæ disputanda censemus, clariori methodo tradantur; tractatum istum quadruplici disputatione distinguimus. In prima agemus de potentia elevabili ad visionem Dei: in secunda de specie ad visionem ex parte obiecti concurrente: in tertia de lumine elevante: ac tandem in quarta, de ipsa visione, in ordine ad obiectum. Promissisque stantes sit,

Homil. 8. de Laud. Paul.

DISPUTATIO PRIMA.

DE POTENTIA ELEVABILI AD DEI VISIONEM.

DUBIUM PRIMUM.

UTRUM DEUS CLARE, ET INTUITIVE VISUS contineatur, sub obiecto specificativo nostri intellectus?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS SENTENTIÆ REFERUNTUR.

N. 1. Suppo. 1. SUppono 1. intellectum nostrum posse elevari ad claram, intuitivamque cognitionem Dei. Quæ suppositio, certa est secundum fidem, oppositaque duplici extremo errori: alteri asserentium, non posse intellectum nostrum adhuc per gratiam elevari, ad facialem, intuitivamque cognitionem Dei: qui error atribuitur, à M. à S. Thom. aliquibus ex Iudæis, referens ex D. Hieronymo cap. 1. in Isaiam, eo fuisse Prophetam istum ab eis interfectum, quia asseruit se vidisse Deum facie ad faciem. Eundem errorem asserunt tenuisse Armenos. Secundus error fuit aliquorum asserentium intellectum creatum, ita posse elevari ad Deum cognoscendum, quod ipsum comprehendat: hunc tenuit Eunomius, & alij hæretici, qui eius nomine vocati sunt Anomęi.

2 Suppositio, autem facta, definita est in primis à Benedicto XII. in Extravaganti *Benedictus Deus*, ubi definit animas beatorum, videre Divinam essentiam immediatè, se benè, clare, & aperte eis ostendentem. Insuper definita est à Concilio Florentino: tum in decreto de purgatorio: tum in litteris Sanctæ unionis: ubi habetur, quod animæ Sanctorum, intuentur clare ipsum Deum Trinum, & Unum sicuti est. Constatque ex Sacra Scriptura. Tum ex illo Ioan. 3. *Cum apparuerit similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est*: tum ex illo Math. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, & ex illo ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem.*

3 Solutio quædam. Nec refert si dicas plura alia esse testimonia Scripturæ, in quibus Deus dicitur absolutè invisibilis, ut illud ad Timoth. 1. *Regi sæculorum immortali, & invisibili.* Et ibidem 6. *Lucem habitat inaccessibilem, quem nemo hominum vidit, nec videre potest.* Et illud Ioan. 1. *Deum nemo vidit unquam.* Insuper, & quod in alijs locis ubi visio Dei affirmatur, non est intelligendum de visione ipsius prout est in se, sed de aliqua cognitione, superiori: pariter ergo, & adducta testimonia. Antecedens constat. Tum ex illo Isaiæ: *Vidi Dominum sedentem*: & ex illo Exodi 33. *Vidi Dominum facie ad faciem*, & ex pluribus alijs testimonijs.

4 Impugnatio. Non, inquam, refert: nam illa testimonia, quibus Deus invisibilis dicitur, intelligenda sunt, vel de visione corporali, vel de ea, quæ viribus naturæ haberi potest: vel de visione, in hac vita mortali habenda: vel tandem de visione illius comprehensiva. Testimonia autem à nobis allata nullam ex his explicationibus admitunt: quod constat: tum quia Sancti P. P. & communis sensus Catholicæ Ecclesiæ, secundum quem verba Scripturæ sunt accipienda, nullam illis explicationem accomodant, sed ut iacent, acceptant. Tum quia visio illa Dei, quę ibi asseritur, cognitioni enigmaticę contraponitur, ut ex loco Paul. cit. manifestum est: debet ergo intelligi, pro cognitione intuitiva vera, & propria. Ac tandem, quia ex rigorosa eorum acceptione nullum sequitur in-

inconvenientes; quod tamen sequeretur si oppolita rigorosè accipiantur. Alia autem testimonia 2. loco adducta, congrue accipiuntur, non pro visione Dei intuitiva, sed pro enigmatica: tum quia sic accipiuntur à Sanctis P. P. ut videre est apud D. Aug. Epistola 3. tum quia illa verba Exodi, quæ maiorem vim facere videntur non posse intelligi de visione intuitiva Dei, manifestè convincitur ex ipso contextu. Paulò namque post prædicta verba, ipse Moyses subiunxit: *ostende mihi faciem tuam*: antea ergo Dei faciem intuitive non viderat.

5 Probatur supp. 2. ratione ex D. Thom.

Duplici autem ratione probat D. Thom. hanc eandem suppositionem. Prima talis est: beatitudo hominis posita est in visione Divinæ essentiæ: consistit enim in altissima eius operatione, qua coniungitur suo principio; sed homo potest consequi suam beatitudinem: ergo, & Deum prout est in se videre. Quę ratio verè demonstratio Theologica est, præscinditque à disputatione illa, num beatitudo hominis consistat in actu intellectus, vel voluntatis: quia quocumque dato semper est verum, quod ad beatitudinem requiritur visio Dei, sive constitutive, sive antecedenter. Secunda ratio talis est. Visis effectibus inest naturale desiderium videndi causam: ergo visis effectibus Dei inest naturale desiderium videndi Deum; tunc sic; sed naturale desiderium nequit frustrari: ergo possibilis est visio Dei. Quæ ratio dubi. sequenti venit examinanda.

2. Ratio.

6 Difficultatibus emergentibus fit satis.

Quamvis autem suppositio prędicta ita certa sit; oportet tamen antequam ad ulteriora progrediamur aliquas difficultates, quæ contra illam militare videntur, breviter solvere. Omissis authoritatibus Sanctorum P.P. quę contra illam obijci solent, de quorum vindicatione contra P. Vazquez videndi sunt cæteri Theologi;

1. Obiect. obijcies primò. Cognitio intuitiva Dei non potest non esse infinita; sed cognitio intellectus creati non potest esse infinita: ergo intellectus creatus non potest intuitive cognoscere Deum. Cætera patent, & mai, in qua est difficultas, probatur 1. quia cognitio crescit ad incrementum obiecti; sed Deus est infinitus: ergo cognitio Dei debet esse infinita. Secundò. Quia cognitio debet proportionari cum obiecto cognito; sed finiti ad infinitum nulla est proportio, cum sit infinita distantia: ergo. Tertiò. Quia cognitio omnium possibilium collective esset infinita, ideòque repugnans asseritur communiter intellectui creato; sed cognitio Dei quidditativa perfectior est cognitione omnium possibilium collective, cum ad perfectius obiectum simpliciter terminetur: ergo si prima est infinita etiam 2. Quartò, quia cognitio, quæ exigit speciem infinitam, est infinita; sed cognitio intuitiva Dei exigit speciem infinitam, ut ex inferius dicendis constabit: ergo. Mai. probatur. Nam cognitio, quæ exigit intellectum infinitum, est infinita: ergo, & quæ exigit speciem impressam infinitam. Probatur consequentia, quia non minus cognitio est actualitas, & actio speciei, quam intellectus; sed eo cognitio intellectus infiniti est infinita, quia implicat potentiam infinitam; quia actus purus actuari actualitate finita nequit: ergo.

2. Obiect.

3. Obiect.

4. Obiect.

7 1. Confirmat.

Quod confirmatur 1. quia minus distat Angelus à visu corporeo, quam Deus ab intellectu creato; sed visus corporeus nequit elevari ad videndum Angelum: ergo nec intellectus creatus ad videndum Deum.

2. Confirmat.

Confirmatur 2. quia ex intellectu, & re intellecta fit magis unum, quam ex materia, & forma, ut communiter asseritur à Philosophis; sed implicat quod ex intellectu creato, & Deo fiat magis unum; quam ex materia, & forma, cum unio ex materia, & forma sit substantialis, & ad componendum unum simpliciter, & hac solum potest esse mai. unio identitatis, quæ inter Deum, & intellectum creatum reperiri non potest: ergo.

8 Solutiones obiect.

Sed ad hæc facilè respondetur ad 1. neganda est mai. ad eius 1. probationem distinguenda est mai. crescit

ad incrementum obiecti *Arithmetice* neg. mai. *Geometrice* concedo mai. & concessa min. neganda est consequentia. Primus enim modus incrementi est secundum qualitatem, aut secundum determinatam proportionem, ut si obiectum est ut octo, cognitio etiam debet esse ut octo, & si est ut quatuor, cognitio sit saltem ut duo, & si crescit usque ad octo, cognitio crescat usque ad quatuor. Iste autem modus incrementi salvari debet solum in cognitione comprehensiva, quæ adæquat obiectum, non autem in quidditativa, quę non adęquat: ad hanc enim sufficit incrementum Geometricum, quod fit per partes non determinatas, & ex quarum additione, non resultat infinitum, ut constat in quantitate, cui infinitæ partes proportionales adduntur.

9 Ad 2. distinguenda est mai. cog-
Ad 2. nitio debet proportionari cum obiecto proportione in esse entis nego mai. in esse actus ad obiectum concedo mai. & distinguendo eodem modo min. neganda est consequentia: quę solutio ex dicendis constabit.

10 Ad 3. omissa mai. de possibilibus
Ad 3. extra verbum, de qua aliqui probabiliter dubitant, & concessa min. neganda est consequentia: quia cognitio possibilium eo esset in hac sententia infinita, quia non solum esset quidditativa, sed etiam comprehensiva, cum deberet etiam omnes illorum modos cognoscere; cum quo tamen staret, quod esset simpliciter imperfectior cognitione quidditativa Dei, quia hæc quamvis finita, esset superioris ordinis ad alteram. Infinitum autem inferioris ordinis non potest physice finitum ordinis superioris adæquare.

11 Ad 4. potest in primis distingui
Ad uit. mai. si exigat speciem infinitam modo infinito communicatam concedo mai. modo finito, nego mai. & sub eadem distinctione min. neganda est consequentia. Ad probationem autem mai. quatenus obstare poterat, dicatur, quod intellectio creata, quę media essentia Divina per modum speciei procedit, licet semper debeat comparari ad intellectum per modum actionis, & actualitatis eius; ad talem tamen speciem non debet sic comparari; & disparitas constat ex eo, quod nihil creatum potest esse actio, vel actualitas alicuius prædicati Divini: quare in sententia D. Thom. implicat Deum agere per actionem transeuntem. Undè species illa, aut non concurrit effective, ut aliqui argumento convicti affirmant, aut quod verius existimo, licet effective concurrat; concurrit tamen per actionem distinctam ab intellectione, & intellectio, est tantum illius effectus. Hoc autem inconveniens non apparet in intellectu: & cum alias intellectus se habeat, ut primum intelligens, nequit non actuari per intellectionem.

Ad 1. autem confirmationem dicatur, minus distare Angelum à visu corporeo distantia entitativa, quam Deus ab intellectu creato; at distantia obiecti ad potentiam minus distat intellectus creatus à Deo, quam Angelus à visu corporeo; quod etiam constabit ex inferius dicendis. Ad 2. confirmationem dicatur, quod ex intellectu in actu ratione formæ intelligibilis, & re intellecta ratione pariter formæ intelligibilis fit unum unitate identitatis, quia eadem entitative est utriusque forma scilicet species impressa: undè fit magis unum, quam ex materia, & forma; & huius maioris unitatis capax est intellectus creatus cum Deo. Aliæ explicationes adhiberi solent prædicto principio, sed dicta sufficit. 12 Ad 1. cõfirm.

Secundò supponendum est, quod intellectus noster per suas innatas vires non est proportionatus, nec proportione connaturalitatis, nec activitatis absolutè ad Deum clare intuitiveque videndum. Quæ suppositio certissima est apud Recentiores Theologos, definitaque videtur in Concilio Viennensi in Clementina *Ad nostrum* de Hæret. ubi damnatur error aliquorum asserentium, quod animę non indigent lumine gloriæ ad Deum videndum, & eo beatè fruendum. Et ratio etiam est manifesta, quia virtus adęquate naturalis non est sufficiens 13 2. Supp.

ad

ad effectum adæquate ſuper naturalem ; ſed virtus innata intellectus eſt adæquate naturalis , & viſio Dei adæquate ſupernaturalis : ergo.

14 Rationes dubitandi expræmiſſis.

Ex his ergo duabus ſuppoſitionibus duplex pariter oritur ratio dubitandi , quarum quælibet unam partem contradictionis circa præſens quæſitum convincere videtur. Nam

1. Ratio. ex prima hæc ratio dubitandi deducitur pro parte affirmante Deum clare viſum contineri ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus. Intellectus noſter poteſt elevari ad clare intuitiveque Deum videndum; ſed nulla potentia poteſt elevari ad operandum id quod eſt extra ſpheram ſui obiecti ſpecificativi : ergo. Mai. eſt ſuppoſitio facta. Min. autem probatur. Tum quia alias exiret extra limites ſuæ eſſentiæ : tum quia nulla alia ratio aſſignari poteſt , cur viſus nequeat videre Angelum , aut percipere ſonum , niſi quia hæc ſunt extra ſuum obiectum ſpecificativum : ergo.

15 2. Ratio.

Ex alia autem ſuppoſitione alia, & non minoris momenti deducitur ratio pro parte negativa : quia ſpecies adæquata noſtri intellectus eſt naturalis : ergo , & ſpecificativum adæquatum illius debet eſſe determinate aliquid naturale ; ſed Deus clare viſus nequit contineri ſub aliquo naturali , cum non ſolum ipſe in ſe , ſed & eius viſio ſint determinate aliquid ſupernaturale : ergo Deus clare viſus nequit præcontineri ſub obiecto ſpecifitavo noſtri intellectus.

16 Sent. DD. referunt.

Hæc ſunt præcipuæ rationes quibus hæc quæſtio ſatis difficilis , & implicata redditur : quæque coegerunt AA. in varias abire ſententias , varioſque modos ilias explicandi : alijs nanque afferentibus Deum contineri ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus , ſub ratione analoga intellectui Divino , Angelico , & humano communi. Sic Illuſtriſ. Araujo : alijs ſub ratione tantum communi intellectui humano , & Angelico : alijs ſub ratione differentiali intellectus humani : alijs ſub ratione potentiæ obedientialis , quæ communis etiam eſt intellectui humano , & Angelico. Sic Illuſtriſ. Godoy in quo ſenſu explicat , & ad quem reducit plures alios Thomiſtas Omnes autem hi AA. conveniunt in eo, quod Deus contineatur ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus, quamvis in modo explicandi diſſentiant : alij per oppoſitum aſſerunt, Deum prout in ſe viſum , non contineri ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus quocumque modo explicetur , ſed tantum ſub obiecto illius extenſivo: in hoc conveniunt M. à S. Thom. & M. Ferre licet differant differentia inferius explicanda. Quid autem probabilius iudicemus triplici concluſione explicabimus.

§. II.

PRIMA CONCLUSIO ſtatuitur.

***DEUS CLARE VISUS NON** continetur ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus , prout eſt potentia naturalis , nec ſecundum rationem aliquam communem, nec ſecundum rationem differentialem.*

17 Probatur ex D. Th.

COnclusionem iſtam expreſſam exiſtimo D. Thom. quæſt. 2. de anima art. 7. ubi afferens , quod anima , & Angelus ſpecifice diſtinguntur , contra hoc obijcit quartum argumentum ſub hac forma : *ſicut Angeli intelligunt res in verbo , ita animæ beatorum ; ſed cognitio , quæ eſt in verbo , eſt ſine diſcurſu :: non ergo differt anima ab Angelo per intelligere cum diſcurſu , & ſine diſcurſu.* Cui argumento reſpondet S. D. *quod ſpecies rei iudicatur ſecundum operationem competentem ei ſecundum propriam naturam , non autem ſecundum operationem , quæ competit ei ſecundum participationem alterius naturæ : ſicut non iudicatur ſpecies ferri ſecundum adæſtionem , quæ competit ei prout eſt ignitum : ſic enim eddem iudicaretur ſpecies ferri , & ligni , quod etiam*

ignitum adurit. Dico autem quod videre in verbo est operatio supra naturam animæ, & Angeli, utrique conveniens secundum participationem naturæ superioris, naturæ scilicet Divinæ per illustrationem gloriæ: undè non potest concludi, quod Angeli, & anima sint eiusdem speciei.

18 Insuper, & ibidem argumento quo intendebat probare unitatem specificam ex eo, quod Angeli, & anima perficiuntur eisdem perfectionibus, gratia, scilicet, & gloria, & charitate. Respondet conformiter ad dicta, dicendo quod perfectiones gratiæ conveniunt animę, & Angelo per participationem naturæ Divinę. Undè per convenientiam in illis non potest concludi unitas speciei. Et ad decimum quo idem intendebat ex unitate beatitudinis respondet: *quod ea quorum unus est finis proximus, & naturalis sunt unum secundum speciem: beatitudo autem æterna est finis ultimus est supernaturalis.* Videndus insuper est idem Ang. Doct. 1. part. quæst. 76. art. 7. ad 1. & 2. contra Gentes cap. 94. & in 2. dist. 3. quæst. 1. art. 6. ad 5.

19 Probatur conclusio ratione.

Ex his ergo authoritatibus 1. ratio nostrę conclusionis, eaque efficacissima mihi, deducitur: intellectus noster non specificatur ab obiecto nisi media operatione, quâ illud cognoscit; sed operatio, qua potest Deum intuitive cognoscere nullo modo pertinet ad specificativum illius: ergo. Mai. est communis, traditurque expressè à D. Thom. infra quæst. 77. art. 3. min. vero probatur. Species cuiuscumque activę potentię iudicatur secundum operationem competentem ei secundum propriam naturam, non autem secundum operationem, quę ei competit secundum participationem naturæ superioris: sed cognitio intuitiva Dei, non competit intellectui nostro secundum propriam naturam, sed ex elevatione naturę superioris: ergo visio intuitiva Dei non pertinet ad specificativum nostri intellectus. Discursus est legitimus, min. constat ex secundo notabili communiterque reputatur de fide.

20 Mai. probatio.

Mai. autem, prętterquamquod, ipsis formalibus verbis traditur à D. Thom. primo loc. citato, probatur. Tum exemplo ab eo inducto, quia species ferri non iudicatur secundum adustionem, quæ ei competit secundum quod est ignitum; nec talis operatio aliqualiter ad eius speciem pertinet; sed non alia ratione nisi quia ei non competit secundum propriam naturam, sed ex elevatione, & participatione naturę superioris: ergo. Tum alijs exemplis, quia Cœlum ut mobile non specificatur à quocumque motu cuius est capax, sed solum à motu sibi naturali: undè quamvis omnes Cœli inferiores, motu primi mobilis moveantur, ab eo tamen non accipiunt speciem, sed solum à motibus eorum naturalibus. Pariter, & lignum non desumit suam speciem à forma artificiali quam potest recipere ex subiectione ad agens, sed solum à forma propria substantiali. Et idem, est de gravi in ordine ad motum sursum, quem ex subiectione ad agens potest recipere: ergo.

21 Ratione à priori ill. mai.

Et illius ratio à priori esse potest. Quia operatio, quę pertinet ad specificationem alicuius naturæ, debet per se contineri in prædicatis specificis illius naturę, & ratione illorum esse cum illa proportionata; sed visio intuitiva Dei non prącontinetur in prædicatis specificis nostri intellectus, nec ratione illorum est intellectus noster cum ea proportionatus, sed solum ratione luminis gloriæ, quod est adæquate extra illius speciem: ergo operatio illa non pertinet ad specificativum nostri intellectus.

22 2. Prob. concl.

Secunda ratio conclusionis sic proponitur. Species intrinseca nostri intellectus est adæquate naturalis: ergo specificativum illius debet esse adæquate naturale; sed Deus clare visus non continetur sub aliquo naturali, cum prout sic solum supernaturaliter videatur; ergo Deus clare visus non continetur sub ob-

obiecto ſpecificativo noſtri intellectus. Min. ſub ſumpta cum conſequentia tenet ; antecedens autem primum eſt certum ; conſequentia vero probatur. Quia actus naturalis à ſupernaturali diſtinguitur per hoc quod primus reſpiciat tanquam proprium obiectum aliquid naturale , ſecundus autem aliquid ſupernaturale : neque enim ex alio principio obiectivo probatur naturalitas , aut ſupernaturalitas actuum , & habituum.

23 Solut. præc. rat. Dices : quod hæc ratio convinceret ſi Deus clare viſus ſpecificativum adhuc partiale noſtri intellectus conſtitueretur ; at non conſtituitur ſic : etenim licet aſſeratur contineri ſub obiecto ſpecificativo illius , ſub ente , ſcilicet , in communi , at tota ratio ſpecificandi in communi ratione entis conſumatur ; alia autem ſub eo contenta nullo modo habent ſpecificare. Quę etiam ſolutio paucis mutatis præcedenti rationi accomodari poteſt.

24 Impugnatur. Sed contra eam , quæ totum robur partis adverſæ præcontinet replicatur 1. quia licet intellectus noſter non ſpecificetur adhuc partialiter ab obiecto , quod præcontinetur ſub obiecto illius ſpecificativo , ſpecificatur tamen ab obiecto ſpecificativo , ſecundum quod eſt ratio attingendi omnia , quæ ſub eo continentur : ergo ſi Deus clare viſus ſub eius ſpecificativo contineretur , ſpecificaretur ab eo ſecundum quod eſt ratio Deum clare videndi: ergo ſpecificaretur ſecundum quod eſt ratio attingendi non ſolum entia naturalia modo naturali , ſed etiam ſecundum quod eſt ratio attingendi entia ſupernaturalia modo ſupernaturali ; tunc ſic, ſed hoc ipſo non poſſet , non eſſe ſaltim inadæquate ſupernaturalis: ergo. Cætera conſtant , & min. ſub ſumpta probatur. Tum quia ut ſupra dicebamus potentia ſpecificatur ab obiecto media actione : ergo ſi ratio illa ſpecificans , intellectum ſpecificat ſecundum quod inadæquate eſt ratio ut attingatur obiectum ſupernaturale ſupernaturali modo , non poteſt non inferre potentiam inadæquate ſupernaturalem. Tum quia ratio illa ſecundum quod eſt ratio attingendi obiectum ſupernaturale modo ſupernaturali, non poteſt non eſſe ſupernaturalis: alias obiectum illud non conſtitueretur modo ſupernaturali attingibile: ergo ſi prout ſic ſpecificat; prout ſupernaturalis eſt , ſaltim inadæquate ſpecificat : undè , & potentia ab eo ſpecificata debet eſſe ſupernaturalis ſaltim inadæquate.

25 Impugnatur 2. Secundò , quia potentia naturalis determinate , debet ſpecificari ab obiecto determinate naturali; ſed noſter intellectus eſt determinate naturalis : ergo ſpecificativum illius debet eſſe determinate naturale ; ſed ratio entis ſecundum quod eſt ratio attingendi entia naturalia , & ſupernaturalia non eſt determinate naturalis , ſed ab utroque præſcindit : ergo ab illa prout ſic nequit ſpecificari.

26 Effugium impugn. præc. & impugn. ill. Dices , quod ratio entis à naturali , & ſupernaturali præſcindens naturaliter , eſt attingibilis à noſtro intellectu ; prout ſic nanque nihil prædictæ attingentiæ repugnans dicit : poteſt ergo prout ſic intellectum humanum ſpecificare. Sed contra eſt , quia ſicut ratio entis prout ſic , à natnrali , & ſupernaturali præſcindit ; ita præſcindit à naturaliter , vel ſupernaturaliter attingibili : ſolum enim eſt naturaliter attingibilis ſecundum quod eſt determinate naturalis , ut modo arguebamus : ergo prout ſic nequit intellectum noſtrum ſpecificare. Secundò, quia licet ſub illa præciſione non explicet repugnantiam ut modo naturali attingatur ; eam tamen implicat , quod ſufficit , ut non ſit naturaliter attingibilis. Aſſumptum probatur. Nam ens non poteſt ita præſcindi à ſuis differentijs , quin eas ſaltim implicite includat : ergo quin implicite ſaltim includat ſupernaturalitatem , & naturalitatem ac proinde repugnantiam , ut prout ſic præciſſum naturaliter attingatur. Tertiò , quia ſi ratio entis prout eſt naturaliter attingibilis ſpecificaret noſ-

noſtrum intellectum, & ſub illa prout ſic Deus clare viſus contineretur, Deus clare viſus contineretur ſub ente prout eſt naturaliter attingibile, ac proinde naturaliter attingi poſſet: quodcumque enim obiectum materiale, ea ratione qua ſub formali continetur attingi valet; ſed hoc eſt abſurdum, ut ex ſupra dictis patet: ergo.

27 Quedda Corol. Undè deduces, quod licet ratio entis ab ente naturali præciſſa, & naturalem differentiam includens, poſsit à noſtro intellectu attingi, quia prout ſic ratione differentiæ connaturalitatis eſt ei proportionata; ſecus vero eſt dicendum de ratione entis, vel ab ente ſupernaturali ſolum, vel à naturali, & ſupernaturali præciſſa: & ratio eſt. Quia prout ſic includit differentiam naturali illius cognitioni repugnantem, aliter non poſſet ſolum ſe extendere, ad naturaliter cognoſcenda entia naturalia, & particularia, ſed etiam ſupernaturalia.

28 Probat. 3. concl. Tertiò probatur concluſio. Ens eſt obiectum noſtri intellectus prout eſt modo humano cognoſcibile; ſed Deus clare viſus non continetur ſub ente ut modo humano cognoſcibile: ergo non continetur ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus. Mai. eſt certa, quia ens ſpecificat noſtrum intellectum ſecundum rationem formalem diſtinctam ab ea, qua ſpecificat intellectum Divinum, & Angelicum: intellectus enim noſter ſpecie differt ab intellectu Angelico, & pluſquam generice à Divino. Min. autem probatur. Tum quia modus attingendi Deum clare eſt modus Divinus, fit enim per elevationem ad Divinum ordinem: tum quia cognitio Dei clara, & intuitiva eſt eiuſdem ſpeciei in homine, & in Angelo, ut cum D. Thom. tenet communis ſententia: ergo Deus clare viſus non continetur ſub ente, ut modo humano intelligibili.

29 Quorundam ſolutio. Cui rationi dices 1. cum aliquibus, quod ea ſolum probatur, quod Deus clare viſus non continetur ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus ſecundum rationem illius differentialem prout à Divino, & Angelico diſtinguitur; non autem quod non contineatur ſecundum rationem communem analogicam intellectui Divino, Angelico, & humano. Vel ſecundò cum alijs quod licet intellectus noſter in ratione proprietatis, ſpecifice diſtinguatur ab intellectu Angelico; non tamen in ratione potentiæ: quare benè poteſt habere intellectiones eiuſdem ſpeciei. Sed contra 1. ſolutionem obſtat 1. nam ex illa ſequitur, quod homo ut homo, non poſsit elevari ad videndum Deum, ac proinde quod ut talis non poſsit beatificari, quod eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur. Quia ea ratione iuxta mentem eorum quos impugnamus homo poteſt, videre Deum, quia Deus ſub obiecto ſpecificativo præcontinetur; at Deus non præcontinetur ſub obiecto ſpecificativo hominis ut homo eſt, ſi non præcontinetur ſub obiecto ſpecificativo illius ſecundum ultimam differentiam: ergo. Probatur min. quia homo ut homo explicat differentiam, qua differt à quocumque alio qui homo non eſt: immò qua differt à ſe ipſo ut animal eſt. Quapropter D. Thom. 1. 2. quæſt. 1. art. 1. docet ſolum actiones illas eſſe hominis ut homo eſt, quas vocat humanas, quæ proveniunt ab eo, prout à cæteris animalibus diſtincto: ergo.

Aliorum ſolutio. Impug. 1. ſolutio.

30 Impug. 2. ead. ſolut. Obſtat 2. quod hoc idem poſſet dici de potentia viſiva. V. g. quod, nimirum, licet ſub ratione differentiali talis ſenſus, non poſsit ſe extendere ad ſonum, ſub ratione tamen communi, qua cum auditu convenit, poterit ad illum ſe extendere, ac proinde audire, quod eſt abſurdum: ergo. Tertiò, quia hoc eſt conſtituere duplex ſpecificativum eidem potentiæ in ſpecie à thoma: unum quidem, ſecundum rationem communem illius, & alterum ſecundum rationem differentialem; ſed hoc eſt contra communem Philoſophorum ſententiam cum D. Thom. 1. p. q. 77. art. 3. de-

desumentium unitatem specificam potentiarum ab unitate obiecti: ergo. Tandem; quia gradus communis dum est determinatus per aliquam differentiam, non specificatur à ratione illa circa quam in sui abstractione versatur, sed ab illa circa quam, ut determinata potest versari: sicut, nec operatur operationes illas, quæ ex conceptu communi illi non repugnant, sed eas tantum, quas conceptus differentialis determinat: undè intellectus noster, non potest intelligere per intellectionem Divinam, aut Angelicam, licet hoc ei non repugnet ex conceptu communi analogico; sed intellectus humanus determinatus per differentiam specificam, qua differt à Divino, & Angelico, non potest versari circa Deum clare visum, ut hæc solutio concedit: ergo secundum rationem communem, à Deo clare viso non specificatur.

Ulr. impug. 1. solut.

31 Revincitur 2. 1. Minus probabilis apparet 2. solutio; & contra illam obstat: & 1. quod intellectus hominis, & Angeli differant in ratione proprietatis implicat, quin differant in ratione potentiarum, & intellectuum: ergo solutio primum asserens, & secundum negans, est nulla. Antecedens probatur. Quia implicat quod specifice differant in ratione proprietatum, quin naturæ ad quas consequuntur differant specifice; sed natura est principium motus, & quietis: ergo implicat quod naturæ illæ specifice differant; quin motus intellectionis quos radicant, specifice distinguantur; tunc sic: sed specifica horum distinctio arguit specificam potentiarum distinctionem; ergo implicat, quod intellectus hominis, & Angeli differant specifice, quin & differant in ratione potentiarum. Tum: quia intellectus hominis v. g. tàm in ratione proprietatis, quàm in ratione potentiæ est in una simplicique specie qualitatis; sed si in ratione proprietatis differret specifice ab intellectu Angelico, & specifice conveniret in ratione potentiæ, non esset unica simplexque species, ut per se constat: ergo.

32 Revincitur 2. Obstat 2. quod homo, & Angelus differunt specifice per differentias specifice contrahentes naturam, ut intellectivam: non enim tantum accidentaliter naturam illam contrahunt, sed intrinsece, & essentialiter: ergo contrahent potentias intellectivas, ut tales, specifice distinctas. Tertiò, quia potentia intellectiva hominis in esse potentiæ specificatur ab intellectione humana in esse talis; sed intellectio humana, ut talis differt specie ab intellectione Angelica: ergo. Probatur min. Sub intellectione humana ut tali continetur intelligere cum discursu, & per conversionem ad phantasmata, quod non continetur, nec contineri potest sub intellectione Angelica: ergo. Tandem; quia D. Thom. loc. citat. quæst. 2. de anima solvit argum. quod sibi objcit ad probandam unitatem inter intellectum humanum, & Angelicum: ubi sine dubio loquitur de eis in ratione potentiarum, cum loquatur de illis comparative ad intellectionem: ergo. Videatur num. 16.

§. III.

SECUNDA CONCLUSIO statuitur.

DEUS CLARE VISUS NON continetur sub obiecto specificativo nostri intellectus, ut est potentia obedientialis.

33 Probatur conclusio ratione. CONclusio ista, licet non ita communis, clare deducitur ex loc. citatis D. Th. ubi supr. undè, & probatur ratione ibidem aducta. Nulla potentia specificatur ex operatione, vel forma, quæ potest ei competere per participationem naturæ superioris, aut ex subiectione ad agens præter illius naturam in ea operans; sed intellectus noster, licet prout potentia obedientialis, possit elicere visionem Dei, eam tamen non potest elicere, nisi ex participatio-

fione naturæ superioris, per lumen scilicet gloriæ, & ex sub ordinatione ad Deum super totam eius naturam in eo operantem: ergo intellectus noster adhuc prout potentia obedientialis, nequit à visione clara Dei specificari. Consequentia est bona. Mai. autem & min. præterquamquod traduntur à D. Thom. iam sunt num. 17. probatæ.

34 Eraſio ration.

Dices mai. nostri discursus esse veram loquendo de specificativo potentiarum in esse naturalium, non autem in esse obedientialium; & in primo tantum sensu loquutus est D. Thom. Sed contra 1. quod potentia in esse obedientialis, non explicat speciem distinctam à se ipsa in esse naturalis: ergo neque requirit specificativum distinctum ab eo, quod eam specificat in esse naturali. Consequētia tenet: quia potentiæ differunt specie secundum diversitatem specificam terminorum specificantium. Antecedens autem probatur. Tum quia alias intellectus noster non esset unus specie, sed multiplex. Tum quia potentia in esse obedientialis solum dicit eadem prædicata specifica naturæ, ut capacia recipiendi, vel agendi aliquid omnino extra naturam illius, & per participationem alterius; quod est dicere ordinem ad aliquid speciei illius accidentale, sicut ferrum in esse calefacti, aut lignum in esse figurati: ergo prout sic non dicit specificativum distinctum ab eo, quod illi convenit in esse naturali.

Illius impugn.

35 Imperinēcig arg. ſolut.

Quod si hac solutione tantum intendatur, quod potentia in esse obedientialis accidentaliter tantum specificatur à forma quam potest recipere, aut operatione, quam potest elicere ex participatione naturæ superioris, sicut ferrum accidentaliter specificatur à calore recepto, & ideò esse accidentaliter in specie calidi; non renuimus concedere: sed hoc est extra chorum: quia quæstio controvertitur de specificativo essentiali.

36 Dices: potentiam ut obedientialem, & ut naturalem non explicare duplicem speciem adæquate distinctam, sed duplicem conceptum inadæquatum eiusdem speciei, ac proinde non requiri ex parte obiecti duplex specificativum adæquatum, sed duplicem partem eiusdem specificativi, sub quarum una Deus clare visus contineri potest. Huius doctrinæ appones exemplum in intellectu nostro, qui, ut practicus; & ut speculativus non reduplicat duplicem speciem, sed duplicem conceptum inadæquatum eiusdem speciei: cui proinde non duplex specificativum, sed unum cum duplici conceptu correspondet.

Replic. ad præc. impug.

37 Explodi- tur replic. 1. Retorq. exemp.

Sed contra 1. retorquendo exemplum: quia intellectus noster; ut practicus non habet distinctum specificativum adhuc inadæquate à se ipso ut speculativo distincto: ergo si tenet exemplum, neque potentia ut obedientialis. Probatur antecedens. Quia intellectus ut practicus, reduplicat denominationem illi secundariam: sola enim extensione fit practicus; at nulla potentia secundum denominationem sui secundariam habet distinctum specificativum adhuc inadæquate à se ipsa, sub denominatione primaria: ergo. Secundò, quia duplex specificativum inadæquatum, aut partiale, nequit specificare unam potentiam, nisi secundum quod coadunatur in aliqua unica ratione; at hæc non posset esse alia, nisi ratio entis ut sic, secundum quod est communis enti naturali, & supernaturali; quod iam conclusione præcedenti est reiectum: ergo.

Explodi- tur 2.

38 3. Exod. AA. exēplo.

Explicatur hoc insistendo in exemplo adducto. Licet enim intellectus sub formalitate practici, specificaretur à vero practico, & sub formalitate speculativi, à vero speculativo; sub formalitate tamen intellectus utranque comprehendentis, deberet specificari à ratione veri communi practico, & speculativo: ergo pariter si intellectus sub ratione potentiæ naturalis spe-

ci-

cificatur ab ente naturali, & ſub ratione potentiæ obedientialis ab ente ſupernaturali; ſub ratione intellectus humani utranque comprehendentis deberet ſpecificari à ratione entis communi enti naturali, & ſupernaturali; ſed hoc iam ſupra impugnatum eſt, præcipue ratione ſecunda: ergo.

§. IV.

TERTIA CONCLUSIO ſtatuitur.

DEUS CLARE VISUS CONtinetur ſub obiecto tantum extenſionis noſtri intellectus.

39 Different. AA. huiuſ opin. IN hac concluſione conveniunt M. à S. Thom. & M. Ferre. Differunt tamen in illius explicatione. Nam M. Ferre poſtquam retulit, & impugnavit explicationem M. à S. Thom. ſuam proponit dicendo, quod intellectui noſtro duplex cognitionis genus convenit, alterum ex propria inclinatione: & ratione huius conſtituitur, in propria ſpecie, differtque ſpecifice ab intellectu Angelico. Alterum per non repugnantiam, quatenus pro nutu Dei, poteſt elevari, ut ſupernaturalia intelligat. Et huiuſmodi cognitio verſatur circa obiectum non ſpecificationis, ſed extenſionis: quod probat, & explicat in Cœlo, quod tantum ſpecificatur, à motu ei convenienti ex propria inclinatione, non autem ab eo, qui ei, per non repugnantiam convenit: & idem conſtat in grave.

40 Arg. inſuf ficientiæ doct. Fer. Totam iſtam doctrinam veriſſimam exiſtimo, valdeque dictis conformem, neque ab ea ullatenus diſentit M. à S. Thom. At per illam, ſi nihil amplius ſuperaddatur, difficultas non eſt devicta, quod ſic oſtenditur. Nam licet ex eo, in quo omnes conveniunt, nimirum, quod intellectus noſter, non poteſt naturaliter, Deum intuitive cognoſcere, ſed quod ad hoc indiget Dei elevatione, rectè contra aliquos inferatur Deum clare viſum non contineri ſub obiecto ſpecificativo noſtri intellectus; reſtat tamen explicare, quid intellectui noſtro, præ ſenſibus conveniat, ut poſsit elevari, ad attingendum aliquid, extra illius obiectum ſpecificativum, quod ſit obiectum tantum extenſivum illius; ſed hoc non explicat prædictus M. ergo.

41 Continuatur aſsúpt Explicatur hoc. Potentia viſiva talis eſt naturæ, quod non poſsit elevari ad eliciendum aliquem actum extra illius obiectum ſpecificativum. Undè non poteſt elevari ad videndum Angelum; immò neque ad percipiendum ſonum: intellectus autem è converſo, talis eſt naturæ, quod non ſolum poteſt verſari circa ens naturale, quod eſt illius ſpecificativum, ſed etiam poteſt elevari ad attingendum ens ſupernaturale, quod eſt adæquate extra ſpecificativum illius: ergo aliquid convenit intellectui, ratione cuius ſit prædictæ elevationis capax, quod non convenit ſenſui: hoc ergo debet explicari; quod apud prædictum M. non invenitur. Urgetur hoc: omnis potentia effective concurrens poteſt elevari ad faciendum aliquid ad quod vis ſua naturalis non ſe extendit, non tamen ad faciendum omnia, ſicut viſus poteſt elevari ad attingendum diſtans, non autem ad percipiendum ſonum, & multo minus Angelum: ergo ultra ſubiectionem, quam intellectus noſter ad Deum habet, ut poſsit ad illum, tanquam ad obiectum extenſivum, elevari, reddenda eſt ratio ex parte eius, per quam à ſenſibus ſecernatur.

42 Reſponſ. M. Ferre. Nec ſufficit id quod prædictus M. dicit, quod ſufficienter redditur, ex eo quod cum Deus ſit abſolute intelligibilis, licet ſupernaturaliter, poteſt intellectus ad illum intelligendum, tanquam ad obiectum extenſivum elevari: at cum Deus, non ſit ulla ratione ſenſibilis, neque Angelus, non poteſt potentia viſiva ad illos aliqualiter videndos, elevari.

43 Impugnatur tripliciter. Non inquam refert 1. Quia ſaltim ſequeretur, quod viſus ex ele-

elevatione Dei posset percipere sonum, cum sonus sensibilis sit; ac proinde, quod contineretur sub obiecto illius extensivo. Secundò, quia sicut cognoscibilitas activa intellectus, specifice adæquatur cum naturali cognoscibilitate passiva obiecti, ita potentia visiva specifice adæquatur cum visibilitate sensitiva obiecti: ergo sicut primo non obstante intellectus ex elevatione, potest extendi ad supernaturaliter cognoscendum; secundo etiam non obstante poterit visus per elevationem se extendere ad non sensibile videndum. Tandem: quia hoc est reddere disparitatem per aliquid extrinsecum, cum tamen in prædicatis intrinsecis potentiarum fundetur.

44 Animadversio 1. pro intel. prob. conclus.

Quare conclusio nostra fundanda, defendendaque est ex doctrina M. à S. Thom. qui solus rem istam, meo iudicio, præ omnibus penetravit, licet aliqualiter obscure loquatur. Pro cuius explicatione advertendum est, quod in intellectu nostro duplex conceptus considerari potest: alter recedendi à materia, & alter includendi virtutem activam ad intelligendum, quod est ad actualitatem accedere; horum autem primus amplior est, quam secundus; quia ratione illius, ita habet intellectus recedere à materia, quod nihil de illa, aut de conditionibus eius corporalibus includat: undè totaliter recedit. Ratione autem secundi non habet omnem virtutem intellectivam includere, sed tantum naturalem; & hanc in specie determinatam.

45 2. Animadvers.

Secundò advertendum est, quod licet in sensibus, etiam iste duplex conceptus, distingui, considerarique possit; non tamen ita se habent, quod unus alterum excedat, sed potius inter se ita adæquantur, ut tantum habeat sensus, & non plus, de exclusione à materia, quantum habet de virtute activa, & actualitate ad sentiendum. Cuius ratio est: quia sicut non includit omnem vim activam cognoscendi, ita neque excludit, omnes conditiones materiales ut sentiat, sed pro diversitate sensuum, & sensationum, magis, vel minus dependet in elicientia sui actus, à conditionibus materialibus sicut magis dependet tactus, quam auditus, & iste magis quam visus. Quæ doctrina communis est apud Philosophos.

46 Tertia.

Tertiò advertendum est, quod ex his duobus conceptibus recessus à materia, non constituit speciem intellectus, aut sensus, sed solum inclusio virtutis cognoscitivæ, aut accessus ad actualitatem. Quæ suppositio expressa est etiam D. Thom. loco pluries citato ex q. 2. de anima in corpore: & constat: tum quia recessus à materia consideratur per modum cuiusdam prædicati negativi genus, & differentiam transcendentis; tum quia intellectus, & sensus in genere qualitatis activæ constituuntur: ergo per virtutem activam debent specifice constitui.

47 Prob. iam conclus.

His ergo suppositis in quibus omnes Thomistæ debent convenire; sic probatur, & explicatur conclusio. Proprium est intellectus nostri, prout differt à sensibus, quod maiit exclusio materiæ, & omnium conditionum illius in eo, quam inclusio virtutis activæ, & accessus ad actualitatem: ergo proprium est illius, prout à sensibus differt, quod possit circa omne cognoscibile versari, etiam si plura sint extra obiectum illius specificativum: ergo proprium est illius, prout ab eis differt, quod habeat obiectum extensivum, omnino ab specificativo distinctum. Hæc secunda consequentia constat. Antecedens continet doctrinam primi, & secundi notabilis. Prima autem consequentia in qua potest esse difficultas probatur.

48 Consequentia princ. prob.

Quia omne illud, ad quod non pertingit virtus activa innata intellectus, est extra obiectum illius specificativum; sed si intellectus noster præ sensibus habet maiorem recessum à materia, quam virtutem activam innatam, potest plura cognoscere, ad quæ non pertingit virtus innata illius: ergo potest plura cognoscere, quæ non continentur intra ob-

obiectum ſpecificativum illius. Mai. conſtat ex concluſionibus præcedentibus, & continetur in tertio notabili. Min. autem, in qua eſt difficultas, probatur. Quia potentia poteſt plura, vel pauciora obiecta cognoſcere, ſecundum maiorem, vel minorem receſſum à materia: ergo ſi maior eſt receſſus in noſtro intellectu præ ſenſibus, quam virtus activa innata, poteſt, præ illis, plura cognoſcere, ad quæ virtus activa innata non pertingit. Antecedens probatur doctrina D. Thom. pluribus in locis, præcipue 1. part. quæſt. 14. art. 1. Quia impedimentum, ne aliqua potentia poſsit recipere intelligibiliter formas aliarum rerum, provenit à materia, quæ eſt unicum limitationis, & coarctationis principium: ergo ſecundum maiorem receſſum à materia, eſt aliqua potentia magis potens recipere intelligibiliter formas aliarum rerum; quod eſt poſſe illas cognoſcere. Ex quo ulterius deducitur, quod potentia illa, quæ omnino excludit materiam, & omnes conditiones illius, qualis eſt noſter intellectus, nullum habeat impedimentum, ut omne intelligibile intelligat: & hoc eſt quod dicit Philoſophus 3. de anim. quod intellectus ſit quodammodo omnia.

49 Quæ ratio expreſſe tangitur, adducitur que à D. Thom. ad noſtrum intentum hic art. 4. ubi proponens tertium argum. quod ſenſus corporeus non poteſt elevari ad videndum Deum, quia eſt ſupra illius naturam: ergo neque intellectus: ſic reſpondet. Ad tertium dicendum: *quod ſenſus viſus, quia omnino materialis eſt, nullo modo elevari poteſt ad aliquid immateriale; ſed intellectus noſter, vel Angelicus, quia ſecundum naturam a materia elevatus eſt, poteſt ultra ſuam naturam, per gratiam, ad aliquid altius elevari.* Quibus in verbis S. D. capacitatem, ut intellectus noſter ad differentiam ſenſuum, ultra ſuam naturam, hoc eſt, ultra ſpeciem ſuam elevetur, ad receſſum eius à materia reducit, quæ eſt noſtra ratio, ſatisque attigerat art. 3. in corp.

Ex quo deduces pnò, quod intellectus humanus ne ſolum ex conceptu generico, ſ etiam ex conceptu differentiali eſt potens elevari ad videndum Deum: nam cum potentia hæc conveniat illi, ex eo quod caret omni materia, & hoc de eo verificetur non ſolum ex conceptu generico ſed etiam ex differentiali; ratione triuſque poteſt elevari ad videndm Deum. Secundo deduces, quodlicet potentia hæc, quæ intellectui noſtro convenit ratione immaterialiatis, ut omne ens poſsit attinger, ſit potentia activa, & proxima reſpectu entis naturalis, quia aociatur conceptui virtutis innatæ reſpectu tamen entis ſupernatulis eſt tantum remote activa: quiarevera, neque ex illo conceptu, nque cum illo, eſt aliqua virtus innata, per quam poſſit illum cognoſcee, ſed quædam non repugnantia ut poſsit accipere virtutem activm, qua intellectus noſter, activ ad illius cognitionem concurrat. ex quo inferimus, quod non omnia, quæ poteſt cognoſcere, intra illius ſpecificativum continentur; ſed ea tantum, ad quæ cognoſcenda virtute activa innata eſt præditus

50 Triplex Corollarium.

§. ULTIMUS.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

EX hucuſque dictis non erit difficile argumenta in favorem præcedentium concluſionum, & contra noſtram ſolvere. Et in primis ad rationem dubitandi num. 13. pro parte affirmativa propoſitam; conceſſa mai. diſting. eſt min. nulla potentia poteſt elevari ad attingendum aliquid extra ſuum obiectum ſpecificativum, ad attingendum, inquam, illud ex propria inclinatione, & per vires proprias, concedo min. ex elevatione, & participatione naturæ ſuperioris nego min. & conſequentiam. Cum enim vires noſtri intellectus ſint adæquate naturales,

51 Solvitur 1. arg. in ratione dubitandi ſup. formatum.

les, & ipsa inclinatio ad operandum sit ei naturalis; si per proprias vires & ex propria inclinatione posset Ilum intuitive cognoscere, necessaò eius species mutaretur: tunc enim, non solum per vires naturales, sed etiam per supernaturales, speci illius constitueretur. At ex eo, quod per elevationem, & participationem virtutis à natura superiori, possit Deum intuitive videre, hoc non sequitur inconveniens, ut per se constat. Cuius aptum est exemplum in ferro candenti: quod si per vires proprias posset calefacere, illus mutaretur natura; non autem ex eo, quod per participationem ignis calefaciat: & idem est de Cœlo inferiori, ut mobili motu superioris.

2. Probatio assumpti. distinguitur.

Ad 2. qu. Innititur paritate visus, qui non potest elevari ad videndum Angelum, quia extra illius est speciem: ergo neque intellectus ad videndum Deum, si extra illius constituatur speciem: illico neganda est consequentia, & disparitas constat ex dictis in tertia conclusione. In visu enim, exclusio à materia, ratione cuius constituitur elevabilis, adæquatur cum eius actualitate, & virtute, per quam constituitur in propria specie. Undè nihil ratione primi potest attingere, quod sub eius specificativo non contineatur; secus tamen accidit in intellectu, (& idem dic de voluntate) cuius exclusio à materia maior est illius actualitate.

52 2. Obiectio.

Secundò objicies difficile testimonium D. Thom. 3. contra gent. cap. 54. ubi sic habet. *Divina substantia non sic est extra facultatem intellectus creati, quasi aliquid omnino extraneum ab ipso, sicut est sonus à visu, vel substantia immaterialis à sensu: nam ipsa Divina substantia est primum intelligibile, & totius intellectualis cognitionis principium; sed est extra facultatem intellectus creati, sicut excedens virtutem eius. Undè Philos. in 2. Metaph. dicit, quod intellectus noster se habet ad manifestissimum, sicut oculus noctuæ ad lucem Solis*: tunc sic; sed oculus noctuæ, non se habet ad lucem Solis tanquam ad aliquid, quod sit extra specificativum illius, sed intra, licet improportionatum: ergo.

53 Dilatio 2. obiection.

Respondetur quod sonus à visu, & substantia immaterialis à sensu, ita est extra illorum facultatem, quod neque intra obiectum extensivum contineatur. Quare rectè asserit D. Thom. quod Divina substantia, quæ intra obiectum extensivum nostri intellectus præcontinetur, non sic est extra facultatem illius, sicut sonus à visu, & substantia immaterialis à sensu. Exemplum autem, quod adducit de lumine Solis respectu oculi noctuæ, solum tenet quo ad hoc, quod sicut noctua non potest lumen Solis videre sine confortatione, non propter defectum obiecti, sed propter illius vehementiam; sic nec intellectus noster potest Deum sine confortatione videre propter excellentiam obiecti, & defectum luminis. At pro nostræ conclusionis intento, hoc est discrimen: quod confortatio sufficiens noctuæ, ut lumen Solis videat, est eiusdem speciei cum lumine præexistenti, sicut & lumen Solis cum lumine remissiori, quo videt. At confortatio, seu *augmentum*, verba sunt D. Thom. cap. immed. præcedent. *quod lumen gloriæ tribuit intellectui, est ad operationem alterius speciei*: sicut & obiectum, est alterius speciei ab eo, quod specificat intellectum.

54 3. Obiectio.

Tertiò objicies. Deus clare visus continetur sub obiecto intellectus humani, prout distinguitur specifice ab intellectu Angelico: ergo continetur sub obiecto illius specificativo. Consequentia constat ex dictis, & antecedens probatur. Quia continetur sub obiecto intellectus humani secundum ultimam illius differentiam: intellectus enim humanus, ut talis, potest Deum videre; sed intellectus humanus, secundum ultimam illius differentiam, differt specie ab intellectu Angelico: ergo. Confir. quamvis Deus clare visus non contineatur sub obiecto proportionato

nato

nato noſtri intellectus, non ſequitur quod non contineatur ſub illius ſpecificativo; ſed id, ad quod intelligendum habet intellectus noſter vires innatas, continetur ſub obiecto illius proportionato: ergo quamvis ad Deum intelligendum non habeat vires innatas, non ſequitur quod Deus, non contineatur ſub ſpecificativo illius.

55 Reſpondetur negando antecedens. Ad primam eius probationem diſting. eſt mai. prout explicat conſtitutivum ſpeciei, neg. mai. prout tantum dicit prædicatum illam tranſcendens, conced. mai. & ſub eadem diſtinctione min. neg. eſt conſequentia. Excluſio enim ab omni materia, ratione cuius intellectus noſter poteſt elevari ad videndum Deum, eſt prædicatum quoddam tranſcendens ultimam differentiam illius: at ſub hac ratione non eſt conſtitutivum ſpeciei humanæ, prout ab Angelica diſtinguitur; ſed ſolum ſub ratione actualitatis, & innatæ virtutis ad obiecta naturalia intelligendum. Quare licet omnes intellectiones, ei, ſub hoc ſecundo conceptu convenientes, ſint diverſæ ſpeciei ab Angelicis; ſecus tamen primæ, quia utriuſque viſio eiuſdem eſt ſpeciei, ut iam ſupra oſtendimus.

Satis fit 5. obiectio.

Satis fit confir.

Ad confirmationem diſtinguenda eſt mai. proportionato proportione ſpecifica, neg. mai. proportione intenſionis, aut alterius accidentalis impedimenti. Concedo mai. & ſub eadem diſtinctione min. neg. eſt conſequentia. Dupliciter nanque aliqua potentia poteſt eſſe improportionata ad alicuius obiecti attingentiam: aut improportione ſpecifica, quando, nimirum ſpecies virtutis, quam habet, non poteſt pertingere, qualitercumque intendatur, ad obiecti attingentiam; aut improportione intenſionis, vel alterius accidentalis impedimenti: ut quando licet virtus illa ſecundum ſuam ſpeciem, ſit ſufficiens non tamen habet ſufficientem intenſionem, ut obiectum attingat; aut licet illam habeat, habet tamen eam impeditam, ne in actum prorumpat. Primam improportionem habet intellectus noſter ad Deum clare videndum: unde ut Deum videat, indiget lumine alterius ſpeciei ab eo, quod habet. Et hæc improportio arguit obiectum ſic improportionatum, non eſſe intra ſpecificativum illius. Secus autem accidit in ſecunda, ut conſtat in lumine Solis reſpectu oculi noctuæ.

56 4. Obiectio militans ſpecialiter contra ſecundam concluſionem.

Obijcies 4. potentia ut obedientialis non ſpecificatur ab ente naturali, ſed à ſupernaturali: ergo ſaltim ſub hoc munere, poterit ens ſupernaturale ſub eius ſpecificativo contineri. Conſequentia eſt bona, & antecedens probatur. Primò, quia potentia ut obedientialis nullum ordinem dicit ad operationes naturales, ſed ad ſupernaturales: in ordine enim ad iſtas obedientialis dicitur, & in ordine ad alias, naturalis: ergo ut talis, non ab ente naturali, ſed à ſupernaturali ſpecificatur. Secundò, quia ut obedientialiter intellectiva, conſtituitur per lumen gloriæ: ergo prout ſic idem reſpicit ſpecificativum, quod reſpicit lumen gloriæ; ſed lumen gloriæ ſpecificatur à Deo clare viſo: ergo intellectus ut potentia obedientialis ſpecificatur à Deo clare viſo.

57 Solutio 4. obiectio.

Ad hoc arg. reſpondetur, quod intellectus, ut potentia obedientialis, dicit ipſam entitatem naturalem illius, ſecundum quod eſt potens ex participatione naturæ ſuperioris elicere operationes aliquas extra ſuam ſpeciem, & naturæ elevanti proprias. Undè prout ſic nullum explicat ſpecificativum eſſentiale, ſed tantum aliquid omnino extra illius ſpeciem, ſicut ferrum ut ignitum, ſolum explicat aliquid accidentale reſpectu illius, & homo ut albus. Quare in forma conceſſo antecedenti, neg. eſt conſequentia, quia ut diximus, ut obedientialis, nullum explicat ſpecificativum eſſentiale: quare non ſequitur, quod ſi non eſt hoc ſit illud: ſicut patet exemplis adductis. Per quod etiam conſtat ad probationes antecedentis, quatenus obſtare poſſunt. Licet enim ut obe-

dientialis solum dicat ordinem ad supernaturales operationes; dicit tamen ordinem ad illas, ut ad aliquid extra speciem illius, quia, ut pluries ex D. Thom. diximus, species rei non attenditur ex operationibus, quæ possunt ei convenire ex elevatione naturæ superioris, sed per propriam virtutem.

2 Probat. antec. solu.

Ad secundam probationem dicatur, quod præterquamquod intellectus noster non solum est potentia obedientialis ad eliciendam visionem, sed etiam ad recipiendum lumen gloriæ, licet per lumen gloriæ constituatur in esse potentis elicere obedientialiter visionem; quia tamen constituitur per illud tanquam per aliquid omnino extra illius speciem, constituitur pariter potens elicere operationes extra illius speciem, & circa obiectum non specificativum essentiale illius. Consulto pluries diximus *essentiale*, quia, ut num. 30. iam est prænotatum, si tantum prætendatur, quod intellectus noster accidentaliter specificetur ab obiecto, supernaturalique operatione, ad eum sensum quo homo per albedinem est accidentaliter in specie albi, non renuemus concedere: sed hoc est extra controversiam.

58 Ultima obiectio 1. & 3. impugnans conclusionē.

Tandem obijcies: Deus clare visus non continetur sub obiecto tantum extensionis nostri intellectus: ergo continetur sub obiecto specificationis illius. Patet consequentia, & antecedens probatur. Quia obiectum tantum extensionis alicuius potentiæ, est illud, quod non per se, & ratione sui, sed ratione obiecti specificationis attingitur: quod constat; tum in ente rationis, quod hac ratione dicitur obiectum extensivum intellectus: tum etiam ratione. Quia omnia, quæ per aliquam potentiam attinguntur, aut pertinent ad illius specificativum, aut penes ordinem, & connotationem ad illud attinguntur; sed cum Deus clare videtur, per se, & ratione sui attingitur, & sine ullo ordine, aut connotatione ad obiectum specificationis: ergo.

Ad hoc arg. resp. neg. antecedens. Ad eius primam probationem dicatur, quod obiectum extensivum alicuius potentiæ, est illud, quod à potentia attingi potest: ei tamen non potest tribuere speciem. Non posse autem tribuere speciem alicui potentiæ, ex duplici capite potest provenire. Aut propter defectum ad potentiam, aut propter excessum: propter defectum: quia ita infimæ attingibilitatis est, quod non possit propter se primo quæri: propter excessum autem; quia ita superioris attingibilitatis est, quod vires potentiæ ad id non sufficiant, sed indigeant elevatione. Quare duplex pariter obiectum extensionis distingui potest. Aut propter defectum, & tale est ens rationis respectu intellectus. Aut propter excessum, & hoc modo se habet Deus. Est autem inter ista hæc differentia: quod illud quod propter defectum est obiectum extensionis potentiæ, non per se, aut ratione sui, sed ratione obiecti specificativi, & per connotationem ad illud à potentia attingitur. At quod est obiectum extensionis secundo modo; propter se, & ratione sui quæri potest; licet ad hoc potentia ipsa, per se non sit sufficiens, sed alterius indigeat elevatione. Per quod in forma ad probationem antecedentis distinguendum est antecedens: obiectum extensionis, quod propter defectum est tale concedo antecedens, propter excessum, neg. antecedens, & consequentiam. Et hæc de hoc dubio applicanda litteræ M. in 4. distinct. 49.

59 Solutio prædictæ obiect.

§. 1.

DUBIUM

DUBIUM SECUNDUM;

UTRUM DETUR IN HOMINE APPETITUS NATURALIS ad visionem claram Dei?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS STATUITUR PRIMA conclusio.

N. 1. Motivum Dubij.

DIfficultas hæc præcipue movetur propter rationem, qua D. Thom. hic art. 1. probat possibilitatem visionis Dei: quæ talis est: *inest homini naturale desiderium cognoscendi causam cum intuetur effectus, & ex hoc admiratio in hominibus consurgit: si igitur intellectus rationalis creaturæ pertingere non posset ad primam causam rerum; remaneret inane desiderium naturæ.* Qua etiam ratione utitur 1.2. quæst. 3. art. 8. & 3. contra gentes cap. 50. & 51. & alijs in locis ad idem intentum. Circa quam, dubitatio est, de quo desiderio loquitur S. D. & qualiter ex illo possibilitas visionis probetur.

2 Supp. 1.

Pro quo supponendum est primo. Quod appetitus naturalis, quia eo talis dicitur, quia est à natura, est duplex: alius innatus; & alius elicitus. Innatus est ipsa natura, vel potentia se ipsa inclinans in aliquem terminum sibi convenientem, ea ratione qua grave inclinat in centrum. Appetitus autem elicitus est ille, qui sequitur formam aprehensam: sicut actus voluntatis, qui sequitur aprehensionem intellectus, vel actus sensitivus, qui sequitur aprehensionem sensus.

3 Supp. 2.

Secundò supponendum est quod uterque appetitus potest esse efficax, vel inefficax. Ille est efficax qui secum coniungit omnia requisita ad termini consequutionem: inefficax autem, qui ea non coniungit. Exempla, quo ad appetitum elicitum, omnibus sunt per via; quo ad appetitum autem innatum, appetitus gravis ut descendat in centrum, dicitur efficax, quia secum coniungit omnia, quæ ad talem motum desiderantur; appetitus autem, quo brachium defensionem capitis appetit, inefficax est, quia secum non habet, quod ad talem defensionem requiritur.

4 Refertur varietas sententiarum.

His igitur suppositis; circa præsentem difficultatem plura sunt AA. placita. Prima sententia concedit appetitum naturalem innatum respectu visionis beatificæ. Sic tribuitur Scoto, Durando, & M. Soto, quibus ex parte consentiunt Martinez, & Illustris. Herrera. Secunda negat talem appetitum innatum; concedit tamen appetitum elicitum naturalem, etiam ex motivo supernaturali, non solum inefficacem, sed & efficacem, efficacia conditionata, & extrinseca, quam postea explicabimus. Sic Arriaga, Ripalda, & Herice, cum alijs paucioribus Recentioribus. Tertia concedit appetitum naturalem elicitum inefficacem, & ex motivo naturali; negat tamen cæteros alios. Sic magis communiter Theologi, citatis exceptis. Pro resolutione autem veritatis.

§. II.

PRIMA CONCLUSIO statuitur.

NON DATUR IN HOMINE appetitus naturalis in claram Dei visionem.

5 Probat. 1. conclusio

COnclusio hæc expressa est D. Thom. in 4. dist. 49. quæst. 1. art. 3. & quæst. 22. de veritate art. 7. & alijs in locis in probationibus adducendis. Probatur ergo primò. Quia visio clara Dei est supernaturalis quoad substantiam; sed appetitus naturalis innatus solum potest esse ad terminum, & perfec-

tionem naturalem: ergo non potest terminari ad visionem claram Dei. Mai. modo supponenda est cum communi Theologorum sententia, cui plures ex Adversarijs consentiunt: min. autem probatur primò. Quia ut asserit D. Thom. 1.2. quæst. 26. art. 1. appetitus naturalis innatus fundatur in connaturalitate appetentis ad id quod appetit, ut constat in appetitu innato lapidis in centrum; sed solum id quod est quoad substantiam naturale, potest esse connaturale appetenti naturaliter: ergo.

6 Secundò quia ut asserit idem S. D. 1. part. quæst. 62. art. 2. appetitus naturalis innatus solum est ad operationem propriam naturæ apperentis; non autem ad operationem, quæ potest ei convenire ex elevatione ad naturam superiorem; sed visio beata non est operatio propria intellectus humani, sed solum potest ei convenire ex elevatione naturæ superioris, ut ex dictis dub. præcedenti constat: ergo. Mai. probat D. Thom. tum exemplo caloris, qui licet possit calefacere, & carnem generare, solum inclinat naturaliter ad calefaciendum, non autem ad carnes generandas, quia primum convenit ei ex propria natura, secundum autem, ex participatione animalis. Tum, quia inclinatio ad operationem, consequitur formam, quæ est operationis principium: ergo sicut formæ, quæ sunt principia illarum operationum, sunt diversæ; ita & inclinationes.

2. Prob. ead. min.

3. Probatur eadem min. quia Deus clare visibilis dicitur, & est obiectum supernaturale, & improportionatum naturali potentiæ, non solum proportione inæqualitatis, quia hoc modo etiam est improportionatum lumini gloriæ, sed etiam improportione obiecti ad potentiam; sed non esset sic improportionatum, si posset terminare appetitum innatum humanæ naturæ, ut per se constat: ergo.

3. Prob. min. ead.

7 Secundò probatur eadem conclusio. Si esset in nobis appetitus innatus in claram Dei visionem, talis appetitus esset à Deo Authore naturæ; at hoc est falsum: ergo. Mai. constat: nam omnis effectus naturalis est à Deo Authore naturæ: quod præcipue tenet verum de effectibus, qui naturales sunt, tàm quoad substantiam, quàm quo ad modum. Min. autem probatu. Primo ex D. Thom. 1. Ethicorum lect. 2. qui ex Philosoph. asserit, Deum conditorem naturæ non tribuere inclinationem, nisi ad ad id, quod ex viribus naturæ est possibile. Cuius signum adducit Caietanus in præsenti ex eo, quod natura cuilibet potentiæ dedit organa opportuna ad suas operationes: undè 2. de Cœlo dicitur, quod si Astra haberent vim progressivam, natura dedisset eis organa opportuna, alias frustra talem daret inclinationem; sed visio Dei non potest consequi viribus naturæ, neque auxilio Dei, ut Authoris naturalis: ergo talis inclinatio non est à Deo, prout Authore naturæ, indita.

Prob. 2. conclusionis pro bat.

8 Secundò probatur eadem min. Quia si Deus ut Author naturæ, talem dedisset inclinationem, à Deo prout sic dirigeretur: opus enim naturæ, est opus intelligentiæ; sed Deus ut Author naturæ, nequit talem inclinationem ad finem supernaturalem dirigere: ergo. Probatur min. Nam finis directionis, non est extra cognitionem dirigentis; sed finis supernaturalis, est extra cognitionem practicam Dei, ut est Author naturæ: ergo. Tertiò quia ea ratione, qua Deus aliquid producit, tenetur illius providentiam gerere: ergo si ut Author naturæ dedisset inclinationem innatam ad finem supernaturalem, ut Author naturæ illius inclinationis gereret providentiam; at hoc est impossibile. Tum quia alias ut Author naturæ conferret illi media sufficientia ad finem illum consequendum: hoc enim ad providentiam generalem pertimet; media autem sunt supernaturalia, sicut & finis consequendus: ergo. Tum

2. Probat. min. principalis.

quia

quia ad providentiam ſpectat res aliquas productas ad ſuos fines perducere: ergo ſi ut Author naturæ tali inclinationi provideret, ut Author naturæ poſſet aliquos homines ad finem ſupernaturalem perducere; quod eſt abſurdum.

9 Ult. prob. concluſio ex duplic. abſurdo ex oppoſ. illato.

Tandem probatur concluſio ex duobus abſurdis, quæ ex oppoſita ſententia ſequntur. Nam ſequitur primò. Quod homo per vires naturales poſsit elicere operationes aliquas naturales, per ſe, & ab intrinſeco conducentes ad conſequtionem ſupernaturalis beatitudinis; ſed hoc eſt Pelagianiſmum: ergo. Min. eſt certa apud omnes Theologos. Mai. autem ſeu ſequela probatur. Tum quia natura per naturalem appetitum eſt prinpicium motus naturaliter tendentis in propriam finem: ut enim ait D. Thom. quæſt. 22. de verit. art. 1. *Omnia per appetitum naturalem tendunt in finem, ita ut quodammodo ipſa vadant, & non ſolum ducantur in fines debitos, ad differentiam violentorum, quæ tantummodo ducuntur*: ergo ſi homo per ſuam naturam appeteret viſionem beatam, natura illius eſſe principium operationum, per ſe, & ab intrinſeco ad conſequtionem talis finis conducentium.

Tum quia omnes operationes cuiuſcumque naturæ, ſi non vitientur, per ſe, & ab intrinſeco conducunt ad conſequtionem finis, ad quem naturaliter inclinat: natura enim propter finem operatur: ergo ſi Deus clare viſus eſſet finis, in quem natura humana naturaliter inclinaret, omnes illius naturales operationes, ſi alias non vitiarentur, per ſe, & ab intrinſeco conducerent, ad illius finis conſequtionem. Ex quo fieret, quod omnes operationes naturales honeſtæ, non ſolum eſſent meritorię, premij naturalis, ſed etiam ſupernaturalis beatitudinis; ſed hoc eſt hæreticum; ergo.

Itē prob. eadem ſequela.

10 2. Abſurd

Secundò ex prædicta ſententia ſequeretur, quod qui quidditative cognoſceret naturam humanam, cognoſceret etiam poſsibilitatem donorum ſupernaturalium, quorum natura eſt capax; ſed hoc etiam eſt contra communem Theologorum ſententiam: ergo. Sequela probatur. Quia qui ſic cognoſceret naturam quidditative, non poſſet non cognoſcere omnes eius proprietates, & naturales inclinationes: ut enim habetur 4. Phyſicorum, cognitio quidditativa alicuius rei eſt ſufficiens ratio omnium eius proprietatnm: ergo ſi natura dicit naturalem inclinationem ad dona ſupernaturalia, quorum eſt capax, non poſſet quidditative cognoſci, quin hæc illius inclinatio cognoſceretur. Tum ſic, ſed nequit hæc inclinatio cognoſci, quin talium donorum poſsibilitas cognoſcatur: evidens nanque eſt, quod appetitus innatus naturæ nequit fruſtari: ergo. Ex quo manet impugnata ſolutio Scoti aſſerentis quod natura quo ad innatam inclinationem eſſet ignota. Hoc nanque negare, eſt negare eſſe poſsibilem cognitionem quidditativam illius: ad eam nanque iuxta omnes requiritur, quod omnia naturalia illius cognoſcantur.

11 Ex dictis AA. ſententiæ reijciuntur.

Ex quo etiam impugnata manet ſententia illorum Thomiſtarum, quorum ſupra meminimus, aſſerentium quod hæc inclinatio innata convenit intellectui noſtro, ſecundum rationem analogice communem Deo, & creaturis. Manet, inquam, impugnata: nam contra eam æquè militant præcedentes rationes, ac militant contra ſententiam Scoti. Impugnari etiam poteſt ex dictis dub. præcedenti num. 26. Inſuper, & eſt ratio à priori: quia nulla natura ex conceptu aliquo communi inclinare poteſt ad id quod eſt proprium alterius naturæ ex conceptu differentiali; ſed videre Deum, prout eſt in ſe, eſt proprium naturæ Divinæ, proprietate connaturalitatis ratione differentiæ, qua ab omni re creata differt: ergo. Min. cum conſequentia eſt evidens: mai. autem conſtat: tum quia alias ſequeretur, quod quælibet natura creata ex communi conceptu incli-

na-

naret ad omnes operationes cuiuscumque alterius naturæ, quantumvis ei proprias. Tum quia si talis operatio convenit uni naturæ, secundum quod ab altera differt, alteri non potest convenire: pariter ergo, & inclinatio.

§. III.

SOLVITUR ARGUMENTA.

12 Instantia. Arg. ex Auth. SS. DD. Aug. & Thom. exponitur.

CONtra præcedentem sententiam objicies 1. aliquas authoritates D. Aug. qui contra nostram sentire videtur. Nam lib. 1. confessionum sic habet: *fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec revertamur ad te*, & lib. 3. de Trinit. cap. 8. sic: *ad appetendum beatitudinem natura compellit, cui summe bonus, & immortalis creator, hoc indidit.* Et lib. 4. contra Iulianum cap. 3. sic: *non omnes homines instinctu naturali Beati esse vellemus, nisi esse possemus: sed hoc summum bonum præstari hominibus non potest, nisi per Christum.* Quod confirmari potest ex D. Th. nam in primis hic art. 1. & 1. 2. quæst. 8. & 3. contra gentes cap. 50. & 51. probat possibilitatem beatitudinis ex appetitu naturali ad illam. Insuper, & opusc. 70. quæst. ultim. sic ait: *quamvis homo naturaliter inclinetur in finem ultimum, non potest naturaliter illum consequi, sed solum per gratiam*: ergo iuxta utrumque S. D. datur naturalis appetitus, & indita inclinatio in natura nostra, ad supernaturalem beatitudinem.

13 Solutio quoad testimonia P. M. Augst.

Ad primum testimonium D. Aug. dicatur, quod ex eo ad summum colligitur, quod cor nostrum quietari non potest, neque invenire facietatem, nisi in Deo clare viso; sed inde non colligitur, quod hoc in particulari appetat, sed tantum in communi, quatenus appetit facietatem. Et eodem modo dicitur ad rationem: nam ibi loquitur de beatitudine in communi, ad quam appetendam natura ipsa compellit, sive per appetitum innatum, sive per elicitum: ex quo non sequitur quod appetitu innato appetat beatitudinem in particulari, prout in visione Dei, quæ supernaturalis est, consistit. In 3. autem testimonio expresse loquitur de appetitu elicito; cum loquatur de actu voluntatis, qui bonum aprehensum essentialiter supponit.

Item quo ad testimonia D. Thom.

Ad authoritates autem D. Th. quæ 1. loco citantur, dicatur loqui ibi S. D. de appetitu elicito: quod evidenter constat. Nam cum sit eadem ubique ratio, eam tamen hic art. 1. format ex eo, *quod visis effectibus, inest naturale desiderium videndi causam*: loquitur ergo de desiderio, quod visionem, & aprehensionem consequitur, quod est appetitus elicitus: qualiter autem ex hoc probaverit possibilitatem visionis beatæ, infra constabit. Alia autem authoritas exponitur à Ferrariensi 3. contra gentes cap. 31. de inclinatione in finem ultimum sub communi ratione beatitudinis; non autem sub determinata, & prout exprimit supernaturalitatem: quæ solutio ex inferius dicendis amplius constabit.

14 2. Arg. ex ratione formatum.

Objicies 2. potest dari appetitus innatus ad terminum naturaliter impossibilem: ergo quamvis visio Dei sit naturaliter impossibilis, non sequitur, quod non possit terminare appetitum innatum naturalem. Consequentia est bona, & antecedens probatur 1. quia in homine datur appetitus innatus naturalis, ad cognoscendas omnes veritates naturales: hæc enim perfectio intellectui humano proportionata est; & tamen hoc est naturaliter impossibile; cum ad hoc indigeat speciali gratia, ut cum D. Th. 1. 2. quæst. 112. tenent communiter Theologi: ergo. Secundò, quia etiam in eo datur innata inclinatio ad operandum conformiter ad rationem, & consequenter ad vitanda omnia peccata, tàm mortalia, quàm venialia; sed hoc etiam sine speciali gratia est etiam impossibile, ut ibidem probatur: ergo. Tertiò, quia etiam inclinatur naturaliter ad ac-

acquirendas omnes scientias, quod tamen naturaliter est etiam impossibile. Quartò, quia anima separata naturaliter inclinatur ad reunionem cum corpore, quæ etiam est naturaliter impossibilis. Et tandem quia in damnatis datur naturalis inclinatio ad benè operandum: hæc enim inclinatio cum natura intellectiva identificatur; & tamen bona operatio, est illis naturaliter impossibilis: ergo.

Confirm. Confirmatur. Quia potest dari inclinatio ad aliquem terminum, sine vi activa ad illum acquirendum: ergo ex eo, quod intellectui nostro deficiat virtus activa naturalis, ad acquirendam visionem beatam, non sequitur quod ei deficiat innata inclinatio ad illam. Consequentia videtur bona ab opposito præcipuè probationis ad oppositum conclusionis. Antecedens autem probatur. Tum in materia prima, quæ naturaliter inclinatur ad receptionem formæ: tum in Luna, & Stellis, quę etiam naturaliter inclinant ad illuminandum; cum tamen nullam habeant vim activam, sicut neque lucem per se.

16 Ad hoc arg. respondetur; neg. antecedens; ad primam, & secundam probationem, dicatur, quod cognoscere omnes veritates naturales, & semper operari conformiter ad rationem, & consequenter omnia peccata vitare, quæ finem istum directè impedire possunt, non est naturaliter impossibile naturæ humanæ, licet sit valdè difficile, ideòque moraliter impossibile dicitur; quare licet ad difficultatem istam vincendam, gratia specialis requiratur, non est tamen gratia supernaturalis ordinis, sed naturalis, ut ibidem à Theologis asseritur.

Solutio 2. arg.

Quod si dicas, quod à pluribus Thomistis asseritur, quòd non solum datur moralis impotentia, sed etiam physica ad vitanda omnia peccata venialia; & tamen ad id naturaliter inclinat natura, cum quodlibet peccatum veniale sit contra bonum rationis, ad quod ipsa naturaliter inclinat: ergo. Respondetur: quod hac sententia admissa, dicendum est, quod in homine, non est naturalis inclinatio, ad vitanda omnia peccata venialia collective, qua ratione est physice impotens, sed tantum divisive, quia ad hoc non physice, sed tantum moraliter impotens est.

Replica, & eius solutio.

Per quod patet ad tertiam probationem. Licet nanque in homine sit appetitus innatus ad omnes scientias, non tamen ad omnes eas, ut simul, collectiveque acquirendas: hoc enim est etiam physice naturaliter impossibile; sed ad omnes divisive, & modo humano acquirendas, quod solum potest esse moraliter impossibile: ad quam impossibilitatem vincendam sufficit gratia de ordine naturæ.

Resp. ad 3. 1. antecéd. prob.

Ad 4. aliqui dicunt, quod reunio animæ separatæ cum corpore est solum secundum quid naturaliter impossibilis, quia solum est talis ex accidentali suppositione separationis. Undè concedunt in anima innatum appetitum ad reunionem, reddunt que disparitatem ex eo, quod elicientia visionis Dei, non solum ex suppositione accidentali, sed absolute est naturæ humanæ naturaliter impossibilis. Sed melius videtur, negare talem appetitum in anima, quia cum in illa nullæ dentur vires, neque in illius Authore, prout sic operante, ad talem unionem non datur potentia naturalis simpliciter ad illam; ac proindè repugnat etiam potentia passiva: quia hæc repugnat in eo ordine, in quo non potest illi correspondere aliqua potentia activa. Ad quintam dicatur, quod cum in damnatis remaneat idem intellectus, & voluntas, cum eisdem physice viribus, quas antea habebant, datur etiam in illis potentia physica antecedens ad benè operandum. Quare, aut solum est in illis impotentia moralis, aut si est aliqua impotentia naturalis, provenit ratione alicuius impedimenti accidentalis statum illum consequentis.

Ad 4. & 5. prob. eius antec.

Ad confirmationem respondetur, quod potest dari inclinatio innata pasi-

Resp. ad confirm.

passiva, & naturalis, sine activitate naturali, ex parte subiecti sic inclinantis, dummodo detur ex parte agentis, potentis naturaliter talem appetitum ad suum terminum perducere. Secus autem si non detur. Et primo modo se habet appetitus materiæ primæ, quia non repugnant vires in agente naturali, ut eam uniat cum forma: repugnant autem, ut intellectus noster eliciat visionem Dei. Quibus adde, quod si quis daretur appetitus, esset innatus potentiæ activæ, & non passivæ, quia primo, & non secundo modo comparatur intellectus ad visionem beatam.

Disparitas ad exemplum.

Per quod etiam constat ad aliud exemplum, de Luna, & Stellis, ad illuminandum: nam licet ex se nullam habeant lucem, ut aliqui existimant, possunt tamen illam habere à Sole, ut ab agente naturali, ac proinde mediante illa naturaliter inclinari ad illuminandum; quod secus accidit in nostro intellectu, qui neque à se habet virtutem, neque ab alio agente naturali, potest illam habere.

17 3. Argument.

Objicies 3. homo habet innatam inclinationem in ultimum finem satiantem eius appetitum, sed sola visio Dei potest satiare illius appetitum: ergo. Mai. probatur. Tum quia quælibet res creata in aliquem finem inclinat, qui eius appetitum satiet: tum quia si non esset possibilis ultimus finis, qui naturalem hominis appetitum satiaret, sequeretur quod homo in statu naturæ semper esset anxius, & miser, & quod in illo statu nullam posset habere beatitudinem: cum de ratione huius sit omnem appetitum quietare, at hoc videtur falsum: ergo. Min. prima sic etiam probatur. Tum ex D. Thom. hic, & locis supra citatis, docente, quod naturalis hominis appetitus solum Deo viso satiari potest; ex quo, & possibilitatem visionis probat. Tum, & est illius ratio. Quia naturalis hominis appetitus est ad omne verum, & ad omne bonum; hoc autem solum in Deo clare viso reperi potest: ergo,

Hoc argumentum tangit difficultatem de modo, quo beatitudo naturalis hominis se habet ad illum. Ad illudque duplici via responderi potest, iuxta duplicem probabilem modum hoc explicandi. Primus, quem tradit M. Bañez, M. à S. Thoma, & Illustris. Godoy, asserit quod de ratione naturalis beatitudinis hominis non est, quod perfecte satiet eius appetitum, & quod de ratione intellectus, & voluntatis humanæ, non est quod perfecte naturaliter satientur; sed quod semper sint in satiari, sine eo quod in ordine naturæ ad satiatum esse pervenire possint. Quod explicant: tum exemplo materiæ primæ, de cuius ratione est, quod nunquam sit perfecte satiata, per aliquam formam, sed semper sit in satiari. Insuper, & exemplo potentiæ visivæ, quæ semper est in via, & in appetitu ad satietatem. Quare non sequitur, quod licet intellectus noster, solum possit satiari clara Dei visione, quod in illa consistat naturalis eius beatitudo: sed hæc consistit in perfecta Dei cognitione; abstractiva tamen. Iuxta quam explicationem neganda est mai. arg. Ad primam eius probationem, negandum est antecedens: falsitas nanque illius constat exemplo materiæ primæ, poterantque plura alia adduci. Ad secundam probationem, quo ad primam eius partem, dicatur, quod miseria illa, & anxietas, quam homo in statu puræ naturæ haberet, esset tantum negativa, & non positiva; quia esset per carentiam rei, impossibilis haberi in illo statu; quod etiam constat exemplis adductis.

18 * Duplici via occurritur argumento.

Iuxta secundum autem modum, quem tradunt PP. Salm. sequentes alios Thomistas, quos citant disp. 6. de beatitudine, asserendum est; quod per naturalem beatitudinem hominis, quæ consistit in perfecta contemplatione Dei, ut Authoris naturæ; quæ secum affert illius amorem, rectitudinem potentiarum, & species ad cognitionem rerum naturalium debitas; perfecte

19 2. Modus dicendi exponitur.

te etiam ſatiatur appetitus naturalis hominis ſaltim perfectione eſſentiali: quare ad iſtum naturaliter inclinatur, & non ad claram Dei viſionem.

20 Iuxta 2. modum dicendi ſolut. 3. arg. Iuxta quod, neganda eſt min. ad primam illius probationem dicatur, vel quod ratio D. Thom. procedit ex appetitu elicito, ut ſupra oſtendimus, vel quod ſi procedit ex appetitu innato, loquitur de appetitu viſionis Dei, ut Authoris naturæ, de quo infra. Ad ſententiam autem dicatur, quod appetitus naturalis noſtri intellectus ſubſtantialiter inclinatur ad cognitionem Dei, ut Authoris naturæ, & ad cognitionem rerum naturalium quo ad ſpeciem; hoc autem conſequitur in ſtatu beatitudinis naturalis: ad cognitionem autem individuorum, valde accidentaliter, & ſecundario inclinatur. Undè licet hæc deficiat, non deficeret naturalis beatitudo. Quæ doctrina colligitur ex D. Th. quæſt. unic. de anim. art. 18. ubi aſſerit: *quod cognoſcere ſpeciem rerum pertinet ad perfectionem intelligibilem non vero cognitio individuorum, niſi forte per accidens.* Determinare autem de his ſententijs pertinet ad loc. citat. de beatitud.

21 Ult. arg. p. Thomiſtas ſup relatis. Tandem obijcies in favorem illorum Thomiſtarum, quorum ſupra meminimus. In Talpa datur appetitus innatus ad videndum ſecundum rationem communem animalis, licet ei repugnet ſecundum conceptum differentialem: ergo pariter in noſtro intellectu dari poterit appetitus innatus in claram Dei viſionem ſecundum rationem communem analogicam intellectui Divino, & creato, licet ei non conveniat ſecundum conceptum differentialem. Conſequentia eſt bona, & antecedens conſtat ex eo, quod Talpa dicitur cæca, & privata viſu: ergo debetur ei viſus ſaltem ex conceptu communi animalis. Quod confirmari poteſt ex communi ſententia Thomiſtarum 1. 2. quæſt. 71. art. 6. aſſerentium, quod in actu odij Dei datur privatio rectitudinis debitæ: quia licèt ex conceptu differentiali ſit incapax rectitudinis; ei tamen debetur ſecundum conceptum communem actus humani: ergo licet intellectus noſter, ſecundum conceptum differentialem, non inclinet in claram Dei viſionem; poterit naturaliter inclinare ſecundum conceptum communem intellectui Divino, & creato.

22 Soluit. arg. & confirmat. Reſp. neg. antecedens. Ad eius probationem dicatur ex D. Th. 1. part. quæſt. 33. art. 4. ad 2. quod Talpa dicitur cæca, & privata viſu, non quia, non habeat, quod natum eſt habere, ſed quia non habet, quod natum eſt haberi ab aliquo ſui generis. Quare in illa non datur inclinatio poſitiva, neque ſecundum rationem genericam, neque ſecundum rationem differentialem, in viſionem: privatio nanque illius valdè communiter de eo dicitur. Confirmatio autem, tangit ſatis difficilem quæſt. ibi. pro nunc dicatur; quod ad propoſitum redditur ſufficiens diſparitas ex eo, quod privatio rectitudinis, quam Thomiſtæ cum D. Thom. ibi defendunt in actu odij Dei ex conceptu communi actus humani, eſt tantum privatio moralis ab extrinſeca lege proveniens, & non privatio phyſica. Ad id autem, non requiritur, quod ratio generica actus humani poſitive phyſice exigat talem rectitudinem, ſed ſufficit ſi ei non repugnet. At inclinatio, quæ hic ab Adverſarijs prætenditur, eſt phyſica, & poſitiva.

§. IV.

SECUNDA CONCLUSIO statuitur.

REPUGNAT APPETITUS naturalis, qui, ex supernaturali motivo, in visionem Dei Authoris supernaturalis feratur:

23 Conclusionem esse D. Thom. asseritur illaque 1. prob.

COnclusio hæc clare colligitur ex D. Thom. ubicumque de specificatione actuum, & habituum agit: semper nanque docet, eorum distinctionem specificam ab specifica obiectorum distinctione desumi. Videatur 1. part. quæst. 77. art. 3. & 1. 2. quæst. 63. art. 4. & ibid. quæst. 109. art. 3. ad 1. & quæst. 5. de verit. art. 2. & in 1. dist. 17. quæst. 1. art. 4. pluribusque alijs in locis. Quæ probatur primò. Nam Deus clare visus, & & visio Dei ex supernaturali motivo, non solum in esse entis, & materialiter, sed etiam formaliter in esse obiecti, est supernaturalis: ergo repugnat quod per aliquem actum naturalem attingatur. Antecedens merito conceditur: nam obiectum in esse talis constituitur per rationem sub qua, aut motivum illius. Consequentia autem probatur. Quia supernaturale in genere est supra omnem naturam creatam, & creabilem, & supernaturale in esse effectus, est super omnem causam naturalem creatam, aut creabilem: ergo supernaturale in esse obiecti, est quod in sui attingibilitate excedit omnem attingentiam naturalem creatam, aut creabilem.

24 Resp. ad 1. rationé, & eius impugnat.

Dices primò huic rationi: quod de ratione obiecti supernaturalis non est, quod non possit à potentia naturali attingi, sed quod non possit ab ea proportionate attingi, sed solum à virtute supernaturali. Sed contra primò. Quia de ratione effectus supernaturalis formaliter in esse talis, est quod à nulla causa naturali, naturaliter operanti possit, sive proportionate, sive improportionate produci: ergo de ratione obiecti supernaturalis formaliter in esse talis, est, quod à nulla virtute naturali, sive proportionate, sive improportionate possit attingi. Antecedens constat: alias dici posset, quod aliqua causa naturalis, potest absolute, licet non proportionate quemcumque effectum supernaturalem in esse talis producere: posset ergo causare gratiam, fidem, & charitatem mortuos suscitare, & alia mirabilia facere. Consequentia autem probatur ex dictis: quia sicut de ratione effectus supernaturalis est, quod sit supra omnem virturem naturalem; ita de ratione obiecti supernaturalis est, quod sit supra omnem naturalem attingentiam: ergo.

Secundò. Quia semel quod potentia naturalis possit per actus naturales obiectum supernaturale, ex supernaturali motivo attingere, posset illud attingere non improportionate, sed proportionate: ergo. Antecedens probatur. Tum quia proportio inter obiectum, & potentiam, non est æqualitatis Arithmeticæ, sed pure proportionis, & habitudinis actus ad obiectum; sed hæc daretur tunc casus inter actum naturalem, & supernaturale obiectum ex motivo supernaturali attractum: ergo. Tum, quia tunc potentia aliqua proportionate attingit aliquod obiectum, quando per suas vires, & sine alterius indigentia illud attingit; sed tunc potentia naturalis sic obiectum supernaturale attingeret; cum ad elicientiam actus naturalis, quæ esset illius attingentia, natura ipsa esset sufficiens: ergo.

25 Impug. 2. eadé respon. 10.

Probatur secundò eadem conclusio. Quia actus habentes idem obiectum formale, & naturale, sunt eiusdem speciei; sed actus naturalis, & supernaturalis non possunt esse eiusdem speciei: ergo neque habere idem obiectum formale, & materiale. Min. cum consequentia constat, & mai. probatur. Actus desumunt speciem ab ob-

2. Prob. conclusio.

obiectis, ut docet Philoſoph. 2. de anima text. 33. & D. Thom. 1. part. quæſt. 77. art. 3. ergo actus qui habent idem obiectum formale, & materiale, ſunt eiuſdem ſpeciei.

26 Dices actus non ſpecificari adæquate ab obiectis, ſed etiam à forma, quæ talis actus eſt principium. Quæ eſt expreſſa doctrina D. Thom. 1. part. quæſt. 24. art. 5. & 1. 2. quæſt. 1. art. 3. & pluribus alijs in locis.

Solutio 2. rationis.

27 Sed contra primò. Quia iuxta hanc ſolutionem, ſicut actus non ſpecificantur adæquate, ſed inadæquate ab obiectis, ita neque ſpecificantur adæquate, ſed inadæquate à principio; & tamen à ſupernaturali principio implicat, quod actus naturalis procedat, aut à principio naturali actus ſupernaturalis: ergo. Secundò, quia licet doctrina illa, vera ſit de actione tranſeunti, ſecus vero de immanenti, ut probant PP. Salm. tract. 14. diſp. 3. dub. 3. Et licet vera ſit de omnibus actionibus, ſub conceptu actionis, ut alijs Thomiſtis placet; ſecus vero de illis ſub ratione paſſionis, ut alij tradunt, tradique videtur à D. Thom. 1. 2. quæſt. 1. art. 3. ubi aſſerit, quod *actio ſpecificatur ab actu, qui eſt principium agendi, paſſio vero ab actu, qui eſt terminus motus noſtri*; ſed actus naturalis, & ſupernaturalis non ſolum differunt in ratione actionis, ſed etiam in ratione paſſionis: ergo.

Impug. 1. ſolutio.

3. Impug. eod. ſolutio.

Tertio, quia licet actio deſumat ſuam ſpeciem inadæquate à principio illius elicitivo; principia tamen illius, deſumunt ſuam ſpeciem ab obiectis: ergo tota ratio ſpecificationis in obiecta tandem refunditur. Conſequentia tenet, & antecedens probatur. Tum ex D. Thom. quæſt. unica de unione Verbi incarnat. art. 5. ubi poſtquam aſſeruit, quod diſtinctio ſpecifica actionum deſumitur ex parte principij, quo agens operatur; ſic ſubdit: *nec obſtat quod actiones recipiunt ſpeciem ſecundum obiecta, quia determinatæ virtutes determinata obiecta reſpiciunt*: quod & repetit 1. part. quæſt. 77. art. 3. Tum quia principium operativum eſt propter operationem: operatio autem propter obiectum: ergo ſpecies ultima principij operativi deſumitur ab obiecto.

Tertiò probatur concluſio. 28 Quia ſi actus naturales poſſent attingere obiecta ſupernaturalia, ex ſupernaturali motivo, ſequeretur in primis, quod virtutes ſupernaturales eſſent ſuperfluæ: iſtæ enim ſolum eo fine dantur, ut ſupleant defectum virtutis potentiæ in attingentia obiecti ſupernaturalis. Deinde ſequeretur, quod actus naturalis voluntatis, ſupernaturali cognitione poſſet regulari: magis enim dependet actus à ſuo obiecto, quam à cognitione regulante. Ex quo ulterius ſequeretur, quod actus ſupernaturalis poſſet etiam obiectum naturale ex motivo naturali attingere: ſiquidem id, neque illius ſpecificatio, neque quid aliud impediret. Et tandem etiam ſequeretur, actum ſupernaturalem voluntatis poſſe regulari naturali cognitione; ea præcipue, quæ illi offenderet ſupernaturalem bonitatem, ex ſupernaturali motivo diligibilem. Ex quo fieret, quod ad regulandam piam affectionem ſupernaturalem deſervientem fidei, immo ad regulandam charitatem, non eſſet neceſſarius aliquis actus ſupernaturalis; quod eſt hæreticum.

3. Prob. concluſio ead. ab in conven.

§. V.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

29 CONtra præcedentem concluſionem obijcies primò. Beatitudo ſupernaturalis ex motivo ſupernaturali poteſt nobis proponi, ut maxime bona, & conveniens per naturale iudicium, quo, ut probabiliter cognoſcibilis, cognoſcatur; ſed tunc excitabitur affectus naturalis erga illam: ergo poſſibilis eſt affectus naturalis erga beatitudinem ſupernaturalem ex ſupernaturali motivo. Mai. ſupponitur, & min. probatur: quia in

Proponitur 1. obiect.

illo casu excitabitur aliquis affectus: non supernaturalis; cum iudicium regulativum sit naturale: ergo naturalis.

Solutio 1. obiectionis.

Ad hoc arg. quo gloriatur P. Ripalda, distinguenda est mai. beatitudo supernaturalis, materialiter sumpta, concedo mai. formaliter ut supernaturalis, nego mai. & permissa min. distinguatur consequens eodem modo. Beatitudo enim supernaturalis, solum potest per naturalem cognitionem ex naturali motivo cognosci; non autem ex supernaturali propter dicta. Quare solum ut materialiter supernaturalis, non autem ut formaliter, potest per cognitionem naturalem proponi; & sic per naturalem appetitum appeti.

30 Instantia contra dicta & eius elisutio.

Sed instabis. Hæreticus, qui non errat circa supernaturalem beatitudinem, cognoscit illam ut formaliter supernaturalem; non per actum supernaturalem: ergo per naturalem. Min. cum consequentia tenet, & mai. probatur. Tum quia cognoscit illam, ut distinctam ab omni obiecto naturali: tum quia illam cognoscit, prout sub est revelationi Divinæ: ergo prout formaliter supernaturalem. Respondetur negando mai. Ad primam probationem distinguendum est antecedens; ut distinctam materialiter concedo antecedens, formaliter nego antecedens, & consequentiam. Motivum enim, quo hæreticus cognoscit illam, ut ab omni ente naturali distinctam, non est motivum aliquod supernaturale, sed naturale, propria, scilicet, existimatio, aut quid simile. Undè illam solum cognoscit, ut materialiter distinctam ab omni ente naturali, & solum ut materialiter supernaturalem. Ad secundam probationem dicatur, quod licet cognoscat beatitudinem illam, quæ Divinæ revelationi subest; eam tamen non cognoscit ex motivo Divinæ revelationis, quod in alijs materijs inefficax existimat, sed ex alio motivo naturali; ac proinde ut materialiter supernaturalem.

Obijcies secundo. Non repugnat quod actus specie differentes tendant in idem obiectum formale, sub diversa ratione: ergo non repugnat quod actus naturalis tendat in obiectum formaliter supernaturale. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Primò. Quia motus rectus, & circularis, tendunt in eundem terminum formaliter, & solum specifice differunt per diversum modum tendendi. Secundò, quia sensatio albi elicita à sensu externo, specifice differt à sensatione eiusdem elicita à sensu interno; non nisi propter diversum modum tendendi: ergo. Tertiò, quia propter eandem rationem differt cognitio, qua Angelus superior cognoscit inferiorem, ab ea, qua inferior se ipsum cognoscit. Tandem, quia hoc etiam modo differunt virtutes morales infusæ, ab acquisitis, quę circa eandem materiam versantur, ut amor naturalis Dei à supernaturali amore eiusdem: ergo.

31 2. Obiectio.

Confirmatur primò. Quia actus supernaturalis potest specificari ab aliquo naturali formaliter: ergo, & naturalis à supernaturali. Probatur antecedens. Tum, quia modus hypostaticæ unionis specificatur ad humanitate Christi: tum quia, accidens supernaturale specificatur à subiecto, in quo est, quod est aliquid naturale: tum quia omnes actus scientiæ infusæ Christi Domini sunt supernaturales; & tamen aliqui eorum specificantur à veritatibus naturalibus, quas solas cognoscunt: & idem constare potest in fide nostra Theologica, per quam veritates aliquas pure naturales cognoscimus: ergo.

Confirmat. 1.

Confirmatur secundò. Quia potentia obedientialis est entitative naturalis; & tamen prout sic ab aliquo supernaturali specificatur: ergo. Tertiò, & est omnium ratio. Quia non repugnat, quod specificativum inadæquatum alicuius actus naturalis sit supernaturale, ut constat in obiecto *quod*; sed obiectum formale, secundum quod ex ob-

Confirmat. 2.

obiecto *quo*, & *quod* ad integratur, eſt tantum ſpecificativum inadæquatum actus illud attingentis: ergo non repugnat, quod hoc ſit ſupernaturale, & actus naturalis. Min. probatur eſt D. Thom. locis ubi ſupra num. 20. afferentis, quod operationes ſpecificantur à forma, quæ eſt operationis principium: ergo hæc, ſaltim inadæquate ingreditur ſpecificativum illarum.

Solutio argum. Ad arg. reſpondetur negando antecedens, de quo merito dixit P. Suarez lib. 2. de neceſsitate gratiæ cap. 11. illud totam Philoſophiam evertere. Et certè ſi eſſet verum, nullum eſſet fundamentum, ad probandam unitatem, aut diſtinctionem ſpecificam potentiarum, habituum, & actuum. Ad exempla autem, quibus illius probatio intenditur, in communi dicatur: quod ſicut inter omnia illa ſalvatur diſtinctio ſpecifica; ita, & inter obiecta per ea attacta: non præcise penes diverſum modum attingendi: quia dum diverſitas iſta, non refunditur in obiectis, ſolum arguit diſtinctionem accidentalem, & non eſſentialem in actibus vel potentijs. Quod conſtat in actu intenſo, & remiſſo, libero, & neceſſario eiuſdem obiecti formalis; qui licet diverſo modo illud attingant; non eſſentialiter, ſed tantum accidentaliter differunt.

2 Oritur AA. exempl. In particulari autem deſcendendo ad exempla, ad primum dicatur: quod motus rectus, & circularis, licet conveniant materialiter in eodem termino, formaliter tamen diſtinguntur per diverſas attingibilitates, quæ ex parte illius ſunt, quæque ſolum à nobis explicari poſſunt, aut intelligi per diverſa media, quibus poteſt attingi. Ad ſecundam dicatur, quod ſenſatio albi eſſentialiter à ſenſu externo, reſpicit illud ſub ratione lucidi colorati; elicita autem à ſenſu communi, ſub ratione ſenſibilis: quare obiectum illud, prout ab utroque ſenſu attingitur, formaliter eſt diſtinctum. Ad tertiam pariter dicatur, quod illud obiectum ſub diverſa ratione attingitur ab uno, & ab alio Angelo, ſub maiori, vel minori immaterialitate, ſecundum illorum exceſſum. Ad quartam, quod etiam virtutes infuſæ reſpiciunt eandem materiam, quam reſpiciunt acquiſitæ, ſub diverſa ratione: nam virtutes infuſæ reſpiciunt materiam illam, per ordinem ad finem ſupernaturalem; virtutes autem acquiſitæ per ordinem ad finem naturalis rationis, ut expreſſe tradit D. Thom. 1. 2. quæſt. 63. art. 1. & quæſt. de virtut. art. 10. ad 8. Idem contingit in amore naturali Dei, & ſupernaturali: quia, ut idem S. D. affirmat 1. 2. quæſt. 109. amor naturalis Dei fertur in Deum prout eſt principium naturalis boni, amor autem charitatis, ſecundum quod eſt obiectum beatitudinis: quare ibi diſtincta etiam ratio motiva invenitur.

Ad primam confirm. negandum eſt antecedens. Ad primam illius probationem, dicatur, unionem hypoſtaticam, non ſpecificari ab humanitate Chriſti, ſed à Verbo Divino, quod principaliter reſpicit, ut illi uniat humanitatem. Ad ſecundam dicatur, quod ſi accidens ſupernaturale, eſt immediate operativum, immediate ſpecificatur ab operatione, & mediate ab obiecto; ſi autem ſit ipſa operatio, ab obiecto ſpecificatur, ut diximus: ſi autem neque eſt immediate operativum, neque ipſa operatio, qualis eſt gratia habitualis; dicatur: quod ſicut in primo ſui eſſe eſt quid abſolutum; ita non ſpecificatur ab aliquo extrinſeco, ſed à ſuis prædicatis eſſentialibus, ſicut albedo: ſpecificari enim ab extrinſeco, eſt proprium reſpectivorum. Vel cum alijs dicatur, gratiam ſpecificari à natura Divina, cuius eſt formalis participatio; de quo videatur hic Illuſtriſ. Godoy. Ad tertiam dicatur. Quod omnes veritates naturales, quas Chriſtus Dominus, per ſcientiam ſupernaturalem infuſam cognoſcit, cognoſcit quidem per ordinem ab obiectum ſupernaturale, primarium, & ſpecifica-

Satisfit ad confirm.

ficativum talis scientiæ: insuper, & ex supernaturali motivo, sicut, & Fides Catholica: undè non sequitur, quod aliquis actus earum ab obiecto formaliter naturali specificetur.

Satis fit 2. confirm.

Ad secundam confirm. dicatur quod iam dub. 1. concl. 2. diximus, quod cum potentia obedientialis comparetur ad supernaturales operationes, tanquam ad aliquid conveniens ei, præter illius naturam, & ex participatione superioris; ab eis non specificatur. Alij autem qui oppositum sustinent, argumento respondeant; quod non facilè præstabunt. Ad tertiam iam ex supra dictis constat: nam vel dicendum cum aliquibus, quod D. Thomas loquitur de actionibus transeuntibus, non autem de immanentibus; vel magis probabiliter cum alijs, quod loquitur de operationibus in esse actionum, non autem in esse passionum. Vel tertio, quod magis probamus; quod quando asserit, quod forma, quæ est operationis principium, specificat operationem, intelligendus est, ut ipse se explicat, supposita specifica unitate, aut distinctione obiecti, à quo ipsa forma specificatur: quare prima radix unitatis, aut distinctionis specificæ actionum, ab earum obiectis desumitur.

§. VI.

TERTIA CONCLVSIO statuitur.

REPUGNAT APPETITUS visionis beatificæ efficax, efficacia aliqua extrinseca, vel conditionata.

33 Declaratio conclusionis.

EXplicatur conclusio. Duplici efficacia potest gaudere aliquis appetitus erga proprium finem: aut efficacia absoluta, aut conditionata. Ille appetitus dicitur efficax efficacia absoluta, qui ex se infert media necessaria ad finis consequutionem, ita ut connectatur cum illis. Ille autem dicitur efficax efficacia conditionata, qui talis est naturæ, quod licet ex se talia media non inferat, neque cum illis connectatur; habet tamen sufficientem virtutem ad executionem mediorum, si vires adsint; & hic etiam dicitur efficax efficacia extrinseca.

Consensus & dissensus DD. in hac parte.

Quo supposito; licet omnes Theologi conveniant repugnare appetitum naturalem efficacem efficacia absoluta, & intrinseca, respectu visionis beatificæ; quia repugnat, quod actus naturalis connexionem habeat cum supernaturalibus; aliqui tamen eorum, quorum supra meminimus, concedunt appetitum naturalem efficacem efficacia conditionata, aut extrinseca, talisque naturæ, quod sit ex se sufficiens, ut moveat omnes virtutes supernaturales, si in subiecto supponantur, ad consequutionem supernaturalis finis erga quem afficitur. Contra omnes ergo procedit nostra conclusio, quæ non parvi æstimanda est; cum ab ea summopere dependeat elevatio entis supernaturalis supra naturam, & necessitas gratiæ.

34 Prob. 1. conclusio ex Sac Pagina & explicatione SS. DD. Augustt. & Thom.

Probatur ergo primo conclusio authoritate. Quia si esset possibilis talis affectus efficax erga finem supernaturalem ex viribus naturæ, natura seipsa, & sine ulla Dei gratia supernaturali posset erga talem finem efficaciter afici; sed hoc est contra illud Apost. ad Philip. 2. *Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere*; nam ut ibi explicat D. Thom. lect. 3. *per hæc verba excludit Apost. falsam existimationem Pelagianorum dicentium, electionem esse in nobis, & prosequutionem operum in Deo; quia velle est à nobis, sed perficere à Deo. Et hoc excludit dicens: & velle, & perficere. Undè Roman. 9. non est volentis, scilicet, velle, sine auxilio Dei, neque currentis, scilicet, currere; sed Dei miserentis.* Videatur insuper S. Aug. Epist. 107. ad Vitalem, ubi eodem modo expendit prædicta verba, ex eisque probat necessitatem gratiæ, non solum ad benè operandum, sed etiam ad velle benè operari.

Quod

35 Certum. ex 2. Syn. Milev. & Sum. Pontifici, & PP.

Quod confirm. ex Conc. Milevitano cap. 14. ubi expreſſe diffinitur neceſsitas gratiæ Dei per Chriſtum, ad hoc, *ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus*, & ex Cœleſtino I. Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, & ex cap. 12. ibi: *Omnium bonorum affectuum, atque operum, & omnium ſtudiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei attenditur, Deum profitemur Authorem.* Et ex Leone I. ſerm. 8. Epiphaniæ cap. 1. *dubium non eſt hominem bona agentem habere à Deo, & affectum operis, & initium voluntatis.* Videatur inſuper S. Aug. lib. de don. perſever. cap. 20. & de prædeſtinatione Sanctorum cap. 2. & contra duas Epiſt. Pelagian. cap. 8. quibus in locis, & pluribus alijs, ſemper fatetur, & propugnat, Deum eſſe Authorem per gratiam ſuam, non ſolum ſupernaturalium operationum, ſed etiam, & affectus, voluntatiſque illas operandi: non ergo ex viribus naturæ talem affectum habere poſſumus.

36 Prob. 1. Concluſio ratione.

Ratione autem probatur concluſio primò. Quia appetitus efficax finis ſupernaturalis eſt efficax intentio illius; ſed repugnat efficax intentio naturalis erga finem ſupernaturalem: ergo. Mai. eſt certa, & min. probatur primò. Quia ab intentione efficaci cauſatur electio mediorum conducentium ad finis conſequutionem; ſed média conducentia ad conſequutionem finis ſupernaturalis ſunt ſupernaturalia, ac proinde electio eorum: ergo nequit ab intentione naturali cauſari. Min. cum conſequentia conſtat, & mai. eſt frequentior ſententia, manifeſtaturque ex eo, quod ſic ſe habet intentio efficax finis ad electionem mediorum, ſicut aſſenſus præmiſſarum ad aſſenſum concluſionis; iſte autem effective cauſatur à præmiſſarum aſſenſu: ergo.

Prob. 2. min. principalis.

Secundò probatur eadem min. Quia magis concurrit intentio efficax finis ad electionem mediorum, quam iudicium regulativum ad actum amoris; ſed implicat quod ſupernaturalis amor reguletur per iudicium naturale, alias non eſſet neceſſaria fides ad amorem charitatis; quod reputatur abſurdum: ergo, & implicat quod electio ſupernaturalis ab intentione naturali oriatur. Min. cum conſequentia tenet, & mai. probatur. Quia plus eſt applicare, & movere ad aliquem actum, illumque imperare, quam ad illius elicientiam dirigere; ſed primo modo concurrit efficax intentio ad electionem, ſecundo autem modo iudicium regulativum ad actum regulatum: ergo.

37 Prob. 3. ead. min.

Probatur tertiò eadem min. Quia ſaltim intentio efficax finis imperat electionem mediorum; ſed omnino impoſsibile eſt, quod intentio naturalis imperet ſupernaturalem electionem: ergo. Probatur. Min. tum quia alias natura ſubijceret ſibi gratiam; cum tamen econverſo ſit, quod gratia ſubijcit naturam, & ad altiorem modum operandi elevat. Tum, quia imperare ſupernaturalem electionem eſt dominium ſupra illam exercere: dominium enim eſt facultas utendi re aliqua, tanquam propria; ſed plus eſt habere dominium in ſupernaturalem electionem, quam in eam phyſice influere: imperari enim, & dominari ſuperioris eſt formaliter; cum tamen phyſice influere, poſsit eſſe æqualis, aut inferioris, ut cum miniſterialiter influit: ergo.

38 Confirmatio rationis.

Confirmatur hoc: ideò naturæ denegatur vis phyſica influxiva in actus ſupernaturales, ſive adæquata, ſive inadæquata apud Thomiſtas, & ſaltem adæquata apud omnes, quia vis illius influxiva, eſt adæquate naturalis, & actus adæquate ſupernaturalis eſt ſupra illam; ſed etiam dominium naturæ eſt adæquate naturale: ergo actus adæquate ſupernaturalis adæquate erit ſupra illud: non ergo poterit à natura, ratione ſui, imperari. Ex quo deducitur, quod ſicut apud Thomiſtas gratia eſt tota ratio agendi in ordine ſuperna-

turali ; etiam sit tota ratio applicandi, & tales operationes imperandi. Et apud alios ; quod sicut natura se sola, & sine adiutorio gratiæ ex parte principij influentis, non potest operationem aliquam supernaturalem elicere ; ita nec sine adiutorio eiusdem gratiæ ex parte principij applicantis, & dominantis, possit illas imperare.

39 2. Prob. Conclusio ab incóv. sententiæ oppositæ.

Deinde probatur eadem conclusio ab inconvenientibus. Nam in primis sequitur ex opposita sententia, quod possit homo viribus proprijs aliquid efficere conducens ad vitam æternam ; sed hoc est contra concilia, & SS. PP. oppositum deducentes ex illo Apost. *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis* : ergo. Sequela probatur. Quia appetitus ille in homine habente gratiam, & virtutes supernaturales, infert actus virtutum supernaturalium, & efficaciter aplicat ad illos, quibus de facto consequitur vita æterna : ergo conducit.

Primum effugium recluditur 1.

Nec refert si dicas, appetitum illum conducere quidem physice, non autem moraliter, & per modum meriti ; & secundum, & non primum negare concilia, & SS. PP. actibus naturalibus. Sed contra primò. Quia talem appetitum conducere per modum meriti, & non solum physice, infertur ex tali suppositione, à D. Aug. lib. 1. contra duas Epist. Pelagianorum cap. 8. his verbis. *Si sine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum conceptum, erit meritum, cui, tanquam ex debito grati veniat adiutorium.* Cui consonat S. Fulgentius lib. de incarnatione cap. 18. his verbis. *Si autem secundum opinionem illorum, nostrum est velle credere, priusquam Dei gratia nos incipiat adiuvare, iniuste dicitur gratia, quia non gratis homini datur, sed bona tribuitur voluntati* : ergo iuxta SS. PP. si voluntas illa boni supernaturalis, ex viribus naturæ præcederet, non solum præcederet, per modum physice conducentis, sed etiam per modum meriti, & moraliter.

Recluditur 2.

Contra secundò : quia actus disponentes ad gratiam non concurrere meritorie ad illam, est communis sententia Theologorum, & certissima, si sermo sit de dispositione non concomitanti, sed præcedenti gratiam ; & tamen omnes denegant vires naturæ, ut se disponat ad gratiam ; & oppositum Pelagianum reputatur : ergo non solum excludenda est conducentia moralis ab actibus naturalibus, sed etiam physica, in ordine ad finem supernaturalem.

40 2. Inconveniens ex sententia opp.

Secundò sequeretur ex prædicta positione, quod supposita gratia, & virtutibus supernaturalibus, tantum concomitanter, & sine ullo influxu in actus, posset homo mereri de condigno vitam æternam ; sed hoc est plusquam absurdum : ergo. Sequela probatur : quia gratia, & virtutibus supernaturalibus, positis modo dicto, posset homo ex viribus naturæ habere quidquid requiritur ex parte intentionis efficacis finis ad consequtionem vitæ æternæ : ergo habere posset quidquid requiritur ex parte electionis mediorum ad talis finis consequtionem. Patet consequentia, quia nobiliori modo concurrit ad consequtionem finis intentio efficax, quam electio mediorum ; ex intentione enim electio originatur : ideòque D. Thomas, & cæteri Theologi ponunt charitatem ex parte finis per modum intentionis illius, & cæteras alias virtutes supernaturales ex parte mediorum per modum electionis : si ergo ex viribus naturæ, suppositis gratia, tantum concomitanter, & nullatenus influente, potest haberi quidquid requiritur ex parte intentionis ad consequtionem vitæ æternæ ; poterit pariter haberi quidquid requiritur ex parte electionis, quæ est ratio meriti.

41 3. Inconveniens ex ead. sententia, & 4.

Sequeretur tertiò, quod primum discrimen consentientis à dissentiente non sit ex gratia, sed ex viribus naturæ ; contra illud Apost. *quis est qui te discernit* ? Sequela probatur. Nam prima illorum discre-

cretio, & voluntas, qua unus præ alio vult efficaciter consentire: ergo si hæc voluntas posset esse ex natura, independenter, à gratia influente; talis esset prima illorum discretio. Quartò sequeretur, quod connanti, & pulsanti ex viribus naturæ Deus infallibiliter conferret gratiam; sed hoc est contra communem SS. PP. sententiam explicantium illud, *facienti, quod est in se*, ex viribus *gratiæ*, non ex viribus *naturæ*: ergo. Sequela probatur. Nam in conspectu illius efficacis intentionis, quæ ex viribus naturæ adstruitur, Deus conferret infallibiliter gratiam efficacem homini habenti virtutem supernaturalem, ut ad electionem mediorum procederet.

42 Ult. incon veniens.

Tandem sequeretur, quod ad fidem supernaturalem non sit necessaria pia affectio voluntatis supernaturalis; sed hoc est contra Concilium Arausicanum Can. 2. cap. 5. definiente, *quod credulitatis affectus, quo in eum credimus, qui iustificat impium, datur nobis Spiritus Sancti inspiratione corrigente voluntatem nostram de infidelitate ad Fidem*: ergo. Sequela autem probatur. Quia tunc casus sufficeret naturalis voluntas, qua efficaciter vellet Fidei Divinæ assentire, ut habitu Fidei associata talem assensum præstaret.

1. Effugiū cavetur.

Nec valet si dicas primo: piam affectionem voluntatis esse tantum requisitam ad credendum, sicut oportet ad salutem, non à absolute. Non, inquam, valet; quia ex suppositione Fidei Theologicæ, qua credimus, sicut oportet ad salutem, sufficiens esset illa voluntas naturalis, qua hoc modo vellemus credere: quod si non sufficiat: ergo esto adsint vires sufficientes ad credendum, sicut oportet, ad salutem, non poterit voluntas ex viribus naturæ talem actum imperare; ex quo sequeretur esse idem dicendum de aliis actibus supernaturalibus.

2. Effugiū, & ejus pręcisio.

Dices secundò. Piam affectionem supernaturalem esse requisitam ad actus Fidei non ut absolute elicien-

dos, sed tantum connaturaliter. Non, inquam, valet: tum quia esse absolute requisitam constat ex vervis adductis Concilij, & pluribus authoritatibus, quæ adducuntur à nostris Thomistis tractatu de Fide. Tum quia nec esset requisita, ut tales actus connaturaliter elicerentur. Primò, quia connaturaliter elici, est elici conformiter ad proportionem naturæ, sed tunc valdè conformiter ad proportionem naturæ elicerentur, cum ipsa per se, esset proportionata ad talem piam affectionem: ergo. Secundò, quia magis connaturaliter eliceretur sine virtute supernaturali, quod potest naturaliter elici, quam cum illis: virtus enim supernaturalis ad supplendum defectum naturæ datur: ergo si absolute tales actus possent elici sine virtute supernaturali piæ affectionis, connaturaliter sine illa elicerentur.

§. VII.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

42 1. Objectio.

COntra hanc conclusionem obijcies 1. illud Apost. ad Rom. 7. *Velle adiacet mihi, perficere autem bonum, non invenio*, quibus in verbis satis apertè indicat discrimen inter velle, & perficere, quod velle habet homo ex se, perficere autem tantum ex gratia. Quibus consonare videtur Sanctus Hieronymus lib. 2. Dialogorum contra Pelagium cap. 2. ubi sic habet: *nostrum est velle, sed ut voluntas nostra compleatur, ad Dei misericordiam pertinet*: & similiter profert cap. 3.

43 Dilutio 1. Object. ex D. Thom.

Respondetur, quod authoritate illa Apost. usus fuit Cassianus collat. 13. cap. 9. ut probaret initium nostræ salutis, sive piam affectionem credendi esse ex nobis, quod damnatum fuit ab Ecclesia verbis supra citatis in Concilio Arausicano: exponenda ergo est prædicta authoritas, sicut exponitur à D. Thom. ibi lect. 3. *quod ergo dicit velle adiacet mihi, scilicet, per gratiam reparato, est ex ope-*

operatione Divinæ gratiæ; per quam quidem gratiam, non solum volo bonum, sed etiam aliquid boni facio, quia repugno concupiscentiæ, & contra eam ago ductus spiritu. Sed non invenio mea potestate quomodo istud bonum perficiam, ut scilicet, totaliter concupiscentiam excludam. At post pauca subdit: *si vero referatur ad hominem sub peccato constitutum, sic exponi poterit, ut velle accipiatur pro voluntate incompleta, quæ ex instinctu naturæ in quibuscumque peccantibus est ad bonum, sed illud velle adiacet homini, id est iuxta hominem iacet, quasi infirmum, nisi gratia voluntati tribuat efficaciam ad perficiendum.*

D. Hieronym. exponitur.

Ad testimonium D. Hieronymi dicatur, quod quando dicit, nostrum esse velle; non excludit necessitatem Divinæ gratiæ ad illud, quam ibidem lib. 2. cap. 7. sæpius adstruit: commendat ergo per illa verba consortium liberi arbitrij cum gratia. Quando autem Deo attribuit operis complementum, hoc specialiter facit, quia Deus specialiter ad illud concurrit: sæpius enim, id ipsum, quod ex Dei gratia volumus, exequtioni non mandamus, & ad id speciali Dei adiutorio indigemus.

44 2. Obiectio satis difficilis.

Secundò obijcies. In hoc existente in gratia datur appetitus naturalis visionis Dei, sive regulatus per fidem naturalem, sive per naturalem discursum, ut fere omnes fatentur; sed per huiusmodi appetitum, potest homo se movere ad eliciendos actus omnium virtutum supernaturalium, & ad omnia præcepta supernaturalia adimplenda, quæ sunt media requisita ad consequendam visionem Dei: ergo potest dari appetitus naturalis efficax, efficacia conditionata, aut extrinseca erga obiectum supernaturale. Discursus est legitimus, & min. in qua est difficultas probatur primò. Quia per actum naturalem peccaminosum vanæ gloriæ, v. g. potest quis moveri ad eliciendos actus supernaturales fidei, ita, ut actus internus fidei vitietur ex prava circunstantia motivi extrinseci, ut tenent plures Theologi. Similiter, ex intentione venialiter peccaminosa potest quis moveri ad confitendum peccata, & ad habendam attritionem supernaturalem ad Sacramentum requisitam, ut plures alij affirmant; & idem dici potest de Sacramento Baptismi: multo ergo magis actus naturalis honestus potest ad actus supernaturales movere.

2. Prob. min. principalis.

Secundò probatur eadem min. Quia experientia constat, quod homines ex motivis, & actibus naturalibus, pluries moventur ad actus supernaturales: sicut vir qui movetur ex pulchritudine, dote, aut nobilitate fœminæ, ad contrahendum matrimonium validum, & fructuosum: & Sacerdos qui ex amore naturali erga infirmum, aut defunctum, movetur, ad celebrandum, alias non celebraturus; & uxor, & filij, qui se disponunt, ad recipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ, alias non recepturis, ut placeant marito, aut patri: ergo etiam ex appetitu naturali visionis Dei potest quis moveri, ad eliciendos actus supernaturales, & meritorios illius.

45 Sententia M. evoluto fœculo celebratissimi. Solutioni præmissa.

Hoc, & sequenti arg. convincitur doctissimus quidam Thomista, ut in oppositam inclinet sententiam, in quo nequaquam est immitandus: tum propter dicta, quæ minime salvari possunt in principijs Thomistarum. Tum, & maxime, quia ipse consequentia ductus, illud, *facienti quod est in se, Deus non denegat gratiam*, explicat de operante ex viribus naturæ, quod in nostris principijs, valdè absurdum reputatur. Undè ad arg. concessa mai. Vel illa prætermissa neganda est min. Ad primam eius probationem negandum est antecedens: neque illorum Theologorum sententiam ullatenus admittimus. Nam licet possit quis ex inani gloria conari conaturali elicere actum internum fidei, conatus tamen iste, est omnino inefficax, & improportionatus, ad actum illum imperandum

prop-

propter dicta. Quare ut actus ille eliciatur, neceſſe eſt, quod Deus ulterius miſericorditer voluntatem eius ad piam affectionem moveat, & hæc ad actum fidei: in quo caſu, inanis gloria tantum concomitanter, & non influxive ſe habebit.

Exemplū 2 fugatur

Ex quo ad ſecundum exemplum, pariter dicatur, quod licet poſsit quis ex vanagloria, aut alia intentione venialiter peccaminoſa, moveri ad confitendum peccata, ſecundum quod dicit de naturali eorum relatione, aut de alijs actionibus naturalibus, ad id concurrentibus: quia, ſcilicet, aliquę earum, tanquam partes ad integrantes Sacramentum, ad cauſandam gratiam concurrant; concurrunt tamen ut elevatæ per ſupernaturale auxilium: ad habendam autem attritionem ſupernaturalem, non poteſt ex illo motivo moveri. Quod præcipue verum debet eſſe apud Thomiſtas, qui non admittunt actum ſimul bonum, & malum moraliter: talis enim attritio bona ex ſe eſſet, & mala ex motivo innanis gloriæ.

Inſt. contradicta, ei. ſolut.

Sed dices: ergo per peccatum veniale impeditur gratia Sacramentalis Pœnitentiæ; quod videtur valdè durum, & contra omnem Theologorum ſententiam. Reſpondetur diſtinguendo conſequens: per peccatum veniale, quod tantum concomitanter ſe tenet, nego conſequentiam: influxive in dolorem, concedo conſequentiam. Dum ergo peccatum in dolorem influit, aufert ſupernaturalitatem eius ad eſſentiam Sacramenti requiſitam; quare, & aufert Sacramentum, & fructum illius.

Diſpellun tur alia exempla.

Ad exempla autem, quæ in ſecunda probatione adducuntur, ſimiliter dicatur, quod ex intentione naturali, potest quis moveri ad actus externos, qui naturales ſunt, quibus aut contrahit matrimonium, aut Miſſam celebrat, aut recipit Euchariſtiam, aut peccata confitetur; non autem poteſt moveri ad actus internos, & ſupernaturales ad id ipſum requiſitos.

Sed contra hanc ſolutionem inſtabis. Actus naturalis honeſtus nequit movere ad actus pravos, & peccaminoſos: *non enim ſunt facienda mala, unde veniant bona*; ſed actus externi prædicti eſſent peccaminoſi, & ſacrilegi, niſi provenirent ab actibus internis, & ſupernaturalibus: ergo ad hoc debet etiam intentio illa naturalis movere. Min. conſtat: quia ſacrilegium eſt, peccata confiteri, Miſſam celebrare, & contrahere matrimonium ſine ſupernaturali diſpoſitione: ergo. Ex quo ulterius infertur idem eſſe dicendum; & ſi intentio naturalis ſit venialiter peccaminoſa. Et ratio eadem eſt. Nam qui ex intentione venialiter peccaminoſa, v. g. ex intentione conciliandi bonam famam apud confeſſarium, ponit actionem externam confitendi peccata, poteſt non peccare mortaliter; at mortaliter peccaret neceſſario, ſi non imperaret actum internum, ſupernaturalemque diſpoſitionem; cum accedere ad Sacramentum ſine ea, peccatum mortale ſit: per actionem ergo illam peccaminoſam imperat etiam actus ſupernaturales. 46 Inſt. ab inconv.

Reſpondetur: quod licet ponere prædictos actus externos, ſine interna diſpoſitione, ſit peccatum mortale, & ſacrilegium; ut tamen hoc vitetur, non eſt neceſſe quod actus imperans actiones internas, imperet etiam & internam diſpoſitionem; ſed ſufficit, ſi dum actiones illæ externæ, per actum naturalem imperantur, ponantur pariter, & internæ ſupernaturales, quamvis non ab actu naturali, ſed ab alio ſupernaturali imperante: hoc enim modo actiones externæ non redduntur ſacrilegæ, ſed iuxta conformitatem actionis naturalis imperantis; bonæ quidem, ſi ipſa fuerit bona, malæ autem venialiter, ſi ipſa talis fuerit. Per quod etiam conſtat ad id, quod additur. 47 Solutio præced. inſt.

Secundo arg. ex prædicto M. & eſt ratio, quam ipſe vocat à priori: quia virtutes ſupernaturales ſubduntur noſtræ voluntati: conferuntur 48 1. In ordine obiectio, & 2. ex eodem Sap. M.

cur enim per modum habituum: habitibus autem utimur cum volumus; quod præcipue verum est, si talis usus non destruat finem, ad quem datur habitus; sed quando aliquod principium operativum subditur nostræ potestati, illo uti possumus, quando voluerimus, & ex quocumque motivo non destruente usum proprium illius: ergo cum finis extrinsecus naturalis, & honestus, non destruat usum proprium habitus supernaturalis, ex motivo illius tali habitu uti possumus. Quod confirmat ex D. Thom. 2. 2. quæst. 171. art. 2. ubi probat propheriam non esse habitum, quia ipsa non potest uti Propheta quando voluerit. Et quæst. 12. de verit. art. 5. ad 3. asserit quod prophetia iam habita potest uti Propheta ad malum finem. Idemque docet 3. part. quæst. 63. art. 2. de charactere Sacerdotali, quod nimirum potest Sacerdos illo abuti. Idemque communiter dicitur de gratijs gratis datis, & si sint supernaturales.

49 Occurritur obiectin. Viri Doctissimi.

Ad hoc arg. respondetur distinguendo mai. Virtutes supernaturales subduntur nostræ voluntati per suam naturam, nego mai. ut constitutæ per gratiam, concedo mai. & disting. est min. ea ratione, qua nostræ subduntur potestati, concedo min. qua ei non subduntur, nego min. & consequentiam: sicut enim per virtutes supernaturales constituitur voluntas potens illarum operationes elicere; ita pariter per vires supernaturales, & non aliter, potest illis uti, easque imperare: dominium enim super actus supernaturales, sicut & eorum continentia, solum per vires supernaturales haberi potest.

Satis fit confirmationi.

Ex quo ad confirmationem dicimus, rectè probasse D. Thomam prophetiam non esse habitum, quia non possumus uti, quando volumus, neque per vires naturæ, neque per vires gratiæ. Virtutibus autem supernaturalibus, licet non per vires naturæ, per vires tamen gratiæ, quando nobis placet, uti possumus. Id autem quod additur de prophetia iam habita, quod illa male uti potest Propheta; potius nocet, quam favet parti oppositæ: nam inde non colligitur, quod ex malo fine, possit actus propheticus imperari, sed potius quod actu prophetico ex gratia habito, non solum quo ad elicientiam, sed quo ad applicationem, potest quis male uti, illum in pravum finem ordinando, ut in finem avaritiæ, vel vanitatis ordinando; quod non est ad rem.

Alijs explis occurritur.

Ad id, quod dicitur de charactere Sacerdotali, quod potest Sacerdos illo male uti; dicatur, hoc posse accidere, quatenus ex pravo fine potest ponere actus naturales, & externos, qui elevantur physice ad causandam gratiam, aut ad convertendum panem in Corpus Christi: sicut, & actiones pure naturales, ut ablutio exterior, elevatur etiam ad causandam gratiam. Ad exemplum autem, de alijs gratijs gratis datis, dicendum, sicut de prophetia diximus, vel de accessu ad recipienda Sacramenta; quod qui illas habet, potest ex motivo naturali, etiam pravo, ad actiones naturales concurrentes, applicari. Vel quod actu earum, iam elicito; potest in malum finem uti: nunquam tamen, ex tali fine, vel alio pure naturali, poterit ad illarum actus supernaturales applicari.

§. ULTIMUS.

QUOMODO SIT INTELLIGENDA ratio Divi Thomæ.

50 Quid ex dictis habeatur pro intellig. medij à D. Th. assumpti.

EX dictis conclusionibus præcedentibus constat, quod appetitus, quem pro medio assumpsit D. Thomas, ad probandam possibilitatem visionis beatificæ, non est appetitus innatus illius, neque appetitus aliquis naturalis elicitus ex motivo supernaturali procedens, neque tandem appetitus aliquis naturalis efficax efficacia aliqua conditionata, vel extrinseca, sive ex motivo supernaturali, sive ex naturali

rali præcedat. Reſtat ergo pro complemento dubij explicare, qualis ſit talis appetitus, & qualiter ex illo poſsibilitas viſionis probetur.

51 Diverſitas inter S.D. Diſcip. & quid ſenſerint Caj. & à S.Th.

Circa quod adhuc non eſt una mens apud Thomiſtas. Nam Caietan. quem ſequitur M. à S. Thoma, aſſerit rationem D. Thomæ procedere de appetitu ſupernaturali elicito, qui ſequitur cognitionem ſupernaturalium effectuum: qui appetitus, naturalis vocatur à D. Thoma; non quia talis abſolutè ſit, ſed ex ſuppoſitione elevationis. Ex quo iudicat Caietan. poſſibilitatem viſionis, demonſtrative, & evidenter, probari à D. Thoma; cum appetitus iſte, cum illius poſsibilitate connectatur. Sed explicatio iſta magis communiter reijcitur, quia non videtur ad intentum D. Thomæ. Primò. Quia hæc ratio, eadem eſt cum alia, quâ ad idem intentum utitur S. D. 3. contr. gent. cap. 50. & 51. ut iam vidimus; ſed in illa ratione expreſſe loquitur de appetitu naturali, cum loquatur de appetitu, qui conſequitur ad Angelum ex vi cognitionis Dei per propriam ſubſtantiam: ergo. Secundò, quia loquitur de appetitu, qui conſurgit viſis effectibus; ſed effectus ſupernaturales non videntur, neque per lumen naturæ, neque per lumen fidei, quod eſt eſſentialiter obſcurum: ergo loquitur de appetitu, qui conſurgit ex viſis effectibus naturalibus; hic autem quo ad ſubſtantiam naturalis eſt: ergo. Tertiò, quia loquitur de deſiderio omnibus communi; ſed fides eſt propria fidelium: ergo non loquitur de deſiderio, qui conſequitur fidem.

52 Aliorum ſenſus & eorund. adhuc diviſio.

Qua propter alij dicunt, quod ratio D. Thomæ procedit de appetitu naturali elicito viſionis Dei, prout Authoris naturæ, quæ prout ſic, non eſt ſupernaturalis. Sed iſti dividuntur inter ſe, alijs conantibus, appetitum iſtum eſſe efficacem, alijs tantum eſſe inefficacem: ſed nihilominus efficaciter, & demonſtrative, probari ex eo, formaliter, & immediatè poſsibilitatem viſionis Dei, ut Authoris naturæ; identice tamen, & mediate, etiam viſionis illius, prout ſupernaturalis Authore: quia quantumvis appetitus inefficax; eſt tamen appetitus univerſalis, qui ſaltim in aliquibus debet ſuum effectum conſequi: ſicut dicitur de voluntate illa generali, qua Deus vult, omnes homines ſalvos fieri.

53 Senſus præced. reijcitur.

Sed explicatio iſta minus placet, quam præcedens: & in primis videtur aperte falſum talem appetitum eſſe efficacem: quod ſic oſtenditur. Primò; quia vel dicitur efficax, quia in nullo fruſtratur, & hoc evidenter eſt falſum; cum plures ſint, qui appetunt beatitudinem, quam non conſequentur: vel quia in omnibus non poteſt fruſtrari; & hoc etiam eſt falſum: nam cum talis appetitus etiam reperiretur in ſtatu puræ naturæ, in illo, in omnibus fruſtraretur: ergo. Secundò: quia appetitus, qui non connectitur cum medijs ſufficientibus ad conſequtionem rei deſideratæ, inefficax eſt; ſed talis eſſet ille appetitus: nam media ad videndum Deum, etiam ut Authorem naturæ, ſunt ſupernaturalia; ac proinde ſupra connexionem appetitus naturalis: ergo.

Reijcitur etiam id, in quo AA. ſolution. conveniunt.

Contra id autem, in quo huius explicationis AA. conveniunt, obſtat etiam primò; quod hic loquitur D. Thomas de viſione Dei, ſecundum quod eſt ſupernaturalis: ergo ſi hæc ex appetitu naturali demonſtratur, aliquid ſupernaturale poterit ex principijs naturalibus demonſtrari; quod eſt fere contra omnes Theologos. Mai. in qua eſt. Difficultas, probatur. Tum, quia de ea viſione loquitur in prædicta ratione, quam per primam probaverat; ſed per primam probaverat viſionem ſupernaturalem, ut conſtat teſtimonijs Sacræ Scripturæ, quibus innititur: ergo. Tum quia, de ea viſione loquitur; ad quam in art. 2. requirit eſſentiam Divinam unitam per modum ſpeciei, & in art. 5. lumen gloriæ ſupernaturale; ſed

sed hæc visio est supernaturalis quo ad substantiam : ergo.

Validius reijcitur illor. DD. sensus.

Quod confirmatur. Quia visio Dei, prout est Author naturæ, est supernaturalis quo ad substantiam: ergo si hanc demonstravit ex principijs naturæ, aliquid supernaturale quo ad substantiam ex eis demonstravit. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Tum ex dictis, quia etiam ad istam visionem requiritur unio essentiæ Divinæ per modum speciei impressæ, & lumen supernaturale elevans. Tum, quia Deus prout in se est Author naturæ, & quidditative, est aliquid supernaturale : ergo cum visio deberet illum attingere, prout est in se, & quidditative, attingeret illum, prout est aliquid supernaturale : visio ergo ipsa esset supernaturalis. Tum, quia saltim visio illa connecteretur cum visione Dei, prout est Author supernaturalis : neque enim prout est Author naturæ videri potest, quin ut Author supernaturalis videatur ; sed nihil naturale potest cum aliquo supernaturali quo ad substantiam connecti : ergo. Tandem quia licet naturale cum supernaturali connecti posset, minime tamen potest identificari ; at visio illa identificaretur cum visione Dei, ut Authoris supernaturalis : neque enim potest per aliquem actum videri sub una formalitate, quin sub alia videatur : ergo.

54 Quare dicendum est rationem D. Thomæ, procedere ex desiderio naturali, elicito, & inefficaci, ex naturali motivo procedenti, scilicet, ex visis effectibus naturalibus, terminarique ad visionem Dei, prout est in se ; per illudque possibilitatem visionis, non demonstrative, sed congruenter probasse. Sic magis communiter Thomistæ. Undè quando D. Thomas in hoc art. asserit, quod hoc desiderium non potest remanere inane, & in 3. contra gent. cap. 51. Quod est impossibile quod frustretur ; intelligendus est, quod moraliter non potest manere inane, & similiter quod est moraliter impossibile illud frustrari ; licet sit possibile physice, aut metaphysice. Cuius ratio ea est, quia cum desiderium istud, sit ita generale, & in tot sapientibus repertum, non potest prudenter iudicari illud frustraneum esse. Præcipue, cum illius impossibilitas, & eiusdem termini, nulla ratione possit ostendi. Quare ratio hæc apta etiam est ad convincendos Gentiles, ita ut prudenter non possent illi dissentire ; & ideò D. Thomas ea contra illos usus fuit. Neque aliud est necesse, neque possibile, ad probanda supernaturalia mysteria rationibus naturalibus : sic ergo fecit D. Thomas. Et hæc de hoc dubio, applicanda litteræ M. in 4. dist. 49. §. *Solet etiam.*

Intelligentia rationis principij ex mente Authoris.

***

DISPUTATIO SECUNDA.

DE SPECIE AD VISIONEM DEI REQUISITA.

DUBIUM PRIMUM.

UTRUM SIT POSSIBILIS SPECIES ALIQUA impressa creata Deum quidditative repræsentans?

§. I.

ALIQUA SUPPONUNTUR.

N. 1. 1. Supp. contra alios quosque & prob. ex Præcept. Angel.

ANtequam ad propositam difficultatem deveniamus, primò supponendum est, quod lumen gloriæ non gerit munus speciei impressæ ad videndum Deum. Quæ suppositio contra P. Vazquez, & Arcon, etc communis apud Theologos, & constat primo ex D. Thoma hic art. 2. asserente quod ad visionem Dei, *duo requiruntur, scilicet, virtus visiva, & unio ei visæ cum visu :: sicut similitudo lapidis est in oculo per quam fit visio in actu.* Idem expresse docet art. 5. ad 2. ubi sic habet: *lumen istud, non requiritur ad videndum Dei essentiam, quasi similitudo, in qua Deus videatur, sed quasi perfectio quædam intellectus confortans ipsum ad videndum Deum* : de quo insuper videri potest 3. contra gentes cap. 53. & in 4. dist. 49. quæst. 3. art. 1. & 3. & ibidem ad Anibal. art. 1. & quodlib. 7. art. 1. quæ si legisset, aut voluisset attendere P. Vazquez non posset de mente S. D. dubitare.

2 Prob. insuper triplici ratione.

Deinde probatur eadem suppositio ratione. Primò. Quia lumen gloriæ est virtus subiective determinans, & elevans potentiam ad intelligendum : species autem impressa est objectiva determinatio huius virtutis : ergo lumen nequit esse species impressa. Secundò, quia species impressa concurrit ex parte obiecti tanquam repræsentatio illius ad intellectionem : ab obiecto enim, & potentia paritur notitia ; sed lumen non concurrit ex parte obiecti, sed ex parte potentiæ, neque est obiecti repræsentatio: ergo. Tandem quia ex oppositio sequeretur, quod ad nullam cognitionem sive sensitivam, sive intellectivam necessaria esset species aliqua impressa, sed ad id sufficeret lumen cognoscitivum, quod etiam munus speciei, & illius concursum supleret; quod est contra omnes Philosophos Durando excepto. Quod si lumini naturali hoc munus denegatur ; nulla esset ratio, cur saltem non concederetur lumini supernaturali, & sic lumen fidei, doni intellectus, scientiæ, & sapientiæ sufficerent, sine speciebus superadditis, ad proprias cognitiones eliciendas ; quod est aperte falsum.

3 2. Obiectio contra supp. & ratio probatio.

Nec refert si dicas primò, quod D. Thomas hic art. 2. asserit, quod similitudo requisita ad videndum Deum est lumen gloriæ confortans intellectum ; sed hæc similitudo est species impressa : ergo. Secundò, quia hoc ipsum adhuc expressius traditur ab eodem S. D. quodlib. 7. art. 1. ubi sic habet: *lumen gloriæ ab essentia Divina descendens facit hoc respectu Divinæ essentiæ in intellectu, quod facit respectu aliorum intelligibilium, quæ non sunt hæc tantum, species rei intelligibilis, simul & lumen* : ergo lumen gloriæ, non solum habet rationem virtutis ex parte potentiæ, sed etiam munus speciei.

Diruitio obiect.

Ad primam authoritatem respondetur, quod quando D. Thomas vocat lumen gloriæ similitudinem Dei, non intelligit esse similitudinem per modum repræsentationis, qua obiectum uniatur potentiæ, sed per modum cuiusdam participationis Divini intellectus, qua illi in

hoc, quod est posse Deum intuitive videre; assimilamur præterquam, alia similitudine opus est ex parte obiecti, ut ibidem asserit D. Thomas. Ad secundam dicatur, verba illa intelligenda esse, quo ad unionem rei intellectæ cum intellectu, ad hunc sensum: quod sicut supposito lumine, & specie, obiectum, non medio alio, unitur potentiæ; ita supposito lumine gloriæ, essentia Divina, non medio alio, sed per se ipsam unitur intellectui: sed in hac unione exercet, & munus speciei, & obiecti cogniti.

4 2. Supp. contra Egid. quæ etiã probat.

Secundò supponendum est, de facto non dari speciem aliquam impressam creatam ad intuitive videndum Deum, sed quod ipsa essentia Divina gerit munus speciei. Suppositio hæc etiam est communis, contra Egidium à Præsentatione, & probatur. Quia tunc solum obiectum indiget specie impressa à sua entitate distincta, cum per se ipsum non potest uniri potentiæ; vel quia non est satis proportionatum, vel satis ei coniunctum; sed Divina essentia, in esse obiecti intelligibilis, est satis proportionata cum intellectu lumine gloriæ illustrato, & insuper intime illi præsens: ergo. Mai. asseritur à D. Thoma infra quæst. 56. art. 1. & ea probat nullum Angelum habere speciem intelligibilem à sua substantia distinctam ad sui intellectionem. Et illius ratio est: quia species eo dantur, ut supleant vices obiecti: undè, & illius Vicariæ dicuntur: ergo quando obiectum per se ipsum, id, quod faceret species, facere potest; supersiue ponentur species ab eo distinctæ.

5 Opiniones DD referuntur.

His suppositis: circa præsentem difficultatem, quæ de potentia absoluta procedit, est duplex extreme opposita sententia. Prima affirmativa, quæ communiter tribuitur Scoto, de quo aliqui ex eius discipulis dubitant: eam tamen absolute defendunt Suarez, Vazquez, Molina, Valentia, Alarcon, Arriaga, Oviedo, & alij Recentiores magis communiter. Secunda est negativa, quam tenet D. Thomas, cum omnibus eius discipulis, Divus Bonaventura, Alensis, Durandus, & ex PP. Societatis, eandem sequitur Granados, Lugo, & Arrubal cum alijs paucioribus. Eandem sequitur Egidius Romanus S. D. discipulus, & auditor, qui in suo castigatorio art. 1. vocat divinitus revelatam. Pro veritatis ergo resolutione sit.

§. II.

UNICA CONCLUSIO.

REPUGNAT, ADHUC POtentia Dei absoluta attenta, species aliqua creata Deum quidditative repræsentans.

6 Matura animadv Authoris.

NOn indigemus probare hanc esse mentem D. Thomæ; cum ipsi adversarij eum sibi contrarium fateantur. Quare tantum nostrum erit eandem veritatem rationibus S. D. probare. Tres ergo affert in hoc articulo, quarum primam sic proponit. *Sicut dicit Dionysius 1. de Divinis nominibus, per similitudines inferioris ordinis rerum, nullo modo superiora possunt cognosci; sicut per speciem corporis, non potest cognosci essentia rei corporeæ: multo igitur minus per speciem creatam quamcunque potest essentia Dei videri.*

7 Prob. 1 conclusio 1. ratione D Thom. expolita.

Ratio hæc D. Thomæ valdè profunda est, & ex proprijs speciei efficaciter convincens intentum. Pro cuius intelligentia, distinguendi sunt cum ipso S. D. hic art. 4. quatuor gradus, vel ordines immaterialitatis rerum, quibus correspondent quatuor alij gradus, immaterialitatis specierum: primus est rerum sensibilium, quæ sunt in materia individuali; quarum immaterialitas consistit in quadam actualitate sufficienti ad immutandum sensum: & huic correspondet primus gradus specierum sensibilium representantium res in singulari, & secundum conditiones individuales. Secundus gradus, est quidditatum rerum ma-

te-

quenter identificat secum ultimam actualitatem à toto genere entis, estque actus purus, tàm in linea essendi, quàm in linea operandi, aut intelligibilis; sed quia est actus purus in linea essendi, nequit esse per aliquid à se distinctum, & quia est in linea operandi, nequit operari, aut intelligere per actionem à se distinctam: ergo si etiam est in linea intelligibilis, nequit, prout est in se, intelligibilis reddi per aliquid à se distinctum, neque potest ad sui intellectionem concurrere.

Roboratur 1. ead. ratio.

Confirmatur hæc ratio primò. Non minus ratio proxima intelligibilis passivi est perfectio simpliciter, simplex quam ratio proxima active intelligentis; sed propter secundum implicat, quod Deus, qui est actus purus, in ratione intelligentis non identificet secum vim proximam intellectivam: ergo & propter primum implicabit, quod Deus qui est actus purus, in ratione passivi intelligibilis, non identificet secum speciem impressam, quæ est forma constituens illum proxime intelligibilem.

Roboratur 2.

Confirmatur secundò. Sicut amabilitas passiva se habet ad Deum, ita passiva intelligibilitas: utrunque enim ad illius prædicata, & eodem modo consequitur; sed quia Deus est actus purus, ita ratione sui est amabilis, quod implicet constitui talem per aliquid creatum, sive proxime, sive radicaliter: ergo implicabit etiam quod constituatur intelligibilis per aliquid creatum, sive proxime, sive radicaliter.

13 1. Effugium rationis.

Dices primò huic rationi, quod de ratione actus puri in linea intelligibilis solum est, quod identificet intelligibilitatem proximam, qua infinito modo est intelligibilis: ad hoc autem solum potest essentia Divina per modum speciei fœcundare; & non species ilia creata, quæ Deum finito tantummodo intelligibilem repræsentaret. Sed contra primò: quia si semel admittitur species creata Deum quidditative repræsentans, esset etiam possibilis species aliqua creata, quæ Deum infinito modo cognoscibilem, immò & modo comprehensivo repræsentaret: ergo. Antecedens partim iam constat ex ratione præcedenti: species nanque, quæ Deum quidditative repræsentaret, deberet cum eo convenire in gradu immaterialitatis, qui est actus purus; sed huic speciei nihil deficeret, quo minus repræsentaret Deum infinito, & comprehensivo modo: ergo. Quod amplius constabit ex ratione sequenti.

Effugium AA redarguitur.

Contra secundò, quia de ratione actus puri in linea amabilis, non solum est quod identificet secum amabilitatem proximam, qua modo infinito, à se ipso amatur, sed etiam eam, qua modo finito amatur à creaturis: neque enim Deus est, prout in se amabilis à creaturis per aliquid creatum, sed per suam bonitatem, quæ talis est per essentiam: pariter ergo de ratione actus puri in esse intelligibilis, non est solum, quod identificet secum intelligibilitatem proximam, qua modo infinito est intelligibilis, sed & qua modo finito.

Redargu. 2.

Tertiò. Quia ea ratione, qua Deus identificat secum suam intelligibilitatem radicalem, qua in esse talis per suam essentiam, præcisive à munere speciei impressæ constituitur; identificat etiam suam intelligibilitatem proximam: neque aliter conceptus actus puri in Deo salvaretur; sed identificat secum suam intelligibilitatem radicalem, qua intelligibilis est non solum modo infinito, sed etiam finito: ergo identificat secum suam intelligibilitatem proximam, qua non solum modo infinito, sed etiam finito, est intelligibilis.

Redargu. 3.

Et omnium ratio est: quia modus finitus amabilitatis, aut cognoscibilitatis, non se tenet ex parte rei amabilis, aut cognoscibilis in Deo, nisi tantum extrinsece, & denominatione desumpta ab amore, & cognitione, quæ in se sunt finita: quidquid autem ex parte Dei, sive ad movendum, sive ad termi-

Ratio omnium redditur.

nandum cognitionem quidditativam, & amorem, se tenet ex parte Dei, infinitum in se, & intrinsece est, finito tamen modo attactum. Undè sicut Deus identificat secum, non solum id, quo est infinite, sed etiam finite participabilis; pariter, & identificat secum id, quo est, non solum infinito, sed & finito modo intelligibilis, & amabilis.

14 2. Effugiū AA.

Dices secundò, quod de ratione actus puri est, quod identificet secum intelligibilitatem proximam ei intrinsecam, non autem extrinsecam; species autem impressa solum est intelligibilitas extrinseca prexima, ut constat in specie, qua unus homo, aut Angelus, alterum intelligit. Sed contra primò, quia hæc solutio petit principium: ratio enim adducta, ex eo quod Deus est actus purus, in linea intelligibili, probat respectu illius, nullam esse intelligibilitatem extrinsecam, aut ab eo realiter distinctam, sed omnem debere esse illi identificatam: ergo dicere quod non debet identificare intelligibilitatem extrinsecam, est petere principium.

Recluditur 1. effugium.

Secundò, quia si solutio illa staret, posset etiam quis dicere, quod de ratione actus puri, non est quod identificet secum omnem sui amabilitatem, sed tantum intrinsecam: insuper, & quod de ratione illius, non est quod identificet secum omnem potentiam, sed tantum intrinsecam, & id tandem dicere de omnibus alijs Dei attributis; quod est absurdum: manet ergo fixum, quod de ratione actus puri in aliqua linea est, quod secum identificet omnia, quæ ad illam lineam pertinent. Et huius ratio à priori ea est: nam si aliquid non identificaret, vel illud esset actus, vel potentia: si actus, se haberet in potentia ad illum: si autem potentia, se haberet per modum actus incompleti; utrumque autem rationem actus puri destruit: ergo.

Recluditur 2.

15 Ult. AA. effugium.

Tandem dices: quod licet essentia Divina sit seipsa proxime intelligibilis ab intellectu Divino; ab intellectu tamen creato, non est se ipsa proxime intelligibilis, sed ratione voluntatis Divinæ ad id intellectum creatum libere moventis; quem concursum libere suspendere potest, & loco illius speciem creatam subrogare, quæ illius gerat vices. Sic refert Illustriss. Godoy ex aliquibus Scotistis.

16 Effugium ocluditur 1.

Sed solutio hæc, minus sufficiens, minusque doctrinalis est, quam præcedentes. Et in primis possunt contra illa omnia argumenta facta instaurari, ut facilè constabit consideranti. Deinde obstat primò. Quod aliud est Deum libere concurrere per modum obiecti motivi, & proxime intelligibilis cum intellectu creato; & aliud quod concurrat formaliter per voluntatem liberam: sicut aliud est quod libere concurrat ad suppositandam humanitatem, & aliud quod huiusmodi suppositatio fiat à Deo formaliter per voluntatem liberam. Primum est verum: sed ad id sufficit quod libere intellectum humanum perfundat lumine gloriæ, libereque illum applicet ad intelligendum: sicut ut libere terminet humanitatem, sufficit quod libere applicet suam subsistentiam, qua formaliter terminat. Secundum autem est manifeste falsum: nam ad id erat necesse quod voluntas Dei libera, prout ab essentia distincta formaliter, fœcundaret intellectum creatum ad Dei intellectionem; quod est manifeste falsum: hoc enim munus convenit essentiæ Divinæ, prout ab attributis distinctæ, sicut, & munus terminandi humanitatem, convenit subsistentiæ verbi, prout à reliquis prædicatis Divinis distinguitur.

Ocluditur 2.

Secundò, quia licet munus hoc exerceret Deus per suam voluntatem liberam, non solum effective, aut applicative, sed etiam formaliter; ac proinde posset illius suspendere concursum; male infertur, quod loco illius posset aliquid creatum subrogare, ad sui quidditativam cognitionem: quod sic ostenditur. Nam licet denominatio

terialium, quæ, licet in re habeant esse in materia individuali: per intellectum tamen ab ea abstrahuntur: & huic etiam correspondet secundus gradus specierum à phantasmatibus abstractarum repræsentantium quidditates, & naturas materiales, à singularibus abstractas.

Continuatur expensio classis. ad idem intentum.

Tertius est rerum spiritualium, quæ habent esse omnino separatum a materia; non tamen à potentialitate: & tales sunt Angeli. Et huic correspondet gradus specierum intelligibilium, quæ non sunt à phantasmatibus abstractæ; habent tamen ad mixtam aliquam potentialitatem, quales sunt species, quibus Angeli cognoscunt. Quartus est illius entis, quod est separatum, non solum à materia physica, sed etiam à metaphysica, ita ut nullam includat potentialitatem: & hoc est solus Deus, qui solus est actus purus, & omnem potentialitatem excludens. Cui etiam debet correspondere species aliqua ab omni materia separata, quæ sit etiam actus purus.

8 Modalitas rationis D. aperitur.

Ex qua suppositione; sic explicatur ratio D. Thomæ. Species quidditative repræsentans aliquod obiectum, debet esse eiusdem, vel superioris gradus immaterialitatis cum illo; sed nulla species creata, potest esse eiusdem, & multo minus superioris immaterialitatis cum Deo: ergo nulla species creata potest quidditative repræsentare Deum min. ex dictis constat: nam gradus immaterialitatis, in quo est Deus, est summæ, & purissimæ actualitatis, per exclusionem omnis potentiæ, tàm physicæ, quàm metaphysicæ; quod nulli rei creatæ convenire potest.

9 Prob. min. principaliter assumpta.

Quare tota difficultas reducitur ad probationem maioris, quæ probatur primò à D. Thoma, authoritate D. Dionysij, ex quo eam desumpsit. Secundò inductione ibi insinuata, quia per species sensibiles non possunt quidditative cognosci quidditates rerum materialium: nec per species abstractas à phantasmatibus substantiæ spirituales: econtrario autem potest accidere: nam per species intelligibiles possunt quidditative cognosci substantiæ materiales, & per species abstractas à phantasmatibus obiecta sensibilia; sed huius nulla potest ratio assignari, nisi quia species quidditative repræsentans debet esse, vel eiusdem, vel superioris gradus immaterialitatis cum obiecto repræsentato: ergo.

10 Evasio prob. præced. & eius impug.

Dices: non ea ratione, sed quia species sensibilis est improportionata cum quidditate materiali, & species abstracta à phantasmatibus, cum quidditate spirituali, in ratione habitudinis repræsentativę. Sed contra est: quia hæc improportio, in nullo alio potest fundari nisi in materialitate speciei, quam excludit obiectum; sed omnis species creata includit materiam metaphysicam, quam Deus omnino excludit: ergo nulla species creata potest esse proportionata in esse repræsentativo cum Deo.

Prob. 3. mai. principal.

Tertiò probatur eadem mai. & hoc amplius confirmatur. Nam sicut ratio intellectivi sumitur ab immaterialitate, ita ratio intelligibilis, ut ex Philosoph. probat D. Thomas infra quæst. 14. art. 1. Et sicut potentia intellectiva est virtus, qua aliquid proxime intellectivum constituitur, ita species impressa est virtus, qua obiectum proxime intelligibile redditur; sed implicat potestas proxima intellectiva, quæ non sit eiusdem gradus immaterialitatis cum substantia intelligente: ergo & implicat species impressa quidditativa alicuius obiecti, quæ non sit eiusdem gradus immaterialitatis cum illo.

4. Prob. ead. mai.

Quartò probatur eadem mai. Quia non minus species quidditative repræsentans debet convenire in immaterialitate cum obiecto repræsentato, quam potentia connaturaliter illud cognoscens: immò magis clare percipitur necessitas huius convenientiæ in specie, quæ est obiecti similitudo, & per illam intra potentiam constituitur, quam in potentia; sed potentia, quæ connaturaliter cognoscit aliquod ob-

iectum, debet esse in eodem gradu immaterialitatis cum illo, ut hic art. 4. probat D. Thomas; ex quo infert nullam potentiam creatam posse Deum connaturaliter cognoscere, quod etiam est verum fere apud omnes adversarios: ergo idem dicendum est de specie.

11 Instantia contrà immed. prob.

Dices ex P. Oviedo, quod potius ex hac probatione validissima fit contra nostram rationem instantia, sub hac forma: quia potentia, & obiectum debent esse in eodem gradu immaterialitatis; nulla potentia materialis potest attingere obiectum spirituale, quantumvis elevata quibuscumque principijs fingatur: ergo quia potentia, & obiectum debent esse in eodem gradu immaterialitatis, nulla potentia creata, quantumvis elevata, poterit quidditative attingere obiectum increatum. Quæ consequentia ab omnibus negatur: pariter ergo dici poterit, quod licet nulla species sensibilis possit, adhuc elevata, rem spiritualem quidditative repræsentare; species tamen aliqua creata, poterit illam repræsentare.

Impug. prædicta inst.

Sed contrà est, quod licet potentia possit ex elevatione attingere, quod connaturaliter non potest; implicat tamen quod species elevetur ad repræsentandum, quod connaturaliter non repræsentat: ergo omne quod repræsentat, repræsentat connaturaliter; ac proinde debet cum eo in eodem immaterialitatis gradu convenire. Antecedens autem probatur, reddendo disparitatem. Nam potentia comparatur ad cognitionem per modum causæ efficientis. Species autem ad repræsentationem per modum causæ formalis habentis per sua prædicata formalia repræsentare; sed nulla est repugnantia in eo, quod aliquid concurrens in genere causæ efficientis, elevetur ad faciendum id, quod connaturaliter non potest: nam cum operetur, per eliciendam operationis à se distinctæ, potest servata propria natura recipere virtutem, ut faciat id, quod connaturaliter non potest; est tamen repugnantia, ut aliquid concurrens in genere causæ formalis, elevetur ad id, quod connaturaliter non potest: nam causa formalis operatur per suam entitatem, & per sui formalem communicationem: ergo.

§. III.

SECUNDA RATIO D. THOMÆ pro conclusione expenditur.

12 Varij DD. modi D. Tho. rat. intelligendi.

SEcundò probat D. Thomas suam conclusionem hac ratione. *Essentia Dei est ipsum esse eius, ut supra ostensum est, quod nulli formæ creatæ competere potest: non potest igitur aliqua forma creata esse similitudo repræsentans videnti Dei essentiam.* Ratio hæc D. Thomæ ab aliquis Thomistis sic intelligitur, quod coincidat cum præcedenti, & solum sit maior illius explicatio: quare, scilicet, nulla res creata possit esse in eodem gradu immaterialitatis cum Deo; quia nimirum nulla res creata, potest identificare suum esse, vel esse actum purum; quod est idem apud D. Thomam. Ab alijs autem aliter intelligitur; ita, scilicet, ut constituat distinctam rationem à præcedenti: quos imitantes; sic cum eis prædicta ratio formatur.

Expenditur prædicta ratio pro cõclusione.

Munus proprium speciei impressæ est reddere obiectum proxime intelligibile; & ad illius intellectionem, tanquam virtus ipsius movere; sed implicat quod Deus constituatur proxime intelligibilis quidditative per aliquid creatum, & quod aliquid creatum sit virtus ad sui intellectionem movens: ergo. Mai. constat: nam obiectum independenter à munere speciei impressæ, est tantum radicaliter intelligibile, & per speciem impressam redditur actualiter intellectum: insuper, & per solam speciem impressam proxime ad intellectionem concurrit: ergo. Min. autem probatur ratione D. Thomæ. Nam essentia Dei est suum esse, & conse-

quen-

Validius via eadem pugnatur eod. AA. exemplo.

Quod confirmatur exemplo adducto in solutione. Magis repugnat, quod identificetur aliquid finitu cum infinito, quam quod identificetur substantia cum accidenti: maior enim distantia inter prima, quam inter secunda extrema reperitur; sed implicat quod aliqua substantia identificetur cum accidenti; quare dum species est entitative accidens, repræsentatio illius subiective, & intrinsece accepta accidens est: ergo. Tertiò, quia repræsentatio speciei subiective accepta, saltim fundatur supra esse entitativum illius, non minus quam intelligibilitas cuiuscumque rei intrinsece accepta; sed implicat quod intelligibilitas infinita identificetur cum entitate finita, aut econverso: ergo.

26 Inst impug. præced.

Nec refert, quod operationes Christi Domini sunt intrinsece finitæ, & limitatæ in esse physico, in esse autem moris infinitæ; & pariter peccatum mortale, intrinsece finitum est, non solum in esse physico, sed etiam in esse malitiæ, quæ ad genus moris pertinet, & tamen in esse offensæ est intrinsece infinitum: poterit ergo pariter species impressa, esse finita in esse physico, infinita, tamen in esse repræsetativo.

Eversio inst.

Non, inquam, refert, propter manifestam disparitatem. Infinitas enim operationum Christi Domini, & peccati mortalis in ratione offensæ, est infinitas moralis desumpta per ordinem ad æstimationem prudentum, prudenter existimantium opera Christi Domini, propter coniunctionem ad personam verbi, quam aprehendunt per modum formæ moralis, habere infinitam æstimabilitatem, & valorem; quod pariter existimant de peccato in ratione offensæ, cuius formam moralem aprehendunt personam offensam: at repręsentatio speciei non est aliquid morale, quod desumatur per ordinem ad iudicium prudentum, sed est quid reale, & physicum identificatum cum ipsa entitate speciei, & ab ea desumpta: undè si hæc est finita, & repræsentatio debet esse finita.

Contra secundam autem explicationem eiusdem solutionis, scilicet, quod repræsentatio speciei est subiective, & intrinsece finita, obiective autem, & extrinsece infinita: obstat primò. Quia spécies repræsentat obiectum, non ea ratione, qua effectus repræsentat causam, sed per formalem similitudinem intrinsecam, & subiectivam cum ipso; quod modo supponimus, constatque exemplo speciei visualis, dum formatur in speculo: ergo species, quæ quidditative repræsentat obiectum infinitum, debet esse formaliter illi similis subiective, & intrinsece, in infinitate. Tum sic; sed similitudo fundatur in convenientia: ergo species repræsentans obiectum infinitum, debet esse subiective, & intrinsece infinita.

27 2. AA. via intercidit primò.

Secundo. Quia si semel species creata, media repræsentatione finita, potest esse formalis similitudo obiecti infiniti, non est cur non sit formalis similitudo Dei quæcumque creatura, præcipue homo, qui specialiter dicitur formatus ad imaginem, & similitudinem Dei; & magis præcipue gratia habitualis, quæ est formalis participatio naturæ Divinæ: cum ergo non admittatur hoc, nec primum debet admitti.

Intercidit. 2.

Tertiò. Quia nulla forma finita in essendo potest esse formalis participatio infinitatis Dei: ergo nulla forma finita in repræsentando, potest esse formalis similitudo obiecti infiniti. Antecedens communiter conceditur, quia res formaliter participans aliquod prædicatum, habet illud formaliter; nulla autem res finita habet formaliter infinitatem. Consequentia autem probatur. Tum, quia forma, quæ esset formalis similitudo obiecti infiniti, esset formalis participatio infinitatis illius: de his enim, quæ sunt formaliter similia, prædicatum, in quo assimilantur, debet

Tertiò.

bet formaliter dici: infinitatem autem, non posset ab alio habere creatura, nisi à Deo. Tum, quia plus est ex terminis esse formalem similitudinem Dei, quam esse formalem participationem illius: omnis nanque formalis similitudo Dei, ut supernaturalis Authoris, est illius formalis participatio, non autem econverso: ergo si repugnat forma finita, quæ sit formalis participatio infinitatis Dei, repugnat etiam repræsentatio finita, quæ sit formalis similitudo obiecti infiniti.

28 Ult. inter. cid. cad. §. AA. via

Tandem impugnatur prædicta solutio, redditurque disparitas de exemplo adducto de accidenti, quod repræsentat substantiam. Ex eo nanque non repugnat, quod species, quæ est accidens, sit formalis similitudo substantiæ, quia ratio accidentis materialiter, & præsuppositive se habet ad conceptum formalem speciei, & imaginis intentionalis: si nanque in explicito, & formali conceptu similitudinis intentionalis ratio accidentis explicaretur; imago illa potius dissimilis esset obiecto substantiali, quam similis: ratio enim entis in alio est dissimilis enti per se. Ex quo sequitur, quod id, quod facit speciem accidentalem dissimilem substantiæ, non transit ad conceptum imaginis, sed materialiter, & præsuppositive se habet. Quælibet autem species creata in sui repræsentatione intrinseca, & in intrinseco conceptu imaginis, & similitudinis, finita est, & limitata: secundum istum enim conceptum, etiam est creata, & participata à Deo: quare id, quod facit dissimilitudinem cum Deo; transit ad conceptum proprium, & formalem speciei: licet ergo species accidentalis possit esse formaliter similis substantiæ; nulla tamen species creata potest esse formaliter similis Deo.

29 Ult. prædictæ 3. rat. obiant AA.

Tandem dices, quod licet sit contra conceptum speciei creatæ, & finitæ, quod repræsentet obiectum infinitum, modo infinito; non tamen est contra illum, quod illud repræsentet modo finito: sicut licet sit contra rationem cognitionis finitæ attingere obiectum infinitum modo infinito; non tamen est contra illius rationem, illud modo finito attingere.

30 Revincuntur AA. 1.

Sed contra hanc solutionem obstat primò, retorquendo exemplum adductum: licet non sit contra rationum cognitionis finitæ cognoscere quidditative obiectum infinitum ex elevatione, & participatione naturæ superioris; est tamen contra illam, quod cognoscat obiectum infinitum modo finito connaturaliter, & sine ulla elevatione: pariter ergo erit contra rationem speciei finitæ, quod connaturaliter repræsentet obiectum infinitum adhuc modo finito; sed ut supra num. 10. probavimus, omne quod species repræsentat, connaturaliter repræsentat, ita, ut non possit elevari ad aliquid repræsentandum, ad quod connaturaliter est impotens: ergo. Nec (ut tacitæ obiectioni occurramus) species naturales, quæ deserviunt fidei, & alijs habitibus supernaturalibus ad hoc elevantur, ut repræsentent aliquid, quod antea non repræsentabant; sed ad hoc præcisè, ut idem repræsentantes, aliud efficiant, scilicet, cognitionem supernaturalem, quam antea efficere non poterant.

Revinc. 2. ex probabiliori Philos. sententia.

Obstat secundò contra eandem solutionem, quod est probabilior Philosophorum sententia, quod omnis species quidditativa alicuius obiecti, & etiam comprehensiva illius; ac proinde species quidditativa Dei, debet Deum modo infinito, & comprehensivo repræsentare. Cui modo dicendi favet in primis D. Thomas 3. contra gent. cap. 49. ratione 4. ubi sic habet: *omnis intelligibilis species, per quam intelligitur quidditas, vel essentia alicuius rei; comprehendit in repræsentando rem illam.* Et paucis subiunctis; sic infert nostram conclusionem: *cum autem impossibile sit, quod aliqua species creata totaliter Deum repræsentet; impossibile est,*

volentis libere conveniat Deo formaliter per ſuam volitionem liberam ; ac proinde poſsit libere tali denominatione carere ; non inde infertur , quod effectus ille libere volentis , poſsit ab aliquo creato, Deo præſtari , loco liberę volitionis ſubrogato : ergo.

17 Pulchra rati. D. Th. forma.

Aliter hæc ratio D. Thomæ, & ſatis pulchre ab aliquibus formatur. Repugnat quod Deus ſit indiſtans , & unitus alicui rei creatæ per aliquid à ſe diſtinctum : hoc enim eſt proprium munus immenſitatis, quæ eſt cum Deo identificata ; ſed munus proprium ſpeciei impreſſæ eſt reddere obiectum intelligibile indiſtans , & unitum intellectui : ergo repugnat quod detur ſpecies aliqua impreſſa creata Deum quidditative repræſentans.

18 Evaſio vati. oppugnat.

Nec valet dicere quod per immenſitatem eſt Deus phyſice præſens omnibus rebus , non autem obiective ; per ſpeciem autem impreſſam eſt præſens obiective , & non phyſice. Contra enim eſt : nam præſentia , quam Deus habet ratione immenſitatis omnibus rebus per intimum illapſum , ac proinde intellectui creato , non ſolum eſt præſentia phyſica , ſed etiam obiectiva , ſi ex parte illius detur lumen gloriæ ſufficiens ad eam præſentiam percipiendam : neque enim alia intimior , aut arctior explicari poteſt, ut obiectum quantum eſt de ſe , ſit præſens potentiæ , & potens illam fœcundare ad ſui cognitionem : ſi ergo Deus habet præſentiam iſtam per immenſitatem ſecum identificatam, non poteſt illam habere per aliquid à ſe diſtinctum.

Explicatio oppugnat. præced.

Quod explicari poteſt. Nam unio, quam habet ſubſtantia Angeli cum ſuo intellectu per modum radicis intellectus , non ſolum eſt præſentia phyſica , ſed etiam obiectiva , & per modum ſpeciei impreſſæ ; ſed hoc , non alia ratione, niſi quia eſt unio ſubſtantiæ immaterialis cum intellectu habente proportionatam activitatem ad illam intelligendam : ergo unio , vel in diſtantia immenſitatis ; quas Deus habet cum intellectu perfuſo lumine gloriæ , non ſolum eſſet phyſica , ſed etiam obiectiva , & per modum ſpeciei impreſſæ.

Sed dices. Ex eo quod ſubſtantia Angeli ſit intime præſens , & proportionata cum proprio intellectu , licet inferatur , quod de facto non indigeat ſpecie aliqua impreſſa à ſe diſtincta , ad ſui cognitionem ; tamen non infertur hanc ſpeciem non eſſe de potentia abſoluta poſsibilem : pariter ergo dicere poſſumus, quod licet ex intima præſentia , quam Deus habet cum unaquaque re , inferatur quod intellectus non indigeat alia ſpecie ſuperaddita ad Deum cognoſcendum ; non tamen infertur prædictam ſpeciem eſſe impoſsibilem.

19 Inſtantiâ contra explic. doctr. datæ.

Reſpondetur permiſſo antecedent ; de quo merito plures dubitant ; negando conſequentiam. Et diſparitas ſtat in eo , quod nulla eſt repugnantia , quod aliqua ſpecies creata faciat reſpectu intellectus Angelici , id ipſum æquivalenter, quod ſua faciat ſubſtantia , quoad munus fœcundandi illum , & ſe ipſam repræſentandi. At maxima apparet repugnantia in eo , quod aliquid creatum faciat id ipſum, adhuc æquivalenter quoad munus præſentandi , & conſtituendi Deum in aliqua re , quod facit Divina immenſitas.

20 Inſt. diſpellitur.

Sed adhuc dices : quod licet ſit repugnantia in eo , quod aliquid creatum faciat , vel æquivalenter, id quod facit immenſitas Dei , quo ad munus præſentiæ phyſice in rebus ; nulla tamen apparet in eo, quod faciat æquivalenter , quoad munus præſentiæ intentionalis : ſicut licet ſit repugnantia in eo, quod ſpecies aliqua ſuperaddita faciat in intellectu Angelico id ipſum, quod facit ſua ſubſtantia , quoad munus præſentiæ phyſice ; nulla tamen eſt in eo , quod faciat , id ipſum, vel æquivalens , quo ad munus præſentiæ intentionalis.

21 Inſt. contra totam doctrinâ datam.

Pro ſolutione huius , vel negandum eſt , quod ſupra permiſimus,

22 Multiplex diluvio inſt.

mus, scilicet, quod intellectus Angeli possit se ipsum per speciem aliquam superadditam cognoscere; sicut hic negatur ab Illustriss. Godoy; vel reddenda est disparitas ex iam dictis: quæ consistit in eo, quod in creatis, munus præsentiæ intentionalis separari potest à munere præsentiæ physicę, non autem in Divinis: tum propter convenientiam in eodem gradu immaterialitatis, qui est indivisibilis: tum propter identitatem, quam in esse intelligibili cum ea requirit. Iuxta quem modum dicendi ratio hæc ex præcedentibus debet roborari, ut subsistat. Secundò potest reddi disparitas ex eo, quod non posse suppleri substantiam Angeli, quoad munus præsentiæ physicę, non provenit ex eius perfectione, sed ex eo, quod talis præsentia à munere radicis, & naturæ separari non potest: qui conceptus à nulla re creata potest suppleri. At non posse suppleri munus præsentiæ intentionalis per aliquid creatum in Deo, eo provenit, quia ab eius immensitate, cuius nullus effectus potest suppleri propter sui perfectionem, præstatur.

§. IV.

TERTIA RATIO D. THOMÆ proponitur.

23 Ex S. D. pro eccl. ratio.

TErtia D. Thomæ ratio sic ab eo proponitur. *Divina essentia est quid in circunscriptum, continens in se super eminenter* quidquid ab intellectu creato significari, vel intelligi potest, sed quæcumque forma creata, & creabilis est finita, & limitata ad aliquam peculiarem rationem, *vel sapientiæ, vel virtutis, &c.* ergo per nullam formam creatam Dei essentia repræsentari potest quidditative.

Prædicta 3. S. D. ratio expenditur.

Quæ ratio D. Thomæ sic expenditur: species quidditative repręsentans aliquod obiectum debet esse illi similis secundum omnia prędicata quidditativa illius; sed nulla species creata, potest esse similis Deo secundum omnia prędicata quidditativa illius: ergo. Mai. constat, nam essentia, & quidditas rei est sicut numerus: ergo sicut deficiente aliquo prędicato illius, deficit essentia; deficiente ex parte speciei repręsentatione, & similitudine alicuius, species non repręsentat quidditative illud. Min. autem probatur. Nam essentia Divina est aliquid in circunscriptum, & infinitum; omnis autem species creata aliquid determinatum, & finitum: ergo nulla species creata potest habere similitudinem cum essentia Divina secundum omnia illius prędicata.

24 Bifariam rat. ex. resæ AA. occur.

Dices primò huic rationi, quod, licet nulla species creata possit esse infinita in esse entitativo; benè tamen in esse repræsentativo: sicut licet sit accidens in esse entitativo, potest esse substantia, in esse repræsentativo. Quæ solutio dupliciter explicari potest: primò, ita ut attribuat speciei aliquam infinitatem intrinsecam, & subiectivam; sicut ratio repræsentativi est illi intrinseca. Sic aliqui insinuare videntur. Vel secundò, ita ut nullam ei attribuat infinitatem intrinsecam, & subiectivam, sed tantum extrinsecam, & terminativam, ut exemplum de specie accidentali, convincere videtur: in quo sensu magis communiter approbatur ab adversarijs sequentibus P. Suarez.

25 1. Via AA. præcluditur.

Sed neutro modo solutio evacuat vim argumenti: non primò: implicat enim repræsentationem speciei esse intrinsece, & subiective infinitam: ergo. Assumptum probatur. Primò, quia repræsentatio speciei subiective, & intrinsece, est aliquid creatum, & participatum à Deo: quidquid enim boni est à parte rei, & non Deus, creatum est, & à Deo participatum: ergo & finitum. Secundò, quia repræsentatio speciei subiective accepta, identificatur cum illius entitate; sed entitas speciei, ut concedit solutio, est finita: ergo, & repræsentatio subiective accepta.

Quod

est, quod per aliquam speciem creatam Divina substantia intelligatur.

Ité ex ratione fundamenti præd. sententiæ.

Deinde favet huic modo dicendi ratio. Quia ut aliqua species sit comprehensiva alicuius obiecti, sufficit quod repræsentet omnia illius prædicata, tàm formalia, quàm virtualia; sed hoc habet omnis species quidditativa respectu sui obiecti: ergo. Probatur min. nam in primis non potest, non repræsentare omnia prædicata illius formalia: aliter neque esset species illius quidditativa: deinde his repræsentatis, non potest non repræsentare virtualia: ea enim ratione, qua repræsentat prædicatum aliquod, formale, potentiam v. g., repræsentat ea, quæ in illo continentur. Quod confirmatur. Nam quod cognitio aliqua non pertingat ad comprehensionem alicuius obiecti, non tàm est defectus speciei, quàm defectus luminis intellectus: sicut quod discipulus per speciem M. non tantum penetret obiectum, quantum penetratur à M. non provenit ex defectu speciei, sed ex defectu luminis. Et magis ad propositum: quod beatus de facto non comprehendat Deum, non est defectus speciei, quæ est ipsa essentia Divina, sed ex defectu luminis gloriæ provenit: omnis ergo species quidditativa alicuius obiecti est etiam comprehensiva illius.

31 Absolutior AA. revintio 1

Sed quia sententia opposita est etiam apud Thomistas probabilis, probabiliter enim aliqui iudicant, quod species, quas Angelus inferior habet, superiorum, quæ sunt quidditativæ, non sunt illorum comprehensivæ, sed proportionatæ potentiæ inferioris, quæ solum quidditative, non autem comprehensive cognoscit superiores: ideò ea admissa, aliter impugnanda est prædicta solutio. Primo, quia licet sit possibilis species aliqua rei creatæ quidditativa, & non comprehensiva illius; implicat tamen species quidditativa Dei, quæ non sit illius comprehensiva. Assumptum probatur. Tum ex dictis in prima ratione. Nam species quidditativa debet convenire in eodem gradu immaterialitatis cum obiecto repræsentato; species autem, quæ conveniret in gradu immaterialitatis cum Deo, esset actus purus; ac proinde Dei comprehensiva. Tum, quia si species illa, non repræsentaret Deum sub modo infinito, magis haberet de dissimilitudine cum Deo, quam de similitudine; esset enim infinite dissimilis, & tantum finite similis; sed hoc est contra rationem speciei quidditativæ: ergo. Tum, quia ut num. 20. vidimus cum species obiectum infinitum quidditative repræsentans debeat esse repræsentative intrinsece infinita, nihil ei deficeret, quo minus infinito modo illud repræsentaret.

Tandem impugnatur eadem solutio. Quia adhuc admisso, quod sit possibilis species creata quidditativa Dei, quæ non sit illius comprehensiva; tamen admissa possibilitate primæ, non potest negari possibilitas secundæ: quod probatur. Nam si, ut species quidditative repræsentet obiectum infinitum, non requiritur quod in se habeat aliquam infinitatem intrinsecam, aut si requiritur, hoc non reputatur inconveniens, quia est in esse repræsentativo, & diminuto: ut idem obiectum modo infinito repræsentet, aut non requiretur, quod habeat in se intrinsece modum illum infinitum repræsentationis, aut si hoc requiritur non debet ab AA. reputari inconveniens; quia modus ille esset etiam in esse repræsentativo, & diminuto: quare in consequenter conceditur possibilitas primæ speciei, & negatur secundæ.

32 Ult. AA. revincuntur.

***

*** *** *** ***
*** *** ***
*** ***
***

§. V.

§. V.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

33 Objectio, & est contra 1. rat. D. Th.

PRæcipua arg., quæ contra nostram conclusionem obijciuntur, eo præcipue tendunt, vel ut solvant, vel instent rationes D. Thomæ. Obijcies ergo primò. Per species rerum inferioris ordinis possunt quidditative cognosci res ordinis superioris: ergo per speciem creatam potest Deus quidditative cognosci. Consequentia est evidens ex contradictorio principio primæ rationis D. Thomæ. Antecedens autem probatur primò. Quia per speciem, quæ est accidens, potest quidditative cognosci substantia; sed accidens est inferioris ordinis ad substantiam: ergo. Secundò, quia per speciem Angeli inferioris inferior cognoscit quidditative superiorem; sed hæc etiam est inferioris ordinis ad Angelum superiorem, quia iuxta D. Thomam infra quæst. 55. art. 3. species impressiæ in Angelis sunt inæquales iuxta inæqualitatem ipsorum: ergo. Tertiò, quia non minus requiritur proportio inter intellectum, & rem intellectam, quam inter speciem, & rem repræsentatam; sed per intellectum inferioris ordinis potest quidditative cognosci res ordinis superioris: ergo.

Diluitio 1. obiect.

Ad hoc arg. quod specialiter tangit primam rationem, respondetur negando antecedens, iuxta distinctionem ordinum, supra num. 7. ex D. Thoma desumptam. Ad primam eius probationem, neganda est min. nam species, quæ est entitative accidens, potest esse, vel superioris, vel æqualis, vel inferioris ordinis ad substantiam (ordinis, inquam, immaterialitatis, penes quem ratio cognoscibilis attenditur) quod totum constat in specie abstracta à phantasmatibus: hæc enim inferioris ordinis est ad substantiam intelligibilem, non enim abstrahit à materia communi, à qua talis substantia abstrahit: est autem eiusdem ordinis cum substantia materiali: abstrahic enim à materia sensibili, à qua talis substantia abstrahit, & concernit etiam, sicut & ipsa substantia, materiam communem: superioris tamen est, ad rem ut sensibilem, vel singularem, quia ab ea materia abstrahit, quam res illa concernit. Quare quamvis species accidentalis, in esse entis, & materialiter, sit inferioris ordinis ad substantiam; in esse tamen intelligibilis, quod attenditur penes abstractionem à materia, potest esse, vel æqualis, vel superioris.

34 Resp. contra solut. datam.

Sed dices: ergo accidens, quod est ordinis inferioris ad substantiam in esse entis, potest esse æqualis ordinis, immò superioris, in esse intelligibilis. Pariter ergo poterit dari species aliqua, quæ quamvis in esse entis, sit inferioris ordinis ad Deum, in esse tamen intelligibilis possit esse æqualis; sed hæc non esset Deus ut constat: ergo esset creatura.

Solut. replic.

Respondetur negando consequentiam, & disparitas est manifesta: accidens nanque, quod est æqualis aut superioris immaterialitatis ad substantiam, penes quod attenditur ordo cognoscibilis, est adhuc entis ens, & alteri inhærens: conceptus enim isti, inter se compossibiles sunt. Undè de facto species illa est inferior, imperfectiorque, in esse entis, substantia. At species, quæ esset eiusdem ordinis cum Deo, in esse intelligibilis; esset actus purus, & omnino impotentialis: in hoc enim ordine immaterialitatis Deus constitutus est: cum hoc autem componi nequit, quod sit Deo inferior, in esse entitativo.

35 Dilut. 2. prob. inter cond. principi secundum unã viam.

Ad secundam probationem iuxta sententiam num. 24. insinuatam, quæ asserit, quod omnis species quidditativa, est etiam comprehensiva; dicendum est, quod species, quam Angelus inferior habet superioris, est, non solum eiusdem generis, sed etiam speciei immaterialitatis cum Angelo superiori. Neque inde sequitur, quod inferior comprehendat superiorem, quia

quia ad hoc ultra æqualitatem ſpeciei requiritur æqualitas luminis. Neque inſuper ſequitur, quod omnes ſpecies ſint æquales in omnibus Angelis, quia licet omnes ſint comprehenſivæ, ſunt tamen magis, vel minus univerſales ſecundum eorum maiorem, vel minorem perfectionem. Et quidem quando Angelus ſuperior illuminat inferiorem, facit illum perfectiori modo cognoſcere id, quod antea minus perfecte cognoſcebat, non per diverſas, ſed per eaſdem ſpecies, per quas antea cognoſcebat: ſignum ergo eſt, quod nihil illius deficit ex parte ſpecierum, ſed tantum ex parte luminis.

Dil. ex. 2. prob. 1. eundem

In ſententia autem oppoſita, quam etiam probabilem inter Thomiſtas reputamus, aliter dicendum eſt eidem probationi: nimirum, quod inferioritas, quam habet ſpecies Angeli ſuperioris, quæ eſt in inferiori, eſt tantum inferioritas in ſpecie, non autem in ordine, aut gradu immaterialitatis; quia ſicut Angelus ſuperior omnem materiam phyſicam excludit, includit autem metaphyſicam; ita, & ſpecies illius, quæ eſt in Angelo inferiori: quamvis quia non pertingit ad actualitatem ſuperioris, deficiat ſpecifice.

36 Sed contra hoc inſtabis primò, ut ſpecies repræſentet quidditative aliquod obiectum non requiritur, quod conveniat cum eo in eadem ſpecie immaterialitatis: ergo neque in eodem gradu, aut genere. Patet conſequentia, quia ſpecies quidditativa non ſolum repræſentat obiectum, ſecundum gradum genericum, ſed etiam ſecundum differentialem, & ſpecificum. Secundò, quia ſpecies deſcendens ab ſpecifica immaterialitate Dei, non eſſet Deus: ergo ſi ut ſpecies aliqua repræſentet quidditative aliquod obiectum, non requiritur quod pertingat ad eius immaterialitatem ſpecificam; ut repræſentet quidditative Deum, non requiritur quod ſit Deus. Tertiò, quia duæ ſpecies inæquales ſpecifice poſſunt repræſentare quidditative idem numero obiectum: ergo & Deum; ſed iſtę non poſſunt eſſe in creatæ: ergo vel una erit in creata, & altera creata, vel utraque creata.

Sibi viam. Contra im med. dicta inſtab. multiplic.

Ad primam neganda eſt conſequentia, quam non convincit probatio. Convenientia enim ſpeciei cum obiecto in eodem gradu immaterialitatis, ſufficit, ut omnia illius prædicata, tàm generica, quàm ſpecifica, non connotative, ſed prout ſunt in ſe repræſententur: v. g. convenientia ſpeciei cum obiecto in gradu immaterialitatis excludentis omnem materiam phyſicam, ſufficiens eſt, ut ſpecies repræſentet illud, non ad inſtar rei materialis, ſed ut in ſe eſt immateriale, non ſolum generice, ſed etiam ſpecifice; licet defectus, ratione cuius non convenit cum illo in immaterialitate ſpecifica, ſit iam cauſa, ut non repræſenter illud, ſub modo tantę actualitatis, & perfectionis, quam in ſe habet: hoc autem non requiritur ad cognitionem quidditativam, ſed tantum ad comprehenſivam. Sed hoc amplius explicabitur inferius. Soluit ad 1. inſt.

Ad ſecundam dicatur, quod id, quod de formali requiritur, ut ſpecies aliqua quidditative repræſentet aliquod obiectum, eſt convenientia cum eo in eodem gradu immaterialitatis: quod autem ſpecifice ab eo deficiat, aut illud ſpecifice excedat, de materiali ſe habet ad illius quidditativam repræſentationem; licet ſe habeat de formali, & per ſe, ut repræſentatio ſit, vel non ſit comprehenſiva. Quare prius ponendum eſt, quod ſpecies quidditative repræſentans aliquod obiectum, conveniat cum eo in eodem gradu immaterialitatis: & hac poſitione facta, videndum, ſi gradus ille admittit latitudinem, ut poſsit dari ſpecies obiectum excedens, aut ab eo deficiens: quod ſi non admittat; neceſſario ſpecies quidditativa ponenda eſt, æqualis, immò indiviſibilis immaterialitatis cum obiecto. Talis autem eſt gradus immaterialita- 2. Inſt. diſolv.

tis, in quo Deus collocatur, qui est actus purus, ac proinde indivisibilis, in quo, omne quod ponitur, Deus est.

Dissolvitur etiam 3. inst.

Per quod etiam constat ad tertiam. Species enim inæquales specifice, possunt quidditative repræsentare idem obiectum, dum gradus, in quo species, & obiectum esse debent latitudinem diversitatis specificę admittit; sicut contingit in rebus creatis: secus autem, dum nullam admittit latitudinem; & talis est gradus actus puri, in quo Deus, & illius species quidditativa esse debent. Et quidem replica habet contra se evidentem instantiam: nam gradus immaterialitatis, in quo sunt Angeli, talis est naturæ, quod admittit plures Angelos specifice diversos; & tamen inde non sequitur, quod in eodem gradu, in quo est Deus, possint dari plures Dij specifica differentia distincti: ergo.

37 3. Prob. antec. princip. diluitur.

Ad tertiam probationem principalis antecedentis num. 33. propositam disting. & mai. non minus requiritur proportio immaterialitatis inter intellectum connaturaliter intelligentem, & rem sic intellectam, concedo mai. intelligentem ex elevatione, & rem intellectam, nego mai. & sub eadem distinctione min. neganda est consequentia. Immo ut supra num. 9. vidimus ex proportione requisita inter intellectum, & rem connaturaliter intellectam intulit D. Thomas hic art. 4. nullum intellectum creatum posse Deum connaturaliter quidditative cognoscere; cum quo tamen stat, quod ex elevatione illum quidditative attingat.

38 Multipliciter replicatur contra imm. dicta.

Sed contra instabis. Primò: ergo pariter, licet repugnet species impressa creata, quę connaturaliter repręsentet Deum quidditative; non tamen repugnabit species impressa creata, quę ex elevatione possit Deum quidditative repręsentare: ad id enim requiritur, quod sit in eodem grada immaterialitatis cum Deo; quod totum paritate intellectionis convinci videtur. Secundò, quia reddenda est ratio, cur ut intellectus cognoscat connaturaliter Deum quidditativè requiratur, quod sit in eodem gradu immaterialitatis cum illo; non autem ut cum ex elevatione cognoscat. Tertiò, quia de facto lumen glorię, quod est lumen creatum, est virtus Deum naturaliter cognoscens; & tamen non est in eodem gradu immaterialitatis cum Deo: ergo. Quartò, quia idem accideret, si esset possibilis intellectus creatus supernaturalis: hic enim etiam connaturaliter Deum cognosceret, nec tamen esse posset in eodem gradu immaterialitatis cum ipso.

Occurritur 1. replic. & 2.

Ad primam repl. dicatur, quod species impressa non potest elevari, ut repræsentet, quod connaturaliter non repræsentat: intellectus autem potest elevari ut cognoscat, quod connaturaliter non cognoscit, cuius disparitatis ratio supra num. 11. est insinuata. Ad secundam dicatur rationem desumi ex D. Thoma hic art. 4. quia nimirum intellectus, dum aliquid connaturaliter cognoscit, cognoscit ad modum naturæ, à qua dimanat; dum autem ex elevatione cognoscit, non cognoscit ad modum naturæ, à qua dimanat, sed ad modum illius naturæ, ad quam, & per cuius participationem elevatur: quare nihil potest materialiter cognoscere quidditativè, quod proportionem immaterialitatis suæ naturæ excedit; potest tamen illud ex elevatione cognoscere: quia tunc non attenditur natura, à qua intellectus dimanat, sed illa, ad cuius participationem elevatur.

Aliis renuntiatis fit satis.

Per quod constat ad tertiam: nam, ut diximus, ratio, ob quam intellectus requirit convenientiam immaterialitatis cum obiecto, quod connaturaliter cognoscit, est quod in connaturaliter cognoscendo non possit excedere proportionem naturę, in qua radicatur: ratio autem, quare ipsum id requirat species, est propter similitudinem cum obiecto, & præcontinentiam illius in esse intelligibilis: utrunque

aus-

autem deficit lumini gloriæ. Primum : quia non in natura creata, sed in Deo radicatur, & ab eo dimanat. Secundum, quia non attingit Deum per modum similitudinis, aut repræsentationis. Unde sine convenientia cum eo in eodem gradu immaterialitatis potest per modum virtutis elicere cognitionem quidditativam Dei, respectu ipsius connaturaliter. Sed de hoc infra ex proposito. Ad ultimam dicatur, quod ex eo impossibili utrunque sequeretur : nimirum, quod connaturaliter videret Deum, & quod non videret connaturaliter: primum, quia esset supernaturalis, sub cuius specificativo proportionato Deus clare visus contineretur. Secundum, quia cum deberet intelligere connaturaliter ad modum propriæ naturæ, in qua radicatur; si hæc esset creata, cum non posset pertingere ad gradum immaterialitatis Dei, non posset illius intellectus Deum quidditative connaturaliter cognoscere.

39 2. Object. militat specialiter contra 2. rat. D. Thom. proponitur: sub duplici forma.

Arguitur secundò, & argumentum specialiter procedit contra secundam rationem D. Thomæ, prout à nobis explicatur. Non minus est proprium Dei esse sui cognoscitivum, quam esse sui cognoscibilitatem; sed ex quo sit actus purus in esse cognoscitivi, solum sequitur, quod identificet secum cognitionem sui infinitam, & comprehensivam, non autem cognitionem finitam, quamvis quidditativam : hac enim ratione cognoscitur ab intellectu creato : ergo ex quo sit actus purus in esse cognoscibilis, solum sequitur, quod identificet secum cognoscibilitatem proximam comprehensivam, & infinitam; non autem finitam, & quidditativam. Facilius hoc ipsum formatur. Ex quo Deus sit actus purus in esse sui cognoscitivi, non sequitur quod identificet secum omnem sui cognitionem quidditativam, aut quod non detur cognitio Dei quidditativa ab eo realiter distincta, & illi extrinseca: ergo ex quo sit actus purus in esse cognoscibilis, non sequitur quod identificet secum omnem sui cognitionem proximam, aut quod non detur cognoscibilitas sui proxima ab eo realiter distincta, & illi extrinseca; quæ alia esse non potest, nisi species impressa creata.

Confirmatur hoc. Quamvis Angelus identificet secum sui cognoscibilitatem proximam per ordinem ad proprium intellectum, non sequitur quod non possit se ipsum cognoscere media cognoscibilitate à se realiter distincta : ergo quamvis Deus identificet secum sui cognoscibilitatem, non solum ab intellectu Divino, sed etiam à creato, non sequitur quod non possit reddi cognoscibilis ab intellectu creato media cognoscibilitate, & specie à se realiter distincta. Confir.

40 Ad hoc arg. concessa mai. distinguenda est min. non sequitur; quod identificet secum cognitionem sui finitam, qua creatura denominatur Deum cognoscens, concedo min. qua ipse Deus, nego suppositum min. & consequentiam. Ex eo enim, quod Deus est actus purus in esse intellectivi, sequitur quod identificet secum omnem intellectionem, & potentiam cognoscitivam, qua denominatur cognoscens, aut potens cognoscere. Ex quo infertur, quod si Deus posset se ipsum modo finito cognoscere, hanc etiam cognitionem secum identificaret : quamvis ex alio capite non identificaret; & ideò talis modus cognoscendi Deo repugnat. Non est autem de ratione actus puri in esse cognoscitivi, aut sui, aut aliorum, quod etiam identificet secum omnem aliam cognitionem, qua obiectum ipsum ab alijs possit cognosci : quia cognitiones illæ omnino disparate ad Deum se habent. Ex quo ulterius sequitur nostræ conclusionis, & rationis veritas: quod, nimirum, licet non sit de ratione actus puri in esse cognoscibilis, quod identificet secum omnem cognoscibilitatem, per quam alia obiecta cognoscibilia reddantur; at de ratione illius, est quod secum identificet omnem cognosci- Solut. arg. sub priori nom.

bilitatem, qua in esse cognoscibilis constituitur: quare si in se est cognoscibilis, non solum modo infinito, sed etiam finito, utramque debet identificare: præcipue cum modus finitus cognoscibilitatis, non ex parte obiecti, sed ex parte cognitionis se teneat, ut iam supra num. 13. est explicatum.

Dissolv. sub posteriori forma.

Ex quo constat ad aliam formam, qua idem proponitur arg. distinguendum est enim antecedens. Non sequitur quod identificet secum omnem cognitionem sui quidditativam, qua Deus cognoscens constituitur, nego antecedens, qua creatura, & non Deus constituitur, concedo antecedens. Et distinguendum est consequens: non ex eo, quod identificet secum omnem cognoscibilitatem proximam, qua Deus, prout in se cognoscibilis est, constituitur; nego consequentiam: qua alia obiecta, aut Deus aliter ac est in se, concedo consequentiam: quod iam constat ex dictis.

Cõfirmat. sua sata.

Ad confirmationem, vel negandum est antecedens, qualiter negatur ab Illustr. Godoy in præsenti, vel illo omisso neganda est consequentia. Cuius discrimen in eo stat, quod licet Angelus sit sufficienter proportionatus cum proprio intellectu, ut ratione sui, & sine specie superaddita se ipsum cognoscat; at in hac linea, non est actus purus: undè datur locus, ut ulterius possit reddi à se ipso cognoscibilis per speciem superadditam; quod secus accidit in Deo, propter oppositam rationem.

41 3. Obiect. & militat contra 3. tract. D. Th.

Objicies tertiò præcipue contra tertiam rationem. Species entitative finita potest esse quidditative similis obiecto infinito: ergo ex eo, quod Deus sit infinitus, & in circunscriptus, non sequitur, quod non possit dari species aliqua finita illum quidditative repræsentans. Consequentia est evidens, & antecedens probatur. Primò, quia species, quæ est entitative accidens, potest esse similis quidditative substantiæ: ergo species, quæ est entitative finita potest esse quidditative similis obiecto infinito. Patet consequentia, quia non minus inter se dissimilari videntur ens per se, & ens in alio, qualiter comparantur accidens, & substantia; quam ens à se, & ens ab alio, sicut se habent Deus, & creatura: ergo. Secundò probatur idem antecedens. Quia species entitative infinita, potest esse quidditative similis obiecto finito: ergo & econverso species entitative finita, poterit esse similis quidditative obiecto infinito. Antecedens constat in essentia Divina, quæ est species per quam quidditative cognoscuntur creaturæ; consequentia autem probatur: quia cum similitudo, dicat mutuam conformitatem, & unitatem, æquè dissolvi videtur per cuiuscumque extremi excessum, sicut & per defectum in illa forma, in qua fundatur.

3. Primi anteced. prob.

Tertiò probatur idem antecedens: quia maior repugnantia videtur in eo, quod aliquid creatum habeat convenientiam cum Deo, in esse entitativo, quam in esse intelligibili; sed gratia habitualis habet convenientiam cum Deo in esse entitativo; est enim participatio formalis naturæ ipsius, ut communiter fatentur Theologi: ergo possibilis est etiam species aliqua impressa creata, quæ habeat convenientiam cum Deo, & sit illi similis quidditative in esse intelligibilis. Quartò, quia ad rationem similitudinis alicuius obiecti non requiritur, quod contineat prædicata obiecti, sub modo essendi physico, sed sufficit quod ea contineat sub modo essendi intentionali, & repræsentativo, quod est tantum apparenter, & non vere tale; sed iste modus deficit substantialiter à perfectione prædicatorum, quæ continet, ut constat in speciebus creatis, quæ signa suorum obiectorum constituuntur: ergo talis modus continendi prædicata Divina potest convenire speciei creatæ.

42 3. Obiect. solut.

Ad arg. respondetur neg. antecedens: ad eius primam probationem, solut.

nem, conceſſo antecedenti neg. eſt conſequentia; quam non convincit probatio: ratio enim accidentis, omnino de materiali, & præſuppoſitive ſe habet ad conceptum ſimilitudinis, & imaginis in eo repertum: alias non eſſet quidditative ſimilis, ſed diſſimilis, nec poſſet quis per ſpeciem accidentalem decipi, iudicando eſſe ſubſtantiam; quod non ſemel accidit: quare ſpecies accidentalis poteſt eſſe quidditative ſimilis ſubſtantiæ. At ratio finitæ, creatæ, & participatæ, non ſe habent in ſpecie creata, ſub conceptu imaginis, & repræſentationis, præſuppoſitive, & de materiali, ſed de formali: ſpecies enim creata, non eſt ſolum creata, & finita ſub conceptu entis, ſed etiam ſub conceptu imaginis, & ſimilitudinis; quare in proprio ipſius conceptu importat id, ratione cuius ſit diſſimilis Deo, qui in ſe infinitus, & illimitatus eſt.

43 Satis fit 2. prob. ante ced. princip.

Ad ſecundam conceſſo antec. neganda eſt conſequentia: & ad huius probationem dicatur, quod ſimilitudo cum obiecto, quæ ad conceptum ſpeciei quidditativæ requiritur, eſt ſimilitudo adæquationis per excluſionem defectus ex parte ſpeciei, non autem ex parte obiecti: cuius ratio eſt, qua dum modo ſpecies repræſentet omnia, quæ habet obiectum quidditative, nihil ei deficit, ut per illam obiectum quidditative cognoſcatur. At quando aliquid eſt quidditative ex parte obiecti, quod per ſpeciem non repræſentatur; non poteſt intellectus per illam quidditative obiectum cognoſcere. Species autem infinita, qualis eſt Divina eſſentia, & ſi plura alia repræſentet, quam quodcumque obiectum creatum ſit; nihil tamen eſt aliquod creatum, quod per Divinam eſſentiam non repræſentetur: quare apta eſt in eſſe ſimilitudinis, ut per illam quodcumque obiectum creatum poſsit cognoſci. Secus autem eſt dicendum, de quacumque ſpecie creata ad Deum quidditative cognoſcendum.

Sed dices: ſicut ratio finiti non ſolum convenit ſpeciei creatæ ſub conceptu entis, ſed etiam ſub formali conceptu ſimilitudinis, ita ratio infiniti, non ſolum convenit eſſentiæ Divinæ ſub conceptu entis, ſed etiam ſub conceptu formali ſimilitudinis; ſed ex primo intulimus, quod ſpecies creata non poteſt eſſe Deo infinito ſimilis: ergo ex ſecundo debet inferri, quod ſpecies infinita non poteſt eſſe obiecto finito ſimilis. Vel ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis. Sed reſpondetur ex dictis, quod diſſimilitudo, quæ convenit ſpeciei per exceſſum repræſentationis, non tollit ab ea rationem quidditativę, ſicut neque repræſentare omnia prædicata quidditativa obiecti. Diſſimilitudo autem, quæ ei convenit per defectum, omnia illa ab ſpecie aufert: cuius, præter dicta, alia ratio aſſignari poteſt: nimirum, quia licet exceſſus ille, conveniat ſpeciei infinitę formaliter, prout eſt repræſentatio Dei, & aliorum obiectorum; de materiali tamen ſe habet ad illam, prout eſt repræſentatio rei finitę, & limitatæ: ad hoc enim tantum de formali requiritur præcontinentia illorum prædicatorum, quæ in obiecto repræſentato reperiuntur.

44 Replica contra ſol. & eius dirut.

Ad tertiam diſtinguenda eſt mai. maior repugnantia videtur, quod aliquid creatum habeat convenientiam cum Deo in eſſe entitativo in omnibus prædicatis Divinis, concedo mai. in aliquo, eam ſubdiſtinguo: convenientiam adæquatam, concedo mai. inadæquatam, neg. mai. & ſub eadem diſtinct. min. nego conſeq. ſpecies namque quidditativa haberet primo modo convenientiam cum Deo, ut ex probationibus conſtat; quod rei creatæ repugnat. Gratia autem habitualis tantum habet convenientiam cum Deo in prædicato naturæ Divinæ, non prout dicit radicem infinite videndi, & amandi ipſum amore, & viſione cum Deo identificata, ſed præciſè, ſecundum quod dicit

Satis fit 3. prob. ante ced. principalis.

te radicem videndi, & amandi Deum præcisivè à modo finito, vel infinito. Et in hoc sensu dicitur gratia formalis participatio naturæ Divinæ, ut ibidem explicant Thomistæ.

Satis fit 4. ciusd. anteced. prob.

Ad quartam concessa maiori, disting. est min. si modus sic continendi talis defectus, sit capax concedo min. si sit incapax neg. min. & conseq. modus autem continendi intentionaliter, & repræsentative prædicata Dei, non admittit aliquem defectum rei sic continentis à Deo: tum propter primam rationem, quia sic continens debet convenire cum re contenta in gradu immaterialitatis: tum propter secundam, quia sic continens, constituit rem contentam proximè intelligibilem; tum propter tertiam, quia debet repræsentativè, & intrinsecè esse infinitum, quod solum rei infinitæ entitativè convenit.

45 4. Obiect contra cõclusionem & immed. dict.

Quartò objicies. Nullus effectus finitus potest essentialiter exigere causam proximè infinitam; sed visio Dei est effectus finitus: ergo non potest exigere speciem impressam infinitam. Min. Cum consequentia tenet, & mai. probatur. Primò. Quia nullus effectus naturalis potest exigere causam supernaturalem: ergo multo minus effectus finitus causam proximè infinitam; plus enim distant finitum, & infinitum, quam naturale, & supernaturale. Secundò. Quia visio Dei, nec ex parte intellectus, nec ex parte luminis, exigit infinitatem: ergo neque ex parte speciei. Patet consequentia, nam sicut partialiter producitur ab specie, ita partialiter producitur ab intellectu medio lumine. Tertiò. Et esse potest ratio à priori: quia in eodem ordine, in quo est possibilis aliquis effectus, sunt possibilia principia productiva illius: principium enim sufficiens est illud, quod in actu primo præcontinet, quod continet effectus: ergo tum ad continendum in actu primo effectum infinitum sufficiat principium finitum; non est cur requiratur principium infinitum.

Ad hoc arg. resp. negando min. cuius falsitas manifestè colligitur. Tum in qualibet substantia spirituali. Tum in qualibet forma supernaturali. Tum etiam in quolibet opere miraculoso: omnia enim ista finita sunt; nec tamen à causa finita, proximè, sed ab infinita procedere valent. Undè ad primam probationem in contrarium concesso antec. neganda est consequentia. Quia essentia entis supernaturalis in eo stat, quod sit suprà exigentiam cuiuslibet entis naturalis sivè creati, sivè creabilis; quod si ab aliquo ente naturali posset produci, non esset supra illius exigentiam: omnis enim causa sui effectus productionem exigit. At de ratione entis infiniti, licet sit quod infinitè excedat ens finitum; non tamen est quod ab eo non exigatur. 46 4. Obiect. dirutio.

Satis fit 2. prob. mai. princip.

Ad secundam neg. est consequentia. Nam, ut pluries diximus, aliter concurrit species ad visionem, & aliter intellectus per lumen gloriæ. Species enim concurrit ex parte obiecti, & per modum virtutis illius: Undè & debet convenire cum eo in gradu immaterialitatis, cum eo identificari, & esse in omnibus illi similem: hæc autem rei finitæ convenire non possunt. Lumen autem, & intellectus ex parte subiecti videntis se tenent, & nihil horum habent, aut aliquid simile, ratione cuius infinitatem exigat.

Satis fit 3. prob. eiusd. mai

Ad tertiam neganda est mai. Cuius falsitas exemplis adductis constat. Et ad illius probationem dicatur: quod si esset possibilis species, quæ illa tantum prædicata, & non alia, quæ continet visio Dei, contineret; species illa esset finita, & à visione Dei tantum exacta: sicut si esset possibilis causa, quæ tantum contineret in actu primo Angelum, & non aliud effectum; causa illa esset finita, & ab Angelo ad sui productionem exacta. At sicut est impossibilis hæc; ita & prima propter rationes adductas. Undè licet effectus ille sit finitus; causa tamen illius præcontentiva debet esse infinita.

Quin-

47 5 Obj. ad idem.

Quinto objicies. Licet non sit possibilis species impressa creata Deum infinito modo repræsentans; non tamen repugnat, quæ repræsentet Deum modo finito; sed hæc sufficeret ad cognitionem Dei quidditativam finitam, qualis est visio creaturæ: ergo mai. Probatur primò, quia licet repugnet cognitio creata cognoscens Deum infinito modo, non tamen repugnat cognitio creata, quæ Deum quidditative, finito tamen modo cognoscat: ergo pariter. Secundò, quia non repugnat species impressa repræsentans Deum quidditative, & non comprehensive; sed hæc repræsentaret Deum finito modo: ergo. Mai. probari potest. Tum eodem exemplo cognitionis creatæ: tum, quia non repugnat species impressa obiecti creati, quæ repræsentet illud quidditative, & non comprehensive, ut de speciebus, quas Angeli inferiores habent superiorum aliqui ex Thomistis probabiliter affirmant: & idem constare videtur de specie, quam de facto habemus Lunæ, per quam eam possumus cognoscere quidditative, non autem comprehensive, quia per illam de eius quantitate, & de alijs accidentibus certificari non possumus.

48 Solut. 5 obiect.

Sed ad hoc constat ex dictis: in summa neg. est mai. ad primam eius probationem neganda est consequentia propter disparitatem immediatè adductam, & iam pluries insinuatam. Ad secundam omisso antecedenti, quod etiam aliqui satis probabiliter negant, neganda est consequentia: quia licet in rebus creatis non repugnet species quidditativa, quæ non sit comprehensiva, eo est, quia gradus immaterialitatis, in quo convenire debent, admittit latitudinem, & quia nulla res creata est actus purus in esse intelligibilis, & quia similitudo inter speciem, & obiectum requisita, nullam arguit infinitatem ex parte speciei: secus autem dicendum est de specie quidditativa Dei propter oppositas rationem.

49 Utr. obiect. exposita solvitur. ipsius dub. sequenti remittitur.

Tandem objici potest, quod non repugnat species expressa creata repræsentans Deum quidditative: ergo neque impressa. Antecedens conceditur ab aliquibus Thomistis. Et consequentia probatur: quia omnes rationes implicationis, quas pro specie impressa adduximus, instari videntur in expressa. Hoc arg. petit quod explicemus, an cum sententia D. Thomæ de repugnantia speciei impressæ Deum quidditative repræsentantis, stare possit possibilitas expressæ, in qua Deus quidditative cognoscatur? Pro quo sequens apponimus Dubium, & hæc de præsenti applicanda litteræ M. in 1. dist. 27. & in 4. dist. 49.

DUBIUM

DUBIUM SECUNDUM,

UTRUM BEATI IN VISIONE BEATIFICA VERBUM, seu speciem expressam producant, aut producere possint?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS STATUENDA EST resolutiva conclusio.

N. 1. 1. Supp. & ex ea 1. Collect.

CIrca præsentem difficultatem supponenda in primis est essentia verbi, seu speciei expressæ, & illius in nostro intellectu, ut obiectum intelligat, necessitas. Essentia ergo, quidditasque verbi in eo stat, quod sit formalis quædam, expressaque similitudo obiecti, in qua intellectus illud contemplatur: sic colligitur ex D. Thoma opusc. 13. de verbo mentis. Ex quo colligitur primò, illius ab specie impressa distinctio; nam species impressa, quamvis sit similitudo obiecti cogniti, aut non est formalis, sed virtualis, ut aliqui existimant, aut si est formalis, quod verius iudicamus; non tamen est similitudo, in qua intellectus intelligit, sed qua intelligit, id est, media qua format similitudinem, in qua intelligit, quæ est verbum.

2. Collect. ex 1. sup.

Secundò colligitur necessitas verbi ad intellectionem: requiritur enim primò, ut obiectum reddatur intellectum in actu ultimo, seu terminativè, sicut per speciem impressam redditur intelligibile in actu primo, & per modum principij cognitionis. Secundò requiritur ut obiectum reddatur præsens potentiæ in ratione termini intellecti. Tertiò, ut possit rem, quam intelligit, dicere, & manifestare, quod fit per verbum. Et tandem ut intellectio trahat rem intellectam ad se repræsentativè, & intra se intelligat, & non feratur in illam. Quæ omnia colliguntur etiam ex D. Thoma, tum opusc. citat. & ibidem opusc. 14. & 4. contra gent. cap. 11. & 12. & quæst. 4. de verit. art. 2. quæst. 8. de pot. art. 1. & 9. art. 5.

Secundò supponendum est, verbum, seu speciem expressam, esse realiter distinctam à cognitione. Quæ suppositio admittenda est: tum, quia expressa D. Thomæ fere omnibus loc. cit. præcipue quæst. 8. de pot. art. 1. ubi sic in fine corp. habet *differt autem conceptio, quod est verbum, ab actione intellectus, quia præacta conceptio consideratur, ut terminus actionis, & quasi quoddam per ipsum constitutum.* Videatur insuper 1. part. quæst. 34. art. 1. Tum etiam quia id ratio D. Thomæ convincit: verbum enim se habet ad actionem intellectus, tanquam quid productum ad actionem producentem, ut constat in Divino Verbo, quod per actionem intellectus à Patre Eterno producitur, cuius similitudo, quantum ad hoc, in Verbo creato observari debet. 2. Supp. quæ Div. Thom. expressa ostenditur.

Tum, quia omnia, quæ diximus, propria sunt verbi, nec ægrè de actione intellectiva verificantur: licet enim obiectum per intellectionem reddatur extrinsecè, & activè intellectum; non tamen redditur intrinsecè, & terminativè, qualiter fit per verbum. Deinde; per actionem redditur obiectum præsens potentiæ effectivè, per verbum autem formaliter: & eodem modo comparatur actio intellectiva ad manifestationem, & locutionem; cum tamen verbum sit formalis manifestatio, & expressio: ac tandem quia intellectio non trahit obiectum ad se formaliter per modum repræsentationis, aut imaginis, sed tantum per modum actionis imaginem illam, & repræsentationem formantis. Tandem admitten- Comprobatur insuper ista supp.

tenda est hæc suppositio: quia, ea adhuc admissa, restat præsens difficultas solvenda, an scilicet, sit possibilis, vel impossibilis, similitudo hæc, seu imago expressa obiecti, quæ sit terminus intellectionis: neque enim difficultas est, an sit vel non possibilis intellectio creata, ad Deum clare videndum terminata. Undè hanc suppositionem, pro præsenti difficultate, ferè omnes Theologi admittunt, licet plures illorum illam alibi negent.

3 Referuntur iam DD. sententiæ.

His ergo suppositis; possibilitatem verbi, seu speciei expressæ formatæ à beatis, defendunt omnes illi, qui possibilem reputant speciem impressam creatam ad Deum intuitive videndum. Quam etiam sententiam probabilem existimant, & in eam inclinant aliqui ex Thomistis; quamvis conveniant in impossibilitate speciei impressæ: sic Ferrariensis, & Capreolus, Silvester, M. Soto, M. Ildephonsus Michael; quibus favere videtur Cajet. infra quæst. 27. art. 1. ea parte, qua admittit beatos formare verbum partiale, quod repræsentet aliquod attributum Divinum v. g. sapientiam, aut iustitiam. Secunda sententia negat expressæ speciei possibilitatem: sic omnes alij Thomistæ, citatis exceptis. Sit ergo cum his.

§. II.

NOSTRA CONCLUSIO.

REPUGNAT VERBUM, SEU species expressa forma à beatis repræsentans Deum prout est in se, & quiditative.

4 Concl. S. Thom. esse plurib. in locis ostenditur.

CONclusionem istam de mente D. Thomæ existimo, sicut & præcedentem, qua negavimus possibilitatem speciei impressæ: nam S. D. non solum hic art. 2. sed & quæst. 8. de verit. art. 1. & in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 1. absolutè negat esse possibilem aliquam similitudinem creatam repræsentativam Divinæ essentiæ, prout est in se, quæ ex parte obiecti se teneat, & solum admittit similitudinem ex parte subiecti, quod est lumen gloriæ; sed compertum est quod species expressa, sicut & impressa, est similitudo non ex parte subiecti, sed obiecti se tenens: ergo sicut negavit speciem impressam, pariter & expressam. Immò P. Vazquez, ut dub. præced. vidimus, contendit D. Thomam tantum negare speciem expressam, non autem impressam: cuius dictum, quoad id, quod ponit, verum existimamus, sicut & falsum, quoad id, quod excludit.

Confir. ex eod. S.D. id ipsum.

Quod confirmari potest ex eodem S. D. ad Corinth. 12. lect. 2. ubi explicans illa verba Apost. *Vidi arcana verba, quæ non licet homini loqui*, sic ait: *secundum Aug. Paulus raptus est, ad videndam Divinam essentiam, quæ quidem non potest videri, per aliquam similitudinem creatam. Undè manifestum est, quod illud, quod Paulus vidit de Divina essentia, nulla lingua humana potest dici, alias Deus non esset incomprehensibilis.* Quibus in verbis, in primis D. Thomas ex eo quod Divina essentia, non potest per aliquam similitudinem videri, intulit, quod id, quod Apost. vidit de Divina essentia, non licet homini loqui, id est, conceptibus exprimere: quod & ita impossibile reputavit, sicut & quod Deus sit comprehensibilis. Quod valdè profundè contradditum videtur ab Apost. in formalitate suæ loquutionis: non enim dixit quod in illo sui raptu *formavit, aut produxit verbum*, sed *quod audivit arcana verba*; innuens per hoc, quod sicut qui audit in quantum audit, non à se habet verbum, sed ab alio; sic beati, quatenus tales, non dicunt verbum, sed audiunt; hoc est, à Deo accipiunt: undè subiungitur quod eis non licet loqui. Quæ Glossa valdè conformis est verbis Apost. & expositioni D. Thomæ, traditurque à M. à S. Thoma in præsenti.

Ra-

5

1. Ratio S. Thom. pro præced. conclusione adducta hoc etiam convincit.

Rationes huius conclusionis aliæ non sunt ab eis, quibus D. Thomas repugnantiam speciei impressæ probavit. Summatim ergo sunt proponendæ, & præsenti materiæ applicandæ. Prima autem sic proponitur: non solum species impressa quidditativè repræsentans aliquod obiectum, sed & expressa sic illud repræsentans, debet esse eiusdem gradus immaterialitatis cum illo; sed implicat species aliqua creata sivè impressa, sivè expressa, quæ sit eiusdem gradus immaterialitatis cum Deo, ut ex dictis dub. præced. constat: ergo. Mai. probatur. Quia species expressa, debet esse tantæ, aut maioris immaterialitatis, quantæ est impressa, licèt non debeat esse tantæ universalitatis: ergo si species impressa debet esse eiusdem gradus immaterialitatis cum obiecto quidditative repræsentato, ut dub. præced. vidimus; & expressa. Antecedens probatur. Nam species impressa comparatur ad expressam, sicut actus primus in esse passivè cognoscibilis ad actum ultimum; sed actus ultimus alicuius lineæ debet esse æqualis, aut superioris immaterialitatis cum actu primo: se habet enim respectu illius, ut quid formalius, & actualius: ergo.

2. Prob. mai. principal.

Secundò probatur eadem mai. quia sicut per species impressas sensibiles non possumus quidditativè cognoscere substantias materiales, neque per species abstractas à phantasmatibus substantias spirituales, ita neque per species expressas, sivè idola sensibilia, à sensibus, scilicet, internis fabricata, possumus cognoscere quidditates materiales, neque per species expressas, quæ procedunt ab impressis abstractis à phantasmatibus, possumus quidditativè cognoscere substantias immateriales: ergo sicut ex primo colligitur, quod species impressæ quidditativè repræsentantes aliquod obiectum, debent esse, vel eiusdem, vel superioris immaterialitatis cum obiecto repræsentato; idem colligi debet ex secundo respectu speciei expressæ.

Tertiò. Quia sicut ratio cognoscitivi, & cognoscibilis proximi desumitur ab immaterialitate; ita ratio cognoscibilis ultimi: quæ cognoscibilitas habetur formaliter per verbum; sed ex primo intulimus cum D. Thoma hic art. 4. quod potentia cognoscitiva connaturaliter cognoscens aliquod obiectum, & species impressa illud quidditativè repræsentans, debent esse in eodem gradu immaterialitatis cum illo: ergo ex secundò id ipsum infertur de specie expressa. Min. cum consequentia tenet, & mai. probatur. Tum, quia tota linea cognoscitiva, & cognoscibilis desumitur ex immaterialitate, ut ex Philosoph. refert D. Thomas infra quæst. 14. art. 1. ergo ultimum lineæ cognoscibilis, quod est species expressa, etiam ab immaterialitate desumitur. Tum, quia ratio cognoscitivi, & cognoscibilis in genere desumitur ab immaterialitate: quia cognitio exerceretur recipiendo formas aliarum rerum, ad quod immaterialitas, tàm ex parte recipientium, quàm ex parte receptorum requiritur; sed hoc convincit idem esse dicendum de speciebus expressis, ac de impressis: nam omnes sunt aliarum rerum formæ, quæ in intellectu cognoscente recipi debent, ut intellectio exerceatur: ergo. Neque videò quid huic rationi responderi possit, præter ea, quæ dub. præced. adduximus, dum pro specie impressa est formata; sed illa nullam inter unam, & alteram speciem assignant disparitatem, quod Authores contrarij intendunt, & quod communiter contra utramque afferunt, ibidem est impugnatum.

3. Prob. ead. mai.

6

2. Etiam rat. pro conclusione præced. huic adapt.

Eodem modo convincit hanc conclusionem secunda ratio pro præcedenti adducta, quæ sic ad præsens applicari debet. Munus proprium speciei expressæ est reddere obiectum ultimo intellectum; sed implicat quod Deus constituatur

tur ultimo intellectus prout est in se per aliquid creatum: ergo. Mai. constat ex dictis, in primo notabili min. autem probatur. Nam essentia Dei est suum esse, & consequenter identificat secum suam ultimam actualitatem à toto genere entis, & est actus purus in linea essendi, operandi, intelligibilis, & amabilis; sed quia est actus purus in linea essendi, nequit existere per aliquid à se distinctum; & quia talis est in linea operandi, nequit operari per aliquid à se distinctum: ergo si talis etiam est in linea intelligibilis, nequit reddi intellectus ultimo per aliquid à se distinctum.

Expli. cad. a rat. Confirmatur, & explicatur hæc ratio. Non minus ratio intelligibilis passivi dicit perfectionem simpliciter simplicem, quam ratio intelligentis activi: & sicut intelligenti activo intellectio est ultima actualitas; ita intelligibili passivo esse intellectum, seu verbum; sed quia hæc vera sunt de intelligenti activo, implicat quod Deus, qui est actus purus in tali linea, non identificet secum suam intellectionem: ergo cum sit etiam actus purus in esse intelligibilis passivi, implicat pariter, quod non identificet secum esse intellectum, seu verbum; quod est idem. Quæ ratio desumitur ex D. Thoma 4. contra gent. cap. 11. ubi probat, quod solum in Deo, in quo idem est, esse & intelligere, est etiam idem, esse, & intentio intellecta, sub cuius nomine verbum *intelligit*, ut ibidem explicat.

7 Effug. 1. rat. Dices, quod licet essentia Divina, ex eo quod actus purus, & suum esse, debeat esse per se ipsam intelligibilis, & actu intellecta ab intellectu Divino, non tamen oportet quod sit actu intellecta ab intellectu creato: sine ullo enim suæ actualitatis detrimento, potest esse in potentia, ut ab intellectu creato sit actu intellecta; neque enim modo à me essentia Divina est actu intellecta: licet ergo debeat secum identificare verbum, quo à se formaliter est intellecta, non est necesse quod identificet verbum, quo ab intellectu creato formaliter intellecta dicitur, & est.

Sed contra est: quia licet de 8
ratione actus puri in esse intelligi- Effug.
bilis non sit, quod sit actu intel- præcluditur.
lectum ab intellectu creato, prout esse intellectum est denominatio extrinseca ab actione intellectus proveniens; de ratione tamen illius est, quod sit ita actualis in hac linea, quod sine novæ alicuius actualitatis additione, possit quamcumque intellectionem terminare; sed si hoc ita est, sine ullo verbo creato superaddito, potest etiam intellectionem creatam terminare: ergo. Min. constat, nam esse intellectum, in quo formaliter consistit verbum, non est denominatio extrinseca ab intellectione proveniens, sed est quid intrinsecum ex parte obiecti se habens. Mai. autem, quoad secundam partem probatur. Quia licet de ratione actus puri in esse subsistentis, non sit, quod in quacumque natura actualiter subsistat; de ratione tamen illius est, quod ita sit actuale, quod sine nova aliqua actualitate, possit quamcumque naturam subsistentem facere, & eam terminare: & idem est de ratione illius, in esse existentis, & actualiter ad extra operantis. Et omnium ratio à priori ea est: quia si aliquid actualitatis ei deficeret, ut intellectionem terminaret, vel ut quamcumque naturam subsistentem, aut existentem faceret, vel tandem ut aliquid ad extra produceret; aliquid ex parte illius ad munera ista deficeret; ac proinde esset in potentia ad illud, & non esset actus purus: quod secus accidit, ex eo quod denominationes istæ defectu alicuius, non ex parte ipsius se habentis, sed ex parte connotati deficiant; qualiter deficiunt, vel defectu intellectionis, ad Deum terminatæ, vel defectu naturæ, quam subsistentem, vel existentem faciat, vel tandem defectu materiæ, circa quam Divina actio exerceatur.

Nec

9 Nec refert, si ulterius dicas, quod non obstante, quod essentia Divina sit actus purus in esse intelligibilis, producitur à Patre Eterno Verbum, in quo illam contempletur, licet non ex necessitate, tamen ex fœcunditate: pariter ergo poterit produci à quolibet beato sine actus puri detrimento. Non, inquam, refert: quia licet non opponatur rationi actus puri, in esse intelligibilis Verbum ab eo in distinctum, opponitur tamen Verbum distinctum; at Verbum Divinum in distinctum est ab essentia Divina, esset tamen realiter distinctum, quodcumque Verbum creatum: ergo licet non sit contra rationem illius, quod producatur Verbum Divinum, esset tamen si creatum produceretur. Min. cum consequentia constat, & mai. probatur. Quia dum Verbum est ab obiecto cognito in distinctum, illud non actuat, neque obiectum ad illud in potentia se habet, secus tamen accidit, dum est ab eo distinctum: ergo.

2. Eff. & præc.

10 Sed adhuc dices, quod saltim se habebit in potentia obiectum ad Verbum, ea ratione, qua Verbum ab eo distinguitur; at Verbum distinguitur saltim virtualiter ab essentia Divina: ergo essentia Divina se habebit in potentia virtuali ad illud: cum quo tamen adhuc componitur essentiam Divinam esse actum purum, tàm formaliter, quàm virtualiter: idem ergo dici poterit, & si producatur Verbum ab ea realiter distinctum. Sed hoc iam tangit aliam difficultatem: an, scilicet, inter prædicata Divina detur potentia virtualiter passiva, vel prædicata aliqua per modum actus primi ab actu secundo virtualiter distincta? De quo suo loco ex professo.

Ult. effug.

Pro nunc autem sufficit dicere, quod quidquid de hoc sit; certum tamen apud omnes est, quod si daretur in Deo prædicatum aliquod actuabile realiter per aliud; Deus non esset actus purus: & hoc accideret, si se haberet in potentia ad Verbum realiter distinctum. Quod si se habet in potentia in ordine ad aliquod prædicatum virtualiter distinctum, sicut intellectus in ordine ad intellectionem apud AA., qui hoc defendunt, non infertur in prædicatis Divinis potentialitas aliqua Logica adhuc virtualis, sed tantum Dialectica. Quia cum in horum Authorum sententia distinctio inter illa prædicata non est Logica, sed Dialectica, quia non est penes excludens, & exclusum, sed penes implicitum, & explicitum; inde est quod nec potentialitas, sit Logica, sed Dialectica, quæ nullatenus opponitur rationi actus puri.

Ult. effug. diversè à prop. à propos. cavetur.

11 Tandem hæc conclusio non minus convincitur tertia ratione D. Thomæ, quæ eadem pariforma proponitur. Species expressa quidditativè repræsentans aliquod obiectum, debet esse similis illi formaliter, secundum omnia prædicata quidditativa illius; sed nulla species creata, potest esse formaliter similis Deo secundum omnia prædicata quidditativa illius: ergo. Mai. constat. Tum pro similitudine formali, quam nullus speciei expressæ denegat: tum pro similitudine in omnibus prædicatis, quia si est species quidditativa, debet repræsentare quidditatem; quidditas autem est sicut numerus, quæ deficiente quolibet prædicato solvitur. Min. autem probatur. Nam essentia Divina est aliquid incircunscriptum, & infinitum, & quælibet species creata aliquid determinatum, & finitum: ergo nulla species creata potest esse formaliter similis essentiæ Divinæ secundum omnia illius prædicata. Patet consequentia, quia similitudo formalis fundatur in convenientia, & unitate.

3. Rat. præc. resol. adduc ta præsenti suffragatur.

12 Huic rationi, omissis aliis solutionibus, quas dub. præced. impugnavimus, potest quo ad præsens responderi; quod licet hæc ratio convincat impossibilitatem speciei impressæ, non tamen expressæ: cuius, quo ad hoc, reddes disparitatem ex eo, quod, species impressa, cum

Unica solut. ad præced. rat.

cum se habeat ex parte principij cognitionis, debet sine ulla limitatione repræsentare obiectum prout est in se; impossibile autem est, quod species aliqua creata, & finita obiectum infinitum sic repræsentet: at species expressa, cum se habeat ex parte termini cognitionis, tanquam id, quo intellectus loquitur, & rem conceptam exprimit, nullus autem loquatur, aut exprimat obiectum, nisi prout ab eo cognoscitur, qualitercumque illud in se sit; inde est quod licet obiectum sit infinitum, si tamen modo finito cognoscatur, qualiter Deus à nobis cognoscitur, potest per speciem expressam finitam repræsentari; quia tunc iam habet undè limitetur, nempè à modo finito cognitionis, cui proportionari debet.

13 Sed contra hanc solutionem
Impug. 1. obstat primò, quod dum intellectus videt Deum per essentiam, nihil est ex parte Dei, quod ab intellectu non videatur: ergo nihil est, quod per speciem expressam non repræsentetur: ergo nihil pariter est, cui species expressa formaliter non assimiletur; sed in hoc posita est repugnantia, quod, nimirum, species aliqua creata, quæ finita, & limitata est, sit formaliter similis Deo incircunscripto, & infinito: ergo. Urgetur hoc intellectus videns Deum per essentiam, cognoscit Deum, licet modo finito ex parte sui, ut infinitum, & incircunscriptum in se: ergo per speciem expressam correspondentem huic cognitioni exprimit Deum, ut infinitum, & incircunscriptum in se, licet modo finito cognitum: ergo species illa assimilatur Deo formaliter, ut infinito, & incircuncripto; quod repugnat speciei creatæ.

Impug. 2. Obstat secundò. Quod modus finitus cognitionis, aut non repræsentatur per speciem expressam, aut si repræsentatur tantum exercite, & non signatè repræsentatur: species enim expressa, quæ repræsentat signatè obiectum ut cognitum, conceptus reflexus est, & non directus: species autem expressa, in qua beati cognoscunt Deum, conceptus directus est: ergo id, cum quo species illa expressa debet assimilari, est Deus, prout est in se, signatè per illam repræsentatus; sed hoc repugnat speciei creatæ: ergo.

Tertiò. Quia licet non repug- Impug. 3.
net, quod cognitio finita obiectum infinitum modo finito attingat, repugnat tamen quod species aliqua finita obiectum infinitum modo finito, quidditativè tamen repræsentet: ergo licet species expressa sit terminus cognitionis finitæ, dum tamen hac quidditativè attingit Deum, non potest illum modo finito, repræsentare. Consequentia est evidens, & antecedens probatur: nam species, & non cognitio, repræsentat obiectum quidditativè cognitum, per formalem similitudinem cum ipso: ergo species, & non cognitio, debet convenire cum obiecto infinito quidditativè cognito in infinitate: ergo licet cognitio possit obiectum infinitum modo finito quidditative cognoscere; repugnat tamen quod species modo finito illud quidditativè repræsentet.

Tandem: quia sicut species ex- Ult. Impug.
pressa est similitudo obiecti cogniti, ita impressa est similitudo obiecti cognoscibilis; sed licet species impressa repræsentet obiectum infinitum finito modo cognoscibile ab intellectu creato; non sequitur quod illud modo finito repræsentet: ergo pariter licet species expressa repræsentet obiectum infinitum finito modo cognitum ab intellectu creato, non sequitur quod illud modo finito repræsentet. Antecedens iuxta Authores huius solutionis constat, consequentia autem probatur. Quia ideò primum est verum, vel quia repugnat quod species, quidditativè repræsentet obiectum infinitum, & quod infinitè illud non repræsentet, quod etiam tenet in specie expressa; vel quia ut repræsentet obiectum infi-

nitum modo finito cognoscibile non requiritur, quod modus iste finitus ex parte repræsentationis habeatur, sed sufficit, quod se habeat ex parte unionis infinitæ repræsentationis ad intellectum finitum, ita ut quando repræsentatio illa, quantumvis in se infinita, lumini finito intellectus uniatur, obiectum, ut modo finito cognoscibile, repræsentet; sed hoc eodem modo verificatur de specie expressa; & si namque in se sit infinita, potest modo finito intellectui uniri: ergo tunc etiam exprimet obiectum illud infinitum, ut modo finito cognitum.

14 Extenditur vis præced. rationis.

Omnes istę rationes pariter convincunt repugnare speciem expressam creatam Deum inadæquatè, aut secundum aliquod tantum attributum repræsentantem. Primò quidem: nam species illa deberet etiam convenire cum attributo sic repræsentato in eodem gradu immaterialitatis; sed hoc etiam est impossibile, nam quodlibet attributum Dei, non minus quam Deus ipse in se, est actus purus: ergo. Secundò. Quia etiam attributum illud esset actus purus in esse intelligibilis passivi: ergo repugnat etiam quod constituatur intellectum, per aliquid creatum à se realiter distinctum. Pariter, & tertiò: quia quodcumque Dei attributum est simpliciter infinitum, & in propria linea incircumscriptum; sed in hoc nulla res creata potest illi assimilari: ergo.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

15 1. Obiect. ex M. P. Aug.

COntra præcedentem conclusionem obijcies primò, ex D. August. lib. 9. de Trinit. cap. 11. ubi sic habet. *Quemadmodum cum per sensus corporis discimus corpora, fit eorum aliqua similitudo; ita cum Deum noscimus, illa notitia verbum est, & fit aliqua Dei similitudo.* Et cap. 7. sic: *in illa æterna veritate, formam, secundum quam sumus, resumentes concipimus; atque inde conceptam rerum veracem notiam, tanquam verbum apud nos habemus, & dicendo intus gignimus*, & 15. de Trinit. cap. 16. loquens de beatitudine nostra sic habet: *& tunc quidem verbum nostrum non erit falsum, quia neque mentiemur, neque fallemur.* Et lib. 14. de Trinitat. cap. 17. de eadem beatitudine loquitur sic: *in hac imagine perfecta erit similitudo, quando Dei perfecta erit visio.*

16 Solut. 1. obiect.

Ad primum testimonium respondetur, vel quod loquitur S. August. de cognitione, quam de Deo in via habemus: neque enim in toto illo capite est aliquod verbum cogens prædictam loquutionem intelligendam esse de cognitione Dei in patria; vel, quod notitiam illam vocat verbum terminativè, quia ad verbum terminatur, similitudinem autem, ad eum sensum, quo diximus, lumen gloriæ esse similitudinem Dei, scilicet, ex parte subiecti, & non ex parte obiecti. Ad secundam dicatur, quod nomine *æternæ veritatis* non intelligit ibi S. August. beatitudinem, sed rationem æternam, vel æternam legem, quæ est regula rationis, secundum quam concipimus, qualis mens nostra esse debeat: de qua agit D. Thomas 1. part. quæst. 97. art. 9. Ad tertiam dicatur, quod verbum, in quo beati vident Deum vocatur nostrum à S. August. non elicitivè, sed applicativè, & terminativè; in quo sensu subsistentia verbi dicitur etiam subsistentia humanitatis. Ad ultimum dicatur, quod ibi non loquitur de imagine aliqua ex visione Dei formata, sed de anima nostra, quam Dei imaginem appellat, & de qua dicit, quod in Dei visione perfecta erit.

17 2. Obiect. ex D. Th.

Secundò obijcies aliqua D. Thomæ testimonia. Primum habetur 1. part. quæst. 27. art. 1. ubi sic habet: *quicumque intelligit, ex hoc ipso quod intelligit producit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ, & dicitur verbum.* Ubi loqui universaliter de omni intellectione, constat, tum ex tenore verbo-

borum: tum quia eis verbis utitur ad probandum quod in Deo Filius procedit ut verbum; sed hoc non probaret, nisi universalem assumeret propositionem: ergo. Secundum desumitur ex quæst. 4. de verit. art. 2. in corp. ibi: *Verbum intellectus nostri, secundum cuius similitudinem, loqui possumus de verbo in Divinis, est id, ad quod operatio intellectus nostri terminatur*: & post pauca subdit: *& hoc est verum universaliter de omni, quod in nobis intelligitur, sivè per essentiam intelligatur, sivè per similitudinem.* Sed per essentiam Deus videtur à beatis: ergo illum videndo formant verbum. Conformiter ad quæ ibidem ad quintum sic ait: *in nobis dicere, non solum significat intelligere, sed intelligere cum hoc, quod est ex se exprimere aliquam conceptionem: neque aliter possumus intelligere, nisi huiusmodi conceptionem exprimendo.* Videatur insuper 4. contra gent. cap. 11.

18 Ad primum testimonium, omissis alijs expositionibus, quæ videri possunt apud Theologos loc. citat. respondetur iuxta duplicem, quam probabiliorem existimamus. Prima est, quod illa propositio D. Thomæ *omne intelligens, ex hoc ipso quod intelligit, producit verbum*, intelligenda est, non pro singulis generum, hoc est, pro quacumque persona intelligente, & pro quacumque eius intellectione; alias verbum Divinum, & Spiritus Sanctus intelligendo, verbum produceret; quod est hæreticum: sed pro generibus singulorum; hoc est, quod in quocumque intelligentium genere, datur aliquod suppositum, cuius intellectio producit verbum; quod verum est, & ex eo rectè infertur, quod in Divinis detur productio verbi, non autem infertur, quod in creatis, quando Deus quidditativè cognoscitur, verbum producatur.

1. Expositio 1. testim. D. Thom.

2. Expos. eiusd. testim. S.D. Secunda autem expositio asserit, quod D. Thomas nec docuit, neque probavit quod Deus producit verbum ex hoc, quod *omne intelligens, ex hoc quod intelligit* format verbum, sed supposito secundum Fidem, quod in Divinis sit processio unius personæ ab alia; quod ex locis Sacræ Scripturæ deduxit: & supposito quod talis processio, non est secundum quod causa procedit in effectum ad extra, neque secundum quod effectus ad extra procedit à causa; discurrit processionem illam debere esse secundum modum, quo verbum procedit ab intelligente: & ad hoc explicandum assumit propositionem illam *omne intelligens, &c.* quæ ut sit exemplum, & explicatio modi procedendi secundæ Personæ, sufficit quod habeat veritatem in his, quæ experimur. Quare ex illa inferri non potest, quod etiam beati producant verbum. Hanc expositionem latè prosequi M. Ferre in præsenti.

Exponitur 2. S. D. testim. In secundò autem testimonio solum etiam intendit S. Doct. declarare modum, quo verbum procedit in divinis; & docet, quod procedit eo modo, quo verbum nostrum, secundum quod est terminus, ad quem operatio intellectus nostri terminatur, sivè quando nos per aliquam similitudinem res intelligimus, hoc est, per speciem impressam à rebus distinctam, sivè quando mens nostra se ipsam, sine specie super addita intelligit: & hoc vocat intelligere per essentiam. Semper tamen est verum quod producat verbum, ad cuius similitudinem processio verbi in divinis intelligatur. Undè post verba relata statim subdit S. Doct. *Undè etiam quando mens intelligit se ipsam, eius conceptio, quæ est verbum, non est ipsa mens, sed aliquid expressum à notitia mentis.*

3. Testim. eiusd. S. D. expon. In tertiò autem testimonio loquitur D. Thomas de omni nostra intellectione, quæ ad rem creatam terminatur, de qua universaliter verum est, quod significat *intelligere cum hoc*, quod est ex se exprimere aliquam conceptionem: quod & ratio D. Thoma ibidem adducta, & 4. contra gentes cap. 11., convincit; quia, nimirum, in nulla re creata

est idem intellectus, intellectum, & intelligere: undè ex potentia, quam una quæque res creata habet ad esse intellectum, infert necessitatem verbi ad illius intellectionem: è contra autem accidit in Deo, in quo sicut nulla datur potentialitas ad intelligere; ita neque ad esse intellectum; ac proinde sine verbo distincto potest, debetque intelligi.

19 Tertiò objicies. Licet essentia 3. Obiect. Divina sit actus purus in esse intelligibilis, non sequitur quod identificet secum suam ultimam actualitatem, ratione cuius intellecta constituatur ab intellectu creato; sed hæc ultima actualitas est verbum: ergo. Min. cum consequentia constat, & mai. probatur. Primò. Quia licet sit actus purus, in esse moventis per modum finis voluntatem creatam ad sui amorem, non sequitur quod identificet secum suam ultimam actualitatem, ratione cuius ad id moveat: est enim sententia valde probabilis apud Thomistas, quod causalitas finis, quæ est illius ultima actualitas, realiter identificatur cum actu voluntatis; cui opinioni favet D. Thomas, quæst. 22. de verit. artic. 2. asserens quod *sicut influere causæ efficientis est agere, ita influere causæ finalis est appeti*; sed actus voluntatis creatæ realiter distinguitur à Deo: ergo.

Mai. 1. assumpt. prob. 2. Secundò. Quia licet sit actus purus in esse amabilis, producitur tamen à voluntate impulsus ab eo realiter distinctus, ut actu ametur: ergo licet sit actus purus in esse intelligibilis, poterit produci verbum, ut actu intelligatur. Antecedens est communior sententia, & consequentia probatur. Quia sic se habet impulsus respectu voluntatis, ut amet, sicut verbum respectu intellectus, ut intelligat. Tertiò. Quia si identificaret ultimam actualitatem, ratione cuius intellectionem creatam terminat, semper ut in actu secundo esset talem intellectionem terminans: sicut semper, & in actu secundo terminat sui intellectionem, & est à se intellectus; at hoc est evidenter falsum: ergo.

Respondetur negando maiorem. Ad eius primam probationem, dicatur in primis, solvendam esse ab omnibus Thomistis: non enim minus certum est in eorum principijs, quod nulla res creata potest identificare secum ultimam actualitatem ex suo formali conceptu dicentem perfectionem simpliciter simplicem, quam quod hæc debeat identificari cum Deo. Nunc autem, si constituatur, quod causalitas finis est ab actu voluntatis distincta, consistens in metaphorica motione finis; urget arg. quomodo, scilicet, possit cum fine creato identificari: neque enim inter finem, & voluntatis actum cadit aliquod medium ab utroque realiter distinctum: quidquid ergo huic respondeatur, possumus & nos arg. facto ex opposita sententia suppositâ respondere. Quare si dicatur, sicut aliqui dicunt, non esse inconveniens, quod finis creatus identificet secum suam causalitatem; quia licet ex suo conceptu formali, non dicat imperfectionem, est tamen non propriè, sed tantum metaphoricè talis: hoc & nos dicere possumus in oppositâ sententia; non esse, scilicet, inconveniens, propter eandem rationem, quod cum ente in creato non identificetur: reddereque disparitatem de verbo dicendo: esse ultimam actualitatem obiecti, non tantum metaphoricè talem, sed verè, & propriè. 20 Satis fit 3. obiect. & prob. 1. mai. secundum unam viã.

Secundò respondeti potest concessâ mai. & min. negando consequentiam. Et disparitas stat in eo, quod in illa sententia causalitas finis est illi, ex suo formali conceptu, omnino extrinseca, neque ab eo physicè egrediens, aut aliqualiter in illo recepta: solum ergo recipitur in voluntate, à qua physicè egreditur, & quam intrinsecè movet, & actuat. Undè licet sit à fine realiter distincta, non sequitur quod aliqualiter opponatur summæ illius actualitati; cum ad illam per modum actuabilis non comparetur. At verbum ita est ultima actualitas obiecti, in esse intelligibilis, quod com- 21 Satis fit prob. 1. 2. viam.

comparatur ad illud per modum formæ actuantis, & proportionantis, ut reddatur ultimo intellectum: quare si ab obiecto distinctum ponitur, necesse est ponere potentialitatem ex parte obiecti, quæ rationem actus puri destruat.

Iuxta 3. viam fit satis 3 prob.

Vel aliter, concessa mai. neg. est min. quam non convincit probatio. Nam, licet, admittamus, quod actus voluntatis sit causalitas finis; non est tamen illius ultima actualitas: ulterius enim restat passiva terminatio actus voluntatis, quæ fini etiam in quantum tali competit, quamque Deus non ratione alterius à se distincti exercere potest, sed ratione bonitatis secum identificatæ.

22 Instatur bifariè cõtra immed. dicta.

Nec refert si dicas primò, quod causalitas causæ efficientis est illius ultima actualitas: ergo & causalitas causæ finalis. Secundò, quod licet causalitas causæ finalis non sit illius ultima actualitas, ad eam tamen in esse talis pertinet; sed non minus est de ratione actus puri in aliqua linea, quod identificet secum ultimam actualitatem talis lineæ, quam omnia alia, quæ ad illam pertinent: alias ad aliquid per modum potentiæ, aut actus in completi compararetur: ergo.

23 1. Inst. solvit.

Non, inquam, refert. Nam ad primum, neg. est consequentia, & disparitas est manifesta ex dictis. In causa namque efficienti, nihil reperitur se habens ex parte illius, eius causalitate posterius: quare eius causalitas debet esse ultima illius actualitas. At in causa finali datur terminatio passiva actus voluntatis, quæ intelligitur posterior ad ipsum actum voluntatis, ut à fine motum: quare illa terminatio, & non causalitas, est illius ultima actualitas.

2 Inst. dilucidat.

Ad secundam disting. est mai. pertinet tanquam quid purè extrinsecum ex suo formali conceptu, concedo mai. tanquam quid intrinsecum, nego mai. & sub eadem distinctione min. neg. est consequentia: causalitas namque finis in hac sententia ex suo formali conceptu petit esse extrinseca fini, & intrinseca voluntati. Quod autem id, quod extrinsecè ad actum purum comparatur, cum eo non identificetur, illius actualitatem non aufert, nec diminuit. At verbum, licet in rebus creatis, comparetur ad obiectum intellectum, ut aliquid extrinsecum, neque aliter per illud obiectum intellectum constituatur; hoc tamen non habet ex suo formali conceptu, sed ex imperfectione materiæ: ex se namque ad unitatem cum obiecto tendit, quam tantum similitudinis in rebus creatis consequitur, propter illarum potentialitatem; in Deo autem, qui totius potentialitatis est expers, eam consequitur identitatis. Quæ doctrina colligitur ex D. Thoma 4. contra gent. cap. 11. ubi diversos gradus vitæ secundum diversam unitatem inter principium movens, & terminum motus distinguit.

24 Fit satis 2. prob. mai. principi.

Ad secundam principalem probationem mai. concesso antecedenti, neganda est consequentia: & disparitas stat in eo, quod impulsus non se tenet ex parte obiecti amati, illud amabile, aut amatum reddens; sed ex parte voluntatis illam ad obiectum ferens, & completè inclinans: insuper & ex parte impulsus nulla similitudo cum obiecto, aut convenientia in gradu in materialitatis requiritur: quare non est undè repugnet. At verbum se tenet ex parte obiecti illud intellectum reddens: insuper & debet esse simile illi formaliter, cum eoque in gradu immaterialitatis convenire, ut ex dictis constat; quæ omnia impossibilitatem verbi creati respectu Dei clare visi convincunt.

Satis fit 3. prob. eiusd. mai.

Ad tertiam neg. est etiam sequela, nam ut in actu secundo fit ab intellectu creato intellectus, non sufficit quod identificet id, quo ultimo redditur ex parte sui intellectus, sed ulterius requiritur, quod id ipsum intellectui creato sit applicatum, & ab eo perceptum: sicut licet personalitas verbi habeat quidquid ex parte sui humanitatem subsistentem faciat; non tamen subsis-

tentem facit defectu applicationis ad illam. Et huius infinita supetunt exempla, adhuc in creatis.

25 Objicies 4. implicat intellectio, 4. Obiect. quæ non producat terminum; sed terminus per intellectionem productus esset verbum: ergo implicat intellectio, quæ non producat verbum. Min. cum consequentia tenet, & mai. probatur: primò. Quia intellectio est dictio: intellectio enim cum dictione identificatur; sed dictio essentialiter est productio verbi: ergo. Secundò. Quia implicat intellectio, qua intellectus non trahat res ad se: hic enim est proprius modus operandi intellectus, prout à voluntate distinguitur; sed non potest visio beata aliter trahere res ad se, nisi per verbum: ergo. Tertiò. Quia intellectio est actio de prædicamento actionis; sed implicat actio de prædicamento actionis, sine termino per illam producto; sicut implicat fieri sine facto: ergo. Min. cum consequentia constare videtur. Mai. autem probatur. Quia si non esset actio, esset qualitas; at hoc non: tum quia alias supponeret actionem, qua produceretur: tum quia à se ipsa esset verbum: haberet enim ultimò intellectum perficere, & illi obiectum repræsentare; quorum utrumque est falsum: ergo.

26 Ad hoc arg. respondetur negando mai. cuius falsitas constat se- Respons. 4. obiect. cundum fidem in intellectione Filij, & Spiritus Sancti. Ad primam probationem distinguo mai. intellectio est dictio quando aut *fœcunditas exposcit*, *aut necessitas*, concedo mai. *quando utrumque deficit*, neg. mai. utrumque autem deficit in præsenti; fœcunditas quidem, quia verbum procedens (ut ex dictis constat) deberet esse eiusdem immaterialitatis cum obiecto: cum tamen nihil eiusdem immaterialitatis cum Deo ab intellectu creato produci valeat. Deficit insuper, & necessitas; quia ex parte obiecti, utpotè actus purus, est sufficiens proportio, ut ab intellectu creato possit per se ipsum intelligi.

Ad secundam respondetur. Quod proprius modus operandi intellectus, prout à voluntate distinguitur, est trahere res ad se, prout est idem, ac rem intra se intelligere; in quo differt à voluntate quæ ad illas, prout sunt extra se, fertur. Hoc autem facit intellectus, sivè formando verbum, quando obiectum ratione sui non est intra illum; sivè non formando, quando nimirum obiectum per se ipsum est intra intellectum, ut in nostro casu contingit. Respons. 2. prob. mai. princip.

Ad tertiam dupliciter respondetur: primò negando mai. Quia visio beatifica, sicut & quæcumque alia actio vitalis, est de prædicamento qualitatis; de cuius ratione non est terminum à se distinctum producere, sed ipsa ratione sui est productio, & terminus productus, quia propter sui eminentiam continet virtualiter perfectionem actionis, & formaliter rationem qualitatis. Undè non comparatur per se, ut via, aut fieri, sed per modum actualitatis perficientis intellectum, quæ, & propter sui eminentiam, terminum potest producere. Nec ex inde infertur, ut probatio contendit, quod ipsa per se sit verbum: nam verbum non est quæcumque qualitas, aut quæcumque intellectus perfectio, sed quæ se tenet ex parte obiecti per modum formalis repræsentationis illius; qualiter non se habet intellectio. Respons. 3 prob. eiusd. mai.

Secundò respondetur, admittendo intellectionem esse de prædicamento actionis, vel quod non est de huius ratione habere terminum productum, quando est immanens, sed solum quando est transiens, quia hæc secunda, & non prima, est propter terminum; vel quod, licet sit de illius conceptu habere terminum; illum habet, scilicet applicare potentiam intellectivam obiecto intellecto: sicut actio productiva hominis est de prædicamento actionis, non quia materiam, aut formam producat, sed quia unum applicat alteri; & hac ratione verificatur producere totum. 2. Respõs.

Obij-

27 5. Obiect. Obijcies 5. nequit Deus uniri intellectui creato per modum verbi; sed nequit dari intellectio sine verbo, producto, vel unito: ergo nequit non intellectus beati Deum videndo producere verbum. Min. cum consequentia constat, & mai. probatur: primò. Quia verbum, in quo intelligit intellectus creatus, repræsentat obiectum finito modo ab eo intellectum: est enim expressio suæ intellectionis; sed nequit Deus repræsentare se ipsum finito modo intellectum: ergo. Secundò. Quia verbum, licet non sit actio vitalis, est tamen terminus vitalis; sed nequit Deus uniri alicui per modum termini vitalis; alias posset uniri per modum impulsus voluntati creatæ: impulsus enim non est vitalis per modum actionis, sed tantum per modum termini: ergo cum hoc reputetur impossibile, pariter, & primum.

28 Solut. 5. obiect. Ad arg. neg. est mai. ad primam eius probationem, iam constat ex dictis num. 13., quod ut verbum repræsentet obiectum finito modo intellectum ab intellectu creato, non est necesse, quod finitudo ex parte repræsentationis verbi se teneat, sed sufficit, quod se habeat ex parte unionis, & applicationis ad intellectum finitum: sicut ut species impressa repræsentet obiectum finito modo cognoscibile ab intellectu creato, & ut subsistentia Divina faciat naturam humanam finito modo subsistere, sufficit finitudo unionis, & communicationis, neque alia requiritur.

Solut. 2. prob mai. princip. Ad secundam concessa mai. neg. est min. Neque ideo Deus in illa sententia non potest uniri voluntati per modum impulsus, quia impulsus est terminus vitalis, sed quia talis terminus est, scilicet, quo voluntas voluntariè fertur ad obiectum amatum: ex hoc enim habet, quod ab intrinseco illius debeat provenire, & non possit communicari ab extrinseco. Nec refert si dicas, quod non minus est impossibile quod suppleatur terminus vitalis, quam actio vitalis; non enim minus impossibile est, quod aliquis sit Filius alicuius, à quo non processit, quam quod aliqua actio sit vitalis respectu illius à quo non elicitur: ergo si Deus non potest supplere actionem vitalem, neque terminum illius.

Solut. præced. inst. Respondetur distinguendo mai. quo ad esse *dicti*, vel *producti* concedo mai. qui ad esse *uniti*, vel *applicati*, neg. mai. & concessa min. neganda est consequentia. Non enim Deus supplet munus verbi creati, faciendo quod verbum Divinum sit dictum, vel vitaliter productum ab intellectu creato, sed faciendo, quod etsi ab eo non producatur, vel dicatur, ei per modum termini repræsentativi uniatur. Esse autem alicuius filium, significat terminum vitalem, ut ab eo procedentem: quare non potest Deus facere, quod illius sit filius, à quo non procedit. Pariter & esse actionem vitalem alicuius dicit essentialiter ab eo procedere, sicut & quod per illam se moveat: quare neque huius munus potest à Deo supplieri. At esse terminum vitalem, licet dicat vitaliter ab quo procedere; non tamen dicit, aliquod ab eo, cui unitur, procedat; quia per illum formaliter non vivit: sufficit ergo quod ab altero vitaliter procedat, & alteri uniatur.

29 Ult. obiect. Tandem obijcies fundamentum, cui magis innititur M. Ildephonsus Michael. non est impossibilis actio creata intellectiva Dei intuitiva: ergo nec est impossibile verbum creatum Deum intuitivè repræsentans. Probatur consequentia. Perfectior est intellectio ex genere suo, quam verbum: ergo si est possibilis intellectio, possibile etiam erit verbum. Consequentia videtur bona, & antecedens est plurium Thomistarum, traditumque videtur à D. Thoma, quæst. 8. de Potentia, artic. 1. ubi sic habet: *Conceptio intellectus ordinatur ad rem intellectam, tanquam ad finem: propter hoc enim intellectus conceptionem rei in se formet, ut rem intellectam cognoscat.* Et certè: non intelligimus, ut producamus verbum, sed pro-

producimus verbum ut intelligamus : finis ergo verbi intellectio est; ac proinde verbo perfectior.

30 Satis fit ult. obiect. insiãdo in primis.

Hoc arg. in primis manifestè instatur in specie impressa, cuius possibilitatem negat hic Author: nam propter eandem rationem, qua verbum imperfectius cognitione constituitur, debet etiam constitui species impressa ex genere suo. Neque enim intellectio est propter speciem impressam, sed potius species impressa propter intellectionem; & tamen cum hoc stat esse possibilem intellectionem intuitivam Dei, non autem speciem impressam : idem ergo dici poterit de verbo. Quare concesso antecedenti, neganda est consequentia. Ad cuius probationem, distinguendum est antecedens, qua verbum *productum*, concedo antecedens, qua verbum *non productum, & quod sine dependentia gerit vices verbi*, neg. antecedens, & consequentiam : in quo sensu intelligendus est D. Thomas. Verbum enim, quod ab intellectu producitur, est propter intellectionem, & ei tanquam fini subordinatum : eo enim tantum fine producitur, ut intellectus in illo contempletur obiectum. At quando verbum non producitur, sed habet purè terminare intellectionem; solum habet illam perficere, illamque sibi subordinare, ut constat in subsistentia, quæ à natura, quam terminat, non dimanat: & hoc tantum modo essentia Divina exercet munus verbi respectu intellectus beatorum. Et hæc de hoc Dubio applicanda litteræ Magistri ubi, & præcedens.

DISPUTATIO TERTIA.

DE LUMINE GLORIÆ.

DUBIUM PRIMUM.

UTRUM LUMEN GLORIÆ SIT ADÆQUATA RATIO, seu virtus eliciendi visionem beatam?

§. I.

PRÆMITUNTUR ALIQUA RESOLUTIONI.

N. 1. Animadverso Author.

PRæsens difficultas, quamvis sub determinato nomine luminis proponatur, communis tamen est omnibus habitibus, & supernaturalibus auxilijs in ordine ad proprios actus. Quare, ut quod de lumine gloriæ dictum fuerit, dictum etiam intelligatur de quocunque alio habitu, vel supernaturali auxilio; magis communiter, in illius discussione utemur hoc nomine, *habitus supernaturalis*, quam nomine *luminis gloriæ*.

Suppos. 1. contra Luther.

Pro illius autem resolutione, in primis supponendum est, quod actus supernaturalis, non ita procedit à supernaturali habitu, quod potentia naturalis illum activè non producat, sed merè passivè se habeat. Suppositio ista certa est secundum fidem, expressèque diffinita in Concil. Trident. contra Lutherum sess. 6. cap. 5. & Can. 4. ibi: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, sed merè passivè se habere; Anathema sit.* Quod & constat manifesta ratione. Nam operationes istę supernaturales, plures sunt liberę, plures vo-

voluntarie, & omnes vitales; sed de ratione agentis libere, voluntarie, & vitaliter est quod actio procedat à principio intrinseco, & non solum quod ab alio recipiatur: ergo.

2 Supp. 2. contra aliquos Theologos.

Secundò etiam est certum, quod prædictæ operationes, non ita procedunt à potentia vitali, quin etiam active, & tanquam à virtute influxiva procedant à supernaturali virtute. Huius suppositionis oppositum tribuitur Baconio, & Aureolo asserentibus quod licet requiratur habitus supernaturalis ad illarum elicientiam, non tamen requiritur per modum principij activi, sed aut per modum conditionis elevantis, ea ratione, qua scala requiritur, ut quis in locum sursum operetur, aut per modum cuiuscumque alterius conditionis: sed suppositio nostra certissima est apud reliquos Theologos, & constat 1. ex illo 2. ad Corinth. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*: & ex illo ad Philipp. 2. *Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere.* Et ex Concilio Arausic. Can. 7. ibi: *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod ad salutem pertinens vitæ æternæ cogitare, eligere, sivè evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, hæretico fallitur spiritu.* Et ex Trident. sess. 6. cap. 16. ibi. *Cum ille Christus Iesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, iugiter virtutem influat, quæ virtus bona illorum opera semper antecedit, committatur, & subsequitur, & sine qua Deo grata, & meritoria esse non possunt, &c.* Ex quibus authoritatibus constat evidenter habitus supernaturales, non solum per modum conditionis, sed per modum sufficientiæ, & virtutis activæ requiri ad supernaturalem operationem.

3 Aperitur status & fin. & 1. dif-

His ergo suppositis; difficultas stat in explicando, qualiter potentia naturalis, & supernaturalis virtus se habeant in causando actum supernaturalem? An, scilicet, unaquæque per suam innatam virtutem in actum supernaturalem influat? An, licet intellectus influat, totam tamen vim, & virtutem influxivam habeat per supernaturalem habitum? In quo non agitur de nomine, ut sibi volunt aliqui Recentiores, inter quos est P. Oviedo, sed de re, eaque gravissima: nam qui primum tenent, licet concedant, quod potentia naturalis agit, insuper, & quod naturalis virtus, quæ à potentia naturali in distincta est, actum supernaturalem operatur; non tamen concedunt, quod ratione virtutis naturalis agit, sicut ab alijs conceditur, sed ratione supernaturalis. Insuper & iuxta hanc sententiam, licet totus actus supernaturalis à potentia producatur; nullum tamen est prædicatum, quod correspondeat potentiæ naturali ratione sui, adhuc in consortio supernaturalis virtutis. Discriminantur insuper & alijs rebus, quæ in disputationis progressu attingentur. sens. circa illam.

4 Alia Auctor. animadv. pro mai. claret.

Tandem notandum est difficultatem istam specialiter controverti apud Theologos, qui contra Durand. & Scot. admittunt actus istos esse supernaturales, non solum quo ad modum, sed etiam quo ad substantiam: quæ sententia iam apud Theologos invaluit. Si namque oppositum asseratur; consequenter etiam dicendum est, quod potentiæ naturales per suam innatam virtutem totam substantiam actuum producant, solumque apud eos erit difficultas; an etiam per suam innatam virtutem possint in eos influere, quo ad modum? Ea, scilicet, ratione qua supernaturales sunt, & præmij supernaturalis meritorij? Circaquod pars negativa facilè ex illis Authoribus deducitur, nisi cum Pelagio gratiæ necessitatem ad meritum excludant.

5 Sér. DD. Soc. & eorũ diversitas in hoc punct. refertur.

His ergo statutis, circa præsentem difficultatem duplex in genere versatur sententia. Prima affirmat habitum supernaturalem, non ita esse rationem, & virtutem agendi in supernaturalem actum, quin

quin etiam potentia per suam innatam virtutem in eum agat : ita omnes Societatis AA: cum hoc tamen inter eos discrimine, quod P. Suar. quem magis communiter sequntur, affirmat, quod actus supernaturales, non solum secundum rationem genericam, sed etiam secundum rationem ultimam, & differentialem, & prout supernaturales sunt, procedunt à potentia naturali per suam innatam virtutem agendi : ad quod, in ea constituit quandam virtutem activam obedientialem, ut huiusmodi actus producat, & ratio sub qua, ab ea producuntur, sit ratio vitalitatis, quæ magis formaliter potentiæ naturali correspondet.

In quo Vazq. & alij diff. à Suar.

Alij autem cum P. Vazquez negantes huiusmodi potentiam obedientialem activam, solum concedunt influxum potentiæ naturalis in supernaturales actus, secundum rationem genericam intellectionis, aut vitalitatis; rationem autem supernaturalitatis solum productam existimant à supernaturali virtute. Iuxta utramque autem sententiam verum est primò. Quod ratio producendi ex parte obiecti respectu naturalis potentiæ non est super naturalitas actus, licet ex parte rei productæ sit iuxta P.Suarez, non sit iuxta P. Vazquez. Secundò etiam est verum quod licet virtus supernaturalis sit requisita, vel ut producatur totus actus supernaturalis, vel ut supernaturalitas sola producatur; non tamen requiritur per modum virtutis, qua potentia potens producere constituatur, sed per modum concausæ cum potentia productiva, ea ratione, qua species impressa ad intellectionem requiritur. Quod valde notandum est in hac sententia.

Secunda sententia per oppositum affirmat, quod licet potentia naturalis actus super naturales producat, non solum quo ad rationem genericam, sed etiam quo ad specificam, & individualem : tota tamen ratio, & virtus illos producendi est supernaturalis virtus, ita ut potentia, & habitus non comparentur tanquam duæ causæ partiales simul concurrentes, sed tanquam unica causa ex habitu, tanquam ex forma, & ex potentia, tanquam ex subiecto constituta; ea proportionali ratione, qua ex anima, & ex potentia ab ea realiter distincta unica causa resultat. Sic communiter Thomistæ cum quibus sit.

Sentent. Discipul. Scholæ Thomist.

NOSTRA CONCLUSIO statuitur, & authoritate probatur.

LUMEN GLORIÆ, SEU habitus supernaturalis est tota ratio, & adæquata virtus, eliciendi actus supernaturales.

6 Conclusio ista verissima mihi est, facta suppotione, de supernaturalitate illorum actuum quo ad substantiam: & probatur primò authoritatibus tum Sacræ Scripturæ, tum SS. PP. ex illo Apost. ad Rom. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis* : quæ verba expendens D. August. in Enchiridione; cap. 32. referensque aliorum expositionem asserentium propterea hoc dictum esse, quia non est ex sola voluntate hominis quod velit, aut currat, sed etiam ex misericordia Dei (quæ est sententia adstruentium concursus partiales) eam impugnat ex eo, quod ex dicta expositione infertur, rectè etiam dici posse, *non esse miserentis Dei*, sed *volentis hominis*, quia misericordia Dei id sola non exequitur : undè sic concludit : *Si ergo gratia nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est Dei, sed volentis hominis, ne Apost. apertissimè contradicat; restat ut propterea rectè dictum intelligatur, non volentis nec currentis, sed miserentis est Dei, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adiuvandam, & adiuvat præparatam.*

Prob. 1. concluſ. è Script. & SS.PP.

7 Et ex illo eiusdem Apost. secundæ ad Corinth. 19. *Non quod sufficientes* Prosequitur Author prob.

sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Quæ verba expendens D. Chrisost. ibidem sic ait: *Quasi dicat Paulus planius, non ita dicebam fiduciam habemus, ut partim sit nostrum, partim sit Dei, sed totum illi tribuo, acceptum refero:* ubi secundum hanc expositionem, totam sufficientiam tribuebat Apost. Deo, ut opera supernaturalia operaretur, immò & cogitaret.

Ad id ipsum conitit.

Quod etiam apertè colligitur ex eodem Apost. ibidem cap. 9. *Potens est Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum*: quibus in verbis non partem sufficientiæ, sed omnem sufficientiam ad bonas operationes, gratiæ attribuit; & ex illo 1. ad Corinth. 3. *Sicut Deus dedit, vel divisit*; quæ verba sic exponit D. Thomas. *Contingit quod Ministri hominum habeant ab ipsis aliquam dignitatem vel virtutem, ex qua idonei ad ministerium fiunt: sed hoc non est de Ministris Dei; & ideo ostendit Apost. quod tota virtus, & dignitas Ministrorum Dei est a Deo dicens, unicuique sicut Dominus dedit, vel divisit; quasi dicat: in tantum aliquis habet de virtute ministrandi, in quantum ei Dominus dedit: undè 2. ad Corinth. 3. Sufficientia nostra ex Deo est, qui idoneos nos fecit Ministros Novi Testamenti.* Quibus in verbis, iuxta D. Thomæ interpretationem, apertissimè docet Apost. quod tota virtus Ministrorum Christi ad proprios sui ministerij actus, qui sunt supernaturales, est à Deo, & non solum pars virtutis. Et eodem modo explicat verba illa ad Ephes. 3. *Cuius factus sum ego Minister secundum donum gratiæ Dei, quæ data est mihi.*

8 Adhuc è Script. & pp. prob. conclus.

Id ipsum constat ex illo Ps. 32. *Verbo Domini Cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Quibus in verbis iuxta intelligentiam D. Aug. Ang. Doct. & utriusque Glossæ, Cœli intelliguntur Apostoli à Spiritus Sancti gratia confirmati, à quo non solum partem virtutis, sed omnem virtutem acceperunt. Innumera SS. PP. testimonia, ad propositum confirmandum possemus afferre: quia tamen brevitas non sustinet, unum, vel alterum ex efficacioribus ad iungemus. Illud in primis D. Aug. de dono persev. cap. 6. *Tutiores igitur vivimus, si totum Deo demus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus.* Et illud D. Fulgentij de Incarnat. & grat. cap. 24. ubi sic habet: *Veruntamen in anima nostra, & carne, non parvum gratiæ Dei monstratur exemplum: nam sicut ex se ipsa caro vitam non habet, sed ab anima accipit; sic homo non potest habere fidem, nisi ex munere donantis Dei acceperit. Sicut etiam ut caro vivat solius opus est animæ, ita quoque ut homo credat, solius opus est gratiæ. Et sicut caro nihil operari potest si eam vivificare anima desinat, sic homo nihil benè velle potest si ab eo gratiæ iuvamen abscedat. Ut ergo caro & vivere possit, & operari, præsentis animæ vivificatione fulcitur; homo quoque ut bonum velit, aut faciat, gratiæ vivificante subsidio adiuvatur.* Hæc S. Fulgentius quo nihil clarius, aut altius pro nostra conclusione explicanda, & confirmanda adduci potest.

9 Authore adhuc, & ratione D. Thom. roboratur.

Hoc ipsum non minus clare deducitur ex D. Thoma tum locis supra citatis, tum ex hac 1. part. in hac quæst. art. 6. ubi docens unum beatum alio perfectius Deum videre; subdit: *Hoc erit per hoc quod intellectus unius beati habebit maiorem virtutem, seu facultatem ad videndum Deum, quam alterius: facultas autem videndi Deum, non competit intellectui creato, secundum suam naturam, sed per lumen gloriæ, quod intellectum in quadam Dei formitate constituit.* Idem docet ad 3. & quæst. unica de charit. art. 1. probat contra Magistrum, actum charitatis, non posse provenire à Spiritu Sancto, sed debere provenire à principio intrinseco supernaturali, quia sequeretur unum è duo-

duobus, *aut non esse voluntarium; quod est impossibile, aut quod non excedat facultatem naturæ quod est hæreticum*; sed discursus iste D. Thomæ esset omnino inefficax, si admittantur concursus partiales: nam in primis nullatenus sequeretur quod non esset voluntarius; ad hoc enim sufficeret quod partialiter à voluntate procederet, ut opposîti AA. fatentur. Deinde nec sequeretur, quod non excederet facultatem naturæ, aut quod solum inadæquatè excederet: quia vel excederet ex eo, quod ad illius productionem esset requisitus concursus indebitus Spiritus Sancti, vel solum ratione supernaturalitatis, & non ratione vitalitatis excederet; quorum neutrum reputant inconveniens Adversar.: ergo. Videatur idem S. Doct. 3. contr. gent. cap. 53. & in 1. dist. 17. quæst. 1. art. 1., & ibidem dist. 3. quæst. 4. art. 2. & quæst. 20. de verit. art. 2. ad 1. & quodlib. 7. art. 1.

§. II.

RATIONIBUS PROBATUR nostra conclusio.

10 1. Ratio pro conclusione.

PRima ratio pro nostra conclusione sic formatur. Adæquata ratio continendi aliquem effectum est adæquata ratio elicienti illum effectum; sed virtus supernaturalis est adæquata ratio continendi visionem beatam: ergo. Mai. est per se nota, etiam apud Adversarios. Min. autem probatur. Effectus adæquatè supernaturalis debet contineri in virtute adæquatè supernaturali; sed visio beata est adæquatè supernaturalis: ergo virtus & ratio adæquata illius contentiva debet esse supernaturalis: tum sic; sed potentia intellectus, & virtus illius est adæquatè naturalis; ergo visio beata non præcontinetur adhuc inadæquatè in virtute, & potentia intellectus. Min. subsumpta cum consequentia constat, & mai. probatur. Tum quia res ordinis inferioris nequit sua virtute continere actum ordinis superioris: sicut comburere nequit contineri in natura inferiori ad ignem: tum quia de ratione entis supernaturalis est quod sit supra exigentiam, & activitatem entis naturalis; sed quod continetur in virtute naturali, non est supra activitatem illius, quia ad hoc in illa continetur, neque supra exigentiam; quia omnis virtus activa suam operationem exigit, alias frustra daretur: ergo.

Aliter formaliter hæc ratio. Virtus adæquatè naturalis se ipsa solum est ratio eliciendi effectum naturalem; sed virtus intellectus est adæquatè naturalis: ergo se ipsa solum est ratio eliciendi effectum naturalem. Tunc sic; sed nihil est in visione beata naturalè, cum sit adæquatè supernaturalis, ut nobiscum supponunt Adversar.: ergo nihil est in illa, quod ab intellectu ratione sui eliciatur: tota ergo ratio illam eliciendi est supernaturalis habitus, qui adæquatè supernaturalis est. Aliter proponit. ead. ratio.

Prima huius rationis solutio adhibetur ex P. Suarez dicendo: quod licet effectus supernaturalis non possit contineri in virtute naturali tanquam in causa principali, quæ sui effectus perfectionem adæquare debet; benè verò tanquam in causa instrumentali: & hoc modo concurrit potentia naturalis ad actus supernaturales. Sed hæc solutio communiter displicet Theologis, etiam domesticis, & rejicitur primò: Quia potentias vitales elicere operationes supernaturales non tanquam instrumenta Dei, sed tanquam causæ principales, efficacissimè probatur à Thomistis: tum ex eo quod causæ instrumentales, non operantur sibi, sed principali, cui deserviunt: sed intellectus creatus, sibi videt Deum, dum videt: & voluntas sibi eum diligit: ergo. Tum, quia causa instrumentalis dum operatur, non se movet, sed purè movetur; sed potentiæ vitales verè se movent eliciendo actus supernaturales: ergo. Tum quia instrumentum, ut tale, non operatur ut dominus, sed ut deserviens principa- 11 Resp. ad Suar. & 1. impug.

poli ; sed voluntas, dum operatur actum charitatis, operatur illum, ut illius domina ; quod est manifestum in actibus, quos libere elicit : ergo. Tum quia de ratione causæ instrumentalis, ut talis, est quod non operetur per virtutem propriam, sed per virtutem agentis principalis ; at iuxta P. Suarez, dum potentiæ vitales influunt in actus supernaturales, per virtutem propriam influunt : & hoc adeo verum existimat quod iudicet nunquam posse verificari, quod potentia vitalis proprie, & per se agat, per supernaturalem virtutem : ergo. Tandem, quia esse causam instrumentalem, aut principalem, communiter reputatur ab Adversf. pro quæst. *de nomine* : ergo ex illius resolutione, nihil potest deduci quod ad rem, de qua agimus, conducat.

Impugn. eadem solut.

Secundo reijcitur eadem solutio. Quia admittendo quod potentia vitalis concurrit per modum instrumenti ad actus supernaturales, adhuc non sequitur, quod naturalis potentia se ipsa sit præcontentiva effectus supernaturalis : ergo. Assumptum probatur. Tum quia, licet effectus possit excedere causam illius instrumentalem, non potest tamen excedere virtutem causæ principalis, quæ instrumento tribuit ut producat effectum : unde licet per semen arboris, possit produci arbor illo perfectior, non tamen potest produci animal ; sed actus supernaturalis, non solum excedit quamcumque potentiam naturalem, sed etiam quamcumque illius innatam virtutem, quæ etiam naturalis est : ergo. Tum quia, licet Sacramenta sint causæ instrumentales gratiæ, constituuntur in esse talium non per virtutem innatam, sed per supernaturalem superadditam, quod expressè docet D. Thomas 3. part. quæst. 62. art. 4. & quæst. 78. art. 4. addit quod oppositum asserere derogat dictis SS. PP. & dignitati Sacramentorum novæ legis : ergo.

12 2. Solut.

Dices secundò cum alijs : quod in actibus supernaturalibus, & est ratio vitalitatis, & ratio supernaturalitatis : secundum primam rationem nihil explicant ratione cuius non possint per virtutem innatam intellectus produci : quare sub ea producantur : non autem sub ratione supernaturalitatis, secundum quam explicant improportionem, ut à virtute innata producantur. Quæ solutio dupliciter explicari potest. Primò, ita quod licet intellectus per virtutem sibi innatam non producat nisi vitalitatem actus supernaturalis ; per virtutem autem supernaturalis auxilij, verè & propriè producat illius supernaturalitatem ; adeò ut verum sit, quod intellectus tanquam causa per se utrumque producit, licet vitalitatem ratione sui, supernaturalitatem autem, ratione supernaturalis virtutis superadditæ : in quo sensu, non possunt uti prædicta solutione Patres Societatis, sed attribuitur aliquibus ex Antiquioribus Thomistis.

Alij Antiq. ad rat.

Explicatio eiusd. solut. ex R.R.

Aliter ab alijs explicatur : qui licet cum prioribus conveniant, in eo quod intellectus ratione propriæ virtutis non producat nisi vitalitatem actus supernaturalis, addunt tamen, quod conceptum differentialem supernaturalitatis non producit intellectus per se, nec propria, nec aliena virtute, sed solum determinativè. Ita ut licet sit verum, quod intellectus cum supernaturali virtute actum, ut supernaturalem operetur ; falsum tamen est, quod ratione illius operetur : sicut licet sit verum, quod intellectus cum specie impressa intellectionem operetur, falsum tamen est, quod intellectus ratione speciei operetur : in quo sensu attribuitur hæc solutio P. Vazquez, & aliquibus alijs familiæ eiusdem.

13 Impugn. solut. ult.

Solutio ista, secundum id in quo utraque explicatio convenit, impugnatur ab aliquibus ex eo, quod vitalitas actus supernaturalis non est vitalitas utcumque, sed identificata cum supernaturalitate ; ac proinde supernaturalis : ergo im-

plicat quod intellectus ratione sui producat vitalitatem, quin producat supernaturalitatem. Probant consequentiam: quia causalitas physica ad entitatem rei, prout physicè est in se, terminatur; & non secundum nostros conceptus. Sed quamvis impugnatio ista, fortasis sit efficax contra Jesuitas, qui hujusmodi præcisionem in causando inter omnino identificata, ex capite identitatis negant, ut inter entitatem actus peccaminosi, & illius malitiam (si identificata ponantur) inter motum claudicationis, & eius obliquitatem, & his similia; tamen apud Thomistas, qui has, & similes præcisiones admittunt; ita quod non obstante identitate inter entitatem peccati, & illius malitiam, entitatem dicunt produci à Deo, & non malitiam; & pariter quod motus sub ratione vitalis producitur ab anima, & non sub ratione obliquitatis; difficillimè ex hoc principio contra Adversarios probatur.

14 Aliter 1. impugnatio paratur.

Quare, impugnatione ex hoc cap. omissa, ex alio, secundum id, in quo convenit utraque solutio, impugnanda est. Primò. Quia licet ratio vitalitatis, ut à naturali, & supernaturali præscindens, non explicet aliquid, ratione cuius repugnet, à virtute innata intellectus produci, tamen nec etiam explicat aliquid, ratione cuius possit ab ea produci: ergo quatenus est ex parte illius conceptus, præscindit à producibilitate, vel improducibilitate, per virtutem innatam intellectus, eritque determinatè producibilis, vel improducibilis iuxta qualitatem differentię, per quam contrahitur. Consequentia constat, & antecedens probatur: quia sicut ratio illa in sui præcisione, non explicat supernaturalitatem, ratione cuius improducibilis est, per virtutem innatam potentiæ naturalis, ita neque explicat naturalitatem, ratione cuius, est positivè ab ea producibilis per virtutem innatam: ergo in ea præcisione, præscindit à producibilitate, vel improducibilitate per virtutem innatam potentiæ naturalis.

Explicatur hoc. Vitalitas, quæ est ratio specificativa potentiæ naturalis vitalis, non est vitalitas supernaturalis, neque vitalitas à naturali, & supernaturali præscindens, sed vitalitas determinatè naturalis: immò non qualiscumque, sed determinatæ speciei, qualis & potentia fuerit: sicut, & potentia naturalis, non est vitalis vitalitate supernaturali, neque vitalitate à naturali, & supernaturali præscindente, sed determinatè naturalis, & talis determinatè speciei: ergo quod est producibile à potentia vitali naturali, debet esse vitale vitalitate determinatè naturali: tum sic; sed talis non est conceptus ille vitalitatis, sub quacumque præcisione consideretur: ergo sub nulla potest à potentia vitali naturali produci. Explicatur hæc doctr.

Urgetur hoc. Nam sicut in intellectione supernaturali, reperitur conceptus intellectionis vitalis, qui à naturali, & supernaturali præscindit, ita in volitione supernaturali reperitur conceptus actionis vitalis, ab affectiva, & intellectiva præscindens; & in Divina intellectione, reperitur conceptus intellectionis, à creata, & increata præscindens; & in visione sensitiva conceptus cognitionis à materiali, & immateriali præscindens: quæ prædicata, præcisivè accepta, nullam profecto repugnantiam explicant, ut ab intellectu creato producantur: in eo namque, & in ejus actione omnia ista prædicata reperiuntur; & tamen ex hoc non sequitur quod intellectus creatus, per virtutem sibi innatam possit producere, aut volitionem secundum conceptum actionis vitalis, aut intellectionem divinam, secundum conceptum intellectionis, aut visionem sensitivam, secundum conceptum cognitionis: ergo pariter, quamvis in actu supernaturali reperiatur conceptus actionis vitalis, qui à naturali, & supernaturali præscindit; non sequitur, quod prout sic, possit ab intellectu naturali per virtutem sibi innatam produci. Fortius roboratur doctrina.

Et

15 Ratio priori ex. da. Et huius ratio à priori ea est, quam supra dub. 1. insinuavimus. Nam quando gradus aliquis communis, per differentiam est determinatus, non specificatur à ratione illa communi, quæ in sui abstractione, & si esset prout sic subsistens, posset ei competere, sed ab illa, ut iam per aliquam differentiam sibi correspondentem determinatur; quare quamvis illa ratio communis, si in sui abstractione esset per se subsistens, assimili ratione communi abstracta specificaretur: ut si daretur potentia aliqua vitalis, sic existens sine aliqua determinatione ad intellectivam, & volitivam; pro actu proprio, & specificativo haberet actionem vitalem, sic pariter præcissam; ac proinde posset producere conceptum actionis vitalis, tàm repertum in volitione, quàm in intellectione; tamen dum potentia illa sic abstracta non datur, sed per aliquam differentiam determinata; ratio formalis, & effectus illi correspondens debet esse simili differentia determinatus, nec poterit illum producere, nisi ubi propria differentia determinatum invenerit; quod & exemplis supra adductis est manifestum: potentia ergo intellectiva in homine reperta, non à ratione intellectionis ut sic specificatur, sed ab ea, prout subest tali differentiæ: unde neque eam prout sic producere potest, sed prout stat sub tali differentia. Hæc autem est determinatio illius secundum quod est intellectio naturalis: ubi ergo differentiam naturalitatis non invenerit, qualiter non invenit in visione beata, nihil inveniet producendum.

16 2. Impug. cad. solut. Secundò eadem solutio, prout primo modo explicatur, reijcitur. Quia si intellectus per sua naturalia produceret conceptum illum actionis vitalis, & per habitum supernaturalem conceptum supernaturalis; Deus pariter, prout Author naturæ, uno concursu produceret conceptum illum communem, & prout Author supernaturalis, alio conceptum differentialem supernaturalitatis; sed hoc est inconveniens: ergo. Mai. conceditur ab illis Authoribus, & infra constabit. Min. autem probatur. Nam sine dubio primus concursus esset superfluus; quod sic ostenditur. Concursus Dei, ut supernaturalis Authoris sufficiens est ad producendum actum illum, non solum secundum rationem differentialem, sed etiam secundum rationem genericam: sicut unicus concursus Dei, ut supernaturalis Authoris sufficiens est ad producendum gratiam habitualem, non solum secundum rationem differentialem supernaturalitatis, sed etiam secundum rationem genericam qualitatis; neque ad hanc rationem producendam aliquis Theologorum requisivit alium concursum Dei, ut Authoris naturæ: ergo pariter, & cætera.

17 3. Impug. cad. solut. ut 2. modo explic. Tertiò reijcitur specialiter prout secundo modo explicatur. Tum, quia ideò actus supernaturalis secundum rationem illam communem habet procedere, & per se, à potentia vitali, quia prout sic est vitalis; de ratione autem vitæ est quod à principio intrinseco procedat; at etiam secundum ultimam differentiam est vitalis vita supernaturali, & participata à Deo: verè enim beatus videndo Deum, vivit vita propria Dei, proprietate connaturalitatis: ergo non solum secundum rationem genericam, sed etiam secundum rationem differentialem supernaturalitatis debet propriè, & perse à potentia procedere. Tum etiam, quia licet oppositum ægre posset subsistineri in visione beata; in actu tamen meritorio præmij supernaturalis est omnino intolerabile: nam actus iste petit procedere à libero arbitrio, prout meritorius est; aliter liberum arbitrium non mereretur, nisi tantum impropriè; sed non est meritorius secundum rationem communem à naturali, & supernaturali præscindens; sed determinatè, prout est supernaturalis; nam non aliter habet proportionem cum præmio: ergo prout super-

naturalis, debet à libero arbitrio, potentiaque vitali procedere. Tandem quia modus iste concurrendi in rationem communem, & non differentialem, constituit potentiam naturalem causam partialem, non solum partialitate causæ, sed etiam effectus; sicut sunt duo portantes navim; quod in visum est alijs Recentioribus.

18 Solut. P. Suar.

Qua propter P. Suarez, quem magis communiter imitantur alij eiusdem familiæ, asserit, quod potentia naturalis, non solum producit vitalitatem actus supernaturalis, sed & illius supernaturalitatem, identicè quidem, & sub ratione vitalitatis. Et quia si ratio ista procederet à potentia, ratione supernaturalis habitus, non procederet ab ipsa, (ut hic Author existimat) per se, sed per accidens, & purè denominativè; ideò asserit, quod procedit à potentia, ratione virtutis innatæ: cum quo tamen salvare contendit supernaturalitatem actus, quia procedit à potentia naturali, per modum potentiæ obedientialis activæ, improportionatæ, incompletæ, & dependentis à concursu Dei sibi in debito.

19 Reiicitur multipliciter solut.

Sed hæc solutio peior est præcedentibus, & aut sibi contradicit, vel impropria usurpatione vocum occultare intendit id ipsum, quod asserit: qua propter & quia Adversariorum mentem, & doctrinam, magis exprimit; acuratius impugnanda est. Primò. Quia virtus innata sivè intellectus, sivè voluntatis (quamvis obedientialis vocetur) verè est virtus naturalis: ergo effectus qui ab ea producitur, secundum omnem sui formalitatem est effectus naturalis. Antecedens conceditur, & consequentia probatur. Primò. Quia ens supernaturale est supra exigentiam, & activitatem virtutis naturalis; quod saltim verificari debet de virtute adæquata, & illius secundum omnes formalitates causativa. Undè D. Thomas 1. 2. quæst. 6. art. 5. asserit, *quod aliquid dicitur naturale dupliciter; uno modo quod est à natura, sicut à principio activo, sicut calefacere est naturale igni, &c.*: ergo vel visio beata est purè naturalis, vel nequit illo modo procedere à potentia naturali. Secundò, quia voluntas, & intellectus secundum omnem suam innatam virtutem proveniunt à Deo Authore naturæ: ergo illorum operatio provenit etiam adæquatè à Deo Authore naturæ. Patet hęc consequentia, quia quod est causa causæ, est causa causati. Undè D. Thomas 1. part. quæst. 105. art. 5. & quæst. 3. de potentia art. 7. probat quod Deus est causa efficiens omnium actionum, & effectuum creaturarum, quia eis dedit virtutem agendi. Tum sic; sed actio proveniens à Deo, tanquam ab Authore naturæ, est naturalis: neque enim aliter Deus, prout Author naturæ, differt à se ipso ut supernaturali Authore, nisi quia primo modo naturales effectus, secundo autem modo operatur supernaturales: ergo.

Nec refert, si dicas huic probationi, quod licet virtus innata potentiæ sit à Deo, ut Authore naturæ, utitur ea, ut supernaturalis Author, tanquam instrumento ad effectus supernaturales producendos: effectus autem instrumenti, potius attribuitur eo utenti, quam instrumentum facienti; sicut scissio artificiosa potius attribuitur fabro lignario serra utenti, quam ferrario illam facienti. Non, inquam, refert. Nam potentiam vitalem non esse verè, & propriè instrumentum in ordine ad actus supernaturales iam supra probavimus. Et licet oppositum admittatur, adhuc solutio est insufficiens; quod sic ostenditur: nam licet effectus instrumenti potius attribuatur causæ conferenti illi virtutem, & eo utenti, quam causæ illud purè facienti, ut exemplo adducto convincitur; potius tamen debet attribui causæ conferenti illi virtutem, licet eo non utatur, quam causæ eo purè utenti: potius enim attribuitur proles arboris alteri arbori, ex cuius

Solut. præcedentium impug. & eius redargutio.

jus semine producitur ; quam illo semine utenti, illudque seminanti: unde effectus ille naturalis, & non artificialis dicitur, ut videre est apud D. Thomam quæst. 5. de potentiæ art. 5. ad 8.: ergo effectus potentiæ obedientialis potius attribuendus esset Deo, ut Authori naturæ, virtutem tali potentiæ conferenti, quam ut Authori supernaturali, licet admittamus quod prout sic posset ea uti.

2 Tertio impugnatur eadem solutio : quia actus qui procedit à virtute potentiæ naturalis, tanquam à virtute proportionata, & completa, est actus naturalis; sed iuxta prædictam solutionem sic procederet actus visionis Dei à virtute potentiæ intellectivæ: ergo. Mai. ab ipsis conceditur, qui hac ratione potentiam obedientialem activam improportionatam, inchoatam, & incompletam ponunt. Min. autem probatur. Tum quia, illa virtus dicitur proportionata completa, & perfecta in esse virtutis in ordine ad aliquem actum, vel effectum; quæ effectum, vel actum continet, non solum secundum rationem genericam, sed etiam secundum rationem differentialem : nec facilè aliam virtutem magis completam, & perfectam invenire poterunt; sed hoc modo continetur iuxta eosdem AA. actus visionis Dei in virtute innata intellectus : ergo. Tum quia, illa virtus dicitur proportionata, & completa in ordine ad aliquem effectum, cui nihil virtutis ad illius productionem deficit ; sed virtuti innatæ intellectus nihil virtutis deficit ad producendum visionem beatam : neque enim iuxta eos donum supernaturale aliquid virtutis confert intellectui, per quam operetur : ergo. Tertio, quia virtus, à qua sola potest procedere effectus accedente solo Dei concursu simultaneo, completa est in ratione virtutis ; at talis etiam est in eorum principijs virtus innata intellectus in ordine ad visionem beatam : ergo. Min. constat, nam asserunt posse visionem beatam ab intellectu procedere sine ulla elevatione intrinseca. Mai. autem probatur. Nam concursus simultaneus nihil ponit ex parte actus primi, seu virtutis productivæ, sed est tantum actio, Dei, qua producit effectum: ergo.

3. Reijcitur solutio.

Nec refert si dicas, quod virtus illa dicitur improportionata, & incompleta, quia operari non potest sine concursu Dei illi in debito ; & talis est virtus intellectus ad producendos actus supernaturales. Non, inquam, refert : Tum quia si concursus Dei, non est aliquid requisitum ex parte actus primi ad illam virtutem constituendam, qualiter non requiritur apud Adverss., defectus illius, non erit defectus alicuius requisiti ex parte actus primi, & virtutis ; ac proinde non erit defectus reddens virtutem illam incompletam, & improportionatam in esse virtutis. Tum quia, licet homini non debeatur concursus Dei, ad ipsum, ut Authorem naturæ, per multum tempus diligendum, & ad observantiam totius legis naturæ pro eodem tempore : hoc enim est specialis gratia, ut nobiscum fatentur Adverss., non sequitur quod non habeat virtutem completam, & perfectam saltim physicè, licet non moraliter, de quo non ad præsens : ergo pariter licet potentiæ illi, non sit debitus concursus Dei ad actus supernaturales eliciendos, si tamen talis concursus nihil virtutis potentiæ communicat : non infertur potentiam illam, & virtutem esse incompletam. Inst. cõtra dict. & ei. redargutio,

Ex quo reijcitur etiam aliorum solutio asserentium virtutem innatam naturalis potentiæ improportionatam incompletamque dici, quia non potest influere in effectum supernaturalem, nisi ut elevata per supernaturalem virtutem. Reijcitur, inquam, ex dictis : nam elevatio ista, aut confert potentiæ aliquam virtutem, per quam operetur, aut nullam confert ? Non primum apud Adverss. : tum quia potentia non operatur nisi vitaliter ; sed hoc 2 f. Aliorum solut. ad 1. rat. impugnat.

iuxta illos non potest facere, nisi per virtutem convenientem ei ab intrinseco: ergo. Tum quia potentia operatur, non tantum denominativè, sed etiam propriè, & per se; sed ad hoc etiam requirunt virtutem ab intrinseco: ergo. Tandem, quia si per illam posset constitui potens: ergo vel ad gradum genericum, vel differentialem actus supernaturalis; sed ad hoc etiam est superflua, cum potentia, iuxta ipsos, per suam innatam virtutem ad hoc sit potens: ergo elevatio illa nullam præstat virtutem potentiæ. Quod, si ita est, tantum habebit in effectum concurrere, virtutemque potentiæ in esse talis, prout antea erat, relinquere: quapropter vel antea erat completa, & proportionata, vel non completur, & proportionatur ratione elevationis. Qui discursus magis constat, si supponatur eorum sententia de elevatione potentiæ per auxilium extrinsecum.

§. III.

SECUNDO ALIJS RATIONIBUS probatur nostra conclusio.

22 2. Rat. pro conclusione.

SEcunda ratio pro nostra conclusione, eaque efficacissima sic formatur: quando duæ causæ concurrunt ad eundem effectum per suas virtutes partiales, licet una operetur cum altera, neutra tamen operatur per alteram; sed potentia naturalis non solum operatur cum habitu supernaturali, sed etiam per illum: ergo potentiæ, & habitus non concurrunt ad actum supernaturalem per suas virtutes partiales, sed unica virtus est supernaturalis habitus. Consequentia est bona, & præmissæ sunt probandæ. Mai. autem probatur primò inductione facta in omnibus alijs causis sic concurrentibus: licet enim verum sit, quod Petrus cum Paulo portat lapidem, quod intellectus cum specie impressa producit intellectionem, quod malculus cum fœmina generat fœtum, falsum tamen est quod unum per alterum effectum proprium producat. Et ratio huius est, quia præpositio *per* non solum designat concomitantiam concursus, qualis in omnibus causis simul concurrentibus invenitur, sed etiam effectionem formalem virtutis unius in aliam, ut per illam, tanquam per virtutem, in actu primo constituatur potens effectum producere; quod nec in illis causis, neque in alijs, quæ per propriam virtutem concurrunt, verificatur.

23 Min. r. assumpta prob. ex Script. Cõcil. & Sum Põtific. ac SS. DD.

Min. autem quam Adversi. negant, & negare tenentur, probatur primo ex Sacra Script. ex illo Apost. ad Hæbr. 12. *Habemus gratiam per quam serviamus placentes Deo.* Et ad Corinth. 3. *Secundum gratiam, quæ data est mihi, ut sapiens Architectus fundamentum posui.* Et ad Ephes. 3. *Cuius factus sum ego Minister secundum donum gratiæ Dei.* Ad quod etiam faciunt omnes illæ authoritates, quibus suprà num. 7. probavimus sufficientiam nostram ad actus supernaturales ex Deo esse; sufficientia enim idem est quod virtus: virtus autem est id, per quod operamur. Secundò probatur min. ex Concilijs: ex Trident. sess. 6. cap. 5. ubi docet homines per gratiam excitantem, & adiuvantem cooperari eidem gratiæ. Et ibidem Can. 32. definit, quod hominis iustificati bona opera, fiunt ab eo *per gratiam Dei, & Christi meritum.* Undè Pius V. & Greg. XIII. contra Michaelem Baium prop. 14. definiunt quod opera meritoria fiunt per spiritum adoptionis inhabitantem cordà Filiorum Dei. Id ipsum contraditur à D. Aug. pluribus in locis ex quibus duo referemus. Primum habetur lib. 3. contra duas Epist. Pelagian. cap. 3. ibi: *Adiutorem volunt esse Deum, non largitorem virtutis; cum Sancti clament ad illum dicentes: diligam te Divine virtus mea*: ubi gratiam non solum ut virtutem operantem actum requirit, sed etiam ut virtutem per quam nos operemur. Et de gratia Christi cap. 20. adversus

Pelagium asserentem Deum adiuvare, ut quod per liberum arbitrium homines facere iuventur, facilius possint implere, sic habet: *Tolle facilius, & non solum planus verum etiam sanus est sensus.* Idem habetur apud D. Thomam pluribus in locis videatur 1. 2. quæst. 109. ubi pluries asserit quod gratia sanat liberum arbitrium, quod præstat illi vires, quod per illam possumus id quod ex viribus naturæ non possumus, & alia his similia, quæ intentum convincunt.

24 Ratione ducta ex D. Prosp. prob.

Quod & constat manifesta ratione: nam virtutes supernaturales ad hoc dantur, non solum ut cum eis operemur, sed eo præcipuè, ut per eas operemur: tum quia eo dicuntur, & dantur per modum virtutis, ut explicetur, quod ad operationem eius, qui cum eis operatur, non solum concurrunt per modum concausæ, sed etiam per modum rationis formalis. Tum quia sic constat in habitibus naturalibus operativis, etiam si ab extrinseco per accidens, infunderentur: per illos namque verè, & propriè homo operatur, & sunt rationes formales ex parte principij eliciendi operationes, saltem quoadmodum facilitatis, & delectationis. Tum quia hoc ipsum apertè colligitur ex diffinitione virtutis, qua dicitur, quod est *bona qualitas mentis, qua rectè vivitur*: quæ diffinio communis est tàm virtuti naturali, quàm supernaturali: ergo utriusque est proprium esse id quo vivamus, & quo vitaliter operemur. Qui discursus colligitur ex S. Prospero lib. 2. de vocat. gent. ubi sic habet: *Deus ergo his, quos eligit sine meritis, dat undè ornentur & meritis: virtutum quippè munera etiosa esse non possunt: non enim ad hoc datur continentia, ut concupiscentijs non repugnet, neque ideò cuiquam tribuitur sapientia, aut intellectus ut non die, ut nocte in Domini lege meditetur.* Quibus in verbis loquitur manifestè de virtutibus supernaturalibus, quæ solę ad rationem meriti conducunt, & de ipsis stantibus in electis asserit, quod non deficit ratio operandi, & supernaturaliter merendi.

25 Evas. Adv. & multiformis recluſ.

Nec dici potest omnia ista debere intelligi de homine operante per virtutes non tanquam causa per se, sed tantum denominativè, & per accidens. Non, inquam, dici potest. Nam præterquamquod oppositum satis constat ex proprietate loquendi Sacræ Script. & SS. PP. quorum verba sine magno inconvenienti ad sensus improprios adduci non possunt: & præterquamquod oppositum etiam constat rationibus insinuatis: neque enim aliquis Theologorum hucusque intellexit, quod homo per virtutem solum ut causa per accidens, & non ut causa per se operetur: præter hæc, inquam, obstat quod ex hac solutione haberur primo, quod non cum maiori proprietate sit verum, quod homo operatur actum meritorium per gratiam, quam quod aqua per calorem calefaciat. Quo exemplo explicant causalitatem per accidens, quod, nescio, qua fronte possit concedi. Insuper, & habetur, quod non cum maiori Sanson per vires supernaturales ei datas operabatur operationes illas mirabiles, (& idem est de quolibet alio per Dei gratiam supernaturalem operante;) quam quilibet arreptitius à dœmone, & per eius vires operatur; quod neque etiam potest concedi.

26 Confir. 1. 2. ratio cõclusionis.

Confirmatur primò hæc ratio. Licet anima sit ab extrinseco, corpori infusa; quia tamen est ei intrinseca informativè, corpus per illam verè, & propriè constituitur radicaliter operativum; & non tantum denominativè, & per accidens. Et magis ad propositum: licet gratia ab extrinseco etiam infundatur homini; quia tamen est illi intrinseca inhæsivè, verè, & propriè constituit hominem principium radicale operationum supernaturalium, & principium dimanationis supernaturalium virtutum: quod enim ipsa ut *quo* habet, subiecto apto communicata formaliter tribuit, & ta-

le

le ut *quod* constituit ; sed ipsa ut *quo* est principium radicale, & physicum, in communiori sententia, operationum supernaturalium, & dimanationis supernaturalium virtutum : ergo pariter, licet habitus supernaturalis sit homini ab extrinseco infusus ; cum tamen sit illi inhæsivè intrinsecus, constituet illum principium proximum operationum supernaturalium, ita ut per habitum, tanquam per virtutem, tales operationes, verè, & propriè eliciat. Et ratio eadem est : quia, scilicet, habitus debet præstare homini ut *quod* quod in se habet ut *quo*; sed in se ut *quo* est principium proximum supernaturalium operationum : ergo.

27 Confir. 2. pad. rat. Confirmatur secundò. Quando duæ causæ partiales concurrunt ad eundem effectum per suas partiales virtutes, nulla earum, ut reddatur potens, indiget, adhuc connaturaliter, intrinseca informatione alterius ; sed potentia naturalis, ut reddatur potens elicere supernaturalem actum, indiget, saltim connaturaliter, intrinseca informatione habitus : ergo. Min. constat. Quia nisi connaturaliter indigeret intrinseca informatione habitus, adhuc connaturaliter esset potens elicere supernaturalem actum per solam assistentiam extrinsecam ; quod non concedunt Adversi. Mai. autem probatur : tum inductione facta in omnibus alijs causis partialibus, per propriam virtutem concurrentibus, ut sunt duo portantes lapidem ; eodemque modo se habent intellectus, & species impressa (de quo posset esse difficultas) ad productionem intellectionis. Nam intellectum non indigere adhuc connaturaliter informatione intrinseca speciei ; constat : tum in beatis, qui connaturaliter intelligunt Deum, quin essentia Divina, quæ gerit munus speciei impressę, aliorum intellectu informet. Tum in Angelo, qui [illegible] sum per suam substantiam conn[illegible]raliter intelligit, sine ulla suæ [illegible]bstantiæ informatione. Et illius [illegible]atio habetur ex dictis : nam tunc solum requiritur, quod virtus unius causæ, alteram causam informet, quando illa alia constituitur influens in effectum, per alterius virtutem ; si namque unaquæque per suam virtutem influit, licet una sola non possit totum effectum producere, indigebit quidem concursu alterius, non in causam, sed in effectum.

28 Prob. conclus. Tertiò principaliter probatur conclusio. Nullus effectus potest esse supra exigentiam virtutis effectivæ, adhuc partialis ; sed actus supernaturalis est supra exigentiam virtutis naturalis : ergo virtus naturalis non potest esse virtus effectiva illius, adhuc partialis. Min. cum consequentia constat, & mai. probatur : tum quia sic est verum in omnibus alijs causis partialibus, in quibus, licet effectus possit excedere perfectionem cuiuscumque earum divisivè, non potest tamen supra illarum exigentiam esse. Constat hoc in intellectione, (exemplo Adversarijs communi) licet enim intellectio, quia vitalis excedat in perfectione speciem intelligibilem; quia tamen in illa inadæquatè præcontinetur, non est supra exigentiam eius : & idem est de reliquis. Tum quia nullus effectus potest esse supra exigentiam suæ virtutis activæ adæquatæ : ergo neque inadæquatæ. Antecedens est certum, & consequentia probatur. Quia ideò causa adæquata exigit suum effectum, quia illum præcontinet, & non stat præcontinere, & non exigere ; sed etiam inadæquata, licet inadæquatè, præcontinet effectum : ergo.

29 Effugium Adversi. ad 3. rat. Dices : quod causa totalis, & adæquata, cum se sola, & independenter ab alio principio sibi in debito contineat effectum, connectitur cum illo : & idem est de causa partiali, quæ, licet non se sola, dependenter tamen ab aliquo principio sibi debito continet effectum ; & talis est intellectus respectu intellectionis, quia eam præcontinet dependenter ab specie impressa sibi debita. At causa partialis, quæ non

se sola, nec dependenter ab aliquo principio sibi debito, & eiusdem ordinis, & sibi in debiti, præcontinet effectum; non est necesse quod cum illo concedatur absolutè, sed solum ex suppositione talis principij: & talis est potentia naturalis in ordine ad actus supernaturales.

30 Oclud. tur effug. 1. Sed contra primò, quia omnis causa partialis activa exigit alteram concausam ad producendum effectum; sed nulla virtus naturalis potest exigere virtutem supernaturalem: ergo nulla virtus naturalis potest esse causa partialis activa ad producendum effectum cum virtute supernaturali. Mai. in qua est difficultas, probatur. Tum quia sic constat in omnibus alijs causis partialibus: intellectus enim exigit speciem impressam, & econverso, ad producendam intellectionem: tum quia causa efficiens adæquatè continens effectum exigit concursum Dei ad illius productionem, ut ipsi fatentur: ergo & causa partialis exigit alteram concausam. Patet consequentia: nam ideò primum est verum, quia alias frustra esset continentia effectus in causa totali completa, si ei non esset connaturalis, & debitus concursus Dei ad illum producendum; sed etiam frustra esset continentia inadæquata effectus in causa partiali, si non esset ei debitus concursus alterius concausæ: ergo. Tum: nam quia lumen, & si non vitale, producit totam visionem sub ratione supernaturalis; non potest esse illi indebitus concursus intellectus in eandem visionem sub ratione vitalis: ergo pariter.

31 Oclud. 2. tale effugium. Secundò impugnatur eadem solutio. Quia repugnat quod anima sit virtus radicalis effectiva habitus supernaturalis, adhuc inadæquatè, & in consortio gratiæ: ergo & quod potentia naturalis sit virtus proximè effectiva actus supernaturalis, adhuc inadæquatè, & in consortio supernaturalis habitus. Antecedens est communis sententia Theologorum cum D. Thoma 1. 2. quæst. 24. art. 2. consequentia autem probatur. Tum, quia nullum potest assignari principium, cur repugnet animæ partialiter radicare habitum supernaturalem; quod etiam non probet repugnare partialiter proximè influere naturalem potentiam in supernaturalem actum. Tum & præcipuè ad propositum: quia si stat cum supernaturalitate amoris Dei, quod voluntas sit causa efficiens partialis per propriam virtutem, & sine exigentia illius, quia non potest illum producere sine alio principio sibi in debito, scilicet, sine charitate; eadem ratione stabit supernaturalitas habitus, & si partialiter radicetur in anima; quia, nimirum, hæc radicatio, cum esset dependens à concursu gratiæ animæ in debito, non faciet talem habitum non esse supra exigentiam animæ. Immò eadem ratione poterit dici, quod, non obstante supernaturalitate actus, poterit à virtute naturali potentiæ, tanquam à causa adæquata procedere, cum dependentia tamen ab habitu supernaturali, tanquam à pura conditione illius; quæ est sententia Baconij: quia nimirum, quamvis potentia naturalis esset illius causa adæquata, si tamen ad illius productionem indigeret habitu supernaturali sibi in debito; & si per modum purę conditionis, faceret talem actum non esset debitum potentiæ, sed supra exigentiam illius: quod communiter reputatur absurdum.

32 3. Oclud. effug. Tertiò impugnatur. Quia ex eadem solutione pariter sequeretur non repugnare, quod aliquod ens purè naturale, sit virtus dispositiva proxima, saltem inadæquata ad aliquam formam supernaturalem; consequens sapit Pelagianismum: ergo. Sequela autem probatur. Ideò repugnaret, quia dispositivè exigit formam, ad quam præparat; sed licet hoc verum sit de dispositione adæquata, falsum tamen esset, (iuxta datam solutionem) de dispositione inadæquata, & quæ ad munus dispositionis exercendum,

requireret aliquod aliud principium supernaturale, & sibi in debitum: ergo. Explicatur hoc: ideò potest excogitari iuxta Advers. virtus effectiva actus supernaturalis, sine illius exigentia, quia talis virtus esset inadæquata, & in sui productione dependens ab alio principio effectivo supernaturali ab illa non ex acto: ergo idem poterit dici de virtute dispositiva naturali inadæquata, in ordine ad formam supernaturalem. Quod confirmatur. Plus debet conformari cum forma virtus effectiva illius, quam dispositiva: ergo si possibilis est virtus effectiva naturalis inadæquata supernaturalis effectus; etiam erit possibilis virtus dispositiva naturalis inadæquata respectu illius. Antecedens probatur: quia virtus effectiva, præcontinet effectum; dispositiva autem non præcontinet, sed tantum subiectum ad illum coaprat: quare anima rationalis, quæ spiritualis est, dependet ab aliquo corporeo per modum dispositionis; cum tamen non possit ab illo dependere per modum principij effectivi, adhuc inadæquati: ergo.

Evasio, & reiusi. Nec refert, si dicas, quod virtus dispositiva per se ipsam habet munus dispositionis; neque ad id elevari potest: at virtus effectiva potest elevari ad effectivè producendum: non est autem inconveniens quod aliquid naturale possit ex elevatione aliquid supernaturale producere. Non, inquam, refert, nam potius ex hac solutione fit arg. Si nanque respectu formæ supernaturalis non potest aliquid naturale habere virtutem dispositivam elevabilem, adhuc ex suppositione coniunctionis cum alia forma supernaturali: ergo nec potest habere virtutem effectivam etiam elevabilem adhuc pro casu eiusdem coniunctionis. Probatur consequentia. Tum à paritate: tum quia sicut rei naturali, altera forma supernaturali ei coniuncta, nihil præstat, ratione cuius disponat, sed ipsa per suam entitatem habet disponere; ita neque altera concausa supernaturalis, causæ partiali naturali adiuncta, aliquid præstat, ratione cuius ad supernaturalem effectum concurrat, sed semper illum per suas vires innatas operatur.

Tandem probatur conclusio. Quia si intellectus, v. g. per vires sibi innatas, influit in visionem beatam, qua vitalis, tantum influit in illam, quantum in aliam cognitionem naturalem; sed hoc est falsum: alias sicut cum solo influxu intellectus, & speciei producitur tota naturalis cognitio, sine alio principio producente specialiter illius naturalitatem, pariter cum solo concursu intellectus, & speciei, producitur supernaturalis visio Dei, sine alio principio producente supernaturalitatem: ergo. Mai. autem probatur primò. Quia sicut intellectus totam cognitionem naturalem producit solum sub ratione vitalis, ita totam visionem Dei, etiam illius supernaturalitatem, producit pariter sub ratione vitalis: ergo tantum influit in unam, quantum in alteram. Secundò. Quia intellectus id influit in cognitionem naturalem, quod sufficit, ut per aliam constituatur vivens, non solum vita ut sic, sed determinat speciei; sed hoc etiam influit in visionem Dei: nam beatus vivit per illam, non solum vita ut sic, sed vita supernaturali, huius determinatæ speciei, scilicet, Divinæ per participationem: ergo. Ex quo infertur adductum inconveniens. Nam quia intellectus sic influit in naturalem cognitionem, quod influat in illam, quantum necesse est, ut per illam vivat vita naturali, & determinatè speciei; non est necesse, quod ad illam concurrat aliud principium, specialiter producens illius naturalitatem; ita pariter si sic influit in visionem Dei, non erit necessarium aliud principium illius supernaturalitatem producens.

33 Ult. probat. conclusionis.

***

§. IV.

§. IV.

SOLVUNTUR ARGUMENTA ab authoritate.

34 Principium argumenti.

CONtra hanc conclusionem omissis pluribus authoritatibus Sacræ Scripturæ, quas congessit P. Ripalda disp. 30. de ente supernaturali, quia ut bene dicit P. Oviedo, ea solum probat, quod potentiæ naturales activè concurrant ad supernaturales actus, quod ut certum de fide ab omnibus admittitur, & solum est controversia; qua virtute ad id concurrant: an propria, & innata; an solum supernaturali: de quo nihil apud illas authoritates determinatur, solum objiciemus eas, quas prædictus Oviedo efficaces reputat, efficiem verbis, & ponderationibus, quibus ab eo objiciuntur.

1. Arg. ex Apost. & PP. Aug. Greg. & Bernar.

Sic ergo objicit tract. 1. controversia 6. punct. 1. Primum testimonium desumo ex Paulo 11. ad Corinth. 15: *abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum*: quod accepit Apost. Scipientæ 9. *mitte illam de Cœlis, ut mecum sit, & mecum laboret*, id est non solus, nec gratia sola, sed gratia Dei mecum. Sic intellexit prædicta verba D. Augustin. de grat. & libero arbitr. cap. 5. ubi sic habet: *Ne forte existimaret sine gratia Dei posse, continuo, ut hoc fieret, gratia eius in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboravit; fatendum est, & dicit: non ego autem, sed gratia Dei mecum: ac si diceret, non gratia Dei sola, nec ego sine illa, sed gratia Dei cum illa.* Consonat Bern. de gratia, & libero arbitrio circa finem, ubi sic habet: *Non autem, ego ait Apost., sed gratia Dei mecum. Potuit dicere per se: gratia quia minus erat, maluit dicere mecum, præsumens se non solum operis esse ministrum, sed operantis quodammodo socium per consensum.* Consonat D. Greg. lib. 16. moralis, cap. 12. hæc dicens; *quia secum aliquid invenit cum gratia, adjungit; sed gratia Dei mecum: non enim diceret mecum, si cum præveniente gratia liberum arbitrium non haberet. Ut tamen sine gratia nihil esse ostenderet, ait, non ego: ut verò secum gratiam operaturam esset per liberum arbitrium demonstraret, adjunxit: sed gratia Dei mecum.* Hæc omnia, prosequitur assignatus Author, clarissimè exprimunt nostram conclusionem. Si enim liberum arbitrium in actus voluntatis non influeret; gratia sola diceretur illos producere, & operari: & dicere non potuisset Apost. *gratia Dei mecum*, nec Paulus esset aliquomodo socius Dei operantis per consensum, ut ait Bern. nec potuisset dicere secum gratiam operatam fuisse per liberum arbitrium, ut iuxta expositionem Gregorij ipse testatus est verbis illis: *sed gratia Dei mecum.* Sic prædictus Author.

35 Solut. 1. arg. & inefficac. ad int. testim. PP.

Ad hoc arg. resp. quod testimonia ista non amplius convincunt, quam ea quæ adducuntur à Ripalda, quæ iuxta ipsum Oviedo solum probant concursum activum potentiarum naturalium in supernaturales actus. Undè nec gratia sola, nec potentia naturalis sola; sed gratia cum potentia naturali supernaturales actus operatur; quod omnes fatentur. Quod autem potentia naturalis per virtutem sibi innatam simul cum gratia operetur actus supernaturales (in quo consistit sententia) ex prædicto testimonio, & expositionibus SS. PP. nullo modo colligitur. Quare non magis sunt ad propositum quam alia testimonia, quæ ipse impertinentia iudicavit in P. Ripalda. Sicut si quis diceret, quod non anima sola, nec intellectus solus, sed anima cum intellectu in naturalem intellectionem concurrit; verè quidem diceret: quia intellectio ab utroque activè concurrente procedit. Quod si ex hoc inferret, quod anima per distinctam virtutem, ab ea, qua producit intellectus, efficit intellectionem; male in principijs D. Thomæ inferret: iuxta quæ, licet utrumque activè concurrat, per ean-

eandem virtutem proximam concurrit. Idem ergo, proportione servata, dicimus de naturali potentia, quod licet activè concurrat, & gratia pariter activè concurrat ad supernaturalem actum, ideòque verificetur quod gratia Dei nobiscum concurrit, nam per hoc solum simultas concursus significatur; attamen virtus, ratioque concurrendi in utroque, una est, eaque supernaturalis, quæ est gratia, sicut effectus supernaturalis pariter est.

36 Firmatur solut. ex alijs PP.

Quibus addi potest primò, quod prædicta verba Apost. sic ibidem leguntur à D. Chrisost.: *non ego autem, sed gratia, quæ in me est*: ubi licet libero arbitrio concursus activus non denegetur; negatur tamen virtus propria, ratione cuius concurrat, & refertur gratiæ. Secundò, quod eadem verba explicantur à D. Thom. loc. cit. lect. 1. de gratia prævenienti, cui per sufficientem cooperamur: sic enim habet: *Non autem ego solus operor, sed gratia Dei mecum, quæ movet voluntatem ad hoc: Deus enim non solum infundit gratiam, qua nostra opera fiunt grata, & meritoria, sed etiam movet ad benè utendum gratia infusa; & hæc vocatur gratia cooperans.* Tertiò, quia ibi Apost. sibi negat meritum laboris, illis verbis *non autem ego*, illud quę attribuit gratiæ, illis *sed gratia Dei mecum*; sed non denegat sibi, quia ipse solus sine adiutorio gratiæ non laborabat, quia propter eandem rationem poterat etiam illud gratiæ denegare: nam hæc etiam, sine libero arbitrio nihil facit: restat ergo quod intelligamus, hoc dixisse Apost. quia licet ipse ad talia opera effectivè concurreret; virtus tamen unica, qua id faciebat, erat gratia, qui discursus similis est alteri quod supra num. 6. ex D. Aug. retulimus ad illa verba *non est volentis, neque currentis.*

37 2. Arg. ex Trid.

Secundò obijcies ex Trident. sess. 6. cap. 5. ubi hæc habet verba: *Per eius excitantem atque adiuvantem gratiam, ad convertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando disponantur.* Et ibidem Can. 4. sic. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium, à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad iustificationis gratiam se disponat, ac præparet, nec posse dissentire si velit, sed veluti inanime quoddam, nihil omnino agere, mereque passivè se habere. Anathema sit.* Quibus in verbis, docet in primis Concilium hominem cooperari gratiæ Dei: ergo non sola gratia activè operatur, sed etiam homo, ut à gratia distinctus. Insuper & docet, non merè passivè se habere, sed omnino agere: ergo non solum operatur activè habitus, quia si ille solus activè operaretur, homo merè passivè se haberet.

Solut. 2. argum. expō. Trident.

Ad hoc arg. quod ut Achillem sententiæ suæ objiciunt Adversf. respondetur, quod in illis authoritatibus nihil aliud continetur, aut ex eis aliud deducitur, nisi quod homo in ordine supernaturali operatur, & quod cooperatur gratiæ Dei, quod est activè concurrere, & non merè passivè se habere; quod nullus Catholicorum negat. Quod autem cooperetur, & operetur per virtutem sibi innatam, & non per virtutem gratiæ, non determinatur: immo potius oppositum deducitur: totus namque concursus activus hominis, in eo consistit, & *cooperetur gratiæ Dei*; sed ut constat ex verbis primo adductis, homo consentit, & cooperatur gratiæ per ipsam gratiam: non ergo præstat concursum activum, per vires sibi innatas. Pariter in secundo text. Solum diffinitur, quod liberum arbitrium non se habet merè passivè, ut dicebat Lutherus, sed activè concurrere, & cooperari: non necessario, ut asserebat Calvinus, sed libere, & cum potestate antecedenti ad dissentiendum Divinæ vocationi. Quod autem talem concursum activum præstet liberum arbitrium per vires sibi innatas, nullatenus ex Concilio deducitur.

Sed

38 Multipliciter solut. impetitur.

Sed contra hanc solutionem instant. Nam in prædictis authoritatibus eam sententiam damnat Concilium, quam Calvinus defendebat; at defendebat Calvinus gratiam esse totam virtutem agendi, quod & probabat ex illo Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere*; & ex illo ad Rom. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis*, ex quibus verbis, eodemque discursu suam conclusionem probabat, concursusque partiales reijciebat, quo & nos probavimus. Insuper & eandem adducit expositionem ex D. August. ut videre est apud P. Maldonatum, ad illum locum Ioan. & apud Stapletonium in Antidoto ibidem & loc. cit. ad Rom: ergo sententia ibidem damnata à Concilio est sententia tribuens gratiæ totam virtutem agendi.

1. Confir. Quod confirmant primò: nam Calvinus non negavit voluntatem nostram activè concurrere ad actus supernaturales, sed solum asseruit, quod tota concurrendi ratio, sit gratia, & nihil à se ipso habere liberum arbitrium: si ergo mentem illius damnavit Concilium, hoc damnavit; quæ est ipsa nostra sententia. Antecedens apertè convincitur illius verbis, quæ refert Camerarius lib. 10. de libero arbitrio cap. 5. quæ talia sunt *non hoc quæritur, agat ne voluntas? Quod extra dubium est: sed agat a se ipsa; an pro modo Divinæ actionis? Quis enim nescit per voluntatem fieri ut velit homo.* Et apud eundem cap. 6. sic: *Homines sic docemus agi Dei gratia, ut simul agant.*

Confir. 2. Confirmatur secundò, quia eam sententiam ibidem definivit Concilium, quam ipse Calvinus sibi contrariam iudicavit, & Catholicis attribuebat; sed hæc est quæ concursus partiales naturali potentiæ per suam innatam virtutem negat, & gratiæ attribuit in supernaturales actus: ergo hanc sententiam definivit Concilium verbis ipsius, apud eundem Maldonatum ubi supra: *Tale est* (inquit Calvinus) *Papistarum commentum*: *nos sine Christo, nihil posse, eo tamen ad iuius, habere aliquid ex nobis præter gratiam; Christus verò contra pronuntiat, nihil nos posse ex nobis: Palmes, inquit, nullum fructum habet ex semetipso*: *ergo non tantum cooperantis suæ gratiæ auxilium commendat, sed nos pœnitus privat omni virtute, nisi quam ipse tribuit nobis.*

Confirmatur tertiò, in eo sensu Concilium damnavit hæreticos, & diffinivit sententiam Catholicorum, in quo & ipsi hæretici definitionem Concilij intellexerunt, & reprobarunt; at intellexerunt per eam damnari, gratiam esse totam virtutem agendi, & diffiniri naturam per vires sibi innatas ad actus supernaturales concurrere: ergo. Min. probatur ex Kemnitio Calvini discipulo sic intelligentis, & explicantis mentem Concilij: *Asserit* (inquit) *Concilium quod in motibus, & actionibus spiritualibus, ex gratia, & ex liberi arbitrij viribus fit una essusa efficiens; ita ut ad efficiendos motus supernaturales hæc duo simul concurrant, gratia, scilicet, & naturales vires liberi arbitrij.* Et post pauca sic: *Naturales esse inditas vires aliquas, & facultates qualescumque* (suple asserit Concilium) *ad res Divinas, seu actiones.* Confir. 3.

His replicis actum esse de nostra sententia existimant Advers. sed advertendum illis erat maximam discretionem adhibendam esse in impugnandis hæreticis, ut prætiosum à vili separetur, & non sub specioso titulo eos impugnandi satis plausibilis in Schola Angelica Doctrina damnetur. Neque enim omnia, quæ apud hæreticos reperiuntur, hæretica sunt, sed plura ad mixcent Catholica: quare non ex illorum scriptis, sicut isti facere videntur, discernendum est, quid sit, vel non Catholicum, quasi id omne intelligatur damnatum, quod in eorum scriptis habetur: potius ergo doctrina illorum cum Concilijs, & Scriptura conferenda est, & in eo solum intelligenda damnata, in quo ab eis discordat. 39 Monitum Authoris valdè necessarium

Exponitur Concil. sensus.

Ad propositum ergo, fatemur omnia prædicta à Calvino asserta fuisse, quibus & totam rationem proximam operandi gratiæ tribuebat, & insuper asserebat naturam activè, per gratiam, & cum gratia cooperari: fatemur insuper, & in hoc cum nostra sententia convenire; sed undè ostendent ista in Calvino damnata esse? Non ex adducto Canone: quia ibidem solum damnatur quod liberum arbitrium nihil operetur, nihil agat, quod merè passivè se habeat: hoc autem non asserebat Calvinus, ut ipsi fatentur, sed Lutherus. Neque hoc etiam constat, quia intentum huius Canonis fuit Calvinum damnare, & hoc reperitur in Calvino: intentum nanque Canonis ex ipsius forma constare debet, & non ex doctrina Calvini; apud quem, ut supra diximus, plura Catholica inveniuntur: alias etiam damnaretur Calvinus, in eo, quod contra Pelagium, gratiam requisivit ad supernaturales actus, & in eo quod cum hoc componebat liberum arbitrium activè concurrere contra Lutherum. Damnatur ergo Calvinus illo Canone, non quia gratiam totam esse virtutem agendi opera supernaturalia asserebat, neque in eo, quod activitatem naturæ per gratiam cognoscebat; sed quia cum hoc non cognovit, talem actionem ab homine libere procedere, & cum potestate ad dissentiendum ipsi gratiæ; quod & significatur illis verbis: *nec posse dissentire, si velit.* Sed in hoc quantum separetur ab omnibus Catholicis ipsi Adverſ. agnoscunt. Vel damnatur etiam Calvinus eo Canone, quia licet assereret, quod natura per gratiam operabatur; hoc non intelligebat de operatione provenienti à natura propriè, & per se, sicut intelligunt Thomistæ, sed denominativè tantum, & per accidens, sicut Adverſ. intelligunt, & nos ex supra adductis probavimus idem debere concedi ab eis, si per virtutem innatam, intellectus, & voluntas influunt in actus supernaturales: esto aliunde non influant sine gratia, sed, ut diximus, non propriè *per gratiam*, & si quantum ad hoc, reclament Adverſ.

Ex doctr. data solu. inst. cum 1. & 2. confirmat.

Per quod const. ad inst. & eius 1. confir. Ad 2. pariter dicimus, non esse opus quod omnis sententia, quæ apud Catholicos invenitur, Calvino contrarietur, & diffinita intelligatur, dum damnatur Calvinus, nisi ea tantùm parte, qua Calvino contrariatur; in quo & ipse damnatur. Constat autem ex dictis ipsum damnatum fuisse, ea solùm parte, qua cooperationem liberam, cum gratia negavit, aut naturam verè, & propriè per gratiam agere: quare sententia illi, quoad hoc, contraria est tantum diffinita: aliàs, & sententia Pelagij, & Lutheri, quæ etiam Calvino opponitur, diffinita esset.

Replica cõtra dicta, & solut.

Sed dices: saltem sententia illa, quam Calvinus Papistis attribuit, & quæ adstruit concursus partiales, communis erat apud Catholicos, exosaque Calvino. Sed respondetur quod præterquamquod, Calvinus, non est ita fidedignus, quod ei fidem adhibere debeamus in referendis Catholicorum sententijs, præcipuè cum magis ad eius propositum faceret, si eas non benè, aut magis probabiles referret: Præter hoc, inquam, neque ipse asserit communem esse Catholicorum sententiam, sed sufficiebat ei, eam in uno aut aliquibus probabilem videre, ut ratione insinuata Catholicis attribuat. Sed ut iam monuimus, ipse neque in ea impugnanda, neque in argumentis, quibus impugnatur, damnatus est.

40 Solut. 3. confirm.

Ad tertium resp. neg. mai. neque video qua vel apparenti ratione stare oporteat in intelligentia Concilij expositioni hominis hæretici, & non tot Catholicorum. Immò talem sententiam prout ab eo refertur non solum indignam Concilio, sed & homini Catholico censuit Bellarminus, meramquè illius impostura. Quod ut constet placet verba illius referre. Sic ergo habet lib. 6. de gratia, & libero arbitrio cap. 13. in quoddam

Co-

Corollario, & solutione ad primum: *Ex qua solutione detegitur deceptio, vel fraus Kemnitij: scribit, enim Catholicos in ea sententia esse, ut liberum arbitrium per gratiam excitantem exerceat vires suas, quas habebat, antequam excitaretur, ut per suas vires vocationi Divinæ consentiat, ita ut gratia prævenienti non tribuat vires libero arbitrio, sed quasi sopitas excitet. At hoc*, prosequitur Cardinalis, *non dicunt Catholici, sed agnoscunt quidem liberum arbitrium, etiam antequam gratia Divina illud præveniat; quia liberum arbitrium est res naturalis, quæ per peccatum non amittitur: sed tamen non dicunt nec sentiunt liberum arbitrium habere esse potentiam illam saltem proximam ad actum pietatis, sed eam accipere à Deo per gratiam prævenientem.* Quæ verba oporteret Adversi. meditari, & non ita avide cuperent, se in illa sententia esse, quam Kemnitius Catholicis, & Concilio adscribit.

41 3. Arg. ex Aug. & Præcept. ex 1. part. & 1. sent.

Tertiò objicies ex D. Thoma, ex quo plura adducit testimonia idem Ripalda: quæ referre, molestiam sine ulla, ut verum fatear utilitate affert. Quare solum ea, quæ aliquam ingerent difficultatem proponemus. Primum desumitur ex hac quæst. 12. art. 5. ubi in corp. sic asserit: *Lumen gloriæ confert intellectui, augmentum virtutis*; augmentum autem virtutis, non est tota virtus. Et ad primum sic: *Lumen gloriæ ad hoc datur intellectui, ut fiat potens ad intelligendum per modum quo potentia fit potentior ad operandum per habitum*: & ad secundum asserit, *quod lumen hoc requiritur quasi perfectio quædam intellectus confortans ipsum ad videndum Deum.* Id autem, quo potentia fit potentior, & quo confortatur ad operandum, supponit esse in potentia aliquam virtutem activam, licet imperfectam in ordine ad actum: ergo. Secundum desumitur ex 1. dist. 17. art. 3. ubi sic habet: ***Quando actus charitatis procedit ex tota virtute habentis, & quantum ad virtutem naturæ, & quantum ad virtutem habitus infusi; tunc unus actus disponit, & meretur augmentum charitatis, ut statim fiat.*** Quibus in verbis apertè concedit actum charitatis procedere non solum ex virtute gratiæ, sed ex virtute naturæ.

Tertium ex 1. 2. quæst. 114. art. 3. ubi sic habet: *Opus meritorium hominis dupliciter considerari potest: uno modo secundum quod procedit ex libero arbitrio; alio modo secundum quod procedit ex gratia Spiritus Sancti. Si consideretur secundum substantiam operis, & secundum quod procedit ex libero arbitrio; sic, non potest esse ibi condignitas propter maximam inæqualitatem, sed est ibi congruitas propter quandam æqualitatem proportionis: videtur enim congruum, ut homini operanti secundum suam virtutem, Deus recompenset, secundum excellentiam suæ virtutis.* Quibus etiam in verbis docet S. D. quod opus meritorium de condigno vitæ æternæ procedit etiam à libero arbitrio secundum suam virtutem. Item ex 1. 2.

Quartum ex 2. 2. quæst. 171. art. 2. ad 3. ibi: *Omne donum gratiæ hominem elevat ad aliquid, quod est supra naturam humanam. Quod quidem potest esse dupliciter: uno modo quantum ad substantiam actus; sicut miracula facere, & cognoscere incerta, & occulta Divinæ Sapientiæ: & ad hos actus non datur homini donum gratiæ habituale. Alio modo est aliquid supra naturam humanam quantum admodum actus, non autem quantum ad substantiam ipsius, sicut diligere Deum, & cognoscere eum in speculo creaturarum: & ad hoc datur donum gratiæ habituale.* Ex quibus verbis sic arg. Ad id, quod non est supra naturam, datur facultas in natura; sed diligere Deum non est quo ad substantiam supra naturam: ergo. Tandem ex 2. 2.

Ad primum respondetur ex eodem S. Doct. 3. contra gentes, cap. 53. quod contingit alicuius virtutem dupliciter confortari: uno modo per simplicem ipsius virtutis intensionem, sicut virtus caloris augetur per intensionem caloris, ut 42 Solut. 3. argum. & 1. D. Thomæ.

posit facere vehementiorem actionem eiusdem speciei; alio modo per novæ formæ appositionem, sicut diaphani virtus augetur, ut possit illuminare, per hoc quod fit lucidum actu: & hoc idem virtutis argumentum est ad alterius speciei operationem. Et hoc secundo modo, augetur, & confortatur virtus intellectus per lumen gloriæ: quare non sequitur, quod ex se habeat aliquam virtutem, sicut neque diaphanum, ad illuminandum.

Exponitur 2. S. Doct. testim.

Ad secundum respondetur quod verba illa adducta sunt à D. Thoma, quia habitus charitatis, & illius actus subijcitur dominio voluntatis: undè sequitur quod possit voluntas uti habitu ad eliciendum actum intensum, vel remissum: tale autem est dominium voluntatis supra habitum, quod ad utendum illo constituatur potens per gratiam: ad omittendum autem ex se ipsa est potens. Ex qua doctrina verba D. Thom. explicantur, dicendo: quod quando distinguit duplicem virtutem, naturæ, scilicet, & habitus, non intendit, quod utraque positivè in actum influat, sed quod virtus habitus positivè in illum influat; virtus autem naturæ, non positivè, & directè, sed tantum indirectè, & permissivè, quatenus non retardat, aut non impedit influxum habitus secundum talem, aut tantam intensionem; quod ex se facere poterat. Quomodo autem cum hoc componatur, quod actus ille disponat ad augmentum, ut statim conferendum, cum intensionem eius non adæquet; alterius est loci, & à nobis iam explicatum Dub. ult. de charit.

Exponitur 3.

Ad tertiam dicatur quod verba illa D. Thomæ intelligenda sunt, quia aliquando opera meritoria sunt quo ad substantiam naturalia; ac proinde quo ad substantiam procedunt à libero arbitrio virtute propria: secundum quem respectum optimè asserit non esse meritoria de condigno, sed tantum secundum quod procedunt ex imperio charitatis per gratiam Spiritus Sancti.

Ad ultimum in primis dicatur, authoritatem non esse ad rem, nam difficultas hæc versatur de actionibus supernaturalibus, quo ad substantiam: si ergo arg. contendit esse quo ad substantiam naturales, non est ad propositum. Deinde respondetur, quod discrimen statutum à D. Thoma inter primas, & secundas operationes in eo stat, quod miracula facere, & cognoscere occulta, & incerta Divinæ sapientiæ, prout his nominibus significantur, ita est supernaturale, quod non possit dari aliqua operatio aliquo ex his nominibus significata, quæ supernaturalis non sit; & hoc significat ibidem, dicens: *Esse supernaturales quo ad substantiam.* At diligere Deum, & eum cognoscere in speculo creaturarum non est, prout his nominibus significatur, supernaturale; datur enim dilectio Dei, & illius cognitio in speculo creaturarum, quæ naturales sint: sunt ergo istæ operationes supernaturales quoadmodum, quia solum determinantur, ut sint operationes supernaturales, prout aliquo modo afficiuntur: ut si dicatur cognitio Dei in speculo creaturarum, secundum quod est supernaturalis author, aut prout illius revelationi innititur; & idem est de amore. Exponitur ult. S. Doct. testim.

§. V.

SOLVUNTUR ARGUMENTA à ratione.

43 2. Scrivi. 1. & ordine 4. argum.

OBijcies quartò, potentia naturalis est causa per se actus supernaturalis, & non solum denominativa, & peraccidens; sed si habitus supernaturalis esset tota ratio agendi, potentia naturalis esset tantum causa denominativa, & per accidens supernaturalis actus: ergo. Mai. est certa: tum quia potentiæ istę, de quibus loquimur, sunt potentiæ vitales, quæ per actus supernaturales vivunt; actus autem, quo aliqua potentia vivit, per se ab illa procedit: vivere enim est se move-

re.

te. Tum quia actus, qui ab aliquo principio tantum denominativè procedit, verè ab illius influxu non procedit, sed ab influxu alicuius virtutis, aut coniunctæ cum illo, aut ab illo sustentatæ; quod patet in calefactione ab aqua calida: quare tale principium potius se habet mere passivè ad actus supernaturales, quam activè; sed potentiæ naturales, non mere passivè se habent ad actus supernaturales, quod ex authoritate inducta Concilij constat: ergo.

Min. princ. ... aliunde probatur.

Min. autem, in qua est difficultas, probatur. Quia causa per se actus supernaturalis, prout à tantum denominativa differt, debet producere illum actum, aut per virtutem secum identificatam, aut si per virtutem realiter distinctam, tamen ab ea emanantem; sed si lumen gloriæ est tota ratio agendi, potentia naturalis non producit actum supernaturalem, aut per virtutem secum identificatam, aut ab ea dimanantem, ut per se constat: ergo. Mai., in qua est difficultas, probatur primò. Quia non sufficit virtutem per se productivam alicuius effectus esse intrinsecè receptam in aliquo, ut illud, causam per se constituat eiusdem effectus: ergo requiritur, vel esse cum illo identificatam, vel ab eo dimanare. Antecedens constat pluribus exemplis; licet enim calor, qui est virtus per se calefactiva, recipiatur in aqua, non constituit aquam per se calefactivam, sed tantum denominativè, & peraccidens: & pariter, licet lux, quæ est per se illuminativa, in diaphano recipiatur, non constituit illud per se illuminans, sed tantum denominativè. Idem constat, de quocumque impulsu ab extrinseco, qui licet sit virtus per se causativa motus; in proiecto tamen receptus, illud non constituit se movens, sed tantum motum: ergo. Secundò probatur eadem mai. & est illius ratio à priori. Quia principium per se operans, aut operatur immediatè, aut tantum mediatè; si immediatè, debet per virtutem secum identificatam operari; operari enim immediatè est per se ipsum, & non mediante alio operari. Si autem mediatè, debet per virtutem ab eo dimanantem operari: influxus enim mediatus non transit ad extremum sine transitu per medium: & ita fructus nequit procedere à radice medio ramo, si ramus non procedat immediatè à radice, neque Nepos procedit ab Avo nisi medio Patre, qui Avi sui sit Filius, & sic de reliquis: ergo effectus qui procedit ab aliquo media virtute ab eo realiter distincta, & ab eo non dimanante, sed ab extrinseco communicata, nequit ab eo tanquam à causa per se procedere.

2. Prob. mai. 1. in prob. min assumpta.

Mirabile est quantum Adversi de hoc arg., quod eis est præcipuum, glorientur: sed quam inaniter; constat, tum quia illius, materia tribuit nobis efficacissimam rationem contra eos. Tum quia, ut nostri Thomistæ notarunt, eo usus fuit Lutherus ad probandum quod liberum arbitrium non tanquam causa per se, sed passivè merè concurrit, ad actus supernaturales, & meritorios; sed adeò inefficaciter, quod eum in hac parte defendere erubuerunt etiam ipsi Lutherani, ut refert Cardinalis de Bellarmino lib. 6. de gratia, & libero arbitrio cap. 9. & quod mihi magis in eorum displicet doctrina est, quod asserant liberum arbitrium ad nihil operandum constitui potens per gratiam, tanquam causa per se, & quod nihil per illam nisi tantum denominativè, & impropriè operatur. Ex hoc nanque plura absurda sequntur. Primum quod liberum arbitrium, non indigeat gratia, ut conferente aliquam virtutem, per quam propriè operetur, sed ut innatas vires; sopitas tamen per peccatum excitante: quod commentum hæreticorum, indignumque viris Catholicis existimavit idem Bellarminus verbis num. 40. cit. Secundò sequitur, quod Deus sit tantum ad operationes nostras adiutor, & non virtutis,

44 Redarguuntur Adversi ipso eorum arg. & aliquà collig.

per quam operamur, largitor; quod etiam reprehendit S. Aug. in Pelagianis, ut verbis etiam supra adductis constat. Tertiò, quod liberum arbitrium non operetur per se supernaturalitatem actus, & illius rationem meritoriam de condigno præmij supernaturalis; aut quod si per se id operatur, operetur illud, per vires naturales, & sibi innatas; quorum utrumque est absurdum. Quartò, quod non solum non indigeat gratia intrinsecè recepta, ut connaturaliter eliciat operationes supernaturales, sed etiam quod connaturaliter, non possit illi dari: nam gratia ad hoc esset illi necessaria intrinsecè, ut per illam posset, quod ex se non potest: at nihil per illam operari potest, sed omnia operatur per se: ergo. Quod si ut ad effectum concurrat est necessaria; ad hoc impertinenter se habet, quod ex parte hominis intrinsecè ponatur. Ex quo & plura alia absurda deduci possunt. Dicendum ergo est, gratiam esse formam intrinsecam libero arbitrio præstantem vires, quibus operari possit, per illamque tanquam per virtutem per illum verè, propriè, & per se operari; neque aliter testimonia Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & SS. PP. apertè requirentium gratiam sanantem, & confortantem, potensque constituentem liberum arbitrium, contra Pelagium, salvari possunt.

45 Solvitur ista arg. 4. directè.

Quare ad arg. respondetur concessa mai. negando min. ad cuius probationem neganda etiam est mai. cuius falsitas pluribus exemplis manifestari potest: nam in primis corpus verè, & propriè, & tanquam causa per se operatur operationes sensitivas; & tamen anima, per quam operatur, non est, aut cum eo identificata, aut ab eo dimanans, sed ab extrinseco infusa, eique tantum intrinseca per informationem. Secundò. Quia per habitus peraccidens infusos, qui illos haberet, verè, & propriè, & non tantum denominativè operaretur. Tertiò. Quia si cœco à nativitate, Deus potentiam visivam miraculosè infunderet, per illam verè, & propriè, & per se videret. Quartò. Quia si Deus alicui infunderet fortitudinem, per illam etiam verè, & propriè, & per se opera mirabilia efficeret, sicut defacto accidit in Samsone, qui, ut suprà notavimus, non operabatur ut arreptitius, sed sicut Dominus virtutis, quam habebat. Quintò. Quia aqua, per augmentum frigiditatis ab extrinseco non solum denominativè, sed per se, infrigidationem intensam faceret.

Probationi 1. min. fit satis.

Undè ad primam eius probationem dicatur, quod ut aliquod subiectum constituatur per se operativum alicuius effectus, non sufficit quod in se recipiat virtutem, per se operativam illius, sed insuper est necesse quod virtus illa per se constituat subiectum recipiens, in esse operativi; ad quod requiritur quod subiectum capax sit talis effectus. Utrumquè autem deficit in exemplis adductis, & verificatur in habitibus supernaturalibus, & naturalibus potentijs: deficit quidem, nam licet calor sit per se virtus calefactiva, & lux virtus per se illuminativa, & impulsus virtus per se motiva; tamen nec calor, nec lux, nec impulsus habent essentialiter constituere subiectum, in quo recipiuntur, per se operativum illorum effectuum: neque enim aqua potest per se calefactiva constitui, quia eius naturæ repugnat; neque diaphanum per se illuminativum, quia omnino etiam præter eius est naturam; neque innanimata per se sui motiva, quia carent partibus organicis ad se movendum requisitis; cum omne quod movetur ab alio debeat moveri: quare restat, quod solum sint capacia recipiendi, aut substentandi in se virtutes causativas illorum effectuum, non autem ut constituantur per se illorum productiva, sed tantum denominativè; & per accidens.

Disparitas ad exempla contrarij.

Aliter autem contingit in habitibus supernaturalibus respectu naturalium potentiarum; tum propter

ter ipsos habitus, qui sunt essentialiter formæ elevativæ potentiarum vitalium ad vitaliter operandum: potentiæ autem vitales, ut tales, per se debent operari, & non tantum denominativè, & per accidens: undè habitus illi sunt essentialiter formæ, non solum ad per se operandum, sed etiam ad constituendum subiectum, in esse principij per se operativi. Tum etiam propter easdem potentias elevatas, quæ, licet per se non habeant virtutem proximam ad operationes illas supernaturales eliciendas; habent tamen coaptationem essentialem, & talem conformitatem cum illis, ut sint capaces ut eleventur ad eliciendas operationes illas propriè, & per se.

46 Satis fit 2. prob. eiusd. min

Ad secundam probationem dicatur, quod homo operatur operationes supernaturales immediatè, *immediatione suppositi* mediatè autem *mediatione potentiæ*, & *virtutis*, & quod si primo modo mediatè operaretur, necesse erat quod illud suppositum, aut semisuppositum, medio quo operaretur, ab eo procederet, ut exemplo, ratione neque adducta constat. Et hac ratione se habent, Avus & Pater in ordine ad Nepotem: radix, & ramus, in ordine ad fructum. Ut autem operetur mediatè secundo modo, non requiritur quod virtus, aut potentia, media qua operatur ab ipso principio procedat, sed sufficit quod ei sit intrinseca cum conditionibus assignatis: quia tunc ex utroque nec resultarent duo principia operativa, aut unum solum unitate ordinis, sicut in primo casu, sed unum unitate compositionis; in quo id, quod operatur remotè se habet ut materia, & id, medio quo operatur, se habet ut forma; & hoc modo se habent habitus & potentia, essentia & potentiæ proximæ: quare non est necesse quod habitus à potentia dimanet, aut potentia ab anima, ut illas per se operantes constituant.

Per quod solvitur aliud arg., quod cum præcedenti coincidit sub alia tamen forma propositum. Si lumen gloriæ est tota ratio agendi, sequitur quod actus visionis possit procedere à solo lumine sine intellectu; at hoc est falsum: ergo. Sequela probatur: tum quia ideò calefactio potest à solo calore sine igne, vel sine alio subiecto influente, procedere, quia est tota ratio calefactiva: tum quia virtus adæquata alicuius effectus, non indiget ulterius causa remota, ut illud producat: ad id enim causa remota necessaria esse potest in productione alicuius, ut virtutem productivam compleat: ergo. 47 Argum. præced. contextes sub alia forma.

Solvitur, inquam, ex dictis. Iuxta quæ neg. est mai. cuius falsitas constat, tum in intellectu, qui est adæquata virtus intelligendi; & tamen separatus ab anima intelligere non potest: tum in anima ipsa, quæ est adæquata ratio sentiendi; & tamen à materia separata sentire non potest. Undè ad illius probationem neg. est causalis: causa enim adæquata est, quia licet calor sit virtus essentialiter calefactiva; non est tamen essentialiter virtus constituens subiectum, in quo recipitur per se calefactivum, quia non est virtus constituens illud vivens, aut se movens, vel necessario alia movens. At lumen gloriæ, & quælibet alia potentia vitalis, vel illius habitus, habent essentialiter constituere ut *quo* subiectum, in quo recipiuntur, potens se movere; quia sunt principia ut *quo* operationum vitalium: hoc autem facere non possunt dum à proprio subiecto vitali separantur; ac proinde ab illo separatæ, & independenter ab illius influxu, per illas non possunt suas actiones producere. Per quod constat ad secundam probationem: principium enim radicale, non solum exigitur ad operationes vitales, ut virtus illarum productiva sit adæquata; sed etiam ut per illas se moveat: quare eo deficiente, etsi virtus adæquata sit, non Solvitur ex doctrina iam data.

non potest actum vitalem producere.

48 4. Argum. Objicies quintò. Actus supernaturalis, non solum est supernaturalis, sed etiam vitalis: ergo ratio, & virtus productiva illius debet esse non solum supernaturalis, sed etiam vitalis: tum sic, sed habitus supernaturalis, ut distinctus à potentia naturali, non est vitalis: ergo. Prima consequentia constat: quia in principio, & virtute proxima debet effectus præcontineri: ergo sicut qua supernaturalis nequit contineri in virtute proxima non supernaturali; qua vitalis, nequit contineri in virtute proxima non vitali. Min. autem subsumpta probatur, nam habitus supernaturalis non convenit naturæ ab intrinseco; sed principium vitale debet convenire naturæ ab intrinseco: vivere enim est se movere: & se movere dicit principium motus ab intrinseco convenire: ergo.

Solutio adhibita præoccupatur multipliciter.

Nec refert si dicas, quod de ratione principij vitalis, non est quod sit ab intrinseco dimanativè, sed sufficit si sit intrinsecum inhæsivè: habitus autem supernaturalis intrinsecus inhæsivè est. Contra enim est primò. Quia de ratione actionis vitalis aliter est procedere ab intrinseco, quam de ratione actionis violentæ, sed actio violenta, est à principio intrinseco inhæsivè: motus enim violentus lapidis ab impulsu intrinseco lapidi est: ergo. Secundò. Quia sicut potentia vivit per actionem vitalem in actu secundo, ita in actu primo per principium actionis; sed de ratione actionis vitalis non solum est quod sit intrinseca inhæsivè subiecto viventi, sed etiam egressivè: ergo pariter de ratione principij actionis vitalis. Tertiò. Quia species impressæ sunt intellectui inhæsivè intrinsecæ; & tamen non sunt vitales nec per modum principij vitalis concurrunt ad intellectionem: ergo. Tandem quia actiones, & motus naturales petunt provenire à principio intrinseco, non solum inhæsivè, sed etiam egressivè: multò ergo magis actio vitalis.

49 Solvitur 4. argum. Hoc arg. nullam supra præcedens addit difficultatem: supposito enim quod homo per habitus supernaturales, tanquam per virtutem verè, & propriè operatur; isti habitus sunt rationes eliciendi simul, & recipiendi supernaturales actus; ac proinde vivendi per illos: vivere nanque est se movere, & se movere est agere simul & recipere. Undè ad arg. concesso antecedenti distinguendum est consequens: vitalis ut *quo* concedo consequentiam, ut *quod* præcisè nego consequentiam. Nam sicut de ratione principij vitalis ut *quod* est id quod se movet per actum vitalem; ita de ratione principij vitalis ut *quo* est esse id, quo per talem actum principium *quod* se movet. Et sicut principium *quod* se movet, actum ut *quod* eliciendo, & illum recipiendo; ita principium *quo* est, ut se moveat, dum est ratio, ut illum eliciat, & recipiat: taliter autem se habet habitus supernaturalis in ordine ad supernaturales actus, & ad subiectum illos eliciens, ut constat ex dictis, undè vitalis est ut *quo*.

Fit satis sub sumptæ min. stando solution. dat.

Ad huius autem improbationem benè ibi dictum est: nam non esse de ratione principij vitalis quod sit ab intrinseco dimanativè, sed sufficere esse intrinsecum inhæsivè, constat tum in anima, quæ est vita corporis, & principium vitale *quo*, omnium operationum vitalium, quæ etiam medio corpore efficit; constat autem animam solum esse intrinsecam corpori informativè. Tum in potentia visiva cœco miraculosè à Deo infusa, quæ etiam esset principium vitale operationum videndi. Tum in habitibus naturalibus scientiæ, & virtutis, si peraccidens infunderentur, qui etiam essent vitales ut *quo*, principiaque eliciendi operationes vitales saltem quoadmodum facilitatis, & delectationis. Præter quæ sunt etiam aliæ rationes, quæ specialiter pro-

probant vitalitatem in habitibus supernaturalibus. Tum quia sunt virtutes, quibus vivimus, ut in eorum diffinitione dicitur. Tum quia sunt formales participationes vitalitatis Divinæ: sicut enim gratia est formalis participatio naturæ Divinæ, in esse naturæ, & radicis operationum Divinarum, ideòque vita animæ est, ut pluries vocatur à D. Thoma, ut videre est 2. 2. quæst. 23. artic. 2. & quæst. 27. de veritate, artic. 3., ita & lumen gloriæ est formalis participatio Divini intellectus in esse principij proximè intelligendi modo Divino. Tum quia vitalitas visionis, non est vitalitas naturalis intellectui, sed ei supernaturalis: beati namque per illam non vivunt vita propria, sed Divina per participationem: ergo principium *quo* hujus vitæ non debet esse naturale intellectui, neque ab eo dimanare, sed sufficit, si sit illi intrinsecum, modoque sufficienti, ut illum elevet, ut vivat vita Divina.

50 Ocurritur replicis solut. datæ, & primo 1.

Instantiæ autem in contra adductæ nihil convincunt. Pro quarum solutione advertendum est, quod licet ad rationem principij vitalis non requiratur quod sit ab intrinseco, sed sufficiat esse intrinsecum informativè, ut ex dictis constat, tamen non quæcumque informatio sufficiens est, ut constituat principium vitale, sed illa solum, qua prædicatum aliquod, ita informat, ut per illud, tanquam per virtutem, aut potentiam, vivens possit agere, simul, & recipere motum; quod est se movere: hac autem ratione, ut iam vidimus, habitus supernaturales informant naturales potentias. Ex quo, ad primam replicam dicatur, quod licet principium actionis violentæ, sit intrinsecum mobili, non tamen est illi intrinsecum ita, ut per illud se moveat, sed solum ut moveatur.

Ocurrit. 2. 3. & 4.

Ad secundam concessa mai. & min. neg. est consequentia. Nam vivere in actu secundo, quod convenit per actionem, est illam elicere, simul & recipere; nequit autem intelligi elicere, sine eo quod actio egrediatur: undè nec vivere in actu secundo. At vivere in actu primo tantum, est posse elicere, & recipere doctionem; benè autem potest intelligi quod aliquid constituatur in esse potentis elicere, & recipere, per virtutem à se non dimanantem, sed ab alio sibi inhærentem: immò hoc necessarium esse; dum se movet per actionem superioris naturæ, iam probavimus. Ad tertiam constat ex dictis: quia licet species impressæ sint intrinsecè informativè intellectui, non tamen sunt per modum formæ, aut virtutis, qua intellectus constituatur potens intelligere, sed per modum virtutis obiecti ad simul concurrendum ad intellectionem. Ad ultimam dicatur antecedens esse manifestè falsum: nam si principium proximum motus est intrinsecum inhæsivè naturæ mobili, & ei conforme, ab eaque exactum, reddit motum naturalem, licet non sit illi intrinsecum egressivè; quod patet in cœco: idemque accideret in motu gravitationis, & si proveniret à gravitate non dimanante à grave, sed à solo Deo illi communicata, & conformiter ad eius naturam producta.

51 Cuidam interrogat. fit satis.

Quod si inquiras, qua ratione habitus supernaturales sint, & dicantur vitales, formaliter, scilicet, an virtualiter? dicatur: hoc nihil, aut parum inter esse ad propositum, & fortasis est quæstio tantum de *nomine*. Circa eam tamen probabilius mihi videtur esse formaliter vitales: tum quia non solum sunt virtuales, sed formales participationes vitalitatis Divinæ. Tum quia potentiam constituunt viventem, non solum virtualiter, sed formaliter, licet in actu primo; quem effectum tribuunt per modum formæ: forma autem ut talis, solum præstat subiecto prædicatum, quod in se formaliter habet: dicendi ergo sunt formaliter vitales.

Obij-

52 6. Argum

Objicies sextò. Ineſt voluntati noſtræ libertas proxima, & immediata ad actum ſupernaturalem; ſed hæc ſalvari non poteſt, ſi habitus ſupernaturalis eſt tota ratio agendi: ergo. Min. conſtat, nam libertas proxima, & immediata ſalvari non poteſt ſine poteſtate proxima, & immediata: libertas enim dicit eſſentialiter activitatem cum indifferentia ad non agendum: ergo libertas immediata, & proxima dicit activitatem immediatam, & proximam ad actum cum poteſtate ad non agendum: ſi ergo hæc convenit voluntati in ordine ad actum ſupernaturalem, habitus ſupernaturalis non eſt tota ratio, & virtus proxima illum operandi. Mai. autem, in qua eſt difficultas, probatur. Primò. Quia voluntas per ſe, & immediatè eſt liberum arbitrium, tàm ad actus naturales, quàm ad ſupernaturales: ergo illi ineſt libertas proxima, & immediata, ad actum ſupernaturalem.

2. Prob. mai. 1. aſſumpta, & 3,

Secundò, quia ſi voluntas non eſt immediatè, & proximè libera ad actus ſupernaturales, debet aſſignari aliquid quod ſit immediatè, & proximè liberum; ſed hoc non poteſt eſſe habitus: ergo. Min. probatur. Tum quia alias daretur duplex liberum arbitrium, aliud ad actum naturalem, quod eſt voluntas, & aliud ad ſupernaturalem, quod eſſet habitus. Tum, quia habitus eſt determinatus ad actum, & non indifferens, ad agendum, & non agendum; quia non agere non provenit ab habitu; ſed libertas proxima dicit indifferentiam ad agendum, & non agendum: ergo. Tum quia libertas proxima, eſt determinativa potius ad agendum, quam ad non agendum, vel èconverſo; ſed habitus talis non eſt: ſolum enim poteſt determinari ut agat, non autem ut non agat: ergo. Tandem quia ſi habitus charitatis v. g. eſſet liber, eſſet formalis participatio libertatis Divinæ; ſed hoc eſt impoſsibile, cum charitas, qua Deus ſe ipſum diligit, & cuius eſt formalis participatio habitus charitatis, non ſit libera, ſed neceſſaria: ergo.

Ad hoc arg. reſpondetur, quod illud tenentur omnes ſolvere: nam apud omnes verum eſt quod voluntas ſe ſola non habet vires proximas ſufficientes ad actus ſupernaturales, ſed ad hoc indiget gratia elevante: non ergo voluntati ſoli, & ſuis ſolis viribus, ſed ex viribus gratiæ elevatæ ineſt libertas proxima ad actus ſupernaturales. Ex quo non ſequitur, aut quod diſtinguendum ſit duplex liberum arbitrium, aliud quod ſit voluntas ſola, & aliud voluntas ut elevata per gratiam; aut quod voluntas elevata, & ea ratione qua concurrit ad actus ſupernaturales poſſit etiam ad actus contrarios, aut contradictorios concurrere; aut tandem quod illa prout ſic poſsit determinari ad actum, potius quam ad actus omiſsionem. Inſuper apud omnes debet eſſe verum id quod aſſerit Concilium Arauſicanum 2. can. 3.: quod arbitrium voluntatis per peccatum primi hominis, ita fuit infirmatum, quod niſi per gratiam non poteſt reparari. Quod & repetit ibidem can. 25. & id quod aſſerit D. Aug. Epiſt. 107. ſcilicet, quod liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. Quæ debent intelligi de libero arbitrio, ſecundum quod dicit poteſtatem proximam ad actus ſupernaturales. Ex quibus eodemmodo urgeri poteſt. Arg. factum, ſeu potius debilitari convincendo falſitatis maiorem illius in ſenſu, quo ab eis accipitur.

53 Solutio argum. Adverſ. etiam expetit.

Pro illius autem ſolutione, triplex libertas diſtinguenda eſt; alia potentiæ, alia habitus, ſeu virtutis, & alia actus ſecundi. Libertas potentiæ conſiſtit, in poſsitiva poteſtate indifferenti ad actum, & omiſsionem, vel actum contrarium; libertas habitus, vel virtutis non conſiſtit in poſsitiva indifferentia ad

54 Deſtinatio 1 examinandi ſolutionem.

ad actum, & omissionem, vel actum contrarium; quia habitu, si sit virtutis, nemo male utitur, & si sit vitij nemo benè: consistit ergo eius libertas in potestate ad actum proprium, vel in determinatione ad illum, ita ut relinquat in potentia indifferentiam potestatis ad oppositum, quæ indifferentia, ea ratione, qua respicit actum contrarium habitui, dicitur permissiva. Libertas autem actus secundi, etiam non consistit in indifferentia aliqua positiva, sed in eo, quod ita sit determinatio potentiæ ad unum extremum, quod relinquat illi indifferentiam potestatis ad alterum. Ex his utem tribus libertatibus sola libertas per modum potentiæ dicitur, & est liberum arbitrium; aliæ autem, aut sunt determinationes, seu inclinationes liberi arbitrij, aut actus secundi, in quibus explicatur.

Solui. 6. argum.

Ex his ergo facilis est solut. argumenti: disting. est enim mai. concedendaque de libertate per modum potentiæ, & neganda de eadem per modum virtutis ad actus supernaturales. Primò namque modo est immediatè libera, quia nulla alia potentia mediat, non autem secundo modo, quia mediat habitus, qui est virtus illius constitutiva. Undè distinguendo eodem modo min. neganda est consequentia. Prima autem probatio maioris hoc, & non aliud convincit, quia iam vidimus, quod non quæcumque libertas, constituit liberum arbitrium, sed ea solum, quæ est talis per modum potentiæ. Ad secundam disting. est mai. debet assignari aliquid distinctum à potentia, quod sit immediatè liberum, per modum habitus, concedo mai. per modum potentiæ, nego maiorem: in quo sensu, neg. etiam est min. nam libertas hæc habitibus supernaturalibus etiam convenit: ipsi namque ita determinant potentiam, per modum facultatis ad actus proprios, quod relinquat in ea potestatem ad oppositum. Per quod constat, ad primam, & secundam huius improbationem: nam quæ ibi referuntur, solum sunt necessaria ad libertatem per modum potentiæ, non autem per modum actus, vel habitus. Ad ultimam etiam dicatur, quod charitas nostra id quod habet de amore Dei, participat formaliter ab amore, quo Deus se ipsum amat; id autem quod habet de libertate participat etiam formaliter à libertate in eodem amore Dei reperta; non secundum quod ad Deum terminatur, sed ad creaturas.

55 Inst. contra solut.

Sed contra instabis. Gratia, & charitas saltem non possunt esse principium actus liberi amoris Dei, quo adimpletur præceptum: ergo libertas talis actus reducenda est in voluntatem: cumque eadem ratio sit illius, & libertatis aliorum, omnium actuum; libertas reducenda est in voluntatem. Utraque consequentia est bona, antecedens autem probatur. Principium liberum debet esse compossibile cum actu, cuius est principium, & cum eius omissione; sed gratia, & charitas non sunt compossibiles cum omissione libera actus præcepti; cum sit peccatum: ergo. Mai. continet diffinitionem actus liberi: est enim actus liber, quod positis omnibus principijs requisitis ad operandum, potest esse, & potest non esse.

Roboratur inst.

Quod confirmatur. Quia stante gratia, & charitate implicat omissio peccaminosa: ergo implicat actus liber omissioni oppositus. Consequentia est bona: implicat enim libertas ad actum, quin sit libertas ad omissionem. Antecedens autem probatur: quia omissio actus in eo casu deberet componi cum gratia, vel illam destruere: non primum; quia omissio illa esset peccatum: nec secundum; quia supponimus quod in illo instanti temporis existeret gratia, tanquam principium amoris, ratione cuius omissio redditur libera: ergo.

56 Aliquorũ opinio, & quid ex ea sequat.

Propter hanc replicam aliqui Recentiores existimant, quod gratia, & charitas non possunt influere in actus præceptos, dum obligant sub mortali. Ex quorum sententia sequi-

quitur primò esse impossibilem virtutem obedientiæ supernaturalis cum gratia, & charitate connexam: nam hæc deberet influere in actus præceptos, cum proprium obiectum obedientiæ sit præceptum. Insuper sequitur gratiam, & charitatem neque inclinare, neque ulla ratione conducere ad liberam observantiam mandatorum Dei; quod neque Pelagius ausus est concedere, apud quem, saltem ad facilius ad implere, requisita erat gratia, ut ex D. August. suprà notavimus. Sed de hoc alibi ex proposito.

Solutio replicæ. Ad replicam autem neg. est antec. ad eius probationem disting. est mai. principium liberum per modum *potentiæ*, concedo mai. per modum *habitus*, nego mai. & concessa min. neg. est consequentia: ad rationem enim actus liberi sufficit, quod potentia, ita illum eliciat, quod possit omittere: quod autem per eandem virtutem, per quam elicit, possit etiam, & omittere; ac proinde quod virtus cum utroque libertatis extremo possit coniungi, non requiritur: qui enim per habitum logicæ benè syllogizat, potest etiam malè syllogizare, sed non per illum habitum; & idem est de quolibet habitu virtutis in ordine ad proprium actum.

Confirmatur satis. Ad confirmationem distinguendum est antecedens. Implicat *antecedenter*, nego ant. *consequenter*, & ex suppositione libera existentiæ gratiæ, concedo antecedens, & neganda est consequentia. Ad eius probationem concessio antec. quo ad primam partem, negandum est quo ad secundam. Nec sufficit quod fiat suppositio de existentia gratiæ: hæc enim suppositio est consequens libertatem de non ponenda omissione actus; quam si poneret excluderet gratiam: suppositio autem consequens non tollit potestatem antecedentem. Nec refert, quod si poneret omissionem, iam careret pro illo instanti potestate antecedenti ad actum, quæ est gratia; ac proinde omissio libera non esset: non, inquam, refert. Tum quia potest dici, quod licet careret gratia, posset etiam esse potens ad actum per auxilium transiens. Vel quod licet utroque careret, adhuc omissio esset libera, quia libere caruit potentia ad illam evitandam: sed de hoc sufficit ad præsens.

57 Postrema argum. Obijcies 7. licèt visio beata sit supernaturalis, non sequitur, quod intellectus per suam vim innatam non possit ad illam concurrere partialiter: ergo. Consequentia est bona, & antecedens probatur primò. Quia ex conceptu generico nullam explicat supernaturalitatem, sed ab ea præscindit: ergo saltem sub hoc conceptu poterit ad illam concurrere. Secundò. Quia species naturales concurrunt ad actum fidei theologicæ, qui est supernaturalis, & una præmissa naturalis, ad assensum Conclusionis Theologicæ, qui in sententia probabili etiam est supernaturalis. Tertiò. Quia species non vitales concurrunt efficienter ad intellectionem vitalem: ergo, & virtus naturalis poterit efficienter concurrere ad effectum supernaturalem. Quartò. Quia Deus producit entitatem peccati, quin deformitatem producat cum entitate identificatam; ergo, & poterit intellectus producere vitalitatem visionis, quin producat supernaturalitatem cum ea identificatam. Tandem, & potest esse ratio à priori: quia etsi visio beata procederet ab intellectu per suam virtutem partialiter concurrentem, adhuc salvaretur eius supernaturalitas; nam etiam exigeret procedere à lumine, quod est supernaturale: hanc autem exigentiam nulla res naturalis habere potest: ergo.

Postremi arg. solutur. Respondetur concessio antec. neg. consequentiam. Ad primam probationem dicatur, quod sicut visio Dei ex conceptu generico non explicat supernaturalitatem, ita non explicat naturalitatem: ratio autem intellectionis producibilis ab intellectu creato per suam virtutem innatam debet esse determinatè natu-

turalis. Ad secundam dicatur, quod tàm species naturales concurrunt ad actum fidei supernaturalis, quàm assensus præmissæ naturalis ad assensum supernaturalis conclusionis, non per suam innatam virtutem, sed per elevationem virtutis supernaturalis, non qua species elevèntur, ut aliud repræsentent, quod antea non repræsentabant, sed ut idem repræsentantes, aliud efficiant, quod per suam virtutem efficere non valebant.

58 Solut. M. Ferre ad 3. ut minus recta impug.

Ad tertiam M. Ferre negat intellectionem esse adæquatè vitalem: asserit enim solum esse vitalem, secundum quod procedit ab intellectu, non autem secundum quod procedit ab specie. Sed solutio nō placet primò. Quia intellectio est adæquatè intellectio, quamvis non omne principium à quo procedit, sit intellectus: ergo erit adęquatè vitalis, quamvis non omne illius principium sit vitale. Consequentia est bona. Tum à paritate: tum quia si est adæquatè intellectio, est adæquatè vita intellectiva: hoc enim intellectionis nomine significamus. Secundò. Quia dicere intellectionem non esse adæquatè vitalem, vel est dicere, quod ei convenit subiectivè, aliquod prædicatum quod vitale non sit, vel quod licèt subiectivè, secundum omnia prædicata, sit vitalis; hoc tamen, non habet denominatione desumpta ab omni principio, à quo procedit? Primum est falsum: quia cum intellectio sit indivisibilis, si aliquod prædicatum illius est vitale, subiectivè omnia debent esse vitalia. Secundum autem non solvit arg. Quia ęqua ratione dicent Adversi. quod licet omnia prædicata visionis sint subiectivè supernaturalia, possunt tamen esse naturalia terminativè, seu denominatione desumpta ab aliquo principio illius inadæquato, quod sit naturale.

Authoris solutio ad 3. ante. 1. probat.

Undè hoc solutione omissa, ad tertiam probationem respondetur concesso ant. neg. consequentiam, propter duplicem disparitatem ex dictis desumptam. Prima: quia virtus effectiva exigit efficere, & si non sit adæquata, exigit comprincipia ad efficiendum: cum ergo nulla sit repugnantia, quod principium non vitale exigat actum vitalem, & potentiam vitalem, ut comprincipium; sit autem repugnantia, quod principium naturale exigat aliquid supernaturale; non repugnat quod principium non vitale, possit per modum virtutis inadæquatæ effectum vitalem producere: repugnat autem quod principium naturale sic effectum supernaturalem producat. Secunda: quia intellectio vitalis, ea ratione, qua naturalem repręsentationem obiecti importat, non est extra sphęram specificativam speciei impressæ talis obiecti: at ratio sub quâ potentiæ intellectivæ naturalis est vitalitas determinatè naturalis: cum autem hæc in visione beata non inveniatur; est omnino extra illius specificativum.

Ex quo etiam constat ad quartam neg. est enim consequentia: quia ratio sub qua omnipotentiæ Divinæ, ut est productiva ad extra, est ratio entis physici: undè ubicumque hanc rationem invenit, sicut invenit in actu peccati, ibi invenit quod producat, quin producat rationem malitiæ, quæ omnino extra rationem entis physici est. At in visione beata, non invenit intellectus rationem vitalitatis naturalis, quæ est eius ratio sub qua: quare ibi nihil producere potest per suam innatam virtutem.

Solut. ad 4. prob. eiusd. antecedi.

59 Respons. ad ultim. prob. eiusdem antecedi.

Ad ultimam probationem, quam valde magnificant, & desumitur ex Ripalda, respondetur, quod eius inefficacia constat primò, quia hoc eodem argumento possent Baconistæ probare visionem minimè exigere ad sui supernaturalitatem virtutem supernaturalem adhuc partialiter productivam, dicendo exigere lumen gloriæ per modum conditionis, quod nulla res naturalis exigit. Secundò eadem ratione dici posset, quod virtus dispositiva ad formam supernaturalem potest esse naturalis inadæquatè: immo & adæquatè, dummodo dependeret, vel à principio effectivo superna-

turali, vel ab alia supernaturali conditione. Tertiò dici posset, esse possibilem habitum supernaturalem, cuius vel inadæquata radix esset anima, dummodo penderet ab alio principio, vel conditione supernaturali. Quæ omnia sunt absurda. Undè ad illam negandum est antecedens. Ad illius probat. dicatur, quod talis effectus esset, & non esset supernaturalis; esset quidem; quia exigeret principium supernaturale: non esset; quia illud principium esset ab alio principio naturali exactum; & quia illud naturale principium talem actum etiam exigeret: hoc autem est contra rationem entis supernaturalis: sicut à simili deberet etiam dici in exemplis adductis.

§. ULTIMUS.

DUO COROLLARIA EX DICTIS sequuntur.

60 1. Corollarium ex dictis.

EX dictis infertur primò intellectus adeo dependere in elicientia visionis beatæ à forma intrinseca elevante, quod nec de potentia absoluta possit illam sine tali forma elicere. Quam sententiam exprofesso propugnavimus tract. de Charit. dub. 8. adeoque evidenter ex dictis infertur, quod non dubitent Adversarij, ut videre est apud Suarez, & Hurtado, & communiter reliquos AA. Societatis. Et eius ratio est: quia implicat aliquam actionem, vel effectum, egredi ab aliqua causa efficienti, quin ipsa habeat virtutem, & potentiam contentivam talis effectus; quod est per se notum, sicut & bonitas consequentiæ à negatione potentiæ ad negationem actus; sed intellectus carens lumine gloriæ, sivè per modum habitus, sivè per modum auxilij, caret in hac sententia tota virtute, & potentia productiva visionis: ergo.

61 Quæstio non asperanda, & quid juxta sensum aliquorũ.

Sed quæ res: an in sententia admittente concursus partiales dicendum sit etiam cõsequenter, quod intellectus sine elevatione intrinseca possit elicere visionem beatam? Respondetur, quod si concursus partiales ita explicentur, quod intellectus per vires sibi innatas producit totam visionem, usque ad ultimam illius differentiam, licet solum sub ratione vitalis, ita, quod lumen gloriæ, non sit id per quod producit, sed solum cum quo producit, prout explicari, propugnarique solet à Patribus Societatis: si, inquam, hoc modo admittantur concursus partiales; tunc consequenter debet dici, quod potest intellectus visionem beatam elicere, sine forma intrinseca elevante, non solum de potentia absoluta, sed etiam de potentia ordinaria: immo & quod talis intrinseca elevatio esset superflua.

Idem cõtinuatur assumpt.

Quod etiam ex dictis, præcipuè num. 21. & 44. manifestè infertur, & probatur: nam in hoc modo dicendi, intellectus non constituitur intrinsecè ad videndum Deum per lumen, neque lumen est id per quod, tanquam per virtutem intellectus concurrit, sed solum se habet, ut concursus ex parte Dei ad talem effectum; sed ad hoc impertinenter se habet, quod sit intrinsecum potentiæ: ergo. Explicatur hoc: nam in hac sententia concursus luminis, non est per *quod* concurrit intellectus, sed cum *quo*: neque lumen virtus, per quam, sed cum qua concurrit: sicut concursus unius, qui portat lapidem, non est per quem alter portat, sed cum *quo*: ergo sicut impertinenter se habet, quod concursus alterius, sit mihi intrinsecus, vel virtus illius, ut ego cum illo portem lapidem; pariter se habebit impertinenter, quod lumen sit alicui intrinsecum, ut ipse cum illo eliciat visionem. Instantia autem, quæ contra hoc, adducitur de specie impressa, iam supra soluta est.

62 Quid dicendum iuxta alio rum sen sum.

Si autem concursus isti partiales ita explicentur, quod intellectus per vires sibi innatas concurrat ad communem conceptum vitalitatis, & secundum rationem genericam, sub qua supernaturalitatem non explicat; ad conceptum con-

conceptum autem differentialem concurrat per lumen gloriæ ; qua ratione ab alijs sic explicantur: tunc dicendum est, quod nec de potentia absoluta potest intellectus videre Deum sine forma intrinseca elevante. Et ratio est : quia in hac sententia (& in omni sententia vera) nequit intellectus videre Deum, sine eo, quod visio ab eo egrediatur ; non solum sub ratione generica intellectionis, sed etiam sub ratione specifica supernaturalis, & visionis Dei: per illam enim vivit intellectus, non solum vita, ut sic à naturali, & supernaturali præscindente, sed vitâ supernaturali, & æterna, ut constat ex illo Joan. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, &c.* Sed licet intellectus per vires sibi innatas sit in hac sententia, intrinsecè potens ad conceptum communem intellectionis ; non est tamen intrinsecè potens, sed impotens ad illius conceptum differentialem ; & prout dicit supernaturalitatem : si ergo prout sic debet egredi ab intellectu, ad id debet constitui potens intrinsecè per aliquam formam intrinsecam ; & in hoc sensu possunt concursus partiales admitti, & simul defendi, quod non potest intellectus elevari per auxilium aliquod extrinsecum. De reliquis autem hanc sententiam concernentibus videantur dicta loc. citat.

63 2. Corollarium bipartitum.

Secundò infertur, quod excessus unius visionis suprà aliam solum potest provenire ab excessu luminis gloriæ ; secus autem esset dicendum, si intellectus per vires sibi innatas in visionem beatam influeret : tunc enim excelsius etiam posset provenire ab excessu unius intellectus suprà alium. Prima pars coroliarij probatur : nam excessus unius visionis suprà alteram est aliquod prædicatum intrinsecum, & supernaturale, repertum in excedente, quod non reperitur in altera: cum ergo omne prædicatum ibidem repertum debeat ab aliqua virtute activa produci, si hæc est adæquatè lumen gloriæ, ab eo debet provenire, non ab æquali alterij : nam cum non libere, sed ex necessitate operentur, æqualem effectum producent : ergo inæqualitas visionis ab inæqualitate luminum debet provenire.

Secunda autem pars etiam probatur: quia quando idem effectus à duplici causa per suam virtutem operante procedit ; si utraque, secundum id quod potest, operatur, ex augmento cuiuscumque necessario augetur influxus : si ergo intellectus, & lumen tanquam duæ causæ partiales ; per suas virtutes concurrunt ad eandem producendam visionem, ex augmento virtutis cuiuscumque necessario debet augeri influxus, qui à visione non distinguitur ; ac proinde creseeret visio non solum secundum incrementum luminis, sed etiam secundum incrementum virtutis intellectivæ ; quod ferè apud omnes Adversarios est falsum, & expressè contra D. Thomam hic artic. 5. Dicere autem quod tunc influxus intellectus determinaretur, & impediretur à minori lumine, ut æqualiter cum eo concurrat ; est contra rectam rationem : iuxta quam gratia nec destruit, nec imperficit naturam, sed potius eam adiuvat, & confortat : ergo non posset impediri à lumine, ne iuxta suum posse in effectum influat. 2. Pars coroliari.

Immo adde ; quod ex prædicta sententia etiam sequeretur, quod visio hominis, & Angeli, sunt inæquales inæqualitate specifica, quod etiam est contra ferè omnes Theologos cum D. Thom. quæst. unica de Anima, artic. 7. sequela autem probatur. Nam effectus, qui procedunt à causis, ut specificè distinctis, non possunt non specificè distingui ; alias non procederent ab illis prout distinguntur, sed prout conveniunt ; sed visiones hominis, & Angeli procederent ab eis prout specificè distinguntur, iuxta hanc sententiam : ergo. Probatur min. Nam virtutes innatæ intellectus eorum per suas differentias specificè distinguntur ; at visiones istæ, procederent ab in-

64 Maior 2. par. 2. confirmatio.

tellectibus eorum secundum suas ultimas differentias: tum quia deberent ab illis procedere secundum totum suum posse, cum non libere, sed necessario influant: tum quia aliter solum beatificarentur secundum rationem genericam, & non secundum specificam: ergo tales visiones ab eis procederent, secundum quod specificè distinguntur. Hoc autem minimè sequitur ex nostra sententia: nam licet visiones istæ procedant ab intellectu hominis, & Angeli secundum suas ultimas differentias; quia tamen lumen gloriæ, quod in utroque est tota ratio producendi, est eiusdem speciei; diversitas potentiarum de materiali se habet, ad inducendam diversitatem specificam in visione. Et hæc de hoc dubio applicanda litteræ Magistri *in* 1. *dist.* 17. & in 3. *dist.* 22. & in 4. *dist.* 49. & alijs in locis.

DUBIUM SECUNDUM.

UTRUM SIT POSSIBILIS SUBSTANTIA ALIQUA CREATA, cui sint connaturalia, lumen gloriæ, & visio beata?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS REFERUNTUR SENTENTIÆ.

1 In quo DD. in hac parte convenit.

LIcet Authores qui possibilitatem substantiæ supernaturalis propugnant, non unicam tantum, sed plures, easque specie distinctas possibiles imaginentur; ut aliam, cui connaturales tantum sint virtutes supernaturales infusæ; aliam, cui etiam sint connaturales virtutes Theologicæ, & aliam tandem, cui etiam sint connaturales visio beatifica, & virtus ad ipsam, quod est lumen; tamen ferè omnes conveniunt in eo, quod admissa possibilitate alicuius substantiæ, cui connaturales sint virtutes infusæ, aut Theologicæ; admitti, concedique etiam debet possibilitas alterius substantiæ, cui connaturalia esse possint lumen gloriæ, & visio beatifica. Et merito quidem: Tum quia sivè concedatur possibilis substantia, cui sint connaturales virtutes supernaturales infusæ, quia complexum ex substantia, & his virtutibus est aliquid finitum: sivè quia potentiam naturalem, non posse ad harum virtutum effectum, est propter defectum virtutis; ac proinde Deus potest, aut producere aliquam illi complexo æquivalentem, aut cum tantis viribus, quod aliarum superadditione non indigeat; quocumque modo ex his illius possibilitas probetur; æquè probat possibilitatem substantiæ, cui etiam sint connaturalia lumen fidei, & gloriæ, & quæcumque alia accidentia supernaturalia: nam etiam complexum ex eis, & naturali substantia resultans etiam est quid finitum: & naturalem substantiam non posse ad istarum virtutum effectum, etiam ex defectu virium provenit. Tum quia cum omnia accidentia supernaturalia sint eiusdem ordinis, cui unum accidens supernaturale connaturale esset, reliqua non possent esse supernaturalia; sed omnia essent illi connaturalia, licet non debito proprietatis, debito tamen conformitatis, ut constat in accidentibus naturalibus, quæ sunt eiusdem ordinis: alias unum comparativè ad aliud supernaturale esset; ac proinde non eiusdem ordinis cum illo.

Qui-

2 Idem per sequitur intentū.

Quibus adde, quod longe probabilius apparet, esse impossibilem substantiam aliquam ita determinatam, quod non possit ad plura se extendere, quam habitus fidei, aut alius habitus cuiuscumque alterius supernaturalis virtutis: tum quia in naturalibus impossibilis communiter iudicatur substantia naturalis, quæ non ad plura obiecta naturalia se extendat, quam unus, vel alter naturalis habitus: habitus namque essentialiter habet, determinare potentiam, ex se ad plura potentem, ad certa determinataque obiecta: tum quia substantia illa, cui connaturale esset lumen fidei, sine ulla elevatione posset Deum videre: nam in primis posset: nam cum haberet intellectum, haberet potentiam carentem omni materia; ac proinde capacem ut Deum videret: quod autem posset sine elevatione, probatur: nam elevatio est ad superiorem ordinem; sed visio Dei non esset superioris ordinis ad lumen illius substantiæ; cum utrumque esset in ordine supernaturali: ergo. Tum quia substantia illa non posset non habere connaturaliter intellectum supernaturalium principiorum; sed hoc non potest esse fides, quia intellectus principiorum per se pertinet ad intellectum, sine dependentia voluntatis: fides autem essentialiter dependet à motione voluntatis: ergo.

3 Cui difficultatem hæc equipollere, & advert. necessarissima.

Ex quo sequitur difficultatem istam coincidere cum ea, quæ inquirit; an sit possibilis substantia aliqua creata supernaturalis? Eam tamen aptius sub præfixo titulo disputamus: tum pro connexione materiæ: tum quia clarius apparet eius repugnantia sub his terminis, quam absolutè. Sed ante illius resolutionem advertenda prius est divisio communis entis supernaturalis quo admodum, & quo ad substantiam: supernaturale quo admodum dicitur illud, quod substantiam, & naturam habet naturalis ordinis; fieri autem illius supernaturale est: sicut illuminatio cœci, aut resurrectio mortui: id enim quod per has actiones fit, est aliquid naturale quo ad substantiam, homo, scilicet, & potentia visiva; modus autem faciendi supernaturalis est.

4 Quid supernaturale quoad substantiā

Supernaturale autem quo ad substantiam est illud, cuius species, & quidditas supernaturalis est, & non solum modus illam producendi: & talis est gratia habitualis. In quo autem ratio entis supernaturalis quo ad substantiam consistat; modo determinare non possumus: quia nihil fixum est, in quo omnes, tanquam in principio, pro disputatione conveniant, sed unusquisque sic constitutivum illius designat, prout sibi acommodatum videtur, ad affirmandam, vel negandam talis substantiæ possibilitatem: aliqua tamen sunt circa illud, in quibus omnes convenire videntur: quæ ideo, & quia non parum lucis ministrant ad quæstionis resolutionem præmittenda sunt.

5 3. Notabilia.

Primum est quod ens supernaturale quo ad substantiam tale esse debet, quod excedat connexionem, & activitatem naturalem cuiuscumque naturæ creatæ, etiam Angelicæ. Secundum: quod huiusmodi formæ sic supernaturales habeant, tanquam proprium munus, elevare naturas creatas ad modum operandi Divinum, & ad consortium Divinæ naturæ: quod colligitur ex illo 2. Petri 1. *per quem maxima, & pretiosa nobis promissa donavit; ut per hæc efficiamini Divinæ consortes naturæ*: quod etiam per similitudinem Dei explicatur 1. Joan. 3. *Cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum, sicuti est.* Tertium; & sequitur ex his: quod entia supernaturalia, quæ defacto dantur, sunt virtutes Dei participatæ ab ipso, quibus naturas creatas ad proprium modum operandi elevat. In his tribus facile omnes conveniunt. Difficultas autem in eo stat, an sit possibilis creatura aliqua, ita perfecta; quod respectu illius, formæ istæ supernaturales,

non se habeant, aut per modum elevationis, aut per modum virtutis Dei, quibus ad operandum modo Divino elevetur, sed cui omnes illæ sint connaturales, & virtutes propriæ, sivè ab ea dimanantes, sivè tanquam accidentia, eiusdem tamen ordinis, convenientia?

6 Referuntur sententiæ.

Circa quam difficultatem duplex extreme opposita versatur sententia. Alia possibilem iudicans talem substantiam: eam tanquam probabilem tenent Molina, Herice, Valentia, Becano, & Alarcon, licet non sine timore: excuso tamen timore, eam absolutè defendit, & propugnat Pater Ripalda tom. 1. de ente supernaturali, disput. 23. per decem, & octo Sectiones: quamvis ibidem etiam fateatur, quod stando authoritati, sententia negativa tenenda sit; sed nihilominus ipse affirmativam propugnat. Secunda sententia negat talis substantiæ possibilitatem: ita omnes alij Theologi cum D. Thoma artic. 5. ad tertium, & tertio contra gentes, cap. 52. & 54. & 12. quæst. 110. artic. 2. ad 2. pro qua sententia.

§. II.

STATUITUR CONCLUSIO; & aliquibus rationibus probatur.

IMPLICAT SUBSTANTIA aliqua creata cui connaturalia sint; lumen gloriæ; & visio beata.

7 Pulchra Authoris resolutio ex D. Th. & eruditissimo, sapientissimoque viro M. Cano.

NOstra conclusio est, quod implicat substantia aliqua creata, cui connaturale sit lumen gloriæ, aut visio beatifica Dei. Omissisque fundamentis, quæ ab authoritate; tam Sanctorum PP. quam aliorum Theologorum desumi possunt, quia eos stare pro nostra sententia absque difficultate Adversi fatentur; & solum ex vi rationis litem diffiniendam proclamant: quasi si in rebus supernaturalibus non priorem locum teneret authoritas SS. PP. & Theologorum, quam naturalis ratio, præcipuè si evidentissima non sit, ut colligitur ex D. Thoma, 1. part. quæst. 1. artic. 9. & latè, ritè eruditeque probat M. Cano libro 7. de locis, cap. 7. concl. 5. aut quasi si SS. PP. & reliqui Theologi cum eis consentientes, irrationabiliter in unam conspirent sententiam, relinquantque rationem P. Ripalda, ut ab eo prolibito corrigantur, quod dici nequit: quare mihi irrefragabilis consequentia videtur, quod si pro nostra sententia stat SS. PP. & Theologorum authoritas, etiam stet, & ratio. Sed eis in hac parte consentiendo, rem rationibus agamus: ex pluribus autem, quæ à Theologis adducuntur, aliquas tantum proponemus, ne plus debito dubium accrescat.

8 1. Ratio pro conclusione expenditur.

Prima ergo ratio nostræ conclusionis, sic proponitur. Implicat creatura aliqua intellectiva, quæ non sit in potentia obedientiali in genere intelligendi, & cognoscendi, in ordine ad Deum, potentem illam, ad superiorem intellectionem, & lumen intellectivum elevare; sed si esset possibilis substantia aliqua creata; cui connaturale esset lumen gloriæ, & visio beata, non sic esset in potentia obedientiali ad Deum: ergo. Mai. & min. sunt probandæ, & prius probatur mai. Primò. Quia quælibet creatura, utpotè determinatæ speciei, debet habere connaturalem modum operandi limitatum, & determinatum ad illam speciem: ergo debet esse capax habendi aliam perfectionem sibi non connaturalem; & extra terminos illius speciei. Secundò. Quia nulla est creatura ita perfecta, qua perfectiorem non possit Deus producere: ergo quæ non sit capax, ut ab alia perfectiori illuminetur illuminatione sibi non connaturali: ergo multò minus quæ non sit in potentia obedientiali, ut à Deo illuminetur, & ad superiorem modum cognoscendi elevetur. Tertiò. Quia quicumque intellectus creatus, quantumvis perfectus, comparatur ad intellectum Divinum, tanquam ad ac-

actum purum, & infinitè ab eo distantem: ergo ut in potentia obedientiali, ut à Deo elevari possit.

Prob. min principal. Minor autem probatur. Quia supremus gradus intelligendi, ad quem creatura aliqua, sivè creata, sivè creabilis pertingere potest, est cognitio Dei intuitiva: ergo si hanc connaturaliter haberet, non esset in potentia obedientiali, ut à Deo elevaretur ad aliquem perfectiorem modum intelligendi eo, quem connaturaliter haberet. Consequentia tenet, & antecedens probatur. Tum quia visio Dei est operatio in ordine Divino, qua efficimur Divinæ naturæ consortes, & ei similes in operando; sed hac nulla potest esse superior in creatura: ergo. Tum quia in tali visione consistit ultima felicitas omnium creaturarum intelligibilium, non solum existentium, sed & possibilium: nulla enim altiorem finem habere potest, neque perfectiori operatione, quam visione, & frutione ipsius illum apprehendere: ergo hæc est omnium possibilium perfectissima. Tum quia nullus ordo inter creatos est ordine supernaturali superior: est enim Divinus per participationem, quo nihil superius est, nisi Divinus per essentiam: cum ergo illa operatio esset in ordine supernaturali, & in illo ordine perfectissima; nulla superior illa est possibilis.

9 Occursus rationi impugnatur 1. Dices substantiam illam adhuc fore in potentia obedientiali in ordine ad Deum; à quo posset elevari, licet non ad operationem superioris ordinis, superioris tamen speciei in illo ordine, aut saltem superioris intensionis in eadem specie. Sed contra primo. Quia de ratione naturæ intellectivę inferioris speciei ad alteram est, quod possit elevari elevatione superioris speciei, quæ sit solum connaturalis naturæ elevanti, & non elevatæ; ut constat in Angelis: ergo de ratione naturæ inferioris ordinis ad aliam, est quod possit elevari à superiori elevatione superioris ordinis ad elevatam, & solum connaturali naturæ elevanti. Antecedens est certum, & consequentia bona: tunc sic; sed Deus est nedum superioris speciei, sed etiam ordinis ad quamcumque naturam creatam, & creabilem: ergo de ratione cuiuscumque est, quod sit in potentia obedientiali ad Deum, ut ab eo possit elevari, elevatione superioris ordinis.

Impugnatur 2. Secundò. Quia illa substantia admissa, sequeretur esse possibilem aliam, quæ non posset elevari elevatione superioris speciei, aut intensioris intra eandem speciem: ergo deficit etiam quo ad hanc partem solutio. Assumptum probatur. Et quo ad elevationem diversæ speciei, constat in primis ex eo, quod est verior Theologorum sententia, non esse possibilem gratiam, lumen gloriæ, aut visionem beatam, diversæ speciei, ab his, quæ defacto dantur: de quo 1. 2. quæst. 110. quo ad utramque autem simul partem probatur: quia si esset possibilis elevatio diversæ speciei; & amplioris intensionis ad lumen; & actum, quæ connaturalia sunt illi substantiæ, erit etiam possibilis alia substantia, sivè alterius, sivè eiusdem speciei, cui illæ formæ elevantes sint connaturales: illæ enim finitæ sunt, & complexum ex eis, & substantijs elevatis finitum etiam est: quo argumento utuntur ad probandam possibilitatem substantiæ, cui connaturalis sit visio Dei, & lumen gloriæ: ergo possibilis erit substantia, quæ non possit à Deo elevari, elevatione superioris speciei, aut intensiori intra eandem speciem. Explicatur, & urgetur hoc: Deo propter infinitum excessum, quo super eminet creaturis, debet esse possibilis forma aliqua elevativa earum, aut plures, in ordine ad quas omnes creaturæ non solum existentes, sed etiam possibiles, se habeant in potentia obedientiali; at vel hoc est falsum, iuxta sententiam oppositam, vel nulla est ratio, cur tales formæ non sint formæ supernaturales, quæ defacto dantur: ergo. Mai. ex infinitate Dei, ex limi-

miratione creaturarum, & ex dominio, quod Deus suprà ipsas habet, deducitur: min. autem probatur: quia formæ illæ, utpotè finitæ, & complexum ex illis, & substantia elevata, utpotè finitum, aut posset adæquari à substantia aliqua simplici, aut si non posset; nulla est ratio, quare formæ istæ supernaturales, quæ defacto dantur, & complexum ex eis, & substantia elevata, quantumvis finita, possit à substantia aliqua simplici adæquari.

10 1. Confirm. assumpti. Confirmatur primò. Quia formæ illæ, quæ ita essent Deo propriæ, ut nulli creaturæ possent esse connaturales, nihil aliud haberent, quam esse formales participationes Dei, secundum quod excedit omnes creaturas; & per eas ad sui similitudinem, & consortium elevare, & Dei formes constituere; sed omnia ista formis istis supernaturalibus, quæ modo dantur, conveniunt: ergo nulli creaturæ possunt esse connaturales, sed omnes comparari debent ad illas, ut in pura potentia obedientiali.

2. Confirm. assumpt. Confirmatur secundò. Quia virtutes ad patranda miracula, taliter sunt Deo de facto propriæ, quod nulli creaturæ possibili possunt esse connaturales, sed omnes se habent ad illas, ut in potentia obedientiali; sed formæ istæ supernaturales multo perfectiores sunt, & ex se elevatiores, quam virtutes ad patranda miracula: tales ergo etiam sunt, quod nulli creaturæ possunt esse connaturales. Min. probatur. Quia virtutes ad patranda miracula, licet habeant modum supernaturalem operandi, & sic sint supernaturales quoadmodum; quo ad substantiam tamen naturales esse solent, sicut, & earum effectus, ut lumen ad cognoscendum aliquod futurum contingens est purè naturale; sed formæ istæ, & earum effectus, non solum quo admodum, sed etiam quo ad substantiam sunt supernaturales: ergo si illæ nulli possunt esse connaturales, neque formæ supernaturales, quæ defacto dantur.

Ex quibus robur accipit quodam arg. quo communiter utuntur nostri Thomistæ, deducitque ex D. Thoma 1. 2. quæst. 110. artic. 2. ad 2. nam formæ istæ, quæ defacto dantur, sunt supernaturales absolutè, & simpliciter; sed de ratione entis supernaturalis, quod est tale absolutè, & simpliciter, est quod sit suprà omnem naturam creatam, & creabilem: ergo. Mai. conceditur, & min. probatur. Tum quia hac ratione operationes miraculosæ dicuntur supernaturales absolutè, & simpliciter. Tum quia si sufficeret ad talem supernaturalitatem esse supra naturas defacto creatas, productio alicuius Angeli, qui omnibus existentibus esset superior, supernaturalis esset absolutè, & simpliciter, & consequenter ipse Angelus productus talis etiam esset. Tum tandem: quia formæ istæ supernaturales absolutè, & simpliciter dicuntur, quia sunt formales participationes Dei, prout Deus à creaturis secernitur, & subiectum illas participans ad Dei consortium elevatur prout omnem creaturam super excedit; sed ex hoc habent esse supra omnes illas, sivè productas, sivè producibiles: ergo. Roboratur amplius assumptum

11 2. Ratio conclusionis. Secunda ratio pro nostra conclusione desumitur ex D. Thoma hic artic. 5. ad 3. quæ sic formatur. Ultima dispositio ad aliquam formam, non potest esse connaturalis, nisi habenti connaturaliter talem formam; sed lumen gloriæ est ultima dispositio ad essentiam Divinam, ut habendam per modum speciei intelligibilis: ergo nequit esse connaturale, nisi connaturaliter habenti essentiam Divinam, per modum speciei intelligibilis. Tum sic; sed essentia Divina per modum speciei intelligibilis, nequit esse connaturalis alicui substantiæ creatæ, aut creabili: ergo. Uterque discursus est legitimus, mai. primi est certa, explicaturque à D. Thoma exemplo ultimæ dispositionis ad formam ignis, quæ nulli nisi talem formam connaturaliter habenti po-

potest esse connaturalis. Et eius ratio est: quia ultima dispositio coaptat subiectum cum forma, ad quam disponit, & eam per sui naturam exigit: ergo solum potest esse connaturalis, & connaturaliter, ubi forma illa, ad quam disponit, connaturaliter est.

Probat. min. subsumptæ multiplex.

Min. autem subsumpta probatur. Primò ex D. Thoma ibidem: quia per essentiam Divinam unitam in esse formæ intelligibilis constituitur formaliter intellectus, cui unitur, Dei formis; sed esse Dei forme nulli naturæ creatæ, aut creabili potest esse connaturale: per hoc enim explicatur, aut assimilatio cum Deo, aut participatio eius in propriissimis eius prædicatis: ergo. Secundo probatur eadem min. à D. Thoma ibidem, quia species intelligibilis, quæ est forma substantialis, nequit esse connaturalis in esse speciei intelligibilis, nisi cui est connaturalis in esse formæ substantialis: sicut essentia Gabrielis nequit esse connaturalis in esse speciei, nisi Gabrieli, cui est connaturalis in esse formæ substantialis: ergo essentia Divina nequit esse connaturalis alicui creaturæ, nisi sit creatura natura Divina; quod est impossibile. Tertiò potest probari eadem min. quia forma, quæ est in superiori gradu, nequit esse connaturalis formæ existenti in inferiori; sed essentia Divina est in superiori gradu, non solum in esse entis, sed etiam in esse intelligibili ad quancumque naturam creatam, aut creabilem: ergo nulli potest esse connaturalis. Probatur mai. nam eo species intelligibiles nequeunt esse connaturales brutis, neque Angelicæ nobis, neque essentia Divina de facto Angelis, qui in superiori gradu sunt: ergo.

12 Solutio ad rationē quā ponit Dic. Thom.

Dices: rationem istam ad summum tenere posse in principijs D. Thomæ negantis possibilitatem speciei impressæ creatæ ad videndum Deum; cuius oppositum pluribus Theologis videtur, etiam ex eis, qui conveniunt nobiscum in deneganda possibilitate substantiæ: non ergo alliganda est hæc sententia huic rationi. Sed præterquamquod sufficeret nobis, quod hæc ratio probaret in principijs D. Thomæ, quæ vera existimamus, & propugnanda suscipimus, quia verum consonat vero, neque est necesse quod consonet falso; præter hoc, inquam, ratio assignata etiam probat in aliorum principijs admittentium possibilitatem speciei impressæ.

Revocatur etiam in principijs aliorum.

Assumptum probatur primò. Quia licet talis species possibilis admittatur, negatur tamen defacto communiter; sed essentia Divina est connaturalis per modum speciei impressæ lumini gloriæ, & visioni beatificæ, quæ defacto dantur: ergo si hæc possunt esse connaturalia alicui substantiæ creatæ, etiam poterit illi esse connaturalis essentia Divina per modum speciei impressæ. Nec refert dicere, quod lumen gloriæ, quod esset connaturale illi substantiæ, esset diversæ speciei à lumine quod defacto datur; ac proinde non sequitur; quod si huic sit connaturalis essentia Divina per modum speciei, etiam sit connaturalis illi substantiæ. Non, inquam, refert: tum quia essentiam Divinam defacto gerere munus speciei respectu huius luminis, non tàm provenit ab ipso, quàm ab essentia Divina, quæ, utpotè proportionata, perse non indiget specie superaddita: ergo diversitas specifica luminis gloriæ (adhuc eius possibilitate admissa) impertinenter se habet ad ponendam defacto speciem quidditativam Dei. Tum: quia adhuc admisso, hoc provenire à perfectione luminis, magis exigeret illud aliud lumen connaturale substantiæ, & illa alia visio essentiam Divinam per modū speciei, quā lumen, & species, quę defacto dantur: perfectior enim esset illa visio, utpotè à perfectiori intellectu proveniens, & à virtute supernaturali; quæ modo magis perfecto existeret, scilicet connaturaliter: ergo ex se perfectiorem speciem exigeret. Tandem. Quia adhuc admissa ampliori perfectione ex parte luminis, quod de-

defacto datur; tamen ista maior perfectio non esset, qua illud excederet in ordine, sed ad summum in specie intra eundem ordinem: ergo non esset talis, quod huic lumini esset connaturalis species diversi ordinis, ab ea quæ alteri debetur: si ergo huic est connaturalis essentia Divina per modum speciei, pariter, & alteri.

13 2. Prob. assumptū. Secundò probatur idem assumptum, quia esto admittatur, quod essentia Divina defacto videretur per speciem intelligibilem creatam; talis tamen species deberet esse superioris ordinis in esse intelligibili etiam, ad quamcumque naturam creatam, sicut & obiectum per illam repræsentatum; sed ut supèrius arguebamus, id, quod est superioris ordinis, nequit esse connaturale rei inferioris ordinis: ergo. Quod confirmatur. Quæcumque natura intellectiva completa exigit per modum proprietatis species illas, quæ deservire possunt ad cognitione obiectorum naturaliter sibi debitorum; quod in Angelis constat: ergo cum substantia illa supernaturalis non posset non esse natura intellectiva completa; non posset non exigere per modum proprietatis speciem quidditativam Dei, si Deum connaturaliter cognosceret; at hoc est impossibile, quia cum proprietas sit propter essentiam, est illa inferior; species autem illa esset superioris ordinis: ergo.

14 Resp. Ripald. eid. 2. ratio. Aliter respondet Ripalda dicendo: non esse inconveniens, quod aliquid creatum exigat connaturaliter essentiam Divinam per modum speciei impressæ: nam cum munus proprium speciei sit effectivè concurrere ad cognitionem; eam connaturaliter exigere, nihil aliud est, quam eam exigere ut specialiter concurrentem ad intellectionem; in quo nullum apparet absurdum; similem namque exigentiam videmus: Calor enim ut octo in absentia ignis exigit Deum, ut specialiter ignem facientem, & Angelus semel productus Deum ad illius conservationem concurrentem.

Sed contra est: Quia munus speciei impressæ non est tantum effectivè ad intellectionem concurrere, sed etiam intellectum intrinsecè fœcundare, & formaliter determinare ad illam producendam; sed hæc unio, & determinatio intrinseca ratione essentiæ Divinæ non potest non esse super exigentiam cuiuscumque naturæ creatæ, aut creabilis: ergo. Tum quia, ut suprà arguebamus ex D. Thoma, per illam constituitur intellectus creatus Dei formis. Tum quia forma unita est superioris ordinis ad quamcumque creaturam: ergo.

15 Impugn. solutio.

Urgetur hoc. Licet effectus, qui procedit à Deo, ut à causa efficienti, utpotè finitus, & limitatus possit non esse super exigentiam creaturarum; effectus tamen, qui ab eo formaliter procedit, supra omnem naturam creatam, & creabilem esse debet: effectus namque ipse ab ipso Deo, à quo præstatur, & qui suprà omnes, & suprà omnium exigentiam est, non distinguitur; sed species impressa non solum efficienter ad intellectionem concurrit, sed etiam formaliter, & intrinsecè intellectum determinat: ergo esse enti à Divina sub munere speciei impressæ suprà exigentiam cuiuscumque creaturæ possibilis debet esse.

16 Præsius impugnat

§. III.

ALIJS RATIONIBUS PROBATUR conclusio.

17 3. Ratio conclusionis ex S. D. accepta

Tertia ratio pro nostra conclusione desumitur ex D. Thoma hic artic. 4. & sic formatur. Intelligens, & obiectum connaturaliter intellectum debent convenire in eodem gradu immaterialitatis; sed nulla est possibilis substantia creata, quæ conveniat in eodem gradu immaterialitatis cum Deo: ergo nulla est possibilis, quæ connaturaliter quidditativè cognoscat Deum.

Deum. Min. constat: nam gradus immaterialitatis, in quo est Deus, est actus puri, à quo omnis creatura possibilis infinitè distat: mai. in qua est difficultas, dupliciter probatur à D. Thoma. Primò: quia cognitio contingit secundum quod cognitum est in cognoscente; sed cognitum est in cognoscente ad modum cognoscentis: ergo cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundum modum suæ naturæ: si ergo modus essendi alicuius rei cognitæ excedat modum naturæ cognoscentis, oportet quod cognitio illius sit supra naturam cognoscentis.

Prob. mai. explicatur.

Quæ probatio D. Thomæ sic explicatur. Cognitio fit secundum quod cognitum est in cognoscente per sui speciem impressam; quia tunc fit connaturaliter, secundum quod species illius impressa connaturaliter est in cognoscente; sed species impressa superioris gradus immaterialitatis, nequit connaturaliter esse in intellectu inferioris gradus, ut ex ratione præcedenti constat: ergo cum species quidditativa Dei debeat esse superioris gradus immaterialitatis ad quamcumque rem creatam, & eiusdem cum Deo, ut ex dictis disp. 2. dub. 1. præcipuè à num. 7. constat, non potest esse connaturalis alicui.

18 Mai. 1. assumpta ex eod. S. D. prob.

Secundò probatur ab eodem S. D. inductione facta in rebus naturalibus, ex quibus discurrendum est in super naturalibus, nisi manifesta obstet authoritas. Pro qua inductione triplicem gradum immaterialitatis distinguit, sub quorum primo duo alij includuntur, & sic numerantur, quos iam explicavimus loc. nuper citat. Primus est rerum existentium in materia physica, qualis est anima nostra, sub quo comprehenduntur duo: alter eorum, quæ omnino dependent, non solum à materia specificè accepta, sed etiam individuali, & sensibili, sicut sunt animæ brutorum, & anima nostra ut sensitiva: alter autem rerum, quæ licet, dependeant à materia physica, seu specificè accepta, non tamen ab individuali, & sensibili, sed potius ab ea abstrahunt; & talis est anima nostra, ut intellectiva, corpori concreta. Tertius rerum per se subsistentium, ideſt, non in aliqua materia, quales sunt Angeli; qui adhuc includunt compositionem ex esse, & essentia, & ex genere, & differentia, quæ vocatur materia metaphisica. Quartus est, in quo est Deus, qui est actus purus, & excludit omnem potentiam tàm physicam, quàm metaphisicam.

Qua distinctione suppositâ sic probatur à D. Thoma eadem mai. res existentes in primo gradu nequeunt connaturaliter cognoscere, eas quæ existunt in secundo, sicut sensus nequit cognoscere res in universali: neque res quæ existunt in secundo possunt connaturaliter cognoscere eas, quæ sunt in tertio: sicut anima nostra Angelos: neque Angeli, qui existunt in tertio, possunt connaturaliter cognoscere quidditativè Deum, qui existit in quarto; sed hoc non alia ratione, nisi quia sunt diversi gradus immaterialitatis: ergo verum est principium D. Thomæ, quod intelligens, & res connaturaliter intellecta debent esse in eodem gradu immaterialitatis. Tertiò probatur eadem mai. ex eodem S. D. infrà quæst. 14. art. 1. Immaterialitas est ratio cognoscendi, & cognoscibilis: ergo diversus gradus immaterialitatis arguit diversum gradum cognoscendi, & cognoscibilis: ergo res quæ sunt in inferiori gradu immaterialitatis non possunt habere eundem modum cognoscendi, neque respicere pro obiecto naturali idem cognoscibile, quod habent; & quod respiciunt res superioris gradus immaterialitatis: substantia ergo connaturaliter cognoscens aliquod obiectum debet esse in eodem gradu immaterialitatis cum illo.

2. Aperte prob. illa mai.

Quartò, & hoc amplius explicatur ex eodem S. D. 3. Contra gent. cap. 54. omnis intellectus respicit pro obiecto proportionato, & connaturali substantiam illam, à qua procedit, & cui est connaturalis, vel gradum, in quo est talis subs-

4. Prob. eiusd. mai.

substantia : ergo ut substantia aliqua connaturaliter cognoscat aliquod obiectum, debet in eodem gradu essendi cum eo convenire. Consequentia constat, & antecedens probatur. Tum inductione: nam intellectus noster in statu contractionis respicit pro obiecto sibi proportionato substantiam concretam, & in statu separationis ipsam animam separatam, & intellectus Angelicus substantiam propriam per se subsistentem; intellectus autem Divinus ipsam naturam Divinam; cuius signum evidens est, quod omnia alia, quæ intelligunt, iuxta modum suæ naturæ intelligunt: ergo. Tum quia intellectus proportionatur suo intelligibili ratione immaterialitatis, & actualitatis, suæ virtutis activæ ad intelligendum; sed nequit habere maiorem actualitatem, neque immaterialitatem, quam habet principium radicale, à quo dimanat: ergo neque superius intelligibile proportionatum, & connaturale.

19 Ult. prob. concl. ex 3. inconv. ex sententia appos. & 1. impec.

Tandem probatur nostra conclusio ab inconvenientibus, quæ ex opposita sententia inferuntur: nam in primis, ea admissa, sequitur esse possibilem creaturam aliquam omnino impeccabilem, tàm in ordine naturali, quàm supernaturali, sed hoc est absurdum, utpotè contra unanimen SS. PP. sententiam soli Deo impeccabilitatem; creaturis autem, quia ex nihilo factis, defectibilitatem, non solum physicam, sed moralem attribuentium, ut modo supponendum est: ergo. Sequela probatur primò: quia substantia, cui connaturaliter debetur lumen gloriæ, & visio beatifica, se ipsa esset sancta, immo & ipsa sanctitas: sanctitas enim est radix videndi, & amandi Deum; sed ex ipsa sanctitate nullum peccatum grave, aut leve oriri potest; ut per se est manifestum, traditurque à D. Aug. lib. 3. ad Bonifacium cap. 3., ad hunc sensum explicans, & intelligens illud 1. Joann. capit. 3. *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quia semen ipsius in eo est, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est*: ergo. Explicatur hoc. Licet homo iustus possit peccare, quia potest independenter ab influxu gratiæ, ex influxu naturæ facere peccatum gratiæ exclusivum; Christus tamen impotens est ad peccandum, quia omnia operari debet ex influxu unionis hypostaticæ, cui, quia sanctitas est, repugnat influxus in peccatum; sed omnia illa, quæ substantia supernaturalis operaretur, faceret ex influxu sanctitatis, quæ esset cum illa identificata: nihil ergo posset male operari.

20 Sequela eiusdem inconven. alia hypot.

Quod inconveniens etiam sequitur, etsi fingatur substantia illa supernaturalis, non cum sanctitate, & gratia identificata, sed cui tantum sit connaturale lumen gloriæ, aut virtutes infusæ. Tum quia, ea admissa, non potest negari possibilitas alterius, cui sit connaturalis visio beata; ac proinde quod se ipsa sit sanctitas, ut ex iam dictis constat: tum quia & huius impeccabilitas facilè demonstrari potest ex dictis. Primò. Quia omnis operatio, quæ ab ea procederet, esset supernaturalis, & à principio supernaturali dependens; sed nulla operatio supernaturalis potest esse peccaminosa, ut ex dictis disp. 1. dub. 2. concl. 2. constat: ergo. Secundo. Quia etsi admittatur operationem supernaturalem posse vitiari; vitium tamen illi accidere non potest ex supernaturali principio, à quo accipit supernaturalitatem, sed ex alio principio naturali ei adiuncto, & ipsam in pravum finem ordinante; sed omnia principia operativa illius substantiæ supernaturalia essent, utpotè ei conformia: ergo ex nullo posset aliqua illius actio vitiari.

Duplex explicat. sumpt.

Explicatur hoc primò. Licet homo habens habitum fidei, & spei possit peccare, implicat tamen quod peccatum illi accidat ex his habitibus: isti namque, utpotè virtuosi, tales sunt, quod nemo possit eis male uti: ergo cum omnia principia, quibus substantia supernatu-

turalis operaretur, non minus supernaturalia quam ij habitus essent, implicat quod substantia illa medio aliquo principio possit peccare. Secundò. Quia licet contingere possit iuxta aliquos, quos loc. superius cit. impugnavimus, quod actus fidei vitietur; hoc tamen nequit accidere, quia vitium, aut defectum habeat, vel ex habitu fidei, vel ex eius intrinseco obiecto, aut motivo, sed tantum ex fine extrinseco: v.g. vanitatis, ad cuius positionem habitus fidei non concurrit, neque aliud supernaturale principium, sed natura ipsa defectibilis: cum ergo omnia principia, quibus natura illa operaretur, essent supernaturalia; ex nullo operationes eius possent vitiari.

21 Inst. & eius impugnat.

Nec refert, si dicas: hoc probate substantiam illam non posse peccare peccato aliquo commissionis; non autem puræ omissionis. Nam in primis hæc solutio sustineri non potest in sententia negante puram omissionem voluntariam esse possibilem. Deinde: quia adhuc, ea sententia admissa, non posse subsistere, ex eo constat: quia iuxta omnes Theologos implicat pura omissio peccaminosa, quæ non sit interpretativè volita; at implicaret substantiam illam velle interpretativè illam omissionem; nam cum voluntas formalis illius, utpotè naturalis, esset illi impossibilis; nullum ad esset fundamentum, undè prudenter interpretaremur omissionem illam esse adhuc virtualiter volitam: repugnaret ergo etiam substantiam illam peccare peccato omissionis.

22 2. Inconv. ad filiationem naturalem Dei.

Secundum inconveniens, quod ex opposita sententia sequeretur, est, substantiam illam esse filium naturalem Dei; sed hoc est absurdum: ergo. Min. constat: tum quia alias essent possibiles plures filij Dei naturales; Tum quia filius naturalis Dei, non per creationem, sed per naturalem generationem producitur: non in distincta, sed in eadem natura cum generante. Nec potest esse illius servus; hæc enim denominatio suprà creationem fundatur. Sequela autem probatur. Tum, quia forma constituens filium Dei, quæ est gratia habitualis, esset illi connaturalis: immo & cum ipsa identificata; cum per se ipsam haberet radicare dona supernaturalia. Tum quia, ea ratione, qua alicui convenit ius ad hæreditatem, convenit filiatio, ut constat ex illo Apost. ad Rom. 8. *Si autem filij, & hæredes*; sed substantia illa, cui esset connaturalis visio beatifica, haberet ius naturale ad illam: ergo. Tandem: quia substantia illa esset filius Dei; non adoptivus: ergo naturalis. Patet consequentia, quia non assignatur filiatio media. Mai. supponitur, & min. probatur ex Sacro Syllabo Concilij Francofordiensis, ubi expressè habetur: *quod filius adoptivus nequit dici, nisi ille, cui adoptio gratis tribuitur, quoniam non ex debito, sed ex indulgentia adoptio præstatur.* Et ibidem: *Omnis adoptio ex affectione ducit vocabulum.* Cum ergo substantiæ illi, non gratiosè, sed ex debito connaturalitatis filiatio esset debita, non esset filius adoptivus.

23 Inst. contradicta.

Nec refert, si dicas, quod illa substantia esset filius adoptivus, non adoptione, quæ defacto datur, & de qua ibi egit Concilium Francofordiense, sed alia, quæ tunc casus esset possibilis, & quæ illi esset connaturalis: esset ergo connaturaliter filius Dei, non naturalis: ad hoc enim opus erat quod suppositum non esset extraneum, quod naturam Patris per generationem haberet; quod repugnaret illi substantiæ: esset ergo connaturaliter filius Dei adoptivus.

Fugatur inst.

Sed contra hanc solutionem obstat primò. Quod ex ea habetur, quod Concilium non negavit Christo Domino, nisi filiationem adoptivam omnibus iustis communem, non autem omnem possibilem, ac proindè quod sine illius contradictione possemus Christum Dominum Filium Dei adoptivum dicere, licet non filiatione communi alijs iustis, filiatione, & adoptione sibi

speciali; sed hoc non difficile concederent Felix, & Hæsypandus, contra quos ibidem agebat Concilium: parum enim illis referebat, hac vel illa adoptione Christum esse filium adoptivum; dummodo filius adoptivus diceretur, & esset: ergo.

Fugat. 2. Secundò. Quia æquo iure substantia illa dicenda esset filius naturalis Dei, alia naturali filiatione ab ea, qua verbum est filius, sicut diceretur adoptivus alia adoptione, ab ea, qua iusti adoptantur; sed hoc non concedunt: ergo. Mai. probatur. Nam sicut obstat naturali filiationi, quod substantia illa esset suppositum extraneum habens naturam per creationem, & non per generationem; ita obstat adoptioni, quod filiationem haberet, non ex liberali affectu adoptantis, & quod gratiosè ad hæreditatem non esset assumpta, sed omnia ista ei connaturaliter convenirent: cur ergo potius adoptivus, quam naturalis dicendus esset? Immo magis directè infertur iuxta prædictam solutionem, quod nulla filiatione Dei gauderet, cum utriusque aliqua prædicata repugnarent; quod est aliud inconveniens.

Collectio ex inst. Ex quo infertur solutionem esse implicatoriam dum substantiam illam filium adoptivum adoptione sibi connaturali nominat. De conceptu namque essentiali adoptionis est quod sit gratiosa assumptio ad denominationem filij, & ad hæreditatem Patris, ut ex verbis adductis Concilij constat: neque enim ibi tantum de eius accidentibus agebat; sed hoc opponitur conceptui connaturalitatis: ergo. Insuper: de ratione formæ connaturaliter existentis in aliquo subiecto est quod illud denominet connaturaliter tale: si ergo forma filium Dei adoptivum constituens esset subiecto illi connaturalis, denominaret illum filium Dei naturalem, & non adoptivum.

24 Tertium inconveniens, quod sequitur, est, quod sit possibilis alia pura substantia, cui esset connaturale lumen propheticum; & alia, vel eadem, cui esset connaturalis cognitio secretorum cordium, & virtus patrativa miraculorum, insuper & unio hypostatica; at hoc est absurdum; alias non esset efficax arg. Divinitatis illud Isaiæ 41. *Annuntiate quæ ventura sunt, & sciemus quia Dij estis*: nec esset verum illud 2. Paralip. 6. *Tu enim solus nosti corda filiorum hominum*: neque resurrectio Christi ex mortuis propria virtute efficaciter Divinitatem eius probaret: nec tandem Deus, subsistentiam suam alteri communicando, gratiam aliquam conferret: ergo. Sequela autem probatur, quo ad duas priores partes: Tum, quia lumen gloriæ, & visio beatifica perfectiores sunt lumine prophetico; superiorque operatio est visio beatifica, & iustificatio impij, quam resurrectio mortui, & creatio, Cœli, & Angelorum, ut ex D. Aug. refert, & sequitur D. Thomas 1. 2. quæst. 113. artic. 9. & 10. Tum quia sicut lumen gloriæ est quid finitum; & complexum ex intellectu, & illo est etiam quid finitum: ita lumen propheticum, & virtus patrandi miracula sunt quid finitum; & complexum ex eis, & substantia resultans, etiam est quid finitum: ergo quemadmodum propter primum concedunt substantiam possibilem, cui connaturale sit lumen gloriæ, propter secundum debent etiam concedere esse possibilem aliam substantiam, cui connaturalia sint lumen propheticum, & virtus miraculorum.

Inconv. ad union. hypostatic. Ex quo etiam tertia pars probatur. Nam etiam unio hypostatica quid finitum est, & complexum ex illa, & humanitate resultans: ergo. Deinde quia si non repugnat substantia creata, cui essentia Divina per modum speciei impressæ sit connaturalis, non est cur repugnet alia substantia, cui ipsa subsistentia Divina sit connaturalis; utrumque enim à Deo in genere causæ formalis terminativè confertur; & sicut subsistentia connaturalis alicui creaturæ, est illius proprietas; ita & species illi connaturales per modum

3. Inconv. pura complectit.

dum proprietatis se habent: quare, si hoc non obstante, potest essentia Divina connaturaliter se habere per modum speciei impressæ respectu alicuius creaturæ; pariter & per modum substantiæ.

Additio ad doctr.

Quibus adde non solum esse possibiles prædictas substantias (ex suppositione, in qua loquimur) sed quod tàm ipsę, quàm substantia supernaturalis, quæ possibilis adstruitur, defacto darentur; quod probatur celebri D. Thomæ doctrina 1. parr. quæst. 56. artic. 1. ubi probat dari defacto Angelos: quia si non darentur, universum esset substantialiter imperfectum; quia deficeret ei aliquis gradus substantiæ spiritualis completæ, qui est possibilis: ergo si tales substantiæ possibiles sunt, ordo supernaturalis maneret substantialiter imperfectus, si defacto non darentur: cumque hoc reputetur inconveniens, dicendum, vel quod illæ substantiæ defacto dantur, aut quod non sunt possibiles.

§. IV.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

25 1. Obiectio contra 1. rat. militat.

OBijcies primò specialiter contra tertiam rationem, qua ex D. Thoma nostram conclusionem probavimus. Tota enim innititur huic discursui: *Cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundum modum suæ naturæ: ergo si modus essendi rei cognitæ est supra modum cognoscentis, non potest illam connaturaliter cognoscere*: sed discursus iste plures patitur instantias: ergo non est efficax. Probatur min. Primò, quia instatur in Angelo inferiori, cuius modus essendi est inferior ad modum superioris; & tamen illum connaturaliter cognoscit. Secundò in anima separata, quæ inferior est, & tamen cognoscit connaturaliter Angelos. Tertiò in intellectu lumine gloriæ illustrato, qui etiam connaturaliter cognoscit Deum. Quartò in Angelo, quem plures possibilem existimant, qui substantiam identificet: hic enim, etsi superior ad reliquos, connaturaliter tamen ab eis cognosceretur. Tandem in obiecto abstractivè cognito, quod etsi superius, potest ab inferiori connaturaliter cognosci; ut Deus ab Angelis.

Solut. obiect. red. darg. multiplic.

Nec sufficiens videtur communis solutio, qua dicitur, quod de ratione cognoscentis est, quod conveniat in eodem gradu immaterialitatis (quod explicatur per modum essendi) cum obiecto connaturaliter cognito, non autem in eadem specie. Tum quia anima rationalis ab Angelis, & intellectus illustratus lumine gloriæ à Deo, & Deus abstractivè cognitus ab Angelo, non solum specificè, sed genericè gradualiterque differunt, ut per se est manifestum. Tum & præcipuè: quia explicari oportet, quare inter cognoscere, & obiectum connaturaliter cognitum requiratur convenientia in eodem gradu immaterialitatis, & non in eadem specie: si namque semel est verum, quod cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundum modum suæ naturæ, sequi etiam videtur, quod natura illa, quæ habet modum essendi specificè inferiorem, non possit alteram superiorem specificè connaturaliter, & quidditativè cognoscere. Quod si hoc non sequitur, non est undè sequatur, quod natura, quæ habet modum essendi genericè inferiorem, non possit rem superioris generis connaturaliter cognoscere.

26 Arctior redargut.

Explicatur, & urgetur hoc. Nam quando dicitur, quod cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundum modum suæ naturæ, aut ly *secundum modum* determinat gradum genericum naturæ cognoscentis; & hoc non: quia non assignatur huius ratio: immo stare pro oppositio videtur; nam cognitio non solum dependet à cognoscente secundum gradum genericum, sed secundum specificum: immo magis secundum specificum, qui actualitatem importat: una quæque enim res operatur secundum quod est in

actu : ergo operatio illius, non solum à conceptu generico, sed ab specifico, & differentiali debet modificari. Tum quia, cognitio quidditativa alicuius obiecti non solum ad conceptum genericum, sed etiam ad specificum terminari debet : ergo proportio inter cognoscens, & cognitum secundum utrumque conceptum debet attendi : restat ergo quod ly *secundum* non solum conceptum genericum, sed etiam specificum determinet : undè constat in sufficientia solutionis.

27 Notabilia quædam pro solut. obiect.

Pro solutione huius argumenti notandum est, quod propositionem istam, *cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundum modum suæ naturæ*, desumpsit D. Thomas ex lib. de *Causis*, ut videre est ibi lect. 8. qua & utitur pluribus locis suæ doctrinæ, ut videre est infrà quæst. 89. artic. 2. & 2. contra gent. cap. 98. & alibi sæpè. Pro cuius explicatione advertendum est, quod prædicta propositio non tenet verum, dum prædicta cognitio non procedit connaturaliter à cognoscente, neque ad istum sensum ea utitur D. Thomas. Et ratio est in promptu : tum quia dum cognitio non procedit connaturaliter à cognoscente, non procedit conformiter ad suam naturam : hoc enim ly *connaturaliter* significat. Tum quia dum non procedit connaturaliter, procedit ex elevatione naturæ superioris, ad cuius consortium in operando deducitur : quare tunc potius in illa operatione est attendendum ad modum naturæ superioris, à qua elevatur ; quam ad proprium modum essendi naturæ elevatæ : solum ergo est vera prædicta propositio de cognitione, quæ connaturaliter elicitur à cognoscente ; hæc enim debet esse iuxta modum suæ naturæ. In quo sensu veram existimo, sivè ly *iuxta modum* determinet gradum genericum, sivè specificum ; quod iam constat replicis factis. Et insuper quia qualitercumque se habet quæcumque natura ad sui esse, sivè genericum, sivè specificum ; se habet ad operari : undè & cognitio Angeli inferioris minus perfecta est cognitione superioris. Interest tamen hoc discrimen ad propositum ; quod quando determinat naturam solum specificè inferiorem ad rem cognitam ; determinat etiam cognitionem imperfectam iuxta modum naturæ cognoscentis ; sed imperfectio ista non extrahit cognitionem à ratione quidditativè : at quando determinat naturam genericè imperfectiorem, determinat cognitionem ita imperfectam, quod illam extrahat à ratione quidditativæ.

Dictorum proximè ratio.

Et in reddenda ratione huius, consistit substantia solutionis, & prædictæ rationis intelligentia ; eaque ex eo redditur. Quia quando natura cognoscens est solum specificè inferior ad rem cognitam, cognitio illius est per speciem propriam rei cognitæ, licet non ita perfectam, sicut eam, quam de se ipsa res cognita habet : undè Angelus inferior per speciem propriam, & quidditativam cognoscit superiorem, licèt non ita perfectè, sicut est species, qua superior se ipsum cognoscit. Ex quo solum sequitur quod cognitio inferioris in linea cognitionis quidditativę, non ita perfecta sit, sicut est cognitio, qua superior se ipsum cognoscit. At quando natura cognoscens est inferioris gradus, & generis ad rem cognitam, cognitio eius est per speciem non propriam, sed connotativam rei superioris cognitæ : quod patet in homine, quando cognoscit Angelos, & in Angelis, dum per suam substantiam cognoscunt Deum : iste autem modus cognoscendi opponitur cum cognitione quidditativa, & dicit solum connotativam cognitionem. Undè in summa ly *secundum modum suæ naturæ*, dum cadit suprà naturam specificè inferiorem ad rem cognitam, determinat imperfectionem quandam cognitionis, consistentem, aut in minori claritate, aut universalitate ; compossibili tamen cum ratione *quidditativę* : quando autem cadit suprà naturam genericè imperfectiorem, de-

determinat cognitionem connotativam, & per ſpeciem connotativam habitam; quod componi non poteſt cum ratione *quidditative*.

28 Ex quibus facilis eſt ſolutio argumenti. Nulla enim ex inſtantijs adductis tenet contra diſcurſum factum, aut contra propoſitionem, cui innititur, ſi rectè intelligitur: quod & conſtabit ſingulis breviter reſpondendo, & doctrinam adductam accomodando. Nam prima, quæ fit de Angelo inferiori comparativè ad ſuperiorem, deficit, quia ſolum differunt ſpecificè; & illius cognitio fit per ſpeciem propriam, & quidditativam illius; licet minus perfectam, ea, quam ipſe de ſe habet. Secunda etiam deficit: quia modus cognoſcendi animæ ſeparatæ non eſt ei connaturalis, ſicut neque modus eſſendi; modus enim proprius ei connaturalis cognoſcendi eſt per converſionem ad phantaſmata virtute intellectus agentis formando ſpecies intelligibiles, quibus ſolum connotativè poteſt Angelos cognoſcere; at dum eſt ſeparata non ſolum intelligit per ſpecies abſtractas à phantaſmatibus, ſed à Deo infuſas, & ex influentia Divini luminis participatas, ut expreſsè aſſerit D. Thomas 1. part. quæſt. 89. artic. 1. ad 3. Per iſtas autem poteſt quidditativè cognoſcere Angelos, licet cognitione valdè imperfecta in linea quidditativę cognitionis; quod & concedere videtur D. Thomas ibidem artic. 2. & videri poſſunt Ferrarienſis 3. contra gent. cap. 45. & M. Bañez loc. citat. art. 3.

Solutio arg. & inſt quæ contra datam fiunt.

29 Eodem defectu laborat tertia inſtantia: nam intellectus, ut elevatus, non videt connaturaliter. Sicut enim elevatio non eſt illi connaturalis, ita nec operatio, quæ media illa procedit. Sed inſtabis: quia ſaltem reſpectu luminis gloriæ viſio Dei eſt abſolutè connaturalis; & tamen lumen gloriæ non eſt in eodem gradu immaterialitatis cum Deo viſo; non ergo requiritur quod principium cognitionis, & obiectum connaturaliter cognitum ſint eiuſdem gradus immaterialitatis. Reſpondetur quod ſicut proportio, & convenientia requiſita inter cauſam, & effectum non attenditur ſecundum virtutem proximam; ſed potius ſecundum radicalem; multoties enim contingit, quod virtus, quæ in ſe eſt minus intenſa, effectum intenſiorem producit; ſicut calor ut quatuor ab igne dimanans, poteſt calorem ut ſex, & uſque ad octo producere: & pluries virtus minus perfecta effectum ſimpliciter perfectiorem producit; ſicut virtus proxima generativa, quæ accidentalis eſt, producit ſubſtantiam genitam; ſic pariter convenientia requiſita inter principium cognoſcens, & obiectum connaturaliter cognitum ab eo, non tàm attendenda eſt ex virtute proxima, quàm ex principio radicali, à quo dimanat: conſtat autem quod principium radicale à quo lumen gloriæ dimanat, eſt eſſentia Divina, quæ ſecum omnimodè convenit: quare licet lumen illud non conveniat in eodem gradu immaterialitatis cum Deo ſper modum tamen virtutis eius poteſt ad illius cognitionem quidditativam elevare. Ex quo in forma conceſſa maiori, & min. diſtinguendum eſt conſequens, non requiritur convenientia in principio *proximo* concedo conſequentiam, in principio *radicali* nego conſequentiam.

Diſolvitur 3. inſt. & quæ ſit contra ſolut. huius.

Ad quartam inſtantiam numer. 25. propoſitam reſpondetur, vel quod talis Angelus identificet ſecum ſubſiſtentiam eſſe impoſsibile, ut fert communior, verior-que ſententia, vel eius poſsibilitate admiſſa, dicatur, adhuc convenire in eodem gradu immaterialitatis cum alijs: excluderet namque omnem materiam phiſicam, & includeret metaphiſicam compoſitionem, ſcilicet, ex eo, & eſſentia, in quo gradu ſunt cæteri Angeli; ac proinde poteſt ab eis connaturaliter quidditativè cognoſci. Ad ultimam dicatur, quod Deus ſolum cognoſcitur connaturaliter ab Angelis connotativè, & per ſpeciem

Diſol. 2. & 3.

alienam, nec quidditativè ei proportionatam; convenientia autem in eodem gradu immaterialitatis, solùm est necessaria, ut ex dictis constat, inter obiectum quidditativè cognitum, & illud connaturaliter cognoscens.

30 Secundò obijcies. Datur accidens supernaturale: ergo, & potest dari substantia supernaturalis, cui tale accidens sit connaturale. Antecedens est certum secundùm fidem; & consequentia probatur. Primò. Quia hæc consequentia est bona: *Datur accidens corporeum: ergo, & potest dari substantia corporea, cui tale accidens possit esse connaturale*: ergo, & altera. Secundò, & est illius ratio. Quia omne accidens, cùm sit entis ens, petit saltem connaturaliter subiectum, cui inhæreat; sed hoc non potest esse substantia naturalis, quia illam non connaturaliter respicit: ergo supernaturalis. Tertiò. Quia hoc ipso, quod detur accidens supernaturale, non est contra rationem supernaturalis entis, quod alicui enti creato sit connaturale: sicut gratiæ, quæ ens creatum est, sunt connaturales virtutes infusæ, & theologicæ: ergo nullum erit absurdum, quod accidens supernaturale sit etiam connaturale alicui substantiæ creatæ. Quartò. Quia nullum videtur assignabile discrimen, quare accidentia possint esse formales participationes Divinorum attributorum, & non possit esse aliqua substantia, quæ Divinam substantiam formaliter participet; at illæ esset supernaturalis, sicut & accidentia formaliter participantia, supernaturalia sunt: ergo si sunt possibilia accidentia supernaturalia, possibilis est etiam substantia.

2. Obiectio.

Confir. 1. Confirmatur primò. Quia de facto datur modus unionis substantialis supernaturalis: ergo non repugnat conceptus supernaturalitatis conceptui substantiæ creatæ. Nec sufficit dicere non repugnare conceptui substantiæ modali: benè verò conceptui substantiæ entitativè. Contra enim est. Quia huius oportet reddere rationem. Confirmatur secundò. Quia actiones vitales supernaturales respiciunt pro subiecto essentialiter principium, à quo procedunt; de ratione namque illarum est, quod per illas se moveat; ac proinde quod in eo recipiantur: ergo illud respiciunt pro subiecto connaturali; quod enim essentialiter ab aliquo respicitur, respicitur connaturaliter, licet conversò non valeat: possunt ergo accidentia supernaturalia connaturalia esse alicui substantiæ creatæ.

Secundò.

31 Ad arg. respondetur negando consequentiam cuius 1. & 2. probatio cum ultima confirmatione, si quid probant, probant dari defacto talem substantiam, vel intercedere miraculum ne detur. Pro earum tamen solutione est advertendum, quod licet omnia accidentia debeant essentialiter respicere subiectum, cui inhæreant; non tamen habent respicere subiectum, cui connaturaliter inhæreant: primum enim tantum dicit, quod inhærentia sit iuxta naturam accidentis; quod est verum, cum sit entis ens: secundum autem addit, quod sit iuxta naturam subiecti: hoc enim connaturaliter dicit. Hoc autem non est de natura cuiuslibet accidentis; sed potius est contra naturam plurium: plura enim dantur, quorum natura est ut sint elevativa subiecti, in quo recipiuntur, qualis est illuminatio, qua substantia superior illuminat inferiorem; & motio, qua aqua ex impressione Lunæ fluxu, & refluxu movetur circa centrum: natura ergo horum accidentium est, quod recipiantur in subiecto, non iuxta naturam ipsius, sed potius supra illam, illud elevando: quare accidentia ista solùm habent subiectum connaturale egressionis, non autem receptionis.

2. Obiect. solut.

Ex quo ad primam probationem respondetur plura in primis esse accidentia corporea, & pariter spiritualia, quæ defacto non habent subiectum connaturale receptionis: sicut de motione aquæ ex

1. Probat. conseq. sit satis.

im-

impreſsione Lunæ modo dicebamus; & talis etiam eſt motio, quæ in ſerra recipitur ad ſcindendum: hæc enim quo ad individuationem, in nullo ſubiecto connaturaliter recipitur. Ex ſpiritualibus, talis eſt illuminatio, qua Angelus ſuperior illuminat inferiorem, vel qua Angelus movet aquam localiter, quæ etiam eſt motio ſpiritualis. Quod ſi poſsibiles ſunt ſubſtantiæ aliquæ creatæ, cui huiuſmodi accidentia ſint connaturalia, hoc non deducitur ex eorum poſsibilitate, aut exiſtentia, ut ex dictis conſtat. Ad ſecundam dicatur, quod illa tantum probatur, quod ſit naturalis, immo & eſſentialis, ſupernaturalibus accidentibus receptio in ſubiecto; non autem quod ſubiectum ea connaturaliter recipiat: quia ipſa eſſentialiter exigunt per modum elevationum recipi, & ſubiectum ſic ea recipere.

32 Inſt. contra ſolut.

Sed dices motio ſciſsionis in ſerra, & fluxus, vel refluxus circa centrum in aqua, illuminatio ab Angelo ſuperiori in inferiorem, taliter ad ſubiecta, in quibus recipiuntur, comparantur, quod non ſint illis ſupernaturalia: ergo pariter, & accidentia ſupernaturalia taliter ad aliquod ſubiectum poſsibile comparari debent; quod illorum receptio non ſit illi ſupernaturalis.

Solut. inſt.

Reſpondetur negando conſequentiam: quia ſupernaturale abſolutè, & ſimpliciter dicitur illud, quod ſuperat naturam totius univerſi, & ex participatione Dei eſt, prout à creaturis ſecernitur. Receptio autem illorum accidentium, de quibus ſumitur paritas, licet ſit ſupra particularem naturam ſubiectorum, in quibus recipiuntur, & ideo ſint eorum elevativa; non tamen eſt ſupranaturam univerſi, de cuius natura eſt, ut ait Divus Thomas 2. 2. quæſt. 2. artic. 3. quod habeat partes inferiores ſubordinatas ſuperioribus, ex quarum influxu aliquid ſuperioribus proprium inferiores poſsint recipere: at accidentia ſupernaturalia ſunt elevationes, quibus natura illa habens ad conſortium Divinæ naturæ deducitur; ac proinde taliter ad quamcumque naturam creatam, aut creabilem comparantur, quod ſint reſpectu illius abſolutè ſupernaturalia.

Ad tertiam conſequentiæ probationem diſtinguo antecedens, non eſt contra rationem entis ſupernaturalis quod ſit alicui enti creato connaturale: enti creato, *quod ſit elevatum ad eundem ordinem*, concedo antecedens, *quod nec ſit, nec poſsit eſſe*, nego antecedens: hoc namque interſt diſcrimen inter ſubſtantiam, & accidens: quod accidens poteſt eſſe participatio per modum proprietatis alicuius ſubſtantiæ, qua aliqua ad modum operandi proprium illius eleventur: ſicut calor eſt participatio per modum proprietatis ſubſtantiæ ignis, quo ſubiectum illud recipiens, poteſt ad operationem ignis propriam, ſcilicet, calefacere, elevari: at contra rationem formæ ſubſtantialis eſt, quod ſit alterius ſubſtantiæ per modum proprietatis participatio: ergo non eſt entis ens, ſicut accidens, ſed ens per ſe. Quapropter contra rationem etiam illius eſt, quod ſe habeat per modum elevationis ad modum operandi alterius ſubſtantiæ ſuperioris. Sic ergo non repugnat quod unum accidens ſupernaturale, ſit connaturale alteri accidenti, quia utrumque poteſt eſſe Dei participatio propria, & formalis per modum proprietatis illius: uni autem proprietati connaturalis eſt altera eiuſdem eſſentiæ, repugnat vero quod ſit connaturalis alicui ſubſtantiæ creatæ.

33 3. Probat. ſit ſatis.

Per quod conſtat diſparitas, quam quarta probatio quærit: quia licet non repugnet, quod detur ſubſtantia creata, quæ ſit participatio Divinæ ſubſtantiæ, ea generali ratione, qua omnes creaturæ dicuntur Dei participia, aut participationes, quia ab eo effectivè dimanat; repugnat tamen quod detur per modum formalis parti-

Satis ſit 4. probat. eſt 1. Confir.

cipationis, & proprietatis Dei, secundum quod à creaturis secernitur. Ex quo etiam constat ad primam confirmationem. Nam quantum ad munus formale participationis per modum proprietatis, & elevationis, idem iudicium ferendum est, de modo unionis substantialis, ac de accidentibus: nam sicut accidentia non habent constituere naturam per se, & intrinsecè; & ideò possunt esse naturæ constitutæ proprietates: pariter, & modus substantialis. Quare potest esse participatio Dei per modum elevationis ad esse Divinum; & sic de facto contingit respectu humanitatis Christi in sententia illum medium inter extrema admittente.

34 Objicies tertiò. Potest Deus de potentia absoluta producere intellectum creatum, æquivalentem conflato ex intellectu, & lumine gloriæ: ergo cui sit connaturalis visio Dei. Patet consequentia, & antecedens probatur primò. Quia intellectus perfusus lumine gloriæ solum importat perfectionem finitam; sed ad æquivalendum perfectioni finitæ non requiritur infinita perfectio: ergo potest Deus producere intellectum aliquem finitum qui conflato illi æquivaleat. Secundò. Quia defacto pluries contingit quod ea quæ in inferioribus sunt distincta, sint in superiori identificata: sicut ea, quæ per plures species Angelo inferiori repræsentantur, unica tantum repræsentantur superiori: & ratio sensitivi, & vegetativi, quæ in inferioribus à pluribus formis præstantur, ab unica tantum præstantur in homine: pariter ratio practici, & speculativi, quæ habitus inferiores dividit, in potentia intellectiva coadunantur, & in habitu fidei, & Theologiæ; sed quocumque intellectu perfuso lumine gloriæ dato potest Deus alium superiorem producere: ergo, & aliquem, qui in simplici entitate conflatum illud adæquet. Tertio: quia quod intellectus, qui defacto datur, non possit connaturaliter videre Deum, provenit ex deffectu virtutis illius; sed quocumque dato, potest Deus alium, & alium perfectiorem sine termino producere: ergo, & aliquem ita perfectum, quod naturaliter Deum videat.

Hoc arg. plures patitur instantias. Nam deffectu perfectionis provenit, quod intellectus creatus non identificetur cum substantia, quod non identificet suam intellectionem, aut speciem impressam, conflatumque ex eis quid finitum est; & tamen impossibilis est intellectus creatus, qui unica simplicique entitate alicui ex his complexis æquivaleat: ergo. Pariter ex deffectu perfectionis provenit, quod nulli creaturæ sit connaturalis virtus ad patranda miracula, cognitio cogitationum cordis, scientia futurorum contingentium, & unio hypostatica; & tamen quamvis conflatum ex eis resultans non sit infinitum, & quolibet finito dato, possit Deus aliud, & aliud producere perfectius, non sequitur, quod possit producere aliquam simplicem entitatem creatam ei æquivalentem, vel cui omnia ista sint connaturalia: ergo.

35 Satis fit 3. obiect. iuxta duplicē vīā.

Et huius ratio à priori est: quod multoties ex identitate aliquorum, vel ex connaturalitate, provenit repugnantia, quæ ex absoluta convenientia, & per additionem, non provenit; sicut ex identitate intellectus cum substantia provenit substantiam illam ab aliquo extra se specificari, esseque in actu secundo semper operantem: & ex identitate eiusdem cum intellectione, & specie impressa, esse actum purum. Pariter ex connaturalitate luminis prophetici, virtutis ad patranda miracula, & unionis hypostaticæ provenit infinitum, quod ex absoluta illorum adiacentia nullatenus provenit. Undè sequitur quod deffectus virtutis, & perfectionis in rebus creatis, ne possint in simplici aliqua entitate complexis illis æquivalere, talis est, quod rebus creatis non potest convenire: quia per illum à linea

36 Ratio doctrin. datæ.

crea-

creaturarum extraherentur, & essent Deus: undè quantumvis Deus, quacumque creatura data, posset aliam, & aliam perfectiorem producere; nullam tamen producere potest, quæ ad dictam perfectionem perveniat.

Iam plenè obiect. satis fit iuxta 1. viam.

Ex quo facilis est solutio arg. negandum est enim antecedens ad cuius primam probationem dicatur, conflatum illud modo esse finitum, quia lumen, & intellectus realiter distinguntur, & intellectui non est connaturalis visio Dei, aut lumen gloriæ. Si autem identificarentur; illud conflatum foret infinitum, sicut conflatum ex intellectu, & intellectione realiter distincta, aut ex essentia, & existentia modo finitum est; quia ex partibus realiter distinctis coalescit: quod si identificarentur, esset infinitum; quare cum distinctio requiratur ad eius finitatem, non sequitur quod æquivalens sine distinctione finitum esset.

Satis fit reliquis probat. anteced.

Ad secundam pariter respondetur, quod coadunatio perfectionum in simplici entitate, quæ in inferioribus sunt dispersæ, aliquando non arguit infinitatem, neque aliam repugnantiam, sed determinatum quendam excessum, cuius ens finitum est capax, ut exemplis adductis constat: aliquando tamen arguit infinitatem, ut alijs exemplis manifestavimus; & idem esse in proposito ex nostris probationibus constat. Ad ultimam, iam constat ex dictis: nam defectus perfectionis, ne adæquet illud conflactum, talis est, quod in propria linea intellectus creati suppleri non possit, sed illum extraheret à linea creaturæ, infinitumque redderet.

37 Satis fit 3. obiect. iuxta aliã viam.

Hæc solutio sufficienter solvit arg. quo ad intentum, & probationes eius præcipuè iuxta datam explicationem. At stando sententiæ quam plures Thomistæ probabiliorem existimant, quamque insinuat Illustriss. Godoy tom. 2. in 3. partem, quæst. 7. tract. 5. disp. 23. numer. 78. quòd anima nostra, potest intelligere per intellectum ab ipsa non dimanantem; sed ei à Deo infusum: sicut, & potest per lumen gloriæ ei intrinsecum inhæsivè, Deum vitaliter videre, & per charitatem diligere: quia de ratione actus vitalis, solum est quod procedat à principio intrinseco inhæsivè, & per quod vivens possit se movere; de quo plura Dubio præcedenti: admissa, inquam, hac sententia, necessario existimo concedendam esse possibilitatem intellectus supernaturalis. Nec ex alio capite repugnantia illius adduci potest; nisi quia repugnaret substantia aliqua, quæ posset per illum constitui intelligens, sivè connaturaliter, sivè elevativè; quod non reputatur impossibile in sententia admissa.

Suadetur doctrina huius 2. viæ.

Assumptum autem sic probatur. Non repugnat, quod intellectus creatus sit participatio formalis intellectus Divini secundum sibi propria, neque ex capite intellectus Divini, neque ex capite intellectus creati; at talis intellectus esset supernaturalis, ut per se constat: neque enim alia ratione lumen gloriæ supernaturale est: ergo. Mai. quo ad primam partem videtur certa: tum generali ratione: quia repugnantia ut aliquod attributum Dei ab aliquo creato participetur, magis provenit ex in capacitate entis creati, quam ex in participabilitate prædicati Divini, præcipuè si ex se non explicat modum excellentiæ Divinæ, & in participabilitatem: sicut impossibilitas ut aliqua creatura producatur, magis provenit ex repugnantia prædicatorum illius, quam ex defectu potentiæ Dei, ut advertit D. Thomas 1. part. quæst. 25. artic. 3. tum quia non repugnare ex parte intellectus Divini constat in lumine gloriæ, quod formaliter participat intellectum Divinum secundum sibi propia.

Continuatur assumptum.

Quo ad secundam autem partem probatur mai. Quia non esset contra rationem intellectus creati, hæc formalis participatio Divini intellectus, neque secundum ratio-

tionem communem accidentis, neque secundum rationem eius peculiarem : non secundum rationem communem ; quia accidens posse esse participationem formalem Divinorum prædicatorum, per modum proprietatis, & ut elevatio rerum creatarum ad consortium Divinum constat in alijs accidentibus supernaturalibus , & huius rationem reddidimus suprà num.33. assignavimusque quo ad hoc discrimen inter accidens, & substantiam. Neque secundum rationem peculiarem intellectus : hæc enim non consistit, in eo quod ducat ortum ab anima , quam constituit potentem intelligere : oppositum enim supponimus : nam cum sit tantum vita in actu primo, non petit essentialiter egressum, sicut actus, qui est vita in actu secundo ; sed solum petit, quod intrinsecè recipiatur in anima, ita ut illam constituat potentem vivere vita intellectiva : peculiaris ergo conceptus illius solum est, quod ei tribuat, primum posse proximum intelligere: at ex hoc non repugnat , quod sit formalis participatio intellectus Divini : ergo. Probatur min. Nam ex hoc, quod est tribuere posse, non repugnat, ut constat in habitibus supernaturalibus, nec ex hoc quod est tribuere primum posse, aut per modum potentiæ ; nam vel hoc tantum significat , quod aliud posse non supponatur ; quod non est impossibile, aut quod posse, quod tribuit, non sit determinatum ad aliquod intelligibile , sicut est habitus, sed universale ad quodcumque intelligible ; in quo nulla appareret repugnantia.

38 Confirm. idem assumptum

Confirmatur hoc. Nam contra possibilitatem intellectus supernaturalis nulla militat ratio ex adductis contra substantiam supernaturalem : non ergo ex impossibilitate substantiæ sequitur impossibilitas intellectus. Antecedens probatur : nam licet intellectus ille non posset elevari ad videndum Deum, nullum esset inconveniens esset enim tunc casus ipsa Dei elevatio: quare sicut hac ratione non est inconveniens quod lumen gloriæ, quod defacto datur, non indigeat elevatione ad videndum Deum, quia est ipsa Dei elevatio ; idem dicendum esset de illo intellectu. Nec pariter esset inconveniens quod unio essentiæ Divinæ per modum speciei intelligibilis esset illi connaturalis : sicut propter eandem rationem non est inconveniens, quod sit connaturalis lumini gloriæ.

Roborat. amplius.

Neque sequeretur (& est tertia ratio) quod deberet convenire cum Deo in eodem gradu immaterialitatis : tum quia hoc non requiritur de lumine gloriæ : tum & est utriusque ratio : quia convenientia in eodem gradu immaterialitatis inter cognoscens , & obiectum connaturaliter cognitum, non attenditur secundum principium proximum cognoscendi, sed secundum radicale : sicut convenientia in perfectione inter causam, & effectum attenditur secundum principium radicale, & non secundum principium proximum. Et revera propositio D.Thomæ,ex qua talis formatur ratio, scilicet: *cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundum modum suæ naturæ*: magis : immo unicè explicat modum essendi naturæ radicalis, quæ solum, & absolutè natura est, quam principij proximi.

39 Nullum absurdum exadductis probat. seq. expositâ.

Neque aliquod aliud absurdum ex his, quæ in ultima ratione continentur, aliqualiter militat contra intellectum supernaturalem. Nam cum esset forma per modum elevationis ex parte Dei ad ordinem supernaturalem, nullum est inconveniens, quod ex illo aliquis defectus oriri non posset : cum quo tamen staret, quod substantia illa, quæ per talem intellectum intelligeret, posset deficere, defectu proveniente, ab intellectu, & voluntate, quæ illi connaturaliter deberentur : filiatio autem supra naturam substantialem ut terminatam suppositio , aut supra suppositum cadit. Quod autem intellectui illi,

pos-

possent esse connaturalia lumen propheticum, & alia ibi enumerata non est absurdum: quia uni formæ supernaturali esse alias connaturales, nullum affert inconveniens.

Continuatur assumpt. arg. nuper editum.

Undè nullum principium, aut apparet undè repugnet intellectus aut voluntas supernaturalis, sententia illa, quam supra retulimus, admissa: secus autem esset dicendum, si illa sententia negaretur: repugnat enim virtus, quæ non possit reduci ad actum: talis autem intellectus, esset virtus ad intelligendum, non reducibilis ad actum: quia si per illum solum posset intelligere, substantia illa à qua naturaliter dimanat, nulla substantia naturalis posset per illum intelligere: si ergo supponitur repugnans substantia supernaturalis, repugnaret, quod intellectus ille in suum prorumperet actum.

Data hypoth. numer. 37. adhuc nõ evincitur principale intentem.

Et quamvis intellectus supernaturalis admittatur, arg. factum num. 34. non convincit possibilitatem substantiæ supernaturalis. Nam concesso antecedenti. Neganda est consequentia. Talis enim intellectus, licet connaturaliter videret Deum, non tamen esset principium connaturale, ut per illum substantia aliqua connaturaliter videret Deum: in nulla enim reciperetur connaturaliter, sed per modum elevationis ad superiorem naturam, cum unaqueque connaturaliter exigeret proprium, & sibi proportionatum intellectum, ut obiecta sibi proportionata intelligeret. Et in summa de intellectu supernaturali, eodem prorsus modo discurrendum esset, ac de lumine gloriæ, quod de facto datur; excepto modo *potentiæ*, & *maioris universalitatis*, ex quo capite repugnantia non potest oriri.

40 4. & ult. obiectio.

Tandem obijcies. Id quod est proprium naturæ superioris, potest inferiori connaturaliter convenire, licet non sub ea perfectione, quæ superiori convenit; sed perfectio qua Deo convenit videre se ipsum, est sub modo infinito, & comprehensivo, & non tantum modo finito, & quidditativo: ergo licet primo modo nulli creaturæ possit connaturaliter convenire, benè vero secundo modo. Min. cum consequentia constat. Et mai. probatur: quia licet lux sit proprietas Solis connaturaliter; tamen convenit Lunæ, & Stellis: immo aliquibus elementis, ut igni, licet non cum tanta perfectione, quanta convenit Soli: & pariter, licet calor sit proprietas ignis; alijs tamen ab igne connaturaliter convenit, ut animali, licet cum minori perfectione.

Confirm. duplicitèr

Confirmatur primò. Quia Deus non ideò est Deus, quia se ipsum connaturaliter videt, sed quia se ipsum connaturaliter, & comprehensive videt: si nanque se ipsum connaturaliter; finitò tamen modo, & non comprehensivo videret, Deus non esset: ergo licet conveniat alicui substantiæ Deum connaturaliter videre, finito tamen modo, non sequitur quod sit Deus. Secundò, si alicui creaturæ conveniret videre Deum infinito, & comprehensivo modo, licet per gratiam; talis creatura esset Deus; & tamen licet alicui creaturæ conveniat videre Deum quidditativè, finito tamen modo, non sequitur quod sit Deus: ergo primus, & non secundus modus videndi Deum est proprius ipsius, prout à creaturis distinguitur: ac proinde licet non primus, secundus tamen potest esse alicui creaturæ connaturalis.

Ult. obiect. dirui tur.

Ad hoc arg. neg. est mai. si intelligatur de eo, quod est proprium naturæ superioris, prout ab inferiori distinguitur: neque enim intelligere sub tali modo illuminationis, quo Angelus inferior ex participatione superioris intelligit, potest esse inferiori connaturale, licet ille modus non sit ita perfectus, sicuti est modus, quo superior intelligit. Ad eius probationem, quæ duobus exemplis nititur; dicatur ad primum: quod lux non est proprietas Solis, secundum gradum differentialem, sed secundum gradum genericum; undè & illi potest convenire.

nire. Quæ solutio habet fundamentum in D. Thoma 1. parte, quæst. 67. artic. 3. ibi: *Lux est qualitas quædam activa consequens formam substantialem Solis, vel cuiusrumque alterius à se lucentis, si aliquod tale est.* Vel dicendum, quod lux est proprietas Solis non absolutè, seu sub aliqua magna intensione, quia sub maiori communicatur corporibus glorioſis: solum ergo est proprietas Solis, prout habet talem modum operandi, & influendi in aliquos effectus, sub qua ratione alijs à Sole ex illius participatione potest convenire. Et idem dicendum est de calore, quod, nimirum, solum est proprietas ignis secundum quod importat quandam acrimoniam, & virtutem ignitivam, sub qua ratione, solum ex illius participatione, alijs ab igne convenire potest.

Diruitur 1. confirm.

Ad primam confirmationem dicatur, ex utroque capite probari Deum esse Deum: & quia comprehensivè se videt, & quia connaturaliter. Ex primo constat. Et ex secundo propter rationes factas: quia nimirum esset incapax elevationis ad alium ordinem, & quia conveniret cum Deo in immaterialitatis gradu, & quia unio essentiæ Divinæ per modum speciei intelligibilis esset connaturalis, & quia esset impeccabilis, & quod si connaturaliter, & non comprehensivè videret Deum; esset Deus, & non esset Deus.

Diruitur 2.

Ad secundam dicatur quod inter prædicata propria Dei, alia sunt ex proprio conceptu incommunicabilia creaturis, & alia communicabilia: priora sunt: sicut *esse à se, actus purus, infinitus, & comprehensivus.* Posteriora autem sunt: sicut *intelligere, & velle esse beatum*; & similia. Si priora alicui communicarentur, licet per gratiam; eum Deum constituerent, licet ex alio capite inferretur, non esse Deum, quia Deus id habet per naturam. Hoc autem non sequitur ex eo, quod posteriora communicentur alicui per gratiam, quia ex suo conceptu formali non explicant infinitatem, nisi solum dum connaturaliter conveniunt. Et hæc de hoc Dub. applicanda litteræ M. ubi suprà Dub. præcedenti, & *in 2. distinct. 5. §. 1. ad 2.*

DISPUTATIO QUARTA.

DE VISIONE DEI IN ORDINE AD OBIECTUM.

DUBIUM PRIMUM.

UTRUM PER VISIONEM CLARAM DEI POSSIT unum prædicatum alijs non visis videri?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS PRIMA CONCLUSIO statuitur.

N. 1. Aperitur punct. difficultatis.

DIfficultas ista gravior mihi videtur, quam ab aliquibus reputatur: plura namque pro resolutione eius, & valdè intellectu difficilia attingenda sunt, quæ conducunt ad summam simplicitatem Dei explicandam, & ad intelligentiam visionis eius supra cognitionem, quam de eo ex effectibus, aut per lumen Fidei habere possumus. Pro qua advertendum, quod cum in cognitione intuitiva Dei, & munus aprehensionis, & iudicij munus reperiatur; dupliciter imaginari potest præcisio: aut secundum quod est aprehensio, aut secundum quod est iudicium; & utroque modo adhuc dupliciter: aut negativè, aut positivè: negativè, unum prædicatum cognoscendo, altero non cognito: positivè autem, omnia cognoscendo, sed ut inter se distincta; vel unum ut ab alijs distinctum simpliciter aprehendendo, vel de uno, & non de altero, aliquid affirmando aut negando.

2 Plurima Auth. exponuntur.

Igitur prima sententia est Scoti, & omnium Discipulorum eius affirmantium essentiam benè posse de potentia absoluta sine Divinis relationibus videri: sic in 1. dist. 41. quæst. 2. & quamvis Scotus nihil amplius expresserit idem censent Scotistæ de relationibus respectu essentiæ, & de attributis, tum inter se, tum in ordine ad essentiam: quia pro his omnibus idem est illis fundamentum, nimirum distinctio ex natura rei. Eidem sententiæ adhærent ex alijs, qui hanc distinctionem non admittunt, Granados, Salas, & Ægidius à Præsentatione. Secunda distinguit inter cognitionem quidditativam intuitivam, & non quidditativam: & primæ negat posibilitatem præcisionis; secundæ autem concedit. Tertia distinguit inter prædicata Divina, quæ admittunt distinctionem virtualem consistentem in capacitate ad recipienda prædicata contradictoria, ut *produci*, & *non produci*, *communicari*, & *non communicari*, & inter ea, quæ talem distinctionem non admittunt: inter prima concedit præcisionem obiectivam, non solum aprehensivam, sed etiam iudicativam, non solum de posibili, sed etiam de facto, tàm respectu intellectus humani, quàm Divini: ita Pater Arriaga hic disp. 9. sect. 3. cum tamen sect. 1. neget huiusmodi præcisiones, adhuc de posibili, respectu rerum creatarum. Ultima sententia omnes istas præcisiones negat non solum de facto, sed etiam de posibili: sic D. Thomas loc. statim referendis, & cum eo omnes eius Discipuli, & ferè omnes alij Theologi, citatis exceptis; pro cuius resolutione sit

PRIMA CONCLUSIO.

DE FACTO NON DATUR aliqua præcisio inter prædicata Divina sivè negativa, sivè positiva, aprehensiva, aut iudicativa ab aliquo intellectu intuitive Deum vidente.

3 1. Pars probatur ex Script. Florent. & ratione.

PRima pars, qua præcisio negativa de facto negatur, tanquam certissima ab Authoribus asseritur. Et merito: nam satis clare deducitur ex Sacr. Script. ex illo Ioan. 3. *Videbimus eum sicuti est.* Quæ verba explicare videtur Concilium Florentinum in litteris Sacræ unionis sic dicens: *Animæ quibus nihil purgandum supereſt, intuentur clare Deum Trinum, & Unum sicuti est*: ubi ly *sicuti est* explicatur à Concilio pro eodem ac videre Deum secundum Unitatem Essentiæ, & Trinitatem Personarum. Idem constat ex illo 1. ad Corinth. 13. *Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut, & cognitus sum*: ubi cognitioni, quam in via habebat ex parte, contraponit aliam, quam habiturus erat in patria ex toto: quod & satis exprimit verbis illis *cognoscam, sicut & cognitus sum*: nam sicut ex parte nostri nihil est Deo in cognitum, sic ex parte Dei nihil Nobis in cognitum erit in patria. Ex illo etiam Ioan. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Et ibidem 14. *Qui videt me, videt & Patrem*: quibus in locis licet duæ tantum Personæ exprimantur Patet, & Filius; eadem ratio est de tertia. Quare fatendum est nullum esse prædicatum Divinum, quod non cognoscatur à beatis intuitivè Deum videntibus: ac proinde quod negativè non præscindant.

Suffragatur ratio.

Et huius ratio manifesta est: nam de facto Deus à se ipso comprehensivè videtur, à beatis autem quidditativè; & sicuti est in se; sed cognitio comprehensiva adæquat obiectum non solum quo ad rem, sed etiam quo ad modum, cognitio autem quidditativa eius sicuti est in se, omnia illius prædicata debet attingere: ergo cum omnia prædicata Dei, ad eius pertineant quidditatem, nullum erit prædicatum, quod à videntibus Deum non cognoscatur.

Secunda autem pars, nimirum, 4 2. Pars; conclusio prob. etiam ratione.
quod positivè non præscindantur, probatur. Nam de fide est, quod omnia prædicata Divina, quæ sivè à Deo, sivè à beatis videntur, videntur sicuti sunt in se; sed in se non sunt distincta, sed una simplicissima entitas: ergo non videntur, ut distincta, sed ut unum in simplicissima entitate. Mai. quo ad Deum constat ex eo, quod illius cognitio est perfectissima, & valdè conformis obiecto; sed perfecta non esset, nec obiecto conformis, si se ipsum, prout est in se, non videret: ergo. Quo ad beatos etiam. Tum propter eandem rationem: tum propter testimonium Ioan. *Videbimus eum sicuti est*: ergo.

Explicatur hoc. Intellectum positivè præscindere inter Divina prædicata est, quod, licet omnia illa cognoscat, cognoscat illa, non ut unum; sed ut aliqualiter inter se distincta; sed Divina prædicata non sunt aliqualiter inter se distincta, sed omnino unum, & indivisibile; quod summa illius simplicitas, & ratio actus puri convincit: ergo intellectus cognoscens Divina prædicata, prout sunt in se, non potest illa ut distincta cognoscere, sed ut unum: si ergo tàm ab intellectu Divino, quàm à creato intuitivè Deum vidente, omnia Divina prædicata, prout sunt in se cognoscuntur, à nullo eorum positivè præscindi possunt. Explicatur ratio

Dices huic rationi: quod li- 5
cet prædicata Divina non sin realiter entitativè distincta; sunt tamen distincta realiter formaliter secundum Scotum, aut saltem virtualiter secundum alios: ex quo iacit: rasequitur, quod, dum prout sunt in se cognoscantur, cognoscantur, quo aut imp

aut ut realiter formaliter distincta, aut prout distincta virtualiter. Sed prima pars solutionis innititur distinctioni reali formali inter prædicata Divina, quam Soli Scotistæ admittunt. Cæteri autem Theologi, & metaphysici repugnantem existimant, & Divinæ simplicitati minimè cohærentem: quare licet ex illa huiusmodi cognitio præcisiva sequatur; solum sequitur, sicut *ex impossibili quodlibet*: nec oportet modo distinctionem istam ex natura rei ex proposito impugnare, quia hoc alterius est loci.

6 Iuxta 1. viam impugnat.

Secunda autem pars solutionis etiam innititur distinctioni virtuali à distinctione rationis distincta, quam in capacitate ad recipienda prædicata contradictoria inter Divina prædicata Recentiores excogitarunt, non quidem conformiter, ut periculum sit eam negare, sicut isti Recentiores iactitant: neque enim D. Thomas, cum sibi pluries obiecisset arg. de prædicatis contradictorijs, quæ in Divinis sine contradictione verificantur; ut contradictionem, aut arg. solvat, ad prædictam distinctionem aliquando recurrit, sed semper recurrit ad distinctionem rationis, quæ inter Divina prædicata, ut à nobis cognita, reperitur; ut videre est in 1. dist. 2. quæst. 1. art. 3. & dist. 34. quæst. 2. art. 1. ad 2. & 1. part. quæst. 39. art. 2.: immo neque alterius distinctionis, sed solius rationis fit mentio in Concilio Tridentino, & ea solum distingui prædicata Divina pluries ibi asseritur, ut videre est sess. 17. 18. & 19. Magis ergo periculosum existimamus, huiusmodi distinctionem in Deo inducere, quam neque Concilia, neque antiqui Theologi, neque Concilia unquam memmerunt; cum tamen pluries de hac egerint difficultate, quam eam absolutè negare, sicut & Thomistis, à quibus merito negatur, periculosum non erit: undè solutio, quæ illi innititur, etiam deficit.

Sed age: quia adhuc ea distinctione virtuali admissa, ratio nostra non solvitur: deficit etiam ex hoc capite solutio. Assumptum probatur primo, quia ea solum distinctio virtualis inter Divina prædicata ad recipienda contradictoria est admittenda, quæ sufficit, ut verificentur ea prædicata, quæ salva fide negari non possunt, sicut sunt *produci*, & *non produci*; *communicari*, & *non communicari*, ut ipsi contrarij fatentur: & merito: alias liber esset quilibet quæcumque contradictoria de Deo verificare, & ad id distinctionem virtualem confingere; sed fides non docet quod prædicata Divina videntur, ut sunt inter se idem, & ut sunt inter se distincta, vel quod videntur *secundum quod sunt in se*, & quod videntur *non secundum quod sunt in se*, ut est compertum: ergo ad verificanda huiusmodi prædicata non est admittenda virtualis distinctio. 7 Ex propr. continuatur impugnati.

Dices: quod licet fides immediatè non doceat talia prædicata esse verificanda de Deo; deducitur tamen ex his, quæ fides docet: nam fides docet, quod ista prædicata de Deo verificari debent: *essentia communicatur Filio, Paternitas non communicatur Filio*: debet ergo verificari essentia ut communicata Filio, & Paternitas ut illi non communicata; ac proinde essentia ut virtualiter distincta à Paternitate. Sed contra est: quia dum fides docet, quod essentia communicatur Filio, & Paternitas non communicatur Filio, non docet quod in se, & subiectivè essentia sit, vel entitas, vel formalitas distincta à Paternitate, sed potius decet oppositum, quod licet essentia, & Paternitas sint in se subiectivè antecedenter ad omnem operationem intellectus eadem indivisibilis entitas, & eadem indivisibilis realitas, essentia communicatur Filio, & Paternitas non communicatur Filio: ergo dum essentia, & Paternitas prout sunt in se subiectivè 8 1. Solut. doctr. datæ, & eius impugn.

videntur, & ea ratione apparent intellectui qua independenter ab eo sunt; non possunt videri, aut apparere ut distincta, sed ut omnino idem.

Confirm. 1. doctr. data. Confirmatur hoc. Distinctio hæc virtualis nullam subiectivè distinctionem ponit ante operationem intellectus ex parte prædicatorum, de quibus verificatur, ita ut sit verum ante operationem intellectus, quod essentia sit distincta, aut sit aliquid, quod non est relatio; sed in eo tantum, apud ipsos consistit, quod, licet essentia non sit aliquid ante operationem intellectus, quod non est relatio, aut aliqualiter ab ea distincta; sed omnino realiter est in se eadem; horum prædicatorum sit capax: *essentia communicatur, Paternitas non communicatur*: ergo dum quis videt essentiam, & relationem, secundum id, quod subiectivè habent in se independenter ab omni operatione intellectus aliquid in ea fingentis, non videt illas, ut distinctas, sed ut omnino idem.

Confirm. 2. Ulterius confirmatur, & explicatur hoc. Hæc distinctio virtualis ad recipienda prædicata contradictoria inter essentiam, & relationes non facit, aut essentiam ante omnem operationem intellectus non esse relationes, aut ab eis esse distinctam per operationem intellectus: non primum, alias distinctio hæc coincideret cum distinctione Scoti; immo apud ipsos cum distinctione reali entitativa: non enim admittunt distinctionem mediam inter realem entitativam, & rationis; quam distinctionem Catholici negant inter prædicata Divina. Neque secundum: quia distinctio per rationem impertinenter etiam se habet apud ipsos ad verificanda prædicata contradictoria realiter, & antecedenter ad operationem intellectus; quare confugiunt ad distinctionem illam virtualem: restat ergo quod, adhuc supposita illa distinctione, prædicata Divina, si prout sunt in se, videantur, videantur secundum quod sunt idem tàm realiter, quàm per rationem; ac proinde ut nullatenus inter se distincta.

9 Collect. ex supra dictis. Ex quibus deduces: aliter loquendum esse, supposita distinctione formali ex natura rei, quam inter prædicata Divina contendit Scotus, & aliter supposita distinctione virtuali: nanque cum ipsa attributa Divina, ante omnem operationem intellectus realiter formaliter distinguat, ita ut verum sit: quod licet essentia sit entitativè Paternitas, non est tamen Paternitas realiter formaliter; inde qui attributa Divina, prout sunt in se, ante omnem operationem intellectus fingentis cognosceret, cognosceret illam prout sunt idem entitativè, & prout sunt distincta realiter formaliter. At cum distinctio virtualis, nec realiter entitativè, nec realiter formaliter, nec per rationem huiusmodi prædicata Divina distinguat, sed id solum faciat, quod sine ulla distinctione prædicata contradictoria recipiat; adhuc ea supposita, qui prædicata Divina, prout sunt in se, cognosceret, qualiter à vidente Deum cognoscuntur; cognosceret illa ut omnino idem tàm realiter entitativè, quàm realiter formaliter, & per rationem; cum capacitate tamen ut huiusmodi prædicata contradictoria recipiat.

10 2. & ult. solut. ad rat. nost. tram n. 3. & 4. Tandem dices: saltem intellectus Divinus, & creatus clare Deum intuentes cognoscunt Divina prædicata ut per rationem distincta: cum enim tali distinctione opus sit iuxta inferius explicanda, ut hæc prædicata contradictoria *communicari*, & *non communicari*, *produci*, & *non produci*, de eis verificentur; cum prout verificant, cognoscant, cognoscent utique ut per rationem distincta: iam ergo tàm intellectus Divinus, quàm creatus, clare Deum intuentes præscindent positivè inter Divina prædicata.

Multiplex solut. impugnatio. Sed contra primo. Nam prædicata Divina ex, & per se non sunt distinctione rationis distincta: ergo

ergo solum hac distinctione distinguentur per intellectum creatum, ea aliter ac sunt ex se, & per se cognoscentem; sed intellectus videns Deum ea prædicata videt prout ex se, in se, & per se sunt: ergo non videt ea, ut distinctione rationis distincta. Confirmatur primò. Quod in se non est distinctum, & prout distinctum cognoscitur, aliter ac in se est, cognoscitur; sed prædicata Divina non sunt in se distincta: ergo dum prout distincta cognoscuntur, aliter ac sunt in se cognoscuntur; sed nec ab intellectu Divino, nec à creato clare Deum intuente cognoscuntur prædicata Divina aliter ac sunt in se, sed prout sunt in se: ergo non cognoscuntur ut distincta.

Roborat. amplius impugnat.

Confirmatur secundò. Ut intellectus Divinus, aut beatus dicatur quod positivè præscindit prædicata Divina, non sufficit quod ea cognoscat positivè precisa, aut per rationem distincta ab alio intellectu, sed opus est, quod ipse precisionem, & distinctionem faciat: præscindere enim activitatem significat; sed licet non obstet cognitioni obiecti prout est in se, & si in se sit indivisibile, quod cognoscatur, ut positivè præcisum, præcisione proveniente ab alia cognitione ipsum cognoscente aliter ac est in se; obstat tamen quod per ipsam cognitionem positivè præscindatur, & distinguatur: ergo cum cognitio beata cognoscat Deum prout est in se; licet possit cognoscere, quod illa prædicata ab alio intellectu Deum aliter ac est in se cognoscente, præscindantur, & distinguantur; non potest tamen illa præscindere, aut distinguere.

***

*** *** *** ***
*** *** *** ***

*** *** ***
*** *** ***

§. II.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

1. Arg. una via intend. oppos.

COntra hanc conclusionem obijcies præcipuum, immo unicum fundamentum, quo movetur Arriaga, ut oppositum defendat. Intellectus clare Deum intuens non potest non per iudicium, unam formalitatem ab alia in eo præscindere: ergo saltem iudicativè præscindit. Consequentia est bona. Et antecedens probatur. Nam intellectus clare Deum intuens, non potest non affirmare de uno prædicato Divino, quod non affirmat, immo negat de alio; sed hoc est per iudicium (quod ab affirmatione, & negatione non distinguitur) unam formalitatem ab alia præscindere: ergo. Mai. constat: nam intellectus clare Deum intuens, non potest non affirmare de essentia Patris, quod communicatur Filio; & de Paternitate, quod non communicatur: insuper de Paternitate affirmat quod est *relata*, *realiter distincta* à filiatione; quod non affirmat, sed potius negat de essentia: ergo.

Alia via tendit arg. ad idem.

Ex quo fit idem arg. ad probandam præcisionem positivam per aprehensionem. Quia de eo, quod aprehendit intellectus beati per hoc nomen *essentia*, affirmat communicationem, indistinctionem, & improductionem; de eo autem, quod aprehendit hoc nomine *Paternitas*, affirmat incommunicationem, distinctionem, & de filiatione productionem: ergo essentia, Paternitas, & filiatio aprehenduntur ab intellectu beati ut distincta. Confirmatur primò. Impossibile est, ut idem intellectus simul affirmet, & neget idem, de eodem omnino conceptu obiectivo; quod præcipuè apparet verum, dum iudicium magis evidens est: ergo dum de essentia affirmat, quod negat de Paternitate, & econverso, essentia, & Paternitas, non ut unus, sed ut duo conceptus obiectivi apparent. Confirmatur se-

cundò. Quia intellectus viatorum non potest, nisi obiectivè præscindendo, enunciare veritates, quæ circa Trinitatis Mysterium Fide Divina tenentur credere: ergo cum veritates istæ sint Eadem respectu intellectus Divini, & beati; non potest de eis iudicare nisi obiectivè præscindendo.

12 In quas expulerit vias occasio ex arg accepta.

Respondetur quod hoc arg. est lapis offensionis, & petra scandali, non solum hæreticis, sed & Catholicis; propter illud nanque hæretici aut Trinitatem Personarum, aut unitatem essentiæ negaverunt in Divinis: in quos extremos errores inciderunt Arrius, & Sabellius. Catholici autem, ut illud solvant, alij ad distinctionem ex natura rei confugiunt, ut Scotus; quam hoc præcipue fine, inter Divina prædicata, contra omnium aliorum Theologorum mentem induxisse videtur: alij autem ad distinctionem virtualem suprà explicatam: cuius tantum muneris est ea prædicata verificare.

Difficultas arg. ꝺ̃ ad modũ evacuari videtur distinct. reali formali, aut intrinseca virtuali.

Hæreticis autem omissis, neutra distinctione ex assignatis posse difficultatem superari, mihi evidens est ex eo, quod intellectus Divinus, & beati, non solum videt quod Pater realiter formaliter, aut solum virtualiter distinguitur à Filio, sed etiam realiter entitativè; hoc enim ad Fidem Catholicam pertinet ac proinde ad visionem beatam; & tamen non videt quod Pater, aut Filius realiter entitativè distinguantur ab essentia Divina, sed potius videt oppositum, & oppositum affirmat; quod neque beneficio distinctionis formalis, aut virtualis intelligi potest: semper enim urget quod ea ratione, qua aliqua identificantur *uni tertio* identificantur *inter se*, & ea ratione qua *inter se* distinguntur, debent ab *uno tertio* distingui: ergo.

Quoddã ex dictis coroll.

Ex quo infertur, quod si arg. aliquid probat, probat, quod prædicata Divina concipiantur, non solum ut formaliter, aut virtualiter distincta, sed etiam realiter entitativè, tàm aprehensivè, quàm iudicativè: nam de uno prædicato Divino realiter entitativè affirmat id, quod non affirmat, sed potius negat de alio realiter entitativè: ut de Paternitate quod realiter entitativè distinguitur à filiatione; cum tamen de essentia hoc non affirmet, sed potius neget: deberet ergo etiam aprehendere Paternitatem, ut realiter entitativè ab essentia distinctam: si nanque est impossibile, quod idem intellectus, idem de eodem, sub eodem conceptu obiectivo affirmet, & neget, sed opus est distinctione conceptuum, ut idem possit de eodem affirmare, & negare; dum res *affirmata*, & *negata*, realiter entitativè distinguntur; inferent quidem, non solum distinctionem virtualem, aut formalem ex natura rei, sed realem entitativam ex parte conceptuum, de quibus id affirmatur, & negatur.

13 Arg. iuxta principia D. Th. solvendũ venit, & prius aliqua supp.

Solvendum ergo est arg. iuxtà principia D. Thomæ, qui solam distinctionem rationis inter prædicata Divina absoluta, aut inter absoluta, & relativa cognoscit; & de qua tantum fit mentio in Concilijs, & apud SS. PP., huiusque beneficio prædicata illa contradictoria de Deo sine contradictione debent verificari. Pro cuius notitia (missa maiori illius explicatione vel ad tractatum de attributis, vel de Trinitate, ubi directè pertinet) breviter supponenda sunt aliqua, in quibus omnes convenire debent.

1. & 2. supp. ex 1.

Primum, quod nomina ista *essentia*, *relatio*, *intellectus*, *voluntas*, *communicatio*, & *incommunicatio*, cæteraque alia, quibus vel Divina prædicata aut Deum ipsum nominamus, licet significent ex parte rei significatæ, quod Deo obiectivè convenit; non tamen significant eo modo, quo illi convenit, sed alio longè diverso. Et ratio est manifesta: quia nomina ista imposita sunt à nobis, ut significent; à nobis autem imponuntur ad significandum obiecta eo modo, quo illa cognoscimus; si ergo modus

dus noster cognoscendi non est obiecti, prout in se; nomina sic illud significantia non significabunt illud prout est in se. Ex quo oritur, quod nomina, quibus Deum, & illius prædicata nominamus, significant illa, ut distincta, ut composita, & ut enuntiabilia; cum tamen ipsa prædicata non sint in se distincta, aut composita, sed una simplicissima actualitas; quam, quia ex creaturis concipimus, & iuxta proprium nostrum modum; non iuxta modum eius, sed iuxta modum creaturarum nominamus. Quam doctrinam pluries repetit D. Thomas suprà quæst. 13., eamque deducit ex D. Dionysio cap. 2. de Cœlesti Hyerarchia, & ex D. Augustino lib. 7. de Trinit. cap. 4. & super Psalm. 85. vers. 8. & ex D. Gregorio Nazianz. oratione de *Deitate*.

2. Collect ex 2. supp

Ex quo secundo infertur quod cum modus, quo Deus cognoscit se ipsum, & beati cognoscunt Deum, sit longè elevatus à nostro modo ipsum cognoscendi; non cognoscunt illum, aut eius prædicata, prout prædictis nominibus significantur, sed prout sunt in se. Quare id ipsum, quod nominibus illis, & propositionibus certis secundum fidem, ex parte rei significatæ significamus, hoc in Deo cognoscunt, sed non eo modo, quo à nobis significatur. Undè nec cognoscunt attributa, ut distincta, aut ut compositionem aliquam per modum enuntiationis formantia, sed per modum simplicis intelligentiæ, ad rem illam omnino indivisibilem, eorum cognitio terminatur: quod & expressè contraditur à D. Thoma 2. 2. quæst. 1. art. 2. ad 3.

3. Collect ex eod. ad idem.

Ex quo ulterius infertur, quod si id ipsum, quod nos his, & similibus propositionibus significamus, v. g. *essentia communicatur Filio, Paternitas non communicatur Filio*, vellet beatus, prout ab eo concipitur significare, non significaret his nominibus, neque per modum enuntiationis, quæ compositionem importat, sed simplici quoddam nomine entitatem ipsam Dei simplicissimam, & munia illa exercentem significante, licet nomine illo nullus viatorum posset in propria significatione uti, quia proprium modum significandi illius percipere non posset. Quæ doctrina etiam traditur à D. Thoma 1. contr. gent. cap. 31. ubi sic habet: *Si ipsam essentiam* (intellige Dei) *prout est possemus intelligere, & ei nomen proprium adaptare, uno tantum nomine eam exprimeremus: quod promittitur his, qui eum per essentiam videbunt Zachariæ ult.: in die illa erit Divinus unus, & nomen eius unum.* Et tale fortasse est nomen *Tetragrammaton*, quod *Iheova* communiter pronuntiari solebat, ut tenet Lyra *Exod. 6. vers.* 3. nec renuit D. Thomas suprà quæst. 13. art. 11. ad 1. ubi sic habet: *Hoc nomen Tetragrammaton est magis proprium nomen Dei, quam hoc nomen qui est, quod impositum est ad significandam ipsam Dei substantiam incommunicabilem, & (ut sic liceat loqui) singularem.* Undè communiter referunt Expositores, quod hoc nomen tantæ erat Religionis apud Hebræos, quod pro illius reverentia illud proferre non auderent, sed loco eius hoc nomen *Adonay* pronuntiabant, aliud ineffabile esse dicentes, & habentes tanquam nomen propriissimum Dei, ipsum, ut in se est, significans.

His ergo breviter pro difficultate arg. prænotatis, quia tangit materiam, quæ non semel Catholicorum mentem perturbare solet; respondetur neg. antecedens: ad eius probationem distinguenda est mai. intellectus intuens Deum non potest non affirmare de uno prædicato Divino, quod non affirmat, sed potius negat de alio; per modum *enuntiationis, compositionis*, aut nominibus, quibus nos res Divinas significamus neg. mai. per modum *simplicis intuitus*, quo omnia illa, in unica simplicissima entitate, & formalitate exerceri in-

14 Solv. iam in forma arg.

illo

tuetur concedo mai. & distinguendo min. concedenda est de primo modo, *affirmationis* aut *negationis*, neganda vero de secundo, & neg. est consequentia. Ad mai. probationem, eodem modo distinguendum est antecedens, prout illis nominibus, aut alijs nostrum modum compositivum concipiendi exprimentibus significatur neg. antecedens: simplici quoddam intuitu id ipsum, quod ex parte Dei est, cognoscentes, concedo antecedens, & neg. est consequentia.

Explic. arg. solutio.

Termini nanque harum propositionum *essentia communicatur*, *Paternitas non communicatur* habent significare prædicata Divina, ut inter se distincta per modum enuntiationis, & prædicata habentia contradictionis modum enuntiare: ab his autem modis, Deus ipse in se omnino immunis est: undè quando prout est in se à se ipso, vel à beatis cognoscitur, non cognoscitur, aut prout distinctionem, vel compositionem admittens, neque prout prædicata contradictoria, & opposita verificans, sed ut omnia in se simplicissimè habens, & sine ulla repugnantia simplicissimè continens. Neque huius est quærenda amplior explicatio, neque assignari potest: quia hoc pertinet privativè ad beatos, qui Deum prout est in se videntes, ipsum, prout est in se, & prout omnia illa verificat, nominare possunt; & in hoc Mysterij illius altitudo consistit, & supereminentia Dei suprà omnem creaturam, & excessus cognitionis illius, prout est in se, suprà omnem, quam de ipso ex effectibus habere possumus.

Arg. confirmationi sit satis.

Per quod constat ad idem arg. prout aprehensioni aplicatur; & ad eius confirmationes: quia omnium difficultas eo innititur, quia imaginatur, quod intellectus clare intuens Deum, ea quæ in ipso videt, sub illo enuntiationis, affirmationis, aut negationis modo, quo à nobis cognoscuntur, & significantur, videt; cum tamen res aliter se habeat: omnia enim illa, unico, simplicissimoque intuitu, & prout in se sunt, sine compositione, aut oppositione videt: undè non est necesse, quod videat illa, vel ut distincta, vel ut contradictionem vereficantia.

15 Inst. quæd. & eius dilu.

Sed dices: licet beatus non videat *essentiam communicari*, & *Paternitatem non communicari* prout his vocibus significatur, videt tamen id, quod ex parte rei significatæ his vocibus correspondet; at ex parte rei significatæ enuntiantur prædicata contradictoria: ergo videt ista de Deo verificari; sed ista verificari nequeunt, non suppositа aliqua distinctione ex parte eorum, de quibus dicuntur: ergo. Respondetur ex dictis, quod *communicari*, & *non communicari*, solum important contradictionem prout his vocibus significantur; non prout ex parte rei è Deo in se conveniunt. Undè si id ipsum à beatis significaretur, non significaretur vocibus contradicentibus: immo nec pluribus vocibus, sed una tantum id ipsum, quod ex parte rei convenit, & modo, quo convenit, qui est sine repugnantia, significante.

16 2. Arg. & ei confirmat.

Secundò objicies Deus habet scientiam à priori, non solum creaturarum, sed etiam suorum attributorum (ut fert communior Thomistarum sententia): ergo cognoscit essentiam suam secundum quod est prima radix attributorum, & unum attributum, ut est proxima alterius ratio, intellectus scilicet & voluntatis: ergo cognoscit essentiam, ut ab attributis distinctam, & unum attributum ut distinctum ab alio. Confirmatur primò. Essentia Divina est in mente Dei, secundum quod constituit pluralitatem idearum, ut infrà quæst. 15. art. 2. docet D. Thomas: ergo est in mente Dei, prout per diversos respectus rationis distincta; ut sic enim pluralitatem idearum constituit: ergo cognoscitur à Deo, ut per rationem distincta.

Con-

2. & 3. confirm. Confirmatur secundò. Quia Deus cognoscit nos distinguere per rationem ipsas Divinas perfectiones: ergo ipsam distinctionem factam per intellectum nostrum cognoscit: ergo non potest non aprehendere ut distincta extrema illa inter quæ distinctio illa versatur. Patet hæc consequentia: nam munus proprium distinctionis est extrema, inter quæ versatur, distinguere: si ergo aprehendit, & cognoscit distinctionem, quam nos inter Divinas perfectiones formamus, non potest non aprehendere Divinas perfectiones, ut per rationem distinctas. Confirmatur tertiò. Quia licet aliquibus appareat inconveniens quod intellectus Divinus formet entia rationis, alijs autem non apparet, sed probabile iudicatur inter Thomistas; quod si hoc non admittitur, saltem nulla est ratio, cur beatis denegetur: sic ergo poterunt beati distinctionem rationis inter Divina prædicata formare, & ea, quamvis in se una simplicissima entitas, ut per rationem distincta cognoscere.

17 2. Arg. diruitur. Ad arg. respondetur admisso antecedenti, distinguendo consequens: quod est prima radix *eminenter* aut *virtualiter per ordinem ad intellectum creatum inter Divina prædicata distinguentem* concedo consequentiam: *formaliter, & per ordinem ad proprium intellectum* nego consequentiam; licet enim Deus actu essentiam suam ab attributis non distinguat, nec unum attributum ab alio; videt tamen in essentia sua eminentialem, virtualemque distinctionem, per æquivalentiam ad res creatas distinctas, ratione cuius præstat intellectui creato fundamentum, ut eam ab attributis distinguat, & unum attributum ab alio; quod sufficere existimant AA. talis sententiæ, ut scientiam Deo à priori suorum attributorum attribuant.

Dissolvitur 1. cõfirm. Ad primam confirmationem pariter dicatur, quod multiplicitas idearum non consistit in distinctione aliqua formali reperta in Divina essentia, sed consistit in eo, quod essentia Divina existens in se indivisibilis, propter sui eminentiam, est diversimode imitabilis à creaturis; & prout sic à Deo cognoscitur: per hoc enim ponitur absoluta denominatio plurium idearum, & fundamentum proximum, ut intellectus creatus eam per diversos respectus referat ad creaturas.

Dissolv. 2. Ad secundam dicatur, Deum cognoscere, quod intellectus noster, qui pro hoc statu ipsum aliter ac est in se cognoscit, distinguit inter eius prædicata, præcisionemque facit; ac proinde cognoscit, quod eius prædicata cognoscuntur ut distincta; & præcisa ab intellectu, Deum aliter ac est in se cognoscente: at sicut ipse, non cognoscit ea, aliter ac sunt in se; neque ea cognoscit ut distincta, aut præcisa per ordinem ad propriam cognitionem. Sicut licet cognoscat ea coniecturaliter, & erronee cognosci ab aliquo intellectu creato, quia ea aliter ac sunt in se cognoscit; ipse tamen, non potest ea aut erronee, aut coniecturaliter cognoscere.

Dissolv. ult. confirm. Ad ultimam dicatur, non esse probabile, quod Deus potest formare ea entia rationis, quæ consequuntur ad cognitionem rei aliter ac est in se, nam eius cognitio, est essentialiter conformis obiecto; licet probabiliter admitti possit Deum posse formare entia rationis, quæ ad cognitionem rei prout est in se consequuntur. Prioris generis est distinctio inter Divina prædicata: quia hæc formari non potest nisi per cognitionem, qua Divina prædicata, ut inter se distincta (cum non sint) cognoscantur. Posterioris autem existimantur ab aliquibus respectus ideales; quia iudicant eo præcisse consequi, quod natura Divina ut diversimodè immitabilis cognoscatur: in quo cognitionis modo nulla cum obiecto cognito reperitur disconformitas. An autem hoc verum sit, ad illos AA. expectat. Idemque dicen-

cendum existimo de intellectu beati prout ad Deum clare visum terminatur : nam prout sic etiam est essentialiter conformis obiecto.

§. III.

SECUNDA CONCLUSIO statuitur.

IMPLICAT ADHUC DE potentia absolutâ unum prædicatum Divinum alijs non visis videri.

Prob. 1. conclusio ex Script. & pp.

PRobatur 1. conclusio ex illo Christi Domini Ioan. 14. *Philippe qui videt me, videt & Patrem* : cuius rationem statim subiungit dicens, *non credis quia ego in Patre, & Pater in me est* ? Ac si dicat : ego in Patre, & Pater in me est, quia sumus idem, in una numero natura : ergo qui videt me, videt, & Patrem. In quo sensu dictum testimonium interpretantur SS.PP. Nazianzenus, Hilarius, Cyrillus loc. præallegato, & D. Aug. super Psalm. 84. & tract. 7. in Ioan. & lib. 1. de Trinit. cap. 8. ubi hæc habet verba : *Sivè ergo audiamus ostende nobis Filium, sivè audiamus ostende nobis Patrem, tantundem valet : quia neuter sine altero potest ostendi.* Ex quibus manifestè colligitur quod quacumque formalitate Divina visa, necesse est, quod omnes aliæ videantur; quia eadem identitate gaudent. Quapropter eandem sententiam docet expresse D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 8. & 3. part. quæst. 3. art. 3.

19 1. Ratio pro conclusione, & eius explic.

Prima autem ratio huius conclusionis deducitur ex adducta authoritate, & sic formatur. Visio alicuius obiecti terminatur ad illud prout est in se ; sed implicat aliquod prædicatum Divinum videri prout est in se, quin omnia prædicata Divina videantur : ergo. Mai. quo ad visionem beatam constat ex verbis Ioan. supra adductis *videbimus eum sicuti est* : & quo ad cuiuscumque alterius obiecti visionem, & intuitionem constat etiam; tum unanimi conceptione. Tum quia obiecti intuitio, non habetur specie connotativa, sed propria eiusdem, illud prout in se repræsentante. Min. autem probatur primò. Implicat videri unum prædicatum Divinum prout est in se, quin prout est in se videnti appareat ; sed prout in se est idem cum reliquis prædicatis Divinis : ergo implicat videri prout in se, quin videatur prout est idem, cum reliquis prædicatis Divinis. Tum sic; sed si videtur, prout est idem cum reliquis prædicatis Divinis, reliqua Divina prædicata, non possunt non videri : ergo. Explicatur hoc. Si apparet menti videntis Deum unum prædicatum Divinum, & non apparet aliud, illud, quod apparet, apparet ut ab alio distinctum; sed unum prædicatum Divinum apparere ut distinctum ab alio, est non apparere prout est in se, sed aliter ac in se est : nam in se unum ab alio est indistinctum : ergo si respectu videntis debet apparere prout est in se, debent omnia apparere, & non unum sine alio.

2. Prob. min. princip.

Secundo probatur eadem min. Implicat quod videatur unum prædicatum Divinum prout est in se, quin videatur ut actus purus ; sed implicat quod videatur ut actus purus, quin videantur omnia alia prædicata Divina : ergo. Mai. est certa : nam ratio actus puri, sicut & entis infiniti, est de conceptu essentiali cuiuscumque prædicati Divini, & in illo transcendenter formaliter inclusi. Min. autem probatur. Ratio actus puri, in eo consistit, quod omnia, quorum est capax, actu formaliter per summam identitatem habeat, & quod ad nihil comparetur in potentia ; sed si posset unum sine alio videri, illud quod videretur, non videretur, ut actu in se formaliter habens aliud, sed in potentia ad illud : ergo.

20 Occursus ration.

Dices huic rationi : de ratione visionis esse quod terminetur ad obiectum prout est in se, sed non adæquatè, sed vel adæquatè, vel inadæquatè ; quod est idem

ac

ac dicere, quod de ratione visionis est, quod id quod videt conveniat obiecto prout est in se; sed non est de ratione eius quod omne, quod convenit obiecto prout est in se, per visionem videatur.

Recluditur tripliciter.

Sed contra primò. Nam de ratione cognitionis attingentis obiectum prout est in se non solum est quod id ipsum, quod cognoscit, conveniat obiecto in se, sed etiam quod cognoscatur eo modo, quo convenit illi in se: alias cognitio Omnipotentiæ, aut Trinitatis per Fidem, esset cognitio Dei prout est in se: cum id, quod per istas cognitiones cognoscitur Deo in se conveniat; sed modus, quo convenit Deo in se quodcumque prædicatum Divinum, est per summam identitatem, cum omnibus alijs, & per actualem illorum inclusionem: ergo cum prout sic non possit cognosci, quin omnia alia cognoscantur; nullum prædicatum Divinum potest prout est in se cognosci, quin reliqua cognoscantur. Secundò. Quia dum aliquod prædicatum est in se indivisibile, si prout est in se videtur, non inadæquatè, sed adæquatè videtur: indivisibile enim, aut nihil, aut totum attingitur; sed natura Divina, intellectus, & voluntas, & omnia alia prædicata absoluta, & absoluta cum relativis, faciunt unum prædicatum tantum indivisibile in se: ergo si prout sic in se videtur, non inadæquatè, sed adæquatè videtur. Tertiò. Nam nullum prædicatum Divinum, licet ex nostro modo concipiendi, & significandi, sit distinctum ab alio; in se tamen, tàm materialiter, quàm formaliter, est summè idem cum illo; quod & ratione actus puri convincitur. Itaque iustitia Divina, licet à nobis viatoribus concipiatur ut distincta à misericordia, & prout sic significetur; in se tamen, & obiectivè nullatenus est distincta, sed omnino eadem: neque oppositum decet summam Dei simplicitatem, & rationem actus puri: ergo dum Divina iustitia, ut est in se intuetur, non solum videtur iustitia, sed misericordia, & reliquę perfectiones Divinæ; ac proinde non potest inadæquatè videri, sed necessario debet videri adæquatè.

21 2. Ratio conclusionis.

Ratio hæc in veris, communibusque principijs convincere videtur; quod nobis sufficeret. Sed quia Scotus longe ab eis, distinctionem realem formalem inter prædicata Divina propugnat; restat adhuc, ea suppositа, ulterius conclusionem probare, ut illius veritas manifestatior reddatur. Sit ergo pro illa secunda ratio. Implicat aliquod prædicatum Divinum videri, quin ratio entis Divini videatur; sed implicat rationem entis Divini videri, quin omnia alia prædicata Divina videantur: ergo implicat aliquod prædicatum Divinum videri, quin omnia videantur. Consequentia est evidens; mai. & min. sunt probandæ, & prius probatur mai. Tum generali ratione: quia sicut ratio entis, ita est obiectum proprium nostri intellectus, quod in nulla re ab eo cognita potest ignorari, ita ratio entis Divini est obiectum proportionatum luminis gloriæ, quod proinde in nullo Divino prædicato cognito, potest non percipere: tum quia iuxtam Scotum, ut unum prædicatum Divinum sine alio cognosci possit, necessaria est distinctio ex natura rei inter illa prædicata; sed nullum prædicatum Divinum distinguitur realiter formaliter à Divina entitate: alias hæc distinctio non solum esset formalis, sed etiam entitativa saltem inadæquatè; cum versaretur inter entitatem, & formalitatem: ergo nullum prædicatum Divinum potest intuitivè cognosci, non cognita intuitivè Divina entitate.

Prob. minor primo assupta.

Min. autem probatur. Tum generali ratione: quia de ratione entitatis Divinę est quod sit simpliciter infinita, & actus purus in omni genere perfectionis; sed simpliciter infinitum per modum actus puri

pari in omni genere perfectionis videri nequit, quin videatur omnis perfectio, ex qua formaliter coalescit: ergo nequit Divina entitas videri, quin omnis Divina perfectio videatur. Tum: quia sicut nulla formalitas Divina, aut omnes simul, à Divina entitate realiter formaliter distinguntur, ne distinctio plusquam formalis sit; ita nec ipsa Divina entitas potest ab eis realiter formaliter distingui; tum propter eandem rationem: tum quia distinctio correlationem importat: si ergo necessaria est distinctio ex natura rei inter illas formalitates, quarum una sine alia videri potest, non poterit Divina entitas videri omnibus prædicatis Divinis non visis.

Evasio rat.

Nec refert si dicas, non posse unum prædicatum Divinum videri, v. g. misericordia, quin entitas Divina, prout in misericordia inclusa, & ab ea indistincta videatur; benè verò quin videatur prout inclusa in iustitia, & prout ab ea indistincta: sicut non potest cognosci substantia, quin ratio entis in ea inclusa, & ab ea indistincta cognoscatur; benè vero quin ratio entis prout inclusa in accidenti, & prout ab eo indistincta.

Concluditur evasio

Contra enim est. Quia unum prædicatum non potest videri alio non viso, nisi ab illo distinguatur distinctione ex natura rei, ut fatetur Scotus; sed Divina entitas, prout inclusa, & identificata cum Divina misericordia, non est realiter formaliter distincta à Divina entitate, prout identificata, & inclusa in Divina iustitia, ut ipsi tenentur fateri: alias daretur inter Divina attributa non solum distinctio formalis, sed etiam entitativa; cum versaretur inter ens, & ens: ergo non potest videri Divina entitas, ut inclusa in Divina misericordia, quin videatur, ut in Divina iustitia inclusa; ac proinde quin Divina iustitia videatur.

Disparitas ad simile Adversi.

Per quod patet ad exemplum in favorem solutionis adductum. Ratio enim entis, quæ includitur, & identificatur cum substantia, non includitur, & identificatur cum accidenti, sed potius ab eo realiter distinguitur: quare licet sit necesse, quod qui cognoscit accidens, cognoscat rationem entis in eo inclusam, & cum eo identificatam; non tamen est necesse, quod cognoscat rationem entis in accidenti inclusam, & cum illo identificatam. Quod secus accidit in Divina entitate: cum sit eadem omnino indivisibilis, quæ cum Divina misericordia, iustitia, & reliquis prædicatis Divinis identificatur, & in eis formaliter includitur.

22

3. Rat. pro conclusione.

Probatur tertiò eadem conclusio. Eadem omnino visibilitas est essentiæ Divinæ, attributorum, & personarum sine ulla distinctione, sivè reali formali, sivè virtuali: ergo implicat videri aliquod prædicatum Divinum reliquis non visis. Consequentia est bona: tum iuxta Scotum ex dictis: tum quia ideo iuxta omnes Theologos repugnat quod una Persona Divina operetur ad extra reliquis non operantibus, quia virtus operandi ad extra est omnino eadem in omnibus Divinis Personis. Et pariter ideo repugnat quod aliquod attributum Divinum alicui Divinæ Personæ communicetur, reliquis absolutis, & essentia non communicatis, quia communicabilitas in omnibus illis est omnino eadem: & è converso, ideo una Divina Persona, potest terminare humanitatem, reliquis non terminantibus, quia ratio terminandi non est in illis eadem, sed distincta: si ergo visibilitas est omnino eadem in omnibus prædicatis Divinis; implicat unum, reliquis non visis, videri.

1. Antecedens prob. dupliciter

Antecedens autem probatur. Tum quia visibilitas convenit cuicumque prædicato Divino, sicut & creato, ratione entitatis, aut veritatis: visibile namque est formaliter intelligibile, intelligibile autem, *ens*, aut *verum*; sed eadem omnino est absque ulla distinctione, sivè formali, sivè virtuali ratio entis, ut

ve-

veri in omnibus Divinis prædicatis : ergo. Tum , quia visibilitas, non est prædicatum relativum , ut constat , sed absolutum ; sed in Deo nullum prædicatum absolutum multiplicatur , sive formaliter ex natura rei , sive virtualiter ; eadem enim est omnino essentia , omnipotentia, voluntas , aut intellectus : ergo & visibilitas.

23 Resp. Adverſ. Dices : visibilitatem in Deo esse quidem prædicatum absolutum; commune tamen , & transcendens omnia prædicata Divina. Licet autem prædicata absoluta Dei non transcendentia , qualia sunt essentia, omnipotentia, æternitas,intellectus, & cætera nullo distinctionis genere multiplicentur ; benè tamen prædicata transcendentia : quare infinitas omnipotentiæ , quia est prædicatum transcendens , eo genere distinctionis distinguitur ab infinitate essentię , quo omnipotentia ab essentia distinguitur.

Impugnatur ſolut. Sed hæc solutio sustineri nequit : ex ea namque sequitur primò , quod etiam entitas Divina , & Divina veritas multiplicentur;quod nec Scotus audebit concedere. Et merito : nam si entitas Divina in Divinis prædicatis multiplicaretur, ea non solum formaliter , sed entitativè multiplicaretur : distinctio enim quæ inter entitatem , & entitatem versatur entitativa est in principijs Scoti , sicut distinctio quæ inter formalitatem , & formalitatem versatur formalis ab eo dicitur. Sequela autem probatur tum ex dictis : quia visibile , & intelligibile coincidunt formaliter cum ratione entis , & veri. Tum quia sicut ratio visibilis , & intelligibilis est prædicatum omnes Divinas perfectiones transcendens , ita & ratio entis , & veri : si ergo , quia ratio visibilis transcendit , multiplicatur , & distinguitur in prædicatis Divinis; ad eorum distinctionem pariter , & ratio entis , & veri debent multiplicari : & eadem prorsus ratione debent etiam multiplicare infinitatem , æternitatem , immensitatem , &c.

Impugn. 2. Secundò. Quia inde etiam sequeretur quod essentia , & attributa , etiam multiplicarentur in tribus Divinis Personis ; nam etiam sunt prædicata illis communia , non per compositionem , sed per identitatem , & transcendentiam. Ex quo ulterius inferretur ea multiplicari , non solum multiplicatione , & distinctione formali , sed & reali entitativa : nam cum hoc genere distinctionis tres Divinæ Personæ ad invicem distinguantur ; si prædicata , quæ illas transcendunt, ad earum multiplicationem multiplicarentur, & eo genere distinctionis essent distincta ; non solum realiter formaliter , sed realiter entitativè distinguerentur , & multiplicarentur ; quod apertè hæreticum est , & Mysterium Sanctissimæ Trinitatis destruens. Dicendum ergo est quod nullum prædicatum Divinum absolutum, quantumvis transcendens , in Deo multiplicatur : ac proinde quod neque infinitas , neque visibilitas ; quod est præcipuum assumptum.

24 4. Conclusionis ratio. Probatur quartò eadem conclusio. Implicat Deum intuitivè prout est in se videri , quin quidditativè videatur ; sed implicat quidditativè videri , quin omnia illius prædicata videantur : ergo. Mai. & min. sunt probandæ , & prius probatur mai. Quia cognitioni quidditativè solum opponitur , aut cognitio connotativa, aut cognitio quo ad *an est* ; sed implicat intuitio Dei , quæ sit solum aut connotativa , aut quo ad *an est*: ergo. Min.quo ad 1. partem probatur ; quia cognitio connotativa attingit obiectum non prout est in se , sed ad modum alterius; non per speciem propriam , sed alienam : cognitio autem intuitiva Dei , ipsum prout est in se attingit , & per speciem propriam , sive creatam , sive increatam. Quo ad secundam autem partem etiam probatur min. Quia cognitio quo ad *an est* solum potest contingere in rebus illis , quibus existentia est prædicatum accidentale ; non autem

in illis, in quibus est essentiale, & de illorum quidditate, qualiter Deo convenit, ut probatur à D. Thoma suprà quæst.3. art.4. Min. autem principalis probatur. Visio quidditativa alicuius obiecti est visio omnium prædicatorum essentialium illius: tum quia ut dicitur 4. *Phys.* Cognitio quidditativa alicuius obiecti est sufficiens ratio omnium eius proprietatum: tum quia eo dicitur quidditativa, quia quidditatem illius videt, & cognoscit; quidditates autem rerum sunt sicut numeri, quibus si aliquid superaddatur, aut auferatur solvuntur; sed omnia prædicata formalia Dei pertinent ad eius quidditatem, & sunt ei essentialia: ergo implicat Deum quidditativè videri, quin omnia illius prædicata formalia videantur.

Præcavetur Adverf. effug.

Cui rationi adaptari non potest solutio communis, qua hæc sententia se munit de visione adæquata, vel inadæquata; quia hoc ipso quod visio non ad omnia prædicata essentialia alicuius obiecti terminetur, non potest esse quidditativa illius: sicut cognitio, qua non cognoscitur rationale, sed tantum animal, poterit quidem esse quidditativa animalis, sed non hominis: quia hominis essentia est non solum animal, sed etiam rationale. Respectu autem Dei, propter summam simplicitatem, & rationem actus puri, omnia eius prædicata sunt essentialia, & unum de essentia alterius: quare nullum poterit videri quidditativè, quin omnia videantur.

25 Ultima conclusionis prob.

Tandem probatur conclusio. Quia una Persona Divina non potest cognosci sine alia: opponuntur enim & distinguntur relativè; relativa autem sunt simul natura, & cognitione; neque aliqua Persona, sine omnibus absolutis: ea enim tanquam prædicata essentialia constitutiva dicit; nec pariter aliquod absolutum sine Personis: de ratione enim essentiali illius est quod ita sit unum, quod tribus Personis sit commune: ac tandem neque unum absolutum sine alio videri potest; quod sufficienter iam est probatum ex summa cuiuscumque simplicitate, & actualitate: nullum ergo prædicatum Divinum sine omnibus visis potest videri.

§. IV.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

26 1 Obiect. contra 2. conclusionem.

COntra præcedentem conclusionem obijcies primò. Quamvis omnia prædicata absoluta Dei inter se, & cum relativis identificentur; stat, quod visio, quæ terminatur ad illa prout sunt in se, unum videat, altero non viso: ruit ergo præcipuum nostrum fundamentum. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Licet ratio coloris, & albedinis identificentur, stat: quod aliquis videat colorem, albedine non visa: ut cum quis de aliquo à longè viso certificatur esse coloratum; nescit tamen quod sit album: pariter & videtur in albedine ratio coloris, ratione qualitatis, quæ cum colore identificatur, non visa. Pariter & videt rationem animalis cum rationalitate identificatam, rationalitate etiam non visa, ut cum etiam à longè videtur, & certificatur esse animal, non autem rationale. Et Angelus videt in homine potentiam naturalem ab obedientiali indistinctam, obedientiali non visa: potentia obedientialis enim videri non potest nisi per ordinem ad actum; actus autem, cum sit supernaturalis, cognitionem naturalem Angeli excedit. Et tandem: quia quilibet homo potest intuitivè cognosci, non cognito respectu transcendentali dependentiæ, quam dicit ad Deum; & tamen respectus ille est homini essentialis, & cum eo identificatus: ergo.

Confirmatur. Quia potest unum prædicatum Divinum sicuti est in se communicari realiter, altero non communicato: multo ergo magis videri, altero non viso. Confirm.

Pa-

Patet consequentia: quia visio magis præcisiva est, magisque extrinseca obiecto viso, quam realis communicatio. Antecedens autem probatur. Tum in essentia Patris, quæ realiter communicatur Filio, Paternitate non communicata. Tum in subsistentia verbi, quæ realiter communicatur humanitati, subsistentijs Patris, & Spiritus Sancti non communicatis. Et tandem in essentia Divina, quæ prout est in se mentibus beatorum per modum speciei impressæ communicatur, attributis & relationibus non communicatis: ergo.

27 Ad arg. respondetur neg. antecedens: ad eius probationem concesso antecedenti neg. est consequentia. Et disparitas sumitur: tum ex parte rei visivæ: tum ex parte medij visionis. Ex parte rei visæ: quia licet in rebus creatis ratio generica, specifica, & individualis, phisicè identificentur; distinguntur tamen metaphisicè: datur enim inter illas compositio metaphisica, neque unum prædicatum actu continet aliud, sed solum in potentia: ex quo oritur, quod potest unum ex his prædicatis repræsentari prout est in se metaphisicè, altero non repræsentato; ac proinde quod potest unum videri altero non viso: repræsentatio enim speciei, & objecti visio, non solum consequuntur ad rem prout est in se phisicè, sed etiam metaphisicè. At prædicata Divina non solum sunt idem interse phisicè, sed & metaphisicè: neque enim in Deo compositio aliqua metaphisica reperitur, ut cum D. Thoma 1. part. quæst. 3. artic. 5. tenent communiter Theologi. Quare unum prædicatum Divinum, non comparatur, ut in potentia, sivè phisica, sivè metaphisica in ordine ad aliud, sed per modum actus puri omnia alia actualiter includentis: ex quo etiam consequitur, quod nullum eorum potest prout est in se, sivè phisicè, sivè metaphisicè repræsentari, aut cognosci, quin & reliqua repræsententur, & cognoscantur.

1 Argum solut.

Sed contra instabis primò. Quia prædicata transcendentia non distinguntur metaphisicè ab inferioribus, quæ transcendunt, neque cum eis aliquam compositionem metaphisicam faciunt; & tamen possunt prout in se intuitive videris quin inferiora videantur: ut ratio entis, non visa ratione substantiæ, aut viventis: ergo. Pariter etiam ratio potentiæ obedientialis non metaphisicè à potentia naturali distinguitur, & tamen potentia naturalis sine obedientiali intuitivè cognoscitur: ergo. 28 Inst. 1

Secundò. Quia licet distinctio metaphisica in rebus creatis reperta sit sufficiens ratio, ut per intellectum possit unum, vel intuitive cognosci, altero non cognito, non tamen videtur sufficiens, ut per sensum unum percipiatur, altero non percepto: gradus enim metaphisici, ad intellectum, qui essentias rerum penetrat, & non ad sensum, pertinent: cum ergo non solus intellectus, sed etiam sensus, possit percipere rationem coloris, albedine cum eo identificata non percepta; non ex illa ratione provenire potest; sed alia assignanda est. Inst. 2

Tertiò. Qua saltem disparitas assignata in principijs Scoti, quæ admisimus, stare non potest: apud ipsum namque attributa Divina realiter formaliter distinguntur, & unum non est de conceptu metaphisico alterius: ergo. Et tandem in omnium sententia desimultate cognitionis relationum nihil disparitas convincit; istæ enim secundum fidem non solum metaphisicè, sed & phisicè distinguntur: ergo. Instab. 3. & 4.

29 Ad primam respondetur, quod compositio quæ versatur inter ens creatum, & quodlibet aliud prædicatum transcendens cum suis inferioribus, est etiam compositio metaphisica, non penes excludens, & exclusum, sed penes implicitum, & explicitum: aliter ens creatum esset actus purus, utpotè metaphisicam etiam potentialitatem excludens; distinguitur ergo ens Satisfit 1. inst.

creatum à suis inferioribus, non solum dialecticè, sed etiam logicè distinctione penes implicitum, & explicitum; & hoc distinctionis genere, potest prout est in se cognosci, inferioribus non cognitis. At prædicata Divina neque hoc distinctionis genere distinguntur: sed propter rationem actus puri unum est omnino aliud, & solum dialecticè distinguntur per ordinem ad intellectum creatum illa aliter ac sunt in se concipiente, & prout sic nominante,

Ad id quod additur fit satis.

Ad id, quod tangitur de potentia obedientiali, vel dicatur, sicut plures dicunt, hoc posse accidere, quia licet non distinguantur; important tamen intelligibilitates diversi ordinis, naturalis, videlicet, & supernaturalis: vel melius ex dictis Disp. 1. Dub. 1. quod potentia obedientialis non dicit aliquid substantialiter, aut specificè distinctum à potentia naturali; sed eandem substantiam, & speciem, cum connotatione tamen ad agens, secundum quod est potens operari circa illam aliquid extra illius speciem: ut lumen gloriæ ad videndum Deum. Quare dum dicitur quod potentia obedientiali non cognita, potentia naturalis cognoscitur; non est sensus, quod potentia obedientialis secundum id, quod dicit de substantia, aut specie non cognoscatur, sed quod non cognoscitur ipsa, prout connotat supernaturale agens, aut supernaturale donum, ad quod elevatur: ad quod sufficit donum illud, aut agens, non cognosci.

30 2. Inst. fit satis.

Ad secundam dicatur, quod cum huiusmodi distinctio metaphisica non solum reperiatur inter quidditates, quæ sunt obiectum intellectus, sed etiam inter accidentia sensibilia, quæ sunt obiectum sensus: neque enim solum animal à rationali metaphisicè distinguitur, sed etiam coloratum ab albo; est in causa, ut etiam sensus, possit rationem genericam percipere, differentiali non percepta. Ex quo non sequitur quod sensus sit prius præcisivus, aut quod aliquam distinctionem rationis formet: quia hoc non accidit, quia species utrumque repræsentet, & unum percipiat, altero non percepto; sed quia species, qua ad percipiendum fœcundatur, ratione distantiæ, vel perturbationis medij pervenit ad sensum ut repræsentans solum rationem colorati, non autem rationem albi: vel licet utrumque repræsentet, unum tamen sub tanta remissione, quod non sit aptum ad movendum sensum; quod insufficiens est ad propriam præcisionem, aut ad formationem entis rationis.

31 Satis fit 3. iuxta viam triplicem.

Ad tertiam dicatur primò, sufficere nobis in veris communibusque principijs arg. solvere. Secundò, quod principia Scoti sibi non coherent, dum negat cum cæteris Theologis compositionem metaphisicam in Deo, & intendit introducere distinctionem illam formalem ex natura rei: ea enim ratione, qua aliqua distinguntur, & interse uniuntur, compositionem faciunt. Vel tertiò, adhuc distinctione admissa, dicatur, quod ut solutio nostra persistat, sufficit eam distinctionem non dari inter illa prædicata in ratione entis Divini: hoc enim est obiectum visionis Dei, & proprium intelligibile omnibus Divinis prædicatis commune.

32 Satis fit 4

Ex quo ad quartam dicatur: quod licet relationes Divinæ ad invicem realiter distinguantur, non distinguntur in esse visibilis, sicut neque in esse entis. Visibile namque, sicut ens, aut verum, non dicuntur relativè in Deo. Immo quamvis distinguantur; semper tamen urget alia ratio, videlicet, quod sunt simul natura, & cognitione ut dicitur tract. de *ad aliquid*.

33 1. Confirm. solut.

Confirmatio autem num. 26. proposita, cui valde fidunt, Scotistæ, multum probat: probat enim non solum de facto videri unum prædicatum Divinum sine alio, sed etiam sic necessario accidere; non enim

enim ſolum de facto, eſſentia Patris communicatur Filio, & non Paternitas, ſed ita neceſſario, quod oppoſitum non poſsit contingere: ſi ergo conſequentia tenet, non ſolum de facto, ſed & neceſſario videbitur eſſentia Patris, Paternitate non viſa: magis enim præciſiva eſt viſio, magiſque extrinſeca, quam communicatio: neceſſe ergo eſt, quod ſui arg. inefficaciam cognoſcant.

Directior inſt. confirmat. Undè ad confirm., omiſſa ſolutione, quæ ex dictis concluſione præcedenti in ſolutione ad primum deduci poteſt, quia pro præſenti minimè neceſſaria, reſpondetur conceſſo antecedenti neg. conſequentiam propter duplex diſcrimen: primum; quia hoc prædicatum *communicari ad intra* convenit abſolutis, prout differunt à relativis; & hoc prædicatum *non communicari* convenit relativis prout differunt ab abſolutis; ad extra vero hoc prædicatum *communicari* convenit relationi Filij prout ab alijs relativis, & abſolutis diſtinguitur; hoc autem prædicatum *non communicari*, convenit alijs abſolutis, & relativis, prout à filiatione diſtinguntur, & huius non eſt aſsignanda ratio: quia in primo conſiſtit Trinitatis Myſterium, in eo, ſcilicet, quod una indiviſibiliſque entitas, prout dicit abſolutum, communicetur; & prout dicit relativum, non communicetur: in ſecundo autem conſiſtit Myſterium Incarnationis, quod, ſcilicet, eadem pariter indiviſibilis entitas, quæ in ſe eſt eſſentia, Paternitas, ſpiratio, & filiatio, ſolum ſub conceptu filiationis communicetur immediatè humanitati: at hoc prædicatum viſibile, non eſt prædicatum relativi, prout diſtinguitur ab abſoluto, aut è converſo, neque unius abſoluti, aut relativi, prout diſtinguitur ab alio; neque hoc fides docet, aut aliqua authoritas, ſed oppoſitum potius ratione convincitur: cum ſit prædicatum conſequtum ad rationem entis, aut veri Divini; quod ſine ulla multiplicatione indiviſibiliter omnia Divina tranſcendit: quapropter implicat, quod de uno prædicato Divino verificetur, & non dereliquis.

Solum contra hoc obſtare videtur id, quod additur de natura Divina; quod etiam prout eſt in ſe gerit munus ſpeciei impreſſæ; & non attributa, aut relationes, Et idem dici poteſt de munere conſtituendi Deum metaphiſicè. Sed ad hoc, iuxta dicta, facile etiam reſpondetur, quod munia iſta conveniunt naturæ, non ratione alicuius prædicati omnibus Divinis communis, ſed prout in ordine ad noſtrum modum concipiendi fundat eſſe primordialem conceptum Dei, ratione cuius à cæteris prædicatis Divinis diſtinguitur. Ratio autem viſibilis fundatur ſuprà rationem entis, & veri, quæ indiviſibiliter omnia Divina tranſcendit. *Addition. inſt. ſolutio.*

Sed adhuc contra ſolutionem inſtabis primò. Eſſentia Divina poteſt ſicuti eſt in ſe videri, ſicut poteſt ſicuti eſt in ſe communicari; ſed poteſt ſicut eſt in ſe communicari, non communicata Paternitate: ergo & poteſt ſicuti eſt in ſe videri Paternitate non viſa. Mai. probatur. Nam viſio ad omne ens, & ad omnem modum, & formalitatem eius poteſt terminari: ergo. Secundò. Quia non minus exiſtentia Divina eſt prædicatum abſolutum, & tranſcendens, quam *ens Divinum*, *verum*, aut *viſibile*, ſed primò non obſtante, poteſt exiſtentia Divina, prout eſt propria Filij, communicari humanitati, non communicata, prout eſt propria Patris, aut Spiritus Sanctis ergo, & poteſt videri, *ens*, aut *verum Divinum*, prout eſt proprium unius perſonæ, altera non viſa. 34 *Duplex inſt. contra doctrinam.*

Ad primam diſt. eſt mai. ly *ſicuti eſt in ſe*, indicante conformitatem viſionis cum re viſa concedo mai. conformitatem modi communicationis, cum modo viſionis neg. mai. & conceſſa min. neg. conſequentia. Primum enim ſig- 35 *Solutio inſt.*

significat videri ex parte obiecti essentiam communicari, & Paternitatem non communicari; quod revera per visionem videtur. Secundum autem significat essentiam communicatam videri, & Paternitatem, quæ non communicatur, non videri; quod est falsum, & impossibile: utrumque ergo videtur, sed essentia, ut communicata; & Paternitas, ut non communicata.

36 Sol. 2. assignat disparitatem exemplis.

Ad secundam concessa mai. & min. neg. est consequentia. Nam hoc prædicatum *non communicari* ad extra potest convenire, & de facto convenit absoluto existentiæ, scilicet, ratione relativi: quare solum ut per relativum modificata communicatur ad extra: esse autem *ens verum*, aut *visibile*, non convenit absoluto, ratione relativi, sed potius è converso relativo ratione absoluti. Quare implicat quod sit aliquod prædicatum Divinum visibile, nisi visibilitate omnibus formaliter eadem; & idem est de ente, & vero. Itaque quando unum prædicatum, uni ratione alterius convenit, reducitur ad modum illius, ratione cuius convenit: existere autem convenit humanitati, ratione relativi: quare iuxta modum, & appropriationem relativi illi convenit; esse autem visibile, convenit relativis, ratione entis, aut veri quæ sunt prædicata absoluta; quare relativorum visibilitas ad commune, & absolutum reducitur.

37 Amplior disparit.

Secundum discrimen redditur ex eo quod quando aliquod prædicatum communicatur alicui per modum formæ, licet sit indivisibile; si tamen in se eminenter continet plures effectus, potest non secundum omnes, sed secundum cuius subiectum est capax, communicari. Sicut gratia Christo Domino, non præstat esse Filium adoptivum, neque si lapidi uniretur illum sanctificaret: quia licet ipsa in se formaliter effectus istos contineat; ex incapacitate subiecti impeditur, ne illos præstet. Quare id, quod præstat, est id quod secundum se continet; non tamen omne, quod secundum se est, debet præstare. Hac ergo ratione Pater æternus Filio essentiam communicat, & non filiationem, id est indivisibilem illam entitatem sub munere essentiæ, & non sub relationis munere; quia prioris, & non posterioris, est Filius capax: & hac pariter humanitati communicatur filiatio, & non Paternitas, aut spiratio; quia ad sui esse, & subsistere una sola subsistentia indiget. At visio non terminatur ad prædicata Divina præcisè prout explicantur ad extra, aut prout distinguntur ad intra, sed prout in se sunt unica, & indivisibilis ratio multiplicandi relativa, & non absoluta: sub qua ratione unum sine alio videri non potest.

Simile doctrinæ illustrans.

Quod explicatur satis apto exemplo, nam benè potest Deus, prout est author naturæ operari, quin ut author supernaturalis operetur, & è converso: impossibile tamen est, quod prout est author naturæ videatur, quin non videatur ut author supernaturalis, aut è converso; non alia ratione, nisi quia operari ut authorem naturæ, nihil aliud est, quam in effectus tantum naturales se explicare, & operari ut authorem supernaturalem, quod se explicet in supernaturales effectus; effectus autem isti tales sunt, quod solum possunt Deum manifestare prout est illorum author. At cum visio non terminetur ad Deum, prout in effectibus resplendet, sed prout in se ipso est, in quo ratio authoris naturæ, non differt à ratione authoris supernaturalis; non potest sub prima ratione videri, quin sub secunda videatur. Pariter ergo cum communicari sit iuxta modum communicantis, visio autem iuxta modum, non quo res visa communicatur, sed quem habet in se; licet sub una formalitate possit communicari, alia non communicata; implicat tamen quod

sub

sub una videatur, quin omnes etiam videantur.

38 Secundò objicies. Potest videri obiectum primarium, non viso secundario; sed essentia Divina est obiectum primarium luminis gloriæ, & attributa, & relationes secundarium iuxta probabilem sententiam: ergo. Mat. probatur. Quia visio solum dependet essentialiter ab obiecto primario, à quo accipit speciem; & ideo contingere potest essentiam Divinam videri non visis creaturis: ergo. Confirmatur primò. Potest videri aliquod obiectum, non viso eo, quod non est de conceptu essentiali illius; sed personæ non sunt de conceptu essentiali naturæ Divinæ; nam de fide est, Patrem communicare Filio totam essentiam, & non communicare personalitatem: ergo.

2. Obiect. cum 1. 6 firm.

1. Confirm.

Confirmatur secundò. De facto videtur Deus, non visis aliquibus prædicatis illius formalibus: ergo. Antecedens probatur. Tum quia videtur à quolibet beato, non visis omnibus continentijs creaturarum, omnibus idæis, & omnibus actibus liberis: ista enim videri non possunt, quin creaturæ, quæ sunt eorum terminus, videantur; creaturę autem non videntur, à quolibet beato; sed omnia ista sunt prædicata formalia Dei: ergo. Tum, quia Pater Æternus pro priori ad generationem Filij, videt suam essentiam; & tamen pro illo priori non videt Filium, quia non dum est genitus; & multo minus Spiritum Sanctum: ergo.

39 Obiect. diluitur.

Respondetur, admittendo quod attributa pertinent ad obiectum secundarium luminis gloriæ; disting. mai. potest videri obiectum primarium sine secundario, dum primarium ut tale, non dicit connexionem cum secundario, concedo mai. si eam dicit neg. mai. & omissa minori, neg. est consequentia. Aliquando enim obiectum primarium nullam connexionem, quo ad cognosci, dicit cum secundario, sicut ens reale cum entę rationis: & tunc potest primarium cognosci secundario non cognito. Aliquando autem dicit connexionem, sicut potentia cum effectibus possibilibus, relatio cum suo termino, color cum sui extensione ut videatur, & his similia; & ista videri non possunt, non visis secundarijs: & hanc connexionem, immo formalem identitatem explicat essentia cum attributis, & personalitatibus.

40 Diluit. 1. confirm. cum 2.

Ad primam confirmationem dicatur Personas Divinas non esse de conceptu essentiæ, tanquam prædicata illius constitutiva; esse tamen terminum, seu modum ipsius essentiæ, non superadditum, sed sibi summe identificatum. Ut autem res aliqua videatur, necesse est videri secundum omnia prædicata illi essentialia, qualitercumque essentialia sint: sicut non potest videri fides non visa eius obscuritate, quæ solum est illi essentialis tanquam modus. Ad secundam neg. est antecedens ad primam illius probationem, omissa ampliori illius explicatione, pro Dub. sequenti, pro nunc dicatur, omnia illa prædicata, secundum esse formale quod habent in Deo, à singulis beatis videri; non autem secundum denominationem terminationis ad creaturas, ratione connotati, quod prædicta denominatione explicatur, quod non videtur: hoc autem connotatum realiter distinctum est à prædicatis Divinis.

41 2. Probat. cum replic. diluitur.

Ad secundam eiusdem antecedentis probationem dicatur falsum omnino esse Patrem Æternum pro priori generationis Filij non videre tres Divinas Personas: quia prioritas illa non est neque temporis, neque intelligentiæ, sed originis tantum, & dimanationis, quæ cum simultate intelligentiæ componitur. Nec refert quod contra hoc objicit Scotus, scilicet, quod inde sequeretur Patrem habere beatitudinem à Filio, & Spiritu Sancto; nam solum sequitur eam ha-

habere ab eis *obiectivè*, non autem *principiativè*; in quo nullum est inconveniens. Neque enim ipse Scotus negare potest Patrem scientiam, & amorem Filij, & Spiritus Sancti ab illis personis *obiectivè* habere, licet non *principiativè*, aut *originativè*.

42 3. Obiect. Tandem obijcies. Nulla est contradictio in eo quod natura Divina videatur, & non videatur omnipotentia: ergo saltem Divinitus sic potest accidere. Antecedens probatur. Nam istæ propositiones *natura Divina videtur, omnipotentia non videtur*, non sunt contradictoriæ: nam ad contradictionem requiritur quod sint eiusdem de eodem re, & ratione: ideoque iuxta D. Thomam 1. parte, *quæst.* 39. *artic.* 2. *ad* 2. & *in* 1. *dist.* 34. *quæst.* 2. *artic.* 1. *ad* 2. istæ non sunt contradictoriæ: *Essentia communicatur*, *Paternitas non communicatur*, quia licet sint eiusdem de eodem re, non tamen ratione: ergo.

43 Solv. arg. eiusque inefficacia ostenditur. Hoc arg. multum probat: nam probat nullam importari contradictionem, in eo quod natura Divina existat, & omnipotentia non existat, aut in eo quod natura Divina communicetur, & omnipotentia non communicetur; vel in eo, quod una persona, & non alia ad extra operetur: nam etiam solveretur contradictio per distinctionem rationis; quod est plusquam falsum. Undè respondetur quod quando prædicatum enuntiatum convenit subiecto secundum quod fundat distinctionem ab alio secum identificato, non est opus, quod alteri identificato conveniat: secus autem est, quando illi convenit ratione illa, qua est idem cum illo. Prioris generis sunt, prædicata ista, *communicari*, & *non communicari*, nam primum convenit absoluto, ut fundat distinctionem à relativo, secundum autem relativo, ut fundat distinctionem ab absoluto: quare sine contradictione de eis verificantur. Secundi autem generis sunt, prædicata illa enumerata *existere*, & *non existere*, &c. non enim conveniunt absolutis, prout inter se, aut à relativis differunt, sed prout omnino conveniunt: quare distinctio rationis impertinenter se habet ut solvat contradictionem. Et huius pariter generis sunt *esse visum*, & *non visum*; nam esse visum, non convenit uni absoluto, prout differt ab alio, aut à relativis, sed prout inter se conveniunt: nam ut pluries diximus consequitur ad rationem entis, & veri, quæ est omnino eadem in omnibus illis: quare distinctio rationis, quæ inter illa reperitur non solvit etiam contradictionem, & hæc de hoc Dub.

(*)

DU-

DUBIUM SECUNDUM.

UTRUM EX VISIONE OMNIUM POSSIBILIUM in omnipotentia ſequatur illius comprehenſio?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS REFERUNTUR ſententiæ.

N. 1. 1. Suppoſit. comprehenſ. accept. 1. tradit.

PRÆSENS dubitatio, quæ de cognitione eorum, quæ eminenter continentur in Deo, procedit, conſequens eſt ad præcedentem; in qua de terminavimus cognitionem omnium eorum, quæ formaliter in Deo reperiuntur. Circa quam aliqua in primis ſupponenda ſunt. Primum quid nomine *comprehenſionis* intelligatur, ne quæſtio reddatur de voce; & qualiter à cognitione quidditativa diſtinguatur? Comprehenſio ergo, ut aſſerit D. Thomas hic artic. 7. ad *primum* dupliciter accipitur: uno modo latè, ſecundum quod inſequtioni opponitur: & hoc modo comprehenditur quod antea inſequtum aliqualiter tenetur: in quo ſenſu verificatur illud Apoſt. ad Philip. 3. *ſequor autem ſi quomodo comprehendam*: & illud primæ ad Corinth. 9. *ſic currite ut comprehendatis*, & ibidem: *ſic curro, non quaſi in incertum*; ſed de comprehenſione ſic accepta non eſt præſens difficultas, ſed ponitur una ex tribus dotibus animæ, quæ reſpondet ſpei, quæ in ſequtionem importat, ſicut viſio fidei, & fruitio charitati.

2. Comprehenſionis acceptio.

Secundò modo accipitur comprehenſio ſtrictè, & de qua in præſenti, ſecundum quod aliquid includitur in comprehendente: & ad hunc ſenſum cognitio comprehenſiva alicuius obiecti eſt, & dicitur illa, quæ totaliter diffinit, & circunſcribit illud, & cum eo perfectè adæquatur. In cuius ſenſu, eius diffinitionem, & à cognitione quidditativa diſtinctionem traddidit D. Aug. Epiſt. 112. ibi: *Aliud eſt videre, aliud totum videndo comprehendere, quando quidem id videtur quod præſens utcumque ſentitur; totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil eius lateat videntem; aut cuius fines circunſpici poſſunt: tunc autem*, ut ad ſecundum explicat D. Thomas *fines alicuius circunſpiciuntur, quando ad finem in modo cognoſcendi rem illam pervenitur.*

Diſcrimẽ inter cognitionem quidditativam, & comprehenſivam.

Undè patet differentia inter cognitionem quidditativam, & comprehenſivam alicuius obiecti. Nam ſecunda dicitur penes additionem ad primam: ad quidditativam enim ſufficit, quod omnia prædicata quidditativa obiecti cognoſcantur: ad comprehenſivam autem ulterius requiritur quod ita perfectè cognoſcantur, ut cognoſcantur quantum cognoſcibilia ſunt. Quod alijs terminis explicatur à D. Thoma. Ad quidditativam ſufficit, quod totum obiectum eſſentialiter videatur; ad comprehenſivam autem quod totum, & totaliter. Quod eſt dicere: ad primam ſufficere, quod totum, quod eſt ex parte obiecti, videatur; & ad ſecundam requiri quod modus cognitionis ita perfectus ſit, ſicut & modus cognoſcibilitatis obiecti.

3. Suppoſitio.

Secundò ſupponendum eſt, quod cum poſſibilia dupliciter poſſint cognoſci, vel in ſe ipſis, vel in omnipotentia Dei, tanquam in cauſa, ut probant omnes Theologi contra P. Vazquez infrà quæſt. 14.; diſputatio hæc non procedit de primo modo cognitionis poſſibilium, ſed de ſecundo prout ſcilicet in Divina omnipotentia; tanquam in illorum cauſa videntur. Cumque Divina omnipotentia non

non sit solum causa eorum secundum quidditatem, sed etiam secundum omnem eorum afficientiam, & modum; difficultas hæc controvertitur de cognitione omnium possibilium in omnipotentia, non solum secundum quidditates eorum, sed etiam secundum omnes modos, & secundum omnes rationes, aut respectus, à quibus possunt affici, quæ est illorum comprehensiva cognitio.

4 3. Suppositio. Tertiò supponendum est. Quod cum omnes Theologi conveniant in eo, quod Deus sit ab intellectu creato incomprehensibilis, ut constat ex illo Jerem. 32. *incomprehensibilis cogitatu*, ex illo etiam Apost. ad Roman. 11. *incomprehensibilia sunt iudicia eius*, diffinitumque videtur in cap. *firmiter* de Summ. Trinitat. & cap. sequenti *damnamus*, & in Concilio Basilien si Sess. 22., per inde se habet, quod ex cognitione omnium possibilium in Divina omnipotentia sequatur illius comprehensio, ac talem cognitionem esse impossibilem; & non è converso: potest enim non sequi, & ex alijs capitibus cognitionem illam repugnare: sicut plures affirmant, de cognitione omnium possibilium in se ipsis, quam impossibilem existimant, etsi apud illos Divina omnipotentiæ comprehensio non sequatur, ut tenent M. Soto, & M. Ferre.

5 Sentent. referuntur. His suppositis, circa propositam difficultatem prima sententia negat quod ex cognitione omnium possibilium in omnipotentia sequatur illius comprehensio: in qua conveniunt S. Bonaventura, B. Albertus Magnus, Durandus, Alensis, Scotus, Hugo de Sancto Victore, Gohtfredus, Bassolis, & alij: alijs asserentibus, talem cognitionem convenire defacto, cuicumque beatorum, ut Durandus Gohtfredus, & Bassolis, alijs specialiter Animæ Christi concedentibus, ut Beatus Albertus. M. sententia, & Alensis: alijs solum quo ad habitum, & non quo ad actum; omnibus tamen beatis concedentibus, ut Scotus, D. Bonaventura, & alij. Secunda autem sententia affirmat talem cognitionem esse necessario comprehensivam omnipotentiæ. Ita D. Thomas hic art. 8. & 3. part. quæst. 10. artic. 2. & quæst. 20. de Verit. artic. 1. & 3. contra Gent. cap. 56. & pluribus alijs in locis, quem sequuntur communiter alij Theologi citatis exceptis. Sit ergo.

UNICA CONCLUSIO.

EX COGNITIONE OMNIUM possibilium in omnipotentia sequitur illius comprehensio.

6 Ratione D. Thom. prob. concluſ. PRobatur hæc conclusio ratione D. Thomæ loc. cit. Cognoscere omnes creaturas possibiles in omnipotentia, tanquam in causa, est cognoscere omnes effectus omnipotentiæ in illa tanquam in causa; sed cognitio omnium effectuum in aliqua causa est comprehensio causæ: ergo cognitio omnium possibilium in omnipotentia est comprehensio omnipotentiæ. Mai. constat: quia creaturæ possibiles ea ratione possunt cognosci in omnipotentia, qua in illa continentur; at in ea solum continentur tanquam effectus in causa: ergo. Min. autem probatur. Quia cognitio omnium effectuum in aliqua causa est perfectior cognitio, quam de causa suapte natura haberi potest; sed perfectior cognitio, quam de aliquo obiecto, suapte illius natura habere possumus, est cognitio comprehensiva illius: ergo cognitio omnium effectuum in causa est cognitio comprehensiva causæ. Min. cum consequentia constat, & mai. probatur. Tum quia eo perfectius aliqua causa cognoscitur, quanto plures effectus in ea cognoscuntur: sicut eo perfectius aliquod principium cognoscitur quanto plures conclusiones ex eo deducuntur: ergo cognitio attingens omnes effectus in causa, sicut &

om-

omnes conclusiones in principio, est perfectissima cognitio, quæ de eis suapte natura haberi potest. Tum, quia qui perfectioris, elevatioriſque est intellectus, plures conclusiones in principio, & effectus in causa cognoscit, quam qui hæbetioris est intellectus, huic enim opportet quod singula explanentur: ergo eo perfectius aliqua causa cognoscitur, quo plures effectus in ea cognoscuntur.

7 Confirm. bifarie ratio.

Confirmatur primò hæc ratio ex D. Thoma 3. contra Gent. cap. 56. Quantitas virtutis attenditur secundum ea, in quæ potest talis virtus: ergo idem est cognoscere omnia, in quæ potest aliqua virtus, & ipsam virtutem comprehendere. Probatur consequentia: nam quia quantitas virtutis attenditur secundum ea, in quæ potest, idem est virtutem aliquam omnia, quæ potest, producere, ac eam in esse virtutis exhauriri: ergo idem etiam erit cognoscere omnia illa, in quæ est potens, ac virtutem cognoscibiliter exhaurire, quod est eam comprehendere. Confirmatur secundò ex eodem S. Doct. *quæst. 8. de Verit. artic. 4.* Nihil potest æquari alteri in extensione, quæ est secundum quantitatem molis, nisi sit ei æquale secundum eadem quantitatem: ergo nihil potest requiri alteri secundum extensionem virtualis quantitatis, quin æquetur ei in quantitate virtuali. Tum sic; sed qui cognoscit omnia in quæ est potens aliqua virtus, æquatur illi cognoscibiliter, sicut qui cognoscit omnia, ad quæ quantitas molis extenditur, ei cognoscibiliter adæquatur: ergo illum comprehendit.

8 Scot. bifarie obviat rat.

Huic rationi D. Thomæ duas solutiones adhibet Scotus. Prima negando mai. quia existimat creaturas possibiles non cognosci in Deo tanquam in causa, sed tanquam in speculo voluntario, sic enim vocatur Deus à D. Augst. lib. *de Videndo Deum.* Secunda admissa mai. respondet, quod licet causa perfectius cognita plurium effectuum inferat cognitionem; cognitio tamen plurium effectuum non infert perfectiorem cognitionem causæ: causa enim in cognoscendo, sicut & inessendo, non dependet ab effectibus: undè poterunt omnes illius effectus cognosci, quin comprehendatur causa.

Sed prima solutio non est ad propositum: nam admisso quod creaturæ repræsententur in Deo tanquam in speculo voluntario, tamen negari non potest, quod etiam repræsententur in eo tanquam in causa, & quod ex vi cognitionis eius possint cognosci: omnis enim causa est medium aptum ad cognitionem sui effectus: immo solum ex illa haberi potest scientia à priori effectus; sed ratio D. Thomæ, procedit de cognitione effectuum in Deo tanquam in causa, & non de eorum cognitione in ipso tanquam in speculo: ergo dum solutio divertit ad secundum, non est ad propositum. 9 1. Solut. ut impertin. reijcitur 1.

Deinde obstat contra illam, quod falsum est quod creaturæ cognoscantur in Deo, tanquam in speculo proprio earum, sed tantum metaphoricè; sensus autem metaphorici vitandi sunt in Theologia Scholastica, quæ rerum veritatem quærit. Adumptum probatur. Tum quia ut ait D. Thomas quæst. 12. de Verit. artic. 6. speculum substantialiter distinguitur ab speciebus in eo refulgentibus, ut permanentia speculi, & specierum varietas evidenter convincit; sed species rerum in Deo non distinguntur ab ipso: ergo. Tum quia ut ibidem ait S. Doct. speculum propriè tale repræsentat imagines impressas ab obiectis, vel in sententia negante aliquas imagines formari in speculo solum deservit, ut species immissa ab obiecto in speculo refrangatur, & in potentiam reflectat; sed Deus non repræsentat, aut accipiendo species à rebus, aut eas in se refrangendo: Reiit. 2. ea ficiet.

do: ergo. Tum quia ut etiam asserit idem S. Doct. quæst. 20. de Verit. artic. 4. res repræsentantur in speculo divisim, & distincte; in causa autem uniformiter, & indivisim; sed res creatæ non primo, sed secundo modo repręsentatur in Deo: ergo. Prob. min. tum quia alias de facto omnes res creatæ viderentur in Deo à quolibet beato, quod nec concedit Scotus, nam quicumque aliquid intuetur necesse est quod videat ea, quæ in eo multipliciter, & divisim sunt, quia omnia æquè offeruntur conspectui: Tum quia eas esse unitè, & non multipliciter traditur à D. Dionysio cap. 5. *de Divinis Nominibus*: ergo. Verba ergo D. August. exponenda sunt, de speculo metaphorice tali, secundum quod significat claram, & distinctam repræsentationem eorum, quæ in Deo cognoscuntur; non autem de speculo propriè accepto.

10 2. Solut. reijcitur.

Contra secundam etiam solutionem obstat. Quia æquivocat de cognitione effectuum in se, cum cognitione effectuum in causa. Licet enim admittatur, quod non habetur perfectior cognitio causæ ex cognitione plurium effectuum in se; necessario tamen debet haberi ex cognitione plurium effectuum in illa: quod probatur. Nam ideo ex perfectiori cognitione causæ habetur cognitio plurium effectuum; quia tanto perfectius cognoscitur causa, quanto magis penetratur eius virtus; & quanto magis penetratur virtus eius, tanto plures cognoscuntur effectus, qui in ea continentur; sed etiam quanto plures effectus cognoscuntur in causa, tanto magis eius virtus penetratur: ergo tanto perfectius cognoscitur causa.

(*)

§. II.

ALIA SOLUTIO REFERTUR, & impugnatur.

11 Alia solut. rat. factæ.

ALITER alij respondent rationi D. Thomæ, & est communior, & magis apparens solutio: scilicet, quod ex cognitione omnium possibilium in omnipotentia solum sequitur adæquatio extensiva cognitionis cum omnipotentia; non autem intensiva: quia solum infertur quod cognoscatur, quidquid ex vi cognitionis omnipotentiæ cognosci potest, non autem quod cognoscatur tanta actualitate, intentione, & claritate, qua petit cognosci: quod requiri ad comprehensionem constat ex dictis num. 2. ubi ex D. Thoma retulimus requiri ad comprehensionem obiecti quod cognoscatur tanta perfectione, quanta ipsum cognoscibile est.

12 Impugn. solutio.

Ex impugnatione huius solutionis dependet tota quæst., & rationis D. Thomæ intelligentia; quæ primò fit sic. Ut aliquod obiectum comprehendatur, non requiritur quod cognoscatur tanta intensione, claritate, & actualitate, qua potest cognosci, sed sufficit quod cognoscatur, tanta, quanta petit cognosci; sed hoc ipso quod in aliqua causa, & virtute cognoscantur omnes eius effectus, cognoscitur tanta intensione, claritate, & actualitate, quanta petit cognosci, licet non cognoscatur tanta, quanta potest: ergo comprehenditur. Mai. constat: tum quia aliter solus Deus posset res naturales comprehendere; cum ipse solus possit eas tanta intensione, & actualitate cognoscere, quanta possunt cognosci: tum quia excessus cognitionis suprà obiectum, non requiritur ad eius comprehensionem, sed sufficit adæquatio, ut constat in comprehensione corporali unius corporis ab alio: cum ergo possit aliqua cognitio excedere

dere cognoscibilitatem obiecti in actualitate, & intensione, talis excessus exactus non erit ad illius comprehensionem.

Min. princip. prob.

Min. autem, in qua est difficultas, probatur. Quia cognitio quæ attingit omnia, quæ formaliter, & eminenter continentur in aliquo obiecto, tanta est in esse actualitatis cognitionis, intensionis, & claritatis, quanta exigitur à cognoscibilitate obiecti; sed cognitio illa, quæ in aliqua causa cognoscit omnes eius effectus, attingit in ea omnia, quæ formaliter, & eminenter in illa continentur: ergo. Min. cum consequentia constat, & mai. probatur: tum quia obiectum solum petit, quod actualitas, intensio, & claritas cognitionis tanta sit, quanta necessaria est, ut ipsum cognoscat secundum omnia, quæ formaliter, & eminenter continet: ideo enim formica v. g. non petit tantam claritatem, intensionem, & actualitatem cognitionis, ut comprehendatur, quantam petit Angelus, quia tanta necessaria non est ad cognoscendum quidquid in ipsa, & ex vi ipsius est cognoscibile: neque alia regula assignari potest, cur unum obiectum præ alio ad sui comprehensionem maiorem actualitatem cognitionis exigat, nisi quia tanta, & non min. sufficiens est, ad cognoscendum omnia, quæ formaliter, & eminenter in ipso continentur: tum quia cognitio, quæ adæquat omnem cognoscibilitatem, tàm intensivam, quàm extensivam obiecti, tantæ actualitatis, & intensionis est, quantæ obiectum cognitum; sed cognitio, quæ cognoscit omnia, quæ continentur formaliter, & eminenter in aliquo obiecto, adæquat omnem eius cognoscibilitatem, tàm intensivam, quàm extensivam: nulla enim alia cognoscibilitas in obiecto reperiri potest, nisi eorum quæ formaliter, aut eminenter continet: ergo.

13 Impugn. 2. ead. solutio.

Secundò impugnatur solutio: quia actualitas, claritas, & intensio cognitionis non solum potest crescere ex parte subiecti, sed etiam ex parte obiecti; sed ex hoc capite non alia ratione, nisi quia in eodem obiecto plures rationes attingit, & quia ex eis, quæ in ipso latent, & continentur, plura detegit: ergo cognitio illa, quæ omnes sui obiecti rationes, & omnia in ipso contenta cognoverit, erit tantæ intensionis, & actualitatis, quantæ est obiectum cognitum. Consequentia constat, & mai. supponitur, quidquid sit an intensio subiectiva, sine obiectiva subsistere possit; certum enim est, è converso non posse accidere. Min. autem probatur. Tum ex proportione reperta inter augmentum intensivum formarum ex parte subiecti, quod nobis est magis manifestum: nam sicut istud non evenit ex eo, quod forma novas partes subiecti actuet, sed ex eo quod easdem perfectiori modo sibi subijciat, & ad suam actualitatem reducat; sic & augumentum intensivum cognitionis ex parte obiecti non debet provenire ex hoc, quod cognitio ad alia obiecta divertat; sed quia circa idem perfectius versatur; quod fit plures rationes eiusdem cognoscendo, & plura, quæ in ipso latent, evolvendo: namque per hoc etiam proportionali modo obiectum ad actualitatem cognitionis reducitur: ergo.

Ampliat min. proxinè assumpta probatur.

Tum eadem min. probatur explicando differentiam inter augmentum intensivum, & extensivum cognitionis, prout ex obiecto potest desumi. Nam augmentum extensivum versatur circa ea: quæ per se, & æquè primò offeruntur cognitioni: sicut ea, quæ vel per revelationem habentur, vel per alicuius traditionem, aut alicuius libri simplicem lectionem, nihil de auditi, vel visi ratione cogitando: quæ cognitio,

tantum extensivè, & non intensivè augetur, quia ad omnia illa cognoscenda, non indiget maiori acumine ingenij, sicut neque maiori rerum penetratione. Augmentum autem intensivum versatur circa ea quæ non æquè primò, & per se offeruntur cognitioni, sed unum cognoscitur in alio, in quo continetur: ad ista enim cognoscenda, maius acumen intellectus necessarium est, sicut & maior penetratio obiecti; sed hoc modo cognoscuntur effectus in causa, & conclationes in principijs: ergo cognitio, quæ plures effectus in causa cognoscit, & plures conclusiones in principio, non tantum extensivè, sed etiam intensivè augetur.

14 3. Impugnat. eadē solutio.

Tertio impugnatur eadem solutio, & præcedentia confirmantur. Quia extensio cognitionis circa possibilia in omnipotentia cognita provenit ex intensione cognitionis circa omnipotentiam, tanquam ex causa adæquata: ergo summa extensio, quæ est circa omnia possibilia ex summa intensionem circa omnipotentiam. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Tum quia illos intensioris luminis intellectivi habemus, qui statim in causa cognita plures cognoscunt effectus, & in principio plures conclusiones: ex quo provenit Angelos plures effectus causarum naturalium, quam Astrologi, aut Philosophi, cognoscere: & inter homines ij, qui melius discurrunt, intensioris sunt ingenij: discurrere autem est ex uno cognito alterum cognoscere; & tunc fit à priori quando fit ex cognitione causæ: ergo.

Alia eiusdem tan tec. prob.

Tum quia cognitio eorum, quæ continentur in causa, ex vi cognitionis causæ, non oritur, neque ex eo quod causa cognoscatur quo ad substantiam præscindendo à modo intensionis; nam pront sic. Cognosci potest nullo effectu in particulari cognito; neque etiam provenit ex extensione cognitionis ad omnia formaliter quæ reperiuntur in causa, in hoc enim etiam conveniunt cognitiones, quæ inæqualiter terminantur ad ea, quæ virtualiter in causa continentur: sicut omnes cognitiones beatorum æquales sunt in extensione ad omnia prædicata formalia Dei; inæquales tamen in cognitione possibilium: restat ergo quod talis cognitionis extensio oriatur ex cognitione intensiva causæ, quodque sit magis, vel minus intensa secundum quod eum maiori, vel minori intensione ad causam ipsam terminatur.

Idem pro seq. assumpt.

Tum quia ut suprà num. 7. ex D. Thoma retulimus, quantitas virtutis attenditur secundum ea, in quæ potest, & diffinitio eiusdem ut idem S. Doct. asserit, *quæst. 20. de Verit. artic. 5.* desumitur ex his, ad quæ virtus se extendit: ergo secundum idem ostenditur, quantitas virtutis, & illius diffinitio. Tum sic; sed magis extensè cognoscere causam, est perfectius eam cognoscere secundum quantitatem virtutis eius, & intensius eam cognoscere, est perfectius cognoscere, secundum essentiam, & diffinitionem illius: ergo non potest magis extensè cognosci, quin intensius cognoscatur. Quod explicatur exemplo quantitatis molis: quia namque secundum idem attenditur in ea, diffinitio, & extensio, implicat quod perfectius cognoscatur extensivè, aut secundum extensionem; quin perfectius cognoscatur secundum eius essentiam: ergo pariter. Tum quia extensio omnipotentiæ ad plures effectus non solum est extensio illius, sed etiam intensio: nam cum effectus non sint eiusdem rationis, sed diversæ perfectionis; continentia unius suprà alterum, non solum arguit extensionem, sed & intensionem virtutis continentis: ergo penetrare virtutem illam secundum quod ad plures effectus exten-

ditur, non solum arguit extensionem cognitionis, sic penetrantis, sed etiam intentionem.

Ult. prob. illud anteced.

Tandem quia si omnipotentia, omnia possibilia à parte rei poneret, non solum extensivè; sed & intensivè exhauriretur: ergo intellectus in ea cognoscens omnia, quæ potest producere, non solum extensivè, sed & intensivè eam exhaurirer. Quæ probatio est D. Thomæ loc. nuper citat. de Verit. ad 4. ibi: *Sicut non potest esse quod sit factum, quidquid Deus potest facere, quia sic Deus feciſſet tot, quod non posset plura, & sic eius potentia esset limitata; ita non potest poni quod alicui creatura sit manifestum quidquid Deus potest facere, vel manifestare.*

15 Adhuc replicatur

His omnibus dici potest, (& est ultima solutio) quod si virtus causæ adæquetur cum omnibus eius effectibus, tunc ex cognitione omnium effectuum in causa sequitur causæ comprehensio, quia non est maior causæ cognoscibilitas, quam effectuum. Si autem virtus causæ non adæquetur, sed excedat omnium effectuum collectionem, qualiter exceditur collectio possibilium ab omnipotentia; tunc ex cognitione omnium effectuum in causa, non infertur comprehensio causæ, quia adhuc cognoscibilitas eius superior est, & plus requirit ad sui adæquationem, quam cognoscibilitas effectuum.

16 Dispellitur per partes dilegmatis assumpt.

Sed contra hanc solutionem obstat, quia vel solutio intendit quod omnipotentia non adæquetur cum possibilibus, quia ultra possibilia, possit in esse virtutis productivæ ad aliud se extendere, vel quia licet ad nihil aliud se extendat, ipsa tamen in se, perfectior est omnibus possibilibus? Primum est falsum; & secundum non solvit rationes factas: ergo. Prima pars min. probatur primò. Quia omnipotentia non potest in ratione virtutis productivæ se extendere ad impossibilia; sed ultra collectionem possibilium, solum restant impossibilia: ergo. Secundò. Quia sicut implicat possibile, cui non correspondeat virtus activa productiva illius, ita implicat virtus productiva, cui in esse talis non correspondeat producibile, quod est idem ac possibile: ergo.

Quo ad secundam autem partem, quæ magis obstare videtur intento solutionis, probatur eadem min. Quia quamvis ipsa omnipotentia sit in se infinitè perfectior quolibet possibili in ea quidditativè cognito; nullum tamen potest in ea quidditativè cognosci, quin ipsa etiam quidditativè cognoscatur: ergo quamvis in se sit infinitè perfectior omnium possibilium collectione; non potest tamen hæc comprehensivè cognosci, quin ipsa comprehensivè cognoscatur. Secundò. Quia quamvis in esse virtutis sit in se perfectior omnibus possibilibus, non possunt ista in eo cognosci, quin intensivè penetretur quantum penetrabilis est, virtus enim in esse virtutis non potest plus penetrari, quam sufficiat ut omnia in ea contenta cognoscantur: ergo non possunt omnia illa cognosci quin comprehendatur. Tertiò. Quia non possunt omnia possibilia cognosci in omnipotentia, etiam tanquam in virtute super eminenti, quin in omnipotentia cognoscantur omnia, quæ in ea sunt, tàm formaliter, quàm eminenter: ergo quin cognoscantur omnia, quæ in ea, & ex ea sunt cognoscibilia; sed hoc, & nihil amplius requiritur ad illius comprehensionem: ergo.

2. Pars dilegmat.

Et horum ratio esse potest, quia ratio entis *increati, à se, & infiniti per essentiam*, in quo omnipotentia excedit possibilia, est prædicatum omnia Divina transcendens, quod supponitur cognitum propriori ad cognitionem possibilium ex vi terminationis cognitionis ad Deum, prout est

Ratio dictorũ redditur.

in se: quare ad comprehensionem Dei solum restare potest quod præpicatum istud cognoscatur ea perfectione, & claritate, qua potest cognosci; quod tunc fit, quando omnipotentia sigillatim penetratur secundum omnes eius virtualitates, & eminentias, hoc autem aliter fieri non potest, nisi attingendo etiam sigillatim, & in particulari omnia possibilia: dum ergo omnia ista sic in omnipotentia cognoscuntur, cognoscitur omnipotentia ea ratione, qua petit cognosci; ac proinde comprehensivè.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

17 1. Argum

PRIMO objicies contra rationem D. Thomæ. Ad comprehendendam aliquam potentiam, vel virtutem non sufficit quod in ea cognoscatur terminus illius adæquatus: ergo quamvis omnia possibilia sint terminus adæquatus omnipotentiæ, & in ea cognoscantur, non sequitur quod comprehendatur omnipotentia. Patet consequentia, & antecedens multipliciter probatur. Primò. Quia quilibet beatus cognoscit terminum adæquatum potentiæ generativæ Patris, qui est Filius, & potentiæ spirativæ, qui est Spiritus Sanctus in ipsis potentijs; & tamen eas non comprehendit: ergo. Secundò. Quia Christus Dominus cognoscit per scientiam beatam in scientia visionis Dei terminum illius adæquatum, præsentia scilicet, præterita, & futura, ut docet D. Thomas 3. part. quæst. 10. artic. 2.; & tamen non comprehendit scientiam visionis Dei: ergo. Tertiò. Quia essentia Divina, ut est idea hominum respicit hominem pro termino adæquato: datur enim in Deo multiplicitas idearum, ut etiam docet D. Thomas infrà *quæst.* 15.; & tamen cognoscens in Deo hominem, non comprehendit essentiam Divinam prout est illius idea: ergo. Quartò. Quia etiam omnipotentia secundum illam virtualitatem, qua hominem producit, quæ formaliter reperitur in Deo, respicit illum, ut terminum adæquatum; & tamen qui in omnipotentia cognosceret hominem, non comprehenderet adhuc virtualitatem illam, qua hominem continet, & producit: ergo. Quinto. Quia Angelus inferior cognoscit omnia, quæ formaliter, & eminenter sunt in Angelo superiori, alias posset à superiori circa ea illuminari, quod videtur contra D. Thomam infrà *quæst.* 109. *artic.* 3. *ad* 2. ubi universaliter negare videtur aliquem Angelum posse etiam à superiori circa aliquam veritatem naturalem illuminari; & tamen iuxtà probabiliorem Thomistarum sententiam, Angelus inferior non comprehendit superiorem: ergo.

18 Dirut. argum. una via occurrit 1. Prob anteced.

Ad hoc arg. respondetur negando antecedens, ad cuius primam probationem distinguenda est mai. quilibet beatus cognoscit terminum adæquatum potentiæ generativæ *comprehensivè*, neg. mai. solum *quidditativè*, concedo mai. & concessa min. neg. est consequentia; nam ratio D. Thomæ non procedit de quacumque cognitione termini adæquati alicuius potentiæ, sed de cognitione comprehensiva.

19 Replic. contra solut.

Sed contra hanc solutionem replicari potest, quod etiam omnia possibilia possunt solum quidditativè, & non comprehensivè in omnipotentia cognosci: ergo quin comprehendatur omnipotentia. Antecedens probatur, tum quia Deus ipse potest in se quidditativè, & non comprehensivè cognosci, & de facto sic cognoscitur à quolibet Beato: tum quia omne possibile in particulari potest in omnipotentia quidditativè, & non comprehensivè cognosci: ergo, & omnia. Tum, & potest esse

esse ratio: quia ut aliquod possibile comprehendatur, necesse est quod omnia, quæ ad ipsum pertinent, in eo, & non in alio videantur: dum ergo non in se ipso, sed in Deo cognoscuntur, non cognoscuntur comprehensivè, sed tantum quidditativè.

20 Sed facilè respondetur neg. antec. ad primam probationem concesso antec. neg. est consequentia. Dum Deus cognoscitur, non est necesse quod cognoscantur omnia, quæ in eo formaliter, & eminenter continentur; sed potest cognosci secundum prædicata formalia eminentialibus non cognitis; unde & potest quidditativè cognosci, quin comprehensivè cognoscatur. At dum omnia possibilia cognoscuntur, cum sub eis contineantur, non solum prædicata formalia, sed & eminentialia cuiuscumque possibilis; debent omnia cognosci, non solum secundum prædicata formalia, sed etiam secundum eminentialia, quod sufficit ad comprehensionem.

2. Probat. antecedens. Per quod constat ad secundam: nulla enim est implicatio in eo quod unum, aut alterum possibilium cognoscatur, non cognitis omnibus eius prædicatis formalibus, & eminentialibus; adest tamen in eo quod omnia possibilia cognoscantur, & quod non cognoscantur omnia illorum prædicata, quæ etiam possibilia sunt. Tertia autem si quid probat, probat Deum nullam creaturam posse comprehendere, cum omnes in se cognoscat: dicatur ergo sufficere ad comprehensionem alicuius obiecti, quod cognoscantur, omnia prædicata formalia, & eminentialia illius, aut in se ipso, aut in alio, in quo eminenter, & perfectissimo modo continetur, sicut creaturæ continentur in Deo.

21 Alia via securius pro 2. antecedente. Alia solutio satis communiter adscribi solet huic probationis, scilicet, quod ad comprehensionem alicuius potentiæ requiratur quod cognoscatur terminus illius adæquatus, tàm secundum id quod dicit in recto, quàm secundum id quod dicit in obliquo: potentia autem generativa Patris dicit in recto intellectum Divinum, & in obliquo relationem Paternitatis: Verbum ergo est terminus adæquatus illius solum quantum ad id quod dicit in obliquo scilicet quantum ad modificationem Divini intellectus per Paternitatem, seu quatenus est in Patre; non vero quantum ad id, quod dicit in recto, nempè quantum ad ipsum intellectum in se; nam huius terminus adæquatus, ne dum est Verbum, sed essentia Divina, omnes personæ, & omnes creaturæ possibiles, quæ omnia à Beato non cognoscuntur.

Via ecaut superflua, aut impertinens iudicatur. Sed hæc solutio, aut coincidit cum præcedenti, aut non solvit argumentum, quod sic probatur. Nam dum dicit quod ad comprehensionem alicuius potentiæ requiritur quod cognoscatur terminus illius adæquatus, tàm secundum id quod dicit in recto, quàm secundum id quod dicit in obliquo, vel loquitur de cognitione comprehensiva illius, vel de quidditativa tantum? Si primum, coincidit cum præcedenti, & inutiliter recurrit ad creaturas possibiles, & ad alia prædicata Divina, cum de ipso Verbo sit verum quod comprehensivè non cognoscatur à beatis; ac proinde nec potentia generativa ipsius. Si autem secundum; non solvit arg. quod sic ostenditur. Primò. Quia Christus Dominus cognoscit terminum adæquatum potentiæ spirativæ, tàm secundum id, quod potentia spirativa dicit in recto, quàm secundum id quod dicit in obliquo; & tamen eam non comprehendit: ergo. Mai. probatur. Nam potentia spirativa in obliquo dicit pro unico termino Spiritum Sanctum; in recto autem, cum sit voluntas, non dicit creaturas possibiles,

sed tantum præsentes, præteritas, & futuras, & omnia prædicata Divina; sed omnia ista cognosci a verbo, cum sint terminus scientiæ visionis, constat ex D. Thoma 3. *part. quæst.* 10. *artic.* 2. ergo. Secundò. Quia omnipotentia Divina non solum est medium apsum ut terminus illius quidditativè cognoscatur, sed etiam comprehensivè: ergo cognoscere in illa, & ex illa terminum eius adæquatum quidditativè, & non comprehensivè non est potentiam Divinam comprehendere. Patet consequentia, nam ad eius comprehensionem requiritur quod cognoscatur omne quod cognoscibile est in ea, & ex vi illius eà actualitatè, & perfectione, qua in illa potest cognosci: ergo.

22 2. Probat. antecedi, solutio 1.

Ad secundam probationem principalis antecedentis, in sententia distinguente attributaliter scientiam visionis à scientia simplicis intelligentiæ, distinguenda est mai.: cognoscit in scientia visionis *quidditativè* terminum illius adæquatum permitto mai. *comprehensivè* neg. mai. & concessa min. neg. est consequentia: terminus namque adæquatus scientiæ visionis non solum sunt creaturæ præsentes, præteritæ, & futuræ, sed etiam prædicata Divina, quæ quamvis quidditativè videantur ab anima Christi Domini, non tamen comprehensivè. Permittimus autem maiorem, adhuc in hac sententia, quia est etiam aliquorum Theologorum opinio asserentium, quod terminus scientiæ visionis non videtur in ipsa scientia visionis, sed in Dei omnipotentia determinata per decretum, aut in Divina essentia per modum ideæ, etiam per decretum determinata: in quorum sententia facilis est alia solutio, dicendo; quod ad comprehensionem scientiæ visionis requiritur quod terminus illius videatur, non in alio obiecto, sed in ipsa scientia visionis.

In sententia autem scientiam visionis à scientia simplicis intelligentiæ non attributaliter, sed denominativè tantum distinguente, quæ est communior sententia inter Thomistas aliter disting. est eadem mai. videt terminum adæquatum scientiæ visionis *secundum denominationem visionis*, concedo maiorem, *essentialiter sumpta*, neg. mai. & concessa min. neg. est consequentia. Nullum enim obiectum comprehendi potest non cognita adæquatè illius essentia; neque adæquatè illius essentia cognosci, non cognito termino illius essentiali, & adæquato. In hac autem sententia etiam creaturæ possibiles ingrediuntur terminum essentialem scientiæ visionis, non secundum denominationem visionis, sed essentialiter acceptæ: quare his non cognitis, etsi præsentia, præterita, & futura cognoscantur, insuper & omnia Divina, scientia visionis non comprehendetur. Solut. 2.

Ex quo ad tertiam, & quartam probationem etiam constat, nam idea hominis v. g. solum ratione respectus rationis, quem completivè dicit, adæquatur cum homine; ratione autem essentiæ Divinæ, quam essentialiter importat idea, non adæquatur cum homine, sed indivisibiliter est idea omnium creaturarum. Undè sequitur quod qui hominem comprehendit, comprehendat respectum rationis, qui cum ipso adæquatur; non autem aliquod prædicatum Divinum. Et idem dicimus de omnipotentia, ut est hominum productiva; eadem enim formaliter est ex parte Dei virtus productiva hominis, & cuiuscumque alterius creaturæ, & secundum eandem virtualitatem, qua est Deus potens producere hominem potest etiam producere equum, Angelum, & Solem: ergo virtualitates illæ & reduplicationes distinguntur secundum diversos respectus rationis ad istam po-

23 3. & 4. probat. di lutio.

potius, quam ad aliam creaturam: ex quo solum sequitur quod una creatura cognita, cognoscatur etiam comprehensivè respectus rationis ad illam potius, quam ad aliam; non autem quod comprehendatur virtualitas illa ex parte Dei se tenens, secundum quam est potens illum terminum producere.

Dilucidatur & probatur.

Ad quintam respondetur admittendo sententiam illam, quod Angelus inferior cognoscit omnia, quæ formaliter, & eminenter continentur in superiori, & consequenter quod circa ea non possit illuminari, quin ex hoc sequatur quod comprehendat superiorem: & ratio est, quia in hac sententia Angelus inferior non cognoscit ea omnia in superiori, sed prædicata formalia in illo, eminentialia vero in se ipsis, & per proprias species. Ad comprehensionem autem alicuius obiecti requiritur: quod omnia quæ pertinent ad ipsum cognoscantur non in se ipsis, sed in obiecto comprehensivè cognito.

24 Inst. contradicta dejicitur

Nec refert si contra hoc dicas, quod si Angelus inferior non cognoscit ea, quæ in superiori eminenter continentur in ipso superiori, poterit circa hoc ab Angelo superiori illuminari; cumque hæc sit una ex veritatibus naturalibus, iam circa naturalia poterit unus Angelus ab altero illuminari; quod est contra sententiam ex D. Thoma admissam. Non, inquam, refert: nam ut Angelus inferior cognoscat omnes effectus superioris, & omnia illius eminentialia in superiori contineri, non est necesse quod hoc in superiori cognoscat, sed potest cognoscere partim per speciem superioris, & partim per speciem ipsorum effectuum; sicut ut nos modo cognoscamus omnes creaturas contineri in Deo, non est necesse, quod hoc in ipso Deo cognoscamus, sed partim id cognoscimus per speciem, quam de Deo habemus, & partim per speciem creaturarum: undè neque circa illam veritatem potest Angelus inferior à superiori illuminari. Si autem contendas quod potest circa illam veritatem illuminari; ut in superiori cognoscibilem; dicatur, quod si huius illuminationis adstruatur capax, etiam debet adstrui comprehensionis superioris, saltim ex illius illuminatione; quod est contra sententiam admissam: dicendum ergo est iuxta illam non posse inferiorem circa hoc admittere illuminationem superioris; quia si talis illuminationis esset capax; posset ex illa ad modum perfectum intelligendi superioris pertingere, quod est contra rationem inferioris, & illuminationis, in qua semper debet servari superioritas illuminantis ad illuminatem.

25 1. Argum

Secundò obijcies contra eandem rationem D. Thomæ. Quamvis omnia possibilia cognoscantur in Divina omnipotentia, non sequitur quod cognitio ea cognoscens, adæquet intensivè omnipotentiæ cognoscibilitatem: ergo nec sequitur quod illam comprehendat. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Primò ex D. Thoma *quæst. 20. de Verit. artic. 4. ad 9.* ubi loquens de anima Christi Domini sic habet: *Dato etiam quod omnino sciret omnia, quæ scit verbum, non adæquaretur numero sciturum quo ad modum sciendi; quamvis esset æqualis numerus utrobique*; sed non loquitur D. Thomas de adæquatione extensiva, ut ex eius verbis constat: ergo de intensiva. Secundò probatur idem antecedens ex eodem S. Doct. 3. *part. quæst. 10. artic. 2. ad 2.* ibi: *Quantitas scientiæ, non solum attenditur penes numerum scibilium, sed etiam secundum claritatem cognitionis: quamvis igitur scientia animæ Christi, quam habet in verbo, perficiatur scientia visionis, quam Deus*

Deus habet in se ipso quantum ad numerum scibilium; scientia Dei excedit in infinitum quantum ad claritatem cognitionis scientiam animæ Christi: ergo claritas cognitionis, quæ ad intensionem cognitionis pertinet, non solum crescit ad incrementum scibilium in verbo.

3. Prob. 1. anteced. Tertiò. Quia per cognitionem aliquam minus intensam, minusque claram potest idem effectus, immo & plures cognosci, quam per cognitionem magis claram, magisque intensam, in aliqua causa: ergo intensio, & claritas cognitionis causæ, non crescit ad incrementum effectuum, qui in causa cognoscuntur. Consequentia est bona, & antecedens probatur: nam Angelus superior, eosdem, & non plures effectus cognoscit informica v.g. quam cognoscit inferior; immo pro libito suo potest pauciores cognoscere; & tamen semper cognitio Angeli superioris, est magis clara, magisque intensa respectu obiecti ab eo cogniti, quam cognitio Angeli inferioris: ergo. Quarto. Quia licet sit verum quod quanto magis penetratur aliquod principium, aut causa; tanto in eo plura cognoscuntur, non sequitur quod si quo ad omnia penetretur, & illud sit infinitum, infinite cognoscatur: ergo neque quod eius cognoscibilitas adæquetur. Consequentia est evidens, & antecedens probatur. Licet sit verum quod quanto perfectius est obiectum cognitum, tanto perfectior est cognitio illud cognoscens, non sequitur quod si obiectum est infinitum, cognitio illud attingens sit infinita, ut patet in cognitione creaturæ, quæ potest cognoscere Deum, non solum abstractivè, sed intuitivè; & prout est in se: ergo pariter.

26 Ad hoc arg. respondetur neg. antecedens, ad primam eius probationem dicatur quod D. Thomas duplicem adhibet solutionem

2. Arg. dissolvitur 1 loc. S. D. occurrendo.

argumento 9. primam ex propria mente negando quod anima Christi Domini cognoscat omnia quæ cognoscit Verbum. Secundam autem adhibet ex mente eorum cum quibus in corpore art. egerat, qui ex una parte asserebant animam Christi cognoscere omnia, quæ cognoscit Verbum; & ex alia eius scientiam non adæquare scientiam Verbi ob inæqualitatem in claritate: quam solutionem merito permittit D. Thomas, quia ad eius propositum ibi non conducebat, sic vel aliter esse, dummodo salvaretur inæqualitas inter scientiam animæ Christi, & Verbi, insuper, & quia in artic. sequenti eam ex proposito impugnavit probans ex cognitione omnium possibilium in Verbo sequi illius comprehensionem: quare authoritas ista omnino contra mentem S. Doct. adducitur.

Occurritur 2. S. D. loco 1. modo.

Per secundam autem authoritatem nihil aliud intendi potest, nisi quod S. Doct. sit sibi ipsi contrarius in eodem artic. Nam in eius corp. ex proposito excludit à scientia beata animæ Christi cognitionem omnium possibilium, quia Deum comprehenderet. Quare explicandus est in verbis adductis iuxta dicta num. 22. quod cum cognitio termini adæquati scientiæ visionis quo ad denominationem accepta, non arguat cognitionem eius comprehensivam; sicut cognitio omnium possibilium: quantitas scientiæ prædictam terminationem attingens, non solum attenditur, secundùm numerum scitorum, sed etiam secundum maiorem, vel minorem claritatem. Maiori enim tendit ad eundem terminum, dum illum comprehendit, dum comprehensivè illum attingit, quam cum illum solum quidditativè cognoscit: hæc autem maior, vel minor claritas cognitionis, suppositâ cognitione comprehensiva omnium possibilium, nullum habet locum; quia eadem est cla-

ri-

ritas obiectiva utriusque, licet possit esse diversa subiectivè; cum utrumque cognoscat ea cognitione, qua petit cognosci.

1. Modo exponitur S. Doct.

Secundò explicari potest iuxta secundam solutionem ibidem adductam, quod cum scientia visionis Dei sit etiam essentialiter scientia simplicis intelligentiæ; ac proinde Dei comprehensiva, maiori cum claritate, & intensione attingit ea, quæ videt in verbo, quam attingantur à scientia beata animæ Christi Domini: hæc enim, licet non sit solum scientia visionis, sed etiam simplicis intelligentiæ, cum per illam attingat in Verbo aliqua possibilia; quia tamen secundum utramque rationem non pertingit ad cognoscenda omnia; inde est quod etiam ea, quæ attingit, minori claritate attingat, quam scientia Dei, sicut defacto minori cum claritate, non solum subiectiva, sed etiam obiectiva, attingitur omnipotentia ut contentiva hominis per scientiam alicuius beati, quam ipsius Dei, quia nimirum ipsa omnipotentia, & virtus ipsius, magis à Deo penetratur, cum penetretur usque ad omnia possibilia, quam à quolibet beato, licet verum sit, quod maior illa claritas de materiali se habet ad comprehensionem hominis, & ideo ab aliquibus dicitur subiectiva; se habet tamen de formali, ad cognitionem omnipotentia, qua cognoscatur homo.

27

3. Probat. hr latis.

Ad tertiam distinguendum est antecedens per cognitionem minus intensam, minusque claram *subiectivè*, concedo antecedens. *obiectivè*, neg. antecedens, & dist. consequens; intensio, & claritas *subiectiva* non crescit ad incrementum effectuum, qui in causa cognoscuntur, concedo consequentiam, *obiectiva* nego consequentiam: intensio ergo cognitionis dupliciter augeri potest, subiectivè scilicet, & obiectivè: subiectivè quidem, quia magis radicatur in subiecto, aut quia magis illud ad sui unitatem, & formationem reducit; quod tunc maximè fit, quando cum eo identificatur, ut fit in Deo. Obiectivè autem intenditur, non quando ad plura obiecta se extendit, sed quando circa idem versando eius potentialitatem magis penetrat, & eius actualitates magis evolvit: ergo cognitio magis intensa primo modo, potest aut circa eosdem effectus versari cognitos in causa, aut circa pauciores; quod & convincitur exemplo adducto in argumento de Angelo superiori. At cognitio quæ circa plures effectus in causa cognitos versatur, aut circa plures conclusiones cognitas in principio, necessario debet esse intensior secundo modo, seu obiectivè: illa enim maior penetratio potentialitatis, & virtutis causæ, secundum quam, intensivè obiectivè augetur, solum potest accidere plures effectus in causa, aut plures conclusiones in principio detegendo. Undè dum Angelus superior eosdem effectus informica cum inferiori cognoscit, eius cognitio intensior est subiectivè, & iuxta propriam eius naturam magis actualis; æquè tamen intensa obiectivè. Et pariter dum pro suo libito pauciores effectus cognoscit, licet eius cognitio sit etiam subiectivè intensior, obiectivè tamen, & in actu secundo minus intensa est, sicut & minus penetrans cognoscibilitatem causæ.

Ad quartam neg. antecedens ad eius probationem concesso antecedens, neg. est consequentia, & discrimen in eo stat, quod non est alius modus, quo cognitio sit intensior subiectivè, nisi per maiorem obiecti penetrationem; neque obiectum potest aliter magis penetrari, quam per cognitionem plurium, aut omnium quæ in eo continentur: hac enim ratione cognoscibilitas eius obiectiva adæquatur: undè si cognitio per-

28

Satis fit 4

perveniat ad cognitionem omnium, quæ ex vi obiecti sunt cognoscibilia, & ista sint infinita, necesse est quod perveniat ad infinitam intensionem; at licet cognitio crescat in perfectione ad incrementum obiecti, hoc tamen incrementum est proportionale, & geometricum, quia est etiam alius modus unde ex parte obiecti possit crescere scilicet per maiorem, vel minorem eiusdem penetrationem; quare dum ad ultimam eius penetrationem non pertingit, & si obiectum cognitionis sit infinitum, cognitio non evadit infinita.

29 Tertiò objicies. Plus requi-
3. Argum ritur ad comprehensionem Dei, quam ad cognitionem etiam comprehensivam omnium possibilium in Deo: ergo ex cognitione comprehensiva eorum in Deo, non sequitur eius comprehensio. Consequentia tenet, & antecedens probatur primò. Quia maior est cognoscibilitas Dei, quam cognoscibilitas omnium possibilium etiam in Deo: ergo plus requiritur ad comprehensionem Dei, quam ad comprehensionem omnium possibilium in Deo. Patet consequentia; nam ad comprehensionem cuiuscumque obiecti requiritur quod eius cognoscibilitas adæquetur: si ergo maior, est cognoscibilitas Dei, quam omnium possibilium in Deo, minus requiritur ad comprehensionem possibilium etiam in Deo, quam ad comprehensionem Dei. Antecedens autem probatur. Nam mai. est entitas Dei, ad quam sequitur eius cognoscibilitas, quam entitas omnium possibilium in Deo, ad quam requiritur eorum cognoscibilitas: entitas enim Dei est infinita per essentiam, & entitas possibilium prout à Deo distinguntur, etiam si in ipso cognoscantur, finita, & creata est per essentiam: ergo.

2. & 3. anteced. 1. prob. Secundò probatur idem antecedens. Nam cognitio, qua Deus omnia possibilia in se cognoscit, est illorum supercomprehensio: est enim maior in esse cognitionis, quam cognoscibilitas omnium possibilium; cum illa sit infinita per essentiam, & ista solum per participationem; sed respectu Dei illa cognitio non est super comprehensio, sed solum comprehensio, propter oppositam rationem, scilicet, quia non est maior in esse cognitionis, quam Deus in esse cognoscibilis. Tertiò. Quia ad cognoscendum omnia possibilia comprehensivè in Deo, sufficit cognitio creata intensivè infinita; sed hæc non sufficit ad comprehensionem Dei: ergo. Mai. probatur, tum quia cuilibet gradui intensionis cognitionis illius corresponderet aliquod possibile cognitum: ergo omnibus gradibus omnia possibilia, quamvis infinita, quia gradus etiam essent infiniti. Tum quia, ut diximus, & verum est, sicut possibilia, licet sint infinita, solum sunt infinita per participationem; ita cognitio illa esset per participationem infinita: ergo sufficiens ut illorum cognoscibilitatem adæquaret.

Quartò. Quia collectio om- *Ult. ei an-*
nium possibilium non petit for- *tec. prob.*
maliter ad sui continentiam omnem Divinæ omnipotentiæ infinitatem; non enim plus ex parte causæ requiritur ad continentiam alicuius effectus, quam ipse effectus est in se: cum ergo omnia possibilia non adæquent omnipotentiæ infinitatem, quia infinitas per participationem non adæquat infinitatem per essentiam; non requirunt formaliter omnem omnipotentiæ infinitatem: ergo nec ad sui comprehensionem requirunt totius omnipotentiæ comprehensionem. Patet hæc consequentia: nam ad cognitionem effectus, qua talis in causa, sufficit cognitio causæ, qua talis est formaliter illius effectus; cætera enim alia, quæ causæ conveniunt, sicut de naturali se habent ad

eam

eam in esse causæ, & continentis effectum; ita ut sit medium, in quo cognoscatur effectus: ergo.

30 Argum. diruitur. Ad hoc arg. respondetur neg. antecedens. Ad primam eius probationem disting. est antecedens, quam cognoscibilitas omnium possibilium etiam in Deo *terminativa*, concedo antecedens, *motiva* neg. antecedens, & consequentiam; cognoscibilitas terminativa illorum sunt ipsa possibilia, quæ, etiam prout in Deo, considerantur ut obiectivè à Deo distincta, & prout sic minus ipso; cum solum sint infinita per participationem, Deus autem infinitus per essentiam. Cognoscibilitas autem motiva illorum est ipse Deus, in quo cognoscuntur, non utcumque cognitus, sed magis, vel minus penetratus secundum quod plura, vel pauciora in eo cognoscuntur. Quare ut omnia cognoscantur, requiritur quod totaliter penetretur, & ad comprehensionem eius pertingatur. Circa quam solutionem videatur D. Thomas 3. contra Gent. *cap.* 23. *quæst.* 20. *de Verit. artic.* 5. Et probatio ista ab omnibus est solvenda: qua licet maior sit cognoscibilitas Dei, quam cognoscibilitas possibilium; implicat tamen quod aliquod possibile quidditativè in Deo videatur, quin etiam ipse Deus videatur quidditativè: licet ergo mai. sit cognoscibilitas Dei, quam illorum cognoscibilitas; adhuc tamen poterit esse implicatio, quod omnia illa comprehensivè videantur, quin Deus ipse comprehendatur.

31 r. antec. 2. & 3. prob. diruit. Ad secundam disting. est pariter antecedens. Est illorum super comprehensio *in se*, & *absolutè*, concedo antecedens *prout in Deo*, neg. antecedens, & consequentiam. Ex quo solum sequitur quod ad comprehensionem illorum in se, & absolutè, non requiratur formaliter cognitio infinita per essentiam; non tamen quod non requiratur ad comprehensionem illorum, prout in omnipotentia penetrata cognoscuntur. Ad tertiam dicatur cognitionem creatam infinite intensam esse omnino impossibilem, ut cum D. Thoma tenent omnes Thomistæ: quare nullum est inconveniens quod ex ea posita sequatur quodlibet. Sed revera etsi admittatur possibilis, adhuc non esset sufficiens ab cognoscenda omnia possibilia in Deo, quia ista non solum sunt infinita, sed infinities infinita; quare ad sui cognitionem comprehensivam, non sufficit cognitio infinite intensa, etsi cuilibet gradui intensionis quodlibet possibile cognitum correspondeat, sed requiritur cognitio infinities infinita, quæ non potest esse, nisi increata.

Ad quartam neg. est mai. intellecta de infinitate ad extra, quæ etiam est per essentiam talis. Neque probatio subiuncta veritatem continet: nam quamvis una anima non sit minus quam altera, non potest alteram producere: neque unus Angelus, etsi superior, alterum sibi inferiorem; & hoc ideo quia de ratione causæ formaliter ut talis, est præcontinere effectum, ut ab ea producendum: ad productionem autem animæ, vel Angeli, cum debeat esse ex nihilo, infinita virtus per essentiam in producente requiritur; aliter non ponet infinitam distantiam inter aliquid, & nihil pertransire: potiori ergo iure infinitas per essentiam requiritur in Dei omnipotentia, prout est virtus præcontentiva omnium possibilium: quare nisi hæc comprehensivè cognoscatur, non possunt omnia possibilia in ea comprehendi. 32 Diruitur 4.

Obijcies quartò. Cognitis omnibus possibilibus non cognoscitur quidquid cognoscibile est ex vi Divinæ omnipotentiæ: ergo neq; comprehenditur Divina 33 Argum.

om-

omnipotentia. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Nam ex vi Divinæ omnipotentiæ non solum possibilia, sed impossibilia possunt cognosci, non enim solum cum possibilibus, sed etiam cum impossibilibus conectitur, & quolibet eorum ad possibilitatem reducto destrueretur omnipotentia non minus quam si possibile redderetur impossibile, ut cum communi Theologorum sententia modo supponimus: ergo. Confirmatur primò. Divina omnipotentia non solum terminatur ad creaturas ad extra, sed etiam ad personas ad intra: est enim probabilior sententia D. Thomæ omnipotentiam non distingui ab intellectu, & voluntate, à quibus personæ ad intra procedunt: ergo cognitis omnibus possibilibus non sequitur quod cognoscatur terminus adæquatus Divinæ omnipotentiæ; ac proinde quod comprehendatur. Confirm. secundò. Ad comprehensionem Divinæ omnipotentiæ requiritur cognitio non solum possibilium, sed etiam futurorum, & existentium, & insuper decretorum Dei liberorum: omnia enim ista per cognitionem Dei comprehensivam cognoscuntur; sed ex cognitione omnium possibilium non infertur omnium istorum comprehensio, cum possibilia nullam connexionem habeant cum illis: ergo nec comprehensio omnipotentiæ. Tertiò. Quia si possibilia essent tantum duo, ex cognitione illorum non sequeretur comprehensio omnipotentiæ, ut per se constare videtur; & tamen non minus illa duo essent terminus adæquatus omnipotentiæ, quam modo sunt omnia: ergo etsi omnia modo cognoscerentur, non sequeretur omnipotentiæ comprehensio.

34 Arg. dispellit. Respondetur negando antecedens. Ad eius probationem dicatur repugnare quod cognoscantur omnia possibilia comprehensivè, quin impossibilia cognoscantur, nam ut ait D. Thomas 1. part. quæst. 14. artic. 9. impossibilia solum per possibilia possunt cognosci; implicat enim aliquem cognoscere duo possibilia ut essentialiter distincta, v. g. hominem, & leonem, quin cognoscat esse impossibile hominem esse leonem; & consequenter quod cognoscat omnia possibilia, & omnes illorum modos, quin etiam omnia impossibilia cognoscat, nam ista ex varia prædicatorum possibilium combinatione resultare debent.

35 Dilucidatur 1. confirm. Ad primam confirmationem, admissa illa sententia, dicatur, quod præterquamquod sermo est de cognitione possibilium in omnipotentia, quæ juxta dicta Dub. præced. non potest non omnia formalia Dei cognoscere: præter hoc, inquam, cum Divina omnipotentia secundum quod ad extra fœcunda est, explicet etiam infinitatem per essentiam talem, si secundum hanc adæquatè penetretur, & comprehensivè cognoscatur; nulla restaret difficultas, ut posset etiam secundum quod ad intra terminatur comprehendi: sicut licet scientia simplicis intelligentiæ non distinguatur virtualiter à scientia visionis; quia tamen sub hac denominatione infinitatem per essentiam explicat, cognitio sufficiens ad illam adæquandam, sufficeret etiam ut scientiam visionis adæquaret.

36 Dispellitur 2. Ad secundam neg. est antecedens; cuius falsitas constat, tum quia filius procedit ex cognitione comprehensiva Divinæ essentiæ per se, & non ex cognitione futurorum, aut Decretorum Dei: tum quia sententia probabilis est; quod Deus potuit omnino manere suspensus ab omni actu libero; & tamen non potest ei deficere cognitio sui comprehensiva. Et quidem ab omnibus conceditur potuisse non habere decreta, quæ modo habet, sed opposita; & tamen non eo deficeret, aut mu-

mutaretur cognitio comprehensiva suæ omnipotentiæ : non ergo eorum cognitio ad rationem comprehensionis pertinet, sed ad infinitatem extensivam cognitionis ad omne cognoscibile ; quæ Deo etiam debet convenire.

37 Postremò argum.

Tandem objicies. Ex visione quidditativa omnipotentiæ sequitur visio omnium possibilium ; sed ex visione quidditativa omnipotentiæ non sequitur eius comprehensio: ergo mai. probatur primò. Quia ut omnipotentia quidditativè cognoscatur, requiritur, quod cognoscatur distincta ab alia omnipotentia quæ esset, si deficeret aliquod possibile particulare, quodcumque illud esset : sed non potest omnipotentia, ut sic cognosci, quin omnia possibilia in particulari cognoscantur : ergo. Mai. constat: nam hæc omnipotentia, quæ modo est, distinguitur essentialiter ab omnipotentia quæ esset, si deficeret aliquod possibile ; sed una quæque res essentialiter distinguitur ab alia per id, per quod essentialiter constituitur in se ipsa: ergo cum necesse sit videre essentiale constitutivum omnipotentiæ, dum quidditativè videtur, necesse est etiam quod videatur, ut ab alia, quæ tunc esset, distincta. Min. autem probatur, nam videre omnipotentiam, ut ab alia distinctam, est videre id, per quod ab alia distinguitur : si ergo distingueretur per quodlibet possibile in particulari, quod respectu alterius esset impossibile, necesse est quod quodlibet in particulari videatur.

38 2. Prob. 1. maior multipliciter.

Secundò probatur mai. visa omnipotentia, necesse est quod cognoscatur terminus illius prout talis ; sed terminus omnipotentiæ, prout talis, est ratio entis, secundum quod ad omnia impossibilia in particulari terminatur: ergo cum hæc non possit cognosci, non cognitis omnibus possibilibus in particulari, visa illa, necesse est quod omnia cognoscantur. Tertiò. Quia visa omnipotentia, necesse est quod videantur omnia eius prædicata formalia, ut ex dictis Dub. præced. constat ; sed continentia cuiuscumque possibilis in particulari est prædicatum formale Divinæ omnipotentiæ : ergo cum hoc non possit cognosci, quocumque possibili in particulari non cognito, nec Divina essentia videri. Quartò. Quia omnipotentia Divina ex se æquè repræsentat omnes creaturas, cum æquè eas contineat : & lumen gloriæ, non est magis determinatum, ut has potius quam illas cognoscat : ergo vel debet omnes cognoscere, vel nullam? Non secundum: ergo primum.

39 Arg. postremis solut.

Ad hoc arg. respondetur neg. mai. ad eius primam probationem concessa mai. neg. est min.: nam ut omnipotentia, quæ modo est, cognoscatur ut distincta ab alia, quæ esset potens ad omnia possibilia, uno excepto, sufficit quod cognoscatur terminus formalis huius omnipotentiæ, qui est ratio communis entis creati, & quod cognoscatur terminum istum non posse esse terminum alterius potentiæ, quæ tunc esset : sicut ut cognoscatur homo quidditativè, & ut distinctus à quolibet alio, sufficit quod cognoscatur quidditatem hominis, solius hominis esse, & non alterius ab homine, quodcumque illud sit.

Sol. 2. mai probatio.

Ad secundam disting. est mai. *in communi, & confusè*, concedo mai. *clarè, & distincte*, neg. & concessa min. disting. est consequens, concedendumque de cognitione confusa, & in communi, & negandum de cognitione clara, & distincta ; sicut modo cognoscimus quod terminus formalis omnipotentiæ est ratio entis secundum quod ad omnia possibilia in particulari terminatur, nec tamen ea omnia distinctè, & in particulari cognoscimus, sed in communi, secundum rationem, scilicet, possibilium, & prout his vocibus omnia possibilia in particulari significantur ; quibus licet possibilia in particulari ex parte rei significatę, & signatè significentur ; ex modo tamen significandi, & exercitè sub

modo communi, & in confuſo ſignificantur, & prout ſic etiam cognoſcuntur.

40 Sol. 3. Ad tertiam diſting. mai. ſecundum id quod dicunt *in recto*, concedo mai. *in obliquo*, eam ſubdiſt. tanquam terminum *formalem*, concedo mai. *materialem*, neg. mai. & conceſſa min. neg. eſt conſequentia: continentiæ ergo illæ ſecundum id, quod dicunt in recto, nullam diſtinctionem ad invicem important, ſed ſunt formaliſsimè eadem omnipotentia, quæ videtur; hæc autem viſa, neceſſe eſt quod cognoſcatur terminus illius formalis, qui eſt ratio entis ſecundum quod ad omnia poſsibilia terminatur, non tamen eſt neceſſe quod videatur terminus materialis, qui eſt quodlibet poſsibile in particulari.

41 Sol 4. Ad quartam reſpondetur quod neque ex parte omnipotentiæ æquè omnia repræſentantur, neque ex parte luminis æquè iſta, ac illa poſſunt cognoſci. Non ex parte omnipotentiæ, quia in illa aliqua poſsibilia magis latent, quam alia; & iſta ſunt ea, quæ ad ſui cognitionem plurium aliorum poſsibilium indigent cognitione, quia à pluribus cauſis dependent: Undè magis latet cognitio poſsibilis, qua unus homo poteſt alterum cognoſcere, quam Angelus poſsibilis, quia ad prioris cognitionem plura oportet cognoſcere, ſcilicet, hominem cognoſcentem, hominem cognitum, ſpeciem impreſſam, & plura alia, quæ concurrunt.

42 Ult. pars ſolut. Ex quò etiam infertur, quod non quodlibet lumen poteſt indifferenter iſta, vel illa poſsibilia cognoſcere, ſed neceſſarium eſt intenſius lumen ut ea, quæ magis latent, cognoſcantur: immo neque indifferenter ex eis, quæ æquè latent, poteſt iſta, vel illa cognoſcere, ſed neceſſario quodlibet lumen ſecundum ſua prædicata individualia eſt determinatum, ut iſta potius, quam illa cognoſcat: ſicut duæ cauſæ eiuſdem ſpeciei, & intenſionis virtutis, non poſſunt indifferenter hos, vel illos effectus producere, ſed unaquæque ſecundum ſua prædicata individualia, ad hos præ alijs determinatur: ita pariter duo lumina etſi eiuſdem ſpeciei, & intenſionis ſint, non poſſunt eaſdem cognitiones producere, neque eadem poſsibilia cognoſcere, ſed unumquodque eorum eſt individualiter determinatum, ut iſtam cognitionem producat, & non aliam, & ut iſta poſsibilia cognoſcat, & non alia. Alia minutiora argumenta quæ nullius ponderis iudicantur vide apud AA. Et hæc de hoc Dub. applicanda litteræ M. in 3. *diſt.* 14. §. 2. & *in* 1. *diſt.* 41. & 42. & 49. quæ ſufficiant pro iſto tract. dictato in publico Gymnaſio Salm. ann. Domini 1694.

TRAC-

TRACTATUS DE SCIENTIA DEI NECESSARIA.

JUXTA MIRAM ANGELICI DOCT. DIV. THOMÆ Aquinatis Doctrinam, 1. part. quæſt. 14.

PROOEMIUM.

SI quod *ſtultum eſt* Deo, teſte Apoſt., *Sapientius eſt hominibus*, qualiter nobis innoteſcet, quod ſapientius eſt Deo? Contremiſcat ergo mens creata tantæ lucis ſplendore perculſa, & in propriam parvitatem reſiliens, admirans, quod non penetrat, exclamet cum Propheta: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt, & non potero ad eam.* Videat, & Apoſtolum poſt arcanum myſterium in tantæ lucis abyſſo iterum caligantem, & nihil aliud de ea, niſi ineffabilem, & inſcrutabilem eſſe loquentem. *O altitudo*, inquit, *divitiarum ſapientia, & ſcientia Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inveſtigabiles vie eius! Quis cognovit ſenſum Domini, aut quis Conſiliarius eius fuit?* Sed verbis iſtis mens etiam noſtra erigi debet: nam conſiliarium Domini certè novimus; ipſe enim eſt, qui apud Prophetam: *Magni conſilij Angelus nominatur*: ipſe qui apud Matthæum hanc abſconditam *à ſapientibus, & prudentibus* prædicat, & revelatam *parvulis*. Hunc ergo cum D. ac Præceptorem habeamus; poſtulemus ab eo, quod nobis deeſt de iſta ſapientia, certi quod iuxta Apoſtolicum promiſſum, *qui dat omnibus*, dabit, & humiliter petentibus *affluenter*.

1. ad Corinth. 1. — Pſal. 138 — Ad Rom. 11. — Iſai. 9. ex Sept. & D. Hier. — Matth. 11 — Jacob. 1.

Tractatum ergo de Scientia Dei in duas partes generaliter dividemus. In prima agemus de *Scientia Dei neceſſaria*, quæ præſenti Curſui ſufficientem materiam miniſtrabit: in ſecunda de *Scientia Dei libera*, ſpecialiter *quo ad actus liberos*; quam & ſequenti, Deo dante, dictabimus. Primam autem partem in tres Diſputationes dividemus: Prima erit de *ipſa Scientia Dei in ſe*: Secunda de *eius obiecto*: Tertia de *illius diviſionibus*. In quibus per varia Dubia quod difficile, controverſumque viſum fuerit explicare connabimur. Sit ergo.

DISPUTATIO PRIMA.

DE SCIENTIA DEI IN SE CONSIDERATA.

DUBIUM PRIMUM.

UTRUM RATIO D. THOMÆ, QUA IN HOC ARTICULO usus fuit, ad probandam in Deo scientiam, efficiter convincat intentum?

§. I.

DIFFICULTAS APERITUR, ET RATIO DUBITANDI proponitur.

N. 1 In qua acceptione de scientia sit sermo.

NOMINE *Scientiæ* in hoc art. non accipit D. Thomas scientiam, prout de virtus intellectualis, à Sapientia, intellectu, Arte, & Prudentia distinctæ, sed prout significat cognitionem certam, & evidentem ab his omnibus præcisam. Secundum quam rationem dari in Deo est immediate de fide: ut constat ex illo Apost. suprà cit. ad Roman. 11. *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei!* Et ex illo Job 9. *Sapiens corde est, & fortis robore*, & 12. *apud ipsum est fortitudo, & sapientia*, & Esther 14. *Domine qui habes omnem scientiam*, & Psalm. 138. *Mirabilis facta est scientia tua ex me*, & 146. *Sapientiæ eius non est numerus*: immo nihil magis communiter in sacris litteris Deo attribuitur, quam scientia, & sapientia.

2 Naturalis ratio ostendit dari in Deo scientiam.

Est insuper hæc veritas luminè naturalis rationis evidens: adeoque apud homines invaluit, ut asserit D. Thomas 1. contra Gent. capit. 46. quod *ab intelligendo* nomen Deo imponerent: ut enim asserit S. Damasc. *lib. 1. de Fide, cap. 11. Theos*, quod secundum Græcos, Deum significat, dicitur *à Theaste*, quod est considerare, & videre: & ut idem Ang. Doct. advertit suprà quæst. 13. artic. 8. hoc nomen *Deus*, quod apud Latinos ipsam Divinitatem significat, à providentia secundum Dionys. impositum est, quæ rationem, & intelligentiam importat. Et hinc ab Ægyptijs modo per *Aquilam*, quæ acerrimo visu pollet, modo per *Accipitrem* eadem ratione, modo per *oculum* sceptri fastigio impositum, & denique per *Solem* figurabatur.

3 4. D. Th. rationibus ead. veritas ostenditur.

Quod, & variis rationibus convincit D. Thomas 1. contra Gent. cap. 44. Prima. Quia Deus est summè perfectus, & bonus: ut enim ait D. Ang. *lib. 1. de Doct. Christ. omnes pro excellentia Dei certarim dimicant; nec quisquam inveniri potest qui Deum non credat esse, quo melius nihil est*; sed scientia, & cognitio est maxima perfectio, nulla imperfectione, ex se admixta: ergo Deo est attribuenda. Secunda. Quia Deus esse prima causa, & motor omnium, & ductor eorum ad finem; si autem non cognosceret, nec se moveret, sed ab alio moveretur; ac proinde non posset esse aliorum motor. Tertia. Quia creaturæ quanto magis sunt Deo propinquæ, tanto sunt magis cognoscitivæ, ut patet in hominibus, & Angelis: ergo Deus in se est maximè cognoscitivus. Quarta. Quia creaturæ intellectuales subijciuntur Deo, & ab ipso gubernantur; sed contra naturam est quod sapiens, & intelligens, à non intelligente gubernetur: ergo.

In quo difficultas sit, aperitur.

Omnes istæ rationes manifestè intellectum convincunt, ut Deo scientiam, & cognitionem attribuat; at ipsum non illuminant de ratione, & medio formali, cur Deo conveniat. Ad quod attendens D. Thomas, & in alium disputationum ducens, aliam excogitavit ra-

rationem, qua & usus est loc. nuper citato ex *contra Gent.* & in 1. *dist.*35. *quæst.*1. *artic.*1. *& opusc.*3. *cap.*28. *& 35. & quæst.*2. *de Verit. artic.*2. & tandem hic *artic.*1. quæ ratio ex Dei immaterialitate desumitur, & ex ea, tanquam ex ratione formali, & medio intrinseco cognitionem, & intellectum Divinum deducit.

4 Ratio S. Doct. ad principale intentum.

Quæ sic ex ipso formatur. Cognoscentia à non cognoscentibus, in hoc distinguntur, quia non cognoscentia nihil habent, nisi formam suam tantum; cognoscentia autem nata sunt habere formam alterius rei: ergo cognoscentia à non cognoscentibus per hoc distinguuntur, quod natura non cognoscentis est magis limitata, & coarctata; natura autem cognoscentium, habet maiorem latitudinem, & extensionem; tunc sic, sed coartatio formæ est per materiam: ergo cognoscentia eo sunt talia, quia immaterialia sunt, & non cognoscentia eo non cognoscunt, quia sunt materialia: cum ergo Deus sit in supremo immaterialitatis gradu, ut suprà *quæst.*7. *artic.*1. iam est ostensum à D. Thoma, sequitur quod Deus sit summè cognoscitivus. Uterque discursus est legitimus. Min. subsumptam supponit D. Thomas suprà demonstratam. Primum autem antecedens dupliciter ostendit. Primò. Quia species cogniti est in cognoscente. Secundo. Authoritate *Philos.* 3. de *Anima*, asserentis hac ratione quod anima est quodammodo omnia. Quod & confirmat inductione facta: nam ut dicitur secundo de *Anima* plantæ non cognoscunt propter suam materialitatem: sensus autem cognoscitivus est, quia receptivus specierum sine materia, & adhuc magis intellectus, quia magis separatus à materia, & immixtus est, ut 3. de *Anima* etiam dicitur: si ergo Deus est summè immaterialis, sequitur quod sit summè cognoscitivus.

5 Qualiter

Rationem istam D. Thomæ inefficacem existimant, & ex proposito impugnant Aureolus, Okan, Gabriel, Ariminensis, & Basolis in 1. *dist.*35.: quibus, & consentit Arriaga 1. *part. disp.*15. *sect.*1. alij autem solum illam admittunt, tanquam thopicam & probabilem, ut Aversa. Reliqui autem omnes Theologi tàm domestici, quàm extranei amplectuntur; sed valde varie ab eis accipitur: plures namque ita explicant, quod sub specioso titulo D. Thomæ, suam propriam mentem, relicta Angelici Doct. proponant.

aliqui ratione hác aspexerint.

Duo autem sunt in hac ratione contra quæ Adversariorum instantiæ procedunt; quæ proinde explicatione indigent. Primum est differéntia, quam S. Doct. tanquam potissimam assignat inter cognoscentia, & non cognoscentia in eo consistens, quod cognoscens aptum natum est habere, non solum formam propriam, sed & formam rei alterius, quia recipit species aliarum rerum. Secundum qualiter sit huius ratio, & cognitionis, immaterialitas: ista autem sigillatim præstabimus.

In quæ feruntur Adversi.

6 Quid AA. contra 1. oppenant solutiones aliquæ, & earum impugnat.

Et contra primum in primis urget communis ratio dubitandi: nam differentia assignata videtur falsa quo ad utramque partem: quodlibet namque passum natum est habere, non solum formam propriam, sed & formam ab agente extrinseco communicatam: sicut à qua potest recipere calorem, & lapis impulsum, &c. Nec valet dicere, quod non cognoscentia possunt recipere formas aliarum rerum naturales; non autem intentionales, & repræsentativas. Contra enim est: nam aer, & speculum etiam recipiunt formas intentionales. Nec valet dicere eas tantum recipere, in esse entitativo, & non in esse repræsentativo, ita ut eis repræsentent. Nam contra etiam est, quod hoc est petitio principij: dicere enim quod cognoscentia recipiunt formas aliarum rerum in esse repræsentativo, &

ut eis repræsentent, non vero non cognoscentia; idem est ac dicere, quod cognoscentia recipiunt formas aliarum rerum modo cognoscitivo, seu ut eas cognoscant, secus vero non cognoscentia; sed hoc nihil aliud est, quam asserere, quod cognoscentia differunt à non cognoscentibus, per hoc quòd cognoscentia sunt cognoscitiva, secus autem non cognoscentia: ergo.

Quid contra 2. oppon.

Quo ad alteram etiam partem etiam videtur desitere disparitas assignata. Nam ut Deus cognoscat, non recipit in se aliarum rerum formas, sed omnia per suam essentiam, tanquam per speciem impressam, cognoscit: pariter, & Angelus, se ipsum per suam substantiam; immo & omnes alios Angelos secundum rationem generica cognoscit: non ergo est proprium cognoscentis, prout à non cognoscente distinguitur, recipere in se formas aliarum rerum. Ratio ista dubitandi coegit AA. ab ire in varios modos explicandi hanc differentiam: eorum principaliores referemus; eisque breviter impugnatis: nostram mentem aperiemus.

§. II.

ALIQUI MODI DICENDI impugnantur.

7 Solut. rationis dubitandi ex Ferrariensi.

PRIMA solutio rationis dubitandi traditur à Ferrariensi 1. *contra Gent. cap.* 44. quem sequitur Silvius in præsenti, & asserit, quod differentia assignata à D. Thoma, inter cognoscentia, & non cognoscentia, stat in eo, quod cognoscentia nata sunt habere, non solum formas accidentales; hoc est repræsentantes accidentia, sed etiam substantiales aliarum rerum, non cognoscentia autem solum possunt recipere formas accidentales.

Sed hæc solutio communiter displicet. Et merito quidem: tum Reijcitur dupliciter Ferrar. quia disparitas assignata à D. Thoma, est inter omnia cognoscentia, & non cognoscentia: sensus enim inter cognoscentia computatur, & de eo suum discrimen verificat; sed sensus non est natus recipere formas substantiales aliarum rerum, sed solum formas accidentales; hoc enim, & nihil aliud cognoscit: ergo. Tum quia intellectus, dum solum rerum accidentia cognoscit, formaliter à non cognoscentibus distinguitur penes modum recipiendi formas aliarum rerum; & tamen solum formas accidentales ad sic cognoscendum formaliter recipit; impertinentes enim sunt ad hoc munus formæ substantiales, seu substantiam repræsentantes: ergo. Quod si dicas, quod tàm in sensu, quàm in intellectu, quando rerum accidentia percipiunt, non solum sunt formæ accidentales, hoc est repræsentantes accidentia; sed & formæ substantiales, quamvis potentiæ illæ, hanc repræsentationem non percipiant. Contra est: quia hoc etiam modo sunt in speculo, & in aere; per ista enim corpora ad sensum, & intellectum ab obiectis emittuntur: ergo differentia ex hoc cap. est nulla.

8 Solutio Salm. & aliorum Thomist.

Alij secundò respondent cognoscentia differre à non cognoscentibus, quia cognoscentia recipiunt aliarum rerum formas per identitatem cum illis, non in esse entitativo, sed in esse intelligibili; ita ut ex intellectu, specie intelligibili, & re intellecta fiat unum unitate identitatis, non in esse entitativo, sed in esse intelligibili. Quæ solutio sic communiter explicatur, ita quod in specie intelligibili distinguat id quod est entitatis, ab eo quod est intrinsecæ repræsentabilitatis, & pariter in obiecto, id quod est entitatis, & intelligibilitatis. Quo supposito, asserit, quod intellectus realiter identificatur, tàm cum specie, quam cum obiecto, secundum id, quod habent de intelligibilitate; distinguatur tamen realiter ab illis, secundum id quod habent de entitate: in quo sensu solutio ista traditur à PP. Salmanticensibus, & ab alijs Thomistis. Sed

9 Impugnatur solutio, ut in intelligibilis, & falsa 1.

Sed prout sic explicatur continet doctrinam mihi in intelligibilem, & falsam; & ea adhuc admissa ratio dubitandi non solvitur. Prima pars pluribus prob. primò. Quia contra eam obstare videtur illud principium lumine naturali notum, & cui tota ars syllogistica innititur: *Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se, & ea quorum unum identificatur cum tertio, & alterum ab eo distinguitur, distinguntur inter se*: assumptum probatur. Nam intellectus in hac sententia cum esse intelligibili speciei, & esse intelligibile speciei identificatur cum esse entitativo eiusdem; & tamen intellectus non identificatur, sed realiter distinguitur ab esse entitativo speciei: deficit ergo prima pars principij.

Continuatur eiusd: solut. impugnatio quo ad eã partem.

Pariter, & secunda. Nam esse intelligibile speciei identificatur cum esse entitativo eiusdem, esse autem entitativum illius, non identificatur, sed realiter distinguitur ab intellectu: ergo si cum hoc componitur, quod esse repræsentativum speciei identificetur cum intellectu; deficit secunda illius pars. Quod confirmatur: nam hoc est ponere in creatis aliud Trinitatis Mysterium; illud enim in eo consistit, quod una indivisibilis natura cum tribus personis realiter distinctis identificetur; at hic etiam ponitur, quod una, indivisibilisque speciei intelligibilitas identificetur cum sui entitate, & cum pluribus intellectibus ab specie, & realiter ab invicem distinctis: ergo.

10 Impugnatur 2. ead. solut. quo ad dictam partem.

Secundò obstat aliud, non minus verum, & commune principium, *quæ realiter separantur, realiter distinguntur, & quæ realiter sunt idem, realiter separari non possunt*, quod traditur à Philos. 7. *Thopic. cap.* 1. nam constat quod intellectus realiter separatur ab specie, non solum in esse entitativo, sed intelligibili; tum quia potest existere species intellectui non unita: tum quia potest pariter deficere, intellectu non deficiente: ergo species non identificatur cum intellectu, adhuc in esse intelligibili.

Impugnatur 3.

Tertiò obstat aliud principium non minus apud omnes receptum, & notum, quod desumitur *ex lib. de causis*, scilicet, *idem non potest causare se ipsum*; sed intellectus causat realiter speciem intelligibilem, intellectus quidem agens speciem impressam educendo illam ex intellectus possibili secundum esse entitativum, & coeducendo secundum esse intelligibile, & intellectus possibilis simul cum specie impressa causat speciem expressam: ergo non potest intellectus cum specie impressa, aut expressa identificari, neque species inter se.

4. Impugnat illa solutio quo ad illam partem.

Obstat quartò aliud pariter certum, & evidens, scilicet, *quod una quæque res per suam entitatem est indivisa in se, & divisa à quolibet alio ab ea realiter distincto.* Ex quo sequitur quod eadem rei entitate perseverante, perseverat etiam eadem in divisio à se, & divisio à quolibet; sed intellectus ante unionem cum specie impressa est indivisus à se, & indistinctus; distinctus tamen à specie, tàm in esse entitativo, quàm in esse intelligibili: ergo cum etiam, facta unione, eadem entitas intellectus perseveret; non enim per unionem cum specie destruitur, sed potius perficitur, perseverabit etiam eadem in divisio à se, & divisio à specie, tàm in esse entitativo, quàm in esse intelligibili.

Ultim. impugnatur ea pars solut.

Tandem: quia ex prædicta positione sequeretur, quod intellectus creatus in aliquo vero sensu identificaretur cum essentia Divina sub munere intelligibilis; hoc est absurdum, cum Divina essentia sub munere intelligibilis non minus sit infinita per essentiam, quam entitativè, intellectus autem sub omni munere est finitus, & limitatus per essentiam: ergo.

11 Quo ad 2. p. rejicitur præcedens solut. ut insufficiens in tento.

Secunda autem pars, scilicet, quod adhuc doctrina solutionis admissa, per illam non fiat satis rationi dubitandi, probatur: nam semper restat explicandum quo-

modo

modo intellectus recipiendo formas intentionales, fit idem in esse repræsentativo cum illis, & medijs illis cum obiecto; aer tamen, & speculum, etiã easdem formas recipiant; non fiant idem neque in esse repræsentativo, aut cum illis, aut cum obiecto.

12 Aliorum solutio Rejicitur ex non dubitandi præced. 1.

Ex his impugnanda venit aliorum solutio asserentium differentiam stare in eo quod cognoscentia accipiunt easdem formas aliarum rerum, non cognoscentia autem non easdem, sed diversas. Species enim intelligibiles, quæ in cognoscentibus reperiuntur, sunt idem realiter in hac sententia cum ipsis obiectis, non in esse entitativo, sed in esse intelligibili. Impugnatur, inquam, ex dictis. Primò. Quia etiam non cognoscentia recipiunt formas intentionales, ut aer, aqua, & speculum: si ergo istæ sunt idem realiter cum obiectis, recipiunt formas, non solum realiter distinctas, sed easdem realiter cum obiectis. Quod si dicatur recipere illas tantum in esse entitativo, & non in esse repræsentativo. Contra est: tum quia in hoc stabit potissima differentia inter cognoscentia, & non cognoscentia, ad quod de materiali se habebit, quod formæ receptæ sint eædem realiter, vel realiter distinctæ, si tamen sunt similes: nam dum salvetur, quod cognoscentia recipiunt intentionaliter, & repræsentativè formas aliarum rerum, sivè istæ sint distinctæ, sivè indistinctæ ab obiectis, per hoc distinguentur à non cognoscentibus, quæ solum entitativè, recipiunt aliarum rerum formas: inutiliter ergo recurritur ad identitatem formarum cum obiectis, ut hæc distinctio salvetur. Tum quia huius differentiæ redat assignare rationem, cur scilicet cognoscentia, præ non cognoscentibus recipiunt aliarum rerum formas, non solum entitativè, sed etiam repræsentativè? Et tandem, quia ut suprà diximus, hoc videtur petitio principij.

13 Rejicitur 2.

Secundò. Quia identitas realis inter speciem, & obiectum, adhuc in esse intelligibili, cui prædicta solutio innititur, easdem patitur difficultates, ac identitas realis intellectus cum specie, aut obiecto adhuc in esse intelligibili; quæ breviter sic restaurantur. Prima quidem: nam intelligibilitas obiecti identificatur cum eius entitate. Et pariter esse repræsentativum speciei cum esse entitativo eiusdem; sed entitas obiecti realiter distinguitur ab entitate speciei: ergo, & intelligibilitas obiecti ab esse repræsentativo speciei. Secunda. Quia species, secundum omnia sua prædicata intrinseca, potest realiter ab obiecto separari: potest enim realiter existere, realiter deficiente obiecto, & è converso: ergo. Tertia. Quia etiam species secundum omnia sui prædicata intrinseca, potest realiter causari, & realiter emitti ab obiecto: ergo secundum omnia sui prædicata intrinseca, realiter ab illo distinguitur. Quarta. Quia evidens est, quod dum deficit obiectum, species, quæ perseverat, non identificatur cum illo, neque in esse entitativo, neque in esse intelligibili; sed non variatur entitas speciei, per hoc quod obiectum existat: ergo eodem modo species manet cum illo non identificata.

14 Solut. Ill. Godoy rat. dubitandi.

Solutio quarta asserit, quod licet natura speciei sit realiter distincta ab obiecti natura, per speciem repræsentati; est tamen genericè eadem, cum rationem eius genericam repræsentat, & specificè, cum specificam, & tandem individualiter, cum individualem. Sic Illustrif. Godoy in præf. num. 101. in quo sensu Antiquiores Thomistas exponit, & ex hoc assignat discrimen inter cognoscentia, & non cognoscentia, quia non cognoscentia recipiunt aliarum rerum formas, eas multiplicando individualiter; secus autem cognoscentia.

15 Refellitur bifariè.

Sed contra hanc solutionem plura difficiliora urgent: primò. Qua dum cognoscentia solum gradum genericum, aut specificum alicuius obiecti cognoscunt, debent for-

formaliter distingui à non cognoscentibus, quoad hoc, quod est formas aliorum recipere; alias differentia assignata à D. Thoma non esset universaliter vera: at tunc iuxta assignatam solutionem non distinguerentur, quia solum haberent aliarum rerum formas, secundum gradum genericum, aut specificum, secundum quam rationem etiam non cognoscentia nata sunt habere, ut solutio fatetur: ergo. Secundò. Quia ut pluries obiecimus, nimirum, quod etiam aer, & speculum recipiunt species intentionales repræsentantes, non solum prædicata communia, sed etiam individualia obiectorum: si ergo species istæ non distinguuntur individualiter dum sic repræsentant, recipiunt eadem formas individualiter aliarum rerum. Id autem quod respondet prædictus Auth. quod accipiunt entitativè, & non repræsentativè, eodem modo repellitur ut suprà num. 12.

16 3. Refellitur multi formiter.

Tertiò obstat contra eandem solutionem, quod doctrina, cui innititur, etiam est in intelligibilis; tum quia esse individuale naturæ in specie, est idem realiter cum esse individuali entitatis speciei; sed esse individuale entitatis speciei est realiter distinctum ab esse individuali naturæ obiecti: ergo esse individuale naturæ in specie, non est idem, sed realiter distinctum, ab esse individuali naturæ obiecti. Secundò. Quia omnino in intelligibile est, quod dum aliquid individualiter deficit, individualiter perseveret; sed potest deficere species quo ad totum suum esse individuale, perseverante natura obiecti secundum idem suum esse individuale: ergo species non est aliqua ratione individualiter eadem cum obiecto. Tertiò. Quia pariter impossibile est, quod idem individualiter à se ipso realiter separetur; sed species secundum totum suum esse intrinsecum, est realiter separata ab obiecto: illa enim existit in intellectu, ubi non existit obiectum: ergo. Tum quia natura obiecti individuatur per suum esse naturale, quod habet à parte rei concretum in materia; sed natura in specie ab hoc esse abstrahit: ergo non habet eandem individuationem.

17 Roboratur intentum.

Confirm. Quia natura in specie est realiter distincta à natura obiecti, ut iam probavimus, & hæc solutio concedit: ergo, & individualiter. Probatur consequentia primò. Quia hæc distinctio, vel provenit à materia, vel à forma? non à forma: alias formaliter distinguerentur, ac proinde specificè, vel genericè; quod non concedit solutio: ergo à materia; sed distinctio realis à materia proveniens, est individualis: ergo. Nec refert si dicas, hoc esse verum de distinctione proveniente à materia, vel ab eo quod loco materiæ se habet in esse physico, & naturali; non autem in esse intentionali. Nam contra est: nam saltem distinctio illa, prout ex parte naturæ in obiecto repertæ provenit, provenit à materia in esse physico, & naturali; ac proinde secundum quod individua: ergo cum hæc individuatio non reperiatur in natura, prout in specie, distinguentur individualiter, saltem negativè, seu non erunt idem individualiter, quod ad propositum facit: ergo.

1. Conseq confirm. adhuc multipliciter probatur.

Secundò. Quia unitas individualis est unitas singularitatis, & numerica; sed hæc non potest de pluribus realiter distinctis dici; alias unitas numerica non esset omnium maxima: ergo. Tertiò. Quia duæ naturæ realiter distinctæ non possunt idem individuum constituere, nisi sint incompletæ, & una cum altera intrinsecè componat, sicut materia, & forma constituunt Petrum; sed natura speciei, & obiecti, non sic se habent, ut per se est constans: ergo. Quartò. Quia unitas individualis primo intentionaliter sumpta, non est unitas rationis, sed physica, & realis: ergo non potest reperiri inter naturas completas realiter distinctas. Quintò. Quia quælibet natura completa

est

eſt per ſuam entitatem individua, & realiter hæc: ergo naturæ quæ habent diſtinctas entitates, & realitates, ſunt realiter plura individua. Tandem, quia hoc eſſet, paſſim, & naturaliter ponere, id quod ſupernaturaliter in Sacro-Sancto Euchariſtiæ Sacramento accidit: difficultas enim illius Myſterij in eo ſtat, quod idem numero Corpus Chriſti ſit modo phiſico, & naturali in Cœlo, & alio modo, ſcilicet, Sacramentali ſit in Euchariſtia; ſed hoc non magis mirabile eſt, quam quod eadem numero, & individualiter natura ſit in obiecto ſub modo eſſendi phiſico, & naturali, & in infinitis ſpeciebus ſub alio modo eſſendi, ſcilicet, intentionali: ergo.

18 4. Solut. rat. dubit. refertur, & impugnatur dupliciter.

Aliorum ſolutio eſt pars præcedentis, & defendit unitatem ſaltem ſpecificam, aut genericam inter naturam obiecti, & ſpeciei. Sed præterquamquod, adhuc ea admiſſa, ratio dubitandi non ſolvitur, ut ex iam dictis conſtat; neque eam exiſtimo veram, quo ad id quod ponit: impugnanda ergo eſt primo ex D. Thoma *quæſt. 8. de Verit. artic. 11. ad 3.* ubi aſſeri:: *Quod inter cognoſcens, & cognitum, non requiritur ſimilitudo, quæ eſt ſecundum convenientiam in natura, ſed ſecundum repræſentationem: conſtat enim, quod forma lapidis in anima, eſt longe alterius naturæ, quam lapis in materia*: ergo. Secundò. Quia ratio hominis v. g. non dicitur ſimpliciter de homine exiſtente à parte rei, & in ſpecie, ſed de primo dicitur ſimpliciter, & de ſecundo tantum ſecundum quid: ergo non dicitur de utroque univoce. Patet conſequentia, & antecedens probatur. Nam de quo dicitur ſimpliciter ratio hominis, dicitur ſimpliciter ratio ſubſtantiæ; ſed de homine, prout in ſpecie, non dicitur ſimpliciter ratio ſubſtantiæ; cum prout ſic ſit identificatus cum accidenti: ergo.

Impugnatur 3.

Tertiò. Quia homo ſecundum ſibi eſſentialia non eſt indifferens, ut exiſtat à parte rei, & in ſpecie, ſed determinatè petit modum eſſendi à parte rei: ergo non dicitur eſſentialiter de illo, prout exiſtit in ſpecie. Patet conſequentia, & antecedens probatur: quia cum homo ſecundum ſibi eſſentialia ſit operativus; ſecundum ſibi eſſentialia petit modum eſſendi, ſub quo non repugnet illi operari; ſed ſub modo eſſendi in ſpecie repugnat illi operari: ergo.

Quartò ab inconvenientibus, quæ ex prædicta poſitione ſequuntur. Sequitur enim primò, quod dum aliqua ſpecies intelligibilis repræſentans hominem deficit, deficat aliquis homo ſimpliciter talis, non ſolum quo ad corpus, ſed quo ad animam; immo quod idem numero individuum deficiat, quod à parte rei perſeverat. Secundo, quod dum per ſpeciem hominis, homo cognoſcitur, aut per ſpeciem ignis, ignis, per hominem ſimpliciter talem cognoſceretur homo, & per ignem, ignis: quam ſententiam Antiquorum Philoſophorum reprehendit D. Thomas *quæſt. 2. de Verit. artic. 2.* Tandem ſequeretur eſſe poſsibilem aliquem ignem ſimpliciter talem à parte rei exiſtentem, qui naturaliter non combureret; immo cui comburere repugnaret ſub illo modo exiſtendi, ſcilicet, in ſpecie; at omnia iſta ridicula, & abſurda videntur: ergo.

Ult. impugnatur 4. ſolut.

§. III.

SOLVUNTUR EA, QUÆ IN favorem præcedentium objici ſolent.

19 Intentum progreſſus.

QUAMVIS doctrina præcedentium ſolutionum admiſſa, adhuc per eam non fiat ſatis rationi dubitandi, neque differentia aſsignata à D. Thoma inter cognoſcentia, & non cognoſcentia ſatis explicetur; quia tamen eam impugnavimus, oportet, & ea, quæ in eius favorem poſſunt adduci, diſpellere, ut ſic (quod in hoc fuit intentum) natura ſpecierum intellectioni deſervientium amplius cognoſ-

noscatur. Et quidem pro primo modo impugnato, nihil speciale occurrit; quare eo prætermisso, in favorem secundi.

1. Obiect. pro 1. & 2. modo dicendi. Obijcies primo aliquas authoritates, quæ illi favere videntur. 1. illud *Philos. 3. de Anima*, dicentis, quod *Anima quodam modo intelligendo fit omnia*: & illud *Commentat.* ibidem asserentis, quod *ex intellectu, & re intellecta fit magis unum quam ex natura, & forma*; cuius reddit rationem, quia *ex intellectu, & re intellecta non fit unum tertium distinctum ab utroque, sed intellectus fit ipsum intelligibile*; *ex materia autem, & forma fit unum tertium.* Cui favere videtur *D. Thomas* 12. *Metaph. lect.* 8. asserens, quod *cum ipse intellectus fiat intelligibilis, concipiendo aliquod intelligibile*; *sequitur quod idem sit intellectus, & intelligibile.* Quæ propositio est etiam Philos. ibidem *littera C.*

Confirm. obiect. Confirm. dum intellectus unitur cum specie, & ipsa mediante cum obiecto, ex obiecto, specie, & intellectu, fit unum; non per informationem: ergo per identitatem. Probatur min. primò. Quia si uniretur per informationem, ex tali unione resultaret aliquod tertium; sed hoc est falsum: tum quia contra Commentatorem: tum quia cum intellectus non intelligat, nisi secundum quod est in actu per speciem, sequeretur quod intellectus non esset qui intelligeret, sed illud tertium resultans. Secundò. Quia Deus unitur de facto per modum speciei intelligibilis mentibus beatorem; non per informationem: ergo.

3. Min. prob. Tertiò. Quia unio speciei intelligibilis cum intellectu est elevatior, & immaterialior unione eiusdem speciei in esse entis; sed in esse entis unitur intellectui per informationem: ergo. Tandem, quia speciei intelligibili formaliter acceptæ, de materiali, & præsuppositivè se habet quod sit substantia, vel accidens: ergo quod inhæreat, vel non inhæreat de materiali se habet, & præsuppositivè ad rationem speciei intelligibilis. Patet consequentia, & antecedens ex eo constat, quia alias species accidentalis non posset repræsentare substantiam; cum in formali conceptu speciei appareret dissimilitudo.

Ad arg. respondetur incipiendo ab ult. authoritate ex 12. *Metaph.* quod ibi loquitur *D. Thomas, & Philos.* de intellectu, dum se ipsum intelligit; in quo casu, sine dubio est idem intellectus, & intelligibile: sed hoc non est ad propositum. Aliæ autem authoritates dupliciter exponi possunt. Primò. Quod intellectus fit idem cum obiecto intellecto, non propriè, & realiter, sed metaphoricè, & impropriè, in quantum similitudo eius; & repræsentatio est illi unita, ad eum sensum quo dicitur de imagine Cæsaris esse Cæsarem; licet maiori cum fundamento: imago enim Cæsaris solum est ei similis in lineamentis exteris; species autem intelligibilis, etiam est similis obiecto in prædicatis intrinsecis, & essentialibus. Et ad hunc etiam sensum intelligendum est *commentat* dictum: unum enim, quod ex unione materiæ & formæ resultat, est solum unum unitate compositionis; quin aliqua inter extrema sit similitudo; hæc autem intercedit inter intellectum actuatum specie impressa, & obiectum cognitum. Quæ expositio habet fundamentum in *D. Thoma*, & *Philos.* qui non simpliciter asserunt animam *fieri omnia*, sed *quodammodo fieri omnia*, quæ particula diminutiva est identitatis, & solum identitatem impropriam adstruit, quæ iam est assignata. 20

Solut. 1. obiect. exponit S. Thom. & comm. 1. via.

2. Eorúd. exponi. Secundò possunt exponi de intellectu formaliter accepto, ut constituto in actu per speciem intelligibilem, & de ipso obiecto, ut est proximè intelligibile per speciem: prout sic enim fit unum ex eis unitate identitatis simpliciter, quia utriusque eadem est forma, & qua intellectus intelligit, & qua obiectum redditur intelligibile, aut in-

intellectus, ſcilicet eadem ſpeciei, quæ explicato traditur à D. Thoma in 4. *diſt.49. quæſt.2. artic.1. ad 1.* ibi: *Intellectum in actu* (ſic nominat obiectum) *fit idem cum intellectu in actu in quantum forma intellecti ſit forma intellectus.* Et in eodem ſenſu loquitur in præſenti artic.2. alia expoſitio ex ſolutione ad confirmationem deduci poteſt.

21 Solut. cõfirm. aliâ exhibet locis ſuprà poſitis.

Ad quam conceſſa maiori, & min. intellecta de ſpecie non in eſſe entis, ſed formaliter, neg. eſt conſequentia: nam inter unionem per modum formæ informantis, & per modum prædicati identificati, datur medium, ſcilicet, per modum termini terminantis, quæ unio convenit ſpeciei cum intellectu: non enim unitur illi, aut conferendo aliquam virtutem, aut per modum partis, ex qua tertia natura reſultet, ſed terminando virtutem præſuppoſitam, & ad eſſe intentionale, & repræſentativum obiecti trahendo: in quo unio hæc elevatior, & immaterialior eſt unione eiuſdem ſpeciei in eſſe entis; ſed de hoc iterum reddibit ſermo. Per quod conſtat ad omnes probationes: omnes enim illæ procedunt ad impugnandam unionem ſpeciei formaliter per modum inhærentiæ, aut partis incompletæ informantis, ex qua aliquod tertium reſultat; quam in ſpecie nos non concedimus, niſi tantu præſuppoſitivè, & materialiter.

22 2 Obiect. pro 3. & 4. modo dicendi.

In favorem autem tertij, & quarti modi etiam obijcies: nam ipſum obiectum, quod eſt à parte rei, eſt etiam in ſpecie, licet ſub alio modo: male ergo ex hoc cap. impugnantur. Antecedens probatur. Quia aliter non verificantur communia Theologorum, & Philoſophorum proloquia, nempè, quod *ab obiecto*, & *potentia partitur notitia*; quod *cognitio fit, ſecundum quod cognitum eſt in cognoſcente*, quod *intellectus intelligit trahendo res ad ſe*, quod *natus eſt fieri omnia*: hæc enim, & his ſimilia verificari non poſſunt, niſi ipſa natura obiecti ſit in ſpecie ſub alio modo eſſendi, & non ſolum media ſpecie.

Confirm. aſſumptũ ex D.Th.

Quod confirmatur, ex D. Thoma 2. *de Anima, lect.24.* aſſerente, *quod ſpecies rei intellecta eſt quidditas eius.* Et 3. contra Gent. *cap.49.* quod *ſimilitudo intelligibilis, per quam aliquid intelligitur ſecundum ſuam ſubſtantiam, oportet quod ſit eiuſdem ſpeciei, vel magis ſpecies eius: ſicut forma domus, quæ eſt in mente artificis, eſt eiuſdem ſpeciei cum forma domus, quæ eſt in materia, vel potius ſpecies eius.* Et *quæſt.8. de Verit. artic.7.* Probat Angelos non poſſe cognoſcere alios per ſuam ſubſtantiam tanquam per ſpeciem, quia cum omnis cognitio per aſſimilationem fiat, & unus Angelus alteri non aſſimiletur, niſi in natura communi, ſequeretur quod unus alterum non cognoſceret cognitione completa. Et tandem *quæſt.2. de Verit. artic.2.* aſſerit, quod forma cogniti non poteſt eſſe in cognoſcente, ſecundum modum eſſendi naturalem, quem habet in obiecto, ſed ſecundum aliud eſſe elevatum, & ſeparatum à materia.

23 Ratio ſuffragatur.

Et huius ratio aſſignari poteſt. Tum quia ſpecies impreſſa, & verbum non ſunt medium *per quod* cognitum intellectus cognoſcat obiectum, ſed medium *quo*; aut in *quo* obiectum contemplatur; ſed ſi non contineret eandem naturam, non eſſet medium *quo*, & multo minus *in quo* contemplaretur, ſed potius medium *per quod*: ergo. Probatur min. Quia ſi non contineret eandem naturam, ſed illam ſolum repræſentaret, poſſet intellectus per illam cognitam, & ex vi cognitionis illius, in cognitionem obiecti deduci, non tamen in illam: nequit enim aliquid in alio cognoſci, niſi in illo contineatur. Tum quia id quod in ſe continet ſpecies, eſt quod immediatè per illam repræſentatur; ſed quod immediatè repræſentatur per ſpeciem; eſt natura obiecti: ergo hanc continet.

Ad idem ſuffulciẽdum.

Tum quia ſpecies eſt formaliter ſimilis obiecto repræſentato; ſed formalis ſimilitudo fundatur

in

in convenientia in forma, in qua assimilantur: ergo eadem est forma speciei, & obiecti. Tum quia hæc videtur communis conceptio Logicorum *tract. de Universalibus*, distinguentium triplicem eiusdem naturæ statum, scilicet secundum se, prout in rebus, & prout in intellectu; sed in intellectu solum est media specie impressa, aut expressa: ergo natura quæ est in speciebus, est eadem, quæ est in rebus. Tandem quia est doctrina D. Thomæ pluribus in locis, quod res quæ sunt infra nos, perfectiori modo sunt in nostro intellectu, quam in seipsis: è contra autem res, quæ sunt suprà nos; sed hæc doctrina esset falsa; si species, quibus res sunt in intellectu, non continerent eandem naturam cum rebus, quæ sunt à parte rei, sed essent tantum earum repræsentationes: ergo.

24 Præced. obiect. diluitur.

Ista sunt motiva huiusmodi dicendi, sed veritatem illius non convincunt: undè ad arg. neg. est antecedens, ad eius probationem dicatur, omnia illa proloquia in sensu possibili, & satis ipsis congruo verificari in nostra sententia. Primum quidem: nam quamvis species mediet inter potentiam, & obiectum, tanquam quid realiter, & adæquatè ab utroque distinctum, non mediat tamen per modum distinctæ causæ, sed per modum virtutis obiecti: effectus autem, qui à virtute alicuius procedit, ab eo propriè dicitur procedere. Cognitum autem est in cognoscente, non per suam entitatem, aut realitatem, sed per sui repræsentationem, & intentionalem similitudinem, & hac etiam ratione intellectus trahit illud ad se, & fit omnia quæ cognoscit; non autem per identitatem. Neque hoc aliter est intelligibile, aut aliqualiter necessarium, sivè ut cognitio elevetur, sivè ut à voluntate, & ab alijs potentis cognoscitivis distinguatur.

Expenitur Ang. Doct.

Ad authoritates D. Thomæ dicatur: ad primam quod verba illa *loc. citat.* non inveniuntur, ut constabit legenti. Quod si alibi dicta inveniantur, intelligenda sunt, quod species rei intellectæ est in esse repræsentativo quidditas eius, in quantum eius quidditatem repræsentat; & hac ratione sunt intelligenda verba eiusdem S. Doct. loc. cit. ex *contra Gent.* Quæ expositio expressè reperitur apud eundem *quæst. 8. de Verit. artic. 11. ad 3.* ibi: *Inter cognoscens*, & cognitum non requiritur similitudo, quæ est secundum convenientiam in natura, sed secundum representationem, constat enim quod forma lapidis in anima est longe alterius naturæ, quam lapis in materia. Ita S. Doct.

Confirmatur ex dictis.

Aliud autem testimonium ex *quæst. 8. de Verit.* solum probat quod species, per quam alicuius rei quidditas cognoscitur, debet illi assimilari in esse repræsentativo, non solum secundum gradum genericum, sed etiam secundum differentialem; & huius defectu recitè intulit, quod unus Angelus non potest alterum per propriam substantiam cognoscere: sed hoc longè distat ab intento oppositæ sententiæ. Ad ultimam dicatur, sicut ad primam, & secundam, quod modus ille essendi naturæ in conceptu est modus magis elevatus, quam modus essendi naturæ in alia similitudine: conceptus enim illi assimilatur, non solum in accidentibus externis, sed & in ipsa quidditate rei.

25 Satisfit 1. Rat.

Ad primam rationem in oppositum dicatur in primis instari: nam intellectus in specie expressa non solum cognoscit obiectum sub modo essendi intentionali, sed etiam naturali; & tamen ut hæc sententia fatetur, ibi solum modo intentionali, & non modo naturali reperitur obiectum: non ergo requiritur, quod id, quod cognoscit intellectus in specie, verè in ea sit, sed sufficit esse in ea repræsentativè, hoc est quod in ea repræsentetur; quod de modo naturali à fortiori tenentur dicere: insuper, & requiritur quod species sit ex se

proportionata cum intellectu : his enim ſtantibus eſt medium *in quo*, aut *quo* intellectus contemplétur obiectum.

Satis fit 2. Ad ſecundam diſtinguo mai. id quod in ſe contineat *ſubiectivè*, & *intrinſecè*, neg. mai. *determinativè*, & *extrinſecè*, concedo, & conceſſa min. neg. eſt conſequentia : ſpecies enim eo præcipuè datæ ſunt à naturâ, ut aliud à ſe repræſentent, & minus principaliter, ut in ſe ſint, & ſe ipſas repræſentent : undè quod primario per illas repræſentatur non eſt id quod ſubiectivè ſunt, ſed ad quod repræſentandum terminantur, quod eſt obiectum à ſe ipſis diſtinctum.

Satis fit 3. & ultimæ. Ad tertiam dicatur, quod ſtatus naturæ, prout in intellectu, qui contra reliquos ſtatus condividitur, non eſt naturæ in ſpecie ſubiectivè accepta, ſed vel prout terminat repræſentationem ſpeciei, vel cognitionem intellectus ſub qua ratione, non eſt diverſa à natura, quæ eſt à parte rei, vel ſecundum ſe accepta, ſeu metaphiſice, ſed eadem. Ad ultimam dicatur ; quod licet res non habeant aliquod eſſe ſubiectivum, & intrinſecum in ſpeciè, ſed purè repræſentativum, & extrinſecum ; intellectus tamen eas cognoſcens, non cognoſcit illas, ſolum ſub modo eſſendi repræſentativo, ſed etiam ſub modo eſſendi naturali, quem in ſe habent, & per ſpeciem repræſentatur. Res ergo cognita per intellectum, quæ eſt eadem cum ipſa à parte rei, ſi ſit inferior nobis, perfectius habet eſſe, ut terminans cognitionem, quam in ſe : terminat enim cognitionem ſub abſtractione à materia, ſaltem individuali, per quam in ſe contrahitur, & limitatur. Quare verum eſt principium D. Thomæ ; ſed intelligendum eſt de perfectiori modo, non reſpectivè ad rem cognitam, ſed abſolutè, & à toto genere entis, ea ratione, qua ens immateriale excedit materiale.

26 Pro 5. modo dicendi obiectio. Tandem in favorem ultimi modi dicendi obijcies. Ea, quæ perfectè aſsimilantur in natura, univocè conveniunt ; ſed ſpecies intelligibilis perfectè aſsimilatur obiecto in natura : ergo. Mai. eſt certa : tum quia à perfectè ſimilibus in aliqua natura poteſt abſtrahi unus conceptus, qui æqualiter, & ſimpliciter dicatur de illis : tum quia ſimilitudo fundatur in unitate : ergo perfecta ſimilitudo in perfecta unitate, quæ ſaltem eſt univoca. Min. autem probatur ; quia nullum eſt prædicatum eſſentiale in obiecto, cuius ſpecies non ſit perfecta ſimilitudo : cum enim ad eius cognitionem, ratione aſsimilationis ducat ; & ducat ad perfectam cognitionem omnium prædicatorum eius ; omnium debet eſſe perfecta ſimilitudo. Confirmatur. Quia ſi ſimilitudo analoga ſufficeret ad conceptum ſpeciei intelligibilis, quilibet effectus poſſet eſſe ſpecies ſuæ cauſæ, & ſpecies repræſentans tantum rationem aliquam analogam, poſſet deſervire ad quidditativam cognitionem : & tandem non repugnaret ſpecies creata quidditativa Dei ; quælibet enim creatura analogicè Deo aſsimilatur ; ſed omnia iſta ſunt apertè falſa : ergo inter ſpeciem, & obiectum requiritur pluſquam analogica ſimilitudo ; ac proinde univoca.

Reſpondetur diſtinguendo mai. *phiſicè* ; aut *metaphiſicè* ; concedo mai. *purè intentionaliter*, & *apparenter*, neg. mai. & conceſſa min. de hac ſecunda aſsimilatione, negata tamen de prima, neg. eſt conſequentia : ſimilitudo enim quæ reperitur inter ſpeciem, & obiectum, eſt tantum ſimilitudo apparens, & intentionalis, in quantum per ſpeciem repræſentantur omnia prædicata, quæ in obiecto continentur ; non tamen in ea ſubiectivè, aut formaliter intrinſecè ſunt : hæc autem ſimilitudo, non eſt ſufficiens cauſa univocationis, neque ut talia extrema ſimpliciter participent rationem illam, in qua aſsimilantur, ſed in uno reperitur ſimpliciter, & in alio ſolum ſecundum quid. Cuius aptum exemplum ſubminiſtrant colores Iridis, & colli columbarum, qui quo ad appa-

27 Diluitur obiect.

rien-

rientiam sunt perfectè similes coloribus naturalibus, quin ideo univocè conveniant cum eis in ratione coloris: per quod constat ad probationes minoris.

Confirm. & satis. Ad confirm. dicatur, quod similitudo analoga, cum formali, apparente tamen similitudine, & vera omnium prædicatorum repræsentatione, sufficit ad rationem speciei quidditativæ: secus tamen si in alicuius prædicati essentialis, repræsentatione deficiat; & hac ratione effectus, non est sufficiens ad cognitionem quiddirativam causæ, quia solum illam repræsentat inadæquatè, ut contentiva, scilicet, eius: & hac etiam ratione species repræsentans aliquod prædicatum commune insufficiens est ad cognitionem quidditativam. Non posse autem dari speciem creatam quidditativam Dei, provenit, quia continentia prædicatorum Dei, adhuc in esse repræsentativo, in nullo creato potest inveniri: tum propter convenientiam in gradu immaterialitatis, quæ ad hoc requiritur: tum quia est virtus effectiva ex parte obiecti se tenens: & tandem, quia quælibet species creata etiam in esse similitudinis est formaliter finita, ac proinde rei infinitæ formaliter dissimilis.

§. IV.

VERA INTELLIGENTIA differentiæ assignatæ à D. Thoma traditur.

28 Notabilia pro vera resolut. rat. dubit. PRO solutione autem rationis dubitandi, ex qua recta intelligentia pendet; notandum est primò. Quod species intelligibilis, aut qualibet alia ratione cognoscibilis dupliciter considerari potest: aut physicè, aut formaliter in esse repræsentativo. Primò modo determinatè est accidens, aut substantia. Secundò autem modo non est formaliter accidens, aut substantia, sed tantum dicit formaliter esse sui obiecti similitudinem, & repræsentationem; ratio autem accidentis, aut substantiæ præsuppositivè, & de materiali se habet. Cuius ratio hæc est, quia cum ratio entis physici, & ratio intelligibilis, non se habeant tanquam superius, & inferius, sed tanquam duæ lineæ ex æquo distinctæ; quælibet illarum habet sua genera, species, & individua, pariter ex æquo distincta, quin unum comparetur ad aliud, ut formaliter contrahibile ad contrahens, iuxta regulam ante prædicamentalem, *genera non subalternatim posita, diversas habent differentias.* Cum ergo ratio accidentis, & substantiæ sint membra formaliter dividentia rationem entis physici; non pertinent formaliter ad rationem speciei formaliter acceptæ, & ut repræsentativa, quia sub hac ratione, spectant ad lineam intelligibilis.

Undè sequitur quod cum modus essendi per se, aut inhæsivè in alio pertineant formaliter ad rationem substantiæ, vel accidentis, non sunt modi qui formaliter speciei in esse repræsentativo acceptæ conveniant, sed qui ad illam de materiali, & præsuppositivè se habeant. Quod à posteriori constat; quia si ad formalem conceptum speciei munus inhærentiæ, aut intrinsecæ informationis pertineret; Deus qui inhærere, aut informare non potest; non posset se ipso munus speciei gerere. Insuper, & species repræsentativa substantiæ, si in formali conceptu importaret inhærentiam, importaret dissimilitudinem, quorum utrumque est falsum: habet ergo species formaliter, & in propria sui linea, alium modum essendi in subiecto distinctum à communi modo inhærentiæ, & intrinsecæ informationis, qui ei convenit in ratione entis. Corollarius præced. doctrinæ.

Si autem quæras, qui modus iste specialis sit, & qualiter à primò 29 Aut interrogat. fit satis.

mò diſtinguitur? Reſpondetur quod modus inhærentiæ, ſivè intrinſecæ informationis, qui ſpecici in eſſe entis convenit, eſt modus partis incompletæ ordinat ad componendum tertium compoſitum, ſivè ſubſtantiale, quod ex partibus ſubſtantialibus reſultat, ſivè accidentale, quod reſultat ex ſubiecto, & accidenti; & ideò modus iſte repugnat Deo, ut probat D. Thomas ſuprà *quæſt.* 3. *artic.* 8. ſuprà iſtum autem modum, ut quid magis perfectum, & elevatum, eſt alius, quo ſpecies formaliter in eſſe talis proprio ſubiecto unitur, qui non eſt per modum partis incompletæ ad compoſitionem alicuius tertij ordinaræ, ſed per modum formæ purè terminantis in eſſe obiectivo, cuius muneris, non eſt intellectui aliquam præſtare virtutem, aut illum in ſuo eſſe aliqualiter conſtituere, ſed eius conſtitutione completa ſuppoſita illum obiectivè terminare, & ad ſui obiecti, (cuius ſemen, & ſimilitudo eſt) communicationem trahere. Quapropter modus iſte, rectè per unionem perſonalitatis Verbi ad naturam humanam explicatur, quantum ad hoc, quod eſt non ingredi per modum partis ad conſtituendam naturam, ſed uniri per modum totius trahendo illam ad ſui participationem: ideòque D. Thomas 3. *part. quæſt.* 2. *artic.* 4. *ad* 2. dixit, huiuſmodi compoſitionem eſſe ſicut numeri per additionem unius ad alterum, & non ſicut compoſitio tertij ex partibus, & ideò etiam utraque iſta unio per modum perſonæ, & per modum ſpeciei Deo non repugnat.

30 Auth. ſolut. ad rat. dubitandi

Ex quibus facilis eſt ſolutio ad rationem dubitandi: ad quam reſpondetur bene ibi dictum eſſe, nam paſſum ex ſuo conceptu formali ſolum habet recipere formam naturalem agentis, non autem formam intentionalem: immo, ut optimè advertit D. Thomas 2. *de Anim.* *lect.* 16. etiam quo admodum recipiendi hanc formam invenitur apertum diſcrimen ex immaterialitate deſumptum; nam paſſum dum recipit formam agentis, v. g. lignum formam ignis, eam recipit dependenter ab eiuſdem ignis diſpoſitionibus, & ideò dicitur eam recipere cum materia, quia licet materia utriuſque non ſit eadem abſolutè, fit tamen quodammodo eadem, in quantum ſimilem diſpoſitionem materialem ad receptionem formæ requirit. At dum cognoſcens recipit aliarum rerum formas, non eas recipit dependenter ab eorundem diſpoſitionibus, quibus in rebus ſunt, ſed omnino independenter; neque enim requiritur quòd in intellectu ſupponatur aliquis gradus caloris, ut ſpeciem ignis in ſe recipiat: quare eas dicitur recipere ſine materia, cuius ponit Philoſ. loc. citato aptum exemplum de ſigyllo, & cera: non enim eadem eſt diſpoſitio ceræ ad imaginem, quæ erat in ferro, & auro, ex quibus eſt ſigyllum. Dum ergo cera imaginem ſigylli recipit, dicitur eam recipere ſine materia, quia eam ſolum in quantum imaginem recipit, non autem in quantum auream, aut ferream: ſic pariter potentiæ cognoſcitivæ.

31 Replicæ antea poſitæ ſit facis

Ad replicam, quæ contra hoc fit de aere, & ſpeculo recipientibus formas intentionales, dicatur eas recipere, materialiter, & in eſſe entis, non autem formaliter, & in eſſe repræſentativo; quia eas recipiunt purè per inhæſionem, quæ illis in eſſe entis correſpondet, non autem per terminationem, quæ eſt propria illarum formaliter in eſſe intelligibili. Undè deducitur, quod aer, & ſpeculum recipiant formas intentionales, faciendo eas proprias per inhærentiam, componendo cum eis, & eas limitando. At cognoſcentia eas recipiunt, non limitando, aut eas faciendo proprias, ſed potius per eas trahuntur, ad eſſe intentionale obiecti, cuius ſpecies ſunt repreſentationes. Sicut neque humani-

nitas facit sibi propriam subsistentiam verbi, aut eam aliqualiter limitat, sed potius ipsa trahitur ad esse subsistentiæ. In quo sensu hæc solutio, non est petitio principij, sed traditur per propria specierum, & naturarum intelligentium, prout à formis naturalibus, & earum passivis distinguntur.

Explicat. 2. pars. rationis. dubit.

Ad secundam partem rationis dubitandi facilior est solutio, nam D. Thomas non dixit quod cognoscentia debeant suscipere in se formas aliarum rerum, hoc enim est falsum, tàm in Deo, quam in Angelis, dum se ipsos cognoscunt, sed solum dixit, quod debent habere in se aliarum rerum formas: quod verificatur, tam de Deo, cuius essentia est forma intelligibilis, eminenter continens omnium rerum creatarum naturam, & etiam in Angelis, quorum essentia est forma intelligibilis, tàm sui, quàm aliorum, secundum rationem genericam.

32 Contra solution. multipliciter arg.

Sed contra doctrinam cui præcedens solutio innititur replicabis. Primò. Quia species formaliter ut talis est qualitas repræsentativa collocata sub genere qualitatis, & in prima eius specie: ergo ut talis inhæret. Secundò. Quia ideò species formaliter non inhæreret, quia prout sic non est determinatè accidens, nec substantia, sed complementum, & terminus in genere intelligibilis; at hæc ratio est nulla: ergo. Probatur min. nam scientia ut sic, non est determinatè substantia, vel accidens: nec relatio ex proprio conceptu est inhærens, vel subsistens, nec subsistentia ex vi suæ rationis formalis perit identitatem cum natura, aut informationem, sed illam substantialiter complere; & tamen scientia creata formaliter est accidens, & inhærens, cum sit habitus, & qualitas, & relatio increatis formaliter etiam inhæret, & subsistentia creata complet etiam formaliter in formando, cum sit modus: ergo licet species ex se, solum petat complere, & illi accidat quod sit substantia, vel accidens, species tamen creata formaliter, & in proprio genere erit accidens, & inhærens.

Tertiò. Quia cognoscitivum proximum quamvis dicat ordinem ad obiectum, est tamen differentia contrahens, formaliter, & per intranæ genus qualitatis, sicut cognoscitivum radicale genus substantiæ: ergo licet repræsentativum cum obiecto commensuretur, erit differentia contrahens per intranæ idem genus qualitatis. Patet consequentia: tum à paritate: tum quia complementum, & potentia quæ completur pertinent ad idem genus; sed species, ut talis, est complementum cognoscitivi proximi: ergo. Tertio probatur min. quia intellectum informari specie intelligibili ad cognoscendum traditur à D. Thoma hic *artic.* 2. & infrà *quæst.* 35. & *in* 1. *distinct.* 35. *quæst.* 1. *artic.* 1. & *quodlib.* 7. *artic.* 2. & pluribus alijs in locis; at ibi loquitur D. Thomas de specie intelligibili formaliter accepta: tum quia sensus formalis magis est proprius D. Thomæ. Tum quia loquitur de ea, prout fœcundat ad intellectionem, & prout intellectum trahit ad esse obiecti; quæ conveniunt speciei formaliter in esse talis: ergo. 3. Arg.

Sed hæc talia non sunt. Quod nos cogant communem doctrinam Thomistarum deserere. Undè ad primum negandum est antecedens. Nam species formaliter ut talis, non est contractiva generis entis, quod qualitas formaliter contrahit, sed generis intelligibilis. Undè nec est formaliter qualitas, sed tantam præsuppositivè. Ad secundam distinguo mai. ly *prout sic* determinante genus diversum ab eo in quo accidens, & substantia collocantur, concedo mai. determinante rationem aliquam substantiæ, & accidenti formaliter communem, neg. maiorem, & sub eadem distinctione min. neganda est consequentia. 33 Argum. occurritur.

Simili occurritur.

1. In quo deficiunt duo priora exempla: nam ſcientia in ea præciſsione, qua à ſubſtantia, & accidenti præſcindit, determinat aliquid ad genus entis pertinens, quia de ſuo formali conceptu, habet munus virtutis: de ratione autem virtutis eſt quod ſit ſubiecto, cui convenit, intrinſeca, aut per identitatem, dum eſt actus purus, aut per intrinſecam informationem, ſi à ſubiecto realiter diſtinguitur. Conſtituunt enim cum illo tertiam naturam ex ſubiecto, & accidenti reſultantem; cuius contrarium accidit in ſpecie impreſſa, ut iam vidimus: & huius à poſteriori eſt evidens ſignum, nam Deus qui in intellectu creato poteſt gerere minus ſpeciei impreſſæ; gerere tamen munus ſcientiæ, propter diſparitatem aſsignatam, non poteſt.

34 Occurritur 2. ſimili.

Secundum etiam exemplum deficit, quia relatio, etiam prout à ſubſtantia, & accidenti præſcindit, eſt determinatè de linea entis, aut ſubſtantialis, qualis eſt Divina, aut accidentalis, qualis eſt creata, quæ ideò determinatum conſtituit prædicamentum. De ſubſiſtentia autem, aliter dicendum exiſtimo: nam licet ſit formaliter de genere entis, nihilominus formaliter non habet informare, etſi ſit creata; ſed munus eius proprium eſt terminare naturam informatione præſuppoſitivè ſe habente: non enim habet formaliter conſtituere per modum partis incompletæ, ſed per modum complementi naturam iam conſtituram terminare: in quo, & paſſificatur ſpeciei. Ad tertiam conceſſo antecedenti neg. eſt conſequentia. Ad primam eius probationem, quæ quærit diſparitatem, iam conſtat ex dictis. Ad ſecundam diſting. eſt mai. Complementum quod reducitur ad naturam rei, quam complet, concedo maiorem: quod reducit naturam, quam complet ad naturam alterius, neg. mai. & diſting. eodem modo minorem, neganda eſt conſequentia. Primò modo punctum habet complere lineam; & ideo ad eius ſpeciem pertinet: at ſpecies impreſſa, non complet hoc modo intellectum, ſed potius illum reducit intentionaliter ad ſpeciem obiecti, cuius illa eſt ſimilitudo: unde non oportet, quod quamvis intellectus pertineat ad genus qualitatis, pertineat etiam ſpecies formaliter accepta. Et inſtatur in eſſentia Divina, dum gerit munus ſpeciei impreſſę, aut verbi reſpectu beatorum, & in ſubſiſtentia verbi terminante humanitatem, quæ non reducuntur ad ſpeciem naturarum, quas terminant, ſed potius naturas ipſas ad ſuum eſſe reducunt. Authoritates autem D. Thomæ intelligendæ ſunt de informatione antecedenter, ſeu comitanter habita: vel ſi formaliter, non de informatione per modum inhærentiæ, ſed per modum formæ puræ terminantis, nam cum iſtum tribuat ſpecies per ſuam entitatem, ideo dicitur illum tribuere per modum formæ, aut formaliter.

§. V.

SECUNDA PARS DUBIJ reſolvitur, & explicatur.

35 1. Neceſſe pro reſolutio. difficult.

IN hac ſecunda Dubij parte explicanda eſt radix dictorum in priori, qualiter ſcilicet immaterialitas ſit ratio recipiendi alia à ſe, & cognitionis. Pro quo ſuppo-nendum eſt primò. Quod eadem eſt radix, & ratio activæ cognitionis, & paſsivæ cognoſcibilitatis in actu: nam ut ait D. Thomas *hic artic.* 3. *Unumquodque eſt cognoſcibile ſecundum modum ſui actus, ut dicitur* 9. *Metaph. text.* 20.; ſed actualitas cuiuslibet rei, tanta eſt, quanta eſt ab omni materia, & potentia ſeparatio, in qua conſiſtit ratio cognoſcibilis: ergo eadem eſt ratio cognoſcibilitatis in actu, & activæ cognitionis. Diximus in *actu*, ad excludendas res materiales, & corporeas, quæ ſolum ſunt cognoſcibiles in potentia, & reddúntur cognoſcibiles in actu per abſtractionem à materia, cui ſunt concretæ.

Cum

36 Alia duo notabilia.

Cum autem immaterialitas multipliciter soleat accipi; explicandum est, sub qua acceptione, ea utitur D. Thomas, & pro medio accipit, ut illius ratio convincat intentum. Circa quod certum est primò. Quod immaterialitatis nomine, non accipit purum recessum à materia, ut dicit præcisam eius negationem; & ratio est evidens: quia immaterialitas hic ab eo sumitur, pro illo prædicato, quod est ratio, & radix cognitionis; sed pura negatio, nequit esse radix alicuius prædicati positivi: ergo. Secundò est non minus certum immaterialitatem non accipi, pro eodem, ac spiritualitas. Quod etiam constat: nam ex immaterialitate quam pro medio accipit, non solum probat cognitionem intellectivam, sed etiam sensitivam, ut in brutis; ut ex eodem S. Doct. hic constat; sed in brutis, aut in cognitione sensitiva, non reperitur immaterialitas sumpta pro spiritualitate: sunt enim adæquatè corporea: ergo.

37 Alia duo notabilia.

Tertiò est etiam mihi certum, quod sub nomine immaterialitatis non intellexit D. Thomas rem constantem ex partibus omnigenis, & organizatione; tum quia sic non probaret Deum esse cognoscitivum, cum in Deo non sint tales partes, sed summa simplicitas: tum quia organizatio, potius esset effectus animæ ut sic, quam radix cognitionis: undè & reperitur in plantis, in quibus nulla est cognitio. Quartò. Etiam est certum contra P. Rivadeneyra, non sumi immaterialitatem pro eodem, ac perfectio: tum quia D. Thomas 1. *contra Gent. cap.* 48. *ratione* 4. probat Deum esse intellectivum, quia est immaterialis, & *Ratione* 5. id ipsum probat, quia est summe perfectus: non ergo pro eodem accipit immaterialitatem, & perfectionem: tum quia ex summa Dei perfectione æquè probatur eum esse intellectivum, unum, vel immensum, vel quodlibet aliud attributum; sed immaterialitatem assumpsit D. Thomas, tamquam medium speciale, quo intellectum in Deo probaret; alias perfectè de eius radice non illuminaret, sed in communi, & in confuso: ergo.

38 Resolutio Auth. ex D. Thom.

Dicendum ergo existimo iuxta mentem D. Thomæ, quod immaterialitas, ex qua cognitionem probat, accipitur pro elevatione formæ suprà materiam in agendo, & recipiendo: materialitas autem, quam ponit impedimentum cognitionis, accipitur pro immersione formæ in materia, & comprehensione ab ipsa in agendo, & recipiendo. Illa autem forma elevatur suprà materiam in agendo, quæ elicit aliquas operationes, ad quas non pertingunt, qualitates materiæ, ut calidum, frigidum, humidum, siccum, rarum, densum, grave, & leve, & his similia. Et è converso, formæ illæ sunt totaliter immersæ in materia in agendo, quæ nihil agere possunt, nisi id, ad quod huiusmodi qualitates pertingunt.

39 Doctrina pro dictorum intelligentia.

Pro cuius ampliori intelligentia attendendus est mirabilis rerum ordo, quem docuit D. Thomas 2. *contra Gent. cap.* 68. & etiam insinuat 1. *part. quæst.* 78. *artic.* 1. docens quod inter omnes formas infima est, quæ nullam operationem exercet sine prædictis qualitatibus, quæ sunt dispositiones materiæ; & istæ sunt formæ elementorum. Post istas sequuntur formæ mixtorum, quæ aliqualiter elevantur ad agendum suprà qualitates materiæ ex impressione corporum Cœlestium, sicut Magnes, vel Adamas trahit ferum: super has sunt formæ vegetativæ, quæ licet ad suum esse requirant qualitates elementares; operantur tamen aliquos motus, & operationes virtute propria, ad quas prædictæ qualitates non sufficiunt, ut nutritionem, & augmentum; super istas sunt formæ sensitivæ, quæ sunt potentes ad aliquas operationes, ad quas prædictæ qualitates solum dispositivè, non autem formaliter concurrunt; eliciuntur enim medio organo corporeo, quod requirit debitum temperamentum, ut vi-

de-

dere, & audire. Tandem ſuprà omnes iſtas ſunt formæ cognoſcitivæ, ad quarum propriam operationem non requiruntur diſpoſitiones materiæ, neque formaliter, neque ex parte organi, ſeu inſtrumenti, cum non eliciantur medio organo corporeo. Ex quibus apertè conſtat, quod formæ illæ ſunt magis elevatæ ſuprà materiam in agendo, & minus ab ea comprehenſæ, quæ minus ab eius qualitatibus dependent, ut ſuas operationes exerceant.

40 Idem per ſequitur intentum.

Elevatio autem formæ ſuprà materiam in recipiendo, quæ etiam ad rationem cognitionis requiritur, in duobus conſiſtit. Primò in eo quod recipiat independenter à diſpoſitionibus materiæ, ſub quibus forma naturaliter reperitur in ſubiecto. Nam dum talis forma dependenter ab his diſpoſitionibus recipitur, dicitur connaturaliter recipi, ut forma ignis in ligno, quia recipitur medio calore, ſub quo connaturaliter eſt in ſubiecto. Quæ conditio expreſſe traditur à D. Thoma 2. *de Anima*, *lect.* 16. ubi ſuprà *num.* 30. relatis. Secundò conſiſtit in eo quod forma illa non recipiatur modo communi, qualiter recipiuntur formæ naturales in ſubiecto, quod illas coarctat, & facit ſibi proprias, & alteri incommunicabiles, ſed modo elevatiori, & ſine hac determinatione; quod contingit, quia recipiuntur, ut repræſentativæ aliorum, & trahendo intellectum ad eſſe intentionale obiecti, & non purè entitativè ipſum qualificando; qui modus receptionis eſt etiam elevatus ſuprà materiam, quia proprius modus recipiendi materiæ, & cuiuſcumque rei materialis eſt limitando, & coarctando formam, quam recipit, faciendo illam ſibi propriam, & alteri incommunicabilem. Quæ doctrina etiam deducitur ex D. Thoma *quæſt.* 2. *de Verit. artic.* 2.

41 Ratio D. Th. formatur, & vis

Ex his ergo prænotatis ratio D. Thomæ ſic formari, & explicari poteſt. Formam aliquam poſſe agere, & recipere independenter à materia, eſt formam illam eſſe elevatam ſuprà materiam, & aliqualiter immaterialem; ſed formam eſſe cognoſcitivam, provenit ex eo quod poſſit agere, & recipere independenter à materia: ergo eſſe cognoſcitivam provenit ex immaterialitate. Mai. conſtat inductione ſuprà facta à D. Thoma: eo enim forma magis materialis eſt, magiſque à materia comprehenſa, quo minus poteſt agere, & recipere independenter à materia. Min. autem probatur: nam poſſe agere independenter à materia eſt formam eſſe potentem ad aliquas operationes, ad quas nullatenus pertingunt qualitates materiæ; & pariter poſſe recipere, eſt independenter ab huiuſmodi diſpoſitionibus, & ſine limitatione, & coarctatione rei receptæ; quæ omnia ex dictis conſtant; ſed cognoſcere dicit formaliter actionem omnino independentem à materia, & præſuppoſitivè, & conſequenter recipere formas obiectorum independenter à qualitatibus materiæ, ſine ulla limitatione, & apropriatione; ſed potius ſecundum quod ſunt alterius, & ad illud cognoſcendum ordinatæ: ergo.

eius apetitur.

42 Confirm. 1. ratio.

Confirmatur primò. Formæ illæ quæ ſunt magis coarctatæ, & limitatæ in agendo, & recipiendo, ſunt magis coarctatæ in eſſendo: & è converſo, formæ illæ, quæ habent maiorem amplitudinem in agendo, & recipiendo, ſunt etiam minus coarctatæ in eſſendo; ſed formæ illæ quæ minus dependent à qualitatibus materiæ in agendo, & recipiendo, ſunt in hoc munere minus coarctatæ, quam formæ, quæ ab his qualitatibus dependent: ergo, & in eſſendo. Tunc ſic; ſed formæ coarctantur quo ad eſſe per materiam, & ſunt minus coarctatæ per maiorem independentiam ab ipſa: ergo formæ magis materiales ſunt magis coarctatæ in operando, & recipiendo, & minus immateriales ſunt minus coarctatæ: ergo cum cognoſcere importet quandam extenſionem,

&

& amplitudinem in operando, & accipiendo, quia dicit esse quodammodo alia; formæ magis materiales sunt minus cognoscitivæ, & magis cognoscitivæ, minus materiales.

43 Confirm. 2. Confirmatur secundò. Quia plantæ in suo esse sunt magis materiales, quam sensus; in suo agere, & recipere magis dependent à materia, quam sensus: Ideòque sensus est cognoscitivus, secus vero plantæ. Et quia sensus est magis materialis in suo esse, quam intellectus; est magis dependens in suo agere, & recipere à qualitatibus materiæ; cum suas operationes exerceat medio organo corporeo, ad quod debitum temperamentum requiritur, non autem intellectus: ideòque intellectus magis cognoscitivus est, quam sensus. Et tandem inter intellectus ipsos, magis intellectivus est Angelicus, quam humanus, quia magis à materia independens: ergo immaterialitas sic explicata infert cognitionem, & materialitas eam impedit. Benè ergo D. Thomas ex immaterialitate, quæ reperitur in Deo intulit in ipso rationem cognoscitivi.

§. ULTIMUS.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

44 1. Obiect. contra resolut. Author. SED contra præcedentem doctrinam obijcies primò. Dantur plures res immateriales non cognoscitivæ, & aliquæ cognoscitivæ non immateriales: ergo immaterialitas non est ratio cognitionis. Consequentia est evidens, & antecedens quo ad primam partem probatur: tum in voluntate: tum in omnibus eius habitibus, & actibus: tum in intellectu agente: & tandem in speciebus intelligibilibus; omnia enim ista immaterialia sunt, & non cognoscitiva. Quo ad secundam partem etiam probatur in brutis, & in sensibus, quæ materialia sunt, & tamen sunt cognoscitiva.

Respondetur solutione communi distinguendo antecedens, quo ad primam partem: res immateriales, quæ sint *accidentia*, concedo antecedens; quæ sint *substantiæ*, neg. antecedens, & consequentiam. Ratio enim D. Thomæ probat ex immaterialitate substantiali, & non ex accidentali. Si autem quæras rationem? Respondetur eam esse, quia cognoscibilitas activa, seu intellectus, cum sit prima proprietas, debet immediatè radicari in substantia, & non mediante alia: undè solum potest probari à priori per immaterialitatem substantialem, & non per accidentalem. Nec refert si dicas, quod personalitates Divinæ, & omnia Dei attributa, sunt immaterialia immaterialitate substantiali; & tamen sunt cognoscitivæ. Nam respondetur, quod licet entitativè sint substantia, & entitativè cognoscitiva; quia tamen formaliter habent modum accidentium, quo ad radicationem in Divina substantia, ideò quo ad munus radicandi cognitionem formaliter, per inde se habent, ac si essent accidentia. Soluto 1. Obiect.

Quo ad secundam autem partem distinguend. est etiam antecedens: formæ brutorum sunt materiales sumpta materialitate, *pro coniunctionè earum cum materia*, concedo antecedens, *pro dependentia in agendo, & recipiendo ab illius qualitatibus*, neg. antecedens, & consequentiam. Quia licet istæ formæ, non possint esse sine materia, non tamen ita sunt illi immersæ, quod non possint agere, & recipere independenter ab illius qualitatibus. Sensatio enim non completer aliqua qualitate materiæ, neque species sensibilis media aliqua materiali dispositione in eis recipitur. Alteri obiect. parti satis fit.

45 Instab. multiplicę Sed contra instabis primò. Forma, quæ omnino dependet à materia in essendo, omnino dependet ab illa in operando: operari enim sequitur ad esse, & est iuxta modum illius; sed formæ brutorum

omnino dependent à materia in eſſendo; non enim poſſunt connaturaliter ſine illa exiſtere: immo, eſt ſententia probabilis, non poſſe adhuc de potentia abſoluta: ergo. Secundò. Quia ſi formam eſſe immaterialem immaterialitate radicante cognitionem, eſt poſſe agere, & recipere, independenter à qualitatibus materiæ, ſequitur plantas eſſe cognoſcitivas: iſtæ enim operantur nutritionem, & augmentum, ad quod qualitates materiæ, aut non pertingunt, aut non ſufficiunt, ut ſuprà ex D. Thoma vidimus: & eadem ratione Magnes erit cognoſcitivus, cum attractio ferri ſit operatio ſuprà qualitatem materiæ. Immo, & formæ elementales, cum etiam excedant qualitates materiæ in agendo, & recipiendo: ignis enim non ſolum calefacit, ſed & illuminat; ad quod non ſufficiunt qualitates materiæ. Aer etiam, & aqua, ſpecies intentionales emittunt, & illuminationem recipiunt independenter ab eiſdem qualitatibus: immo etiam omnia elementa ſpecies intentionales ex ſe emittunt.

46 1. Replica diluitur. Ad primam replicam diſting. eſt mai. forma omnino dependens à materia in eſſendo, dependet ab ea in operando, *ſi ſit ab ea omnino comprehenſa*, concedo maiorem, *ſi non ſit omnino comprehenſa*, eam ſubdiſt. dependet *formaliter*, vel *antecedenter*, concedo mai. *formaliter præciſe*, neg. mai. & ſub eiſdem diſtinctionibus min. neg. eſt conſequentia. Formæ enim quæ ſunt totaliter à materia comprehenſæ (ſi quæ ſunt) nihil operari poſſunt, ad quod materiæ qualitates non pertingunt; at formæ illæ, quæ ab ea non ſunt totaliter comprehenſæ, licet ſint quo ad eſſe ab ea dependentes; quo ad operari tamen formaliter ſuprà illius qualitates elevantur, non autem antecedenter: undè Senſus antecedenter dependet à debita diſpoſitione organi corporalis, quæ fit medio temperamento caloris, & humiditatis, &c. Immo, & ipſe intellectus humanus, quia eſt potentia formæ incompletæ, & quo ad eſſe dependentis à materia, non eſt omnino immunis à tali dependentia, quamvis ſit magis remota, in quantum in acquiſitione ſpecierum dependet etiam à Senſibus.

Ad ſecundam neg. eſt ſequela. 47 Diluitur 2. Ad omnia exempla in contrarium adducta reſpondetur in communi, quod licet elevatio formæ ſuprà materiam in agendo, & recipiendo, ſit ratio cognoſcibilitatis, non ſequitur quod quæcumque elevatio activam cognoſcibilitatem radicet, ſed talis, & tanta. Sicut licet à perfectione formæ proveniat, quod ſit perpetua, & incorruptibilis, non ſequitur quod ex quacumque perfectione perpetuitas, & incorruptio eius oriatur; & licet à perfectione Virtutum, & earum intenſione proveniat quod ſint in gradu hęroyco, non ſequitur quod quæcumqne perfectio, & earum intenſio eas in gradu hęroyco conſtituat. Et pariter licet ex gratia etiam proveniat, quod aliquis ſit Sanctiſsimus, non ſequitur, quod quæcumque gratia ad id ſufficiat, ſed talis ac tanta: ſicut ergo poteſt aliquis habere formam perfectam, virtutes, & gratiam in aliqua intenſione, quin propterea reddatur incorruptibilis, hęroycus, aut ſanctiſsimus; quia omnia iſta habere poteſt non in illo ſtatu, & determinata perfectione, in qua tales effectus præſtant; ſic pariter poſſunt aliqua entia habere immaterialitatem conſiſtentem in elevatione ſupra conditiones materiæ in agendo, & recipiendo, quin pertingant ad rationem cognoſcitivi: quia nimirum, talem elevationem non habent in ea perfectione, & gradu requiſitis ad radicandum cognitionem: & ſic contingit in exemplis adductis.

Quod amplius conſtabit in particulari ad ea breviter deſcendendo; & quo ad primum dicimus, plantas non cognoſcere: quia licet in agendo augmentum, & nutritionem aliqualiter eleventur ſuprà 48 Exemplis ſigillatim occurritur.

mæ

materiam; ist recipiendo tamen ab eius qualitatibus dependent, *patiuntur enim cum materia*, ut ait Philos. 2. *de Anima*, text. 24. Attractio autem ferri, quam Magnes operatur, licet defacto fiat independenter à qualitatibus materiæ; potest tamen medijs illis fieri, ut notavit Ferrariensis loc. citat. ex *contra Gent.* Deinde non fit à Magnete virtute propria, sed virtute corporum Cœlestium, ut ibidem notavit D. Thomas. Cognoscentia autem sunt independentia à materia, non solum in agendo, sed etiam in recipiendo; & operationes eius tales debent esse, quod excedant virtutem qualitatum materiæ, & eas sivè virtute propria, sivè ab extrinseco infusa taliter eliciant, quod ad id prædictæ qualitates non possint sufficere.

Alteri exemplo occurritur.

In Elementis autem, inter quę ad invicem reperitur excessus, & defectus; ignis habet in illuminando elevari suprà qualitates materiæ; non autem in recipiendo. Aer tamen, & aqua; è converso; in accipiendo enim species intentionales aliqualiter elevantur; non autem in agendo proprias operationes: immo, adhuc modo materiali recipiunt: quamvis enim non recipiant prædictas species dependenter à qualitatibus materiæ, recipiunt tamen eas faciendo sibi proprias, & illas determinando: cum eas recipiant communi modo accidentium, per informationem, scilicet, & non per terminationem, qui est proprius modus recipiendi materiæ.

Ult. exemplo occurritur.

Ad id autem, quod additur de speciebus intentionalibus, dicatur: quod alia Elementa ab igne non producunt species intentionales, nisi tangibiles, & audibiles: ad harum autem productionem sufficiunt qualitates materiæ: nam tactus immutatur medio calido, & frigido, & auditus media duritie, & molitie, phisica corporum collisione suppolita. De igne autem aliqui existimant producere species visibiles, sed probabilius videtur eas in sua puritate non producere, sed secundum quod est admixtus aliena materia; quod traditur à D. Thoma loc. citat. ex *contra Gent.* & addi potest quod etsi tales species produceret, non produceret virtute propria, sed corporum Cœlestium.

Secundò obijcies. Immersio formæ in materia non est impedimentum cognitionis: ergo elevatio eius suprà materiam non est ratio cognitionis. Tenet consequentia, & antecedens probatur. Nam anima, dum est corpori unita, magis immersa est in materia, quam dum est ab eo separata: magis enim dependet ab ea in operando, etiam intelligibiliter, cum saltem remotè dependeat à sensibus; & tamen dum est corpori unita perfectius intelligit, quam dum est ab eo separata, ut colligi videtur ex D. Thoma 1. *part. quæst.* 89. *artic.* 1.: ergo. 49 2. Obiect.

Confirm. primò. Omnes Angeli sunt æqualiter independentes a materia in agendo, & recipiendo: nullus enim eorum aliquam dependentiam importat; & tamen non omnes sunt æqualiter intellectivi: ergo. Confirm. secundò. Etiam omnes animæ rationales sunt æqualiter dependentes, vel independentes à materia in operando, tàm dum ei uniuntur, quàm dum ab ea sunt separatæ; & tamen non sunt æqualiter intellectivæ, saltem dum sunt unitæ, cum videamus unum hominem alio perfectius intelligere: ergo. Confirm. dupliciter

Respondetur neg. antecedens. Circa cuius probationem est magna controversia apud Thomistas *loc. citat.*: alijs asserentibus, animam in statu separationis perfectius intelligere: iuxta quorum sententiam nulla est difficultas in argumento: alijs autem asserentibus, perfectius intelligere in statu conjunctionis; in quorum sententia solvendum est arg. dicendo, quod cum anima rationalis sit naturaliter forma corporis, & incompleta, petit connaturaliter intelligere per spe- 50 Solvitur 2. obiect.

ſpecies à ſenſibus abſtractas : & ideò hæc unio cum corpore in cauſa eſt, ut ſit minus perfectè intelligens, quam aliæ formæ, quæ talem unionem non exigunt ; non tamen eſt in cauſa, ut imperfectius ſe ipſa ſeparata, intelligat: quia licet per ſeparationem aliqualiter liberetur à materia ; educitur tamen extra connaturalem ſtatum operandi, & eſſendi, qui ei magis convenit.

Occurritur utrique confirm.

Ad primam confir. dicatur omnes Angelos eſſe æquales in elevatione ſuprà materiam ſecundum id quod elevatio dicit de excluſione, & receſſu ab illa ; non autem ſecundum id quod dicit de actualitate, & acceſſu ad modum operandi Dei : intelligibilitas autem activa, licet primum connotet, magis in ſecundo radicatur. Ad ſecundam dicatur, quod ſi animæ ſunt intrinſecè inæquales in perfectione ; minus perfecta, magis eſt comprehenſa à materia, quam perfectior ; & ideò minus intelligit, quam alia ; ſi autem ſunt æquales intrinſecè, inæqualitas in cognitione etiam provenit à magis, vel minus perfecta ſenſuum diſpoſitione, & corporis temperamento; quod eſt etiam magis, vel minus à qualitatibus materiæ comprehendi.

51 3. Obiect.

Tertiò obijcies. Si elevatio formæ ſuprà materiam in agendo, & recipiendo, eſſet ratio cognitionis, implicaret ſubſtantia immaterialis non cognoſcitiva ; ſed hoc eſt falſum : ergo. Probatur min. tum quia nulla aſsignatur implicationis ratio : tum quia non repugnat ſubſtantia immaterialis non operativa operatione ſpirituali : ergo, & non cognoſcitiva. Patet conſequentia, & antecedens probatur : non repugnat ſubſtantia materialis non operativa operatione materiali; Cœlum enim Empyreum iuxta D. Thomam *in 2. diſt. 2. quæſt. 2. artic. 3.* operativum non eſt : ergo. Tum quia licet repugnet ſubſtantia immaterialis non operativa operatione ſpirituali, non ſequitur quod eſſet intellectiva ; poſſet enim alias exercere operationes, ut motus aliquos locales ſpirituales, vel productionem aliquorum accidentium etiam ſpiritualium. Tandem quia non repugnat ſubſtantia ſpiritualis, quæ licet ex conceptu generico excedat omnem ſubſtantiam materialem, ex conceptu tamen differentiali ab ea ſimpliciter excedatur ; ſed hæc non eſſet intellectiva, cum ſubſtantia intellectiva debeat ſimpliciter excedere omnem ſubſtantiam non intellectivam : ergo. Mai. probatur. Quia licet ſubſtantia naturalis ex conceptu generico ſupernaturalia accidentia excedat ; ex conceptu tamen differentiali, & ſimpliciter iuxta aliquos, ab illis exceditur: & idem conſtare poteſt alijs exemplis : ergo.

52 Dirutio obiect.

Reſpondetur neg. min. ad primam probationem dicatur, rationem implicationis (alijs omiſsis) conſtare ex dictis ; quia implicat ſubſtantia immaterialis, quæ non ſit receptiva formæ alterius, & quod erga illam ſic acceptam, aut per illam agere non poſſit : hoc enim quædam extenſio, & elevatio eſt in agendo, & recipiendo ſupra materiam, quod negari non poteſt ſubſtantiæ illi immateriali : ergo eſſet intellectiva. Tenet conſequentia ex dictis. Deinde, quia illa ſubſtantia eſſet actu intelligibilis, non enim haberet materiam, quæ hoc impediret : ergo, & intellectiva. Patet conſequentia : tum quia non mai. actualitas requiritur ad ſecundum, quam ad primum. Tum quia ſi eſſet actu intelligibilis, eſſet reſpectu alicuius intellectus ; non alterius, quam ſui ipſius, quia alterum intrinſecè terminare non poſſet, ut conſtat in Angelis: ergo reſpectu proprij.

Diruitur 2. minoris prob.

Ad ſecundam neg. eſt antecedens ad eius probationem, iterum nego antecedens, neque D. Thomas *loc. citat.* negavit Cœlo Empyreo virtutem radicalem operativam, ſed illud de facto operari: ſic enim habet ibi ad ſecundum: *Lux Cœli Empyrei non eſt per modum ful-*

fulgoris irradiantis in alia corpora: & ideo neque etiam illuminationem in naturalia corpora influit: quia cum sit virtuosissimum, & maximum, sine lumine solis omnia illuminaret: ubi concedit Cœlum Empyreum esse virtuosissimum; ac proinde non negat virtutem radicalem operandi, sed solum operationem: immo, quo ad hoc opinionem istam expresse correxit 1. *part. quæst. 66. artic. 3. ad 2.* ubi concedit quod Cœlum Empyreum, quia supremum inter corpora, influit in ea sine motu permanentiam, & perpetuitatem; quamvis ibidem etiam asserit esse oppositum probabile, scilicet, quo ad non influere, non autem quo ad non habere virtutem influxivam.

53 Instantia duo continens dissolvitur quo ad 1.

Nec refert si contra hoc objicias, quod ex hoc infertur primò, quod Cœlum Empyreum sit perpetuò violentum; careret enim perpetuò operatione sibi connaturaliter debita: & secundò quod natura illius esset frustra: frustra est enim natura, quæ non reducitur ad operationem: qua ratione probat D. Thomas 3. *part. quæst. 9. artic. 4.* quod frustraneus fuisset intellectus agens in Christo Domino, si actu sua operatione perpetuo careret. Nam respondetur quod præterquamquod, fortassis propter ista, & alia similia D. Thomas prædictam sententiam retractavit: ideòque eam non tenemur solvere; quia tamen eam probabilem existimavit, probabiliter etiam solvi possunt, dicendo neutrum sequi inconveniens. Non primum: quia licet substantia illa, quæ careret operatione sibi, & propter se debita, esset violenta, si perpetuo ea careret; secus tamen si operatio illa, non esset debita propter se, sed propter aliud, & ad illud aliud necessaria nō foret. Operatio autem Cœli Empyrei, non est ei propter ipsum debita, sed propter ministerium hominum, & inferiorum corporum conservationem: cumque ad finem istum non sit necessaria, etsi ea careat, non remanebit violentum; sicut dicitur de motibus Cœlorum post finem mundi.

Neque secundum: quia licet substantia illa non operaretur; deserviret tamen ad aliud magis præcipuum ministerium, ut scilicet esset sedes beatorum; propter hoc enim præcipuè creata est: nec virtus illius adhuc frustranea esset; non enim tàm esset data ad operandum, quàm esset consequta per modum proprietatis ad illam substantiam: hæc autem substantia melius ad alium finem deservit, non operando, quam operando; quod secus accidit in intellectu agente Christi Domini: hic enim propter nullum alium finem, nisi propter operationē assumptus fuit. Cum alias nullum alium finem operatione sua impediret, propter quem assumpta est natura humana. Ad tertiam dicatur substantiam illam immaterialem, non solum motum localem, & alia spiritualia accidentia producere posse, sed etiam intelligere, & velle: immo non nisi per intellectum, & voluntatem posset illas operationes exercere, ut constat in Angelis, in quibus nulla datur potentia executiva ab intellectu, & voluntate distincta.

Dissolvitur instā. quo ad 2.

Solvitur 3. min. prob.

Ad ultimam neg. est mai. Nam talis est excessus substantiæ immaterialis ex suo genere, quod non permitat sub se differentias contractivas imperfectiores contrahentes substantias immateriales, sicut argumentum supponit; & tale est genus intellectivum, quod non permitat sub se differentias contractivas imperfectiores eis, quibus contrahitur genus non intellectivum. Et tale esset genus substantiæ supernaturalis, si daretur, quod nec etiam pariter sub se permiteret imperfectiores differentias ad genus substantiæ naturalis. Fatemur ergo in alijs generibus accidere posse, quod minus perfectū contrahatur per differentias perfectiores, quā magis perfectum: sicut genus corruptibile, contrahitur per vivens; quæ differentia potest esse simpliciter perfec-

54 Ult. min. prob. solut.

tior differentia contractiva Cœli: & pariter accidens contrahitur per ſupernaturale, ratione cuius excedit ſimpliciter (iuxta illorum ſententiam) naturalem ſubſtantiam. Si autem quæras, cur ſubſtantia immaterialis ſic non poſsit contrahi? Reſpondetur eſſe, quia ſubſtantia illa ex ſuo conceptu affert, eſſe cognoſcitivam, ut iam demonſtravimus: undè ſicut in immaterialitate excedit, debet etiam excedere in cognitione, ut conſtat rationibus factis.

55 4 Obiect. cum ſolutione.

Obijcies quarto. Cœlum eſt omnino independens à qualitatibus materiæ in operando à calido, ſcilicet, & frigido, &c. iſtæ enim ſunt qualitates propriæ materiæ ſublunaris, quæ in Cœlo non reperiuntur; & tamen non eſt cognoſcitivum: ergo. Confirmatur. Obiectum viſibile ratione ſui ipſius, & ſine ulla abſtractione terminat viſionem: ergo materialitas non impedit eſſe cognitum in actu: ergo neque eſſe cognoſcibile, aut cognoſcivum. Ad primum reſpondetur, quod licet Cœlum non dependeat in agendo à qualitatibus materiæ corruptibili, quales ſunt illæ; dependet tamen à qualitatibus propriæ materiæ, quæ etiam habet naturam illius coarctare, ne poſsit cognoſcere. Ad confirm., quod cum cognitio ſenſitiva ſit in genere cognitionis infima, infima etiam immaterialitas ex parte eius obiecti ſufficit, ut illam terminet; hanc autem habet, tum ratione ſpeciei impreſſæ, tum ratione lucis, quæ eminenter eſt intentionalis, ratione cuius obiectum viſibile redditur viſum.

56 5. Obiect. & ei ſolutio.

Tandem obijcies immaterialitas non eſt ratio à priori cognitionis Dei: ergo ſaltem hæc ratio non eſt demonſtrativa. Antecedens probatur. Eſt ſententia valde probabilis, quod natura Divina conſtitutur per intelligere actuale; ſed prædicati conſtitutivi nequit dari ratio à priori: ergo. Reſpondetur quod in hac ſententia, licet intelligere Dei, in quo conſtituit eius naturam, nequeat habere aliquam rationem adæquatè ab eo diſtinctam priorem ipſo; poſſumus tamen in eo diſtinguere duo munera; alterum, ratione cuius, intellectio illa habet conſtituere ſummam Dei immaterialitatem, & actualitatem, per depurationem omnis potentialitatis; quod munus pertinet ad conceptum eſſentiæ: alterum ratione cuius habet rationem ſpeciei intelligibilis, & actualis intellectionis; & ſub iſto munere conſtituit conceptum naturæ: iſti autem duo conceptus, quamvis inadæquatè ſolum diſtincti, ſic ſe habent, quod prius intelligitur, id quod pertinet ad munus eſſentiæ, quam ad munus naturæ: undè ex priori poteſt poſterior demonſtrari.

Et hæc de hoc Dubio applicanda litteræ Magiſtri diſt. 35. §. 1.

DU-

DUBIUM SECUNDUM.

UTRUM DETUR IN DEO INTELLECTUS PER modum actus primi, & potentiæ in ordine ad intellectionem?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS DIFFICULTAS aperitur.

N. 1 Ratio Dubij.

EX dictis Dub. præcedent. constat dari in Deo intellectum, eiusque rationem esse immaterialitatem. Cum autem intellectus possit accipi, aut pro potentia intellectiva in actu primo, aut pro actuali intellectione, restat inquirere, am utroque modo in Deo reperiatur; & de uno quidem, scilicet, quod detur per modum actus secundi nulla est difficultas: tota ergo reducitur ad alterum.

2 Doctrina præmittenda resolutioni.

Pro qua in primis est supponendum, quod intellectus per modum actus primi, & potentiæ potest considerari, aut in ordine ad intellectionem, aut in ordine ad aliquem effectum ab ea procedentem: est enim intellectus Divinus causa rerum, & per ipsum Verbum Divinum generatur, ut modo supponimus. Si hoc secundo modo accipiatur, non est dubium quod reperiatur in Deo per modum potentiæ, & actus primi, quod expresse traditur à D. Thoma infrà *quæst.25. artic.1. ad 3. & 2. contra Gent. cap.10. & quæst.1. de Potentia, artic.1. ad 1.* & ratio est: quia potentia sic accepta non comparatur ad terminum ab ea procedentem, ut perfectibile ad perfectionem, sed ut id, quod illi communicat perfectionem: non est ergo undè Deo repugnet. Difficultas ergo est ratione actus primi, & potentiæ in ordine ad intellectionem.

Quia tamen prædicata aliqua de Deo dici possunt, aut ex modo significandi, & intelligendi tantum, aut etiam ex parte rei intellectæ, & significatæ: dum quæritur, an detur in Deo intellectus per modum actus primi, non quæritur, an detur ex modo significandi, & intelligendi solum; supponimus enim sic dari: nam cum intellectus humanus non possit prædicata Divina, prout sunt in se concipere, sed ad instar rerum creatarum, & iuxta modum, quem in ipsis habent; cum in rebus creatis, detur intellectus per modum actus primi, & potentiæ ab intellectione distinctus; id ipsum in Deo concipit, & prout sic nominat; quod est reperiri in Deo ex modo intelligendi, & significandi. Difficultas ergo stat, an etiam reperiatur in ipso obiectivè, & ex parte rei significatæ, & conceptæ? Ita ut quando concipimus intellectum Divinum ad instar intellectus creati, ex parte rei significatæ conceptui nostro correspondeat aliquod prædicatum verè in Deo repertum, quod habeat munus potentiæ, & actus primi in ordine ad Divinam intellectionem, & non solum iuxta nostrum modum concipiendi? Hæc est difficultas. 3 Quid in hoc Dub. comperiendum.

Et punctus illius in eo stat, ut explicetur, & probetur, quod ratio potentiæ, & actus primi, secundum proprium, & diffinitivum 4 In quo Dubij difficultas & dectr. S. Th.

eorum conceptum, dicit, vel non dicit aliquam imperfectionem: omnes enim conveniunt, quod si dicit imperfectionem, à Deo relegari debet, sicut & quod in eo debet poni, si solùm dicit perfectionem simpliciter simplicem, & nullâ admixtam imperfectione. Pro quo maximè notanda est celebris doctrina suprà *quæst.*13. *artic.*3. *ad* 1. 3. *&* 5., hanc ponens differentiam inter nomina: nam quædam sunt, quæ ita important imperfectionem, quod hæc in eorum significato includitur; sicut *lapis*, *pes*, *& manus*, & alia similia; & ita nomina de Deo propriè, & objectivè non dicuntur, sed tantum metaphoricè. Alia autem significant imperfectionem solum ex modo significandi, & quæ in significato nominis non includitur, ut *sapientia*, *bonitas*, *misericordia*, *& justitia*, & alia hujusmodi: hæc enim cum sint nomina imposita à nobis, & ad nostrum modum concipiendi consequta, non possunt à modo imperfecto significandi præscindere: sed quia imperfectionem ex parte rei significatæ non important; verè, & objectivè de Deo dicuntur. Videndum ergo est, an nomen *potentiæ*, *& actus primi* comparativè ad intellectionem importet imperfectionem solum ex modo significandi, & sic Deo objectivè attribuatur, an etiam ex parte rei significatæ; ac proinde denegetur?

5 Sententiæ dissidentes circa præsentem difficultatem.

Circa quam difficultatem duplex extremè opposita versatur sententia. Prima affirmat talia prædicata non solum ex modo significandi, sed etiam ex parte rei significatæ, & objectivè in Deo reperiri: sic Illustr. Amujo, Illustr. Godoy, M. Ferre; qui pro se referunt plures alios, tàm ex Thomistis, quàm ex extraneis. Alia solum concedit hujusmodi prædicata in Deo ex modo significandi, & concipiendi; denegat autem ex parte rei significatæ: ita PP. Salmanticenses, M. à Sancto Thoma, Nazarius, Albelda, Goner, & alij, quos ipsi referunt. Quia tamen hæc sententia præcipuè inter Thomistas controvertitur, & unusquisque pro se allegat Angelic. Præceptorem; ut melius cognoscatur, pro qua parte stet; oportet quod §. sequens ad hoc dirigatur.

§. II.

QUÆ SIT MENS D. THOMÆ circa difficultatem?

PRoponenda in primis sunt (possibili concisione) omnia Angel. Doct. testimonia, quæ pro utraque parte contradictionis adduci possunt, ut eis conspectis, & consideratis, certius, & facilius de eius mente feratur iudicium. Et in primis parti affirmanti, quod hæc prædicata objectivè in Deo reperiuntur, favere videtur *quæst.*1. *de Potentia*, *artic.*1. tum in argumento 3. sed contra, ubi sic habet: *Omnis operatio ab aliqua potentia procedit; sed Deo maximè convenit operari: ergo Deo maximè potentia convenit.* Tum in Corp. ubi sic hasce: *Deo maximè convenit potentia activa: nam potentia activa dicitur secundum quod est principium actionis.* Et corpus artic. sic concludit: *Potentiam vero attribuimus, ratione eius quod permanet, & quod est principium eius* (actionis Dei est scilicet, de qua antea meminerat). Et ibidem *ad* primum, quo intendebat probare non dari in Deo potentiam, quia est operationis principium, operatio autem Dei, cum sit eius substantia, non habet principium. Respondet primò: *Quod potentia non solum est operationis principium, sed etiam effectus: undè non oportet, quod dicat, detur potentia, detur per modum per modum principij operationis.* Deinde respondet secundò, & melius, ut fatetur, quod *licet operatio sit idem re cum essentia, differat ra-*

6 Mens D. Th. disquiritur, & testim. pro parte affirmativa pronuntur.

tamen ratione: & *ideo licet essentia non possit habere aliquod principium adhuc secundum rationem, potest tamen habere operatio.* Quam solutionem adhibet eidem argumento *in* 1. *ad Annibaldum dist.* 42. *artic.* 1. *ad* 2. & in 1. *dist.* etiam 42. *artic.* 1. *ad* 4. & 1. *part. quæst.* 25. *artic.* 1. *ad* 3. insuper loc. citat. *de Potentia*, cum sibi obiecisset secundum arg. *Omne perfectissimum est Deo attribuendum.* Sed *omnis potentia respicit aliquid se perfectius, scilicet, passivam formam, & actualem operationem*: ergo *potentia Deo attribui non potest.* Sic respondet: *Quod licet omne perfectissimum est Deo atribuendum; non tamen oportet, quod omne quod Deo tribuitur sit perfectissimum; sed oportet quod sit conveniens ad designationem perfectissimi.*

7 Solutio quædam, & 1. eius impugnatio.

Nec sufficere videtur communis solutio, quod D. Thomas attribuit Deo rationem potentiæ ex modo nostro concipiendi, & significandi; non autem ex parte rei significatæ, & conceptæ. Contra enim est: tum quia solutio videtur voluntaria: tum quia ibi asserit D. Thomas quod potentia maximè Deo convenit; sed non conveniret maximè si solum ex modo significandi, & non ex parte rei significatæ conveniret: ergo. Tum quia in solutione ad 12. ibidem oppositum expresè videtur asserere: Nam cum dixisset quod potentia Dei est idem cum sua essentia, ratione tamen distincta, sic replicat: *Aut rationi isti aliquid in re respondet, aut nihil; si nihil, ratio vana est: si autem aliquid, sequitur quod aliquid in Deo sit potentia præter essentiam.* Cui replicæ ita respondet: *Ad* 12. *dicendum, quod diversis rationibus attributorum respondet aliquid in re Divina, scilicet, unum & idem; quia rem simplicissimam, quæ Deus est, propter eius incomprehensibilitatem cogitur diversis formis repræsentare*: ergo iuxta D. Thomam non solum ex modo significandi, sed ex parte rei conceptæ reperitur in Deo potentia, quamvis ab eius essentia realiter indistincta.

Deinde quia in 2. ad Annib. *dist.* 42. *quæst. unica, artic.* 1. inquirens: *Utrum in Deo sit potentia*, sic respondet in corp. artic. *Dicendum quod secundum quod aliquid actu est, secundum hoc activum est, & secundum quod est activum, secundum hoc convenit habere potentiam activam, quæ nihil aliud est, quam principium actionis, & actii. Unde cum Deo maximè competat esse actu, sibi proprie competit, ratio potentiæ activæ.* Et ibidem cum sibi obiecisset primum arg. quod cuiuslibet potentiæ suus actus est complementum, respondet: *Quod potentia activa se habet in ratione complentis secundum respectum ad effectum, sed in ratione completi secundum respectum ad operationem, quæ in Deo secundum rem idem est cum potentia*: ergo non reputat D. Thomas inconveniens quod potentia in Deo secundum rationem, compleatur per actionem; ac proinde quod detur in eo potentia, non solum in ordine ad effectum, sed & in ordine ad operationem. 8 2. Impugnat.

Et tandem in alio scripto super sentent. loc. ubi proximè rem etiam istam ex proposito versans, cum sibi obiecisset secundum arg. *Omne quod agit per essentiam suam, non agit mediante aliqua potentia, quia potentia est medium inter essentiam, & operationem; sed Deus agit per essentiam suam*: *ergo*. Cui argumento ita respondet: *Dicendum quod potentia importat, ut dictum est, rationem principij actionis*: *unde quidquid sit illud, quod est principium agendi, potentia dicitur; sicut calor, frigus, & huiusmodi*: & *sic etiam ipsa essentia Divina, secundum hoc, quod est principium operationis, potentia vocatur.* Et ibidem *dist.* 7. *quæst.* 1. *artic.* 1. *ad* 1. sic habet: *Egreditur etiam ab essentia Divina alius actus, qui est etiam habentis naturam, sicut agentis; & iste actus secundus dicitur operatio; & inter essentiam, & talem operationem,* 9 Ult. solut. impugnatio.

cadit virtus media, in creaturis realiter, in Deo ratione tantum. Et 1. *part. quæſt.* 25. *artic.* 1. *ad* 3. ſic habet loquens de eſſentia Divina: *Poteſt intelligi, & ſub ratione actionis, & ſub ratione potentiæ; ſicut etiam intelligitur, & ſub ratione ſuppoſiti habentis naturam, & ſub ratione naturæ;* ſed ratio naturæ, & ratio ſuppoſiti illam habentis reperiuntur in Deo obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ: ergo. Hæc ſunt teſtimonia D. Thomæ, quæ pro parte affirmativa adduci poſſunt, quæ non leviter illam confirmare videntur.

10 1. S. Doct. teſtim pro parte negativa.

Pro parte autem negativa ſunt etiam alia non minus difficilia teſtim. Primùm habetur 1. *part. quæſt.* 25. *artic.* 1. *ad* 3. ubi cum ſibi obiecisſet, quod *potentia eſt principium operationis; ſed operatio Divina eſt eius eſſentia, cuius nullum eſt principium*: ſic reſpondet: *ad tertium dicendum quod potentia in rebus creatis, non ſolum eſt principium actionis, ſed etiam effectus. Sic igitur in Deo ſalvatur ratio potentiæ quantum ad hoc, quod eſt principium effectus, non autem quantum ad hoc quod eſt principium actionis, quæ eſt Divina eſſentia; niſi forte ſecundum modum intelligendi, prout Divina eſſentia (quæ in ſe ſimpliciter præhabet quicquid perfectionis eſt in rebus creatis) poteſt intelligi, & ſub ratione actionis, & ſub ratione potentiæ.*

11 2. Teſtim. S. Doct.

Et *quæſt.* 41. *artic.* 4. cum ſibi obiecisſet tertium arg. quod *Filius procedit ut verbum, quod eſt conceptio intellectus; Spiritus autem Sanctus procedit ut amor, qui pertinet ad voluntatem; ſed potentia in Deo dicitur per comparationem ad effectus, non per comparationem ad intelligere & velle, ut ſuprà habitum eſt*: (ſcilicet loco immediatè citato) *ergo in Divinis non debet dari potentia per comparationem ad actus notionales*; ſic reſpondet: *dicendum quod potentia ſignificat principium, principium autem diſtinctionem importat ab eo cuius eſt principium: conſideratur autem duplex diſtinctio in his, quæ dicuntur de Deo, una ſecundum rem, & alia ſecundum rationem tantum. Secundum rem quidem Deus diſtinguitur per eſſentiam à rebus, quarum eſt per creationem principium: ſicut una perſona diſtinguitur ab alia, cuius eſt principium ſecundum actum notionalem; ſed actio ab agente non diſtinguitur, niſi ſecundum rationem tantum, & ideò reſpectu illarum actionum ſecundum quas aliquæ res procedunt diſtinctæ à Deo, vel eſſentialiter, vel perſonaliter poteſt Deo atribui potentia ſecundum propriam rationem principij; ſed intelligere, & velle non ſunt tales actus, qui deſignent proceſſionem alicuius rei à Deo diſtinctæ, vel eſſentialiter, vel perſonaliter: undè reſpectu horum actuum non poteſt ſalvari ratio potentiæ in Deo, niſi ſecundum modum intelligendi, & ſignificandi tantum, prout diverſi modi ſignificatur in Deo intellectus, & intelligere, cum tamen eius intelligere ſit eius eſſentia non habens principium.*

12 3. Teſtim pro eadē parte.

Sed clariſsimè id ipſum aſſerit 2. *contra Gent. cap.* 10. ibi: *Quia vero nihil eſt ſui ipſius principium, cum Divina actio, non ſit aliud, quam eius potentia, manifeſtum eſt ex prædictis, quod potentia non dicitur in Deo, ſicut principium actionis, ſed ſicut principium facti, & quia potentia reſpectum ad alterum importat in ratione principij; eſt enim potentia activa principium agendi in aliud, ut patet per Philoſ.* 5. *Metaph., manifeſtum eſt quod potentia dicitur de Deo, per reſpectum ad facta ſecundum rei veritatem, non per reſpectum ad actionem, niſi ſecundum modum intelligendi: undè ſi aliquæ actiones Deo conveniant, quæ non in aliquod factum tranſeant, ſed maneant in agente, reſpectu harum non dicitur in Deo potentia, niſi ſecundum modum intelligendi: huiuſmodi autem actiones ſunt intelligere, & velle: potentia igitur Dei propriè loquendo non reſpicit huiuſmodi actiones; ſed ſolos effectus. Intellectus igitur, & voluntas in Deo non ſunt ut potentiæ,*

ſed

sed ut actiones. Hæc D. Thomas: quibus nihil clarius pro hac sententia desiderari potest.

13 Quæ inter tot testimonia nihilominus D. Thom.

Hæc sunt omnia, vel certè præcipua testim. S. Doct.; quæ pro utraque parte adduci possunt; quo ad apparientiam quidem satis interse oppositæ, & quibus quilibet ad partem, in quam magis inclinat, defensandam possit protegi; sed eis pro captu consideratis, & expensis, existimo D. Thomam pro parte negativa, & secunda stare. Moveor primò, quia D. Thomas in testimonijs pro hac parte adductis magis rem ex proposito discutit: & inter potentiam, prout est principium actionis, & effectus distinguens, illam primo modo in Deo absolutè negat, nisi solum ex modo significandi, & intelligendi; concedit tamen secundo modo; quod & nihil aliud prætendit hæc sententia.

Negativa partem D. Thom. tenuisse sua datur 2.

Secundò. Quia in eo sensu, & proprietate existimant oppositæ sententiæ AA. quod detur in Deo intellectus, & voluntas per modum actus primi, & potentiæ in ordine ad actionem intelligendi, & volendi, sicut datur in Deo quodlibet aliud attributum, v. g. æternitas, aut immensitas; sed nunquam negavit D. Thomas, quod datur in Deo verè, & realiter immensitas, aut æternitas, & nunquam affirmavit quod hæc attributa dantur solùm ex modo significandi, aut intelligendi: ergo cùm hoc dicat de intellectu, & voluntate per modum potentiæ, & actus primi, in ordine ad intellectionem, & volitionem; manifestum est D. Thomam sentire talia non dari in Deo obiectivè, sed solum ex modo significandi.

Suadetur 3.

Tertiò. Quia apud ipsos intellectus per modum potentiæ in ordine ad intellectionem ponitur in Deo obiectivè ex parte rei significatæ, & intellectæ, & secundum rei veritatem, & non solum ex modo significandi, aut intelligendi; sed per D. Thomam præcipuè 3. loc. citat. non ponitur in Deo secundum rei veritatem, neque obiectivè ex parte rei significatæ, sed tantum ex modo significandi, & intelligendi: ergo. Et tandem, quia doctrina ista, quam hic adducit D. Thomas, manifestam viam sternit ad explicandam illius mentem in alijs authoritatibus, quæ pro parte oppositæ adducuntur. 4. & ult suadetur.

14 Exponuntur aliqua test. S. D. pro contraria adducta.

Nam in primis, prima, quæ ex arg. *Sed contra* adducitur nullam habet authoritatem, nam argumenta *sed contra* regulariter accipit D. Thomas ex aliorum mente, & pluries oppositum eorum in corp. artic. resolvit. Deinde potest explicari iuxta explicationem secundæ authoritati adhibendam. Quæ explicatur adducendo integra verba D. Thomæ, quæ talia sunt (*ipsi, scilicet; Deo convenit maximè agere, & suam similitudinem in alios diffundere: & ideo ei maximè convenit potentia activa, nam hæc dicitur secundum quod est principium actionis.*) Quibus in verbis *actionis nomine* illam intelligit, qua suam similitudinem in alias res diffundit; respectus cuius concedit in Deo potentiam, sed non ratione illius, sed ratione termini per eam producti, quæ dicitur actio participialiter sumpta, ut se explicat loc. suprà cit. *ex 1. part. quæst. 41.*

Continuatur id ipsum.

In alijs autem verbis relatis, dum D. Thomas asserit, quod attribuimus Deo potentiam, ratione eius, quod permanet, & quod est principium eius; non posse intelligi de potentia, secundum quod est principium actionis, & obiectivè, constat ex verbis, quæ immediatè subijcit; *non ratione eius, quod per operationem completur.* Certum enim est, quod potentia quæ obiectivè, & ex parte rei significatæ, est principium actionis, etiam obiectivè, & ex parte rei significatæ per actionem completur. Ly ergo *eius* non refertur ad actionem, sed ad ipsum Deum: ita ut sensus sit, quòd attribuimus potentiam secundum quod est principium, quo Deus res producit; ex quo sensu nihil contra nos deducitur.

In

Alia teſtim expo nuntur.

In ſolutione autem ad 1. & locis ibi citatis, ſolum aſſerit, quod operatio Divina, ut concipitur diſtincta ab eſſentia Dei, concipitur ut habens aliquod principium per rationem: quod verum eſt ex noſtro modo concipiendi; non autem ex parte rei conceptæ. Nec ſolutio iſta cenſenda eſt voluntaria, ſed eſt fundata in ipſo S. Doct. locis pro hac ſententia adductis. Neque ex hoc quod aliquando dicat quod potentia maximè Deo convenit, deducitur oppoſitum: nam hoc ſufficienter ſalvatur per ordinem ad effectum, licet non per ordinem ad actionem.

15 Idem ſequitur in tentum.

Quod autem additur contra hoc ex ſolutione ad 12.; non eſt ad propoſitum: nam ibi S. Doct. aſſerit, quod diverſis rationibus attributorum, hoc eſt diverſis conceptionibus, quas nos de attributis formamus, ut quod intellectus concipiatur per modum potentiæ, aut per modum actionis, correſpondet aliquid in re Divinum; ſed non dixit quod hoc ſit aliqua potentia ex parte rei ſignificatæ, aut aliqua actio; ſed potius dixit hoc eſſe unum, & idem, id eſt, Divina eſſentia, quæ propter ſui incomprehenſibilitatem, per diverſas formas repræſentatur à nobis: undè ut omnis tollatur ſcrupulus, ſubdit. quod *iſtæ diverſæ formæ ſunt in Deo*, (non dixit formaliter) ſed tanquam in cauſa veritatis; quatenus, ſcilicet, præbet fundamentum propter ſui eminentiam, ut ſic à nobis concipiatur. Hæc eſt manifeſta mens D. Thomæ, quæ potius eſt pro nobis.

Ad idem intentum.

Ut autem in ſolutione ad tertium dicat ibidem D. Thomas quod licet omne perfectiſsimum ſit Deo attribuendum, non tamen oporter, quod omne quod Deo attribuitur ſit perfectiſsimum; ſufficit, quod admittat in Deo potentiam in ordine ad actionem, ex noſtro modo concipiendi, & ſignificandi. Nec refert quod contra hoc aliqui obijciunt, ſcilicet, quod ſi ſic ſentiret D. Thomas, poſſet facilius argumento reſpondere, quod non datur in Deo potentia in ordine ad actionem, ſed in ordine ad effectum. Nam præterquamquod hanc doctrinam tradit locis à nobis citatis, & ea ſolutione pro eodem argumento utitur 1. *part. quæſt.* 25. *artic.* 1. præter hoc, inquam, ſolutione illa rectè utitur, quia in ea doctrinam generalem tradit ad explicandum, quod non oporter, quod omnia prædicata, quæ Deo attribuuntur, ſint perfectiſsima, aut interſe æquè perfecta, ſed poteſt unum eſſe perfectius altero, ut intellectus, voluntate.

16 Reliquæ teſtim. D. Th. exponuntur.

Aliæ autem authoritates ex *Sententiarijs* intelligendæ ſunt, & explicandæ, aut de potentia in ordine ad effectum; aut ſi in ordine ad actionem, de illa ſolum ex modo concipiendi, & ſignificandi. Ultima autem, quæ adducitur ex 1. *parte*, eſt manifeſtè pro nobis, ut iam vidimus: undè cum ſubdit S. Doct. quod *eſſentia Divina intelligitur ſub ratione potentiæ, & ſub ratione actionis; ſicut intelligitur ſub ratione ſuppoſiti habentis naturam, & ſub ratione naturæ*; nomine *ſuppoſiti*, non intelligit perſonam, ſed ipſam Dei naturam in concreto ſignificatam, prout exprimitur per nomen iſtud *Deus*; nomine autem *naturæ* intelligit, naturam ipſam in abſtracto, prout hoc nomine *Deitas* ſignificatur. Similitudo ergo ſtat in eo, quod ſicut *Deus*, & *Deitas* tantum ex noſtro modo concipiendi, & non ex parte rei ſignificatæ, in Deo diſtinguntur; ita potentia, & actio: interſt tamen hoc diſcrimen, quod *Deus*, & *Deitas* ex parte obiecti in Deo reperiuntur; licet diſtinctio inter illa ſit ſolum ex modo ſignificandi; potentia autem, & actio propriè accepta ſolum ex modo ſignificandi de Deo dicuntur, ſicut & diſtinctio: ſed quantum ad hoc, non poſuit D. Thomas inter illa ſimilitudinem.

Pro qua ſolutione videatur idem S. Doct. 1. *part. quæſt.* 39. *artic.* 4. *ad tertium.*

§. III.

§. III.

RATIONIBUS PROBATUR Conclusio.

17 Debita Authoris in Præceptor. Angelic. observantis.

SUppoſito, & probato, quod mens D. Thomæ ſtat pro ſententia negante in Deo obiectivè, & ex parte rei ſignificatę potentiam reſpectu actionis, nulla ineſt nobis libertas aliter ſentiendi: tum quia in verbis Magiſtri iuravimus, de quo numquam pœnitebit: tum quia cognitam ſemper eius menti veritatem, & rationem exiſtimamus: undè ſolum reſtat, quod hanc partem rationibus probemus. Prima, & præcipua deducenda eſt ex eius authoritatibus pro hac parte adductis, in quibus recurrit D. Thomas ad rationem principij, quæ importatur in potentia, & quam ponere in Deo, ponere imperfectionem exiſtimat.

18 1. Ratio pro parte negante ab Auth. præleſta ex D. Angelico.

Ratio ergo ſic formari poteſt. Dari in Deo intellectum per modum actus primi, & potentiæ in ordine ad intellectionem obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, eſt dari in illo obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ per modum virtutis, & principij influentis in intellectionem; ſed ſic dari, eſt dari imperfectionem in Deo: ergo. Mai. & min. ſunt probandæ, & prius probatur mai. nam potentia activa idem eſt formaliter, ac principium, vel ſaltem in ſui ſignificato rationem principij importat, ut conſtat: tum ex locis ſupra adductis ex D. Thoma, præcipuè 2. & 3. tum ex diffinitione potentiæ activæ tradita à Philoſ. 5. *Metaph.* ſcilicet, quod potentia activa *eſt principium agendi*, quam refert, & approbat D. Thom. 3. loc. cit. tum quia potentia activa differt à potentia Logica, quæ conſiſtit in non repugnantia ad eſſendum; ſed in nullo alio ab ea differt, niſi in ratione principij: ergo potentia activa importat rationem principij: ergo ea ratione, qua alicui convenit ratio potentiæ activæ, convenit ratio principij: ergo ſui primus ſenſus nit obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, ſic debet convenire ſecundum.

Probat. min. 1. ſyllogiſmis.

Minor autem, nimirum, quod ſic ponere rationem principij in Deo, ſit imperfectio, probatur. Tum quia principium eſt, à quo aliquid procedit: ergo ab eo, quod habet rationem principij obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, debet obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ aliquid procedere; ſed intellectionem Divinam obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ procedere à Divino intellectu dicit imperfectionem, cum hoc ſit realiter procedere: ergo. Tum quia, ut ait D. Thomas 1. *part. quæſt.* 41. *artic.* 4. *ad* 3. principium importat diſtinctionem ab eo, cuius eſt principium: ergo ſi obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ intellectus Divinus eſt principium Divinæ intellectionis; obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, intellectus Divinus diſtinguitur à Divina intellectione; quod etiam eſt imperfectio in Deo.

Explic. min. prob.

Explicatur hæc min. probatio. Ea ratione, qua aliquid datur in Deo obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, phiſicè, & realiter datur in ipſo: ergo ſi daretur in Deo obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ intellectus per modum principij influentis in intellectionem, daretur in Deo phiſicè, & realiter intellectus phiſicè etiam in intellectionem influens; ſed hoc eſt apertè falſum; nam principium phiſicè, & realiter influens in aliquod; phiſicè, & realiter ab eo diſtinguitur: neque enim alia via diſtinctionem effectus à cauſa, aut unius Divinæ perſonæ ab alia cognoſcere poſſumus, niſi per realem influxum: ergo.

19 Solutio rationis propoſitæ

Dices huic rationi: quod de ratione potentiæ activæ eſt ratio principij, ſivè formalis, ſivè virtualis: undè ut detur in Deo obiectivè intellectus per modum potentiæ in ordine ad intellectionem, ſufficit quod in eo detur obiectivè ratio principij virtualis, vir-

virtualiter influens in intellectionem; in hac autem ratione, solum importatur distinctio virtualis intellectus ab intellectione, quam ponere in Deo nullum est inconveniens.

20 Impugnatur solutio.

Sed contra primò ex dictis: quia ratio potentiæ activæ est ratio principij, & per rationem principij diffinitur à D. Thoma, & Philos., ut vidimus: ergo ea ratione, qua alicui attribuitur ratio potentiæ activæ, debet attribui ratio principij, & è converso; sed à Contrarijs attribuitur Deo ratio potentiæ activæ non solum virtualiter, sed etiam formaliter: ergo sic deberent attribuere Deo rationem principij; quod non admittunt. Secundo, potentia phisica differt à potentia Logica per rationem principij: nulla enim est alia per quam differant; sed potentia Logica differt à phisica obiectivè, formaliter, & ex parte rei significatæ: ergo si ponunt in Deo non solum potentiam Logicam, sed etiam obiectivè talem in ordine ad intellectionem, debent ponere rationem principij, non solum virtualiter, sed obiectivè etiam, & formaliter.

21 Solutio impugnationis multiformiter revincitur

Nec refert, si dicas, quod ratio principij virtualis, quod ad rationem potentiæ activæ sufficit, non solum virtualiter, sed etiam formaliter, obiectivè, & ex parte rei significatæ, reperitur in Deo. Nam contra est primo. Quia cum principium virtuale non sit verè, & propriè principium, sed aliquid præstans fundamentum, ut per modum principij concipiatur; intelligere diffinitionem potentiæ, per rationem principij virtualis, & sic Deo attribuere, est sine fundamento, eum ad improprios sensus deducere: quod si liceret, nihil firmum de rebus adhuc per earum diffinitionem, habere possemus.

2. Revincitur.

Secundo. Quia sicut potentia diffinitur quod est principium agendi; ita diffinitur principium, quod sit à quo aliquid egreditur, & causa, à qua aliquid dependet, & compositio quod est distinctorum unio; sed egressus, & dependentia, & unio, quæ in his diffinitionibus importantur, non stant pro aliquo abstrahenti à formali, & virtuali, sed pro aliquo determinatè formali; alias posset poni in Deo formaliter, & obiectivè ratio principij, & causa respectu suæ actionis, & formalis compositio inter ipsam, & potentiam: ergo principium in diffinitione actionis, debet accipi formaliter.

3. Revinc.

Tertiò, & directè probatur hoc ipsum: nam potentiæ, per modum potentiæ obiectivè, & formaliter, agenti correspondet actio obiectivè, & formaliter acta; actio autem obiectivè, & formaliter acta est actio obiectivè, & formaliter egrediens; sed principium formaliter, & obiectivè acceptum est, à quo aliquid obiectivè, & formaliter egreditur: ergo id, quod per modum potentiæ formalis obiectivè agit, est non solum principium virtuale, sed etiam formale.

Confirm. intentum.

Quod confirmatur. Nam potentiæ activæ reali formaliter tali correspondet actio realis, formaliter talis; sed actioni reali formaliter correspondet principium reale formaliter tale: ergo. Mai. etiam apud ipsos est nota: minor autem probatur. Quia actio realis formaliter talis dicit egressum realem, formaliter talem; sed egressui reali formaliter tali correspondet principium reale formaliter tale: ergo. Min. cum consequentia tenet; & mai. probatur: tum quia cum *actio sit motus prout ab agente*, actio realis formaliter talis debet ab agente realiter formaliter egredi: tum quia si ab actione auferatur ratio motus, qualiter debet auferri, ut constituatur in Deo; nihil aliud in ea restat, nisi ordo originis, qui est ordo egressionis, ut expressè asserit D. Thomas 1. *part. quæst.* 41. *artic.* 1. *ad* 2.: ergo actio realis debet importare originem realem; quod etiam sine

reali

reali distinctione à principio salvari non potest.

2. Mai. confirmat bifariam adhuc probatur.

Tum quia non minus est de ratione actionis in communi egredi à principio, quam de ratione actionis verè activæ esse id, quo aliquis agit, sed quia secundum est verum, actio realiter activa, realiter efficit terminum, & realiter ab eo distinguitur: ergo ratione primi debet realiter a principio egredi, & realiter ab eo distingui. Tandem. Quia actio realis dicit conceptum *ab* realem, sicut realis relatio, conceptum realem *ad*; sed conceptus *ab* dicit habitudinem ad principium efficiens, sicut conceptus *ad*, ad terminum respectum, ut expresse etiam traditur à D. Thoma in 1. *dist.* 52. *quæst.* 1. in exposit. litteræ: ergo sicut hac ratione realis relatio dicit realem distinctionem à suo termino, pariter, & realis actio, debet eam dicere à suo principio.

22 Strictiori nodo obruitur principalis solutio.

Sed ex alio latere impugnanda est etiam prædicta solutio: nam neque etiam in Deo reperitur formaliter, & obiectivè ratio principij virtualis in ordine ad suam actionem: ergo dato, & non concesso, hoc sufficere ad munus potentiæ formalis in ordine ad actionem, adhuc deberet negari. Assumptum autem probatur primò. Quia dari obiectivè in Deo principium virtuale intellectionis, est dari in Deo obiectivè, prædicatum aliquod præstans fundamentum, ut concipiatur, tanquam id, à quo intellectio Divina obiectivè egreditur; sed tale prædicatum, non datur obiectivè in Deo: ergo. Min. probatur: tum quia non assignatur à Contrarijs, quale hoc sit: tum quia si hoc aliquod esset, esset conceptus virtutis realis, realiter intellectivæ, & ab intellectione distinctus, sed conceptus iste non reperitur obiectivè in Deo: ergo. Probatur min. Nam conceptus virtutis intellectivæ consistit in vi activa, & influxiva in intellectionem; sed conceptus iste nequit reperiri in Deo obiectivè: nam obiectivè reperiri, est reperiri realiter; & non potest realiter reperiri, sine reali distinctione ab intellectione ipsa, in quam realiter influit: ergo.

23 Impugnatur 2. ista solutio hac via.

Secundò probatur idem assumptum: quia prædicatum quod ex suo conceptu dicit imperfectionem, non potest Deo adhuc virtualiter, obiectivè tamen attribui, nec propter continantiam similis prædicati increatis, nec propter æquivalentiam, aut alio quovis titulo; sed ratio principij intellectionis ex suo formali conceptu dicit imperfectionem: ergo non potest adhuc virtualiter; obiective tamen de Deo dici. Mai. constat, alias posset de Deo dici, quod est virtualiter potentialis, virtualiter compositus, virtualiter limitatus, &c. quæ nemo audebit dicere. Min. autem probatur: quia ea ratione, qua principium principiat intellectionem, intellectio est principiata, egrediens à principio, in eo recepta, & cum ipso componens; ac proinde ipsum potentiale supponens; sed omnia ista ex proprio conceptu imperfectionem importent: ergo.

24 Effugium præced. impugn.

Nec refert dicere, quod licet principium formale intellectionis imperfectionem importet, non tamen principium virtuale; quia per ly *virtuale* significatur, ut ab imperfectionibus denudatum: sicut licet distinctio formalis importet imperfectionem, non tamen distinctio virtualis: quia per ly *virtualis*, ab imperfectionibus denudatur, & in Deo obiectivè ponitur.

Præcluditur dupliciter.

Non, inquam, refert: nam contra est primò, quod hoc ipsum posset dici de potentialitate, compositione, & limitatione, quod, nimirum, per ly *virtuale* ab imperfectionibus denudantur; ac proinde quod prout sic significatæ, possent obiectivè Deo attribui, & æqua ratione possent in Deo obiectivè poni omnia prædicata creaturarum addita particula illa *virtualiter*: quia ut benè notat M. à S. Thoma

per

per illam exiſtimant, quod tanquam Spongia quadam delentur omnes creaturarum ſordes. Secundò. Quia principium virtuale idem facit in Deo virtualiter, & obiectivè, ſi obiectivè ponitur, quod faceret principium formale, formaliter, & obiectivè poſitum: ergo. Sicut principium formale intellectionis, ſi obiectivè daretur in Deo, formaliter principiaret intellectionem, formaliter cum illa componeret, & formaliter potentiale eſſet; ita principium virtuale, ſi obiectivè in Deo ponitur, virtualiter principiat intellectionem, virtualiter cum illa componit, & illam ſupponit virtualiter limitatam; ſed virtualis compoſitio, limitatio, & potentialitas adhuc obiectivè repugnant Deo: ergo.

25 Simile fu gatur.

Nec exemplum diſtinctionis virtualis, quo ſe munit hæc ſolutio, aliquid in contrarium convincit. Nam diſtinctio virtualis, dum Deo attribuitur, non attribuitur illi, ut præſtans aliquod proprium diſtinctionis munus obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, ſed tantum ſignificat fundamentum, quod Divina eminentia ſimpliciſsima in ſe, & infinitè excedens noſtrum intellectum, tribuit illi, ut dum eam aliter ac eſt in ſe concipit, concipiat eam, ut diſtinctam, quatenus æquivalet in munere præſtandi aliquos effectus in rebus creatis realiter diſtinctos, quæ ſolum proportionantur noſtro intellectui: Undè diſtinctio iſta, quo ad munus diſtinctionis, ſolum ex modo ſignificandi in Deo ponitur, quamvis quo ad munus præſtandi illos effectus ibi obiectivè reperiatur; at munus principij virtualis in ordine ad intellectionem, non ſolum ponitur à contrarijs in Deo, quia ad effectum intelligendi faciat id quod facit intellectus, & intellectio creata; nam nec ſub hac ratione à nobis negatur; ſed etiam ponitur, quia æquivaleat quo ad munus conſtituendi potentiam formalem activam, & receptivam intellectionis; ſecundum quod munus importare imperfectionem, iam probavimus.

Secundò probatur concluſio. 26
Dari in Deo obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ intellectum per modum actus primi, & potentiæ in ordine ad intellectionem, eſt dari in illo obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, tàm per modum potentiæ activæ, quàm per modum potentiæ paſsivæ in ordine ad intellectionem; ſed prout ſic non poteſt dari in Deo: ergo. Mai. conſtat: nam cum vivere ſit ſe movere, quod eſt agere, & recipere; ea ratione, qua aliquid comparatur per modum actus primi, & potentiæ, in ordine ad actionem per quam vivit, comparatur per modum potentiæ activæ, ſimul & receptivæ illius: ergo ſi per modum actus primi, & potentiæ obiectivè comparatur in ordine ad intellectionem per quam vivit, debet in ordine ad illam comparari, per modum potentiæ activæ, & paſsivæ. 2. Ratio concluſionis.

Min. autem probatur. Quia eſſe potentiam activam, & paſsivam, obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ in ordine ad intellectionem, eſt eſſe potentiam activam, & paſsivam illius, phiſicè realiter, & antecedenter ad omnem operationem intellectus; nam ut ſuprà dicebamus, & omnes fateri tenentur, ea ratione, qua aliquid obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ in Deo eſt, phiſicè, & realiter eſt: ſicut ea ratione, qua ex modo ſignificandi eſt, non phiſicè, ſed per intellectum noſtrum eſt; ſed dari in Deo potentiam activam, & paſsivam, phiſivè, & realiter in ordine ad intellectionem, eſt imperfectio: ergo. Probatur min. primò: quia ſic dari, eſt dari cum reali diſtinctione ab intellectu. Tum quia potentia realiter activa eſt realiter productiva, & potentia realiter paſsiva, eſt realiter receptiva; ſed inter realiter producens, & productum, realiter recipiens, & receptum, intercedit realis diſtinctio: ergo. Tum quia omnis potentia, Min. prin cip. prob.

qua

qua talis, constituitur, & diffinitur per ordinem, aut connexionem cum suo actu: ergo potentia, quæ phisicè, & realiter est talis, sivè activa, sivè passiva debet dicere realem ordinem, aut connexionem ad proprium actum. Sed inter extrema realiter identificata nequit intervenire realis ordo, aut connexio: ergo potentia phisicè, aut realiter talis, sivè sit activa, sivè passiva debet realiter distingui à proprio actu.

2. Prob. min. assumpt. in probat. min. principalis.

Secundò probatur eadem min. specialiter de potentia passiva: nam quod habet munus potentiæ passivæ phisicè, & realiter, phisicè, & realiter comparatur, ut potentiale in ordine ad talem actum; sed dari in Deo aliquod prædicatum potentiale phisicè, & realiter tale, est destruere in Deo rationem actus puri: ergo.

27 Evasio quædam, & duplex eius revasio.

Dices inconvenientia ista sequi, si ponatur in Deo phisicè, & realiter potentia activa productiva; non autem si ponitur potentia activa non productiva, sed tantum operativa: hæc enim salvatur in ordine ad operationem secum identificatam. Sed contra est primò, quia prorsus in intelligibilis est potentia activa operativa, quæ non sit etiam productiva: nam potentia activa operativa, activè operatur operationem; sed activè operari operationem, est formaliter producere, vel efficere operationem: ergo. Secundò, quia etiam potentia phisicè solum operativa debet constitui per realem respectum, aut connexionem, cum operatione; sed ad hoc etiam requiritur distinctio realis: ergo.

28 3. Ratio pro conclusione.

Tertiò probatur conclusio. In Deo nullum datur prædicatum obiectivè, quod sit habitus: ergo neque potentia. Antecedens est expressum D. Thomæ pluribus in locis, præcipuè 1. *contra Gentes, capit. 92.* quem sequuntur omnes eius Discipuli. Consequentia autem probatur primò. Quia ideò iuxta S. Doct. ibi non datur in Deo habitus, *quia est actus imperfectus medians inter potentiam, & actum*, & non pertingens ad intelligere, qui est actus perfectissimus; sed potentia, cum sit aliud extremum, est actus minus perfectus, & magis elongatus ab intelligere, qui est actus perfectissimus: ergo si ratio D. Thomæ tenet, multo minus admittenda est in Deo potentia. Quod confirm. sicut habitus de sui ratione formali mediat inter potentiam, & actum, ita potentia de sui ratione formali habet mediare inter essentiam, & actum; sed quia habitus sic mediat, & ad actum non pertingit, intulit D. Thomas non reperiri obiectivè in Deo: ergo idem inferrur de potentia.

Nec refert, si dicas, habitum de sui ratione formali, mediare realiter inter potentiam, & actum; potentia autem, licet in creatis mediet realiter, de sui tamen ratione formali, non habet realiter mediare, sed tantum per rationem; qua ratione mediat in Deo, & cum summa eius identitate componitur. Contra hoc obstat primò, quod omnino voluntariè dicitur; nam facile posset etiam quis dicere quod licet habitus, qui in creatis reperitur, habeat realiter mediare inter potentiam, & actum; hoc tamen non habet de sui ratione formali; & ideo ponere illum in Deo, ut medians tantum per rationem, realiter tamen identificatus, tàm cum potentia, quàm cum actu: nec enim assignabile est fundamentum, cur hoc posit dici de potentia, & non de habitu. 29 Inst. rat. fugatur 1.

Secundò, & hoc ipsum confirm. quia si non obstante extrema distantia quæ reperitur inter potentiam intellectivam, & intelligere, transfertur ad Deum ratio formalis potentiæ intellectivæ in ordine ad intellectionem sine distinctione reali ab illa, & cum sola distinctione per rationem: ergo cum minor sit distantia habi- Fugatur 2.

tus intellectivi, in ordine ad intelligere; poterit etiam poni in Deo cum sola distinctione rationis, tàm à potentia, quàm ab intelligere: si ergo hoc non admittitur, neque aliud. Tertiò. Quia disparitati inter potentiam, & habitum, nequit præstare fundamentum aliud prædicatum habitus, nisi hoc quod est mediare; quod magis participatur à potentia: nam hoc non potest esse, vel habitum esse qualitatem in creatis, cum etiam potentia in creatis sit qualitas; & tamen ponitur in Deo, non ut qualitas, sed ut substantia: neque habitum esse principium formale, aut causam actus in creatis; nam hoc etiam magis convenit potentiæ, cum habitus sit solum causa, ait principium quo ad modum; potentia autem quo ad substantiam: cum ergo nullum aliud principium excogitari possit, à quo oriatur discrimen inter potentiam, & habitum; eodem modo de illis discurrendum est.

3. Fugat.

30 Secundò probatur eadem consequentia alia ratione, propter quam excludit D. Thomas habitum à Deo ibidem, quæ talis est: * habitus potentiæ alicuius perfectivus est, in Deo autem nihil est secundum potentiam, sed secundum actum: in eo igitur habitus esse non potest * ex quibus sic facile probatur consequentia. Medium, ut D. Thomas neget in Deo habitum, est negatio potentiæ, cuius habitus est perfectio; sed habitus est perfectio potentiæ activæ in ordine ad operationem: ergo hanc potentiam negat D. Thomas, ut neget habitum.

2. Prob. 1. conseq. hui. 3. rat.

31 Nec refert, si dicas, quod nomine *potentiæ*, quam negat D. Thomas, & ex cuius negatione infert negationem habitus, intelligit potentiam passivam, ut clarè se explicat *quæst.* 1. *de Potentia*, *artic.* 1. *ad* 4. Sed contra est primò. Quia non solum negat D. Thomas potentiam, sed etiam asserit, quod id, quod reperitur in Deo, est secundum actum; sed adhuc potentia activa, non est secundum actum, sed ab Adversarijs ponitur virtualiter ab actu distincta: ergo. Secundò. Quia licet potentia, quam perficit habitus passivè se habeat in ordine ad illum; est tamen activa respectu actus: ergo si hanc potentiam negat D. Thomas, negat potentiam activam actus, & ex eius negatione infert negationem habitus. Tertiò, quia ut suprà vidimus, potentia, in ordine ad actum vitalem, non solum est activa illius, sed etiam receptiva, cum per illum vivat, & se moveat: ergo si ex negatione potentiæ passivæ intulit D. Thomas negationem habitus, hoc intulit ex negatione potentiæ vitalis in ordine ad proprium actum.

Evasio huius prob. & triplex eius revasio.

Secundò.

Tertiò.

Tertiò probatur eadem consequentia. Quia in sententia admittente in Deo potentiam in ordine ad intellectionem, non reputatur inconveniens, quod detur unum prædicatum in Deo perfectissimum in esse virtutis, & potestatis, & aliud ab eo virtualiter distinctum, cum eo tamen identificatum perfectissimum in esse actus secundi talis potestatis, & virtutis: ergo nec debet reputari inconveniens, quod detur aliud prædicatum virtualiter à potentia distinctum, cum ea tamen identificatum, perfectissimum in esse facilitatis, & inclinationis; sed istud esset habitus: ergo. Deinde. Licet essentia Dei debeat esse perfectissimè potens intelligere; non reputatur ab eis inconveniens admittere in Deo unum prædicatum per modum essentiæ, & aliud ab ea virtualiter distinctum, cum ea tamen identificatum, per quod proximè potens constituatur intelligere: ergo licet potentia debeat esse summè facilis, & inclinata; nullum debet reputari inconveniens admittere in Deo unum prædicatum per modum potentiæ, & potestatis,

32 3. Revasio evas.

&

& aliud ab ea virtualiter distinctum, sed cum ea identificatum, per modum facilitatis, & inclinationis. Probatur consequentia: ideò admittunt primum, quia existimant potentiam, essentiam, & operationem esse specificè distincta; & quod, ut salvetur una quæque in sua specie perfectissima, non est necesse, quod aliam virtualiter includat, sed sufficit quod illam implicitè, & identicè importet; sed etiam habitus, & potentia specificè distinguuntur: ergo.

33 Explicatur doct. data.

Quod confirm. & explicatur: potentia intellectiva in ratione potentiæ tendit ad omnes actus intellectus sub ratione communi actus intellectualis, & respicit eius obiectum sub communi ratione veri; habitus autem intellectualis, v. g. *Sapientia*, aut *Prudentia*, sub ratione magis particulari, tàm actus, quàm veri: ergo ut intelligatur potentia perfectissima in ratione potentiæ, iuxta eorum doctrinam, sufficit si perfectissimè tendat ad actus intellectus, & ad eius obiectum, sub ratione universalissima, quin tendat sub rationibus particularibus: ergo cum negari non possit, dari in Deo tendentiam ad obiecta particularia harum virtutum, alias virtutes illæ non reperirentur in eo; si tendentia ista, non solum reperitur per modum actus secundi, sed etiam per modum actus primi, sicut & datur intellectus, non poterit in Deo negari ratio habitus. Quod inconveniens minimè sequitur in nostra sententia; iuxta quam, sicut negatur in Deo potentia per modum actus primi, ita & negatur habitus, quia actum primum etiam importat.

§. IV.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

34 1. Obiect. contra Cõclusionẽ.

COntra hanc Conclusionem, omissis Authoritatibus D. Thomæ, quæ iam suprà sunt solutæ; obijcies primò. Datur in Deo intellectus obiectivè, & ex parte rei significatæ; sed intellectus significat potentiam intellectivam per modum principij intellectionis, & prout ab ea distinguitur: ergo datur in Deo virtualiter ab intellectione distinctus. Consequentia est bona. Mai. constat: tum quia alias omnia Scripturæ testimonia, quibus Deo atribuitur intellectus, essent metaphoricè, & improprie intelligenda, sicut ea quibus Deo atribuitur manus, aut brachium, &c.; quod est absurdum: tum quia alias etiam sequeretur, quod ratio intellectus, purè æquivocè diceretur de intellectu Divino, & creato: propriè quidem de creato, & improprie de Divino; quod exemplis allatis etiam constat. Min. autem probatur: tum quia sic constat dici de intellectu creato, prout, scilicet, significat rationem potentiæ, & principium intellectionis. Tum quia intellectus non significat tendentiam ad obiectum intelligibile per modum actus secundi, aut prout præscindit ab actu secundo, & primo; alias propriè solum diceretur de intellectu creato; quod iam diximus esse falsum: ergo significat tendentiam per modum actus primi; sed hæc consistit in ratione potentiæ, & principij intellectionis: ergo.

35 1. Obiectio diluitur.

Respondetur, quod licet hoc nomen *intellectus* secundum primævam impositionem significet intellectum per modum actus primi, & potentiæ, ut distinctum ab intellectione, quia est nomen impositum à nobis ex his, quæ contingunt in creaturis, in quibus datur intellectus, & intellectio; tamen ex communi acceptione, apud Theologos, & in Sacra Scriptura usitata, intellectus significat etiam intellectionem; sic enim accipitur

illud Pſalm. *intellectus omnes omnibus facientibus eum*, & illud *intellectum tibi dabo, & inſtruam te, &c.* & idem accidit de voluntate, ut conſtat ex illo: *Fiat voluntas tua*; & ex illo: *Voluntas Dei ſanctificatio veſtra*, & ex illo: *Pax hominibus bonæ voluntatis.* In quibus omnibus; tàm intellectus, quàm voluntas, non pro potentia, ſed pro actu accipiuntur. Nec tamen ideò accipiuntur impropriè, aut metaphoricè. Et ratio eſt aſſignata: quia licet ſecundum primævam illorum impoſitionem pro potentijs accipiantur; ex uſu tamen, & per tranſlationem, non ſolum potentias, ſed & earum actus ſignificant: ſicut licet hoc nomen *Sapientia*, ſecundum primam ſui impoſitionem, ſecundum quam ſapientiam creatam ſignificabat, ſignificaret etiam qualitatem; prout tamen de ſapientia Divina, ex uſu, & per translationem dicitur, non ſignificat qualitatem, ſed ipſam ſubſtantialem Dei cognitionem; & ideo non ſolum metaphoricè, ſed etiam propriè de eo dicitur: idem ergo contingit in nominibus iſtis: *intellectus*, & *voluntas*. Iuxta quam doctrinam diſting. eſt min. intellectus ſecundum *primævam ſui impoſitionem* ſignificat potentiam, & actum primum, concedo min. *Ex uſu, & per tranſlationem*, neg. min. & hoc ſecundo modo, & non primò propriè de Deo dicitur.

36 Replic. contra ſolur.

Sed dices quando concipimus in Deo intellectum, & intellectionem ad inſtar rerum creatarum, aliquid ex parte obiecti correſpondet his conceptibus; ſicut quando concipimus Deum ad modum corporis, aliquid ex parte obiecti tali conceptui correſpondet; ſed hoc aliud non poteſt eſſe, niſi intellectus per modum actus primi, & principij intellectionis: ergo. Probatur hæc min. quia dum ſic concipimus, intellectum, & intellectionem concipimus, ut ad invicem diſtinguntur; ſed intellectus ſolum diſtinguitur ab intellectione, quia eſt actus primus, & principium eius: ergo.

Repliс. dilutio.

Reſpondetur inſiſtendo in exemplo adducto, quod ſicut quando concipimus Deum ad modum corporis, id quod ex parte obiecti conceptui correſpondet, non eſt corpus, ſed ſubſtantia ſummè ſpiritualis, & modus corporeitatis ſolum ex modo concipiendi, & non ex parte rei conceptæ ſe tenet; ita pariter quando concipimus in Deo intellectum, & intellectionem ad inſtar rerum creatarum, non correſpondet aliquid ex parte obiecti, quod ſit intellectus per modum principij intellectionis, ſed quod correſpondet, eſt, vel ipſa Dei ſubſtantia, quæ ſine ulla potentia media intelligit, vel eademmet Dei intellectio per ſe ſubſiſtens, quæ à nobis concipitur, & ad inſtar noſtri intellectus, & ad inſtar noſtræ intellectionis, quia in munere intelligendi, licet in ſimpliciſsima entitate, eis æquivalet.

37 Contra proximè dicta his avie replic.

Sed adhuc dices primò. Si conceptibus illis ſolum correſponderet ex parte obiecti ipſa Dei intellectio per ſe ſubſiſtens, diſtinctio, quam inter intellectum, & intellectionem in Deo formaremus, eſſet rationis ratiocinantis, & non cum fundamento in re; ſed hoc apertè eſt falſum: ergo. Secundò. Quia ex prædicta ſolutione ſequitur quod detur in Deo obiectivè, id quod per conceptum iſtum *intellectus*, prout diſtinguitur ab intellectione, concipimus, licet non detur ſecundum iſtum modum ſignificandi; ſed hoc ſufficit ut obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ detur in Deo intellectus per modum actus primi, & potentiæ: ergo. Probatur min. quia licet in Deo non detur Sapientia, velut diſtincta à Iuſtitia, qualiter per hoc nomen ſignificatur; quia aliquid, quod ſignificatur per hoc nomen, de Deo obiectivè dicitur, verè in Deo, & obiectivè Sapientia reperitur: ergo pariter.

1. Replic. diluitur.

Ad primum reſpondetur, quod aliud eſt intellectum noſtrum formare illos conceptus, & diſtinctionem ad illos conſequtam, quando

Deum

Deum ut intelligentem concipit, & aliud conceptus illos obiectivè Deo atribuere, & distinctionem ad eos consequtam. Primum non omnino temere, sed cum fundamento facit; non quod obiectivè reperit in Deo, sed in propria imbecillitate, & in rebus creatis, ad quarum instar, & non aliter Deum potest cognoscere. At si secundum faciat, omnino temere, & sine fundamento faciet, & in hoc consistit hæc sententia. Sicut licet intellectus noster non temere, sed cum fundamento, quod in natura ipsius intellectus reperitur, Deum ad instar corporis concipiat; temere tamen, & sine fundamento modum corporeitatis Deo obiectivè atribueret.

Item 2. replic. Ad secundam disting. est mai. licet non detur in Deo, secundum modum significatum per istum terminum *intellectus* prout ab intellectione distinguitur, neg. mai. non significatum, sed solum ex modo significandi importatum, concedo mai. ut enim ait D. Thomas super *quæst.* 13. *artic.* 2. quando in significato nominis includitur, id quod Deo non convenit, nomen de Deo absolutè non dicitur, ut Lapis, Leo, &c. & tale etiam est *intellectus*, prout significat potentiam, & actum primum: nam prout sic ex parte rei significatæ importat formalitates Deo obiectivè non convenientes. At quando nomen solum ex modo significandi, importat aliquid Deo obiectivè non conveniens, tunc nomen obiectivè de Deo dici potest, & talia sunt nomina ista; *Sapientia*, *Iustitia*, *Bonitas*, &c. quia licet ex modo significandi perfectiones significent ut distinctas, & ut sic à nobis conceptas; hoc tamen non importatur ex parte rei significatæ: & ideò obiectivè de Deo dicuntur.

38 2. Obiect. Secundò objicies Deus non solum intelligit, sed etiam est potens verè, & realiter intelligere; sed quia actu realiter intelligit, est in eo verè, & realiter actus intelligendi: ergo si etiam est potens verè, & realiter intelligere, est in illo vera, & realis potentia intellectiva. Patet consequentia; cum non minus proveniat formaliter à potentia intellectiva denominatio potentis intelligere, quam ab intellectione denominatio actualiter intelligentis.

Solutio 2. obiect. Respondetur disting. mai. est etiam potens realiter intelligere *potentia Logica*, concedo mai. *physica*, neg. mai. & concessa min. distinguendum est consequens distinctione mai. Potentia Logica consistit in non repugnantia, ut Deus intelligat; quæ in Deo realiter reperitur, & convincitur ex eius actu: immo, cum eo summè identificatur: potentia autem physica consistit in ratione principij intellectionis, quam in Deo negamus.

39 Duplex inst. contra solut. Sed contra instabis primò. Deus aliter est potens intelligere, ac intellectio creata: est enim potens intelligere per modum intelligentis, & habentis intellectus; sed intellectioni creatæ convenit posse intelligere potentia Logica: ergo Deus non solum est potens intelligere potentia Logica, sed etiam Physica. Secundò. Quia iuxta D. Thomam 2. *contra Gent. cap.* 7. quia Deus agit, est potens agere non solum potentia Logica, sed etiam Physica: ergo ex eo quod intelligit, sequitur quod sit potens intelligere, non solum potentia Logica, sed etiam Physica.

Utraque dissolv. Ad primam dist. est mai. *alietate potentiæ ab actu*, neg. mai. *alietate actus*, concedo mai. Potentia igitur, tàm in Deo, quàm in intellectione creata, ad intelligendum, utrobique est Logica; actus autem intelligendi est diversus: nam in Deo, cum sit per se subsistens, non solum est intellectio, sed & intelligens, & habens in-

tellectum, sumpto intellectu pro intellectione : abstracta enim & concreta in Divinis ad invicem dicuntur, & ad invicem prædicantur. Intellectio autem creata, cum sit accidens, & limitatum ; solum est intellectio, & non intelligens, aut habens intellectionem. Ad secundam neg. est consequentia: nam ex eo quod Deus est agens, & producit aliquid ad extra, infertur in eo potentia, non solum Logica, sed etiam Phisica ad agendum : quia tunc salvatur sufficienter distinctio requisita inter principium, & principiatum, inter potentiam activam, & rem actam : at ex eo quod intelligit, cum intelligendo non producat aliquid ab intellectu realiter distinctum, non salvatur distinctio requisita inter principium, & principiatum, inter potentiam activam, & rem actam, ut ponatur potentia Phisica ; quare solum infertur Logica.

40 Altera inst. & eius solut.

Sed adhuc dices : quamvis actiones illæ, quibus Deus producit aliquid à se distinctum, sivè essentialiter, sivè personaliter, non distinguantur realiter ab ipsa potentia; salvatur tamen in Deo respectu illarum potentia secundum veram rationem principij, ut expresè asserit D. Thomas 1. *part. quæst.* 41. *artic.* 2. *ad* 3. ergo idem poterit dici respectivè ad intelligere, & velle. Respondetur distinguendo antecedens : respectu illarum, secundum id quod dicunt de denominatione, & in obliquo concedo antecedens: secundum id quod dicunt de entitate, & actualitate neg. antecedens, & consequentiam. Nam primò modo explicant aliquid realiter à Deo productum, respectu cuius, datur in Deo potentia secundum veram rationem principij ; secundo autem modo solum dicunt actualitatem, & entitatem ipsius intelligere, & velle, quæ est eadem cum essentia, & respectu cuius non salvatur in Deo vera ratio principij, ut expresè ibidem asserit D. Thomas.

41 3. Obiect.

Tertiò objicies. In Deo datur objectivè, & ex parte rei significatæ conceptus naturæ : ergo & conceptus potentiæ in ordine ad intellectionem. Antecedens videtur certum, & consequentia probatur: tum quia non minus ratio principij est de conceptu naturæ, quam de conceptu potentiæ : nam sicut potentia diffinitur, quod sit principium agendi ; ita natura, quod sit primum principium motus, & quietis, &c. Tum quia natura est principium radicale operationis; sed principium radicale, cum sit remotum, non operatur nisi medio principio proximo : ergo si datur natura, datur principium proximum operationis, quæ si sit intellectio, erit intellectus.

Solut. 3. obiect.

Respondetur disting. antecedens : datur in Deo objectivè, & ex parte rei significatæ conceptus naturæ, prout natura est idem ac essentia, & importat primum conceptum, quem de aliqua re formamus, concedo antecedens ; prout distincta ab essentia, aut secundum quod importat primam radicem motus, & quietis, nego antecedens, & consequentiam. Primò enim modo, nihil importat Deo repugnans ; secundò autem modo importat rationem principij, quæ non objectivè, & ex parte rei significatæ, sed ex modo solum significandi in Deo reperitur. Probationes autem consequentiæ, procedunt ex suppositione antecedentis, non in primo, sed in secundo sensu veri.

42 Duplex inst. contra solut.

Sed contra instabis primò. Quia iuxta D. Thomam infrà *quæst.* 39. *artic.* 2. *ad* 3. *Sicut tres Personæ Divinæ dicuntur unius essentiæ, ita possunt dici unius naturæ, licèt melius explicetur unitas earum dicendo esse unius essentiæ, quam unius naturæ* : ergo iuxta D. Thomam non solum essentia, sed etiam natura, ut ab ea distincta, verè dicitur de Divinis Personis. Secundò. Quia si de Deo dicitur objectivè conceptus essentiæ, prout importat munus constituendi ipsam, ut à cæteris Attributis distinctam, non potest etiam non dici objectivè de

Deo

Deo conceptus naturæ, prout importat munus radicis Attributorum; sed, ut concessimus, primò modo dicitur: ergo, & secundò. Mai. probatur. Tum quia sicut natura est principium operationis; ita essentia principium essendi: ergo si dicitur conceptus essentiæ, dicitur conceptus naturæ. Tum quia in creatis conceptus constitutivus essentiæ, ut distinctæ à proprietatibus, est proprietatum radix: ergo & in Deo. Tum quia essentia in Deo, eo differt ab Attributis, quia quamvis utrumque excludat causam, & principium formale, essentia tamen excludit etiam principium virtuale, non autem Attributa; sed principium virtuale Attributorum, nihil aliud esse potest nisi natura: ergo.

Idem intentum.

Tum quia Attributa Divina non conveniunt Divinæ essentiæ, ad ea præintellectæ, tanquam perfectiones materialiter, aut per accidens ad eam consequutæ, sed tanquam per se exactæ: ergo tanquam in ipsa radicata. Tandem hoc ipsum manifestatur concretando materiam: nam si Essentia Dei, prout distincta ab Attributis, constituitur v.g. per rationem substantiæ summe immaterialis, huic tanquam rationi à priori debetur Intellectus, & intellectui Voluntas, & sic de reliquis alijs: undè hic D. Thomas *artic.* 1. ex immaterialitate Dei à priori probavit eius intellectum, & infrà *quæst.* 19. *artic.* 1. ex intellectu voluntatem, & sic mirabili ordine, & à priori procedit probando reliqua Dei Attributa, & unum ex alio tanquam ex ratione à priori deducendo: ergo unum comparatur ut ratio alterius, & Essentia ut ab eis distincta, ut omnium eorum radicalis ratio.

43 Diruitur 1. inst.

Ad primam concesso antecedenti distinguendum est consequens: natura, ut distincta ab essentia, dicitur de Deo ex modo concipiendi, & significandi concedo consequentiam, ex parte rei significatæ, neg. consequentiam. Natura ergo, prout est idem cum essentia dicitur de Deo obiectivè, & ex parte rei significatæ: quia tamen conceptus iste à nobis per modum radicis concipitur, ex parte tamen obiecti munus radicis non exercet; ideo sub conceptu naturæ, quæ constitutivè dicit rationem principij radicalis, dicitur de Deo solum ex modo significandi. Propter quod fortasis D. Thomas verbis adductis asserit, quod melius exponitur personarum unitas dicendo esse *unius essentiæ*, quam *unius naturæ*.

Ad secundam replicam neg. est mai. ad primam eius probationem, negandum est antecedens: nam ut ait D. Thomas loco immediatè citato, natura designat principium actus: undè in eius diffinitione cadit ratio principij: essentia autem dicitur ab essendo, neque in eius diffinitione ratio principij importatur: undè ex negatione principij respectu suorum actuum in Deo infertur negatio naturæ, non autem negatio essentiæ. Ad secundam neg. est consequentia: nam in creatis propter realem distinctionem repertam inter essentiam, & proprietates, essentia potest habere munus naturæ, sicut & principij formalis proprietatum: hoc aurem non potest in Deo accidere, propter identitatem inter Essentiam, & Attributa repertam. Diruitur 2.

Ad tertiam neg. est mai. sumpta de Essentia, & Attributis, prout obiectivè in Deo reperiuntur: nam prout sic, non solum essentia, sed etiam Attributa excludunt etiam rationem principij virtualis, nisi *virtuale* accipiatur pro fundamento, quod intellectus noster invenit in rebus creatis, ad quarum instar concipit Divina, ut in Deo concipiat prædicatum constitutivum essentiæ, ut principium proprietatum: sed modus iste intelligendi solum ex parte intellectus se tenet, & non refunditur in obiectum. Dilut. 3. inst. quo ad 3 prob 1. mai.

Ad quartam dicatur, quod Essentia Divina, ut præintellecta Attributis, est Essentia Divina, ut per rationem ab eis distincta: undè prout sic, Diluitur quo ad 4. & ultim.

sic, non significatur Divina Essentia, secundum id, quod in se, & obiectivè habet; cum in se sine attributis concipi non possit. Undè quod ei, prout sic præintellectæ, conveniat esse, aut concipi per modum principij, & radicis attributorum, solum est quod ex modo significandi hoc ei conveniat; non autem obiectivè, & ex parte rei significatæ. Ex quo ad ultimam dicatur, quod quando ex essentia probantur attributa, & ex uno attributo aliud, sicut probavit D. Thomas, sumitur essentia, ut ab Attributis distincta, & ut eis etiam præintellecta; cui proinde attribuitur ratio principij: at sicut distinctio est tantum ex modo significandi, & non dicitur de Deo obiectivè, ita & munus principij; ac proinde munus potentiæ, radicis, & naturæ.

44 Triplex cõtra dicta replica.

Solutionem istam verisimam existimo, cuperemque, quod ab omnibus perciperetur: undè ut magis explicetur, replicabis primò. Nam ex illa sequi videtur in primis quod natura Divina non magis propriè de Deo dicatur, quam ratio corporis: utrumque enim solum ex modo significandi de Deo dicitur; ac proinde quod quando de Divinis personis dicitur, quod sint eiusdem naturæ, ut natura diverso modo significat, ac essentia, sicut dicitur à D. Thoma; non magis propriè de illis dicetur, ac si diceretur esse eiusdem corporeitatis: quod est absurdum. Secundò sequitur quod essentia Divina obiectivè, & ex parte rei significatæ accepta non magis uno, quam omnibus Divinis prædicatis constituatur: nam sic accepta unum non præintelligitur alteri, neque unum est alterius ratio; sed oppositum est frequentior Theologorum sententia: ergo. Tertiò etiam sequitur, quod non magis unum prædicatum, Divinum obiectivè acceptum sit alterius ratio, v. g. Intellectus Voluntatis, quam è converso: ac proinde quod utrumque possit promiscuè accipi ad alterum probandum; sed hoc est contra illorum prædicatorum naturam, secundum quam ponuntur in Deo, & contra Theologorum, præcipuè D. Thomæ studium, in hoc verè admirabile, quod singulari, proprijsimoque ordine unum prædicatum Divinum deducit ex altero tanquam ex propria eius ratione à priori: ergo.

Ad primam neg. cons. quentia. Quia natura non accipitur ibi à D. Thoma, neque ab aliquo eam de Deo absolutè prædicante, prout significat conceptum obiectivum distinctum ab essentia, sed prout eundem conceptum significat, cum modo tamen concipiendi à nobis, ut primum operationis principium: quare de Deo obiectivè, & ex parte rei significatæ dicitur, non tamen ex illo modo significandi. Per quod differt à corpore, seu corporeitate: quia nomina ista, unicè accipiuntur, pro re corporea significata ex parte obiecti; cumque ista repugnet Deo, non potest de illo absolutè dici. Igitur hoc nomen *natura* duplicem habet acceptionem: aliam secundum quod accipitur, & ex parte obiecti significat primam radicem motus, & operationis; & hoc modo impropriè de Deo dicitur. Aliam secundum quod ex parte obiecti solum significat primum conceptum rei, à nobis ad instar principij, & radicis conceptum; & hoc quidem modo, etiam differt ab essentia, tantum ex modo significandi, non autem ex parte rei significatæ: & sub ista acceptione propriè de Deo dicitur, quia proprietas ista per modum significandi non impeditur, ut constat in nominibus istis *Sapientia*, & *Iustitia*. Corporeum autem unicam tantum habet acceptionem, secundum quam ex parte rei, corpus significat; ac proinde non nisi impropriè, & metaphoricè de Deo dici potest. 45 1. Replicæ fit satis.

Sed adhuc dices: quare ergo non poterit intelligi ipsa Dei intellectio, & sub conceptu intellectionis, & sub conceptu potentiæ in- 46 Inst. quædam ad dict.

in-

intellectiefiem principiantis, licet iſte ſecundus conceptus ſolum ex modo ſignificandi in Deo reperiatur? Sicut concipitur ipſa eſſentia Dei, & ſub conceptu eſſentiæ ex parte obiecti in Deo repertæ, & ſub conceptu principij radicalis Atributorum, quamvis ratio iſta, ſolum ex modo ſignificandi Deo conveniat? Quod ſi admittitur; aperte ſequitur, quod ſicut ſecundum ſufficit, ut nomen naturæ de Deo abſolutè dicatur, quamvis rationem principij ſolum ex modo ſignificandi importet; pariter poterit dici nomen potentiæ intellectivæ. Quod ſi non admittitur intellectionem, ut ſui ipſius principium poſſe concipi; ſaltem iam habetur, quod ipſa Dei eſſentia, ut principium intellectionis concipiatur: undè & poterit de Deo dici, non ſolum ſub conceptu eſſentiæ, & naturæ, ſed & potentiæ intellectivæ.

47 Diluitio obviando 1. part. dilemmatis.

Reſponderur quod utroque admiſſo, & conceſſo, adhuc non ſequeretur, quod daretur in Deo obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ intellectus per modum potentiæ, ſed ſolum ex modo ſignificandi; ſicut non ſequitur quod detur in Deo conceptus primi principij, & radicis ex parte rei ſignificatæ, ſed ſolum ex modo ſignificandi; quod ſufficit ad falſitatem oppoſitæ ſententiæ: ſed re vera primum accidere non poteſt, nec ex dictis ullatenus infertur: nam quod eſſentiam Dei poſsimus per modum principij atributorum concipere, provenit ex eo, quod in creatis ad hoc invenimus fundamentum: in eis enim primus rei conceptus, non ſolum eſt eſſentia, ſed prima radix cæterorum. At ut concipiamus intellectionem, ut ſui ipſius principium, non ſolum non invenimus fundamentum in creatis; ſed manifeſtam repugnantiam: repugnat enim eriam intellectionem creatam ſe ipſam principiare.

Obviando 2.

Ad ſecundam probationem dicatur: quod licet Dei eſſentia concipiatur per modum principij intellectionis, ſicut & cæterorum atributorum, hoc tamen non ſufficit ut abſolutè dicatur potentia intellectiva. Tum quia apud ipſos Adverſarios ipſa Dei potentia intellectiva debet mediare inter naturam, & actualem intellectionem. Tum quia tàm potentia intellectiva, quàm actualis intellectio debent in ordine ad naturam comparari, tanquam ipſius Atributa. Tum quia quod habet munus potentiæ intellectivæ debet eſſe, etiam apud ipſos, principium, à quo, non per dimanationem, ſed per virtualem elicientiam intellectio procedat; at tunc caſus ad ſummum conciperetur intellectionem Divinam procedere à natura Dei per virtualem dimanationem: ergo. Sed ut iam notavimus, licet aliter contingeret, cum hoc ſolum eſſet, quod potentia diceretur de Deo ex modo ſignificandi, nihil oppoſitæ ſententiæ faveret.

48 Replic. num. 44. propoſita diruitur.

Ad ſecundam replicam reſpondetur, quod quando Theologi diſputant, quodnam ſit conſtitutivum naturæ Divinæ? non diſputant de conſtitutivo eius, prout eſt in ſe, & prout à noſtro modo concipiendi præſcindit: nam prout ſic omnes conveniunt (niſi forte Scotum excipias propter diſtinctionem realem formalem) naturam Dei conſtituit omnibus prædicatis in ea repertis, ſeu potius unico illo, & indiviſibili, quod apud nos diverſis conceptionibus, & vocibus exprimitur. Undè ſi beatus conſtitutivum naturæ Divinæ deſignare vellet, aut poſſet, non deſignaret aliquod Dei prædicatum, ut ab alijs diſtinctum, & alia ut illius atributa, ſed ipſam ſimpliciſsimam Dei entitatem, quæ prout in ſe, ſine ullo ordine, & diſtinctione, omnibus æquivalens, & omnem perfectionem in ſe continens, Deum conſtituit. Diſputatio ergo Theologorum ad hoc tendit, ut deſignet conſtitutivum naturæ Dei, prout Deus à nobis concipitur, & in varia prædicata dividitur; quod

nam nimirum sit illud, quod suapte sui natura, & in sua abstractione formali consideratum, debeat concipi ut primum, & ut cæterorum radix, licet neque esse primum, aut esse radicem obiectivè, & ex parte rei significatæ debeamus de illo prædicare.

Diruitur 3. Per quod constat ad tertiam: nam si attendimus ad id, quod inter ipsa Dei prædicata obiectivè, & realiter invenitur, unum non est ratio alterius: immo non est unum, & alterum, sed simplicissimè omnia sunt unum; licet ex nostro modo concipiendi, quo ipsa, ut distincta concipimus, unum potius esse rationem alterius, quam è converso, concipiamus: ad idque præstat fundamentum ipsorum natura, prout à nobis in creaturis experitur, iuxta quam unum est alterius ratio, Intellectus, scilicet, Voluntatis, & non è converso. Et istum ordinem attendit D. Thomas, & cæteri Theologi, dum unum prædicatum Divinum, ex alio à priori probant; quia prout in via articulatim, & divisim intelliguntur; debent etiam intelligi secundum debitum ordinem, quem suaptè ipsorum natura postulat.

49 4. Obiect. Obijcies quartò, datur intellectio in Deo per modum actionis: ergo & intellectus per modum potentiæ, & principij illius. Patet consequentia: quia in conceptu actionis diffinitivo exprimitur egressio illius à principio: diffinitur enim actio, quod est motus prout ab agente. Respondetur negando antecedens: nam intellectio non datur in Deo obiectivè, & ex parte rei significatæ per modum actionis, sed per modum actus ultimi, aut purissimæ actualitatis, quam ex nostro modo concipiendi concipimus per modum egressionis à principio: sic D. Thomas *quæst. 1. de Potentia, artic. 1. in fine Corp.* ibi: *Attribuimus Deo operationem ratione ultimi complementi, non ratione eius, quod operatio transit.*

50 Inst. contra solut. Sed contra instabis. Quia in Deo datur intellectio per modum vitæ in actu secundò; sed de ratione vitæ in actu secundò, est quod sit à vivente elicitivè: ergo. Mai. supponitur, & min. probatur: tum quia *vivere est se movere*, & se movere non potest intelligi sine elicientia actionis: tum quia ad rationem vitæ non sufficit ab alio dimanare: principium enim dimanationis commune est viventibus, & non viventibus: undè ignis non vivit per dimanationem caloris ab ipso: immo nec Deus vivit per subsistentiam, & personalitates, quæ ab eo tantum dimanant. Tum quia, ex Thomistæ probant processiones Divinas non esse purè emanationes, sed actiones intellectus, & voluntatis, quia per eas Deus vivit: ergo.

51 Inst. solutio. Ad repl. distinguenda est mai. prout actus secundus dicit respectum ad primum, neg. mai. prout dicit rationem purissimæ actualitatis, concedo mai. & neg. est min. de vita in actu secundò sic intellecta. Nam sicut ait D. Thomas infrà *quæst. 18. artic. 3. ad 2. Sicut Deus est ipsum suum esse, & suum intelligere, ita est suum vivere; & propter hoc sic vivit, quod non habet vivendi principium.* Undè ad primam eius probationem dicatur, quod in primis ab omnibus est solvenda: nam si vivere est propriè se movere, cum motus propriè sit *actus entis in potentia, secundum quod in potentia*; Deo cui propriè convenit vivere, propriè conveniet esse in potentia. Deinde si vivere est operationem elicere, cum propriè realiter, & formaliter vivat etiam propriè realiter, & formaliter operationem eliciet; ex quo ulterius sequeretur eam propriè realiter, & formaliter recipere; alias non se moveret, sed alia; quorum utrumque est absurdum,

52 Solv. 1. prob. min inst. Quare pro omnibus dicendum est ex D. Thoma loc. cit. *ex 1. part. & 4. contra Gent. cap. 11.* quod vivere dicitur de Deo in quantum id ipsum, quod in creaturis fit eliciendo, & recipiendo, quod est actus vitalis, per quem se movet,

est

est in Deo sine receptione, & elicientia, sed per summam identitatem: nam cum vivere dicantur aliqua, secundum quod operantur ex se ipsis, & non quasi ab alijs mota; quanto perfectius hoc competit alicui, tanto perfectius ei competit vivere; perfectius autem competit hoc ei, cui competit purum operari, & sine principio operationis, quam si ei convenit operari, medio aliquo principio. Tum quia primo modo erit magis actuale in operando: tum quia ipsum operari erit ei magis intrinsecum, & minus dependens ab extrinseco; ac proinde, & vivere. Cui autem hoc modo convenit operari, non convenit per modum actionis objectivè, & ex parte rei significatæ, sed ad summum ex modo significandi. Sic autem Deo convenit, cui supremus gradus vitæ debet attribui. Ex quo in forma distinct. est min. vivere est se movere vivere *creatum*, *& potentiale*; concedo min: vivere *divinum*, *& summè actuale*; eam subdistingue: est se movere *objectivè*, *& ex parte rei significatæ*, neg.min. *ex parte modi significandi*, concedo min. & neg.est consequentia.

53 Alij probat. solvuntur.

Ex quo ad secundam probationem dicatur, quod non ponimus in Deo intelligere, & velle per modum vitæ, aut quia eliciantur, aut quia ab eo dimanent; sed quia ipsæ ex suo conceptu formali sunt vitales, & Deo in summo actualitatis gradu, per summam identitatem, conveniunt. Quando verò Thomistæ probant contra Durandum, & Molinam processiones divinas esse vere actiones vitales, solum probant quantum ad id, quod actio habet, de *producere*, *& imanere* in personas procedentes; non autem quantum ad id, quod habet de *egressione ab aliquo principio*, nisi forte ex modo significandi.

54 5. Object.

Objicies quintò. Lumen gloriæ est formalis participatio intellectus divini; non per modum actus secundi: ergo per modum actus primi: ergo datur in Deo formaliter intellectus per modum actus primi. Mai. est communis sententia Theologorum, præcipuè Thomistarum. Min. autem constat: tum quia ipsum lumen gloriæ non est actus secundus, sed primus in ordine ad intelligendum: tum quia ipsa visio Dei participat intellectum divinum per modum actus secundi. Secunda autem consequentia probatur. Quia prædicatum formaliter à Deo participatum formaliter in Deo debet reperiri, ad differentiam eius, quod participatur virtualiter, ut ratio corporis. Quod confirmari potest ex sententia, quam probabiliter admisimus *tract. de Vis. disput. 3. dub. 2. à numer. 37.* esse scilicet possibilem intellectum supernaturalem per modum potentiæ: iste enim etiam deberet esse participatio formalis Divini intellectus per modum potentiæ: nam quod reperitur in formaliter participante, debet etiam reperiri in formaliter participato.

Objectio ista omnibus est solvenda.

Respondetur hoc arg. ab omnibus debere solvi: nam lumen gloriæ non solum est actus primus visionis, sed etiam per modum habitus tribuit posse ad illam: si ergo, quia in se est actus primus formaliter, prætenditur, quod hoc prædicatum formaliter reperiatur in Deo, ut ab eo formaliter participetur; etiam in eo deberet reperiri formaliter ratio habitus, ut formaliter participaretur à lumine.

55 Doctrina pro solut. notanda.

Pro solutione ergo arg. est notandum, quod id, in quo participans aliquod prædicatum divinum explicat imperfectionem, non est formaliter à Deo participatum; & ideo ratio *limitationis*, *finitudinis*, *compositionis*, & similia, quæ in formalibus Dei participationibus inveniuntur, à Deo formaliter non participantur, neque in eo formaliter reperiuntur: & talis etiam est conceptus habitus in omnium Thomistarum sententia, & in nostra etiam formalitas principij, & potentiæ in ordine ad intellectionem,

& conceptus actionis : iſta enim ex proprio, & formali conceptu, ut ex iam dictis conſtat, dicunt imperfectionem. Dicuntur ergo prædicata iſta formales participationes Dei, non quia, quidquid in ſe habent, formaliter in Deo reperiatur, & inde à creaturis formaliter participetur, ſed quia participant aliquid formaliter in Deo repertum; quod tamen per participationem, & ex natura participantis, ſic modificatur, determinatur, & limitatur, quod ſub his modis in Deo reperiri non poteſt.

Obiect. ſolutio. Sic ergo ab intellectu Divino, qui tantum reperitur in Deo obiectivè per modum puriſsimæ actualitatis, & non per modum potentiæ, aut actionis, participat lumen gloriæ, non rationem actus primi, ſed rationem communem intellectus, quæ per naturam participantis redditur actus primus; immo, & habitus. Et ipſa actualis vilio eundem intellectum participat ſub ratione actualitatis, & non ſub ratione actionis : ſed per illius naturam, ſicut actualitas illa redditur limitata; ita redditur vera actio, & realis. Et idem dicimus, de intellectu ſupernaturali, ſi poſſibilis admittitur, quod ſcilicet, formaliter participaret illud prædicatum in Deo repertum, ſub ratione quadam communi, & quod per particularem eius differentiam ex eius natura provenientem in eſſe principij, & potentiæ conſtitueretur.

56 Sextò obijcies. Potentia cum
6. Obiect. ſola diſtinctione penes explicitum, & implicitum, & cum implicita inclusione actionis, nullam imperfectionem importat; ſed ſic ponitur ab Adverſ. obiectivè in Deo: ergo. Min. cum conſequentia conſtare videtur, & mai. probatur. Tum quia potentia cum implicita inclusione actionis, & omnium, quæ ſunt in Deo, eſt infinita, actus purus, & Deus: ergo. Tum quia omnis imperfectio, quæ convenit potentiæ creatæ in ordine ad actionem, eſt propter diſtinctionem, quam ab ipſa importat: undè ſi daretur aliqua potentia creata, quæ ſecum identificaret ſuam actionem, eſſet infinita ſimpliciter in ratione potentiæ. Tum, & eſt omnium ratio: quia potentia ſic ſolum ab actione diſtincta, nullam arguit in ſe potentialitatem, ſed ſolum ex parte intellectus noſtri imperfectè illam cognoſcentis : nam dum ſic ſunt identificata, unum eſt de conceptu quidditativo alterius, & unum aliud eſſentialiter includit, licet noſter modus cognoſcendi ad unum explicitè, & non ad aliud terminetur : ergo.

Reſponderur quod potentia, Obiectio cum ſola diſtinctione penes explicitum, & implicitum, & cum actuali inclusione actionis, non eſt obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ potentia in ordine ad actionem, ſed ad ſummum ex modo ſignificandi : tum quia potentia, quæ obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ eſt talis, eſt potentia realis, ut Adverſ. fatentur : potentia autem realis importat rationem principij realis : principium autem reale realem diſtinctionem à principiato, ut ſuprà ex D. Thoma vidimus; hoc autem ſtare non poteſt, ſi potentia formaliter includat actionem. Tum quia, ut ſuperius etiam arguebamus, potentia conſtituitur formaliter per ordinem, aut connexionem cum operatione, & per illam diffinitur : ergo potentia, quæ eſt realis, realem ordinem, aut connexionem debet cum operatione dicere; quod etiam in intelligibile eſt, ſi operationem formaliter includat. Sic ergo, quamvis admittamus, quod potentia, prout ibi explicatur, nullam importat imperfectionem; quia tamen potentia ſic explicata, non eſt potentia realis, ſed ſolum ex modo concipiendi, nihil poteſt favere Adverſarijs; quare omnes probationes maioris, in quibus labor eſt Adverſ. omnino caſſæ reddunturur.

Septimò obijcies. Hæc eſt ma- 57
la conſequentia : *Potentia importat* 7. Obiect.
prin-

principium actionis, & actio egressum à principio: ergo potentia realis, principium reale, & actio realis, egressum realem: potest ergo dari in Deo realis potentia, & realis actio sine reali principio, & egressione. Patet consequentia, & antecedens probatur: istæ sunt malæ: *Intellectus importat distinctionem à voluntate, & è contra: ergo intellectus realis, & realis voluntas realem distinctionem.* Et hæc: *Natura distinguitur ab attributis: ergo natura realis, realiter ab attributis realibus: intellectio, & volitio distinguitur ab obiectis: ergo intellectio, & volitio realis, realiter distinguntur ab obiectis realibus*: omnes, enim istæ consequentiæ manifestè instantur in Deo: patiter ergo, & altera erit mala.

Solv. 7. obiectio. Respondetur neg. antecedens. Ad probationem concesso antecedenti, scilicet, quod omnes illæ, sint malæ, neg. est consequentia: & disparitas inter omnes est manifesta; nam conceptus diffinitivus potentiæ est ratio principij; & actionis, ratio egressionis: quare ea ratione, qua est potentia, debet esse principium, & qua actio, egredi, inintelligibilis ergo est potentia, & actio realis, sine reali principio, & egressu; sicut nec relatio realis, sine reali respicientia termini; at nec natura, nec intellectus, nec intellectio constituuntur formaliter in esse talium per distinctionem, vel ab attributis, vel à volitione, vel ab obiecto, sed per sua propria prædicata: quapropter non sequitur ex eo quod sint reales, quod realiter distinguantur.

58 Ult. obiectio. Tandem obijcies specialiter contra ultimam rationem, qua ex negatione habitus negavimus in Deo potentiam: nam oppositum traditur à D. Thoma in 1. *dist.* 35. *artic.* 5. *ad* 5. ibi enim cum proposuisset hoc arg. ad probandum quod in Deo datur scientia secundum habitum, scilicet, quod sicut potentia est medium inter essentiam, & operationem; ita habitus est medium inter potentiam, & actum; sed quamvis in Deo omnia unum sint, designamus essentiam, operationem, & virtutem: ergo similiter, & habitum: huic arg. sic respondet ad 5. *dicendum, quod virtus nominat principium operationis perfectum; & ideo virtutem operativam in Deo significare possumus; sed habitus non est nisi perfectio alicuius potentiæ incompletæ ad actum, non tamen ultima perfectio: undè ponit duplicem imperfectionem, scilicet, potentiam perfectam per habitum, & habitum, qui per operationem perficitur*: ergo iuxta D. Thomam in Deo ponitur potentia secundum quod est operationis principium, & secundum quod mediat inter operationem, & essentiam; quamvis non ponatur habitus: male ergo, & contra S. Doct. intulimus ex negatione habitus, & negationem potentiæ.

59 Solut. ultimæ obiect. Respondetur quod hanc consequentiam; *non datur in Deo habitus, ergo nec potentia*, præcipuè est in D. Thoma fundavimus, & in littera eius ex contra Gent. quæ in casu Dubij præferenda est libris Sententiarum. Sed revera nec ibi D. Thomas oppositum asserit, nec in eo arg. Materiam istam tractat, sed aliam longè diversam, quod manifestè constabit mentem illius aperiendo, ex his quæ quærit, & docet in illo *artic.* quærit ergo D. Thomas: Utrùm scientia Dei debeat dici universalis, vel particularis, in potentia, in habitu, vel in actu? Quod constat ex titulo præfixo in initio quæst. qui solus traditur à D. Thoma. Nomine autem scientiæ ibi, de qua inquirit, intelligit divinam cognitionem prout communis Arti, Sapientiæ, & Prudentiæ, & non prout ab eis condistinguitur, ut omnes admittunt. Huic ergo quæsito respondet D. Thomas in Corp. artic. scientiam, seu cognitionem Dei, neque esse sub ratione universalis, nec sub ratione particularis, nec in

ratione potentiæ, aut habitus, ſed ſolum in actu : *Undè*, ſic concludit : *& ideo ſcientia ſua, neque univerſalis, nec in potentia, neque in habitu dici poteſt, ſed tantum in actu* : quæ reſolutio ſtare non poteſt cum ſententia Adverſariorum ponentium in Deo ſcientiam ſecundum rationem potentiæ.

Satisfit 5. Doct ob iecto in 1. Dum ergo in ſolutione ad 5. concedit potentiam per modum virtutis perfectè mediantis inter eſſentiam, & operationem, non eſt intelligendus de virtute intellectiva, aut volitiva, ſed de virtute operativa ad extra, quæ eſt Divina omnipotentia, quam ponimus in Deo, non ſolum per modum actualitatis, ſed per modum virtutis productivæ rerum ad extra : & hanc vocat D. Thomas primo potentiam mediam inter eſſentiam, & operationem, quia intelligitur poſterior ad eſſentiam, & prius operatione. Deinde eam vocat principium operationis, non ſecundum quod operatio importat in recto, ſed in obliquo, ſcilicet, de effectibus productis. Hæc, & non alia eſt mens D. Thomæ.

§. ULTIMUS.

COROLLARIA EX DICTIS.

60 1. Coroll. EX dictis infertur primo non eſſe dicenda de Deo objectivè, & ex parte rei ſignificatæ nomina illa, *natura*, prout ſignificat principium radicale operandi : *intellectus*, prout ſignificat principium intellectionis : *voluntas*, prout ſignificat principium volendi : *potentia*, prout ſignificat principium actionis : nec pariter iſta : *intellectio*, *volitio*, *actio*, prout ſignificant egreſſum à principio : & ratio habetur ex dictis. Quia nimirum nomina iſta, prout ſic ſignificantia, important ex parte rei ſignificatæ imperfectionem realis diſtinctionis, & realis compoſitionis, realiſque egreſſus, quæ inter Divina prædicata ſummè identificata reperiri non poſſunt.

61 2. Coroll. Nihilominus tamen, & eſt ſecundum corollarium nomina iſta : *intellectus*, *voluntas*, *natura*, *& potentia*, & iſta pariter : *intellectio*, *volitio*, *& actio*, ſic abſolutè prolata affirmanda, prædicandaque ſunt de Deo ; quia licet ex primæva impoſitione, & prout de creaturis communiter dicuntur, importent ex parte rei ſignificatæ imperfectiones iam aſſignatas ; tamen ex communi nominum acceptione, & prout apud Theologos ſunt in uſu, cui ſtandum eſt, promiſcue accipiuntur, præcipuè in Deo pro *intellectu*, *& voluntate*, ut præſcindunt, à munere potentiæ, & actus puriſſimi intelligendi : & *natura* pariter pro aliquo præſcindente à conceptu radicis, & primi prædicati eſſentiæ. Et tandem *intellectio*, *volitio*, *& actio*, accipiuntur prout præſcindunt ab actione, quæ verè eſt talis per egreſſum, vel per ſummam actualitatem. Quare abſolutè concedenda ſunt, & ſolum neganda cũ aliqua ex determinationibus 1. Corol.

62 Quidam interrogationé reſpondetur. Si autem quæras, an ſaltem poſſint concedi in Deo *intellectus*, *voluntas*, *potentia*, *& actus primus*, prout ſignificant principium virtuale intellectionis, & volitionis ? & pariter intellectio, & volitio, & actio prout ſignificant egreſſum virtuale ab intellectu voluntate, & potentia ? Reſpondetur quod ſi nomine principij virtualis ſolum intelligitur fundamentum, quod Divinum intelligere, quod eſt per ſe ſubſiſtens, æquivalendo, quo ad munus intelligendi, intellectui, & intellectioni noſtræ, præſtat nobis, prout aliter ac eſt in ſe concipimus, concipiamus ad modum intellectus principiantis intellectionem, & ad modum intellectionis egredientis ; ſic poteſt concedi in Deo ; ſed hoc eſt quod munus potentiæ, & actionis dicanon-

cantur de illo ex modo significandi, & concipiendi; non autem ex parte rei significatæ.

Continuatur satisfactio ad interrog.

Si autem nomine illo significatur aliquod prædicatum Divinum, quod obiectivè reperiatur in Deo formaliter constitutum, aut per virtualiter principiare, aut per virtualiter egredi, est implicatio in terminis: nullum enim prædicatum formale, quale esse debet obiectivè repertum in Deo, potest constitui, per id, quod virtualiter habet, aut præstat. Et tandem si nomine illo significatur aliquid obiectivè in Deo existens, quod ut distinctum ab intellectione fundet concipi ut principium illius: hoc etiam modo de Deo non dicitur, quia in eo tale non est prædicatum, nec sine imperfectione assignari potest: relinquitur ergo quod ratio principij virtualis, aut potentiæ intellectivæ, solum primo modo de Deo dici possit.

64 Ultimo interrogationi satis fit.

Undè si obiectivè, & ex parte rei significatæ, prout realiter in Deo reperitur, à nobis concipiatur, solum ibi invenietur quoddam intelligere, aut velle per se subsistens, & in supremo actualitatis apice: quod, quamvis propter defectum nostri intellectus, & propter eius æquivalentiam quo ad munus intelligendi ad intellectum, & intellectionem creatam, ad quorum instar omnia Divina intelligimus, apprehendamus illud, & per modum potentiæ, & per modum actus primi, & insuper, & per modum actionis; ipsum tamen in se realiter, & obiectivè nihil horum est, sed summa quædam, & infinita actualitas, quasi ab his omnibus, vel ab eorum imperfectionibus præcisa, & formaliter in se continens quidquid perfectionis in eis est; eminentiori tamen modo, utpotè eorum limitationes excludens. Hoc & non aliud Deum decet, licet nos id percipere perfectè non valeamus: sed in hoc corrigenda est phantasia, ne pluries æquivocationem patiamur, dum id, quod apprehendimus, & secundum modum, quem apprehendimus, ponendum in Deo existimemus. Et hæc de hoc Dub. applicanda litteræ M. *in* 1. *distinct.* 35. §. 1. *distinct.* 7. & 42. & 45.

(*)

DUBIUM TERTIUM.

PER QUID NATURA DIVINA IN SUO ESSE metaphiſico conſtituatur?

§. I.

ALIQUA SUPPONUNTUR.

N. 1 Quare Dubium hic loquetur.

DE hac difficultate aliqui agunt tract. de *Eſſentia, & Attributis*; ſed merito à nobis præcedenti immediatè præfigitur: tum quia utriuſque intelligentia, ita connexa eſt, ut unius, ſine alterius perfectè haberi non poſsit: tum quia non incongrue hic diſputari, conſtat ex D. Thoma in *artic. 4. huius quæſt.* inquirenti: utrùm intelligere Dei ſit ſuum eſſe? ſed aperienda eſt in primis difficultas, ut clarius in ea procedamus.

2 Diſtinctio quædam præmittitur ad quæſiti ſtatũ cognoſcẽdum.

Duplex ergo conſtitutivum Dei diſtingui ſolet, phiſicum, ſcilicet, & metaphiſicum: phiſicum, ut nomen ſonat, eſt illud, quod rem in ſuo eſſe phiſico eſſentialiter conſtituit; quod proinde contraponitur ad omnia illa prædicata, quæ rei phiſicè conſtitutæ adveniunt: talia ſunt accidentia communia, & in ſententia D. Thomæ omnes etiam proprietates, quæ à ſubſtantia realiter diſtinguntur. Et quidem loquendo de hoc conſtitutivo naturæ Divinæ, nulla circa illud eſt difficultas: omnes enim Theologi conveniunt naturam Divinam, prout ſic, conſtitui per omnia prædicata, quæ illi realiter conveniunt. Et ratio eſt evidens: nam omnia prædicata quæ Deo phiſicè conveniunt, ſunt cum eo phiſicè identificata, ipſe Deus, entia per ſe ſubſiſtentia, actus purus, & illi non accidentalia: ergo per omnia illa Deus phiſicè conſtituitur.

3 In quo ſit

Difficultas ergo eſt de conſtitutivo Dei metaphiſico. De quo adhuc dupliciter loqui poſſumus: vel de conſtitutivo eius metaphiſico, prout eſt in ſe, vel prout à nobis ad inſtar rerum creatarum, & ſumpto ab eis fundamento concipitur. Quod ſi loquamur primo modo, certum mihi etiam eſt, quod non minus Deus in ſe metaphiſicè conſtituitur per omnia prædicata Divina, quam phiſicè. Primò. Quia nullum prædicatum Deo conveniens, metaphiſicè à Deo diſtinguitur: ea enim ratione, qua aliqua diſtincta conveniunt alicui, compoſitionem cum eo faciunt; in Deo autem nulla datur compoſitio metaphiſica: tum quia omnis metaphiſica compoſitio eſt ex actu, & potentia; tum quia ſupponit compoſitionem phiſicam. Secundò. Quia in Deo, prout eſt in ſe, nullum prædicatum eſt prius altero, nec phiſicè, nec metaphiſicè; neque unum radicat alterum: immo, non eſt unum, & alterum, ſed unicum, & indiviſibile in ſumma actualitate, & ſimplicitate, tàm phiſica, quàm metaphiſica, omnium rerum creatarum perfectiones actualiſsimè continens, & ſimpliciſsimè coadunans. Ex quo infertur, quod ſi Deus ipſe, aut aliquis beatorum, Dei metaphiſicum conſtitutivum aſsignare vellet, non diſtingueret inter eſſentiam, & attributa, neque inter unum prædicatum, & aliud, ſed omnia quæ in Deo ſunt pro eius metaphiſico conſtitutivo deſignaret. Unde difficultas in eo ſtat, ut deſignetur me-

Dubij difficultas.

metaphisicum Dei constitutivum, prout à nobis viatoribus concipitur, & sumpto fundamento à rebus creatis, ad quarum instar, & non aliter divina concipere valemus.

4 Quædam animadvertio.

Et ne alicui quæstio sic proposita voluntariè resolvenda videatur, aut improprie in ea usurpari nomen *metaphisicæ constitutionis*, advertendum est, quod illud prædicatum, quod tanquam metaphisicum Dei constitutivum, prout à nobis concipitur, designari debet, tale inter alia in primis esse debet, quod Deo, non solum ex modo concipiendi, sed etiam ex parte rei conceptæ conveniat. Deinde, tale etiam quod suapte sui natura, & metaphisica essentia, si in creaturis ponitur, sit primum, quod in eis concipitur, & radix cæterorum; ac proinde illarum prout sunt in se, metaphisicum constitutivum. Alia requisita ex dicendis constabunt. Et in hoc sensu existimo quæstionem disputandam, & resolvendam esse. Circa quam multiplex versatur sententia: principaliores tamen proponemus, eisque breviter impugnatis, ad nostram mentem aperiendam gradum faciemus.

§. II.

PRIMA SENTENTIA reijcitur.

5 Sent. Scot refertur.

PRIMA ergo sententia, quæ tribuitur Scoto in 1. *dist.* 3. *quæst.* 1. & *quodl.* 1. *artic.* 1. quamque sequuntur aliqui ex eius discipulis, tanquam de illius mente, quamvis alij ab ea Scotum excusent, affirmat constitutivum metaphisicum Divinæ naturæ esse *infinitatem*, per quam primo, & principaliter a creaturis distingui existimat.

Reijcitur 1. talis sententia.

Sed sententia ista communiter displicet, & reijcienda est primo. Quia infinitas, nec formaliter, nec fundamentaliter accepta potest Deum constituere: ergo nullo modo. Antecedens quo ad primam partem probatur: quia formaliter accepta consistit in privativo: ergo prout sic non potest naturam Divinam constituere. Patet consequentia: tum quia natura Divina prout talis, est quid positivum: tum quia iuxta D. Basilium lib. 1. contra Eunomium *innascibilitas* non est substantia Dei, quia nomen privativum. Antecedens autem probatur: tum quia iuxta D. Thomam suprà *quæst.* 7. *artic.* 1. infinitum dicitur aliquid, ex eo quod non est finitum. Tum quia hoc ipsum, ut ibidem advertit Cajet. constat ex compositione nominis per *in*, & *finitum* quod idem valet ac *fine fine*. Unde hoc nomen *ingenitum*, & *innascibile*, teste D. Aug. 5. *de Trinit. cap.* 7. & D. Thoma infrà *quæst.* 33. *artic.* 4. *ad* 1. important etiam pro formali aliquid negativum; & idem est de his nominibus *immateriale*, *immensum*, & *immutabile*: nam si pro formali accipiantur, quid negativum important; cum non ràm dicant quid Deo conveniat, quàm quid ab eo removeatur: idem ergo dicendum est de infinitate pro formali accepta.

Continuatur 1. reiectio illius sent.

Quod autem nec fundamentaliter accepta possit naturam Divinam constituere, probatur. Quia infinitas sic accepta importat modum rem aliquam afficientem, & in suo esse constitutam supponentem: ergo eam non constituit. Antecedens probatur: Tum quia infinitum, & finitum, prout primò de quantitate molis dicuntur, significant per modum modi ipsam quantitatem afficientis, quod traditur à Philos. 1. *Phisic. textu* 15. & idem asserit de magno, & parvo cap. *de quantitate*: ergo pariter prout dicuntur de Deo, secundum quantitatem perfectionis, aut virtutis. Tum quia rem aliquam esse finitam, aut infinitam, est rem illam esse tantam; sed rem aliquam esse tantam, est modus illius, eam constitutam supponens: ergo. Tum quia infinitas sic se habet respectu Dei,

ſicut reſpectu cuiuſvis creaturæ finitas; ſed reſpectu creaturæ finitas non eſt natura, ſed modus naturæ: ergo. Tum quia infinitas ſic ſe habet ad rem quam afficit, ſicut & intenſio; neutra enim naturam ſubſtantialiter variat, ſed eam ſubſtantialiter invariatam perficit: ergo ſicut hac ratione intenſio importat modum rei, eam conſtitutam ſupponentem; pariter, & infinitas. Et tandem quia infinitas Divinæ Sapientiæ, aut Bonitatis, non importat ex modo proprio ſignificandi ſubſtantiam, aut ſpeciem horum attributorum, ſed modum quendam illorum: undè nec Sapientia, nec Bonitas per infinitatem conſtituuntur; quamvis in eis intimè includatur: ergo idem dicendum eſt de infinitate eſſentiæ.

6 Reijcitur ſecundò ipſa met ſententia.

Secundò reijcitur eadem ſententia. Quia ſi infinitas conſtitueret metaphiſicè Deum, potius conſtitueret ſub conceptu eſſentiæ, quam ſub conceptu naturæ; ſed implicat hoc modo conſtituere: ergo. Mai. conſtat: quia infinitas potius pertinet ad lineam eſſendi, ubi eſt eſſentia, quam ad lineam operandi, ubi per modum radicis pertinet natura. Min. autem probatur: quia conſtitutivum eſſentiæ ut tale, ne quit à priori demonſtrari; licet enim natura per eſſentiam, ſecundum aliquos demonſtretur; è converſo tamen non poteſt contingere: per prius enim intelligitur ſub conceptu eſſentiæ, quam ſub conceptu naturæ; ſed infinitatem probavit à priori D. Thomas ſupra *quæſt. 7. artic. 1.* eo quod Deus eſt ſuum eſſe in nullo receptum: ergo infinitas nequit Dei eſſentiam conſtituere.

Ad idem. Immò ſi dicatur conſtituere Dei naturam, ſub conceptu naturæ; præter dicta, idem fit arg. Tum quia natura, ſi ut talis, demonſtrari poteſt, ſolum poteſt demonſtrari per eſſentiam ab ea inadæquatè diſtinctam; nihil enim prius natura intelligi valet, niſi conceptus eſſentiæ ab ea inadæquatè diſtinctus; ſed infinitas Dei, & Deum eſſe ſuum eſſe per ſe ſubſiſtens, non comparantur, adhuc iuxta Scotum ut conceptus eſſentiæ, & naturæ: ergo. Tum quia ſicut infinitas in eſſendo demonſtratur per hoc quod Deus eſt ſuum eſſe, ita infinitas in operando, per hoc quod ſit ſua operatio: ergo neutra poteſt Deum conſtituere, aut ſub conceptu eſſentiæ, aut ſub conceptu naturæ.

7 Reijcitur 3. ſententia Scoti.

Tertiò reijcitur eadem ſententia. Quia infinitas eſt prædicatum commune, & tranſcendens naturam divinam, & eius attributa: ergo per illam nequit metaphiſicè conſtitui. Antecedens conſtat, quia non ſolum Eſſentia Dei eſt infinita, ſed eius ſapientia, bonitas, &c. Conſequentia autem probatur. Quia natura divina metaphiſicè accepta diſtinguitur à divinis attributis; ſed per id, quod cum eis convenit, nequit ab eis diſtingui: ergo.

8 Solutio quædam, & eius impugnatio.

Nec refert, ſi dicas, naturam divinam non conſtitui infinitate ſibi, & attributis communi, ſed ſibi propria, & prout eſt infinitas eſſentiæ. Non, inquam, refert: Tum quia infinitas non redditur propria naturæ, ut ab attributis diſtinguitur, neque attributorum, ut diſtinguntur à natura, niſi per proprietatem naturæ, ut ab eis diſtinguitur, aut per proprietatem attributorum, ut diſtinguntur à natura: ergo propriori ad infinitatem, & independenter ab illa intelligitur in natura id, quo ab attributis differt, & in attributis id, quo differunt à natura: ergo etiam propriori ad illam intelligitur in natura id, quo conſtituitur ut ab attributis diſtincta, & in attributis id, quo conſtituuntur ut diſtincta à natura. Tum quia nullum attributum conſtituitur in ſuo eſſe metaphiſico per infinitatem ſibi propriam prout à reliquis diſtinguitur: ergo nec natura Dei per infinitatem ſibi propriam, qua diſtinguitur ab attributis.

SOL.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

9 1. Argum pro ſententia Scoti.

PRimò obijcies. Natura divina, prout concipitur à nobis, ut ab attributis præciſſa, eſt formaliter infinita: ergo infinitas eſt prædicatum conſtitutivum illius. Conſequentia videtur bona: tum quia natura, ut ab attributis præciſſa, ſolum dicit prædicata eſſentialia illius: tum quia ideo voluntas v. g. non ingreditur formale conſtitutivum naturæ divinæ, quia prout ab attributis diſtincta, non intelligitur volens. Antecedens autem probatur: tum quia prout ſic præciſſa nullis terminis clauditur: tum quia concipitur, ut ens à ſe, & per ſe ſubſiſtens. Tum quia concipitur ut includens omnia, & nihil illi ad conceptum naturæ deficiens: ergo.

Satis ſit argum.

Arg. in primis inſtatur in quacumque creatura v. g. in homine, qui eſſentialiter conceptus, & ut ab omni alio diſtinctus eſt formaliter finitus; cum tamen in eſſe hominis per finitatem metaphiſicè non conſtituatur: undè diſting. eſt antecedens: eſt formaliter infinita, infinitate tranſcendentali per modum modificationis, & in alio prædicato radicata, concedo antecedens: conſtituenti, neg. antecedens, & conſequentiam: nam ſicut ratio entis finiti, quamvis eſſentialiter incluſi in homine, etiam prout ab alijs diſtinguitur, eum non conſtituit; quia includitur tanquam prædicatum tranſcendens, & per modum modificationis, quæ iam ſupponit rem conſtitutam, & ex alio prædicato, ſcilicet, potentialitate deducitur: ita licet infinitas ſit prædicatum eſſentialiter conveniens naturæ divinæ, prout ab attributis præciſſæ; quia tamen convenit illi, ut prædicatum tranſcendens, & fundatum in ratione entis increati, irrecepti, & per ſe ſubſiſtentis; ideo eam metaphiſicè non conſtituit.

10 Replica cõtra ſolutionem.

Sed contra ſolutionem inſtari poteſt. Infinitas, qua natura divina eſt talis, non eſt prædicatum tranſcendens: male ergo, ſaltem ex hoc capite negatur eam metaphiſicè conſtituere. Antecedens probatur primo. Quia infinitas, qua natura divina eſt talis, non convenit alijs prædicatis divinis: quamvis enim omnia illa infinita ſint, non ſunt tamen infinita, infinitate naturæ, & eſſentiæ, ſed unius cuiuſque propria: ergo. Secundò: quia infinitas divinæ naturæ poteſt à priori probari ex prædicatis proprijs illius, prout ab attributis diſtinguitur: ergo non convenit illi ſecundum rationem eis communem. Antecedens probatur: nam ſicut probatur quod Deus in eſſe entis eſt infinitus, quia eſt ens per ſe ſubſiſtens, actus purus, & irreceptus, & quod voluntas etiam eſt infinita, quia etiam eſt per ſe ſubſiſtens, actus purus in propria linea, & irrecepta; ita etiam probatur, quod natura divina eſt infinita, quia in eſſe naturæ eſt per ſe ſubſiſtens actus purus, & irreceptus: ergo.

Solvitur una via.

Hæc replica nihil ad propoſitum contrariæ ſententiæ concludit: immo ex ſecunda antecedentis probatione manifeſtè infertur oppoſitum: nam ſi infinitas naturæ Divinæ à priori probatur ex altero prædicato ſibi proprio, ſicut & aliorum attributorum infinitas; iam natura Divina, ſicut & cætera attributa, ad propriam infinitatem conſtituta ſupponitur. Undè ad illam duplici via reſponderi poteſt. Primo admittendo in Deo plures infinitates per rationem diſtinctas, & quæ ad multiplicationem attributorum multiplicentur: in quo caſu, negandum etiam eſt infinitatem poſſe conſtituere, vel naturam Divinam, vel quodlibet aliud prædicatum quod afficit: quia licet non ſit tranſcendens, ſignificatur tamen per modum modificationis, quæ rem conſtitutam ſupponit, & ad eam prout ſic conſequitur.

Alia via ſolv. repli ca.

Alia via melius: dicendo unam eſſe tantum Divinorum prædicatorum infinitatem,

tem, & quod hæc unicè conſequitur ad rationem entis per ſe, & actus puri; quod eſt eſſe prædicatum omnia Divina tranſcendens, eamque conſtitui propriam naturæ, ut ab attributis diſtinctæ, & attributorum, ut diſtinguntur à natura, ratione ſubiecti, aut materiæ, quam noſtro modo concipiendi afficit: afficiendo enim naturam, eam infinitam in propria linea reddit, ſicut & afficiendo bonitatem, aut ſapientiam, &c. Undè quatenus eſt ex ſe communis, & tranſcendens eſt omnibus prædicatis Divinis, & unicè ad rationem entis per ſe ſubſiſtentis, & actus puri, quæ omnia Divina tranſcendit, conſequitur: undè quando dicitur, quod ex proprijs cuiuſcumque prædicati probatur, verum eſt, ſi inter propria, prædicata etiam tranſcendentia computentur; ſecus tamen ſi ab eis præſcindatur. Ex quo conſtat ſubſiſtere ſolutionem etiam ex capite tranſcendentiæ.

11 2. Argum pro Scot.

Secundò obijcies: natura Dei, prout à creaturis diſtinguitur, eo prædicato conſtituitur, quod eſt ab ipſis imparticipabile; ſed ſola Dei infinitas eſt talis: ergo. Min. conſtat: quia alia prædicata Dei ut eſſe, vivere, intelligere, & velle, à creaturis participantur. Mai. autem probatur: nam ſi creaturæ participant id, quo Deus conſtituitur; conſtitutivum Dei non conſtitueret illum, prout à creaturis diſtinguitur, ſed prout cum eis convenit: ergo. Confirm. Quia natura Dei conſiſtit in radice omnium Divinarum perfectionum; ſed hæc eſt infinitas: ergo. Probatur min. Tum: nam quia Deus eſt infinitè perfectus omnes perfectiones ei conveniunt: tum quia finitas in creaturis eſt radix omnium imperfectionum earum: ergo è converſo in Deo.

12 Occurritur arg.

Reſpondetur maiorem eſſe falſam, etiam in ſententia Scoti: quia non ſolum infinitas, ſed & immenſitas, ratio actus puri, & iuxta aliquos æternitas, & immutabilitas ſunt à creaturis imparticipabiles; & tamen eis non conſtituitur Divina natura. Tum quia iuxta omnes Theologos gratia eſt formalis participatio Divinæ naturæ, prout à creaturis diſtinguitur. Tum quia etiam infinitas propria Divinorum attributorum, quæ, in ſententia Scoti, non conſtituit naturam Divinam, etiam eſt imparticipabilis à creaturis. Undè diſting. eſt mai. eo prædicato conſtituitur, quod eſt à creaturis imparticipabile univocè, aut ſubſtantialiter, concedo mai. accidentaliter, & analogicè, neg. mai. hac enim ratione à gratia habituali participatur, & hoc participationis genus latitudinem admittit, ut ſalvetur diſtinctio in proprio conceptu naturæ Divinæ, prout à creaturis diſtinguitur. Et quidem maiori cum convenientia calor ignis, qui eſt proprietas eius, prout ab aqua diſtinguitur, ab aqua participatur, quin per hoc eorum diſtinctio ſolvatur.

Confirm. fit ſatis.

Ad confirm. neg. eſt min. nam ratio actus puri non convenit Deo à priori propter eius infinitatem, ſed potius è converſo, ut notavimus ex D. Thoma ſuprà *quæſt.* 7. & idem dicitur de finitate reſpectu creaturæ: prius enim in ea intelligitur ratio potentialitatis, quam finitudinis, & ex primo infertur ſecundum. Undè prima diviſio entis non eſt in ens finitum, & infinitum, ſed in actuale, & potentiale, ut videre eſt apud D. Thomam *opuſculo* 42. *cap.* 1.

§. III.

SECUNDA SENTENTIA reijcitur.

13 Opinio Suarij, & Aliorum.

SEcunda ſententia conſtituit naturam Divinam per omnes Divinas perfectiones, ſaltem abſolutas. Quæ dupliciter explicatur: vel aſſignando pro eius conſtitutivo aliquod prædicatum Divinum, in quo omnes perfectiones eſſentialiter contineantur, ut ens à ſe, vel actus purus; & de hoc modo dicendi §. ſequenti. Secundò ex-

explicatur hæc sententia, ita ut intendat quod omnes perfectiones divinæ absolutæ non solum secundum quod conveniunt in ratione entis à se, aut actus puri, sed etiam prout ad invicem secundum peculiares conceptus differunt, ingrediantur constitutivum metaphisicum Divinæ naturæ. Pro quo modo dicendi refertur P. Suarez, quamvis satis obscurè loquatur, Martinus Perez, Arrubal, & alij eiusdem familiæ.

14 Impugnatur 1. dicta opinio.

Sed reijcienda est primò. Quia non attingit punctum difficultatis: nam difficultas hæc controvertitur de constitutivo naturæ Divinæ, prout à nobis concipitur, & prout hoc nomine *natura* significatur; sed à nobis concipitur natura Divina, ut distincta ab attributis, & nomine isto sic significatur: hæc enim nomina *natura Dei*, *& attributa Dei* non sunt synonoma, sed ut quid distinctum significantia ab omnibus Theologis concipiuntur, & de eis diversas enuntiationes formant, ut quod *natura Divina est principium radicale divinarum processionum*, quod *intellectus*, *& voluntas sunt principium proximum*; & sic plures alias, etiam apud PP. & Concilia: ergo.

Roboratur amplius impugnatio.

Confirm. Quia attributorum nomine ab universis Theologis intelligitur aliquid per modum proprietatis naturam Divinam supponens, & eam afficiens: undè nomine proprietatis significantur à Gregorio Nisseno *lib.* 1. contra Eunomium: à Tertuliano *lib.* 1. Adversus Marcio nominantur naturales Dei proprietates: & eodem modo de eis loquitur Ricardus à Sancto Victore *lib.* 2. de Trinitate, *cap.* 1. Sanctus autem Anselmus in Monologio *cap.* 16. ea vocat bona Dei, & clarius omnibus loquitur D. Damascenus *lib.* 1. de Fide, *cap.* 4. ubi hæc habet: *Quæcumque de Deo per affirmationem dicuntur non ipsius naturam, sed quæ circa ipsius naturam sunt, ostendunt*: ergo natura Divina, non est constituenda metaphisicè per Divina attributa, sed debet ad ea constituta supponi.

15 Impugn. 2. ead. opinio.

Secundò reijcitur: quia prædicata, quæ metaphisicè constituunt aliquam naturam, debent ex æquo ei convenire, & non unum ratione alterius; quod constat in alijs essentijs creatis: neque enim genus ratione differentiæ, aut è converso metaphisicam quidditatem constituit, sed utrumque in recto, & æque primo constitutionem ingreditur; sed non omnia prædicata absoluta æquè primò ei conveniunt, sed iuxta nostrum modum concipiendi, unum convenit ratione alterius: ergo. Min. probatur: nam Theologi plures demonstrationes à priori in Deo formant, quibus ex uno prædicato Divino aliud inferunt; ut ex ratione actus puri probant cum D. Thoma suprà *quæst.* 3. *artic.* 7. simplicitatem, *& quæst.* 7. *artic.* 1. infinitatem, & ex simplicitate perfectionem, & ex perfectione, bonitatem, ex infinitate autem, immensitatem, & ex hac immutabilitatem, & ex hac æternitatem, & iterum ex simplicitate immaterialitatem, & ex hac cognoscibilitatem, & ex cognoscibilitate, voluntatem, & sic plures alias: ergo.

16 Impugn. 4. illa opinio.

Reijcitur tertiò. Quia saltem volitio, aut voluntas non pertinet ad constitutivum metaphisicum naturæ Divinæ: ergo non constituitur per omnia prædicata absoluta. Consequentia est bona, & antecedens probatur primò: quia volitio, & voluntas sunt pondus, & inclinatio in bonum conveniens naturæ: ergo iam supponunt naturam constitutam; & conformiter ad eius constitutionem, diversa inclinatio, & ad diversum bonum oritur. Secundò. Quia volitio supponit naturam iam intelligentem: ergo & existentem: ergo adæquatè constitutam. Antecedens constat: tum quia nihil volitum quin prægnitum: tum quia volitio est appetitus elicitus cognitione directus. Prima autem consequentia ex inde constat, quia operari se-

ſequitur ad eſſe, non ſolum eſſentiæ, ſed etiam exiſtentiæ. Secunda autem probatur: tum quia prius eſt naturam in ſuo eſſe metaphiſico adæquatè conſtitui, quam quod operetur: tum quia exiſtentia eſt ultimus actus ſupponens eſſentiam rei adæquatè conſtitutam.

3. Prob. 1. antecedēs hui. impugnat.

Probatur tertiò idem antecedens: Quia intellectio, & volitio diſtinguntur virtualiter adæquatè: ergo non poſſunt ſimul ingredi conſtitutivum metaphiſicum Divinæ naturæ. Patet conſequentia: quia prædicata, quæ ingrediuntur metaphiſicam conſtitutionem alicuius naturæ, ſolum poſſunt diſtingui inadæquatè, ut conſtat in conceptu *in*, & *ad* in relatione, & in *in*, & *ab* in actione. Antecedens autem probatur. Quia ea virtualiter et adæquatè diſtinguntur, quæ ex proprio, & differentiali conceptu mutuo non ſe includunt; ſed quamvis intellectio, & volitio in Divinis mutuo ſe includant ex communi conceptu actus puri; non tamen ex proprio, & differentiali conceptu illorum: ſalvatur enim volitio adæquatè perfecta, & infinita in ſua linea ſine intellectione, & è converſo, attentis prædicatis differentialibus earum: ergo.

4. Probat. illud ant. ced.

Quartò. Quia ſi voluntas pertineret ad conſtitutionem metaphiſicam Divinæ naturæ, Pater generatione æterna æquè primò communicaret Filio naturam, & voluntatem, ſeu impulſum: immo communicando naturam communicaret ei æquè primo intellectum, & impulſum; ſed hoc eſt falſum: nam indè ſequeretur, quod Filius æquè primo eſſet Filius, & Spiritus Sanctus: nam Spiritus Sanctus eo eſt talis, quia procedit per ſe primo ut amor, & impulſus; ergo.

Ultima aliquorū probatio flaccida eſt

Tandem ab alijs probatur antecedens: quia Pater æternus pro ſigno generationis Verbi, pro priori ad proceſſionem Spiritus Sancti, intelligitur ſubſiſtens in natura Divina adæquatè conſtituta; ſed pro illo ſigno non intelligitur volitio, quia pro ſigno volitionis procedit Spiritus Sanctus: ergo. Sed hæc probatio non urget. Nam licet pro illo ſigno non intelligatur volitio notionalis, intelligitur tamen eſſentialis: eſſentialia enim ſunt priora notionalibus, & oppoſita ſententia affirmat ſolum quod volitio eſſentialis ingreditur conſtitutivum metaphiſicum Divinæ naturæ.

17

4. Impugnatur præ dicta opinio.

Quartò principaliter reijcitur. Quia conſtitutivum metaphiſicum Divinæ naturæ, prout à nobis concipitur, conſiſtit in aliquo prædicato obiectivè reperto in Deo, quod cum fundamento in re concipitur à nobis ut primum, & radix cæterorum; ſed hoc conſiſtit in aliqua determinata perfectione: ergo non in agregato omnium. Min. conſtat: nam in Deo omnia eius prædicata, cum fundamento in re, ex ratione actus puri deducuntur, & unum ſecundum propriam, & peculiarem rationem ex alio, ut ex intellectu, voluntas. Mai. autem probatur: Tum quia ſi daretur in Deo obiectivè aliquod prædicatum, quod obiectivè, & prout eſt in Deo, eſſet primum, & radix cæterorum; hoc prædicatum determinatè, & non alia radicata, metaphiſicè conſtitueret Deum obiectivè, & prout eſt in ſe: ergo illud prædicatum, quod obiectivè reperitur in Deo, quodque à nobis cum fundamento in re concipitur ut primum, & radix cæterorum, debet eſſe iuxta noſtrum modum concipiendi metaphiſicum conſtitutivum Dei. Tum quia cum natura ſit principium motus, & quietis, illud prædicatum obiectivè repertum in Deo, quod cum fundamento in re concipitur ut primum, & radix cæterorum, concipitur ut natura. Et tandem: quia ſic accidit in creaturis, ad quarum inſtar Deum concipimus; in his enim illud prædicatum, quod primo concipimus, & ut cæterorum radicem, eſt metaphiſicū earum conſtitutivum; ergo & in Deo.

Dis

18 Effugium quoddam & eius precluſio.

Dices; conſtitutivum Divinæ naturæ, ita debere poni ſi in hoc non clauderetur imperfectio, claditur tamen in eo, quod in Deo, in quo omnia ſunt unum etiam metaphiſicè aſsignetur aliquod prædicatum, ut primum, & ut cæterorum radix. Sed contra eſt primo ad hominem: quia non minus abſoluta ſunt idem metaphiſicè cum relativis, prout in Deo obiectivè reperiuntur, quam abſoluta ad invicem; non enim minus eſt Deus actus purus in eſſe relativo, quam abſoluto; & tamen communiter apud ipſos, non conſtituitur natura Divina, per collectionem divinorum ad integratam ex abſolutis, & relativis, ſed ſolum per abſoluta; quæ proinde debent conſiderari, ut priora relativis, & ut illorum radix: ergo.

Elucidatur præcluſio.

Explicatur hoc: conſtitutivum metaphiſicum alicuius, vel debet eſſe idem formalitet, cum eis, quæ ad ipſum pertinent, vel ea radicare; ſed conſtitutivum metaphiſicum Dei, non eſt idem formaliter cum relationibus, etiam apud ipſos; cum iſtæ ſint extra conceptum eius metaphiſicum: ergo cum relationes ad Deum proprie pertineant, non poteſt non comparari ad illas, ut earum radix.

19 Alia inſtantia, quæ non officit.

Quod ſi dicas non comparari, ut radicem earum obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, ſed ſolum ex modo ſignificandi; & hoc ſufficere, ut relationes non ingrediantur metaphiſicum conſtitutivum Dei, prout à nobis concipitur; hoc idem nos dicimus, quod nimirum unum prædicatum ex abſolutis non comparatur ad alia, ut eorum radix obiectivè, & ex parte rei ſignificatæ, ſed ſolum ex modo ſignificandi; & hoc pariter ſufficere, ut illud, prout diſtinguitur à reliquis, aſsignetur à nobis ut metaphiſicum conſtitutivum naturæ Dei, prout à nobis concipitur, & cætera alia ut eius attributa.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

20 1. Obiect. pro 1ª ſententia.

PRIMO obijcies ex D. Thoma ſuprà *quæſt. 3. artic. 6. & quæſt. 6. artic. 3.* & alibi ſæpè docente: quod attributa Divina non prædicantur de Deo per accidens, nec per ſe ſecundo, ſed per ſe primo; ſed quæ de aliquo prædicantur per ſe primo pertinent ad conſtitutionem eius metaphiſicam: ergo. Confirm. primò ex eodem S. Doct. *quæſt. 19. artic. 4. ad 2.* aſſerente, quod *eſſentia Dei eſt eius intelligere, & velle*, & quod *ex hoc quod per eſſentiam agit, ſequitur quod agat per intellectum, & voluntatem*; ſed hæc conſequentia nulla eſſet, niſi intellectus, & voluntas pertinerent ad conſtitutionem metaphiſicam Divinæ eſſentiæ; alias poſſet etiam D. Thomas inferre, quod Deus ageret per relationes: nam etiam relationes ſunt idem phiſicè, & realiter cum Divina eſſentia: ergo. Confirm. ſecundò ex D. Aug. relato à D. Thoma in *1. diſt. 33. quæſt. 1. artic. 1. ad 5.* aſſerente, quod Deus, *alio eſt Pater, & alio eſt Deus; ſed eo quo eſt Deus eſt bonus, ſapiens, & iuſtus*; & lib. 7. de Trinit. *cap. 2.* ſic ait de Verbo Divino: *non eſt Verbum, quo ſapientia, ſapientia vero* (ſuple eſt) *quo iuſtitia*: ponit ergo D. Aug. differentiam inter identitatem naturæ Divinæ cum relationibus, & cum prædicatis abſolutis, ſed hæc non eſt, quo ad identitatem phiſicam; cum non minus relationes identificentur cum eſſentia, quam alia prædicata abſoluta: ergo eſt in munere identitatis metaphiſicæ, quam abſolutis cum eſſentia concedit; negat vero relativis.

21 Obiecti cum 1 cõfirm. ſolv.

Ad arg. reſpondetur, in primis inſtari in relationibus Divinis, quæ etiam per ſe primo prædicantur de Deo, & tamen non pertinent ad conſtitutionem metaphiſicam eius, prout à nobis concipitur: undè dicatur, quod ut per ſe primo de Deo prædicentur, tàm attributa, quàm relationes, ſufficit quod pertineant ad eſſentiam eius phiſicam,

cam, & metaphiſicam obiectivè, & prout eſt in ſe, non autem requiritur quod pertineant ad metaphiſicum eius conſtitutivum, prout à nobis concipitur. Ad primam confirm. neg. eſt min. ſufficit enim quod intellectus, & voluntas ſint idem cum eſſentia Divina, ut verificetur, quod quidquid Deus per eſſentiam agit, agit etiam per intellectum, & voluntatem; nam ad hoc etiam ſuppoſuit D. Thomas intellectum, & voluntatem, eſſe ex ſua natura potentias formaliter activas. Hoc autem non probat etiam agere per relationes: quia licet iſtæ non minus cum Deo phiſicè identificentur; ex ſe tamen non ſunt activæ, ſed purè reſpectivæ. Et idem dici debet, ſi paritas formetur de alijs Divinis prædicatis, ex ſe non activis, ut de æternitate, immenſitate, immutabilitate, &c.

2. Conf. ſit ſatis. Ad ſecundam confirm. ex S. Aug. reſpondetur iuxta D. Thomam ibidem, quod cum in Deo ſolum reperiantur duo genera prædicamentorum, ſubſtantia, ſcilicet, & relatio, (nam ſcientia in Deo, non eſt qualitas, ſed ſubſtantia, pariter & actio) dum dicit D. Aug. quod Deus id, quo eſt Deus, eſt ſapiens, intelligitur, ſubſtantialiter ad hunc, ſcilicet ſenſum, quod ſapientia eius, qua eſt ſapiens, eſt ſubſtantia, ſicut & Deus; & quod ipſum eſſe ſubſtantiale naturæ eius, eſt etiam eſſe ſubſtantiale, ſapientiæ, & bonitatis illius; at non ſecundum idem præciſè eſſe ſubſtantiale, eſt Pater, ſed ſecundum rationem etiam relationis, quæ etiam propriè reperitur in Deo: ex quo nihil ad intentum ſententiæ oppoſitæ deducitur.

22 4. Obiect. pro illa ſententia. Secundò obijcies: natura Divina conſtituitur metaphiſicè per id quo maius, aut excellentius excogitari non poteſt; ſed aliquid maius, aut excellentius excogitari poteſt quolibet attributo ſeorſim ſumpto: omnia enim ſimul quid maius, & excellentius ſunt: ergo. Min. cum conſequentia conſtat, & mai. probatur: nam natura Divina conſtituitur per id, quod per hoc nomen *Deus* ſignificatur: hoc enim nomen *Deus*, eſt nomen naturæ, ut docemur à D. Thoma infrà *quæſt.* 13. *artic.* 8. ſed per hoc nomen *Deus* ſignificatur id, quo maius, aut excellentius excogitari non poteſt, ut etiam tradit idem Ang. Doct. ſuprà *quæſt.* 2. *artic.* 1. *ad* 2. ergo.

Reſpondetur primò, quod licet per hoc nomen *Deus* ſignificetur natura, & non ſignificentur attributa; ſignificatur tamen natura Dei, quæ attributis affecta, ita perfecta eſt, ut nihil illa perfectius, aut excellentius excogitari poſsit: ſicut licet hoc nomine *homo*, ſignificetur tantum natura hominis, & non eius proprietates; ſignificatur tamen natura quædam, quæ proprietatibus affecta, nihil inter animalia ea perfectius excogitari poſsit. Vel ſecundo dicatur, quod hoc nomine *Deus* ſignificatur natura Dei, qua nihil in eſſe naturæ perfectius, aut excellentius excogitari poteſt: nam licet aggregatum ex omnibus perfectionibus ſit quid perfectius; non eſt tamen quid perfectius in eſſe naturæ, ſed in eſſe prædicati, comprehendentis naturam, & attributa. Diluitur 2. Obiect.

Tertiò obijcies. Licet in Deo detur una perfectio prior alijs, non ſequitur quod in illa, & non in perfectionum cumulo conſiſtat Divina natura: ergo. Antecedens probatur aliquibus exemplis. Primò. Quia licet in relatione, prior ſit reſpectus ad ſubiectum, quam ad terminum; relatio tamen utroque reſpectu metaphiſicè conſtituitur. Et etiam, quamvis in homine prius ſit poſſe ſimpliciter apprehendere, quam componere; & componere, quam diſcurrere, & poſſe intelligere, quam poſſe velle; homo tamen, non per poſſe ad unum, ſed ad omnia ſimul metaphiſicè conſtituitur. Pariter: & ipſe homo in materia, & forma conſiſtit phiſicè; & iuxta ſententiam aliquorum 23 3. Obiect.

hæ-

beatitudo, & prædestinatio in actu intellectus simul, & voluntatis; & tamen actus intellectus non potest non esse prior actu voluntatis. Et tandem quia Universum metaphisicè consistit in aggregato Cœlorum, Elementorum, & mixtorum. Confirm. Quia ex omnibus perfectionibus Divinis resultat unum ens per se; sed quæ constituunt unum ens per se, faciunt unam essentiam metaphisicè: ergo.

24 Occurritur 3. objectioni.

Respondetur negando antecedens: ad eius probationem, quæ exemplis innititur, respondetur advertendo, quod ut in aliqua perfectione particulari, cæteris priori, salvetur ratio naturæ, duo requiruntur: primum, quod illa perfectio sit completa; secundum quod virtualiter adæquate à cæteris distinguatur: quæ duæ conditiones manifestè in Deo salvantur, ut ex iam dictis constat, & inferius amplius constabit. Hoc autem non salvatur in exemplis adductis: nam in relatione conceptus *in*, quo consideratur ad subiectum, non distinguitur virtualiter adæquatè à conceptu *ad*: neque etiam in homine compositivum à discursivo, aut intellectivum à volitivo distinguntur plusquam inadæquatè, & per ordinem ad diversa connotata: materia autem, & forma sunt partes incompletæ, ex quibus unum unitate compositionis tantum potest resultare; quod de Deo nequit dici. Sententia autem de constitutivo prædestinationis, & beatitudinis, vel neganda, quia contra D. Thomam; vel ea admissa, dicatur, quod essentia metaphisica illarum est etiam tantum una unitate ordinis, & non simplicitatis; & idem dicitur de universo; quæ constitutio longe relegenda est à Deo: tum propter summam eius simplicitatem: tum quia etiam iuxta nostrum modum concipiendi constituendus est ad similitudinem rei in suo esse metaphisico perfectissimæ.

Ad confirmationem, in primis neg. est min. quia in creatis ex essentia, & existentia fit unum per se; & tamen existentia non ingreditur compositionem metaphisicam alicuius creaturæ. Vel claritatis gratia, distinguenda est min. si fiat unum per se *ratione incompletionis*, concedo min. *ratione identitatis*, neg. min, & consequentiam. Nam etiam secundo modo, ex ente, vero, & bono fit unum ens per se, & etiam ex natura Divina, & relationibus, quin tamen omnia ad constitutionem metaphisicam pertineant. Confirm. fit satis.

Tandem obijcies. Si Attributa supponunt essentiam metaphisicam Dei adæquatè constitutam, sequitur quod comparentur ad illam ut accidentia metaphisica; sed hoc est inconveniens; nam sic resultaret compositio metaphisica ex Attributis, & essentia: ergo. Respondetur primo instando in Divinis relationibus. Deinde dicatur, quod sicut Attributa, & Relationes solum ex nostro modo concipiendi supponunt Divinam naturam constitutam, non autem obiectivè, & ex parte rei significatæ; ita solum ex modo concipiendi comparantur ad illam, aut accidentia extra essentiam; in quo nullum apparet inconveniens. 25 Ultima obiectio proposita solvitur.

§. IV.

TERTIUS MODUS DICENDI reijcitur.

TERTIUS modus dicendi, seu præcedentis alia explicatio constituit Divinam naturam per rationem entis à se, secundum quod nomine isto *qui est*, quod habetur *Exod.* 3. significatur; sub qua ratione explicat actum purum in linea essendi, seu entis. Pro qua sententia referun- 26 Quorundam Thomistarum opinio refertur.

tur Capreolus, M. Bañez, M. Ledeſma, & Vincentius, quos ſequitur Cardinalis de Aguirre alios referens RR. tàm extra, quàm intra Scholam D. Thomæ.

27 Reijcitur 1. talis opinio.

Sed nec modus iſte dicendi placet: primò propter D. Thomam, qui ei contrariari videtur: nam in 1. *diſt.* 8. *quæſt.* 1. *artic.* 1. *in Corp.* ait: *Hoc nomen qui eſt ſignificat eſſe indeterminatum, & non quid eſt*: & in ſolutione *ad* 4. *hoc nomen qui eſt ſignificat eſſe abſolutum indeterminatum; & ideo dicit Damaſcenus quod non ſignificat quid eſt*; ſed nomen ſignificans naturam, ſignificat quid eſt rei determinatum: ergo. Deinde ſuprà *quæſt.* 13. *artic.* 11. *ad* 1. ait: quod licet hoc nomen *qui eſt* ſit proprium Dei quantum ad id, à quo nomen imponitur, non tamen quantum ad id, ad quod ſignificandum imponitur; quia hoc *nomen Deus imponitur ad ſignificandum naturam Divinam*: ergo iuxta D. Thomam natura Divina, non ſignificatur per hoc nomen *qui eſt*.

Solutio aliquorũ, & eiusim pugnatio.

Nec refert aliquorum ſolutio aſſerentium quod per hoc nomen *qui eſt*, non ſignificatur quidditas Dei ſub conceptu naturæ, ſed tantum ſub conceptu eſſentiæ; & ſic eſt intelligendus D. Thomas. Contra enim eſt, quia ſi ex parte rei ſignificatæ per hoc nomen *qui eſt* ſignificaretur quidditas Dei ſub conceptu eſſentiæ, non eſſet minus proprium nomen eius, quantum ad id, ad quod nomen ſignificandum imponitur, quam hoc nomen Deus: non enim minus proprium eſt quidditatis Dei conceptus eſſentiæ, quam naturæ; immo iuxta omnes conceptus eſſentiæ, per prius intelligitur, quam conceptus naturæ, & iuxta noſtram ſententiam Dub. præced. inſinuatam conceptus naturæ diſtinctus à conceptu eſſentiæ in Deo obiectivè non reperitur; ſed iuxta D. Thomam verbis modo allegatur hoc nomen *Deus* magis proprium nomen eſt eius, quantum ad id, ad quod nomen imponitur, quam hoc nomen *qui eſt*: ergo.

28 2. Reijcitur illa opinio.

Secundò reijcienda eſt hæc ſententia. Quia quidquid conſequitur in Deo ad naturam, vel eſſentiam in ſuo eſſe metaphiſico conſtitutam, comparatur illi ut proprietas, vel attributum eius, ſed ratio ſubſtantiæ, viventis, & intelligentis, conſequuntur ad rationem entis à ſe in Deo: ergo ſi Deus in ſuo eſſe metaphiſico conſtituitur per rationem entis à ſe; ratio ſubſtantiæ, viventis, & intelligentis comparantur ad Deum, ut proprietates, & attributa eius; at hoc eſt manifeſtè falſum: ergo. Mai. conſtat: tum quia Attributorum nomine ab omnibus Theologis intelliguntur prædicata illa Dei, quæ naturam eius conſtitutam ſupponunt, & eam afficere intelliguntur, ut conſtat ex ſuperius dictis *numer.* 14. Tum quia Attributa in Deo correſpondent proprietatibus in rebus creatis; in rebus autem creatis ea obtinent munus proprietatum, quæ naturam iam conſtitutam afficiunt, & ab ea dimanant. Min. autem ultro conceditur ab Adverſ. & conſtat, quia ratio entis à ſe, vel à ſeitas, correſpondet immediatè prædicato entis; quod ſine dubio ſupponitur ad rationem ſubſtantiæ, viventis, & intelligentis. Min. autem ſubſumpta probatur: tum quia Attributa Dei, & eius proprietates non dantur propter ſe, ſed propter naturam, quam afficiunt, ut conſtat in rebus creatis; ſed ratio ſubſtantiæ, viventis, & intelligentis, præcipuè ſi ſit completa, qualiter maximè eſt Divina ſubſtantia, non poteſt intelligi propter aliud data, ſed eſt maximè propter ſe: ergo. Tum quia, ut ſuperius arguebamus, Attributa in Deo correſpondent rebus, quæ in creatis ſunt accidentia; ſed ratio ſubſtantiæ, vi-

viventis, & intelligentis non sunt in creatis accidentia: ergo.

29 Præced. impugnationi duplex solutio exhibetur.

Nec refert si dicas primò, quod in ratione entis à se, quæ importat infinitatem in esse entis, formaliter continetur ratio substantiæ, viventis, & intelligentis: nam rationes istæ solum differunt per potentialitatem, & limitationem in esse entis, quam ens à se excludit. Vel secundò. Quod rationes istæ, non comparantur ut constitutivæ naturæ, sed eam supponunt constitutam: nec tamen ideò propriè sunt Attributa, sed impropriè; & proprius dicuntur conceptus secundarij, consequti ad naturam.

30 Impugnatur dupliciter 1. solutio.

Sed contra primam obstat 1. quia si illa ratione substantia, vivens, & intelligens reperiuntur in Deo, ut partialia constitutiva naturæ Divinæ, vel ut per se ad constitutionem pertinentia; pariter, & ratio intellectus, & voluntatis, æternitatis, &c. Nam etiam rationes istæ in ente infinito, & actu puro per essentiam formaliter continentur. Ex quo sequitur quod in Deo non dentur attributa à natura distincta, nec natura distincta ab attributis, etiam ex nostro modo significandi; quod est contra communem sensum, & modum loquendi Theologorum, & SS. Patrum, ut conclusione præced. arguebamus. Secundò. Quia licet re vera ex parte obiecti, in ente à se, & actu puro in ratione entis formaliter contineatur ratio substantiæ, viventis, &c.; tamen ex nostro modo concipiendi, ut quid distinctum, saltem expresivè, ab ente à se, omnia ista concipimus: de his ergo sic acceptis, potest iterum instaurari arg. inquirendo, an habeant munus Attributorum, vel non?

31 2. Solutio impugnatur dupliciter.

Contra secundam solutionem obstat primò. Quia omnia prædicata, quæ propriè Deo conveniunt, propriè esse debent, aut essentia, aut relatio, aut attributum; neque enim aliorum fit apud Theologos aliqua mentio, neque eis addere, aut adimere licet, sicut nec ad improprios sensus reducere: ergo cum rationes illæ propriè non sint essentia, aut relatio, propriè erunt attributa; quod non audent concedere. Secundò, quia attributum, ut pluries iam diximus, est, quod naturam Divinam constitutam supponit, & eam quomodolibet afficit: quod ergo proprie eam supponit constitutam, & eam proprie afficere intelligitur, proprie erit attributum: ergo cum iuxta AA. contrarios rationes illæ proprie supponant naturam metaphisicè constitutam, & negare non possint quod eam proprie afficiant, tenentur concedere eas proprie esse Attributa.

32 Impugnatur 3. eadem sententia.

Reijcitur tertiò. Quia ens à se est prædicatum omnes Divinas perfectiones, & relationes transcendens: ergo per illud nequit natura Divina, ut ab omnibus distincta constitui. Patet consequentia, & antecedens probatur: tum quia ratio entis ab alio omnia prædicata creaturæ transcendit: ergo ratio entis à se omnia prædicata Divina. Tum quia quodlibet prædicatum Divinum est formaliter ens; non ab alio: ergo à se: inter ista enim nullum datur medium. Tum quia quodlibet eorum est ens Divinum: ergo à se; differentia enim aseitatis immediatè enti Divino correspondet, & cum illo adæquatur. Tum quia ens à se, aut explicat sufficientiam, & necessitatem essendi ex se, & independenter ab alio, aut rationem actus puri in esse entis; sed utrumque formaliter convenit cuilibet prædicato Divino: ergo. Probatur min. quo ad primam partem: nam quodlibet prædicatum Divinum ex se necessario existit, & cum sit per se subsistens, à nullo in existendo di-

cit dependentiam. Quo ad secundam etiam probatur. Nam in quacumque Divina perfectione omnes aliæ formaliter includuntur, non enim solum ens Divinum Divinas perfectiones includit, sed quælibet perfectio cæteras aliàs; sed hoc non alia ratione, nisi propter rationem actus puri intimè, & formaliter in quacumque earum inclusa: ergo.

33 Effugium huius impugnationis bifariè reijcitur.

Dices: rationem entis à se, prout constituit naturam Divinam, non esse ens à se, prout solum excludit principium reale, & formale, sed etiam prout excludit principium virtuale: & quamvis primo modo sit transcendens omnia prædicata Divina; secundo tamen modo est proprium naturæ, prout distinctæ ab attributis. Sed contra hanc solutionem obstat primo id, quo reiecimus aliam similem, loquendo de infinitate; quod ibi potest videri. Secundo. Quia inde sequitur quod dum dicitur, quod ens à se est constitutivum naturæ Divinæ, erit idem ac dicere, quod illud prædicatum Divinum quod concipitur in Deo, ut primum, per exclusionem omnis principij, tàm formalis, quàm virtualis, & à quo cætera alia virtualiter dimanant, est constitutivum naturæ Divinæ; sed hoc est tantum assignare constitutivum naturæ Divinæ in communi, de quo nulla est controversia, non autem in particulari, de quo est difficultas: ergo.

Explic. doctrina hui. reiectionis.

Explicatur hæc impugnatio. Dum quæritur quod nam sit constitutivum naturæ Divinæ; omnes conveniunt in eo, quod illud prædicatum, quod concipitur in Deo ut primum, tàm formaliter, quàm virtualiter, & à quo cætera virtualiter dimanare intelliguntur, est naturæ illius constitutivum: & difficultas est, quodnam sit hoc tale prædicatum in particulari, & determinatum, ex his, quæ in Deo reperiuntur; sed dum dicitur quod constitutivum naturæ Divinæ est ens à se, sub hoc nomine intelligendo exclusionem omnis principij, tàm formalis, quàm virtualis, solum dicitur primum, & non secundum; quia nec dicitur hoc esse intellectum, aut voluntatem, aut aliud quodlibet: ergo.

Reijcitur quartò. Quia es- 34
sentia, vel natura cuiuscumque rei debet consistere in perfectissimo omnium prædicato sigillatim ex his, quæ in ea reperiuntur; sed ens à se, non est perfectissimum prædicatum omnium, quæ in Deo reperiuntur: ergo. Mai. constat: tum inductione ex creaturis, ex quibus cognoscimus Divina: tum quia cætera alia, quæ essentiam rei non constituunt, se habent ut circunstantia, & illi deservientia: ergo prædicatum essentiam constituens perfectius est illis. Min. autem probatur. Quia maiorem perfectionem explicant vivere, & intelligere Dei, quam ens à se: ergo. Antecedens probatur: tum quia vivere, & intelligere creatum quid perfectius est, quam *esse* participatum: ergo vivere, & intelligere per essentiam perfectius quid explicant quam esse per essentiam: tum quia vivere, & intelligere ex terminis se habent ex additione ad esse, saltem pro explicito: vivere enim dicit, & addit expressionem vitæ, & intelligere expressionem vitæ spiritualis: ergo pariter sic se habent in Deo; ac proinde vivere, & intelligere eius ampliorem perfectionem explicant quam ens à se.

4. Reijcitur 3. sententia seu opinio.

Dices: quod ens à se dicit omnem, & supremam actualitatem de linea entis, cui nulla potest fieri superaddition: quare vivere, & intelligere potius comparantur ad ipsum, ut determinationes nostro mo- 35

Evasio præced. rationis reiicitur.

modo concipiendi ipsum limitantes, quam aliquid perfectionis ei superaddentes. Sed contra est: quia ens Divinum inclusum in vivere, & intelligere, non est ens Divinum aliqualiter determinatum ad illos gradus, prout à reliquis distinguntur, sed ens Divinum, secundum quod est infinitum, & actus purus in esse entis, quod explicatur per ens à se: ergo dum supra rationem istam additur expressio vitæ; expressio ista, se habet purè ex additione perfectionis, & non per modum limitationis eius. Consequentia est evidens, & antecedens probatur. Quia ens Divinum per essentiam, & à se, non transcendit Divinas perfectiones ea ratione, qua ens creatum sua inferiora: hoc enim non includitur in eis secundum totam suam latitudinem, sed ut determinatum, & partitum: v. g. in substantia non includitur, secundum quod est commune substantiæ, & accidenti, sed ut est proprium substantiæ, prout distinguitur ab accidenti: ex quo oritur quod substantia non includat accidens, licet ens in sua universalitate illud includat; quia solum includit ens prout determinatum ad ipsam: at ens Divinum non sic transcendit per sui multiplicationem, & partitionem in prædicatis Divinis, sed per totam sui inclusionem: aliter esset distinctum ens Divinum in intellectu, & voluntate, & neutrum eorum actus purus; quod non potest concedi, cum solum distinguantur secundum suas particulares rationes, & secundum rationem Divini entis. Ex quo pariter sequitur ex opposito ad creaturas, quod Divina attributa ad invicem se includunt, cum includant rationem entis Divini, quæ omnia Divina includit, & secundum quod includit: ratio ergo specialis cuiuscumque prædicati Divini non determinat rationem Divini entis, aut aliqualiter limitat, sed se habet ut superadditio perfectionis, saltem quo ad explicitum: ampliorem ergo perfectionem explicat, quam ratio entis à se.

Reijcitur ultimo hæc sententia. Quia si natura Dei constitueretur in suo esse metaphisico per rationem entis à se, sequeretur quod homo, & Angelus non essent imagines Dei præ cæteris creaturis; consequens est falsum, & contra omnes Theologos oppositum aperte deducentes ex illo Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, & pro Angelis id ipsum deducit D. Greg. *hom.* 34. in Evangelia ex illo Isaiæ *tu signaculum similitudinis*: ergo. Antecedens autem probatur. Tum quia similitudo requisita ad imaginem est secundum speciem, quæ attenditur secundum ultimam differentiam constitutivam rei, ut expressè tradit, & probat D. Thomas infra *quæst.* 93. *artic.* 2. *in Corp.* sed si Deus metaphisicè constituitur per ens à se, cum ultima differentia eius, esset de ratione entis, non magis secundum eam illi assimilarentur homo, & Angelus, quam omnes aliæ creaturæ: ergo. Tum quia ut ibidem probat D. Thomas homo specialiter est imago Dei, quia ei assimilatur non solum secundum esse, aut secundum vivere, quæ sunt similitudines valde communes, sed secundum intelligere; ex quo etiam principio *artic.* 3. sequenti, probat quod Angelus est magis perfectè imago Dei, quam homo, quia magis accedit ad eum, secundum naturam intellectualem: ergo secundum hanc debet attendi ultima differentia metaphisicè constitutiva Dei.

36 5. Reijcitur 5. sententia, seu opinio.

Nec refert, si dicas, similitudinem requisitam ad rationem imaginis, deberi attendi cum natura sub ratione naturæ, & non sub ratione essentiæ; ens autem à se sub hac expressione, exprimit munus essentiæ, & munus naturæ exprimit sub expressione essendi primam radicem operandi; sub qua expressione perfectius participatur ab Angelis, & hominibus, quam

37 Effugium quoddam

à cæteris creaturis, cum ipſam participent ſecundum quod eſt prima ratio operandi vitaliter, & intellectualiter.

Præcluditur tale effugium.

Sed hæc ſolutio, qua quidam utitur Recentior, vel deſſerit propriam ſententiam, vel nihil dicit ad propoſitum, quod ſic oſtenditur: nam vel eſſe primam radicem operandi vitaliter, & intellectualiter pertinet ad conſtitutionem metaphiſicam Divinæ naturæ, vel non? Si primum; deſſerit propriam ſententiam: nam iuxta illam pro priori ad gradum vitæ, & intelligendi, & præciſivè ab illo, intelligitur conſtitutivum Divinæ naturæ: ſi ſecundum; ergo in hominibus, & Angelis, prout diſtinguntur à reliquis creaturis, ſolum invenitur maior ſimilitudo cum Deo in aliquo prædicato extra conceptum metaphiſicum Divinæ naturæ; ac proinde non reperitur in eis ſpecialiter imago Dei; cum ſimilitudo ad rationem imaginis requiſita debeat eſſe ſecundum ultimam differentiam conſtitutivam ſpeciei, prout ex *D.* Thoma iam vidimus.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

38 1. Argum pro 3. opinione ex Sac. Litt.

ARGUITUR primò contra hanc concluſionem illud *Exod.* 3. ubi Moyſi interroganti Deum, quod nam eſſet nomen eius: reſpondit Deus: *Ego ſum, qui ſum*: & ſtatim: *ſic dices Filijs Iſrael: qui eſt, miſsit me ad vos*: ex quibus ſic arg. Prædictis verbis voluit Deus oſtendere Moyſi proprium eius nomen: de hoc enim fuit à Prophetа interrogatus; ſed nomina ſignificant proprias differentias rerum, ut docet D. Thomas in 1. *diſt.* 4. *quæſt.* 1. *artic.* 1. & *quæſt.* 29. *artic.* 4. *ad* 1. ergo hoc nomen *qui eſt*, quod eſt idem ac ens à ſe, ſignificat proprium, & differentiale conſtitutivum metaphiſicum Dei.

Confirm. ex SS. PP.

Quod poteſt confirmari variis SS. PP. teſtimonijs, quibus hoc nomen præ alijs Dei nominibus efferunt: nam D. Dyoniſius *cap.* 5. *de Divin. Nomin. id Antiquius, & principalius alijs nominat*: & D. Damaſcenus *omnium maximè proprium lib.* 4. *de Fid. cap.* 12. quod & confirmat D. Thomas *quæſt.* 13. *art.* 11. ſed præ omnibus audiendus eſt S. Bern. *lib. de Conſideratione ad Eugenium, cap.* 6. ubi ſic de nomine illo loquitur: *nihil competentius æternitati, qua Deus eſt, ſi bonum, ſi magnum, ſi beatum, ſi ſapientem, vel quidquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo inſtauratur, quod eſt, nempè, hoc eſt ei eſſe, quod omnia eſſe; ſi & centum talia addas, non receſsiſti ab eſſe; ſi ea dixeris, nihil addidiſti, ſi non dixeris, nihil minuiſti.* Hæc & plura S. Doct. quibus probat, & confirmat, quod nihil competentius ad Deum ſignificandum dici poteſt quam *qui eſt*, & quod ex hoc omnis eius habetur perfectio: ergo nomine iſto ſignificatur eſſentia, & natura Dei in ſuo eſſe metaphiſico conſtituta.

39 Solutio 1. argum.

Ad arg. reſpondetur diſt. mai. eſt proprium nomen Dei, prout diſtinguitur à creaturis, vel alijs titulis explicandis, concedo mai. proprietate naturæ, vel eſſentiæ, prout diſtinguitur ab attributis, neg. mai. & diſtinguenda eſt min. nomina ſignificant proprias differentias rerum, tantum metaphiſicas, neg. min. metaphiſicas, & etiam per modum paſsionis, aut alio titulo, concedo min. & neg. eſt conſequentia. Hoc igitur nomen *qui eſt*, eſt nomen proprium Dei, ut aſſerit D. Thomas ſuprà *quæſt.* 13. *artic.* 11. non ex parte rei ſignificatæ, quia naturam, aut quid eſt rei ſignificet, ſed duplici alio titulo, ſcilicet, ex parte ſignificationis, quia nimirum ſignificat, eſſe identificatum cum eſſentia, quod nulli rei creatæ competit, & quia ſignificat omnia, quæ Deo conveniunt ex modo ſignificandi, ut magis unita, quam per quodlibet aliud nomen ſignificentur, puta per ſapientiam, & bonitatem; vel quia id, quod ſignificat, ſignificat ut ſemper exiſtens de præſenti,

&

& absque contingentia; quod est proprium eius æternitati. Ex his ergo capitibus nomen hoc est Deo maximè proprium, & excedit alia nomina, quibus nos Deum concipimus, & significamus: cum quo tamen componitur, quod ex parte rei significatæ magis proprium sit hoc nomen *Deus*, quod est impositum ad significandam ipsam Dei naturam, ut ibidem in solutione *ad* 1. asserit D. Thomas: immo, ut ibidem prosequitur, ad hoc magis proprium nomen eius est *Thetragrammaton*, quod est impositum ad significandam ipsam Dei substantiam (& ut sic liceat loqui) singularem.

Confirm. sit satis. Undè ad confirmationem respondetur quod ex his capitibus collectivè, vel divisivè à SS. PP. nomen hoc super alia nomina Dei commendatur; non autem ex parte rei significatæ: undè à D. Dyonisio vocatur *antiquius*, quia cum sit magis univerlale, est primo cognitum; *principialius* autem, quia omnia Deo convenientia sub maiori simplicitate significat: à D. autem Damasceno *maximè proprium* dicitur; non quia quidditatem significet, ut ipse apertè ibidem fatetur, sed quia totum, quod Deo convenit, in se ipso comprehendit, velut quoddam pelagus substantiæ infinitum, & indeterminatum: & ex hoc eodem capite effertur à D. Bern. & quia inter alia Dei nomina, ut magis conforme æternitati, id, quod Deo convenit, significat.

40 2. Argum pro ead. opinione. Secundò arg. illud prædicatum obiectivè in Deo repertum, quod primo in eo concipitur, & ex quo omnia alia in Deo probantur, est metaphisicum constitutivum naturæ Divinæ; sed tale est ens à se: ergo. Mai. est certa, & min. probatur. Et in primis prædicatum illud reperiri obiectivè in Deo est certum. Quod autem sit quod primo in eo concipimus, probatur: quia est prædicatum magis universale, utpotè pertinens ad lineam entis. Quod autem sit ratio à priori cæterorum, constat ex D. Thoma, probante ex illo à *quæst.* 4. hui. 1. *p.* omnes alias Dei perfectiones: & in communi id probat *artic.* 2. illius *quæst.* ratione 2.

Confirmatur. Quod confirm. quia nullius rei natura potest à priori probari; sed ratio substantiæ, viventis, & intelligentis, probantur à priori in Deo ex ratione entis à se, & hæc ex nullo alio probatur: ergo. Minor constat ex D. Thoma loc. cit. probante omnes Dei perfectiones, inter quas comprehenduntur ratio substantiæ, viventis, & intelligentis, ex ratione entis à se. Mai. autem est in primis expressa Philos. 2. *poster. cap.* 7. asserente: *Essentias rerum indemonstrabiles esse.* Et eius ratio est evidens: quia nihil prius, in quo essentiæ rerum radicentur, ad eas potest supponi.

Ad arg. respondetur dist. mai. ex quo omnia alia tàm pertinentia ad essentiam, quàm ad essentiæ proprietates à priori demonstrantur, neg. mai. solum pertinentia ad proprietates, concedo maiorem, & disting. est min. concedendaque est de primo demonstrationis modo, negandaque de secundo, simul cum consequentia: nam ens à se, cum dicat actum purum in esse entis per identitatem cum existentia, quæ est totius entis ultima actualitas, dicit esse infinitum à toto illius genere, sub quo omnia entia, sivè pertinentia ad rationem naturæ, sivè ad rationem attributorum continentur. Undè ex illo, tanquam ex ratione communi essentiæ, & attributis, omnia Divina prædicata, tàm essentialia, quàm attributalia demonstrantur. Hoc autem non solum est insufficiens ad munus naturæ, sed potius cum eo opponitur, cum hoc tale sit, quod solum debeat radicare ea, quæ ad attributa pertinent, non autem se ipsam.

Ad confirm. dist. est etiam mai. nullius rei creatæ natura potest à priori probari, concedo mai. increatæ, neg. mai. & concessa mi-

Conf. fit satis.

no-

nori, vel illam diſtinguendo, iuxta diſtinctionem ſuperioris ſolutionis, neg. eſt conſequentia. Hoc enim interſt inter utramque naturam notabile diſcrimen; quod licet ad naturam creatam etiam prædicata tranſcendentia ſupponantur, ex eis tamen, natura probari non poteſt, quia illam non tranſcendunt per actualem, formalemque continentiam, & in ſumma ſimplicitate, tàm illius, quàm omnium ad eam pertinentium: undè non valet conſequentia: *Eſt ens ab alio*: ergo *rationale, aut viſibile*: at prædicata Divina tranſcendentia, ex una parte ſunt priora, & ex alia continent in ſumma ſimplicitate, & ſine ſui multiplicatione omnia alia: undè ab eis, ad illa eſt bona conſequentia, & à priori: ſicut benè valet: *Eſt ens à ſe, ſeu continet plenitudinem eſſendi*: ergo *eſt ſubſtantia vivens, & intelligens, omnipotens, æternus, &c.*

42 Arg. tertiò. Natura, & eſſen-
3. Argum tia Dei debet conſiſtere in prædicato perfectiſsimo omnium, quæ in Deo reperiuntur; ſed hoc eſt ens à ſe: ergo. Probatur minor. Primò ex D. Thoma ſuprà *quæſt.4. artic.2. ad 3.* ubi ex D. Dyoniſio aſſerit, quod eſſe eſt perfectius, quam vita, & vita, quam ſapientia; ſed vita, & ſapientia ſunt inter cætera, quæ Deo conveniunt perfectiora: ergo. Secundo ex eodem S. Doct. ſuprà *artic.11.* citato: aſſerente ex D. Damaſc. quod hoc nomen *qui eſt* principalius eſt omnibus, quæ de Deo dicuntur, quia totum in ſe ipſo comprehendit, velut quoddam pelagus ſubſtantiæ infinitum. Tertiò ex ratione, quam ibi adducit: nam quolibet alio nomine ſignificatur aliquis modus ſubſtantiæ Dei; hoc autem nomen *qui eſt* nullum modum eſſendi determinat; ſed ſe habet indeterminatè ad omnes: ergo nomen iſtud quid perfectius ſignificat, quam quodlibet aliud de Deo dictum. Quartò. Quia ut iam vidimus, ex ratione entis à ſe à priori probantur in Deo omnes aliæ perfectiones; ſed prædicatum, quod eſt ratio à priori aliorum, etiam eorum radix, & perfectius eſt: ergo. Quintò. Quia perfectio univerſalis, cæteris paribus, perfectior eſt in eſſendo particularibus perfectionibus diviſim; continet enim quamlibet earum, & ultra eam, reliquas; ſed hoc prædicatum ens à ſe obtinet in Deo munus univerſalis perfectionis: ergo.

Ad arg. reſpondetur notando 43
priùs quod eſſe, & vivere poſſunt Doctrina
dupliciter conſiderari: vel ſecun- quædam
dum id, quod explicant, vel im- ſolutioni
plicant, vel tantum ſecundum id præmiſſa.
quod explicant: ſi primo modo conſiderentur, & ad invicem in perfectione comparentur, unum non excedit aliud, ſed omnino adæquantur: quia ſicut eſſe à ſe includit omnia alia prædicata implicitè, ex quibus perfectio poteſt acreſcere, ita vivens per eſſentiam eadem omnia prædicata includit. Nam includit ipſum eſſe à ſe, in quo omnia includuntur, non per partitionem, ſed adæquatè ſumptum. Undè ſi ſic conſiderentur, neutrum eorum poteſt naturam Divinam metaphiſicè conſtituere: tum propter id, quod tangitur in argumento. Tum quia prout ſic, ſunt quid commune naturæ, & attributis.

Si autem ſecundò modo con- Ad idem.
ſiderentur, & ad invicem comparentur, perfectius eſt vivere per eſſentiam, quam eſſe per eſſentiam, & intelligere, quam vivere. Nam prout ſic vivere, & intelligere, non tàm ſe habent ut determinationes, & limitationes entis à ſe, ut *numer.35.* notavimus, quàm ut additiones quarundam expreſsionum, quæ ex proprio conceptu perfectionem important. Vivens enim per eſſentiam, eſt ens per eſſentiam, & inſuper explicat munus vitæ, quod in ente per eſſentiam non explicatur. In hac ergo conſideratione, potius per vivens vita intellectuali quam per ens à ſe, debet natura Divina conſtitui.

Ex

44 1. Solutio 3. argumenti.

Ex quibus facile respondetur arg. distinguendo min. ens à se secundum id quod explicat, neg. mai. secundum id quod explicat, & implicat, eam sub distinguo: est omnium perfectissimum negativè, concedo min. positivè, neg. min. & consequentiam. Secundum id autem quod explicat, & implicat, includit perfectiones spectantes, tàm ad conceptum essentiæ, quàm Attributorum: quare prout sic, non potest naturam Divinam constituere. Ad probationes autem in contrarium ex eadem doctrina dicatur, quod esse secundum id, quod implicitè, & explicitè dicit, perfectius est, quam vivere, secundum id præcisè, quod explicat. Et hoc asserit D. Thomas locis citatis ut constat ex verbis Damasceni, & ratione ibidem sub iuncta à D. Thoma, quæ in tertia probatione adducitur: sed prout sic dicit perfectionum aggregatum ex essentia, & Attributis, secundum quod in ratione illa transcendentali includuntur. In quo etiam sensu est ratio à priori, undè probantur omnes perfectiones, tàm pertinentes ad essentiam, quàm ad attributa. Et sic etiam est ratio universalis omnes illas in se continens.

Alia argument. solutio.

Vel aliter, & fortè clarius, responderi potest dist. mai. natura debet consistere in prædicato omnium perfectissimo, ratione transcendentiæ, & inclusionis eorum, quæ pertinent tàm ad naturam, quàm ad attributa, neg. mai. ratione differentiæ unius, prout ab alio distinguitur, concedo mai. & distinguo min. ens à se, est perfectius primò modo permitto min. secundò modo nego min. & consequentiam. Neque aliud convincunt probationes factæ: omnes enim illæ ampliorem perfectionem in ente à se, suprà vivere, & intelligere probant; quia in ente à se omnia alia, tanquam in pelago quoddam, & ratione universalissima continentur, & ex eo, prout sic continente, deducuntur. Quæ solutio confirmari, iuvarique potest ex modo dictis.

§. V.

QUARTUS DICENDI MODUS reijcitur.

45 4. Opinio cum suis Patronis refertur.

QUARTUS modus constituendi Divinam naturam est per actualem intellectionem, non secundum quod importat mumus actionis, & egressus; quia prout sic, non ponitur in Deo obiectivè, sed per modum purissimæ actualitatis de linea intelligendi. Sic ferè omnes, qui negant in Deo intellectum per modum actus primi, necessariam consequentiam, suo videri, existimantes negare etiam intelligere radicale. Ita Nazarius, M. à S. Thoma, Patres Salmant. Gonet, & Lezana, & ex alijs P. Hurtado, Herice, & alij plures. Sed quamvis nos etiam negaverimus in Deo intellectum per modum actus primi mediantem inter naturam, & intellectionem; non tamen iudicamus necesse cum eis in hac sententia convenire.

Reijcitur 1 ex D. Thom.

Sed reijcienda est primò. Quia non videtur conformis menti D. Thomæ. Nam ipse Ang. Doct. pluries posint distinctionem inter intelligere Dei, & ipsius naturam, & essentiam: cuius testimonia lato, & erudito calamo expendit inter alios Illust. Godoy, qui omnino videndus est: interim tamen unum, vel alterum ex selectioribus adducamus. Primum quidem desumi potest ex prologo huius *quæstionis*, ubi sic habet: *Post considerationem eorum, quæ ad Divinam substantiam pertinent, restat considerare tantùm de his, quæ pertinent ad operationem ipsius; & quia operatio, quædam est, quæ manet in operante; quædam vero, quæ procedit in exteriorem effectum; primò agemus de scientia, & voluntate: nam intelligere in intelligente est, & velle in volente.* Quibus in verbis manifestè explicat, quod intelligere, sicut & velle non pertinent ad substantiam Dei per modum constituentium ipsam, sed per modum operationum iam supponentium constitutam.

Se-

Idem aſſumptum ex S. D.

Secundum habetur infra *quæſt.* 26. *artic.*2. ubi ad probandum quod Deus eſt beatus non ſecundum intellectum, ſed ſecundum eſſentiam, ſic objicit primum arg. Beatitudo eſt ſummum bonum; ſed bonum dicitur in Deo ſecundum eſſentiam: ergo. Cui arg. ſic reſpondet: ad 1. ergo *dicendum, quod ex illa ratione infertur, quod Deus ſit beatus ſecundum eſſentiam; non autem quod beatitudo ei conveniat ſecundum rationem eſſentiæ, ſed magis ſecundum rationem intellectus.* Quæ verba clariſsima ſunt contra iſtum modum dicendi: & ibidem in *Corp.* probat, *quod Deus eſt beatus per intellectum; quia cuiuslibet intellectualis naturæ beatitudo conſiſtit in intelligendo; in Deo autem non eſt aliud eſſe, & intelligere ſecundum rem, ſed tantum ſecundum intelligentiæ rationem.* Quibus etiam in verbis attribuit Deo beatitudinem ſecundum intellectum, prout per rationem differt ab eius eſſentia, & natura. Et ibidem ad tertium probat, quod beatitudo non conſiſtit in actu voluntatis; quia cum beatitudo ſit bonum, eſt obiectum voluntatis; obiectum autem præintelligitur actui potentiæ; undè ſecundum modum intelligendi prius eſt beatitudo Divina, quam actus voluntatis *in ea quieſcentis*; ſed non minus Divina eſſentia eſt proprium obiectum Divini intellectus, quam bonum voluntatis, ut conſtat ex eodem *S. Doct.* hic *artic.*5. *ad* 3. ergo etiam præſupponitur ad Divinum intellectum.

Ad idem ex eod. conniti-tur.

Tertium deſumitur ex *quæſt.* 40. *artic.*4. infrà. Ubi tàm in fine corporis, quàm in ſolutione ad 3. aſſerit, quod origines activæ, non poſſunt conſtituere perſonas Divinas, ſed eaſdem conſtitutas ſupponunt, quia ſignificantur ut egredientes. Non dicit *quia obiectivè ſunt egredientes*, quia hoc falſum eſt, ſed quia ſignificantur *ut egredientes*, & à nobis ut ſic concipiuntur; ſed etiam intellectio Divina, licet obiectivè non egrediatur, ſed ſit per ſe ſubſiſtens, & ſubſtantialis, ſicut & ipſa origo activa; etiam ſignificatur, & à nobis ut egrediens concipitur: ergo.

Idem adhuc continuatur ex Ang. D. iurentum.

Quartum habetur etiam infra *quæſt.*30. *artic.*2. ubi cum ſibi propoſuiſſet ſecundum arg. Ad probandum quod perſonæ Divinæ ſunt plures, quam tres, quia, ſcilicet, *non plus differt natura à voluntate, quam ab intellectu*; ſed in Divinis eſt alia perſona, quæ procedit per modum voluntatis, ut amor; alia quæ procedit per modum naturæ, ut filius: *ergo eſt etiam alia, quæ procedit per modum intellectus, ut verbum*; tali arg. non negat maiorem, qualiter negaret, ſi oppoſitam ſententiam teneret, ſed ea conceſſa, reſpondet, quod id, quod procedit per modum intellectus, ut verbum; procedit ſecundum rationem ſimilitudinis, ſicut filius; & ideo proceſsio verbi eſt generatio, &c. Et tandem, quia non aliam identitatem intendere D. Thomam, dum pluries aſſerit, quod *intelligere Dei eſt ſuum eſſe*, quam identitatem phiſicam, & realem, qualis reperitur inter eſſe Dei, & eius voluntatem, conſtat expreſsè ipſius teſtimonio infrà *quæſt.* 19. *artic.* 1. *in Corp.* per hæc verba: *Sicut intelligere Dei eſt ſuum eſſe, ita ſuum velle.*

46

1. Ratio, qua pugnatur cõtra talem ſententiã.

Deinde reijcitur hæc ſententia rationibus: primò. Quia illa prædicata, quæ in rebus creatis obtinent munus proprietatum, & accidentium, non poſſunt reſpectu Dei ſecundum noſtrum modum concipiendi obtinere munus naturæ, ſed tantum attributorum; ſed intellectio in rebus creatis obtinet munus accidentis, & proprietatis, ut per ſe conſtat: ergo reſpectu Dei, non poteſt obtinere munus naturæ. Conſequentia conſtat, & mai. probatur. Tum quia ea prædicata, quæ in rebus creatis obtinent munus naturæ, non obtinent in Deo munus attributorum, ut concluſione præcedenti arguebamus

mus de his prædicatis, *subſtantia, viuens, &c.* ergo nec è converſo. Tum quia conſtitutivum metaphiſicum naturæ Divinæ, prout à nobis concipitur, debet aſsignari ad inſtar rerum creatarum, & proportione ab eis deſumpta; ſed hæc in hoc præcipuè ſtare debet, quod illum ordinem, & diſpoſitionem virtualem ſervent in Deo prædicata in Deo reperta, quem formaliter ſervant in creatis: ergo.

Fulcitur 1. ratio.

Confirm. inter prædicata in Deo obiectivè reperta illud aſsignandum eſt, ut conſtitutivum naturæ eius, quod ſi in creatis reperitur ſuapte ſui natura eſt primum, & cæterorum radix; ſed hoc non eſt actualis intellectio; cum hæc in alio, ſcilicet, in ſubſtantia immateriali radicetur: ergo. Mai. probatur: quia, dum ex fide aliud non conſtat, de prædicatis in Deo repertis eodem modo diſcurrere debemus, ac de prædicatis creatis, ſecundum id, quod eis ſuapte ſui natura, convenit: undè hinc probamus in Deo intellectum virtualiter præcedere voluntatem, & ab ea virtualiter diſtingui; quia ſic ſuapte ipſorum natura accidit in creatis: ergo id quod in creatis eſt primum, debet etiam eſſe in Deo.

47 1. Ratio cõtra eam dem ſententiam.

Secundò reijcitur: quia licet eadem indiviſibilis entitas tàm phiſicè, quàm metaphiſicè tribuat Deo munia iſta *ſubſtantiæ ſpiritualis completæ, intelligentis; volentis, &c.* ideòque natura Dei obiectivè, & prout eſt in ſe, per omnia illa metaphiſicè conſtituatur; tamen prout à nobis concipitur, & de quo eſt præſens difficultas, non per omnia illa conſtituitur, quia non concipimus ea, ut per ſe primo Deo convenientia, ſed ordine quoddam, ita ut unum ſupponat aliud, & unum mediante alio conveniat, ut voluntas mediante intellectu; ſed nec etiam ietellectio concipitur ut per ſe primo Deo conveniens, & ab indiviſibili entitate primo præſtita: ergo nec per illam poteſt natura Divina conſtitui. Min. hæc proba-

tur. Tum quia intellectionem in Deo probavit D. Thomas à priori per rationem ſubſtantiæ immaterialis hic *artic.* 1. tum quia in rebus creatis, ſicut in Angelis, & hominibus per prius concipitur, & reperitur obiectivè ratio ſubſtantiæ immaterialis, quam intellectionis; ſicut per prius ratio intellectionis, quam volitionis: ergo etiam ſic concipitur in Deo.

Dices primò. Quod intellectio ſupponit rationem ſubſtantiæ immaterialis, non ut aliquid ab ea adæquatè diſtinctum, ſed inadæquatè; ac proinde non ut conſtitutivum adæquatum naturæ Divinæ, ſed ut inadæquatum, & cum ipſa adæquatè conſtituens. Secundò. Quod licet ratio ſubſtantiæ ſpiritualis completæ ſupponatur; non tamen conſtituit, quia eſt ratio tranſcendens: ipſa enim actualis intellectio, & volitio Dei ſunt ſubſtantia ſpiritualis completa. 48 Duplex impugnationis præced. effugium.

Sed neutra eſt ſufficiens, & contra primam obſtat primò: quod dato quod intellectio ſolum inadæquatè diſtinguatur à ratione ſubſtantiæ completæ, quæ ſupponitur; hoc tamen ſufficeret, ut per ſubſtantiam, & non per intellectionem natura Divina conſtitueretur: quod probatur doctrina ſatis communi, apud plures Adverſ. aſſerentes, quod perſonæ Divinæ conſtituuntur per relationes ſecundum conceptum *in*, qui ſupponitur, & non ſecundum conceptum originis, & *ad*, qui conſequitur; & tamen omnes iſti conceptus ſolum inadæquatè differunt: ergo. Secundò. Quia falſum eſt quod ratio ſubſtantiæ, & intellectionis in Deo non diſtinguantur adæquatè: ergo ſi intellectio ſupponit rationem ſubſtantiæ, ſupponit tanquam aliquid ab ea adæquatè diſtinctum, & adæquatè naturam Divinam conſtituens. Antecedens probatur primò. Quia tunc aliqua prædicata Divina adæquatè ſunt diſtincta, quando æquivalent prædicatis creatis, quæ ex vi proprij eorum conceptus pertinent ad diverſas ſpe- 49 1. Effug. ocluditur 1. Ocluditur 2. Antecedens probat. 1.

ſpecies: ſicut hac ratione intellectio, & volitio Dei adæquatè differunt; quia æquivalent, intellectioni, & volitioni creatis, quæ ex vi conceptus earum diverſas conſtituunt ſpecies; ſed ſubſtantia ſpiritualis, & intellectio Divina etiam æquivalent ſubſtantiæ ſpirituali, & intellectioni creatæ, quæ ex proprio conceptu conſtituunt diverſas ſpecies, immo pertinent ad diverſa prædicamenta: ergo.

50 2. Prob. illud antecedens.

Secundo probatur idem antecedens, & hoc amplius explicatur. Nam tunc aliqua prædicata Divina virtualiter adæquatè differunt, quando unum non includit aliud ex vi proprij, & differentialis conceptus; ſed ſubſtantia immaterialis in Deo non includit ex vi proprij conceptus Divinam intellectionem, nec è converſo, licet illam includat ex vi communis prædicati entis Divini, & actus puri: ergo. Mai. conſtat: quia diſtinctio inter prædicata Divina non attenditur ex aliquo prædicato communi ipſis: ergo. Tum quia omnia prædicata Divina ſine ulla eorum diſtinctione, aut multiplicatione, in alijs includuntur, ut ex dictis concluſione præced. conſtat: tum quia nomina quæ de Deo dicuntur, & aliquam peculiarem perfectionem eius explicant, eam ſignificant ſecundum differentialem eius conceptum, ut ait D. Thomas *in 1. diſt. 4. quæſt. 1. art. 1. & 1. part. quæſt. 27. artic. 4.* undè licet in Deo non dentur accidentia qualitatis, & habitus, quæ ſunt rationes communes Intellectui, Voluntati, Sapientiæ, &c.; propriè dantur Voluntas, Intellectus, Sapientia, &c. Quia ibi dantur ſecundum conceptus differentiales, & proprios, qui his nominibus exprimuntur.

Min. 2. prob. illius antec. prob. multipliciter.

Min. autem probatur. Tum ex dictis: quia ſubſtantia, & intellectio in creatis pertinent non ſolum ad diverſas ſpecies, ſed lineas, & prædicamenta: ergo unum ex vi proprij, & differentialis conceptus in Deo non includit aliud. Tum quia ut ſubſtantia Dei ſit perfectiſsima, non eſt opus, quod ex vi proprij, & differentialis conceptus includat intellectionem, ſicut & cætera attributa, ſed ſufficit ſi eam includat ex communi conceptu entis Divini, actus puri, & infiniti: ſicut ut Divinus intellectus, aut Divinum intelligens ſit perfectiſsimum non eſt opus, quod ex proprio, & differentiali conceptu includat volitionem, ſed ſufficit ſi eam includat ex communi conceptu actus puri. Tum quia eius ſumma perfectio ſalvatur in propria linea, quam conceptus differentialis conſtituit, ſi ſit ſummè ſpiritualis, ſummè immaterialis petens intellectionem ſecum identificatam, per quam intelligat: ſi namque talis eſt, talis etiam erit, cui nulla, in propria linea, poſsit ſuperaddi perfectio. Tum quia ſubſtantia ſpiritualis creata, Angelica v. g., eſt in propria linea imperfecta, non ideo, quia non eſt formaliter intellectio; ſed quia non habet tanta ſpiritualitatem in genere ſubſtantiæ, quod ſit potens omnia perfectiſsimè agnoſcere: undè in propria linea naturæ magis perficitur per gratiam, quæ radicat lumen gloriæ, & viſionem beatam, quam per ipſam viſionem, & lumen; quia, nimirum, gratia illam perficit ſub munere actualitatis radicantis intellectionem, quod pertinet ad conceptum naturæ, quam ſub munere intellectionis, quæ radicatur in natura: ergo.

51 Solutio adductorum ex Adverſ.

His omnibus reſponderi poteſt, quod cum natura Divina ex vi proprij, & differentialis conceptus pertineat ad lineam intellectualem; & in hac linea ſit actus purus, & infinitè perfecta, non ſufficit quod includat quidquid pertinet ad actualitatem radicis, ſed opus etiam eſt, quod includat uſque ad ipſam intellectionem, quæ eſt actualitas ad hanc lineam pertinens; & hinc redditur diſparitas: tum de creaturis, quarum ſubſtantia, & natura eſt finita in propria linea, ac proinde poteſt ei deficere ali-

aliquid actualitatis, non solum quæ sit intellectio, sed quæ ad radicem intelligendi pertineat. Tum de ipsa intellectione, quæ cum ad aliam lineam pertineat, ac voluntas; non est necesse, ut eius infinita perfectio salvetur intra propriam lineam, quod volitionem ex conceptu differentiali includat, sed sufficit si eam includat ex communi ratione actus puri.

52 Solutio ex duobus deficit; quod suadetur 1.

Sed hæc solutio laborat in æquivoco, aut petit principium; quod sic ostenditur primò. Quia vel intendit quod linea intellectualis, in qua constituit naturam Divinam, est una tantum generice, vel una etiam specifice? Si primum; natura Divina non potest per totam illam constitui, alias constitueretur per prædicata adæquatè specificè distincta; ac proinde non esset una per se. Si autem secundum; supponit quod probare debet, aut idem probat per idem; probat namque naturam debere includere intellectionem, quia pertinent ad eandem lineam specificam; & sic pertinere, quia pertinent ad intellectualitatem, quam esse unam specificè, non aliunde, nisi ex hoc ipso probat.

2. Suadetur assumptū.

Secundò. Quia iam nos probavimus, quod linea intellectualis, dividitur in Deo in duo prædicata virtualiter adæquatè distincta, tanquam in duas species; in intellectualitatem, scilicet, radicalem, quam substantia spiritualis fundat, & in ipsam actualem intellectionem: sicut in creatis, in intellectualitatem radicalem proximam, & actualem intellectionem: ergo.

3. Suadetur id ipsum.

Tertiò. Et amplius detegitur æquivocatio, quæ in hac voce *linea intellectualis* continetur: nam vel intenditur, quod per eam significatur aliquod prædicatum commune substantiæ spirituali, quæ radicaliter intellectiva est, vel aliquod prædicatum proprium naturæ? Si primum; fatemur quod in linea intellectuali, tàm substantia spiritualis, quàm intellectio includitur, sicut includuntur omnia prædicata Divina in ratione actus puri, & entis Divini: sed hoc supposito, dicimus Divinam naturam pertinere quidem ad lineam intellectualem sic acceptam, non autem per illam constitui; sicut & ipsi dicere tenentur pertinere ad rationem actus puri, non autem quod per rationem actus puri constituitur: quia primum significat constitutivum naturæ in linea intellectuali, sicut & actus puri includi; quod verissimum est: secundum autem amplius dicit, scilicet, totam lineam ingredi illius constitutionem, sicut & totam rationem actus puri; quod dicimus falsum esse: nam linea illa secundum istam acceptionem, sicut & ratio actus puri, includit aliquid non solum pertinens ad conceptum naturæ, & radicis, sed etiam attributorum, quæ in natura radicantur. Si autem linea intellectualis accipitur pro aliquo prædicato inadæquato illius, & naturæ proprio; non accipitur secundum quod includit intellectionem, sed secundum quod illam radicat, & lineam, ab ea specificè distinctam, constituit.

53 1. Eluditur præludi-tur.

Secunda autem solutio *numer.* 48. proposita minus sufficiens est: nam falsum est, quod prædicatum substantiæ spiritualis repertum in Deo sit ex proprio conceptu transcendens intellectionem, & volitionem, & reliqua Divina prædicata. Neque hoc sequitur ex eo quod intellectio, & volitio sint substantia spiritualis completa: alias etiam ipsa intellectio esset prædicatum transcendens, cum etiam volitio, & substantia, sint intellectio. Et ratio est; quia ut intellectio Dei sit substantia, & eius volitio intellectio, sufficit quod ratio actus puri, in quo intellectio, volitio, & substantia includuntur, adæquatè in quolibet prædicato Divino includatur: hinc enim oritur prædicatio, & inclusio eorum adinvicem, & non ratione conceptus differentialis: ex hoc ergo

capite excludenda non est substantia spiritualis completa à munere constituendi Divinam naturam.

54 3. Impugnat. 4. sententia.

Reijcitur tertiò eadem sententia: quia natura, & essentia Divina, ea actualitate intelligitur sufficienter constituta, qua intelligitur proximè capax infinitæ existentiæ; sed talis intelligitur ante actualem intellectionem: ergo. Mai. constat ex eo, quod existentia est ultimus actus rem in suo esse essentiali adæquatè constitutam supponens. Min. autem probatur: nam natura non redditur capax existentiæ per operationem, sed potius redditur capax operationis per existentiam; operari enim sequitur ad esse, tàm essentiæ, quàm existentiæ; sed intellectio Divina habet munus operationis, & exercitij: ergo.

55 Ultimo impugnatur talis sententia.

Tandem reijcitur eadem sententia inefficaciæ convincendo præcipuum eius fundamentum. Quia ideò natura Divina constitueretur per actuale intelligere, vel quia intelligere est per se subsistens, quod nihil potest præcedere, sicut nihil præcedit substantiam; vel quia si intelligere non ingrederetur naturæ Divinæ constitutionem, cõsideraretur ut in potẽtia ad illud, & ut illius radix; quorum utrumque dicit imperfectionem; sed Rationes istæ sunt inefficaces: ergo.

Min. 1. p. prob.

Probatur min. quo ad primam partem: quia etiam velle Divinum est per se subsistens, sicut & Divinum intelligere; & tamen illud præcedit aliquid Divinam naturam constituens: ergo.

Solutio quædam, & duplex eius impugnatio.

Nec refert dicere, quod velle non constituit naturam, quamvis sit per se subsistens, quia non constituit gradum vitæ, sed ex suo formali conceptu se habet, ut inclinatio ad vitam consequta; intelligere autem constituit gradum vitæ. Contra enim est primò: quia iam, saltem habemus, quod non repugnat ex conceptu per se subsistentis, cui hæc ratio præcipuè innititur, quod non consideretur ut primum, & constitutivum, sed ut secundum, & ad constitutionem consequtum. Secundò: quia sicut velle non constituit gradum vitæ in creatis, sed est inclinatio consequens vitam, ita intelligere, sumpto pro actu secundo, non constituit in creatis gradum vitæ, sed est exercitium illius gradus iam constituti: cur ergo velle translatum ad Deum servat sui naturam se habendo, ut quid consequtum per modum inclinationis ad vitam, & eam non constituendo, & intelligere non se habebit per modum exercitij, & actualitatis gradum vitæ supponentis constitutum.

56 Prob. min. 3. rat. quo ad 2. par.

Probatur eadem min. quo ad secundam partẽ: quia sine ulla ex parte obiecti imperfectione concipitur à nobis natura Divina ut in potẽtia ad volitionem, & cætera attributa, & ut illorum radix: ergo poterit etiã sine ulla imperfectione concipi ut in potentia ad intellectionem, & ut illius radix. Dices naturam Divinam, sivè intellectionem non comparari ad volitionem, sicut radix ad radicatum, aut actus primus ad secundum, sed sicut actus purissimus unius lineæ ad actum purissimum alterius: at si distingueretur ab intellectione; cum pertineant ad eandem lineam, compararetur ad illam ut radix ad radicatum, & ut potentia ad actum.

Evasio probat.

57 Oc luditur multipliciter.

Sed contra primò: quia licet re vera ex parte obiecti natura Divina comparetur ad volitionem, ut actus purissimus ad alium purissimum, aut ut unus, & indivisibilis actus ex parte obiecti utriusque munus gerens; tamen secundum nostrum modum intelligendi, sine ulla imperfectione ex parte obiecti, natura concipitur ut principium radicale volitionis, & volitio, ut actus determinans, & afficiens naturam: undè natura Divina volens, & amans absolutè dicitur; sed hoc sufficit, ut natura Divina intelligatur metaphisicè constituta propriori ad volitionem: ergo pariter licet ratio substantiæ

per

per se subsistentis, & omnino immaterialis revera comparetur ex parte obiecti, & prout est in Deo, ad Divinam intellectionem, ut actus purissimus ad purissimum, aut ut unus, & indivisibilis actus; tamen ex parte modi concipiendi, & sine ulla imperfectione ex parte obiecti, poterit à nobis concipi, ut radix intellectionis, & ut actuata per ipsam: non enim minus denominatur à nobis intelligens, & cognoscens, quam volens, & amans: ergo hoc etiam sufficiet, ut propriori ad intellectionem natura Divina denominetur constituta.

Roboratur doctrina.

Confirm. licet esset imperfectio in Deo, quod natura Divina obiectivè, & ex parte rei significatæ radicaret volitionem, & cætera attributa: quod realiter, aut pœnes excludens, & exclusum ab eis distingueretur; nulla tamen est imperfectio, quod ex modo concipiendi sit illorum radix, & quod ab eis pœnes explicitum, & implicitum distinguatur: sic enim imperfectio radicis, aut distinctionis magis refunditur in intellectum, quam in obiectum: ergo licet esset imperfectio, quod subsistantia spiritualis completa obiectivè, & ex parte rei significatæ sit radix intellectionis, aut quod ab ea pœnes excludens, & exclusum distinguatur; nulla tamen erit imperfectio, quod à nobis ut radix illius concipiatur, & ut ab ea pœnes explicitum, & implicitum distincta. Tum sic: sed naturam concipi in ordine ad volitionem, sufficit ut volitio non ingrediatur eius constitutivum: ergo idem debet dici de intellectione.

Ultima illius evasio excluditur.

Quod autem in eadem solutione tangitur de pertinentia intellectionis ad eandem lineam naturæ; iam suprà impugnatum est. Quibus addi potest, quod non minus subsistentia est actualitas pertinens ad lineam substantiæ, & existentia ad lineam essentiæ; quam intellectio ad lineam intellectivam: immo, & magis; quia sumpta linea intellectiva, prout substantiam immaterialem comprehendit; intellectio non pertinet ut actualitas ad illam, sed magis subsistentia; & tamen sine ulla imperfectione (etiam iuxta Adversf.) concipitur natura Divina, ut ex nostro modo concipiendi determinabilis per subsistentiam, & iuxta eosdem contra M. Cornejo intelligitur essentia Divina, ut determinabilis per existentiam, & constituta propriori ad illam: ergo.

§. VI.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

58 1. Argum sententiæ præced. ab auth. D. Thom.

ARguunt. 1. Adversf. in favorem oppositæ sententiæ aliqua testimonia D. Thomæ, quibus ei favere videtur. Et primum desumi potest ex eo quod D. Thomas pluries repetit, quod *esse Dei est suum intelligere*: sic hic *art.* 4. & 8. ubi ex hoc ipso probat, quod scientia Dei est causa rerum, & infrà *quæst.* 19. *artic.* 4. ubi idem eodem argumento probat; sed ut est omnibus compertum per *esse Dei* intelligit D. Thomas eius essentiam seu naturam: ergo. Secundum desumitur ex primo contra Gent. *cap.* 45. ubi non solum asserit, quod essentia Dei est sua consideratio, sed & id ipsum hac ratione; quæ contra nos militare videtur, probat: *Actus*, inquit, *secundus est perfectior quam primus, sicut consideratio, quam scientia; scientia autem, vel intellectus Dei, est ipsa eius essentia: si igitur sua consideratio non sit sua essentia, aliquid erit sua essentia nobilius, & perfectius; & sic non erit infinitæ perfectionis, & bonitatis.*

Ad idem connitur.

Sed adhuc magis aperte, ut ipsis videtur, favet eis D. Thomas infrà *quæst.* 27. *artic.* 2. ubi probat quod processio, Verbi est generatio substantialis, quia procedit ut similitudo rei intellectæ, & quia procedit in eadem natura, & quia in Deo idem est intelligere, & esse; sed non loquitur D. Thomas in

ſenſu identico, quia ſimilitudo in natura debet eſſe formalis ex vi proceſsionis, & non eſt ſufficiens identica; quare Spiritus Sanctus non procedit ut Filius, quia ex vi proceſsionis ſolùm habet formaliter impulſum, & identice naturam: ergo. Aliud teſtimonium adduci poteſt ex *quæſt.*18. *artic.*3. ubi corpus *art.* ſic concludit: *Illud igitur, cuius ſua natura eſt ipſum eius intelligere, & cui id, quod naturaliter habet, non determinatur ab alio, hoc eſt quod obtinet ſummum gradum vitæ: tale autem eſt Deus, &c.* Ex quibus verbis ſic arg. Perfectiſsimus gradus vitæ conſiſtit in eo, quod non determinetur ille ab alio; ſed ſi natura Dei, non conſtituitur per intelligere, iam vita Dei determinaretur ab alio, ſcilicet, ab ſpecie, & ab intelligere: ergo.

59 Priora S. Doct. teſtim. exponuntur.

Ad 1. teſtim. reſpondetur, quod eſſe, & intelligere Dei dupliciter accipi poſſunt: primò prout à nobis viatoribus concipiuntur; in quo ſenſu diſputatur hæc quæſtio: & in eo hæc propoſitio, *intelligere Dei eſt ſuum eſſe*, intelligenda eſt in ſenſu ſolum identico, non autem in formali. Et ſic pluries accipi à D. Thoma conſtat, tum ex omnibus teſtimonijs adductis, præcipuè 1. *part. quæſt.* 3. *artic.*1. ubi hanc identitatem comparat identitati repertæ inter eſſe, & velle, ibi: *Sicut eſſe Dei eſt ſuum intelligere, ita ſuum velle*: conſtat autem hanc identitatem tantum eſſe materialem, & non formalem. Secundò modo accipiuntur, prout Deo in ſe obiectivè conveniunt; & in hoc ſenſu eſſe, intelligere, & velle, & omnia, quæ in Deo reperiuntur, ſunt idem, non ſolum identicè, ſed etiam formaliter; hoc autem impertinens eſt ad conſtitutionem naturæ Divinæ, prout à nobis concipitur, ut conſtat in ipſo velle. Et in hoc etiam ſenſu excludit D. Thomas determinationem vitæ Divinæ, obiectivè, ſcilicet, ex parte rei ſignificatæ, non autem ex modo ſignificandi; & hinc conſtat ſolutio ad teſtimonium adductum ex *quæſt.*18.

Neque id, quod additur in favorem primi teſtimonij, ſcilicet, quod ex hac propoſitione, *eſſe Dei eſt ſuum intelligere*, probat D. Thomas, quod Deus operatur per intelligere, quia operatur per eſſe; aliquid oppoſitæ intelligentiæ favet: nam eodem etiam diſcurſu loco cit. ex *quæſt.*19. probabit etiam, quod Deus agit per velle: ex quo neque apud ipſos infertur, quod velle Dei ſit in ſenſu formali ſuum eſſe, ſed tantum in ſenſu identico. Ad idem intentum.

Ad teſtim. autem ex *quæſt.*27. reſpondetur prænotando, quod ut proceſsio aliqua ſit generatio, duæ conditiones inter alias requiruntur. Prima, quod ſit proceſsio aſsimilativa ex ſuo conceptu proprio, & formali in natura. Secunda. Quod ſimilitudo procedens non ſit ſolum accidentalis, aut intentionalis, ſicut eſt noſtrum verbum, ſed ſubſtantialis. Et has conditiones attingit D. Thomas in illo *artic.* ſed primam probat convenire proceſsioni Verbi, non quia intelligere ſit ſuum eſſe, in quo fallitur oppoſita ſententia; ſed quia procedit per intellectum, qui eſt aſsimilativus: & ex huius conditionis defectu excluditur proceſsio Spiritus Sancti à ratione generationis, quia procedit per voluntatem, quæ non eſt aſsimilativa. Secundam autem conditionem probavit D. Thomas, quia in Deo idem eſt intelligere, & eſſe; & ita ſicut intelligere Dei eſt ſubſtantiale, ita etiam Verbum Divinum eſt ſubſtantiale, & eiuſdem naturæ cum Patre: ad huius autem efficatiam ſufficit quod intelligere Dei ſit ſuum eſſe in ſenſu identico. Et hoc à poſteriori; evidenter tamen convincitur ex eodem S. Doct. 4. *contra Gent. cap.*19. & 23. ubi etiam probat quod Spiritus Sanctus eſt amor ſubſtantialis Patri, & Filio, quia in Deo idem eſt velle, & eſſe: non ergo proceſsio Spiritus Sancti excluditur à ratione generationis defectu

60 Cæteri teſtim. S. Doct. explic.

secundæ, sed primę conditionis: quæ intelligentia apertè invenitur in prædicto *artic.* si attentè consideretur.

61 Secundò obijcies præcipuum oppositæ sententiæ fundamentum. Natura Divina debet constitui perfectissima constitutione in linea intellectuali; sed hæc salvari non potest sine actuali intellectione: ergo. Mai. supponitur, & min. probatur primò. Nam perfectissima constitutio in linea intellectuali est, qua constituitur actus purus in tali linea; sed non potest intelligi actus purus in linea intellectuali sine actuali intellectione: ergo. Probatur min. Quia actus purus in aliqua linea includit omnem actualitatem illius lineæ; sed intellectio est actualitas lineæ intellectivæ: ergo. Secundò. Quia illud est perfectissimum in aliqua linea, cui nulla potest fieri superadditio in tali linea; sed si non constituitur per intellectionem, potest ei fieri perfectionis superadditio in linea intellectiva, superaddendo, scilicet, ipsam intellectionem: ergo.

2. Arg. solut. sententiæ.

1. Min. prob.

2. Min. prob.

Tertiò. Quia perfectissimum in aliqua linea est, cui in illa nihil perfectionis deficit: ergo perfectissimum in linea intellectuali est, cui nec ipsa intellectio deficit.

Tertia.

Quarto. Quia cum unaquæque res sit perfecta, secundum quod est in actu, quod non continet omnem actualitatem alicuius lineæ, non erit in illa linea perfectissimum; sed intellectio est actualitas lineæ intellectivæ omnia ad illam pertinentia actuans: ergo. Quinto. Quia quod est potentiale in aliqua linea non est perfectissimum in illa, sed imperfectum: sicut enim unaquæque res est perfecta in quantum est in actu, ita imperfecta, in quantum est in potentia; sed id quod est in linea intellectiva sine actuali intellectione est in potentia ad illam, cum ista sit totius lineæ ultimus actus: ergo.

Quarta.

Quinta.

62 Quæ omnia confirmari possunt: quia si natura Divina realiter distingueretur ab actuali intellectione, non esset realiter perfectissima, neque realiter actus purus in linea intellectiva, sed realiter potentialis, & per intellectionem realiter perfectibilis: ergo si per rationem nostram distinguitur ab intellectione, & independenter ab ea constituitur, non est per rationem nostram perfectissima, & actus purus in linea intellectiva, sed potentialis, & per intellectionem perfectibilis: cum ergo constitutivum naturæ Divinæ debeat esse perfectissimum, adhuc per rationem nostram, in linea intellectiva, hoc non potest esse sine intellectione.

Falsa tollitur.

63 Hoc ut diximus est præcipuum oppositæ sententiæ fundamentum: sed re vera omnes tenentur illud solvere: nam sicut natura Divina debet esse perfectissima in linea intellectuali, ita debet esse perfectissima in linea vitali, in ratione entis, & actus puri: ergo sicut, ut salvetur perfectio eius summa in linea intellectuali, & excludatur omnis eius potentialitas, requirit oppositа sententia, quod constituatur per omnia pertinentia ad talem lineam, usque ad ultimam eius actualitatem; ita ut salvetur perfectissima in alijs lineis, requiretur quod constituatur per omnia, quæ ad illas lineas pertinent: cumque ad lineam vitalem omnes actiones vitales, non minus quam ad intellectivam intellectio, pertineant: & ad lineam entis omnia alia prædicata etiam pertineant; ut natura Divina esset perfectissima, deberet constitui per omnia Divina prædicata, sivè vitalia, sivè non vitalia, quod oppositа sententia non concedit.

Argum. solutio utrique incumbit parti.

64 Pro illius ergo solutione valde notandum est, id, quod in principio quæstionis insinuavimus, scilicet, quod nullum prædicatum Divinum, prout est obiectivè in Deo, & præcisivè à nostro modo concipiendi importat aliquam prioritatem, aut distinctionem, sivè

Nota 1. pro solut.

phiſicam, ſivè metaphiſicam, ſivè quo ad implicitum, & explicitum reſpectu alterius; ſed omnia ſunt omnino idem, & omnino ſimul, tàm pro explicito, quàm pro implicito: undè ſi Deus, aut beati, qui ea obiectivè prout ſunt in ſe cognoſcunt, aſsignarent conſtitutivum naturæ Divinæ, non ponerent ullam diſtinctionem, inter unum, & aliud prædicatum, ſed omnia illa, quæ in ſe unicum, & indiviſibile eſt, pro conſtitutivo aſsignarent: in ordine ergo ad illos ſolum reperitur diſtinctio relativa, non autem inter prædicata abſoluta.

Continuatio Doctrinæ.

Diſtinctio ergo inter Divina prædicata, & prioritas unius reſpectu alterius, non tàm fundatur in ipſis prædicatis, quàm in imperfectione intellectus noſtri, qui, cum propter ſummam illam perfectionem omnia illa unico ſimpliceque actu nequeat, niſi valde confusè cognoſcere, & non prout in ſe ſunt unum; ea cognoſcit articulatim, & ad inſtar rerum creatarum, quæ ſunt proprium, & proportionatum obiectum illius: undè dum unum cognoſcit ſine alio, ac proinde in potentia ad illud, ut ab eo diſtinctum, aut eo prius, hæc diſtinctio, & prioritas, non reffunditur in obiectum, ſed ſolum ſe habet ex modo concipiendi, & potentialitas illa magis eſt potentialitas intellectus, qui illud prædicatum non valens prout in ſe concipere, remanet in potentia ad ulteriorem eiuſdem cognitionem, quam obiecti: immo non eſt ullo modo potentialitas obiecti.

65 2. Notabile.

Inſuper eſt advertendum, quod quamvis re vera ſecundum noſtrum modum concipiendi diſtinguamus unum prædicatum Divinum ab alio; nullum tamen eſt prædicatum, quod etiam ex noſtro modo concipiendi omnia alia non includat. Et ratio iam pluries inſinuata eſt; quia, nimirum, nullum eſt Divinum prædicatum, quod non includat rationem actus puri, entis Divini, & alias omnibus communes, in quibus omnia Divina prædicata continentur, & ſunt de metaphiſica illorum conſtitutione: neque enim, ut etiam iam diximus, rationes iſtæ communes per incluſionem in inferioribus partiuntur, aut multiplicantur, ſed *adæquatè*, & ſecundum quod omnia alia continent, in eis includuntur: per quod, & differunt à prædicatis communibus creatis.

Ead. continuatur doctrina.

Cum hoc tamen adhuc ſtat, quod ex noſtro modo concipiendi prædicata Divina non tranſcendentia ad invicem diſtinguantur, non ſolum inadæquatè, ſed adæquatè; quod contingit, quando unum ex proprio, & particulari conceptu aliud non includit, neque eius indiget incluſione, ad infinitatem in propria linea ſpecifica; qua ratione diſtinguitur intellectus à voluntate: quia licet intellectus ſecundum rationem communem actus puri, entis Divini, immo, & actionis vitalis, includat formaliter voluntatem; ex propria tamen, & peculiari ratione, qua vim intelligendi importat, eam non includit, quia ſalvatur infinitas in hac ratione ſine incluſione voluntatis.

Varia cõferuntur prædicata.

Et hac pari ratione dicimus, quod licet ſubſtantia ſpiritualis completa, & per ſe ſubſiſtens includat omnia prædicata Divina ex communi conceptu actus puri, entis Divini, & infiniti; & omnia prædicata vitalia ex conceptu communi vitæ, & omnia intellectualia ex communi conceptu intelligibilis; tamen ſi attendamus ad conceptum eius proprium, & quaſi differentialem, non includit, neque intellectionem, neque intellectum, (ſi in Deo per modum potentiæ datur) quia ad ſui infinitatem in propria linea rali non indiget incluſione: ſalvatur enim hæc, dummodo ſit actualis, ſummè immaterialis in ratione ſubſtantiæ, quod nulla indigeat perfectionis ſuperadditione ad hanc ſpeciem pertinentis; quod re vera illa eſt:

nam

perfectio, quæ ei accreſcit ex adventu intellectionis, non auget ullo modo perfectionem eius in linea ſubſtantiæ, ſed tantum in linea operationis, ſicut & perfectio, quæ advenit intellectui per additionem voluntatis, non auget perfectionem eius intra propriam ſpeciem, ſed eam extendit ad aliam.

66 Solvitur iam argu ment.

Ex his ergo prænotatis, quæ præoculis habenda ſunt, ut cum fundamento Divina prædicata conſtituamus, & ad invicem diſtinguamus, facilis eſt argumenti ſolutio. Reſpondetur enim diſting. mai. debet conſtitui perfectiſsima conſtitutione in linea intellectuali, genericè ſumpta, neg. mai. ſpecificè ſumpta, & pro ſubſtantia ſpirituali, quæ determinatam ſpeciem in illa conſtituit, concedo mai. & diſtinguenda eſt min. concedendaque eſt de linea intellectuali, genericè ſumpta; neganda verò de ea, ſpecificè ſumpta, cum conſequentia. Ad probationem autem min. quatenus obſtare poteſt, conceſſa mai. diſting. eſt min. intellectio eſt actualitas pertinens ad lineam intellectivam genericè ſumptam, concedo min. ſpecificè ſumptam, eam ſubdiſt. quã ipſa intellectio conſtituit, concedo min. quam conſtituit ſubſtantia ſpiritualis ex proprio, & differentiali conceptu, neg. min. & conſequentiam: linea enim intellectualis, ſicut, & vitalis, eſt una tantum genericè, quæ in duas ſpecies dividitur intellectionis, ſcilicet, & ſubſtantiæ ſpiritualis, vel intellectus, (ſi conceditur intellectus per modum actus primi:) undè ut ſubſtantia ſpiritualis in Deo ſit in propria linea actus purus, quamvis debeat, ex conceptu quaſi generico intellectivæ, includere uſque ad ipſam intellectionem; ex conceptu tamen differentiali habet undè ſit actus purus, ſcilicet, per ſummam actualitatem in eſſe ſubſtantiæ ſpiritualis, quin intellectionem includat. Sicut licet ex conceptu vitalis, & entis Divini habeat formaliter includere omnes operationes vitales Dei, ex conceptu tamen ſubſtantiæ ſpiritualis, non habet eas includere; neque ex hoc aliquid ei deficit, ut in propria linea ſit actus purus.

Per quod etiam conſtat ad ſecundam, tertiam, & quartam probationem; nam defectus perfectionis, & actualitatis, quam intellectio importat, non eſt in natura Divina defectus privativus, cum ſit defectus alicuius perfectionis ad aliam lineam ſpecificè pertinentis: nulla enim ſubſtantiæ ſpirituali fit perfectionis ſuperadditio in propria ſpecie per adventum intellectionis; ſicut nulla fit ſuperadditio intellectui in propria ſpecie per adventum voluntatis. Quibus addi poteſt, quod ut nihil deficere intelligatur ſubſtantiæ ſpirituali Divinæ, ſufficit quod intellectionem ipſam, non ſolum ex conceptu communi actus puri, ſed etiam ex conceptu vitalis, & ex ratione communi intellectivæ, eam formaliter includat. Triplicim in probat. fit ſatis.

67 5. Minoris probationi fit ſatis.

Ad quintam dicatur, quod ratio ſubſtantiæ ſpiritualis, in qua conſiſtit Divina natura, non eſt potentialis in ordine ad intellectionem, neque ex conceptu communi, neque ex differentiali: non ex communi; quia prout ſic accepta, illam formaliter includit: neque ex differentiali; quia cum intellectio pertineat ad aliam ſpeciem; quamvis intra eandem lineam intellectivæ, natura non comparatur ad illam, ut actus ad potentiam, ſed ut unus actus puriſsimus, in ratione ſubſtantiæ, & primo ſubſiſtentis, ad aliam in eſſe exercitij, & actualis operationis: qua ratione, etiam iuxta Adverſ. intellectus Divinus non comparatur, ut potentia in ordine ad voluntatem. Et quidem ſubſtantiam adhuc creatam non comparari ad intellectionem, tanquam ad proprium actum, quem per ſe reſpiciat, evidens eſſe debet apud Thomiſtas, apud quos ſubſtantia eſt ens per ſe, & unicè ad ſe; undè eam non conſtituunt immediatè operativam: at

actus

actus proprius illius eſt ipſum *eſſe*, vel *ſubſiſtere*.

68 Item 6.& ultimæ. Ad ultimam conceſſo antecedenti diſt. eſt conſequens, ſi diſtinguitur per rationem, diſtinctione penes explicitum, & implicitum, neg. conſequentiam, penes excludens, & excluſum, concedo conſequentiam: vel aliter, & fortè melius; ſi diſtinguitur, diſtinctione fundata in imperfectione noſtri intellectus, non valentis eam, prout eſt in ſe, concipere, neg. conſequentiam fundata in ipſa natura obiecti, prout eſt in ſe, concedo conſequentiam. Si enim natura Divina realiter diſtingueretur ab intellectione, eam realiter non includeret, neque ex conceptu differentiali, neque ex communi; ac proinde non eſſet realiter actus purus. At cum diſtinctione illa per rationem penes explicitum, & implicitum, fundata in noſtro modo imperfecto concipiendi ſtat incluſio intellectionis in Divina natura, non ſolum ex prædicatis communibus, ſed etiam ex ultimo differentiali, prout eſt in ſe obiectivè: ſolumque eſt defectus noſtri in intellectus, qui prædicata illa non poteſt, prout ſunt in ſe, concipere; quod ex ſuperius dictis iam conſtat.

69 Multiplex præced. ſolut. inſt. & 1. Sed contra hanc ſolutionem, ut melius percipiatur, inſtabis primò. Quia natura Divina ex conceptu communi intellectivæ includit formaliter, & conſtitutivè intellectionem, ut nos conceſsimus; at conceptus iſte, cum ſit quaſi genus proximum Divinæ naturæ, debet ingredi metaphiſicam conſtitutionem illius, ſicut in creatis conſtitutionem metaphiſicam rei, non ſolum ingreditur conceptus differentialis, ſed etiam genericus proximus, ut conſtat in homine: ergo. Secundò. Quia intellectio eſt perfectio propria naturæ intellectivæ, ut intellectiva eſt: ergo cum natura Divina ſit formaliter intellectiva, & in propria conſtitutione actus purus, debet includere intellectionem. Tertiò. Quia iuxta doctrinam huius ſolutionis ſequitur, quod debeat in Deo admitti intellectus per modum actus primi proximi intellectionis, ſicut admittitur natura per modum principij radicalis: nam ad hoc obſtare non poteſt potentialitas illius: ſiquidem hæc non datur; dummodo ex conceptu communi intellectivi, aut obiectivè, prout eſt in ſe, includat intellectionem: nec etiam obſtaret infinitas: nam hæc in proprio, & differentiali conceptu intellectus etiam ſalvaretur, dum modo per modum virtutis proximę intellectivæ eſſet infinitus, & talis, quod per additionem intellectionis, nulla ei in eſſe virtutis fieret ſuperadditio; at nos ſuprà Dub. præced. hoc negavimus: ergo.

Secunda.

Tertia.

70 1. Inſt. ſolvitur. Ad primam inſtantiam conceſſa mai. neg. eſt min. in Divinis enim prædicata peculiaria non diſtinguntur adinvicem per rationes communes, adhuc ut incluſas in illis; cum per incluſionem, ut pluries dictum eſt, non multiplicentur, & partiantur. Undè & nomina ſignificantia ſpeciales perfectiones in Deo, eas ſignificant ſecundum conceptus differentiales, & non ſecundum communes, ut nos ſuprà *numer.* 48. ex D. Thoma retulimus. At in creatis, cum rationes communes multiplicentur, & determinentur per differentias, nec alias res creatas ab eis diſtinctas in actu includant, pertinent ad metaphiſicam conſtitutionem earum.

Solvitur 2. Ad ſecundam diſting. eſt antecedens. Eſt perfectio propria naturæ intellectivæ obiectivè, aut conſtitutivè, nego antecedens. Subiectivè, concedo antecedens, & neg. eſt conſequentia. Quod enim obiectivè perficit, ita perficit, quod conſtituat: quod autem ſecundo modo perficit, rem iam cõſtituram perficit: ſicut & voluntas eſt propria perfectio hoc modo naturæ Divinæ; & veritas, & evidentia intellectus; & tamen non conſtituunt. Et idem pariter dicendum eſt de omnibus attributis Divinis, quæ

fine

sine dubio sunt perfectiones propriæ naturæ Divinæ in esse naturæ; & tamen, quia non perficiunt obiectivè, sed solum subiectivè, non constituunt metaphisicè, sed rem iam constitutam afficiunt.

71 Solvitur 3. Ad tertiam dicatur, quod fundamentum, quo nos suprà exclusimus à Deo intellectum per modum actus primi, ad hoc in summa reducitur; videlicet, quod ut dentur in Deo aliqua prædicata obiectivè, & ex parte rei significatæ, necesse est, quod conceptus proprius, & peculiaris eorum, prout adinvicem distinguntur, detur obiectivè, & ex parte rei significatæ in Deo. Conceptus autem proprius intellectus per modum actus primi, & prout ab intellectione per modum actionis distinguitur, est conceptus principij intellectionis: sicut & conceptus intellectionis, prout distinguitur ab intellectu, est conceptus egressionis à principio; conceptus autem isti nequeunt in Deo obiectivè, & ex parte rei significatæ reperiri, quia important adinvicem distinctionem realem; principium enim reale, est à quo aliquid realiter egreditur, & realis actio est, quæ realiter egreditur à principio. Undè conceptus *ab*; qui in actione reali importatur, & secundum quem importat habitudinem ad principium, debet esse realis, sicut & conceptus *in*, vel *ad*, qui importantur in relatione. Ex quo intulimus, quod conceptus isti, sivè intellectus, sivè intellectionis in Deo obiectivè non reperiuntur: & quod si reperirentur, daretur in Deo realis distinctio inter prædicata absoluta, & realis potentialitas.

Quædam continuatur disparitas. Hoc autem non evenit inter naturam, & intellectionem, sumpta intellectione, non pro actione, sed pro summa actualitate exercitij intelligendi; (qua sola ratione conceditur in Deo) nam conceptus proprius, & peculiaris Divinæ substantiæ, in qua ponimus naturam Divinam, nullam imperfectionem importat, ut obiectivè in Deo reperiatur; nec pariter conceptus intellectionis modo dicto acceptæ. Suprà primum ergo conceptum constitutivum naturæ fundamus munus radicis Attributorum, non obiectivè, ita, ut de Deo ex parte rei significatæ dicatur, sed solum ex modo significandi: suprà secundum fundamus munus Attributi *Intellectus*, vel *Scientiæ*, quam etiam actionem intelligendi nominamus. Sed omnia etiam ista solum se tenent ex modo significandi, non autem ex parte rei significatæ, & conceptæ.

72 Alia adhuc instantia. Sed adhuc dices: quamvis natura ex proprio, & differentiali conceptu non includat intellectionem; intellectio tamen ex proprio, & differentiali conceptu sui includit naturam; nam si natura consistit in ratione substantiæ spiritualis completæ, cum intellectio Divina non sit accidens, nec substantia corporea, aut incompleta, sequitur quod sit substantia spiritualis completa. Sed facile respondetur negando antecedens: quia licet Divina intellectio sit substantialis, & non solum ut *quo*, sed etiam ut *quod* intelligens; hoc non habet ex proprio, & differentiali conceptu; nam ex hoc tantum habet, quod sit summa, & infinita cuiuscumque veri comprehensio, sed hoc habet ex prædicatis communibus *entis Divini*, *actus puri*, & *vitalis*, ex quibus etiam habet, quod sit volitio. Solutio.

73 3. Argum. Arguitur tertiò. Sicut existentia est actus ultimus essentiæ, ita intellectio est actus ultimus naturæ intellectivæ; sed essentia Divina ex vi proprij conceptus includit existentiam, & per ipsam metaphisicè constituitur: ergo & intellectionem. Mai. tradi videtur à D. Thoma hic *art. 4. in Corp.* ubi comparat esse ad formam, seu essentiam, sicut intelligere ad formam intelligibilem: min. autem probatur primò. Quia essentia Divina ex suo proprio, & formali conceptu dicit esse in actu, cum exclusione omnis potentialitatis, futuritionis, & 1. Min. suadetur 1.

& virtualis productionis; sed essentia constituitur in actu, extra omnem potentiam, futuritionem, & potentialitatem, per existentiam: ergo. Secundò. Quia hæc propositio *Deus est*, est per se nota secundum se, licet non quo ad nos, ut docet D. Thomas suprà *quæst.* 2. *artic.* 1. sed si existentia adæquatè virtualiter distinguitur ab essentia, & illam non constituit, non est per se nota secundum se, sicut non est alia quælibet, in qua prædicatur aliquod Dei attributum de eius essentia: ergo.

Tertio. Tertiò. Quia iuxta eundem S. Doct. suprà *quæst.* 8. *artic.* 1. *in Corp.* cum Deus sit ipsum esse per essentiam, oportet quod esse creatum sit proprius eius effectus, sicut ignire est proprius effectus ignis; sed hæc ratio nullius esset momenti, si existentia non esset de metaphisico constitutivo Dei: tum quia ea æquè probaretur, quod intellectio, & volitio sint proprij effectus Dei: nam etiam Deus identicè est ipsum intelligere, & velle per essentiam: tum quia proprius effectus alicuius causæ est, qui assimilatur causæ in principio *quo* producendi: sicut ignire est proprius effectus ignis, quod est exemplum D. Thomæ: ergo si existentia est proprius effectus Dei, debet ei assimilari in principio *quo* producendi, quod est essentia, seu natura.

Quarto. Quartò. Quia si existentia non pertineret ad constitutivum metaphisicum Divinæ naturæ, sequeretur esse perfectiorem naturam: esset enim ea actualior, & non posset ab ea dimanare, ab eaque profluere; nam dimanatio supponit principium illius existens; sed falsum est quod possit dari in Deo aliquod prædicatum natura eius per-

Ultimo. fectius: ergo. Tandem quia cum existentia sit actus proprius essentiæ, si ab ea virtualiter distingueretur, esset in potentia ad proprium actum; ac proinde, nec infinita, nec actus purus.

74 Hoc arg. etiam favet opinioni
3. Argum constituenti naturam Divinam per

ens à se. Ad illud autem respondetur advertendo, quod hoc nomen *Essentia* dupliciter accipi solet; & prout significat abstractum entis nominaliter sumpti, qua ratione est prædicatum transcendens naturam, & attributa; & prout significat prædicatum speciale primarium rei, idem cum eius natura, & per quod distinguitur à proprietatibus. Quo supposito; omissa mai. disting. est min. sumpta essentia Divina pro abstracto entis nominaliter sumpti, concedo min. sumpta pro conceptu peculiari, quo ab Attributis distinguitur, neg. min. & consequentiam. Nam Essentia primo modo dicit rationem actus puri in esse entis; cui proinde correspondet existentia, ut actus proprius illius (existentia enim est ultimus actus entis in esse entis) cum eo formaliter identificata, & ad summum inadæquatè distincta: quod propriè per istud nomen, *ens à se*, seu *qui est*, significatur. At sub ista consideratione, cum sit prædicatum transcendens, non constituit essentiam secundum quod est idem cum natura, & prout ab Attributis differt. diruitur, unú prius animad-verso.

Ex quo ad primam min. probationem dicatur; quod essentia Divina, prout est abstractum entis Divini, dicit ex suo formali conceptu esse in actu existentiæ, per exclusionem omnis potentialitatis, & futuritionis. At essentia Divina secundum peculiarem conceptum naturæ, ut distinctæ ab attributis, non dicit esse in actu existentiæ, sed hoc dicit ex communi conceptu entis Divini; & ex proprio, & peculiari, esse in actu per se subsistendi infinitè: nam hic correspondet naturæ substantiali ex proprio conceptu, sicut existentia enti, in quantum ens. Diruit. 1. min. probat.

Ad secundam dicatur: quod 75
si prædicata Divina accipiantur, Diruitur
prout sunt in se obiectivè, non 2.
minus fundant propositiones per se notas *Iustitia*, & *Misericordia*, v.g. dum de Deo prædicantur, quam *ipsum esse*. Sed quia D. Thomas

ali-

aliquid specialiter de *esse* respectu Dei præ cæteris Attributis dicere videtur: dicatur, quod *esse* fundat propositionem per se notam secundum se respectu naturæ Divinæ; non autem *Iustitia*, & *Misericordia*: quia licet esse sit propria actualitas entis Divini, quod est prædicatum transcendens; ratio tamen entis Divini, ita per prius dicitur de Divina natura, qnod non conveniat ei mediante alio priori, etiam ex nostro modo concipiendi: quare secundum se fundat propositionem per se notam, licet non quo ad nos: quia nobis hoc ipsum innotescit solum per effectus. At Deum esse *Iustum*, *Misericordem*, *&c.* non fundat propositionem per se notam, etiam secundum se: quia licet Iustitia, & Misericordia etiam includant ens Divinum, quod dicit *esse* formaliter; non tamen includunt illud primordialiter, sed mediante essentia, seu Divina substantia, in qua essentiam, & naturam Dei ponimus.

Diruitur 3. Ad tertiam dicatur, quod ut *esse* sit, & dicatur proprius effectus Dei, sufficit quod *esse* sit de essentia metaphisica entis Divini: quia etiam secundum rationem Divini entis, Deus omnino differt à creaturis, in quibus *esse* semper est prædicatum accidentale. Sicut si daretur solum una substantia intellectiva, cui intelligere ex conceptu generico conveniret; intelligere adhuc esset proprius eius effectus, quamvis non proprietate ultimo differentiali. Neque ex hoc sequitur, quod etiam intellectio, aut volitio sint proprij effectus Dei; nam neque intellectio, nec volitio conveniunt Deo, adhuc secundum rationem aliquam communem, sub his expresionibus, sed solum prout includuntur in communi ratione entis Divini, quod primo, & per se, per ipsum *esse* constituitur.

Diruitur alia ibi inserta. Ad alteram probationem, quæ ibi subiungitur dicatur; quod licet de ratione effectus proprij sit, quod assimiletur agenti in principio *quo* producendi; non tamen oporter, quod ei assimiletur in ultima differentia talis principij, sed sufficit, si ei assimiletur secundum aliquam rationem, quamvis naturæ, & attributis illius communem, differentialem tamen, in ordine ad creaturas. Et hoc modo *esse* est, proprius effectus Dei, quia producitur ab eo sub ratione entis Divini, per quam à creaturis differt. Et quidem, quod esse non sit proprius effectus Dei, proprietate quasi ultimo differentiali, constat manifestè ex D. Thoma infra *quæst. 93. artic. 4. & 5.* ubi, ut suprà retulimus, specialem hanc assimilationem cum Deo inter cæteras creaturas attribuit specialiter Angelis, & hominibus, quia participant intellectum, & non solum *esse* alijs rebus commune. *D. Thom.*

Ad quartam disting. est mai. si existentia non ingrederetur constitutivum naturæ, neque alterius prædicati in natura formaliter inclusi, concedo mai. si huius saltem constitutionem ingreditur, neg. mai. essentia enim Divina secundum rationem entis Divini, quæ omnibus Divinis prædicatis communis est, dicit etiam constitutivè Divinam existentiam, & suprà illam ex proprio, & peculiari conceptu addit, quod sit existentia non cuiuslibet entis Divini, sed primordialis, & substantialis: quare potius se habet ex additione perfectionis ad *esse*, quam ut minus perfecta. Ad ultimam constat ex dictis existentiam non esse actualitatem propriam essentiæ, prout est idem, ac natura, sed prout est abstractum entis nominaliter accepti; qua ratione est prædicatum transcendens: propria autem actualitas essentiæ, prout est idem, ac natura, est subsistentia, sivè adæquatè, sivè inadæquatè accepta, secundum Sententiarum varietatem; & sub hac ratione est idem cum illa. 76 Diruitur 4. Diruitur ultim.

Arg. 4. licet Relationi repugnet constituere personam sub conceptu *ad*, non tamen repugnat illi sub conceptu *in*: immo defacto 77 4. Argum

sub

sub hac expressione Divinas Personas constituit: ergo licet intellectioni repugnet constituere naturam Divinam, sub conceptu *ab*; non tamen ei repugnat constituere sub conceptu *actualitatis*. Patet consequentia. Quia non minus est de conceptu Relationis supponere fundamentum, & personam, quam de conceptu intellectionis supponere naturam. Confirm. 1. licet origo activa sub conceptu originis non constituat personam Patris; illam tamen constituit sub conceptu Relationis inadæquatè ab origine distincto: ergo licet intellectio sub munere actionis non constituat Divinam naturam; eam tamen poterit constituere sub conceptu *actualitatis*, inadæquatè ab ea distinctæ.

Confirm. 1.

Secundò. Confirm. 2. Quamvis Divina paternitas equivaleat paternitati creatæ, & hæc non constituat personam Patris, sed constitutam supponat; non sequitur quod paternitas Divina non constituat personam Patris: ergo quamvis intellectio Divina æquivaleat creatæ, & hæc non constituat naturam, sed constitutam supponat; non sequitur quod Divina intellectio non constituat Divinam naturam.

78 4. Argum diluitur.

Respondetur neg. consequentiam, cujus assignatur duplex discrimen. Primum, quia ut Divinæ Personæ Relationibus constituantur, urget semper efficacissimum arg., scilicet, quod constitutivum, & distinctivum idem sunt; sed personæ ad invicem solum differunt Relationibus: ergo eis debent constitui; non secundum conceptum *ad*; quia iste ad personam constitutam consequitur: ergo sub conceptu *in*, & formæ hypostaticæ. Quod fundamentum; neque aliud simile probat in nostro proposito. Secundum. Quia in Relatione, conceptus *in* prius intelligitur, quam conceptus *ad*: undè non repugnat, quod secundum conceptum *in* constituat, & secundum conceptum *ad* supponat iam constitutam. At in actione res oppositò modo se habet: nam conceptus *ab* prior est conceptu *actualitatis*: per prius enim intelligitur actionem immanentem egredi, quam actuare: quare; si secundum conceptum *ab*, supponit iam naturam, à qua egreditur, constitutam; à fortiori etiam secundum conceptum *in*.

79 Diluitur confirm. 1.

Ex quo ad primam confirm. dicatur, quod etiam origo activa posterior est Relatione sub conceptu *in*, & forma hypostatica; quamvis in hac sententia solum ab ea inadæquatè distinguatur: undè & potest constituere personam sub conceptu illo *in*, qui præcedit, tanquam inadæquatè distinctus; quod propter dicta, accidere non potest in actione. Ad secundam dicatur, quod Divina paternitas, non solum æquivalet Relationi paternitatis, quæ in creatis non constituit personam; sed etiam personalitati, & ratione huius potest Divinam personam constituere. At intellectio, in suo formali conceptu, solum æquivalet intellectioni creatæ, quæ adæquatè sumpta, est proprietas, & non constitutiva naturæ.

Diluitur 2.

80 Interrogationis cuiusd. responsio.

Si autem quæras, quare æquivalentia ad intellectionem, & naturam creatam fit in Deo duplici prædicato adæquatè distincto; æquivalentia tamen ad Relationem, & personalitatem creatam unico tantum fit, sub duplici conceptu inadæquatè distincto; cum non minus in creatis differant personalitas, & Relatio, quam natura, & intellectio? Respondetur ex dictis: quod ut aliqua prædicata Divina adæquatè virtualiter distinguantur, necesse est, quod unumquodque in sua linea, & sine inclusione alterius, possit esse infinitè perfectum; personalitas autem, non potest in propria linea intelligi in Divinis infinitè perfecta, nisi sit formaliter Relativa; nam una personalitas debet realiter ab altera distingui; & nullum infinitum potest distingui realiter, nisi ab alio relativè sibi opposito: undè personalitas debet formaliter relationem includere. At natura præcisivè ab

intellectione, & è converso, potest in propria linea intelligi infinitè perfecta. Undè non est necesse, quod ad invicem formaliter includantur.

81 Fortremũ argum. 1. min. prob

Arg. ultimo. Verbo Divino ex vi suæ generationis communicatur natura Divina; sed ex vi generationis communicatur intellectio: ergo. Probatur min. primo ex D. Aug. 7. *de Trinit. cap.* 2. asserente, *Verbum Divinum esse sapientiam genitam*: ergo ex vi generationis communicatur ei sapientia, quæ est idem cum intellectione.

Secunda. Secundò. Quia Verbo Divino primariò communicatur principium suæ generationis; sed hoc est in-

Tertia. tellectio: ergo. Tertiò. Quia ei communicatur esse Verbi formaliter; sed esse Verbi est idem cum intelligi, & intelligi in Deo idem cum intellectione, ut probat D. Thomas 4. *contra Gent. capit.* 11.

Quarta. ergo. Quartò. Quia id primariò communicatur Verbo, quod primariò Verbo dicitur; sed quod primariò dicitur est mens dicentis: Verbum enim est expressio mentis: ergo.

82 Arg. & 1. min. prob ex D. Th. fit satis.

Respondetur neg. min. ad primam eius probationem dicatur ex D. Thoma infrà *quæst.* 34. *artic.* 1. *ad* 1. *quod cum dicitur quod Verbum Divinum est notitia, aut sapientia genita, non accipitur notitia, aut sapientia pro actu intellectus cognoscentis, sed pro eo, quod intellectus concipit cognoscendo.* Ad secundam dicatur, quod

Secundæ. Verbo Divino primariò communicatur principium *quo* radicale suæ generationis, non autem principium proximum, ut constat in quolibet alio filio; & quod intellectio est solum principium pro-

Tertiæ. ximum. Ad tertiam, quod intelligi sumpto *pro obiecto primariò intellecto*, quod Verbo communicatur, non est idem formaliter adæquatè cum intelligere Dei, sed solum identicè. Nec aliud ibi probat, aut intendit D. Thomas, cum solum intendat probare consubstantialitatem Verbi cum generante; ad quod sufficit identitas realis, ut iam suprà vidimus. Ad quar-

Quartæ. tam dicatur, quod Verbo vocali primariò exprimitur mens dicentis, & ratione eius obiectum; Verbo autem mentali primariò exprimitur obiectum cognitum, & ratione eius mens cognoscentis: magis enim simile est Verbum, quo concipimus hominem, homini, quam intellectui, aut intellectioni illud exprimenti.

§. ULTIMUS.

VERA SENTENTIA EX DICTIS aperitur.

83 Auctoris sententia, & sententiæ sensus.

ULTIMA, & vera sententia constituit naturam Divinam per intelligere radicale. Sic magis communiter Thomistæ, ut Capreol. Ferrariensis, Illustris. Araujo, Godoy, M. Serra, Ferre, & alij plures, tàm intra, quàm extra Scholam D. Thomæ. Sed quia plures concedunt in Deo obiectivè munus Radicis respectu Attributorum, quod stare non potest iuxta principia superius Dub. præcedenti à nobis statuta; ideò sententiam istam sic accipiendam, & defensandam existimo, quod nimirum natura Divina constituatur *per rationem substantiæ completæ, & summè spiritualis radicaliter intellectivæ, ita ut ratio substantiæ spiritualis completæ solum obiectivè reperiatur in Deo; ratio autem Radicis Attributorum solum ex nostro modo significandi, & concipiendi.*

84 Suadetur conclusio quo ad 1. partem.

Sic explicata conclusio probatur quo ad primam partem ex dictis. Quia natura Divina debet constitui in gradu vitæ intellectualis: non per modum intellectus in actu primò; quia hic obiectivè non reperitur in Deo: nec per modum intellectionis, ut ex dictis §. *præced.* constat: ergo per modum substantiæ immaterialis, quæ sola ad illam lineam pertinent. Cætera constant, & mai. probatur. Tum

quia natura Divina debet conſtitui in perfectiſsimo gradu rerum; ſed hic eſt gradus intelligendi: ergo. Tum quia gradus intelligendi, ſecundum quod complectitur ſubſtantiam immaterialem, non eſt Attributum reſpectu Dei, neque prædicatum tranſcendens: ergo conſtitutivum. Tum quia ideò iuxta D. Thomam *loc. ſuperius cit.* homines, & Angeli ſunt ſpecialiter imagines Dei, quia ei aſsimilantur in gradu intelligendi, ſecundum quem ſpecies ipſius attenditur: ergo.

85 Suaſio roboratur. Confirm. omnia alia prædicata, quæ obiectivè in Deo reperiuntur, aut ſunt tranſcendentia, & ad rationem entis Divini, quæ tranſcendens eſt, conſequuta; aut ſunt attributalia, reſpectu quorum ſubſtantia immaterialis ſuapte ſui natura, comparatur ut radix, & ratio: ergo ipſa ſola Dei naturam conſtituit. Patet conſequentia, & antecedens probatur. Quia prædicata iſta, *bonitas*, *infinitas*, *æternitas*, *immenſitas*, & alia ſimilia, ad ens Divinum tranſcendens conſequuntur, iſta autem *intellectus*, *voluntas*, *omnipotentia*, *providentia*, *iuſtitia*, & *miſericordia*, ſunt prædicata attributalia, quæ naturam conſtitutam ſupponunt, & à priori, ex ſubſtantia immateriali Dei inferantur: undè intellectum ex ratione ſubſtantiæ immaterialis in Deo probavit D. Thomas, & ex intellectu voluntatem, & ex intellectu, & voluntate, cætera alia attributa, quæ ad has potentias, aut per modum actionis, & exercitij, aut per modum virtutis comparantur: ipſa ergo ſubſtantia ſpiritualis completa inter cætera alia obtinet munus naturæ reſpectu Dei.

Snadetur quo ad 2. Secunda autem pars, ſcilicet, quod non reperiatur in Deo obiectivè conceptus radicis, ſed ſolum ex modo concipiendi, & ſignificandi, conſtat etiam ex Dub. *præced.* ubi negavimus in Deo obiectivè conceptum potentiæ proximè intellectivæ, quia in ea conſtitutivè importatur munus principij intellectionis, quod in Deo obiectivè ſine imperfectione non poteſt poni; ſed non minus eſt de conceptu radicis, ratio principij radicalis, quam de conceptu potentiæ proximæ ratio principij proximi: ergo utrumque debet obiectivè Deo negari concedimus tamen in Deo conceptum radicis ex noſtro modo concipiendi, & illum abſolutè de Deo dicimus, abſolutè concedendo naturam, quamvis non concedamus conceptum potentiæ proximè; neque abſolutè attribuamus ei intellectum per modum actus primi. Huius diſparitatis ratio eſt: quia ad primum præſtat fundamentum ipſa ratio ſubſtantiæ ſpiritualis, quæ obiectivè in Deo reperitur, & æquivalet ſubſtantiæ noſtræ, quæ cæteras proprietates radicat: ad ſecundum autem, cum nullum ſit prædicatum in Deo obiectivè proprium intellectus, ut diſtinguitur ab intellectione, nullum etiam eſt prædicatum, quod præſtet fundamentum, ut de Deo illud abſolutè affirmemus. Notula quædam.

87 Unica ſupperens obiectio. Præcipua argumenta, quæ contra hanc concluſionem obijci poſſunt, iam ſuprà præcipuè §. *præced.* ſunt ſoluta: unum autem breviter obijciendum, & ſolvendum reſtare videtur. Quod ſic proponitur. Natura Divina debet conſtitui per gradum intellectivum, ut conceſſimus; ſed ratio ſubſtantiæ immaterialis non pertinet formaliter ad gradum intellectivum: ergo. Prob. min. Quia ratio ſubſtantiæ immaterialis dicit differentiam contractivam de genere entis formaliter: ergo non de genere intellectivo. Confirm. Natura Divina ſecundum formalem conceptum intelligitur formaliter vivens; ſed non intelligitur formaliter vivens per rationem ſubſtantiæ, ut præcedit omnem operationem: ergo. Probatur min. Quia cum vivere ſit ſe movere, non poteſt vita formalis intelligi ſine actione, per quam ſe moveat. Confirm.

Reſ-

88 Obiectioni occurritur.

Respondetur disting. mai. per gradum intellectivum, sivè formaliter, sivè radicaliter sumptum, concedo maiorem, formaliter sumptum, neg. mai. & sub eadem distinctione min. neg. est consequentia. Gradus enim intellectivus in plures lineas specificè distinctas dividitur, quarum una, & per quam constituimus naturam, est ratio radicis intelligendi. Ad probationem min. dicatur, quod radicaliter intellectivum contrahit formaliter rationem entis, & ad eius lineam formaliter pertinet; quia cum sit substantia, prius comparatur ad esse, quam ad operari.

89 Instantia quæd. & eius directio.

Dices: ergo non sunt distinctæ species *entis*, & *intelligibilis*; ac proinde non constituunt diversa genera. Respondetur distinguendo. consequens, entis, & intelligibilis *passivi*, neg. consequentiam, *activi*, præcipuè *radicalis*, concedo consequentiam. Nam intelligibile activum, præcipuè si sit radicale, contrahit ens per eius intranea, & in eius prædicamentis directè constituitur, & per eius species dividitur. At intelligibile passivum, non sic contrahit ens, neque per eius prædicamenta dividitur, cùm potius res diversorum prædicamentorum ad eandem speciem obiecti pertineant. Diximus hoc præcipuè esse verum de *intellectivo radicali*, quia cum hoc sit de genere substantiæ, non potest ab aliquo extra proprium genus specificari.

Ad confirm. dicatur, quod hæc denominato *viventis formaliter*, non est tantum denominatio actionis, sed indifferenter dicitur de radice actionis vitalis, de principio proximo eius, & de ipsa actione: undè homo secundum suam essentiam dicitur formaliter vivens, & intellectus eius formaliter vitalis. Quare ut natura Divina intelligatur formaliter vivens secundum proprium eius conceptum, non est necesse, quod intelligatur constituta, aut per actionem, aut per potentiam vitalem. Et hæc de hoc Dub. applicanda litteræ M. in 1. *dist.* 8. §. & *dist.* 22. §. & *dist.* 35. §. 1.

90 Occurritur eidem [illegible]

DISPUTATIO SECUNDA.

DE OBIECTO SCIENTIÆ DEI TAM PRIMARIO, quàm ſecundario.

DUBIUM PRIMUM.

QUODNAM SIT OBIECTUM PRIMARIUM tam motivum, quàm terminativum Divini intellectus?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS PRIMA CONCLUSIO ſtatuitur.

N. 1 Obiectũ quoru plex ſit.

DUPLEX obiectum reſpectu noſtri intellectus diſtingui ſolet: motivum, ſcilicet, & terminativum. Primum tale dicitur, quia movet ad cognitionem; ſecundum autem quia eam terminat: v.g. in Fide noſtra hæc veritas: *Deus eſt Trinus*, obiectum terminativum eſt, & dicitur, quia Fidei cognitionem terminat; locutio autem Dei, dicitur reſpectu illius motivum, quia hæc movet, ut illi veritati aſſentiamus: & pariter in cognitione ſcientifica concluſiones obtinent rationem obiecti terminativi; principia autem reſpectu cognitionis earum rationem motivi. Aliquando autem ratio obiecti motivi, & terminativi in eodem reperiuntur: ipſa enim principia per ſe movent ad ipſorum cognitionem. Nec refert quod principia per ſpeciem ſui impreſſam videantur movere: nam quod per ſui ſpeciem impreſſam faciunt, per ſe ipſa facere intelliguntur; ſpecies enim impreſſa propria alicuius obiecti, non ponit in numero, quo ad hoc, quod eſt movere cognitionem, cum proprio eius obiecto; ſolum enim movet, ut illius repreſentatio, & virtus: quare ſicut virtus cauſæ efficientis, quamvis ab ea realiter diſtincta, non ponit in numero cum illa in eſſe cauſæ, ita pariter ſpecies impreſſa cum proprio obiecto.

Inſt. quedam, & ſolutio.

Notanter tamen diximus, *reſpectu proprij obiecti*; quia ſpecies motivè concurrens ad intellectionem non conſtituit quodlibet obiectum ab ea repræſentatum in eſſe motivi: ut patet in ſpecie entis realis, quæ quamvis moveat ad cognitionem entis rationis; non tamen conſtituit illud in eſſe obiecti motivi noſtri intellectus: & idem conſtat in Divina Eſſentia; quæ, quamvis moveat ad cognitionem creaturarum; eam tamen non conſtituit in eſſe obiecti motivi Divini intellectus. Requiritur ergo ut ſpecies quæ movet ad cognitionem alicuius obiecti, illud conſtituat in eſſe motivi, quod ſit ſpecies illius propria: non proprietate dimanationis ab ipſo; nam ſpecies, qua unus Angelus alterum cognoſcit, ab eo non dimanat, cum tamen conſtituunt Angelum cognitum in eſſe obiecti motivi cognitionis ipſum attingentis: debet ergo eſſe propria illius, proprietate primariæ repræſentationis, ita, ſcilicet, quod ſpecies illa ſic movens habeat primario, & propter ſe obiectum illud, ad cuius cognitionem movet, repræſentare: ſi enim primario aliud repræſentat; tunc ad cognitionem ſecundarij repræſentati, non concurrit ut virtus propria illius, ſed ut virtus primarij, in quo, & ſecundario virtualiter continetur.

2 Notabilis doctrina.

Quia

3 Ad idem tenditur.

Quia tamen in esse motivi constituitur obiectum per speciem impressam propriam; ulterius advertendum est, quod duplex munus debet in specie impressa distingui, ratione cuius movet intellectum ad obiecti cognitionem: munus, scilicet, repræsentationis, aut similitudinis obiecti, ratione cuius intellectus pro priori ad cognitionem intelligitur unitus obiecto; & munus efficientiæ, tum intellectionis, tum, & magis propriè, speciei expressæ, seu verbi. Ista autem munia esse adinvicem distincta constat; tum quia in plurium Thomistarum Sententia substantia Angeli, quæ gerit munus speciei impressæ, respectu proprij intellectus, habet quidem rationem obiecti motivi, ex primo munere repræsentationis, & similitudinis; non autem ex secundo concurrendi, scilicet, effectivè ad intellectionem: concursum enim istum negant, ne concedatur substantia immediatè operativa: tum quia species deservientes Fidei, quæ sunt naturales, per suam naturalem repræsentationem, & sine ulla elevatione in esse similitudinis, ad cognitionem Fidei concurrunt; cum tamen ad illam efficiendam elevatione supernaturali indigeant. Ex quo sequitur quod ut aliquod obiectum dicatur motivum respectu intellectionis, non est necesse; quod species primario illud repræsentans effectivè concurrat ad intellectionem, sed sufficit si concurrat repræsentativè; pro priori tamen ad intellectionem, ut constat in substantia Angeli, quæ hac ratione est obiectum motivum proprij intellectus.

Doctrinæ conclusio.

Secundum ista ergo, quæ in creaturis accidunt, seclusis imperfectionibus, constituendum est obiectum motivum, & terminativum primarium Divini intellectus: ita ut illud dicatur obiectum primarium terminativum illius, quod primo, & propter se ab intellectu Divino cognoscitur; motivum autem, quod per propriam speciem, aut se ipso in ratione speciei movet, sive repræsentativè, sivè virtualiter effectivè ad primarij obiecti cognitionem. Neque hic quærenda est distinctio aliqua, aut dependentia inter specificans, & specificatum, movens, aut motum: quia nec specificatio, nec motio realiter obiectivè in Deo ponuntur, sed solum ex nostro modo concipiendi, seu, ut alij loquuntur, virtualiter.

4 Varietas sententiarum circa quæstitum

Quibus suppositis, circa præsentem difficultatem prima sententia affirmat, quod obiectum primarium Divini intellectus est ens abstrahens à creato, & increato: quæ sententia non explicat, an loquatur de obiecto motivo, an de terminativo, an de utroque. Pro ea tamen referuntur Durandus, OKan, Gabriel, & ex Recentioribus Albiz; quibus magna ex parte consentiunt aliqui ex Societate. Secunda docet obiectum primarium, tàm motivum, quàm terminativum illius esse Divinam naturam, prout ab Attributis, & Relationibus distinctam. Sic Illustriss. Godoy, Gonet, & alij quos referunt, tàm intra, quàm ex Scholam D. Thomæ. Tertia attribuit essentiæ Divinæ rationem obiecti motivi; rationem autem terminativi primarij enti Divino communi essentiæ, attributis, & relationibus. Sic M. Ferre, & in eam inclinare videtur M. à S. Thoma. Quarta, & ultima constituit rationem obiecti, tàm motivi, quàm terminativi primarij Divini intellectus in ente Divino, secundum quod commune est omnibus Divinis prædicatis, tàm absolutis, quàm relativis. Sic Ferrariensis, Nazarius, M. Gonçalez, & plures alij Thomistæ. Pro resolutione veritatis sit prima conclusio.

***

*** *** ***

*** ***

§. II.

ENS ABSTRAHENS A CREATO, & increato nequit eſſe obiectum primarium motivum, aut terminativum Divini intellectus.

5 Prob. 1. concluſio authoritate, & ratione D. Th.

CONcluſio hæc expreſſa eſt D. Thomæ pluribus in locis: videatur præcipuè 1. *contra Gent. cap.* 48. ubi eam ſeptem rationibus probat, è quibus unam, vel alteram breviter proponemus. Sit ergo prima. Si ens abſtrahens à creato, & increato eſſet obiectum primarium motivum, aut terminativum Divini intellectus, intellectus Divinus ſpecificaretur ab ente, prout ſic abſtracto; at hoc eſt abſurdum: ergo. Min. conſtat: quia ſpecificatum comparatur ad ſpecificativum, ut à quo accipit ſpeciem, & perfectionem, & in ordine ad quod in ſuo eſſe ſpecifico conſtituitur; ſed nullum prædicatum Divinum poteſt accipere ſpeciem, & perfectionem, aut conſtitui per ordinem ad aliquid creatum; nam cum ſit ſummè independens, & nullo extra ſe indigens, in ſe, & penes ordinem ad ſe omnem ſui perfectionem habet: ergo. Mai. autem eſt communis ſententia Philoſ. afferentium; quod potentiæ, habitus, & actus, ab obiectis primarijs ſpecificantur, & ab illis ſuam diſtinctionem ſpecificam deſumunt. Quam veritatem acceperunt à Philoſ. 2. *de Anima, textu* 33. & eandem ſequitur, & probat D. Thomas 1. *part. quæſt.* 77. *artic.* 3.

6 1. Solutio rationis factæ.

Dices primò. Rationem iſtam ad ſummum convincere intellectum Divinum non poſſe reſpicere pro obiecto motivo ens abſtrahens à creato, & increato, quia à motivo adæquatè accipit ſpeciem; non autem quod non poſsit illud reſpicere, ut obiectum terminativum.

Secunda. Secundò. Potentiam ſpecificari ab obiecto tantum à poſteriori, & tanquam à ſigno, aut medio manifeſtativo ſpeciei illius, & perfectionis; non autem à priori, & tanquam à principio, à quo ſpecies illius deſumatur. Vel ter- Tertia. tiò dices, quod potentia ſpecificatur ab obiecto, tanquam à termino extrinſeco, non à quo accipiat ſpeciem, ſed in ordine ad quem illam habeat.

Sed contra primam ſolutionem obſtat primò. Quod obiectum primarium terminativum non ponit in numero cum motivo, quod eſt ſpecies impreſſa, ſed quod media illa facit, ſe ipſo facere intelligitur, ut ex primo notabili, & ratione ibidem adducta conſtat: nam cum ſpecies impreſſa ſit vicaria obiecti, & per modum virtutis illius concurrat, virtus autem alicuius cauſæ, non ponat in numero in productione effectus, cum cauſa, à qua dimanat; ſi ſpecies impreſſa habet movere, etiam obiectum primarium per illam repræſentatum movet. Secundò. Quia Secundo. ut loc. citat. dicit D. Thomas actio non ſolum ſpecificatur à principio, ſed etiam à termino primariò inſpecto, ſicut calefactio, non ſolum ſpecificatur à calido, ſed etiam à calore, quem introducit. Et ratio eſt, quia actio etiam accipit ſpeciem à fine, & non ſolum à principio, terminus autem ſe habet ut finis; ſed obiectum in eſſe motivi, ſe habet ex parte principij determinans formaliter ad actionem, & in eſſe terminativi primarij, ex parte finis, quem per ſe actio intendit: ergo non ſolum habet ſpecificare ut motivum, ſed etiam ut terminativum.

7 1. Solut. impugnatur 1.

8 2. Solut. etiam impugnat.

Ex quo ſecunda ſolutio reijcitur primò. Quia quod ſpecificat per modum finis, non ſolum ſpecificat à poſteriori, & per modum ſigni, aut indicij; undè perfectio potentiæ cognoſcatur, ſed à priori, & per modum cauſæ; ſed obiectum primarium potentiæ comparatur ad illam ut finis illius: ergo. Probatur min. tum quia ſic traditur à D. Thoma *loc. citat.* tum quia ideo operatio eſt finis potentiæ activæ, quia potentiæ activæ inſ-

instituta sunt, ut eliciant operationes; sed etiam sunt instituta, ut attingant obiecta: ergo. Tum quia natura facit potentias proportionatas obiectis, & non e contra: ergo potentiæ sunt propter obiecta. Tum quia sicut natura utitur artificialibus instrumentis ad aliqua opera complenda, ita utitur potentijs ad attingenda obiecta: (quod specialiter verum est de intellectu, quo utitur, ut fiat alia à se) ergo sicut finis instrumentorum sunt opera, quæ ipsis fiunt, ita finis potentiarum erunt obiecta, quæ per ipsas attinguntur. Confirm. quia si potentia dicitur specificari ab obiecto, quia obiectum est signum aptum, ut per illud cognoscatur perfectio, & nobilitas potentiæ; cum etiam potentia sit signum aptum, ut per illam cognoscatur nobilitas obiecti; in eodem sensu, in quo dicitur potentiam specificari ab obiecto, dicetur obiectum specificari à potentia; quod nullus dicit.

Fulcitur impugnatio.

9 Impugn. etiam 3. dupliciter

Deinde tertia solutio reijcitur: tum quia specificari ab aliquo tanquam à puro termino, est proprium Relationis prædicamentalis: Relativa enim prędicamentalia, quia inter ea nulla exercetur dependentia, sunt simul natura, & cognitione; quod non verificatur de potentia, & obiecto. Undè Philos. 5. *Metaph. text.* 20. asserit, *quod relatio scientiæ ad scitum, non est mutua, quia fundatur in dependentia, quam scientia dicit ab scito.* Tum quia si sumeret speciem ab obiecto, tanquam à puro termino nullam exercente causalitatem, non minus specificaretur ab obiecto primario, quam à secundario: immo non esset distinguere obiectum primarium, & secundarium; cum ista eo potissimè distinguantur, quia primarium, & non secundarium, præstat speciem potentiæ.

10 Prob 2. ex S. D. conclusio

Secundò probatur conclusio alia eiusdem S. Doct. ratione ibidem. Illud per se primo pertinet ad obiectum primarium Divini intellectus, quod per se primo repræsentatur per speciem intellectui Divino deservientem; sed hoc solum est ens Divinum: ergo. Mai. & min. sunt probandæ, & mai. probatur à D. Thoma: nam operatio proportionatur formæ, quæ est operationis principium; quæ probatio sic debet intelligi: nam cum potentia respiciat obiectum media operatione, illud obiectum primariò respicitur à potentia, quod primariò attingitur per aliquam operationem primariam potentiæ; sed nulla operatio primaria potentiæ potest primario attingere obiectum secundariò repræsentatum per speciem deservientem tali potentiæ: ergo. Min. probatur: nam cum species sit operationis principium per modum formæ, debet operatio ei proportionari, ita, ut illa primaria sit, quæ primario attingit, quod per illam primariò repræsentatur, illa autem, quæ secundario repræsentatum, primario attingit, operatio secundaria censenda est: ergo.

Instantia quædam.

Ex qua probatione solvitur instantia, quam aliqui opponunt huic rationi D. Thomæ, scilicet, quod ens rationis, solum secundario repræsentatur per speciem entis realis, & tamen primario attingitur, non solum ab actu intellectus, sed etiam ab habitu Logicæ.

Dissolvit. instantia.

Solvitur, inquam, quia tàm actus intellectus, qui primario illud attingit, quàm habitus Logicæ, non pertinent primario ad intellectum, sed solum secundario; undè neque ab eis, neque ab eorum specificativo desumitur species intellectus: quare potius instantia in ipsos retorqueri potest, & ex ea ratio D. Thomæ explicari.

11 Min. S. D. n. 10. proposita sustinetur.

Undè probanda est min. discursus D. Thomæ: nam species, qua intellectus Divinus intelligit, est Divina essentia: tum quia sola Divina essentia, potest esse Divinæ intellectionis principium: tum quia sola illa potest esse actualitas, seu intrinseca terminatio Divini intellectus, sed per Divinam essentiam, nequit primario repræsentari ali-

aliquid creatum : ergo. Probatur min. tum quia obiectum primariò per ſpeciem repræſentatum convenit in gradu immaterialitatis cum illa : tum quia eſſentia Divina, cum ſit ſummè ſubſtantialis, ſolum poteſt ſe ipſam primario repræſentare, & non aliud à ſe : tum quia ſolum poteſt repræſentare creaturas, quatenus illi aſsimilantur ; ſed creaturæ valde imperfectè aſsimilantur eſſentiæ Divinæ : ergo.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

12 1. Obiect. CONtra iſtam concluſionem obijcies primò. Obiectum ſpecificativum Divini intellectus debet eſſe perfectiſsimum ; ſed ens abſtrahens à creato, & increato eſt perfectius, quam ens ſolum increatum : ergo. Mai. eſt certa, & min. probatur. Tum quia in ente ſic abſtracto continetur implicitè, tàm ens increatum, quàm creatum. Tum quia eo obiectum in eſſe obiecti eſt perfectius, quo eſt univerſalius, & ad plura ſe extendens ; prout ſic enim eſt ratio, ut etiam ad plura ſe extendat ; ſed ens abſtrahens à creato, & increato eſt quolibet eorum determinatè univerſalius : ergo. Tum quia obiectum magis abſtractum, abſtractione formali eſt perfectius in eſſe obiecti ; ſed ens commune eſt magis abſtractum abſtractione formali ; cum de ente, tàm creato, quam increato per modum formæ prædicetur : ergo.

13 Solut. 1. obiect. Reſpondetur conceſſa mai. neg. minorem. Ad primam eius probationem conceſſo antecedenti, neg. eſt conſequentia. Quia licet in ente ut ſic implicitè contineatur perfectio utriuſque entis, creati, ſcilicet, & increati ; continetur tamen cum imperfectione, quam ens putè creatum eſſentialiter importat ; undè perfectiori modo continetur in ſolo ente increato ; quod etiam importat quidquid perfectionis eſt in ente creato, excluſa illius imperfectione. Ad ſecundam diſting. eſt mai. quo eſt univerſalius in cauſando, conc. mai. in eſſendo, aut prædicando, neg. mai. & ſub eadem diſtinctione min. neg. eſt conſequentia. Licet enim ens ut ſic, ſit univerſalius in eſſendo ente Divino, aut creato ; ens tamen Divinum univerſaliſsimum eſt in cauſando, & ad omnia entia ſe extendit : quare eſt medium ex ſe aptum ad omnium cognitionem. Et cum alias ſine ulla intellectus Divini imperfectione, poſsit illud primariò terminare, non autem ens in communi ; ideo primum, & non ſecundum pro obiecto illius ſpecificativo deſignandum eſt. 2. Antec. prob. vel litur.

Nec refert, ſi dicas, quod potentiæ, & ſcientiæ creatæ, quo univerſalius obiectum habent in eſſendo, & prædicando, eo perfectiores ſunt : undè hac ratione perfectior eſt ſenſus communis, quam particularis, & in ſcientijs perfectior eſt metaphiſica ; quia inter illas eius obiectum univerſalius eſt : ergo idem dicendum eſt de Divino intellectu. 14 Quædam replica.

Reſpondetur neg. conſequentiam : nam in ſcientijs naturalibus ſic contingit, & etiam potentijs, quia cum eo ſint perfectiores, quo ad plura ſe extendunt, & non poſsint ad plura ſe extendere, quin reſpiciant pro obiecto primario aliquid univerſalius in cauſando ; reſtat quod earum perfectio, magis, vel minus creſcat, ſecundum maiorem, vel minorem univerſalitatem ſui obiecti in eſſendo. Diximus in naturalibus ſcientijs ſic contingere : quia ſi fiat comparato cum ſcientijs ſupernaturalibus, hoc non eſſe verum conſtat in noſtra Theologia, quæ ſine dubio eſt perfectior metaphiſica, quamvis huius obiectum ſit univerſalius in eſſendo, & prædicando. Replic. fit ſatis.

Ad tertiam conceſſa mai. neg. eſt min. vel claritatis gratia poteſt diſtingui : comparativè ad ens creatum, & increatum, prout ens in creatum eſt in ſe, neg. min. prout concipitur aliter, ac eſt in ſe, con- 15 3. Antec. prob. eli ditur.

concedo min. & neg. est consequentia. Ens enim in creatum, prout in se est, magis, abstractione formali, abstrahit, cum magis recedat à materia, & includat actualitatem, quam ens in communi: hoc enim solum negativè recedit, & permissivè accedit ad actualitatem, ratione, scilicet, entis Divini in eo inclusi, & per quod potest determinari. Si autem ens in creatum sumatur aliter, ac est in se, qua ratione pertinet ad metaphisicam; sic magis abstrahit ens in communi, quam ens increatum: sed prout sic non potest esse obiectum Divini intellectui, cum illud, prout est in se debeat attingere. Probatio autem subiuncta nihil convincit: nam ens in communi non comparatur ad ens Divinum, & creatum ut forma ad materiam, seu ut actus ad potentiam, sed ut id, quo utrumque in esse obiecti metaphisicę, formaliter constituuntur.

16 Arguitur secundò: Deus cognoscit primario ens abstrahens à creato, & increato: ergo hoc est primarium obiectum illius. Patet consequentia, & antecedens probatur. Tum quia Deus cognoscit omne cognoscibile omni modo, quo cognoscibile est; alias intellectus eius non esset infinitus, saltem in modo cognitionis; sed ens abstrahens à creato, & increato est primario cognoscibile, cum prout sic primario cognoscatur ab intellectu creato: ergo. Secundò. Quia licet Deus cognosceret primariò ens ut sic præcisium, non sequeretur quod eius intellectus ab ente creato specificaretur; ens enim ut sic, non est ens creatum: ergo. Tertiò. Quia Deus cognoscit primario omnia prædicata formaliter in ipso reperta; sed unum ex illis est ens commune Deo, & creaturis; hoc enim verè de Deo prædicatur: ergo.

2. Obiect.

2. Antec. prob.

Tertia.

Confirm. 1. Confirm. primò. Obiectum metaphisicæ est ens commune creato, & increato: ergo & Divini intellectus. Patet consequentia: tum quia obiectum nullius habitus potest esse universalius obiecto potentiæ: tum quia si obiectum Divini intellectus esset solum ens Divinum, contineretur sub obiecto metaphisicæ; ac proinde Divinus intellectus metaphisicæ subalternaretur. Confirm. secundò. Quia cognitio metaphisica, cum sit perfectio simpliciter simplex, debet in Deo reperiri; sed huius obiectum primarium est ens commune creato, & increato: ergo, & obiectum primarium alicuius actus intellectus Divini. Et cum eadem sit ratio perfectionis de actu, & intellectu Divino; idem dici potest de Divino intellectu.

Secundò.

Respondetur neg. antecedens ad primam probationem dicti. est mai. omni modo, non dicenti imperfectionem, concedo mai. eam dicente, neg. mai. modus autem cognoscendi primariò ens commune creato, & increato dicit Divinum intellectum ab eo accipere suam speciem, & perfectionem; quod imperfectionem ex parte eius supponit.

17 2. Obiect. & 3. ex eod. proc. convelli-tur.

Ad secundam dicatur, quod præterquamquod esset sufficiens imperfectio, quod Divinus intellectus ab ente creato negativè sumpto, quale est ens sic abstractum, specificaretur; præter hoc, inquam, etiam sequeretur, quod saltem aliquis actus Divini intellectus posset ab ente creato specificari; quia actus ille, qui attingit aliquod obiectum materiale primario contentum sub formali, illud primario attingit, & ab eo sic attacto specificatur.

2. Prob. evell.

Ad tertiam dicatur, quod licet Deus cognoscat omnia prædicata formalia in eo reperta, non tamen ea cognoscit, secundum quod unum abstrahitur ab altero, aut in universali: quia ut ait D. Thomas hic *artic. 6. intelligere aliquid in communi, & non in speciali est imperfectè aliquid cognoscere; & sic procedit intellectus noster; qui est agens de potentia ad actum.* Cognoscit ergo Deus pri-

Evellitur 3.

ma-

mario rationem illam entis, prout eſt determinatè Divina, & ab illa prout ſic ſpecificatur.

18 Ad primam confirm. neg. eſt conſequentia, ad primam eius probationem diſting. eſt antecedens: non poteſt eſſe univerſalius in eſſendo, neg. antecedens; in cauſando, concedo antecedens: ſecunda enim, & non prima univerſalitas congruit Divino intellectui, quia ſic poteſt omnia attingere in univerſali illo in cauſando ſine imperfectione ſpecificationis ab aliquo extrinſeco; quam neceſſariò involveret, ſi primario reſpiceret univerſale in eſſendo. Ad ſecundam prob. neg. eſt ſequela: nam ut una ſcientia ſubalternetur alteri, inter alia, neceſſe eſt, quod à ſubalternante accipiat principia; quod non attingit in ſcientia Dei reſpectu metaphiſicæ. Quibus adde, quod, ut iam diximus, ens Divinum ſolum continetur ſub obiecto metaphiſicæ, prout eſt aliter, ac eſt in ſe cognoſcibile, qua ratione non cognoſcitur à Divino intellectu. Ad ſecundam confirm. neg. eſt Metaphiſicam reperiri formaliter in Divino intellectu, aut eſſe perfectionem ſimpliciter ſimplicem, cuius ratio pro nunc ſufficit, quod ab aliquo, ſcilicet, extrinſeco ſpecificetur.

1. Confirm. ſit ſatis.

Satis ſit 2. prob. conſeq.

2. Fit ſatis confirm.

19 Arg. tertiò. Creaturæ terminant primariò actus Divini intellectus: ergo primariò continentur ſub obiecto ſpecificativo potentiæ. Patet conſequentia, & antecedens probatur primò. Quia ſcientia ſimplicis intelligentiæ, cum per ſe primò terminetur ad non exiſtentia, non poteſt per ſe primo terminari, ad aliquod prædicatum Divinum, cum ſint eſſentialiter exiſtentia: ergo debet per ſe primo terminari ad aliquid creatum. Secundò. Quia ſcientia Dei, prout diſtinguitur à lumine principiorum, etiam terminatur per ſe primo ad creaturas: eſt enim probabilis ſententia, quod Attributa Dei non terminant cognitionem ſcientificam: ergo.

3. Obiect.

Secundo.

Reſpondetur neg. antecedens. Ad utramque illius probationem dicatur, quod ut ex dicendis conſtabit, nec ſcientia ſimplicis intelligentiæ à ſcientia viſionis, nec cognitio ſcientifica à lumine primorum priorum, diſtinguntur in Deo attributaliter, ſed ſunt eiuſdem Attributi diſtinctæ denominationes pœnes primariam, & ſecundariam, quarum primaria, & unicè ſpecificativa eſt denominatio viſionis, ſecundum quam ad prædicata Divina, tanquam ad obiectum primarium, terminatur: denominatio autem ſimplicis intelligentiæ, ſecundum quam reſpicit poſsibilia, & denominatio ſcientiæ, ſecundum quam, etiam in hac ſententia, reſpicit creaturas, ſunt denominationes ſecundariæ, & quæ totam ſpeciem Divinæ cognitionis iam ſupponunt.

3. Obiect. ſolutio.

§. IV.

SECUNDA CONCLUSIO ſtatuitur.

NON SOLUM DIVINA eſſentia, ſed etiam attributa, & relationes pertinent ad obiectum primarium, tàm motivum, quàm terminativum Divini intellectus.

20 CIRCA iſtam concluſionem, aut circa eius oppoſitum, quamvis nihil expreſsè inveniatur apud D. Thomam, ut hic advertit illuſtr. Godoy; nihilominus tamen ex communioribus principijs eiuſdem S. Doct., & in eius Schola magis receptis noſtram concluſionem deducendam exiſtimo. Quæ ſic probatur primò quo ad utramque partem. Prædicata illa, quæ æquè primo repræſentantur per ſpeciem impreſſam, & æquè primo ab intellectu cognoſcuntur, æquè primo pertinent ad obiectum motivum, & terminativum illius; ſed omnia prædicata Divina æquè primo repræſentantur per ſpeciem impreſſam, qua intellectus Divinus cog-

Uno animadverſo, prob. 1. concluſio.

cognoscit; & æquè primo ab illo cognoscuntur: ergo. Mai. est certa: nam obiectum constituitur in esse motivi, ad sui cognitionem, per speciem impressam, aut secum identificatam, aut ipsum primatiò repræsentantem iuxta dicta in primo, & secundo notabili, & in esse primarij terminativi, vel secundarij, per hoc quod primariò, & secundariò cognitionem terminet.

Min. principalis sua detur.

Min. autem, in qua est difficultas, probatur: nam prædicata illa, quæ habent eandem, vel æqualem intelligibilitatem, æquè primò repræsentantur per speciem impressam, & æquè primò terminant cognitionem intellectus ea, prout sunt in se cognoscentis; sed omnia prædicata Divina habent eandem, vel æqualem cognoscibilitatem: ergo respectu intellectus Divini, qui ea, prout sunt in se, cognoscit, æquè primò per speciem impressam repræsentantur, & æquè primò ab eo cognoscuntur. Mai. constat: nam ab intelligibilitate obiecti sumitur ratio motivi, & terminativi, sic, vel aliter, obiectum repræsentari, & cognosci. Min. autem probatur: nam intelligibilitas desumitur ab immaterialitate, & actualitate obiecti, ut constat ex D. Thoma *artic.* 1. & ex dictis *Dub.* 1. in quo omnes Thomistæ conveniunt: ergo omnia illa prædicata, quæ habent eandem immaterialitatem, & actualitatem, vel saltem æqualem, habent eandem, vel æqualem intelligibilitatem. Tum sic; sed omnia Divina prædicata habent eandem, vel æqualem immaterialitatem, & actualitatem; nam omnia illa conveniunt in ratione actus puri, & hæc ratio eadem est in omnibus illis: ergo.

Confirm. 1.

Confirm. primò hæc ratio. Si intelligibilitas, & veritas entis rationis tanta esset, quanta veritas, & intelligibilitas entis realis, non minus ens rationis, quam ens reale pertineret ad obiectum primarium motivum, & terminativum intellectus creati, & non minus eius intelligibilitas, & veritas haberent sibi propriam speciem, per quam primariò repræsentarentur; cum deberent repræsentari conformiter ad sui veritatem, & intelligibilitatem, sicut modo habet intelligibilitas entis realis: ergo si veritas, & intelligibilitas omnium Divinorum prædicatorum est omnino eadem, sicut, & actualitas; omnia illa æquè primò pertinebunt ad obiectum motivum, & terminativum Divini intellectus, & omnia illa etiam exigent speciem aliquam impressam primariò ea repræsentantem.

Confirm. 2.

Confirm. secundò. Ideò probant Thomistæ, & nos cum illis tract. *de Visione* probavimus non posse unum prædicatum Divinum sine alio videri, quia visibilitas est omnido eadem in omnibus illis; & hoc ideò, quia entitas immaterialis, & ratio actus puri, ad quam consequitur, est in omnibus illis, sine ulla adhuc virtuali distinctione, omnino eadem; sed non minus intelligibilitas motiva consequitur ad entitatem immaterialem, & suprà rationem actus puri fundatur, quam visibilitas: ergo etiam erit omnino eadem in omnibus illis; ac proinde æquè primò pertinebunt ad obiectum motivum Divini intellectus.

21 Responsio rationis factæ.

Dices: quod licet inteligibilitas, sicut immaterialitas, & ratio actus puri sit omnino eadem in essentia Attributis, & Relationibus; per prius intelligitur participata ab essentia, & ratione eius derivatur ad attributa, & relationes; quod sufficit, ut in essentia constituat obiectum primarium intellectus; secus autem in Attributis, & Relationibus.

22 Expugnatur resp.

Sed contra primo. Intelligibilitatem illam primò convenire essentiæ, & ratione essentiæ, Attributis, & Relationibus, non variat illam in esse intelligibilitatis, sicut nec rationem entis immaterialis, & actus puri primò reperiri in essentia, & ratione essentiæ in Attributis, non variat illam in ratione entis immaterialis, aut in

ratione actus puri; alias darentur in Deo plures entitates immateriales, & plures actus puri: in Attributis quidem virtualiter diſtincti, & in perſonis realiter: ergo nec variat illam in eſſe obiecti motivi, aut terminativi. Patet hæc conſequentia: nam ratio obiecti motivi, & terminativi contrahunt per intrinſeca intelligibilitatem in eſſe talis: ergo implicat rationes iſtas variari, invariata intelligibilitate.

Fulcitur 1. expugn

Confirm. primò. Quamvis Filius habeat totam intelligibilitatem, & amabilitatem à Patre; quia tamen non habet aliam ab ipſo, ſed omnino eandem, iſte modus ſic illam habendi, non eſt in cauſa, ut Filius ſit aliter, aut intelligibilis, aut amabilis, ac Pater, aut quod aliter Filius poſsit ad obiectum voluntatis, vel intellectus pertinere, ac pertinet Pater: ergo ſi intelligibilitas Attributorum, & Divinarum relationum, non eſt alia, ſed omnino eadem cum intelligibilitate Divinæ eſſentiæ; quod illam ab ea habeant, non eſt in cauſa, ut diſtincto modo pertineant ad obiectum Divini intellectus.

Fulcitur 2.

Confirm. ſecundò. Maiori cum dependentia participat accidens ſuam intelligibilitatem à ſubſtantia, quam Attributa, & relationes Divinæ ab eſſentia; intelligibilitas enim accidentium provenit à ſubſtantia, tanquam aliquid ab ea realiter diſtinctum, ab ea realiter dependens, & ei realter inferius; & tamen modus iſte participationis non eſt ſufficiens, ut ſubſtantia, & non accidens, pertineant ad obiectum motivum, & terminativum primarium noſtri intellectus: ergo neque alius.

23 Adv. diſparitas.

Nec refert diſparitas, quam aliqui huic confirmationi aſsignant, dicendo, quod accidens poteſt cognoſci independenter à ſubſtantia, & per ſpeciem propriam: immo poteſt eſſe nobis ratio à poſteriori cognoſcendi ſubſtantiam; Attributa autem, & Relationes non poſſunt cognoſci independenter ab eſſentia Divina, ſed hæc ſemper eſt ratio, & ſpecies, ut ab intellectu Divino cognoſcantur.

Reijcitur 1.

Contra enim eſt primo. Quia iam in primis habetur, quod habere intelligibilitatem ab alio (cui ſolutio aſsignata innitebatur) non impedit, ut pertineat cum illo ad obiectum primarium intellectus; ergo nec quod Attributa, & Relationes habeant intelligibilitatem ab eſſentia, impediet cum illa pertinere ad obiectum primarium Divini intellectus.

Secundo.

Secundo. Quia accidens pertinet ad obiectum primarium noſtri intellectus, non ſolum quando cognoſcitur per ſpeciem propriam diſtinctam ab ſpecie ſubſtantiæ, ſed etiam quando cognoſcitur per ſpeciem, quæ illud pariter cum ſubſtantia repræſentet; in hoc enim caſu, ſicut & ſemper, obiectum proprium, & ſpecificativum intellectus noſtri, eſt ens commune ſubſtantiæ, & accidenti: ergo quamvis Attributa Divina ſemper cognoſcantur per ſpeciem, qua etiam cognoſcitur, & repræſentatur eſſentia, hoc non impediet quod Attributa Divina ſimul cum eſſentia pertineant ad obiectum primarium Divini intellectus.

24 2. Concluſionis probatio.

Secundo probatur eadem concluſio, & præcedentia magis roborantur. Omnia prædicata Divina per ſe ipſa gerunt munus ſpeciei impreſſæ reſpectu Divini intellectus ad ſui ipſorum cognitionem: ergo omnia illa pertinent ad obiectum primarium, tàm motivum, quàm terminativum Divini intellectus. Conſequentia eſt bona, etiam apud Adverſarios, & antecedens probatur. Primo authoritate D. Thomæ *queſt. 2. de Verit. artic. 3. ad 7.* ubi ſic habet: *Ex parte cognoſcentis omnia, eadem cognitione cognoſcit Deus ſe eſſe Deum, eſſe Patrem; ſed non eſt idem quæ cognoſcitur ex parte rei cognitæ: cognoſcit enim ſe eſſe Deum, Deitate, & ſe eſſe Patrem, paternitate, quæ ſecundum modum intelligendi, non eſt idem quod Deitas,*

ſed

sed id, quo ex parte obiecti, Deus aliquid cognoscit, est species impressa: ergo paternitas, sicut, & Deitas, gerit munus speciei impressæ ad sui ipsius cognitionem.

2 Prob. 1. anteced. Secundo probatur antecedens ratione. Omnia prædicata Divina sunt proportionata cum Divino intellectu, ut per se ipsa gerant munus speciei impressæ ad propriam eorum cognitionem: ergo sic de facto gerunt. Antecedens probatur: quia omnia illa sunt in summo gradu immaterialitatis, & actus puri; tàm in esse entis, quàm in esse intelligibilis: ergo sunt proportionata, ut per se ipsa gerant munus speciei impressæ. Patet consequentia; quia unicum impedimentum, ne per se ipsa gerant munus speciei impressæ, & immediatè uniantur intellectui, unicè potest ab aliqua potentialitate, seu materialitate provenire, ut constat: tum in rebus creatis; tum in prædicatis Divinis, quæ hac ratione non indigent Verbo, seu specie expressa superaddita, ut cognoscantur, sed in se ipsis immediatè cognoscuntur; ut videre est respectu intellectionis essentialis, & respectu cognitionis beatorum: ergo.

25 Adversi occursus. Dices: quod impedimentum, ne Attributa, & Relationes gerant munus speciei impressæ respectu intellectus Divini, provenit ex eo, quod de ratione huius est, quod concurrat effectivè, tàm ad cognitionem, quàm ad Verbi generationem; hoc autem convenire non potest Attributis, & Relationibus: tum quia non supponuntur existentia ante intellectionem: tum, & præcipuè, quia alias Verbum procederet, ut simile primariò naturæ, & Attributis; ac proinde ex vi suæ processionis, non magis ei communicaretur natura, quam Attributa: undè nec magis esset Filius, quam Spiritus Sanctus.

Refrangitur. Sed contra est: quia licet ex hac doctrina habeatur, quod Attributa, & Relationes, non possint habere munus speciei impressæ, sub ratione effectivè concurrentis, sivè ad intellectionem, sivè ad Verbi generationem, quod & adductis probationibus convincitur; non tamen probatur, quod non possint habere munus speciei impressæ, sub ratione repræsentationis, & intrinsecæ unionis cum Divino intellectu, quod & probationibus factis apertè convincitur; sed hoc secundum munus etiam est principium speciei impressæ: immo & illi propriissimum: tum quia ad propriam lineam obiecti pertinet: tum quia, ut constat ex superius dictis *num.* 3. substantia Angeli propriè gerit munus speciei impressæ, & obiecti motivi ad sui cognitionem; quamvis in sententia plurium Thomistarum, non effectivè, sed tantum repræsentativè ad illam concurrat: ergo.

26 3. Suadetur conclusio. Probatur tertio conclusio. Essentia Divina est obiectum primarium specificativum Divini intellectus, prout est in se obiectivè, qua ratione à Divino intellectu cognoscitur; sed prout est in se obiectivè est formalissimè idem cum Attributis, & Relationibus: ergo. Mai. constat: quia essentia Divina non specificat Divinum intellectum, nisi prout à Divino intellectu cognoscitur; quodlibet enim obiectum propriam potentiam specificat, secundum quod eius habitudinem, & attingentiam terminat: neque enim ens reale specificat intellectum Angelicum prout est attingibile per discursum, neque humanum, prout attingibile simplici intuitu. Min. autem probatur. Tum ex dictis Dub. præcedenti: tum quia omnis distinctio, aut est phisica, aut metaphisica, aut per rationem tantum; sed inter essentiam, Attributa, & Relationes, non datur distinctio phisica, aut metaphisica, alias etiam daretur phisica, aut metaphisica compositio; & quamvis detur distinctio per rationem; hæc tamen tantum formatur ab intellectu, qui prædicata Divina aliter, ac sunt in se cognoscit: ergo respectu intellectus Divini, qui ea prout sunt

in se, & non aliter cognoscere potest, non comparantur ut distincta.

27 Solutio præced. rationis ex Adversar.

Communis huius rationis solutio asserit, quod licèt essentia Divina prout est in se, sit formaliter in distincta ab Attributis, & Relationibus; est tamen ab eis virtualiter distincta: quæ distinctio sicut sufficit ut essentia communicetur, non autem relationes, & ut personalitas terminet immediatè humanitatem, non autem natura; ut bonitas specificet voluntatem, nõ autem veritas; etiã sufficit, ut essentia, non Attributa, & Relationes sint Divini intellectus specificativum.

28 Impugnatur 1. pars dicta solutio.

Sed contra illam obstat primò, quod illa prædicata contradictoria non verificantur de Deo, nisi prout à nobis concipitur, & diversis nominibus significatur; de quo possunt videri dicta *Disput. 4. Dub. 1. de Visione*, §. 3. Secundò admissa communi doctrina, obstat contra illam; quod tunc distinctio virtualis inter prædicata Divina sufficit, ut quod verificatur de uno, non verificetur de altero, quando verificatur de illo, secundum quod ab alio differt, non autem secundum quod cum illo convenit; sed specificare Divinum intellectum non convenit Divinæ essentiæ, secundum quod virtualiter differt ab Attributis, sed secundum rationem, qua cum illis convenit: ergo non potest verificari de Divina essentia secundum quod est in se, quin etiam verificetur de Attributis, & Relationibus. Mai. constat: nam quia *communicari* convenit essentiæ, secundum rationem absoluti, secundum quam convenit cum Attributis; non obstante distinctione virtuali inter essentiam, & Attributa, non potest convenire essentiæ *communicari*, quin etiam conveniat Attributis. Et pariter quia *operari* ad extra convenit Patri secundum rationem absoluti, qua convenit cum Filio, & Spiritu Sancto; non obstante distinctione reali inter Divinas Personas, non potest de una verificari, quin de omnibus verificetur. Et è converso: quia *non communicari* convenit relativis, sub ratione relativi, secundum quam fundant distinctionem ab absolutis; *non communicari* verificatur de relativis, quin verificetur de absolutis. Et idem est de communicatione immediata personalitatis Verbi humanæ naturæ, quæ etiam, ideò non verificatur de Divina natura, quia convenit personalitati secundum rationem qua virtualiter differt à natura. Et omnium ratio assignari potest: quia quando prædicatum verificatur secundum rationem, in qua Divina conveniunt; cum illa ratio, sit in omnibus indivisibiliter eadem, non potest uni convenire, quin conveniat etiam alteri: secus autem dicendum est, & propter oppositam rationem, quando verificatio fit secundum prædicata, quibus adinvicem differunt.

Impugn. 2. discrimen ad similia solut. tradendo.

Min. autem principalis probatur. Specificare Divinum intellectũ convenit naturæ Divinæ, secundum rationem intelligibilis, quæ vel est idem formaliter cum ratione actus puri, aut entis summè immaterialis, vel suprà illam fundatur; sed hæc ratio, sicut & ratio actus puri, non est virtualiter distincta in natura, Attributis, & Relationibus, sed omnino eadem: ergo. Quod confirm. Quia esse visibile convenit naturæ, Attributis, & Relationibus, sub ratione, qua conveniunt, visibilitas omnium est omnino eadem, & non potest unum, ut ab alio distinctũ, terminare visionem: ideò autem visibilitas convenit illis, sub ratione cõmuni, & nõ prout virtualiter differunt, quia consequitur ad rationem entis immaterialis, & actus puri, in qua non differunt, sed cõveniunt: ergo cum ratio specificativi Divini intellectus conveniat naturæ Divinæ sub ratione intelligibilis, & hæc ratio, sicut & actus puri, sit omnino eadem in omnibus Divinis prædicatis, omnia etiam illa conveniunt in ratione specificativi Divini intellectus.

Probatio min. principuq.

Roboratur intentum.

29 Evasio ad dicta.

Dices: quod specificare Divinum intellectum non convenit naturæ Divinæ, sub ratione communi intelligibilis, qua cum reliquis præ-

prædicatis Divinis convenit, sed sub ratione intelligibilis primordialis, quæ consequitur ad rationem entis immaterialis primi etiam, & primordialis: sub hac autem ratione non convenit natura cum Attributis, sed potius ab eis differt. Ex quo & redditur disparitas de visibilitate: nam hæc convenit essentiæ sub communi ratione visibilis, & quæ ad communem rationem entis immaterialis consequitur; ac proinde convenit illi secundum quod est idem cum Attributis.

Excluditur 1.& 2 Sed contra hanc solutionem obstant primò eaque objicimus supra *num.*20. Deinde obstat, quod ratio entis immaterialis, & actus puri non redditur virtualiter distincta per hoc, quod conveniat naturæ, & Attributis, quæ virtualiter distinguuntur; alias etiam esset realiter distincta, ex eo quod conveniret personis realiter distinctis: ergo nec ratio intelligibilis, quæ ad prædictas rationes consequitur. Tertiò. Tertiò. Quia rationem entis immaterialis, & actus puri dici primordialiter de natura, & media illa de Attributis, & relationibus, non convenit illi prout est in se obiectivè, sed solum ex nostro modo concipiendi, & ad instar rerum creatarum, in quibus rationes communes per prius dicuntur de essentia, quam de proprietatibus. In Deo autem sicut sunt omnino idem Essentia, & Attributa, tàm physicè, quàm metaphysicè; æquè primo rationes istas communes participant: ergo cum intellectus Divinus ea prout sunt in se concipiat, & omnino independenter à nostro modo concipiendi, respectu illius, ratio actus puri non primo dicitur de essentia, & media illa de reliquis prædicatis Divinis, sed omnino æquè primo in omnibus illis Ultimò. reperitur. Tandem quia hoc idem posset quis dicere de terminatione visionis, quod, scilicet, cõvenit essentiæ Divinæ, sub ratione entis immaterialis primordialis, sub qua ratione differt ab Attributis; ac proinde quod, illis non visis, videri potest.

§. V.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

OBJC. 1. præcipuum oppositæ sententiæ fundamentum. Illud est obiectum primarium specificativum Divini intellectus, quod se ipsum per modum speciei impressæ, vel media specie impressa propria, & primariò repræsentativa ipsius, movet illum ad sui primariam cognitionem; sed Attributa, & Relationes, nec per se ipsa per modum speciei impressæ, nec media aliqua specie impressa illa primariò repræsentante movet Divinum intellectum ad primariam cognitionem sui: ergo. Mai. ab omnibus admittitur, & min. quo ad primam partem probatur. Sola essentia Divina gerit munus speciei impressæ respectu Divini intellectus: ergo. Antecedens probatur primo ex D. Thoma 1. *contra Gent. cap.* 48. & hic *artic.*5. ubi id expressè tradit. Secundò. Quia de ratione speciei impressæ est, quod effectivè concurrat ad intellectionem, & ad verbum per illam productum; quod etiam tradi videtur à D. Thoma loc. cit. *ex contra Gent.* per hæc verba: *Operatio specificatur per formam, quæ est operationis principium, sicut calefactio per calorem*; per quæ verba explicat specificationem intellectionis ab specie impressa, quæ est intellectionis forma: ergo sicut calor effectivè concurrit ad calefactionem; ita species impressa ad intellectionem, & ad verbum intellectione productum. Min. autem probatur. Tum quia de ratione principij effectivi est quod præintelligatur existens ad effectum; sed hoc non potest verificari de Attributis, ut constat in voluntate, quæ non est prior, sed posterior intellectu, neque de relationibus, cum essentialia priora sint notionalibus: ergo. Tum & præcipuè: quia si Attributa, & Relationes, primariò effectivè concurrerent ad intellectionem, sequeretur quod verbum ex eis

30 1.Obiect.

Ant. prob 1.

Secundo.

ptocedens æquè primo haberet naturam Attributa, & Relationes, & æquè primo omnia illa repræſentaret: nec magis eſſet imago Patris in eſſentia, quam in Attributis, & Relationibus: æquè enim primo evadet ſimile, & primariò repræſentativum ſui principij primarij effectivi, ſed omnia iſta ſunt abſurda: ergo.

Tertio. Tertiò probatur idem antecedens; quia ſi Attributa, & Relationes gererent munus ſpeciei impreſſæ, ſequeretur quod ratio ſpeciei impreſſæ multiplicaretur reſpectu Divini intellectus; virtualiter quidem ad multiplicationem Attributorum; realiter autem ad multiplicationem relationum, quod etiam eſt falſum. Quarto. Quia omne prædicatum, quod gerit munus ſpeciei impreſſæ reſpectu Divini intellectus, debet eſſe aptum, ut Divinus intellectus ex vi illius poſsit Deum comprehendere; ſed nullum ex Attributis, aut Relationibus tale eſt: ergo. Probatur min. Quia ut eſſet tale, neceſſe erat quod ratione ſui omnia prædicata Divina repræſentaret; hoc enim ad comprehenſionem requiritur; ſed nullum Attributum Divinum omnia alia prædicata Divina repræſentat: tum quia Attributa, ut diſtincta à natura Divina illam non continent, nec formaliter, ut ex ſe conſtat, nec virtualiter, aut radicaliter, cum hoc modo potius contineantur in natura: ergo. Ex Quinto. quo tandem probatur idem antecedens: fruſtra enim fiunt per plura, quæ fieri poſſunt per pauciora; ſed ſola eſſentia Divina, in ratione ſpeciei impreſſæ, ſufficiens eſt, ad cognitionem etiam comprehenſivam ſui, & Attributorum: ergo Divina Attributa, non gerunt per ſe ipſa munus ſpeciei impreſſæ. Min. probatur: quia cum Attributa contineantur in eſſentia Divina, ſaltem virtualiter, ipſa Divina eſſentia ſufficiens eſt ad illorum repræſentationem, ſicut cauſa ad repræſentationem effectus.

Quo ad ſecundam autem partem, ſcilicet, quod Attributa Divina, & Relationes non repræſententur primariò per ſpeciem, qua intellectus Divinus cognoſcit; probatur. Quia hæc ſpecies, ſi eſt ab Attributis, & Relationibus diſtincta, debet eſſe ipſa Divina eſſentia; quod & probationibus factis iam conſtare videtur; ſed eſſentia Divina non poteſt per modum ſpeciei impreſſæ primariò repræſentare Attributa, & Relationes: ergo. Probatur min. Primò ex dictis: quia Verbo Divino ex vi ſuæ proceſsionis primariò communicatur id, quod primariò repræſentatur per ſpeciem impreſſam, quæ ad eius dictionem concurrit: & pariter primariò evadit ſimile obiecto primariò per illam repræſentato; ſed Verbo Divino non communicantur primariò ex vi ſuæ proceſsionis Attributa, & Relationes, ſed primariò tantum communicatur natura, ſecundariò autem Attributa, Relationes autem oppoſitæ minimè: ergo. Secundò. Quia ſpecies, quæ eſt ſubſtantialis, ſolum poteſt ſe ipſam primariò repræſentare, & alia à ſe ſecundariò; ſi enim alia à ſe primariò repræſentaret, non ſolum eſſet primariò ut eſſet, ſed etiam ut ad alia ordinaretur, quod eſt contra conceptum ſubſtantiæ. Quod explicatur in ſubſtantia Angelica, quæ gerens munus ſpeciei impreſſæ reſpectu propriæ cognitionis, qua ſubſtantialis, ſolum ſe ipſam primariò repræſentat, & ſuas proprietates ſecundariò: ergo.

31 1. Min. prob. quo ad 2. part. 1. Min. probatio. Secunda. Explic. à pari.

Arg. hoc eſt præcipuum oppoſitæ ſententiæ fundamentum, cui nihil difficultatis diſimulavimus. Ad illud tamen duplici via reſponderi poteſt. Primò, neg. min. quo ad primam partem, ſcilicet, quod Attributa, & relationes non poſsint per ſe ipſa gerere munus ſpeciei impreſſæ, nam oppoſitum ſufficienter manet probatum ſuprà à *num.* 22. ex eo quod per ſe ipſa ſunt ſufficienter proportionata cum intellectu, neque habent ali-

32 Prima via ſolvitur obiect.

aliquid potentialitatis, aut materialitatis, per quam impediantur; cum non minus ſiat actus purus, quam ipſa Divina eſſentia. Ad primam autem probationem in contrarium, quæ deducitur ex D. Thoma reſpondetur, quod, ut benè vidit Illuſtr. Godoy, ex illis verbis nihil convincitur: nam omnino incertum eſt, an quando D. Thomas dicit, quod *eſſentia Divina eſt ſpecies, aut forma intelligibilis*, loquatur de eſſentia, prout diſtincta ab Attributis, & Relationibus; an de eſſentia ſecundum quod eſt idem cum illis? Quibus adde: quod ad intentum D. Thomæ hoc ſecundum ſufficiebat: hoc enim erat, ſalvare ſummam Dei ſimplicitatem in intelligendo, ex eo quod non erat neceſſe, ut intelligat, habere aliquam ſpeciem à ſe diſtinctam.

Solut. pro prob. 1. min

33 Ad ſecundam, quæ difficilior videtur, dicatur iuxta ſuperius inſinuata, non eſſe de ratione ſpeciei impreſſæ, effectivè concurrere, ſivè ad intellectionem, ſivè ad Verbum intellectum. Quod conſtat: tum quia plures etiam ex Thomiſtis univerſaliter negant concurſum iſtum effectivum. Tum quia ex concedentibus, aliqui illum denegant ſpeciei ſubſtantiali creatæ, qualis eſt natura Angelica; nullus tamen illi negat munus proprium ſpeciei impreſſæ. Tum quia munera iſta eſſe adinvicem diſtincta, conſtat in ſpeciebus naturalibus ſupernaturali cognitioni deſervientibus: iſtæ enim ad munus repræſentationis, quod eſt proprijſsimum ſpeciei per ſuam entitatem naturalem concurrunt, cum tamen ad munus efficientiæ auxilio ſupernaturali eleventur. Licet ergo ſpecies impreſſa poſsit effectivè concurrere ad cognitionem, & ad Verbum per eam productum, & defacto ſic concurrat, ſi aliquid non obſtet; ſi tamen aliquid concurſum iſtum impediat, non concurret effectivè: quin ex hoc amittat munus proprium ſpeciei, in eo conſiſtens, quod intrinſicè uniatur cum intellectu, & media illa obiectum, & quod illum ad cognitionem obiectivè determinet: qua ratione Divina Attributa gerunt munus ſpeciei impreſſæ reſpectu Divini intellectus, quia nihil impedit quod tales effectus communicent intellectui.

Solut. 2.

Undè ruunt probationes ſubiunctæ, quæ huic concurſui effectivo innituntur. Prima quidem; quia ſolum ex capite efficientiæ requiritur ſubiectiva exiſtentia in eo, quod gerit munus ſpeciei impreſſæ pro priori ad intellectionem. Pariter ſecunda: nam Verbo Divino ex vi ſuæ proceſsionis non communicatur primariò omne, quod primariò per ſpeciem impreſſam repræſentatur, nec primariò evadit ſimile omnibus illis, aut omnium eorum imago; ſed illi tantum primariò communicatur id, quod ſe habet, ut principium *quo* effectivum illius, & in hoc etiam primariò ei aſsimilatur, & procedit ut Imago illius: genitum enim procedit ut ſimile generanti in principio *quo* generativo illius, & imago ſolum dicitur talis reſpectu eius, cui ut principio ſui expreſſivo, aſsimilatur. Quæ eſt expreſſa doctrina D. Thomæ infrà *quæſt.* 34. *artic.* 3. & *quæſt.* 35. *artic.* 1. gerere autem munus ſpeciei impreſſæ ſub ratione principij effectivè concurrentis ſolum eſſentiæ, ut diſtinctæ ab Attributis, concedimus: undè ſolam illam primariò accipit Verbum ex vi generationis, & ſolum in illa primariò aſsimilatur Patri per modum Imaginis ſubſtantialis illius.

Ad idem.

34 Ad tertiam neganda eſt ſequela: Attributa enim Divina non gerunt munus ſpeciei impreſſæ, ſecundum rationem illam, qua virtualiter adinvicem diſtinguntur, aut à Divina eſſentia: nec pariter relationes ſecundum proprias, & peculiares rationes, quibus adinvicem realiter, & ab abſolutis virtualiter differunt; ſed ſecundum communem rationem entis ſummè

Solutio 3.

immaterialis, & actus puri, quæ in omnibus illis est omnino eadem, & indivisibilis. Unde non sequitur quod ratio speciei multiplicetur.

35 Replica quædam.

Sed dices: ergo neque Attributa Divina, ut virtualiter distincta ab essentia, neque essentia, ut virtualiter distincta ab Attributis, gerit munus speciei impressæ, sed solum ipsa ratio actus puri, & entis summè immaterialis. Ex quo ulterius infertur quod essentia, & Attributa materialiter solum, & identicè gerant munus speciei impressæ; formaliter autem sola ratio actus puri. Ex quo insuper sequitur, quod sola hæc ratio influat effectivè per modum principij *quo* in generationem Verbi: cumque hæc ratio omnes Divinas perfectiones, æquè primò contineat; Verbum ex vi suæ generationis, æquè primò omnes illas accipiet.

Solutio replicæ.

Respondetur dist. consequens: ly *ut* dicente rationem sub *qua*, concedo consequentiam, rationem *qua*, nego consequentiam: ratio ergo sub *qua* tàm essentia, quàm Attributa gerunt munus speciei impressæ, est ratio actus puri, & entis summè immaterialis; ratio autem quæ, (quæ non solum identicè, sed & formaliter) gerit munus speciei sunt ipsa essentia, & Attributa: undè non sequitur, quod ipsa ratio actus puri sit solum principium *quo* effectivum, sed hoc potius convenit essentiæ; quia quamvis ex actu puro habeat, quod possit uniri proprio intellectui; semel tamen unita, ex se ipsâ habet effectivè concurrere.

36 Solut. 4.

Ad quartam dicatur, quod quodlibet Attributum sub illa ratione, sub qua gerit munus speciei impressæ, est medium aptum ad totius Dei comprehensionem; quia, ut ex dictis constat, ratio illa, est ratio actus puri, in qua formaliter omnia Divina continentur.

Ultima solut.

Ex quo ad ultimam dicatur, quod iuxta modum istum dicendi non fiunt sic per plura, quam dum hoc fieret per solam Divinam essentiam: nam omnia Divina prædicata in ratione actus puri, non sunt magis plura, quam Divina Essentia, prout ab omnibus distincta: nam ut pluries diximus, ratio actus puri, quamvis in omnibus prædicatis Divinis imbibita, non multiplicatur in eis, sed manet omnino eadem, & simplicissima.

37 2. Via sol. vit. 1. obiectio.

Secundò, & satis probabiliter eidem arg. respondeti potest substinendo quod sola Divina essentia gerit munus speciei impressæ; quod magis communiter acceptatur à Thomistis: sed dicendum est, quod per illam etiam repræsentantur primario Attributa, & relationes. Neque oppositum suadent probationes in contrarium. Nam ad primam respondetur quod Verbum Divinum non procedit ut primario simile omni obiecto primario per speciem impressam repræsentato, sed obiecto primario *primò*; & hoc est sola Divina essentia: nam quamvis Attributa primariò repræsententur, non repræsentantur primariò *primò*, sed primariò *secundò*. Ea enim ratione repræsentantur, qua rationem intelligibilitatis habent; habent autem intelligibilitatem primariam, quamvis non *primò*, quia prout sic habetur ab essentia, sed *secundò*, & media illa. Unde habere *secundò* intelligibilitatem non est idem quod illam habere secundario, sed mediante alio *primò* illam habente, scilicet, Divina essentia; eandem tamen cum illa.

Interrogationi cuidam fit satis.

Quod si inquiras quare Verbum Divinum non evadit primariò simile omni obiecto primariò per speciem impressam repræsentato, sed tantum primariò primo? Respondetur rationem esse, iam traditam; scilicet, quia species illa non habet influxum effectivum in generationem Verbi secundum quod repræsentat totum suum obiectum primarium, sed solum secundum quod se ipsam repræsentat, quod est obiectum *primariò primum*: prout sic enim solum habet reddere intellectum fœcundum,

dum, & cum illo effectivè concurrere: quare solum prout sic communicat Verbo producto, ex vi suæ processionis naturam, & illud in natura *primariò* tantum assimilat.

38 Ad secundam dicatur, quod cum essentia Divina sit primariò ut sit, & secundariò ut repræsentet; consequenter totum munus repræsentationis est illi secundarium, & ad eius esse constitutum consequitur. Respectu autem muneris secundarij nullum est inconveniens, quod primariò compatentur non solum Divina essentia, sed etiam Attributa, & Relationes: exinde enim non sequitur, quod per primarium eius conceptum primariò ad alia à se ordinetur, sed solum quod ordinetur per secundarium conceptum. Quibus adde, quod neque debet reputari inconveniens, si primariò ordinatur ad sui repræsentationem, quod etiam primariò ordinetur ad repræsentationem Attributorum, & Relationum: ista enim non comparantur ad naturam, ut aliquid ab ea extranetium, aut extra lineam substantiæ, sed ut sunt idem cum illa, & formaliter substantialia.

Solv. 2. assumpti prob.

39 Ad tertiam neg. est primo antecedens. Obiectum enim specificativum intellectus Angelici, sicut & humani, est ens commune substantiæ, & accidenti; ac proinde Angeli proprietates primariò ab eo cognoscuntur, & primariò per eius substantiam repræsentantur. Ex quo non infertur, quod substantia Angeli ab aliquo accidentali accipiat speciem: nam munus repræsentationis est etiam substantiæ Angeli secundarium, & quod totam eius speciem iam supponit constituram.

Solv. 3. 1. modo.

Solv. 2. modo. Secundo præmisso antecedenti, potest negari consequentia, & potest reddi disparitas. Primo, ex eo quod proprietates Angelicæ, sunt in suo esse accidentales. Et secundo, quia quamvis suam intelligibilitatem habeant à substantia; non tamen eandem cum illa, sed illa valde inferiorem: unde non possunt primariò per Angeli substantiam repræsentari. At Attributa, & Relationis in primis sunt in suo esse substantialia, & deinde habent eandem intelligibilitatem cum intelligibilitate naturæ; ac proinde ex nullo ex his capitibus repugnat, quod primariò per illam repræsententur.

40 Quæd. replica.

Sed adhuc replicabis contrà solutionem: ergo Attributa, & Relationes Divinæ non ratione sui, sed ratione essentiæ repræsentantur, ut concedit hæc solutio: ergo non ratione sui, sed ratione essentiæ movent Divinum intellectum. Sed hoc est proprium obiecti secundarij, movere, scilicet, ratione primarij: ergo. Ex quo rursus infertur, quod nec etiam ratione sui, sed ratione essentiæ, Divinam cognitionem terminent: ea enim ratione qua ad illam movent eam terminant: non ergo pertinent, nec ad obiectum primarium motivum, nec terminativum Divinæ cognitionis.

41 Diluit. replica.

Respondetur distinguendo primum consequens: ratione Divinæ essentiæ per modum repræsentationis *primariæ eorum*, concedo consequentiam, per modum repræsentationis *primariæ sui tantum, aut rei repræsentatæ*, nego consequentiam. Nam mediare aliquid inter obiectum, & potentiam per modum repræsentationis primariæ obiecti, & per modum eius, quo obiectum movet potentiam, non impedit in obiecto rationem motivi, neque moventis ut *quod*, ut constat in omnibus rebus creatis, quæ à nobis per species à se distinctas cognoscuntur. Et huius ratio iam in notabilibus est tradita: nimirum, quia species, ut primariò repræsentativa alicuius, non ponit in numero cum obiecto repræsentato quo ad munus concurrendi ad intellectionem, quia concurrit per modum virtutis, & seminis illius: unde sicut virtus causæ efficientis, quo ad munus concurrendi, & producendi effectum, non ponit in numero cum illa, sed virtus est

quæ

quæ concurrit ut *quo*, causa autem ut *quod*, ita quo ad munus concurrendi ad intellectionem, species impressa concurrit ut *quo*, & objectum ut *quod*. Ex quo etiam infertur quod hæc mediatio non impedit rationem obiecti primariò terminativi respectu Attributorum, quia essentia Divina formaliter in esse speciei, non mediat per modum terminantis intellectionem ut *quod*, sed tolum ut *quo*; licet per modum obiecti sicut primariò *primo* repræsentatur, ita primariò *primo* terminat; sed cum hoc etiam stat, quod Attributa, & Relationes primariò *secundo* terminent.

42 Secundò objicies. Quod gerit munus obiecti motivi respectu Divinæ intellectionis, debet præcedere Divinam intellectionem; sed sola essentia Divina potest præintelligi Divinam intellectionem præcedens: ergo sola Divina essentia potest gerere munus obiecti motivi respectu Divinæ intellectionis. Maj. videtur certa: nam obiectum motivum, ut tale, aliquem influxum, saltem virtualem, exercere debet respectu Divinæ intellectionis. Min. autem probatur: & quo ad relativa est manifesta; omnia enim absoluta priora sunt relativis, deinde quo ad reliqua Attributa probatur. Nam inter Attributa absoluta prior omnibus est intellectio; nam immediatè consequitur ad Divinam essentiam. Quod si inter essentiam, & intellectionem mediat intellectus per modum actus primi; quod nos negamus; adhuc prior est intellectio volitione, & omnibus actibus ad voluntatem pertinentibus: ex quo saltem infertur nullum actum voluntatis, nullamque relationem posse pertinere ad obiectum motivum Divini intellectus. Quod confirmari potest de ipsa intellectione. Ipsa enim intellectio se ipsam nullatenus præcedere potest: ergo nec potest esse obiectum motivum sui ipsius: Idemque arg. fieri potest de obiecto primario terminativo, nam hoc, in quantum tale, cum sit specificativum; debet esse prius natura saltem virtualiter intellectione, quam specificat.

2. Obiect.

Confirm.

Nec refert, si dicas, quod de ratione obiecti motivi solum est, quod præcedat repræsentativè, & obiectivè intellectionem; non autem ut existens, & subiectivè: & idem dices de ratione obiecti terminativi, quod debet præcedere obiectivè, & per modum finis; non autem existens, & subiectivè. Contra enim est 1. Quia de ratione obiecti motivi est, quod effectivè moveat ad cognitionem; sed de ratione huius est, quod præcedat, ut existens: efficiens enim, ut tale, debet existere: ergo. 2. Quia licet prædicta solutio aliis intellectionibus possit accommodari; non tamen Divinæ respectu prædicatorum Dei: hæc enim est intuitiva; intuitiva autem cognitio ad obiectum existens debet terminari, & ab eo ut existenti moveri: ergo tàm in esse motivi, quàm in esse terminativi debet, ut existens præcedere.

43 Solutio quædam.

Impugnatur 1:

Impugnatur 2.

Respondetur, quod sicut in sententia omnium Thomistarum Verbum Divinum procedit ex cognitione sui ipsius, non ut possibilis, aut futuri, sed ut existentis; & pariter Spiritus Sanctus ex sui etiam amore, ut existentis; quin exinde inferatur, quod ad processionem Verbi, aut Spiritus Sancti præsupponantur Spiritus Sanctus, & Verbum ut subiectivè existens, sed tantum obiectivè, & repræsentativè; sic pariter possunt Attributa, & Relationes movere, & terminare Divinam intellectionem, ut existentes, quia movent, & terminant intellectionem intuitivam; quin ex hoc inferatur, quod illam præcedant, ut existentes subiectivè, sed tantum obiectivè, & terminativè. In quo sensu intelligenda est solutio tradita; & contra illam nihil replicæ factæ convincunt.

44 2. Argum. dissolvitur

Non prima: quia ad illam constat ex pluries dictis, quod non est de ratione obiecti motivi concursus effectivus, sed quod salvatur per hoc quod obiectivè, & repræsentativè

1. Replicæ solutio.

tivè moveat, quod est confirmatum exemplis. Ad secundam dicatur, quod ut moveat ad cognitionem intuitivam, & illam terminativè, aut specificativè præcedat, sufficit quod ex vi illius cognitionis in eodem instanti, id, quod movet, habeat existentiam, & quod hoc ipsum, ut repræsentativè existens præcedat, hoc est, quod prout sic repræsentetur, ut moveat, & terminet cognitionem: neque opus est, aut quod existentiam ex alio capite habiram supponat, aut prout sic suppositam repræsentet; quod latè explicatur à nostris Thomistis loco insinuato de *processi. Verbi, & Spiritus Sancti.*

Secundæ.

45 3. Argum. Arg. tertiò. In probabiliori sententia Thomistarum lumen scientiæ, quo Deus sua Attributa cognoscit, non distinguitur virtualiter à lumine primorũ principiorum; sed non alia ratione, nisi quia Attributa, & Relationes, quæ cognitionem scientificam terminant, non pertinent ad obiectum primarium, sed solum ad secundarium Divini intellectus; si namque ad primarium pertinerent, nulla esset ratio, quare; cum illa virtualiter adæquatè ab essentia distinguantur, non distinguantur etiam virtute: ergo.

46 3 Argum. dirat:io. Respondetur ad arg. quod præterquamquod probabilius est mihi non dari in Deo scientiam strictè acceptam respectu suorum Attributorum, quia ea non cognoscit, ut distincta ab essentia, sed prout sunt in se idem cum illa. Præter hoc, inquam, admissa illa sententia, respondetur, quod ad negandam distinctionẽ virtualem inter lumen principiorum, & scientiam respectu Attributorum, sufficit, quod quamvis illa virtualiter quo ad alia munera ab essentia distinguantur; non distinguantur tamen in esse intelligibili, sed eandem cum illa intelligibilitatem habeant. Insuper ad idem facit; quod quamvis tàm lumen, quàm scientia ad obiectum primarium Divini intellectus terminetur; nullum tamen eorum esset simpliciter infinitum, & Dei comprehensivum, si alterius obiectum nõ cognoscat; tale autem esset lumen principiorum, si non extenderetur ad Attributa; & lumen scientiæ, si essentiam etiam Divinam non cognosceret.

47 4. & postremũ argum. Tandem obijcies. In sententia probabili, quod natura Divina constituitur per actualem intellectionem, nihil potest in Deo intelligi ipsa intellectione prius; sed si Attributa, & Relationes pertinerent ad obiectum primarium Divinæ intellectionis, aliquid intelligeretur in Deo Divina intellectione prius, obiectum, scilicet, primarium illius, quod ipsam habet specificare: ergo, saltem in hac sententia, hoc est falsum. Confirmatur: nam iuxta principia huius sententiæ intellectio, intellectus, res intellecta, & essentia sunt in Deo omnino idem; at si Attributa ingrederentur obiectum primarium intellectionis, sic non esset; cum Attributa virtualiter ab intellectione distinguantur: ergo.

Confirm.

48 Postremi argum. dilutio. Respondetur admissa sententia primò, iuxta superius dicta *num.* 25. & secundo disting. mai. nihil per modum prædicati transcendentis, & ut in eo inclusi, nego mai. per modum prædicati proprij, & prout à reliquis distinguitur, concedo mai. & sub eadem distinctione min. neg. est consequentia. Nam etiam in illa sententia pro priori ad Divinam intellectionem intelligerentur prædicata transcendentia; ac proinde ratio entis immaterialis, & actus puri. In ratione autem actus puri omnia prædicata Divina includuntur; ac proinde prout sic inclusa ad Divinam intellectionem præsupponerentur. Ad confirm. dicatur, quod in illa sententia non oportet, quod intellectio, & res adæquatè primariò intellecta sint omnino idem, sed sufficit quod intellectio sit omnino idem cum re primariò, inadæquatè tamen intellecta, scilicet, ipsa natura, quam formaliter intellectione constituit.

Diluitur confirm.

Et hæc de hoc Dub. applic. litteræ M. *in* 1. *dist.* 35. §. 4. & *dist.* 45. §. 2.

DU-

DUBIUM SECUNDUM.

UTRUM DEUS COGNOSCAT CREATURAS possibiles secundum esse proprium, & differentiale earum in se tanquam in causa?

§. I.

PRÆAMBULA SUPPOSITIO AD QUÆST.

N. 1 Unicum suppositū ad Dub. intellectū

SUPPONENDUM in primis est Deum cognoscere creaturas omnes præsentes, præteritas, futuras, & possibiles secundum esse formale, quod in se ipsis habent, etiam secundum ultimam cuiusque differentiam, qua sivè à Deo, sivè ab alijs creaturis differunt. Quæ suppositio admittitur ab omnibus Theologis contra Aureolum, qui teste Capreolo *in* 1. *dist.* 35. *quæst.* 2. sensit, quod Deus non cognoscit creaturas, secundum proprium esse formale, quod habent in se ipsis, sed secundum esse eminentiale quod habent in Deo; qua ratione ab eo non distinguntur: & ita dum Deus se ipsum cognoscit, & in se ipso dicitur cognoscere creaturas, non sunt ibi duo cognita, quæ Dei cognitionem terminent, sed unicum, nempè, Deus in quo non verè, & formaliter, sed æquivalenter, & denominativè creaturæ dicuntur cognosci: sicut qui intuetur imaginem in speculo, solum formaliter videt imaginem, & rem repræsentatam denominativè. Est etiam contra Commentat. qui teste D. Thoma etiam *in* 1. *dist.* 35. *quæst.* 1. *artic.* 3. dixit, quod Deus non cognoscit alia à se, nisi in communi, in quantum sunt entia, & effectus Dei: sicut si ignis cognosceret se ipsum in quantum est causa caloris, cognosceret omnia calida, in quantum sunt calida; non autem secundum rationes particulares, qua unum calidum ab alio differt.

Commentator.

2 Quam certa hæc facta suppositio ex Sacris Literis.

Suppositio autem præiacta ita certa est apud reliquos Theologos, quod non dubitent oppositas sententias gravi censura notare; alijs temerarias, alijs erroneas, alijs hæreticas; alijs esse evidenter erroneas, & ad minus ingentis temeritatis: & merito quidem ut ex probationibus constabit. Prima ergo desumitur ex Script. ex illo Gen. 1. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*; & ex illo Ecclesiast. 16. *Ecce Cœlum, & Cœli Cœlorum, & Abyssus, & universa Terra, & quæ in eis sunt in conspectu eius.* Et ex illo Job 2. *Fines mundi intuetur, & omnia, quæ sub Cœlo sunt, respicit.* Et ne quis dicat, omnia ista de præsentibus; non autem de possibilibus debere intelligi; præterquamquod eadem est omnium ratio, constat hoc idem ad possibilia ex illo ad Hebr. 4. *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius*, & adhuc clarius ex illo ad Rom. 4. *Vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt; sed quæ non sunt respectu Dei*, sunt purè possibilia: ergo si ea vocat, & nomina imponit, ea cognoscit.

Effugium ex eadem Script. excluditur.

3 Ratione item ostenditur 1. veritas suppos.

Secundò rationibus naturalibus constat; quarum prima, & satis efficax desumitur à posteriori. Nam nulla gens adeo barbara extitit, quæ Deos suos non omnia noscere iudicaret; in cuius indicium eos exorabant, ut ab eis in bonis prosperarentur, & liberarentur à periculis, quæ quomodolibet eis accidere possent: sentiebant ergo Deos suos omnia illa figillatim, & in particulari noscere, & alte prævidere. Quæ veritas nisi manifestissima esset non adeo apud homines invaluisset. Secundò. Quia cum Deus se ipsum comprehendit, cognoscit se habere virtutem ad producendam quancumque creaturam ex possibilibus figillatim,

Secundo.

tim, & in particulari; sed non potest hanc virtutem comprehensivè cognoscere, quin cognoscat quamlibet creaturam, possibilem sigillatim, & in particulari: ergo.

Tertiò. Tertiò. Quia ex omnibus creaturis possibilibus potest Deus pro sua voluntate communicare existentiam his, præ aliis, & defacto ex illis omnibus liberè, & voluntariè ordinavit ad esse eas, quæ ad istum mundum spectant, & non alias; sed hoc omnino esset impossibile, nisi omnes in particulari, & prout differunt cognoscat: ergo.

Quartò. Quartò. Quia cognitio simpliciter infinita in genere cognitionis ad omnia cognoscibilia se extendit; sed cognitio Dei est in genere cognitionis simpliciter infinita, & possibilia cognoscibilia sunt, cum defacto à nobis cognoscantur: ergo.

SOLVUNTUR ARGUMENTA contra præcedentem suppositionem.

4 Contra suppositi. 1. ex SS. PP. obiectio.

QUAMVIS suppositio præcedens ita certa sit, obstant tamen contra illam aliquæ difficultates, quas oportet dissolvere. Objicies ergo 1. S. Hieron. super illud Habac. 1. *Mundi sunt oculi tui ne videant malum*, ubi hæc habet verba: *Absurdum est ad hoc Dei dedijcere maiestatem, ut sciat per singula momenta quot nascantur pullices, quotque moriantur*: & paucis interiectis ait: *Ex quo liber ille apocryphus stultitiæ damnandus est, in quo scriptum est, quendam Angelum nomine Tyri præesse reptilibus*: quibus in verbis videtur D. Maximum negare Deo minimarum rerum cognitionem. Cui favere videtur S. Aug. *lib.* 83. *Quæst. quæst.* 46. ubi loquens de Deo hæc habet: *Non enim extra se quidquam positum intuebatur, ut secundum id constitueret, quod constituebat: nam hoc opinari sacrilegium est.*

Contra Vazquiū. Propter primam authoritatem P. Vazquez (de cuius iudicio in hac parte videantur ad præsens Em. de Lugo, Alphonsus Michael, & Illustriss. Godoy *Disp.* 26. *num.* 18.) nullam admittens expositionem, sive à M. Sentent. traditam, sive à quocumque alio contendit, & ex proposito propugnat D. Maximum in ea fuisse sententia, ut Deo denegaret minimarum rerum cognitionem. Sed ipse relicto, & labore eius minimè laudato; respondetur solutione communi, quam M. Sentent. tradidit: scilicet S. D. verbis adductis, solum voluisse denegare Deo scientiam sumptam pro speciali providentia de rebus minimis, & talem qualem Deus de hominibus habet. Quæ interpretatio similis est illi, quæ adhibetur verbis Apost. 1. *ad Corinth.* 9. *Nunquid Deo cura est de bobus?* quibus in verbis, quamvis quo ad speciem, videatur negare providentiam de irrationalibus, non illam negat, sed illam specialem, quam de hominibus habet: & in hoc sensu exponitur à D. Thoma infra *quæst.* 22. *artic.* 2. *ad* 3. Deinde favet id quod S. D. ibi infert: scilicet non esse Angelum aliquem destinatum, qui reptilibus præsit: destinatio enim non scientiam, sed specialem providentiam indicat. Tandem favet quod D. Maximus rerum minimarum notitiam Deo manifestè attribuit alijs in locis, præcipuè super Matth. *cap.* 10. Verba autem S. Aug. faciliorem admittunt expositionem: vel dicendo, quod solum intendit, quod Deus nihil extra se, sed omnia intra se intuetur. Vel melius, nihil extra se intueri per modum ideæ, aut exemplaris, ut secundum id, constituat, quod constituebat.

exponitur D. Maximus.

Exponitur P. Augustt.

Secundò objicies. Cognitio realiter distincta ab aliquo obiecto, ab eo realiter perficitur; sed cognitio Dei non potest ab aliquo à se realiter distincto perfici: ergo. Probatur mai. Tum quia illud respicit ut sui specificativum. Tum quia si sit obiectum quod necessario debet cognoscere, sine illo non

5 2. Obiect.

potest existere: ergo in sui exist-
Diruitur. tentia ab eo dependet. Respondetur mai. solum esse veram de obiecto primario; ab hoc enim unicè actus, vel potentia specificatur, & ab eo perficitur: creaturæ autem sunt obiectum secundarium respectu Dei. Nec ex eo quod non possit cognitio Divina sine illarum cognitione existere, sequitur quod ab eis dependeat: nam hoc magis provenit ex earum dependentia ab obiecto primario, quod sine illis non potest comprehendi.

6 Arg. tertio. Creaturæ possibiles actu non sunt: ergo actu non
3. Obiect. sunt cognoscibiles. Patet consequentia: quia cognoscibilitas sequitur entitatem: antecedens autem constat ex eo, quod nihil creatum actu est, antequam pro-
Confirm. ducatur à Deo. Confirm. Ante productionem creaturæ nihil est nisi eius possibilitas: ergo nihil potest cognosci, nisi possibilitas illius; sed possibilitas creaturæ non distinguitur ab ipsa Dei omnipotentia: ergo ante productionem creaturarum sola Dei omnipotentia potest cognosci.

Solutio Ad arg. omissis aliis solutio-
3. obiect. nibus, concesso antecedenti, disting. est consequens: non sunt actu cognoscibiles, *ut actu existentes*, concedo consequentiam, *ut existentes possibiliter*, nego consequentiam. Ad probationem in contrarium disting. est antecedens cognoscibilitas sequitur ad entitatem, *sivè actu, sivè possibiliter existentem*, concedo antecedens: *actu existentem*, neg. antecedens: cognoscibilitas ergo rei consistit in aptitudine, ut possit extrinsecè cognitionem terminare: hanc autem aptitudinem non minus habet res existens, quam possibilis; non enim minus de re possibili affirmatur, *quod non est, & potest esse*, quam de re existenti, *quod est*.

7 Sed dices; ita sequitur cognos-
Instab. 1. cibilitas ad entitatem, quod identificetur cum illa: ens enim, & verum identificantur; & verum idem est, quod cognoscibile; sed ex his, quæ identificantur, implicat unum dari actu, & aliud in potentia: ergo si entitas est tantum in potentia, etiam intelligibilitas. Secundò. Quia cognitione Secundo.
vera unaquæque res cognoscitur eo modo, quo est: ergo quæ non est actu, sed potest esse, non cognoscitur actu, sed poterit cognosci.

Ad primam concessa mai. & 1. Dissolvitur.
min. dist. est consequens, intelligibilitas intrinseca, concedo consequentiam: extrinseca, neg. consequentiam, & prima intelligibilitas est quæ identificatur cum entitate, quæ proinde non potest dari, nisi detur entitas: secunda autem identificatur cum cognitione, quæ extrinsecè denominat obiectum intellectum, aut intelligibile, ad quam denominationem, propter sui immaterialitatem, non requirit intelligibilitatis intrinsecæ existentiam. Ad secundam dist. est ante- Dissolvi-
cedens: modo se tenente ex parte tur 2.
obiecti cogniti, concedo antecedens: ex parte cognitionis, neg. antecedens: non enim oportet, quod obiectum verè cognitum eundem habeat modum, quem habet cognitio subiectivè: materialia enim, per cognitionem immaterialem cognoscimus: requiritur ergo quod id, quod cognitio obiectivè attribuit obiecto, in ipso obiecto reperiatur: dum autem per cognitionem existentem obiectum possibile verè cognoscitur, existentia se tenet subiectivè ex parte cognitionis, & obiecto tantum attribuitur possibilitas. Per quod constat ad confirmationem.

Tandem obijcies in favorem 8
Commentatoris. Deus omnia cog- Obiect.
noscit in se ipso, & tanquam in ult. pro
obiecto primario ut *quod* cognito, *Comm.*
& per se ipsum tanquam per speciem impressam repræsentantem id, quod cognoscit; sed hoc ipso non potest cognoscere creaturas secundum esse differentiale earum, prout à Deo, & adinvicem differunt: ergo. Mai. supponitur, & constabit ex dicendis: min.

min. autem quo ad primam partem probatur. Quamvis Deus se ipsum, ut causam creaturarum comprehendat, non sequitur quod cognoscat creaturas in se ipso, tanquam in obiecto *quod* cognito distinctè, & in particulari, sed solum in communi: ergo. Antecedens probatur: tum quia Deus est causa illarum universalis, sed in universali, etiam comprehensivè cognito, non possunt particularia clarè, & distinctè cognosci: ergo. Tum quia etiam si Angelus se ipsum comprehendat, non sequitur quod cognoscat omnes sui cogitationes possibiles, nisi tantum in communi: alias infinita cognosceret: ergo.

1. Min. p. prob.

Quædam solutio præoccupatur.

Nec refert dicere hoc accidere, quia Angelus non est causa adæquata cognitionis, sed simul cum obiecto. Contra enim est: nam calidum est causa adæquata calefactionis; & tamen ex eius comprehensione non sequitur quod cognoscantur omnes eius calefactiones possibiles in particulari, & distinctè, sed solum in communi: ergo. Tandem quia omnes effectus solum possunt cognosci à Deo in se ipso secundum quod in Deo continentur; sed non continentur in Deo, prout adinvicem differunt; alias potentia productiva Dei non esset una, sed plures, sed continentur sub ratione communi *entis creati*, in qua omnino conveniunt: ergo.

9

2. p. min. suadetur.

Secunda autem pars min. etiam probatur: nam non potest Deus creaturas in particulari, & prout ad invicem differunt, se ipso per modum speciei impressæ cognoscere, nisi illas formaliter repræsentet, non solum prout conveniunt, sed etiam prout differunt; sed prout sic eas non potest repræsentare: ergo. Mai. supponitur ex communi sententia Thomistarum asserentium quod species repræsentat per formalem similitudinem cum obiecto repræsentato. Min. autem probatur. Tum quia repugnat una similitudo formalis plurium, ut plurium; quæ enim assimilantur unitertio assimilantur interse: tum quia similitudo formalis in aliquo prædicato fundatur in convenientia in illo prædicato; sed prædicata differentialia, quibus creaturæ adinvicem differunt, non inveniuntur formaliter in Deo, sicut *rationalitas*, *binnibilitas*, *corporeitas*, & his similia: cum enim non sint perfectiones simpliciter simplices, sed admixtæ imperfectionibus; non possunt formaliter reperiri. Tandem: quia dubium non est creaturam, ut talem habere prædicatum aliquod differentiale, per quod à Deo differat: ergo saltem ratione huius non potest inter ipsam, & Deum dari formalis similitudo.

10

Doctrina solutioni prævia.

Pro solutione huius arg. notandum est ex D. Thoma hic *artic. 6. & quæst. 8. de Verit. artic. 4.* hoc addesse discrimen inter causam primam, & secundas. Quod licet causæ secundæ plures possint continere effectus; non tamen eos continent, secundum proprias ipsorum rationes, & secundum quod adinvicem differunt, sed hoc ab alijs causis præstari debet, sicut lux, v.g. licet plures contineat colores, non tamen eos continet prout adinvicem differunt, neque prout sic formaliter causat, sed prout conveniunt: non enim diversitas illorum formaliter causatur à luce, sed provenit ex diversa dispositione diaphani, quam lux in se non continet. Similiter, quamvis diversæ lineæ contineantur in centro; earum tamen diversitas, non à solo centro causatur, sed à diverso situ. Et idem est de diversitate numerica calefactionis, quæ non causatur à solo calido, sed etiam à subiecto, & ab alijs individuationis principijs, quæ in calido non continentur. Et universim sic in qualibet causa creata accidit; quia nulla se sola, & sine aliarum consortio, quas in se non continet, effectus proprios producit.

Eiuſd. doctrinæ cõtinuatio, & in fine ſolutio.

In Deo autem aliter res ſe habet: ipſe enim ſolus quemcumque effectum præcontinet, & ſi aliquando adhibet ad illius productionem aliarum cauſarum ſecundarum cõfortium, non eſt quia aliquid actualitatis, aut perfectionis ad illius præcontinentiam ei deficiat; cum & ipſas, quas adhibet cauſas, etiam in ſe præhabeat, ſed cõfortium earum adhibet, ne earum virtutes, quas tribuit, ſint vanæ, & otioſæ, aut quia effectus ab eis eſſentialiter dependet propter modum aliquem productionis, quem eſſentialiter includit: ſicut actus vitalis (in plurium ſententia) à ſolo Deo nequit produci, quia eſſentialiter dicit procedere à ſubiecto, quod per ipſum ſe moveat: ſed tunc etiam, tàm actus vitalis, quàm eius cauſa in Deo etiam perfectiſsimè continentur. Ex quo conſtat diſparitas inter Deum, & reliquas cauſas creatas, quo ad cognitionem effectuum, in illis præcognitis: nam cum in cauſis creatis effectus non adæquatè, & ſecundum quod differunt, ſed ſolùm ſecundum quod conveniunt, contineantur, ſic in illis, etiam comprehenſivè cognitis, ſolùm poſſunt cognoſci ſecundum quod conveniunt; non autem prout adinvicem differunt. Deus autem qui omnes creaturas, etiam prout adinvicem diſtinguntur, cauſat, & cauſarum rationes differentiales, & proprias cauſas in ſe præcontinet, non poteſt comprehenſivè cognoſci, quin illæ in particulari, & prout adinvicem differunt, cognoſcantur. Per quod conſtat ſolutio ad ea, quæ in probatione primæ partis minoris ſunt adducta.

11 Aliquorum ſolutio prob. 2. p. min.

Difficiliora autem ſunt, quæ in probatione ſecundæ partis adducuntur: nam continentia requiſita ut creaturæ in Deo, tanquam in ſpecie impreſſa cognoſcantur, non eſt ſolum virtualis, quæ ſufficit, ut tanquam in cauſa efficienti, & obiecto *quod* cognoſcantur, ſed eſt etiam continentia, & ſimilitudo formalis; hæc enim eſt propria ſpeciei, ſicut & ideæ, cauſæ exemplaris, & Verbi, quia prout ſic in genere cauſæ formalis ad earum concurrere videtur cognitionem. Undè reijcienda eſt aliquorum ſolutio aſſerentium non eſſe neceſſariam formalem ſimilitudinem inter ſpeciem, & obiectum, ſed ſufficere virtualem. Tum quia oppoſitum probabilius eſt, & ipſa experientia videtur compertum: experitur enim ſpecies impreſſas ſenſibiles in ſpeculo, & in pupilla oculi eſſe formaliter obiecto ſimiles, & non ſolum virtualiter. Tum quia ſaltem hoc negari non poteſt de ſpecie expreſſa, ſeu Verbo, quod etiam intra nos eſſe ſimile formaliter obiecto cognito experimur. Et tandem idem arg. ſolvendum eſt in eſſentia Divina, quæ gerit munus ideæ, & cauſæ exemplaris reſpectu cuiuſcumque creaturæ, etiam in particulari; quod tamen non poſſet, niſi ei in particulari, & etiam prout ab alijs differt, formaliter aſſimilaretur.

Diſplicet ea ſolutio

Quare, hac ſolutione omiſſa, advertendum eſt ex D. Thoma *quæſt. etiam 2. de Verit. artic. 2.* & alijs in locis: quod unaquæque res tantum habet de perfectione, quantum habet de eſſe, & tantum de imperfectionis, aut de perfectionis defectu, quantum ei deficit de eſſe. Ex quo ſequitur, quod una creatura differt ab altera, quia uni deficit eſſe, & perfectio alterius; & conſequenter quod ſicut cuilibet earum plus deficit de eſſe, quam habeat de eſſe; plus habeat imperfectionis, quam perfectionis. Deo autem, cum ſit formaliter ipſa plenitudo eſſendi, & ipſum eſſe per eſſentiam, nihil poteſt deficere de eſſe, aut de perfectione: undè quidquid perfectionis, & actualitatis reperitur in creaturis, debet in eo non ſolum virtualiter, ſed & formaliter reperiri. Quare non differt Deus à creaturis, quia ei aliquod eſſe de-

12 Doctrina pro vera argum. ſolut.

deficiat, quod in illis reperitur, sed quia ipse in se omnium earum esse, & multo perfectius contineat. Undè differentia inter Deum, & creaturas non est concipienda, sicut differentia inter partem, & partem, sed sicut differentia inter totum, & partem: sicut differentia numeri senarij à ternario, non est sicut ternarij à ternario, quæ in eo consistit, quod unum non contineat, quod alterum; sed sicut partis à toto id ipsum, & amplius quam pars, præcontinente. Ex quo ulterius infertur, sicut & D. Thomas hic infert, quod Dei essentia, non comparatur ad omnes rerum creatarum essentias, sicut commune ad propria, ut unitas ad numeros, centrum ad lineas, animal ad hominem, & equum: sed sicut actus perfectus ad imperfectos, ut homo ad animal, numerus senarius ad omnes eo inferiores, & in ipso contentos. Ex quo tandem ad propositum infertur, quod sicut per speciem hominis potest cognosci animal, & rationale, etiam prout differunt, & quodlibet eorum, prout ab homine inadæquatè differt, ita per speciem Dei, quæ est ipsa eius essentia, potest cognosci, & repræsentari unaquæque creatura, prout ab alia, & etiam prout à Deo differt; quia omnes earum perfectiones in se formaliter continet.

13 Instantia contra doctrinam.

Sed dices: si hoc ita est; inutilis erit distinctio à D. Anselmo tradita, & ab omnibus Theologis recepta perfectionis creatæ, in perfectionem simpliciter simplicem, & quæ nullum habet ad mixtam imperfectionem, & perfectionem secundum quid, quæ in suo formali conceptu imperfectionem includit: hæc enim distinctio eo præcipuè excogitata est, ut priores perfectiones in Deo formaliter constituat, posteriores autem solum virtualiter: si ergo omnes perfectiones creaturarum formaliter in Deo ponimus, distinctio illa ad nihil deservit.

14 Respondetur negando consequentiam: nam potius ex hac doctrina optimè explicatur, qualiter distinctio illa accipienda, & intelligenda est: non enim sic intelligitur, qualiter ab aliquibus explicatur, existimantes perfectiones illas esse simpliciter simplices, quæ in rebus creatis ita depuratæ sunt, quod nullam admisceant imperfectionem in propria specie, hoc enim ita impossibile est, sicut & quod contineant totam suæ lineæ perfectionem. Distinctio ergo illa accipienda est, non ex parte rerum creatarum, prout sunt in se, quia prout sic nulla est, quæ imperfectionem, sicut & potentialitatem essentialiter ad mixtam non habeat, sed ex parte earum prout à nobis concipiuntur, ut ab imperfectionibus separatæ, & prout sic significantur: nam priora nomina, dicuntur significare perfectiones simpliciter simplices, & posteriora, (scilicet, quæ significant res prout sunt in se) significant perfectiones secundum quid: undè & priora nomina de Deo absolutè, & formaliter dicimus, non autem posteriora, nisi addita particula *virtualiter*, aut *eminenter*. Dirutio inst.

Quod explicatur exemplo hoc: nomen *Scientia* de Deo absolutè dicimus, & prædicamus; non autem hoc complexum *habitus certus per demonstrationem acquisitus*; & tamen idem est formaliter scientia nostra, ac habitus, &c. sed quia diverso modo per unum significatur, & concipitur, ac per aliud; nam per hoc nomen *Scientia* significatur sine aliqua imperfectione habitus, facilitatis, aut productionis: per secundum autem cum his omnibus significatur; ideò secundum primum de Deo absolutè, & formaliter dicitur; secundum secundum autem solum virtualiter. Quare si omnes perfectiones, quæ in rebus creatis reperiuntur, prout sunt in se significentur, omnes erunt perfectiones secundum quid, aliquid potentialitatis admixcentes; si autem significentur, ut ab imperfectionibus præcisæ, dicentur Elucidatur solutionis doctrina.

simpliciter simplices, & in Deo formaliter repertæ.

15 Ex quibus facilis est solutio ad totum argumentum. Unde in forma concessa mai. neg. est min. quo ad utraumque partem. Et ad primam probationem primæ partis dist. est mai. est causa universalis, *quæ ab alio extra se determinetur*, neg. mai. *quæ determinat usque ad ultimam differentiam effectus*, concedo mai. & sub eadem distinctione min. neg. est consequentia: nam licet causæ, quæ ex aliarum determinatione producunt particulares, & determinatos effectus, sicut sunt omnes causæ universales secundæ, non sint medium sufficiens, ut in eis cognitis, etiam comprehensivè, cognoscantur effectus in particulari, sed solum in communi; secus tamen dicendum est de causa universali prima, & quæ per se ipsam usque ad ultimam differentiam effectus pertingit, & determinat. Ad secundam constat ex dictis disparitas. Ad tertiam concessa mai. neg. est min. nam omnes differentiæ creaturarum, quibus adinvicem differunt, etiam continentur in Dei omnipotentia, neque ideò eius unitas solvitur; adhuc enim est ratio formalis *sub qua* illis omnibus una, ratione cuius contineantur, & est ratio participationis à primo ente.

Probationes diluuntur min. quo ad 1. p.

16 Ad probationem autem secundæ partis mai. concessa mai. neg. est min. ad huius primam probationem dist. est antecedens: idem non potest esse similitudo plurium, ut plurium *si sit similitudo illis adæquata*, concedo antecedens; *superexcedens*, nego antecedens, & consequentiam. Id enim quod in actualitate est superexcedens, potest continere in unitate differentias, quibus adinvicem inferiora distinguntur: sicut totum, continet partes, & sicut anima rationalis, rationem vegetativæ, & sensitivæ, quibus animæ adinvicem differunt inferiores: undè & quod sic superexcedit potest si est intellectui proportionatum, deservire per modum speciei, & formalis similitudinis ad inferiora cognoscenda. Ad secundam concessa mai. dist. min., *secundum id quod dicunt de defectu, & imperfectione*, concedo min. *secundum id quod dicunt de actualitate, & perfectione*, neg. min. & consequentiam. Et ideò dicimus non reperiri rationalitatem, & hinnibilitatem in Deo, quia his vocibus exprimuntur perfectiones istæ, ut imperfectionibus admixtæ.

Quo ad 1. diluitur 1.

Diluitur 2.

17 Sed dices: ergo prædicata differentialia creaturarum non reperiuntur formaliter in Deo, secundum quod admiscent imperfectiones: ergo nec prout sic in eius essentia formaliter repræsentantur: ergo nec prout sic in Deo cognoscuntur: cumque prout sic, & non aliter creaturas in suo esse differentiali constituant; Deus eas secundum esse differentiale, nec repræsentat, nec cognoscit.

Replica quæd.

Respondetur, sicut suprà diximus; quod cum id, quod differentiæ dicunt de imperfectione, dicant de defectu, & nihil defectus formaliter reperiatur in Deo, qui est tota plenitudo essendi; restat quod Divina essentia non est formalis similitudo defectuum, & imperfectionum creaturarum, sicut nec etiam est idea malorum. Ex hoc autem non sequitur, quod à Deo non cognoscantur; nam sicut mala, & privationes cognoscuntur per similitudinem bonorum, & per formas positivas; ita imperfectiones, & defectus per similitudinem perfectionis cognoscuntur, cuius plenitudinem, ut soli Deo convenientem, repræsentat Divina essentia, & ut multiplicatam, & in creaturis participatam, ex vi cuius repræsentationis cognoscit Deus differentiales perfectiones creaturarum esse imperfectionibus admixtas, & cum aliquo defectu essendi: sicut anima rationalis, quamvis sit forma spiritualis, habet formalem convenientiam cum animabus plantarum, & brutorum,

Evellitur replic.

quæ

quæ corporales sunt, quæ si posset, per modum speciei nostro intellectui uniri; etiam animæ brutorum, & plantarum, etiam prout adinvicem differunt, per illam possent cognosci, etiam prout ab illa distinguantur, quia repræsentaret se ipsam ut omnes illas præcontinens perfectiones, & quamlibet earum, ut eam non adæquans: sic pariter in Divina essentia.

18 Dilucidatio prop. min. Ad ultimum iam etiam constat, differentiam creaturæ à Deo non stare in eo quod aliqua perfectio reperiatur in creatura, quæ non sit formaliter in Deo, sed in eo, quod in Deo sit illa, & aliæ infinitæ, quæ in creaturis non reperiuntur, quod & explicatum est per differentiam totius à parte: undè ex parte creaturæ conceptus differentialis consistit in defectu aliarum perfectionum, quæ in Deo reperiuntur, & iste defectus, ut explicavimus, indirectè per Divinam essentiam repræsentatur.

19 Hac suppositione facta, difficultas stat de medio, in quo Deus cognoscit creaturas? Non per modum speciei impressæ, vel Verbi; nam hoc supponimus esse suam essentiam, ut ex modo dictis constat, sed per modum obiecti cogniti manifestativi creaturarum? An, scilicet, ad hoc sit medium aptum sua omnipotentia per modum causæ earum? Circa quod sit.

§. II.

PRIMA CONCLUSIO statuitur.

20 DD. opinamenta in hac p. *SI adstruitur omnipotentia Divina inconnexa cum possibilibus, non est medium aptum, ut in ea, etiam comprehensivè cognita, cognoscantur possibilia.* Conclusio est contra P. Ripalda, Albiz, & alios paucos ex Recentioribus, qui concedentes cum Patre Vazquez in connexionem omnipotentiæ cum possibilibus; circa illam tamen adhuc sustinent, quod in omnipotentia cognita Deus cognoscit possibilia. Conclusio tamen est communis Thomistarum, & frequentior etiam apud extraneos, & probatur. Prob. conclusio. Medium ex se indifferens ad possibilitatem, & impossibilitatem creaturarum non est aptum, ut in illo cognito potius possibilitas, quam impossibilitas cognoscantur; sed si omnipotentia est inconnexa cum possibilibus, est ex se indifferens ad possibilitatem, & impossibilitatem earum: ergo non est medium aptum, ut possibilitas potius quam impossibilitas cognoscatur. Consequentia est evidens, minor eorum sententia, & maior probatur. Primò exemplis: nam quia essentia Divina, ut præcedit decreta libera, est omnino indifferens ad fore, vel non fore creaturarum; in illa ut sic, etiam si comprehensivè cognoscatur, non potest potius cognosci fore, quam non fore illarum; quod & tradit D. Th. *in* 1. *dist.* 35. *quæst.* 1. *artic.* 3. & est communis Theologorum sententia. Pariter, quia voluntas creata ex se est indifferens ad consensum, vel dissensum, in illa, etiam ut sic comprehensa non potest potius consensus, quam dissensus cognosci, ut contra Molinam tenent alij Theologi.

Secundò. Quia ex medio indifferenti, in quantum tali non potest unum extremum suæ indifferentiæ, potius, quam alterum inferri: nam cum possit, quantum est de se, cum quolibet eorum existere, si unum potius quam alterum inferretur, posset dari antecedens verum, & consequens falsum: ergo neque in illo potest unum potius, quam aliud cognosci. Patet consequentia. Tum quia non minorem connexionem requirit medium cum extremo in illo cogni- 2. Prob. ratio mai.

to, quam cum extremo ex eo cognito. Tum quia extremum, quod in alio cognoſcitur, poteſt ex illo cognoſci, & ex eo per bonam conſequentiam deduci: ergo. Tertiò, & eſt ratio à priori. Nam ut in aliquo ex vi cognitionis ipſius aliud determinatè cognoſcatur, neceſſe eſt, quod illud, in quo cognoſcitur, exibeat intellectui aliquod motivum ad aliud determinatè cognoſcendum: alias cognitio utriuſque eſſet merè concomitans, & materialiter coniuncta; ſed ſi medium eſt ex ſe omnino indifferens, ex ſe non habet aliquid, quo moveat intellectum, ut unum ſuæ indifferentiæ extremum, potius, quam aliud cognoſcat: ergo. Tertiò.

21 Reſponſio ad rat. Dices: rationem iſtam evidenter convincere, ſi omnipotentia Divina ſupponatur cum poſsibilibus inconnexa, tàm abſolutè, quàm conditionatè: ſecus tamen, ſi quamvis ſit abſolutè inconnexa; connectatur tamen conditionatè, ſub conditione, ſcilicet, non repugnantiæ ipſorum: nam tunc hac verificata conditione, eſt medium determinatum, & obiectivè ducens in poſsibilium potius, quam in impoſsibilium cognitionem.

Rejicitur 1. Sed contra primò, nequit Deus cognoſcere poſsibilitatem creaturarum in medio indifferenti abſolutè ad earum poſsibilitatem, & impoſsibilitatem, etſi conditionatè connexo, niſi præcognoſcat purificatam eſſe conditionem ſub qua determinatè cum poſsibilibus connectitur; ſi namque conditio non purificatur, & purificata non cognoſcitur, manet medium omnino indifferens ad utrumque extremum, cum ſolum ſubconditione illa ſit determinatum; ſed conditio, ſub qua ponitur omnipotentia connexa cum poſsibilibus, eſt eorum poſsibilitas, & non repugnantia: ergo nequit Deus cognoſcere in ſua omnipotentia poſsibilia, & non repugnantia, niſi ſuppoſita cognitione poſsibilitatis, & non repugnantiæ eorum; quod eſt ridiculum. Secundò. Decretum ſubiectivè abſolutum, & obiectivè conditionatum non eſt medium aptum, ad cognoſcendum determinatè abſolutè futurum; quia cum eo abſolutè non connectitur, ſed ſolum ſubconditione, quam ex ſe non infert: ergo ſi Divina omnipotentia non eſt abſolutè connexa cum poſsibilitate creaturarum, ſed ſolum ſubconditione non repugnantiæ, & poſsibilitatis earum; ſi tamen hanc conditionem ex ſe non infert, non poteſt eſſe medium aptum ad illam determinatè cognoſcendam. Secundò. Tertiò. Supponamus uſque hodie omnes creaturas eſſe impoſsibiles, & hodie primo incepiſſe earum poſsibilitatem, Deo in ſe intrinſecè immutato: ex qua ſuppoſitione, ſic fit argumentum. Deus heri perfectiſsimè comprehenſus non erat medium aptum, ut in eo cognoſcerentur creaturæ: ergo neque hodie. Antecedens conſtat, & conſequentia probatur: nihil hodie in Deo eſt, quod heri non fuiſſet, & creaturæ, quæ præciſsè de novo ſunt, non ſunt medium ad ipſarum cognitionem: loquimur enim de cognitione earum in Deo: ergo ſi heri non poterant cognoſci in Deo, etiam comprehenſivè cognito, neque hodie. Confirmatur hoc: ſuppoſita poſsibilitate creaturarum, in hac ſententia nullam rationem obiectivam intrinſecam haberet Deus, quam non haberet, & ſi creaturæ impoſsibiles eſſent: ergo adhuc ſuppoſita poſsibilitate earum, nihil haberet obiectivè, quod determinaret ad cognoſcendam potius earum poſsibilitatem, quam impoſsibilitatem. Confirm.

22 Evaſio doctrinæ adductæ. Dices: in caſu purificationis conditionis, iam poſsibilia pertinerent ad omnipotentiam, tanquam terminus, & obiectum illius; non autem ſi non purificaretur: ac proinde ea purificata, non poſſet haberi cognitio comprehenſiva illius,

illius, quin & posſibilia cognoſcantur; ſecus autem ſi non purificaretur. Sed contra primò. Quia omnino ininteligibile eſt, quod ex ſuppoſitione poſsibilitatis rerum, per quam nihil intrinſecum advenit omnipotentiæ, contineantur in ea, & ſint illius obiectum ea, quæ ante illam ſuppoſitionem, neque erant obiectum, neque in illa continebantur: continentia enim effectus in cauſa, non eſt pura denominatio extrinſeca, ſed aliquid intrinſecum, ſicut & virtus, ratione cuius continere dicitur: ergo cum, ut ipſi fatentur, ſuppoſitio poſsibilitatis, nihil intrinſecum adderet omnipotentiæ, ſed eſſet illi omnino extrinſeca; non poſſet facere, quod illæ creaturæ, quæ redderentur poſsibiles, ſub illa continerentur, & quod tanquam obiectum illius proprium ab illa reſpicerentur.

Excluditur 1.

Contra ſecundò. Quia dato quod ab ea reſpicerentur ut terminus, & obiectum; eſſent tamen obiectum omnino accidentaliter adveniens, & contingenter, ut ipſi fatentur; ac ex natura ſua æquè benè ſubſiſteret omnipotentia cum illo, & ſine illo; ſed ſi ſic eſſent obiectum illius, adhuc ex cognitione comprehenſiva omnipotentiæ, non ſequeretur eorum cognitio: ergo. Probatur hæc min. Quia cognitio comprehenſiva non terminatur ad ea, quæ accidentaliter, & contingenter obiecto comprehenſo adveniunt: nam ſicut illud perfectiſsimè ſalvatur in ſuo eſſe, & natura ſine illis, ita in ſui cognitione: undè quamvis homo ſit frigidus, aut calidus, perfectiſsimè comprehendi poteſt, nullo ex his accidentibus cognito; ſicut ſine illis perfectiſsimè poteſt ſubſiſtere.

Exclud. 2.

23 Reſp Ripaldæ ad rat. concl.

Aliter principali rationi reſpondetur ex Ripalda: Deum, ſcilicet, eſſe indifferentem ad poſsibilitatem, & impoſsibilitatem creaturarum: ſemel tamen data earum poſsibilitate, iam in Deo aliquam denominationem intrinſecam potentis abſolutè producere creaturas poni, in qua, & non in ſe ipſo, ut illam antevertit, poteſt earum poſsibilitatem cognoſcere. Quæ ſolutio communior eſt apud illos.

Sed contra illam eſt: quia hæc denominatio *potentis abſolutè producere creaturas*, vel eſt aliqua denominatio ſolum rationis; vel realis? Non primum: tum quia alias Deus non diceretur verè realiter, & phiſicè potens producere creaturas, ſicut nec dicitur verè, realiter, & phiſicè relatus ad illas: tum quia neque ab æterno ſic formaliter potens diceretur: ab æterno enim non datur reſpectus ille rationis, ſicut nec intellectus creatus, qui ſolus poteſt illum confingere. Tum quia ſi ratione illius denominationis Deus cognoſceret creaturas, cum ratione illius non poſsit in eſſe cauſæ illarum conſtitui, non cognoſceret illas in ſe ipſo tanquam in cauſa, quod ſalvare intendit hæc ſententia. Tandem quia reſpectus ille non poſſet non reſultare ex comparatione omnipotentiæ ad creaturas; non ut impoſsibiles, neque ut præſcindentes à poſsibilitate, & impoſsibilitate: ergo ut poſsitivè poſsibiles: iam ergo ad illum reſpectum ſupponebatur omnipotentia, ut determinatè reſpiciens poſsibilia; ac proinde, ut medium aptum ad illa cognoſcenda pro priori ad illam.

24 Impugn. reſp.

Si autem dicatur denominationem illam *realem eſſe*, ſicut dicere videntur, & tenentur; ſic argumentor: nam vel illa denominatio infertur à priori ex poſsibilitate creaturarum, vel illarum poſsibilitatem à priori infert, vel omnino concomitanter, & diſparatè ſe habet ad illam? Si primum, quod inſinuare videntur, ſequitur primò, quod aliqua denominatio Deo intrinſeca ex ſuo formali conceptu maximam dicens perfectionem, qualis eſſet prædicta denominatio, Deo adveniat à priori, & tanquam ex cauſa à creaturis; quod

Continuatur impugn.

quod eſt abſurdum. Deinde ſequitur, quod non in illa denominatione cognoſcat creaturas, ſed quod in ipſis creaturis cognoſcat illam denominationem: nam Deus potius cognoſcit effectus in cauſis, quia hæc eſt cognitio à priori, & perfecta, quam cauſas in effectibus, quæ eſt cognitio imperfecta, & à poſteriori. Et dato quod ſic cognoſcere poſsit; ſaltem ſequeretur, quod dum creaturas poſsibiles in ea denominatione cognoſceret, eas non cognoſceret tanquam effectus in cauſa; ſed tanquam cauſam in effectu. Ex quo ulterius ſequitur, quod prius cognoſceret earum poſsibilitatem, quam ſuæ omnipotentiæ denominationem illam abſolutam: quia ſicut res ſe habent ad eſſe, ita ad cognoſci, ſaltem reſpectu illius intellectus, qui ea, prout ſunt in ſe cognoſcit.

Ad idem. Si autem dicatur ſecundum: ergo denominatio illa eſt cauſa à priori inferens poſsibilitatem creaturarum: ergo non ſpectat, ut reſultet, earum poſsibilitatem, ſed potius creaturarum poſsibilitas ſpectat, ut reſultet, denominationem illam; quod eſt contra illorum intentum. Ex quo ulterius infertur abſque fundamento poni denominationem illam ſuperadditam prædicatis Dei: ſed hoc de Deo ipſo potiori ratione dici poſſet, quod, nimirum, ex ſe infert à priori creaturarum poſsibilitatem, & quod ex hac vi illativa abſolutè denominatur potens illas producere, & eſt medium aptum ad illarum cognitionem in ſe tanquam in cauſa, & ratione à priori. Quod confirmari poteſt: nam denominationem illam eſſe cum Deo identificatam, ac proinde tantæ neceſſitatis, quantæ Deus ipſe, non impedit ut cum poſsibilitate creaturarum, quæ minoris eſt neceſſitatis, connectatur tanquam cauſa à priori illam inferens: ergo neque hoc idem impediet in Deo.

Roboratur doctrina.

Ad idem tenditur. Si autem dicatur tertium: ſequitur quod neque illa denominato ſit ratio, & medium cognoſcendi poſsibilitatem creaturarum, neque è converſo: nam quando duo extrema purè concomitanter, & impertinenter ſe habent; ſicut unum in ſuo eſſe, non connectitur cum alio, ſed ſolum peraccidens ſimul exiſtunt, ita unum non ducit ex ſe in alterius cognitionem: ſicut quamvis Angelus, & lapis ſimul à Deo producantur, neque Angelus eſt medium aptum, ut cognoſcatur lapis, nec è converſo. Quod ſi ſimul cognoſcuntur; vel erit peraccidens; vel ratione alicuius tertij, in quo ordinem, atque connexionem dicant.

Tandem impugnari poteſt eadem ſolutio: non oportet quod Deus cognoſcat ex vi comprehenſionis ſui aliquam denominationem, quam non oportet cognoſcere, ut ſe ipſum comprehendat: ſed non oportet Deum cognoſcere denominationem abſolutè potentis, ut ſe ipſum comprehendat, ſi denominato hæc, ut ab ipſis ponitur, contingenter Deo advenit: ergo. Min. probatur. Quia prædicata accidentalia, & contingenter advenientia, ſicut non variant eſſentiam rei, per hoc quod deficiant, ita neque per hoc quod adveniant: ergo neque variant eius cognoſcibilitatem. Quod de hac ſolutione in præſenti ſufficit, quia de illa redibit ſermo. 25 Ult. impugn. reſponſ.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

CONTRA hanc concluſionem obijcies primò. Ex vi unius extremi cum altero inconnexi poſſumus in alterius cognitionem devenire: ergo quamvis omnipotentia Divina non ſit cum poſsibilibus connexa, ex vi cognitionis illius, poteſt Deus in poſsibilium cognitionem devenire. Patet conſequentia, & antecedens probatur. Qui cognoſceret cognitionem, qua ego cognoſco Petrum, poſ- 26 1. Obiect.

posset ex vi illius Petrum ipsum cognoscere; & tamen cognitio, qua ego cognosco Petrum, est cum illo inconnexa; potest enim permanere existente, vel non existente Petro: immo etsi redditur impossibilis, ut modo cum communiori sententia Thomistarum supponimus: ergo. Confirm. species Angelica inconnexa cum existentia Petri, ea suppositа, illam repræsentat, & est medium ad cognitionem illius: ergo quamvis omnipotentia Divina sit inconnexa cum possibilibus, suppositа tamen eorum possibilitate, poterit ea continere, & ut contenta repræsentare.

Fulcitur hoc.

Diruitur 1. obiect.

Respondetur neg. antecedens: ad eius probationem disting. est mai. posset devenire in cognitionem Petri, *ut existentis, vel non existentis, possibilis, vel impossibilis determinatè*, nego mai. *præcisè, ut cogniti*, concedo mai. & disting. est min. non est connexa cum Petro, *sub aliquo ex modis dictis, vel alio convenienti ei à parte rei*, concedo min. *sub ratione cogniti*, nego min. & consequentiam: cognitio ergo Petri sicut ex se non connectitur cum aliquo prædicato illius physicè illi convenienti, sed potest physicè esse, vel non esse, se dare, vel ambulare, Petri cognitione invariata; ita non est medium, ut ex vi illius cognoscatur aliquod ex his prædicatis Petro convenire. Sed tamen, quia connectitur cum Petro, ut cognito potius, quam cum æquo; ideò ex vi illius, possumus in Petrum, ut cognitum devenire, & non Equm.

37 Itidem roburad.

Ad confirm. concesso antecedenti, neg. est consequentia. Primo. Quia est probabilis sententia quod species Angelicæ, intrinsecè variantur dum repræsentant existentiam, quam antea non repræsentabant; licet hæc variatio non sit substantialis, sed tantum modalis. At improbabile est quod Deus ab aliquo, sivè intra se, sivè extra se intrinsecè adhuc modali ter varietur. Secundò. Quia etiam est probabile, quod dum species intelligibilis repræsentat Petrum existentem, nihil repræsentat, quod antea non repræsentabat, quia etiam antea per speciem illam non solum quidditas, sed & existentia Petri repræsentabatur. Unde quando dicitur repræsentare Petrum existentem, solum additur denominatio extrinseca desumpta ab existentia exercita Petri, & non aliquid intrinsecum ex parte repræsentationis; sicut eadem numero notitia, idem, eodemque modo cognoscendo, potest transire de abstractiva in intuitivam per extrinsecam variationem obiecti de absenti in præsens; quod de omni notitia intellectiva defendit Caiet. cuius sententiam de notitia Angelica veram existimo. At denominatio continentis per modum causæ, supra quam fundatur repræsentatio omnipotentiæ, neque est, nec potest esse extrinseca, sicut nec virtus contentiva, sed necessario debet esse intrinseca.

Secundò.

Caietanus

Tertiò redditur disparitas ex eo quod non repugnat virtus subiectivè absoluta, & obiectivè conditionata, si conditio cadat supra existentiam termini, vel supra aliquam conditionem ad existentiam requisitam: & ideò ignis hic existens potest comburere lignum, quod non existit: potest tamen existere, & quod existit Romæ; & visus potest percipere colorem, si color existat. Repugnat tamen virtus subiectivè absoluta, & obiectivè conditionata, si conditio cadat supra possibilitatem obiecti: undè repugnat in Deo pœnitentia, qua doleret de peccatis, *si peccare posset*. Ex quo fit quod per speciem inconnexam cum existentia Petri, potest eius existentia, *si sit*, repræsentari, quia conditio illa: *si sit* solum cadit supra existentiam, & non supra possibilitatem, qua ratione specificat speciem: at non potest Deus habere potentiam subiectivè absolutam ad produc-

Aliud discrimen.

cen-

cendas creaturas, *ſi ſint poſſibiles*, quia illa conditio *ſi* cadit ſupra poſsibilitatem, qua ratione, ſunt terminus formalis prædictæ potentiæ: undè nec illas poteſt ut ſic repræſentare.

28 2. Obiect. Secundò obijcies. Licet unio ſupponat entitatem materiæ, & formæ, & ſolum ſupra illam addat intrinſecam denominationem, cognoſcens materiam, & formam inter ſe unitas, cognoſcit hominem, quem tamen non cognoſceret, ſi ſolum cognoſceret materiam, & formam: ergo licet poſſe abſolutè producere creaturas ſolum addat ſupra entitatem eſſentiæ Divinæ intrinſecam denominationem, poterunt in hac cognoſci creaturæ; quæ tamen in eſſentia, præciſivè ab illa, non poſſunt cognoſci. Confirm. 1. in decreto ſolū ſuperaddente denominationem intrinſecam ſupra actum neceſſarium, poteſt cognoſci futurum, quod cognoſci non poteſt in actu neceſſario, pro priori ad talem denominationem: ergo & in denominatione abſolutè potentis, & ſi quo ad entitatem nihil addat ſupra omnipotentiam, poſſunt cognoſci creaturæ poſsibiles, quæ non poſſunt cognoſci in omnipotentia. Confirm. ſecundò, in decreto ſubiectivè abſoluto, & obiectivè conditionato purificata conditione, poteſt cognoſci, ut abſolutè futurum, quod tamen non cognoſcitur conditione non purificata: ergo in omnipotentia ſolum conditionatè connexa cum poſsibilibus, purificata conditione, poterunt cognoſci poſsibilia, quæ tamen cognoſci non poſſunt, ea non purificata.

Confirm. 1. Secundò.

29 Solutio 2. Obiect. Reſpondetur admittendo mai. (quæ tamen falſiſsima eſt) quia denominatio intrinſeca potentis ſine immutatione entitativa ex parte Dei de novo advenire non poteſt, ut ex dictis conſtat: & conceſſa min. neg. conſequentiam. Nam denominatio uniti inter materiam, & formam, non conſequitur ad hominem, ſed potius eum per modum cauſæ, aut conditionis præcedit: quare, & quia cum illo connectitur, poteſt ex ea cognita homo cognoſci. At denominatio abſolutè potentis, & ſi de novo poſſet Deo advenire, non tamen præcedit poſsibilitatem, ſed ponitur ab eis, ut ad poſsibilitatem conſequta: Undè per prius debet ſupponi cognita rerum poſsibilitas, quam denominatio illa. Quod ſi etiam ex vi illius poteſt Deus iterum rerum poſsibilitatem cognoſcere, hoc erit non tanquam effectus in cauſa, ſed tanquam cauſa in effectu; quod non eſt ad propoſitum.

Ex quo conſtat ad primam confirmat: nam etiam decretum ſupponitur ad futuritionem rei, tanquam principium; & cauſa, cum futuritione connexum; undè ex vi illius poteſt Deus futuritionem cognoſcere. Ad ſecundam dicatur, quod non præciſsè ex vi decreti ſubiectivè abſoluti, & obiectivè conditionati, cognoſcitur abſolutè futurum, ſed etiam ex purificatione conditionis, ut præcognita. Undè ſolum ſequitur, quod Deus ex vi omnipotentiæ, ut conditionatè connexæ cum poſsibilibus, & ex vi cognitionis purificatæ conditionis, ipſa poſsibilia cognoſcat: cumque purificatio conditionis ſit rerum poſsibilitas, ſequitur quod Deus hanc cognoſcat ex præcognitione eius ſimul cum omnipotentia; quod eſt ridiculum.

Satis fit confirm.

Satis fit.

§. IV.

§. IV.

SECUNDA CONCLUSIO statuitur.

OMNIPOTENTIA DEI EST absolutè connexa cum possibilibus; ac proindè medium aptum, ut in ea cognita Deus possibilia cognoscat.

30 Animadvertuntur aliqua prius quâ conclusio probetur.

CONCLUSIO ista specialiter proponitur contra P. Vazquez, quem sequitur fidissimus eius Discipulus Alarcon, Arrubal, & aliqui alij eiusdem familiæ: nostram tamen conclusionem defendunt omnes Thomistæ S. Bonaventura, Scotus, Suarez, & Molinâ, & magis frequenter alij Theologi. Ante cuius probationem advertendum est primò, quod duplex possibilitas creaturarum solet distingui: alia illis omnino extrinseca, quæ est omnipotentia; alia intrinseca, quæ consistit in non repugnantia prædicatorum essentialium rei, quæ dicitur possibilis; & utriusque meminit D. Thomas infra *quæst.46. artic.1. ad* 1. per hæc verba: *Antequam mundus esset, possibile fuit mundum esse, non quidem secundum potentiam passivam, quæ est materia, sed secundum potentiam activam*; en priorem possibilitatem, *& etiam secundum quod dicitur aliquid absolutè possibile, non secundum aliquam potentiam, sed ex sola habitudine terminorum, qui sibi non repugnant, quod possibile, opponitur impossibili, ut patet per Philos. 5. Metaph.*

Cuius indolis utra quæ possibilitas.

Prima possibilitas, quæ à re possibili distinguitur, & cum omnipotentia identificatur, defacto existit, & defacto verificat propositiones, quibus possibilitas, ut de præsenti existens de rebus possibilibus enuntiatur; & cum hac, omnipotentiam connecti, connexione identitatis, non est dubium; secunda autem cum ipsis rebus possibilibus identificatur: undè sicut res possibiles, nihil sunt actu, sed tantum possibiliter, & non repugnanter, & obiectivè, ita illa possibilitas nihil est actu existens, sed solum non repugnanter, & obiectivè: & de hac est difficultas, an sit, vel non connexa cum omnipotentia? Quæ connexio in eo stat, quod si creaturæ possibiles redderentur impossibiles, omnipotentia deficeret.

Hoc supposito, sic formari 31 Ratio pro cõclusione. potest ratio conclusionis. Causa essentialiter connexa cum effectu est medium aptum, ut in ea saltem comprehensivè cognita, cognoscatur effectus; sed omnipotentia Divina est essentialiter connexa cum possibilibus, quorum est causa: ergo cum comprehensivè cognoscatur à Divino intellectu, est respectu illius medium aptum, ut in ea cognoscat possibilia. Mai. conceditur ab Adverl. & videtur per se nota: hac enim ratione in causis creatis ab Angelo cognoscuntur effectus, & à nobis ex eis per discursum à priori deducuntur: undè tota difficultas reducitur ad probationem min. quam negat Vazquez, & cum eo consentientes.

Quæ sic probatur primo au- 1. Min. prob. 1. auth. D. Thom. thoritate D. Thomæ, quem contra se militare, non possunt dubitare Adversarij. Nam cum sæpissimè S. Doct. asserat Deum cognoscere creaturas in se ipso tanquam in perfectissima earum causa, ut videre est hic *artic.9.* & infra *quæst. 55. artic.3. & quæst.58. artic. ultimo, & quæst.8. de Verit. artic.5.* & hoc apud ipsos stare non possit sine eo, quod per medium causæ cum earum possibilitate connectatur; consequenter asserendum est hanc connexionem agnovisse, & perpetuo asseruisse. Deinde illius expressè meminit *quæst.2. de Verit. artic.3. ad* 11. his verbis: *Dicendum, quod quamvis lineæ, si diminuatur punctus, nihil depereat de lineæ quantitate; si tamen diminuatur à linea, quod non sit ad punctum terminabilis peribit lineæ substantia; similiter etiam est de Deo: non enim aliquid Deo deperit, si eius creatura ponatur non esse; deperit tamen perfectioni ipsius, si auferatur*

ab

ab eo poteſtas producendi creaturam. Ex quibus Verbis tale formatur arg. ſi auferatur à Deo poteſtas producendi creaturas aliquid deperit Deo; ſed ſi creaturæ redderentur impoſsibiles, auferretur à Deo poteſtas illas producendi; hanc enim poteſtatem modo habet, & tunc non haberet: ergo.

Animadvertuntur duo.

Cuius diſcurſus efficacia ex dicendis conſtabit: ſufficiat nunc pro mente D. Thomæ duo advertere. Primum, quod in hac authoritate non loquitur de potentia conditionata; cum loquatur de potentia, quæ eſt medium, ut in eâ cognoſcat Deus creaturas, ut conſtat ex Verbis, quæ immediatè ſubiungit; ſed, ut ex iam dictis etiam conſtat, potentia conditionata inutilis eſt, ut in ea Deus cognoſcat creaturas: ergo. Secundum, non loqui D. Thomam de ablatione potentiæ tantum quo ad denominationem: nam ex huius ablatione nihil de perfectione Dei periret; cuius oppoſitum intulit D. Thomas.

32 2. Eiuſd. mio. prob

Secundò probatur eadem min. ratione. Si creaturæ redderentur impoſsibiles, Deus non poſſet producere creaturas; ſed ſi non poſſet producere creaturas, non eſſet omnipotens: ergo eius omnipotentia cum creaturarum poſsibilitate connectitur. Conſequentia eſt evidens, min. conſtat: quia Deus eſt, & dicitur omnipotens, quia omnia poteſt. Quod intelligendum venit de poſsibilibus; neque enim in ordine ad impoſsibilia, omnipotens, aut aliqualiter potens dici poteſt. Mai. autem probatur. Tum quia modo non poteſt Deus producere chimeram, quia chimera eſt impoſsibilis. Tum quia ſicut implicat intelligi productio in actu, ſine producto in actu, ita & potentia productiva ſine producibili in potentia: nam ſicut prioris terminus formalis eſt productum, ita poſterioris eſt producibile. Tum quia repugnat producibile, cui non correſpondeat potentia productiva; ergo & potentia productiva cui non correſpondeat producibiles; iſta enim adinvicem, ſicut activum, & paſsivum ſibi correſpondent.

33 Adverſ. 1 ſolutio ad rationem factam.

Prima huius arg. ſolutio eſt, quod ſi creaturæ redderentur impoſsibiles, adhuc Deus quantum eſt ex ſe, poſſet illas producere, & conſervare omnem virtutem productivam earum, quamvis earum defectu ab eius virtute non eſſent producibiles; ſicut modo eſt improducibilis hircocervus, vel chimera, non ex defectu virtutis Dei, ſed ex illius defectu: igitur virtus Dei eſt ſubiectivè abſoluta, & obiectivè conditionata ad producendas creaturas, ſi ſint producibiles, & non repugnent. Hæc eſt frequens Adverſariorum ſolutio.

34 Expelli. tur 1.

Sed contrà illam, præter ſuperius dicta, obſtat primò. Quia Deus ex ſe, & ab intrinſeco eſt impotens producere impoſsibilia: ergo ſi poſsibilia redderentur impoſsibilia, Deus ex ſe, & ab intrinſeco eſſet impotens illa producere; ac proinde aliquid Deo deficeret, quod Deo ex ſe, & ab intrinſeco convenit. Conſequentia eſt evidens, & antecedens, quamvis videatur per ſe notum, manifeſtatur: tum quia impoſsibilia ſunt ex ſe, & ab intrinſeco improducibilia ab aliqua cauſa: ergo quælibet cauſa eſt ex ſe, & ab intrinſeco impotens illa producere: iſtæ enim denominationes, *vis productiva*, & *producibile*, tanquam activum, & paſsivum ſibi correſpondent: & idem eſt *eſſe improducibile*, ac *à nemine poſſe produci*: & hoc idem eſt, ac neminem habere vim ad illud producendum. Tum quia repugnat vis productiva ex ſe, & ab intrinſeco, cui ex ſe, & ab intrinſeco repugnat productio; ſed Deo ex ſe, & ab intrinſeco repugnat productio impoſsibilis; nam productio ex ſe, & ab intrinſeco habet ad productum terminari, quod reſpectu impoſsibilis implicat: ergo

Sed

Secundò. Secundò obstat, quod repugnat potentia, aut virtus subiectivè absoluta, & obiectivè conditionata sub conditione impossibili; præcipuè si cadat suprà terminum formalem talis virtutis; sed possibile ut tale, est formalis terminus Divinæ omnipotentiæ, præcipuè apud Adversarios, qui nullum existimant inconveniens Attributa Dei specificari ab aliquo extrinseco; apud Thomistas autem, si non est possibile, est Divina essentia, ut participabilis à creaturis, quod est idem ad intentum: ergo repugnat potentia subiectivè existens in Deo, terminata ad impossibile sub conditione quod reddatur possibile, quæ est conditio impossibilis: ergo potentia subiectivè in Deo existens debet esse determinata ad possibile, & cum eo connexa. Utraque consequentia est evidens, min. constat apud omnes, & mai. probatur: quia quælibet potentia, aut virtus per ordinem ad suum terminum formalem specificatur; aut saltem (ut plures ex eis existimant) ex eius termino formali, prout à quocumque alio differt, species & natura virtutis à posteriori dignoscitur; ergo cum illo, ut tali, connectitur.

Tertiò. Tertiò. Deus ex se, & ab intrinseco aliter est potens producere possibile, & impossibile: ergo si possibile redderetur impossibile, non maneret æquè potens ex se, & ab intrinseco. Patet consequentia, & antecedens probatur: quia hæc propositio Catholica negari non potest: *Deus ex se, & ab intrinseco est potens producere possibile*; cum tamen hæc sine ullo errore possit affirmari: *Deus ex se, & ab intrinseco est impotens impotentia negativa producere chimeram.* Et quidem non videtur carere temeritate dicere Deum ex se, & ab intrinseco non in alio sensu esse potentem ad producendum hominem, vel Angelum, quam chimeram; quod consequenter ad suam solutionem affirmare tenentur.

Dices, quod ut in alio sensu una, & altera verificetur, sufficit quod Deus ex se, & ab intrinseco sit potens absolutè producere hominem, quia homo est absolutè possibilis: & ex se, & ab intrinseco non sit absolutè potens producere chimeram, sed tantum conditionatè subconditione, scilicet, quod esset possibilis. Sed contra primò: ergo iam Deus aliter ex se, & ab intrinseco est potens ad possibile, & aliter ad impossibile: ergo si possibile redderetur impossibile, Deus ex se, & ab intrinseco aliter esset potens ad illud, ac erat antea: ergo si possibile redderetur impossibile, Deus aliter quo ad intrinseca se haberet, quod est cum illo connecti. Secundò: ergo Deus ex se, & ab intrinseco est impotens ad impossibile sub ratione impossibilis, & solum est potens ad illud, sub ratione possibilis. Tum sic; sed omnino impossibile est, quod impossibile reddatur possibile: ergo Deus ex se, & ab intrinseco est omnino impotens ad impossibile.

35 Evasio quædam. Occluditur 1. Secundò

Quartò impugnatur eadem solutio. Quia si in Deo daretur potentia subiectivè absoluta, ad producendum impossibile, sub conditione quod esset possibile, daretur etiam potentia subiectivè absoluta, ab producendum alium Filium, & alium Spiritum Sanctum, subconditione quod essent possibiles; immo ad producendum peccatum subconditione quod esset opus bonum, & honestum; sed hoc est absurdum: ergo. Sequela probatur: quia tali potentiæ, neque obstat impossibilitas absoluta termini; cum non minus impossibile sit, quod impossibile reddatur possibile, quam quod sit alius Filius Dei possibilis, vel Spiritus Sanctus, vel quod peccatum sit opus bonum: immo ista aliqua ex impossibilibus sunt, quæ quia impossibilia, reddi non possunt possibilia. Neque obstaret aliqua imperfectio ex parte potentiæ: quia

36 Expellitur 4. præcipua solutio.

hæc non inveniretur in potentia ad producendam alium Filium, & alium Spiritum Sanctum. Quod autem non inveniretur etiam in potentia ad producendum peccatum ſub illa conditione, conſtat: quia conditione illa purificata peccatum non eſſet peccatum, ſed opus bonum; ac proindè potentia ad illud producendum non eſſet ad peccandum, ſed ad opus bonum faciendum: ergo ex nullo capite talis potentia repugnaret. Abſurditas autem ſequelæ, probatur: nam inde ſequeretur, quod ſicut ratione virtutis, quam habet ſubiectivè abſolutam; & obiectivè conditionatam, dicitur Deus abſolutè potens producere creaturas (neque enim aliam concedunt hanc prætans denominationem) diceretur pariter abſolutè potens producere plures Filios, & plures Spiritus Sanctos, & peccare: vel ſaltem diceretur, quod quantum eſt ex ſe; & ab intrinſeco eſt abſolutè potens peccare, potens producere plures Filios, & plures Spiritus Sanctos: ſicut dicitur quod quantum ex ſe eſt, eſt intrinſecè potens producere chimeram.

Quintò. Impugnatur quintò. Nam ſi poſsibile redderetur impoſsibile; vel maneret in Deo continentia intrinſeca illius, vel non maneret? Si primum: ergo adhuc in illo impoſsibilitatis ſtatu poſſet Deus illud producere: nam dum manet vis intrinſeca contentiva effectus, nihil eſt quod ſpectet cauſa; ut poſsit effectum producere: in eſſe enim potentis per vim intrinſecam, & contentivam effectus adæquatè conſtituitur. Si autem non manet: ergo deficit Deo aliquod prædicatum intrinſecum.

37 2. Evalio, q ię ſolut. & evaſ. præced. amplior explicatio.

Dices ſecundò, & eſt amplior præcedentis ſolutionis explicatio, quod denominatio illa *potentis producere*, coaleſcit ex vi productiva, & poſsibilitate intrinſeca termini producendi: vel utroque ingrediente in recto, & conſtitutivè, ut magis communiter iudicant; vel vi productiva tantum in recto ingrediente, & poſsibilitate termini, ſolum in obliquo, & de connotato: ſicut & denominatio *libere volentis* in Deo coaleſcit ex ipſa entitate actus neceſſarij, & terminatione ad creaturas, vel ex ipſis creaturis; aut utroque in recto, ut aliqui volunt, aut actu neceſſario ſolum in recto, & creaturis in obliquo. Undè ſequitur, quod ſicut poteſt Deo deficere denominatio volentis, nihilo actualitatis, aut perfectionis ei deficienti, per ſolum defectum creaturæ, ita pariter Deo deficeret denominatio abſolutè potentis; non per defectum alicuius virtutis; aut perfectionis Deo intrinſecæ, ſed per defectum poſsibiliratis creaturarum. Sic idem Ripaldà.

Sed contra primò ex dictis: 38 Repellitur 1.
quia etiam ſecundum hanc explicationem Deus ex ſe, & ab intrinſeco, non aliter eſſet potens producere poſsibilia, quam impoſsibilia, licet ab extrinſeco, & denominatione ab eis deſumpta aliter eſſet potens; ſed hoc iam ſuprà eſt impugnatum: ergo. Secundò Secundò.
contra illam, quà tenet denominationem iſtam in recto ex utroque conſtitui, quod magis communiter aſſerunt, ſic inſtatur. Nam ex inde ſequitur, Deum, ſaltem inadæquatè, conſtitui potentem, per aliquid creatum, quod neque eſt, nec fuit, neque erit: nam conſtitueretur talis per poſsibilitatem intrinſecam creaturarum, quæ modo nihil eſt; & in pluribus nunquam fuit, neque erit; ſed hoc eſt abſurdum: ergo. Probatur min. Quia inde ſequeretur, quod Deus de præſenti, nec diceretur, neque eſſet abſolutè omnipotens: quod probatur. Nam implicat quod aliquid denominetur de præſenti ab aliquo concreto, quin illud concretum de præſenti adæquatè exiſtat; implicat autem illud concretum de præſenti adæquatè exiſtere, quin forma illius adæquatè conſtitutiva de præſenti exiſtat: ergo cùm forma adæquatè conſtitutiva huius concreti *omnipotens*, nunc

non

non existat; non enim existit possibilitas intrinseca creaturarum, per quam inadæquatè constituitur, Deus de præsenti, neque esset, nec diceretur absolutè omnipotens.

Urgetur *ad hominem* ex Advers. Quod ex eorum principijs urgeri potest: nam aliqui eorum ea probant omnipotentiam non connecti cum possibilitate intrinseca creaturarum, quia possibilitas nihil est existens; sed multo minus id, quod nihil est existens, potest constituere denominationem realem actu existentem, quam aliquam connexionem terminare: ergo si à possibilitate intrinseca creaturarum constituitur inadæquatè denominatio omnipotentis in Deo, dicendum est, hanc denominationem realiter de præsenti in Deo non dari, nec de eo de præsenti dici posse.

39 Repellitur 3. Tertiò contra illam, in quocumque sensu accipiatur, sic replicatur. Denominatio omnipotentis adæquatè sumpta est aliquid reale, necessario existens in Deo: ergo vel existens à se, vel ab alio? Si primum adæquatè identificatur cum Deo: ac proinde nec inadæquate deficere potest aliquo Dei non deficiente. Si secundum: ergo aliquid distinctum à Deo realiter, & necessario existit, ac proinde à se; quod est absurdum. Nec valet distinctio de omnipotente *quo ad entitatem*, & *quo ad denominationem*: nam non solum entitas omnipotentiæ, sed denominatio omnipotentis est Deo necessaria, & essentialiter, ut existens de præsenti de eo verificatur: ergo hæc debet ei à se adæquatè convenire; ac proinde est impotens deficere sine ipsius defectu.

Quarto. Quartò. Quia inde sequeretur, quod Deus non denominaretur absolutè omnipotens, nisi dependenter ab aliquo creato, cuius esse, vel non esse, non sit in eius potestate, dependenter, scilicet, à possibilitate intrinseca creaturarum, quam supponunt non oriri à Deo, sed vel ad eius omnipotentiam supponi, vel concomitanter ad illam se habere; sed hoc arguit imperfectionem in Deo: ergo. Probatur min. Nam dependere in operando ab aliquo, quod non sit in potestate operantis, arguit imperfectionem in operante, ut patet in creaturis: ergo multo magis dependere in posse operari ab aliquo, quod non sit in potestate operantis, arguit imperfectionem in illo.

Probatur tertiò conclusio, & præcedentia magis roborantur. Deus ex se, & abintrinseco est connexus cum denominatione omnipotentis; sed denominatio omnipotentis est connexa cum possibilitate creaturarum: ergo Deus ex se, & abintrinseco est connexus cum possibilitate creaturarum. Consequentia est evidens, & min. constat: tum ex doctrina eorum constituentium discrimen inter omnipotentiam quo ad entitatem, & quo ad denominationem, & asserentium eam connecti cum possibilibus quo ad denominationem, non autem quo ad entitatem. Tum quia hoc ex ipsis terminis evidens est: *esse* namque *omnipotentem*, prout his terminis significatur, est omnia posse; omnia autem posse sine eo quod sint aliqua, quæ possit, repugnans est: sicut activum sine passivo. Mai. autem probatur. Tum quia per istos terminos, *Deus est omnipotens* enunciatur omnipotentia de Deo, non solum quo ad entitatem, sed etiam quo ad denominationem; quod probatur. Nam omnipotentia quo ad entitatem etiam significatur per istos terminos *Bonitas*, *Sapientia*, *Veritas*, &c. ergo per istum terminum *omnipotens* non solum significatur quo ad entitatem, sed etiam quo ad denominationem. Tum sic; sed omnipotentia, prout per istum terminum *omnipotens* de Deo enunciatur, non minus convenit ei ab intrinseco, quam *unitas*, aut *bonitas*; ut patet ex illo symboli, *credo in unum Deum, Patrem omnipotentem:* 40 Prob. 3. conclusio.

ergo Deus ab intrinſeco, & eſſentialiter connectitur cum omnipotentia quo ad denominationem, non minus quam cum eius unitate, & cæteris attributis. Immo omnipotentiam Dei, prout à reliquis attributis diſtinctam, qua ratione denominativè accipitur, probat D. Thomas infra, & cum eo reliqui Theologi à priori, & ab intrinſeco, ex ſumma Dei actualitate, & perfectione: ergo cum ea prout ſic Deus abintrinſeco connectitur.

Adhuc proximè hui. rat.

Tum quia ſi Deus abintrinſeco connecteretur cum omnipotentia ſolum quo ad entitatem, & non quo ad denominationem, non aliter eſſet connexus cum omnipotentia, quam cum volitione libera creaturarum, aut cum earum actuali productione: cum his enim etiam quo ad entitatem, quamvis non quo ad denominationem eſt connexus; hoc autem eſt abſurdum; alias non cum maiori neceſsitate diceretur de Deo *eſſe omnipotentem*, quam *eſſe volentem*, aut *producentem creaturas*: ergo. Confirm. nam inde etiam ſequeretur quod ſicut ſcientia media in principijs illam defendentium eſt Deo quo ad entitatem neceſſaria, quo ad denominationem autem contingens, Deo obiectivè adveniens ex aliquo, quod non eſt in eius poteſtate, nec ponitur per eius providentiam: ita pariter *omnipotentia*, ut nomine illo ſignificatur, omnino contingenter Deo adveniret, & ratione poſsibilitatis creaturarum, quam dari, vel non dari, non dependet ab eius poteſtate, licet quo ad entitatem de Deo neceſſario diceretur; ſed hoc eſt abſurdum: ergo.

Confirm.

41 Effugium

Nec refert dicere, non prædicari ita contingenter: nam conſenſus conditionatus, quod ponitur obiectum ſcientiæ mediæ accidentaliter exiſtit; at poſsibilitas rerum, quæ eſt terminus connotatus per denominationem omnipotentiæ, neceſſario, & infallibiliter eſt. Contra enim eſt. Nam licet poſsibilitas illa neceſſario ſit, tamen ſicut eſt abſolutè, ſine eo quod per ſe ſit exacta à Deo; ita neceſſario eſſet, ſine eo quod eius neceſsitas, per ſe eſſet à Deo exacta: ergo quidquid, vel denominationis, vel cuiuſcumque alterius rationis ab ea provenire poteſt, provenit ut per ſe à Deo non exactum. Explicatur hoc: quamvis neceſsitas exiſtendi ſit Cœlo neceſſaria, & etiam Angelo; quia tamen neque ab Angelo eſt per ſe exacta exiſtentia Cœli, neque à Cœlo exiſtentia Angeli, quidquid provenire poteſt Angelo ex exiſtentia Cœli, vel è converſo, de eis omnino contingenter, & accidentaliter dicitur: ergo pariter. Ex quo ſequitur principale aſſumptum, quod vel denominatio omnipotentis de Deo omnino contingenter, & accidentaliter dicitur, quod eſt abſurdiſsimum; vel quod Deus cum poſsibilitate creaturarum connectitur.

Præcluditur.

Declarat. doctrina.

42 4. Prob. concluſio.

Probatur quarto concluſio. Quia ut res poſsibilis fiat impoſsibilis, neceſſe eſt quod fiat aliqua mutatio, & quod aliquid auferatur, vel à Deo, vel à creatura; non à creatura; quia creatura poſsibilis nihil eſt, & à nihilo nihil auferri poteſt: ergo à Deo. Quod explicatur exemplo de futuro: nam quia ut aliquid tranſeat de futuro in non futurum, neceſſe eſt quod fiat aliqua mutatio, & quod aliquid auferatur, ſivè à re futura, ſivè à cauſa; cum à re futura nihil poſsit auferri, quia ex ſe nihil eſt; neceſſe eſt quod aliquid auferatur à cauſa, quod eſt intrinſeca eius determinatio, ut det eſſe futuro.

Simile.

43 Proc. 5. concluſ.

Probatur 5. idem aſſumptum, & redditur ratio à priori. Poſsibilitas creaturarum infertur à priori ex Divina omnipotentia: ergo Divina omnipotentia non ſpectat, ut ſit, poſsibilitatem creaturarum, ſed ex ſe ipſa eam infert; ac proindo cum ea connectitur. Conſequentia eſt bona, & antecedens probatur primò, ex D. Thoma ſupra *quæſt. 9. artic. 2.* ubi ſic habet: *Omnes creaturæ*

Antecedés ſuad.

1.

ture ante quam essent non erant possibiles per aliquam potentiam creatam, cum nullum creatum sit æternum, sed per solam potentiam Divinam, in quantum Deus poterat eas in esse producere: ergo. Secundò ex hoc ipso probatur. Quia creaturas esse possibiles intrinsecè est eas posse existere; sed posse existere non habent à se: ergo à Divina omnipotentia. Tertiò. Quia omnis denominatio realis conveniens creaturis; quocumque modo eis conveniat, debet à Deo tanquam à causa, media sui omnipotentia provenire; sed denominatio possibilium est denominatio realis creaturis conveniens: ergo. Quartò. Quia si omnipotentia deficeret, deficeret etiam possibilitas intrinseca creaturarum; non à posteriori; cum omnipotentia non inferatur à priori ex possibilitate earum: ergo. Mai. constat: quia tunc repugnarent esse à se; quia hoc est proprium Dei: etiam ab alio; quia non esset Deus, à quo solo possunt ex nihilo produci; quia ablato primo ente necesse est, quod cætera auferantur: ergo ipso impossibili reddito, necesse est quod cætera impossibilia reddantur.

Secundo.

Tertiò.

Quartò.

44 Ultima concluſ. probatio.

Tandem probatur concluſio. Si Divina omnipotentia non connecteretur cum possibilitate intrinseca rerum, aut esset quia possibilitas in se nihil est, aut quia magis necessarium non potest cum minus necessario connecti; aut quia ex tali connexione aliqua imperfectio dependentiæ in omnipotentia sequeretur; sed nihil horum obstat: ergo. Mai. continet tria præcipua fundamenta Adversariorum. Et min. probatur per partes: prima sic primo. Quia fides de futuritione Anti-Christi connectitur cum eius futuritione, quæ apud Adverſ. nihil est, & cum eius existentia, quæ modo etiam est nihil, & cum Dei revelatione, quæ iam modo, etiam apud ipsos, non est. pariter, & actus vitalis connectitur cum principij vitalis possibilitate, quæ etiam nihil est modo, & negari non potest, quod suppoſita possibilitate rerum, omnipotentia absolutè cum ea connectitur, saltem quo ad denominationem: ergo quod nihil est potest connexionem terminare. Consequentia est evidens, & antecedens quo ad omnia exempla constat ex eo, quod unum cum altero connecti, nihil aliud est, nisi unum non posse existere sine alio, ea ratione, qua est terminus connexionis, sed actus fidei, cum sit essentialiter verus, non potest existere sine futuritione Anti-Christi, sine eius existentia pro tempore, quo illam affirmat: & cum essentialiter innitatur revelationi Dei, nequit etiam esse sine eo quod illa extiterit: & pariter actus vitalis sine possibilitate principij vitalis: sicut denominatio omnipotentis sine creaturarum possibilitate: ergo.

45 Prob. 2. min. quo ad 1. p.

Secundò: quia non minus difficile est quod id, quod est nihil, terminaret scientiam Dei, Divinum amorem, sit subiectum denominationis possibilitatis, & Divinam omnipotentiam inadæquatè constituat, quam quod terminaret Divinæ omnipotentiæ connexionem; sed possibilia, quæ secundum suum esse intrinsecum, secundum quod, nihil defacto sunt, terminant scientiam Dei, & apud ipsos Divinum amorem, defacto denominantur possibilia, & etiam apud ipsos constituunt denominationem absolutè potentis, saltem inadæquatè: ergo.

Tertiò, & redditur ratio. Nam ideò quod nihil est, potest terminare cognitionem, vel amorem, vel ab aliquo denominari, quia terminare cognitionem, & amorem nihil aliud est de præsenti, quam Deum cognoscere, & Deum amare rem possibilem; ad quod sufficit existentia amoris, & cognitionis, & rei possibilitas; sed etiam terminare connexionem omnipotentiæ nihil aliud est de præsenti, quam Deum posse res possibiles producere, ad quod ex parte illarum nihil actualiter existens re-

Tertiò.

quiritur, ſed ſufficit obiectiva non repugnantia: ergo poſſunt etiam terminare connexionem. Ex quo ſolutum manet fundamentum quod ex hoc cap. deſumitur.

46 Ité prob. 2.p. min.

Secunda autem pars min. patet. riforma probatur. Quia omnipotentia Divina, iuxta Adverſarios eſt determinata, ut contineat hominem ex ſuppoſitione poſsibilitatis illius: ergo ex hac ſuppoſitione cum eius poſsibilitate connectitur; & tamen ſemper omnipotentia, utpotè ens Divinum, eſt magis neceſſaria, quam intrinſeca poſſibilitas hominis: ergo. Pariter: idea Divina, cum iuxta ſententiam P. Vazquez ſit medium ad cognoſcenda poſsibilia, cum eis etiam connectitur; & tamen etiam eſt magis neceſſaria, quam poſsibilia, quæ ſunt terminus connexionis. Pariter in ſententia omnium metaphiſicorum principia ſunt magis neceſſaria quam concluſiones, iuxta illud, *propterquod unumquodque tale, &c.* Et tamen cum concluſionibus connectuntur. Et huius ratio eſt, quia ſtante mai. vel minori neceſsitate cum æquali impoſsibilitate ad deficiendum nullum ſequitur inconveniens ex connexione magis neceſſarij cum minus neceſſario; ſed hoc ſtat, ut conſtat, tum exemplis adductis: tum, quia ut diximus, ita impoſsibile eſt quod aliqua creatura poſsibilis reddatur impoſsibilis, ſicut quod deficiat omnipotentia; cum utrumque etiam apud Adverſarios ſit omnino impoſsibile reſpectu cuiuſcumque potentiæ; cum hoc tamen etiam ſtat, quod neceſsitas ſit mai. in omnipotentia. Tum quia per prius, & excellentius ab ea, tanquam à cauſa habetur, & ratione eius ab effectu participatur: tum quia maiori cum amplitudine reperitur in omnipotentia, quam in effectu: ergo. Ex quo & ſecundum fundamentum manet ſolutum.

47 Denique 3. min. pars prob.

Deinde tertia pars min. probatur: nam ſcientia poſsibilium ſine imperfectione cum eis connectitur, & idem eſt de amore, quem reſpectu illorum frequentius concedunt, & decretum de futuritione cum exiſtentia habenda, Pater cum Filio, & Spiritu Sancto; & in creatis eſſentia cum proprietatibus, principia cum concluſionibus, & unum relativum cum alio: ergo ex eo quod Deus connectatur cum poſsibilibus, nulla in eo ſequitur imperfectio. Et huius ratio à priori eſt: quia connecti cum alio, non ex indigentia, ſed ex fœcunditate, & exigentia alterius ab illo, nulla eſt imperfectio, ſed maxima perfectio ex parte eius, qui hoc titulo connectitur, ſicut Patrem connecti cum Filio; at Deus non connectitur cum creaturis, quia eis ulla ratione indigeat, ſed potius ex fœcunditate, ſecundum quam eſſentialiter habet quod ſit ab eis participabilis: ergo. Ex quo etiam ſolutum manet tertium argumentum.

§. V.

RELIQUA ARGUMENTA ſolvuntur.

48 1. Obiect.

CONTRA hanc concluſionem obijcies primò. Perfectior eſt omnipotentia inconnexa cum poſsibilibus quam connexa: ergo cum in Deo modo perfectiſſimo conſtituenda ſit, conſtituenda eſt in connexa, & non connexa. Patet conſequentia, & antecedens probatur: nam omnipotentia inconnexa excederet connexam in virtute, in independentia, & in neceſsitate: ergo. Antecedens probatur. Per ſingulas partes: prima ſic. Omnipotentia connexa ſolum habet virtutem quantum eſt ex ſe producendi poſsibilia, inconnexa autem quantum eſt ex ſe poſſet etiam impoſsibilia producere; ſic enim adſtruitur inconnexa: ergo excederet in virtute. Quod excedat in independentia, probatur. Tum quia omnipotentia connexa dicit relationem ad creaturas; quid enim aliud eſt connexio, niſi relatio? (ait Alarcon) hanc autem

non

non dicit omnipotentia inconnexa. Tum quia connexa dependet in suo esse à creaturis, quid enim aliud est, non posse sine illis esse, quam in esse ab eis dependere? (ait) prædictus Author, & Adversarij communiter. Ex quo sequitur tertia pars antecedentis. Nam magis necessarium est in suo esse, quod altero deficiente non deficeret, quam quod deficeret, sed deficiente possibilitate creaturarum, deficeret omnipotentia connexa, & inconnexa non deficeret: ergo inconnexa magis necessaria in suo esse esset.

49 Diruitur 1. Obiect. Hoc arg. in primis instatur instantijs supra insinuatis: negari enim non potest quod essentia Divina per modum ideæ, speciei impressæ, & expressæ, est medium aptum, ut Deus cognoscat creaturas, ac proinde cum illis connectitur; qua suppositione facta, potest formari idem argumentum: ad quod negandum est antecedens. Ad probationem dist. est mai. excederet in illis perfectionibus, *excessu chimerico, & repugnanti*, concedo mai. *possibili*, neg. mai. & sub eadem distinctione min. neg. est consequentia. Repugnat enim virtus subiectivè existens ad producenda impossibilia, etiam sub impossibili conditione possibilitatis. Tum quia terminus formalis virtutis productivæ est producibile: tum quia productivum, & producibile tanquam activum, & passivum sibi invicem correspondent: tum quia maior est virtus ex se inferens producibile, quam illud supponens, & pluribus alijs rationibus iam assignatis.

Item 1. prob. 2. p. Neque probationes secundæ partis aliquid convincunt. Ad primam neg. est antecedens. Ad id autem quod additur; *quid aliud est connexio, quam relatio?* Respondetur relationem esse relationem, & connexionem connexionem, quod est aliud, & aliud. Et certè cum diversis vocibus significentur, & pro diversis rebus à Philosophis habeantur, inquirendum nobis potius esset, cur idem est connexio, ac relatio? Quod si explicationem quærit; dicimus aliud esse: quia relatio, si est transcendentalis, explicat dependentiam, & subordinationem unius ad aliud; & si est prædicamentalis, inter alia dicit quod respiciat terminum, ut purum terminum, non per modum causæ, aut effectus, & quod versetur inter extrema eiusdem ordinis, &c. At connexio in suo diffinitivo conceptu nihil horum dicit, sed solum quod illa extrema, inter quæ versatur, taliter se habeant, quod unum non possit esse sine alio ea ratione, qua connectuntur. Hoc autem versari potest, vel inter extrema, quæ adinvicem nullam exercent causalitatem, ut inter Patrem, & Filium in Divinis, vel inter extrema, inter quæ solum ex parte unius est causalitas, & ex parte alterius pura dependentia; & hac ratione dicimus versari inter omnipotentiam, & possibilitatem rerum tanquam inter virtutem contentivam, & rem contentam, aut extremum participabile, & rem potentem participare: undè si connexio ad instar relationis à nobis concipitur, corrigenda est imaginatio, & aliud ab ea iudicandum est.

Ex quo ad secundam probationem neg. est antecedens. Et quidem aliud esse, dependere ab alio, & non posse esse sine illo, constat in quolibet relativo, quod sine correlativo esse non potest, & ab eo formaliter non dependet: non posse ergo sine alio esse, potest provenire, vel ex fœcunditate, ratione cuius alterum infert, vel ex alterius indigentia: dependentia autem solum potest fundari in indigentia, cum sit defectus perfectionis. Omnipotentiam autem non posse esse sine creaturis, non provenit ex indigentia, sed ex fœcunditate, quia cum sit essentialiter communicabilis; quod à summa eius perfectione provenit, ex se infert possibilitatem creaturarum, quibus communicari potest: unde

50 Similer 2.

ab

ab illis nullatenus dependet. Est tamen advertendum, quod aliqui Theologi Recentiores, qui nobiscum in hac sententia conveniunt, accipientes pro eodem connexionem, & dependentiam, absolutè concedunt omnipotentiam Divinam dependere à creaturis sine ulla imperfectione; in quo, licet ex parte obiecti, nihil malum dicant; modus tamen loquendi corrigendus est, & cum distinctione posita loquendum, concedendaque est connexio; neganda tamen dependentia.

Pariter 3. Ad probationem tertiæ, pariter distinguendum est antecedens: illud est magis necessarium quod altero deficiente, *purè non deficeret*, concedo mai. *si non deficeret, & deficeret*, nego mai. & sub eadem distinctione min. neg. est consequentia. Deficiente enim possibilitate non deficeret omnipotentia, quia inconnexa supponitur; deficeret autem, quia deficeret continentia creaturarum, & participabilitas ab eis: non enim potest participari, nisi possibilis sit creatura illam participans; quod melius percipietur, attendendo ad id, quod suprà diximus, scilicet, omnipotentiam connexam non deficere ex defectu possibilitatis à priori, sed tantum à posteriori, adeo, ut ratio, cur reddantur creaturæ impossibiles, deberet esse ipsius potentiæ productivæ aliquis defectus: tum quia ipsa est ratio à priori possibilitatis earum: tum quia per nullius alterius defectum, cum nihil aliud sit quod deficiat, sicut & quod habeat esse; subindeque posset possibilitas creaturarum deficeret, ut exemplo futuritionis explicatum est.

51 2. argum. & 1. antecedens 1. prob. Arg. secundò. Omnipotentia non est ratio à priori possibilitatis rerum: ergo non connectitur cum eis. Patet consequentia ex dictis, & antecedens probatur primò. Quia si omnipotentia esset ratio à priori possibilitatis, sequeretur, quod sicut Deus est omnipotens, omnia essent possibilia; & consequenter quod nullum daretur impossibile: sicut quia esse scitum à scientia provenit; sicut Deus est omnia sciens, ita omnia sunt à Deo scita, ita ut nihil sit, quod non sit à Deo scitum. Quæ probatio desumitur ex D. Thoma infra *quæst.* 25. *artic.* 3. Secundò probatur idem antecedens ex eodem S. Doct. ibidem *in Corp.* nam si omnipotentia esset ratio à priori possibilitatis rerum sequeretur, quod dum Deus dicitur omnipotens, nihil aliud diceretur, quam quod potest omnia quæ sunt possibilia suæ potentiæ; quod est idem, ac dicere, quod potest omnia, quæ potest; quod cuilibet rei creatæ, quantumvis imperfectæ virtutis, etiam convenit. Secunda. Tertiò. Quia S. Doct. ibidem distinguit in rebus possibilitatem ex habitudine terminorum, à possibilitate, secundum quam aliquid dicitur tale per comparationem ad aliquam potentiam: ergo prima non convenit creaturis ex omnipotentia. Tertio.

52 4. Prob. 2. anteced. Quartò. Quia omnipotentia non est ratio à priori impossibilitatis: ergo nec possibilitatis. Consequentia concedi solet, & antecedens probatur. Tum quia si omnipotentia esset ratio à priori impossibilitatis, potius diceretur, *ideo hoc est impossibile, quia Deus non potest illud facere*, quam è converso, *ideo non potest Deus illud facere, quia hoc est impossibile*; sed hoc reprehenditur à D. Thoma ibidem circa finem *Corp.* & idem colligitur ex D. Anst. *lib.* 2. *cur Deus homo, cap.* 17. ergo. Tum quia cum impossibilitas consistat in defectu possibilitatis, si infertur à priori ex Dei omnipotentia, cum non possit ex illa inferri, secundum id, quod habet actualitatis, & perfectionis, inferretur ex aliquo eius defectu, quod est absurdum. Tum quia, ut supra arguebamus, dum dicitur quod Deus non potest facere impossibilia, per inde esset ac dicere, quod non potest facere illud quod non potest; quæ est manifesta circulatio.

Ad

53 2. Eximit ab argumento.

Ad hoc arg. neg. est antecedens: cuius falsitas constat ex dictis *num.* 31. ad eius primam probationem neg. est sequela: quia licet ex omnipotentia omnium possibilitas inferatur; non tamen infertur possibilitas in omnibus: unde solum dicitur omnipotens respectu rerum, in quibus infert a priori possibilitatem. At esse scitum infert in omnibus rebus, sive possibiles, sive impossibiles sint.

Item 2.

Ad secundam dist. est antecedens: nihil aliud diceretur *ex parte rei significatæ*, concedo antecedens, *ex modo significandi*, neg. antecedens. Licet enim ex parte rei significatæ nihil aliud sit Deum posse omnia possibilia, quam posse ea quæ potest; cum omnia possibilia non aliunde esse possint, quam ex Dei potentia; ex modo tamen significandi idem non est, quia in hac propositione, *potest omnia, quæ potest.* Ponitur ex parte termini ipsum posse eius: at in hac *potest omnia possibilia*, non ponitur ex parte termini ipsum posse eius, sed non repugnantia rerum; quæ, licet ex posse Dei desumatur, est tamen à Deo distincta obiectivè, & cum esse rerum creatarum identificata; quod sufficit, ut in explicatione Divinæ omnipotentiæ vitetur circulus. Sicut licet explicemus Patrem, per hoc quod referatur ad Filium, & Filium per hoc quod referatur ad Patrem, & Patrem referri ad Filium nihil aliud sit ex parte rei significatæ, quam referri ad eum, qui refertur ad Patrem; tamen per istum modum significandi non rectè explicatur Pater, sed committitur circulatio, quæ per primum evitatur.

54 Similiter 3.

Ad tertiam neg. est consequentia: utraque enim possibilitas provenit ab omnipotentia; cum hoc tamen discrimine, quod prima, quæ est intrinseca, provenit ab illa quasi effectivè: secunda autem, quæ consistit in denominatione extrinseca, provenit formaliter. Et hoc discrimen sufficit ad intentum D. Thomæ ibi, quod tantum erat explicare, qualiter omnipotentia dicatur in ordine ad primam possibilitatem, quæ ab ea distinguitur, & non in ordine ad secundam, quæ est idem formaliter cum illa.

Ad quartam neg. est antecedens intellectum, non de ratione 55 Pariter 4. à priori positivè influente, quia solum est ratio à priori possibilium, sed de ratione à priori, quæ propter sui actualitatem, quasi Logicè infert repugnantiam impossibilium: adeo ut sit verum, *quod quia Deus est summè actualis, & omnipotens* chimera repugnat. Hoc autem ita esse, & qualiter sit, dupliciter potest explicari: primò, ex Explic. 1. parte peccati, quia enim posse peccare est posse deficere; ex summa perfectione Dei provenit à priori Deum non posse peccare, & peccatum non posse participare esse Dei: sic pariter cum impossibile esse, sit nihil esse, ex summa perfectione, & actualitate Dei provenit impossibile non posse esse, nec esse Dei participare. Secundò, Secundò. potest explicari servata proportione inter possibilia: nam sicut quia Deus est ipsum esse per essentiam, essentialiter fœcundum, & participabile, sequitur non repugnantia in rebus creatis, ut illud esse participent: sic ex eodem capite, quia est ipsum esse per essentiam, & hoc essentialiter excludit non esse, sequitur, quod per non esse, non possit participari. Si autem participaretur per impossibilia, cum ista essentialiter includant non esse, per non esse participaretur. De primò ergo ad ultimum sequeretur, quod quia Deus est ipsum esse per essentiam, repugnent impossibilia.

Undè ad primam antecedentis probationem desumptam ex D. Thoma dicatur, quod ut ibi benè notat Caiet. S. Doct. hanc propositionem reprehendit: *ideò hoc est impossibile, quia Deus non potest illud facere*, quia in modo significandi quandam indecentiam importat; innuere enim videtur repug-

S. D. exponitur ex *Emin. Caiet.*

pugnantiam rerum ex aliquo defectu Dei provenire ; cum potius ex ſumma eius actualitate proveniat, ut dictum eſt. Quando autem concedit D. Thomas, quod quia non ſunt poſsibilia, ſub omnipotentia Dei non continentur; ly *quia* non denotat cauſalem à priori, ſed ſignum manifeſtativum, ex quo ea non contineri deducimus. Quod additur ex D. Anſelm. impertinenter adducitur : nam ibi non loquitur de impoſsibilitate abſoluta, ſed orta ex determinatione Divinæ voluntatis, de qua tantum dicit, quod Deum non poſſe rem ſic impoſsibilem facere, non eſt *impotentia*, *ſed fortitudo*; quod non eſt ad propoſitum.

Exponitur S. Anſelm.

56 Ad tertiam conſtat ex dictis in principio huius num. Ad ultimam etiam conſtat ex ſolutione ad ſecundam: nam ſicut non congrue explicatur omnipotentia dicendo, *quod poteſt omnia, quæ poteſt*, quamvis poſsibilia ſint talia, *quia poteſt*, ne ex parte termini formalis ponatur ipſa potentia ; ita non congrue dicitur, *quod non poteſt, quæ non poteſt*, licet impoſsibilia ex eius potentia ſint talia, ne etiam ex parte termini, aut ipſa potentia ponatur, aut ne putetur, quod eſſe impoſsibilia ex defectu provenit ; quod tamen non provenit niſi ex eius perfectione.

3. Tandē, & ult.

57 Sed contra ſolutionem poteſt inſtari primò. Quia eſſe eſſentialiter excludit non eſſe, & eſſe eſt participatio Dei, proveniens à Deo à priori impoſsibilitate repugnantia, ut diximus ; ſed non minus non eſſe excludit eſſe, quam è converſo, & non minus non eſſe convenit impoſsibili à ſe, quam quodlibet eſſe provenit à Deo : ergo non minus repugnantia ad eſſendum provenit à priori ab impoſsibili, quam à Deo. Secundò: quia reſtat explicandum, quomodo ex ſumma actualitate Dei, & ex eius perfectiſsimo eſſe inferatur determinatè, *quod homo*, v.g. *includat eſſe præciſè*, & conſequenter non repugnet, & *chimera includat eſſe cum non eſſe*, & ideò repugnet? Tertiò. Quia ſi omnipotentia eſſet radix impoſsibilitatis, ea deficiente, deficeret impoſsibilitas : ergo reſultaret poſsibilitas : ergo non eſſet ratio poſsibilitatis.

1. Replica

Secunda.

Tertia.

58 Ad primam reſpondetur, quod repugnantia inter eſſe, & non eſſe ex parte eſſe, eſt poſsitiva, & ex parte non eſſe purè negativa. Negativum autem ſemper fundatur in poſsitivo, & ad illud tanquam ad rationem à priori reducitur. Quare licet impoſsibilia ex ſe habeant non eſſe ; non tamen in illud, tanquam in rationem à priori, poteſt eius reduci repugnantia, ſed reducenda eſt ad ipſum eſſe, quod ex ſe poſsitivè fundat repugnantiam cum non eſſe.

Solvitur 1.

59 Ad ſecundam dicatur, quod ut nos ex ſumma actualitate Dei poſſemus probare hominem determinatè includere eſſe præ non eſſe, & chimeram eſſe, & non eſſe, oporteret quod nos cognoſceremus actualitatem Dei, ſecundum quod determinatè continet hominem, & non continet chimeram, in qua ſic cognita, cognoſceremus eſſe hominis non repugnans, & eſſe chimeræ repugnans ; quod ſic non eſt : nam licet ipſa ſit adæquata ratio poſsibilitatis unius, & impoſsibilitatis alterius, non ſolum in communi, ſed determinatè ; hoc tamen nos in illa non cognoſcimus, ſed cognoſcitur à ſolo Deo, qui ſuam actualitatem adæquatè penetrat : modus ergo noſter hoc cognoſcendi, eſt cognoſcendo in univerſali Deum eſſe totam plenitudinem eſſendi, ex quo nihil niſi bonitas, & perfectio derivari poteſt : ex qua rectè infertur, & à priori, aliquarum rerum poſsibilitas earum, ſcilicet; quæ poſſunt participare eſſe, & aliarum impoſsibilitas, earum, ſcilicet, quæ, quia eſſentialiter includunt non eſſe, non poſſunt eſſe participare. Poſsibilitatem autem hominis in particulari, ex alijs capitibus, cognoſcimus, ut ex exiſtentia, vel ex eſſ-

Solv. 2.

effectibus. Et pariter repugnantiam chimeræ non tantum ex Deo, sed ex alijs etiam principijs cognoscimus, ut ex impossibilitate identitatis duarum essentiarum.

Ad idem aliqua colligendo.

Ex quo oritur qualiter cognitio, quam Deus de rebus possibilibus, aut impossibilibus habet, sit perfectissima sapientia; quia omnia in altissima eorum causa cognoscit. Similiter qualiter sit indefectibilis; quia per rationem à priori infallibiliter cum eis connexam omnia etiam cognoscit. E contrario autem etiam colligitur, qualiter scientia nostra, quam de rebus in hac via habemus, non pertingit ad perfectam sapientiam, quia res creatas in particulari per perfectissimam earum causam, qui est Deus, non cognoscimus, sed potius è converso Deum per illas: undè media, quibus id cognoscimus, saltem ex parte applicationis, defectibilia sunt. Et hinc oritur etiam quod nos plura iudicamus impossibilia apud Deum, quæ revera non sunt, & è converso; & hæc est intelligentia illius Apost. 1. ad Corinth. 1. *nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi*, quia scilicet, ut interpretatur S. Ambros. relatus à D. Thoma loc. cit. ex 1. *part. sapientiam huius mundi fecit Deus stultam, ostendendo possibile, quod illa impossibile iudicabat*: quia cum iudicium eius sit secundum causas proximas; quod est impossibile secundum illas, est possibile apud Deum, quod pluries Deus ostendit, id ipsum faciendo.

D. Ambrosius.

60 Solvitur ultima.

Ad tertiam dicatur, quod sicut deficiente omni exercitio libero Dei, nulla res creata esset contingenter futura, vel non futura, quia prima radix contingentiæ est Dei liberras; ita deficiente omnipotentia, nihil esset possibile, aut impossibile, quia utriusque omnipotentia est radix. Nec refert, quomodo possibile, solum per impossibile formaliter deficiat, & è converso? Quia impossibili dato, id, & contradictorium sequeretur.

61 3. Argum.

Arg. tertiò, nulla est repugnantia in eo, quod Deus, quantum est ex se, habebat potentiam ad producendum impossibile, subconditione quod reddatur possibile: ergo. Antecedens probatur primo, ex D. Thoma *quæst.* 25. citata *artic.* 4. ubi proponens hoc arg. *quidquid Deus facere potuit, potest; sed Deus potuit facere, antequam sortes curreret, quod non curreret*: ergo *potest facere, quod non cucurrerit*; sic respondet *ad secundum dicendum, quod sicut Deus quantum ad perfectionem Divinæ potentiæ omnia potest, sed quædam non subiacent eius potentiæ, quia deficiunt à ratione possibilium: ita si attendatur immutabilitas Divinæ potentiæ, quidquid Deus potuit, potest: aliqua tamen olim habuerunt rationem possibilium, dum erant fienda, quæ iam deficiunt à ratione possibilium, dum sunt facta; & sic dicitur Deum ea non posse, quia ea non possunt fieri*: ergo iuxta D. Thomam Deus quantum est ex se, potest facere, quod præterita non fuerint, quod est impossibile.

Antecedens prob. 1.

Secundò. Quia iuxta Philos. 4. *Ethic.* Deus, & studiosus potest prava facere, quod est intelligendum iuxta D. Thomam ubi proximè *artic.* 3. *ad* 2. sub conditione, scilicet, si velit, sicut intelligitur, quod si homo esset asinus haberet quatuor pedes; sed non minus impossibilis est illa conditio *si Deus velit*, cadens suprà *prava agere*, quam quod impossibilia reddantur possibilia: ergo sicut sub prima conditione verificatur Deum posse prava agere; sub secunda verificabitur, quod potest facere impossibilia. Tertiò: quia si impossibilia redderentur possibilia ab aliquo possent fieri; non nisi à Deo: ergo.

Secundò.

Tertiò.

Quartò. In Sacerdote expositio ad audiendas confessiones pro tota Ecclesia est potestas ad absolvendum Turcam sub conditione, *quod fiat fidelis*; & in igne hic existente virtus, ut comburat lignum quod est Romæ, si tamen appli-

Idem antecedens prob. 4.

applicetur: ergo non repugnat poteſtas, & virtus ſubiectivè exiſtens ad producendum aliquid ſub aliqua conditione. Nec refert dicere, hoc eſſe verum, quando conditio non eſt impoſsibilis, & cadit ſuprà terminum formalem virtutis. Contra enim eſt: quia in potentia viſiva eſt virtus ſubiectivè exiſtens ad videndum Angelum, ſi eſſet coloratus; cum enim omnia colorata videre poſsit, non eſt cur non poſſet videre Angelum ſi eſſet coloratus; & tamen purificatio conditionis eſt impoſsibilis, & cadit ſuprà terminum, formalem potentiæ viſivæ: ergo.

Effug. quodd. ocluditur

62 Reſpondetur neg. antecedens. Ad intelligendam autem doctrinam D. Thomæ, ex qua prima probatio deſumitur, advertendum eſt, quod quia præteritioni eſſentiale eſt præterijſſe; nunquam fuit in Deo potentia ad præteritionem non præterijſſe, ſicut neque ad hominem non eſſe animal. At ſicut rei, quæ eſt præterita, non eſt eſſe eſſentialis præteritio, ſed accidentalis, ex libera Dei determinatione proveniens, ſicut & communicatio exiſtentiæ; ita illam præterijſſe non eſt illi eſſentiale, ſicut nec habuiſſe exiſtentiam. Undè ſequitur quod ſi potentia Dei comparetur ad eſſe, vel non eſſe rei, quæ eſt præterita, v. g. ad ſortem currere, vel non currere præciſivè ab accidenti præteritionis, etiam eſt modo potentia in Deo ad faciendum quod currat, vel non currat; prout ſic enim nullam involvit contradictionem: & hoc eſt quod, ait D. Thomas; dum ait, quod ſi attendatur ad Divinam immutabilitatem, quidquid Deus potuit, poteſt: ſi autem comparetur Dei potentia ad ſortem cucurriſſe, vel non cucurriſſe; ex ſuppoſitione præteritionis, nulla eſt in eo potentia, ut faciat eum non cucurriſſe, nec talis potentia in eo unquam fuit, eſſet enim ad coniungenda contradictoria: ſicut tamen ſuppoſitio illa, ex qua reſultat curſum fuiſſe, eſt illi accidentalis; & Deo libera; ita nullam repugnantiam ex habitudine terminorum, nec in curſu ne fuerit, neque in Deo ne oppoſitum faciat infert, ſed tantum accidentalem, & quæ non attingit obiectum potentiæ Dei, quæ attendit ad poſsibilitatem rerum ex habitudine terminorum. Et hunc defectum poſsibilitatis, & potentiæ ſignificat D. Thomas, dum ſubdit, *quod aliqua olim habuerunt rationem poſsibilium, dum erant fienda, à quo deficiunt, dum ſunt facta*: undè impertinenter adducitur potentia ad iſta impoſsibilia, quæ ſolum ſunt talia accidentaliter, & ſecundum quid, ut probetur potentia ad impoſsibilia, quæ ſunt talia ex habitudine terminorum, & ſimpliciter.

Exarmatur 3. obiectio.

Satis fit 1. prob.

Ad ſecundam dicatur in primis, quod alias adhibet D. Thomas explicationes loc. adducto ex *Philoſ.* Prima. Quod Deus poſsit facere aliqua, quæ nunc prava videntur; ſi tamen faceret, eſſent bona. Secunda. Quod loquitur Philoſ. more gentilium, qui exiſtimabant homines transferri in Deos, ut in Iovem, & Mercurium. Deinde nec in explicatione adducta dictis opponitur; nam ſicut ſi illa conditionalis *ſi vellet* purificaretur, alium conſtitueret Deum, & conſequenter eum immutaret intrinſicè, ita ſi purificaretur alia, ſcilicet, *quod impoſsibilia redderentur poſsibilia*, alia reſultaret omnipotentia, de novo continens id, quod non continebat.

63 Itidem 2.

Ad tertiam dicatur, quod ſi impoſsibilia redduntur poſsibilia; vel ſupponitur, quod à ſe ipſis reddantur, vel à Deo? Si primum; ſicut à ſe ipſis haberent eſſe poſsibilia, ita à ſe ipſis, & non à Deo producerentur: ſi ſecundum; cum hoc non poſſet fieri, niſi Deus inciperet continere, quod antea non continebat, immutaretur intrinſecè.

3. Paritèr.

Ad quartam reſp. poteſt primò. Quod poteſtas Sacerdotis ad abſolvendum Turcam, & ignis, que

64 4. Deni-

ad

ad comburendum lignum existens Romæ, & potentiæ visivæ ad videndum Angelum, si fiat coloratus, omnes sunt potestates imperfectæ dependentes à purificatione conditionis, quæ illarum non subijcitur potestati; hæc autem potestas à Deo relegenda est. Deinde respondetur solutione ibi insinuata. Ad instantiam autem contra illam dicatur, quod in hac hypothesi, *si Angelus esset coloratus*, vel supponitur fore aliquod coloratum ex modo existentibus, aut possibilibus, vel diversæ rationis ab his? Si primum; posset à potentia visiva videri, sicut modo est potens videre colorata, quæ modo existunt. Si autem secundum; sicut esset diversæ rationis in esse obiecti, ita etiam exigeret potentiam diversæ rationis in esse potentiæ. Et eodem modo dici potest de hac hypothesi, *si chimera esset possibilis*: nam vel in illa supponitur, quod fiat possibilis, possibilitate aliqua ex modo datis, vel diversæ rationis? Si primum; esset à Deo producibilis; quia conditio possibilitatis, sub qua constituitur terminus omnipotentiæ, de facto datur: si autem secundum; non esset producibilis: quia sicut illa possibilitas esset diversæ rationis, ita etiam exigeret potentiam diversæ rationis.

65 Replica. Sed dices: iam ergo habetur quod si chimera redderetur unum ex possibilibus, quæ modo dantur, posset ab omnipotentia produci; & pari ratione erit verum, quod si homo redderetur unum ex impossibilibus, quæ modo sunt talia, non esset producibilis à Deo: sicut si Angelus redderetur unum ex coloratis, quæ modo dantur, posset à potentia visiva videri; & si homo redderetur unum ex Angelis, non posset videri; sed si hoc secundum accideret nulla sequeretur in potentia visiva intrinseca variatio: ergo etsi primum accideret, nulla sequeretur variatio intrinseca in omnipotentia: undè & sequeretur omnipotentiam non connecti cum possibilibus, aut impossibilibus.

Solutio. Respondetur concedendo primam consequentiam, & min. subsumptam, neg. verò consequentiam, quæ intenditur, disparitasque est manifesta: quia ponere possibilitatem, aut existentiã colorati, quod est proprium obiectum potentiæ visivæ, non pertinet ad ipsam, sed aliunde debet provenire: undè suppositio positionis illius, aut oppositi, non infert mutationem intrinsecam in potentia visiva. At positio possibilitatis, quæ est terminus formalis omnipotentiæ Dei, vel impossibilitatis ei oppositæ, non solum in communi, sed etiam in particulari, ad ipsam omnipotentiam, tanquam ad primam causam spectat: undè si quod modo est possibile, redderetur impossibile, aut è converso; non posset non ipsa Dei potentia, à qua id deberet provenire, intrinsecè variari.

66 Quæd. obiectio. Ex quo, & solvitur aliud arg. quod solet sub hac forma proponi: licet deficeret omnipotentia omnibus possibilibus deficientibus, non tamen deficeret, uno, vel altero deficiente, v. g. deficiente possibilitate formicæ: ergo non connectitur cum illis omnibus in particulari. Antecedens probatur: quia licet deficeret virtus deficiente termino eius formali, non tamen deficeret deficiente termino materiali: sicut non deficeret visus, uno, vel altero colorato deficiente; & ratio est: quia à termino formali, & non à materiali accipit speciem; sed possibile in communi est terminus formalis omnipotentiæ, & quodlibet, in particulari est terminus materialis illius: ergo.

Diluitur. Sed hoc facile solvitur ex discrimine assignato inter omnipotentiam, & quamlibet aliam virtutem creatam: nam in virtutibus creatis non est necesse, quod positio termini, sivè formalis, sivè

materialis ex eis à priori proveniat, aut deficiat: undè per se solum deficere possunt ex defectu termini formalis, à quo habent speciem: & si deficiunt ex defectu termini materialis, hoc est, quia solis defectus, defectum termini formalis aliquando infert; at in omnipotentia positio termini formalis, qui est possibilitas in communi, & eius extensio ad materialia subiecta, ab ea à priori provenit, & solum per eius defectum, deficere potest.

67 4. argum. Arg. quartò, adducendo quasdam formulas, quibus aliqui utuntur ad nostram conclusionem impugnandam. Ex defectu possibilitatis rerum infertur positio omnipotentiæ: ergo non defectus illius. Probatur antecedens: hæc consequentia est bona, *omnipotentia est, vel sunt creaturæ possibiles; sed creaturæ non sunt possibiles: ergo omnipotentia est*: arguitur enim à disiunctiva cum destructione unius partis ad positionem alterius: ergo ex defectu possibilitatis creaturarum infertur existentia omnipotentiæ. Confirm. Confirm. si aliquod impossibile fieret possibile, maneret omnipotentia: ergo etsi aliquod possibile fieret impossibile. Consequentia constat ex dictis, & antecedens probatur: nam impossibile est in nostra sententia, quod si possibile deficeret maneret omnipotentia; sed si hoc impossibile fieret possibile maneret omnipotentia: nam hoc est quod reddebatur possibile, scilicet, quod deficiente aliquo possibili maneat omnipotentia: ergo.

68 Dilvitur argum. Respondetur: formulas istas esse evidenter sophisticas, & minus dignas quod in serijs disputationibus inserantur. Et prima quidem evidenter instatur in omnibus extremis connexis, & identificatis: nam sic posset etiam probari, quod ex defectu Patris Æterni, non inferatur Filij defectus: nam *Filius est, vel Pater est, sed Pater non est: ergo Filius est*; & eadem forma probari potest, quod ex defectu hominis infertur existere animal rationale; nam *vel animal rationale est, vel homo est; sed homo non est: ergo animal rationale est*. Undè negatur esse bonam consequentiam. Ad probationem dicatur, quod ut sit bona consequentia à disiunctiva cum negatione unius partis ad positionem alterius, necesse est, quod unius partis negatio, non sit etiam negatio formalis, aut virtualis alterius partis: si enim alteram quomodolibet negat non arguitur à negatione unius partis ad positionem alterius, sed à negatione utriusque partis ad positionem alicuius: quod contingit in exemplis adductis, & in disiunctiva illa ex qua formatur argumentum; nam ut iam probavimus, destructio possibilitatis debet supponere omnipotentiam destructam, & ex eius defectu inferri.

Item cõfirm. Secunda etiam formula habet in eorum sententia manifestam instantiam: nam apud ipsos etiam est impossibile, quod ex defectu possibilitatis alicuius deficiat omnipotentia, sed si hoc impossibile fieret possibile, deficeret omnipotentia: ergo omnipotentia connexa est cum hoc impossibili. Undè dicatur, quod si illud impossibile redderetur possibile, maneret, & non maneret omnipotentia: maneret, quia hæc erat eius possibilitas; & non maneret, quia contra eius naturam maneret inconnexa. Et idem dicas, etsi reflexio amplius tendat, supponens quod impossibile, quod redderetur possibile, est quod omnipotentia præcisè maneret; & non quod maneret, & non maneret: vel quod maneret conformiter ad suam propriam naturam, etsi inconnexa maneret. Id, inquam, dicas: quia hæc suppositio complicatoria est, & utrumque ex illa infertur. Primum quidem, quia ab ea supponitur: secundum autem, quia in conceptu essentiali omnipotentiæ, & virtutis con-

contentivæ possibilitatis essentialiter includitur, quod possibilitate deficiente deficeret: & instantia adducta potest etiam contra ipsos cum eadem reflexione retorqueri.

69 Tandem objicies contra principale conclusionis intentum. Etsi Deus non esset omnipotens adhuc cognosceret creaturas: ergo eas non cognoscit in omnipotentia tanquam in causa. Probatur antecedens: quia ablato posteriori, non aufertur prius; sed scientia Dei prior est omnipotentia: ergo.

Confirm. 1. Confirm. primò, non ideò Deus est sciens, quia omnipotens, sed è contra: ergo omnipotentia nullam prioritatem exercet respectu scientiæ, ut in ea creaturæ cognoscantur.

Secundò. Secundò: quia omnipotentia Dei secundum probabiliorem D. Thomæ sententiam non distinguitur ab eius intellectu; & scientia: sed Deus in sui scientia, & intellectu non cognoscit creaturas: tum quia alias hæc cognitio esset reflexa: tum quia respectu sui ipsius exerceret prioritatem: ergo.

Tertiò. Tertiò: quia Deus non cognoscit creaturas existentes in sui omnipotentia: nam cum eis est inconnexa: ergo nec possibiles.

Ultim. Tandem: quia Deus non causat peccatum, nec impossibilia; & tamen ista etiam cognoscit: ergo non omnia, quæ cognoscit, cognoscit in omnipotentia, tanquam in causa.

70 Respondetur neg. antecedens. Ad probationem, in sententia excludente attributa ab obiecto primario Divini intellectus, dist. est mai. ablato posteriori non aufertur prius, *à priori*, concedo mai. *illativè*, *& à posteriori*, neg. mai. & concessa min. neg. est consequentia. In nostra autem sententia permissa mai. dist. est min. scientia est prior omnipotentia *dimanativè*, *& subjectivè*, concedo min. *objectivè*; *& determinativè*, neg. min. & consequentiam. Ex quo ad primam confirm. dist. est antecedens; idèo *determinante causam subjectivam*, concedo antecedens, *causam objectivam*, seu *specificativam*, neg. antecedens, & consequentiam. Ad secundam, concessa mai. de scientia practica, disting. est min. non cognoscit in sui scientia, *ut speculativa*, concedo min. *ut practica, & directiva*, neg. min. & consequentiam. Neque inde sequitur cognitionem istam esse reflexam: nam ad rationem cognitionis reflexæ, non sufficit quod ad se ipsam terminetur, sed requiritur quod secum adæquetur, adeo, ut ipsa sit unicum sui obiectum primarium: undè cognitio, qua Angelus se comprehendit, & consequenter sui cognitionem necessariam, reflexa non est; cognitio autem Dei, non solum se ipsam, sed & totum Deum cognosceret.

Poßtrema obiect. diluitur.

1. Item confirm.

Pariter &c.

Ad tertiam dist. est antecedens: in sui omnipotentia *præcisivè à decreto*, concedo antecedens, *ut determinata per decretum*, neg. antecedens, & consequentiam: nam præcisivè à decreto de rerum existentia indifferens est, ut existant, vel non existant; hæc autem indifferentia aufertur per decretum; quare eo supposito in omnipotentia cognoscuntur. At etiam præcisivè à decreto est determinata ad possibilia; ac proinde medium est aptum, ut in ea cognoscantur. Ad quartam dist. est consequens, *tanquam in causa omnium, quæ cognoscit*, concedo consequentiam, *omnium, in quibus, vel per quæ cognoscit*, neg. consequentiam. Deus ergo cognoscit peccatum per bonum, cui opponitur, & impossibilia per possibilia, quorum est causa sua omnipotentia: undè ex vi illius habet medium sufficiens, ut omnia cognoscibilia cognoscat.

Solut. 3. confirm.

Solut. ult.

§. ULTIMUS.
COROLLARIA EX DICTIS ſequitur.

71 1.Collectio, quæ prob. ex D. Dionyſ.

EX dictis in hoc, & præcedenti Dub. infertur primò. Deum unicè in ſe ipſo cognoſcere creaturas; non autem in ſe ipſis immediatè: ſic omnes Thomiſtæ cum D. Thoma hic *artic.5. in Corpore.* Quod corollarium procedit contra aliquos ex Recentioribus, qui quamvis nobiſcum conveniant in eo, quod Deus cognoſcit in ſe ipſo creaturas; aſſerunt tamen eas in ſe ipſis cognoſcere. Sed corollarium probatur primò ex D. Dionyſ. *cap.7. de Divinis nomin.* ubi de ſcientia Dei ſic loquitur: *Deus ea, quæ ſunt, noſcit, non in rerum natura, ſed ſui.* Et ibidem: *Non ſecundum viſionem ſingulis ſe immiſcens, ſed ſecundum cauſæ continentiam omnia ſciens.* Et D. Thom. ibi lect.3. *Non per hoc, quod ſeorſum ſe immittat dividendo ſingulis, ſed per unam cauſæ continentiam:: continentis omnia.*

2.Probatione. Deinde probatur ratione primo. Id immediatè cognoſcitur à Divino intellectu, quod immediatè repræſentatur per ſpeciem, qua cognoſcit; ſed nulla creatura immediatè repræſentatur per ſpeciem, qua Deus cognoſcit: ergo. Mai.conſtat,quia cognitio (præcipuè ſummè conformis ſpeciei)id cognoſcit,& eo modo,quo per ſpeciem repræſentatur:unde per ſpeciē rei materialis non poteſtAngelus cognoſci, quia immediate per eam non repræſentatur. Min. autem probatur. Nam ſpecies, qua Divinus intellectus cognoſcit, cum ſit ſubſtantialis, & Divina, nihil immediatè, niſi ſubſtantiale, & Divinum ſit, repræſentare poteſt: nam cum omne, quod immediatè repræſentat, primario etiam repræſentet, & ſpecies primario aliquid repræſentans ab eo ſpecificetur, cum ſit propter ipſum; ſpecies, qua Divinus intellectus cognoſcit, non repræſentat immediatè creaturas.

3. Ratio ſuade.u. Secundò.Quia obiectum,quod immediatè, & ratione ſui cognoſcitur, immediatè, & ratione ſui ſpecificat actum ſic illud cognoſcentem; ſed nullum obiectum creatum poteſt ſpecificare aliquem actum Divini intellectus,ut probatum eſt *Dub. præced. concluſione* 1. ergo. Mai. probatur. Nam cognitio attingens aliquod obiectum immediatè, & ratione ſui ab aliquo debet ſpecificari: non ab alio, niſi ab ipſo ſic attactos cum nihil principalius attingat:ergo.

Dices:debere ſpecificari ab obiecto motivo,vel ab ſpecie impreſſa movente ad illius cognitionem. Sed contra primò ex dictis: quia ſpecies impreſſa immediatè, & primario repræſentans aliquod obiectum non ponit in numero cum illo quo ad munus concurrendi ad intellectionem: concurrit enim ut virtus illius; virtus autem alicuius cauſæ, quo ad munus cauſandi,& concurrendi,non ponit in numero cum cauſa:ergo cū, ut iam vidimus, ſi obiectum immediatè cognoſcitur,immediatè, & primario debeat per ſpeciem repræſentari;ſi ſpecies ſpecificat intellectionem, etiam obiectum debet ſpecificare.Secundò:quia non ſolum obiectum motivum, ſed etiam terminativum ſpecificat actionem primario ad ipſum terminatam; quod & conſtat ex dictis ibidem: ergo.

72 Effugium ration. & eius 1.præcluſ.

Secunda.

Probatur idem aſſumptum tertiò.Quia medium cognoſcendi adiuvat,& confortat intellectum ad cognoſcendum:ſi ergo non ſolum Deus ipſe, ſed etiam creaturæ eſſent medium,ut Divinus intellectus eas cognoſceret,intellectus Divinus adiuvaretur,& cōfortaretur per ipſas creaturas ad cognitionē; quod eſt abſurdum.Conſequentia conſtat, & antecedens probatur. Quia Angelus ſuperior dicitur confortare,& adiuvare intellectum inferioris, quatenus ipſi manifeſtat propria media, per quæ ſuperior cognoſcit: & idem dicitur de Magiſtro reſpectu diſcipuli: ergo. Confirm.primò.Quia Deus nullo indiget,ſed ſibi ipſi ſufficit ad perfectam cuiuſcumque rei cognitionem: ergo habet intra ſe medium, & adæquatum omnino motivum cognoſcendi omne cognoſcibile.

73 3.Præcluſio.

Confirm. 1.

Con-

Confirm. 2. Confirm. secundò. Quia in cognitione, ultra substantiam cognitionis, datur determinatio eius ad hoc obiectum potius, quam ad aliud: ergo debet dari causa cognitionis, non solum quo ad substantiam eius, sed etiam quo ad determinationem; sed causa Divinæ cognitionis quo ad determinationem non potest esse Divinus intellectus, cum ex se sit indifferens ad hoc, vel illud cognoscendum: ergo debet esse obiectum: si ergo hoc esset creatum, iam Divina cognitio, saltem quo ad sui determinationem, penderet ab aliquo creato. Ex quo ulterius inferretur quod scientia Dei esset desumpta à rebus: nam scientia nostra, & cognitio ab eis dicitur desumpta, non quia quo ad substantiam cognitionis ab eis dependeat, sed quia dependet quo ad modum, & quo ad determinationem.

74 Solutio quædam impugnatur. Nec refert dicere, scientiam nostram à rebus desumptam dici, quia ab eis accipit species. Nam in primis hac solutione uti non possunt, qui negant species impressas, quæ est sententia Durandi, pluribusque ex Adversarijs placet. Ab alijs autem, licet universaliter non acceptetur, acceptatur tamen respectu Divini intellectus. Deinde, quia ut diximus, cum species repræsentans immediatè aliquod obiectum, non ponat in numero cum illo quo ad munus concurrendi, ea ratione, qua cognitio ab specie dependet, dicendum erit etiam dependere ab obiecto; quod de Divina Adversarij non admittent.

75 Argum. 1 Contra hoc autem corollarium objicies primò. Cum Deus sit infinitus in cognoscendo, non solum cognoscit omnia, sed omni modo, quo sunt cognoscibilia; sed creaturæ non solum in Deo, sed in se ipsis sunt cognoscibiles: Solutio. ergo. Nec valet dicere, esse quidem in se ipsis cognoscibiles: sed modus iste cognoscendi importat imperfectionem relegandam à Deo. Contra enim est: nam cognoscere creaturas in se ipsis solum dicit creaturas ratione sui terminare Divinam cognitionem; sed in hoc nulla importatur imperfectio ex parte cognitionis: ergo. Min. constat: tum quia unum relativum terminat alterius respectum sine ulla dependentia: tum quia creaturæ ratione sui terminant habitudinem omnipotentiæ sine ulla Divinæ omnipotentiæ imperfectione. Mai. autem probatur. Nam obiectum terminativum, ut tale, nullum influxum præstat cognitioni: non effectivum; quia hoc convenit speciei impressæ: neque etiam formale, aut specificativum, quia species cognitionis à forma, quæ est cognitionis principium desumitur, ut pluries repetit D. Thomas: ergo. Impugn.

Respondetur neg. mai. Quia obiectum quod immediatè, & ratione sui cognitionem terminat; non solum habet terminare, sed per modum obiecti illam specificare. Ad probationem autem in contrarium, dicatur, quod ut pluries diximus, quidquid species præstat cognitioni, sivè effectivè, sivè specificativè, attribuitur obiecto primario immediatè per ipsam repræsentato: quia ipsa per modum virtutis, & seminis illius hoc præstat. Dato autem quod concursus effectivus dicatur de specie, prout differt ab obiecto; concursus tamen formalis, per modum obiecti extrinsecè specificantis, convenit obiecto primario terminativo: immo dum de specie dicitur specificare, hoc habet, quatenus in se continet obiectum, & non aliter. 1. Argum. diruitur.

76 2. Argum. Secundò objicies: istæ veritates, *homo est homo, totum est maius sua parte, quodlibet est, vel non est*, & similes, sunt per se notæ intellectui creato: ergo & Divino. Sed quia sunt per se notæ intellectui creato, immediatè, & ratione sui ab eo cognoscun-

tur : ergo & à Divino. Et certè inconveniens videtur dicere intellectum Divinum indigere medio aliquo manifeſtante veritates iſtas, ut eas cognoſcat, & quod intellectus creatus ex ipſis earum terminis immediatè eas cognoſcit.

77 Reſpondetur neg. conſequentiam, & diſparitas manifeſta eſt ex dictis : quia, ſcilicet, intellectui creato non repugnat immediatè ab illis veritatibus ſpecificari, per eas immediatè adiuvari, & confortari ; quapropter, & propter earum in ſuis terminis manifeſtationem, ſunt reſpectu illius per ſe notæ : non autem reſpectu Divini intellectus propter oppoſitam rationem. Neque Divinum intellectum requirere medium ab eis diſtinctum, ut illas cognoſcat, arguit in eo aliquam imperfectionem : quia hoc non requirit, quia ſibi obſcuræ ſunt, aut obſcurè videntur, ſed ne eas immediatè in ſe cognoſcendo, ab eis perficiatur, & ſpecificetur.

Solutio 2. arg.

Secundò ſequitur Deum cognoſcere creaturas paſsibiles, non ſolum in omnipotentia, ſed etiam in eſſentia, in ideis, in ſcientia directiva, in voluntate ; & creaturas exiſtentes, & futuras in eius decretis, & tandem in æternitate. Ultima pars ex inferius dicendis conſtabit ; reliquæ autem ex dictis evidenter probantur : quia cum Deus creaturas cognoſcat in ſe ipſo, tanquam in cauſa, & conſtituatur in eſſe cauſæ illarum ; radicaliter per eſſentiam, proximè per omnipotentiam, directivè per ſcientiam ; applicativè per voluntatem, & exemplariter per ideam ; fit conſequens, quod omnibus his medijs, ex quibus vna cauſa completa, & perfectiſſima reſultat, eas in ſe ipſo cognoſcat : aliter cognitio eius non eſſet perfectiſsima ſapientia. Et hæc de hoc Dubio applicanda litt. M. *in* 1. *diſt.* 27. 35. 36. & 42.

78 2. ex dictis corollarium.

DIS-

DISPUTATIO TERTIA.

DE DIVISIONE SCIENTIÆ DEI.

DUBIUM PRIMUM.

VTRUM SCIENTIA DEI SIT IN VARIA Attributa dividenda.

§. I.

ALIQUA SUPPONUNTUR.

N. 1 1. Suppositum.

CUM prima virtutum intellectualium divisio sit in lumen principiorum, sapientiam, scientiam, artem, & prudentiam, ut videre est apud Thomæ 1. 2. *quæst.* 57. merito in hac *Disput.* 1. Inquirimus utrum cognitio Dei secundum huius divisionis membra, in diversa etiam attributa distinguatur? Sed prius scire oportet qualiter ista in Deo reperiantur. Circa quod in primis certum est in Deo reperiri lumen principiorum, prudentiam, & artem. Tum quia omnia ista pluries in Sacra Script. Deo attribuuntur: cuius verba absque fundamento ad improprios sensus detorquerentur. Tum quia nullum eorum in proprio, & formali conceptu imperfectionem importat: non lumen principiorum, quia hoc tantum dicit cognitionem rei *per se notæ, & quæ ex alio non manifestatur*; non prudentia, quia hæc tantum est *recta ratio agibilium*. Neque ars, quæ solum dicit esse *rectam rationem operabilium*.

2 Quædam dificultas.

Maior dificultas est an in Deo reperiatur scientia stricte accepta secundum conceptum formalem, quà differt à lumine principiorum, arte, & prudentia; non autem à sapientia. Nam non reperiri existimat P. Vazquez sequtus Durandum, quem, & aliqui Recentiores imitantur; eo quod existimant de illius ratione esse discursum, qui non reperitur in Deo. Undè, & loca Sacræ Scripturæ, quæ Deo scientiam, & sapientiam attribuunt, in sensu improprio, & metaphorico accipiunt, sicuti & ea; quibus Deo attribuitur manus, aut caput.

Authoris sententia.

Sed oppositum omnino tenendum est cum D. Thoma hic *artic.* 1. *ad* 2. *& 2. & in* 1. *dist.* 3. *quæst.* 1. *artic.* 4. *& quæst.* 9. *de Potentia, artic.* 2. *ad* 9. & alibi sæpè. Quod, & brevitèr suadetur. Quia scire est rem per causam cognoscere, & quòd illius est causa, & quod aliter se habere non potest, sed Deus plura per eorum causam cognoscit, omnia, scilicet, possibilia per se ipsum tanquam per causam, & cognoscit se ipsum esse eorum causam, & quod aliter se habere non possunt, ac ab ipso cognoscuntur: ergo plura cognoscit per scientiam strictè acceptam.

Præcuritur ad Vers.

Dicere autem ad rationem scientiæ requiri ulterius discursum; sine fundamento dicitur: tum quia id non constat diffinitione scientiæ, quæ est tradita. Tum quia non constat inductione, cum in Angelis reperiatur scientia propriè, & strictè accepta sine ullo discursu. Quod autem scientia humana discursum importet nihil convincit: non enim illum importat ex suo conceptu formali, sed propter imperfectionem, quam admixcet: propter quam etiam importat esse habitum acquisitum; quod tamen non est scientiæ essentiale, ut ipsi fatentur, & in Angelis constat: sicut intellectus importat in creatis esse qualitatem; & tamen propriè in Deo reperitur, quamvis ibi nulla sit qualitas.

Et

3 Ratio præcedentiũ.

Et huius ratio à priori iam eſt ſuprà à nobis inſinuata, traditurque à D. Thoma *in* 1. *diſt.* 4. *quæſt.* 1. *art.*1. ubi ad cognoſcendum quando aliquod prædicatum de Deo abſolutè, & propriè dicitur, vel ſolum metaphoricè, hanc docet regulam: nimirum, quod attendendum eſt ad ſignificationem nominis: ſi enim nomen imponitur ab eo, quod imperfectionis eſt in re creata, ſicut *lapis*, *leo*, *manus*, *&c.* tum propriè non dicitur de Deo, ſed ſolum metaphoricè, quia formalè ſignificatum illius imperfectionem importat, quæ Deo repugnat; ſi vero nomen imponitur ab eo, quod eſt imperfectionis in creatura; tum dicitur de Deo propriè, eminentiori tamen modo; nomen autem imponitur, ab eo quod eſt quaſi differentia conſtitutiva rei, & non ex ratione communi; cum nomina imponantur ad ſignificandas res, prout per ſuas differentias diſtinctas: & ideò quando aliquid ſecundum genus dicit imperfectionem, & ſecundum differentiam perfectionem, propriè, & abſolutè de Deo dicitur, ſicut *cognitio*, *volitio*, *generatio*, *& potentia activa*: quia quamvis nomina iſta ſecundum rationes generícas, & communes importent imperfectionem *accidentis*, *qualitatis*, *&c.*; Tamen ſecundum rationes differentiales nullam explicant imperfectionem. Cum ergo ratio diſcurſus non comparetur ad ſcientiam tanquam ratio differentialis illius, ſed tanquam communis ſcientiæ, opinioni, & errori; inde eſt quod nomen ſcientiæ, propriè de Deo dicitur, quia non ſumitur à diſcurſu, nec ratio diſcurſus obſtare poteſt, ne de Deo propriè dicatur.

4 Senſus ſuprà dictorum.

Hæc autem dicta ſunt de ſcientia ſtrictè accepta prout à reliquis virtutibus intellectualibus differt; non autem prout contradiſtinguitur à ſapientia, nam ſcientiam, prout à ſapientia diſtinctam, exiſtimo non reperiri in Deo, ſed ſcientiam Dei eſſe formaliſsimè ipſius ſapientiam. Et huius ratio deſumitur ex D. Thoma loc. citat. ex 1. 2. *artic.* 2. *in corp.* Quia ſcientia diſtinguitur à ſapientia, per hoc quod ſcientia cognoſcit concluſiones per principia particularia, quæ non ſunt abſolutè prima, ſed in hoc, vel illo genere: undè, & ſcientiæ multiplicantur ſecundum multiplicationem principiorum, ſicut alia eſt ſcientia rationalis, alia Philoſophica, alia Mathematica; quia quælibet ſuis, & diverſis principijs innititur, quæ in proprio genere ſunt via reſolutionis ultima, & via inquiſitionis prima. Sapientia autem habet pro principio altiſsimam rerum cauſam, quæ abſolutè, & à toto genere entis eſt prima via progreſſus, & via reſolutionis ultima, & ad quam omnia reducuntur, qui eſt ſolus Deus principium, & finis: undè, & ſapientia unica eſt, ſicut, & eius principium; ſed Deus non cognoſcit concluſiones, ſive iſtæ ſint creaturæ, ſive ſua atributa per principia proxima, & multiplicia, ſed unicè per ſe ipſum, ut *dubio præcedenti* probavimus: ergo in Deo non datur ſcientia à ſapientia diſtincta, ſed ſua ſcientia eſt formaliſsimè ſapientia.

Quedam collectio.

Undè ſequitur quod in Deo non dantur formalitèr, nec Logica, nec Philoſophia, nec Mathematica, nec aliæ huiuſmodi ſcientiæ; omnia enim nomina iſta ſignificant ſcientias particulares à ſapientia diſtinctas, & quæ principijs particularibus, & multiplicibus innituntur. Immò nec datur formalitèr metaphiſica, quæ licet ſit apud nos ſapientia; explicat tamen in conceptu differentiali modum imperfectum procedendi, ſcilicet, ſub tali determinata abſtractione, & limitationem quandam, ratione cuius ad obiecta ſupernaturalia extendi non poteſt: undè eius principium, quamvis ſit Deus, eſt tamen tantum prout eſt Author naturalis, & non in ſua univerſalitate. Sapientia autem Dei, dicit in ſuo modo procedendi ex parte obiecti ipſam poſitivam abſtractionem, quæ Deo in ſe conve-

nit,

nit, & ratione cuius, ad omnes effectus, tam naturales, quam super naturales extendi potest.

In quo punct. difficultatis, & sententiæ.

His prælibatis, difficultas stat, qualiter illa prædicata in Deo reperiantur; an scilicet constituant plura attributa; an unum tantum cum multiplici formalitate inadæquatè distincta? Circa quod prima sententia tot attributa in Deo adæquatè distincta ponit, quot sunt formalitates istæ: ita Illust. Godoy in præsenti, & alij, quos ipse refert. Secunda autem lumen principiorum, & sapientiam unum attributum ponit, adæquatè tamen distinctum ab arte, & prudentia, quæ pertinent ad intellectum practicum. Tertia omnia illa asserit pertinere ad vnicum Dei attributum cum multiplici virtualitate inadæquatè distincta: AA. videri possunt apud Illust. Godoy loc. citat.

§. II.

STATUITUR CONCLUSIO.

COGNITIO LUMINIS PRIORUM, & cognitio scientifica non distinguntur in Deo virtualiter adæquatè.

Sententia Authoris D. Thom. cõformis.

COnclusionem istam existimo magis conformem menti D. Thomæ. Tum quia hic *artic.* 1. *ad* 2. asserit quod in Deo, prout à nobis differt, est idem lumen principiorum, sapientia, & scientia; sed scientia, & sapientia sunt idem in Deo non solum realiter, sed etiam formaliter, ut omnes Thomistæ fatentur, & iam ex D. Thoma probavimus: ergo. Et lumen, tum quia etiam *artic.* 7. Excludit discursum à Deo; cuius ratio, ut videbimus, non solum probat excludendum discursum formalem, sed virtualem: cum ergo hæc distinctio stare non possit sine virtuali discursu in Deo, ut ipsi Adversarij, etiam fatentur; dicendum est non esse conforme menti D. Thomæ. Tandem quia loc. iam citato, ex 1. 2. *artic.* 2. ad secundum asserit, quod istæ tres virtutes, lumen, sapientia, & scientia, non ex æquo distinguntur, sed ordine quoddam, sicut accidit in totis potentialibus, quorum una pars est perfectior altera, sicut anima rationalis, vegetativa. Quibus aperte significat, quod lumen, ut distinctum à sapientia, imperfectum est; ac pro inde non reperitur in Deo. Et huius tradit ibi rationem, quam statim primò sub dimus.

6 Ratio conclusionis ex S. Doct.

Lumen principiorum virtualiter adæquatè distinctum à sapientia est imperfectum: ergo non est sic in Deo ponendum. Patet consequentia; quia quodcumque prædicatum, quod ponitur in Deo obiectivè virtualiter ab alio distinctum, debet ex proprio, & differentiali conceptu infinitam perfectionem importare; pro quo videantur dicta *dub. 2. præcipuè num.* 3. 58. *&* 65. antecedens autem probatur: quia lumen principiorum, ut distinctum à sapientia, non est summe penetrativum, & comprehensivum proprij obiectivi: ergo est imperfectum. Patet consequentia: quia cognitio, quæ non attingit proprium obiectum ea perfectione, qua petit attingi, imperfecta est; talis autem est, quæ illud omnino non penetrat, & comprehendit.

2. antecedens probatur.

Antecedens autem probatur. Obiectum luminis principiorum, ut distinguitur à sapientia, sunt principia seorsim à conclusionibus, & obiectum scientiæ, ut distinguitur à lumine principiorum, sunt, vel conclusiones, vel principia, ut continentia conclusiones; sed lumen attingens principia seorsim à conclusionibus non est summe penetrativum, & comprehensivum principiorum: ergo. Mai. est expressa D. Thomæ loc. proximè citato, concessa ab adversarijs, & communiter traddita à metaphisicis: & merito quidem; nam non potest aliter assignari distinctio ex parte obiecti inter lumen, & scientiam nisi dicendo, quod obiectum proprium scientiæ solum sunt conclusiones, vel principium, ut deductum in conclusiones; quibus positis, semper restat, quod obiectum luminis sint principia seorsim à conclusionibus. Min. autem

tem probatur: quia ut ait D. Thomas 1. *part. quæst.* 12. *artic.* 8. & alibi sæpè, tanto aliquid perfectius penetratur, quanto plures conclusiones in eo cognoscuntur; sicut tanto perfectius cognoscitur aliqua causa, quanto plures effectus in ea videntur: ex quo infert, & cum eo omnes Thomistæ, quod ad summam penetrationem, & comprehensionem alicuius principij, & causæ, necesse est omnes conclusiones, & effectus in eis cognoscere: & è converso, quod qui omnes effectus, & conclusiones, in principio, & causa cognosceret, summè illam penetraret; quod & nos latè ostendimus Tract. de Visione, *Dub.* 2. *Disp.* 4. ergo cognitio, quæ non cognosceret in principio omnes eius conclusiones, non esset summè penetrativa, & comprehensiva eius.

Confirm. Confirm. cognitio comprehensiva alicuius obiecti debet in illo cognoscere quidquid in illo cognoscibile est: debet enim esse tantæ actualitatis in esse cognitionis, quantę obiectum est in esse cognoscibilis; sed in Deo sunt cognoscibilia Attributa, & Relationes, insuper & creaturæ possibiles, ut vidimus *dub. præced.* ergo cognitio, quæ in Deo non cognoscit omnia ista, non est ipsius comprehensiva; ac proinde est imperfecta. Quod Arg. magis urget in Attributis, & Relationibus, respectu quorum etiam concedit in Deo scientiam sapientissimus hic Author: nam ista non solum possunt cognosci in essentia, tanquam in causa virtuali, ut ipse in suis principijs loquetur; sed etiam tanquam in prædicato cum eis summè identificato, tàm physicè, quàm metaphysicè: immò tanta est hæc identitas, ut omnes Thomistæ, & ipse cum eis, ex ea probent suprà *quæst.* 12. contra Scotum non posse unum prædicatum Divinum prout in se est videri, quin eadem visione formaliter cætera alia videantur: neque enim in beatis multiplicantur visiones, secundum multiplationem Divinorum prædicatorum, sed unica, eademque visione Deum, & omnia, quæ in ipso vident, intuentur: potiori ergo titulo Deus unica, simplicissimaque visione videbit se, & omnia, quæ in ipso sunt visibilia.

Dices primò: quod ad perfectissimam, & infinitam cognitionem de linea principij sufficit quod perfectissimo modo intensivo attingat principium; non autem est necesse, quod illud attingat perfectissimo modo extensivo, & prout deducitur in conclusiones; quia hoc pertinet ad lineam scientiæ, & non luminis principiorum. Dices secundò, quod ut salvetur perfecta comprehensio causæ, vel principij, non est necesse, quod illemet. actus, qui causam, vel principium attingit, attingat effectus, & conclusiones, sed sufficit si radicet alium actum, vel alios, sive realiter, sive virtualiter distinctos, qui hoc attingant. 8 Adver. 1 solutio. Secunda.

Sed utraque solutio est insufficiens. Et contrà primam obstat primò, quod non solum modus intensivus, *certitudinis*, *evidentiæ*, *&c.*, Sed etiam modus extensivus ad conclusiones, pertinet ad cognitionem perfectam principij: ergo, ut cognitio principij sit infinitè perfecta, qualis esse debet cognitio Dei, debet attingere principium, non solum secundum infinitum modum intensivum, sed etiam secundum extensivum, & prout deducitur in conclusiones. Patet consequentia, & antecedens probatur: quia prorsus evidens videtur, quod perfectiori modo attingitur principium servata eadem intensione, dum attingitur secundum quod continet in se conclusiones, quam dum sine illis attingitur: ergo. 9 1. solut. impugn. 1.

Secundò. Quia non solum ad modum extensivum cognoscendi principium pertinet quod conclusiones in eo attingantur: ergo. Antecedens probatur: nam cognitio conclusionum in principio, & effectuum in causa ex maiori penetratione principij, & causæ habetur; ut enim ait D. Thomas loc. citato, Secundò.

citato, ex *quæst.* 12. *artic.* 7. ille qui elevatioris est ingenij, statim uno principio demonstrativo posito, ex ipso multarum conclusionum cognitionem accipit, quod non convenit ei, qui debilioris est intellectus; de quo videantur quæ ibi diximus: immò & ipse Author, qui in hac parte nobis est contrarius. Ex quo deduces, quod licet cognitio conclusionum in principio, non sit de ratione luminis principiorum in intellectu humano, propter eius debilitatem, sed pertineat ad scientiam à lumine realiter distinctam; secus tamen dicendum est de intellectu Divino; ac proinde scientia eius idem formaliter est cum lumine principiorum.

10 2. solutio impugn. 1.

Contra secundam etiam obstat primò, quod ex illa ad summum infertur, quod intellectus Divinus per varios actus Divinam essentiam, quæ statuitur principium, comprehendat; non autem quod per actum luminis principiorum eam comprehendat; sed non solum intellectus Divinus, sed & quilibet illius actus debet esse comprehensivus obiecti, quod attingit: ergo. Mai. constat: quia iuxta hanc solutionem, non solo actu principiorum, sed eo simul, & actu scientiæ cognoscit Divinus intellectus principium Divinum, & omnia in eo contenta; sed hoc indispensabiliter requiritur ad comprehensionem: ergo.

Secundò. Secundò, quia neque Divinus intellectus, adhuc per diversos actus, principium comprehenderet: ergo. Assumptum probatur: quia ad rationem comprehensionis alicuius obiecti, requiritur quod cognoscatur totum, & totaliter, ut loc. citat. *artic.* 7. asserit D. Thomas; hoc autem est, ut ibidem *ad* 3. explicat, quod modus obiecti sit modus cognitionis: & hoc est, quod tanta sit actualitas, unitas, & perfectio cognitionis in esse talis, quanta est obiecti in esse cognoscibilis: ut ergo comprehendatur obiectum, quod unica, & simplicissima actualitate plura continet, unica etiam, & simplicissima cognitione secundum ea omnia debet cognosci: si ergo non unica, sed pluribus cognoscitur; nullatenus comprehenditur.

Roboratur impugnat. Conform. & explicatur. Obiectum, quod unica cognitione est cognoscibile secundum ea omnia, quæ habet, si pluribus cognoscitur, non comprehenditur; sed essentia Divina est unica cognitione cognoscibilis secundum omnia quæ continet, tàm formaliter, quàm virtualiter: ergo. Mai. constat: tum quia defacto Angelus inferior iuxta probabiliorem sententiam, superiorem non comprehendit, quia quamvis omnia, quæ ad illum pertinent, cognoscat, non unica, sed pluribus cognitionibus cognoscit; ipsa tamen unica sunt cognoscibilia, & defacto unica à superiori cognoscuntur. Et ratio modo est insinuata: quia ad comprehensionem, ex parte cognoscentis requiritur, tanta actualitas, simplicitas, & perfectio, quantam habet obiectum: constat autem non posse plures cognitiones, tantam perfectionem habere, quantam habet una, quæ id ipsum, quod plures, attingit: eas enim excederet in unitate. Min. autem probatur. Tum quia ad cognoscendum unum in alio unica, & simplex cognitio sufficit: sicut unica, & simplici cognitione cognoscit intellectus noster via resolutionis conclusiones in principio, & unica visione percipit visus externus imaginem, & speculum; totum, & partes; quia unum in alio cognoscit. Tum specialiter de Deo: quia unica, & simplicissima virtus principij sufficit ad continendas omnes conclusiones; sed non est minor virtus Dei in cognoscendo, quam virtus eius in continendo: ergo unica etiam, & simplicissima cognitio Dei sufficit, ut omnia illa in principio, & ipsum principium cum illis cognoscat.

11 2. Conclusionis probatio.

Secundò probatur eadem conclusio. Quia si lumen principiorum in Deo esset virtualiter distinctum à lumine scientiæ, sequeretur quod Deus virtualiter subiectivè dis-

diſcurreret à cognitione principiorum ad cognitionem concluſionum; ſed hoc eſt falſum: ergo. Sequela admittitur à contrarijs, & ex antecedenti evidenter infertur: nam diſcurſus conſiſtit in motu, ſeu tranſitu à cognitione principij, ad cognitionem concluſionis: ſi ergo cognitio concluſionis virtualiter diſtinguitur à cognitione principij, non poteſt non inter utranque cognitionem diſcurſus, & motus intercedere. Min. autem probatur ex D. Thoma hic *artic.* 1. qui abſolutè, & ſine ulla diſtinctione omnem diſcurſum à Deo excludit. Deindè ratione illius, quæ etiam convincit excludendum eſſe diſcurſum virtualem: tum quia diſcurſus dicitur, quando unum cognoſcitur ex principio, non autem in principio; ſed Deus omnia formaliſsimè in ſe ipſo cognoſcit, non autem ex ſe ipſo: nam id quod cognoſcitur ex alio, cognitionem, qua cognoſcitur, primò terminat; quod creaturis reſpectu Dei convenire non poteſt: ergo. Tum quia dum in diſcurſu cognoſcitur principium pro priori ad concluſiones, adhuc ignorantur concluſiones; ſed non poteſt in Deo adhuc pro illo priori admiti ignorantia concluſionum: nam cum illæ ſint in principio, in eo cognoſci poſſunt: ergo.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

12 1. Argum. Contra hanc concluſionem Arg. 1. ex D. Thoma *in* 1. *diſt.* 35. *quæſt.* 1. *artic.* 1. *ad* 3. aſſerente *quod in Deo non eſt aliud intelligere; quam ſcire, niſi ſecundum rationem*: ergo ex mente eius intelligere, quod eſt cognitio principiorum, ſecundum rationem differt à ſcire. Sed differre ſecundum rationem eſt virtualiter Solvitur. differre: ergo. Reſpondetur explicando D. Thomam 1. de differentia inadæquata. 2. de differentia ex noſtro modo concipiendi, & ſignificandi; quatenus intelligere ſignificat cognitionem abſolutè ſumptam; ſcire autem cum modo quodam artificioſo: ſicut & hac ratione relatio, & perſonalitas differunt per rationem in Deo, vel quia inadæquatè differunt, vel quia perſonalitas ſignificat modo abſoluto, relatio autem modo reſpectivo, quamvis formaliter ſint idem attributum.

13 2. Argum. Arg. 2. intelligentia, & ſcientia ex ſuo formali conceptu habent diverſa obiecta, diverſas diffinitiones, & in rebus creatis ſpecificè differunt: ergo in Deo differunt virtualiter adæquatè. Conſequentia videtur bona, quia non eſt aliud principium cognoſcendi diſtinctionem attributorum in Deo; undè & hinc probamus intellectum eius virtualiter adæquatè differre à voluntate, quia obiectum illius eſt verum adæquatè abono diſtinctum, quia eius diffinitio eſt diverſa, & quia æquivalent potentijs creatis eſſentialiter diſtinctis. Antecedens autem probatur: quia obiectum formale luminis principiorum ſunt principia immediatè vera; obiectum autem ſcientiæ concluſiones, ut colligitur ex D. Thoma loc. citato ex 1. 2. *artic.* 2. pariter lumen principiorum diffinitur quod eſt *cognitio primi principij*; & ſcientia quod eſt *cognitio rei per cauſam*: quod autem increatis ſpecificè differant, conſtat: Cum ponantur ſpecies primò dividentes virtutem ſpeculativam.

14 Inſtando Argum. diruitur. Arg. inſtatur in relatione, & perſonalitate, quæ reſpiciunt diverſos terminos, habent diverſas diffinitiones, & in rebus creatis ad diverſa pertinent prædicamenta; & tamen in Deo non differunt virtualiter adæquatè. Etiam inſtatur in intellectu, & potentia executiva, quæ licet increatis omnia illa habeant; in Deo autem virtualiter adæquatè non differunt. Pro illius autem, & aliorum ſimilium ſolutione, recolenda eſt regula ſuprà *diſput.* 1. *dub.* 3. à nobis tradita, ſcilicet, quod illa prædicata in Deo virtualiter adæquatè differunt, quæ ex conceptu differentiali eorum non ſe includunt; ut autem aliqua prædi-

dicata, non sic se includant, opus est quod unumquodque eorum independenter ab alterius inclusione sit in propria linea infinitè perfectum: quia sine infinita perfectione non potest in Deo reperiri; ac proinde, nec ut distinctum, nec ut indistinctum ab altero: ex qua regula ibidem intulimus naturam Divinam adæquatè distingui ab intellectione, quia ut natura in propria linea sit infinitè perfecta, non indiget inclusione intellectionis, quia etsi intellectio aliquam addat perfectionem, non est formaliter de linea substantiæ, & naturæ, sed operationis. Et hac etiam ratione ponimus intellectum attributaliter à voluntate distinctum, quia in propria linea sine inclusione voluntatis intelligitur summè perfectus.

Ad idem. E converso autem non ponimus relationem virtualiter adæquatè distinctam à personalitate, neque intellectum, & voluntatem à potentia executiva, quia unum sine altero summè perfectum non intelligitur. Propter eandem ergo rationem dicimus lumē principiorum non esse virtualiter adæquatè distinctum à scientia, quia si conclusiones in principio non attingat, non intelligitur summè perfectum, neque sui obiecti summè penetrativum, & comprehensivum. Undè in forma disting. est antecedens habent diversa obiecta, distinctas diffinitiones, & constituunt diversas species *capaces infinitæ perfectionis seorsim, & ut distincta*, neg. antecedens, *talis perfectionis incapaces*, concedo antecedens, & neg. est consequentia.

15 3. Argum. Arg. tertiò. Sicut se habet principium in speculabilibus, ita finis in operabilibus, quod etiam tenet verum in Deo, ut colligitur ex D. Thoma 1. *contra Gent. cap. 76.* sed intentio finis virtualiter adæquatè differt in Deo ab electione mediorum: ergo & cognitio principij à cognitione conclusionum. Resp. distinguo. mai. *quo ad influentiam, & distinctionem finis à medijs*, concedo mai. *intentionis ab à lectione*, nego mai. & concessa min. neg. est consequentia. Nam sicut potest haberi perfectissimus Divinæ bonitatis amor, sine ullo amore creaturarum, quia earum bonitate non eget, ita potest Deus habere perfectissimam finis intentionem sine electione huius medij, potius, quam alterius, quia utroque divisivè æquè potest consequi. Undè, & inter intentionem finis, & electionem mediorum mediat actus intellectus, qui dicitur consilium: salvatur ergo sufficiens fundamentum, ut intentio finis ponatur in Deo virtualiter distincta ab electione mediorum. At cognitio conclusionum in principio pertinet ad perfectam penetrationem, & comprehensionem principij, & consequenter sine illius inclusione perfecta cognitio principij haberi non potest.

Dirutio.

16 Ultim. argum. Tandem obijcies: sic comparantur actus ad principium proximum, sicut istud ad radicale; sed in Deo in una eademque natura dantur principia proxima virtualiter distincta: ergo in uno eodemque principio proximo possunt dari plures actus virtualiter adæquatè distincti: tales autem essent lumen principiorum, sapientia, & scientia respectu intellectus: ergo. Respondetur in primis minorem esse falsam, ut constat ex *Disput. 1. Dub. 2.* deinde ea admissa dicatur: nos non negare distinctionem virtualem inter lumen, & scientiam, quia ad eandem pertineant potentiam, cum talem distinctionem concesserimus inter intentionem, & electionem, sed quia posita tali distinctione, lumen principiorum non salvaretur in Deo summè perfectum.

17 1. Consectarium. Ex dictis infertur primò. Artem, & prudentiam, secundum id quod dicunt de cognitione, non differre virtualiter adæquatè à lumine, & scientia; benè verò secundum quod addunt de motione

voluntatis : & idem eſt dicendum de eis inter ſe. Pro cuius intelligentia eſt advertendum, quod cum ars, & prudentia ſint actus intellectus, ut *practici*, non ſolum important cognitionem rei factibilis, aut agibilis, ſed ordinationem, determinationemque ad opus.

Nota.

Quo ſuppoſito, probatur prima pars corollarij: nam cum ars ſit recta ratio factibilium, & prudentia recta ratio agibilium, ut tradit D. Thomas loco cit. *artic.* 4. Ars in mente Divina erit cognitio eſſentiæ eius ſecundum quod eſt recta ratio, & exemplar omnium factibilium, & prudentia cognitio eiuſdem, ſecundum quod eſt ultimus finis omnium agibilium; ſed cognoſcere eſſentiam Divinam prout eſt exemplar factibilium, & finis agibilium, pertinet ad comprehenſionem eius, qualis eſſe debet cognitio principiorum: ergo virtutes iſtæ, ſecundum id quod dicunt de cognitione, non diſtinguntur virtualiter adæquatè à lumine principiorum.

1. P. confect. ſuadetur.

Item 2.

Secunda etiam pars conſtat: nam ad perfectiſſimam intelligentiam alicuius non pertinet illud ordinare ad opus. Undè quamvis Deus nihil decreviſſet facere, non ideò eius intelligentia minor eſſet: ergo ordinatio ad opus, quam ars, & prudentia addunt ad intelligentiam, eſt ab intelligentia diſtincta.

3. Pariter.

Ex quo etiam conſtat 3. *pars*: nam ars, & prudentia ſunt idem virtualiter cum intelligentia ſecundum id, quod dicunt de cognitione: ergo non differunt virtualiter adæquatè inter ſe. Quod autem differant ſecundum id, quod addunt de ordinatione ad opus, etiam inter ſe, probatur. Quia ut ibi notat D. Thomas prudentia ſupponit rectum appetitum ad finem: & ideò eſt virtus moralis; ars autem non ſupponit rectum appetitum ad finem; ſed præciſè reſpicit bonum operis faciendi; & inde eſt, ut ſubdidit D. Thomas, quod magis laudatur Artifex, qui volens peccat, quam qui peccat nolens; magis autem contra prudentiam eſt, quod aliquis peccet volens, quam nolens, quia rectitudo voluntatis eſt de ratione prudentiæ, non autem de ratione artis: ergo ars, & prudentia etiam differunt adinvicem ſecundum id, quod addunt ſupra cognitionem.

D. Thomas.

18

2. Conſectarium.

Secundò infertur non eſſe admittendam in Deo cognitionem aliquam abſolutam diſtinctam à lumine principiorum, & ſcientia, ſicut poſſuit Durandus: & ratio habetur ex dictis. Quia omnis cognitio Divina, vel terminatur ad veritates immediatas, vel mediatas; ſi primum eſt luminis principiorum; ſi ſecundum eſt ſcientifica: ergo.

Inſtantia.

Nec refert dicere, quod cognitio terminata ad veritates immediatas, ut continentes mediatas, eſt cognitio principiorum; cognitio autem terminata ad illas ſpecificativè eſt cognitio abſoluta. Contra enim eſt: quia cum principia ſint cognoſcibilia utroque modo, ſi uno ſolo cognoſcerentur à lumine, non cognoſcerentur comprehenſivè: ergo uterque modus pertinet ad lumen, & hæc de hoc Dubio applicanda literæ M. *in* 1. *diſt.* 35.

Diſpellitur.

DUBIUM SECUNDUM.

UTRUM SCIENTIA DEI SIT CAUSA rerum?

§. I.

PRÆMITUNTUR ALIQUA CIRCA DIVISIONEM SCIENTIÆ in scientiam visionis, & simplicis intelligentiæ.

N. 1 Alia scientiæ divisio.

ALIA divisione dividitur scientia Divina in scientiam *visionis*, & *simplicis intelligentiæ*: quam ponit D. Thomas hic *artic. 9. in Corp.* dicens, quod per scientiam visionis cognoscit Deus, *omnia quæ actu sunt, fuerunt, vel erunt*: quia cum *cognitio eius mensuretur æternitate*, in qua futura, & præterita existunt, respectu notitiæ eius omnia ista sunt existentia, & præsentia. Per scientiam autem simplicis intelligentiæ cognoscit Deus, *omnia quæ sunt in potentia Dei, vel creaturæ, quæ tamen nec sunt, nec fuerunt, neque erunt.*

1. præmissum. Circa quam divisionem præmitenda sunt aliqua, quæ magis communiter, & ferè sine controversia recipiuntur. Primò divisionem istam esse adæquatam. Quod constat ex modo dictis: nam inter existere in æternitate, & non existere in illa nullum datur medium; sed per scientiam visionis cognoscuntur omnia quæ existunt in æternitate, per scientiam autem simplicis intelligentiæ, omnia quæ ibi non existunt: ergo inter illas scientias non datur medium. Vel aliter, ut apud omnes ratio probet: inter esse purè possibile, & esse præsens, aut præteritum, nullum datur medium, sed esse possibile cognoscitur per scientiam simplicis intelligentiæ, futurum, autem præsens, & præteritum, per scientiam visionis: ergo.

2 1. Obiect. in contra. Sed contra hoc objicies: scientia impossibilium non est simplicis intelligentiæ, cum hæc terminetur ad possibilia; neque visionis, quæ terminatur ad existentia: impossibilia autem neque existunt, nec possunt existere: ergo danda est scientia inter has media. Secundò: quia scientia futurorum conditionatorum, quorum conditio nunquam verificabitur, non est simplicis intelligentiæ: tum quia scientia simplicis intelligentiæ est necessaria, horum autem est libera: tum quia illa est purè possibilium; hæc autem est futurorum. Tum quia iuxta D. Thomam *quæst. 3. de Verit. artic. 8. ad 8.* simplex notitia dicitur ad excludendam admixtionem eius, quod est extra genus notitiæ, ut existentia rerum, vel ordo voluntatis; sed scientia horum addit ordinem voluntatis, per quem constituuntur futura: ergo. Tandem: quia hæc futura cognoscuntur scientia approbationis; sed hæc est distincta à scientia simplicis intelligentiæ: ergo. Secundò

Deinde non pertinent ad scientiam visionis: tum quia illa futura non habent existentiam in æternitate, cum nunquam sint habitura existentiam in tempore, sed iuxta *D. Thomam hic* verbis adductis, solum ea quæ sunt præsentia in æternitate cognoscuntur à Deo per scientiam visionis: ergo. Tum quia iuxta eundem S. Doct. *quæst. 2. de Verit. artic. 9. ad 2.* per scientiam visionis Deus scire non dicitur, nisi quæ extra ipsum sunt; sed futura ista, non sunt extra, sed intra Deum: ergo. Tum quia si ad scientiam visionis sufficeret determinatio conditionata, sequeretur quod homo, vel Angelus, qui determinationem illam cognosceret, cognosceret intuitivè res sic de- Continuatur 2. obiect.

terminatas; ſed hoc eſt apertè falſum: ergo. Tum: quia cum Deus habeat decreta conditionata, in ſententia plurium Thomiſtarum, circa omnes combinationes poſsibilium, ſequeretur quod ſi omnia, quæ ſubſtant tali decreto, per ſcientiam viſionis cognoſcerentur, cum iſta ſint infinita, per ſcientiam viſionis Deus cognoſceret infinita; quod negatur a D. Thoma loc. citat. *de Veritate.* Immo cum iuxta eundem S. Doct. Chriſtus Dominus cognoſcat omnia, quæ cognoſcit Deus per ſcientiam viſionis, etiam cognoſceret infinita; quod videtur impoſsibile.

Diluitur 1. obiect. 3 Ad primum reſponderetur: quod impoſsibilia, ut chimera, & alia huiuſmodi, licet non habeant poſſe eſſe realiter, poſſunt tamen eſſe obiectivè, & per fictionem creaturæ: dum ergo tale eſſe defacto non habent, & cognoſcuntur ſecundum quod poſſunt habere, cognoſcuntur per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; & per ſcientiam viſionis, dum illud eſſe tale, quale iam habent.

Secunda bifarie. Ad ſecundum dicatur: quod circa cognitionem futurorum duplex eſt ſententia alia quam tenent M. Gonçalez, & M. Ferre, & P. Suarez prætendens quod huiuſmodi futura per ſcientiam viſionis cognoſcuntur. Quæ ſententia probat diviſionem iſtam eſſe adæquatam: quia exiſtimat, quod quidquid terminat determinationem aliquam voluntatis, cognoſcitur per ſcientiam viſionis; quod autem terminat cognitionem independenter ab hac libera determinatione, cognoſcitur per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ: & hæc ſententia fundatur in his, quæ primò ſunt adducta. Alia autem aſſerit talia futura per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ cognoſci, quæ eſt communior, & magis fundata: tum in D. Thoma: tum in rationibus factis.

Quæ ſententia Authoris. Quam amplectendo, neg. eſt antecedens, pro prima parte: ad primam eius probationem negatur etiam antecedens: nam ſicut ſcientia viſionis alia eſt neceſſaria, ſcilicet, ea, qua Deus ſe ipſum cognoſcit, & alia libera, qua, nimirum, cognoſcit creaturas exiſtentes; ita ſcientia ſimplicis intelligentiæ, alia eſt neceſſaria, ea nimirum, qua cognoſcuntur purè poſsibilia, & alia libera, qua cognoſcuntur futura conditionata, quæ nunquam erunt. Undè diviſio hæc non coincidit (ut aliqui exiſtimant) cum diviſione in ſcientiam liberam, & neceſſariam. Ad ſecundam dicatur: ſcientiam ſimplicis intelligentiæ eſſe reſpectu eorum, quæ nunquam habuerunt, vel ſunt habitura exiſtentiam, quæ lato nomine dicuntur poſsibilia: ſcientia autem viſionis, eorum, quæ aliquando, aut habuerunt, aut habitura ſunt exiſtentiam.

Diluitur. 1. via. 4 Ad tertiam dicatur primò. Quod D. Thomas ibi non accipit ſimplicem notitiam, prout eſt idem, ac ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſed in toto ſimplicitatis rigore, & ſecundum quod excludit cuiuſvis extranei admixtionem; qua ratione excludit etiam determinationem voluntatis. Secundò, & fortè melius dicatur, quod ibi tantum excludit à ſimplici notitia ordinem voluntatis ad res abſolutè producendas; non tamen conditionatè: quia primus ordo, & non ſecundus conſtituit ſcientiam practicam in actu ſecundo, quod à ſimplici intelligentia intendebat D. Thomas removere. Nec refert dicere: illum ordinem intendiſſe excludere, quem admittit ſcientia à probationis; ſed ſcientia illorum futurorum eſt ſcientia approbationis, cum terminent Divinam voluntatem volentem illa producere: ergo. Nam reſpondetur, quod ſolum exeuſit ordinem, qui conſtituit ſcientiam approbationis ſimpliciter talem; iſta autem ſolum conſtituitur per ordinem voluntatis abſolutè, & ſimpliciter ordinantis res ad eſſe; non autem per actum

Secunda. Replica. Solutio.

actum conditionatum : nam hæc scientia solum est approbationis secundum quid, sicut, & voluntas de eorum existentia, non autem simpliciter.

Diluitur ultim. Ex quo ad ultimam dicatur scientiam approbationis simpliciter talem coincidere cum scientia visionis, quia cum per illam obiectum ponatur aliquando extra causas, semper est præsens æternitati; scientia autem à probationis secundum quid, cum nunquam ponat obiectum extra causas, insufficiens est ad illius præsentiam in æternitate, ac proinde reducitur ad scientiam simplicis intelligentiæ.

5 2. Præmissum. Secundò præmiti debet divisionem istam non esse virtualem adæquatam, adeo ut membra dividentia constituant diversa Attributa in Deo, sed esse tantum accidentalem, & per ordinem ad diversa eiusdem Attributi connotata. Quæ suppositio etiam communiter recipitur, & breviter probatur. Quia hæc divisio non desumitur per ordinem ad obiectum primarium scientiæ; Deus enim semper, & necessario scientia visionis cognoscitur, sed per ordinem ad obiectum secundarium, quod sunt creaturæ: istæ enim dum existunt in æternitate, per scientiam visionis cognoscuntur, & dum non existunt, per scientiam simplicis intelligentiæ; sed ut membra ista constituerent in Deo diversa Attributa virtualiter distincta, deberent distingui per ordinem ad obiectum primarium, à quo, sicut sumitur species, ita diversitas specifica: ergo.

6 Evasio rat. Nec refert, si dicas: obiectum simplicis intelligentiæ esse omnipotentiam secundum prædicata necessaria; obiectum autem scientiæ visionis Divina decreta; quæ, cum pertineant ad obiectum primarium Divini intellectus, possunt diversitatem specificam in prædictas scientias inducere. Non, inquam, refert: tum quia tàm omnipotentia, quàm decretum liberum Dei secundum omnia, quæ cum Deo identificata dicunt, terminant scientiam visionis, cum sint essentialiter existentia: quod præcipuè evidens est in omnipotentia, quæ essentialiter, & necessario existit non solum quoad entitatem, sed etiam quo ad denominationem: ergo denominatio simplicis intelligentiæ, aut denominatio visionis, prout adinvicem distinguntur, non à prædicatis Divinis, sed à creaturis debent provenire. Tum quia omnipotentia secundum se, & omnipotentia ut determinata per decretum, non constituunt diversam rationem obiecti: ergo dato quod prout sic distinguerent rationem scientiæ in scientiam visionis, & simplicis intelligentiæ, divisio ista non esset specifica. Antecedens probatur: tum quia omnipotentia, ut determinata ad causandum, & omnipotentia, ut actualiter causans, non constituunt diversam rationem obiecti; alias scientia visionis ulterius in diversa Attributa multiplicaretur: ergo neque omnipotentia secundum se, & ut determinata per decretum: tum quia decretum liberum nullam actualitatem, aut immaterialitatem addit suprà entitatem necessariam, sed quo ad hoc est idem cum illa: ergo, & quo ad intelligibilitatem. Secundò.

7 Punctum difficult. & sententiæ. His prælibatis circa divisionem istam in communi; circa scientiam visionis, quæ est unum ex membris eius, omissa scientia simplicis intelligentiæ, (quia circa illam ferè nulla est difficultas) duo difficilia controvertuntur: primum quod continetur in titulo. Secundum, an futura, quæ per ea cognoscuntur, debeant esse physicè præsentia in æternitate? De quo Dub. sequenti? Circa præsens autem duæ versantur sententiæ: altera negativa, quam defendunt omnes Professores Scientiæ mediæ; altera autem affirmativa, quam tenent omnes Thomistæ, & ex

Præcludi- tur 1.

Antiquioribus Scholaſticis eam etiam defendunt S. Bonaventura *in* 1. *diſt.*39. *quæſt.*2. Mag. *ibi diſt.* 38. Alenſis 1. *part. quæſt.*24. *membro* 3. Scotus *in* 1. *diſt.* 41. *quæſt.* 1. Quo ad creaturas autem neceſſarias, non autem quo ad actus liberos tenet eandem ſententiam Suarez *lib.*3. *de Attributis, cap.*4. *num.*15. & eandem à fortiori ſequitur etiam Herice in præſenti. Cum his ergo ſtatuitur concluſio affirmativa.

§. II.

SCIENTIA VISIONIS DEI eſt cauſa rerum, quæ extra ipſum videt.

8 Intellectus concluſionis ex PP. ſuad. & 1. ex M. P. Aug.

COncluſio intelligenda eſt de rebus moraliter non malis, quæ cauſalitatem Dei terminare poſſunt: & probatur primo ex Sanctis PP. ex S. Parente Aug. 15. *de Trinit. cap.*13. ibi: *Univerſas creaturas ſuas, & ſpirituales, & corporeas, non quia ſunt, ideo novit, ſed ideo ſunt, quia novit: non enim neſcivit, quas faceret creaturas. Quia ergo ſcivit, creavit, non quia creavit, ſcivit. Et lib.*5. *de Geneſ. ad litteram, cap.*18. ibi: *Quomodo ea faceret, quæ ſibi nota non erant, non enim quidquam fecit ignorans*: quæ verba attendenda ſunt, quia ex eis deducenda eſt ratio concluſionis. *Et lib.* 3. *Confeſſionum, cap.* 38. ibi: *Nos itaque iſta, quæ feciſti, videmus, quia ſunt, tu autem quia vides, ea ſunt, & nos foris videmus, quia ſunt, & intellectus, quia bona ſunt; tu autem ubi vidiſti facta, ibi vidiſti faciendas*, quibus nihil clarius adduci poteſt.

Ex aliis PP.

Nec minus clarius loquitur D. Gregor. *lib.* 20. *Moral. capit.*23. ibi: *Et quæ ſunt, non ab æternitate eius ideò videntur, quia ſunt, ſed ideò ſunt, quia videntur.* Eodem modo loquitur S. Anſelmus *lib. de Concordia, cap.*1. & S. Bonaventur. *loc. citat.* ſed prætermittenda non ſunt verba Boethij *lib.* 5. *de Conſolatione, Proſſa* 3. *in principio*, qui rem ex propoſito verſans, ſic ait: *Neque illam probo rationem, qua ſe quidam credunt quæſtionis de præſcientia Dei nodum poſſe diſſolvere; aiunt enim: non ideò quid eſſe eventurum, quoniam id providentia futurum eſſe proſpexit, ſed è contrario potius; quoniam quid futurum eſt, id Divinam providentiam latere non poſſet*: quibus verbis ponit Adverſariorum ſententiam; ſed eam ſtatim ſic reijcit: *Quam præpoſterum eſt, ut æternæ præſcientiæ temporalium rerum eventus cauſa dicatur; quid eſt aliud arbitrari, ideò Deum futura, quoniam ſunt eventura prævidere, quam putare, quæ olim acciderunt cauſam ſummæ illius eſſe providentiæ.* Hæc Boethius, & iſta SS. PP., quibus expreſſiſsimè aſſerunt viſionem, præſcientiam, & providentiam Dei cauſam eſſe rerum quas videt. Boethius.

9 Interpretatio cuiuſd. refertur.

Ridicula autem eſt expoſitio, quam his authoritatibus adhibere contendit Aug. de Herrera: aſſerit namque SS. PP. præcipuè Aug. & Gregorium, quem Hieronymi nomine falſo citat. ſolum contendere, Deum non habere ſcientiam temporalem verè, & phiſicè cauſatam à rebus: immo cum ſcientia Dei ſit realiter ipſemet Deus; in eo ſenſu, quo, Deus dicitur cauſa rerum, dicitur & eius ſcientia: non quia ſcientia Divina, ſumpta prout diſtinguitur virtualiter à Deo, res futuras, quas videt, cauſet; quod & fundare contendit in S. Parente Auguſt. quia loc. citat. *de Trinitat.* aſſerit, quod Deus in tempore non incipit cognoſcere, & quod ſcientia eius eſt eius eſſentia.

Sed in primis expoſitio iſta ad- Fugatur 1.

adhiberi non potest. Anselmo, Bonaventuræ, & Boethio, qui rem ex proposito versantes, & de præscientia Dei, ut componibili cum libertate agentes asserunt ipsam esse causam rerum, quas cognoscit, & non è converso. Sed nec S. Augustino: tum quia loc. citat. de *Trinit.* (quem specialiter explicare contendit) manifestè loquitur de scientia Dei prout ab essentia distincta, & secundum scientiæ denominationem: quod constat, tum ex verbis ibidem adductis, quibus sui dicti rationem reddit, scilicet, *non enim nescivit, quas faceret creaturas.* Tum quia si S. August. acciperet scientiam prout est idem cum essentia, dum dicit, *non quia sunt, ideò novit, sed ideò sunt, quia novit,* sensus illius hic esset, non quia creaturæ sunt, ideò Deus est, sed quia Deus est, ideò creaturæ sunt: & pariter dum asserit, *quod nos ea cognoscimus quia sunt, & non sunt quia cognoscimus*, sensus illius hic esset, nos sumus quia sunt, & ipsæ non sunt, quia sumus; quod est ridiculum. Neque ex eo quòd S. Parens alijs verbis neget Deum incipere cognoscere in tempore, aut scientiam Dei distingui ab eius esse, sequitur quòd in alijs verbis agat de scientia; secundum quod identicè est eius esse: tum quia in eodem capit. Plura, & diversa pluriès attinguntur, & illorum diversitas, & convenientia ex sensu verborum, & non ex identitate capitis est desumenda: tum quia scientiam illam, de qua negat incipere cognoscere in tempore, & de qua affirmat esse idem cum esse eius, esse etiam scientiam quoad denominationem, nemò nisi contentiosus dubitare potest: ergo. Nec minus dissonat prædicta explicatio verbis, & menti Gregorij: nam non excludere per illa verba Deum incipere cognoscere in tempore constat manifestè, cum supponat ea cognosci ab æternitate, vel ab æterno; & de eis sic notis, subiunxit, quod non ideò videntur quia sunt, sed ideò esse quia videntur.

Secundò.

Gregor. Magn.

De mente autem D. Thomæ nulla nisi contentionis studio potest esse controversia, quod & vidit, ingenuèque fatetur suus Vazquez. Ipse enim Ang. Præceptor nostram propugnat sententiam, & objiciens sibi authoritatem Origenis, quod non propterea aliquid est, quia Deus scit illud, ipsum exponit de scientia, ut purè speculativa: & aliud, quod subiungit, scilicet, *sed quia futurus est ideò scitur à Deo* exponit secundum causam puræ consequentiæ, & non secundum causam consequentis, sed de hoc videndus est hic *artic.* 8. *& Opusc. de præscientia, & in* 1. *dist.* 39. *quæst.* 1. *artic.* 1. *ad* 2. & infinitis alijs in locis.

10 Sententia Authoris, & sententia D. Thom.

Ratione autem probatur conclusio, & desumenda est ex verbis S. Parentis Aug. suprà relatis: *Non enim Deus nescivit, quas faceret creaturas.* Et iterum: *quomodo ea faceret, quæ sibi nota non erant?* Ex quibus verbis sic formatur ratio. Voluntas, qua Deus producit, aut aplicat potentiam executivam, ut producat creaturas, debet regulari scientia certa de futuritione eventus ex vi talis voluntatis, aut aplicantis; sed hæc scientia est scientia visionis, aut libera: ergo scientia visionis est saltem causa directiva rerum, quas videt; quod, & nihil aliud prætenditur. Consequentia constat, & præmissæ sunt probandæ. Et mai. probatur sic: nam si voluntas, aut potentia executiva Dei non regularetur præscientia certa de futuritione eventus, Deus aplicaret suam potentiam executivam ad producendum, immò defacto produceret, nesciens quid determinatè ex tali aplicatione eveniret; ac proinde nesciret quas faceret creaturas, & eas faceret, quæ sibi notæ non erant; quod & reprobat August. & est contra lumen naturalis rationis: quia hoc est constituere Deum cæco, & ignoranti modo operantem. Min. autem probatur: tum

11 Ratio conclusionis sumitur ex M. P. Aug.

quia

quia ſcientia certa de futuritione eventus non eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, aut neceſſaria: hæc enim ad res neceſſarias terminatur, futuritio autem eventus contingens eſt: tum quia, ut iam vidimus ex D. Thoma hic *artic. 9.* ea, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt, per ſcientiam viſionis attinguntur: ergo. Dices: ſcientiam directivam voluntatis exequentis, aut potentiæ executivæ, non eſſe ſcientiam, qua Deus cognoſcit eventum abſolutè futurum, ſed, vel qua cognoſcit illum eſſe poſsibilem, aut condicionatè futurum; hoc eſt, ſi voluntas exequatur, aut Dei potentiam determinet; hæc autem eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ. Sed hac ſolutione non poſſunt Adverſarij uti circa actus liberos, quorum libertas ipſos præcipuè movet, ut ſcientiæ viſionis Dei denegent cauſalitatem. Quod oſtenditur: nam in eorum principijs Deus non cognoſcit per ſcientiam neceſſariam hanc conditionalem, *actus amoris erit, ſi ego aplicavero meam omnipotentiam voluntati*; hæc enim conditionalis poteſt eſſe falſa: ſolum ergo cognoſcit apud ipſos futuritionem amoris, ſuppoſita aplicatione omnipotentiæ, quia amor erit futurus, aut quia voluntas creata efficiet eum futurum eſſe: ergo aplicatio ſuæ omnipotentiæ ex intentione quod ſit amor, fit à Deo cæco, & ignoranti modo, & neſciens, an amor, an odium, an utriuſquè omiſsio conſequetur, ſed de hoc alibi.

Adverſ. Reſpon-ſio.

Impugnat. quia diminuta.

13 Impugnat. ex alijs titulis.

Modo autem in generali obſtat contra prædictam ſolutionem. Scientia dirigens potentiam Dei executivam hic, & nunc operantem debet cognoſcere operationem eius, ut hic, & nunc exiſtentem; ſed hæc ſcientia eſt ſcientia viſionis, non ſolum reſpectu operationis, ſed & reſpectu effectus, qui ex operatione conſequitur: ergo. Min. conſtat: tum quia implicat cognoſcere operationem, ut hic, & nunc ſe exercentem, quin etiam cognoſcatur effectus, vel ut exiſtens ex vi operationis, vel ſaltem, ut futurus; ſed hæc ſcientia eſt ſcientia viſionis: ergo. Mai. autem probatur: quia ſi Deus non præcognoſceret actionem, per quam hic, & nunc operatur effectum, & non dirigeretur, ut illam potius, quam aliam hic, & nunc eliceret, ſe exponeret periculo errandi, quamvis antecedenter, & ſignatè cognoſcat effectum illum hac actione, & ſub hoc determinato modo eſſe faciendum: ſicut quamvis artifex ſignatè, & ſcientificè cognoſcat hoc artificiatum hoc determinato inſtrumento, & ſub hoc determinato modo eſſe faciendum; ſi tamen hic, & nunc, dum illud exequitur, non præcognoſcit quod hoc eſt inſtrumentum, quod dictat ars, & hic eſt modus faciendi, qui ab eo præſcribitur, ſe exponet periculo errandi, & per accidens conſequetur effectum: ergo cognitio illius actionis, ut hic & nunc exiſtentis, debet eum dirigere ad productionem effectus, quem producere intendit.

14 Confirm. 1.

Confirmatur primò. Ita ſe habet ars circa factibilia, ſicut prudentia circa agibilia, quod pluries repetit D. Thomas locis præced. adductis; ſed præcipuus actus prudentiæ circa agibilia eſt imperium, quod iam ſupponens iudicium regulativum mediorum dirigit, & imperat uſum, & executionem rei, ut expreſſe tradit 2. 2. *quæſt.* 47. ergo præcipuus actus artis eſt etiam directio activa uſus, & executionis artefacti. Tum ſic; ſed actus ille prudentiæ pertinet ad ſcientiam viſionis, cum conſequatur liberam electionem voluntatis: ergo & actus, quo ars dirigit, & imperat uſum.

15 Confirm. 2.

Confirmatur ſecundò. Suppoſita cognitione regulativa intentionis finis, neceſſaria eſt alia cognitio libera regulans liberam electionem mediorum: ergo hac etiam ſuppoſita, neceſſaria eſt altera libera, qua uſus, & executio illorum reguletur: ergo cognitio regulativa illius non pertinet ad ſcientiam neceſſariam, ſed liberam, & viſionis. Utraque con-

consequentia bona est etiam apud Adversf. Antecedens autem ostenditur : quia ante electionem liberam præcedit iudicium determinatum de electione huius medij , potius, quam alterius ; sed hoc iudicium est liberum : ergo. Min. constat , & mai. probatur. Tum, quia ante electionem debet præcedere prudens iudicium in rectè eligente,& imprudens in eligente pravè ; sed iudicium non determinans media , non potest esse prudens , sed imprudens: ergo. Tum quia voluntas post intentionem finis non se movet ad electionem mediorum immediatè , sed medio consilio , & iuditio rationis: ut tradit D. Thomas 1. 2. *quæst. 9. artic.*4.: alias voluntas irrationabiliter se moveret ; sed nequit voluntas se determinare medio iudicio omnino indifferenti ad electionem huius medij , potius quam alterius: ergo debet præcedere iudicium dictans electionem huius medij,potius quam alterius : pariter ergo ad usum debet præcedere iudicium, quo in executione reguletur , ut exequatur opus conformiter ad electionem ; sed hoc iudicium , utpote consequtum ad voluntatis electionem , pertinet ad sciéntiam liberam , & visionis : ergo.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

16 Argum. 1. ex PP.

CONtra hanc conclusionem Arg. 1.aliquorumPP.authoritate asserentium non ideò res esse futuras, quia videntur à Deo , sed è converso, ideò à Deo videri,quia sunt futuræ. Sic S. Damasc. *Dialog. contra Manichæos*, ibi ; *Et quidem Dei præscientia vera atque inviolabilis est: verum ipsa , haud quaquam causa est , cur omnino fiat id , quod futurum est,quin potius quia hoc, vel illud facturi sumus , ideirco præcognoscit , quæ ipsi minimè grata sunt.* Justinus Martyr *Lib. Contra Gent. quæst.* 58. ibi : *Non est prænotio causa eius quod futurum est , sed quod futurum erat causa prænotionis ; non enim prænotionem sequitur res futura , sed rem futuram prænotio.* Origines *super Epist.* ad Rom. *non propterea aliquid erit, quia id scit Deus futurum , sed quia futurum est, ideò scitur à Deo.* Eusebius *de Præparat. Evangelica, lib.6. cap.6. Dicam , etiam si absurdum multis forsam videatur , id quod futurum est , causa est , ut Deus eventurum illud prævideat* : non ideò ergo fit , quia præscitur , sed quia futurum erat, præscitur. Adducitur etiam *Cœlium Valentinum*,sub Benedicto III. S.Hieronym. *cap.*26. super Hieremiam , *& Dialog. Adversus Pelagianos , cap.* 30. Cyrillus Alexandrinus *lib.9. in Ioannem, cap.* 10. S. Athanas. *Serm. de Passione.* S. Leo *Serm.*16. *etiam de Passione.* S. Chrisost. & alij , quorum verba non referunt, neque ad propositum faciunt.

Ad quod respondetur primò, quod attinet ad Chrisost. Cyrillum, & Athanas. impertinenter adduci: quia , ut benè etiam vidit Arrubal, non loquuntur de præscientia Dei æterna , sed de manifestatione eius per os Prophetarum , qua ratione non causat futuritionem eventus,sed eam supponit. Deindè Concilium Valentinum , S. Damasc. Leo , & Hieronym. expresè loquuntur de præscientia peccatorum , quæ revera non est illorum causa. Liber autem ille , qui sub Justini Martiris nomine citatur , ipsius revera non est , quod debuerunt attendere , ut notat Sixtus Senensis *lib.4.Bibliotecæ*, verb. *Iustinus* , quod & aperte convincit : tum , quia in *quæst.*82.*&* 86. *&* 115. citat Ireneum , & Origenem Iustino tempore posteriores: tum quia in *quæst.*76.dicit animam latronis adhuc custodiri in Paradyso terrestri , quod S. Martyr non sensit ; nulla ergo ex hoc lib. authoritas deduci potest. De Origene autem , cuius authoritatem valdè magnificant , dicatur ; quod in hac parte nec audiendus , nec citandus erat, sed potius damnandus : tum quia Pelagij doctrinam ramusculum Origenis vocat Hieronym.*Epist.ad Ctbesifontem* , tum quia , ut ait D. Thomas 1. *part. quæst.* 23. *artic.* 5. *&* 3. con-

17 1. Argum. 1ª solutio.

contra Gentes, *cap.*89. Origenes liberum arbitrium defendit contra expreſſas Divinæ Scripturæ authoritates, undè in hac parte authoritas illius non eſt æſtimanda. Et id quod dicimus de Origene, dicendum eſt de Euſebio, qui ſuam in hac parte, ſicut in multis alijs, ab Origine deſumpſit ſententiam: immò iam ſuis temporibus ſententia ipſius abſurda videbatur; quod & verbis citatis ipſe fatetur.

18 Orig. ex D. Thom. exponitur

Sed ad maiorem abundantiam reſpondetur ſecundò cum D. Thoma hic *artic.*8. *ad* 1. ubi verba relata Origenis, quamvis ut vidimus non debuerat, profuà tamen innata modeſtia, & quia explicationem admittunt, exponit dicendo: quod quando affirmat non ideo rem eſſe futuram, quia præſcitur à Deo, loquitur de præſcientia ſecundum propriam eius rationem præciſè, & prout non habet actum voluntatis adiunctum, de qua verum eſt non eſſe cauſam rerum; alias etiam eſſet cauſa peccati præſciti. Quando autem dicit ideo præſcire futura, quia futura ſunt; ly *ideo* denotat non cauſam conſequentis, ſed conſequentiæ, ideſt, quod benè valet, res eſt futura: ergo præſcitur à Deo.

19 Replicabis adverſus 1. expoſit. PP.

Contra quam expoſitionem replicat P. Herrera ex P. Leſio 1. quoad 1. expoſitionis partem: nam Gentiles, & Hereticì, cum quibus agebant PP. ceuſebant ſcientiam Divinam adverſari libertati humanæ, quia ſcientia Divina, utpotè eſſentialiter vera, infert neceſſario obiectum futurum: PP. autem ut huic apparenti rationi ſatisfaciant, aſſerunt ex eo ſcientiam Divinam nullatenus officere libertati conſenſus, quia non eſt ratio exiſtendi conſenſum, ſed potius è converſo conſenſus eſt ratio exiſtendi ſcientiam Divinam: ergo eatenus PP. conſulunt humanæ libertati, quatenus negant ſcientiam illativam conſenſus eſſe rationem exiſtendi conſenſum: ſi ergo datur ſcientia aliqua illativa eius, quæ ſit ratio exiſtendi illius, ſivè hoc ex ſe habeat, ſivè ex adiuncta voluntate, ſemper perſeverat eorum argumentum inſolutum.

Confirmatur primò. PP. ut Gentilibus reſpondeant, negant ſcientiam illativam conſenſus eſſe rationem conſenſus; & dum hoc negant, tacitè admittunt, quod ſi daretur ſcientia illativa conſenſus cauſans conſenſum, tolleretur eius libertas; at licet ſcientia conſenſus, prout præſcindit à decreto voluntatis, non ſit cauſa conſenſus, ea tamen, ut decreto adiungitur, eſt cauſa illius iuxta noſtram ſolutionem: ergo. Confirmatur ſecundò. Quia facilè poſſent Gentiles inſtare contra ſolutionem Patrum, dicendo, quod licet ipſa præſcientia ex meritis eius, non inferat tanquam cauſa conſenſum; ut tamen habet adiunctam Divinam voluntatem, illum tanquam propria eius cauſa infert: undè & eorum argumentum reſtauraretur.

Confirm. 1. Secundò.

20 Adverſ. replic. 1. Secundò.

Contra ſecundam autem expoſitionis partem etiam inſtant primò. Quia particula *ideo* apud dialecticos non ſumitur purè illativè, ſed cauſaliter: ergo impropriè exponitur. Secundò. Quia in prædictis authoritatibus fit contrapoſitio inter duas illas propoſitiones: ergo particula *ideo* debet in utraque in eodem ſenſu accipi; ſed in hac, *non ideo erit aliquid, quia id ſcit Deus futurum*, particula *ideo*, & *quia* non ſolum denotat cauſam *conſequentiæ*, ſed *conſequentis*: ergo & in altera *ideo ſcitur, quia eſt futurum.* Tandem quia ſi illæ particulæ denotarent ſolum cauſam conſequentiæ, poſſet etiam dici, quod ideo peccatum eſt futurum, quia ſcitur à Deo; ſed hoc eſt abſurdum: ergo.

Ultimo.

21 1. Replicæ ſit ſatis.

Ad impugnationem primæ partis reſpondetur (admittendo illud fuiſſe argumentum Gentilium, & intentum SS. Patrum ei ſatisfacere, quod in pluribus non caret dubitatione) quod ſolutio data planè difficultatem argumenti evacuabat: nam ſi ſcientia Dei, præciſſo decreto ſuæ voluntatis liberæ, eſſet ratio à priori inferens exiſtentiam conſenſus,

sus, cum prout sic non sit libera, sed necessaria, necessitatem etiam induceret in consensum. Aliter autem dicendum est de Divina scientia, quæ innititur decreto Divinæ voluntatis: nam prout sic non solum est libera, sed prima radix libertatis, & contingentiæ rerum: undè ex illa à priori infertur, tàm consensus, quàm eius libertas. Est tamen valdè notandum quod nunquam invenietur apud SS. PP. dictum, quod ideo Deus voluit hoc fieri, quia illud est, sed potius sæpissimè dicunt, & cum Sacra Scriptura fatentur, quod *omnia quæcumque voluit Deus fecit*, quod *quia ipse voluit, sic factum est*, quodque *omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ*: dum ergo negant scientiam Dei esse causam rerum, intelligendi sunt, de scientia prout præscindit à decreto Divinæ voluntatis, quæ est expositio D. Thomæ.

Utrique itidem cõfirm.

Per quod patet ad primam, & secundam confirmat.: nam PP. de ea scientia, de qua negant, ut respondeant Gentilibus, esse rationem à priori consensus, tacitè affirmant, quod si esset, consensus non esset liber; primum autem negant de Divina præscientia præcisivè à voluntatis decreto, ut dictum est; undè & secundum de ipsa affirmant; quod & nos pariter affirmamus. Quod si Gentiles instaurarent argumentum de Divina scientia, ut adiuncta decreto Divinæ voluntatis; non eandem solutionem adhiberent, dicendo, sicut nunquam dixerunt, ideo esse volita *quia* sunt, sed ideo esse, *quia* Deus vult: undè responderent, quod licet ideo sint futura, quia voluntate ordinata, & Divino iudicio directa, Deus voluit esse futura; quia tamen ex hac voluntate, utpotè efficacissima, & quæ attingit non solum substantiam, sed & modum actus, habent quod sint; debent esse, eo modo quo ipsa vult esse, sivè contingenter, sivè necessario. Quæ solutio adhibetur à D. Anselmo *lib.* 1. *Concordiæ, cap.* 1. & à D. Thoma *infrà quæst.* 19. *artic.* 8. & quod magis est 1. eam tradit S. Petrus Simoni Mago, ut refertur in *lib. Recognitionum S. Clementis.*

Ad impugnationes autem secundæ partis dicatur: ad primam PP. non curare de rigore dialectico, sed de Theologico sensu: in quo *ideo*, & *quia* etiam purè illativè accipiuntur. Immo, in hoc sensu non semel accipiuntur in Sacra Script. ut constat ex illo Ioannis 16. *Pater amat vos, quia vos me amastis*, & eiusdem 12. non *poterant credere, quia Isaias dixit*, in quibus, & similibus locutionibus constat quod ly *quia*, non denotat causam *consequentis*, sed *consequentiæ*, esse, scilicet, bonam illationem. 22 1. Replicæ contra 2. p. expos. fit satis.

Ad secundam dicatur, quod non est necesse quod ly *ideo* in utraque propositione in eodem sensu accipiatur, quamvis quo ad vocem sint contrapositæ: quia sic accipi, non deserviebat intento SS. Patrum, cum illud tantum esset, aut quod præscientia Dei non sit causa peccati, aut quod non sit causa secundum quod præscindit à decreto voluntatis, ne inferat necessitatem. Ad vltimam dicatur, quod licet in sensu purè illativo possit etiam dici, quod *ideo est peccatum futurum, quia scitur à Deo futurum*; absolutè tamen non est concedendum, sed negandum, quia sine ulla determinatione facit sensum æquivocum, & convenit cum modo loquendi hæreticorum. alias expositiones adducit, & istam, cum illis solidissimè, ut assolet, fundat Venerabilis, ac Sapientissim. M. Lemos *tom.* 1. *tract. vltim. cap.* 13. *& sequentibus.* Secundæ item. Pariter vltimæ.

Arg. 2. ex D. Thoma hic *artic.* 8. asserente quod illa scientia est causa rerum, quæ cum de se sit indifferens ad opposita, ex determinatione voluntatis producit determinatum effectum; sed scientia indifferens ad opposita est scientia simplicis intelligentiæ, & non visionis: ergo. Confirmatur primò: quia idem S. D. tàm hic, quàm *in* 1. *dist.* 38. & alibi sæpè explicat causalitatem scientiæ Dei per causalitatem scientiæ artificis creati; sed 23 Arg. 2. ex D. Thom. Confirm. 1.

scien-

ſcientia, qua artifex creatus producit artefactum, non eſt ſcientia viſionis, ſed ſimplicis intelligentiæ: nam ſcientia viſionis, cum ſit intuitiva, ſupponit rem iam exiſtentem: ergo. Confirmatur ſecundò ex eodem S. D. *quæſt.2.de Verit. artic.*14. aſſerente quod inter ſcientiam Dei, quæ eſt cauſa rerum, & res cauſatas invenitur duplex medium, unum ex parte Dei, ſcilicet, Divina voluntas, & aliud ex parte creaturarum ad alios effectus producendos, ſcilicet, cauſæ proximè; ſed ſcientia, inter quam, & effectum mediat actus voluntatis, eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ: ergo.

Secundò.

24 Reſpondetur authoritates iſtas pro nobis potius eſſe: primam quidem, quia ut vidimus ex D. Thoma *Dub. præcedenti*, cum ſcientia viſionis non diſtinguatur à ſcientia ſimplicis intelligentiæ attributaliter, ſed per aliquid extra genus notitiæ, qualis eſt exiſtentia rerum, aut actus abſolutè efficax Divinæ voluntatis; ſcientia illa, cui adiungitur Divinæ voluntatis determinatio, & ex eius determinatione cauſat, iam eſt ſcientia viſionis, licet præciſivè ab illa determinatione talis non eſſet.

Exponit S.D. in 1. tellim.

Itidem in 2.

Ad ſecundam pariter dicatur, quod in artifice creato, non ſolum ſcientia illa, qua ſignatè cognoſcit poſsibilitatem, & modum faciendi artefactum, dirigit illius operationes, ſed etiam cognitio, qua cognoſcit formam, & modum, quibus hic, & nunc artefactum eſt faciendum; alias ut ſuperius arguebamus, ſe exponeret periculo errandi, ſi adaptando inſtrumenta, non attenderet hic, & nunc ad modum faciendi artefactum: undè artifex creatus per imperium intellectus, quo hic, & nunc applicat potentias executivas, dirigit etiam illas, ut conformiter ad ideam præconceptam operentur. Verum tamen eſt, quod hæc ſcientia non eſt in artifice creato intuitiva, ſed artefacti ut futuri; hoc autem in eo provenit: tum quia ſcientia futurorum, & exiſtentium eſt in illo realiter diſtincta; tum quia cum potentiæ executivæ ſint materiales, actiones eius indigent tempore, ut ſuum perficiant opus, & exiſtere faciant: in Deo autem, cum nec ſcientia futurorum diſtinguatur à ſcientia exiſtentium, nec potentiæ executivæ ſint realiter diſtinctæ ab eius intellectu, & voluntate; ſed in eodem inſtanti, in quo intellectus imperat, voluntas applicet, & potentia executiva exequatur; ſcientia illius eſt verè intuitiva, & ad opus factum, & exiſtens terminata.

Ad tertiam dicatur, vel quod loquitur etiam de ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quam eſſe cauſam rerum remotam non negamus; vel melius dicatur; quod ibi inter imperium intellectus, quod à nobis ponitur ſcientia viſionis, & rem productam, mediat etiam actus voluntatis, qui dicitur uſus. Undè falſum eſt, quod ſolum inter ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & rem productam mediet actus voluntatis; immò iudicium regulativum electionis mediorum non pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, cum eſt liberum; & tamen inter ipſum, & rem productam mediant duo actus voluntatis, electio, ſcilicet, & uſus; quod ex mente D. Thomæ, undè deſumitur argumentum, negari non poteſt, ut videre eſt 1. 2. *quæſt.* 17.

Similiter in 3.

25 Undè, & ſolvitur aliud argumentum, quod obijcere ſolent, ſcilicet, quod per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, per quam cognoſcitur omnis modus, quo effectus fieri poteſt, ponitur ſufficiens directivum, ut voluntas exequatur ſub illo modo quod facere intendit: ergo impertinens eſt ſcientia viſionis ad hanc directionem. Quod confirmant, & explicant exemplo artificis creati, qui multoties non attendendo ad regulas artefactum operatur. Solvitur, inquam, quia non ponit ſufficiens directivum, uſque dum hic, & nunc cognoſcatur modus, quo res debet fieri, & cum regulis ſcientificè cognitis comparetur: conſtat enim ex dictis quod ſi artifex

Incidens obiectio.

Ex dictis ſolvitur.

sex creatus aliquando operatur exercitè non attendendo ad modum istum, magis operatur ex consuetudine, quam rationabiliter; quod longè est à Deo.

26 3. Argum ex ratione. Arg. tertio. Scientiam visionis præcedit creaturarum existentia: ergo non est illius causa. Antecedens probatur: tum quia omnem scientiam præcedit suum obiectum; sed rerum existentia est obiectum scientiæ visionis: ergo. Tum quia scientiam visionis præcedit efficax determinatio voluntatis de existentia rerum pro suo tempore: ergo, & præcedit existentia rerum, ut iam existens in æternitate: non ergo est causa existentiæ illarum, nec pro suo tempore, nec in æternitate.

3. Argum. Diruit. cum 1. anteced. 1. prob. Respondetur neg. antecedens, ad primam eius probationem iterum negatur antecedens, intellectum de omni scientia, etiam practica; hæc enim licet repræsentet obiectum existens, non repræsentat illud, ut existens pro priori ad illam, sed ex vi illius; quod fit manifestum: tum in scientia visionis, qua Pater Æternus Verbum producit, quę ad Verbum ut existens, non pro priori ad illam, sed ex vi illius, terminatur: tum in cognitione factiva entis rationis, quę etiam terminatur ad illud, ut suo modo existens; ex vi tamen eiusdem cognitionis: tum in voluntate Divina efficaci, quę ad creaturas, sivè futuras, sivè existentes terminatur, non futuritione, aut existentia ad voluntatem supposita, sed ab ea habita; quod licet ab Adversarijs respectu actuum liberorum negetur, conceditur tamen respectu aliarum creaturarum.

Diruit. 2. anteced. prob. Ad secundam distinguendum est antecedens: præcedit efficax determinatio voluntatis *efficatia intentiva*, concedo antecedens: *exequtiva*, nego antecedens, & distinguatur consequens: *ut adæquatè habenda ex vi illius voluntatis*, neg. consequentiam. *Inadæquatè*, concedo consequentiam: electio ergo mediorum, quam imperium executivum directivum supponit, est tantum efficax in linea intentiva, post quam, ut res executioni mandetur, necessarius est alius actus voluntatis, qui dicitur usus: undè res non intelligitur adæquatè extra causas, nec completè futura ex vi tantum electionis, sed solum inchoativè: ad completam ergo eius futuritionem, & ut intelligatur in æternitate existens, necesse est intelligere alium actum voluntatis, qui dicitur usus: immo si iste à potentia exequtiva distinguitur, necesse est etiam quod intelligatur actus illius post usum.

27 Instant: contra im mediatè dicta. Sed contra hanc solutionem instabis: ergo existentia rerum, & completa earum futuritio non solum dependet à decreto intentivo, sed etiam à decreto exequtivo per actum imperij regulatum: immo ab actione potentiæ exequentis, quam pro nunc ab intellectu, & voluntate admittimus distinctam, & eis posteriorem: ergo cum iudicium regulans usum sit ipso usu prior, sequitur quod pro priori illius iudicij non intelligatur ipsa rerum existentia, nec completa earum futuritio, sed solum pro signo posteriori: ergo illud iudicium regulans pro illo priori non est scientia visionis. Patet hæc consequentia, quia pro illo signo, pro quo intelligitur aliqua scientia visionis, intelligitur terminata ad obiectum, ut existens: undè sequitur scientiam illam esse simplicis intelligentiæ.

Confirmatur. Non sufficit existentia, aut completa futuritio rei existens in eodem instanti, in qua existit scientia rem illam cognoscens, ut scientia illa sit intuitiva, & visionis: ergo requiritur quod existat etiam pro eodem signo illius instantis. Patet consequentia, & antecedens probatur. Nam in eodem instanti, in

Confirm.

quo ponitur iudicium regulativum electionis, immo intentionis in Deo, ponitur etiam decretum exequtivum, ipſa rei exequtio, ac proinde exiſtentia, vel completa rei futuritio; & tamen iudicium regulativum electionis, non eſt ſcientia viſionis rei, cum hæc terminetur ad rem completè futuram: iudicium autem illud terminatur ad rem, ut inadæquatè futuram, ſcilicet, in ordine intentionis: ergo.

28 Deregitur inſt. æquivocatio.

Hæc inſtantia laborat in æquivoco, & ſigna prioritatis, & poſterioritatis confundit, quam æquivocationem, ut à novitijs propulſemus, & ut clarè hoc, & ſimilia argumenta, quæ non ſemel ab Adverſarijs obijciuntur ſolvere poſſint; advertendum eſt, quod in eodem inſtanti duplicis generis ſigna, aut prioritates diſtingui ſolent; aut ſigna intelligentiæ, aut ſigna naturæ: illud dicitur prius alio in eodem inſtanti exiſtenti prioritate intelligentiæ, quod quamvis ſimul cum illo exiſtat; tamen ſuapte ſui natura poteſt concipi independenter ab altero, & prius illo, quia in ſui conceptu obiectivo, nihil importat, ratione cuius cum altero connectatur, & in alterius cognitionem ducat: ſic dicimus neceſſaria poſſe eſſe priora liberis, quia ſuapte eorum natura ſine liberis poſſunt cognoſci, ſicut, & eſſe. Illud autem eſt prius prioritate naturæ altero in eodem inſtanti, quod intelligitur ut cauſa, vel principium alterius: & hic accipimus prioritatem naturæ, non ſtrictè, ut accipitur à Philoſophis, ſed magis latè pro quacumque prioritate *à quo*; ſub qua etiam comprehenditur *principium*; quod non eſt cauſa alterius: qua ratione Pater eſt prior Filio prioritate *à quo*, & *originis*, & cauſa inſtantaneè etiam cauſans effectum eſt prior ſuo effectu.

Expenſa prioritatum continuatur.

Hæc autem prioritas non ſe habet, ut aliam includens, ſed ut omnino impertinenter ad illam, & quæ ſine illa poteſt dari, ſicut de facto inter Patrem producentem, & Filium productum, inter cauſam actualiter cauſantem, & effectum cauſatum, datur prioritas naturæ, ſeu à quo, non autem prioritas intelligentiæ, quia neque Pater ſine Filio, neque cauſa ut actualiter cauſans ſine effectu cauſato intelligi poſſunt. Undè ſequitur quod mediatio ſignorum, dummodo ſint ſigna naturæ, ſeu *à quo*, non impediunt ſimultatem cognitionis rerum, quæ in diverſis ſignis collocantur.

29 Solvitur inſtant. ex notatis.

Et hinc facilis eſt ſolutio argumenti: quia iudicium regulans uſum, eſt prior uſu, ſolum prioritate naturæ; ſimul tamen cum illo ſimultate intelligentiæ, cum illud ut obiectum reſpiciat: & idem dicimus de uſu reſpectu actionis executivæ, ſi ponitur ab uſu diſtincta, & de actione exequtiva, reſpectu rei actæ; quia quamvis unum ab altero cognoſcatur dependens, omnia tamen ſimul, & ut importantia connexionem in eſſe exiſtentium cognoſcuntur. Quare iudicium illud regulans uſum, cognoſcit uſum, ut exiſtentem ex vi ſuæ regulationis, & actionem exequtivam, etiam ut exiſtentem dependenter ab utroque; & rem productam, ut ab tribus omnibus dependentem. Undè illa propoſitio, cui totum innititur argumentum; *ſignum imperij regulativi uſus præcedit uſum, & rem exiſtentem*, diſting. eſt; præcedit *prioritate à quo præciſè*, concedo, *prioritate intelligentiæ, ſeu in quo illam*, nego.

30 Satis ſit confirm.

Ex quo etiam ad confirmationem dicimus, quod coexiſtentia iudicij cum obiecto in eodem inſtanti, ſi datur prioritas *intelligentiæ* non ſufficit ad intuitionem: & ideò ſcientia, quæ terminatur ad res exiſtentes ſecundum prædicata eſſentialia præciſivè ab exiſtentia, intuitiva non eſt. At ſi

non

non adest prioritas *intelligentiæ*, quamvis ad sit prioritas *à quo*, coexistentia sufficit ad rationem intuitionis; quod iam explicavimus, & probavimus exemplo generationis Verbi: hæc autem sola prioritas reperitur inter imperium directivum usus, est usum directum, & exequtionem rei.

31 Quid autem dicendum sit de iudicio directivo electionis; dependet ex alijs principijs determinandis infra ad *quæst.* 23. breviter autem dicatur, quod qui defendunt iudicium hoc esse liberum, & efficaciter inferens exequtionem mediorum mediante imperio proximè exequtionem etiam illam regulante, consequenter tenentur dicere iudicium illud esse intuitivum, & visionis, etiam ipsius effectus: quia videt effectum illum, non solum ut dependentem à se, quà tatione non est completè existens, sed etiam ut dependentem ab omnibus actibus illum consequentibus: inter omnes enim illos, solum est prioritas *à quo*, non autem intelligentiæ, aut *in quo*; & hæc est communior sententia Thomistarum ibi: si autem tale iudicium, aut necessarium, aut inefficax constituitur ad inferendam exequtionem, & usum, prout ab alijs ponitur; sic non erit intuitivum, nec visionis, sed simplicis tantum intelligentiæ.

Tandem obijciunt, quod omnis suppositio antecedens actum liberum, & illum infallibiliter inferens, tollit eius libertatem; sed scientia absoluta Dei, cum non possit falsificari, infallibiliter infert obiectum; & si ponitur causa illius illud antecedit: ergo respectu nostrorum actuum auferet libertatem. Sed hoc argumentum est transcendens, & de eo alibi ex proposito est agendum: modo sufficiat ex dictis distinguere maiorem; si illa suppositio antecedens *est radix, & causa libertatis*, neg. mai. *si non sit*, concedo maiorem. Scientia autem, & decretum Divinum est prima radix totius contingentiæ, & libertatis: undè ex illa à priori infertur, & non destruitur. Et hæc de toto hoc Dub. quæ applicanda veniunt litteræ Magistri *in* 1. *dist.* 38. iuxta D. Thomam; & iuxta D. Bonaventuram *dist.* 39. & 40. 32

DUBIUM ULTIMUM.

UTRUM FUTURA ABSOLUTA SINT DEO ab æterno phiſicè exiſtentia in æternitate?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS STATUITUR CONCLUSIO. Et SS. Patrum authoritate probatur.

Cur quæſtio hic locetur.

DIFFICULTAS hæc non ſolum deſervit ad cognoſcendum ſcientiam viſionis, prout diſtinguitur à ſcientia ſimplicis Intelligentiæ, terminari ad res futuras; ſed etiam ad explicandam immutabilitatem Divinæ cognitionis, quamvis ad res mutabiles, & quæ quotidie variantur, terminetur: quapropter quamvis ab aliquibus diſputetur ſupra *quæſt.* 10. merito hic cum alijs diſputari poteſt.

N. 1 Notabile 1.

Pro eius autem intelligentia notandum eſt primò duplicem eſſe rei præſentiam: aliam obiectivam: qua, ſcilicet, res, & ſi in ſe non exiſtat, redditur tamen intentionaliter præſens potentiæ, ut ab ea attingatur: quæ præſentia, quamvis reſpectu cuiuſcumque potentiæ deſignari poſsit, magis tamen proprie dicitur reſpectu intellectus, qui trahendo res ad ſe, eas ſibi præſentes facit, & ſic cognoſcit, & voluntati amandas, vel fugiendas proponit; hæc tamen præſentia, non niſi improprijſsimè poteſt dici de æternitate, vel reſpectu æternitatis: quia æternitas ſecundum proprium conceptum, non eſt potentia cognoſcitiva, aut aliqualiter operativa, ſed ſolum importat durationem ipſius Dei, aut menſuram intrinſecam durationis eius: reſpectu cuius, quidquid eſt præſens, debet eſſe præſens, non per modum obiecti ad potentiam, ſed per modum rei durantis ab ipſa æternitate menſuratæ. Quod notandum eſt contra aliquos Recentiores, qui loquendo de præſentia futurorum in æternitate, improprijſsimè diſtinguere ſolent de præſentia phiſica, vel obiectiva. Secunda rerum præſentia eſt phiſica, qua unaquæque res in ſuo eſſe phiſico, & omnino extra cauſas durat; & de hac eſt difficultas, an res futuræ ſecundum iſtam præſentiam ſint ab æterno æternitati præſentes? Et idem, quod dixerimus de futuris, intelligatur dictum de præteritis.

Secundo etiam notandum eſt, quod futura eſſe phiſicè exiſtentia in æternitate dupliciter imaginari poteſt: vel quia ſint in illa per aliquam exiſtentiam anticipatam, ad eam, quam in propria menſura habitura ſunt, vel quia per eandem exiſtentiam, per quam in propria menſura exiſtunt, ſint phiſicè æternitati præſentia. Primus modus omnino falſus eſt, neque ab ullo Authore hucuſque inſinuatus, quod & breviter oſtenditur: tum quia inde ſequeretur, quod illud eſſe phiſicum futurorum bis produceretur, prius in æternitate, deinde in tempore: tum quia de fide eſt res omnes creatas habere primam exiſtentiam in tempore: tum, quia ut poſtea videbimus, eo defenditur præſentia phiſica rerum in æternitate, quia æternitas ambit omne tempus; ac proinde illud etiam, in quo res ſunt phiſicè præſentes: ergo quia futura quæ habitura ſunt exiſtentiam in tempore

2 2. Notabile.

pere futuro, quod iam modo continetur in nunc æternitatis, modo sunt illi physicè præsentia: ergo non per aliquam anticipatam existentiam.

Elucidatur doctrina.

Quod satis apto exemplo explicari potest: nam sicut corpus non prius est in loco communi quam in proprio, sed per idem esse, & eandem ubicationem, qua constituitur in loco proprio est etiam in communi, quia communis continet proprium; ita futura non prius sunt in æternitate Dei per aliquam anticipatam existentiam, ad eam, quam habent in tempore, sed per eandem existentiam, & durationem, qua durant in tempore tanquam in propria mensura, durant etiam in æternitate, tanquam in mensura aliena superexcedenti, & in actu omnes mensuras inferiores præcontinenti. Et fortasis plures ex contrarijs Authoribus in hoc patiuntur æquivocationem, dum existimant talem præsentiam attribui futuris respectu æternitatis. Difficultas ergo non est de ista, sed de altera, an scilicet futura secundum illud esse physicum, quod habitura sunt in tempore, sint iam modo physicè præsentia in æternitate? Circa quam duplex est sententia: altera negativa, quam defendit Scotus, Durandus, & ferè omnes Doctores Societatis. Altera affimativa; quam tenent ferè omnes Thomistæ, quibus consentit Molina, & pauci alij eiusdem Familiæ. Sit ergo conclusio.

EA QUÆ RESPECTU nunc nostri temporis sunt præterita, aut futura, sunt respectu Dei in nunc æternitatis physicè præsentia.

3 Conclusionē esse D. Th. fundarique in SS. PP. Suar. fatetur.

DE hac conclusione, post quam Pater Suarez asserit esse expressam D. Thomæ, esse quę valde fundatam in Sanctis PP. subdit, quod est valde difficilis, suppositis principijs fidei, quasi ipse plusquam S. Thomas, & alij SS. Patres de principijs fidei sit assequutus. Et his non contentus Arriaga, asserit, quod voces, quibus Thomistæ hanc præsentiam futurorum in æternitate explicant, sunt malæ, & vitandæ, parum philosophicæ, & parum Catholicæ; quia videntur repugnare Scripturæ, Concilijs, & Patribus, aientibus nihil esse ab æterno præter Deum: sed peiores, magisque vitandæ sunt voces ipsius, quibus non solum Thomistas, quod sufficiens erat, sed etiam SS. Patres, à quibus Thomistæ suas voces desumpserunt, ut fatetur Suarez, sic fugillare audet. Eo tamen omisso.

4 Authoritate SS. PP. prob. conclusio 1. *Aug.*

Probatur primò nostra conclusio. Ex SS. Patribus, in quibus, nulla, quæ inter Theologos controvertitur magis clarè, & uniformiter invenitur: nam in primis eam docet S. Parens Aug. *lib.* 11. *Confessionum*, *cap.* 10. ibi: *Quis tenebit cor, & figet illud, ut paululum stet, & paululum rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & comparet cum temporibus nunquam stantibus, & videat esse incomparabilem, nec præterire quid quam in æternitate, sed totum esse præsens.* Et super Psalm. 101. ad illa verba: *In generationem, & generationem annitui*, hęc habet: *æternitas ipsa Dei substantia est; quæ nihil habet mutabile, nihil ibi est præteritum, quasi non sit, nihil futurum, quasi nondum sit, sed quidquid ibi est, non nisi est.* Et lib. 4. ad Simplicia. quæst. 2. quærens an

in Deo detur præſcientia? ſic reſpondet: *Quid eſt præſcientia, niſi futurorum ſcientia? Quid autem futurum eſt Deo; qui omnia ſupergreditur tempora*: & ſtatim: *ſi autem ſicut in ordine temporalium creaturarum, ita & apud Deum non dum ſunt quæ futura ſunt; bis ergo ea ſentit, uno modo ſecundum futurorum præſcientiam, altero modo ſecundum præſentium ſcientiam: aliquid ergo temporaliter accidit ſcientiæ Dei; quod abſurdiſſimum, atque falſiſſimum eſt.*

Boeth. & M. Gregorij. Cui S. Doct. reſolutioni pariter, & rationi adhæret Boeth. 5. *de Conſolatione, Proſſa* 3. ibi: *Si præſcientiam penſare velis, quæ cuncta dignoſcat; non eſſe præſcientiam, quaſi futuri, ſed ſcientiam nunquam deficientis inſtantis rectius æſtimabis.* Et ibidem: *Æternum ſui compos neceſſe eſt præſens ſibi ſemper exiſtere, & infinitatem mobilis temporis habere præſentem.* D. Gregor. 2. *Moralium, cap.* 23. ibi: *Quo modo eſt præſcientia, dum nulla, niſi quæ futura ſunt, præſciantur, & ſcimus, quia Deo futurum eſt nihil: in illo enim, nec præterita, nec futura reperiri poſſunt, ſed cuncta mutabilia immutabiliter durant, & quæ in ipſis ſimul exiſtere non poſſunt, illi ſimul omnia exiſtunt, nihilque in illo præterijt, quod tranſit, quia in æternitate eius modo quodam incomprehenſibili cuncta volumina ſæculorum tranſeuntia manent, & currentia ſtant.*

Ex S. Anſelm. & alijs PP. D. Anſelm. *lib. de Concordia, cap.* 1. ibi: *Æterno præſenti ſimul clauditur omne tempus, & quæ ſunt in omni tempore: habet enim æternitas ſuum ſimul, in quo ſunt omnia, etiam quæ ſunt in diverſis locis, vel temporibus.* Et ibidem: *Aliquid in tempore eſt mutabile, quod ibi eſt immutabile: quippè non magis opponuntur eſſe mutabile in tempore, & immutabile in æternitate, quam non eſſe in aliquo tempore, & eſſe in æternitate.* Quibus in verbis pulchram inſtantiam argumentis Adverſariorum inſinuat. Deinde concludit omnium reddens rationem ſic: *Quod facit vis æternitatis, quæ claudit omne tempus.* Eandem etiam ſententiam clariſsimè docent S. Ambroſ. 1. *de Fide, cap.* 7. S. Hieronym. *ſuper Epiſt. ad Epheſios, cap.* 2. S. Proſper. *lib.* 8. *de Vocatione gentium, cap.* 33. & 34. S. Fulgentius *de Fide ad Petrum, capit.* 33. S. Iſidorus *lib.* 2. *de Summo bono, cap.* 6. B. Petrus Damianus *Epiſt.* 4. *cap.* 8. S. Bern. *Serm.* 80. *in Cantica*, quorum verba referunt, & expendunt Venerab. M. Lemos *tom.* 1. *cap.* 15. & 18. & Cardinalis de Aguirre in præſenti; ipſa tamen ita clara ſunt, ut ſolum ingenuum Lectorem deſiderent, qui ſine dubio cognoſcet noſtram ſententiam omnium illorum eſſe conformem mentem, & ſenſum.

5 Quædam intelligentia relatorum PP. refutatur primò.

Velle autem hæc SS. PP. dicta de præſentia obiectiva, & non de reali, & phiſica explicare nihil eſt aliud, quam ad illorum verba non attendere, aut prætextu explicationis eiſdem contradicere, ut optimè notat Venerab. Lemos; quod & evidenter convincitur: tum quia plures eorum loquuntur de præſentia futurorum in æternitate nullam mentionem facientes de intellectu, aut de alia potentia operativa; ſed in æternitate prout ab intellectu, & alia potentia operativa diſtincta, ſi quam habent præſentiam, non eſt obiectiva, ſed phiſica, & realis, ut ſuprà notavimus: ergo. Tum quia Secundò. licet loquantur de æternitate, addito reſpectu ad intellectum; dicunt, ideo ab intellectu cognoſci, quia ſunt præſentia in æternitate: ergo attribuunt eis diſtinctam præſentiam in æternitate ab ea, quam habent reſpectu intellectus. Tum quia ratione præ- Tertiò. ſentiæ, quam habent futura in æternitate, negant Deo præſcientiam ſtrictè acceptam, prout ſignificat futurorum ſcientiam; ſed ſola præſentia obiectiva non tol-

lit

lit rationem præscientiæ strictè acceptæ : sicut nec rationem futuritionis rerum respectu æternitatis, ut eorum sententia asserit: ergo.

Refutatur 4. Tum quia si loquerentur de sola præsentia obiectiva futurorum ; dum probant, quod ideo cognoscuntur à Deo, quia sunt præsentia in æternitate ; idem per idem inutiliter probarent : dicerent enim ideo res certo à Deo cognosci, quia à Deo cognoscuntur : cum enim esse aliquid obiectivè præsens, idem sit, quod cognosci ; affirmare quod cognoscitur, quia obiectivè est præsens, est affirmare quod cognoscitur, Ultimo. quia cognoscitur. Tandem quia SS. PP. ideo docent quod futura sunt præsentia æternitati ; quia æternitas tota simul existens ambit omne tempus, præsens, præteritum, & futurum ; sed hæc ratio probat de præsentia non solum obiectiva, sed reali, & physica, quia res in tempore non obiectivè, sed physicè, & realiter existunt : ergo.

6 Ex D. Thom. fidelissim. PP. Discipulo. Eandem sententiam expressissimè docet, & pluries repetit fidelissimus SS. Patrum Interpretes, & Discipulus Ang. D. præcipua eius testimonia habentur hic *artic. 9. in corp. & artic. 13. & infra quæst. 57. artic. 2. & 3. & 2. 2. quæst. 71. artic. 6. & in 1. dist. 38. quæst. unica, artic. 5. & 1. contra Gent. cap. 66. & de Veritate, quæst. 2. artic. 12. & quæst. 12. artic. 6. & de Malo, quæst. 16. artic. 7.* Nec refert quod Ægidius Romanus, Hispalensis, Hervæus, & Silvester Discipuli S. D. oppositam ei attribuant sententiam, tum quia Hispalensem falsò citari probat M. à S. Thoma in præsenti : quod, & fatetur P. Ægidius : videatur in 1. *dist. 38. quæst. unica, artic. 3. notab. 2.* Et Ægidium etiam mutasse sententiam in 1. etiam *dist. 38. quæst. unica*, notat etiam Venerabilis Magister Lemos. Quoad alios autem dicimus, quod in hac parte maior fides adhibenda est expressis S. D. verbis, quam expressionem plurès etiam ex contrarijs fatētur, & omnes alij Thomistæ accipiunt, quam horum Authorum interpretationi. In his ergo, & alijs locis citatis hanc sententiam probat S. Thomas tribus rationibus ex SS. PP. deductis, & in eorum authoritatibus insinuatis; tum ex infinitudine æternitatis, & simultatè illius in esse durationis, & mensuræ. Tum ex immutabilitate Divinæ scientiæ, & tandem ex ratione intuitionis, quam scientiæ Dei respectu futurorum concedit. Ex his ergo tribus capitibus, & nos eandem conclusionem probabimus.

§. II.

RATIONIBUS PROBATUR conclusio.

PRima ergo ratio quæ ex 1. cap. Desumitur, & qua sæpiùs utuntur SS. PP. præcipuè Gregor. Anselm. & Boeth. *locis citatis*, & D. Thomas *hic artic. 8. & 13. & loc. citat. ex 2. 2. & ex contra Gent.* sic proponitur. Æternitas est infinita quædam duratio, tota simul, & de præsenti existens : ergo simul, & de præsenti ambit, & continet omnem inferiorem durationem: ergo simul, & de præsenti ambit, & continet tempus præsens, præteritum, & futurum : ergo simul, & de præsenti ambit, & continet, quæ sunt in tempore præsenti, fuerunt in præterito, & erunt in futuro. Antecedens primum constat : tum ex diffinitione æternitatis à Boeth. tradita, & ab omnibus Theologis recepta, qua dicitur, quod est *interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio* : tum quia cum æternitas sit duratio Dei, aut eius durationis mensura, debet esse infinita; non successiva, quia aliquid ei de novo adveniret, & de novo perderet, & consequenter mutaretur: ergo tota simul. Prima autem consequentia probatur: quia de ratione infinitæ durationis est omnem aliam inferiorem durationem continere, & etiam ambiendo mensurare : alias infinita non esset, si aliquid pertines ad durationem ei deficeret : ergo de ratione infinitæ durationis simul exis-

7 1. Ratio conclusionis ; qua usi sunt plures PP.

existentis est, quod simul existens omnem inferiorem durationem contineat, eam mensuret, & ambiat. Secunda autem consequentia non minus nota est: quia præsens, præteritum, & futurum sunt aliquæ durationes: ergo simul, & de præsenti continentur in æternitate, & ab ea mensurantur: ergo & ea quæ in ipsis sunt.

8 Confirmatur primò, & explicatur hæc ratio. Primò: si æternitas esset duratio simpliciter infinita, successiva tamen; successivè contineret tempus præsens, præteritum, & futurum, & successivè etiam ambiret, & mensuraret omnia, quæ in eis continentur: ergo cum sit duratio simpliciter infinita tota simul, & de præsenti existens, debet etiam simul, & de præsenti continere omne tempus præsens, præteritum, & futurum, & sic ambire, & mensurare. Patet consequentia: quia ideò antecedens est verum, quia de ratione durationis simpliciter infinitæ est, quod omnem inferiorem durationem contineat, & mensuret: ergo sicut ex indè infertur, quod si duratio est infinita successivè, debet successivè continere, & successivè mensurare omnem inferiorem durationem, etiam inferri debet, quod si est infinita, non successivè, sed tota simul de præsenti existens, tota simul & existens de præsenti, debet omnem inferiorem durationem continere, & mensurare.

Confirm. 1. ratio.

Confirmatur secundò. Æternitas Dei ab æterno, & simul de præsenti durat, quidquid tempus per varias partes, & successivè durat: ergo æternitas Dei in esse durationis ab æterno, & de præsenti simul correspondet durationi temporis, quæ per varias partes, & successivas habetur. Antecedens videtur evidens: quia si æternitas non duraret ab æterno, & simul, quidquid tempus per varias partes, & successivè durat, ut duraret, dum tempus durat, novam acquireret durationem; quod est falsissimum. Consequentia autem probatur: quia si non correspondet ab æterno durationi, quam tempus in tempore habet, sed in tempore; non conveniret ei ab æterno, sed in tempore, durare, duratione, qua tempus durat.

Confirm. 2.

9 Communis, & unica huius rationis solutio est, quod ut æternitas sit infinita, & indivisibilis in ratione durationis, sufficit, quod quantum est de se, & in actu 1. omnibus durationum differentijs correspondat; quamvis in actu 2. & exercitè non coexistat nisi durationi præsenti: nam huius coexistentiæ defectus, non provenit ex defectu æternitatis, quæ quoad intrinseca, eadem est, sed ex defectu durationis creatæ, quæ dum non est, non existit; ac proinde non potest alteri coexistere.

Adversi. solutio.

Sed contra hanc solutionem replicatur primò: quia æternitas simul, & in actu 2. continet illam durationem, qua Deus simul, & in actu 2. durat; immò est ipsa, qua Deus constituitur formaliter durans; sed Deus ab æterno simul, & in actu 2. durat per omnem differentiam temporis, præsentis, præteriti, & futuri: ergo æternitas est duratio simul, & in actu 2. continens differentias temporis præsentis, præteriti, & futuri. Consequentia est evidens. Mai. constat ex probatione inducta, & min. probatur: tum quia si Deus ab æterno non duraret simul, & in actu 2. per omnes differentias temporis, vel quidquid omnes differentiæ temporis durant, sed solum quantum est ex se esset aptus, ut duraret; immò hoc exigeret; non magis uniformiter duraret, quam Angelus, nec magis simul haberet suam durationem: isti enim etiam quantum ex se sunt, per omnes differentias temporis sunt apti durare: immò hoc ex natura sua exigunt; sed hoc est absurdum; alias etiam Angeli essent æterni, sicut & Deus: ergo: tum quia si Deus modo non duraret per diem crastinam, duratio illius per diem crastinam modo esset illi futura; ac proinde non esset simul, nec æterna.

Impugnatur 1.

Se-

Impugnatur 3. Secundò quia si ut æternitas ab æterno duraret per omnes differentias temporis in actu 2. expectaret successionem, & variationem temporis, non esset infinita in ratione durationis simul existentis; sed hoc est falsum, ut constat ex eius definitione: ergo. Probatur mai. si Angelus esset ab æterno creatus (quod esse possibile communiter admittitur) etiam ab æterno in actu 1. duraret per omnes differentias temporis, & in actu 2. duraret per illas secundum earum successionem, & præsentialitatem, nihilo ex parte Angeli superaddito; & tamen duratio eius non esset infinita in actu, & simul existens: ergo.

Impugnatur 3. Contra tertiò. Quia si nulla imperfectio consequitur ex eo, quod Deus ab æterno non duret in actu 2. per omnem durationem inferiorem, sed cum hoc stat summa perfectio, & infinitas Dei in ratione durantis simul, nulla etiam sequeretur imperfectio in cognitione Divina ex eo, quod ab æterno non intueretur rerum existentias in actu 2., sed solum in actu 1.: nam tunc posset etiam dici quod defectus iste proveniret ab ipsis rebus, quæ ab æterno non sunt, & non ex Divina intellectione, quæ, quantum est ex se apta est ut illas intueatur ab æterno, si ab æterno existunt; sed hoc est absurdum: ergo. Nec recurri potest ad præsentiam obiectivum, quam, etiam si non existant, habere possunt. Nam replica non procedit de quacumque obiectiva præsentia, sed de ea, qua res ut exercitè existentes repræsentantur; hanc autem habere non possunt, nisi exercitè existant. Sed de hoc inferius.

Evasio excluditur

Impugnatur 4. Modo autem quartò impugnatur eadem solutio. Æternitas Dei est mensura sivè durationis Dei, sivè durationis rerum creatarum per modum continentis, & possidentis illas; & ideò in eius diffinitione dicitur *quod est tota simul, & perfecta possessio*; sed quod mensurat aliquid per modum possessionis rei mensuratæ, dicit simul, & in actu 2. non solum rationem mensurandi, sed rem etiam mensuratam: ergo. Probatur min. nam possessio utrunque dicit, & actionem possidendi, & rem quæ possidetur: ergo per cuiuslibet defectum potest deficere; vel per defectum actionis possidentis, vel rei quæ possideri debet.

Ultimo impugn. Tandem impugnatur eadem solutio. Nam æternitas est infinita in ratione mensuræ, summè uniformis, & immutabilis: ergo rem, quam mensurat, unica mensuratione, & non replicatis mensurationibus debet mensurare, sed si non ab æterno omnia mensuraret; sed cuiusvis rei existentiam spectaret, non unica mensuratione, sed replicatis mensuraret, ut ex se constat: ergo. Confirmatur. Immutabilior, & uniformior, perfectiorque sine dubio in ratione mensuræ, esset illa, quæ unica simplicissima mensuratione, & per primum sui esse omnia mensuranda mensuraret; sed æternitas Dei in ratione mensuræ, ita uniformis, & perfecta est, qua uniformior, & perfectior dari non potest: ergo unica simplicissimaque mensuratione, & per primum sui esse, omnia mensurabilia mensurat: non ergo spectat ad mensurandum præsentiam, aut existentiam rerum ad nostrum tempus, sed ab æterno illas mensurat. Confirm.

10 2. ratio conclusionis ex P. Aug. desumpta. Secunda ratio conclusionis, quæ præcipuè desumitur ex S. P. Aug. loc. citat. *ad Simplici* sic proponitur. Cum res est physicè præsens, ut physicè præsens à nobis cognoscitur: ergo & à Deo, quem nulla latet veritas: ergo vel ab æterno, ut sic physicè præsens cognoscitur, vel non? Si primum habemus intentum: quia si ut physicè præsens ab æterno cognoscitur, revera fuit ab æterno physicè præsens; alias Divina cognitio esset falsa: si autem 2.; ergo in tempore incipit cognoscere rem, ut physicè præsentem: bis ergo rem illam cognosceret, uno modo secundum *futurorum præscientiam*, & hoc ab æterno, & alio modo secundum *præsentium scientiam*, & hoc in tem-

tempore; ac proinde aliquid temporaliter accideret ſcientiæ Dei, quod abſurdiſsimum, & falſiſsimum reputatur à D. Aug. & pluriès impugnatur à D. Thoma: videatur hic *artic.* 15. & locis ibi citatis.

11 Reſpõſio contrariorum quorundam. Impugnatur reſp.

Dices: rem cognoſci ab ęterno à Deo, ut phiſicè præſentem, non ab ęterno, ſed pro tempore, quo eſt phiſicè pręſens in ſe, & in propria menſura. Sed contra eſt: quia dum res eſt iam phiſicè præſens, & tempus, in quo res exiſtit, eſt etiam phiſicè pręſens, & Deo non futurum, Deus cognoſcit hoc tempus, & rem in illo exiſtentem, ut ſibi pręſentia, & coexiſtentia: ergo vel hoc cognovit ab ęterno, vel non? Si primum; habetur intentum, ſcilicet, quod quælibet duratio temporis, & res in illo exiſtens coexiſtit Deo in æternitate ab æterno. Si ſecundum; reddit argumentum factum: nam tunc verum eſſet, quod Deus in tempore inciperet cognoſcere rem eſſe ſibi coexiſtentem, quod tamen non cognoſcebat, neque affirmare poterat ab ęterno, ſed ſolum eſſe ſibi futuram. Confic- Confirm.
matur hoc: nam ſi revera reſpectu Dei ego modo ſum phiſicè præſens, & Petrus phiſicè futurus, Deus modo me cognoſcet, ut ſibi phiſicè præſentem, & Petrum, ut ſibi phiſicè futurum: poſtea autem, ſi ego ſum reſpectu Dei phiſicè præteritus, & Petrus phiſicè præſens, Deus tunc me cognoſcet, ut ſibi phiſicè pręteritum, ita ut non poſsit affirmare me eſſe illi pręſentem, nec Petrum iam eſſe futurum: ſcientia ergo Dei, & illius enuntiationes ſecundum variationem obiectorum variarentur, vel ſi non, tranſirent de veris infalſas.

12 Aliorum ad rat. Reſpõſio.

Qua propter alij dicunt non eſſe inconveniens ſcientiam Dei ſic variari: quia variatio iſta eſt illi omnino extrinſeca, deſumpta adæquatè ex variatione obiecti, vel alicuius reſpectus rationis: ſicut non eſt inconveniens Deum variari de creatore in non creatorem, quia hęc etiam variatio eſt illi omnino extrinſeca. Sed contra, imprimis urget authoritas D. Aug. qui *loco citat.* falſiſsimum, & abſurdiſsimum reputat quod Deus bis res creatas intelligat, uno modo ſecundum futurorum præſcientiam, & alio modo ſecundum præſentium ſcientiam: cui etiam conveniunt Boeth. D. Gregor. & D. Thomas *loc.* ſuprà *citat.* Secundò quia eadem ratione poſſet, immò deberet dici, quod voluntas Dei poſſet variari, ita ut incipiat modo velle, quod antea nolebat, ſeu novo modò velle quod antea alio modo volebat: nam quantum ad conſtitui per denominationem extrinſecam, aut per reſpectum rationis ad obiectum variabile, eadem eſt ratio de voluntate, ac de ſcientia; conſequens reputatur abſurdum à D. Thoma infrà *quæſt.* 19. *art.* 7. quem communiter ſequuntur Theologi: ergo. Quibus adde, S. D. ibi probare invariabilitatem voluntatis per invariabilitatem ſcientiæ. Tertiò. Quia hanc variationem debere etiam eſſe intrinſecam, iam oſtenſum eſt: nam ſi ſubiectivè, & intrinſecè eadem affirmatio coexiſtentiæ permaneret, re non coexiſtente; affirmatio illa tranſiret de vera in falſam; quod reſpectu Dei abſurdum eſt. Impugnatur 1. Secundò. Tertiò.

Nec exemplum de denominatione creatoris aliquid convincit, nam ad illud reſpondet D. Thomas hic *artic.* 15. reddens manifeſtam diſparitatem per hęc verba: *Dicendum quod Dominus & Creator, & huiuſmodi important relationes ad creaturas ſecundum quod in ſe ipſis ſunt; ſed ſcientia Dei importat relationem ad creaturas, ſecundum quod ſunt in Deo: res autem creatæ ſunt in Deo invariabiliter; in ſe ipſis autem variabiliter. Vel aliter* (ut comprehendat voluntatem) reſpondet ibi Ang. D. *dicendum, quod Dominus, & Creator important relationes, quæ fundantur ſuper actiones, quæ terminantur ad res ſecundum quod ſunt in ſe; velle autem, & intelligere important actiones, quæ permanent in Deo;* unde infert poſſe variari denominationem Domini, & Creatoris per variationem rerum ſecundum quod Diſparitas ad ſimile exs. D.

in

in se sunt, sine illa variatione ex parte Dei: secus autem dicendum esset si variaretur denominatio volentis, aut scientis. Eandem solutionem traddit *quæst.* 20. *de Veritat. artic.* 13.

13 Tertiò ratio conclusionis.

Probatur tertiò eadem conclusio & ratio desumitur ex 3. capite iam insinuato. Omnia, quæ in tempore absolutè sunt, fuerunt, vel erunt, cognoscuntur à Deo per scientiam visionis, & intuitivam: ergo omnia illa sunt physicè præsentia in mensura Divinæ cognitionis, quæ est æternitas. Antecedens præterquam quod constat ex dictis *Disput.* 3. *Dub.* 1. & pluriès traditur à D. Thoma, & clarissimè hic *artic.* 9. constat etiam ex ratione immediatè præcedenti: nam si Deus futura, quæ talia sunt respectu nostri temporis, non cognosceret intuitivè, sed solum præsentia; dum illa redderentur respectu nostri temporis præsentia, cognitio Dei respectu illorum esset intuitiva, ac proinde transiret, defuturorum præscientia in præsentiam scientiam; quod tanquam absurdissimum reijcitur à D. Aug. vbi suprà. Consequentia autem probatur. Nam scientia visionis terminatur ad res, ut exercitè existentes, & coexistentes cognitioni: adeo, ut sic cognoscens, possit de re cognita affirmare, quod nunc existit, *ly nunc* designante propriæ cognitionis mensuram: ergo.

Suadetur immed. antece. dens diversimode.

Antecedens probatur: tum ex D. Thoma *quæst.* 2. *de Veritat. artic.* 2. *ad* 9. ubi comparat scientiam visionis Dei visui corporali, qui res extra se positas intuetur; & subdit: *Undè per scientiam visionis Deus scire non dicitur nisi quæ sunt extra ipsum*: videatur etiam *artic.* 12. sed adhuc clarius loquitur *quæst.* 3. *de Verit. artic.* 3. *ad* 8. ibi: *Dicendum: quod simplex notia dicitur, non ad excludendum respectum scientiæ ad scitum, qui inseparabiliter omnem scientiam concomitatur, sed ad excludendam admixtionem eius, quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis*: tum quia hoc ipsum constat diffinitionibus utriusque notitiæ: nam notitia intuitiva *est notitia rei præsentis*: & abstractiva *rei absentis*; sed hic *præsens, & absens* non sumuntur obiectivè, quia utrique notitiæ convenit obiectiva præsentia, & utrique pariter deficit obiectiva absentia: ergo sumuntur pro præsentia, & absentia physica, & exercita.

14 Adversariorum solutio ad rat.

Dices: ad rationem intuitionis, & visionis sufficere, quod terminetur ad rem sub existentia, sivè præsenti, sivè futura, sivè præterita: nam hoc modo sufficienter salvatur distinctivum eius à scientia simplicis intelligentiæ, quæ ad solas rerum quiditates, præscindendo ab existentia, terminatur.

Sed contra illam in primis obstant adductæ authoritates D. Thomæ, quæ sic nec possunt intelligi, nec explicari. Deinde obstat idem Ang. D. hic *artic.* 9. *in corp.* ibi: *Quædam enim licet non sint nunc actu, tamen, vel fuerunt, vel erunt; & omnia ista dicitur Deus scire scientia visionis: quia cum intelligere Dei, quod est suum esse, æternitate mensuretur, quæ sine successione existens totum tempus comprehendit, præsens intuitus Dei fertur in omne tempus, & in omnia, quæ sunt in quocumque tempore, sicut in subiecta suæ præsentialitati*: ergo iuxta D. Thomam ideo Deus ea, quæ fuerunt, vel erunt cognoscit scientia visionis, quia omnia illa, licet sint futura, vel præterita respectu nostri temporis, sunt tamen præsentia, & existentia respectu æternitatis, quæ est scientiæ visionis mensura. Tum quia notitia, quam modo habemus de Anti-Christo futuro, vel de Adamo præterito, non est intuitiva respectu illorum; & tamen etiam terminatur ad illos sub existentia habita, vel habenda: non ergo sufficit ad rationem intuitionis sic ad obiectum terminari, sed requiritur quod terminetur ad illud sub existentia, quæ de præsenti, & in nunc cognitionis exerceatur.

Effugium

Nec refert dicere, talem notitiam intuitivam non esse, quia est no-

notitia illorum obscura, & non habita per propriam speciem. Contra enim est: nam hæc disparitas non potest in primis de Deo verificari, qui omnia æquali claritate, & per suam essentiam per modum speciei cognoscit; cum tamen aliqua abstractivè, & alia intuitivè cognoscat. Deinde: quia etiam in nobis hoc ipsum contingere potest: non enim repugnat quod aliquis per propriam speciem, & clarissimè cognoscat quiditatem, & omnia accidentia alicuius obiecti non dum existentis; & tamen illud non intuitivè, sed abstractivè cognoscat.

Præcluditur 1.

Secundò.

Confirm. Quod confirmari potest: nam sicut gaudium est de bono præsenti, ita notitia intuitiva est de obiecto præsenti: pari enim diffinitione utrunque in ordine ad obiectum præsens diffinitur; sed non stat gaudium nisi de bono physicè, & realiter præsenti: ergo neque notitia intuitiva nisi de obiecto physicè, & realiter præsenti.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

15 CONTRA hanc conclusionem obijciunt 1. aliquas SS. PP. authoritates. Nam in primis D. Aug. 12. *de Civit. Dei*, videtur favere oppositæ sententiæ, dum ait: *Si potentiam suam fabricatoriam, ut ita dicam, rebus subtrahat, ita non erunt, sicut antequam fierent, non fuerunt; sed ante dico, æternitate, non tempore.* Et Serm. 11. *de verbis Apostoli* sic habet: *Deus habet electos apud semetipsum, non natura sua, sed in præscientia sua*, & lib. 4. *de Genesi ad litt.* ibi: *Res antequam fierent erant, & non erant; erant in Dei scientia, & non erant in sua natura.* Insuper, & obijciunt D. Thomam pluries asserentem *nihil esse æternum, nisi Deus: & quod creaturæ ab æterno non sunt, nisi in Deo*: quod asserit hic *quæst.* 20. *artic.* 2. *Et* 1. 2. *quæst.* 91. *artic.* 1. cum sibi obiecisset *quod lex non est æterna, quia non est ab æterno cui lex imponetur*: *respondet, quod ea, quæ in se ipsis non sunt, apud Deum existunt, in quantum ab ipso sunt cognita, & præordinata*: non ergo secundùm se cognoscit aliquam præsentiam: philosophi enim alias eam ibi non tacerent. Denique obijciunt plures authoritates Sacræ Scripturæ, & SS. Patrum, qui expressè asserunt, & prædicant *nihil creatum esse ab æterno*, & quod *in Deo absolutè, & sine ulla restrictione invenitur præscientia*: præscientia autem importat cognitionem futurorum, quæ talia realiter sunt respectu cognoscentis, & cognitionis eius, ut constat ex D. Thoma *quæst.* 2. *de Veritate artic.* 12. ergo.

1. Obiectio ex SS. PP. & 1. ex P. Aug.

Ex Div. Thom.

Ex Sac. litteris.

16 Sed authoritates istæ non possunt contraponderare ad eas, quæ in favorem nostrum adduximus, in quibus non solum ex proposito sententiam nostram docent SS. Patres, sed & eius fundamenta tradunt. Undè ad primam ex D. Aug. dicatur: quod ibi tantum intendit S. D. quod antequam res fierent, ab æterno non erant in æternitate tanquam in propria mensura, & illis adæquata; non autem quod non erant in illa, tanquam in mensura superexcedenti, & ambienti illud tempus, in quo creatæ sunt: Vel quod non fuerunt in æternitate, secundum quod ad quodlibet tempus se extendit; sed solum ad illud, in quo res creatæ, & productæ sunt.

Exponitur S. P. 1. modo.

Secundò.

Ad secundam, & tertiam eiusdem S. D. dicatur: quod absolutè non negat quod res ab æterno fuissent in Dei æternitate, tanquam in mensura aliena, sed solum negat, quod fuissent ab æterno secundum naturam suam; quod verum est: quia existentia in æternitate non tam est propter eorum naturam, quam propter naturam æternitatis, quæ simul existens ambit, & comprehendit omnem durationem inferiorem, & omnia quæ in eis sunt. Dum autem subdit, *quod erant in præscientia Dei: præsentiæ* nomine non propriè utitur secundum quod est futurorum

Exponitur adhuc M. P.

rum

rum scientia, ut vidimus loc. cit. *ad Simplicianum*, sed in modo lato, secundum quod accipitur pro cognitione Dei certa rerum, quæ apud nos futuræ sunt.

Item D. Th. 1. loco.

D. autem Thomas omnino impertinenter adducitur, dum ait, *nihil præter Deum esse æternum*; nam hoc absolutè omnes fatentur: esse namque *æternum* absolutè prolatum significat habere æternitatem tanquam propriam durationem, & esse in illa tanquam in mensura proportionata, & adæquata: futura autem non sic sunt in æternitate, sed solum tanquam in mensura superexcedenti, & quæ in suo nunc ab æterno comprehendit, & ambit tempus, & durationem propriam, in qua existunt creaturæ; in quo sensu explicandæ, intelligendæque sunt authoritates Sacræ Scripturæ, quæ ad id ipsum comprobandum impertinenter etiam adducuntur. Et in hoc etiam sensu *loc. citat. ex* 1. *part.* negat quod esse creaturarum sit aliquid præter Deum. In authoritate autem adducta ex 1. 2. respondet quod conducit ad solvendum argumentum: nam ad hoc sufficit præsentia obiectiva rerum in mente Divina, ut lex, quæ est actus rationis, aliquid erga illas dirigere, & ordinare intelligatur, ad quod præsentia physica in æternitate omnino impertinens erat; & ideo de illa nullam mentionem ibi fecit.

In 2. loco.

17 Alia test. Script. & SS. exponuntur.

Aliæ autem authoritates, tum Sacræ Scripturæ: tum SS. Patrum, quibus Deo attribuitur præscientia, se accomodant nostro modo concipiendi: nam cum plura, quæ Deus cognoscit, sint apud nos futura, scientiam de eo nominamus præscientiam, quæ est futurorum scientia: ipsa tamen scientia Dei re vera, cum terminetur ad res, quæ sunt præsentes in propria cognitionis mensura, non est futurorum scientia, sed præsentium; quod expressis testimonijs D. August. D. Gregor. D. Thomæ, & Boethij comprobavimus: quibus adiunge D. Thomam *quæst.* 2. *de Verit. artic.* 12. & S. Anselmum *de Casu diaboli*, *cap.* 21.

18 2. Obiect. ex Illustrissimo, & Sapientissimo Durando.

Arg. secundò. Præcipuum contrariæ sententiæ fundamentum à Durando propositum, & ab alijs magnificatum. Dum aliquid in se non existit, sed nihil est, non potest alteri coexistere, sed futura (& idem dic de præsentibus) modo in se non existunt, neque ab æterno in se extiterunt, sed modo, & ab æterno nihil sunt: ergo nec modo, nec ab æterno possunt æternitati coexistere. Min. constat: tum quia dum aliquid futurum est, in se nihil est, quia futurum ut talis dicit carentiam existentiæ futuritionis tempore: tum quia ut ait D. Thomas infra *quæst.* 61. *artic.* 1. solus Deus est ab æterno: hoc enim fides Catholica indubitanter tenet, & omne contrarium est sicut hæreticum refutandum. Mai. autem probatur: tum quia coexistere alteri dicit simultatem existentiæ utriusque: tum quia ideò possibilia, nec modo, nec ab æterno coexistunt Deo, quia modo, & ab æterno nihil in se sunt, & nullam important existentiam: ergo.

19 Solvitur 2. obiect.

Ad hoc arg., quod insolubile vocatur ab Adversarijs, respondetur perviam habere solutionem ex dictis. Disting. est enim mai.: dum aliquid in se non existit, sed nihil est, non potest alteri coexistere, *pro eo nunc, aut tempore, quo nihil est*, concedo mai. *pro eo nunc, & tempore, pro quo aliquid erit, aut fuit*, eam subdistinguo; non potest alteri coexistere, *si illud alterum sit durationis finitæ, in qua modo non sit præsens duratio illa, pro qua aliud aliquid est*, concedo mai. *si sit infinitæ durationis, simul, & de præsenti continens omnem aliam durationem, in qua illud aliud aliquid est*, nego

mai. & conceſſa minori, vel illam diſtinguendo, iuxta doctrinam mai. neg. eſt conſequentia. Natura enim æternitatis, propter ſui immutabilitatem in ratione menſuræ, & propter ſui infinitatem, & indiviſibilitatem in ratione durationis, ea eſt, quod modo, heri, & ab æterno, & in æternum continet in ſumma præſentialitate, & ambit in ſumma ſimultate omne tempus, & omnes illius differentias, in quibus res temporales habuerunt, habent, & habituræ ſunt ſuam exiſtentiam. Quapropter tàm hodie, quàm heri, ſivè ab æterno, omnibus illis rebus, ut præſens coexiſtit, & correſpondet: & illæ è converſo, ut præſentes etiam correſpondent æternitati ſivè heri, ſivè hodie, ſivè ab æterno; non tamen pro quacumque duratione, ſivè hodierna, ſivè externa, ſed pro illa tantum, pro qua habituræ ſunt ſuum eſſe, quod iam modo, & ab æterno præſens eſt æternitati.

1. Min. prob. ſolvit. Ex quo ad probationes maioris: ad primam dicatur, quod ea ratione, qua futura modo coexiſtunt æternitati, modo etiam habent exiſtentiam, ſed modo non coexiſtunt æternitati, ut correſpondet durationi, quæ modo eſt, ſed ut correſpondet durationi, in qua habituræ ſunt exiſtentiam: hæc enim duratio iam modo in æternitate continetur: undè ſequitur quod modo in illa, ſecundum quod talem durationem im-

Item 2. portat, habeant exiſtentiam. Ad ſecundam pariter dicatur, quod purè poſsibilia, nec modo, nec ab æterno coexiſtunt æternitati, quia in nulla duratione, quæ contineatur in æternitate habent, ſeu habebunt exiſtentiam: cum autem coexiſtentia ſit mutua duorum exiſtentia; quod in nulla duratione exiſtentiam habebit, non poteſt alteri coexiſtere, & ſi alterum de præſenti omnem durationem contineat. At licet futura, & præterita in nunc noſtri temporis nullam habeant exiſtentiam; quia tamen aut habuerunt, aut habitura ſunt in aliquo nunc, quod modò, & ab æterno in nunc æternitatis eſt præſens; ideò ſivè modo, ſivè ab æterno illi coexiſtunt.

Sed contra hanc ſolutionem, quæ continet SS. Patrum doctrinam, ut melius percipiatur inſtabis primò. Hæc propoſitio eſt vera iuxta ſolutionem, *futura modo in hoc nunc noſtri temporis coexiſtunt æternitati*: ergo & hæc erit vera: *Futura modo in hoc nunc noſtri temporis in ſe exiſtunt.* Probatur conſequentia ex dictis: eo modo, & tempore, quo aliquid alteri coexiſtit, in ſe exiſtit: ergo ſi futura in hoc nunc noſtri temporis coexiſtunt æternitati, modo in hoc nunc noſtri temporis in ſe exiſtunt; quod apertè eſt falſum. Et eadem inſtantia formari poteſt ex hac propoſitione: *Futura ab æterno coexiſtunt æternitati*, quam etiam conceſsimus: nam ex illa etiam ſequitur quod futura ab æterno in ſe exiſtant; in utraque enim arguitur à copulativa ad partem virtualiter, ſeu à ſimultate exiſtentiæ, utriuſque pro aliqua duratione ad unius exiſtentiam pro eadem duratione. 20 Inſtant. 1. contra ſolut.

Secundò. Quia non poſſunt futura coexiſtere æternitati niſi ratione propriæ, & intrinſicæ exiſtentiæ, quæ propria duratione eorum debet menſurari: non enim æternitas poteſt illis communicari per modum exiſtentiæ, neque in ea, quantumvis ſit duratio ſuperior, aut communis, aliquid contineri, niſi quatenus continetur in inferiori, & propria duratione: ſicut nihil continetur in loco communi, quod etiam non con- Secunda.

ti-

tineatur in proprio ; sed si hoc ita est, sequitur, quod ut futura ab æterno coexistant æternitati, debent ab æterno intrinsecam habere existentiam propria duratione mensuratam ; quod videtur absurdum : ergo.

Confirm. Confirmatur. Anti-Christum habere propriam existentiam propria mensura mensuratam est aliquod realiter futurum : ergo vel hoc iam coexistit æternitati, vel non ? Si secundum ; habetur intentum : nam iam aliquid habetur esse futurum, quod non esset præsens respectu æternitatis, sed futurum, sicut respectu temporis : ex quo sequeretur quod idem dicendum esset de omnibus. Si primum, sequitur quod Anti-Christus iam habeat propriam existentiam propria mensura mensuratam, immo & quod ab æterno habeat ; quod videtur absurdum in fide.

21 Diluitur 1. instantia. Ad primam dist. est consequens : ergo futura modo in nunc nostri temporis coexistunt æternitati, *prout æternitas correspondet huic modo, & nunc nostri temporis*, nego consequentiam : *prout modo, & in hoc nunc nostri temporis correspondet propriæ durationi, in qua futura existunt*, concedo consequentiam, & nego alteram, quæ subinfertur. Igitur modo in hoc nunc nostri temporis, & in quocumque alio, cum æternitas sit tota simul, & infinita, habet de præsenti correspondere cuicumque durationi, & rei in ea existenti : undè modo, & in hoc nunc nostri temporis, quæcumque res correspondet etiam præsens æternitati, non prout æternitas huic modo, & nunc nostri temporis correspondet, sed prout in hoc modo, & nunc correspondet iam durationi in qua futura habebunt existentiam.

Diluitur 2. modo formata. Eodem modo respondetur ad secundam : nam quando dicimus quod futura ab æterno coexistunt æternitati, non est quia futura habeant existentiam in aliqua duratione toti æternitati coextensam, sed quia æternitas ab æterno habet sibi præsentem durationem illam determinatam, in qua futura existent. Hæc autem propositio : *Futura ab æterno existunt*, facit primum sensum, & ideò est neganda. Neque consequentiæ illę sunt à copulativa ad partem, sed potius à virtualiter disiunctiva ad unum ex illius partibus : nam ut modo, & in quocumque alio tempore coexistant futura æternitati, sufficit quod in hac, vel altera differentia temporis habeant existentiam : quare dum infertur quod illam habeant in hac differentia temporis determinatè, arguitur à disiunctiva ad partem.

Ad idem. Et eodem defectu laborat consequentia ista : *In hoc nunc nostri temporis Anti-Christus est præsens nunc æternitatis* : ergo *in hoc nunc nostri temporis Ante-Christus est præsens* : nam antecedens est verum, quia nunc æternitatis, quod totum simul datur, in hoc nunc nostri temporis correspondet de præsenti durationi illi, in qua existet Ante-Christus. Consequens autem est falsum, quia ut esset verum, requirebatur quod Anti-Christus determinatè existeret in hoc nunc nostri temporis : undè & possumus alium defectum etiam dialecticum designare, scilicet, quod arguitur, *ab amplo ad non amplum sine distributione ampli*, vel, quod est idem, *à restricto ad non restrictum sine distributione non restricti*. Nam in antecedenti ly *præsens* sumitur pro præsentia abstrahenti ab illa quæ habetur in hac, vel illa differentia temporis ; in consequenti autem determinatur, & restringitur pro ea, quæ tempore præsenti habetur.

22 2. Instantiæ diluitur. Ad secundam instantiam dist. ing. est antecedens : nisi ratione propriæ, & intrinsecæ existentiæ propria duratione mensuratæ, *quæ detur determinatè in hoc tempore*, neg. antecedens. *Quæ detur in hoc, vel illo tempore*, concedo antece-

dens, & neg. eſt conſequentia: nam ſicut ut nunc coexiſtat res æternitati ratione propriæ exiſtentiæ, quæ propria eius duratione menſurari debet, non eſt opus quod illa propria exiſtentia in hoc nunc noſtri temporis detur; ſed ſufficit quod æternitas in hoc nunc noſtri temporis ambiat de præſenti illud tempus, in quo res habitura eſt, vel habuit exiſtentiam; ita ut etiam modo correſpondeat præſens ab æterno, non eſt neceſſe, quod ab æterno habeat propriam exiſtentiam propria duratione menſuratam, ſed ſufficit quod ab æterno æternitas habeat ſibi præſentem durationem illam, in qua res habebit propriam exiſtentiam, ut per durationem illam menſuratam. Igitur ut ſuprà notavimus (& præoculis in hac quæſt. ſemper haberi debet) res creata non coexiſtit ab æterno æternitati, quia habeat aliquam durationem infinitam æternitati coextenſam, qualem haberet Angelus, v.g. ſi fuiſſet ab æterno creatus, ſed illi coexiſtit, quia quamvis duratio illius ſit temporalis incipiens, & deſinens; duratio tamen æternitatis habet ab æterno omnes durationes temporales ſimul, & de præſenti in ſe contentas, & omnia, quę in eis exiſtunt, & omni ratione qua exiſtunt.

Itidem 3. Ex quo ad tertiam, quę eandem continet difficultatem, apertè concedimus quod Anti-Chriſtus per propriam, & intrinſecam exiſtentiam propria menſura menſuratam coexiſtit æternitati, ſed non prout æternitas ad omnes durationes temporales ſe extendit, ſed prout ſe extendit, præciſè ad propriam Anti-Chriſti durationem. Ex quo tantum ſequitur quod Anti-Chriſtus in propria duratione habeat intrinſecam exiſtentiam propria menſura menſuratam, non autem quod eam habeat in hoc nunc noſtri temporis.

Arg. tertiò. Si futura exiſterent in æternitate Dei ſecundum ſuum eſſe phiſicum, & hoc ab æterno, cum tale eſſe phiſicum, & reale, non poſsit non haberi per creationem, ab æterno eſſent creata; ſed hoc eſt falſum: ergo. Mai. conſtare videtur; & min. probatur. Tum quia inde fieret quod rerum creatio non eſſet in tempore contra illud Geneſ. 1. *in principio creavit Deus Cœlum, & Terram*; quod univerſaliter, & Catholicè intelligitur de principio temporis. Tum quia etiam ſequeretur quod eadem res bis crearetur, quod eſt inintelligibile, niſi inter unam, & aliam creationem anihilatio intercedat. Tum quia cum creari ſit tranſitus de non eſſe ad eſſe, ut futura in æternitate crearentur, oporteret quod in illa haberent eſſe poſt non eſſe: ac proinde quod poſſet intelligi æternitas tota ſimul, reſpectu cuius futura non exiſterent, ſed futura eſſent. 23 3. Obiect.

Ad hoc arg., quo utitur Scotus, facile etiam reſpondetur ex dictis: diſting. eſt enim mai. eſſent ab æterno creata *in menſura propria*, neg. mai. *in æternitate, tanquam in menſura aliena, & ſuper excedenti*, eam ſubdiſtinguo, *prout ab æterno ſe extendit ad quancumque inferiorem durationem*, neg. mai. *prout ſe extendit determinatè ad durationem illam, in qua creantur*, concedo mai. & in hoc ſenſu neg. eſt min. & conſequentia. Ex quo nullum ſequitur inconveniens ex adductis: non primum; nam dum dicitur quod *in principio creavit Deus*, ly *in principio*, quod pro tempore accipitur, ſignificat propriam menſuram rerum creatarum, & creationis denominativè acceptæ, quæ verè fuit tempus. Cum quo componitur quod eadem creatio, tàm activè, quàm paſsivè accepta, ut propria etiam menſura menſurata, fuerit in nunc æternitatis ab æterno prout illud 24 Diruitur 3. obiect.

illud nunc ab æterno continebat durationem temporis illius mensurativam.

Ad idem tenditur. Nec secundum: quia sicut res sunt in æternitate secundum illud tempus determinatum, in quo habituræ sunt esse, ita producuntur in æternitate, secundum quod se extendit ad illud tempus, in quo in suo esse producuntur. Unde sicut non est duplex esse rerum, aliud in tempore, & aliud in æternitate, sed per illud, quo habent esse in tempore, sunt etiam in æternitate; ita nec est duplex productio, una in tempore, & alia in æternitate, sed una & eadem. Hoc autem inconveniens manifestè sequeretur, si prius essent in æternitate per quandam anticipatam existentiam ad eam, quam habent in tempore, ut suprà *num.* 2. iam ostendimus. Nec tertium sequitur: tum quia de ratione rei creatæ non est quod habeat esse post non esse, quia si ab æterno crearetur, quod esse possibile fert communis sententia, non haberet esse post non esse. Tum quia licet hoc de ratione rei creatæ sit, non est intelligendum, quod habeat esse post non esse in æternitate tanquam in mensura aliena, sed in tempore; vel si in æternitate non adæquatè sumpta, sed inadæquatè, prout correspondet illis temporibus, in quibus, & habet non esse, & postea esse.

25 4. Obiect. Arg. quartò. Sicut se habet immensitas ad loca, ita æternitas ad tempora; sed immensitati Dei, non coexistunt loca futura, sed tantum præsentia; Deus enim ab æterno fuit immensus, & ab æterno non fuit in loco, ut testatur D. Thomas *in* 1. *dist.* 37. *quæst.* 1. *artic.* 3. ergo nec æternitati coexistunt tempora futura. Confirm. Confirmatur. Sicut æternitas est existere Æternum Dei; ita immensitas existere immensum illius; sed creatura in loco determinato existens, & si localiter penetretur cum immensitate Dei, non existit immensè: ergo creatura, quæ in aliqua duratione determinata existit, & si penetretur cum æternitate Dei, non existit æternè.

Respondetur, alijs solutionibus omissis, dist. mai. sicut se habet immensitas ad loca, *& species locorum*; ita æternitas ad tempora, *& eius species*, concedo mai. sicut se habet immensitas ad loca, *& ad alia, quæ non sunt species locorum*, ita æternitas ad tempora, neg. mai. & concessa min. neg. est consequentia. Immo ex argumento oppositum sequitur: nam quia immensitas infinita est in ratione replendi locum, nullus est locus, aut propria illius species, quam non repleat; ita etiam, quia æternitas infinita est in ratione durationis nullà, debet esse duratio, aut durationis species, quam non contineat, & simul per illam duret. Species autem loci, non sunt præsens, præteritum, & futurum, quia istæ potius sunt species durationis, aut temporis, quam loci; sunt ergo species eius *sursum, deorsum, dextrorsum, &c.* istas autem species immensitas Dei ita replet, ut nulla extra illam sit; undè consequenter est dicendum, quod æternitas etiam continet cuiuscumque inferioris durationis species, quæ sunt *præsens, præteritum, & futurum.* 26 Dissolvitur 4. obiectio.

Ad confirmat. neg. est consequentia: quia creaturas æternè, vel ab æterno existere in mensura æternitatis est verum, non quia æternitas sit propria earum duratio, aut quia habeant aliquam durationem coextensam æternitati secundum omnem sui virtualitatem; sed quia æternitas propter sui infinitam durationem simul ab æterno existentem, ab æterno ambit durationem illam, in qua res creatæ producuntur, & sunt. At existere immensè solum significat; aut quod ipsa Dei immensitate Confirm. occurritur.

locentur, aut alia ratione ita extenſa in ratione locandi, ſicut eſt Dei immenſitas; neutrum autem habet creatura, & ſi coniuncta ſit cum Dei immenſitate, aut & ſi cum illa ſit penetrata, (ut ipſi minus rectè loquuntur.)

27 3. Obiect. Arg. quintò. Ideò creaturæ exiſterent ab æterno in Dei æternitate, quia coexiſtunt toti æternitati, de cuius ratione eſt quod tota ſimul exiſtat ab æterno; ſed hæc ratio nulla eſt: ergo. Probatur min. Quia etiam eſt de ratione æternitatis nulli tempori deeſſe, ut nos fatemur; & tamen licet creaturæ coexiſtant toti æternitati, non ſequitur quod omnibus temporibus adſint, ut eſt per ſe evidens: ergo. Confirmatur 1. Confirm. 1. Si quia æternitas eſt indiviſibilis, & ſimul ab æterno exiſtens, quod ſemel illi coexiſtit, ab æterno ei coexiſtit, quia æternitas eſt indiviſibilis, & ſimul continet omnia tempora; quod ſemel illi coexiſtit, omnibus temporibus deberet coexiſtere; ſed hoc etiam apertè Secundò. eſt falſum: ergo & primum. Confirmatur ſecundò. Quæ coexiſtunt uniterrio, debent coexiſtere inter ſe, ſi tertium eſt indiviſibile; ſed Adam, & Anti-Chriſtus, non coexiſtunt inter ſe: ergo nec æter- Tertiò. nitati, quæ indiviſibilis eſt. Confirmatur tertiò. Sicut de ratione æternitatis eſt ſemper, & ab æterno exiſtere; ita de ratione durationis temporalis eſt quod non ſemper ſit, ſed modò incipiat, & poſtea deſinat: & ſicut durario hodierna temporalis coexiſtit æternitati, ita æternitas illi coexiſtit; & tamen hoc ſecundo non obſtante, non ſequitur quod æternitas ratione correſpondentiæ, & coexiſtentiæ cum temporali durationc habeat duplicem durationem, aliam ſemper exiſtendi, & aliam aliquando incipiendi: ergo pariter non ſequitur quod durario hodierna, etiam ratione coexiſtentiæ cum æternitate habeat duplicem rationem durandi, aliam incipientem, & aliam ab æterno exiſtentem.

Ad arg. reſpondetur diſt. mai. de cuius ratione eſt, quod ſimul *ſecundum omnem ſui virtualitatem, etiam diviſivè acceptam*, concedo mai. *ſecundum omnem ſui virtualitatem ſolum collectivè acceptam*, neg. mai. & in primo ſenſu neg. eſt min. ad cuius probationem diſting. eſt antecedens: etiam de ratione eius, *& ſecundum omnem illius virtualitatem collectivè ſumptam*, eſt nulli tempori deeſſe, concedo min. *ſecundum omnem eius virtualitatem diviſivè acceptam*, neg. min. & conſequentiam. Æternitas igitur ſecundum quamlibet virtualitatem, qua de præſenti ſe extendit ad quamcumque differentiam temporis, habet ab æterno de præſenti exiſtere. Ex quo ſequitur quod quælibet res in tempore exiſtens, ab æterno illi coexiſtat, non ſecundum quamlibet virtualitatem diviſivè, ſed ſecundum omnes collectivè, ſecundum quas omne tempus includit. Quare res illa temporalis, quæ illi coexiſtit ſecundum illam determinatam virtualitatem, qua ad proprium tempus, & non ad reliqua correſponder, non habet omnibus temporibus adeſſe, ſed ſolum proprio, & alijs abeſſe. 28 Satisfit 5. argum.

Ex quo conſtat ad primam confirmationem: nam licet æternitatem indiviſibilem formaliter, & ſubiectivè conſtituamus; aſſerimus tamen eam eſſe virtualiter diviſibilem ſecundum quod in ſuo *ſimul* & *nunc* plurium rerum diviſibilium ſucceſsivas, & diviſibiles durationes continet: undè res, quæ illi coexiſtit ſecundum quod hanc differentiam temporis, & non aliam continet, non eſt neceſſe, quod alijs differentijs temporis in ea contentis coexiſtat, & correſpondeat. 1. Item confirm.

Undè etiam conſtat ad ſecundam. Diſting. eſt enim mai. quæ coexiſtunt alicui tertiò indiviſibili, 29 Ifidem 2.

tam

tàm formaliter, quàm virtualiter, & est eorum propria mensura, & duratio concedo mai. *si illud tertium, quamvis formaliter indivisibile, sit tamen divisibile virtualiter, & eorum mensura superexcedens* neg. mai. & concessa min. neg. est consequentia. Æternitas autem licet sit in se, & subiectivè formaliter indivisibilis; est tamen virtualiter divisibilis, quatenus simul coextenditur ad omnes partes temporis, & eas tanquam mensura super excedens in se concludit: qua propter non oportet, quod ea, quæ illi coexistunt ratione extensionis illius ad tempus futurum; qualiter coexistit Anti-Christus, coexistant eis, qui æternitati coexistunt ratione extensionis eius ad tempus præteritum, qualiter Adam coexistunt; omnia tamen debent Deo coexistere, quia æternitas est duratio Dei secundum quod ad omnes differas temporis simul coextenditur. Et instantia est: tum in anima rationali, quæ tota coexistit, & est in pede, & tota in capite; cum tamen caput, & pes non sint simul. Et in immensitate Dei, quæ tota coextenditur loco existenti Romæ, & loco existenti Salmanticæ, cum tamen loca ista non sint simul, sed ad invicem valdè distent: quod etiam provenit propter divisibilitatem virtualem, quæ cum indivisibilitate formali animæ, & immensitatis compatitur.

3. Demum. Ad tertiam concessa mai. quoad primam probation. negãda est quoad secundam, vel distinguenda: ita *& eodem modo* nego mai. ita *cum diverso modo* concedo mai. & concessa min. neg. est consequentia. Duratio enim temporalis ita coexistit æternitati, quod ab ea ab æterno contineatur, & actualiter mensuretur: undè quod in aliqua duratione temporali aliquando existit, necesse est quod ab æterno in nunc æternitatis coexistat. At æternitas *non* coexistit durationi hodiernæ, ut ab ea contenta, aut mensurata: qua propter licet hæc duratio hodie incipiat, non sequitur quod æternitas ratione coexistentiæ cum illa etiam incipiat.

Arg. 6. ab absurdis quæ ex nostra sententia sequi videntur. Nam ex existentia physica futurorum in æternitate sequitur 1. quod respectu æternitatis duo contradictoria verificentur; v. g. *quod Petrus in ea existat, & quod non existat*: nam existeret quia æternitas de præsenti amplectitur durationem illam, & tempus in quo existit: & eadem ratione, cum etiam amplectatur durationem, & tempus, in quo non existit in ea, non existet: & universim cum iuxta nostram sententiam omnia quæ accidunt in tempore, & si successivè, coexistant tamen simul æternitati; cum in tempore accidant, quamvis successivè, *vita, & mors, forma, & privatio, esse, & non esse*, omnia ista simul coexistent physicè æternitati; quod videtur absurdum. Sequitur secundò quod Deus, adhuc de potentia absoluta, non possit creaturam aliquam anihilare; nam cum anihilatio sit totius entis desitio, si quod semel existit in tempore, semper perseverat physicè existens in æternitate, non posset Deus totum illud esse physicum destruere: ac proinde nec anihilare.

30 6. obiectio ab absurdis ex nostra sententia, & est 1.

Secundũ.

Sequitur tertiò, quod peccatum negationis Christi à D. Petro commissum adhuc perseveret physicè in æternitate: immò quod in æternitate sit modo actualiter Christum negans; ac proinde Deus illum odio habens, quod etiam est absurdum. Quartò. Etiam sequeretur quod nulla peccata verè apud Deum deleantur, aut remittantur, sed quod semper secundum primum sui esse, quod habuerunt à principio, apud ipsum perseverent; quod est contra Tridentinum *Sess. 6. de Iustificatione*. Sequitur quintò, quod quælibet temporalis creatura tàm antiqua sit dierum, sicut est ipse Deus Æternus: non enim minus, quàm ipse, est physicè præsens, & exis-

Tertium absurdũ.

Quartò.

Quintò.

exiſtens ab æterno, & uſque in æternum.

Poſtremum. Tandem ſequeretur quod daretur infinitum in actu ſimul exiſtens nam cum cogitationes cordium Beatorum ſint infinitæ futuræ per totam æternitatem; ſi omnia ſunt iam phiſicè æternitati præſentia, daretur infinitum in actu ſecundum multitudinem ſimul in æternitate exiſtens. Ex quibus inconvenientibus poterit quilibet facilè plura alia excogitare, & objicere.

31 1. exolvitur, uno notato. Ad primum autem, quia pluriès objicitur, reſpondetur notando quod propoſitiones illæ tripliciter formari poſſunt: primo abſolutè, dicendo, *Petrus exiſtit*, *Petrus non exiſtit*, & eas prout ſic comparando ad æternitatem: qua ratione ſi formentur; dicimus eas eſſe contradictorias in ordine ad tempus, quod in earum copulis importatur, ſed non in ordine ad æternitatem, quæ minimè in aliqua earum ſignificatur. Undè in æternitate verificari poſſunt, ſecundum quod utranque differentiam temporis, in qua affirmativa, & negativa verificantur, important. Secundò poſſunt ſic formari: *Petrus in æternitate exiſtit*, *Petrus in æternitate non exiſtit*, qua ratione etiam ſunt ſimul verę, ſed non ſunt contradictoriæ, quia manet in utraque eadem particularitas incluſa in ly *æternitate*, quæ nullibi diſtribuitur: undè illarum ſenſus eſt, *Petrus in aliqua differentia temporis incluſa in æternitate exiſtit*, *Petrus in aliqua differentia temporis incluſa in æternitate non exiſtit*, quæ non ſunt contradictoriæ, ſicut neque iſtæ, *in Sequana ſunt piſces*, *in Sequana ſunt non piſces*, aut iſtæ: *Petrus eſt in hac Civitate*; *Petrus in hac Civitate non eſt*. Tertiò formari poſſunt dicendo, *Petrus exiſtit in æternitate*, *Petrus non exiſtit in æternitate*: & hac ratione ſunt verè contradictoriæ, & affirmativa vera, ſed negativa falſa: nam ſenſus illius eſt ratione diſtributionis de ly *æternitate*, *quod Petrus in nulla differentia temporis incluſa in æternitate exiſtit*, quod falſum eſt.

Ad ſecundum dicatur, quod ſicut ut abſolutè verificetur quod in tempore aliquid creatur, non eſt impedimentum exiſtentia illius in æternitate, quia ibi ſolum exiſtit, quatenus æternitas ab æterno de præſenti correſpondet durationi illi, in qua res creata eſt, & non anteriori durationi: ita ut verificetur de aliquo, quod anihilatur, non eſt impedimentum phiſica permanentia eius in æternitate, quia hæc provenit ratione protenſionis eiuſdem æternitatis ad illud tempus, in quo aliquid erat, non autem ad aliud, in quo iam nihil eſt. 32 Siliter 2. abſurd.

Ad tertiam concedimus, quod peccatum negationis à D. Petro commiſſum adhuc exiſtit in æternitate ratione etiam extenſionis æternitatis ad tempus illud, in quo commiſit: neque in hoc aliquod apparet inconveniens, ſicut neque in eo quod reſpectu Dei nihil de novo accidat, aut aliquid ſit, quod iam præterierit. Id autem quod pro inconvenienti adducitur, quod, ſcilicet, adhuc terminaret odium Dei in æternitate, prout æternitas temporis negationis coexiſtit, non eſt inconveniens, ſed ab omnibus concedi debet, niſi velint quod Dei voluntas toties varietur de amore in odium, quoties ſubiectum in tempore ammittit, & recuperat Dei gratiam; quod reputatur abſurdum à Theologis cum D. Thoma infrà *quæſt.* 19. 3. item.

Ad quartam neg. eſt ſequela: quia quamvis peccata omnia in æternitate permaneant, eâ ratione, qua ab initio petpretata ſunt, ſecundum quod æternitas tempori illi, in quo non dum fuerant expiata, correſpondet; at non manent in illa, ſecundum quod correſpondet tempori expiationis; & ſequenti: quod ſufficit ut verè dicantur apud Deum remiſſa, & non tantum tecta, ut ſenſit Lutherus contra quem proceſsit Concilium Tridentinum. 33 Itidem 4.

Ad

5 pariter

Ad quintam neg. est etiam sequela: nam ut pluriès diximus quamvis temporalis creatura ab æterno in æternitate existat; quia tamen non existit, aut quia æternitas sit propria eius duratio, aut ratione alicuius durationis toti æternitati coextensæ, sed ratione protensionis, quam æternitas dicit ab æterno ad tempus illud, in quo revera existit; ideo absolutè non est dicenda tam antiqua dierum sicut, Deus æternus, sed purè temporalis.

Ultimam tandem.

Ad ultimam dist. est consequens infinitum *simul existens in æternitate* concedo consequentiam, *in se, & in propria mensura* nego consequentiam. Ex 1. autem nullum sequitur inconveniens: tum quia cum hæc simultas sit illis omnino extrinseca, ab eis non exacta, sed per accidens ad eorum naturam se habens, non variat illorum esse aut quidditatem, sicut nec simultas, quam habent in mente Divina. Tum quia ratio, propter quam D. Thomas *suprà quæst. 7. artic. 4.* negat multitudinem infinitam in actu, est, quia species multitudinis dividuntur secundum species numeri; quælibet autem species numeri debet esse multitudo numerata per unum, quæ numeratio repugnat multitudini infinitæ; hæc autem ratio non obstat simultati illius in æternitate: nam in ea non continentur, ut constituentes unam speciem numeri, sed plures, secundum quod eas constituit divisim, & successivè in propria mensura: quod etiam dicitur de eorum continentia simul in Divina mente; & ideo neque istæ, neque illa repugnat.

34 Postrema obiectio.

Tandem obijcies. Licet Deus modo sit physicè præsens futuris, non sequitur quod futura sint modo physicè Deo præsentia: malè ergo unum ex altero inferimus, aut unum cum altero asserimus. Antecedens probatur. Licet Deus modo habeat formam, scilicet, æternitatem, qua reddatur præsens physicè futuris, sicut est durans per omnes differentias temporis, in quibus futura existunt; tamen futura modo non habent formam, qua Deo reddantur physicè præsentia: ergo quamvis Deus sit illis physicè præsens, illa tamen non sunt Deo physicè præsentia. Patet consequentia: quia sicut denominatio præsentis modo in Deo respectu futurorum debet provenire à forma, quæ in Deo modo detur, ita denominatio præsentium modo in illis respectu Dei debet etiam à forma, quę modo in eis detur, provenire. Antecedens autem quoad primam partem constat probatione subiuncta, & quoad secundam probatur. Quia cum denominatio præsentis, sivè coexistentis alteri, sit denominatio intrinseca ex parte eius, qui coexistit; ut futura modo sint Deo præsentia, debent modo habere suam existentiam intrinsecam, quam modo non habent: ergo.

Confirm.

Confirmatur non repugnat quod Deus modo ratione æternitatis sit physicè præsens futuris, & quod futura modo non sint Deo physicè præsentia; sed si hoc non repugnat, hoc ita esse dicendum est, neque amplius convincunt probationes nostræ: ergo. Antecedens probatur. Non repugnat quod Deus ratione suę immensitatis hic, sit physicè præsens Romæ, & quod Roma non sit hic: ergo nec repugnat quod Deus ratione æternitatis sit modo physicè præsens futuris, & quod futura non sint modo physicè Deo præsentia. Antecedens supponunt, & consequentia probatur. Tum à paritate: quia sicut se habet æternitas ad tempora, &c. Tum, quia ideò primum est verum, quia Deus hic habet formam, qua sit præsens Romæ, & Roma hic non habet formam, qua sit Deo præsens hic; sed etiam Deus modo habet æternitatem, qua sit præsens futuris modo; futura autem modo non habent existentiam, qua modo Deo reddantur præsentia: ergo.

35 Sensus quorundam Recentiorum.

Propter hoc arg. P. Antonius de Quiros, & P. Tyrso in quos inclinat Aug. de Herrera defendunt Deum ab æterno esse physicè prę-

ſentem futuris, ita ut nulla res, ſit Deo ab æterno phiſicè futura; negant tamen futura eſſe ab æterno Deo phiſicè præſentia. Quem modum dicendi alij eiuſdem Scholæ Recentiores libenter amplectuntur, & non ſemel publicis diſputationibus defenſatum vidi: ſed vel quæſtionem reddunt denomine, & impropriè loquuntur, vel ſibi ipſis non conſtant.

Impugnatur illorum ſenſus.

Quod ſic oſtenditur. Nam quando dicunt quod Deus ab æterno eſt phiſicè preſens futuris, vel ſolum intendunt quod ab æterno habet exiſtentiam intrinſecam, & intrinſecam durationem, per quam ſine ulla variatione intrinſeca redditur futuris phiſicè præſens, dum ipſa in tempore ſunt præſentia, vel antequam ſint præſentia? Si primum; nihil aliud aſſerunt, quam Durandus, & Scotus, & cæteri AA. Societatis, & improprijſsimè loquuntur: nam omnes iſti conveniunt in eo quod exiſtentia, & duratio Dei, ratione cuius Deus adeſt præſens omnibus rebus, dum res illę de preſenti in ſua menſura exiſtunt, eſt eadem intrinſecè invariata, tota mutatione ex parte rerum ſe tenente. Deinde improprijſsimè loquuntur aſſerentes ex hoc preciſsè, quod Deus eſt ab æterno rebus futuris phiſicè preſens; ſicut non niſi improprijſsimè quis diceret quod Angelus eſt ab æterno phiſicè preſens omnibus temporibus, & rebus in eis exiſtentibus, quamvis exiſtentia, & duratio Angeli, quibus rebus coexiſtit, dum preſentes ſunt, ſint eædem, & ſine ulla variatione intrinſeca, quam antequam exiſterent, habuit; & non niſi improprijſsimè etiam quis diceret, quod arbor in flumine fixa omnibus eius aquis eſt phiſicè præſens, quamvis ſine intrinſeca ſui variatione omnibus ſit præſens, dum continua ſucceſsione prętereunt; dicitur etiam idem de ulna, quę replicatis menſurationibus menſurat pannum, ſine ulla ſui mutatione intrinſeca. Et huius ratio ea eſt: quia denominatio preſentis, & coexiſtentis alteri eſt denominatio reſpectiva, & alterius præſentiam, & exiſtentiam eſſentialiter connotans; undè ego modo non ſum præſens Anti-Chriſto, licet mihi de novo nihil adveniret per eius preſentiam: ergo licet Deus habeat modo ſuam exiſtentiam, & durationem, qua redditur phiſicè preſens futuris, dum ipſa exiſtunt; ſi tamen ipſa modo, neque in ſua duratione, neque in duratione Dei ſunt phiſicè præſentia, Deus non poteſt dici reſpectu illorum phiſicè preſens.

Si autem dicatur quod Deus rationi ſui intrinſicę exiſtentiæ, & durationis eſt illis phiſicè preſens, antequam ipſa in noſtro tempore exiſtant: Sequitur quod ſaltem reſpectu durationis Dei, ipſa ſint exiſtentia, & preſentia, quę eſt noſtra ſententia, ex qua evidenter infertur quod ſicut Deus eſt illis phiſicè preſens, ita & illa ſint Deo in ęternitate phiſicè preſentia. Confirmatur 1. dum ponitur Deus phiſicè preſens futuris, aut ponitur ſolum phiſicè preſens eorum futuritioni, aut eorum exiſtentię? Non 1. tum quia alias futura ipſa non minus eſſent futura reſpectu Dei, quam reſpectu noſtri; quod nolunt concedere, eo quod dicunt, & benè, quod durationi Dei, quia ſempiternę, nihil poteſt eſſe futurum: tum quia hoc etiam modo ego coexiſto futuritioni eorum; ac proinde ex hoc modo coexiſtendi nihil ſpeciale attribuitur Deo: ergo ponitur Deus preſens exiſtentiæ, & entitati phiſicę futurorum; ſed hoc eſt inintelligibile, quin exiſtentia, & entitas phiſica futurorum ſit Deo preſens reſpectu Dei: ergo.

36 Impugnatio continuatur, & ſolutioni arg. via ſtenuitur.

Confirm. 1.

Confirmatur ſecundò. Anti-Chriſtus non eſt reſpectu Dei ab ęterno futurus; neque tempus, & duratio, in qua ipſe durat, eſt Deo futura: nec pariter Adam, & illius duratio ſunt Deo prætcrita, ut ipſi expreſſe concedunt; alias duratio Dei non eſſet ſempiterna, & preſens illis durationibus: ergo omnia illa ſunt Deo preſentia. Patet conſequentia quia futuritio, & prętcritio

Confirm. 2.

ſo-

solum per præsentialitatem, aut per puram possibilitatem deficere possunt. Qua propter concludimus quod modus iste dicendi, aut est sibi complicatorius, aut convenit cum sententia Durandi, & Scoti, & impropriè loquitur, aut fortè in re convenit cum sententia D. Thomæ, & nominetenus ab ea vult discedere.

37 Solvitur iam argum.

Ad eorum autem fundamentum neg. est antecedens, quod implicare interminis iam ostendimus. Ad ipsius probationem distinguendum est antecedens quoad secundam partem futura non habent modo formam, qua reddantur Deo præsentia *modo designante tempus nostrum, tamquam illius formam, & mensuram*, concedo antecedens; *designante æternitatem, quę modo in tempore nostro correspondet præsens formę illi* nego antecedens, & consequentiam: quamvis enim futura in hoc nunc nostri temporis non habeant intrinsecam existentiam per hoc nunc mensuratam; tamen in hoc nunc nostri temporis habent intrinsecam existentiam in Dei æternitate, quatenus nunc se extendit ad tempus, & durationem, in qua forma illa existit: & hoc sufficit non solum ut æternitas nunc illi coexistat, sed etiam ut ipsa nunc coexistat æternitati.

Ad eius confirmatur neg. est mai., cuius repugnantiam etiam iam ostendimus. Ad illius probationem neg. est antecedens: quia quamvis Deus ipse, qui est hic in loco isto, sit ratione suæ immensitatis Romæ, repugnat tamen quod hic in loco isto sit præsens Romæ, quin vel Roma sit in loco isto, vel sit ipse locus. Neque oppositum probari potest, aut ulla ratione intelligi: si enim Deus hic in loco isto est Romæ: ergo vel locus iste est Roma, vel Roma est in loco isto. Neque indivisibilitas immensitatis ad oppositum facit: nam etiam anima rationalis indivisibiliter est in humano corpore, tota, scilicèt, in toto, & tota in qualibet parte; & tamen ridiculum est dicere quod anima rationalis hic in pede est in capite, nisi vel pes sit caput, vel caput in calcaneo.

§. Ultim.

COROLLARIA EX DICTIS.

EX dictis infertur 1. non esse idem propositionem esse ęternę veritatis, & esse veram in æternitate: primum enim significat propositionem habere veritatem ex vi essentialis connexionis prædicati ad subiectum prescindendo ab omni extremorum existentia, sive in tempore, sivè in ęternitate, sicut hæc propositio, *homo est animal* vera est, & si nullus existat, extitisset, aut extiturus esset; secundum autem significat propositionem aliquod prædicatum de præsenti affirmantem esse veram, si affirmet illud existere pro nunc ęternitatis: sicut hæc propositio, *Anti-Christus existit in ęternitate*: aut *Anti-Christus peccat in ęternitate*: undè sequitur posse aliquam propositionem esse æternę veritatis, quæ tamen non sit vera ratione existentiæ extremorum in ęternitate: sicut hæc propositio, *alter mundus est possibilis*. Et è converso potest propositio esse vera ratione existentiæ extremorum in æternitate, quin sit æternę veritatis, ut propositio adducta *Anti-Christus existit in ęternitate*: nam cum illa existentia in ęternitate, aqua propositio dicitur vera, accidentaliter conveniat Anti-Christo, non facit propositionem æternæ veritatis. 38 1. Collectio.

Secundò infertur qualiter scientia Dei sit propriè scientia visionis respectu futurorum, & prę- 39 2. Collectio. teritorum, & qualiter sit invariabilis, non solum entitativè; sed etiam quoad denominationem visionis, & intuitionis. Et ratio primi est: quia cum scientia eo dicatur visionis, quia terminatur ad res impropria mensura cognitionis existentes, & cum propria mensura cognitionis Dei sit æternitas, in qua præterita, & futura

rà exiſtunt ; ſcientia Dei reſpectu illorum verè intuitiva , & viſionis eſt.

Illationis ratio continuatur.

Ratio autem ſecundi ex hoc etiam habetur. Nam quamvis res, quas Deus cognoſcit, aliæ tranſierint de futuris in præſentes reſpectu nunc noſtri temporis ; tamen reſpectu nunc æternitatis omnes permanent præſentes : cum ergo hoc nunc æternitatis ſit Divinę cognitionis propria menſura ſecundum omnem eius formalitatem ; inde eſt quod tranſitus , & mutatio rerum in tempore nullam Divinæ cognitionis formalitatem immutat. Quibus adde Deum ab initio ſuæ æternitatis intuitivè cognoſcere hanc ipſam variationem , & ſucceſsionem rerum adinvicem : hæc autem quam difficiliter ſalventur in oppoſita ſententia , conſtat ex dictis.

40 3. Collectio.

Tertiò infertur propoſitiones iſtas à Deo abſolutè conceptas, & mentaliter enunciatas , *Anti-Chriſtus nunc exiſtit* , *Adam nunc eſt præſens* , eſſe abſolutè veras ſine eo quod ſit neceſſaria alicuius reſtrictionis additio, ſcilicet, *in æternitate*, vel alia ſimilis ; iſtas autem , *Anti-Chriſtus nunc eſt futurus* , *Adam eſt præteritus* in eodem ſenſu eſſe abſolutè falſas : ſecus autem dicendum eſſet , ſi Deus eas nobis revelaret , aut aliquo ſigno ſenſibili proferret : nam tunc priores abſolutè eſſent falſæ , & poſteriores abſolutæ veræ. Et ratio utriuſque partis ex dictis facilè deducitur : & primæ tradditur à D. Thoma *quæſt. 2. de Veritat. artic. 12.* ibi: *Aliquid cognoſcitur ut futurum , quando inter cognitionem cognoſcentis , & rei eventum invenitur ordo præteriti ad futurum. Hic autem ordo inveniri non poteſt inter cognitionem Divinam , & quacumque rem contingentem , ſed ſemper ordo Divinæ cognitionis , (quia , ſcilicet , menſuratur æternitate,) eſt ſicut ordo præſentis ad præſens* : quæ ratio ſic formari poteſt. Propoſitio mentalis enuntians aliquid futurum , præteritum , aut præſens , enuntiat illud eſſe tale reſpectu nunc , & præſentialitatis, per quam cognitio menſuratur ; ſed cognitio Dei menſuratur æternitate, reſpectu cuius nihil eſt futurum, aut præteritum , ſed omne quod eſt, eſt præſens : ergo non poteſt abſolutè affirmare aliquid nunc eſt futurum, aut præteritum , ſed nunc eſt præſens.

Ratio collection. expenditur.

Ratio autem ſecundæ partis ea eſt : tum quia dum Deus nobis aliquid revelat , ſe acommodat noſtro modo intelligendi , qui tempore menſuratur , & in ordine ad tempus intelligit ; undè adhunc ſenſum intelliguntur revelationes factæ in Sacr. Scriptura de futuritione , & præteritione aliquorum eventuum, & omnes ſic ſunt intelligendæ , niſi aliqua particula , vel materia circa quam proferuntur , cogat eas de æternitate intelligere , ut contingit in hac , *hodie genuite* dicta de Verbo Æterno , cuius generationis præſentialitas pro ipſa æternitate eſt accipienda. Tum quia revelatio Dei eſt operatio ipſius , quę non manet in Deo , ſicut intelligere , & velle , ſed tranſit ad nos , & ad res, prout ſunt extra Deum, terminatur, ſicut creatio , & productio ; ſed ut ſuprà vidimus ex D. Thoma, operationes huiuſmodi ad differentiam aliarum dicuntur de Deo ex tempore : ergo revelationes illę in ordine ad tempus intelligendæ ſunt.

41 Quædam interrogatio.

Sed inquires ; quodnam ſit iudicium regulativum loquutionis, quâ Deus nobis revelaret Ante-Chriſtum eſſe futurum? Nam hoc iudicium non poteſt eſſe illud , quo ipſum Anti-Chriſtum , ut ſibi præſentem intuetur : hoc enim indifferens eſt ad futuritionem , vel præteritionem Anti-Chriſti , cum eodem modo cognoſceretur intuitivè , & ſi nobis eſſet prætetitus , aut præſens; neque etiam poteſt eſſe iudicium de illius poſsibilitate propter eandem rationem : reſtat ergo quod ſit iudicium , quo illud cognoſcit ut futurum reſpectu ſuæ æternitatis, & menſurę. Reſpondetur quod iudicium illius loquutionis regulativum eſt , quo cognoſcit Anti-Chriſtum Reſpõſio.

tum esse sibi præsentem in æternitate: nam hoc cognoscit, secundum quod sua æternitas de præsenti se extendit ad illam differentiam temporis, in qua decrevit ipsum existere, & de hac differentia temporis cognoscit habere ordinem posterioris respectivè ad hanc, in qua nos modo sumus: & ideò comparativè ad illam revelat Anti-Christum esse futurum.

42 Replica. Sed instabis: Deus non solum revelat quod Anti-Christus, & eius duratio habet ordinem posterioris ad durationem, quæ modo est, sed etiam durationem illam esse futuram, & hanc esse præsentem; sed hoc non cognoscit, cognoscendo præcisè illam habere ordinem posterioris ad istam: nam etsi hæc esset præterita, & duratio Anti-Christi futura, adhuc salvaretur ordo posterioris ad istam: ergo. Confirm. Deus modo cognoscit durationem, & tempus, in quo, nos sumus, esse præsentia, & durationem, & tempus, in quo existit Anti-Christus, esse futura; & postea cognoscet tempus nostrum esse præteritum, & tempus Anti-Christi præsens; sed hoc accidere non potest sine aliqua variatione saltem extrinseca respectu scientiæ Dei: ergo.

Confirm.

43 Satis fit replicæ. Ad primum respondetur, quod cum cognitio, quam de rebus Deus habet in æternitate, consequatur Divinum decretum de rerum existentia, & de ordine, quem inter se habituræ sunt; inde est quod Deus, dum nos, & Anti-Christum sibi præsentes in æternitate cognoscit, non solum cognoscit Anti-Christum dicere respectum posterioris ad nos, quasi signatè, sed etiam cognoscit exercitè, & determinatè, qualem respectum decrevit voluntas sua, quod hic, & nunc respectu nostri dicat.

Item cõfirm. Per quod patet ad confirmationem: nam Deus modo, & ab æterno cognoscit, quod nunc existit duratio nostra, & postea existit duratio Anti-Christi: & similiter quod nunc existit ipsum postrum nunc in se ipso, & quod postea existet nunc temporis Anti-Christi; quod, ut diximus, cognoscit ex eo quod ab æterno sic decrevit, scilicet, quod hoc nostrum nunc in se haberet esse modo, & non antea, & quod nunc Anti-Christi postea, & non antea habeat esse in se. Quod facilius percipitur, si asseratur cum pluribus quod idem tempus, quod iam præterijt, potest iterum à Deo reproduci: nam tunc ut instantia temporis, ut modo, vel postea, existant, etiam dependent à decreto Dei. Quod si oppositum asseratur; adhuc subsistit solutio, dicendo, quod sine dubio dependent à decreto Dei, quo ad eorum absolutam existentiam; quamvis ex suppositione quod sint, debeant servare talem ordinem, quem ex natura sua, & essentialiter exigunt.

44 4. Collectio: Quartò infertur propositiones istas à nobis prolatas, *nunc Anti-Christus existit*, *nunc Adam existit*, esse absolutè falsas: nam illarum sensus est, *quod existunt in hoc nunc nostri temporis*, *quod est nostræ cognitionis propria mensura*. Istas autem: *nunc in æternitate existit*, *modo in æternitate existit*, esse absolutè veras, quia licet *nunc*, & *modo* accipiantur pro instanti nostri temporis, verum est dicere, *quod in hoc instanti nostri temporis Adam*, & *Anti-Christus existunt in æternitate*: nam æternitas in hoc instanti nostri temporis ambit durationes illas, in quibus Adam, & Anti-Christus existunt: undè ly *nunc*, aut *modo* in prædictis propositionibus non indicat mensuram existentiæ extremorum, sed mensuram veritatis illarum propositionum, in quibus affirmatur existentia eorum in æternitate: Ista autem propositio, *Anti-Christus pro hoc nunc existit in æternitate*, absolutè est falsa: nam sensus illius est, *quod æternitas*, *prout æquivalet huic nunc*, *præcontinet Anti-Christum*; quod est falsum.

45 Si autem queras, an iſte propoſitiones ſint abſolutè concedendæ, *Anti-Chriſtus erit præſens in æternitate, Adam fuit præſens in æternitate*? Reſpondetur, quod ſi ly *fuit*, & *erit* appellent ſupra tempus, tunc ſunt veræ, & concedendæ: habent enim tunc ſuas de *in eſſe* veras, nam cras erit verum dicere: *Anti-Chriſtus eſt præſens in æternitate*, & heri fuit verum dicere: *Adam eſt præſens in æternitate*, & aliàs *erit*, aut *fuit* non excludunt eſſe; ac proinde non eſt undè non ſint veræ. Si autem appellent ſuprà ipſam æternitatem; tunc in proprio ſenſu iudico illas falſas, ſicut ſuas de *in eſſe*: nam falſum eſt dicere, quod in duratione futura æternitatis erit verum, quod Anti-Chriſtus eſt; nam æternitas nullam habet durationem futuram, ſicut inde *in eſſe* ſupponitur. Diximus autem in proprio ſenſu: quia ſi impropriè accipiantur, poſſunt concedi, dicendo, quod *fuit*, & *erit* non important ex parte rei ſignificatæ, ſed ſolum ex modo ſignificandi futuritionem, & præteritionem, ſicut in hac: *in principio erat Verbum*. Undè ut omnis æquivocatio vitetur, quę maximè in hac materia vitanda eſt, ſub inſinuatis diſtinctionibus in diſputatione eſt procedendum.

Cuid. interrogationi fit ſatis.

46 Tandem ſequitur quod id ipſum, quod de propoſitionibus à nobis formatis dicimus, dicendum etiam eſt, & ſi ab intellectu Angeli formentur: nam licet duratio Angeli, & menſura durationis illius quo ad eſſe ſit Ævum, quod eſt totum ſimul; tamen quo ad intelligere (niſi propriam ſubſtantiam) non eſt Ævum, ſed tempus diſcretum, ut latè probatur à noſtris Thomiſtis. Deinde; adhuc admiſſo quod Ævum ſit menſura cuiuſcumque operationis Angeli; inter ipſum tamen, & æternitatem ad propoſitum eſt magna diſparitas: nam Ævum eſt quidem indiviſibile, & totum ſimul intrinſecè; non autem extrinſecè: in eo enim non continentur omnes inferiores durationes ſecundum proprias earum differentias, quia hoc eſt proprium durationis, & menſuræ infinitæ, qualis eſt ſola æternitas: undè æternitati, & non Ævo, præſentia coexiſtunt præterita, & futura, & ut Ævum illa menſuret propriam eorum ſpectat præſentialitatem, quam non ſpectat æternitas, ſed eam prævenit, propter ſui infinitatem ſimpliciter, & ſimultatem, in ratione durationis; quę duratio ſolum decet Deum Benedictum in ſæcula. Et hæc de hoc Dubio applicanda littera M. *in* 1. *diſt.* 38. 39. & 36. & alijs in locis, nec non toto Tract. *de Scientia Dei neceſſaria*, in publico Gymnaſio Salmant. Univerſitatis dictato anno Domini milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo ſexto; *ætatis vero Autheris* trigeſimo quinto.

5. & ult. Collectio.

TRAC-

TRACTATUS DE SCIENTIA DEI

CIRCA FUTURA CONTINGENTIA.

APUD DIV. THOM. 1. PART. QUÆST. 14. ART. 13.

PROEMIUM,

ET PARTITIO OPERIS.

NISI nobis in propoſito eſſet hanc D. Thomæ 1. *part.* ſtatuto ab ipſo ordine per difficiliores quæſtiones percurrere: niſi id audientium vota expoſtulaſſent: niſi religioſum putaremus noſtrum pro Dei gratia, omnipotentia, & ſupremo dominio qualecumque ſuffragium ferre; libenter ab hoc tractatu, & ab alijs eum concernentibus abſtineremus: tum quia materia adeo ferax rixarum, & contentionum vix animo ſedato, & modeſto (ſicut religioſos decet) peragi poteſt: tum, ut quia de ea, ex quo primo agitari cœpit, tam doctè, tam acuratè actum eſt, ut nihil priores poſterioribus niſi reagendum reliquerint. Hoc perſpicuum erit cuilibet, ſi legat Venerabilem, ac Sapientiſsimum M. Lemos, & Illuſtriſsimum Alvarez, qui pro Dei gratia, & ea ſuffulti ex noſtro ordine, dum hæc cauſa Romæ ageretur coram SS. Clemente VIII. & Paulo V. Concertatores fuerunt. Tum quia ſi quid explicationis, aut terminorum expeditionis in Antiquioribus deſiderari poterat, id iam à Doctiſsimis Recentioribus præſtitum eſt: inter quos ſine dubio ingenij facilitate, ſoliditate rationum, & totius materiæ comprehenſione ſupereminet Sapientiſsimus P. M. Fr. Ioannes de Bolivar noſtræ Religionis in hac alma Univerſitate clariſsimum iubar. Quare noſtrum tantum erit, ut ex ſelectioribus tantorum Virorum doctrinis tractatum iſtum ita diſponamus, ut eorum ductu doctrinam Angelici Præcept. in puncto adeo difficili atque exagitato maiori, qua poſsimus claritate perviam expeditamque exhibeamus. Hoc autem triplici diſputatione, cuilibet variis dubijs adiunctis, præſtabimus. Prima erit *de conſtitutivo futuri*, quod huius ſcientiæ, & materiæ obiectum eſt. Secunda *de ipſa Dei cognitione in ordine ad illud.* Tertia, & præcipua *de medio, & modo, quo à Deo cognoſcitur.* Sit ergo.

DISPUTATIO PRIMA.

DE CONSTITUTIVO FUTURI IN ESSE TALIS.

DUBIUM PRIMUM.

AN FORMA CONSTITUTIVA FUTURI SIT ALIQUOD de præsenti existens?

§. I.

ALIQUIBUS SUPPOSITIS STATUITUR CONCLUSIO.

N. 1 Quid, & quotuplex sit futurum.

FUTURUM, à cuius exacta notitia plurimùm notitiam dicendorum dependere omnes fatentur, est illud, *quod modo non est, & aliquando erit*, seu illud, *de quo modo verificatur non esse, erit autem aliquando verum, quod est.* Hoc autem primo generali quadam divisione dividitur in futurum simpliciter, & secundū quid: primum est illūd, *quod est simpliciter, & inevitabiliter determinatum, ut sit in aliqua duratione sequenti; seu illud, de quo aliquando infallibiliter erit verum, quod est.* Secundum est illud, *quod est determinatum, sed fallibiliter, ut sequenti duratione sit*: quod proinde dicitur futurum secundum quid; quia stare potest eius futuritio, sine eo quod aliquando sit verum, *quod est*: qua ratione fuit futura mors Ezechiæ, & subversio Ninivitarum, ab Esaia, & Iona prævisa.

2 Alia futuri divisio.

Rursus futurum dividitur in futurum necessarium, & contingens. Primum dicitur illud quod *necessario erit*, sicut Crastinus ortus Solis. Secundum autē, *quod erit contingenter, seu potens non esse*, sicut actus liberæ amoris. Tertio, dividitur in futurum absolutum, & conditionatum. Futurum absolutum est illud, *quod ad sui veritatem requirit, quod aliquando sit absolutè verum quod est.* Futurum autem conditionatum hoc non requirit, *sed sufficit, quod si ponatur conditio, debeat esse verum quod est.* Et hoc modo fuit futura conversio Tyriorum subconditione miraculorum, & prædicationis Christi, quia his visis convertere-

tur; licet de facto non fuerint conversi, quia de facto ea non viderunt. De constitutivo ergo omnium procedit difficultas; licet claritatis gratia solum de futuro absoluto, & infallibili erit sermo: quia constitutivo eius cognito, facile constat quid de Reliquis sit dicendum.

3 Quædam animadversio.

Cum tamen *futurum* sit nomen cōcretū, scilicet, duo dicit, & subiectū, quod denominatur futurū, & formam, à qua futurum denominatur: ex quibus certum apud omnes est, quod subiectum, quod denominatur futurum, non debet esse præsens futuritionis tempore; sed sufficit, si sit existens tempore sequenti: sicut modo Anti-Christus denominatur futurus, non tamen modo datur Anti-Christus, sed dabitur. Undè difficultas stat de ipsa forma, à qua denominatur futurum, quæ est futuritio; an scilicet hæc existere debeat tēpore futuritionis?

4 Sententiæ DD.

Circa quod prima sententia identificat futuritionem cum re futura; ac proinde sicut ipsa non est de præsenti existens futuritionis tempore, idem affirmat de futuritione. Sic magis communiter PP. Societatis, quibus cōsentit M. Ferre, quamvis ab eis longe differat in hoc, quod requirit de præsenti decretum Dei præcedens per modum causæ ipsius futuritionis tàm absolutę, quàm conditionatę; illi autem, nullum tale admittunt decretum essentialiter requisitum, sivè ad futuritionem absolutam, sivè ad conditionatam: quod discrimen ad propositum Scientię Mediæ valde notabile est. Secunda

sen-

sententia constituit futuritionem in aliquo de præsenti existenti futuritionis tempore; ac proinde à re futura distincta. Sic omnes alij Thomistæ, quos citant, & sequuntur Magister Vives, & Ill. Godoy. Quibus ex PP. Societatis adnęrent apud P. Herrera, Antonius Perez, Cardinalis Sforția, Esparza, Rivadeneyra, & novissimè P. Tyrso: discriminantur tamen ab eis discrimine Dub. seq. referendo. Cũ his ergo sit.

5 Studetur 1. ex Angelico Prę sęgc.

Nostra conclusio. *Futuritio, seu forma constitutiva futuri in esse talis est aliquid positivum de præsenti existente tempore futuritionis, seu eo tempore, quo res dicitur futura.* Conclusio probatur primo ex D. Thoma *infrà quæst. 16. artic. 7.* ubi cum sibi obiecisset tertium argumentum ad probandum dari veritatem aliquam creatam ab ętęrno: *Quia quod est verum de præsenti, semper fuit verum esse futurum; sed sicut veritas propositionis de præsenti est veritas creata, ita veritas propositionis de futuro: ergo aliqua veritas creata est ętęrna.* Respondet: *Ad tertium dicendum, quod illud, quod nunc est, ex eo futurum fuit, antequam esset, quia in causa sua erat, ut fieret; undè sublata causa non esset futurum illud fieri. Sola à causa prima est ętęrna: undè non sequitur, quod ea quæ sunt, semper fuerit verum ea esse futura, nisi quatenus in causa sempiterna fuit, ut essent futura: quæ quidem causa solus est Deus.*

Triplex argumentatio elicitur ex doctrina S. D.

Ex quibus verbis evidens pro nostra conclusione fit argumentum. Primo, quia si D. Thomas non sentiret futuritionem debere positivè existere futuritionis tempore, ut res ab ętęrno denominaretur futura, non erat necesse D. Thomam assignare aliquid de prętenti ab ętęrno existens, quod & fecit, sed dicere quod ab ætęrno est futura, quia quamvis ab ætęrno nihil detur, dabitur tamen in tempore, quo existat; at hoc non fecit: ergo. Secundò. Quia ut salvet D. Thomas rem ab ętęrno esse futuram, recurrit ad determinationem causę, in qua erat, ut fieret, & asserit, quod ea sublata, non esset futurum illud fieri: ergo sentit determinationem causę esse unicam futuritionem, à qua res ab ętęrno denominantur futuræ. Tertio, quia in prędicta solutione duo salvare intendit D. Thomas. Primũ, quod rem esse futuram, sit aliquid positivum ab ętęrno existens: & secundum, quod hoc nõ obstante nihil creatum datur ab ætęrno; quorum utrumque salvat dicendo: *hoc esse determinationem causæ sempiternæ*; (quę est Deus) *ut sint*: ergo sentit rerum futuritionem, seu formam à qua denominantur futurę, esse aliquid positivum tempore futuritionis existens.

Secunda. Tertia.

Nec refert, si dicas, verba D. Thomę intelligenda esse de futuritione radicali, aut causali, quæ consistit in decreto, non autem de formali: Nam contra primo. Nam si hoc ita esset D. Thomas non solveret argumentum. Nam cum futurum sit ab ætęrno futurum, non solum radicaliter, sed etiam formaliter; non solum debet dari ab ætęrno id, quo radicaliter constituatur futurum, sed etiam id, quo formaliter futurum constituatur: ergo vel hoc esset aliquid creatum, vel increatum? si secundum, habemus intentum; si primum: ergo iam aliquod verificativum creatum daretur ab ætęrno; quod vitare intendit D. Thomas. Secundo, quia hac solutione uti non possent Adversarij, si argumentum, cui respondet D. Thomas formaretur de futuris conditionatis liberis: nam ista futura apud ipsos, nec radicaliter, aut causaliter sunt talia à decreto Divino; cum omnis causa, ut talis, prędedat suum efectum: hanc autem prædentiam negant respectu illorum, ne lædatur libertas. Tertio, quia saltim sequeretur, quod si per impossibile deficeret ab ætęrno decretum de productione alicuius rei, & ipsa inciperet in tempore; res illa ab ætęrno non esset futura: quod expressit D. Thomas illis verbis: *Undè sublata causa* (determinata, scilicet,

6 Solutio quædam excluditur 1.

Secundo.

Tertio.

de qua suprà meminerat) *non esset futurum illud fieri*; sed hoc est contra illos, qui præcisè ab eventu, præcisivè à quolibet alio, constituunt rem futuram tota duratione præcedenti: ergo. Alias authoritates D. Thomæ infra adducimus.

7 Rationibus autem probatur conclusio. Primo: implicat effectus formalis de præsenti existens, sine forma de præsenti existenti; sed *Anti-Christum esse futurum* est effectus formalis positivus de præsenti existens: ergo forma, à qua præstatur debet esse positiva de præsenti existens: ergo cum hæc sit futuritio; debet futuritio esse forma positiva, tempore futuritionis, & ante rei existentiam de præsenti existens. Discursus est legitimus, & maior evidens: nam effectus formalis est ipsa forma communicata. Minor autem probatur: & quidem, quod esse futurum sit effectus formalis, & denominatio positiva, ipsi fatentur. Et constat: tum quia esse futurum est habiturum esse existentiam. Tum quia non est pura negatio positivi, aut pura non repugnantia, cum hoc etiam possibilibus conveniat. Quod autem hoc de præsenti detur, probatur. Quia hæc propositio *Anti-Christus est futurus*, modo, & in præsenti duratione prolata, est vera secundum fidem: ergo modo, & in præsenti duratione, datur id, quod per ipsam enuntiatur iuxta exigentiam copulæ; sed quod per ipsam enuntiatur iuxta exigentiam copulæ, est futuritio Anti-Christi de præsenti existens, vel Anti-Christum de præsenti esse futurum: ergo modo de præsenti datur eius futuritio, vel cum esse futurum.

1. Ratio cõclusionis

8 Ratio ista efficacissima est, cui plures solutiones, potius ad eius efficaciam obscurandam, quam debilitandam, adhibere conantur. Prima iuxta mentem fere omnium eorum asserit quod hæc propositio *Anti-Christus est futurus*, est de præsenti vera, quia Anti-Christus nunc de præsenti caret existentia; illam tamen habebit postea: neque enim aliud per hanc propositionem, enuntiatur, nisi quod dum est futurum, non sit existens; existet autem postea.

1. Adversar. solutio ad rat.

Sed contra: ergo ut hæc propositio: *Anti-Christus est futurus*, de præsenti sit vera, requiritur, quod de præsenti conveniat Anti-Christo, non solum carentia existentiæ, sed etiam quod habebit, vel habiturus est existentiam. Patet hæc consequentia. Tum quia ut aliqua propositio sit vera, requiritur, quod adæquatum significatum, & constitutivum prædicati conveniat subiecto; & non sufficit, quod si aliqua illius pars conveniat: undè hæc est falsa: *Petrus est Petrus, & Paulus*. Et hæc *equus est homo*, quamvis sit animal essentialiter inclusum in homine, & hæc *Petrus est homo albus*, quamvis sit homo, si tamen non sit albus; sed iuxta sententiam contrariam, futurum constituitur non solum per carentiam existentiæ, sed & per existentiam habendam: ergo ut sit vera de præsenti prædicta propositio necesse est, quod Anti-Christo conveniat de præsenti non solum carentia existentiæ, sed existentia habenda. Tum quia ad illius veritatem requiritur, quod aliquid conveniat de præsenti iuxta exigentiam copulæ Anti-Christo, quod non conveniat alteri purè possibili: ratione enim alicuius prædicati communis futuris, & non futuris, non potest de aliquo verificari futuritio; sed pura carentia existentiæ est prædicatum commune futuris, & possibilibus: ergo ratione illius de præsenti solum existentis, non potest verificari de præsenti, *quod est futurus*.

Refutatur 1. solutio.

Quod si ita est, ut ex probationibus liquet, sic arg. primò. Quod Anti-Christus habebit, seu habiturus est existentiam, de præsenti convenit Anti-Christo; sed quod Anti-Christus habebit, seu habiturus est existentiam, quid distinctum est à carentia existentiæ, & ab ipsa existentia, quam habebit: ergo Anti-Christus constituitur futurus per aliquid distinctum à carentia existentiæ, & existentia quam habebit,

Directior solutio refutatio.

Pas

Patet consequentia, maior constat ex dictis, & minor probatur. Et in primis quoad 1. partem est evidens: nam si quod Anti-Christus habebit, seu habiturus est existentiam non est quid distinctum à carentia existentiæ de eo, de quo verificatur, quod caret existentia, verificabitur, quod existentiam habebit; ac proinde de possibilibus, & præteritis: quod est absurdum. Quoad secundam autem sic probatur. Quia quod Anti-Christus habebit existentiam, de præsenti existit, dum existit carentia existentiæ, & esse desinit, dum incipit esse existentia, quam habebit: ergo quod habebit, seu habiturus est existentiam, quid distinctum est à carentia existentiæ, & existentia quam habebit.

Refutatur 2. solutio. Secundò. Quod Anti-Christus habebit existentiam non dicit indifferentiam ad habendam, vel non habendam existentiam, ut per se liquet: ergo dicit determinationem ad illam habendam: ergo si futuritionis tempore verificatur de præsenti, quod habebit existentiam, verificatur quod de præsenti habet determinationem, ut illam habeat.

Tertiò. Tertiò. Ut hæc propositio *Anti-Christus habebit existentiam* sit de præsenti vera, aliquid debet convenire de præsenti Anti-Christo, quod non convenit purè possibili; sed in carentia existentiæ utrumque convenit: ergo aliquid debet convenire Anti-Christo de præsenti propter carentiam existentiæ, quod non potest aliud esse, nisi aliquid positivum. Minor cum consequentia constat, & maior probatur. Nam si nihil de præsenti conveniret Anti-Christo, quod non conveniret purè possibili; non esset maior ratio cur de præsenti propositio illa verificaretur de Anti-Christo, & non de purè possibili: cum tota ratio veritatis illius, non ex ipsa, quæ eadem est, sed ex obiectio dependeat.

9 Evasio præced. impugnationum. His dici potest, quod ut hæc propositio *Anti-Christus habebit existentiam*, sit de præsenti vera, sufficit, quod obiectum eius existat, aut detur, sicut per ipsam significatur, obiectum autem significatum per ipsam, ut posteriori duratione habenda: undè si ipse posteriori duratione habeat ex existentiam, quamvis nunc de præsenti nihil detur, propositio ista de præsenti vera est.

Sed contra primò, quia propositio ista *Anti-Christus habebit existentiam*, equivalet huic, *Anti-Christus est habiturus existentiam*; sed in hac ex parte rei significatæ importatur expresse futuritio de præsenti: ergo & in altera debet saltim implicitè importari; ac proinde ad eius veritatem requiritur quod aliquid de præsenti existens detur. Recluditur 1.

Secundò, quia implicat quod hæc propositio *Anti-Christus habebit existentiam*, de præsenti sit vera; quin de præsenti importet connexionem cum existentia, quam habebit: si enim veritas eius indifferens esset, ut Anti-Christus haberet, vel non haberet existentiam, non minus posset verificari prædicatum illius de Anti-Christo, quam de purè possibili; sed hæc connexio de præsenti in futuris est distincta ab ipsa existentia, quam habebit; cum hæc sit terminus connexionis: deinde à carentia existentiæ; cum hæc purè possibilibus, & cum existentia non connexis conveniat: ergo restat quod sit aliqua determinatio positiva, ut talem habeat existentiam. Quod & ulterius constat: id enim quod præcedit existentiam, & cum ea connectitur, est determinatio ad illam: non enim est res per illam determinata, cum præcedat; neque indifferens, cum connectatur: ergo si ut sit vera illa propositio ante existentiam, requiritur quod de præsenti, & ante illam, importet connexionem cum illa; ante existentiam datur de præsenti determinatio illam inferens. Qualiter autem cum hoc componatur libertas, si res futura est actus humanus; ipsi viderint. Secundò. Roboratur doctrina.

Tertiò. De illo, quod est indifferens ad habendum, vel non habendum existentiam, sub illo statu indifferentiæ non potest verificari quod habebit existentiam; ergo si 10 3. Recluditur evasio.

de

de Anti-Christo de præsenti verificatur, quod habebit existentiam, Anti-Christus de præsenti non debet esse indifferens ad habendum, vel non habendum existentiam, sed determinatus ad illam habendam: debet ergo dari de præsenti determinatio, ut Anti-Christus habeat existentiam. Tunc sic; sed hæc determinatio non est carentia existentiæ, cum hæc sit indifferens: neque ipsa existentia; tùm quia est determinatio ad illam: tùm quia de præsenti non datur existentia: ergo debet esse aliquid positivum distinctum ab utroque. Totus discursus usque ad ultimam consequentiam constat. Primum autem antecedens per se est evidens, sed secundum dominus manifestatur amplius.

Probatur quia ideo de rebus in signo possibilitatis non verificatur quod habebunt existentiam, quia præcisio illud est, signum præcisionis & indifferentiæ ad illam habendum, vel non habendum. Tum quia si signum, aut status indifferentiæ sufficiens esset, ut aliquod ex indifferentiæ extremis determinate verificaretur, etiam sufficeret, ut & alterum pariter verificaretur: non enim est maior ratio unius quam alterius: ac proinde si extrema sint contradictoria simul pro illo statu de subiecto verificarentur. Tùm quia nihil magis evidens, aut perspicuum esse potest, quamquod dum de aliquo, unum indifferentiæ extremum excluditur alterius, verificatur, quod illa indifferentia excluditur, & determinata, per illud, quod verificatur, redditur: ergo pro signo, vel tempore, pro quo verificatur, quod habebit existentiam, non est indifferens ad habendam, vel non habendam, sed positivè ad habendam determinatum.

Tandem quia hæc propositio *Anti-Christus habebit existentiam*, non potest esse vera, nisi ex suppositione, quod illam pro aliquo tempore habeat: ergo ut de præsenti sit vera, requiritur quod de præsenti detur illa suppositio, scilicet, quod aliquando habeat. Patet hæc consequentia: nam propositio, quæ non potest esse vera nisi dependenter ab aliqua suppositione; ut de facto, & de præsenti sit vera, de facto & de præsenti debet fieri talis suppositio. Tùm sic; sed hæc suppositio non est carentia existentiæ, utpotè indifferens: neque existentia, quam habebit, utpotè non præsens; ergo.

Alij respondent propositionem istam *Anti-Christus est futurus*, esse veram; quia ly est non accipitur in illa per *statum*, sed per *alienationem*. Quid autem sit accipi per statum, & per alienationem, explicat P. Augustinus de Herrera hic *sect.* 8. dicens: quod tunc accipitur per statum, quando accipitur in sua propria, & stricta significatione: hoc est, quando pro eodem accipitur, ac *existit absolutè, & de præsenti*, ut in hac propositione *Petrus est albus*. Tunc verò accipitur per alienationem, quando accipitur non strictè, & rigorosè, sed impropriè, & latè ratione alicuius particulæ extraneæ à propria ad impropriam significationem. Quod potest contingere, vel quia illa particula faciat illam non significare positivè, sed negativè, ut in hac *Petrus est mortuus*; vel quia non significet formaliter, sed illativè, aut similitudinaliter, ut in his *homo pictus est homo. Existere unionem est existere extrema.* Vel tandem quia non significat de præsenti, sed eius significatio transfertur à præsenti in futuram, vel præteritam; ut in his: *homo est futurus, homo est præteritus.* 11 Alior. ex Adversf. ad rat. solutio.

Ex quibus facilè respondet, quod ut hæc sit vera: *Anti-Christus est futurus*, non requiritur, quod detur de præsenti futuritio: nam ly *est* ratione participij alienatur, ut significet esse de futuro. Cui solutioni sic, vel aliter explicatæ assentiunt, & in ea quiescere videntur communiter Recentiores Societatis. Et quod mirabilius est tradunt hanc solutionem, ut expressam S. Augustini ment. 11. *Confessionum*, cap. 20. ibi: *Non propriè dicitur, tempora sunt tria* Explicatur Adversf. solutio.

tria, præsens, præteritum, & futurum. Et paucis interiectis ait: *hoc solum dici abusivè.* Quibus in verbis asserunt tradi expresse eorum solutionem.

12 Impugnatur 1. dicta solut.

Sed contra hanc solutionem imprimis obstant omnia hucusque dicta contra præcedentes. Nam ex eâ habetur, quod hęc propositio *Anti-Christus est futurus* debet esse de præsenti vera, secundum quod ly *est* alienatur, & facit istum sensum: *Anti-Christus erit*; sed ut ex dictis constat, & manet probatum, non potest esse de præsenti vera hæc *Anti-Christus erit*, seu *habebit existentiam*, nisi detur in Anti-Christo de præsenti aliquid ratione cuius verificatur de eo, quod erit, & quod non conveniat purè possibili: ergo.

Directius impugnatur 1.

Deindè directè reijcienda est hęc doctrina. 1. ex eo quod huius solutionis Author hanc doctrinam ex regulis dialect. deduxisse gloriatur; cum tamen non solum nullam regulam dialecticam (quæ communis, & omnibus accepta esse debet) ostendat verum neque aliquem dialecticum adducat, neque adducere possit, qui asserat, quod verbum *est* propriam ammittat significationem, dum participio de futuro, aut præterito adiungitur. Undè dicèdum est, quod ipse solus à Theologiæ fastigio (ut ipse loquitur) ad imma summularum descendit, ut novam dialecticam inducens, secundum eam novam conderet Theologiam atque disponeret. Quid enim magis novum in Theologia adduci potest, quam asserere, quod propositiones istę: certę quidem secundum fidem *Anti-Christus est futurus, Dies Iudicij est venturus. Christus D. venturus est iudicare*, & infinitæ aliæ, quę in Sacra Scriptura revelantur, quęque à fidelibus sine cunctatione, aut dubitatione creduntur, non esse veras secundum proprietatem terminorum, & prout ly *est* significat de præsenti, sed impropriè tantum, & abusivè, & prout à propria significatione alienatur? Et certè nihil aliud desiderare possumus, nisi quod nostra sententia eo gradu certitudinis sit certa, quo certum est eas propositiones esse de præsenti veras, & sumpto ly *est* de præsenti in propria significatione,

13 Ad idem conniti-tur.

Sed placet paululum hanc novam dialecticam secundum veterem examinare. Et quidem in hac propositione *Petrus est mortuus* licet ly *est* impropriè accipiatur, secundum quod significat esse, quod dividitur in decem prędicamenta; propriśimè tamen accipitur secundum quod significat veritatem propositionis, quæ in compositione consistit, & cuius nota est verbum *est*, ut ex 5. Methap. *text.* 14. notat D. Thomas infrà *quæst.* 43. *art.* 2. *ad* 2. Undè, ut ibi infert, dicimus cæcitatem esse in oculo, & alia huiusmodi; quare ad veritatem huius propositionis, *Petrus est mortuus*, requiritur, quod verè & propriè sit de præsenti mors, seu carentia vitę, ea proprietate, qua privationes de prędenti esse possunt. Undè potius in illa propositione alienatur ly *Petrus*, quam ly *est* enuntiavè acceptum.

Expenditur impugnat. doctrina.

Neque in his propositionibus *homo pictus est homo, existere unionem est existere extrema*, ly *est* ullatenus alienatur. Sed prima absolutè est falsa; & secunda etiam est in sententia distinguente unionem ab extremis (quam iste Anthor supponere videtur). Primum constat, quia hæc consequentia est mala, *est homo pictus: ergo est homo*: datur enim antecedens verum, & consequens falsum, designata imagine Cæsaris. At si hæc vera esset *homo pictus est homo*, rectè inferretur: *est homo pictus: ergo est homo*: illa ergo est falsa: non esset autem falsa, si aliqua ibi interveniret alienatio. Secundum autem est magis manifestum: nam si unio realiter distinguitur ab extrimis, licet ex existentia unionis inferatur existentia extremorum, sicut ex existentia unius relativi aliud; tamen sicut falso dicitur, quod existere unum relativum, est existere aliud, falsum etiam est quod existere unionem est existere extrema.

Scio

Præocupatur quædam exceptio.

Scio 1. propositionis exemplum aliter poni posse, ita, ut intervenirat alienatio: ut si dicas designata imagine: *hic homo est pictus*. Et hoc fortasse voluit prædictus Author dicere, quamvis contra regulas dialecticæ, quas affectat, posuerit exemplum. Sed revera quamvis hic alienatio interveniat; non tamen intervenit ex parte copulæ; sed ex parte subiecti; scilicet, ex parte de ly *hominis*, quod præcisivè à prædicato acciperetur pro vero homine; ratione autē illius distrahitur à propria significatione, ut accipiatur pro homine picto; sed de homine picto non minus propriè affirmatur, *quod est pictus*, & sine ulla distractione verbi, quam de homine albo, *quod est albus*.

Doctrinę amplior expensio.

Et idem consequēter dicendum est de hac *homo est futurus*, nam admisso quod in ea interveniat aliqua alienatio, hęc tamen non se tenet ex parte copulæ, sed ex parte subiecti, quod accipitur pro homine non existenti de præsenti, sed futuro; de quo esse futurum de præsenti verę prædicatur. Sed revera neque hæc alienatio ibi intervenit: tùm quia quando terminus alienatur, accipitur secundum significationem aliquam impropriam; ut notat M. Soto *lib. 2. Summul. cap. de appellatione in fin.* Et constat in omnibus alijs alienationibus. Homo autem in hac propositione non accipitur secundum significationem aliquam impropriam; cum non minus propriè significet hominem futurum, quam præsentem, aut possibilem. Tùm, & ex eius ratione colligitur: quia propositio, quæ est vera ratione alienationis, si prædicatum eius conveniat essentialitet subiecto secundum impropriam significationem, est essentialis; at esse futurum convenit homini futuro, quem subiectum significaret solum, si interveniret alienatio, essentialiter: ergo cum hæc propositio *Anti-Christus, vel homo est futurus*, sit accidentalis, nulla in ea intervenit alienatio: ac proinde in ea ly *est* sumitur pro statu, sivè de præsenti.

Sed non est prætereunda aliorum dialectica, asserentium, quod hæc propositio *Anti-Christus est futurus*, est vera, quia ly *futurus* ampliat ad illud, quod est, vel erit, quare ad illius veritatem non requiritur, quod propositio detur de præsenti. Immo advertit Hurtado *num.* 33. quod dicere *Anti-Christus est futurus*, pro inde est ac dicere, *Anti-Christus est erit*, quam advertentiam acuram dialecticam vocat Herice *num.* 89.

14 Doctrina. Adverſ. evertitur.

Herice.

Sed in dialectica invenitur quod participium de futuro, sicut & verbum ampliant ante se ad illud, quod est, vel erit. Undè in dicta propositione Anti-Christus accipitur pro eo, quod est, vel erit, quod autem ipsum participium, aut verbum amplientur, non inventur. Quod & constat in alijs ampliationibus. Nam licet in his propositionibus *Anti-Christus est cognitus. Petrus generatur, Domus destruitur.* Subiecta amplientur, prædicata tamen non ampliantur, sed accipiuntur iuxta exigentiam copulę de præsenti: ergo idem contingit in alia *Anti-Christus est futurus*. Undè hęc propositio non equivalet huic *Anti-Christus est erit*, quæ est incongrua Grammatica, & non acuta, sed potius in intelligibilis dialectica; sed huic *Anti-Christus qui est vel erit, est futurus*. Sicut & hæc *Anti-Christus est cognitus*, in qua datur ampliatio usque ad possibilia, non equivalet huic, *Anti-Christus est possibiliter cognitus*, sed huic *Anti-Christus, qui est vel erit, vel est possibilis est cognitus*. In qua ly *est* secundum quod enunciat cognitionem, sumitur de præsenti, & secundum strictam significationem.

Iudicium de motivo ſolut.

Neque D. Aug. oppositum somniavit. Nam solum asserit, quod præteritum, & futurum non sunt propriè differentiæ temporis, quia quæ non sunt, non sunt propriæ differentię alicuius entis. Sed ex hoc non colligitur, quod ipsa futuritio, aut prętęritio non sint de præsenti. Sicut si quis dicat quod *homo imaginatus non est propriè homo*. Ex quo

P. Aug. Author. non contrarius,

non

non infertur, quod propriè non sit imaginatio, aqua de præsenti reddatur imaginatus. Et hæc sufficiant de materia summularum, ad quam nos adversarij provocarunt: nam dicta apperte convincunt præcipuas eorum solutiones non ex dialectica, sed contra illam aperte procedere.

15 Deinde contra utramque solu-
2. impug natur illa solut. tionem evidenter probatur hanc propositionem, *Anti-Christus est futurus* esse veram, sumpto ly *est* de præsenti, & quo ad statum ut ipsi vocant. Quæ probatio sic potest proponi. Nam vel hæc propositio *Anti-Christus est futurus*, sumpto ly *est* de præsenti, & quoad statum sine ulla alienatione, aut ampliatione, vel est vera, vel est falsa? Si primum habemus intentum: si autem secundum: ergo eius contradictoria, quæ est hæc *Anti-Christus non est futurus*, sumpto ly *est* de præsenti, & quoad statum est vera: ex quo sequitur quod Anti-Christus nunc de præsenti non sit futurus, & quod nunc de præsenti non denominetur futurus, sumpto ly *est*, & ly *denominatur*, quoad statum, & prout determinatur per illas particulas *nunc, de præsenti*; quod est contra fidem.

Confirm. 1. Confirmatur. Istæ propositiones *Anti-Christus est futurus*, *Anti-Christus non est futurus*, & istæ *Anti-Christus denominatur futurus*, *Anti-Christus non denominatur futurus*, sumpto ly *est*, & ly *denominatur* quo ad statum, & de præsenti sunt contradictoriæ, ut per se constat: ergo non possunt ambæ esse simul verę, aut simul falsæ in aliquo instanti reali: ergo in hoc instanti reali, vel hæc est vera *Anti-Christus est futurus, aut denominatur futurus*, sumpto ly *est* quoad statum, & pariter ly *denominatur*, & tùm habemus intentum: vel est falsa; & tunc eius contradictoria debet esse vera: ac proinde verum erit, quod nunc Anti-Christus non est, nec denominatur futurus, sumpto ly *est*, & *denominatur*, de præsenti, quod non audent concedere, nec salva fide potest concedi.

Confirmatur secundò, licet posit aliqua res concipi pro aliquo signo ut præscindens ab utroquè contradictorio, ut homo secundum se concipitur, ut præscindens ab albedine, & carentia albedinis; implicat tamen quod concipiatur ut realiter carens utroquè contradictorio pro aliquo instanti reali, seu ut realiter utrumquè habens: Nam sicut ex secundò sequitur utriusque veritas pro eodem instanti, ita ex primò utriusque falsitas; sed istę sunt verè contradictoriæ: *Anti-Christus est futurus*, *Anti-Christus non est futurus*, *denominatur futurus*, *non denominatur futurus*. Sumpto ly *est* & *denominatur* de præsenti; & quo ad statum; ergo implicat quod in hoc instanti reali, intelligatur Anti-Christus utroque carens realiter, quod vel realiter est futurus, & talis denominatur in illo instanti, sumpto ly *est*, & *denominatur* de præsenti; & secundum statum, vel realiter non est futuris in eodem instanti, nec talis realiter denominatur, eodem modo sumptis ly *est*, & ly *denominatur*. Cumque hoc secundum non possit concedi, dicendum est primum. Confirmi 2.

Undè reiecta manet solutio, 16
quam P. Herrera adhibere contendit dicens, quod de præsenti, nec datur futuritio, nec non futuritio, futurum esse, vel non futurum esse: quia defectus unius contradictorij solum est existentia alterius, ea ratione, qua sibi contradicunt, non autem ea ratione, qua non contradicunt, esse autem futurum, & non esse futurum non contradicunt sibi de præsenti, sed de futuro. Reiecta, inquam, manet, nam esse futurum, & non esse futurum, denominatur futurus, non denominatur futurus, sumpto ly *est*, & ly *denominatur* pro eadem differentia temporis præsentis, etiam sibi contradicunt, si sint respectu eiusdem. Tùm quia uniunt terminos contradic- Respõsio P. Herrera.

dictorios pro eodem tempore, & respectu eiusdem. Tùm quia quod per unam affirmatur, totum per alteram negatur in ordine ad idem tempus, & respectu eiusdem subiecti: ergo defectus unius de præsenti, est de præsenti alterius existentia, vel saltim falsitas præsens unius arguit præsentem veritate alterius; ac proinde nunc de præsenti, vel datur esse futurum Anti-Christum, vel datur non esse futurum, denominatur, vel non denominatur.

Amplior reiectio.

Confirm. idem assumptum: nam hoc prædicatum *futurus* potest media aliqua copula verè de Anti-Christo affirmari cum sit de fide eum esse futurum; sed non media copula de futuro, dicendo *Anti-Christus erit futurus*, ut concedunt, nec media copula de præterito, dicendo *Anti-Christus fuit futurus*, alias cum propositio de præterito debeat verificari per suam *deinesse*, saltim aliquando verum esset dicere per copulam unientem de præsenti, quod est futurus: restat ergo quod hoc prædicatum verè de Anti-Christo enuntietur media copula de præsenti, significante convenientiam præsentem illius ad subiectum: nunc ergo de præsenti futuritio convenit Anti-Christo.

§. II.

ALIJS RATIONIBUS IDEM conuincitur intentum.

17

2. conclusionis ratio.

Secundò probatur conclusio ratione, & præcedentia magis explicantur. Futurum dicit constitutivè existentiam habendam; sed implicat quod intelligatur existentia habenda, sine aliquo, quod sit de præsenti ad illam determinans: ergo. Consequentia est bona etiam apud Adversarios, mai. ab ipsis concedi-

1. min. prob. 1.

tur, & min. probatur 1. quia si de præsenti nulla datur determinatio ad existentiam habendam, omnia quæ dantur de præsenti sunt indifferentia ad illam habendam, vel non habendam; sed si ita est, non est cur potius existentia sit habenda, quam non habenda: ergo existentia determinate habenda importat de præsenti determinationem ad illam.

2. prob. ead. min.

Secundò. Nam quia in signo possibilitatis omnia intelliguntur indifferentia ad habendam, vel non habendam existentiam; de nulla re, secundum ea, quæ apparent in illo signo, potest affirmari existentia habenda, potius, quam non habenda; sed præcisivè ab aliqua determinatione de præsenti existenti, omnia, quæ de præsenti dantur, indifferentia sunt ad existentiam habendam, vel non habendam; indifferentia enim solum per determinationem auferri potest: ergo præcisivè ab illa non potest de præsenti verificari existentia habenda potius, quam non habenda.

Prob. 3. illa min.

Tertiò: quia dum de re aliqua de præsenti enunciatur existentia habenda, & negatur existentia non habenda, vel ad id adest aliquod fundamentum adest, vel non? Si secundum: ergo temere, & absque ulla ratione, unum affirmatur, & alterum negatur. Si primum: ergo non omnia, quæ de præsenti dantur, sunt indifferentia ad habendam, vel non habendam existentiam; ex indifferentibus enim, ut talibus nullum accipitur fundamentum ad affirmandum unum ex indifferentiæ extremis, potius quam aliud.

18

Respõio, & eius impugnat.

Dices: adesse fundamentum, non physicè existens, sed obiectivè, eventus, scilicet, rei præcognitus. Sed hæc solutio petit manifestè principium: nam de hoc est difficultas, quod, nimirum, sit fundamentum, ut potius præcognoscatur eventus rei, potius, quam illius carentia, ante quam res eveniat, si tum omnia sunt indifferentia ad eventum, & illius carentiam. Explicatur hoc. Eventus rei non determinatur à cognitione iuxta eorum principia, sed potius cognitio à rei eventu: deinde eventus ex se, & ex natura sua non est determinatus, alias esset necessarium, & non contingens: ergo neque ex eventu, neque ex eius cognitione potest desumi fundamentum, ut de re contingenti affirme-

Elucidatur doctrina.

metur, quod eveniet, potius, quam quod non eveniet.

Confirm. 1. doctrina impugnationis. Confirmatur primò: existentia ut habenda præcedit eventum rei, & non eventus rei existentiam, ut habendam; sicut existentia habenda præcedit existentiam habitam, & non è converso: ergo existentia habenda, potius determinat eventum rei, quam eventus rei existentiã habendam. Patet hæc consequentia: nam prius in esse talis non determinatur à posteriori, sed sicut ad illud supponitur, supponitur etiam determinatum. Secundò. Quia si ab eventu rei determinatur formaliter existentia habenda, & rei futuritio, nulla erit ratio, cur de re in statu possibilitatis non verificetur existentia habenda, & rei futuritio: nam quamvis in eo signo, omnia quæ existunt sint indifferentia, tamen eventus rei, qui re vera erit, sufficiet ut prò illo signo res determinetur ad existentiam habendam, ut sit futura; at hoc est apertè falsum, neque ab ipsis admittitur: ergo. Et hæc modo sufficiant, ut huius solutionis falsitas innotesceat: de ea enim non semel in posterioribus reddibit sermo.

Secundò.

19 3. Ratio conclusionis. Tertiò prob. conclusio. Futuritio rerum est illis adæquatè extrinseca: ergo potest de præsenti adæquatè existere, & si res futura nullatenus existat. Quod si potest; nõ est cur sic non fiat: cum sine dubio melius salvetur eas esse futuras, antequam sint, & eas præstare fundamentum, ut dicamus, quod postea erunt. Antecedens autem, quod negant Adversarij, probatur. Nam prædicatum illud, per cuius adventum, res nullo modo intrinsecè mutatur, est illis adæquatè extrinsecũ; implicat enim prædicatum aliquod intrinsecum de novo rei advenire, quin res illa aliter intrinsecè per illud se habeat, ac antea erat, ac proinde quin intrinsecè mutetur; sed per adventum futuritionis nullo modo res mutatur intrinsecè: ergo. Probatur min. Tum quia res, dum nondum in se sunt, non possunt mutari intrinsecè; rem enim mutari est aliter se habere, & mutari intrinsecè, aliter intrinsecè se habere, ad quod supponitur habere esse in se intrinsecum; sed res futura, dum est futura, nullum esse in se, & intrinsecum habet: ergo. Tum quia implicat mutatio intrinseca alicuius rei, quæ non proveniat ab aliquo actuali influxu alicuius causæ, præcipuè si fiat secundum aliquod prædicatum intrinsecum de novo adveniens, nam istud ab aliquo debet de novo produci, aut applicari; sed quando res transit de statu possibilitatis ad statum futuritionis, nullius causæ terminat actualem influxum, cum actualis influxus causæ, vel rem producat, vel circa productam operetur: ergo,

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

20 1. Obiect. ex Aug. Mag. OBIJCIES primò, ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 161. *artic.* 6. *ad* 2. ibi: *Divina præscientia respicit futura secundum duo, scilicet, secundum quod sunt in se ipsis, in quantum, scilicet, ipsa præsentialiter intuetur, & secundum quod sunt in suis causis, in quantum, scilicet, videt ordinem causarum ad effectus.* Ex quibus verbis sic arguit Ayendaño. Deus habet præscientiam respicientem futura secundum quod sunt in se ipsis, seu intuentem illa præsentialiter. Cæterum obiectum istius scientiæ est futuritio, siquidem respicit obiectum futurum, ut futurum; aliunde obiectum illius est præsentialitas ipsa obiecti, quod respicit, ut futurum; at præsentialitas idem est, ac actualis existentia, seu duratio: ergo futuritio iuxta D. Thomam est indistincta ab actuali existentia, & duratione.

Confirm. ex eod. S. Doct. Quod confirmatur ex eodem S. Doct. *quæst.* 12. *de Veritate, artic.*

tic. 10. *ad* 2. ibi: *Præscientia Dei secundum hoc propriè nomen præscientiæ habet, quod ad eventum respicit, qui futurus est; ordo enim ad eventum est in præsenti, undè de eo magis est scientia, quam præscientia.* Ex quibus sic arguit: Deus circa futura verè, & propriè habet præscientiam: ut supponit Angelicus Doctor; sed si futuritio consisteret in aliquo de præsenti, Deus erga illa non haberet præscientiam, sed tantum scientiam: ergo.

21 Solvitur ex ipso S. Doct.

Respondetur quod iuxta mentem D. Thomæ evidens est Deum dupliciter cognoscere futura; alio modo in determinatione causarum, quarum præcipua est sua voluntas, ut docet 1. *contra Gent. cap. 66. & in* 1. *dist.* 38. *quæst.* 1. *artic.* 5. *& quæst.* 3. *de Verit. artic.* 7. & hic *artic.* 13. & pluribus alijs in locis. Alio modo in se ipsis, prout nimirum, ea, quæ futura sunt in aliquo tempore, sunt iam physicè præsentia in æternitate, quæ simul, & de præsenti ambit omne tempus: de quo secundo cognitionis modo facit mentionem locis citatis, & hic etiam *artic.* 13. & pluribus alijs, qui videri possunt *Tract. præcedenti, Dub. ultim.* §. 1. Istæ autem duæ rationes cognoscendi futura non se habent disparate, sed ordine quoddam; ita ut secunda fundetur in prima: nam efficax determinatio Divinæ voluntatis volentis, quod aliqua futura sint, sicut est prima causa, ut res habeant esse in suo tempore, ita est ratio, ut sint præsentia in æternitate. Nam ut ex dictis ibidem constat, ex hoc habent esse in æternitate physicè præsentia, quia aliquando in hoc tempore sunt extitura. Independenter autem, seu præcisivè à Divina determinatione, nulla est ratio, cur Anti-Christus modo sit in æternitate præsens, non autem alia creatura physicè possibilis.

Ad idem.

Ex quo sequitur quod cognitio illa, quæ terminatur ad res futuras in se ipsis, & illas præsentialiter intuetur, habet pro obiecto rem futuram, non Deo, cum ipsam, ut præsentem in sua æternitate intueatur; sed nobis, vel respectu nostri temporis. Et ideo præsciri à Deo dicuntur. Res autem respectu nostri temporis futura est non per se ipsam, sed per determinationem causarum, à qua habebit quod in suo tempore sit.

Ex quibus constat vera intelligentia prædictorum testimoniorum, & quam impertinenter adducantur. Nam primum, quod habetur non *quæst.* 16. ut ab eo citatur, sed 17. admittendum est ut iacet, quia nihil aliud in eo affirmatur, nisi quod dictum est. Sed neganda est minor; discursus ab hoc Authore facti, scilicet, quod obiectum cognitionis intuentis futura in se ipsis, & æternitati præsentia, sit ipsa futuritio: non enim est ipsa futuritio, sed res ipsa, quæ nobis futura est, & Deo iam præsens. Hæc autem habet nobis futuram esse, ex causarum determinatione; & ex eo, quod futura aliquando est, Deo iam in sua æternitate præsentem esse.

Testim. S. Doct. intellectus, & primo

Secundum autem testimonium apertissimè nobis favet. Nam ex eo convincitur, quod licet eventus, qui futurus est, non sit præsens, sed futurus, & ideo de eo præscientia habeatur; ordo tamen ad eventum est de præsenti: eventus autem futurus formaliter constituitur per ordinem, quem de præsenti dicit, ut aliquando sit. Undè ad discursum ab eo factum, conc. mai. in sensu explicato, neganda est min. Quia licet res constituatur futura per ordinem quem de præsenti dicit ad existentiam: solum ex hoc infertur, quod de futuritione, quæ de præsenti existit, non detur præscientia, non autem quod non detur de re, quæ est futura: sicut licet de cognitione, à qua res denominatur cognita de præsenti, non detur præscientia; potest tamen dari de re ipsa, quæ denominatur cognita, ut de Anti-Christo cognito.

Intellectus 2.

Se-

22 1 Obiect. Secundò objicies cum Rivadeneyra, & Borrul. Eo præcisè res est futura in instanti *A* præsenti, quo formaliter est posterior in existendo ad instans *A*; sed sic est formaliter posterior in existendo ad instans *A*, per carentiam existentiæ in instanti *A*, & existentiam in instanti *B*: ergo per carentiam existentiam in instanti *A*, & existentiam in instanti *B*, res est futura in instanti *A*. Maior ita certa iudicatur ab Adversarijs, quod nisi contentiosè abutendo terminis non possit negari. Minor autem quam etiam per se notam existimant; sic probant, aut explicant. Nam Anti-Christum esse posteriorem respectivè ad instans *A*, nihil aliud est formaliter, quam non existere, dum existit instans *A*, & existere postea. Sicut instans *B*, esse posterius in existendo ad instans *A*, nihil aliud est, quam non existere, dum existit instans *A*, & postea existere: ergo.

23 Confirm. 1. Confirmatur primò. Nam Petrum esse simultaneum ad hoc instans, nihil aliud est formaliter, quam existentia Petri durans in hoc instanti: ergo & eum esse posteriorem in ordine ad hoc instans nihil aliud est, quam non esse in hoc instanti, & esse postea. Confirmatur secundò ex Avendaño. Per illud denominatur res futura in hoc instanti, per quod denominatur existens post hoc; sed Anti-Christus denominatur existens v.g. post hoc instans per ipsam actualem existentiam, quam habet pro hoc tempore: ergo. Maiorem supponit, & probat minorem: quia per existentiam denominatur Anti-Christus existens, dum verè existit; at post hoc instans verè existit: ergo per existentiam, quam habebit post hoc instans, denominatur existens post hoc instans.

Secundò.

Diluitur 2. obiect. Ad argumentum respondetur dist. mai. Eo res est futura in instanti *A*, quo formaliter in instanti *A* est posterior in existendo ad instans *A* permitto maiorem. Quo formaliter non in instanti *A*, sed in sequentibus, est posterior in existendo ad instans *A*: nego mai. & distinguenda est min. sed per carentiam existentiæ in instanti *A*, & existentiam in instanti *B*, est posterior in existendo ad instans *A*, est inquam posterior in instanti *A*, nego min. partim in instanti *A*, & partim in instanti *B*, concedo min. & absolutè neganda est consequentia. Explicatur solutio. Elucidatur doctrina, nam sicut ut de re aliqua verificetur in instanti *A* præsenti esse futuram, necesse est, quod in illo instanti detur adæquata futuritio; ex quo suprà, rectè intulimus futuritionem non constitui per carentiam existentiæ, & existentiam habendam, quia existentia habenda non potest cum carentia existentiæ coniungi; sed quod constituitur per aliquid de præsenti determinans rem ad existentiam habendam: & ideo sensus formalis huius propositionis Anti-Christus in instanti *A* est futurus, est iste, *Anti-Christus* in instanti *A*, non existit, & est determinatus, ut *existat*; sic pariter, ut de aliqua re verificetur, in instanti *A*, quod est posterior in existendo ad instans *A*, necesse est quod in illo instanti detur quidquid eam formaliter constituit in illo instanti posteriorem in existendo in ordine ad illud instans; alias propositio esset falsa, neque ullum esset veritatis illius fundamentum. Constat autem quod in illo instanti non datur existentia eius pro instanti *B*: non ergo constituitur in instanti *A* posterior in existendo in ordine ad illud, per existentiam instantis *B*, sed sicut de futuritione diximus, per determinationem aliquam, quæ in illo instanti existat, connexam quidem cum eius existentia in instanti *B*, quod est posterius ad instans *A*. Undè sensus illius propositionis *Anti-Christus in instanti* A *est posterior in existendo ad instans* A; talis esse debet, ut verificetur in instanti *A* Anti-Christus non est in

A, & est determinatam in *A*, ut sit in *B*.

1. Item confirm. Ad primam confirmationem neganda est consequentia: Nam data existentia Petri in hoc instanti, datur in illo adæquatum verificativum simultatis illius adhoc instans. Nam per simultatem nihil aliud verificatur, nisi utriusque existentia. At in instanti *A* non datur adæquatum *verificativum*, vel constitutivum posterioritatis existendi in ordine ad illud instans, si hoc ingreditur existentia postea habenda: neque adæquatum fundamentum, cur in illo instanti, sit verum rem esse posteriorem ad illud, ut ipse Rivadeneyra fatetur. Quapropter necessario dicendum est, aut illam propositionem in illo instanti esse falsam, aut quod verificativum eius, & fundamentum veritatis non est existentia habenda, sed determinatio præsens in illo instanti, ut post illud habeat existentiam.

Pariter 2. confirm. Ad secundam neganda est mai. vel claritatis gratia distinguenda, à quo formaliter denominatur existens post hoc instans, nego mai. causaliter, aut determinativè, conc. mai. & sub eadem distinctione min. neganda est consequentia. Nam cum denominatio futuri, ut arguens supponit, detur in hoc instanti, debet provenire à forma, quæ in hoc instanti detur; talis autem non est existentia, qua postea formaliter existet; sed determinatio ad existentiam, qua postea existat. Undè forma, per quam denominatur Anti-Christus futurus in hoc instanti, non est existentia, sed determinatio ad existentiam.

24 Quæd. obiectio solvitur. Ex quibus facile solvitur aliud argumentum, quo idem Avendaño utitur, & vocat ad hominem, quod hoc syllogismo includitur: sicut Deus denominatur producturus, & producens; ita effectus denominatur futurus, & existens; sed iuxta Thomistas ab eadem forma denominatur Deus producturus, & producens, ab eodem, scilicet, decreto, aut actione immanenti: ergo ab eadem forma denominatur effectus futurus, & existens. Neganda est enim consequentia, & disparitas est manifesta: nam eadem actio Dei immanens, quæ ante productionem rei existit, propter sui à rebus independentiam, sine earum productione, & per modum determinationis ad eas producendas, potest Deum denominare producturum, & dum ipse pro suo libito res producit, producentem, quia utriusque propositionis datur de præsenti verificativum, & distinctivum, secundum id quod in obliquo connotat. At licet dum res denominatur existens, existentia, quæ de præsenti datur, possit illam formaliter constituere; dum tamen ante illam denominatur futura de præsenti; hæc denominatio non potest ab existentia, quæ de præsenti non datur, sed à determinatione ad illam, provenire.

Tertiò obijcies, ex P Herrera. 25 3. Obiect. Extiturum esse consensum sivè absolutè, sivè conditionatè, est futuritio consensus; sed extiturum esse consensum non est aliquid de præsenti existens, sed præcisè extiturum esse aliquid, ut ex terminis est notum: ergo. Quod confirmat primò. Confirm. 1. Ea ratione, & non alia, qua datur constitutum per aliquam rationem formalem, adæquatè constituentem, datur ratio formalis adæquatè constituens; sed futurum non datur de præsenti, sed dabitur: ergo futuritio, quæ est ratio formalis adæquatè constituens futurum, in esse futuri, non datur de præsenti, sed dabitur. Secundò. Denominatio quælibet, ea ratione exigit formam, qua requiritur ad effectum formalem denominantis; sed effectus formalis denominationis futuri non exigit formam de præsenti, cum sit denominatio non præsentis, sed futuri: ergo. Secundò.

Hoc argumentum equivocatione laborat, & ad illud respondetur conc. mai. distinguendo mai. extiturum esse consensum non est aliquid de præsenti existens, aliquid, Dilatur 3. obiect.

quod

quod fit ipse consensus, conc. mai. aliquid, quod de præsenti ipsum in esse extituri, aut futuri constituat, nego min. & consequentiam. Rem enim extituram esse, sicut, & rem esse cognitam, possibilem, mortuam, vel pictam esse, non est rem existere; est enim existere id, quo constituitur in esse extituræ, sicut in esse cognitæ, possibilis, mortuæ, vel pictæ; quod est existere futuritionem, sicut cognitionem, possibilitatem, mortem, & picturam.

1. Item confirm. Ad primam confirmationem concessa etiam mai. distinguenda est min. futurum non datur de præsenti in esse simpliciter existentis, concedo min. in esse futuri, nego min. & dist. consequens: ergo nec futuritio ipsum existens *simpliciter constituens*, concedo consequentiam, ipsum *constituens futurum de præsenti*, nego consequentiam. Sicut licet res cognita, imaginata, aut mortua, non detur de præsenti existens; quia tamen de præsenti cognoscitur, imaginatur, & mortua est; de præsenti debent dari imaginatio, cognitio, & mors, non quæ constituant rem de præsenti existentem, sed de præsenti cognitam, imaginatam, & mortuam.

Iidem 2. Ex quo ad secundam conc. mai. neganda est min. nam denominatio futuri, licet non sit denominatio, quæ rem constuat, aut supponat existentem simpliciter, est tamen denominatio, quæ constituit rem de præsenti futuram: undè de præsenti debet dari. Et quidem nec denominatio cogniti, aut picti, rem constituit, aut supponit simpliciter existentem: sed quia etiam de præsenti cognitam, aut pictam denominat; de præsenti debent cognitio, & pictura, quæ sunt denominationis formæ, dari. Quod melius percipietur notando, quod aliud est rem denominare præsentem, aliud denominare de præsenti: nam primum potest formaliter præstari ab ipsa rei præsentia, sivè existentia; at secundum etiam præstatur à plurimis alijs formis, quæ nec

Nota.

præsentem constituunt, nec supponunt: sicut à possibilitate denominatur de præsenti possibilis, à morte de præsenti mortua, à cognitione de præsenti cognita; & universim ad denominationem extrinsecam ex proprio conceptu per se non requiritur præsentia, quamvis semper requiratur præsentia formæ, tunc de præsenti denominantis cumque futurum denominetur de præsenti tale, ante rei existentiam, ante illam dicit dari de præsenti futuritionem, à qua talis provenit denominatio.

Sed instabis ex prædicto Auth. qui affirmat, quod consensus erit, affirmat consensum esse futurum; sed qui affirmat quod consensus erit, nihil affirmat de præsenti: ergo nec qui affirmat quod consensus est futurus; ac proinde futuritio rei nihil dicit de præsenti. Prima, & secunda consequentia legitimè inferuntur. Minor constat, nam qui affirmat, quod consensus erit, non affirmat, quod aliquid est, sed quod erit: ergo. Mai. autem probatur primò ex D. Aug. *lib.* 11. *Confessionum*, *cap.* 15. & 18. & clarissimè 20. ubi habet: *quod impropriè dicitur res est futura, res est præterita*; addit tamen *propositam locutionem admittendam esse, quia licet sit impropria, nobis tamen est familiarior, & corrigitur per propriam intelligentiam: quandoquidem* futurum est, *idem significat apud omnes*, quod *erit*. Idem ergo est affirmare rem futuram esse, ac affirmare quod res erit.

26 Replica quæd.

Suaderur 1. mai.

Secundò, id ipsum probat ex ipsis Grammaticalibus regulis, ex quibus constat idem significari per futurum Indicativi, ac per *futurum*, seu *participium* de futuro: quare idem omnino est apud Grammaticos asserere, *cras legam*, *ac cras lecturus sum*. *Petrus veniet cras*, *ac Petrus venturus est cras*. Tertiò: quia quando affirmo quod consensus erit, affirmo consensum nec de præsenti, nec de præterito: ergo de futuro: ergo affirmo consensum futurum: idem ergo est

Suaderur 2.

Tertio

dicere quod consensus erit, ac dicere, quod consensus est futurus.

27 Doctrina pro solutione.

Hæc instantia, quærit quod explicemus significationes harum propositionum: *Petrus est venturus cras*, *Petrus veniet cras*, seu ut clarius procedamus, istarum *Petrus est futurus*, *Petrus erit*, & quod adinvicem conferamus. Ad quod dicimus, quod per primam propositionem affirmatur signatè, & in recto de præsenti futuritio Petri; in obliquo autem, seu de connotato eius existentia de futuro. Undè sensu illius est hic: Petrus est determinatus, ut existat, seu ad existendum. Per secundam autem propositionem è converso accidit, quia signatè, & in recto affirmatur eventus, ut non existens, sed de futuro: in obliquo autem, & de præsenti ipsa determinatio, ut existat. Undè sensus huius propositionis *Petrus erit*, est hic: *Petrus erit existens*: ubi signatè, & in recto ipsa existentia, quæ non dum est importatur, exercitè autem, & de connotato aliquid de præsenti determinans, ad existentiam pro futuro, potius, quam ad non existentiam.

Et hanc esse rectam significationis earum intelligentiam constat. Quo ad primam quidem: quia sic intellecta, nulla inducitur violentia significationi terminorum, sed prout iacet recipitur, & cum proprietate: cum tamen in Adversariorum sententia non possit, nisi per alienationem, & impropriam copulæ significationem accipi. Quod argumentum maximum accipit robur in similibus propositionibus, quæ sunt de Fide, ut *Anti-Christus est futurus*, *futurus est dies iudicij*: istas enim ad improprios sensus reducere, tantum, ut particulares defendantur opiniones, non videtur satis tutum. Tum quia istam esse mentem Philosophi 2. *de Generat. text.64. cap.11.* satis exprimunt verba illius, dum ait: *de quo nunc verum est dicere, quia futurum est, hoc non fore nihil verat*: futurum est *enim incedere*, & *non incedet*. Quod ibi explicat D. Thomas dicens: quod hoc verum est, quia dum dicit *futurum est* significatur causa determinata, quæ quia potest impediri, *potest non sequi eventus*. Quam doctrinam secutus est etiam postea *quæst.10. de Verit. artic.10. in Corp. & ad 7. & 2. 2. quæst.71. artic.6. ad 2.* & secundum eam explicat Prophetiam comminationis. Nec refert, dicare loqui de futuris non infallibilibus; quia quo ad formalem significationem propositionum, & terminorum idem est iudicium.

Continuatur doctrina.

Quo ad secundam, etiam probatur eam esse illius significationem. Et quidem quod per illam signatè, & ex per se affirmetur eventus de futuro omnes fatentur. Quod autem etiam de connotato affirmetur determinatio præsens, ut talis eventus potius sit, quam nõ sit, probatur ex superius dictis. Nam non potest nunc de præsenti verum esse, quod Petrus erit, potius quam non erit, quin sit de præsenti aliquid determinans quod erit potius, quam quod non erit. Tum quia illud *erit*, ut determinatum, & exclusivum non *erit* nunc de præsenti enuntiatur. Tum quia si nunc de præsenti nihil datur non indifferens, tàm ad *erit*, quàm ad *non erit*, non est cur potius sit verum de præsenti, quod *erit*, quam quod *non erit*: *erit* ergo, quod nunc de præsenti, *præ non erit* de Petro enuntiatur, enuntiatur determinatum, & ut sui contradictorij exclusivum: ac proinde in obliquo, & de connotato importat, & enuntiat determinationem de præsenti, quamvis signatè, & in recto dicat eventum de futuro. Cum quo tamen stat quod prima propositio sit absolutè de præsenti, & non de futuro; & secunda è converso absolutè est de futuro, & non de præsenti: quia denominationes istas accipiunt propositiones, secundum quod, id, quod principaliter, & signatè enuntiant, de præsenti, aut de futuro enuntiatur. Cum ergo prima in recto significet de præsenti, & secunda de futuro; sic tales propositiones iudicandæ.

Idem protenditur.

Un-

28 Undè deduces 1. prædictas propositiones in futuris infalibilibus, equivalere sibi in consequendo, sed distingui in significando, penes rectum, & obliquum; sicut istę, *Petrus est amicus Paulo*, *Paulus est amicus Petro*. *Materia est unita formæ*, *forma est unita materiæ*, & omnes alię, in quibus reciprocatio importatur; nam in omnibus illis est mutua consequentia, & quod per unam enunciatur in recto, per aliam enunciatur in obliquo. Secundò, quod ut prima propositio, in qua futuritio enunciatur, de præsenti sit vera, non est necesse, quod ad secundam reducatur, neque pariter secunda ad primam, sed quod unaquæque earum in sensu formali, quem indicat, vera est, alterius veritatem implicitè, & exercitè connotando.

1. ex doctrina data collectio.

Secunda.

3. collectio. Tertiò deduces quod si per possibile, vel impossibile res haberet esse in tempore, quin ab æterno esset aliqua determinatio de eius existentia; ab æterno neque esset verum, quod res est futura, neque quod erit. Quod corollarium expressit in primis D. Thomas loc. sup. citato *ex 1. part. quæst. 16. art. 7. ad 2.* ibi: *Undè sublata causa non esset futurum illud fieri.* Et constat ex dictis: nam per utramque propositionem enunciatur sivè in recto, sivè in obliquo determinatio præsens, ut res sit: præcisivè enim ab ista non est undè potius sit, quam non sit: ergo hac determinatione deficiente propositiones illæ essent falsę. Undè ruit aliud argumentum, quod de veritate saltim secundę propositionis in casu posito solent RR. formare.

Instantia. Nec refert, si contra hoc objicias, quod iuxta regulam dialecticorum cum M. Soto propositiones *de extrinseco tempore* regulantur quoad veritatem per suam *deinesse*: ita ut illa existimetur vera, vel falsa, cuius *deinesse*, pro tempore in propositione de extrinseco tempore enunciato vera sit, aut falsa: ergo cum in casu posito hæc propositio *Petrus est*, quæ est *deinesse* huius, *Petrus erit*, sit aliquando vera, hęc propositio *Petrus erit*, debet etiam esse vera.

Non in quam refert: nam regula illa dialecticorum intelligenda est rebus, ut nunc, stantibus, secundum quas impossibile simpliciter est hanc *Petrus est*, esse aliquando veram, quin pro tempore precedenti præcesserit etiam determinatio, ut sit. Quod si talem determinationem non precesserit, seu non præcedere supponatur, falsa erit: Neque hoc negatur à Dialecticis. Solutio iustę.

Si autem quæras, an facta contraria suppositione, scilicet, quod adhuc supposita determinatione absoluta Dei de futuritione eventus eventus non sequatur, propositiones illæ sint verę? Respondetur ex Sap. P. M. Bolivar in presenti, quamvis ad aliud intentum, cum distinctione esse loquendum. Nam vel suppositio sit de eo, quod eventus ut plurimum non sequatur, adhuc supposita determinatione, sed raro; vel è contra, quod, nimirum, ut in plurimum sequatur; licet raro non accidat; vel quod quantum est ex determinationis suppositæ natura, ita certo sequatur, quod absque miraculo eventu non possit fraudari? Si primum; eventus non diceretur futurus, neque quod erit. Si secundum; diceretur talis moraliter, & secundum quid. Si tertium; diceretur simpliciter talis, quamvis non infalibiliter. 29 Respondetur cuidá quæst.

Quæ omnia simul probantur: nam eventus non dicitur futurus à pura determinatione, sed ab illa prout ipsum infert: iuxta qualitatem: ergo illationis dicetur ex vi illius futurus. Si ergo ut in plurimum non infert, ex vi illius non erit futurus. Si autem ut in plurimum infert, quamvis raro non inferat, habet cum illo connexionem moralem: ac proinde est moraliter, & secundum quid futurus, ut hęc, *omnis mater diligit filium suum*. Si autem ita infert, ut solum per miraculum impediri possit; habet connexionem physicam, quæ simpliciter est talis, & quę apta est ad fundan- Responsionis ratio.

dandam scientiam humanam; ac proinde dicetur simpliciter futurus: non autem omnino infallibiliter, quia deficere posse supponitur. Undè neque à Deo subiectivè ut futurus posset affirmari, sed tantum obiectivè, quod & in profetia comminationis contingit: de quo videatur D. Thomas loco citat. *ex quæst. 10. de Veritate.*

Alteri quæstioni fit satis.

Ex quo etiam constat, quid dicendum sit de futuro penes ordinem ad causas naturales: de eo enim secundum distinctionem datam loquendum est. Neque huius oppositum colligitur ex D. Aug. contra Faustum, & ex Anselmo, & Fulgentio asserentibus *impossibile omnino esse futurum non fieri*; nam loquuntur de futuro infallibiliter tali & penes ordinem ad decretum Divinum, quod infallibile infrustrabileque supponunt.

30 Iam dilui tur instantia.

Ex quibus tandem constat solutio ad instantiam *num. 26.* propositam, cuius occasione omnia ista dicta sunt: distinguenda est enim mai. qui affirmat, quod consensus erit, affirmat, quod consensus est futurus *in recto* neg. mai. *in obliquo*, conc. mai. & dist. min. qui affirmat quod consensus erit, nihil affirmat de præsenti *in recto* conc. min. *in obliquo* neg. min. & neg. consequentiam, quod iam constat. Sed non est dissimulanda 1. probatio maioris, quamvis ea admissa, iuxta explicationem datam, non probetur intentum. Ea enim, tamquam ex D. Aug. refert, quod ista propositio *res est futura*, admittenda est, quia quamvis impropria feratur; *corrigitur* tamen per propriam intelligentiam, in quantum idem significat *erit*, ac *futurum est*. Quibus ex August. probare intendit prædictus Author quod 1. propositio solum est vera per reductionem ad 2.

Sed in hoc corrigendus est iste Author, quia talia verba non inveniuntur apud S. Parentem, sed solum postquam dixit, *quod futura, & præterita non sunt*, & quod propriè non sunt differentiæ *temporis*; quod iam supra explicatum est *num. 14.* post hæc, inquam, & paucis interiectis, solum addit, *Quod dicatur tempora esse tria; dum tamen intelligatur, quod dicitur*, scilicet, quod non *intelligatur id, quod futurum aut præteritum est, esse iam.* Quod verissimum est apud omnes; sed ex hoc nihil, quod prædictus Author prætendit, infertur.

Quartò obiecies. Si futuritio esset aliquid de præsenti, esset aliquod prædicatum Divinum: cum enim sit etiam ab æterno, & nihil creatum ab æterno detur; debet esse aliquid Divinum; sed futuritio non est aliquod prædicatum Divinum: ergo. Probatur min. 1. nam exinde sequeretur quod, cum Deus vult, seu intelligit aliquod ut futurum, nihil aliud intelligeret, aut vellet, nisi suum prædicatum Divinum; futurum enim in esse talis per futuritionem constituitur, & per eam ab omni re non futura distinguitur. Immo cum prædicatum istud sit, ut postea dicemus, Divinæ voluntatis decretum; dum Deus vellet aliquod futurum, ut tale, nihil aliud vellet, quam suam volitionem: ac proinde volitio futuri esset volitio reflexa. Et idem argumentum fieri potest de scientia Dei practica, & quæ à Thomistis ponitur causa rerum: nam hæc etiam ingreditur futuritionem: undè dum Deus futurum ut tale cognosceret, cognosceret solum suam scientiam, & decretum, per quæ futurum constituitur. 31 4. Obiectio, & 1. min. suadetur. 1.

Secundò, quia cum rem esse futuram sit effectus causæ formalis, & contingens, debet etiam provenire ab aliqua efficienti; sed si futuritio est aliquid Divinum non potest provenire ab aliqua causa efficienti: ergo probat. min. quia non potest provenire pro formali, ut constat. Neque pro materiali: quia pro materiali dicit rem, quæ nullo modo est; quod autem nullo modo est, non potest terminare influxum causæ efficientis. Nec tandem pro unione, quam ex forma, & subiecto dicit: nam hæc secundum id, quod dicit de esse, est adæquatè quid Divinum: ergo. Suadetur 2.

Tertiò. Illud prædicatum Tertiò.

tum Divinum præsens in qua ponimus futuritionem, debet terminari ad naturam, quæ denominatur futura; non sub statu possibilitatis, nec præteritionis, nec existentiæ, quia prout sic non est apta, ut denominetur futura: ergo sub statu futuritionis: ergo natura ut illud prædicatum terminans est futura; sed non terminat illud prædicatum, per illud, sed per aliquid ab eo distinctum: ergo per aliquid ab eo distinctum constituitur futura.

Diluitur obiectio cum 1. min. prob.

Ad argumentum respondetur conc. mai. negand. min. ad eius probationem negandum est antecedens. Nam in hoc concreto *futurus*, & est futuritio per modum formæ, & natura, quę denominatur futura per modum subiecti. Dum ergo Deus cognoscit, aut vult rem, ut futuram, non solum cognoscit, aut vult suum decretum, aut scientiam, aqua futura denominatur, sed rem ipsam, quæ talis denominatur. Quod ut amplius, intelligatur advertendum est, quod Deus cognitione, aut volitione, nostro modo concipiendi, directè non vult, aut intelligit rem ut futuram: sed vult, aut intelligit rem non esse modo, & esse postea; ex qua volitione, & scientia, determinatur res, ut modo non sit, sit autem postea. Undè obiectum directè attactum per hanc cognitionem, aut volitionem, per quam res constituitur futura, non est volitio, aut scientia, sed res ipsa. Quia tamen cognitio Divina infinita est, & uno actu attingit, quod nos pluribus; per eandem cognitionem, & volitionem, qua attingit, & determinat quod res modo non sit, sed sit postea, attingit etiam exercite actus ipsos, quibus id determinat: & hoc est rem, ut futuram attingere. Undè constat expedita solutio huius probationis.

Nota.

2. min. probatio diluitur.

Ad secundam dicatur, quod rem esse futuram, denominatione desumpta ex causis secundis est effectus formalis physicè, & simpliciter talis. Undè huius, ipsum Divinum Decretum est causa. At rem esse futuram denominatione à decreto desumpta, non est effectus simpliciter, & physicè talis, sed tantum Grammaticaliter; ea ratione, qua dicitur effectus formalis, rem esse cognitam, volitam, aut determinatam à Deo: cuius nulla datur causa efficiens.

Item 3.

Ad tertiam dist.mai.debet terminari ad naturam, quæ denominatur futura, extrinsicè concedo mai. intrinsecè nego mai. & concessa min. & 1. & 2. consequentia neganda est min. sub sumpta. Nam in denominationibus extrinsecis, ut esse visum, esse cognitum, & esse decretatum, ipsæ formæ denominantes sunt id, quo subiecta denominata terminant in actu 2. undè idem est formaliter cognitionem terminari, & cognitum reddi. Verum autem est, quod id, ratione cuius in actu 1. possunt terminare formaliter illas, ab eis debet distingui. Et sic etiam contingit in re, quæ terminat futuritionem: nam in actu 1. redditur apta terminare per sua prædicata essentialia, quibus futuritio non repugnat. Et argumentum solvendum est ab omnibus, si formetur in qualibet alia denominatione extrinseca.

32 Ultima obiectio.

Tandem objcies. Præteritio non consistit in aliquo de præsenti adequatè præteritionis tempore, sed consistit in carentia existentię modo, & existentia habita: ergo nec futuritio consistit in aliquo de præsenti futuritionis tempore, sed in carentia existentiæ modo, & existentia postea habenda. Antecedens supponunt, ut commune Thomistarum, & consequentia probatur. Quia omnes nostræ rationes, quibus probavimus futuritionem esse adæquatè de præsenti, in præteritione instantur: nam sicut per verbum de præsenti affirmamus verè de Anti-Christo, *quod est futurus*, ita per verbum de præsenti affirmamus verè de Adamo, *quod est præteritus*: & cum utraque propositio sit de fide, in proprio, & riguroso sensu utraque, vel nulla est accipienda:

ere

ergo ſicut de re præterita verè de præſenti affirmatur *eſſe præteritam*, quin de præſenti detur præteritio adæquatè accepta; pariter de re futura. Et pariter hac forma omnes aliæ rationes, & confirmationes inſtari poſſunt. Quod confirmari poteſt, nam res in eſſe exiſtentiæ non conſtituitur formaliter per cauſam actualiter producentem, licet illam connoter, ſed per propriam exiſtentiam actualiter: neque in eſſe poſsibilis, per cauſam potentem producere, ſed per eius non repugnantiam: neque in eſſe præteritæ, ut vidimus, per cauſam, ut iam produxit, ſed per eius exiſtentiam, ſecundum quod tempore illo fuit, & modo non eſt: ergo neque in eſſe futuræ, debet conſtitui, per cauſam, ut ad producendum determinatam, ſed per exiſtentiam, quæ erit; cauſa tamen, & eius determinatione connotatis.

Confirm.

Hoc argumentum exiſtimatur ab Adverſarijs duriſsimus offenſionis lapis. Inquem omnes noſtræ concluſionis inſtantiæ impingunt, & infringuntur. Sed lapis iſte in ipſos vibrari debet: nam cum eius formalis vis in conſequentia à præteritione ad futuritionem, quam infallibilem exiſtimant, conſiſtat; cum nos etiam præteritionem adæquatè de præſenti præteritionis tempore conſtituamus; ſequitur quod etiam ſic dari debeat futuritio. Igitur Thomiſtæ non aſſerũt, quod præteritio conſiſtit in carentia exiſtentiæ, & exiſtentia ipſa habita, utroquè ingrediente in recto, ut falſo ſupponunt Adverſarij, ſed aſſerunt eam conſiſtere, in aliquo de præſenti præteritionis tempore exiſtenti; quod tamen determinet, aut connectatur cum exiſtentia habita, quam præteritum pro ſubſtracto eſſentialiter dicit. Et in hoc equivocantur Adverſarij, dum exiſtimant, quod id, quod præteritum pro ſubſtracto eſſentialiter dicit, dicit etiam præteritio: quod apud nos falſiſsimum reputatur. Et idem iudicamus de futuro.

Solvitur 1 Torquédo in Adverſ.

33 Directa ſolut. 1. via.

Si autem quæras; quæ ſit hæc forma de præſenti præteritionis tempore, à qua res denominatur præterita? Reſpondetur dupliciter hoc ab eis aſsignari: alij namque cum M. Bolivar exiſtimant hanc eſſe decretum Divinum, quo Deus vult Adamum; v.g. exiſtere pro illa differentia temporis, pro qua extitit, & modo non exiſtere. Notat tamen hoc diſcrimen inter præteritum, & futurum: quod cum præteritio ſit accidens ſupponens exiſtentiam rei præteritæ pro tempore antecedenti; non ſolum reſpicit tamquam ſubiectum denominationis, ipſa prædicata quidditativa, aut poſsibilia rei, ſed exiſtentiam exercitam tempore antecedenti. Futuritio autem cum ſolum ſupponat poſsibilitatem rei, & ſit via ad exiſtendum; reſpicit ut ſubiectum denominabile prædicata poſsibilia: exiſtentiam autem exercitam pro tempore ſequenti importat in obliquo, & de connotato. Quæ ſolutio clara, & expedita eſt, & valdè conſequens ad dicta, & per eam ceſſant omnino contentioſæ replicæ ex paritate ſuppoſita.

Nota.

Neque contra illam aliquid momenti obijci poteſt: nam illud, quod obijcitur, quod ſi præteritio conſiſteret in decreto Divino, cum hoc ſit æternum, & ſemper exiſtens, ſequeretur, quod res ab æterno, & ſemper denominaretur præterita, ſicut hac ratione denominatur futura; hoc, inquam, facilem habet ſolutionem, dicendo, quod Divinum decretum, ſecundum quod connotat, & ex ſe infert diverſa tempora, in quibus res eſt, vel non eſt; diverſas etiam tribuit rei denominationes: nam ſecundum quod connotat tempus, in quo res non dum exiſtit, ſed antexercit eius exiſtentiam, ſubinduit denominationem futuritionis: & ſecundum quod connotat tempus exiſtentiæ rei, hanc denominationem amittit, & ſubinduit denominationem actualiter producentis. Et tandem, ſecundum quod connotat tempus poſterius ad exiſtentiam rei, ſubinduit denominationem præteritionis, & rem præteritam formaliter conſtituit. Unde ſolum eſt ab æterno, quoad entitatem præ-

Replica contra immediatè dicta.

Solvitur.

præteritionis, sicut, & quoad entitatem producentis; non autem quoad denominationem ex defectu connotati: sicut neque etiam erit in æternum, quoad denominationem futuritionis, licet sit quoad entitatem. Undè solutio subsistit, & ea magis communiter & primo loco in disputationibus cum Adversarijs utendum existimo, propter dicta, & ut hinc magis cognoscant quam irritus sit eorum connatus exparitate præteritionis ad futuritionem desumpta.

34 Alia via traditur solut.

Secundo alij existimant præteritionem consistere in carentia rei præteritæ adiuncta impossibilitate, de eo quod non fuerit. Quod complexum etiam datur adæquatè de præsenti. Nam quoad carentiam est per se evidens. Quoad impossibilitatem autem probatur sic: nam hoc ipso quod aliqua res in aliquo instanti est, fundat ab illo instanti usque in æternum impossibilitatem, ne fuerit: ergo etiam dum res deficit, & illius datur carentia, datur etiam hæc eadem impossibilitas ne fuerit: datur ergo de præsenti complexum illud præteritionis tempore. Cumque alias sit determinatio de eo, quod res fuit; sufficienter fundat veritatem propositionis, in qua de præsenti affirmatur de re *esse præteritam*. Undè præteritio est adæquatè distincta à re præterita, & effectus ab illa causatus, non formaliter, sed effectivè, non physicè, sed logice.

Plenior argum. solutio.

Et hinc oritur differentia inter præteritum, & futurum: nam cum præteritum aliquando extiterit, ab eius existentia potest aliqua determinatio oriri de eo quod extitit; & de facto impossibilitas ne fuerit oritur. At cum futurum nondum sit, ab eius existentia nulla determinatio tempore futuritionis oriri potest, qua verificetur esse futurum. Undè determinatio, & suppositio de eo, quod erit, ab alio præcedenti eius existentiam provenire debet. Et hinc etiam intelligitur, quare cum vera sit hæc causalis: *ideo res erit, quia futura est*: hæc est falsa; *ideo fuit, quia est præterita*, sed potius dicendum est è converso: *ideo est praterita, quia fuit*. Et disparitas desumitur ex dictis: nam in hac propositione, *res erit*, ut ex superius dictis patet, signatè, & in recto prædicatur existentia, sicut & in hac, *res fuit*. Existentia autem rei futuræ cum subsequatur eius futuritionem, non potest eam à priori inferre; potest tamen existentia rei præteritæ inferre à priori præteritionem: quia eam essentialiter præcedit. Undè ab eius existentia præteritio potest causari: secus tamen futuritio ab existentia rei futuræ.

Est tamen notandum etiam hoc discrimen, inter primam, & secundam solutionem: quod in prima præteritio est adæquatè aliquid positivum, sicut & futuritio: At in hac secunda est adæquate negativum. Undè iuxta illam dum dicitur *Adam est præteritus*, ly *est* quamvis propriè uniat pro tempore præsenti, non accipitur tamen pro aliquo esse reali esse, sed pro esse negationis existentiæ Adami, & defectus possibilitatis ne extiterit: sicut dum dicitur, *homo est cæcus*. Et hoc etiam titulo primam solutionem secundæ præferendam existimo. Et hæc de hoc Dub. applicanda litt. M. in 1. *dist.* 38.

Adverte discrimen.

§. *Neque etiam reservanda.*

DUBIUM SECUNDUM.

QUÆNAM SIT FORMA ISTA DE PRÆSENTI, PER QUAM res denominantur, & constituuntur futuræ.

§. I.

REFERUNTUR SENTENTIÆ, ET STATUITUR prima conclusio.

N. 1. Sententia P. Suarez in hoc puncto.

EX dictis Dub. *præcedenti* manifestè constat futuritionem rei esse aliquid de præsenti rei futuræ extrinsecum, & ab ea realiter distinctum: restat autem in præsenti determinemus quid sit hoc? Circa quod omissa in primis aliquorum sententia, quæ non immerito attribuitur Patri Suarez, & Alarcon, asserente quod, futurum constitit in quadam habitudine, quam res ipsa, quæ futura est, dicit in suis causis, ad se ipsam, ut existentem à parte rei: quæ habitudo respectu nostri est aliquid rationis; respectu Dei est objectiva præsentia, quam esse rei futuræ habet in æternitate.

Reijcitur ille sententia.

Quæ sententia omittenda est: tùm quia ab omnibus etiam domesticis reijcitur, & ab ea, quamvis ægre P. Suarez servari prætenditur. Tùm quia diversam futuritionem rei constituit, prout à nobis, & prout à Deo concipitur; cum tamen essentia, & constitutivum rei semper sit idem, sivè ab homine, sivè ab Angelo, sivè à Deo concipiatur, sicut patet in alijs essentijs. Et quod magis est, prout ab homine concipitur, constituitur aliquid rationis: ac proinde dum homo de Anti-Christo esse futurum prædicat, nihil reale, sed fictitium prædicat, quod falsissimum est.

2. alia sententia, & eius D. D.

2 Omissa, inquam, hac sententia; duplex alia circa præsentem difficultatem magis solet controverti 1. aliquorum ex Professoribus scientiæ mediæ est, qui constituunt futurum in ipsa scientia Dei, qua ipsum cognoscit, & hoc quidem iuxta futuri, & scientiæ qualitatem: nam futurum absolutum constituunt in scientia visionis, & absoluta; futuram autem conditionatum, in scientia media. In qua sententia conveniunt Esforcia, Annatus, Esparza, Rivadeneyra, & P. Tyrso. Quam sententiam ex eorum mente explicat Rivadeneyra, triplicem distinguendo futuritionem: aliam *entitativam*, quam cum re ipsa futura identificat; ac proinde cum reliquis alijs Authoribus Societatis constituit per carentiam existentiæ modo, & existentiam habendam. Aliam, quam vocat *formalem in esse veri*: & hanc identificat cum scientia. Aliam tandem, quam vocat *fundamentalem*, & constituit inquocumque prædicato, quod tempore futuritionis detur, connexum tamen cum existentia postea habenda, sivè hoc sit decretum, sivè scientia, sivè quodcumque aliud. Contra quam sententiam sequens statuitur conclusio.

3 *Prædicta sententia nec sibi, nec scientiæ mediæ principijs cohæret.* In qua conclusione ferè omnes alij Societatis Authores conveniunt. Prima pars probatur 1. quia implicat, quod detur de præsenti futuritio formalis, Anti-Christi *in esse veri*, quin detur de præsenti futuritio illius *entitativa*: ergo hæc sententia, dum primum affirmat, & negat secundum, non sibi cohæret. Antecedens probatur. Nam futuritio formalis *in esse veri* consistit in iudicio verè, & de præsenti enuntianti futuritionem Anti-Christi: V. g. in hoc iudicio *Anti-Christus est futurus*; sed implicat iudicium istud esse verum de præsenti, quin de præsenti detur veritas illius objectiva: ergo. mai. est doctrina Adversariorum: minor autem probatur. 2. ad hominem contra ipsum, *disp.* 12 *cap.* 1.

3. conclusionis pars prob. 1.

2. min. sua detur

cap.20. num.9. defendentem, & benè, quod eo ipso, quod propositio nunc sit vera, nunc debet dari veritas illius, quod evidens est, sic & quod non potest dari efectus formalis sine forma; sed iuxta ipsius etiam sententiam,& apud Jesuitas familiarem, veritas formalis propositionis constituitur ex ipsa propositione, & obiecto verificativo illius: ergo implicat quod detur veritas formalis huius propositionis, in qua consistit futuritio Anti-Christi in esse veri, quin detur futuritio illius obiectiva.

Suadetur 2. Secundò. Quia per hanc propositionem *Anti-Christus est futurus*, in qua futuritionem formalem Anti-Christi *in esse veri* constituit; non enuntiatur de Anti-Christo eum esse cognitum, aut futurum, seu eum ut futurum cognosci; sed eum esse phisicè, & realiter, & obiectivè futurum: ergo ut ipsa sit vera, deber futuritio Anti-Christi phisica, & obiectiva, dari iuxta exigentiam copulæ, seu verbi, quod est de presenti: ergo implicat futuritionem formalem Anti-Christi *in esse veri* de præsenti dari, quin etiam detur futuritio eius obiectiva. Mai, in qua sola potest esse huius discursus difficultas, constat. Tum quia hæc propositio *Anti-Christus est futurus*, non est reflexiva, sed directa, & sic ab omnibus concipitur: esset autem reflexiva, si non enuntiaret obiectivam, & phisicam Anti-Christi futuritionem; sed solum cognitionem eius in esse futuri. Tum quia si solum enuntiaret eum, ut futurum cognosci, posset esse vera, & si nunquam futurus esset obiectivè; dummodo, ut talis apprehenderetur; quod nullus audebit dicere.

Suadetur 3. Tertiò. Quia quamvis per hanc propositionem directè, & immediatè enuntietur futuritio formalis de Anti-Christo in esse verè, seu quod apud ipsos idem est, cognitio, qua Anti-Christus in esse futuri cognoscitur; non tamen enuntiatur cognitio ista, ut à veritate, & falsitate præscindens, sed ut determinatè vera. Tum quia cognitio sic enuntiata, est cognitio Dei ab æterno existens. Tum quia, ut diximus, aliter posset esse vera hæc propositio, & si Anti-Christus nunquam existeret. Tum quia etsi cognitio sit formalis futuritio, cognitio vera erit formalis futuritio vera, & falsa, falsa; & præscindens, præscindens: hic autem formalis futuritio vera enuntiatur: ergo enuntiatur etiam, saltim mediatè verificativum illius, iuxta exigentiam copulæ. Sed hoc est futuritio obiectiva præsens; cum copula de præsenti significet: ergo.

Confirmatur urgendo contra ipsum idem argumentum, quod ipse contra reliquos Authores Societatis urget ad probandum futuritionem, tàm formalem, quàm fundamentalem *in esse veri* de presenti dari. Nam vel datur de præsenti extiturum esse Anti-Christum obiectivè, vel non datur de præsenti? Si primum; ergo non solum futuritio formalis, & fundamentalis *in esse veri* datur de præsenti, sed etiam obiectiva. Si secundum; sequitur in primis, propositionem formalem enuntiantem, extiturum esse Anti-Christum, de præsenti esse falsam: non enim existit obiectum, sicut per illam enuntiatur. Deinde sequitur quod de præsenti detur, *non extiturum esse Anti-Christum obiectivè*: Nam ea ratione, qua unum contradictorium deficit, alterum dari est necesse: cumque *non extiturum esse obiectivè Anti-Christum*, equivaleat huic; *Anti-Christus obiectivè non existet*; sequitur, quod de præsenti detur, *quod non existet*; ac proinde quod nunquam habebit existentiam; quod est contra fidem. 4 Confirm.

Id autem quod in prædicta solutione additur de futuritione fundamentali, etiam *in esse veri*, in nullo alio consistere potest, nisi in Divino decreto, quod etiam in consequenter negant; quod sic 5 Alio ex cap. sententia illa impugnatur.

probatur. Nam hæc futuritio fundamentalis debet in primis dari tempore futuritionis, & ab æterno: ex quo sequitur non posse esse aliquod creatum; sed increatum, & Divinum: sed ex prædicatis Divinis nullum aliud assignari potest, nisi decretum: ergo. Probatur min. Nam cum hoc debeat esse cum existentia rei connexum, non potest esse, neque Divina essentia, aut potentia, aut quodlibet aliud, prout in actu primo à nobis concipi potest: ut sic enim indifferentia sunt, & non connexa cum esse rei. Restat ergo quod sit, aut Divina scientia, aut decretum; sed non scientia: ergo. Probatur min. hæc. Quia alias scientia cognoscitiva futuri, se ipsam pro fundamento haberet, ut futurum cognosceret, quod est falsum, & negatorium; præcipuè si ea non practica, sed speculativa constituatur: restat ergo quod hæc fundamentalis futuritio sit Divinum decretum, quod inconsequenter ab eis negatur.

6 Secunda autem pars, nimirum, quod hæc sententia non sit etiam cohærens Scientiæ mediæ principijs, sic probatur. Nam ex illa sequitur primò, quod Deus non ideo cognoscit futura, sivè absoluta, sivè conditionata; quia futura, sivè absolutè, sivè conditionatè sunt; sed potius, quod ideò res sunt futuræ, sivè absolutè, sivè conditionatè, quia prout sic cognoscuntur à Deo. Ex quo secundo sequitur, quod scientia Dei, tàm absoluta, quàm conditionata, non ideo suum obiectum cognoscat, quia ipsum ita erit, aut quia suum contradictorium non erit; sed potius quod ideo illud erit, & suum contradictorium non erit, quia prout sic, sivè absolutè, sivè conditionatè à Deo cognoscuntur. Et tertiò, quod hæc ipsa Dei scientia, sivè conditionata, sivè absoluta, non sit purè sui obiecti contemplativa, & speculativa, sed etiam practica, & factiva: Nam cum obiectum eius sit futurum in esse talis, absolutum, quidem, respectu scientiæ absolutæ, & conditionatum respectu scientiæ conditionatæ: si hoc per ipsam scientiam formaliter in esse talis constituitur, scientia respectu eius non erit purè speculativa, sed practica. Et hinc etiam quarto, quod quamvis scientia Dei præcedat futuritionem liberam rerum, eamque infallibiliter inferat, & constituat; sitque proinde à nobis inimpedibilis; non ideo ab eis auferat libertatem, sed potius causet, & conservet. Quæ omnia, quamvis verissima sint; sunt tamen contra principia scientiæ mediæ: ex eorum tamen sententia manifestè deducuntur.

2. Conclusionis pars probatur, & inconvenit. estque 1. Secundò. Tertium. Quartum.

Dicere autem, quod obiectum huius scientiæ, tàm absolutę, quàm conditionatæ non est rem futuram esse, sed absolutæ, quod erit; conditionatæ autem, quod esset, si poneretur conditio; non evacuat difficultatem, sed potius auget. Primò. Quia ut suprà diximus, prius est rem futuram esse, quam quod erit; cum hęc causalis sit vera: *Ideo res erit, quia futura est.* Et idem proportionaliter Dicimus, si adinvicem compatentur in futuro conditionato, *quod esset, & quod conditionatè futurum est.* Ex quo omnes præcedentes illationes iterum reviviscunt. Secundò. Ut Deus per scientiam absolutam iudicet de præsenti, quod consensus erit, potius quam non erit; & per conditionatam, quod esset, potius, quam quod non esset, requiritur aliquid de præsenti connexum cum eo, quod res erit, potius, quam cum eo, quod non erit; cum eo quod esset potius, quam cum eo, quod *non esset*; quod principium ipsi admittere tenentur: tum quia alias non esset necessaria futuritio fundamentalis *in esse veri* de præsenti existens: tum quia alias non esset necesse ad veritatem illius iudicij, plusquam ad eius falsitatem. Tum quia si nihil de præsenti sic connexum datur, omnia sunt æquè ad utrumque indifferentia;

7 Evasio quæd. excluditur.

ac

ac proinde non est undè potius iudicetur, quod erit, & quod esset, quam quod nec esset, neque erit: hoc ergo sic de præsenti connexum, vel est decretum, vel scientia? Si decretum; habemus principale intentum. Si scientia; intentum, quod modo prætendimus: nam ex hoc sequitur, quod Deus non ideo cognoscit, quod res erit, quia erit, aut quod esset sub tali conditione, quia esset; sed potius ideo res erit, & esset, quia à Deo sic cognoscitur: ex quo, & omnia alia, quæ ibi ulterius deduximus, & tanquam ex fonte, ex hoc dimanant, deducuntur. In quo nobis tantum iste modus dicendi placet, & ad veritatem accedere videtur, quantum suis displicet, & Scientiam mediam labefactare cognoscunt.

8 In favorem autem huius sententiæ objicies ex P. Tyrso rationem, quam ipse vocat à priori. Quia, ut inquit S. Thomas *quæst. 1. de Veritat. artic. 5. ad 6.* (& non *artic. 1.* ut ipse citat) cum præteritum, & futurum in quantum huiusmodi non sint; eadem est ratio de veritate præteriti, & futuri, ac de veritate non entis; sed non ens, ut inquit ipse *1. part. quæst. 16. artic. 7.* non habet ex se ut sit verum, sed solum ex intellectu apprehendente: ergo futurum non habet ab æterno esse verum, nisi ex intellectu Divino apprehendente ipsum. Haberet autem, si propriori ad cognitionem Divinam, haberet aliquam futuritionem, vi cuius foret verum ipsum extiturum in tempore; ergo.

Argumentum pro hac sententia.

Confirm. 1. Quod confirmat primò ex S. Parente Aug. 11. *Confessionum, capit. 20.* verbis cit. *Dub. præcedenti*, asserente, *quod hæc tria præteritum, scilicet, præsens, & futurum, in anima, & alibi ea non video: præsens de præteritis memoria, præsens de præsentibus contuitus, præsens de futuris expectatio.* Cui consonat D. Isidorus *lib. 1. de Summo bono*, dicens: *Tria ista, præterita, præsentia, & futura, in animo intuentium inveniri constat.* Ex quibus verbis deduci videtur nihil de præsenti dari, de futuris, aut præteritis, in quo eorum futuritio, aut præterito consistat, nisi eorum cognitio.

D. Isidor.

Secundo. Quia licet scientia Dei sit speculativa, solum sequitur, quod scientia, qua cognoscit rem esse futuram, non faciat illam futuram, sed eam futuram supponat; scientia autem, qua cognoscit Anti-Christum v.g. existere in sui differentia temporis, cum non ad futuritionem terminetur, sed ad existentiam, poterit Anti-Christum futurum constituere. Confirm. 2.

Tertiò. Quia rem esse futuram entitativè, est dari entitativè futuritionem rei: ergo esse verificativè futuram, est in esse veritatis dari eius futuritionem; sed dari futuritionem *in esse veritatis*, est dari cognitionem veram de eius existentia postea: ergo per hanc constituitur formaliter de præsenti futura. Tertio.

Ad argumentum respondetur, quod illud argumentum sextum est idem, & ad idem assumptum, ac quod D. Thomas proposuit, loco pluries cit. *ex 1. part. quæst. 16. artic. 7.* cui, ut vidimus respondet: *Quod illud, quod nunc est, ex eo futurum fuit, antequam esset, quia in causa sua erat, ut fieret: undè sublata causa non erat futurum illud fieri, sola causa prima est æterna, &c.* Undè dum *loc. citat.* asserit, quod præteritum, & futurum, in quantum huiusmodi, non sunt; loquitur de re, quæ est præterita, & futura, non autem de eius futuritione: quod & Author iste concedere debet. Et in hoc comparat præterita, aut futura ad non entia. Differunt tamen ab illis, quod non entia non habent aliquod esse eis extrinsecum, nisi cognitionem, seu esse cogniti; at futurum, & præteritum, habent aliud esse de præsenti distinctum ab esse cogniti, non intrinsecum, sed extrinsecum, quod est esse determinatum, ut potius sit habiturum esse, quam non esse: Argum. occurritur D. Th. exponendo.

hoc enim, ut vidimus, debet præcedere cognitionem, ut determinativum illius, præcipuè in eorum principijs.

SS. Aug. & Iſidorus exponuntur.

Et eodem modo exponendus eſt S. Parens Aug. & S. Iſidor. dum dicunt *ea ſolum eſſe in anima, aut mente*: loquuntur enim de futuris ipſis in ſe, aut de rebus futuris, quæ, dum futuræ ſunt, tantum habent eſſe in mente: ſed quia ut ſint in mente ut futura, & non, ut purè poſsibilia, neceſſe eſt præcedere ea eſſe determinata, ut ſint, & non indifferentia, ut ſint, & non ſint; ideò illorum eſſe in anima, quod eſt extrinſecum, debet etiam ſupponere aliud eſſe extrinſecum determinationis eorum, quod eſt determinatio cauſæ, in qua non tam propriè eſſe dicuntur, cum ſit voluntatis actus, quam in mente.

2. Confirm. ſit latis.

Ad ſecundam negandum eſt antecedens. Nam exiſtentia Anti-Chriſti in propria duratione, illius futuritionem ſupponit; ideo enim Anti-Chriſtus in propria duratione exiſtit, quia ante exiſtentiam futurum erat, ut exiſteret: ſeu quod idem eſt, ideò exiſtit, quia prius determinatum erat, ut exiſteret: quare ſcientia Dei purè ſpeculativa, quæ ad exiſtentiam Anti-Chriſti in propria duratione terminatur, non poteſt illum futurum conſtituere, ſed debet eius futuritionem ſupponere.

3. Item.

Ad tertiam dicatur difficultatem iſtam ſpecialiter de futuritione entitativa verſari. Deinde dicatur, quod cum iuxta ipſos veritas actus reſultet ex ipſo, & obiecto, & iuxta omnes ex conformitate cum obiecto, ita ut obiectum debeat eſſe, iuxta differentiam temporis importatam per copulam, & ea ratione, qua affirmatur, & negatur; implicat dari cognitionem veram de futuritione præſenti Anti-Chriſti quin detur obiectivè de præſenti ipſa eius futuritio: quamvis formalis veritas eius non cum obiecto, ſed cum actu connotato obiecto identificetur. At hæc veritas non eſt abſolutè formalis futuritio, niſi tantum valde impropriè. Sicut neque actus verè affirmans albedinem, eſt formalis albedo, licet ſit formalis veritas exiſtentiæ albedinis.

§. II.

VERA SENTENTIA PRO concluſione eligitur, & probatur.

9 Noſtra ſententia ex Sacris Lit. collecta.

ULTIMA ſententia aſſerit *futuritionem, ſeu formam conſtitutivam futuri, eſſe præparationem cauſarum, ſeu earum determinationem, ad dandam rei futuræ exiſtentiam.* In qua omnes alij Thomiſtæ conveniunt. Eamque deducit Caietanus *Ienacul. 11. queſt. 3.* ex verbis illis Apocalyp. *Omnia per tuam voluntatem erant, & creata ſunt.* Superque verba ſic ait: *Creatura, quæ ſunt, fuerunt, & erunt in hoc mundo, per voluntatem Dei habent hunc eſſendi modum; quoniam ex libera Dei voluntate, quaſi tranſlatæ ſunt, de ordine poſsibilium abſolutè, ad ordinem producendorum, quandocumque.* Emin. Caietan.

Quæ concluſio non leviter colligitur ex S. Aug. *lib. 6. de Geneſ. ad lit. cap. 17.* dicente: *Deum futura facere nihil aliud eſt, quam earum cauſas præparare.* Et *Tract. 68. in Ioann. Deus facit futura, ea prædeſtinando.* Sed expreſsius habetur apud D. Thomam *quæſt. 2. de Veritate, artic. 12.* ferè per totum, & præſertim *ad 7.* ubi aſſerit, *quod cum dicitur, aliquid futurum eſt, vel fuit futurum, deſignatur ordo, qui eſt in cauſis illius ad rei productionem.* Et *2. 2. queſt. 171. artic. 6. & queſt. 22. de Verit. artic. 10. & 11.* & loco pluries citato *ex 1. part. queſt. 16. artic. 7. ad 3.* Ex SS. ité DD. Aug. & Thom.

Avendañ. ſolutio.

Nec refert ſolutio, quam adhibet Avendaño, dicens, quod quoties D. Thomas aſſerit, aut inſinuat futuritionem conſiſtere in ordine cauſarum; loquitur de ordine cauſarum ſecundarum, & qui nullum decretum Dei efficax involuit. Non, inquam, refert; nam hoc eſſe aperte falſum conſtat: Infringitur.

Tum

Tum ex *loco citat. ex* 1. *part.* in quo expresè loquitur de ordine causæ primæ, ex quo ab æterno rem esse futuram verificat. Tum *ex* 1. *dist.*38. *artic.*5. ubi dicit: *Quod Deus ab æterno non solum videt ordinem sui ad res, ex cuius potestate erant res futuræ, sed ipsum esse rerum intuetur.* Et *quæst.*12. *de Veritat. artic.*10. *in Corp.* loquens de ordine causarum, secundum quem, res dicuntur futuræ: sic habet: *Impletio vero ordinis causarum fit dupliciter: quandoque quidem ex sola operatione virtutis Divinæ, ut suscitatio Lazari, & Conceptio Christi, & huiusmodi.* Ex quibus constat, quod horum futuritio, ex præparatione causæ æternæ & non alterius inferioris desumitur.

10 Deinde probatur eadem conclusio rationibus: primò. Illa est forma constitutiva futuri in esse talis, quę formaliter determinat rem, ex se indifferentem, ut postea sit, vel non sit, ut determinatè postea sit; sed hæc est determinatio causæ: ergo. Mai. est evidens: quia determinare formaliter rem aliquam ab aliquam speciem, est formaliter illam in tali specie constituere: sicut id, quod formaliter determinat corpus, ut sit album, potius quam non album, est albedo, à qua formaliter album constituitur: ergo cum rem esse futuram sit etiam apud ipsos, quod postea sit, potius, quam non sit; id, quod formaliter sic determinat, est futuritio, & à qua formaliter cõstituitur res futura.

1. Ratio conclusionis.

Minor autem probatur primo ex dictis: quia cum hoc determinativum formale debeat ab æterno existere; siquidem ab æterno est verum, quod Anti-Christus est determinatus, ut postea sit, vel in tempore: sicut ab æterno est verum, quod non est indifferens, ut postea sit, vel non sit; debet ab æterno dari aliquod prædicatum, quod tale sit; sed hoc in primis non potest esse aliquid creatum, cum nihil creatum ab æterno existat; neque aliquod prædicatum ex necessarijs Dei: tum quia alias futuritio non contingenter, sed necessario eveniret: tum quia omnia illa sunt indifferentia; ut sit, vel non sit. Deinde non potest esse scientia Divina libera, qua id Deus purè speculativè, aut, quid aliud cognoscat, cum vel supponat, vel saltim talem non faciat determinationem: restat ergo quod hoc sit Divinum decretum, quo Deus tanquam suprema causa determinat, ut res potius sit, quam non sit.

1. Min. suadetur 1.

Secundo probatur eadem min. Quia hanc determinationem non potest res à se ipsa habere. Tum quia existit determinatio, cum non existit res. Tum quia ex se ipsa res indifferens est, ut postea sit, vel non sit; ergo eam debet habere à sua causa; sed non ab illa prout in actu primo; quia etiam prout sic indifferens est, ut det ei determinatè, quod sit, aut determinatè quod non sit: neque etiam ab ea in actu secundo, ut exercitè illi communicando existentiam; quia prout sic constituit existentem, & non futuram: restat ergo quod hanc determinationem habeat à sua causa determinata, ut postea efficiat; quæ determinatio est Divinum decretum.

Suadetur 2.

Tertiò. Quia pro signo priori ad decretum intelligitur res omnino indifferens, ut sit, vel non sit postea, & tantum purè possibilis; sed intellecto Divino decreto, præcisivè à quocumque alio, iam res non est purè possibilis, neq; præterita, aut existens, sed determinata, ut sit, ita, ut de illa verificari possit esse futuram: ergo determinatio ista provenit à decreto eam extrinsecè determinante, & futuram denominante. Quartò. Quia cætera alia prædicata, quæ tempore futuritionis existunt, vel nullam habent connexionem, cum eo, quod res sit postea; vel si aliquam habent, ut scientia libera, habent ratione Divini decreti; decretum autem se ipso cum existentia postea connectitur: & se ipso non esse postea excludit; sed illud est determinativum per se, ut res sit postea, quod per se connectitur, & tanquam quid prius, cum eo quod res sit postea, & per

Suadetur 3.

Ultimò.

sed etiam excludit rem postea non esse: ergo.

11 Respon. sio Adver sar. Dices: his omnibus probari quod decretum Divinum radicaliter, seu causaliter determinat rem, ut postea existat, non autem formaliter: futuritio autem consistit in formali; non autem in radicali, seu causali determinatione. Sed solutionem istam postea libenter admittemus. Et quidem si etiam pro futuritione conditionata necessariam sit decretum, ut determinativum saltim causale, & radicale illius, ut eodem argumento his futuris applicato convinci videtur, aperte inutilis est Scientia media.

Impugnabitur post solutio.

Modo ité impugnatur. Sed modo aliter eadem solutio impugnatur, directè probando quod decretum sit formale determinativum, & non tantum radicale, aut causale, ut res postea existat. Nam ab æterno res futura existit formaliter determinata, ut postea sit: ergo ab æterno datur formalis determinatio, & non tantum causalis, aut radicalis, ut sit. Probatur consequentia. Quia efectus formalis nequit formam præcedere. Antecedens autem probatur. Quia ab æterno deficit formaliter indifferentia, ut res potius sit, vel non sit; & multo magis etiam deficit formalis determinatio, ut non sit; sed formalis indifferentia ad duo extrema, & formalis determinatio, ut non sit, solum per formalem determinationis, ut sit, formaliter aufertur: ergo. Tum sic; sed ab æterno, ut iam probavimus, nihil distinctum à decreto datur, à quo hæc formalis determinatio detur: ergo.

Confirm. Confirmatur hoc idem. Quod tantum causaliter, seu radicaliter determinat; causat, seu radicat aliquid, quod sit formalis determinatio, pro tempore, quo res est formaliter determinata: sicut id, quod tãtum causaliter dealbat, causat albedinem, quæ formaliter dealbat, pro tempore, quo res est formaliter alba; sed res futura est ab æterno formaliter determinata, ut postea sit, sicut iam probatum est: ergo si decretum Divinum solum causaliter, aut radicaliter eam determinat; ab æterno causaret, seu radicaret id, ratione cuius formaliter determinaretur, seu formalem eius determinationem: assignanda ergo est ab æterno formalis determinatio, quæ sit à Dei decreto distincta; quod nunquã præstabunt.

12 Præocupatur quęd. solutio 1. Dicere autem, sicut communiter dicunt, hoc esse existentiam habendam obiectivè acceptam; iam suprà reiectum est: quia existentia ut habenda, aut aliquid addit suprà existentiam, aut nihil; si secundum cum existentia ab æterno non detur, neque existentia, ut habenda; ac proinde non poterit ab æterno formalẽ determinationem præstare. Si autem aliquid addit, hoc erit determinativũ formale ab æterno: & de hoc rursus inquirimus, quid sit? si est à decreto distinctum. Deinde quia existentia habenda obiectivè accepta, est existentia obiecta non ut indifferens ad essendum, vel nõ essendum, neque ut determinata ad non essendum, sed ut determinata ad essendum: undè ergo existentia illa habet, quod ab æterno, sit determinata, potius quam indifferens, aut ut ad oppositum determinata obijciatur? Non ex se; tũ quia ex se est indifferens: tum quia ex se, non potest id habere, nisi in se detur: ergo à causa. Non in actu primo, neque ut determinata iam in actu secundo causans: ergo ut determinata ad causandum. Secundò

13 2. Conclusionis ratio. Secundò probatur eadem conclusio, & dicta per rationem à priori amplias confirmantur, & explicantur. Quia creaturas esse futuras, sivè conditionatè, sivè absolutè est prædicatum contingens, verè tamen, & realiter ipsis conveniens; sed hoc ipso implicat quod intelligatur sine decreto Dei id decernentis: ergo. Probatur min. primò. Quia Deus per voluntatem liberam causat quidquid contingenter rebus creatis convenit, ut constat ex illo *Sapientiæ* 11, *Quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses*: & expressè tenet D. Thomas *infrà quæst.* 19. *artic.* 4. & cum eo ferè omnes Theologi; sed voluntas Dei li-

1. Min. prob. 1.

libera est Divinum decretum: ergo.

Probatur 2. Secundò, Quia implicat quod aliquid contingenter conveniat creaturis, nisi Deo providente, & disponente: alias ejus providentia summa, & infinita non esset: sicut neque eius potentia, si aliquid esset possibile, quod ipse non posset: sed providentia, & dispositio Dei, cum sit actus Divini intellectus practici, importat essentialiter, aut supponit actum liberum Divinæ voluntatis, ut expressè tradit D. Thom. infrà *quæst.* 22. & alibi sæpè: ergo.

Item 3. Tertiò. Quia implicat intelligi rem possibilem, nisi à Divina omnipotentia; & existentem, nisi à Divina causalitate, actu ipsam producente: ergo neque futuram nisi à Divina omnipotentia, ut determinata ad producendum rem. Antecedens supponitur, & consequentia probatur. Tum quia cum possibilitas sit indifferens ad futuritionem, & non futuritionem, sicut ad existentiam, & non existentiam, id, quod formaliter determinat possibilitatem, aut principium possibilitatis, determinat etiam futuritionem, sicut & existentiam: sicut quia animal est indifferens ad esse hominem, vel non esse hominem, id quod determinat animal, determinat esse, vel non esse hominem; sed omnipotentia, quæ est principiū possibilitatis, solum potest determinari, vel per actualem productionem, & sic constituit existens, vel per decretum: ergo sic constituit futurum.

14 Confirm. 1. Quod confirmatur primò. Implicat denominatio aliqua, creaturæ, ut tali conveniens, quę à priori ex omnipotentia non inferatur: si enim illam denominationem haberet, & non ex Dei omnipotentia, à se haberet; ac proinde creata non esset; sed denominatio futuri, sivè absoluti, sivè conditionati, est denominatio, creaturæ, ut tali conveniens; ergo ex Deo omnipotentia à priori debet provenire. Tunc sic primo; sed non ex Dei omnipotentia, ut prævenit omnem Divinam libertatem; alias non contingenter eis conveniret: ergo. Tùm, quia prout sic est indifferens ad denominandum futurum, vel non futurum. Neque ut determinata per actualem productionem, quia sic denominat existentem: ergo ut determinata per Decretum, quod decernat dare illi existentiam. Tùm ultra; sed hęc determinatio non infert à priori in genere causę purè efficientis istam denominationem: cum nihil causet, à quo formaliter præstetur tempore, quo est: ergo in genere causę formalis extrinsece denominantis.

Confirmatur secundò. Nam ut ait Phil. 5. Methap. *text.* 20. & cum eo D. Thomas ibi *lect.* 17. & per se est notum, causa activa, & passiva sibi invicem correspondent secundum diversa tempora, & diversos utriusque status: undè *calefactivo*, quod nominat virtutem in actu 1. correspondet *calefactibile*, & *calefacturo*, quod eandem determinatam ad producendum nominat, correspondet *calefaciendum*: & tandem *calefacienti*, quod eam in actu 2. producentem nominat, correspondet *calefactum*: ergo virtuti Dei in actu 1. *productivæ* correspondet *producibile*; & *eidem* determinatę ad producendum, *productum*; & tandem, ut iam *producenti*, *productum*. Sed virtus Dei determinatur per decretum ad producendum: ergo productum, sivè futurum, ut tale, oritur ex decreto. 15 Confirm.

Ex quo rursus infertur, quod sicut potentia prius intelligitur potens producere, quam determinata ad producendum, & prius determinata ad producendum, quam producens: sic pariter ex parte passi prius debet intelligi, ut producibile, quam, ut producendum, & prius ut producendum, quam ut productum. Quod ex dictis evidenter infertur, & per se notum videtur. Est tamen contra Adversarios, qui rerum futuritionem ab eventu rei, & non aliter à priori evenire contendunt. Quodd. corollarium.

Rationes istæ efficacissimæ mihi sunt; inferius autem amplius Animadversio circa doctrinam.

plius expendendæ. Nunc autem circa eas notare sufficiat, quod iuxta Adversariorum sententiam res transfertur de statu possibilitatis ad statum futuritionis, Deo nec transitum illius disponente, providente, volente, aut causante. Quod ingens inconveniens de futuritione conditionata omnes deglutiunt, & maior eorum pars in futuris absolutis. Ex quorum sententia ulterius infertur, quod cum futuritio rerum ab earum existentia desumatur; immo cum illa identificentur: si res habent suam futuritionem, Domino nec causante, volente, aut providente; etiam habebunt existentiam.

17 Expedien da obiectio.

Super est tamen antequam adulteriora pro grediamur, unum argumentum, quod ex dictis consurgit, solvere. Et tale est: quod licet effectus possibilitas non posset subsistere sine causa potente producere, neque existentia sine causa producente; tamen neque in esse possibilis, neque in esse existentis, per sui causam formaliter constituitur: ergo pariter quamvis in esse futuri non possit intelligi sine decreto; tamen in esse talis non constituitur formaliter per illud, sed tantum causaliter, aut radicaliter.

Obiectio Advers. non faret.

Hoc argumento uti in primis non possunt Societatis DD. quia, ut infrà insinuabimus, ut fundamenta scientiæ mediæ destruantur sufficit, quod futuritio rerum, præcipuè conditionata, supponat essentialiter Divinum decretum, quamvis non tamquam formam, ut causam tamen efficientem, aut ut radicale principium, ex quo rerum futuritio à priori inferatur. Sed propter M. Ferre, qui eo utitur, respondetur negando consequentiam. Et

Soluitur nihilominus.

disparitas, quoad existentiam, & futuritionem est manifesta, tùm ex parte rei, quę denominatur existens, tùm ex parte causalitatis. Ex parte quidem rei; quia cum iam sit intrinsecè in se, dum existens denominatur; denominatio existentis potest esse illi intrinseca. Ex parte causalitatis: quia cum hęc aliquid realiter producat; ab eo producto illa denominatio formaliter præstatur, & à productione tantum causaliter. At denominatio futuri, cum conveniat rei, in se non dum existentis; non potest esse illi intrinseca, sed extrinseca: & cum decretum, à quo provenit, non efficiat aliquid, per quod formaliter præstetur; ipsum decretum debet eam formaliter præstare.

Differenę quodd. assignatur.

Inter futuritionem autem, & possibilitatem, & est, quoad præsens non modica convenientia, & non modica disparitas. Nam duplex est rei possibilitas, alia illi omnino extrinseca, & alia intrinseca: extrinseca adæquatè cum omnipotentia identificatur, & ab illa res positivè, extrinsecè tamen denominatur possibilis: neque enim antequam res sit aliquod est prædicatum, à quo sic denominari possit positivè, nisi omnipotentia. Et in hoc convenit cum denominatione futuri, quæ etiam cum positiva sit, & antequam res existat, detur; solum potest à decreto præstari. Ultra istam autem possibilitatem, est etiam alia intrinseca, quę quamvis à priori ex Dei omnipotentia inferatur, ut tract. præced. *disp. 2. dub. 2. §. 4. conclusione 2.* explicavimus; formaliter tamen ab ea non præstatur, sed ab ipsis prædicatis rerum; potest tamen ab eis præstari, & si non existant: tùm quia est denominatio purè negativa, & solum affirmativa nominetenus: consistit enim in non repugnantia ex habitudine terminorum, ut res sit; quę non repugnantia, purè quid negativum est, dum res non existunt. Tùm quia ex eo quod res hanc non repugnantiam habeant, cùm hæc sit prædicatum necessarium, nullum sequitur inconveniens. Denominatio autem futuri non est denominatio negativa, sed positiva: non enim est denominatio non existentis, aut non repugnantis existere, sed determinati ad existendum. Undè denominatio ista provenire formaliter debet à prædicto positivo tempore futuritionis existenti. Deindè hęc denomina-

natio cum sit contingens, non potest ex ipsis rei prædicatis, antequam sint, oriri. Et cum dum ipsa existunt, denominatio solvatur; sequitur quod adæquate ab aliquo extrinseco, tamquam à forma proveniat.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

18 1. arg. ex P. Suarez. 1. antecedens prob. 1. Secundò. Tertiò.

ARguitur 1. ex P. Suarez *loc. supr. citat. num.* 4. denominatio formalis futuri non potest desumi, ab eo, quod res habeat esse determinatum in sua causa: ergo. Antecedens probatur multipliciter, Primo: quia hoc esse determinatum in causa est præsens, esse à futuri non est præsens, sed futurum: ergo. Secundo, quia inde sequeretur, quod cognoscere aliquid ut futurum, esset cognoscere aliquid ut præsens; siquidem esset illud cognoscere, secundum esse, quod habet in causa determinatum, quod est præsens, Tertiò, Quia determinatio causæ neque in actu 1. neque in actu 2. constituit effectum formaliter futurum; non in actu 2.: quia determinatio eius prout sic est illius causatio, à qua effectus redditur de præsenti causatus, & non futurus. Neque etiam in actu 1.: Tùm quia quid formaliter distinctum est causam esse in actu 1. determinatam ad producendum effectum, & illum futurum esse; neque enim propositiones istæ sunt Synonymæ, ut ex earum significatione constat: tùm quia prius natura est causam esse in actu 1. determinatam, quam quod effectus sit futurus. Tùm quia contingere potest causam creatam determinatam sic esse, & effectum non esse futurum, & è converso: ergo.

19 Confirm. ex eod. Suarez.

Confirmatur ex eodem. Quia determinatio causæ, in qua nos constituimus futuritionem, est voluntas, seu decretum Divinum; hoc autem non posse esse probatur, Tùm quia est sententia probabilis, quod omnipotentia Dei adæquatè distinguitur ab intellectu, & voluntate; sed decretum est determinatio voluntatis: ergo. Tùm quia, quid formaliter distinctum est rem esse volitam, ac esse futuram, & primum sine secundo esse potest, ut patet in præsentibus. Tùm quia hæc volitio constituens non potest esse aut voluntas intentiva, aut executiva: non intentiva; quia ex vi illius ad summum res constituitur radicaliter, aut remote futura. Non executiva, quia etiam post illam sequitur executio. Tandem quia cum plures effectus dicant essentialem dependentiam à causis secundis, ita ut à Deo se solo produci non possint, ut constat in actibus vitalibus; saltim horum futuritio non desumitur adæquatè à decreto, sed etiam à causis secundis: ex quo sequeretur eos non esse ab æterno futuros adæquatè, & simpliciter.

Argum. & 1 anteced. prob. solvitur.

Sed ad hoc facilè ex dictis respondetur neg. antecedens. Ad primam eius probat. conc. mai. dist. min.. esse futuri *pro materiali* non est præsens. Conc. min. *pro formali* neg. min. & consequentiam. Pro materiali enim est res, quæ denominatur futura, quæ non præsens, sed futura est: at pro formali est ipsa futuritio, à qua de præsenti futura denominatur; ac proinde illius esse præsens esse debet. Et instatur in sententia arguentis, in qua futuritio constituitur in habitudine de præsenti existenti; quam res à statu possibilitatis ad se ipsam existentem dicit.

Item 2. anteced. probatio.

Ex quo patet ad secundam. Nam cognoscere aliquid ut futurum, præscindere non potest à cognitione, tùm futuritionis, tùm rei, quæ futura est; ac proinde non potest præscindere à cognitione alicuius de præsenti existentis, & alterius de futuro. Quod expresse habetur à D. Thom. pluribus in locis: videatur, *quæst.* 16. *de Mal. artic.* 7. *& in* 1. ad Annbald. *dist.* 38. *quæst.* 2. *artic.* 1.

Item 3.

Ad 3. dicatur, quod determinatio causæ constituens futurum,

in

in cauſis naturalibus, eſt tantum determinatio in actu 1. quia eſt earum virtus, per ſui naturam ad-hoc determinata: in futuris autem liberis, aut contingentibus, iſta determinatio eſt determinatio in actu 2. ſe habens in ordine ad voluntatem, & in actu 1. in ordine ad productionem effectus. Sicut voluntas, qua modo volumus cras diſputare, eſt determinatio in actu 2. reſpectu voluntatis, & in actu 1. reſpectu diſputationis. In quo ſenſu neganda eſt mai. quo ad primam partem. Ad eius primam probationem dicatur, quod rem eſſe determinatam ad exiſtendum, quod eſt rem eſſe futuram, & eſſe determinationem rei, ut exiſtat, ſolum diſtinguntur pœnes rectum, & obliquum: ſicut rem dicere habitudinem ad exiſtendum, & exiſtere habitudinem rei, ut exiſtat; & rem eſſe futuram, & futuritionem rei eſſe: qua propter bene poteſt res conſtitui formaliter futura per illam determinationem: neque oportet propoſitiones illas Synonymas eſſe, ut in alijs conſtat.

1. mai. prob. ſolvitur.

2. pariter. Ad ſecundam diſtinguendum eſt antecedens, *prioritate cauſæ formalis* concedo antecedens *cauſæ effitientis* neg. antecedens, & conſequentiam: Sicut prius eſt prioritate cauſæ formalis viſum videre parietem, quam parietem eſſe viſum; ex quo non ſequitur quod paries non conſtituatur formaliter viſam per viſionem. Ad tertiam negand. eſt antecedens. Nam hac ratione prænuntiata fuit mors Ezechiæ, quæ non evenit: & eadem ratione poteſt prænuntiari aliquid, ut non futurum, quamvis poſtea eveniat. Et ſecundum hoc attenditur veritas prophetiæ comminationis, ut iam pluries diximus. Videantur tamen circa hoc ſuperius dicta dub. præcedenti *à n. 18. uſque ad 20.*

3. ſimiliter.

Confirm. cum 1. min. prob ſolvitur. Ad confirmationem neganda eſt min. Ad eius primam probationem, admiſſo quod potētia executiva adæquatè diſtinguatur ab intellectu, & voluntate; dicatur, quod adhuc decretum, & volitio Divina poteſt eſſe determinatio in actu 1. potentiæ executivæ, licet non in actu 2. quia hæc eſſe debet illius operatio; ſicut in nobis, licet potentia loco motiva à potentia volitiva diſtinguatur; *volitio* tamen, qua ambulare volumus, eſt determinatio in actu 1. illius potentiæ. Ad ſecundam dicatur, quod rem eſſe volitam, & eſſe futuram ſe habent tamquam ſuperius, & inferius. Nam eſſe volitam, ſeu velle illam, poteſt multipliciter accidere: vel quia velit illam modo exiſtere, vel quia velit modo iam non exiſtere, vel quia velit quod res modo non exiſtens, poſtea exiſtat. Et primo modo conſtituit præſens, non formaliter, ſed effectivè; ſecundo modo præteritum, ſivè formaliter, ſivè effectivè iuxta dicta dub. præcedenti *ad ultimum.* Tertiò autem modo tantum conſtituit futurum.

Itidem 2.

Ad tertiam dicatur, quod ſicut in ea aſſeritur, voluntas intentiva conſtituit rem radicaliter futuram: voluntas autem executiva, formaliter, & adæquatè, prout includit etiam actum ſcientiæ viſionis; quia voluntas prout ſic eſt determinatio omnium cauſarum.

Solv. 3. prob. eiuſdem min.

Nec refert, quod potentia executiva, ab ea virtualiter diſtincta ad ſtruatur; quia ut iam diximus, hoc non obſtante etiam eſt illius determinatio, ſaltim in actu 1. Neque etiam negari poteſt quod voluntas Dei eius potentiam executivam determinet, cum cauſet, quia vult, & non ex neceſsitate. Ad 4. dicatur, quod quamvis plures effectus eſſentialiter à cauſis ſecundis dependeant; quia tamen omnes cauſæ ſecundæ eſſentialiter Divinæ ſunt ſubordinatæ, ut ex eis, quod voluerit faciat; ideò ex vi decreti illius determinatæ ſunt extrinſecè, ut pro tempore, quo decernit, ſuos effectus producant: ac proinde ipſum decretum, ut ſic eminenter eas præcontinens, ſufficit ut ab æterno earum effectus formaliter, & adæquatè futuros conſtituat.

Præoccupatur quædam replica.

4. denique.

20

Secundò obijcies. Malitia peccati nunc exiſtentis, eſt ab æterno

2. ſatiſque impugnatur.

futura; sed non ratione Divini decreti: ergo vel ratione existentiæ, quam nunc habet, & eius carentiæ antea; vel si per aliquid de præsenti existens tempore futuritionis, ratione Divinę scientiæ, Consequentia est bona, & maior constat, Quia non minus fuit ab æterno verum, & ut tale à Deo cognitum, quod peccatum nunc existens esset extiturum, quam quod homo illud eliciens, esset etiam extiturus: & eadem fide, qua nunc credimus Anti-Christum esse futurum, credimus etiam esse futurum peccatum illius. Min. autem probatur. Tum quia, ut suprà nos arguebamus, ab eodem principio, à quo ut determinato in actu 2. habet res esse, & à quo ratione suæ virtutis, ut omnem determinationem prevenientis, habet possibilitatem; habet etiam futuritionem, ut in actu 1. determinato, Sed malitia peccati non habet esse à Divina omnipotentia actu causante, neque possibilitatem ab ea ut potente causare: ergo nec futuritionem ab ea, ut per decretum determinata in actu 1. ad causandum. Tum quia quamvis à Thomistis concedatur decretum ab æterno existens, quo Deus determinet entitatem peccati, non tamen conceditur aliquod decretum, quod determinet formalem malitiam: quia cum eam determinare, sit se determinare ad dandum illi esse; hoc cum summa eius sanctitate, non valet componi: ergo.

Suad. 1. min. principalis.

Secundò.

21 Ad hoc argumentum, quod valdè magnificant Adversarij, respondetur dist. mai. Malitia peccati est ab æterno futura, *futuritione physica* nego mai. *futuritione logica* conced. mai. & neganda est min. de hac futuritione. Explicatur solutio. Futuritio iuxta nostra principia, & iuxta stabilitam veritatem consistit in determinatione, qua res antequam existat, determinata est ad existendum, & non indifferens, ut existat, & non existat. Hæc autem determinatio duplex est; alia physica, alia logica: physica est illa, quæ per modum causę, quę pro suo tempore dabit existentiam, determinat rem, ut existat; sivè ut proprius loquamur, se ipsam determinat, ad dandam existentiam rei postea. Logica autem dicitur, quæ non per modum causę, se determinat; sed per modum cuiusdam positionis, ex qua per bonam consequentiam infertur rei existentia, sed non est necesse, quod ab ea inferatur, ut ab ea causanda, sed sivè ab ea, sivè ab alio principio.

2. argum. diruitur.

Primo modo sunt omnes creaturę ab æterno futurę ratione Divini decreti: quia Divinum decretum est ipsa Divinę omnipotentiæ determinatio, ut rebus creatis postea communicet existentiam. Ex quo unicè ipsę denominantur extrinsecè determinatę ad existendum, hoc exigentibus, ut iam probatum est, tum ipsarum rerum indifferentia ad futuritionem, & non futuritionem, tum summa Dei perfectione in causando, dominando, & providendo. Secundo autem modo malitia peccati, quæ utpotè mala, & non creatura Dei, constituitur futura per decretum, non quo Deus determinet illam postea producere, sed quo determinet producere entitatem peccati, aut denegare gratiam: nam ex his decretis per legitimam consequentiam infertur, quod postea existet malitia, non ut ponenda à Deo, sed à creatura: undè tantum est futuritio illius logica.

Continuatur doctrina elucidans dirutionem

Ex quoad minoris probationem responderur. Ad primam dist. mai. ab eodem principio, à quo habet possibilitatem, & existentiam habet futuritionem *physicam* conc. mai. *logicam præcisè* nego mai. & nego consequentiam. Ad secundam pariter dicatur quod Thomistæ circa entitatem peccati, concedunt in Deo decretum physicè determinans, aut quo se determinet, ut det illi in tempore physicam existentiam: quia hæc entitas bona est, & creatura Dei; at circa malitiam, quamvis hoc decretum, & determinationem physicam non admitant; concedunt tamen determinationem logi-

Diruitur 1. min. probat.

2. Item.

logicam ; quia malitia non infertur infallibiliter ex decreto concurrendi ad entitatem, & subtrahendi auxilium requisitum, ad evitandum peccatum. Et in his eius futuritionem logicam ponunt.

22 Quid circa hoc Adversi.

Neque determinatio ista ab Adversarijs negari potest: tum quia frequenter admittunt decretum intentivum pœnitentiæ, ante absolutam prævisionem culpæ: quod, utpotè connexum cum illa, eam logicè determinat, & infallibiliter infert. Tum quia complexum *ex scientia media peccati, sub aliqua conditione, & ex decreto purificandi conditionem*, etiam præcedit absolutam futuritionem culpæ, & eam infallibiliter infert: ac proinde logice etiam ad eam determinat. Et quidem peccatum supponere essentialiter decretum permissivum Dei, nobis certissimum videtur: tum quia alias præter eius providentiam, etiam permissivam acciderct. Tum quia alias eius permissio prærequireret scientiam mediam de illius existentia conditionata, vel per ipsum peccatum constitueretur. Ex quo sequeretur Deum non esse liberum in permittendo peccatum: non enim haberet in sua potestate omnia ad id requisita; quod à nobis magnum absurdum reputatur. Quod ut evitetur dicendum est Dei permissionem peccatum ipsum præcedere, neque per illud, utpotè sanctissima constitui, ex illaque, ut infallibiliter, à creatura sibi relicta ponendum, consequi sequela tantum logica.

23 Instantiæ occurrentes aliò differuntur.

Contra quam solutionem possunt in primis opponi ea, quę obijciunt Adversarij ad probandum, quod si Deus determinat physicè, & per modum causæ entitatem peccati, debet etiam eodem modo determinare eius malitiam cum ea connexam, aut identificatam. Sed de hoc *Tract. de Prov. Disp.* 3. *Dub.* 1. Deo dante ex professo est agendum: ibique ostendemus, quantum ipsi, qui de hoc argumento gloriantur, circa materiam, quam tangit, à veritate distent. Quare modo supponenda sunt nostra principia, (quamvis alibi disputanda) de eo quod Deus solum physicè, & per modum causæ entitatem peccati determinat; malitiam tantum logice.

Quapropter impugnatione ex hac parte omissa, ex alia contra datam solutionem replicatur, Malitia peccati non solum est ab æterno logice futura, sed etiam physicè, ergo vel debet dari, ab æterno aliquod prædicatum, quod non sit decretum, per quod constituatur sic futura, vel ad id sufficit existentia habenda. Patet consequentia, & antecedens probatur. Tum quia ab æterno est verum, quod malitia peccati physicè erit; neque hoc negari potest; sed iuxta dicta idem est, quod aliquid erit, & quod futurum sit: ergo. Tum quia de eo, de quo aliquando est verum, quod physicè est, ante illud tempus est verum, quod physicè est futurum; sed de malitia peccati aliquando est verum, quod physicè est, dum, scilicet, existit, per entitatis physicam existentiam: ergo. Tum quia implicat entitatem peccati esse ab æterno physicè futuram, quin etiam sit physicè futura malitia, quę per eandem existentiam existit: sicut implicat, quod aliquando sit verum, quod physicè existit entitas peccati quin sit verum, quod physicè existat malitia; & quod sit præterita entitas physicè, quin physicè sit præterita malitia: & tandem quod sit entitas possibilis, quin etiam possibilis sit malitia; sed hoc non alia ratione, nisi quia entitas, & malitia per eandem existentiam existunt: ergo.

24 Suppetens instantia adducitur.

1. antecedens suadetur 1.

Secundò.

Tertiò.

Confirmatur. Quia si peccatum pro formali nullam aliam haberet futuritionem, nisi logicam, & à decreto Dei provenientem: absolute esset verum dicere *quod Deus ab æterno vult positivè peccatum esse futurum*: nam velle peccatum esse futurum est velle eius futuritionem; sed si hæc est Divinum decretum, sive positivum ad entitatem, sive permissivum ad malitiam, non potest

Confirm.

test negari, quod Deus eius velit futuritionem positivè: ergo cum propositio illa non possit admitti; dicendum est, vel decretum non esse malitiæ futuritionem, vel esse aliam formam distinctam à decreto, quam Deus non solum non velit, sed & odio habeat positivè.

Diluitur instantia cum 1. anteced. probat.

Hæc sunt difficiliora, quæ contra solutionem datam possunt objici; sed eam non labefactant: neg. enim est antecedens. Ad primam eius probationem dist. mai. ly *physicè* appellante supra *rectum* de ly *erit*, concedo mai. supra *obliquum*, nego mai. & concessa, sivè permissa minori in sensu statim explicando, neganda est consequentia; quia, ut notavimus *Dubio præcedenti, à num.* 27. hoc interest discrimen, inter verbum *erit*, & participium *est futurus*: quod per verbi *erit* in recto importatur existentia, & in obliquo determinatio ad illam. Per participium autem è converso: in recto importatur determinatio, & in obliquo existentia. Igitur cum existentia, quam peccatum habebit in tempore, sit physica; determinatio autem, quæ ab æterno datur, non sit physica illius determinatio; sed solum logica per decretum permissivum, quod infallibiliter infallibilitate tantum logica eius existentiam infert: inde est, quod est verum quod physicè erit, ly *physicè* appellante supra existentiam quam habebit, & quam in recto importat; falsum tamen, si appellet, supra determinationem, quæ ibi in obliquo importatur; & absolutè falsum quod est permissivè futurum, quia in hac locutione physica determinatio in recto importatur. Igitur sensus huius propositionis *malitia peccati physicè erit*, ly *physicè* appellante supra totum significatum de ly *erit*, est hic: *Malitia peccati est physicè determinata, ut physicè sit*; quod est falsum. Si autem ly *physicè* appellet solum supra significatum in recto de ly *erit*, sensus eius est, *malitia peccati est determinata, sivè logicè, sivè physicè, ut physicè sit*, in quo sensu est vera.

2. Antec. prob. diluitur.

Per quod constat ad secundam probationem: negandum est enim antecedens. Potest enim physicam alicuius existentiam determinatio tantum logica præcedere; connexa tamen cum physica causalitate eius pro tempore, quo existit. Et tale est Divinum decretum permissivum malitiæ: nam connectitur logicè cum defectu creaturæ in suo tempore, per quam ponitur in esse peccatum? Creatura enim sibi relicta, & gratia Dei sibi indebita destituta, infallibiliter ponet peccatum. Neque tale est peccatum, quod aliam determinationem ante sui esse exigat.

Ad tertiam, quæ triplici innititur paritati, respondetur quod quo ad existere, & esse futurum est manifesta disparitas: nam cum existentia sit forma, à qua aliquid denominatur existens, implicat quod existentia sit eadem, & quod ea, quæ inter se, vel sunt identificata, vel connexa, non simul existant. At forma denominans formaliter futurum, est determinatio, ut res existat: cum autem sit diversa determinatio, ut existat entitas, & ut existat malitia; nam entitas, utpotè creatura, terminat determinationem physicam: malitia autem, cum non sit creatura, solum potest terminare logicam; inde est, quod utriusque est diversa futuritio. Et disparitas ab omnibus tradi debet: nam ex vi decreti intentivi pœnitentiæ, ante absolutam prævisionem culpæ, & ex vi decreti purificandi conditionem, sub qua prævisa est creatura peccatura, determinatur logicè malitia, & non physicè; & impossibile est entitatem physicè existere, quin etiam physicè existat malitia. Notanter diximus, *si existentia est eadem, & extrema sunt inter se connexa, aut identificata*, qualiter ponuntur, entitas, & malitia in peccato: nam si sic connexa non essent, quamvis existentia esset eadem, ex unius existentia non inferretur alterius: ut patet in humanitate Christi, quæ non existit ab ea duratione, qua existit Verbum.

25 Pariter 3. disparitatem reddendo ad 1. simile.

Nota.

De præteritione autem, si ponitur in carentia existentiæ, eodem modo loquendum est, ac de existentia; nam eadem est connexio

Continuatur doctrina alijs disparitatem tradendo.

inter entitatem, & malitiam, quo ad existere, ac quo ad non existere: unde & eadem disparitas reddenda est inter præteritionem, & futuritionem, ac inter futuritionem, & existentiam. Si autem præteritio per decretum constituitur; etiam reddenda est disparitas: nam cum decretum constitutivum præteritionis terminetur ad non esse rei: & non esse malitiæ non sit malum, sed potiùs bonum, potest Deus non solùm logicè, sed etiam phisicè non esse illius determinare, sicut & non esse entitatis in ordine ad aliquem finem. Quapropter potest utriusque præteritio esse phisica; imo eadem. Quod secus accidit in futuritione; quia determinatio, in qua consistit, terminatur ad esse: esse autem malitiæ (si sic loqui licet) non est bonum, sed malum; è converso autem esse entitatis: quapropter esse entitatis phisicè determinatur; esse autem malitiæ solum logicè, & permissivè.

Alteri pariter. De possibilitate autem malitiæ, dupliciter potest fieri paritas ad eius futuritionem: vel de possibilitate extrinseca, vel de intrinseca. Si de prima est sermo, tenet omnino paritas: nam sicut peccatum nullam habet ab æterno futuritionem phisicam; ita nec possibilitatem extrinsecam phisicam. Si autem fiat de secunda sermo; habet & disparitatem, & similitudinem. Habet disparitatem: quia possibilitas intrinseca, utpotè negativa, cum ipsa re identificatur, & consistit in non repugnantia, ut res existat. Hanc autem non repugnantiam habet, ut existat phisicè per se ipsam ab æterno: nullum tamen potest talem habere futuritionem, cum omnis futuritio sit extrinseca. Est tamen etiam quantum ad hoc non modica aliqua convenientia, quæ nostrum intentum confirmat: nam cum hæc etiam non repugnantia debeat ex aliquo extrinseco à priori deduci; si attendamus ad omnipotentiam, ex ea tantum logicè deducitur, quatenus est potens producere creaturam, quæpropter sui defectibilitatem peccare potest. Ex ipsa autem creaturæ defectibilitate non solum logicè, sed etiam phisicè infertur.

Confirm. fit satis. Ad confirmationem dist. mai. vellet positivè peccatum esse futurum, *futuritione phisica*: nego mai. *logica*, subdist. *secundum id, quod esse futurum dicit in recto*, concedo mai. *secundum id, quod dicit in obliquo de existentia eius*, nego mai. & sub eadem distinctione min. neg. consequentiam. Nam hoc Deum positivè velle, nihil aliud esse, quã velle positivè suam per omissionem, aut suũ concursum ad entitatem peccati, ex quibus infallibiliter malitiæ existentia infertur. Permissio autem Dei, etiam adæquatè sumpta, & eius ad entitatem peccati concursus sanctissimus est. Est tamen semper in hac materia cautè, & cum distinctionibus adductis, aut similibus loquendum: ne detur, aut scandali, aut erroris occasio.

26 Quæstiuncula. Sed pro huius complemento quæres, per quod decretum malitia peccati constituatur logicè futura? Nam duplex decretum indicavimus, ex quibus inferri etiam diximus, scilicet, decretum concurrendi ad entitatem peccati, & permissivum, seu gratiæ requisitæ ad vitandum peccatum subtractivum. Quodnam igitur ex his est futuritio logica; an utrumque divisivè, seu coniunctim? Ad quod, quidam Recentior Complutensis, & de doctrina D. Thomæ egregie benemeritus, hæret in concedendo quod decretum de producenda entitate peccati sit determinatio logica malitiæ. Tum quia quamvis determinet entitatem cum malitia connexam, non tamen eam, ut connexam determinat: tum quia cum entitas sit phisicè connexa cum malitia, si determinando entitatẽ, aliqualiter determinaret malitiam; non solum logicè, sed etiam phisicè determinaret. Tum quia alias sequeretur peccatum habere duplicem futuritionem logicam. Undè resolvit, omnem determinationem logicam, & futuritionem malitiæ peccati esse tantum decretum permissivum. Sed

27 Resp. Auctor quæstiunculæ.

Sed bona eius venia existimo quod non solum decretum permissivum, sed etiam positivum concurrendi ad entitatem peccati est determinatio logica malitiæ, & quod ex utroque adæquata determinatio, & futuritio illius constituitur. Prima pars probatur. Quia nomine determinationis logicæ nihil aliud significare volumus, nisi id, quo posito, per bonam consequentiam, infertur malitiæ positio; sed hæc est bona consequentia. *Deus decernit producere entitatem peccati: ergo ponetur malitia*: ergo. Nec valet dicere, quod infertur non ex illo decreto immediatè, sed ex decreto permissivo. Tum quia licet decretum permissivum mediaret, hoc solum faceret, quod aliud decretum, non esset determinatio, & futuritio eius proxima, non autem auferret, quod esset determinatio remota. Sicut licet inter decretum intentivum actus boni, & ipsum actum, mediet decretum executivum; hoc non impedit, quod decretum intentivum sit etiam determinatio physica, quamvis radicalis, & remota actus. Tum quia actus malus positivè, magis proximè infertur ex decreto positivo concurrendi ad entitatem, quam ex decreto permissivo: nam prius intelligitur Deum subtrahere gratiam requisitam ad adimplendum præceptum, quæ subtractio est terminus decreti permissivi, quam concurrere ad entitatem peccati: ergo. Et tandem, quia decretum concurrendi ad entitatem peccati, est medium sufficiens, ad cognitionem malitiæ: est enim cum ea connexum, & nos, eo cognito, non possumus non cognoscere malitiam: ergo est determinatio logica illius.

Suadet 1. n. sui dicti.

Præcupatur quædam solutio.

Secunda autem pars breviter probatur simul, & explicatur: nam sicut actus bonus nequit existere, nisi præcedat in Deo decretum intentivum, & executivum illius, ita malitia peccati existere non potest, quin in Deo præcedat decretum, non solum permissivum, sed etiam positivum concurrendi ad entitatē: (loquimur enim de peccato commissionis) ergo sicut adæquata determinatio, & futuritio physica actus boni ex utroque decreto desumitur; ita adæquata determinatio, & futuritio logica malitiæ debet desumi ab utroque.

2. P. sui dicti suadetur.

Neque motiva adducta in oppositum aliquod convincunt. Ad primum enim respondetur, quod sicut decretum positivum entitatis non determinat entitatem, ut connexam cum malitia; ita nec decretum subtractivum gratiæ, quod est permissivum, determinat subtractionem, ut cum malitia connexam: & nihilominus, quia eam absolutè determinando, ex hoc infallibiliter logicè sequitur malitia, dicitur determinatio logica illius; ita pariter decretum positivum producendi entitatem. Per quod ad secundam dicatur, quod si determinaret entitatem, ut connexam cum malitia; cum entitas sit physicè cum ea connexa, etiam physicè determinaret malitiam. Secus autem si solum determinet entitatem, ex quo sequitur malitia. Qui modus determinandi sufficit ut dicatur logica malitiæ determinatio. Ad tertiam etiam constat nos non constituere duplicem futuritionem, aut determinationem adæquatam, sed unicam ex duplici illo decreto constitutam. Sicut & ex decreto intentivo, & executivo.

1. Recentioris motivum depellitur.

Secundū.

Tertium.

28 Postremum argum. importunū, & implexum.

Tandem contra eandem conclusionis objici potest. Qui potest facere, quod non existat actus liber, potest facere, quod non fuerit futurus; sed voluntas nostra potest facere quod non existat actus liber; alias non libere, sed necessario illum faceret: ergo potest facere, quod non fuerit futurus. Tum sic; sed si futuritio consisteret in decreto, non posset voluntas nostra facere, quod eius actus non fuisset futurus. Tum quia decretum fuit ab æterno, & non voluntas. Tum quia sicut actus liber est efectus decreti, illud essentialiter supponens, ita & omissio actus liberi est efectus omis-

sionis decreti de actus liberi existentia, & illam supponens; sed efectus nequit facere, quod eius causa, existat, vel non existat: ergo. Mai. probatur. Quia si actus non existeret, non fuisset infallibiliter futurus: futuritio enim infallibilis infallibiliter infert actus existentiam: ergo qui potest facere, quod actus non existat; potest facere, quod non sit infallibiliter futurus.

Torquetur in Adversar. argument.

Hoc argumentum tangit difficultatem de concordia nostræ libertatis, sivè cum Divinis prædiffinitionibus, sivè cum Divinis auxilijs, ab intrinseco efficacibus. De qua materia à nobis ex proposito, Deo dante, agendum est *Tract. de Voluntate*, & inferius aliquid attingemus. Modo autem in primis retorquendum est argumentum contra Adversarios. Nam status futuritionis, sivè denominatio futuri, præcedit essentialiter existentiam actus liberi: imò & ipsius voluntatis, cum detur ab æterno, & actus liberi existentiam infallibiliter infert; neque per ipsum adquiri potest, nec per eius omisionem destrui: nam quod essentialiter præsupponitur ad actum, nec per actum adquiri potest, nec per eius omisionem destrui; & tamē his non obstantibus contendunt actum fieri à nobis libere: ergo pariter. Et certè difficilius est, quod futuritio non consistens in Divina causalitate, quæ à priori infert non solum existentiam actus, sed etiam eius libertatem, componatur cum eius libertate, quamvis ad ipsum supponatur, ut fateri tenentur; quam quod futuritio, quæ in tali Dei causalitate, seu determinatione ad causandum consistit, qualiter à nobis ponitur, componatur.

Directa argum. solutio.

Undè ad argumentum neganda est mai. quam ut vidimus ipsi negare tenentur. Ad eius probationem concesso antecedenti: neg. est consequentia, vel dist. consequens. Qui potest facere quod non existat actus *potentia primè, & à nullo dependenti*, potest facere, quod non existat futuritio, concedo consequentiam. Si posit solum *potentia secunda, & dependenti in non ponendo actum à Deo, non ponente futuritionem eius*, nego consequentiam. Nam quamvis verum sit quod omisio actus non possit poni, nisi eius auferatur futuritio, sicut nec potest poni actus, nisi eius ponatur futuritio, aut Dei ad ipsum prædeterminatio: at non oportet quod creatura, quæ est potens ad unum, sit etiam ad aliud potens; quia eius potentia est limitata, & secunda, dependensque à prima, tàm in positione actus, quàm in non positione: id autem quo à prima dependet, sub eius nequit esse potestate; alias non dependeret. Dependet ergo in positione actus, ultra facultatem ad illam efficiendum: tum à decreto Dei de eius positione, per quod constituitur futurum: tum ab eius determinatione; & pariter in omisione actus, dependet etiam à carentia decreti de positione actus, & à carentia determinationis eiusdem: quare ut sit absolutè potens, vel ad eius positionem, vel ad eius carentiam, non requiritur quod sit potens, vel ad existentiam, vel ad carentiam decreti; sed ad ipsam entitatem actus, vel ad eius omisionem, dependentem etiam à Deo, ponente, vel auferente decretum, sivè prædeterminationem. Et hoc modo sufficiat; quia plura ibi dicemus.

2. Confectarium.

Ex dictis infertur primò. Diffinitionem futuri rectè à Thomistis communiter traddi dicendo, quod *futurum est illud, quod modo nō est; est tamen determinatum in causis, ut postea sit*. Quod quidem iuxta diversitatem determinationis causarum, diversum est, & diversam sortitur diffinitionem: ut infallibile, *quod est infallibiliter determinatū ut fit*. Moraliter, *quod moraliter est determinatum*. Liberum, *quod est determinatum, ut libere fit*. Necessarium, *quod est determinatum ut fit necessario*. Neque enim futuritionis tempore aliquid aliud à causæ determinatione assignari potest, quod vel non sit indifferens ad fore, vel non fore, vel iam ad aliquod determinatū cōsequtū: solū ergo per determinationē, tū existentē constitui, diffinirique debet.

Se-

2. Consectarium.

Secundo infertur, quod quamvis hucusque dicta, ut in plurimum futuris absolutis applicata fuerint; tamen eodemmodo dicuntur de futuris conditionatis contingentibus: *Ut si Petrus vocetur Auxilio A indifferenti, convertetur,* Cum enim hæc propositio futuritionis tempore, sit contingenter vera; eodem etiam tempore debet dari eius verificativum, & determinativum; ut potius sit vera, quam falsa. Omnia autem tunc existentia, præter decretum, vel indifferentia sunt ad veritatem, & falsitatem, ut sunt omnipotentia Divina, intellectus, & etiam voluntas creata, quamvis existat: vel si non sunt indifferentia, sed determinata, qualis est Divina scientia, iuxta illos, consequitur veritatem iam determinatam in esse obiectivo: ergo solum per decretum debet constitui. Tum quia cum in illa propositione enuntietur status quidam accidentalis, physicus rei, non potest ei independenter à Dei providentia convenire. Sed de his plura in sequentibus, & hæc de hoc Dub. app. lit. M. ubi & præcedens.

DISPUTATIO SECUNDA,

DE COGNITIONE FUTURORUM CONTINGENTIUM conditionatorum, quo ad an est.

DUBIUM PRIMUM.

AN FUTURA CONTINGENTIA CONDITIONATA, certa, & evidenter cognoscantur à Deo?

§. I.

ALIQUA SUPPONUNTUR AD INTELLIGENTIAM quæstionis.

N. 1. *Futuri acceptiones.*

CUM futurum conditionatum sit, cuius futuritio dependenter ab aliqua conditione enuntiatur; iuxta diversitatem conditionis diversum futurum conditionatum designari potest. Quoad præsens tamen, tres tantum illius species communiter distinguunt Theologi: Prima, cuius conditio illud infallibiliter infert, sivè infallibilitate consequentiæ, ut si dicas: *Si est homo, est animal rationale,* sivè infallibilitate consequentiæ, ut si dicas: *Si Petrus prædeterminatur ad amorem, amabit.* Secunda, cuius conditio, ex se quidem conducit ad positionem futuri, seu eventus; illud tamen infallibiliter non infert: ut si dicas: *Si Petrus audiret concionem, converteretur*, aut illud Sacræ Scripturæ: *Si Tyri, & Sydonij vidissent miracula Christi, pœnitentiam egissent.* Tertia, & ultima, cuius conditio nullam ex se conducentiam habet ad positionem eventus; sed disparatè ad illum comparatur, ut si dicas: *Si Papa orat, Turca saltat,* quod proinde dicitur futurum conditionatum disparatum. Aliud ab aliis designari solet de conditione impossibili; de quo etiam pro complemento doctrinæ aliquid inferius attingemus.

2 Circa quam divisionem primo supponendum est, quod futura prioris generis, cognoscuntur à Deo infallibiliter per scientiam omnino necessariam, antevertentem omne decretum: suppositio est communis, & constat evidenti ratione. Nam veritas illorum conditionatorum omnino necessaria est, & infallibilis: fundatur enim suprà bonitatem consequentiæ; consequentia autem quæ semel est bona, semper, & necessario est bona; sed veritates necessariæ cognoscuntur à Deo per scientiam necessariam antevertentem omne decretum: ergo.

1. Suppositum circa præmissa, illudq; prob.

Obiectio. Nec refert, si dicas, quod si hæc veritas: *Si dedero Petro auxilium efficax, convertetur*, est necessaria: ergo Deus illam cognoscens, nihil, nisi necessarium cognoscit; ac proinde non cognoscit conversionem liberam ex suppositione auxilij efficacis. Nam facile respondetur, quod illius propositionis veritas, aut necessitas non consistit in necessitate antecedentis, aut consequentis, sed in necessaria habitudine antecedentis liberi, ad consequens liberum: unde Deus veritatem illam necessario cognoscens, & necessario cognoscit antecedens esse liberum, & consequens liberum, & quod inter antecedens, & consequens est necessaria connexio. Ut siquis cognoscat veritatem huius: *Si Petrus libere disputat, libere loquitur*, & cognoscit libertatem antecedentis, & consequentis, & necessariam consequentis ad antecedens illationem.

Dissolvitur.

3 Secundò supponendum est, quod secundi generis conditionata, in quibus quantumvis conditio sit conducens ad positionem eventus; cum tamen infallibiliter id non inferat, si in vi consequentiæ, & illationis accipiuntur, necessario sunt falsa; & prout sic cognoscuntur à Deo certo, & infallibiliter per scientiam necessariam: & idem à fortiori est dicendum de conditionatis de conditione disparata. Et ratio habetur ex opposito ad præcedentem: nam sicut consequentia, quæ semel est bona, semper, & necessario est bona; ita quę semel est mala, semper, & necessario est mala, cum ergo conditiones illorum conditionatorum plures eventum non inferant, consequentia à conditione ad eventu, necessario erit mala; ac proinde, ut mala necessario à Deo cognoscetur.

2. Suppositum.

Traditur ratio.

4 Tertiò est supponendum, quod cum conditio infallibiliter metaphisice non inferens conditionatum, possit ex natura sua illud phisice, aut moraliter inferre; hoc ipsum ex parte obiecti, infallibiliter, & per scientiam necessariam cognoscitur à Deo. Unde cognoscit, quod si ignis applicetur passo disposito infallibiliter, infallibilitate phisica illud comburet. Et quod si Mater videret Filium fame pereuntem, & posset subvenire, certo moraliter ei subveniret. Et ratio est. Quia Deus per scientiam necessariam comprehensivam cognoscens omnes causas, & omnes illarum cum efectibus connexiones, per eandem scientiam cognoscit omnes earum efectus, prout cum eis connectuntur: ergo cognoscit, qui effectus sint phisicè connexi, & qui tantùm moraliter, & hoc evidenter subiectivè.

3. Suppositum.

Horum ratio.

Neque inde aliqua imperfectio ex parte Divinæ cognitionis infertur. Nam quamvis huiusmodi cognitiones non sint obiectivè metaphisicè infallibiles, hoc est de obiecto metaphisicè infallibili; benè tamen subiectivè: nam per cognitionem subiectivè metaphisicè infallibilem potest affirmari, quod ignis applicatus phisicè connectitur cum combustione, & quod Mater diligens Filium, certò moraliter, illi periclitanti subvenit. Et quidem de ipsa, sivè phisica, sivè morali connexione, potest haberi scientia, diffinitio, & demonstratio, sicut de syllogismo hipico, imò de erroneo: prædicta ergo cognitio non repugnat Deo, sed necessario est illi concedenda: neque aliam præter illam conjecturalem cognitionem ad-

Præoccupatur obiectio.

admitunt Thomistæ in Deo, ut falso illis imponunt Recentiores.

Quibus suppositis difficultas est, 5
Punctus difficultatis, & 1. sententia.
an Deus certo, & infallibiliter cognoscat huiusmodi futura, non solum certitudine, & infallibilitate subiectiva, sed & obiectiva. Circa quod 1. sententia absolutè affirmat Deum certo, & infallibiliter futura ista conditionata cognoscere, sivè de conditione conducenti, sivè de disparata: sic aliqui Retentiores Societatis. Secunda.
Secunda hoc concedit de omnibus conditionatis, de conditione conducenti, negat tamen de disparatis: sic magis communiter Tertia.
tàm Thomistæ, quam Jesuitæ. Tertia negans etiam cognitionem conditionatorum de conditione disparata, distinguit inter conditionata de conditione conducenti: nam aliqua sunt, quæ revelantur in Sacris litteris, ut vera; & respectu istorum concedit in Deo certam, & infallibilem cognitionem; negat tamen de reliquis. Sic M. à S. Thoma in præsenti.

4. sententia.
Quarta sententia his omnibus opposita, negat Deo cognitionem certam certitudine obiectivâ horum conditionatorum etiam de conditione conducenti; solumque concedit cognitionem obiectivè coniecturalem, quamvis subiectivè certam, respectu illorum. Quam sententiam tenuisse communiter Thomistas in principio exortę huius controversię, asserunt Molinæ Asclæ, & valdè gloriantur, quod Thomistæ Recentiores suorum Authorum argumentis oppressi ab ea recesserunt. Pro qua singulariter referunt M. Zumel, Cabreram, Navarrete, Nuño, Lunam, & Ledesmam. Sed omnes isti, ultimo excepto, solum docuerunt non dari in Deo scientiam istam, vel antecedenter ad decretum, vel etiam post ipsum circa omnes combinationes possibiles, quia decreta circa omnes illas non concedebant. Quare solum restat M. Ledesma, qui quamvis aliqualiter explicari possit, sine dubio in eam inclinat sententiam: quam etiam defendit Curiel, & ut probabiliorem Cornejo, cuius etiam sententię probabilitatem gravissimè, & profundissimè fundat etiam SS. P. M. Fr. Franciscus de la Serna, Regens olim Gregorianus *in manuscriptis ad istum articulum*, ubi, & irridet notas, & censuras, quibus illam afficere solent Adversarij.

Sed cùm ita nobis molesti 6
Quid Societ. DD. in hac parte.
sint in hac parte in citandis Thomistis pro hac sententia ex uno, aut altero illorum verbo ad hoc ansam accipientes, subtineant, & nos aliquos eorum pro eadem referre sententia. Et in primis eam docet, & ex professo propugnat Claudius Tiphanius, inter novissimos Societatis Scriptores. Deinde eandem esse mentem P. Vazquez apertissimè convincitur, ex his, quæ docet hic *disp. 67. ubi cap. 3. num. 17.* Non cognoscit aliam horum conditionatorum veritatem, nisi fundatam suprà bonitatem consequentiæ; sed hæc veritas, aut falsitas per scientiam necessariam à Deo cognoscitur: ergo. Deinde *cap. 4. num. 22.* adhuc expressius id affirmat, dum dicit; quod Deus certo cognoscit futura sub conditione, si sub conditione intelligatur Dei decretum de concurrendo cum arbitrio: hoc modo: *Si Petro in hac occasione, vel illa darem hanc, vel illam vocationem, & ego cum illo cooperarer, fieret tale opus*; sed hæc conditionalis infallibilis est, & necessariæ veritatis: præcipuè in sententia P. Vazquez, in qua decretum illud concomitans efficax est ab intrinseco: ergo in illius sententia solum cognoscit Deus certo, & infallibiliter futura conditionata necessaria; reliqua autem, vel non cognoscit, vel solum coniectualiter cognoscit.

Deinde pro eadem sententia Continuatur assumptum
merito referri possunt Franciscus Alphonso, & Borrul, qui teste P. Avendaño, indè probant in Deo futurorum conditionatorum cognitionem, quia Deus cognoscit hanc veritatem: *Si decrevero efficaciter actum liberum creaturę; existet talis actus*

actus, quæ veritas etiam est necessaria, & fundata in bonitate consequentiæ; undè convincuntur sentire Deum solum cognoscere conditionata necessaria. Deinde etiam debet referri Dux eorum P. Molina: iste enim, ut ipsi etiam fatentur, negavit Deum cognoscere sua decreta, ut conditionatè futura: ex quo primo infertur, quod iuxta illius sententiam non cognoscit futura conditionata, in quibus eventus conditionatus est aliquod decretum Dei saltem conditionatum. Secundo quod neque etiam cognoscit alia conditionata: nam in omnibus ultra positionem conditionis requiritur decretum Dei saltim conditionatum, ut ipsi communiter faeentur ad positionem eventus, qualia sunt omnia de conditione indifferenti.

Ad idem intentum

Substineant insuper, & Venerabilem M. Lemos *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 15. referre pro eadem sententia P. Laynez in manuscriptis: insuper, & ut ibidem asserit, P. Henriquez eiusdem Societatis accerrimus scientiæ mediæ impugnator, refert in quoddam Memoriali Clementi VIII. oblato P. Suarez *tom.* 1. *in* 3. *part. quæst.* 19. *in editione Complutensi.* Et tandem: quia toties inculcant nostros Authores suorum rationibus convictos; & sequentem substineant conclusionem.

§. II.
PRIMA CONCLUSIO statuitur.

7 *EX principijs scientiæ mediæ sequitur Deum non cognoscere futura contingentia conditionata, & eis stando oppositum probari nequit.*

Prob. 1. & conclusio

Conclusio ex inferius dicendis magis apperte constabit. Modo autem breviter est probanda attingendo aliqua capita, ut vel sic aliquorum gloriatio in hac parte compescatur. Primo ergo probatur ex dictis: implicat quod Deus cognoscat, ut conditionatè futurum, quod revera conditionatè futurum non est; sed ex principijs scientiæ mediæ sequitur, quod nulla res, cuius futuritio enuntiatur sub aliqua conditione indifferenti, sit conditionatè futura: ergo. Maior constat, alias scientia Dei falsa esse posset. Minor autem probatur. Tum quia rem esse conditionatè futuram, vel absolutè, non est eam esse indifferentem, ut sit, vel non sit, sed esse determinatam futuritionis tempore, ut potius sit, quam non sit; sed iuxta principia scientiæ mediæ, tempore futuritionis conditionatæ, nihil est non indifferens, ut res sit, vel non sit: ergo. Minor cum consequentia constat, & maior ibidem abundè probata est. Tum quia implicat intelligere rem aliquam creatam subire aliquam denominationem contingentem, qualis est denominatio *extiturę*, sub conditione indifferenti, quam non habeat ex dispositione, & providentia Dei; alias casualiter subiret, & providentia Dei infinita non esset; sed ante statum illud conditionatum non ponitur in principijs scientiæ mediæ, aliqua dispositio, aut exercitium providentiæ Dei, disponens erga illud, quod sit, vel non sit: ergo.

1. min. suadetur 1.

Secundò

Secundò id ipsum probatur. Nam cum intellectus Divinus, sit ex se indifferens, ut cognoscat conversionem futuram Petri, sub conditione auxilij indifferentis, vel futuritionis carentiam: ut unum potius, quam aliud cognoscat, ab aliquo debet determinari: non ex se, cum sit potentia necessaria; neque à Divina voluntate, ut fatentur, neque etiam à voluntate Petri, ut stat sub illa conditione: tum quia illa etiam sub conditione, omnino indifferens est, ut convertatur, vel non convertatur, neque indifferentia ista ab ea auferri potest, Domino id non disponente: tum quia creaturam determinare Divinum intellectum, Deo id determinate non volente, est determinationem Divini intellectus, contingentem quidem subtrahere à providentia Dei, & privativè subijcere creaturæ, quod est absurditate plenum.

2. prob. conclusio

Tum quia, quamvis hoc concederetur creaturæ existenti, vel ali-

Conclusio tur assumptum

aliquando absolutè extituræ, propter præsentiam in æternitate; id tamen cõcedere creaturę numquam extituræ, est in primis dispositionem Divinę scientiæ, quæ Deo ab eis denegatur, subijcere dispositioni creaturę, neque existentis, neque aliquando extituræ. Deinde est contra manifestam rationem: nam cum intellectus Divinus, debeat ab æterno determinatus esse, deber etiam ab æterno dari eius determinativum: ergo hoc non potest esse creatura, quę neque est, neque absolutè erit. Tandem id ipsum convincitur, ex frequentiori eorum sententia constituente scientiam contingentem, sicut & actum liberum per complexum ex aliquo creato, & increato; nam deficiente aliqua parte complexi, necesse est quod deficiat complexum; sed ab æterno deficit creatura, quæ est una pars complexi constituentis scientiam contingentem: ergo ab æterno deficit scientia contingens. Nec valet ipsis recursus ab futuritionem conditionatam: nam hęc juxta eorum principia non datur ab æterno, sed ad summum daretur: ergo nec complexum illud. Sed hæc, pluraque alia inferius ex proposito prosequemur; nunc autem restat convincere inefficaciæ omnia fundamenta, quibus Adversarij gloriantur id ipsum demõstrasse, & Thomistas oppositum sentientes confudisse.

Præoccupatur effugiũ quoddam.

9 Quod suadetur primo ex eorum Authoribus. Nam in primis P. Herice hic *tract. 1. disput. 6. cap. 1. num. 3.* Asserit non posse ratione naturali convinci Deum adhuc futura absoluta evidenter cognoscere, sicut neque ipsa futuritionis tempore habere determinatam veritatem: multo ergo magis id ipsum sentire debet de futuris conditionatis. Deinde P. Arriaga *disp. 21. sect. 7.* horum argumentorum inefficaciam cognoscit, & id ingenue fatetur dicens, quod siquid eorum argumenta probant, probant etiam Deum cognoscere conditionata, de conditione impossibili, & disparata; quod ab ipsis frequenter negatur, & Author iste acriter negat: non ergo tam efficacia visa tunt eorum argumenta etiam suis Socijs, qui sine dubio pie illa considerarunt.

1. Adverſ. fundamẽtum inefficax.

Secundò in communi id ipsum convincitur. Quia omnia eorum fundamenta ex perfectione Divini intellectus desumuntur, utpotè cui omnis veri cognitio est attribuenda, & ex necessitate orta ex vi contradictionis, ut unum prædicatum debeat verificari; sed hoc in eorum principijs nihil convincit: ergo. Probatur min. quia ab eis non reputatur inconveniens rem subire denominationem contingentem conditionatę futuræ, Domino hoc non providente, disponente, & determinante: ergo nec debet reputari inconveniens hoc accidere eo non cognoscente. Tenet consequentia, quia non magis pertinet ad Divinum intellectum cognitio rei, quam ad Divinam providentiam omnium rerum contingentium dispositio: ergo. 10 2. item.

Tertiò hoc ostenditur eorum rationes breviter proponendo, & ex eorum principijs solvendo. Et omissa in primis ratione aliquorum, quorum suprà meminimus, quę ideo probat Deum cognoscere futura conditionata, quia cognoscit veritatem istam: *Si decrevero efficaciter consensum Petri, erit talis consensus*; quia ex hoc, ut vidimus tantum infertur Deum cognoscere futura conditionata, quæ infallibiliter ex conditione inferuntur, quod nullus dubitat, sicut, & quod cognoscuntur per scientiam necessariam; hac inquam, omissa, sic primo probant hanc conclusionem, Deus independenter à decreto creandi Angelum, cognoscit, an si creetur, peccaturus sit, nec ne: ergo cognoscit futura contingentia conditionata. Antecedens, in quo est difficultas, probant primo: quia ad perfectam providentiam Dei spectat cognoscere independenter à decreto ipsius illa, quæ possunt eum allicere, aut retrahere ad 11 3. patet intentum Adverſ. rationes ponendo solvendo 1. eorum ratio. 1. antecedens probant.

ad Angelum creandum ; ſed eum peccaturum, ſi creatur, poteſt eum retrahere, & non peccaturum allicere, ad creationem : ergo. Secundò. Quia indignum eſt, Deum non cognoſcere ad quantum beneficium conferendum ſe determinat, ſi decernit creare Angelum, niſi beneficio iam facto : ergo independenter à decreto creandi Angelum, cognoſcit benè, aut malè operaturum : nam ex hoc beneficium creationis magnum, ſine dubio ſuſcipit incrementum, aut decrementum.

12 1. Ratio eum 1. anteced. prob. ſolvitur.

Sed ad hoc facilè reſpondetur negando antecedens. Ad primam eius prob. neg. mai. cuius falſitas pluribus conſtat: primo infrequentiori eorum ſententia, in qua, licet poſsit Deus, ante abſolutam determinationem dandi gloriam prævidere merita in ſtatu abſoluto, & apto, ut eum ad eam decernendam moveant ; de facto ſic non prævidit. Secundò. Quia ſi non eſt contra providentiam Dei, quod eo non diſponente, aut permitente, Angelus ex hypoteſi creationis determinatè peccet, vel non peccet, neque etiam erit contra eam, quod non prævideatur determinate peccans, vel non peccans : non enim minus ad eius providentiam pertinet rerum omnium contingentium diſpoſitio, quam prævisio. Tertiò. Quia cum independenter ab eius providentia, vel permitente peccatum, vel eius vitationem determinante, omnia, quæ conſiderantur in Angelo, ſint indifferentia, ut peccet, vel non peccet ; non eſt undè potius ſit verum, unum, quam alterum : ergo neque unde à Deo cognoſcatur.

Continuatur ſolutio.

Quartò. Quia potius eſt contra Divinæ providentiæ perfectionem, quod ante eius diſpoſitionem, ſit iam determinate futurum, quod Angelus peccaret, vel quod non peccaret : nam ſi hoc verum eſſet, omnia alia eſſent conditionate futura, ſub quacumque combinatione conditionis contingentis, independenter à providentia Dei ; undè ſequeretur, quod Deus ſua providentia non diſponeret de rebus, ſed ſolum exequeretur id, quod iam immobiliter diſpoſitum, & determinatum ſupponit ; quod abſurdiſsimum eſt. Quare dicendum eſt, quod ad providentiam Dei, ſolum requiritur ; quod Deus prænoſcat ea, quæ neceſſario convenirent rebus, ex ſuppoſitione creationis, quod cognoſcit per ſcientiam neceſſariam. De prædicatis autem contingentibus, ſufficit, quod cognoſcat ipſum habere poteſtatem, & abſolutum dominium, ut faciat quidquid de illis voluerit, quod etiam per ſcientiam neceſſariam cognoſcit.

Secunda etiam probatio eo etiam tendit, ut perſuadeat Deum, ex vi creationis Angeli, manere immobiliter determinatum, ut exequatur omnia, quę Angelus exequturus eſſet ex hypoteſi creationis, quamvis ſint creationi contingentia ; & hoc independenter etiam à diſpoſitione Dei : cumque inter ea computentur, ipſum vel peccare, vel perſeverare in gratia ; ſequitur quod Deus independenter ab alia ſui providentia, quam creandi Angelum, ſit immobiliter determinatus, vel ad hoc quod peccet Angelus, vel ut eum conſervet in gratia ; quod ſapit manifeſtum Pelagianiſmum. Undè ad illam dicatur, quod cum Deus ex vi creationis non teneatur conferre niſi dona naturalia, & neceſſaria ; ſufficit ſi ante decretum creationis cognoſcat quantum bonum ſit iſta conferri ; non eſt autem neceſſe quod præcognoſcat quantum ex alijs contingentibus accidentibus, ſine ſui diſpoſitione iſta creſcerent ; ſed ſufficit ſi cognoſcat, quantum poteſt ipſe facere, quod ex his contingentibus à ſe præparatis, iſta creſcant.

2. anteced. probatio ſolvitur.

13 Alia Adverſ. ratio.

Secundo ſic alij arguunt. Contra Divinæ Maieſtatis perfectionem eſt quod neſciat ſolutionem cuiuſcumque dubij à nobis propoſiti ; ſed ſi Deus non cognoſceret omnia futura conditionata, hoc evenirer,

ut

Confirm. ut constat: ergo Confirmatur. Nihil est magis nobis ingenitum, & religiosum, quam firmiter credere cognosci à Deo quidquid unusquisque nostrum faceret inquocumque eventu: hoc enim, vel ipsis Rusticis notum est: rogati enim quid ipsi agerent, si in tali loco, vel occasione constituerentur? Respondere solent, *solus Deus scit*: ergo.

Dilutio rationis Advers. Sed neque hoc argumentum, suppositis eorum principijs convincit: nam in primis, si dubium à nobis proponatur de suis decretis conditionatis, Deus eius solutionem nesciret in sententia Patris Molinæ, & si proponatur de disparatis, ante sui dispositionem erga illa; etiam nesciret solutionem, in frequentiori eorum sententia. Deinde dici potest esse inconveniens Deum nescire, quidquid contingenter conditionatè eveniret, si inconveniens est, ipsum id, quod eveniret, non disponere; si autem hoc secundum non est inconveniens, qualiter in eorum sententia non est, nec primum debet reputari inconveniens.

Ocurritur confirm. Et hinc ad confirmationem dicatur, quod ideo illud ita est nobis ingenitum, & religiosum, quia ingenitum religiosumque est, quod omnia eveniunt, Deo disponente, aut permitente; quod neque ipsi Rustici, aut vetulæ dubitant, dum dicunt Hispanicè: *No se mueve la hoja en el Arbol sin la voluntad de Dios.* Et quidem nemo dubitat à Deo petere, quod in omni via rerum, vel negotiorum combinatione, benè illis prosperetur à Domino: quod si ab hac eius dispositione, & providentia præscindatur, sicut ipsi præscindunt, non esset inconveniens Deum id ipsum nescire.

14 Postrema Advers. ratio. Tandem arguunt, à priori, ut dicunt: Hæc propositio *si Petrus in hoc instanti vocetur vocatione A, convertetur* est determinate vera, vel determinate falsa: ergo cum Deus sit infinitè efficaciè in cognoscendo, cognoscit de illa esse determinate veram, vel determinate falsam. Antecedens probant. Nam vel est aliquid in rebus impediens eius veritatem, vel non? Si nihil propositio est vera: si aliquid impedit, illud *esset*, quod sub illa conditione non converteretur; ac proinde esset falsa. Aliter hoc ipsum ab alijs proponitur: inter fore, & non fore sub conditione non datur medium, utpotè contradictorie oppositа; ergo necesse est, quod unum sit verum, & alterum falsum: ac proinde quod à Deo, ut talia cognoscantur,

Confirm. Quod iterum ab eis confirmatur supponendo quod Petro constet, se esse benè animatum erga Deum, fidemque Catholicam, & hoc fundamento nixus, non solum haberet hoc iudicium sibi evidens: *probabile est quod non negarem fidem, si mors tyranni immineret*, sed etiam habeat hoc iudicium formidolosum, & inevidens, *non negarem fidem, si mors tyranice immineret*: nam hoc iudicium, vel est verum, vel falsum? Nam vel est in rebus aliquid impediens statum illum conditionatum, vel non? Si primum: iudicium esset falsum. Si secundum; esset verum: ergo cognoscit Deus an vere Petrus sentiat, an fallatur: neque enim ullus adeo disipiet, ut Deo ignorantiam affingat rectitudinis, vel erroris nostri iudicij.

15 Instatur in primis forma arguendi. Hoc argumentum, quod demonstrativum ab eis existimatur, non minus inefficax est in eorum principijs ad intentum suadendum, quam precedentia. Et in primis instatur assumendo eandem propositionem pro signo possibilitatis, & probando eodem argumento eam pro illo signo esse determinate veram, vel falsam: nam vel est aliquid eius veritatem impediens, vel nihil? Si nihil; est determinate vera: si aliquid; determinate falsa: ergo pro signo possibilitatis, dum sola necessaria intelliguntur, propositio illa contingens est determinate vera, vel falsa; quod ipsi non concedunt.

Et

Et eodem modo formæ confirmationis instantur.

Ad idem, & fortius.

Immo eodem argumento probari potest utrumque contradictoriam esse simul veram, stando in eorum principijs: nam iuxta ea, omnia quæ tempore futuritionis dantur sunt indifferentia, & æque componibilia cum conversione Petri, sub auxilio *A*, & cum eius non conversione: neque enim aliquid admittunt, tempore futuritionis existens, magis cum conversione, quam cum eius carentia obiectivè cõnexum: si ergo nihil est impediens veritatem affirmativæ, aut negativę dicendum est eas esse formaliter veras: cum illud, quod indifferenter ad utrusque veritatem se habet, & cum utraque est componibile, ne utrius veritatem impediat: undè sequitur quod utraque sit simul vera.

Solvitur directè argum.

Unde ad formam argumenti respondetur. Quod si nihil de præsenti supponitur potius determinans conversionem Petri sub auxilio *A*, quam eius non conversionem, aut è converso; propositio illa non est determinate vera, vel falsa, sed ab utroque pręscindit: sicut & hac ratione præscindit pro signo possibilitatis. Ad probationem autem antecedẽtis dicatur, quod ut sit determinate vera, non sufficit non esse aliquid impediens eius veritatem, sed ulterius requiritur aliquid esse eius veritatem positivè causans, quia veritatis prædicatum est quid positivum, & contingens illi: ac proinde ab influxu positivo dependens. Vel dicatur quod licet nihil sit positivè impediens; est tamen aliquid impediens negativè, defectus, scilicet, determinationis tunc existentis cum eius veritate, potius quam cum falsitate connexæ: sicut, & accidit in signo possibilitatis, quia omnia sunt indifferentia.

Item anteced. prob. 1. via.

Secunda.

Satisfit 1 confirm.

Et hinc ad primam confirmationem dicatur, quod cum fore, & non fore in eorum principijs nihil ponat de pręsenti, quod sit determinatio potius ad fore, & esse, quam ad non fore, vel non esse, sed omnia sint indifferentia; consequenter dicendum est, quod inter illa datur de præsenti medium, scilicet utriusque possibilitas. Ex quo sequitur, quod de præsenti non sint iuxta ipsos contradictoria fore, & non fore, sed tantum forent: nam eatenus pro aliquo tempore unum est alterius contradictorium, quatenus pro illo unum ponit aliquid, quod sit exclusivum alterius; at hoc non accidit inter fore, & non fore conditionatum, si in ordine ad tempus præsens sumantur, quia de præsenti iuxta ipsos nihil enuntiant, & ut fore de prędenti sit verum sufficit de prędenti illius possibilitas, neque ulteriorem ex parte obiecti requirunt determinationem: ergo cum hęc eadem possibilitas ęqualiter de prędenti salvetur respectu non fore; non est cur de præsenti, unum potius, quam aliud, sit verum, aut cur de præsenti sint contradictoria, sed tantum sequitur quod forent: ac proinde non est, cur à Deo unum, vel alterum de præsenti cognoscatur, sed solum quod forent conditionatè cognoscenda.

Ad secundam confirmationem, quatenus innititur probationi illi, *vel est aliquid impediens eius veritatem, vel nihil?* iam constat ex dictis. Sed non est prętermitenda secunda eius probatio, quæ huic admirationi innititur, scilicet, *quod nullus ita desipiet, ut Deo ignorantiam rectitudinis, aut erroris illius iudicij affingat.* Dicatur enim, quod sicut ipse Petrus, quamtumvis benè animatum erga Deum, fidemque ipsius se sentiat; non potest tamen huic fundamento innixus absoluta certitudine affirmare, se perseveraturum in confessione fidei, & si mors tyranica immineret; alias de dono perseverantiæ aliquid sibi, absoluta certitudine polliceretur, quod est contra *Concil. Trident.* sed tantum posset hoc affirmari innixus misericordiæ Dei, ex cuius auxilio perseverantiam, & fortitudinem ad sustinendam mor-

Itidem 2.

tem

rem speraret; ita Deus illius iudicij rectitudinem, & errorem certo posset cognoscere: errorem quidem, si primo modo absolutè procederet: rectitudinem autem, si procedendo secundo modo Deus haberet determinationem donandi illi fortitudinem, & perseverantiam in fide: secus autem si hanc determinationem non haberet. Cumque in eorum sententia pro signo conditionatorũ ab hac Dei determinatione, & ab eius carẽtia præscindatur, non haberet Deus pro signo illo: undè veritatem, aut falsitatem illius iudicij cognosceret.

Quare alia argumenta omittantur?

Alia minutiora argumenta, quæ ab eis congeruntur, libenter omittimus. Tũ quia in eis nõ valde fidunt: tũ quia facilem solutionẽ, habent ex dictis: ista autẽ eo solvimus, ut conspiceret prudens lector, quibus armis ita confisos, & convictos Thomistas nostros evasisse glorientur: nec per hoc intendimus omnia ista argumenta inefficacia esse, sed quod ab ipsis, iuxta eorum principia, inefficacia debent reputari.

§. III.

SECUNDA CONCLUSIO responsiva quæstioni statuitur, & probatur.

16 Solemnis fuit semper Thomistis cõclusio.

DEUS certo certitudine metaphisica, non solum subiectiva, sed & obiectiva cognoscit futura contingentia conditionata de conditione conducenti ad positionem eventus, ut determinatè vera, vel ut determinatè falsa. Hæc conclusio non solũ est cõmunis inter Thomistas, sed & semper fuit, ab ipso exortæ controversiæ initio: constat hoc in M. Bañez, Lemos, Alvarez, Gõçalez, & alijs, qui in initio, vel circa initium scripserunt. Nec de illa fuit inter nostros, & PP. Societatis aliqua controversia, dum de hac materia convenerunt disputare Romæ: quod mihi evidenter constat ex dialibus actis, quas duplicatas vidi: quod & iam fatentur aliqui ex Recentioribus, ut videre est apud Patrem Henao; quod dixerim non quia magnum, aut aliquod absurdum putem oppositam sententiam defendere, quin immò eã probabilem iudico in sensu traddito à M. Ledesma, & valde confirmato, & explicato à Mag. Serna, sed ut ex veritate ipsa comperta lãureola hæc, quam Adversarij apud imperitos tam vehementer ambiunt, evanescat.

17 Suadetur conclusio *ex Sacris Litter.*

Nostra ergo conclusio primo probari solet variis Sacræ Scripturæ testimonijs, in quibus eventus conditionatè futurus certo enuntiatur sub aliqua conditione indifferenti: ut est illud Sapientiæ 4. *raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius,* Et illud 1. *Reg.* 23. ubi David consulenti Dominum, an Saul descenderet in Ceilam; & an si descenderet tradderent eum viri Cœilitæ? Respondit Dominus: *Descendet, & tradent.* Et illud 3. Reg. 11. *Non ingredieimini ad eas,* (Judæi, scilicet, ad filias gentium) *aut ae illis ingredientur ad vestras, certissimè enim, avertent corda vestra, ut sequamini Deos alienos.* Et illud magis celebre in hac materia, quod habetur *Lucæ* 13. & *Matth.* 11. *Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ in te factæ sunt, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* Similesque conditionales habentur 2. *Paralip. cap.* 33. & 1. *Reg. cap.* 13. & *Hieremiæ cap.* 38. & *Ezechielis* 3. & *Psalm.* 80. & alibi sæpè. Quod argumentum, quamvis non ita evidenter cõcludat, sicut existimant Adversarij, ut videre est apud *M. Curiel*, qui omnes istas authoritates varia Sanctorum Patrum eruditione explicat de cognitione Dei subiectivè infallibili, & obiectivè tantum moraliter certa; nihilominus satis efficaciter convincit intentum: tum quia earum plures de cognitione obiectiva certa, immo certissima explicantur à Sanctis Patribus. Et sic intelligit primam S. Parens Aug. *lib. de Correct. & gratia, cap.* 8. quamvis *lib. de Prædest. Sanct. cap.* 14. aliter eam explicaverit. Et de certissima etiam cognitione intelligit verba adducta *Matthæi lib. de Dono persever. cap.* 9. cuius verba refert, & approbat D. Thomas 3. *part. quæst.* 1. *artic.* 5.

Intelligentia PP. circa præfata testimonia.

Ratio ex Sac. Litt. iuxta intelligẽtiã textui cõsonam.

Tum quia revera hæc intelligentia magis cõsona videtur litteræ textus, præcipuè dum apponitur particula illa *certissimè*, neque ex eius rigorosa intelligentia aliquod sequitur inconveniens. Tum quia quamvis per prophetiam comminationis Deus plura revelet iuxta dispositionem causarum secundarum, ut docet D. Thomas 2. 2. *quæst.* 171. *art.* 6. *& quæst.* 12. *de Verit. artic.* 10. plura tamen testimonia ex citatis, nullam continent comminationem, ac proinde ut infallibiliter futura subconditione sunt accipienda. Tum quia plura alia revelat Deus sub aliqua conditione, quæ solus ipse adimpleret conditione posita: ut est illud Matth. 26. *An putas quia non possum rogare Patrem, & exhibebit mihi, plusquam duodecim legiones Angelorum?* Sentiendum ergo est quod in pluribus locis Sacræ Scripturæ revelantur futura conditionata, non solum, ut certo moraliter futura, & per ordinem ad causas secundas, sed ut futura infallibiliter, & per ordinem ad causam primam.

18 Ratio cõclusionis.

Ratione autem probatur conclusio. Deus infallibiliter tàm subiectivè, quàm obiectivè cognoscit, quod ipso volente, & disponente donare conversionem Tyrijs subconditione prædicationis Christi, talis conversio infallibiliter sequeretur, & quod infallibiliter non sequeretur, adhuc subconditione prædicationis Christi, si Deus non disponeret eam donare; sed etiam infallibiliter cognoscit, an disposuerit, vel non disposuerit donare Tyrijs conversionem, subconditione prædicationis Christi: ergo infallibiliter cognoscit, quod si Christus prædicaret Tyrijs, Tyrij converterentur, vel non converterentur. Minor est evidens: evidens namque est, quod dispositio, & voluntas Divina de facto existens, nequit esse ignota Deo. Mai. autem quo ad 1. part. probatur: quia Deus infallibiliter cognoscit, tum dominium suum, quo magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas. Tum suæ voluntatis efficaciam, cui volenti salvum facere nullum hominis resistit arbitrium; imò nec resistere potest: nam sic velle, & nolle, in volentis, aut nolentis est potestate, quod Divinam voluntatem non impediat, aut superet potestatem. Quo ad 2. autem partem probatur. Quia Deus etiam infallibiliter cognoscit, quod conversio Tyriorum subconditione prædicationis Christi, esset opus supernaturale ab eo donandum; ad cuius proinde futuritionem, & existentiam, non sufficit externa doctrina, & propositio Legis. Tum quia etiam cognoscit futuritionem, vel non futuritionem conversionis sub prædicta conditione, esse contingentem; ac proinde quod debet dependere à suæ voluntatis dispositione: ergo cognoscit infallibiliter quod erit sub illa conditione futura ipso disponente id, & quod non erit futura, si ipse hoc non disponat.

Confirmatur hoc primò, quamvis actus attritionis supernaturalis, v. g. non sit ex natura sua cum gratia, & amicitia Dei connexus, licet ad id conducat; quia esse potest ex liberali, & misericordi dispositione Dei, & quia hæc datur intra Sacramentum, & non aliter; Deus per scientiam liberam, & infallibilem cognoscit quod si Petrus accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ cum supernaturali attritione, iustificabitur, & quod si supernaturalem attritionem extra Sacramentum habuerit, non iustificabitur: ergo pariter quamvis prædicatio externa Christi, aut quodlibet aliud auxilium indifferens, non sit ex natura sua intrinseca connexa cum conversione libera; quia tamen talem connexionem extrinsecè habere potest, Deo id disponente, & non aliter; si talis dispositio datur in Deo, erit infallibiliter verum, quod subconditione prædicationis, daretur conversio, & si non datur, id ipsum erit falsum: ergo cum Deum sua dispositio latere non possit, neque etiam poterit latere veritas, aut falsitas determinata istarum propositionum.

Confirm. 1.

Con-

Confirm. 2. Confirmatur secundo. Sicut Deus vidit quod conditio prædicationis Christi erat ex se indifferens ad conversionem, vel non conversionem Tyriorum; ita etiam vidit quod hæc indifferentia auferri potest, & non aliter, ipso donante pœnitentiam sub illa conditione: vel ergo habuit decretum donandi pœnitentiam sub illa conditione, vel tale decretum non habuit? si primum; propositio illa conditionalis est vera: si secundum; est falsa: ergo à Deo cognoscitur, ut vera, vel falsa: cumque veritas hæc, aut falsitas non in naturis rerum fundetur, sed in Dei voluntate, erit contingens; ac proinde per scientiam contingentem, & Deo liberam cognoscetur.

19 Quid cõvincat ratio 1. Hæc ratio convincit primo, quod Deus non solum cognoscit futura conditionata, quæ revelantur in Sacra Scriptura, sed omnia alia, quæ in infinitum combinari possunt. quod etiam verum est, & si admittatur, quod Deus non habeat decreta, circa omnes illorum combinationes. Et ratio est: nam si Deus talia non habeat decreta, propositio enuntians futuritionem sub tali conditione, determinatè erit falsa: nam cum conditio sit insufficiens, & inconnexa cum eventu, deficiente decreto Dei, à quo unicè connexionem habere potest, propositio erit falsa.

Quid 2. & quo modo. Secundo etiam convincit, quamvis admittatur, quod Deus potest suam libertatem exercere per puram omissionem. Et ratio est: quia etiam in hac sententia necessarium est, quod Deus habeat decretum deponendo eventum sub illa conditione, vel quod libere omittat tale decretum. Et si primum; propositio enuntians eventum sub ea conditione futurum, erit vera: si secundum; erit falsa, cum ad eius veritatem deficiat determinativum illius conditionis ad eventum potius, quam ad eius carentiam, quod solum potest esse decretum.

20 Quid ultimo. Tandem hæc ratio convincit, quod in sententia Scientiæ mediæ, quæ negat eiusmodi decreta Dei existentia, ut determinantia positionem eventus dependenter à conditione indifferenti, omnia futura conditionata, in quibus enuntiatur eventus subconditione indifferenti, vel sunt falsa, vel saltim non sunt vera: nã excluſa tali determinatione, omnia, quæ remanent, sunt ex se indifferentia ad positionem eventus, & ad illius carentiã: ergo ut ex eis potius eventus, quã carẽtia illius sequatur, necesse est quod ab alio determinentur: si ergo hæc determinatio excluditur, propositio enuntians determinatè eventũ, erit falsa. Undè hæc cõditionalis necessario erit falsa, & per scientiam necessariam falsitas illius à Deo cognoscetur: *Si Tyri, & Sydonij vidissent miracula Christi, quamvis Deus non decerneret eis donare pœnitentiam, ipsi pœnitentiã egissent.* Quod si eiusmodi decretũ positivè nõ excludatur, sed ab eo, & eius carentia præscindatur, hęc propositio: *Si Tyri vidissent miracula Christi, pœnitentiã egissent*, neque est determinatè vera, nec determinatè falsa, sed indifferens ad veritatẽ, & falsitatem, non minus, quã hæc propositio: *Petrus est albus*, si præscindatur ab albedine, & à carentia albedinis. Et ratio est, quia omnia, quæ intelliguntur, indifferentia sunt ad veritatẽ, & falsitatẽ, & ęquè cũ utroq; coniungibilia, sicut, & cum decreto de pœnitentia ponenda, vel cũ carentia illius: ergo in illa præcisione, neque intelligitur determinatè vera, nec determinatè falsa, sed omnino indifferens. Quæ in præsenti anotasse sufficiat, ut vel hinc amplius constet, qualiter sententia, de qua ita gloriantur, cum suis principijs consistat.

§. IV.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

COntra hanc conclusionẽ restant difficilia argumenta solvenda. 21 1. Obiect. Primũ eo tendit, ut destruat nostrum principale fundamentum ex Sacra Scriptura desumptum, quod sic proponitur à supra laudato Thomista: quod Deus certo, & infallibiliter ex parte obiecti cognoscat hæc futura, nõ potest nobis constare, nisi per revelationẽ Sacrę Scripturę; sed ex Sacra Scriptura hoc non constat: ergo. Mai. probatur. Quia cum hæc futura contingentia sint etiam posita con-

ditione, & indifferentia, ut sint, vel nō sint; quod potius sint, quam quod non sint solum per revelationem scire possimus. Min. autem probatur. Quia omnia futura conditionata, quæ ex Sacra Scriptura adducuntur, exponi possunt de futuritione per ordinem ad causas secundas, & de cognitione eorum, secundum hanc determinationem: ergo. Antecedens probatur Quia aliqua sine dubio sic accipienda esse, constat primo ex illo *Exodi* 4. ubi Deus dans Moysi signa, & signorum virtutem, quibus movere posset Ægyptios, sic ait: *Si non crediderint tibi, nec audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis*; constat autem Ægyptios, nec primo, nec secundo, imò nec tertio signo credidisse: restat ergo quod Deus fidem, & illorum obedientiam solum cognovit, & revelavit iuxta ordinem, & sufficientiam signorum, quæ apta erant, ut illis visis crederent, & obedirent. Secundo constat. Quia in aliquibus conditionalibus ponitur particula illa *forsan*, aut *forsitan*, quæ incertitudinem ex parte obiecti significant, ut patet ex illo *Matth.* 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ in te factæ sunt fortè mansissent usq; in hanc diem.* Et Ioann. 5. *Si crederetis Moysi, crederetis forsitan, & mihi.* Et Psalm. 80. *Si Populus meus audisset me, Israel si in vijs meis ambulasset: pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem*, & alia id genus plura.

1. Min. suadetur.

Secundo.

Deinde hoc ipsum constat tertio. Quia præcipua loca Scripturæ, quibus nos conclusionem probavimus, hanc admittunt expositionem: nam illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.* Sic posse exponi constat ex S. Parente Aug. *cap.* 14. *de Prædest. Sanct.* ubi ait: *Quod hoc dictum est secundum pericula huius vitæ, non secundum præscientiam Dei, quæ hoc præscivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat.* Et illud magis celebre Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone, &c.* Sic etiam posse exponi, cōstat: tum quia ab alio Evangelista additur illa particula *forsitan*, ut iam vidimus. Tum ex eodem P. Aug. *de Dono perseu.* *cap.* 14. ex his verbis sic inferente: *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio Divinum naturaliter munus intelligendi, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa concipiant.* Et paulò infra: *Non ergo erant sic excæcati oculi, nec sic induratum cor Tyriorum, & Sidoniorum, quoniam credissent, si qualia viderunt isti signa, vidissent*; sed consequentiæ istæ factæ à S. P. nullæ essent, si Deus vidisset Tyriorum pœnitentiam infallibiliter futuram, aut in decreto conditionato, aut in veritate illius obiectiva: ergo solum recognoscit S. Parens in prædictis verbis cognitionem coniecturalem pœnitentiæ Tyriorum, & iuxta dispositionem causarū secundarum.

Suadetur 3.

Assumptum protenditur.

Minor hæc, in qua est difficultas, quo ad 1. *part.* sic probatur: quia cum Deus sit omnino liber, & potens donare pœnitentiam, & fidem, sivè habentibus docilitatē ingenij, sivè non habentibus, excœcatis, & non excœcatis; neque in donatione attendat ad naturalem dispositionē subiecti, vel ab illius peccatis retrahatur, ut idem D. Aug. faretur *lib. ad Simplic. quæst.* 2. male ex eo quod decreviſſet dare Tyrijs pœnitentiam, & non Bethsaiditis, inferret priores magis dociles, & minusq; excęcatos esse, quam posteriores. Quo ad secundam autem partem etiam probatur eadē min. Nam in his etiam principijs accidere potest, quod magis docilis, minusque excœcatus pro sua innata libertate resistat eijsdē, vel ęqualibus auxilijs, quibus minus docilis, & magis excœcatus pro sua etiam libertate obediat, & consentiat: ergo ex eventu obedientię Tyriorum, & non aliorum, male infertur Tyrios minus excœcatos, & magis dociles fuisse, quam Bethsaiditæ: restat ergo quod S. Aug. eam intulerit consequentiam, quia existimavit conversionem Tyriorum non fuisse absolutè prænuntiatam, sed iuxta dispositionem eorum, & idem intellexisse de non pœnitentia Bethsaiditarum.

Ad hoc argumentum respondetur notando prius ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 171. & 172. & clarius *quæst.* 12. *de Veritat. artic.* 10. *in Corp.* & 22 Doctrina D. Thom solutioni præmissa.

& *ad* 2. quod quamvis Deus de futuris non solum cognoscat ordinem, quem dicunt causæ ad eorum productionem, sed etiam eventum, aut exitum ordinis, quod desumitur tanquam à radice à voluntate Dei, id determinantis; aliquando tamen Deus solum revelat ordinem ad causas secundas, & non eventum ordinis; cum tamen ordini soleat esse contrarius: hoc constat, tum ex illo Jonæ 3. *adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Tum ex illo *Isaiæ* 34. ad Ezequiam: *Morieris, & non vives*: in quibus Prophetijs ordo tantum fuit revelatus, & non eventus, qui contrarius erat ordini, quia nec Ninive fuit suversa, nec Ezequias tunc mortuus, quæ prophetiæ dicuntur *comminationis.* Aliquando autem non solum revelat ordinem, sed potius eventum; & tunc accipienda est prophetia secundum veritatem rei, qua eventum significat, & non solum ordinem ad eventum.

Solvitur obiect. 1. via.

Ex quo ad argumentum concessa maiori, neganda est minor. Ad primam eius probationem dicatur, quod revelatio illa facta Moysi intelligenda est secundum prophetiam comminationis, eis enim signis comminabatur Deus Ægyptijs, ut illorum terrore inducerentur ad dimittendum Populum suum. Sed ex hoc non colligitur Deum certo non prænovisse eventum futurum fuisse contrarium; quamvis hoc illis verbis non revelaverit. Et eodemmodo potest responderi ad testimonia in secunda probatione adducta, scilicet, quod quamvis solum Deus revelet eventum rei per ordinem ad causas secundas, quod indicare videtur incertitudo, quæ importatur per illam particulam *forsitan*; Deus tamen non solum, hoc cognoscebat, sed & certissimus erat de rerum eventu, quamvis illum non revelaret.

2. Via, & melior.

Melius autem responderi potest, quod particulæ illæ *forsan*, aut *forsitan*, dum cadunt supra Divinã cognitionem, non significant incertitudinem, aut dubitationem, ut constat ex illo Ioann. *Si me sciretis forsitan, & Patrem meum sciretis*, ubi ly *forsitan* pro eodem accipitur, ac *utique*, quod ibi advertit D. Aug. addens, quod aliquando etiam increpationem significat; imò S. Hieronymus *supra caput 26. Hieremiæ*; sicut, quod particulæ istæ aliquando significant contingentiam, quæ in rebus, quas Deus prædicit, invenitur, & quod per illam locutionem *Deus nostro loquitur affectu*, vel sic loquendo *nostro accommodatur usui.*

Exponitur M. P. Aug.

Ad primam autem authoritatem, quæ in tertia probatione adducitur, respondetur, quod ut supra notavimus, eam exponit D. Aug. *cap. 8. de Correct. & gratia*, de certa præscientia, quam affirmat non posse Deo negari, nisi perversissimè, & insanissimè; undè dum *lib. de Prædestin. SS.* dicit: *Verba illa intelligenda esse dicta, secundum pericula huius vitæ, & non secundum præscientiam Dei*, intelligendus, explicandusque est, ex occasione, & intento, in quo ea verba protulit. Intentum autem erat se opponere Massilliensibus, qui asserebant mala opera conditionata esse absolutè peccata, pro quibus Deus homines absolutè puniret; quibus se opponens S. Parens, post varias rationes, & authoritates, quibus suum convincit errorem, adducit illa verba *sapientiæ*, quibus hæretici abutebantur, ad suum confirmãdum errorem, & illius colligit explicationem dicens: *Hoc dictum esse, non secundum præscientiam, qua Deus præsciret opera illa conditionata esse absolutè peccatum, pro quo puniri debent: nam Deus solum præscijt futurum* (intelligè absolutè, quia sic ad meritum cõducebat) *quod futurum erat, non quod futurum non erat*: undè verba illa dicta sunt, secundum præscientiam tantum conditionatã, quę fuit terminata ad malitiam eius, non absolutè, ut conducit ad demeritum, sed subconditione, quod maneret in hac vita, in qua defacto non mansit.

Idem intentũ continuatur.

Ad explicationem autem secundæ authoritatis adductam etiam ex S. Aug. dicatur, quod etiam claram ipsius mentem pro certa cognitione præteritæ Tyriorum, & Sydonio-

rum ſubconditione prædicationis Chriſti, citavimus ſuprà *num.*17.& illius verba hæc ſunt: *Num quid poſſumus dicere Tyrios, & Sydonios, talibus apud ſe virtutibus factis credere noluiſſe; aut/ credituros non fuiſſe, ſi fierent, cum Deus atteſtetur, quod acturi eſſent magnæ humilitatis pœnitentiam?* Nec huic explicationi ſe opponit, quod ex his verbis intulerit S. Parens: *Tyrios, & Sydonios magis dociles, & minus excœcatos fuiſſe, quam Bethſaiditæ*: hoc enim prudentiſsimè intulit: quamvis enim Deus eorum pœnitentiam in ſuo decreto prævidetit, & omnino liber ſit ad eam donandam, neque ad id attendere debeat ad maiorem, vel minorem docilitatem illius, cui confert; tamen regulariter iuxta præſentem providentiam, Deus decernit de rebus iuxta diſpoſitionem cauſarum ſecundarum, quamvis aliter poſsit facere, & non ſemel fecerit: undè prudenti illatione intulit D. Aug. quod Tyrij, circa quos tale decretum, de donanda pœnitentia cognovit, minus excœcati erant, quam Bethſaiditæ. Sicut ſiquis, ex mala, & flagitioſa alicuius vita malam inferat mortem, prudenter infert; quamvis donum perſeverantiæ liberaliter à Deo diſpenſetur, & aliquando eam contulerit ei, qui malam geſsit vitam, & negaverit ei, qui ut in plurimum bonam geſſerat.

23 Secundò obijcies. Nequit Deus
2. Obiect. cognoſcere, ut infallibiliter verum, quod in ſe verum infallibiliter non eſt; alias cognitio Dei poſſet eſſe falſa; ſed futura conditionata, quorum eventus non infertur per bonam conſequentiam ex conditione, non habent in-
1. Min. fallibilem veritatem: ergo. Proba-
prob. 1. tur min. primò, ex D. Thoma *quæſt.* 24. *de Veritat. artic.*1. *ad* 13. & 1. *contra Gent. cap.*67. & 6. *Metaph. lect.*3. & *opuſc.*48. *cap. ultim.* aſſerente, *quod veritas conditionalis in illatione conſiſtit*; ſed illatio dicit bonitatem conſequentiæ, quę in his conditionalibus non inveni-

tur: ergo. Secundò probatur min. Secundò.
Nullum futurum conditionatum infallibiliter erit, niſi ex parte conditionis ponantur omnia neceſſario requiſita, ut ſit; ſi enim aliquod deficit, iam non erit; ſed ſi ex parte conditionis ponuntur omnia neceſſario requiſita, ut ſit illorum futuritio, inferretur per infallibilem conſequentiam, ac proinde non erunt contingentia conditionata: ergo. Probatur min. Quia una ex conditionibus neceſſarijs ad illorum exiſtentiam eſt quod Deus efficaciter id velit: Tum quia res conditionatè futura pluries eſt donum Dei. Tum quia id ex Sacra Scriptura conſtare videtur, ut ex illo *Iacobi* 4. reprehendentis eos, qui abſolutè aliquid *ſe facturos, & non ſuppoſita voluntate Dei pollicentur*: contra quos ſic dicit: *Ecce nunc qui dicijs hodie, aut Craſtino ibimus in illam Civitatem, & faciemus quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus, &c. pro eo, ut dicatis ſi Dominus voluerit.* Et ex illo Apoſt. 1. *ad Corinth.* 4. *Veniam ad vos cito, ſi Dominus voluerit.* Et 1. Petri 3. *Melius eſt enim benefacientes, ſi voluntas Dei velit pati, quam male facientes*: nunc ſic: ſed ſi voluntas Dei ex parte conditionis ponitur, iam propoſitio conditionalis non erit contingens, ſed neceſſaria, ut hæc eſt neceſſaria: *Si in Tyro, & Sydone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt Bethſaidæ, & Dominus vellet Tyrijs dare pœnitentiam Tyri pœniterent*: ergo.

Nec ſit ſatis argumento facto 24
dicendo ex communioribus princi- Quædam
pijs Scientiæ mediæ, quod volun- ſolutio.
tas Dei, quæ ex parte conditionis requiritur, quæ eſt voluntas præparativa omnipotentiæ, non eſt efficax, & determinata, ſed indifferens, & quod de hac ſit ſermo in Sacra Scriptura. Sed hoc revera magis eſt irridere Sacram Scripturam, quam exponere. Nam qui dicit, *faciam hoc ſi Dominus voluerit*, non intendit dicere, *faciam hoc ſi Dominus hoc, vel oppoſitum voluerit*; *ſed ſi determinatè, & ſivè indifferentia*

hoc,

hoc, quod ego volo facere, ipse, quod faciam, voluerit: hoc enim dicit, ut exponit S. Hieronymus *Epist. ad Ctbesiph.* ut cautius loquatur. Et revera hoc indicat Grammaticalis Sacræ Scripturæ constructio; nam verbum *voluerit*, determinate regit, & cadit, suprà hoc *quod se facturum proponit*; sed de hoc alibi.

Confirm. 1. Nunc confirmatur primo præcedens argumentum. Nam hæc propositio: *Si Tyris & Sydonij vidissent opera Christi pœnitentiam agerent*, vel facit sensum, quod agerent pœnitentiam, & si Dominus non voluerit illam donare, vel præcisivè à voluntate Domini, vel Domino donare volente? Si primum, & secundum, propositio est falsa, & impossibilis; nam cum pœnitentia sit donum Dei, inconnexum cum externa prædicatione, implicat quod ponatur infallibiliter, vel excluſa voluntate donantis, vel præcisivè ab illa? Si primum propositio est necessaria, ut ex iam dictis constat: nulla ergo datur ex his conditionalibus contingenter vera.

Confirm. 2. Confirmatur secundo. Hæc propositio *si Petrus vocaretur auxilio A indifferenti converteretur*: facit hunc sensum, *casu quo Petrus vocetur auxilio A indifferenti convertetur*: vel ergo facit sensum universalem, scilicet, quod omnis casus vocationis per illud auxilium sit conversionis casus; vel particularem, scilicet, quod aliquis casus, sit casus conversionis? Si primum est falsa, & impossibilis: nam aliquis casus huius vocationis, potest esse casus, in quo Deus deneget conversionem; si secundum est necessaria: nam necesse est quod aliquis casus prædictæ vocationis sit casus, in quo Deus donet conversionem: illa ergo propositio, vel est necessaria, vel impossibilis.

Confirm. 3. Confirmatur tertio. Vocatio *A* indifferens, essentialiter connectitur cum eo quod detur à Deo, vel efficaciter volente conversionem, vel eam efficaciter nolente; si primo modo datur, facit hunc sensum: *si Petrus vocetur vocatione A, Deo efficaciter volente conversionem, converteretur*, in quo sensu est necessaria; si secundum facit hunc: *si vocatur vocatione A, Deo efficaciter non volente conversionem, convertetur*, in quo est impossibilis: non ergo potest facere aliquem sensum contingentem.

Hoc argumentum petit quod explicemus quid, & qualiter debeat ex parte conditionis poni, ut propositio conditionalis sit vera, & quem sensum illius veritas faciat. Pro quo sequentes statuuntur regulæ 25

Reglæ pro *conditionalibus.*

1. *quod in omni propositione, in qua eventus aliquis sub aliqua conditione enuntiatur, debent ex parte conditionis signate intelligi, sive implicitè, sivè explicitè, sivè in recto, sivè in obliquo omnia illa, à quibus conditio in sui esse essentialiter dependet.* Undè in hac propositione: *si Petrus est homo, est risibilis*, quia conditio, quæ est homo, est essentialiter animal rationale, substantia, ens, creatura Dei, &c. ex parte illius id omne intelligi debet positum: adeo, ut equivaleat huic, *si Petrus est animal rationale, est risibile, si est homo à Deo creatus, est risibilis, &c.* Undè quia hęc vocatio indifferens dependet essentialiter à Deo, idem est dicere: *Si Petrus vocetur vocatione hac indifferenti convertetur*, ac dicere: *Si vocetur vocatione hac indifferenti à Deo efficaciter collata, convertetur*: neque in his propositionibus potest esse una vera, & altera falsa.

Prima.

Et ratio huius regulæ facilis est: nam cum conditionatum enuntietur de subiecto, ut stat sub conditione, & conditio essentialiter importet omnia ea, à quibus essentialiter dependet; implicat quod conditionatum non enuncietur, sivè in recto, sivè in obliquo de omnibus illis. Excipiendæ tamen ab hac regula sunt conditiones complicatoriæ, in quibus sivè formaliter, sive illativè utrumque contradictorium ponitur: ut si dicas, *si Petrus esset homo, & non esset animal rationa-*

Ratio 1. regulæ.

Exceptio reglæ.

nale, aut si esset homo, & non creatura, & alię similes. In his enim, quamvis ex vi positionis unius ponendum etiam esset quidquid de eius est essentia; ex vi tamen remotionis eiusdem, quę etiam signatè ponitur, idem removendum esset. Unde prædictæ suppositionis inutiles sunt ad aliquid inferendum primo intentionaliter.

26 2. regula. Secunda regula sit: *Dum conditionatum affirmatur de aliquo subiecto sub aliqua conditione, non est necesse, quod ex parte conditionis intelligantur, sivè implicitè, sivè explicitè ea principia, à quibus conditio essentialiter non dependet*: v. g. quia homo indifferenter potest existere, sivè per solam creationem, sivè per naturalem generationem, sivè albus, sivè niger, dum dicitur: *Si animal est homo, est bipes*, non est necesse quod ex parte hominis intelligatur determinate quod sit creatus, aut determinate quod sit genitus, albus determinate, aut determinate niger: sed intelligendus est homo secundum sua tantum prædicata essentialia ab omnibus accidentibus præcisa.

Ratio 2. regulæ. Ratio huius regulę ex eius explicatione, & exemplis satis habetur: ex ea tamen infertur ad propositum, quod in hac conditionali, *si Petrus vocetur vocatione A indifferenti, convertetur*, quatenus est ex vi conditionis, non est necesse, quod ex parte eius signatè ponatur, aut signatè positum intelligatur decretum de conversione sub illo auxilio, aut decretum de eius carentia, scientiam, qua Deus conversionem secuturam cognoscat, aut qua cognoscat oppositum. Et ratio est: quia vocatio illa ex se determinate non connectitur, neque cum decreto, & scientia de conversione sub illa, neque determinate cum eius opposito: sed sicut indifferens est ex se ad conversionem, & eius carentiam, & solum connectitur, cum aliquo eorum vage, coniunctio autem cum aliquo determinate est illi accidentalis; ita etiam accidentaliter coniungitur cum decreto de conversione determinate, cum scientia determinate eiusdem, vel cum utriusque carentia: undè ex vi conditionis non est necesse, quod signatè ex parte illius ponatur, aut positum sub intelligatur decretum, aut illius carentia.

Restat ergo ut videamus an 27
propter naturam conditionati con- Quæstiúcula quædam.
versionis, scilicet, quę sub conditione enuntiatur, & quę essentialiter dependet à decreto Dei donandi illam necesse sit, quod ex parte conditionis, decretum illud donandi, signatè positum intelligatur? Ad quod etiam negativè respondetur. E probatur. Tum quia ut propositio aliqua sit vera non est necesse, quod id, ratione cuius prædicatum convenit subiecto, signatè importetur ex parte subiecti, sed sufficit si ibi exerceatur: undè hęc propositio est vera, *Petrus est albus*, quamvis id, ratione cuius albedo convenit Petro, non importetur, aut significetur signatè ex parte subiecti: ergo ut de Petro sub conditione auxilij indifferentis enuntietur conversio, non est necesse quod ex parte subiecti, aut conditionis signatè importetur decretum Dei de conversione sub illo auxilio donanda; quamvis hæc sine illo non possit existere: sed sufficit, quod tale decretum accidentaliter ibi exerceatur. Resolutio.

Undè ista propositio absolutè Continuatur resolutio.
ab omnibus conceditur, nec tute negari potest: *Si Petrus accedat ad Sacramentum Pœnitentiæ supernaturaliter attritus iustificabitur*. Neque ut illam concedant, ex parte conditionis dispositionem Dei signatè ponunt, sed ea exercitè supposita, id absolutè affirmant: & ideo propositio illa non est necessaria, sed contingens. Tum quia à propositione absoluta ad conditionalem, ex eisdem terminis non in sensu illativo est bona consequentia: sed casu, quo Deus decerneret conversionem Petri cum auxilio *A* indifferenti, hæc absoluta est vera: *Petrus convertitur cum*

auxilio A: ergo, & hæc conditionalis: *si Petrus haberet auxilium A converteretur.* Tandem quia si verum est, quod Deus habenti auxilium *A* donaret consensum; verum est, quod si haberet auxilium *A* consentiret: verum ergo est, quod neque ex parte conditionis, neque ex parte conditionati necesse est ut propositio sit vera, quod ex parte conditionis signatè ponatur id omne, à quo conditionatum essentialiter dependet.

Doctrinæ temperamentum.

Quia tamen, ut superius diximus, ex parte conditionis possunt poni omnia ea, à quibus conditio essentialiter dependet, quin per hoc sensus propositionis varietur: imo & quod necessario debent sub intelligi posita: ita pariter dicimus de conditionato, nimirum, quod ex parte eius, debent etiam omnia, à quibus essentialiter dependet, signatè posita subintelligi: nec per hoc propositio variatur de contingenti in necessariam. Undè quia conditionatum huius: *Si Petrus vocetur vocatione A, consentiet*, dependet essentialiter à Deo consensum donante, ex parte eius, potest Dei donatio signatè poni, sine ulla propositionis variatione, ut idem sit ac dicere: *Si Petrus vocaretur vocatione A, consentiret, consensu à Deo donando*: quæ propositio non minus est contingens, quàm præcedens.

28 Solvitur iam obiectio cum 1. min. prob.

Ex his ergo iam facilis est solutio argumenti: respondetur enim concessa mai. negando min. ad primam eius probationem explicandus est D. Thomas: veritas conditionalis, in qua ly *si* significat illationem, conc. mai. in qua significat concomitantiam eventus cum conditione, & existentiam dependenter ab illa neg. mai. & sub eadem distinctione min. neganda est consequentia. Ly *si* sumitur illativè, quando significat, quod ad positionem unius sequitur per bonam consequentiam, quę habitudini terminorum inniti debet, positio alterius: ut in his, *si homo volat, habet alas*: *si disputat, loquitur.* Sumitur autem concomitanter, quando denotat, quod uno posito, ponendum sit etiam aliud, non ex habitudine terminorum unius ad aliud, sed omnibus concurrentibus inspectis: ut si dicas; *si oraveris Regem, invenies apud eum gratiam.* Et in alia non semel adducta: *si accesseris ad Sacramentum Pœnitentiæ super naturaliter atritus, iustificaberis*: in his enim, & similibus veritas non fundatur in bonitate consequentię, quæ tenet ex habitudine antecedentis ad consequens, sed in aliqua circunstantia accidentali significationi signatę terminorum, quę potest adesse, & abesse: & ideo fundat veritatem contingentem.

Solvitur 2. min. probatio.

Ad secundam dist. mai. requiritur quod ex parte conditionis ponantur, aut intelligantur posita omnia requisita ad positionem eventus *signatè, & significativè* nego mai. *exercitè, & tantum concomitanter* conc. mai. & sub eadem distinctione min. neganda est consequentia. Fatemur voluntatem Dei efficacem ita esse requisitam ad eventum rei ex conditione contingenti, quod sine illa non sequeretur; quod, & optimè convincitur inductis authoritatibus. At dicimus, quod ut propositio sit vera, in qua talis eventus dependenter à conditione indifferenti significatur, non est necesse, quod significetur, etiam signatè, talis Dei voluntas ex parte conditionis, sed sufficit, quod in Deo de facto detur, & exerceatur voluntas de positione eventus sub conditione: sicut quamvis necesse sit Petrum esse album, ut de eo albedo verè enuntietur, non est tamen necesse, quod ex parte subiecti signatè significetur, sed sufficit, si ibi exerceatur.

Solvitur 1. cõfirm.

A prima confirmatione non satis se expediunt aliqui, magis obscurando, quam sensum illius propositionis, & similium explicando. Nos ergo ex dictis dicimus, quod sensus huius propositionis: *Si Tyri vidissent opera Christi, pœnitentiam egerint*, est iste, si Tyri vidissent opera Christi, pœnitentiam agerent, à Deo donatam, vel Deo eam ipsis do-

donante, vel efficaciter donare volente: ubi donatio, & voluntas donandi, non se tenent signatè ex parte conditionis, sed ex parte conditionati. Et ideo propositio est contingens; & non necessaria; contingens enim est, quod illis videntibus opera Christi, Deus velit donare pœnitentiam, cum posset nolle illam donare, sicut noluit donare Bethsaiditis.

2. pariter. Ad secundam dicatur quod hæc propositio *si Petrus habuerit auxilium A converteretur*, & potest facere sensum universalem, scilicet, quod *omnis casus intrinsecus habendi auxilium A sit casus conversionis*, & in hoc sensu etiam potest esse vera, si Deus habeat decretum donandi conversionem Petro, semper quod habeat auxilium A. Etiam potest esse vera in sensu particulari, si Deus decernere potest quod in aliquo casu particulari (non determinando singularitatem eius) auxilij *A* donaret Petro conversionem. Et tandem potest facere sensum singularem Deo decernente, quod in hoc singulari casu huius singularis auxilij donaret Petro conversionem.

Instantia quædam. Nec valet argumentum quod omnis casus, in quo est vera, est casus existentiæ voluntatis efficacis de conjunctione auxilij cum conversione; sed casus existentiæ huius voluntatis non contingenter, sed necessario connectitur cum conversione: ergo.

Diruitur. Non, inquam, valet, nam distinguenda est mai. est casus existentiæ voluntatis efficacis, *signatè significatæ ex parte conditionis* nego mai. quæ tantum exercetur *concomitanter*, & *signatè non significatur* conced. mai. & distinguendo eodem modo min. neganda est consequentia. Et instatur in hac *Petrus est albus*, quę solum potest esse vera casu, quod sit albus; & tamen quia casus iste signatè non importatur ex parte subiecti, propositio non est necessaria, sed evadit contingens.

Itidem 3. Ad tertiam dicatur quod etiam instatur in hac forma, & in eadem materia: nam hæc propositio *Petrus est albus* connectitur cum eo, quod *Petrus habeat albedinem, vel non habeat albedinem*: si ergo habet; faciet hunc sensum: *Petrus habens albedinem est albus*, quæ est necessaria: & si non habet, faciet istum, *Petrus non habens albedinem est albus*, quæ est impossibilis: forma ergo illa ab omnibus est solvenda. A nobis autem facilè solvitur dicendo, quod sicut quamvis subiectum huius connectatur cum eo, quod Petrus habeat, vel non habeat albedinem; neutrum tamen, sivè quod habeat, sivè quod non habeat per illud significatur, sed ex parte illius accidentaliter exercetur; & ideo est contingens: ita pariter vocatio illa, quę per modum conditionis ponitur, connectitur quidem cum decreto de conversione, vel cum eius carentia; sed neutrum eorum significatur per illam, sed quodlibet, accidentaliter tantum exercetur. Undè si daretur decretum de conversione: esset contingenter vera; & si non daretur; contingenter falsa.

29 Tertiò objicies. Hęc scientia conditionata plures importat imperfectiones: ergo non est in Deo ponenda. Antecedens probatur. Nam importat primo compositionem: componit enim conditionatum cum conditione. Secundo importat discursum; nam idem valet dicere: *Si Sol lucet, dies est*, ac dicere, *Sol lucet: ergo dies est*, ubi ly *ergo* importat discursum. Tertiò importat suspensionem quandam, & pręcisionem: nam qui dicit: *Si Petrus haberet hoc auxilium, converteretur*, suspensus manet, an de facto habębit, vel non auxilium, & conversionem: ac proinde ab hoc præscindit. Quarto. Quia cum Deus in quolibet istanti habeat scientiam absolutam de existentia, vel non existentia conditionis, & conditionati, non nisi ineptissimè, posset habere scientiam conditionatam, de illorum existentia: sicut si quis videret solem lucentem, non nisi ineptissimè diceret, *si Sol lucet, dies est*: hęc ergo scientia importat

3. Obiectio 1. antecedens prob. 1.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

etiam

etiam ineptitudinis imperfectionem.

Diruitur 2. obiectio cum 1. & 2. anteced. prob.

Hoc argumentum, cui innititur Claudius Tiphanius, ab omnibus Catholicis est solvendum, nam procedit illud etiam contra scientiam de conditionatis necessarijs, quæ Catholice negari non potest. Unde ad illud respondetur, prænotando ex D. Thoma hic *art.* 14. & infra *quæst.* 58. *art.* 4. Quod quamvis Divinus intellectus ex parte obiecti cognoscat enuntiationem, discursum, & compositionem, sicut & coniecturas nostras; non tamen cognoscit enuntiando, componendo, discurrendo, aut coniecturaliter attingendo; sed simpliciſsimo quodam intuitu, multipliciratem istam ex parte obiecti cognoscit. Unde quamvis in hac propositione, *si Sol lucet, dies est*, importetur ex parte obiecti compositio conditionis cum conditionato, & virtualis discursus; id tamen ipsum à Divino intellectu sine ulla subiectiva compositione, aut actuum successione perfectisſimè cognoscitur, per quod constat ad primam, & secundam probationem antecedentis.

Diruitur 3. anteced. prob.

Ad tertiam dicatur quod licet obiectum pro signo ante purificationem conditionis maneat suspensum, circa absolutam convenientiam conditionis, & conditionati; nullam tamen ponit in Divino intellectu suspensionem: nam absolutè, & sine suspensione aliqua cognoscit pro illo signo quidquid cognoscibile circa illud est. Ex quo sequitur nullam etiam in eo ponere præcisionem: nam hęc terminatur ad unam formalitatem obiecti, altera non cognita, dum tunc cognoscibilis est. Sicut quamvis Divinus intellectus pro signo posibilitatis rerum non cognoscat prædicata accidentalia, quæ rebus convenire possunt; non ideo pro illo signo, aut manet suspensus, aut elicit cognitionem præcisivam, quia cognoscit quidquid in illo signo cognoscibile est; & alia non cognoscere non ex insufficientia cognitionis provenit, sed ex defectu obiecti.

Ad quartam dicatur primo, quod qui videret solem lucentem inepte diceret per modum optantis *si Sol lucet, dies est*: apte tamen posset dicere, *si Sol lucet, dies est* per modum exprimentis connexionem inter lucem Solis, & diem. Vel secundo dicatur, quod si Deus prætermisso decreto conditionato de conversione Petri sub conditione indifferenti id ipsum decreto absoluto decerneret: tunc non cognosceret hanc propositionem: *Si Petrus haberet hanc conditionem converteretur*, per scientiam formaliter conditionatam, sed formaliter absolutam, & equivalenter conditionatam, quatenus ab illa ad conditionatam esset apud nos bona consequentia. Si autem, quamvis in eodem instanti, pro aliquo tamen priori id decernit decreto conditionato, nullum est inconveniens quod id cognoscat per scientiam formaliter conditionatam, quę datur pro priori ad absolutam. Irem 4. via 1. Secunda.

Tandem contra hanc conclusionem potest formari ultimum argumentum, colligendo aliqua sophismata, quæ contra illa obijci solent. Sit ergo primum: si hęc propositio esset vera, *si existeret auxilium A indifferens, existeret consensus*, hæc etiam esset vera, *si existeret dissensus, existeret consensus*; sed hæc est falsa, & impossibilis: ergo. Probatur mai. nam benè valet: *Si existeret auxilium A, existeret consensus; sed si existeret dissensus, existeret auxilium A: ergo si existeret dissensus, existeret consensus.* Sed maior, & minor sunt veræ: maior quidem, quia nos supponimus, minor autem quia est necessaria, nam cum dissentire faciat, sensum compositum, implicat quod existat dissensus auxilio *A*, quin existat auxilium A. Discursus autem videtur legitimus, & sine ullo defectu: ergo. 30 Ultim. obiectio ex quibusdem formulis arguendi estque 1.

Secundum proponitur supponendo Petrum de facto converti cum auxilio A, & quod si haberet auxilium B, quod non habet, etiam converteretur: istę enim duæ propositionis possent esse simul veræ, si se- Secunda.

semel fuit possibiles veritates conditionatæ contingentes; at non possunt simul esse veræ: ergo. Probatur min. quia à veritate absolutè ad veritatem conditionalis ex eisdem terminis valet consequentia; sed in prædicto casu hæc absoluta esset vera: *Petrus convertitur, & non habet auxilium* B. ergo, & hæc conditionalis; *Si Petrus convertitur, non habet auxilium* B. Sed veritas huius non potest stare, cum veritate alterius, scilicet, *si haberet auxilium B, converteretur*, alias si converteretur, haberet, & non haberet auxilium B. ergo.

Tertia. Tertiò. Quia si tales propositiones possent esse veræ, sequeretur, & hanc esse veram *si Petrus non convertitur in hoc instanti, Deus videt Petrum converti in hoc instanti*; sed hæc est falsa, & impossibilis: ergo. Sequela probatur. Benè valet: *vel Petrus convertitur in hoc instanti, vel Deus videt Petrum converti in hoc instanti: sed Petrus non convertitur in hoc instanti: ergo Deus videt illum converti in hoc instanti*: arguitur enim à disiunctiva, cum negatione unius partis ad positionem alterius: ergo si Petrus non convertitur in hoc instanti, Deus videt converti in hoc instanti. Ex qua arguendi forma infinita deduci possunt sophismata.

Diluitur 1. formula arguendi. Ad primam, omissa aliquorum solutione dicentium, quod ex puris conditionalibus nihil potest rectè concludi, quia hoc evidenter esse falsum convincitur hoc discursu: *Si Petrus esset homo, esset animal; sed si esset animal, esset substantia: ergo si esset homo esse substantia.* Qui discursus, quamvis ex puris conditionalibus, evidenter convincit conditionatum consequens. Unde dicatur discursum illum esse defectuosum, quia medium nullibi distribuitur; non in maiori; alias esset falsa: faceret enim istum sensum *omnis casus existentiæ auxilij A, est casus consensus*; immo in hoc sensu est impossibilis, si ab illo subiecto distributo comprehendatur casus accidentalis existendi auxilij A, quia iste casus esse potest existendi sine decreto consensus, cum oppositio decreto dissensus, & cum ipso dissensu. Neque etiam in minori: nam quamvis sit verum, quod omnis casus existentiæ dissensus, sit casus existentiæ auxilij A, quia facit sensum compositum; falsum tamen est, quod omnis casus existentiæ auxilij A sit casus existentiæ dissensus. Et hoc secundum erat necesse, ut medium in ea distribueretur. Omittimus instantias, quas quilibet, & facilè inveniet.

Diluitur 2. Ad secundam admittendo casum, concedendæ etiam sunt, istæ propositiones simul veræ: *Petrus convertitur cum auxilio A, si haberet auxilium B, converteretur.* Ad huius autem impugnationem distinguenda est mai. à veritate conditionalis, ad veritatem absolutè ex eisdem terminis, *& in eodem casu veritatis conditionatæ* est bona consequentia, conc. mai. *in diverso casu* nego mai. & disting. est min. hæc absoluta esset vera: Petrus convertitur, & non habet auxilium B, *in casu, quo non habeat tale auxilium, & convertatur cum auxilio A.* Conc. min. *casu quo illud habeat* neg. min. Et distinguatur eodem modo consequens. Explicatur solutio. Ab absoluta ad conditionatam in eodem casu, & circunstantijs est bona consequentia: casus autem veritatis huius absolutæ: *Petrus convertitur, & non habet auxilium B*, est casus, in quo non habens auxilio A, convertatur. Unde ex ea tantum inferri potest hæc conditionalis: *Si Petrus converteretur habens solum auxilium A, non haberet auxilium B.* At ex hac non infertur quod si converteretur; & non cum solo auxilio A, sed præcisivè ab hoc, vel ab alio auxilio, non haberet auxilium B.

Item 3. Ad tertium expeditior est solutio. Neganda est enim sequela. Ad eius probationem dicatur quod à disiunctiva cum negatione unius partis ad positionem alterius est bona consequentia, quando negatio illius partis non infertur neces-

sario alterius etiam negationem, secus autem quando infert: nam tunc argumentum est à negatione utriusque ad alicuius positionem. Sicut hac ratione non valet: *Vel universum existit, vel Deus existit; sed Deus non existit: ergo universum existit.* Vel *Petrus est homo, vel est rationalis; sed non est rationalis: ergo est homo.* Quia nimirum negatio Dei est virtualis, & illativa negatio existentiæ universi, & negatio rationalitatis negatio hominis. Idem autem accidit in illo discursu. Nam negatio conversionis Petri in aliquo instanti, infert etiam necessario negationem Divinæ cognitionis, qua illum in eo instanti videat converti: alias cognitio esset falsa.

§. V.

RESOLVITUR QUID DICENDUM sit de conditionatis disparatis, & de conditione impossibili.

31 Notabile quoddá.

COnditionata disparata, ut iam diximus, illa sunt, in quibus eventus enuntiatur sub aliqua conditione, quæ impertinenter se habet ad illius positionem: *Ut si Papa dormit, Turca saltat.* Circa quæ advertendum est, quod propositiones huiusmodi possunt accipi, aut in sensu purè copulativo, & temporali; aut in sensu conditionali: in sensu copulativo dicta propositio facit hunc sensum: *Papa dormit, & Turca saltat.* In sensu temporali hunc, *dum, aut quando Papa dormit, Turca saltat.* In sensu à conditionali duplicem sensum potest facere, aut illativum, quo denotatur esse bonam consequentiam à conditione ad conditionatum: aut conducentem, quo denotetur poni conditionatum dependenter à conditione, & ex aliqua conducentia conditionis ad positionem conditionati.

1. Dictum

Quo supposito, dicendum est primò. Quod si huiusmodi propositiones accipiantur in primo, & secundo sensu aliquando sunt veræ, & aliquando falsæ. Erunt autem veræ; si contingat, quod simul in eodem tempore coniungatur id, quod significat conditio, cum significato conditionati: ut si contingat quod eodem tempore, quo Papa dormit, Turca saltet: quia tamen id contingere non potest absque dispositione Dei, ideo dum sunt veræ, per scientiam liberam cognoscuntur à Deo ut veræ; & pariter dum sunt falsæ, cognoscuntur etiam per scientiam liberam innixam decreto de non concurrentia conditionis cum conditionato.

32 2. Dictum & eius ratio.

Secundo dicendum est, quod si prædictæ propositiones in sensu illativo accipiantur, necessario sunt falsæ, & quod ut tales per scientiam necessariam à Deo cognoscuntur. Et ratio est, quia ut necessario sint falsæ, sufficit quod non sit bona consequentia: veritas enim illarum supra bonitatem illationis fundatur; & consequentia quæ semel non est bona, necessario est mala: cum autem in prædictis propositionibus stare possit antecedens verum, & consequens falsum, immo pluries stet; consequentia illa mala est: ergo ut sic à Deo per scientiam necessariam cognoscuntur.

33 Continuatur ratio dicti.

Si autem ly *si* non denotet illationem, sed futuritionem eventus dependenter à conditione; adhuc cum distinctione est loquendum: nam vel denotat futuritionem eventus dependenter a conditione secundum intrinseca conditionis, vel absolutè; hoc est, secundum intrinseca, vel extrinseca. Si primo modo accipiatur; omnes propositiones affirmativę sunt falsæ, & impossibiles; & negativæ veræ, & necessariæ. Et ratio est: nam ad veritatem affirmativæ necesse est, quod conditio ex se, & ex natura sua conducat ad eventus positionem; hoc enim denotatur, dum dicitur, *quod eventus ponendus est dependenter à conditione secundum sibi intrinseca*; sed

est contra naturam, & essentiam disparatæ conditionis, quod ex natura sua conducat; eo enim disparata est, & dicitur, quia ex se nullam conducentiam affert, sed impertinenter se habet: ergo.

1. Collectio. Ex quo sequitur quod negativæ sint necessariæ: quidquid enim sufficit, & requiritur ad falsitatem, & impossibilitatem affirmativæ, sufficit, & requiritur ad veritatem, & necessitatem negativæ eius contradictoriæ, alias possent esse simul

Secunda. veræ, aut simul falsæ: ergo. Undè etiam sequitur quod affirmativæ cognoscuntur à Deo per scientiam necessariam ut falsæ, ut hæc, *si Papa dormit, Turca saltat*; facit enim hunc sensum: *somnus Papæ ex se conducit ad saltationem Turcæ*: negativæ autem cognoscuntur per scientiam necessariam ut veræ, ut hæc *non si Papa dormit, Turca saltat*, quia ad eius veritatem sufficit quod somnus Papæ nullam ex se conducentiam habeat cum saltatione Turcæ; quod necessarium est.

34 Ad idem conniti-tur. Si autem in secundo sensu modo explicato prædictæ propositiones accipiantur, ex se sunt indifferentes ad veritatem, & falsitatem: eruntque determinatè, & infallibiliter veræ, si adsit ordo, & infallibilis dispositio de positione eventus ad positionem illius conditionis; & falsæ, si talis ordo, & dispositio deficiat; & ratio est: quia cum Deus sit omnino liber in decernendo cuiuscumque creaturæ existentiam, potest eam, vel absolutè, & nulla ipsius ab alio dependentia attenta decernere, vel alligando eius existentiam existentiæ alterius, à qua, vel aliqualiter dependet, vel nullatenus, quo ad intrinseca dependet, sed impertinenter se habet. Sicut defacto alligavit remissionem originalis peccati aquæ naturali, à qua, ex natura rei, nullam dicit dependentiam: vel ergo Deus futuritionem horum conditionatorum prædictæ conditioni alligavit, vel non? Si primum; propositiones eorum futuritionem dependenter à tali conditione affirmantes erunt veræ: si secundum; erunt falsæ. Et in hoc sensu vera est propositio illa, quæ habetur 4. Reg. 13. *Si percussisses quinquies, aut sexies terram, percussisses Syriam, usque ad consumationem*; hoc enim verum erat, quia Dominus alligaverat Syriæ devastationem percusioni terræ, tanquam signo à Joas Rege Israel faciendo.

Quædam animadversio. Est tamen hic advertendum, quod quamvis propositiones istæ formarentur ex conditionibus ex se disparatis ad positionem eventus; accedente tamen dispositione Dei conditiones istæ redduntur non disparatæ, sed conducentes; conducens enim est ad alicuius existentiam id, sine quo eius existentia non ponetur; sicut de facto valde conducens est aqua ad remissionem peccati originalis, quamvis ex natura sua disparatè ad illam se habeat. Et valde etiam conducebat sexta terræ percusio ad totalem consumationem Syriæ, quia quamvis ex se impertinenter ad id se haberet; sic tamen à Deo erat dispositum, ut acciperetur, tanquam signum consumationis, sicut ablutio aquæ, tanqnam signum remissionis.

35 3. Dictum exponitur, & prob. Circa conditionata autem de conditione impossibili breviter etiam dicendum, quod de eis cum distinctione est etiam loquendum: nam vel conditionatum, quod enuntiatur, habet necessariam connexionem cum conditione, aut subiecto: ut in hac, *si lapis esset homo, esset vivens*, vel in hac: *si lapis esset homo, esset insensibilis*: vel solum contingenter ad utrùm liber divisivè se habet? Si primum; dicendum est, eas propositiones in vi illationis necessario esse veras, & ut tales per scientiam necessariam cognosci à Deo: sensus enim earum est, quod benè sequitur, & est bona consequentia: *Est homo: ergo & vivens. Est lapis: ergo insensibilis*; sed revera consequentiæ istæ bonæ sunt,

sint, quamvis antecedens, & consequens, sint impossibilia: ergo. Nec refert, quod si sequitur quod sit insensibilis, sequetur, quod non sit vivens; ac proinde non sequitur quod sit vivens: ex hypothesi enim impossibili utrumque contradictorium sequi potest, & sic accidit in prædictis consequentijs, & ideo illarum hypothesis impossibilis est.

Ad idem tenditur.

Quod si huiusmodi conditionales secundi sint generis, ut ista: *Si chimera esset homo, eligeret statum Religionis*; dicendum est omnes illas, sivè illativè, sivè concomitanter accipienter falsas, & impossibiles esse. Et quidem quod illativè acceptæ impossibiles sint, patet ex pluries dictis: quia non est bona consequentia: *Est homo: ergo eligit statum Religionis.* Quo ad secundam autem partem probatur etiam ex principijs iam stabilitis. Nam non potest esse verum, quod si chimera esset homo, eligeret statum Religionis, nisi id decernat, aut conditionatè decrevisset; cum enim status iste nullam habeat connexionem, vel cum chimera, vel cum homine, ab aliquo deberet determinari; sed Deus id non potest determinare: tum quia tale decretum ridiculum, & absurdum videretur. Tum quia non potest Deus conditionatè decernere id, quod non potest decernere absolutè: neque absolutè aliquid dependens ab aliqua conditione, si conditionem non potest purificare, ut contingit in præsenti; quia conditio impossibilis est: ergo. Et de his sufficiat ut ad utiliora gradum facianus. Et hæc de hoc Dubio applicanda *litter.* M. ubi suprà.

DUBIUM SECUNDUM.

UTRUM DENTUR IN DEO DECRETA ALIQUA subiectivè absoluta, & obiectivè conditionata?

§. I.

RELATIS SENTENTIIS PRIMA CONCLUSIO statuitur.

N. 1 Intentum & 1. notabile.

QUIA pluries in hac materia de his Divinis decretis fit mentio; ut dicta magis percipiantur, & dicenda melius fundentur, antequam ad ulteriora progrediamur, difficultatem istam discutiendam, & resolvendam putavimus. Pro qua primo advertendum est, quod Dei decreta secundum triplicem possunt considerari differentiam: vel ut omnino *absoluta, tàm ex parte subiecti, quàm ex parte obiecti*, vel ut omnino *conditionata, ex parte* scilicet *obiecti, & subiecti*, vel tandem, *ut absoluta ex parte subiecti; conditionata verò ex parte obiecti.*

Quot, & quæd. Dei decreta.

Primis generis sunt ea, quibus Deus actu aliquo in eo formaliter existenti absolutè decernit aliquid, ita ut eius executio non maneat suspensa ab aliqua conditione: sicut decrevit creationem mundi, incarnationem Verbi, & prædestinationem D. Petri. Quamvis autem aliqua horum decretorum obiecta determinata sint, ut mandanda executioni dependenter ab aliquibus conditionibus, ut incarnatio Verbi in sententia D. Thomæ dependenter à peccato originali, & prædestinatio D. Petri dependenter à finali perseverantia; quia tamen purificatio harum conditionum, aut fuit pro priori ad illa decreta prævisa, aut ex vi eorum determinata, sivè formaliter, sivè illativè; ideò eorum executio non mansit à purificatione conditionis suspensa, sed omnino determinata: & ideò talia decreta tàm subiectivè, quàm obiectivè sunt absoluta.

Idem declaratur amplius.

Secundi generis sunt illa decreta, quæ defacto in Deo non sunt, neque eis aliquid formaliter vult, aut decernit; vellet tamen, & decerneret, si aliqua apponeretur conditio, ut si dicas: *Si Deus crearet alium mundum, illum gubernaret, & alium solem produceret.* In quibus propositionibus non significatur aliqua voluntas formaliter in Deo existens, qua defacto velit alium gubernare mundum, aut alium creare solem, etiam subconditione, quòd alium mundum produceret; sed tantùm significatur connexio, quæ repetitur inter decretum creationis alterius mundi cum decreto gubernationis illius, & productionis alterius solis. Quare decreta ista non tàm sunt, quàm essent in Deo, & illatio, & connexio inter illa per scientiam necessariam à Deo cognoscitur. An autem Deus non solum cognoscat propositiones illas, in quibus enuntiatur conditionatè unum decretum ex suppositione alterius, cum quo habet intrinsecam connexionem, verum etiam illas, in quibus enuntiatur unum ex suppositione alterius, cum quo non habet intrinsecam connexionem, ut si dicas: *Si decrevero quod Petrus audiat sacrum, decernam quod convertatur, vel si decrevero conversionem Ioannis, decernam conversionem Petri*; infra constabit.

Tertij generis decretum est aliquis actus defacto subiectivè, & formaliter in Divina voluntate existens, quo Deus non vult obiectum absolutè existere, sed sub aliqua conditione, quam ex vi illius non intelligitur velle purificare. Qui actus passim in nobis inveniuntur, & pertinent regulariter ad cautelam, & prudentiam in contractibus, & promissionibus: ut si dicas: *Volo emere equum, si talis, & talis conditionis est*: *aut volo tibi dare librum, si tale mihi beneficium præstiteris*, & similia. Et de his quidem controvertitur præsens difficultas, an scilicet, talia decreta possint in Deo repetiri, & defacto aliqua reperiantur?

Id ipsum adhuc.

2

Circa quod prima sententia omnia ista decreta vana, & otiosa reputat, alijsque imperfectionibus admixta; & ideo Deo neganda: ita Pater Vazquez, & Alarcon, & aliqui ex Thomistis, qui Deo negant certam cognitionem futurorum contingentium conditionatorum, ut Mag. Ledesma. Secunda, quam tenet P. Suarez, & cum eo plures Recentiores Societatis, admittit decreta ista subconditione libere ponenda à voluntate creata; negat tamen ea subconditione à solo Deo ponenda: undè admittit decretum circa hanc veritatem: *Si Populus meus audisset me, pro nihilo inimicos eorum humiliassem.* Negat tamen circa istam, *si Tyrij, & Sidonij vidissent opera Christi, convertirentur.* Tertia, tandem sententia, quæ communis est inter Thomistas absque distinctione facta decreta ista possibilia, & prudentissima existimat, & ideo censet in Deo ponenda. Cum his ergo sit.

Prima sententia.

Secunda.

Tertia.

Con-

3 Conclusio: *Concedi debent in Deo plura decreta* subiectivè *absoluta*, & obiectivè *conditionata*. Probatur primò conclusio ex dictis: nam aliqua futura revelantur in Sacra Scriptura, ut infallibiliter talia sub conditione indifferenti, & prout sic certo à Deo cognoscuntur, ut constat *toto Dub. præcedenti*; sed ista infallibilitatem, aliunde habere non possunt, quam à Divino decreto subiectivè absoluto, & obiectivè conditionato: ergo. Probatur min. Tum quia futura absoluta tempore futuritionis non habent aliunde infallibilitatem, quam à decreto absoluto, ut Adversarij magis communiter fatentur: ergo nec pariter, &c. Tum quia cum infallibilitas illa sit infallibilis determinatio, ut res futuræ sub illa conditione, sint, ab aliquo tempore futuritionis existenti, ut determinatè sint, debet provenire; sed nihil aliud potest esse tempore futuritionis existens, quod sic determinet, nisi huiusmodi decretum: ergo. Probatur hæc min. quia hoc non potest esse nec conditio, nec carentia existentiæ, neque aliquod prædicatum Divinum necessarium: omnia enim ista indifferentia sunt ad futuritionem, & eius carentiam. Deinde non potest esse scientia Dei contingens: hæc enim iuxta Thomistas innititur decreto, & iuxta Adversarios, cum sit purè speculativa, futuritionem supponit: nec tandem potest esse, vel existentia, quæ esset, vel determinatio ab aliqua causa creata proveniens: nihil enim horum ab æterno tempore futuritionis datur; & determinatio, quæ provenire potest à causa secunda, & creata, impedibilis est à prima: ac proinde insufficiens ad constituendam infallibilitatem metaphisicam rei existentiæ: restat ergo determinationem istam, unicè præstari à Divino decreto subiectivè absoluto, & obiectivè conditionato.

Prob. 1. cõclusio.

4 Secundo probatur aliquibus Sacræ Scripturæ testimonijs, quibus exprimuntur aliquæ promissiones Divinæ, etiam iuramento firmatæ, per quas Deus promittit aliquod bonum sub conditione indifferenti, & nunquam adimplenda: ut est illa Genesis 18. *Si invenero Sodomis quinquaginta iustos in medio Civitatis, dimittam omni loco propter eos.* Et Deuteronomi. 7. *Si postquam audieris hæc iudicia, custodieris ea, & feceris; custodiet, & Dominus tuus pactum tibi, & misericordiam, quam iuravit Patribus tuis.* Et Psalm. 131. *Iuravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam, si custodierint filij tui testamentum meum, &c.*

2. Probat. à Script. traditur.

Ex quibus locis hæc formatur ratio. Ad fidelitatem, & veritatem promissionis, & iuramenti promissorij, dum fit, necessaria est voluntas, & animus adimplendi promissum ea ratione, qua promittitur: est enim communis sententia Theologorum cum D. Thom. 2. 2. *quæst.* 89. *artic.* 7. ergo Deus sub illis conditionibus res illas promittens, & se daturum iurans, habuit de facto animum, & voluntatem adimplendi promissum, si conditiones illæ purificarentur; cum ergo non fuerint purificatæ; voluntas illa fuit subiectivè absoluta, & formaliter in Deo existens, & obiectivè conditionata; dantur ergo defacto in Deo talia decreta, & tales actus voluntatis.

Ratio ex eis elicit.

5 Dices: quod ad valorem promissionis, & iuramenti promissorij sufficit animus se obligandi; & ut licitè hæc fiat, sufficit, si cum illo animo, non ad sit voluntas non adimplendi, quod promittitur: nam tunc animus se obligandi est virtualis voluntas implendi promissum, saltim in voluntate impeccabili, & essentialiter honesta, qualis est Divina. Solutio ista vera est quo ad primam eius partem secundum quod non requirit intentionem adimplendi promissum ad præcisam validitatem promissionis:

Solutio quæd. Iudicium de solut.

valide enim quis promitteret, si haberet animum se obligandi; & si non haberet animum adimplendi promissum, sed potius non adimplendi: & ideo iniustus in illa promissione esset. Sed ex hoc etiam in favorem nostrum potest formari argumentum: nam ad essentiam, & valorem promissionis requiritur, quod adsit animus se obligandi iuxta naturam, & modum promissionis: ergo qui conditionatè promittit, habet animum, & voluntatem conditionatè se obligandi; hæc enim est natura illius promissionis: iam ergo voluntas illa, quamvis subiectivè, & formaliter existens terminatur ad obligationem, non subiectivè existentem, sed tantum conditionatam. Et quidem qui castitatem promittit sub conditione quod moriatur uxor, non manet subiectivè, & formaliter obligatus ad servandam castitatem ex tunc promissionis, sed ex tunc mortis uxoris: obligatio ergo illa non est absoluta, sed conditionata.

Reiicitur cõtra Adversi.

6 Contra secundam autem solutionis partem obstat primo. Nam si ad honestatem promissionis sufficeret virtualis voluntas adimplendi promissum, etiam ad illius valorem sufficeret virtualis voluntas se obligandi: ideoque dum quis habens actum charitatis, etsi nullam formalem intentionem se obligandi habeat, promitteret aliquid facere propter Deum, vel proximum, vere promittens, & vere obligatus ex iustitia ad adimplendum promissum esset; quod est falsum. Secundo, & à priori. Quia cum promissio sit formaliter actus practicus intellectus habens pro obiecto bonum promissum, necessario debet importare actum voluntatis, qui ergà bonum illud afficiatur: si ergo bonum promissum est tantum conditionatè futurum, necessario debet importare actum voluntatis terminatum ad bonum, ut conditionatè futurum.

Impugn. solutio quo ad 2. part.

Nec refert aliquorum solutio dicentium obiectum promissionis esse obligationem adimplendi promissum, quæ, adhuc in promissione conditionata, non est conditionata obligatio, sed absoluta. Contra enim est primo. Quia obligationem istam in promissione conditionata esse tantum conditionatam, modò probavimus. Secundo. Quia falsum est, quod obiectum promissionis sit obligatio: Tum quia eius obiectum est quod directè promittitur; sed non promittitur directe obligatio unius ad alterum, sed bonum illi utile: ergo hoc, & non obligatio est obiectum promissionis. Tum quia obligatio est effectus ex promissione consequutus, qui proinde totam promissionem secundum suam essentiam, & prout ad proprium obiectum terminatam supponit; sicut obligatio est effectus legis, & non proprium illius obiectum: prius enim intelligitur lex, & præceptum ad proprium obiectum terminari, quam subditos obligare.

Aliorum solutio.

Revincitur 1.

Secundo.

Explicatur hoc: promissio est quædam lex, quam quisque sibi statuit ad aliquid faciendum, sicut præceptum est lex à superiori subdito statuta; sed obiectum præcepti statuti à superiori non est subiectio, & obligatio subditi, sed res præcepta, sicut obiectum præcepti audiendi Sacrum est ipsa actio audiendi Sacrum, ad quam ex præcepto subditus obligatur: ergo pariter obiectum directum promissionis non est ipsa promittentis obligatio, sed res promissa, ex qua quis obligatus manet. Et hoc quidem manifeste constabit perpendenti distinctionem harum propositionum: *Promitto tibi librum, promitto tibi obligationem meum dandi librum. Præcipio tibi quod audias Sacrum, præcipio tibi obligationem audiendi Sacrum.* Esse namque distinctas propositiones; & distinctos animos, voluntates, & obiecta exprimere, nemo dubitavit: sed

Explicatur solutio.

constat quod secunda, & quarta habent pro obiecto directo obligationem, & *signatè* exprimunt animum obligandi: ergo aliæ id non habent, neque exprimunt, sed rem directè promissam.

Revincitur 3. Obstat tertio. Quia dato quod ad honestatem promissionis non requiratur formalis voluntas adimplendi quod promittitur; negari tamen non potest perfectiori modo fieri promissionem, dum adest talis animus, & formalis voluntas, quam dum non adest, ut constat in humanis promissionibus; sed Deo concedendę sunt promissiones perfectissimo modo factæ: ergo. Quarto. Quia saltim iuxta solutionem requiritur intentio virtualis; sed si hęc intentio virtualis circa obiectum conditionatum nullam dicit imperfectionem, nec intentio formalis: ergo. Denique: quia quidquid Deus virtualiter vult, potest formaliter velle, & quod formaliter velle non potest, non potest velle virtualiter: ergo.

Quartò.

Ultimo.

7 3. conclusionis probatio ex Evang. *Matth.* Tertio probatur conclusio ex illis verbis Christi dicentis apud Math. 26. *An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum?* Ex quibus verbis sic formatur argumentum. Certissimum erat, quod si Christus rogaret Patrem exhiberet illi plusquam duodecim legiones Angelorum; sed hoc non erat certum ratione connexionis orationis Christi cum re postulata, aut ratione Iustitię, vel Sanctitatis Dei, quia, nimirum, Deus Iustus, aut Sanctus non esset, si Christo postulanti eas non donaret: ergo hoc tantum erat certum, quia Deus habebat decretum, & voluntatem, qua statuerat, quod si Filius eas legiones postularet, illi daret: fuit ergo hoc decretum subiectivè absolutum, & obiectivè conditionatum, cum numquam fuerit sortitum effectum: quia nec Filius legiones illas postulavit, nec Pater eas concessit.

Respõsio ad rationem. Dices: propositionem illam veram, & certissimam fuisse, non ratione decreti subiectivè absoluti, sed subiectivè etiam conditionati, quod virtualiter inclusum erat in decreto efficaci, & absoluto exaudiendi orationes Christi: ex hoc enim decreto inferabatur, quod si Christus legiones illas postulaturus esset à Patre, Pater habuisset decretum exaudiendi hanc etiam Christi orationem. Et ratione huius decreti, quod habuisset, verum erat quod si postulasset, accepisset.

Impugnatur respõsio. Hæc solutio inferius ex proposito est impugnanda, ubi ostendendum est, quod decretum, quod fuisset, insufficiens est ad veritatem harum propositionum, quę de præsenti datur: eo autem pro nunc prætermisso, aliter impugnanda est hæc solutio. Nam illud decretum, quod apud Patrem supponitur exaudiendi orationes Christi, vel est ita universale, quod comprehendat non solum orationes, quas Christus de facto fudit, sed etiam quascumque alias; vel est limitatum ad orationes illas, quas de facto fudit? Si primum, habemus intentum: nam illud decretum erat subiectivè absolutum, & obiectivè conditionatum in ordine ad omnes illas Orationes, quas de facto non fudit. Si secundum; sequitur, quod propositio dicta, & à Christo Domino asserta, non esset certa certitudine metaphisica, nec digna assensus fidei supernaturalis: quod sic ostenditur. Nam ut propositio illa sic infallibiliter vera esset, necessum erat, quod ex vi decreti absoluti exaudiendi orationes Christi, quas de facto oravit, inferretur illatione metaphisica aliud subiectivè conditionatum exaudiendi etiam illam orationem, qua postularet à Patre legiones illas Angelorum, si de facto postulaturus esset; sed hoc decretum ex primo non infertur certo, certitudine metaphisica: ergo. Probatur hæc min. Nam cum Deus sit summè liber in decernendo, potuit sine suę Iustitiæ, aut Sanctitatis dispendio decernere exaudire hanc orationem Christi,

&

& non aliam, prout sibi placuerit: ergo ex primo decreto non infertur secundum.

Ex alio testimonio script. 3. ratio instauratur.

Et idem argumentum formari potest ex illa conditionali, cuius supra meminimus *Genes.* 18. & clarius ex alia 4. Reg. 14. *Si percussisses quinquies, aut sexies terram, percussisses Syriam usque ad consumationem.* Constat namque propositiones istas prolatas fuisse, ut infallibiliter veras, & quibus præstare debemus assensum fidei supernaturalis: ergo conditiones illę appositæ fuerunt, ut infallibiliter connexæ cum eventu; sed non infallibilitate intrinseca, quod clarissimè constat in hac secunda, quæ quoad sui intrinseca omnino disparate se habet ad eventum: ergo infallibilitate extrinseca, quę unicè provenire potest à decreto subiectivè absoluto, & obiectivè conditionato. Neque pro his propositionibus assignari potest aliquod decretum omnino absolutum virtualiter includens, & ex se infallibiliter inferens aliud subiectivè conditionatum, quod esset in casu purificationis conditionis, & à quo propositiones istæ verę formaliter reddantur.

8

4 conclusionis probatio.

Quarto probari potest conclusio. Quia Deus amore amicitiæ diligit reprobos existentes in gratia: ergo vult illis Beatitudinem. Antecedens supponitur, & consequentia probatur. Nam amor amicitiæ Dei ad homines in ordine supernaturali fundatur in communicatione Beatitudinis, ut asserit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 23. *art.* 1. & ibi pluries. Tunc sic; sed voluntas ista est de obiecto conditionato; sic enim debet explicari: *Volo reprobis Beatitudinem, si ipsi permanserint in gratia*: ergo.

Confirm. 1.

Confirmatur primo. Reprobus existens in gratia, & meritis supernaturalibus præditus habet strictum ius ad præmium: immo iuxta aliquos contra Deum: ergo debet dari in Deo voluntas illud conferendi: non absoluta, ut constat: ergo conditionata. Prima consequentia probatur. Tum quia ius illud neque contra Deum, neque ad præmium fundari potest, sine pacto, & voluntate Dei, qua se obligat ad illud conferendum: tum quia si Deo deficeret talis voluntas conferendi præmium debitum infidelis, aut iniustus esset: talis enim est, non solum qui habet voluntatem non solvendi debitum, sed etiam qui caret voluntate illud solvendi: ergo.

Confirmatur secundo, ex D. Thoma *in* 1. *dist.* 46. *quæst.* 1. *artic.* 1. *ad* 2. *Ubi asserit, quod voluntas antecedens potest dici conditionata; nec tamen est imperfectio ex parte voluntatis Divinę, sed ex parte voliti, quod non accipitur cum omnibus circunstantijs*; sed voluntas antecedens est voluntas beneplaciti, quę in Deo formaliter invenitur, ut constat ex eodem S. D. *quæst.* 23. *de Veritat. artic.* 3. *in corp.* ubi asserit, *quod voluntas, quæ de Deo propriè dicitur, quæ est voluntas beneplaciti, per antecedentem, & consequentem dividitur*: ergo. 9 Confirm. 2.

Quædam solutio.

Nec refert aliquorum solutio, quod voluntas antecedens salvandi homines, de qua ibi loquitur D. Thomas, solum terminatur formaliter ad danda media sufficientia ad consequendam salutem; ad ipsam autem salutem non formaliter, sed tantum virtualiter terminatur, quatenus ex illa infertur alia voluntas etiam subiectivè conditionata, per quam Deus vellet omnium salutem, si sic expediret; & quod de hac voluntate loquitur D. Thomas.

Impugnatur 1.

Contra enim est primo. Nam D. Thomas, & docet voluntatem illam esse antecedentem, & esse formaliter in Deo: ergo loquitur de voluntate, quæ non terminatur solum ad media, & quę non est solum conditionata ex parte actus. Patet consequentia: nam voluntas terminata ad media, cum sit efficax, est consequens, & non antecedens, & voluntas conditionata ex parte actus, non reperitur formaliter in Deo, sed reperiretur: ergo.

Impugnatur 2.

Secundo, Quia idem S. D. voluntatem istam, qua Deus vult omn-

omnes homines salvos fieri, comparat, & explicat per voluntatem boni Iudicis, qua vult reum morti obnoxium, qua hominem vivere, de qua, & supponit formaliter reperiri in Iudice, & esse solum quandam velleitatem; sed si voluntas illa Dei solum terminaretur ad media, & solum esset conditionata ex parte subiecti, non esset velleitas, sed voluntas verè efficax, cum de facto produceret media, & efficaciter vellet omnes salvari, si sic expediret, sicut Iudex vellet hominem efficaciter vivere, si communi bono Reipublicæ expediret: ergo. Sed quia voluntas ista à pluribus Thomistis, ut formaliter absoluta, quamvis inefficax, & solum, ut virtualiter conditionata acceptari solet, de quo tract. *de Volunt.* ideo hac ratione in sua tantum probabilitate relicta, aliter.

10 Ultimo probatur nostra con- 5. conclusionis probatio. clusio argumento, quod à priori, & efficacissimè horum decretorum existentiam convincit. Implicat quod aliquid transeat de statu puræ possibilitatis ad statum futuritionis, etiam conditionatæ, quin Deus determinate velit, & efficaciter disponat transitum istum; sed non per decretum omnino absolutum: ergo per decretum subiectivè absolutum, & obiectivè conditionatum. Consequentia videtur bona. Et mai. probatur. Tum quia status futuritionis conditionatæ, v.g. quod *Tyrij converterentur, si vidissent miracula Christi*, est status rei accidentalis, ei conveniens antecedenter ad omnem fictionem intellectus: ergo debet illi convenire ex voluntate, & dispositione Dei, qui omnia in numero, pondere, & mensura disposuit, qui etiam omnia secundum consilium voluntatis suæ fecit, & sine quo factum est nihil. 1. mai. prob. 1.

Tum quia si aliquid accidentale, & contingens rei creatæ conveniret, Deo id non providente, & disponente, eius providentia non esset infinita; sicut non esset infinita eius potentia, si aliquid ei conveniret, eo non causante; neque eius scientia, si conveniret eo nesciente: ergo. Tertio. Quia talis status aliqua causa assignari debet; non ipsum conditionatum ex se, quia ex se solum est possibile: non conditio, quia ex se est indifferens, neque aliquid aliud creatum, cum ab æterno status iste detur, dum nihil creatum datur: ergo debet esse aliquod Divinum. Non necessarium; cum status iste sit contingens: ergo solum suæ voluntatis decretum, ex quo ortum habent omnia contingentia in Deo. Quæ ratio confirmari potest omnibus quæ adduximus *Disput. præced. Dub.* 2. §. 2. *à num.* 13. 2. prob. mai. Tertio.

Communis solutio, quam Adversarij adhibent huic argumento, sic vel aliter obscurata affert, quod cum futurum conditionatum non tàm sit futurum, quàm esset si apponeretur conditio ad illius existentiam; ut status iste alicui rei creatæ conveniat, non est necessarium decretum aliquod subiectivè in Deo existens, & obiectivè conditionatum, sed sufficit decretum subiectivè, & obiectivè conditionatum, quod, scilicet, esset, si purificanda esset conditio. Resp. Adversæ

Sed hæc solutio multipliciter reijcitur. Et in primis falsum est, quod conditionata ista non sint futura, sed solum essent, si poneretur conditio. Assumptum probatur primo. Nam in Sacra Scriptura pluries de illis affirmatur non solum quod essent, sed etiam quod erunt si ponatur conditio: constat hoc ex illo 1. *Reg.* 23. ubi David consulenti Dominum: *Si tradent me viri Ceilitæ, & si descendet Saul*; respondit Dominus non dicendo, *tradderent*, aut *descenderet*, sed *tradent*, & *descendet*. Et ex illo de fide: qui *perseveraverit usque in finem, salvus erit*, & pluribus alijs. Secundo. Quia plura ex his conditionatis talia sunt, quod si purificaretur conditio, in eodem purificationis instanti essent præsentia: ut constat in hoc: *Si Petrus vocaretur vocatione A, in eodem instanti consenti-* Reijcitur 1. responsio. Secundo.

tiret : ergo per purificationem conditionis non redduntur futura, sed sunt talia ante eius purificationem.

Reijcitur 3. Tertio. Quia si dum conditio non est purificanda, non sunt futura, sed solùm essent, sequeretur esse tantum possibilia; at hoc esse falsum: ergo. Sequela probatur. Quia tunc non essent nec præsentia, nec præterita. Minor autem probatur. Tum quia si essent tantum possibilia, non plùs haberet conditionatum, quam conditio; ac proinde sicut de conditione non verificatur esse aliqualiter determinatam, adhuc sub eventu conditionati, nec de conditionato verificaretur esse determinatum, ut sit, etiam sub eventu conditionis; quod est appertissimè falsum. Tum quia inde etiam sequeretur, quod non plùs diceretur consensus conditionate futurus, sub quacumque hypotesi indifferenti, quam dissensus: nàm si esse conditionate futurum nihil est aliud, quam esse possibilem; cum uterque sub illa conditione indifferenti sit æque possibilis, uterque, vel neuter esset conditionate futurus.

Reijcitur 4. Quarto. Quia consensum esse futurum sub conditione auxilij *A* est aliquod prædicatum illi accidentale, & potens ei non convenire; consensum autem esse possibilem sub eadem conditione est prædicatum illi essentiale, & quo non potest carere: ergo consensum esse conditionate futurum, non est eum esse formaliter possibilem sub illa conditione. Ex quo ulterius: ergo quamvis ut sit, & denominetur possibilis, non requiratur aliud, quàm potentia suæ causæ in actu 1. tamen ut denominetur conditionate futurus, requirit ulterius eiusdem causæ determinationem, quæ formaliter est Divinum decretum.

Reijcitur 5. Quinto. Quia implicat intelligere rem esse conditionate futuram, quin intelligatur esse determinatam, ut sit sub conditione: si enim esset omnino indifferens, ut sub illa conditione esset, vel non esset, non esset determinate futura adhuc conditionate: ergo implicat rem illam esse conditionate futuram, quin per Divinum decretum habeat determinationem, ut sit potius, quam non sit sub illa conditione. Patet hæc consequentia. Quia cum hæc determinatio sit contingens, & potens rei non convenire; non potest provenire ab eius prædicatis essentialibus, neque ab aliquo alio necessario, sed provenire debet à causa prima libere operante, & inquam omnis rerum contingentia reduci debet.

Tandem impugnanda est solutio ex his quæ concedit; requiri, scilicet, ut conditionate futurum tale sit dependenter à Deo, decretum aliquod, non quod sit, sed quod esset pro casu purificationis conditionis. Ex quo sic impugnatur. Non potest intelligi, quod decretum Divinum requisitum ad futuritionem conditionatam certo esset pro casu purificationis conditionis, nisi in Deo detur aliud decretum formaliter, & subiectivè existens, quo quasi reflexe decernat se habiturum esse, aut fuisse decretum concurrendi ad consensum Petri. V. g., casu, quo vocaretur hac determinata vocatione; sed hoc decretum esset subiectivè absolutum, & obiectivè conditionatum: ergo per illud habemus intentum. Minor est evidens. 21 Vltimo reijcitur.

Et maior probatur. Tum quia certitudo illius decreti non potest haberi ex certitudine purificandæ conditionis, cum hæc indifferens sit ad decretum concurrendi, vel non concurrendi ad consensum. Prob. mai. 1.

Tum quia cum multoties conditio purificanda dependeat à voluntate creata, sequeretur indè quod voluntas creata esset à priori certitudo infallibiliter inferens decretum Divinum; ac proinde quod auferret à Deo libertatem in decernendo. Secundo.

Tum ex hoc ipso: nam cum decretum illud, quod esset, sit Divinæ libertatis exercitium, non potest esse certum, aut certo futurum antecedenter Tertio.

denter ad eiusdem libertatis determinationem formaliter in Deo existentem, quod ipsi à fortiori debent concedere, qui id ipsum de libertate secunda, & creata tam acriter defendunt, nobis autem id de Divina libertate verissimum est: implicat ergo quod decretum illud certo foret pro casu purificationis conditionis, quin in Deo supponatur aliud decretum, quasi reflexum, & intentivum, quo alterius fore conditionatum determinet. Ex quo plures aliæ impugnationes formari possunt, sed de hoc alibi. Ultima huius conclusionis probatio eaque præcipua ex eo desumitur quia decreta ista nullam in Deo ponunt imperfectionem: si namque ita est, cum alias conducant ad perfectionem Divinæ providentiæ, & eis in Deo positis Sacræ Scripturæ testimonia magis sincere intelligantur; omnes in eo, quod in Deo debent poni, convenient. Quod autem nullam importent imperfectionem apperte constabit solvendo argumenta.

§. II.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

13 1. argum. ex Vazquez.

CONtra hanc conclusionem obijcies primo motivum, quo P. Vazquez talia decreta impossibilia existimavit. Nam omnis actus liber Dei necessario debet connotare, aut inferre aliquam mutationem in creatura; sed huiusmodi decreta non sic se habent: ergo min. constat: nam dantur circa res, quæ numquam erunt. Mai. autem probatur. Tum quia cum actus liber constituatur per respectum rationis, & iste de novo non possit existere sine aliqua mutatione, alias de novo non resultaret; debet necessario eam connotare, aut inferre; non in Deo, cum immutabilis sit: ergo in creatura. Tum quia omnibus invariatis tàm ex parte Dei, quàm ex parte creaturæ, non esset maior ratio cur Deus dicatur velens, quam nolens, aut utrumque ommittens: ergo.

Huius argumenti inefficaciam ferè omnes alij Theologi, etiam eiusdem familiæ, recognoscunt cum P. Suarez *lib. 2. de Scientia conditionata, cap. 7. & lib. de Essentia prædestinationis, cap. 15.* ubi pluribus ostendit actus Dei liberos posse existere sine aliqua ex parte creaturarum mutatione. Et id constat primo in promissione Divina, quam admittit ipse Vazquez circa conditionalem illam: *Si percussisses quinquies, aut sexies, percussisses Syriam usque ad consumationem*; hæc enim promissio sine dubio fuit Deo libera, & potuit ei deficere; & tamen de facto nullam intulit mutationem ex parte obiecti: ergo. Secundo id constat: quia Deus eandem omnino rem intrinsecè invariatam potuit diversis decretis decernere: v. gr. eandem Christi Domini Incarnationem, quam voluit propter redemptionem Generis humani, potuit etiam velle propter manifestationem suæ bonitatis, & si nullum fuisset peccatum, & eandem numero gloriam, quam decernit dandam propter merita, potuit decernere gratis dandam. Tertio. Quia potest Deus pœnam debitam pro peccato iam remisso per puram extrinsecam condonationem remittere, in quo etiam casu nullam immutationem intrinsecam ex parte obiecti secum adduceret. Quarto id constat in decreto absoluto, quod ab æterno datur: cum tamen ab æterno nullam inducat mutationem in creatura. Et tandem alijs omissis id ipsum in scientia conditionata constat: hæc enim quamvis potuerit non esse in Deo, in eo tamen sine aliqua mutatione, sivè ex parte eius, sivè ex parte creaturæ datur.

Inefficax argum. ex sententia Suarij 1.

2. ex eodem Suar.

Tertio.

Quarto, & ultim.

Undè dicendum est, quod decretum solum iuxta sui naturam ponit, aut non ponit mutationem ex parte obiecti; ita, ut si sit de re absolute immutanda, eam absolute immutet iuxta tempus, & occasionem per decretum taxatam; si au-

Argum. diluitur.

autem est solum de re tantum conditionate immutanda ; solum infert mutationem eius conditionatam , & non absolutam. Et tandem si sit de re , ut non immutanda , ut decretum de re non producenda , nullam inducit mutationem. Nec probationes adductę aliquid convincunt. Ad primam enim dicatur falsum omnino esse quod decretum constituitur adhuc in adæquatè per aliquid rationis; nam quamvis nos illud sine respectu rationis non possimus cognoscere ; talem tamen respectum, nec constitutivè , nec necessario consecutivè importat , cum sinè illo ab æterno à Deo cognoscatur, ut adęquatè per actum necessarium constitutum. Ad secundam pariter dicatur , quod quamvis nulla mutatio de novo incipiat , aut ex parte Dei , aut ex parte creaturæ, intelligitur Deum potius velle , quam nolle , aut è converso: quatenus est quidem ex parte sui, per eandem actualitatem , & entitatem actus necessarij ; ex parte autem creaturæ , per esse sivè absolutum , sivè conditionatum , ratione cuius terminat velle , & per non esse , ratione cuius terminat nolle: sed de hoc plura infra *quæst.* 19. *dub.* 3.

14 2. argum. ex Alarcon.

Secundo obijcies fundamentum P. Alarcon , qui sui Vazquez fundamento despecto , sic persuadere conatur horum decretorum impossibilitatem. Voluntas nequit ferri nisi in bonum , quod ex proprium illius obiectum ; sed futura conditionata non sunt actu bona, sed tantum essent : ergo nequeunt actu terminare affectum voluntatis Divinæ , sed terminarent. Mai. est evidens , & minor probatur. Futura conditionata actu non existunt , sed existerent : ergo actu non sunt bona , sed essent. Patet consequentia: nam bonum , utpotè perfectum, supra existentiam fundatur. Nec refert dicere , quod ut actu terminent affectum Divinę voluntatis, sufficit quod essent bona, si purificaretur conditio. Contra enim est:

Evasio.

Occludi-tur.

nam quod non sufficit , ut actu sit voluntatis obiectum , non sufficit, ut actu terminet illius affectum; sed quod actu non est bonum , sed esset , non est actu obiectum voluntatis ; hoc enim est idem quod bonum : ergo.

Confirmatur primo. Sicut obiectum visus est coloratum , ita obiectum voluntatis est bonum; sed quod actu non est coloratum , sed esset non est sufficiens , ut actu terminet visionem : ergo. Confirmatur secundo. Obiectum impossibile sub conditione , quod esset possibile , nequit terminare actu Divinam complacentiam : neque enim Deus actu sibi complacet in chimera, sub conditione quod esset homo iustus; sed hoc non alia ratione , nisi quia quamvis sub illa conditione esset bonum , actu tamen bonum non est : ergo. Tertio. Quod placet sub aliqua conditione , non placet , neque apparet bonum , nisi ut coniunctum cum illa conditione : ergo qui evidenter scit , neque esse coniunctum , nec coniungendum cum illa conditione , evidenter scit non esse bonum. Cum ergo Deus evidenter sciat , quod purè conditionatum non est coniungendum cum conditione , evidenter scit non esse bonum ; ac proinde in illud voluntas eius ferri non potest. Quarto. Quia iuxta communem sententiam Thomistarum, Deus non amat creaturas possibiles , quia licet possint esse bonę; nullam tamen de facto habent bonitatem, sicut neque existentiam , supra quam bonitas fundatur: ergo idem, & propter eandem rationem dicendum est , de futuris purè conditionatis. Tandem quia hoc esse videtur contra Divini amoris perfectionem , qui iuxta D. Thomam *infra quæst.* 20. non est purè affectivus , sed effectivus : ac proinde ubi nihil effectivè communicat , sicut non communicat purè conditionatis , non videtur exerceri.

Confirm. 1.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Ultimo.

15 Instatur 1 argum.

Hoc argumentum , cui non pauca addidimus ne difficultatem dissimulare videamur, patitur etiam evi-

evidentes instantias. Prima in futuro absoluto, quod actu non est bonum, sicut actu non est ens; & tamen actu terminat Divinæ voluntatis decretum. Secundò. Secunda in Divina promissione, quæ prout à comminatione distinguitur, non minus terminatur ad bonum, quam amor, prout distinguitur ab odio; & tamen actu promittitur, quod actu non est bonum, sed tamen conditionatè esset, ut constat in salute promissa reprobis sub conditione finalis perseverantiæ. Tertiò. Tertia in ipsa scientia conditionata, de cuius ratione est, quod terminetur ad verum contingens, sicut est de ratione volitionis, quod terminetur ad bonum; & tamen in re, quæ tantum conditionatè erit, invenit sufficientem veritatem: ergo & volitio sufficientem bonitatem.

16 Iam solvitur argum. Undè ad argumentum respondetur distinguendo mai. voluntas nequit ferri nisi in bonum, *quod præsupponatur tale ad Divinam voluntatem*, nego mai. *quod ex vi illius fit tale*, eam subdistinguo in bonum *determinatè* existens, nego maiorē, *existens*, vel *futurum*, *absolutè*, *aut conditionatè*, conc. mai. & sub eadem distinctione min. neganda est consequentia de bonitate conditionatè futura. Ut enim ait D. Thomas *infra quæst.* 20. *artic.* 2. cum amare aliquem sit velle illi bonum, notanda est differentia inter voluntatem Divinam, & creatam: nam cum voluntas creata non sit causa bonitatis rerum; ut aliquid amet, debet in eo bonitatem supponere, & ab ea suppositа ad amorem allici, & provocari. At cum voluntas Divina causet in rebus bonitatem, ut supponit probatum ex *quæst.* 19. *artic.* 4. ut aliquid amet, non debet in eo bonitatem supponere, sed sufficit si supponat illud capax bonitatis, ut per sui amorem bonitatem communicet, aut ad bonitatem ordinet. Hoc autem omnino libere determinat: undè alijs rebus absolutè communicat bonitatem, alijs autem conditionatè, alijs nunc, alijs postea, & prout sibi placet. Undè ut actu sint obiectum Divinæ voluntatis, non est necesse, quod actu sint bonæ, aut actu existentes, sed sufficit si supponantur ad amorem bonitatis, & existentiæ capaces, & per illum ad illam ordinentur, sivè absolutè, sivè conditionatè.

Ad confirmationem dicatur, quod in sufficientia probationis, & disparitatis, constat instantijs adductis. Et disparitas redditur ex natura ipsarum potentiarum: nam potentia visiva propter sui materialitatē est alligata, ut solum ad obiectum sensibile sub statu apto, ut possit movere sensum, qui est status præsentialitatis, terminetur. Voluntas autem, sicut & intellectus, propter sui immaterialitatem non est alligata ad præsentia, sed etiam ad futura, prout dicunt ordinem ad existentiam, sivè absolutam, sivè conditionatam potest terminari: quod præcipuè verum est de voluntate Divina propter dicta. Occurritur 1. confirm.

Ad secundam conc. mai. neganda est min. nam ratio est, quia obiectum impossibile, qua tale, non supponitur aptum, sed est incapax, ut Deus velit illi communicare aliquam bonitatem, sivè absolutè, sivè conditionatè: non absolutè, ut patet; ex quo sequitur, quod nec conditionatè, nam quod Deus velle absolutè non potest, non potest etiam velle conditionatè. At obiectum conditionatè futurum non solum dicit aptitudinem, ut Deus illi possit velle communicare bonitatem, sed etiam dicit ipsam voluntatem bonitatis communicativam, licet non absolutè; dependenter tamen ab aliqua conditione. Item 2. confirm.

Ad tertiam dicatur, quod ut vidimus ex D. Thoma, voluntas Divina, ut aliquid velit, non supponit bonitatem in eo, quod vult, à qua ad volendum alliciatur: nam si supponere deberet, & alias videret quod obiectum illud non esset coniungendum cum illa conditione, sub qua solum esset bonum, illud non diligeret: solum ergo debet supponere capacitatem ex parte obiecti, ut illi iuxta suæ libertatis placitum, velit communicare bonitatem, & existentiam, sivè absolutè, & independenter ab aliqua conditione, sivè conditionatè, & dependenter ab illa, & huius purificationem iuxta suum etiam pla- Idem 3.

citum decernat purificare, vel non purificare.

4. Pariter. Ex quo ad quartum dicatur: quod ut ex dicendis ad difficultatem, quæ ibi tangitur, cōstabit, & modo ex dictis à D. Thoma constat, non negatur amor Dei erga creaturas possibiles, quia pro priori ad illum, in eis aliqua bonitas requisita, & ad Divinum amorem præsuppositā non reperiatur; sed quia si amor Dei ad eas terminaretur, iam non manerent purè possibiles, sed per illum à pura possibilitate extraherentur: cum enim Deum eas amare, sit eis velle bonum, & existentiam, sivè absolutè, sivè conditionatè, & illius amor efectivus sit; eas diligendo, aut redderet existentes, aut constitueret futuras, vel absolutè, vel conditionatè: undè repugnat Deum purè possibilia diligere, quia ex hoc ipso quod diligeret, purè possibilia non remanerent. Sed de hoc ibi.

Postremę confirm. occurritur. Ad ultimum etiam constat ex dictis: nam sicut quamvis amor Dei, sit efectivus, non est necesse, quod omnis Divini amoris actus de præsenti existens, de præsenti etiam efficiat, alias ab æterno efficeret, cum ab æterno sit; quia non est efectivus necessario, aut per modum naturæ, sed omnino libere, de cuius ratione est, quod efficiat quando, aut quo modo ei placuerit; ita non est necesse, quod absolutè efficiat, si ipse absolutè sit, sed sufficit, ut absolutè sit, quod sivè absolutè, sivè conditionatè iuxta suæ libertatis placitum efficiat.

17

3. Argum. Tertiò obijcies ad idem intentum, ad probandum, scilicet, impossibilitatē horum decretorum. Decretum conditionatum incompossibile cum futuri conditionati existentia impossibile est; tale est decretum conditionatum Thomisticum: ergo. Mai. probatur. Tum quia decretum conditionatum est via, & dispositio, ut futurum conditionatum sit. Tum quia per illud Deus obligatur ad dandum conditionato existentiam purificatæ conditionis; at non se sentiret obligatus, nisi dum danda est existentia, adhuc existeret decretum: ergo. Tum quia decretum conditionatum est amor efficax conditionatus producendi efectus; at omnis amor conditionatus est componibilis cum conditione; alias non amor, sed odium esset conditionis, & conditionati: ergo.

Prob. mai. r. Secundò. Tertiò.

Minor autem principalis probatur. Si possibilis est decreti conditionati cū conditione existentia, necesse est; quod quoties datur decretū absolutum purificandi conditionē, & ponendi cōditionatū, detur etiā pro aliquo priori decretū conditionatū; at hoc est falsum: ergo. Minor cōstat: nam potest Deus absolutè decernere conditionatā existentiā, & purificationē conditionis; quin præcedat decretū aliquod conditionatū de conditionati existentia ex suppositione cōditionis: sicut defacto primo absolutè decrevit huius mundi existentiā, & plura alia. Mai. autē probatur primo. Quia pro signo, pro quo potest decerni futurū conditionatū, necessario debet decerni: sicut pro signo, pro quo potest decerni futurum absolutū, necessario decernitur; sed propriori ad decretū absolutum, de purificanda conditione, potest decerni futurū conditionatū, ut cōstat: ergo. Secundo. Quia quod potest Deus conditionaliter præscire, debet ita præscire; alias non haberet circa creaturas, & circa se ipsū omnē sciētiā, quā sine imperfectione potest habere; sed quoties dantur decreta absoluta conditionis, & cōditionati, potuit pro priori habere scientiā conditionatam illius, quam sine decreto conditionato in Thomistarum principijs, habere non potest: ergo talo habuit decretum, & habere debuit.

Prob. iam n. in. principalis. 1. Mai. sua detur 1. Secundò.

Hoc argumentum molestissimè prosequitur quidem Recentior. Societ. *in manuscriptis*, de quo, & meminit M. Ferre in præsenti. Ex eo tamen tantum apposita deduximus, quia reliqua difficultatis habent apparentiam. Ad illud autem facile respondetur conc. mai. negando min. Ad eius probationem neganda est mai. falsitas enim eius manifestis instantijs convincitur. Primo. Quia possibile est quod decretum intentivum gloriæ, per modum coronæ præcedat electionē meritorū, & tamen non est ne-

3. Argum dissolvitur

necesse quod præcedat. Et è conversò possibile etiam est, quod electio meritorum præcedat decretum gloriæ; & tamen defacto in communiori eorum sententiam non præcedit. Deinde in eorum principijs, præ definitio efficax consensus creati regulata per Scientiam mediam, defacto præcedit decretum collativum auxilij, & ipsum consensum; & tamen, etiam in eorum principijs, non necessario præcedit, cum consensus essentialiter ab ea non dependeat.

Dissolv. 1. mo. probat. Undè ad primam eius probationem neg. mai. quæ etiam falsitatis convincitur exemplis adductis. Siquidem pro signo priori ad decretū meritorum, potest gloria decerni, & defacto decernitur; & tamen non necessario decernitur, sed potuit non decerni, &c. nō ergo est necesse quod pro illo signo, pro quo aliquid decerni potest, à Deo decernatur, sed potius ad libertatis Dei in decernendo spectat, ut decernat eo ordine, quo maluerit: & ideo potest prius decernere gloriā, & ex illius decreto moveri ad decernenda merita, vel prius decretatis meritis, moveri ad decernendā gloriā: pariter ergo quāvis possit pro priori ad decretū absolutū de aliqua re eandē cōditionatè decernere; pro sua tamen libertate, potest decreto conditionato prætermisso, transire ad decernendum illam absolutè.

Item 2. Ad secundam neganda etiam est mai. neque ad perfectionem Divinæ scientiæ spectat, quod Deus habeat omnē illā scientiā contingentiū, quā habere potest, sed sufficit, si habeat omnē illā, quā habere velit, dando pro suo libito rebus illis futuritionē, & veritatē, ut sic scientia, etiā ipsi libera, quod verum est, cognoscat. Et nescio quo modo hanc probationem objicere nobis possunt Adversarij, cū in eorū principijs certū sit potuisse Deū habere scientiā de perseverantia cōditionata Judę, si Judas ipse voluisset; quā tamen defacto non habuit, quia Judas noluit: si ergo non reputant inconveniens Deū sine sui dispositione carere scientia, quā potuit habere, & habere eā, qua potuit carere, ex privata dispositione creaturæ; undè possunt judicare inconveniens quod pro sui libito, & dispositione habeat scientiam, quam velit, & ea careat, quam habere nolit?

Quartò objicies. Quia saltim decreta ista inutilia otiosaque sunt: ergo non sunt in Deo statuenda. Patet cōsequētia, & antecedens probatur. Quia nulla apparet utilitas dispositioni, & gubernationi Divinæ decernere aliquid de rebus sub cōditione, quę nunquā implenda est. Tum quia cū Deus efficaciter, absolutèq; decreverit an sit, vel nō ponenda cōditio, non nisi pure otiosè, & commentitiè, post quā nō esse ponendam decrevit, decerneret aliquid sub conditione, quod apponeretur. Sicut nō nisi cōmentitiè, & otiosè, postquam aliquis apud se statuit nō ire ad Ecclesiā, decerneret, *quod si iret, audiret Sacrum.* Tū quia imprudens, & stultus reputaretur, qui aliquid decerneret sub conditione, quā iā videt purificandā, vel non purificandā: quapropter hoc esset imprudens, & stultū decretum: *Decerno studere, si nunc existo*, & similiter istud sole lucente: *Decerno tibi dare librum, si nunc sol lucet*; sed Deus certissimè scit de qualibet conditione, an sit, vel non purificanda: ergo. 18 4. Argum

Hoc argumentum ab omnibus debet solvi in promissionibus conditionatis, quę tamen salva fide negari non possunt, cū cōtra illas adhuc magis efficaciter militet. Undè negandū est antecedens. Decreta enim ista nō otiosa, sed valde utilia sunt: tum ut nullū sit prædicatū reale rebus contingenter conveniens, quod ex Dei dispositione, & voluntate nō proveniat: tū ut res cōditionatè futurę habeant ab ęterno, undè potius sint futuræ, quā non futuræ: tū ut Deus etiā habeat undè potius eas, ut futuras, quā ut nō futuras cognoscat. Hæc & plura alia per decreta ista cōditionata Deus operatur: quare non otiosa, aut inutilia, sed valde utilia, & operativa reputanda sunt. Ex quo constat ad primam antecedentis probationē. 4. Argum diluitur.

Ad secundam, & tertiam simul dicatur, quod decreta ista conditionata sunt propriori ad voluntatem efficacem purificandi, vel non purificandi conditionem, & ad scientiam 2. Itē antecedens prob. & 3.

absolutam prædictæ voluntati innixam: in illo autem signo,& precisione prudentissimè, seriò,& non commentitiè à Deo concipiuntur. Per quod constat disparitas ad exempla adducta: nam decreta illa supponuntur præ concipi, vel post absolutam determinationem, vel post certam cognitionem de purificatione, vel non purificatione conditionis: quod si in signo priori,& precisivè ab hac determinatione, & certa scientia conciperentur, tunc non stulta, aut commentitia, sed prudentia, & utilia reputarentur.

19 Sed contra hanc solutionem duo obstant difficilia. Primum, quia voluntas qua Deus vult omnes homines salvos fieri, & de qua superius diximus esse apud aliquos conditionatam, non intelligitur concepta à Deo, saltim prout se extendit ad prædestinatos pro priori ad absolutam, efficacemq; voluntatem salutis eorũ, neque ad reprobos, pro priori ad absolutam eorum reprobationem: ergo esset fallax,& commentitia. Antecedens probatur. Quia est communis Thomistarum sententia voluntatem illam esse efectum prædestinationis, sicut & auxilia sufficientia, quæ ex illa derivantur: ergo iam supponit absolutam prædestinationem. Ex quo etiam sequitur, quod supponat, & reprobationem. Tum quia pro signo, pro quo aliqui prædestinantur, alij reprobantur: tum quia auxilia, quæ ex prædicta voluntate reprobis dantur, sunt etiam prædestinationis electorum efectus; sed auxilia illa dantur,& decernuntur reprobis post eorum reprobationem, ut colligi videtur ex illo Apost. *Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta ad interitum, ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasis misericordiæ*: ergo. Secundo. Quia si voluntas dandi gloriam sub conditione perseverantiæ præcederet decretum absolutum prædestinationis sequeretur, quod erga prædestinatos non daretur in Deo decretũ absolutũ intentivũ gloriæ præcedens electionẽ meritorũ; at hoc est falsũ: ergo. Sequela probatur. Tum quia decretũ conditionatũ transit in absolutũ purificata conditione: ergo si Deus haberet decretũ conditionatũ dandi gloriã sub conditione perseverantiæ, decretũ illud transiret in absolutũ purificata conditione, ac proinde nõ esset necessariũ aliud decretũ absolutũ erga glõriam pro priori ad electionẽ meritorũ. Tũ quia qui aliquid conditionatè decernit, ut velit absolutè, spectat purificationẽ cõditionis; frustra enim conditionatè decerneret, si independenter à cõditione haberet voluntatẽ adimplendi id, quod decernit: ergo si Deus decerneret conditionatè gloriam sub conditione perseverantiæ,& meritorũ, spectaret purificationẽ conditionis ante absolutũ decretũ, aut inciperet eius purificationẽ decernere, ut sic decretum transiret in absolutum,& suum sortiretur efectum.

1. Instantia.

Secunda.

Ad primum respondetur. Quod in sententia eorum voluntas, qua Deus vult omnes homines salvos fieri, non est formaliter conditionata, sed formaliter absoluta; inefficax tamen, & virtualiter conditionata, quatenus ex illa infertur, quod si salus omnium Divinę dispositioni, & suavitati suæ providentiæ expediret, eam efficaciter vellet: sicut voluntas illius, qui ingruente tempestate merces in mare proijcit, non est formaliter conditionata, ut eas retineat, sed absoluta, quamvis ineficax, & virtualiter conditionata: & in hoc sensu explicandus est D. Thomas. Quod si admittatur voluntatem illam esse formaliter conditionatam, non video qualiter possit esse prædestinationis efectus, neque qualiter respectu prædestinatorum, possit consequi ad voluntatem absolutam, & efficacem dandi illis gloriam.

Solut. 1. inst.

Diximus autem erga *prædestinatos*: nam facilius est intelligere, quod possit esse efectus prædestinationis Sanctorum, dum ad reprobos terminatur. Signum enim prædestinationis est tantum signum negativæ reprobationis: post quod usque ad signum reprobationis positivæ ponit mediare voluntas illa, tanquam efectus prædestinationis, quæ ad reprobos terminatur,

Declaratur amplius.

tur, & ex qua illis conferuntur auxilia sufficientia ad salutem. Neque huius oppositum aliqualiter colligitur ex citatis Apostoli verbis: nam congrue interpretari possunt, vel de reprobatione negativa, id est de non prædestinatis, vel quamvis intelligantur de positivè reprobis, debent intelligi, non quia illi tales sint, prosigno, quo talis voluntas concipitur, & auxilia ex ea dispensantur, sed post illam voluntatem. Sed de hoc Tractat. de *prædestinatione*, & non pauca, *de voluntate*.

Solutio 2. Ad secundam neganda est sequela, ad primam probationem dicatur, quod ea tantum convincitur, quod posito decreto conditionato, & absoluto purificandi conditionem, ex vi illorum, & non dependenter à quocumque alio, teneretur Deus conferre gloriã: ac proinde quod aliud absolutum non sit ad hoc necessarium. Sed non probatur quod posito decreto conditionato dandi gloriam sub conditione meritorum, & perseverantiæ, non possit in Deo dari aliud immediatè determinans gloriam, ex cuius determinatione, tanquam ex intentione finis, moveatur ad determinanda efficaciter media, quæ sunt conditio purificanda: immo tale decretum sic fuisse à Deo præconceptum cõmuniter admittitur à Theologis *Tract. de Prædestinatione*.

Ad idem intentum. Ad secundam negandum est antecedens: nam qui decernit aliquid sub aliqua conditione dandum, quãvis obligetur purificata conditione dare, non tamen impeditur, ut det, & si conditio nõ purificetur: undè post illam voluntatem cõditionatam, potest etiam habere voluntatem absolutam dandi quod promisit, & si conditio non purificetur. Quibus addes quod & si ex vi voluntatis conditionatæ impediretur, ne aliter daret, nisi adimpleta conditione, non tamen impeditur ne possit prius velle decreto absoluto intentivo rem dandam, & ex eius intentione moveri ad purificationem conditionis, si illius purificatio sit in potestate intendentis, sicuti est in manu Dei: immo modus iste magis congruit naturis rerum, ut loco nuper citato *de Prædestinatione* probatur à D. Thom.

Quinto obijcies. Futura pure conditionata de facto non distinguntur à pure possibilibus, sed solum distinguerentur, si apponeretur conditio: ergo non requirunt decretum de facto, & subiectivè existens, per quod distinguantur; sed sufficit decretum subiectivè conditionatum, per quod distinguerentur, si apponeretur conditio. Probat consequentia. Nam ea ratione, qua distinguntur, requirunt distinctivum: ergo si de facto non distinguntur; sed distinguerentur, non requirunt distinctivum de facto existens, sed quod existeret. Antecedens autem probatur futura conditionata non sunt defacto futura, sed essent si apponeretur conditio: ergo. Antecedens probant, tum ex D. Aug. *Epist.* 105. dicente: *Futura non esse ea, quæ non erunt*: ex quo infert quod merita pure conditionata parvulorum, si viverent, non sunt futura, neque apta ad merendum, aut demerendũ apud Deum. Tum quia si vocibus non abutimur illud dicitur futurum, quod aliquando erit, & illud aliquãdo erit de quo aliquando verũ est, *quod est*; sed de futuris pure conditionatis, nunquam erit verum, quod *sunt*, quia nunquam purificabitur conditio: ergo futura non sunt, sed essent. 20 5. Argum.

Ad argumentum respondetur neg. mai. cuius falsitas constat ex dictis. Nam si futurum conditionatum, consensus v. g. sub conditione auxilij indifferentis, nihil aliud diceret de præsenti, nisi puram possibilitatẽ, nec aliud ad sui verificationem requireret, etiam dissensus esset conditionatè futurus, & ipsa conditio, sub qua enuntiatur; nam quantum ad possibilitatem omnino conveniunt: aliquid ergo præter possibilitatem requiritur ex parte consensus, ut ipse, & non dissensus, nec conditio, sit conditionate futurus: & quidem si nihil aliud, quam possibilitas prædicaretur de eo, dum dicitur conditionatè futurus, prædi- Occurritur 5. argum.

dicatio non esset accidentalis, sed necessaria.

Occurritur 1. mai. prob. Undè ad primam eius probationem distinguendum est antecedens, futura conditionata non sunt de facto futura, *absolutè, seu absoluta*, conc. antecedens, *conditionatè*, nego antecedens, & consequentiam. Neque D. Aug. aliud intendit verbis adductis, nisi quod non sint absolutè futura; ac proinde neque apta, ut Deus pro eis conferat præmium, aut pœnam.

2. Item. Ad secundam probationem, concedimus quod illud dicitur futurum, quod aliquando erit, sivè absolutè, sivè conditionatè; de futuris autem conditionatis, licet non verificetur, quod aliquando absolutè erunt, verificatur tamen, quod erunt conditionatè, & id expressè enuntiatur in Sacra Scriptura 1. *Reg.* 23. verbis ubi suprà. Neque ut de aliquo verificetur, quod erit conditionatè, requiritur, quod aliquando sit verum, absolutè *quod est*, nam hoc tantum est proprium absolutè futuri. Videantur superius dicta præcipuè à *num.* 11.

§. ULTIM.
ALIQUA EX DICTIS resolvuntur.

21 Quæstiúcula quędam. PRO huius quæstionis complemento rogabis quid dicendum sit de decretis conditionatis circa omnes rerum possibilium combinationes; an scilicet sint concedenda, an neganda? Ad quod respondetur, hoc solvendum pro nunc esse iuxta veritatem sententiarum. Sunt namque Theologi, qui defendunt voluntatē Divinam non potuisse manere suspensam, sed quod necessario ab æterno exerceri debuit per actum positivum. Et sunt alij, qui oppositum tenent, ulterius affirmantes, quod non omne exercitium Divinę voluntatis est positivum, sed quod verè eius libertas per puram omissionem exercetur.

Resolutio iuxta 1. sententiá. Iuxta primam sententiam necessario concedenda sunt decreta subiectivè absoluta, & obiectivè conditionata circa omnes possibilium combinationes, sivè ut sint futura, sivè ut talia non sint. Et ratio est: nam cum omnium eorum sivè futuritio, sivè non futuritio sit rebus prædicatum accidentale, & contingens, debet dari dependenter à Divinę libertatis exercitio, quod in hac sententia, tantum est positivum, & non negativum. Neque ideo otiosa iudicanda sunt, ista decreta. Tum quia otiari est detineri in rebus minimis minus ad maiora attendendo: detentio autem, seu attentio Dei ad omnes res quantumvis minimas, non impedit, aut distrahit eius curam, & attentionem à maximis. Tum quia hoc pertinet ad suæ voluntatis perfectionem, & suæ providentiæ dispositionem, ut nihil rebus accidat ipso non disponente, & providente. Et sicut non imperficitur eius intellectus, quia fore, vel non fore etiam conditionatum omnium combinationum possibilium cognoscat, sed potius hoc est maximę illius perfectionis argumentum, ita neque eius voluntas imperficitur, quia actu positivo velit, & disponat fore, vel non fore omnium illarum: immo si actus voluntatis deficeret, etiam deficeret illorum cognitio.

22 Resolutio iuxta 2. sententiá. Iuxta secundam autem sententiam dicendum est, quod non est necesse, ut Deus habeat huiusmodi decreta circa omnes possibilium combinationes. Et ratio est, quia cum nō sit necesse, quod sub omnibus illis combinationibus, res sint futuræ, sed sub infinitis earum possint non esse futuræ, & quamvis, ut sint futuræ, sit necessarium in hac sententia exercitium positivum Divinæ voluntatis, ut tamen nō sint futuræ sufficit exercitiū omissivū; inde est quod in hac sententia licet debeant concedi talia decreta circa omnes combinationes, sub quibus res sunt futuræ; non est tamen necesse illa concedere, circa omnes alias, sub quibus non sunt futuræ: neque inde infertur quod non futuritio accidat præter dispositionē Dei; nam cum in hac sententia illa suspensio sit exercitium Divinæ voluntatis, quod dependenter ab illa accidit, dependenter ab illius dispositione dicitur accidere.

Et

23 Quæst. prima ver-sio. Est tamen circa hoc advertendum, quod dum ad non fore conditionatum contingens prima sententia requirit decretum positivum, & secunda sufficere existimat omissionem liberam decreti eius futuritionem decernentis, intelligendum est, de non fore, non præcisivè acceptum, sed repugnanter: nam primo modo tantum dicit prædicata essentialia rei, quæ ex se non sunt determinata, sed indifferentia, ut sint, vel non sint. Undè ad hoc sufficit ipsa Dei omnipotentia pro priori ad omne suę libertatis exercitium, sivè positivum, sivè negativum. Secundum autem, cum dicat prædicatum contingens, & iam determinatum, quamvis negativum: rebus enim accidit, quod non sint futuræ; ut sit, habet dependentiam à Divina libertate, sivè per positivum exercitium, sive per puram omissionem. Quæ autem harum sententiarum probabilior sit dicemus *tract. de Volunt.* ubi pro prima suffragium feremus.

24 1. Collectio. Ex his autem deduces primo. Quod si voluntas creata supponatur ex parte conditionis, potens ad consensum, & dissensum, & ad utriusque liberam omissionem, si Deus libere ommittat omne decretum positivum; tunc iuxta secundam sententiam neque consensus, nec dissensus erit conditionate futuris; erit tamen futura omissio libera utriusque. Et ratio habetur ex dictis: quia cum consensus, & dissensus sint aliquid positivum, eorum futuritio aliquid positivum esse debet; ac proinde vel idem cum decreto positivo Dei, vel ab eo dependens. Si ergo omne decretum deficeret, nec consensus, nec dissensus essent futuri. Esset autem futura utriusque omissio: tum quia carentia futuritionis consensus, & dissensus est futuritio omissionis utriusque. Tum quia cum ipsa omissio, & illius futuritio nihil sint obiectivè, nisi tantum dialectice, quia per terminos positivos significantur; ut de facto dentur,

Ratio conclusionis.

non requirunt iuxta hanc sententiam exercitium positivum Divinæ libertatis, sed sufficit omissivum. Secus autem dicendum est in prima sententia; nam iuxta illam non potest omissio esse futura, dependenter à Divina libertate, nisi medio aliquo actu positivo, per quem unicè exerceri potest.

Quod si ex parte conditionis supponatur voluntas indifferens ad consensum, & dissensum, & ad utriusque omissionem non puram, sed ab aliqua positivo actu occasionandam; tunc si Deus ommittat omne decretum, sivè purè omissivè, sivè volendo ommittere, nullum libertatis exercitium erit futurum. Et ratio etiam evidens est ex dictis: nam tunc casus cum omissio, & eius futuritio essentialiter importent aliquid positivum, saltim occasionaliter; non potest dari, nisi redducatur in aliquod exercitium positivum ex parte Dei: cum ergo hoc deficeret; talis omissio occasionata non esset tunc futura: esset tamen futura infallibiliter pura omissio; quam tamen in hac sententia potius pateretur, quam eliceret voluntas. Continuatur ratio.

25 2. Collectio. Secundo etiam infertur, quod non est necesse, quod Deus futura contingentia conditionata per scientiam formaliter conditionatam, ante absolutam, cognoscat, aut quod per decretum formaliter conditionatum, ante absolutum decernat; sed quod potest prætermisso decreto formaliter conditionato conditionata illa absolutè decernere. Ratio primę partis ex veritate secundæ partis habetur: nam non est necesse, quod Deus per scientiam formaliter conditionatam pro priori ad absolutam aliquid cognoscat, nisi sit necesse, quod res sit conditionate futura pro priori ad futuritionem absolutam; hoc autem non est necesse, nisi necesse sit, quod Deus, per prius conditionate, quam absolute decernat: hoc autem non esse necesse sic proba-

Ratio 2. partis.

tur;

tur : nam cum Deus ſit ſummè liber indecernendo, & ſummè potens facere, ne decretum eius fruſtretur, poteſt prætermiſſo decreto formaliter conditionato immediatè decernere rei exiſtentiam, ſub aliqua conditione, cuius purificationem, tunc etiam decernat; qui modus decernendi, & ſcientia, quę in eo inniteretur, non eſſet formaliter conditionata, ſed formaliter abſoluta, & tantum virtualiter conditionata, quatenus ab abſoluta ad conditionatam eſt, quo ad nos bona conſequentia.

26 Ultima collectio. Tandem infertur quod ſine fundamento aliqui Recentiores limittant doctrinam noſtram concedentes in Deo decreta ſubiectivè abſoluta, & obiectivè conditionata, quorum conditio dependet à libero arbitrio; negantes vero ea, quorum conditio dependet à Divina voluntate : quia alias Deus ſerio non vellet rem illam eſſe futuram : nec enim ſerio aliquis vult aliquid ſub aliqua conditione, dum conditionem pro ſua libertate excludit. Sed hæc limitatio admittenda non eſt : tum quia dari decretum conditionatum circa veritatem illam ſæpiùs repetitam, *ſi in Tyro, & Sidone, &c.* iam ſatis conſtat, & inferius amplius conſtabit; & tamen purificatio conditionis ex ſolo Deo dependebat : ergo. Tum quia ſi dum Deus pro ſuo nutu eſt potens facere, quod adimpleatur, vel non conditio, non poteſt conditionate decernere; cum nulla ſit creata conditio, quæ pro nutu Dei non poſsit adimpleri, vel non adimpleri, nihil poterit ſub aliqua creata conditione decernere. Tum quia homines pluries vovent, & promittunt ſub conditione, cuius adimpletio in eorum eſt poteſtate : ergo, & Deus poterit ſimiliter facere.

Motius quod tam Adverſ. evertitur. Neque eorum fundamentum aliquid convincit : nam quamvis ſi Deus decerneret ſub aliqua conditione, cuius adimpletionem, vel non adimpletionem, iam abſolutè decreviſſet, non ſerio, ſed fictitiè decerneret; tamen cum pro ſigno conditionati decreti, nondum ſupponatur decretata conditio, ſed pro ſigno ſequenti decernenda relinquatur, voluntas illa conditionata ſeria, & non irriſoria cenſenda eſt. Et hæc de hoc Dub. applicanda, litt. M. ubi ſupr. *& de tota hac diſputatione.*

DISPUTATIO TERTIA.

DE MEDIO, ET MODO QUO DEUS FUTURA CONDITIONATA cognoscat.

DUBIUM PRIMUM.

UTRUM PRO PRIORI AD DECRETUM SUBIECTIVE in Deo existens, detur aliquod medium, in quo Deus certo metaphisicè futura conditionata cognoscat.

§. I.

STATUITUR PRIMA CONCLUSIO.

N. 1. Quanta Dubij materia.

HUIUS disputationis materia est quæ inter Patres Societatis, & ferè omnes alios Theologos atrocissimum bellum induxit: hæc est, quę totum Orbem commovit, quæ universalem Ecclesiam in eius cognitione non parum occupavit: in qua utrimque ab eius initio usque ad summum dimicatum est: cuius resolutio ferè unicum est doctrinæ characteristicum signum. Ex ea namque tam plures, tam necessariæ, tam graves, & tam contrariæ deducuntur illationes circa Divinam scientiam, providentiam, omnipotentiam, Dominiumque Dei, & eius gratiam, & circa nostram libertatem, & meritum, ut penè pro eius diversitate diversa sit Theologia. In præsenti tamen ea circa illam attingenda sunt, quæ magis directè ad Dei scientiam spectare noscuntur, alijs proprijs sibi locis omissis.

2 Sententię & DD. circa Dubium propositum.

Circa propositum autem dubium, à quo primo disputationem istam incipimus, duplex extremè oppositа sententia versatur: alia negativa, quam tenent omnes Thomistæ, & Scotistę, quos citatos invenies apud M. Vives. Quibus quoad futura conditionata disparata consentiunt Lesius, Albertinus, Faffolis, Torres, Arrubal, & alij pauci eiusdem familię. Secunda est affirmativa, in qua in communi conveniunt, quoad conditionata de conditione conducenti omnes Scientię mediæ Professores, quoad reliqua autem ferè omnes alij, citatis exceptis; at discordant inter se in assignando in particulari medio huius cognitionis: aliqui namque cum P. Molina huius sententiæ Coriphęo asserunt Deum futura ista cognoscere in libero arbitrio creato supercomprehenso. Alij cum Suarez in Divino decreto ut futuro: alij, & est iam ferè communis eorum sententia, in veritate obiectiva rerum. De quibus omnibus medijs figillatim per suas conclusiones in hoc dubio agendum est.

3 Saudetur 1. conclusio.

Prima conclusio. *Deus non cognoscit futura conditionata certo, & infallibiliter in supercomprehensione causæ liberæ, & contingentis.* Et probatur primo. In medio indifferenti, ut tali ad fore, vel non fore actus, non potest potius fore, quam non fore cognosci; sed voluntas libera, ut talis indifferens est ad fore actus contingentis conditionati: ergo in illa non potest determinate cognosci fore illius præ non fore. Minor supponitur, & maior probatur. Unum obiectum non potest esse medium aptum, ut in illo, aut ex vi illius alterum cognoscatur, nisi quatenus cum illo connectitur; cognoscere enim unum in altero, aut ex vi alterius, est unum ex alio obiectivè, virtualiter saltim deducere; quę deductio inconnexione unius cum altero necessario fundatur; sed medium illud, quod ex se est indifferens ad fore, vel non fore, non potius dicit con-

connexionem cum fore, quam cum non fore, sed potius cum neutro determinate connectitur: ergo ex se non est aptum, sed prorsus ineptum, ut in eo, vel ex eo fore potius, quam non fore cognoscatur.

Dices maiorem esse veram, si medium indifferens solum quidditativè, aut comprehensivè attingatur, secus autem si supercomprehendatur. Sed contra primo obiectum aliquod supercomprehendi nihil aliud esse potest nisi, quod clariori, & intensiori cognitione id ipsum, quod est, cognoscatur: ergo obiectum ex se indifferens supercomprehendi est, quod eius indifferentia, & inconnexio cum aliquo extremo determinate, clariori, & intentiore cognitione cognoscatur: ergo dum sic supercomprehenditur, multo minus potest esse medium, ut ex vi illius, aliquod extremum determinate cognoscatur. Quod explicatur. Ex vi tantum moraliter connexi cum aliquo extremo, et si supercomprehendatur, non potest quis plusquam moraliter obiectivè de extremo connexionis certificari: undè Deus non certificabatur plusquam moraliter obiectivè de conversione Tyriorum ex vi prædicationis, & miraculorum Christi, ut ipse Molina, & omnes fateri tenentur; sed hoc non alia ratione, nisi quia medium illud supercomprehendi, nihil aliud est, nisi clarius, & perfectius eius connexionem moralem cognoscere, ac proinde cognoscere, quod non pertingit ad connexionem physicam, aut metaphysicam: ergo.

4 Solutio Adversi. impugn. 1.

Impugn. 2. eadem fol.

Secundo. Id, quod supercomprehensio alicuius obiecti addit supra comprehensionem illius, non se tenet ex parte obiecti cogniti, sed est tantum perfectio, & excessus ex parte cognoscentis: ergo si ex vi cognitionis comprehensivæ medij indifferentis non cognoscitur aliquod extremum determinate, neque ex vi supercomprehensionis. Patet consequentia, & antecedens probatur. Tum quia ad comprehensionem alicuius obiecti attinet, quod vi illius cognoscat quidquid cognoscibile est. Tum quia non minori cum perfectione ex parte obiecti Deus se ipsum cognoscit, quamvis non sit super comprehensio, quam quamlibet cognoscat creaturam: ergo id quod addit supercomprehensio ad comprehensionem tantum se tenet ex parte cognoscentis, & non ex parte obiecti cogniti.

Tertio. Quia cum Deus pro signo possibilitatis etiam super comprehendat voluntatem creatam, in illa, & ex illa pro illo signo cognoscet, etiam omnes eius actus liberos conditionate futuros, quod omnes negant, alias id cognosceret per scientiam necessariam, quæ sola reperitur in illo signo: ergo. Nec valet dicere, quod & si Deus voluntatem creatam pro signo possibilitatis supercomprehendat, non tamen cognoscit actus etiam liberos, conditionate futuros, quia signum illud non est signum futuritionis, sed possibilitatis. Contra enim est. Tum quia dum voluntas super comprehenditur in secundo signo, sub nullo alio prædicato invenitur in sententia Adversari, sub quo non reperiatur in primo: ergo. Tum quia ideo primum signum est tantum possibilitatis, & non futuritionis, quia in illo consideratur sub omnimoda indifferentia ad fore, vel non fore actus; sed hac etiam ratione conservatur in secundo: ergo.

Impugn. 3.

Effugium

Occluditur.

Quarto. Quia quilibet Angelus non solum comprehendit, sed & supercomprehendit hominem, & Angelus superior inferiorem: plus enim est quilibet istorum in ratione cognoscentis, quam obiectum in ratione cognoscibilis; & tamen nec Angelus in homine, nec superior in inferiori cognoscit aliquem actum liberum conditionate futurum: ergo. Nec valet dicere non sufficere quamlibet supercomprehensionem, sed infinitam requiri. Primo. Quia hoc gratis dicitur, & nullatenus fundari potest.

Ultim. impugn.

Respõsio quæ revincitur.

Se-

Secundo. Secundo. Quia dato quod ad cognoscendos infinitos actus conditionate futuros, & sub infinitis combinationibus, necessaria esset infinita supercomprehensio : ut autem unus, vel alter cognosceretur, non est undè tanta super comprehensio probetur necessaria ; sed Angelus supercomprehendens neque vnum quidem actum conditionate futurum in obiecto supercomprehenso cognoscere potest : ergo.

5 Suadetur 2. conclusio.

Secundo probatur conclusio. Deus in sua libertate cognita pro priori ad decretum subiectivè in eo existens, non cognoscit, quos actus liberos in hac, vel illa ocasione haberet: ergo nec in arbitrio creato potest cognoscere quos actus sub infinitis combinationibus determinate haberet. Antecedens conceditur, & expresse propugnatur à P. Molina. Consequentia autem probatur primo. Quia si in arbitrio creato, & ex vi illius sunt cognoscibiles actus, quos sub quacumque combinatione haberet, etiam erunt cognoscibiles in arbitrio Divino, & ex vi illius. Immo ratio stat pro Divina libertate ; perfectiori enim modo continentur in ea actus eius liberi, quam in voluntate creata, cum in prima omnino independenter à quocumque alio contineantur, in secunda autem continentur dependenter, tum à Deo, tum ab obiecto, tum ab alijs circunstantijs. Tum sic ; sed si actus illi in Divino arbitrio, & ex vi illius cognoscibiles sunt, eorum cognitio non potest tute Deo denegari, alias non se cognosceret tanta perfectione, qua petit cognosci, neque omnem veritatem cognoscibilem, pro signo, in quo cognoscibilis est, cognosceret : ergo.

1. consequentia prob. 1.

Intercipitur recursus quidam.

Neque hic valet recursus, de defectu supercomprehensionis liberi arbitrij Divini. Tum quia quamvis Deus se ipsum non se supercomprehendat, tamen ex vi comprehensionis sui in se ipso, & ex se ipso cognoscit quidquid cognoscibile est : ergo si actus illos non cognoscit, cognoscibiles in se ipso non sunt. Tum quia, ut iam diximus, super comprehensio alicuius obiecti solum potest dicere quod sit maior in esse cognitionis, quam obiectum in esse cognoscibilis ; non autem quod in illo aliquid attingat, quod in illo cognoscibile non sit, alias non esset conformis illi: ergo si Deus in se, & ex se non cognoscit actus liberos conditionate futuros, est, quia illi in eo cognoscibiles non sunt : ergo neque in arbitrio creato.

2. prob. illa consequentia

Secundo probatur consequentia. Quia implicat quod Deus cognoscat pro priori ad decretum subiectivè in eo existens actum liberum creatum cõditionate futurum, quin etiam cognoscat suum concursum ad illum actum esse determinate futurum : actus enim ille essentialiter dependet à concursu Dei determinate in illum influente ; sed implicat Deum cognoscere suum concursum determinate futurum pro priori ad suum decretum, vel existens, vel saltim futurum : ergo. probatur hæc minor : nam cum concursus Dei ad actum, potius quam ad eius carentiam sit illi essentialiter liber, non potest existere, neque intelligi extiturus independenter à decreto Dei, determinate illum volente. Quæ probatio inferius amplius explicabitur.

Quodd. corolariũ

Ex dictis autem inferes quod nullum obiectum metaphisicè indifferens ad fore, vel non fore actus liberi est medium aptum, ut in eo Deus certo metaphisicè cognoscat fore illius prę non fore. Undè hoc non cognoscit, aut in ideis Divinis pro priori ad decretum; aut in æternitate prout ambiente tempus existentiæ eorum, aut in decreto, vel auxilio moraliter tantum cum fore connexo : immo neque ad aliquid determinate cognoscendum apta est causa necessitate phisica cum effectu connexa, ut ignis ad cognoscendam calefactionem. Et ratio evidens habetur ex dictis : nam nullum obiectum potest, ut cognitum inducere certi-

titudinem metaphiſicam alterius, niſi ſit cum eo metaphiſicè connexum; ſi enim metaphiſicè cum illo non connectitur, poteſt metaphiſicè, & ſine ulla implicatione ſine altero dari; ac proinde eius exiſtentia, & veritas metaphiſicè non infert veritatem, & exiſtentiam alterius: ergo ſi metaphiſicè eſt indifferens, qualemcumque alteram habeat connexionem, non erit medium aptum ad cognitionem metaphiſicè certam, qualis debet eſſe Divina.

Continuatur corollarij aſſumptum

Quod autem talia ſint media modo adducta probatur. Et in primis de ideis, id expreſſe docet D. Thomas *quæſt. 3. de Veritat. artic. 6. in corp.* Et conſtat: nam ideæ priori ad Divinum decretum, cum ſint prædicatum neceſſarium Dei, & ſint omnino indifferentes ad repræſentandum fore, vel non fore rerum, eſſe, vel non eſſe earum, ſecundum totam hanc repræſentationem per ſcientiam neceſſariam Dei cognoſcuntur: ergo non ſunt aptæ, ut in eis contingenter fore potius, quam non fore cognoſcatur. Æternitas autem, quamvis ex ſe ſit neceſſitata, ut omne ambiat tempus, ex ſuppoſitione quod tempus detur, & ſit ſemper præſens rebus in qualibet differentia temporis, ex ſuppoſitione quod res in aliqua ſint; ſi tamen, aut tempus non detur, aut quamvis detur, res determinata non ſit, ut in aliqua illius differentia exiſtat, æternitas non erit illi præſens; ſed quod tempus detur, & quod res in aliqua illius differentia exiſtat, dependet eſſentialiter à decreto Divinæ voluntatis, cum id ſit Deo eſſentialiter liberum: ergo. Decretum autem, aut auxilium moraliter tantum cum fore connexum, poteſt phiſicè cum non fore exiſtere. Et cauſa neceſſaria, licet phiſicè non poſsit eſſe, ſine effectu; poteſt tamen de potentia abſoluta, ac proinde metaphiſicè eſſe ſine illo; ſicut de facto extitit ignis Babilonicus, qui tres pueros illos, nec combuſsit, nec contriſtavit; nullum ergo ex his eſt medium ſufficiens eſt, ut ex vi illius certo metaphiſicè aliquid determinatè cognoſcatur.

§. II.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

1. obiectio.

OBijcies primo D. Thomam 1. *contra Gent. cap. 67.* dicente, *quod ſicut in cauſa neceſſaria cognoſcitur effectus neceſſarius, ita in cauſa contingenti non impedita cognoſcitur effectus contingens;* ſed cauſa libera eſt cauſa contingens non impedita: ergo in illa cognoſci poteſt effectus liber determinatus.

Confirm. 1.

Confirmatur primo. Deus ſupercomprehendendo aliquam cauſam plura in ea cognoſcit, quam qui eam tantum comprehendit: cognoſcit enim in ea effectus poſsibiles, immo, & coniectualiter cognoſcere poteſt futuros: ſicut Angelus comprehendendo hominem, non ſolum cognoſcit actus eius liberos poſsibiles, ſed etiam coniecturaliter cognoſcit plures futuros: ergo Deus certo illos cognoſcit.

Secundo.

Secundo. Quia Pater ex indole filij ſibi nota coniecturaliter cognoſcit, in quam partem libere ſe determinabit: ergo Deus, qui cuiuſvis indolem ſupercomprehendit certo cognoſcet, in quam partem quivis ſe inclinabit.

Exponitur S. D.

Reſpondetur verba D. Thomæ non favere oppoſitæ ſententiæ: nam ibi loquitur Angelicus Doct. de cauſa contingenti, in qua non ſolum comprehenſivè, ſed & quidditativè tantum cognita cognoſcitur effectus. Undè dicendum, loqui de cauſa neceſſario productiva alicuius effectus, ſi ab alijs cauſis non impediatur, quæ quia impediri poteſt dicitur contingens, ſicut arbor ad florendum, & fructificandum: & in his cauſis dicit, quod ſi non ſint impeditæ, cognoſcitur effectus illarum contingens: per quod ponit differentiam inter alias cauſas naturales, quę naturaliter impediri non poſſunt, ut ignis ne comburat, Sol

ne

ne illuminet, & similia: Nam in his cognoscitur absolutè efectus necessario futurus necessitate solum physica, & non metaphisica: & ideo ut supra dicebamus, neque in illis potest efectus certo metaphisicè, adhuc à Deo cognosci.

Solv. 1. confirm. Ad primam confirmationem neganda est mai. Nam de ratione comprehensionis alicuius obiecti est, quod in eo, aut ex eo attingat, & cognoscat omnia, quæ in illo, aut ex illo cognoscibilia sunt: debet enim cognoscibilitatem adæquare. Ultra hoc autem nihil restat in illo, & ex illo cognoscibile; quare, ut suprà diximus, supercomprehensio, non eo differt à comprehensione, quia in obiecto supercomprehenso, aliquid cognoscat, quod comprehensione non cognoscitur; sed quia maiori perfectione subiectiva, claritate, scilicet, aut intensione id ipsum cognoscat: vel quia non coarctatur ad illud, sed manet cum actualitate, ut ad alia simul se extendat. Et certè si supercomprehensio non aliter excedit comprehensionem, nisi quia plura ex parte obiecti attingit, Angelus inferior, qui se ipsum comprehendit, & à superiori supercomprehenditur, non potest non superior aliqua futura libera manifestare; quod est falsum.

Solvitur 2. Ad secundam neganda est consequentia: nam in indole filij non est plus, quam coniecturaliter cognoscibilis eius libera determinatio: non enim habet plusquam moralem aliquam connexionem, & in hoc genere infimam, & quam ipse filius superare potest, iuxta illud: *Vir sapiens dominabitur Astris.* Undè excessus cognitionis Dei suprà cognitionem Patris de Filio, non potest Deum certò metaphisicè certificare de illius determinatione libera, sed solum facit quod Deus certius, & clarius talis inclinationis momenta perpendat.

7 2. Obiect. Secundo obijcies ad probandum talia futura cognosci in idea Divina pro priori ad decretum. (quæ sententia placuit aliquibus Recentioribus Augustianæ familiæ Ægydium Romanum ad eam trahere connantibus) Idea Divina repræsentat futura; non ratione decreti: ergo ratione sui pro priori, seu præcisivè à decreto. Min. probatur. Tum quia iuxta D. Th. *loco superius cit.*, idea solum determinatur per decretum ad ea, quæ sunt, fuerunt, vel erunt; sed futura conditionata nec sunt, nec fuerunt, nec erunt: ergo. Tum quia idea repræsentat ratione continentiæ illius, quod repræsentat, sicut causa efectum; sed idea non continet futura ratione decreti; ratio enim continendi est perfectio, & decretum nullam addit perfectionem: ergo. Tum quia etiam repræsentat per naturalem assimilationem cum re repræsentata; sed hæc ei convenit pro priori ad decretum, nec apparet intelligibile, quo modo ratione decreti conveniat, cum decretum non sit naturalis similitudo: ergo. Tandem quia idea pro priori ad decretum repræsentat quidque est possibile; sed consensum potius, quam dissensum esse conditionatè futurum sub auxilio indifferenti quid possibile est: ergo hoc repræsentatur per ideam, pro priori ad decretum.

1. Min. prob. 1. Secundo; Tertio; Ultimo;

Diluitur 2. Obiect. cũ 1. probat. min. Respondetur concessa mai. negando min. Ad primam eius probationem, vel dicatur, quod futura conditionata, licet non erunt absolutè, erunt tamen conditionatè, & sic potest intelligi D. Thomas; vel dicatur ibi loqui de determinatione per decretum subiectivè, & obiectivè absolutum, & per hoc solum ad ea, quæ sunt, fuerunt, vel erunt absolutè determinatur. Ex hoc autem apertè etiam colligitur, quod neque etiam potest repræsentare futura conditionata, nisi etiam determinetur per decretum: nam horum repræsentatio, non minus, quam aliorum, contingens est ideæ.

Itidem 2. & 3. min. Secunda autem, & tertia probatio vim prioris destruunt. Undè

ad ſecundam dicatur, quod idea Divina ratione perfectionis, & continentiæ repræſentat futura ſignatè, & per modum quidditatis; ſub ipſo autem exercitio exiſtendi ea repræſentat non ratione continentiæ, ſed ratione decreti, aut actualis productionis; quod omnes tenentur fateri de exiſtentibus. Idque facilius percipitur, advertendo quod intentio, quæ ad exiſtentiã exercitã terminatur nullam perfectionem addit ſupra
3. Item. ſimplicem notitiam. Ad tertiam dicatur, quod ſi naturalis ſimilitudo, quam inter ideam, & ideatum requirit eſt quæ reperitur inter cauſam, & effectum, nullam addit difficultatem ſupra præcedentem. Si autem requirat ſimilitudinem formalem, qualis eſt inter ſpeciem impreſſam, & expreſſam cum re repræſentata, ea conceſſa dicatur, quod hæc ſolum attenditur cum ideato, quin ad prædicata ſignatè cognita, & non quin ad prædicata, quæ exercitè attinguntur. Undè ſicut communiter aſſerunt Thomiſtæ ſpecies Angelicæ ſine ulla ſui variatione; & ſine novæ repræſentationis additione repræſentant rem exiſtentem, aut futuram, quam antea ſecundum ſuam quidditatem ſolum repræſentabant: ita pariter, & fortiori ratione, Divina idea ſine novę repręſentationis additione, ſuppoſito decreto repræſentat rem, ut exiſtentem, vel ut futuram, quam antea præciſivè à decreto, ut purè poſſibilem repræſentabat.

Ultima pariter. Quarta pariter manifeſtam inſtantiam patitur, nam ad omne poſſibile in quantum tale ſufficit Divina omnipotentia pro priori ad decretum; ſed rem aliquam actualiter exiſtere eſt verè poſſibile: ergo ad hoc ſufficit Divina omnipotentia pro priori ad decretum; quæ conſequentia non valet, neque ex illis præmiſſis infertur, ſed tantum hæc, quod ſcilicet, ad producendam rem aliquam, in quantum productio eius eſt poſſibilis, ſufficiat omnipotentia pro priori ad decretum. Pariter ergo dicimus, quod ex his præmiſſis: *Ad repræſentandum quodcumque poſſibile ſufficit idea pro priori ad decretum; ſed futurum eſſe conſenſum præ diſſenſu ſub auxilio indifferenti eſt poſſibile*, ſolum inferunt hanc concluſionis: ergo *ad repræſentandam futuritionem conſenſus præ diſſenſu, ut poſſibilem, ſufficit idea ante decretum*: quod libenter fatemur. Et huius ratio eſt, quia in hoc complexo *futurus eſt conſenſus præ diſſenſu, aut conſenſus præ diſſenſu exiſtit*, etiam conſervatur non repugnantia, & poſſibilitas illius cum actuali exiſtentia, aut futuritione; ſecundum hanc autem eſt terminus Divinæ omnipotentiæ, & ideæ in actu primo; ac proinde ad illud, vel continendum, vel repræſentandum, ſecundum hanc rationem ſufficit omnipotentia, & ideo ante decretum. Sed quia etiam addit ſupra non repugnantiam determinationem in actu ſecundo, ut exiſtat, ad hoc præter omnipotentiam, & ideam, neceſſario requiritur decretum.

Tandem obijci poteſt. Gravis tentatio in abſentia ſpecialis gratiæ eſt ſolum moraliter connexa cum peccato; & tamen eſt medium inducens certitudinem metaphiſicam de peccati exiſtentia: eſt enim certum ſecundum fidem, ac proinde metaphiſicè, quod ad victoriam gravis tentationis requiritur gratia ſpecialis: ergo medium tantum moraliter connexum cum aliquo, poteſt inducere certitudinem metaphiſicam de illo. De hoc argumento alibi ex propoſito. Modo autem breviter dicatur primo. Quod ad vincendam gravem tentationem ex motivo inhoneſto non requiritur gratia ſpecialis. Deinde quod quamvis tentatio gravis ſe ſola moraliter tantum connectatur cum peccato; hoc tamen complexum *tentatio gravis, & carentia ſpecialis gratiæ ad eam vincendam* non ſolum moraliter; ſed & metaphiſicè cum non victoria connectitur: undè in prædicto complexo, vel in decreto illius poteſt Deus certo

8 Poſtrema obiectio.

Solutio ipſius 1.

Secunda.

me-

metaphisicè cognoscere peccati existentiam.

§. III.

SECUNDA CONCLUSIO statuitur.

9 Aliorum opinio refertur.

SEcundus modus defendendi hãc sententiam est, Deum non cognoscere futuritionem conditionatam pro priori, aut in se ipso tamquam in causa, aut in libero arbitrio adhuc supercomprehenso; sed in ipsa rei veritate obiectiva, quam existimant rem in se habere pro priori ad decretum, aut quia sua de inesse esset aliquando vera in conditionatis, & in absolutis erit: aut quia necesse est, aliquam ex contradictorijs, quibus futuritio, & eius carentia enuntiantur, esse determinatè veram pro priori ad decretum: cumque Deus non possit non cognoscere omnem veritatem pro eo signo, pro quo datur; inde est quod pro priori ad decretum debet determinatè cognoscere, aut futuritionem conditionatam, aut non futuritionem conditionatam. Quam sententiam sic, vel aliter explicatam fere omnes Defensores Scientiæ mediæ amplectuntur, eamque non solum ad prædicata creata, sed etiam ad Divina decreta extendunt de quo *Dubio sequenti.* Modo autem contra istum modum dicendi, secundum, quod ad prædicata creata conditionata terminatur, sit.

10 Conclusio nostra nobiles Patronos tenet.

Conclusio. *Nulla datur veritas obiectiva in prædictis futuris conditionatis pro priori ad decretum: ac proinde pro priori ad illud, nequeunt a Deo ut sic cognosci.* Conclusio ista expressè in primis deducitur ex Phil. 1. Perhierm. *capit.* 8. id etiam asserente de futuris absolutis, ut fatetur Suarez, quem & ibi explicat D. Thomas, eandemque doctrinam traddit *in* 1. *dist.* 38. *quæst.* 1. *artic.* 6. *ad* 2. *& quæst.* 16. *de Malo, artic.* 7. *& quæst.* 2. *de Verit. artic.* 10. cuius aliqua testimonia inferius referemus. Eandem expressius adhuc tuetur Scotus *in* 1. *dist.* 38. *& dist.* 39. *& dist.* 41. quod & fatentur Suarez, & Azor, & alij ex Adversarijs: eidem etiam adhæret P. Molina, qui contra omnes suos in hoc puncto militat, reddens illis dessertionis vicem.

Suadetur 1. ex doctrinis supra traditis.

Quæ conclusio in primis convincitur his omnibus, quibus probavimus futurum constitui per decretum. Deinde eis, quibus ostendimus debere in Deo admitti decreta subiectivè absoluta, & obiectiva conditionata, præcipuè ultimo ad id fundamento, quo probavimus nullum prædicatum contingens posse rei creatæ convenire Deo id non disponente, & determinatè volente; præcipuè si hoc tale sit, quo extrahatur à statu putæ possibilitatis ad statum futuritionis: ad vincendam enim tam infinitam distantiam virtus infinitæ efficatiæ necessaria est. Recolantur *ibi* dicta.

11 2. Suadetur cõclusio.

Modo autem probatur primo conclusio. Nequit Deus pro priori ad decretum cognoscere potius fore, quam non fore obiectivum consensus conditionati, nisi cognoscat, esse pro priori ad decretum aliquid determinativum tam formaliter, quàm efficienter fore illius obiectivum, potius quam non fore; sed nequit Deus cognoscere esse aliquid pro priori ad decretum determinans sive formaliter, sivè efficienter fore obiectivum illius, potius quam non fore: ergo. Mai. videtur evidens, sed nihilominus manifestatur: & in Primis quo ad primam partem sic. Fore conditionatum consensus potius quam non fore est fore formaliter determinatum, & exclusivè sui contradictorij: ergo implicat cognoscere fore præ non fore, quin cognoscatur formale illius determinativum, prout opponitur cum non

Prob. 1. mai. part.

Secunda. fore. Ex quo, & secunda pars manifestatur. Nam cum hoc formale determinativum non sit ens à se, debet habere esse efficienter ab alio: ergo implicat quod Deus pro priori ad decretum cognoscat fore conditionatum potius, quam non fore, quin pro priori ad decretum cognoscat esse determinativum tàm formale, quàm efficiens illius. Minor autè principalis probatur. Omnia prædicata, quę reperiuntur pro priori ad decretum, tàm ex parte Dei, quàm ex parte creaturæ, sunt omnino indifferentia ad fore, & ad non fore conditionatum, & cum utroque compossibilia: ergo nihil pro illo priori reperitur determinans, sivè formaliter, sivè efficienter fore illius præ non fore. Patet consequentia, & antecedens probatur. Nam ex parte Dei solum intelliguntur pro illo priori existentia prædicata necessaria, & eius scientia; ex parte autem creaturæ intelligitur ipsa voluntas libera, occasiones in quibus supponitur, & intrinseca prædicata consensus; sed omnia ista omnino indifferentia sunt, & æquè compossibilia cum fore, & cum non fore conditionato consensus: ergo.

Prob. 1. minor.

12 Solutio rationis.

Dices: quod determinativum formale obiectivum futuritionis conditionatæ potius, quam non futuritionis consensus est ipsa existentia consensus, quæ sub illis conditionibus potius foret, quam non foret; determinativum autem efectivum est voluntas creata, quę pro sua libertate in illa occasione consentiret potius, quam dissentiret: Deus autem quamvis debeat etiam efficienter causare formalem illam determinationem, tamen non est determinativum adhuc efficiens, quia non concurrit per decretum determinatum, sed indifferens, & a creatura libere determinandum.

13 Impugnatur 1.

Sed contra hanc solutionem, quæ ingenuam eorum mentem continet, replicatur primo. Quia determinativum formale, & efficiens cuiuslvis rei debet esse, & intelligi pro eo signo, pro quo res illa est, & intelligitur determinata; sed pro priori ad decretum non est, nec intelligitur existentia actus, quæ foret, nec determinatio voluntatis determinans potius quod foret, quam quod non foret: ergo pro illo priori non intelligitur determinatum fore, præ non fore; vel si intelligitur determinatum, hæc determinatio non provenit, nec formaliter, nec efectivè ab illis. Mai. evidens est: nam rem esse determinatam est efectus formalis, & in genere causæ efficientis provenit ab efficienti determinationem; sed implicat esse, & intelligere efectum alicuius causæ pro signo, pro quo non intelligitur esse, aut extitisse causam; quod maximè evidens est de efectu causæ formalis, qui est ipsa forma communicata: ergo. Min. autem probatur: quia existentia actus, quæ foret, foret quidem sub illis conditionibus si ponerentur: at revera non est nec pro priori, nec pro posteriori ad decretum, immo nunquam erit; & idem est de determinativo voluntatis: immo, licet aliquando utrumque esset; per esse tamen futuritio conditionata, & absoluta solvitur: ergo existentia, quæ foret, neque est, neque intelligitur pro priori ad decretum determinans fore, præ non fore.

Confirmatur. Dum dicitur quod existentia, quæ foret, determinat formaliter futuritionem conditionatam actus, vel est sensus, quod illa existentia determinat ut exercitè existens, vel ut signatè tantum, & possibiliter: non primum; quia cum existentia non sit exercitè existens ab æterno, nec pro priori, nec pro posteriori ad decretum; nec fore esset ab æterno determinatum: implicat enim esse determinatum pro priori ad determinationem, nec secundum: nam existentia signatè, & possibiliter accepta omnino indifferens est ad fore, & ad non fore conditionatum: ergo prout sic non potest fore præ non fore determinare.

Robora-tur doctri na.

Nec valet dicere quod existentia, quæ determinat fore non est

14 Evasiones

est existentia signatè, & posibiliter accepta, neque exercitè sumpta, sed conditionatè habenda, vel quæ foret, vel secundo, quod est existentia, quæ foret, ut obiectivè tamen præsens. Contra primum enim obstat quod iam supra obiecimus. Nam existentia, quæ foret, vel conditionate habenda, aut aliquid addit supra existentiam, & posibilem, vel nihil? Si nihil; instat argumentum factum de utraque; quia posibilis omnino indifferens est, & exercita nondum est, dum iam est determinatum fore. Si primum restat ulterius inquirere, & explicare quid sit illud superadditum: & hoc assignato, & explicato, quod non facile præstabunt, restat ulterius videre, an hoc detur de præsenti, vel non, pro priori ad decretum: quod si non datur, ut est certissimum, quia hoc non est aliquod prædicatum Divinum, ut iam est probatum, neque creatum, quia nullum datur ab æterno, dicendum est, nullum dari determinativum formale fore prę non fore pro priori ad Divinum decretum.

Impugn. 1.

2. Item. Secundum etiam, quod ibi insinuatur de obiectiva præsentia existentię, quæ foret, qua solutione aliqui Recentiores utuntur, minus sufficiens, minusque consonum est doctrinæ eorum; quod ostenditur. Nam in eorum principijs Scientia media, qua Deus cognoscit fore conditionatum consensus, est purè speculativa, & quæ supponit suum obiectum; adeo ut verum sit, quod ideo Deus fore potius, quam non fore cognoscit, quia actus ille foret potius, quam non foret: ergo pro priori ad illam scientiam, seu præcisivè ab illa, debet intelligi actum potius conditionatè fore, quam non fore: ergo existentia actus, quæ foret, & ut obiectivè præsens, qua ratione solum reduplicat præsentiam Divinæ cognitionis, non potest determinare formaliter, ex parte obiecti fore, potius quam non fore.

15 Confirmatur. Non potest intellectus Divinus cognoscere pro priori ad Divinum decretum, quod actus conditionatè foret, potius quam non foret, nisi revera actus ipse habeat pro priori ad decretum, quod foret potius, quam quod non foret; alias falsus esset. Nunc ergo fit argumentum, vel actus ille habet pro illo priori quod foret potius, quam quod non foret à Divino intellectu, vel ab alio? Si secundum; assignandum est quid illud sit, quod ut patet ex dictis, est impossibile. Si primum; rursus inquirendum est, an id habeat formaliter à Divino intellectu, an effectivè: si formaliter ergo futuritio conditionata formaliter est actus Divini intellectus Divinam voluntatem præcedens, quod iam suprà *Disp.* 1. *Dub.* 1. reiectum est; & modo ex eorum principijs reijcitur: quia cum hæc futuritio non possit non præcedere actum futurum, & illum infallibiliter inferre, tolleret eius libertatem. Quod inconveniens etiam in nostris principijs sequeretur; nam esset futuritio proveniens à scientia Dei, ut præcedente decretum, qua ratione est necessaria. Si secundum; restat alterius inquirere quid sit illud effectivè causatum à Divino intellectu, à quo talis determinatio ab æterno præstetur; hoc enim esse non potest aliquid Divinum, utpotè causarum, neque aliquid creatum, utpotè ab æterno existens: dicendum ergo est nihil esse quod tale fore pro priori ad Divinum decretum ab æterno determinet.

Confirm.

16 Ulterior conclusionis probatio. Secundo probatur eadem conclusio, & præcedentia amplius confirmantur, & explicantur. Non potest actus esse, aut intelligi conditionatè futurus pro priori ad Divinum decretum, nisi esse futurum ei conveniat pro priori illo, vel ex se ipso, vel ex causalitate Dei, aut creaturæ; sed ex nullo ex his capitibus potest ei convenire esse futurum pro illo priori: ergo. Mai. est evidens, vel assignent aliud, unde ei futuritio conveniat. Min. au-

1. Min. suadetur quo ad 1. part.

autem probatur per partes. Et quo ad primam sic. Tum quia futuritio conditionata est prædicatum contingens: ergo actui ex se ipso, & præcisè attenta sui natura non convenit; natura enim eius indifferens est ad futuritionem, & non futuritionem. Tum quia si ex se ipso ei id conveniret, non esset ratio, cur etiam esse conditionatè futurum non conveniret eius omissioni; ac proinde utrumque, vel neutrum esset conditionatè futurum. Tum quia per conditionatam futuritionem extrahitur à statu puræ possibilitatis, & ponitur in statu sibi accidentali, sed res per se ipsam ab hoc statu extrahi non potest: ergo.

Similiter quo ad 2.

Quo ad secundam autem partem, scilicet, quod hoc ei non conveniat ex causalitate Dei probatur: quia causalitas Dei præcedens eius decretum esset causalitas necessaria; Deus enim in esse operantis libere per sui decretum constituitur, ut per se est evidens: Si ergo ex causalitate Dei sic præcedenti esset futurus, non contingenter, sed necessario esset futurus, quod est absurdum; & magis absurdum est constituere Deum necessario operantem ad extra. Tum quia quidquid Deus creaturis communicat, per voluntatem sibi liberam communicat, ut constat tum ex illo Apost. *Omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ.* Et ex illo Sapientiæ 11. *Quo modo posset aliquod permanere; nisi tu voluisses*, quam veritatem demonstrat D. Thomas *infra quæst. 19. artic. 4. & 3. contra Gent. cap. 97. & in 1. dist. 45. artic. 3.*

3. Pariter.

Tertia autem pars probatur. Tum quia remota causalitate Dei à priori removetur causalitas creaturæ. Tum quia pro illo priori nihil datur determinans creaturam ad dandam futuritionem conditionatam actui potius, quam ad dandã non futuritionem; hæc enim determinatio, cum sit prior ipso actu, & eius futuritione, & determinatione ut postea sit constituens, non posset non esse distincta ab ipsa voluntate, utpote ab æterno existens: ac proinde aliquid Divinum necessarium. Immo si est ipsa voluntas: ergo per suam naturam ponitur determinata, ut sub illis circunstantijs daret actui esse, potius quam non esse; quorum quodlibet eius destruit libertatem.

17 Responsio Adversar.

Communis eorum solutio, quæ vix à præcedenti recedit, nisi tantum vocibus, asserit quod res non est conditionatè futura pro priori ad Divinum decretum, neque ex natura sua, neque ex determinatione primæ, aut secundæ causæ, sed ex suppositione eventus futuri: ex suppositione enim quod aliquando verum esset, quod Petrus v. g. prævenius his auxilijs consentiret, verum est ab æterno, quod si poneretur sub illis consentiret: ac proinde hoc etiam verum est pro priori ad Divinum decretum. Quod si ab eis interroges, undè verum esset quod Petrus sub illis auxilijs, ex se quidem indifferentibus, sicut suum arbitrium indifferens est, consentiret? Respondent, quod hoc verum esset, quia pro sua innata libertate, per quam ad utrumque esset potens, eligeret potius consensum, quam dissensum, & ad id Dei concursum, & voluntatem determinaret.

18 Reijcitur responsio 1.

Solutio ista iam alibi reiecta est, & pluribus etiam alibi reijcienda, modo autem prout conducit ad præsens reijcitur primo: quia illa suppositio eventus, à qua fore conditionatum consensus accipit veritatem, vel intelligitur facta, & existens pro priori ad decretum, vel non? Si secundum: ergo neque intelligitur vera propositio enuntians futuritionem conditionatam consensus: præcisivè enim ab eius verificativo vera esse non potest; verificativum autem est suppositio eventus sub illis conditionibus. Primum autem esse aperte falsum. Tum quia suppositio illa indistincta est ab eventu consensus

sub

sub illis conditionibus; eventus autem consensus non potest supponi pro priori ad decretum factus, & existens, immo numquam existet. Tum quia cum omnia, quę pro illo priori existunt, sint indifferentia ad eventum consensus, & ad eius carentiam, non est unde magis supponatur eventus, quam carentia illius.

Confirm. assumpti. Confirmatur. Nam vel illa suppositio fit cum fundamento, vel sine illo? Si secundum; omnino temere, & imprudenter fit. Si autem primum; assignandum est aliquid pro illo priori existens, à quo tale præstetur fundamentum; quod cum non possit esse aliquid indifferens, debet esse aliquid eventum illum potius, quam eius carentiam determinans. Sed nihil tale datur pro illo priori, ut iam probatum est, & ipsi fatentur: ergo. Deinde quia de hac suppositione idem formatur argumentum, ac de futuritione conditionata: nam implicat intelligere, & esse suppositionem istam accidentalem eventus, potius quam non futuritionem nisi hoc ei conveniat, vel ex natura sua, vel ex causalitate Dei, aut creaturæ; sed nihil horum posse dici constat ex probationibus factis: ergo implicat quod pro illo priori intelligatur facta, & existens prędicta suppositio.

19 Ultimo reijcitur solutio. Tandem reijcitur. Quia suppositio ista non potest intelligi pro illo priori, aut libere existens, aut necessario: non necessario; quia auferret libertatem consensus: non libere; quia sic esset libera, aut Deo, aut voluntati creatæ: non Deo, ut merito supponunt; quia præcedit omnem eius actum liberum. Ex quo sequitur, neque esse liberam creaturæ: quod enim non est Deo liberum, non potest esse liberum creaturæ: tum quia prima radix libertatis creatę est libertas Divina, & ab ea debet intelligi participata: tum quia quod Deus non potest facere, nec creatura facere potest (si sit bonum, & honestum, qualis est suppositio illa); si autem hæc suppositio Deo non est libera, non potest Deus facere quod existat, quod & ipsi admittunt, & admittere tenentur: ergo. Deinde non esse liberam creaturæ probatur. Nam suppositio illa, cum detur ab æterno, præcedit omnem actum liberum creaturæ, immo, & cuiusvis creaturæ existentiam: ergo à nulla potest libere fieri: restat ergo talem suppositionem pro illo priori omnino chimericam, & fictitiam esse.

Si autem dicas, quod illa suppositio non datur existens pro illo priori, sed in futuris conditionatis daretur, & in absolutis dabitur. Contra est: ergo pro illo priori, vel datur positiva carentia prædictę suppositionis, aut saltim præcisio ab illa; sed quocumque dato, non potest futuritio conditionata actus cognosci pro illo priori, prę non futuritione: ergo. Probatur min. Non potest cognosci futuritio conditionata prę non futuritione pro illo priori, pro quo non datur determinativum eius prę non futuritione; implicat enim cognosci effectum formalem formæ sine forma; sed suppositio eventus est determinativum formale futuritionis præ non futuritione, ut concedit hæc solutio: ergo pro eo signo, pro quo non intelligitur talis suppositio existens, non potest intelligi determinata futuritio præ non futuritione; quod si non est determinata: ergo est indifferens, ut sit, vel non sit: ergo per cognitionem Dei summè veram non cognoscitur, ut determinata, sed ut indifferens.

20 Quædam solutio revincitur.

§. IV.

§. IV.

IN QUO OSTENDITUR PER hanc ſententiam deſtrui libertatem, & contingentiam actuum humanorum.

21 Intentum Authoris contrario rum.

QUod mirabilius eſt in hac ſententia eſt, quod cum hanc veritatem obiectivam futurorum conditionatorum pro priori ad decretum, eo excogitaverint, & excogitando invenerint, ut libertatem creatam exaltent, & defendant, hac eadem via eam deſtruunt, & præcipitat: in quo nobiſcum convenit P. Molina. Quod ita eſſe probatur primo, & ſit tertium noſtræ ſententiæ fundamentum, in quo claritatis gratia loquamur de actu voluntatis conditionate futuro, qui pro altero poſteriori ſit futurus abſolutè per purificationem conditionis. Sic ergo formetur argumentum.

3. capitale noſtræ ſententiæ fundamentum.

Id, quod eſſentialiter ſupponitur ad exiſtentiam actus, & eam infallibiliter infert, aufert eius libertatem; ſed futuritio conditionata ſupponitur eſſentialiter ad exiſtentiam actus voluntatis, & pro caſu purificationis conditionis, quæ etiam eſſentialiter ſupponitur, eam infallibiliter infert: ergo. Mai. apud ipſos etiam univerſaliter accepta certiſsima eſt, immo unicum fundamentale principium totius Scientiæ mediæ contra efficaciam Divinæ gratiæ: apud nos autem, quamvis ſit falſa, ſi id quod præcedit, ſit prædicatum Divinum liberum, quia ex Deo tamquam ex radice deſumitur noſtrorum actuum libertas; vera tamen eſt, ſi eſt aliquid creatum. Minor autem probatur: & in primis quod futuritio conditionata, & decretum purificandi conditionem præcedant eſſentialiter exiſtentiam actus probatur. Quia ante quam actus exiſtat in tempore, eſt abſolutè futurus, & ante quam ſit abſolutè futurus, eſt futurus conditionate, & decernitur purificatio conditionis; omnia enim iſta ab æterno dantur, cum tamen exiſtentia actus non detur ab æterno ſed in tempore: ergo futuritio conditionata, & decretum de purificanda conditione præcedunt exiſtentiam actus. Quod autem infallibiliter illum inferant probatur. Nam implicat quod actus prævideatur conditionate futurus, & quod decernatur purificatio conditionis, ſub qua futurus prævidetur, quin ſub illa infallibiliter ſit; ſi enim ea purificata non eſſet, non fuiſſet ſub illa infallibiliter futurus: ergo.

22 Aliter idē fundam. proponitur.

Quod fundamentum forſitan clarius ſic formari poteſt: id quod per actum acquiri non poteſt, & per eius omiſsionem non poteſt auferri, deſtruit libertatem actus, ſi cum actu ſit eſſentialiter connexum; ſed futuritio conditionata, & decretum purificandi conditionem non poſſunt per exiſtentiam actus acquiri, nec per eius omiſsionem auferri: ergo. Mai. apud ipſos univerſaliter accepta vera eſt, apud nos autem cum limitatione facta. Minor autem probatur. Id, quod ſi eſt, neceſſario eſt pro priori ad exiſtentiam actus, & ſi deficit, neceſſario etiam pro priori ad illius exiſtentiam deficit, non poteſt aut acquiri per actum, aut per eius omiſsionem auferri. Quod ipſi libenter fatentur nobiſcum ob hanc rationem de phiſica prædeterminatione neceſſario ad actum requiſita; ſed ſi eſt futuritio conditionata actus, & decretum de purificanda conditione, neceſſario ſunt ante exiſtentiam actus, & ſi deficiunt, neceſſario etiam deficiunt ante illius liberam omiſsionem, cum prout ſic deficiant ab æterno, & tàm actus, quàm illius omiſsio, ſi dantur, debeant dari in tempore: ergo.

23 Solutio Adverſ.

Ad hoc fundamentum non aliter reſpondere poſſunt, niſi negando, ſicut negant ſtatum futuritionis, ſivè conditionatum, ſivè abſolutum præcedere rei exiſtentiam, & affirmando, ſicut affirmant ipſam conſequi, & per eam ſaltim inadæquatè conſtitui, & quod

quod inde quasi à priori res est futura, quia aliquando verum erit, quod est, aut quod esset. Hęc doctrina sic, vel aliter explicata est communis, & necessaria eorum solutio.

Impugnatur 1. Sed quam contra manifestam rationem (ne dicam naturale lumen procedat) constat in primis ex superius dictis precipuè *dub.* 1. Deinde modo id ipsum manifestatur communi hominum aprehensione, secundum quam sine dubio, status futuritionis rei consequitur quidem statum possibilitatis eius; præcedit tamen eius existentiam, tamquam quid inter utrumque medians, & à quolibet aliquid participans: mea me fallit imaginatio, nisi omnes velint, nolint id explicare, ita concipiunt: non ergo status futuritionis consequitur existentiam rei, sed eam omnino præcedit.

Secundò. Secundo. Quia tunc datur status futuritionis, dum de re futura verè affirmatur; & tunc non datur, dum verè non affirmatur; at verè affirmatur de re ante quam existat, falsò autem postquam extitit: ergo.

3. impugnatur solutio. Tertio. Quia dato quod existentia constitueret futuritionem, non esset existentia habita, quia prout sic constituit pręteritum, nec quæ habetur, quia hæc constituit pręsens: ergo esset existentia habenda; sed existentia habenda præcedit existentiam habitam, & quæ habetur: ergo status futuritionis prącedit existentiam, quę habetur, & exercetur, & eam infallibiliter infert; ac proinde eius aufert libertatem.

Quarto. Quarto. Quia nihil certius videtur, quam quod modo datur status futuritionis Anti-Christi; iudicij venturi, finis mundi; cum tamen non detur existentia aut Anti-Christi, aut dies iudicij, aut mundi finis. Quod si contra tam manifestam veritatem negant statum futuritionis prącedere rei existentiam, etiam, & nos possemus negare, (neque hoc ita manifeste esset falsum) prædeterminationem, & decretum Dei efficax præcedere actum liberum. Undè colliges quanta cum maiori difficultate concordant Adversarij nostram libertatem cum futuritione, cum ad id, ad eas angustias reducantur, ut compellantur negare futuritionem priorem esse existentia, & rem futuram, quam præsentem, quo nihil ita manifestè falsum. Collectio

24

5. impugnatio solutio. Quinto. Impugnatur eadem solutio. Quia quamvis in futuris absolutis locum habere possit (quod patet esse falsum) in futuris tamen conditionatis, alijs titulis est magis intolerabilis. Tum quia negari non potest quod decretum purificandi conditionem præcedit rei existentiam, cum sit causa causę illius, & sit ab ęterno; sed hoc decretum subsequitur immediatè ad statum futuritionis conditionatæ: ergo futuritio conditionata, & decretum præcedunt rei existentiam: & cum alias eam infallibiliter inferant, &c. Tum quia maior pars horum futurorum numquam habebit existentiam: saltim ergo in his futuritio non consequetur existentiam, sed eam ad minus negativè præcedet; nisi velis quod futuritio ista aut nihil reale sit, aut quamvis sit de aliquid reale, prętetur formaliter ab existentia, quæ nihil formaliter est.

Occluditur quid. recursus 1. Nec valet recursus aliquorum ad existentiam, seu præsentialitatem conditionatam aprehensam, ut obiectivè existentem. Tum quia aprehendere, ut existens, quod revera non existit, est aprehendere non conformiter ad obiectum; quod Divinę cognitioni repugnat.

Secundò. Tum quia dato quod id non repugnet, sequeretur quod sicut præsentialitas, & existentia non est vera, sed tantum aprehensa, ita & futuritio.

Tertiò. Tum quia dum Deus possibilia aprehendit, etiam aprehendit eorum existentiam; & tamen neque aprehensio, aut existentia aprehensa constituit ea futura: ergo.

25

4. sententiæ nostrę fundamétum. Secundo idem probatur assumptum, retorquendo contra ipsos hucusque impugnatam de futu-

turitione ab existentia desumpta, quam ad hunc finem nunc amplectimur; & est quartum in ordinem nostræ sententiæ contra suam fundamentum, quod sic formatur. Si enim quia modo de præsenti verum est, quod voluntas creata sub auxilio A consentit, ab æterno, & pro priori ad decretum est verum, quod si vocaretur auxilio A, consentiret; hoc etiam esset verum pro signo possibilium, immo prædicatorum essentialium Dei; sed si hoc ita esset destrueretur libertas, & contingentia consensus: ergo. Minor est evidens. Tum quia pro signo possibilium solum intelligi possunt veritates necessariæ: tum quia ad libertatem, & contingentiam requiritur quod res sub aliquo signo intelligatur indifferens ad essendum, & non essendum; si enim pro omni signo intelligitur determinata ad essendum, numquam poterit non esse; ac proinde necessario erit.

Prob. mai. 1. Maioris autem sequela probatur. Tum quia nulla est ratio, quare existentia consensus sub auxilio A, possit retrogradiendo verificare propositionem conditionatam id ipsum affirmantem pro signo priori ad decretum, & non pro signo possibilium, & prædicatorum essentialium Dei; id enim quod pro secundo signo tàm ex parte Dei, quàm ex parte creaturæ datur, datur etiam pro reliquis prioribus; & id ipsum, quod in tempore dandum supponitur in uno, supponitur, & in alijs: ergo. Tum, & redditur ratio: quia diversitas signorum non variat, aut formalem significationem propositionis conditionatæ, quæ supponitur in tempore, aut existentiam conditionati, quę supponitur in tempore; sed à significatione formali, & ab existentia, quę in tempore supponitur, redditur vera pro signo priori ad decretum: ergo, & pro alijs ipsum antecedentibus. Tum quia si ut hæc sit vera: *si voluntas vocaretur vocatione A, consentiret*, non aliud requiritur, nisi quod vocata consentiat, sivè detur, sivè non pro signo, & mensura, qua protertur aliquid de præsenti inferens ex parte obiecti consensum sub vocatione; ergo quamvis pro signo possibilitatis, aut prædicatorum essentialium Dei, nihil detur non indifferens ad consensum, vel dissensum voluntatis sub illo auxilio; propositio tamen consensum sub illius auxilij conditione affirmans, erit etiam pro illis signis vera, si semel sua *deinesse*, quæ est unicum verificativum illius, aliquando vera est.

Secundo.

Tertio.

26 Respõsio Adversi.

Respondent Adversarij, quod signum Divinitatis, & possibilitatis eo constituuntur talia, & priora signo futuritionis, quia in primo solum intelliguntur prædicata Dei necessaria; in secundo autem prædicata possibilia creaturę, quæ etiam necessaria sunt; in tertio autem intelliguntur prædicata contingentia. Undè contendere; quod futuritio, quę est prædicatum contingens, etiam intelligatur pro signo aut Divinitatis, aut possibilitatis, est signa ista confundere, & implicare in terminis: quare propter horum signorum naturam habet futuritio quod solum intelligatur in signo immediatè priori ad decretum, non autem in alijs remotioribus.

Respõsio petit principium.

Solutio ista petit manifestè principium: nam prędens difficultas circa id præcipuè controvertitur, sit ne signum prius ad decretum aptum, ut futuritio contingens sit in eo, & cognoscatur? Nos negamus; ipsi affirmant, eo prędipuè fundamento ducti, quia quamvis omnia pro tunc existentia indifferentia sint ad fore, vel non fore ipsius; semel tamen quod in tempore verum sit, quod res aliquando est, etiam est verum pro illo signo quod erit, aut quod esset. Ex quo & nos sic instamus. Si hoc fundamentum subsistit, etiam signum possibilitatis, & Divinitatis aptum erit, ut res sit, & intelli-

Insuper reijcitur 1.

ga-

gatur contingenter futura: quod quamvis falsum iudicemus; ex eorum tamen fundamento efficaciter convincimus: nam si non obstat omnia, quę pro priori ad decretum dantur, esse indifferentia ad fore, & non fore contingens, quia propositio affirmans fore, non affirmat aliquid de præsenti determinatum, sed ipsum esse rei de futuro, quod supponitur in tempore; non est ratio cur quamvis omnia, quæ pro signo possibilitatis, aut Divinitatis dantur, sint etiam indifferentia; propositio tamen fore rei affirmans non sit vera: quia nihil de præsenti existens affirmat cum fore connexum, sed totum eius significatum est de futuro.

Reijcitur 2.

Secundo eadem solutio impugnatur, & hoc amplius explicatur. Nam quamvis si propositio *deinesse* sit aliquando vera, & propositio de futuro hoc significet, non sufficiat ut propositio de futuro sit vera pro signo possibilitatis, quia signum illud non est signum contingentium, sed necessariorum; eadem prorsus ratione dicere, & nos possumus, & incunctanter dicimus, quod neque etiam est vera pro signo priori ad decretum; quia cum voluntas Dei libera sit radix totius contingentię, signum illam præcedens est tantum signum necessariorum, & non contingentium. Unde ergo Adversarij ostendent signum illud esse etiam contingentium; & ad illud propositionem illam pertinere? certè nihil pro illo adducere possunt, quod etiam eque non probet de signo possibilitatis: immo apud nos signum immediatè præcedens decretum est signum possibilitatis: vel ergo eorum fundamentum ipsorum solutione ruit; vel si subsistit, probat futuritionem intelligi pro signo possibilitatis, & Divinitatis; ac proinde esse necessariam.

3. reijcitur.

Tertio impugnatur eadem solutio, & amplius explicanter probationes minoris factæ. Quamvis eadem propositio possit transire de vera in falsam invariata eius significatione; impossibile tamen hoc est, nisi aliqua variatio ex parte obiecti significati contingat: si enim significatio est eadem, & obiectum significatum omnino idem, cum ab illorum inter se conformitate, vel desconformitate desumatur veritas, & falsitas; prorsus impossibile est, quod propositio, quæ antea non erat vera, postea sit vera, aut è converso. Tunc sic; sed significatio huius propositionis: *Si Petrus vocaretur auxilio A, consentiret*, eadem est sivè pro signo possibilitatis, sivè pro signo alio, quod pro priori ad decretum confingunt: deinde ex parte obiecti, nulla est pro uno, & altero signo variatio, quia nihil est, à quo variatio prædicta causetur, ut ipsi fatentur: ergo implicat quod pro secundo signo intelligatur determinatè vera, quin intelligatur, & pro primo; vel assignent quid est in secundo signo propositionem illam verificans, quod deficit in primo; quod nequaquam facere possunt, dum asserunt, quod verificativum non debet esse adhuc pro illo signo, sed quod est sua *deinesse*, quæ aliquando erit vera; quod ut vidimus æque probat eam veram esse pro quocumque alio signo priori.

27 Recursus quorundam reijcitur.

Nec valet aliquorum recursus ad decreta subiectivè conditionata, quæ non intelliguntur pro signo possibilitatis; intelliguntur autem pro signo sequenti. Tum quia decreta ista non sufficere ad verificationem propositionis de futuro, iam supra ostensum est *Dub. præcedenti*, quod præcipuè verum est de decreto indifferenti, quod solum magis communiter admittunt. Tum quia decretum ad summum esse potest in eorum sententia verificativum extrinsecum, & causale, non autem formale, sed hoc deberet esse existentia, quæ foret. Tum quia quamvis sufficeret decretum subiectivè conditionatum; de eo tamen idem formatur argumentum, ac de futuritione conditionata consensus: nam quia

Secundo.

Tertio.

nulla est ratio, cur verum sit pro signo aliquo priori ad decretum subiectivè in Deo existens, & cum decretis subiectivè conditionatis inconnexum, quod talia decreta forent, quam pro quocumque alio priori, etiam possibilitatis, aut Divinitatis. Tum quia propositio formalis eadem est pro quocumque signo, & ex parte obiecti illius signorum variatio nullam affert variationem: neque aliquid in uno existens intelligitur, quod non sit in alio. Tum quia si unicum verificativum ex parte obiecti propositionis enuntiantis fore conditionatum decreti, est sua *deinesse*, & non aliquid de præsenti cum fore connexum; cum hoc etiam verificativum pro quocumque signo eadem facilitate supponatur, pro quocumque vera erit: ac proinde non solum erit verum pro signo possibilitatis, quod foret consensus conditionatus, sed etiam quod foret Divinum decretum requisitum ad illum.

Quarto.

Quinto.

28 Ut tertium fundamentum ad idem assumptum ostendendum, quod & sit quintum, quo sententia ista refellatur, proponam, advertendum est commune esse apud Adversarios argumentum, in quo magis conspirant, & confidunt, ad probandam veritatem propositionum de futuro contingenti conditionato pro priori ad decretum desumptum ex lege contradictoriarum, ex qua habetur alteram debere esse veram, & alteram falsam: quod argumentum ab aliquibus sic proponitur. Hæc disiunctiva: *Si dedero Petrum auxilium A, vel Petrus consentiet, vel non consentiet*, est vera etiam pro priori ad decretum; sed implicat esse veram, nisi aliqua pars illius sit determinatè vera: ergo pro priori ad decretum, vel est determinatè verum, quod consentiet sub auxilio A, vel quod non consentiet; quorum quodlibet est contra nos. Maior supponitur, & minorem probant. Tum quia ex regulis dialecticis habetur, quod ad veritatem disiunctivæ requiritur saltim quod aliqua pars sit determinatè vera: disiunctiva enim, prout distinguitur à propositione de disiuncto extremo, resolvitur per propositiones, & non per terminos: ergo.

§. Intentū fundamēti, quædam ante, & adversentia.

1. min. probant Adversarij 1.

Tum quia in signo, in quo illa disiunctiva est vera, verum est extiturum unum ex his extremis, consensum, scilicet, vel carentiam consensus; sed extiturum esse unum ex his duobus, non est extiturum utrumque, neque neutrum, ut per se est manifestum: ergo est extiturum esse aliquod. Tum quia si illa pro illo signo est vera, eadem ratione hæc etiam erit vera: *Si dedero Petro auxilium A, Petrus determinatè consentiet, vel non consentiet*; sed si hæc est vera, debet esse verum determinatè, quod consentiet, vel determinatè quod non consentiet; cum hoc expressè enuntiet: ergo.

Prob. 2.

Tertio.

Aliter, & magis communiter solet ab alijs hoc proponi. Istæ sunt contradictoriæ etiam pro priori ad decretum: *Si dedero Petro auxilium A, Petrus consentiet, non si dedero Petro auxilium A, consentiet*; sed lex contradictoriarum est quod non possunt esse simul verę, nec simul falsæ: ergo pro illo priori, una debet esse vera, & altera falsa. Quoad ad hominem, ut aiunt confirmant: nam nos diximus hanc propositionem, *si dedero Petro auxilium A, Petrus consentiet*, conceptam ante decretum non esse veram: ergo verum est quod non consentiet.

Alia eiusd. argum. forma.

Confirmant.

29 Modo ergo stent pro priori fundamento, & ex eo ad hominem nos procedamus ad nostrum intentum convincendum. Nam propositio illa disiunctiva: *Si dedero Petro auxilium A, vel consentiet, vel non consentiet*, non solum est vera, sed & necessario vera; fundatur enim immediatè eius veritas in principio illo *quolibet est, vel non est*; sed si ad veritatem illius pro eo signo, pro quo est vera, requiritur quod aliqua illius pars determinatè sit vera; etiam ad

Ex illis contra illos instaurat. nostrum fundam.

eius

eius necessitatem requiritur, quod aliqua pars illius sit determinatè necessaria: erit ergo necessario verum, aut quod consentiet, aut quod non consentiet, ex quo habemus intentum. Cætera constant, & minor probatur. Tum quia sicut propositio disiunctiva vera resolvitur per propositiones; ac proinde, ut sit bona consequentia à resolubili ad resolventes, debet esse aliqua pars vera; ita disiunctiva necessaria resolvenda est per propositiones; & non minus esset mala consequentia si resolubilis esset necessaria, & non esset necessaria aliqua ex resolventibus.

1. Min. suadetur 1.

Tum quia in eo signo, in quo hæc disiunctiva est necessaria, necessario extiturum est unum ex his duobus, consensum, scilicet, vel carentiam consensus; sed extiturum esse unum ex his duobus, non est utrumque extiturum esse, aut neutrum, ut etiam per se videtur manifestum: ergo est extiturum esse necessario aliquod, & sic etiam nos habemus intentum. Tum quia si propositio adducta est necessaria, ut probavimus, hæc etiam erit necessaria: *Si dedero Petro auxilium A, Petrus determinatè consentiet, aut determinatè non consentiet*, propter eandem rationem; sed si hæc est necessaria, debet esse determinatè necessarium, quod consentiet, aut quod non consentiet: hoc enim significat: ergo altera pars erit necessaria. Istæ sunt omnes illorum probationes ad probandam veritatem determinatam alicuius partis disiunctivæ ex suppositione veritatis illius, quæ sine dubio ex suppositione necessitatis, manifestè apud ipsos convincunt aliquam partem determinatam debere esse necessariam.

Suadetur 2.

Tertiò.

Præter istas autem probationes possumus, & nos alias ex eorum etiam principijs addere. Prima sit. Nam si illa disiunctiva necessario est vera, cum ab illa cum negatione unius partis ad positionem alterius sit bona consequentia; si pars, quæ relinquitur, non esset necessaria, posset in bona consequentia dari antecedens verum, & consequens falsum. Secundò. Quia ut illa disiunctiva sit necessario vera, debet necessario habere quod ex igitur ad sui veritatem; sicut ut Petrus necessario sit homo, necessario esse debet animal rationale, quia hoc necessario requiritur ut sit homo; sed iuxta eorum doctrinam ad veritatem illius disiunctivæ requiritur necessario veritas alicuius partis: ergo ut disiunctiva illa sit necessario vera, debet habere aliquam partem necessario veram. Tertiò. Quia si est necessario vera, debet esse vera pro signo necessariorum: non enim est ratio, cur propositio necessario vera talis non sit pro signo, pro quo aliæ necessario veræ sunt tales; sed implicat eam esse veram pro signo necessariorum, quin id, à quo formaliter constituitur vera, verum sit pro illo signo: ergo si est formaliter vera ab aliqua ex partibus, aliqua ex illis debet pro signo necessariorum esse vera; ac proinde necessaria.

Methodo eadem cõtra ipsos arg. 1.

Secundò.

Tertiò.

Huic ultimæ probationi (quia reliquis forte, nihil, quod vel apparenter in suis principijs respondeant, invenient) respondere conantur apud Herrera hic *quæst.* 10. *sect.* 10. *num.* 183. quod hæc propositio: *Si dedero Petro auxilium A consentiet, vel non consentiet*, immo & hæc *quodlibet est, vel non est*, licet necessariæ sint, & æternæ veritatis; non tamen esse veras pro signo necessariorum: nam aliud est dari necessitatem, ut sint veræ, aliud valdè diversum eas esse veras: necessitas enim datur pro quocumque signo, pro quo datur aliquid essentialiter oppositum cum eo, quod aliquid simul sit; & non sit. At veritas non datur usque dum intelligitur illud formaliter esse, aut non esse. Licet autem primum intelligatur pro signo necessariorum, secundum solum intelligitur pro signo contingentium.

30 Solutio Adversariorum.

Sed hæc solutio pluribus, & efficaciter venit reijcienda. Primo secundum id, quod prætendit, illas, scilicet, propositiones non esse veras pro signo necessariorum, quamvis

Reijcitur 1.

neceſſariæ, & æternæ veritatis ſint; quod apertè falſitatis convincitur. Tum quia propoſitiones eſſe neceſſarias, & æternæ veritatis eſt illas habere veritatem neceſſariam, & æternam; ſed eas habere veritatem neceſſariam, eſt eas pro ſigno neceſſariorum eſſe veras; & habere veritatem æternam, eſt nullum eſſe ſignum, in quo earum non detur veritas; neque enim alia ratione hæc propoſitio *homo eſt animal rationale* dicitur neceſſaria, & æternæ veritatis: ergo. Tum quia illarum propoſitionum veritas, aut eſt contingens, aut neceſſaria? Si primum: ergo poſſunt eſſe falſæ: falſum ergo poterit eſſe hoc principium *quodlibet eſt, vel non eſt.* Si autem ſecundum; cur illarum veritas excludenda eſt à ſigno neceſſariorũ, à quo nihil neceſſarium excluditur.

Continuatur reiectio.

Tum quia veritas huius propoſitionis *quodlibet eſt*, vel *non eſt*, aut cognoſcitur à Deo per ſcientiam neceſſariam, aut per contingentem; ſi primùm; habemus intentum: nihil enim Deus per ſcientiam neceſſariam cognoſcit, niſi cuius veritas pro ſigno neceſſariorum datur. Si per contingentem; ſequitur primò quod ſcientia, qua Deus veritatem iſtam cognoſcit, potuit Deo deficere; non ſubiectivè, aut defectu Dei: ergo defectu veritatis obiecti: ac proinde talis propoſitio falſa eſſe potuit. Deinde ſequitur quod ſi propoſitionem illam non cognoſcit Deus per ſcientiam neceſſariam; nec per eandem ſcientiam cognoſceret aliquam iſtarum: *Deus eſt Trinus, & Unus, Deus exiſtit, homo eſt animal rationale*, aut quamlibet aliam; quod abſurdiſsimum eſt. Ratio autem ſequelæ eſt evidens: quia veritates iſtæ, ut excluſivæ ſuarum contradictoriarum ſubſiſtere non poſſunt ſine veritate huius: *Quodlibet eſt, vel non eſt, aut impoſſibile eſt rem ſimul eſſe, & non eſſe*; ſi enim veritates iſtæ non ſtarent; Deus poſſet exiſtere, & non exiſtere, eſſe trinum, & non eſſe trinum, &c. ergo.

31 Reiicitur 2.

Deinde impugnanda eſt eadem ſolutio. Nam admiſſo quod in ſigno neceſſariorum non detur veritas illius disiunctivæ; datur tamen neceſsitas, & determinatio, ut illa pro alio ſequenti ſigno ſit vera, quod fatetur prædicta ſolutio; ſed ſi hoc ita eſt, deſtruitur libertas, & contingentia cuiuslibet partis disiunctivæ, per quam verificatur: ergo. Min. probatur. Nam ſi pro ſigno neceſſariorum datur neceſsitas, & determinatio, ut illa diſiunctiva pro alijs ſignis ſit vera, pro ſigno neceſſariorũ datur determinatio, & neceſsitas, ut aliqua pars illius determinata ſit pro alijs ſignis vera; ſed ſi hoc ita eſt, deſtruitur libertas & contingentia illius partis: ergo. Mai. in eorum principijs negari non poteſt: nam dari neceſsitatem, & determinationem, ut illa disiunctiva pro aliquo ſigno ſit vera, eſt dari neceſsitatem, & determinationem, ut pro illo ſigno ſit quidquid ad eius veritatẽ neceſſario requiritur: ut dari neceſsitatem, & determinationem quod Petrus ſit homo pro inſtanti A, eſt dari determinationem, & neceſsitatem, ut pro illo inſtanti ſit animal rationale; ſed iuxta illos ad veritatem illius diſiunctivæ requiritur quod aliqua pars illius determinata ſit vera: ergo.

2. Min. declaratur.

Minor autem adhuc eſt magis manifeſta. Tum quia pro ſigno neceſſariorum non poteſt dari determinatio, & neceſsitas ad aliquid contingens: omnis enim determinatio, quæ pro illo ſigno datur, eſt ſimpliciter, & abſolutè neceſſaria; ac proinde omnem auferens libertatem à re, quam determinat. Tum quia ſicut disiunctiva illa dicitur, & eſt neceſſaria, & æternæ veritatis, quamvis eius veritas non detur pro ſigno neceſſariorum, quia pro illo ſigno datur determinatio ad eius veritatem; pariter, & pars illa, per quam determinatè verificatur, erit neceſſaria, & æternæ veritatis, cum pro illo etiam ſigno, quamvis vera non ſit, detur tamen determinatio ad veritatem illius. Ex quo ſequitur ſolutionem quo ad iſtam etiam partem ſibi implicare, dum ex una parte concedit determinationem neceſſariam, & pro ſigno neceſſariorum, ad veritatem tamen con-

contingentem. Tandem ne in re ita manifesta plus immoremur, impugnari potest eadem solutio ex eo quod si eis licet dicere propositiones illas, quantumvis necessarias, & æternæ veritatis, non esse determinatè veras pro signo necessariorum, neque aliquam partem tunc posse intelligi determinatè veram, quia quælibet contingens est, & quod solum intelliguntur determinatæ, ut pro alijs signis veræ sint; cur & nobis non licebit dicere illas quidem esse pro priori ad decretum determinatas, ut pro alio posteriori sint veræ, quia illud prius non est aptum, ut aliqua veritas contingens intelligatur, quia totius contingentiæ radicem, Divinam scilicet, libertatem præcedit. Quod si ita est: neque enim hoc ab ipsis impugnari potest; ruit præcipuum eorum fundamentum ad suadendam veritatem istam pro priori ad decretum: quod si subsistit; non solum veritatem, sed & necessitatem convincit.

32 Ex alia Adversar forma, Iidem impugnantur.

Secundus autem modus formandi idem argumentum, quo intendunt etiam ex lege contradictionis probare veritatem contingentem pro priori ad decretum; facilius contra ipsos ad nostrum intentum retorquetur. Si namque quia istæ propositiones: *Si dedero Petro auxilium A consentiet, non si dedero auxilium A consentiet*, sunt contradictoriæ pro priori ad decretum, & lex contradictoriarum petit quod una sit vera, & altera falsa, infertur unam esse pro illo priori determinatè veram, & alteram falsam: cum etiam sint contradictoriæ pro signo necessariorum: est enim illis contradictio essentialis, & immediatè fundata suprà earum significationem; etiam pro illo signo ex lege contradictoriarum una erit vera, & altera falsa; sed quæ vera est pro signo necessariorum, necessario est vera, & quæ est falsa, est necessario falsa, & impossibilis: ergo nulla earum erit contingens. Videant ergo quam suavem libertatis concordiam per adinventum Scientiæ mediæ invenerint. Sed de hoc plura alia inferius.

§. V.

ALIJS RATIONIBUS sententia ista impugnatur.

33 6. Ratio conclusionis.

SExto probatur conclusio. Futura absoluta non cognoscuntur à Deo pro priori ad Divinum decretum: ergo nec conditionata. Antecedens merito conceditur, quia si cognoscerentur pro priori ad Divinum decretum, non cognoscerentur per scientiam liberam, sed per necessariam, aut mediam, quod est falsum. Consequentia autem probatur. Quia hinc omnes eius probationes habent manifestam instantiam; nam sicut ex duabus propositionibus contradictorijs de futuro conditionato, necessario una est vera, & altera falsa, ita ex duobus de futuro absoluto. Et sicut disiunctiva constans ex propositione de futuro conditionato & eius contradictoria est necessaria, & æternæ veritatis, ita etiam disiunctiva constans ex propositione de futuro absoluto & eius contradictoria. Item sicut propositio de futuro conditionato regulatur per suam *deinesse*, & eò dicitur vera, etiam pro priori ad decretum, quia sua *deinesse* aliquando esset vera, ita propositio de futuro absoluto regulatur per suam *deinesse*, quæ etiam aliquando erit vera. Vel ergo omnes istæ probationes inefficaces sunt, vel id ipsum probant de futuris absolutis.

Prob. consequentia 1.

Secundò id ipsum probatur paulò amplius urgendo hanc tertiam rationem. Nam, ut ipsi fatentur, ideò propositio conditionalis est vera, quia sua *deinesse* est vera: ergo hæc conditionalis *si Petrus vocetur auxilio A consentiet*, vera est, quia hæc, quæ est sua *deinesse*, *Petrus vocatus auxilio A consentit*, est vera: ergo cognoscit Deus illam conditionalem veram, quia cognoscit illam *deinesse* veram: ergo prius ratione est, aut saltim simul, quod Deus cognoscat illam *deinesse* veram, & illam conditionalem: vel ergo cognitio conditionalis supponit decretum Divinum,

Prob. 2.

vel cognitio propoſitionis *deineſſe* illud non ſupponit: ac proinde nec cognitio futuri abſoluti. Cui probationi ſolum reſponderi poteſt, quod veritas *deineſſe*, & illius cognitio ſolum à poſteriori inferunt veritatem, & cognitionem conditionalis: ac proinde eam in ſigno priori ſupponunt. Hac tamen ſolutione uti Adverſarij non poſſunt: aſſerunt enim propoſitionem conditionalem formaliter conſtitui per veritatem *deineſſe*, & hanc eſſe illius ſignificationem: vel ad minus in eo conveniunt quod conditionalis veritas per veritatem *deineſſe* regulatur: ergo deſumitur ab ea, non à poſteriori, ſed à priori, vel tanquam à forma conſtitutiva, vel tamquam à regulativo.

Præocupatur quæd. ſolutio.

3. Prob. conſequentia.

Tertiò probatur eadem conſequentia. Ideò futura abſoluta, nec ſunt talia, nec cognoſcuntur pro priori ad exiſtentiam Divini decreti, vel quia quod Petrus conſentiat, cum ſit aliquid creatum, & contingens, non poteſt intelligi, aut dari pro priori ad Divinum decretum, vel quia omnia, quæ pro priori ad illud dantur, ſunt indifferentia, & æquè coniungibilia cum eo, quod Petrus conſentiat, vel non conſentiat poſtea; ſed æquè iſtæ rationes militant in futuris conditionatis: ergo.

34 Alia eorum ſolutio reijcitur 1.

Propter hæc, & alia ſimilia P. Suarez *lib. 2. de Scientia futurorum conditionatorum, cap. 8.* parificat futura conditionata cum abſolutis, & concedit expreſsè, quod etiam futura abſoluta poſſunt cognoſci pro priori ad Divinum decretum, ut exiſtens, quamvis non pro priori ad illud præcognitum ut futurum. Sed hæc eius opinio omnibus alijs Theologis, etiam domeſticis diſplicet: & ex illa habetur primò inconveniens ſuprà adductum, ſcilicet, quod ſcientia, qua Deus cognoſcit futura abſoluta, non ſit libera, ſed neceſſaria, aut media. Secundò habetur quod cum meritum prævisum, ut abſolutè futurum, ſit ſufficiens motivum ad præmium, ut ipſe Suarez fatetur, ſi ante exiſtentiam decreti abſolutè prædeſtinativi merita prædeſtinatorum, ut abſolutè futura præviderentur; prævideretur, ut meritoria decreti prædeſtinativi quo ad exiſtentiam, ſaltim in individuo, vel ad minus prævideretur in ſtatu apto, ut eius exiſtentiam promereri poſſent, quod & ipſe Suarez, ut Pelagianiſmum alibi reijcit. ſed de hac eius ſententia poſtea.

Secundò.

35 Alia item ſolutio.

Quapropter communis eorum diſparitas inter futura abſoluta, & conditionata eſt, quod cum futura abſoluta aliquando exiſtant, indigent Divino decreto ab æterno exiſtenti: implicat enim illud incipere in tempore; at futura conditionata, cum numquam ſint extitura, non indigent decreto, quod exiſtat, ſed quod extitiſſet, ſi ponenda eſſent in re.

Impugnatur 1.

Sed contra illam obſtat primò. Quia futura abſoluta, vel ex ſe, & ab intrinſeco exigunt exiſtentiam decreti ab æterno, vel ſolum ab extrinſeco, & propter naturam decreti, quod ſemel exiſtens, vel exiſturum, non poteſt non ab æterno exiſtere? Si primum; hoc idem dici deber de futuris conditionatis: nam futura abſoluta non alio titulo ex ſe, & ab intrinſeco exigere poſſunt exiſtentiam decreti ab æterno, niſi ut ab æterno determinatio futuri proveniat à decreto, vel ut ab æterno detur aliquod determinans ad fore, vel non fore rei futuræ; ſed hoc idem probat de futuris conditionatis: ergo.

Continuatur impugnatio.

Si autem dicatur ſecundum: ſequitur quod futura abſoluta per ſe, & ab intrinſeco ſolum exigunt decretum exiſtere pro tunc exiſtentiæ eorum; & quod ſi ab æterno exiſtit, hoc eſt reſpectu eorum per accidens, & ratione immutabilitatis Dei, & decreti, quam tamen per ſe futurum abſolutum non exigit; ſed ſi hoc ita eſt, poterit futu-

tutum absolutum cognosci præcisivè ab existentia Divini decreti: ergo. Probatur min. Quia ad cognitionem futuri absoluti, ut talis, solum requiritur cognitio decreti ea ratione, qua ipsum decretum est per se exactum ad ipsum in esse futuri absoluti: eadem enim est dispositio rerum, & connexio in cognosci, ac in esse: ergo si existentia decreti, ut ab æterno, non est per se exacta ad esse futuri absoluti, ut talis, poterit futurum absolutum ut tale cognosci præcisivè ab existentia decreti, ut ab æterno existentis.

36 Resp. Advers. Dices: quod cum non possit Deus cognoscere futurum absolutum ab æterno, quin cognoscat decretum Divinum, à quo dependet, neque hoc decretum Divinum cognoscere, & illud ab æterno existere, quin cognoscat eius existentiam ab æterno; alias cognitio eius esset imperfecta; ideò non potest cognoscere futurum absolutum, quin cognoscat decretum Divinum, ut ab æterno existens.

Rejicitur 1. Sed contra est primò. Quia ex hac solutione iam habetur, quod ad cognoscenda futura absoluta, quamvis requiratur cognitio decreti, ut ab æterno existentis propter cognitionis Divinæ perfectionem; non tamen requiritur propter ipsius futuri absoluti cognitionem: ergo cognito existentiæ Divini decreti ab æterno, omnino de materiali, & concomitanter se habet ad futuri absoluti cognitionem: quod si concedatur; sequitur quod illa cognitio, quatenus ad futurum absolutum terminatur, & secundum id quod formaliter petit, non sit Deo libera, utpotè Divino decreto formaliter non innixa.

Rejicitur 2. Secundò. Quia si cognitionem illam terminari ad existentiam Divini decreti propter ipsius cognitionis perfectionem, quamvis id ad futurum absolutum, ut tale non sit exactum, sufficit, ut dicatur cognitionem futuri, ut talis, liberam esse, & Divinum decretum existens supponere; sequitur etiam, quod cognitio, quæ terminatur ad futurum conditionatum, quod simul est absolutum, sit etiam libera, & Divinum decretum supponens; ac proinde deficit Scientia media. Assumptum probatur. Nam cognitio Divina non potest attingere illud futurum, conditionatum, quin cognoscat Divinum decretum, à quo in esse futuri dependet; sed illud decretum est etiam ab æterno existens, quia supponimus illud futurum esse etiam absolutum: ergo ne Divina cognitio imperfecta evadat, deberet etiam terminari ad illius decreti existentiam ab æterno.

Solutio quædam. Quod si dicas decretum illud esse ab æterno existens; sed non est necesse quod sit pro illo priori status conditionati, sed sufficit quod intelligatur pro alio posteriori. Benè quidem: ergo idem possumus nos dicere, vel in eorum sententia dicendum est, quod quamvis decretum semel existens debeat ab æterno existere, non debet tamen existere pro omni priori: ac proinde poterit pro aliquo intelligi futurum absolutum præcisivè à decreto, ut pro illo signo intellecto: existentia enim eius pro illo signo non est id, à quo formaliter dependet futurum absolutum, sicut dicunt de conditionato.

37 Ultima conclusionis probatio. Tandem alijs pro nunc omissis, probanda est nostra conclusio fundamento satis communi apud Thomistas: nam conditionata disparata, ut hoc: *Si Papa dormit, Turca saltat*, non cognoscuntur, ut vera pro priori ad Divinum decretum actu existens: ergo nec conditionata de conditione conducenti indifferenti tamen ad positionem eventus. Antecedens communiter docetur ab Adversarijs, uno, vel altero dempto. Consequentia autem probatur primò. Quia etiam ex hinc habent manifestam instantiam omnes eius probationes, ut constat inductione facta *num.*33. facile hic applicabili. 1. Consequentia prob. 1. Secundò probatur consequentia. Quia ideò apud ipsos conditio-

nata disparata vera non sunt pro priori ad decretum, quia ad eorum veritatem requiritur quod conditio talis sit, ut conducat ad positionem eventus: conditio autem disparata ex se, & ab intrinseco non conducit: unde requirit decretum, ut saltim ab extrinseco conducat; sed hæc ratio etiam aperte probat quod conditionata de conditione conducenti, indifferenti tamen ad eventum, non sint vera pro priori ad decretum: ergo. Probatur min. Nam non magis in conditionalibus significatur conditionem conducere, aut utilem esse ad positionem eventus, quamquod eventus infallibiliter poneretur dependenter à conditione; immo magis directè hoc secundum significatur, quam primum: ergo si quia conditio disparata non habet conducentiam ad positionem eventus requiritur decretum actu existens, ratione cuius conducat; cum etiam conditio indifferens, quamvis conducens sit, ex se tamen, & ab intrinseco non inferat infallibiliter ponendum fore eventum, requiret etiam decretum, ratione cuius id inferat.

38 Dices: quod in propositionibus conditionalibus conducentia conditionis ad positionem eventus significatur de præsenti: & ideò quando conditio ex se non conducit, ut propositio conditionalis sit vera, requirit decretum actu existens, ratione cuius conducat. At positio eventus non significatur de præsenti, sed ut conditionatè futura, & ideò ad id, non requiritur decretum quod sit, sed sufficit quod esset. Sed hæc solutio est insufficiens: quia licet in conditionali non significetur quod eventus ponitur de præsenti, aut quod absolutè ponetur de futuro, significatur tamen, quod de præsenti verum est, & infallibile, quod si conditio ponatur, ponetur eventus; sed hæc infallibilitas non convenit ab intrinseco conditioni, cum ab intrinseco sit indifferens: ergo debet convenire ab extrinseco per decretum. Quod confirmatur. Ut sit de præsenti verum, quod si ponitur conditio, ponetur eventus, debet dari de præsenti connexio inter positionem conditionis, & eventus: si enim nulla datur connexio, posset poni conditio non posito eventu, ac proinde propositio esset falsa; sed hæc connexio non convenit conditioni ex se, & ab intrinseco, cum sit indifferens, & conditionalis non necessaria: ergo debet convenire ab extrinseco per decretū.

Respon-sio Adver sar.

Impugna tur.

Robora-tur im-pugn.

§. VI.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

39 COntra hanc conclusiones obijcies primò. Hoc ipso quod Petrus hodie vocatus consentiat, hæc propositio: *Si Petrus vocaretur, consentiret*, vera est, etiam pro priori ad decretum: ergo ut talis à Deo cognoscitur pro priori ad illud. Patet consequentia, & antecedens probatur. Quia hoc ipso quod Petrus hodie vocatus consentiat, heri fuit verum, quod si vocaretur, consentiret: ergo, & ab æterno, etiam pro priori ad decretum. Antecedens supponitur, ut evidenter notum, & consequentia probatur. Tum quia non est maior ratio de duratione externa in suppositione facta, quam de quacumque altera anteriori. Tum quia ideò in hoc casu esset verum heri, quod si Petrus vocaretur, consentiret; vel quia propositio de futuro regulatur per suam *deinesse*, vel quia nihil de præsenti significat, sed tantum eventum futurum, quod tale supponitur in prædicto casu; sed rationes istæ æquè militant de duratione externa, & de quacumque altera anteriori etiam pro priori ad decretum: ergo.

1. Argu-mentum.

Hoc argumentum probat primò. Quod ex suppositione veritatis *deinesse*, propositio conditionalis sit vera, etiam pro signo necessariorum. Secundò probat, veram esse propositionem conditionalem disparatam, pro priori ad aliquid de præsenti, ratione cuius conditio conducat ad positionem eventus: quæ instantiæ ex iam dictis constant, & facile præsenti formæ

Inefficax 1.

Secundò.

Tertiò. mæ possunt applicari. Tertiò probat prædictam propositionem conditionalem in suppositione facta esse etiã ab æterno veram, pro priori ad Divinam scientiam, quod etiam plures ex Recentioribus negant.

Deinde solvitur. Ad argumentum ergo negandum est antecedens. Ad eius probationem conceſſo antecedẽti neganda est consequentia: est enim heri verum, quod si Petrus vocaretur, consentiret ex suppositione quod hodie vocatus consentiat, quia non potest fieri suppositio vera de eo, quod hodie vocatus consentiat, quin heri, & ab æterno existat in Deo decretum de illa suppositione: cum enim suppositio ista accidentalis, & contingens sit; ex Dei providentia, & non aliter est facienda. Quod si tale existit decretum; heri, & ab æterno verum fuit, quod si vocaretur, consentiret.

Continuatur solutio. Per quæ constat ad consequentiæ probationes. Ad primam enim constat, quanta maior sit ratio, ut ex suppositione quod hodie vocatus consentiat, heri verum sit, quod si vocaretur consentiret, quam pro priori ad decretum: nam heri, & in quacumque alia duratione, in qua non præscinditur à decreto, intelligitur id, quod talem verificat propositionem, secus tamen si à decreto præscindatur. Quod, & ipsi dicere tenentur de signo possibilitatis adhuc ea suppositione facta, & de omnibus conditionatis disparatis.

Ad secundam neganda est causalis, quam, & ipsi negare tenentur quo ad utramque partem: Aliter propositio illa conditionalis, etiam pro signo necessariorum, vera esset. Ratio ergo à priori cur illa ex suppositione facta sivè heri, sivè in quacumque alia duratione, vera est, iam est assignata, nimirum, quia talis suppositio non potest verè fieri, nisi supponatur decretum liberum Dei, à quo proveniat: quod decretum, cum sit æternum, in quacumque duratione intelligitur, ut sufficiens ut talem verificet propositionem pro quacumque duratione, quamvis non pro quocumque signo. Igitur propositio conditionalis de futuro non regulatur formaliter, & à priori per suam deineſſe, sed tantum à posteriori: à priori enim regulatur, seu est propositio de præsenti, in qua enunciatur determinatio causæ ad posſitionem eventus, ex qua determinatione infertur eventum illum sub illa conditione esse ponendum: positio ergo eventus à posteriori infert veritatem conditionalis, & non à priori: aliter ut suprà arguebamus, prior esset scientia, & futuritio absoluta, quam conditionata, vel saltim esset simul. Collectio.

Ex quo etiam infertur falsum etiam esse propositionem conditionalem nihil de præsenti significare, sed tantum de futuro: significat enim sivè explicitè, sivè implicitè determinationem præsentem, ut eventus ille potius, quam eius carentia sub illa determinatione ponatur. Immo, & si nihil de præsenti, sed tantum de futuro significaret, cum hæc suppositio fieri non possit, nisi dependenter à libera Dei determinatione, quæ consistit in eius decreto; præcisivè ab illo non potest intelligi determinatè vera. Alia item collectio.

Sed contra hanc solutionem replicas. Facta præcisè hac suppositione quod hodie verum sit, quod Petrus vocatus consentit, etiam præcisivè à Divino decreto ab æterno existenti, ab æterno verum est, quod si vocaretur consentiret; sed si ab æterno hoc verum est, non potest Deus, qui infinitè intellectualis est, illud non cognoscere: ergo præcisivè à Divino decreto potest Deus cognoscere, quod si Petrus vocaretur, consentiret. 40 Quæd. replica.

Respondetur. Quod supponere præcisivè à Divino decreto Petrum vocatum consentire, est supponere aliquod impossibile, & chimericum, quia est supponere aliquod prædicatum accidentale, & contingens dari absque dispositione, & voluntate libera Dei; quod Dissolutio.

non

non minus impoſsibile eſt, quam quod detur aliquod poſsibile à potentia Dei non ducens ortum. Ea tamen ſuppoſitione facta utrumque ſequeretur, & quod Deus ab æterno cognoſceret quod Petrus hodie vocatus conſentiret, & quod ſi vocaretur conſentiret, & quod id ab æterno non cognoſceret. Cognoſceret quidem propter rationem adductam, quia nimirum, cum ſit ſummè immaterialis, & infinitus in cognoſcendo, nulla veritas poteſt eius cognitionem latere.

2. ratio ſolutioni ſuffragás. Non cognoſceret autem propter plures, efficaceſque alias rationes. Prima: quia cum Divinus intellectus, ſit ex ſe obiectivè omnino indifferens, ut id cognoſcat, vel eius oppoſitum, ut unum potius, quam aliud ab æterno cognoſcat, debet ab æterno dari aliquid illum determinans, quod præciſivè à decreto non datur. Nec hic valet recurſus ad exiſtentiam in æternitate: tum quia hæc ab eis communiter negatur. Tum quia licet hoc poſſet, ut ſufficiens admitti, in futuris abſolutis, quæ aliquando habebunt exiſtentiam in tempore; falſum tamen eſt de purè conditionatis. Et tandem quia idem argumentum fit de ipſa æternitate: hæc enim ex ſe indifferens eſt, ut in ea exiſtant, vel non exiſtant futura: ac proinde niſi determinetur ab aliquo, ut potius exiſtant, quam non exiſtant, numquam exiſtent.

2. ratio ad idem. Secunda. Quia Deus omnia cognoſcit in ſeipſo tamquam in medio prius cognito, ut cum D. Thoma hic *artic.* 5. tenent etiam plures ex Adverſarijs; in Deo autem præciſivè à Divino decreto omnia prædicata ſunt indifferentia ad conditionatum conſenſum, vel diſſenſum. Tertia. Quia non magis infinita eſt virtus Dei diſpoſitiva, quam cognoſcitiva: ſi ergo ſuppoſitio illa contingens fit independenter à diſpoſitione Dei, foret etiam independenter ab eius cognitione, vel eo non cognoſcente. Undè ſicut ſi ſupponeretur eſſe aliquod poſsibile, quod Deus non poſſet producere, ſine novo inconvenienti dici etiam poſſet, quod Deus illud non poſſet cognoſcere, quia omnia poſsibilia in ſeipſo tamquam in cauſa cognoſcit, & quia non minus eius potentia eſt infinita in virtute producendi, quam eius intellectus in cognoſcendo: ita pariter, & pari ratione dicendum eſſet in ſuppoſitione facta.

41 Amplior replic. ſolutio. Non eſt autem prætereunda maior replicæ factæ, quam certiſſimam ſupponunt, ſcilicet, quod ſi fiat ſuppoſitio præciſivè à Divino decreto, ut ab æterno exiſtenti, quod Petrus hodie vocatus conſentiat, ab æterno eſſet verum, quod ſi vocaretur, conſentiret: hoc enim falſum nobis eſt: nam cum hæc propoſitio, *ſi Petrus vocaretur conſentiret*, ſignificet obiectivam determinationem ad conſenſum ex ſuppoſitione vocationis, non poteſt ab æterno id eſſe verum, quin ab æterno talis detur determinatio: hæc autem non daretur præciſivè à Divino decreto, cum præciſivè ab illo omnia quę reſtant, indifferentia ſint, ut conſentiat, vel non conſentiat. Quod confirmari poteſt ex pluries dictis. Nam conditionalis illa ſignificat conſenſum Petri conditionate futurum; ſed conſenſus Petri non eſſet conditionate futurus, neque ante exiſtentiam illius; quia ante illam omnia ſunt indifferentia ad eius futuritionem, vel non futuritionem, nec per aut poſt exiſtentiam, quia per eam ſolvitur futuritio: ergo. Confirm. aſſumptũ. Quę omnia quamvis impoſsibilia ſint ex ſuppoſitione tamen facta evidenter inferuntur. Undè, & ſuppoſitionis implicationem convincunt.

42 2. argum. & præcipuum Adverſ. Secundo obijcies fundamentum, cui magis fidit hæc ſententia, & quo omnes illius Authores utuntur. Illæ propoſitiones *ſi Petrus vocaretur conſentiret, non ſi vocaretur conſentiret*, ſunt contradictorię etiam pro priori ad decretum, de conſenſu, vel de carentia conſenſus ſub illa vocatione: ergo etiam pro priori ad illud una eſt determinate vera, & altera falſa. Antecedens conſ-

constat. Quia illæ propositiones ex vi suæ significationis, opponuntur contradictorie; at earum significatio, cum sit illis essentialis, non dependet à prædicto decreto, cum eodem modo significent, sivè tale decretum detur, sivè non detur: ergo. Minor autem probatur. Tum quia lex contradictoriatum est, quod non possint esse simul veræ, nec simul falsæ: ergo quod una sit vera, & altera falsa. Tum quia hæc propositio *si Petrus vocaretur, consentiret*, vel habet quidquid requiritur ad eius veritatem pro illo priori, vel non habet? Si primum, est vera: si secundum est falsa, & sua contradictoria vera: ergo. Vel aliter: vel ita est pro illo priori, sicut per ipsam affirmatur, vel non est ita? Si primum, est vera; si secundum falsa, & eius contradictoria vera: ergo.

Confirm. Confirmatur. Hæc propositio *si Petrus vocaretur tali vocatione, consentiret, vel non consentiret* est vera, etiam pro priori ad decretum: ergo aliqua pars illius est determinatè vera. Antecedens constat. Tum quia est necessario vera: tum quia hæc copulativa eius contradictoria *si vocaretur consentiret, & non consentiret*, pro illo priori est determinatè falsa: ergo disiunctiva determinatè vera. Consequentia autem probatur. Nam propositio disiunctiva, in qua ly *vel* disiunctivè sumitur, prout distinguitur à propositione, in qua sumitur disiunctim, cum resolvatur per propositiones, & non per terminos, requirit ad sui veritatem aliquam partem esse determinatè veram: ergo ad illius veritatem, etiam pro priori ad decretum requiritur quod aliqua pars sit determinatè vera.

Solutio Adversf. etiam incumbit 1. Hoc argumentum etiam solvendum ab ipsis est. Primò si prædictæ propositiones transferantur ad signum necessariorum: nam cum contradictio sit illis essentialis, & immediatè suprà earum significatione fundata, etiam pro illo signo intelliguntur contradictoriæ. Secundò. Si constituantur pro signo indifferentiæ voluntatis creatę, quod est prius signo determinationis eiusdem; in quo signo sunt etiam contradictoriæ propter eandem rationem. Tertiò. Si formentur de futuris absolutis, aut de conditionatis disparatis pro priori ad decretum, pro quo signo etiam sunt contradictoriæ; quæ tamen iuxta communiorem ipsorum sententiam pro illo signo non habent determinatam veritatem. Tandem in quacumque alia propositione etiam de præsenti aliquid enuntiantè: nam cuiusvis etiam est propria lex, quod sit vera, aut quod sit falsa. Et hoc est illi tam necessarium, sicut & quod non possit esse simul vera, & falsa: ergo quæcumque, & pro quocumque signo intelligitur determinatè vera, aut determinatè falsa. Quod neque ipsi concedent.

Secundo. Tertiò. Quartò.

Ut autem radicitus genuinam argumenti solutionem traddamus, advertendum est primò. Quod quando dicitur, quod res est, vel non est conditionatè futura pro priori ad decretum, ly *pro priori*, non denotat prioritatem aliquam, aut durationis, aut naturæ, aut originis ad ipsum decretum. Hoc certissimum esse debet apud omnes, & probatur brevitèr. Quoad primam partem quidem: nam cum decretum semel existens, ab æterno existat, seu per æternitatem, tamquam per propriam suæ durationis mensuram, æternitas autem sit indivisibilis, ita, ut quidquid per illam existit, per totam illam existat; nihil potest dari prius duratione existens ipso decreto ab æterno existenti: ly ergo *pro priori ad decretum* non denotat aliquam durationem, pro qua decretum non durat, aut existit.

43 Pro solutione est notab. 1.

Quoad reliquas autem partes etiam probatur. Nam illud est prius alio prioritate naturæ, à quo aliud dependet, & prioritate originis, à quo tamquam à principio, sine ulla tamen dependentia oritur: isti enim sunt conceptus diffinitivi istarum prioritatum; sed certissimum est decretum Dei nullatenus ab aliqua

Continuatur doctrina.

re creata dependere, neque ab ea, etiam sine dependentia tamquam à principio oriri: ergo conditionata futuritio rei creatæ non potest esse prior decreto prioritate naturæ, aut etiam originis. Ex quo sequitur quod cum ad præsens tantum sint quatuor prioritatis, & posterioritatis genera, *durationis*, quod idem est cum existentia, *naturæ*, *originis*, & *intelligentiæ*, dum ly *pro priori* ad Divinum decretum applicatur, solum potest denotare prioritatem intelligentiæ, aut præcisionis. Undè quantumvis hæc sit vera: *Pro priori ad decretum, non intelligitur decretum, seu præscinditur à decreto*; hæc tamen est falsa: *Pro priori ad decretum, non exiſtit decretum*, & hæc eius contradictoria vera: *Pro priori ad decretum exiſtit decretum.*

44 Notabile 2. Secundò advertendum est quod quælibet propositio, sivè de futuro absoluto, sivè de conditionato formata pro priori ad decretum, duplicem etiam sensum facere potest iuxta duplicem copulæ significationem, vel acceptionem: v. g. hęc propositio *consensus Petri pro priori ad decretum est conditionatè futurus.* Vel ita quod ly *est* accipiatur secundum rigurosam, & propriam eius significationem, qua esse realitèr tale significet: vel secundum minus propriam, pro qua accipitur ratione illius adverbij *pro priori*, secundum quam pro eodem accipitur, ac *intelligitur*, seu est *intellectus.* Si primo modo accipiatur, sensus prædictæ propositionis est iste: *Consensus Petri pro priori ad decretum, seu pro signo præscindenti à decreto, est realitèr futurus*; quæ propositio quamvis sit minus propria; vera tamen est, si datur pro illo instanti decretum de consensus futuritione. Et ratio habetur ex dictis: nam cum decretum sit futuritio, & illud, quod datur pro aliquo instanti, pro quocumque illius instantis signo necesse sit dari, quia instans est indivisibile, quamvis non sit necesse quod pro quocumque signo intelligatur; inde est quod futuritio conditionata consensus Petri realitèr detur pro illo signo, quamvis pro illo signo non intelligatur: erit ergo verum quod consensus Petri pro priori ad decretum, seu pro signo præscindenti à decreto est realitèr conditionatè futurus, quamvis non intelligatur futurus, quia, nimirum, signum illud non est, in quo futuritio realitèr non datur, sed tamen in quo ab ea præscinditur.

Undè sequitur quod eius contradictoria sit falsa, ista, scilicet: *Consensus Petri pro priori ad decretum, seu pro signo præscindenti à decreto non est realitèr futurus*; quia quamvis pro illo signo futuritio eius non intelligatur, revera tamen realitèr datur. Ac proinde falsum est, quod non detur. Quod si adducta propositio in secundo sensu accipiatur, sic est accipienda, & interpretanda: *Consensus Petri pro priori ad decretum intelligitur futurus*; & iste sensus est magis proprius, magisque coaptatus illi propositioni, ratione illius particulę *pro priori*, modificantis verbum, & facientis quod secundum eius significationem, quæ est prioritas intelligentiæ, & præcisionis accipiatur; & in isto sensu est falsa prædicta propositio, immo, & impossibilis. Nam quamvis contingere possit quod pro illo signo realitèr existat futuritio, & decretum, impossibile tamen est, quod ab eis non præscindatur: nam signum illud per puram præcisionem à decreto constituitur: undè verum est dicere, quod pro priori ad decretum non intelligitur futurus, quamvis in duratione illius signi sit realitèr futurus: ex quo constat contradictoriam eius esse veram. Collectio

45 Solutio iam argumenti. Ex quibus facilis est solutio argumento ex hoc capite desumpto sub quacumque forma proponatur: ad eam tamen sub qua est propositum respondetur concedendo prædictas propositiones contradictorias esse etiam pro priori ad decretum, si copula utrobique eodem modo accipiatur; con-

concedimus etiam earum unam pro illo priori esse determinatè veram, & alteram determinatè falsam. Si namque pro illo instanti datur decretum de consensu sub illa vocatione, erit vera affirmativa, si copula illius significet, quod realiter consentiret; & in eodem sensu negativa eius contradictoria erit falsa, quia tunc verum est, quod quamvis pro illo priori non intelligatur decretum, ratione cuius habet quod sub illa vocatione consentiret, revera tamen pro illo priori existit: ac proinde verum est, quod realiter consentiret, & falsum, quod realiter non consentiret.

Continuatur solutio.

Si autem copula accipiatur secundum appellationem illius particulæ *pro priori*, ità, ut sensus eius sit, quod pro illo priori intelligeretur quod consentiret, tunc affirmativa est falsa, quia cum pro illo priori præscindatur à decreto, præscinditur ab eo, à quo habet quod consentiret; negativa autem est vera, quia quamvis pro illo priori detur decretum, undè habet quod consentiret, ab eius tamen existentia præscinditur: ac proinde verum est, quod non intelligitur quod consentiret. Per quod constat ad alias antecedentis probationes, quæ nihil aliud, nisi quod modo diximus, convincunt.

Confirm. solutio Advers. etiam tangit.

Non est autem prætermittenda confirmationis responsio, quam ipsi etiam adhibere tenentur. Nam cum disiunctiva illa: *Si Petrus vocaretur auxilio A, consentiret, vel non consentiret*, sit necessaria, sicut copulativa eius contradictoria *non si Petrus vocaretur consentiret, & non consentiret* impossibilis; si unius veritas, & alterius falsitas à partibus desumenda est, oportebit quod unius aliqua pars sit necessaria, & alterius utraque, vel aliqua impossibilis; quod, & ipsi negare tenentur.

Confirm. solutio.

Undè pro omnibus dicendum est, quod copulativa illa est falsa, & impossibilis, ac proinde talis pro signo etiam necessariorum; non autem à falsitate alicuius partis, quę talis sit pro illo signo; sed quia ultra enuntiationem partium, enuntiat simultatem utriusque in veritate, quæ simultas impossibilis est, quamvis quælibet pars seorsim sumpta sit contingens. Et idem dicimus de necessitate disiunctivæ: est namque necessaria, non à necessitate alicuius partis, sed quia ultra partes, ratione disiunctionis enuntiat utramque non esse simul falsam, quod simpliciter necessarium est, & pro signo necessariorum verum. Semper tamen fatemur aliquam partem disiunctivæ, & copulativæ esse determinatè veram, & alteram determinatè falsam iuxta explicationem superius adductam; sed ad hoc addidimus, quia cuiuslibet eius partis veritas non sufficit ad eius necessitatem, sicut nec cuiuslibet falsitas ad copulativæ impossibilitatem: undè necessario recurrendum est pro necessitate, & impossibilitate ad solutionem modo tradditam.

46 1. replica.

Sed contra principalem solutionem replicabis. Quia si hæc propositio: *Consensus est realiter conditionatè futurus* pro priori ad decretum est vera, ut fatemur: ergo pro priori ad decretum cognoscitur à Deo, ut vera: pro eo enim signo, pro quo aliqua propositio est vera, debet à Deo, summè, & infinitè intelligenti cognosci. Tunc sic; sed pro illo signo non potest cognosci, nec per scientiam necessariam, cum sit contingenter vera, nec per liberam, cum scientia libera supponat decretum, & ei innitatur: ergo per mediam. Confirmatur. Implicat quod aliquod prædicatum verè conveniat alicui subiecto pro aliquo signo, & quod Deus pro illo signo non cognoscat illi convenire; alias scientia eius infinita non esset: ergo implicat quod esse realiter futurum conveniat consensui pro priori ad decretum, & quod pro priori ad decretum hoc ipsum à Deo non intelligatur. Tunc sici sed iuxta nos hoc est falsa: *Pro priori ad decretum*

Confirm.

tum consensus intelligitur futurus: ergo, & hæc, *pro priori ad decretum est realiter futurus* : vel si hęc est vera, & altera debet esse vera.

Replic. 2. Secundò. Quia si hæc propositio *pro priori ad decretum intelligitur conditionatè futurus* est falsa: ergo hęc est vera: *pro priori ad decretum intelligitur non futurus*: nam cum esse futurum, & non esse futurum sint contradictoria, non potest aut utroque carere, aut utroque carens intelligi; sed si hæc est vera, cum sit propositio contingens, iam est possibilis propositio contingenter vera pro priori ad Divinum decretum: ergo.

Solutioni primæ doctrina præmittenda. Respondetur replicam istam esse tantum quoad apparitiam difficilem, sed ab omnibus solvendam. Omnes enim fateri tenentur quod illud, quod realiter existit, aut est tale pro aliquo signo alicuius instantis debet esse realiter tale pro omni illius signo: nam diversitas signorum eiusdem indivisibilis instantis, cum non afferat secum diversitatem mensuræ; prorsus insufficiens est, ut de uno, & eodem verificetur realiter existere, & realiter non existere, esse realiter tale, & non esse realiter tale; & tamen non oportet, quod omne quod existit pro aliquo instanti, cognoscatur existens pro quocumque signo eiusdem instantis: non enim sunt diversa instantia necessariorum in Deo, & contingentium; & tamen pro signo necessariorum, in quo sine dubio verum est realiter existere contingentia, non cognoscuntur, sed pro signo sequenti. Et idem est de ipsis necessarijs, si adinvicem comparentur; nam inter ea diversa signa distinguunt Theologi saltim Divinitatis, & possibilitatis rerum; cum tamen numquam distinguant diversas mensuras.

47 Quædam animadversio. Ne autem contingat Theologiæ Novitios propter horum signorum ignorantiam per has, vel similes replicas æquivocari, advertendum breviter est, quod diversitas signorum eiusdem instantis constituitur propter diversas considerationes metaphisicas, quas de eadem re, secundum id, quod in eodem instanti ei convenit, facere possumus: v. g. de Petro in instanti, quo existit, considerare possumus id, quod ei convenit essentialiter; & hoc constituit unum signum, & id, quod ei necessario solum per modum proprietatis convenit; & hoc constituit aliud signum: & tandem id, quod ei omnino accidentaliter, & separabiliter convenit, & hoc constituit tertium signum. Quæ signorum diversitas non solum tenet locum, dum per diversas cognitiones prædicata ista cognoscũtur, sed etiam dum per eandem, dum modo non cognoscantur indiscriminatim, & confusè, sed distinctè, cognoscendo, scilicet, quid rei essentialiter, quid per modum proprietatis, & quid accidentaliter conveniat.

Ex dictis collectio. Ex quo sequitur quod sensus rigurosus huius propositionis: *Petrus pro signo necessariorum, aut essentialium est albus, vel futurus*, est iste: *Albedo est prædicatum essentiale, aut necessario conveniens Petro*: & ideo absolutè est neganda. Sic similiter sensus huius: *Consensus est conditionatè futurus pro priori ad decretum*, est iste, *consensui convenit futuritio independenter à decreto*, & ideo absolutè etiam est neganda; eam tamen admisimus sub hac forma, *consensus Petri realiter est conditionatè futurus pro priori ad decretum*, sumpto ly *est*, & uniente pro duratione illa indivisibili, in qua comprehenditur prioritas illa, vel signum: quia ut diximus, illa prioritas non importat distinctam durationem, sed distinctam eiusdem rei in eodem instanti considerationem: undè, & hanc pariter concessimus in eodem sensu: *Pro priori ad decretum realiter existit decretum*: quamvis, ut ibidem diximus, sensus isti minus proprij sint.

Solv. iam 1. replica. Undè in forma ut primam replicam factam distingo antecedens. Si hæc propositio: *Consensus est realiter conditionatè futurus pro priori ad decretum* est vera, pro prio-

priori ad decretum cognoscitur ut vera, si, inquam, est vera sumpto ly *est*, & uniente pro reali futuritionis duratione, nego antecedens: si sumatur præcisivè, & secundum appellationem illius particulæ *pro priori*, conc. antecedens. Vel aliter & fortè clarius potest distingui si est vera, veritate pertinente ad illud prius, & illud constituente, conc. antecedens, non pertinente, sed ratione indivisibilis durationis ad illud prius se etiam extendente, nego antecedens. Ad illius autem probationem distinguendum est eodemmodo antecedens, pro eo signo, pro quo aliqua propositio est vera, cognoscitur à Deo ut vera, si sit vera veritate ad illud signum formaliter pertinente, conc. antecedens, ad illud ratione indivisibilis durationis se extendente, negandum est antecedens, & quod exinde sub infertur.

Continuatur solutio.

Quæ solutio iam ex dictis facile intelligitur: nam cum diversa ista signa secundum diversas considerationes metaphisicas alicuius rei constituantur, cognoscere aliquam veritatem pro aliquo signo, v. g. pro priori ad decretum, non est præcisè quod illa veritas detur, & realiter cognoscatur in mensura, & duratione illius signi; sed etiam quod pertineat formaliter, & metaphisicè ad id, quod rei convenire intelligitur præcisivè, seu independenter à decreto. Illa autem veritas, quamvis detur in mensura durationis indivisibilis, quæ complectitur prioritatem illam, non tamen pertinet ad considerationem rei secundum illam prioritatem, sed potius constituit aliud signum, scilicet, dependentis, & posterioris ad decretum. Quod & patet exemplo, & instantia superius adducta.

Confirmationi occurritur.

Et eodemmodo respondendum est ad confirmationem, distinguendo, scilicet, antecedens. Implicat quod aliquod prædicatum conveniat alicui pro aliquo priori, & quod Deus pro illo priori non cognoscat illi convenire, si *conveniat*, ut *constituens, aut formaliter pertinens ad illud prius*, conc. antecedens. *Si conveniat ratione mensuræ, & indivisibilis durationis se extendentis, ad illud prius*, nego antecedens, & consequentiam. Quod, sicut dictum est, intelligi, & explicari debet.

2. Replica solvitur.

Secunda autem replica facilius solvitur, & in primis manifestè instatur. Nam hæc est falsa: *Homo secundum se intelligitur albus*; & tamen non sequitur, quod hæc sit vera: *Homo secundum se intelligitur non albus*: & ratio utriusque est, quia quamvis utrumque contradictorium non possit simul alicui deficere, potest tamen cognitio illius ab utroque præscindere: undè quamvis homo non possit non esse albus, aut non albus, potest tamen cognosci, non cognita albedine, vel illius carentia; quod significatur, dum dicitur: quod secundum se cognoscitur, hoc est, secundum prædicata illius essentialia. Sic pariter consensus pro priori ad decretum cognitus, nec cognoscitur futurus, nec non futurus, sed solum secundum sua prædicata essentialia, quæ præscindunt à futuritione, & à carentia futuritionis, sicut & à quolibet alio prædicato accidentali, quæ solum ratione decreti possunt illi convenire. Aliæ sunt eiusdem argumenti solutiones, quæ apud nostros Authores videri possunt.

DUBIUM SECUNDUM.

AN POSSIT DEUS CERTO COGNOSCERE, QUOD ACTUS EIUS contingentes forent, aut essent, pro priori ad eorum existentiam, vel ad aliquid cum eorum existentia connexum?

§. I.

APERITUR DIFFICULTAS, ET PRIMA CONCLUSIO STATUITUR.

N. 1 Intentum Auth. & quæd. animadversio.

QUamvis resolutio huius difficultatis corollaria sit ad præcedentis resolutionem, eam tamen signatè disputandam proponimus, ut sic clarius omnem viam ad Scientiam mediam, sivè directam, sivè reflexam à priori ex eius obiecto omnino præscindamus. Pro Dubij autem intelligentia advertendum in primis est omnes in eo convenire, quod Deus possit pro priori ad existentiam alicuius decreti cognoscere illud pro posteriori existere, dummodo pro illo priori, detur aliud Divinum decretum connexum cum existentia alterius pro posteriori. Sic pro signo decreti intentivi cognoscit decretum electivum pro altero posteriori existens, & pro signo decreti electivi existere pro alio posteriori decretum executivum: nam decretum intentivum cum electivo, & electivum cum executivo connectuntur: ac proinde priora sunt media sufficientia, ut eis cognitis possint, & posteriora cognosci.

2 Punct. difficultat. & sententia DD. Societ.

Difficultas ergo stat, an Deus pro priori ab aliquod prædicatum Divinum in eo existens, & cum alio connexum, possit cognoscere, quod aliud pro alio posteriori, aut absolutè, aut conditionatè existet. Quæ difficultas, quamvis universaliter inquirat de omni prædicato Divino contingenti, specialiter magis controvertitur de decretis Divinæ voluntatis. Circa quam communis Defensorum Scientiæ mediæ sententia partem propugnat affirmativam. Videntes namque ex una parte impossibilem esse futuritionem, sivè absolutam, sivè conditionatam alicuius creaturæ independenter à decreto Divinæ voluntatis, & ex alia nolentes admittere necessitatem decreti existentis, aut alicuius cum ea connexi, consequenter ad id asserunt sufficere decretum quod esset, pro casu illius existentiæ: Deumque etiam cognoscere quod illud decretum foret potius, quam non foret, non quia determinatū sit de præsenti, sivè per illud, sivè per aliud, ut foret; sed quia ipsum foret ratione suæ veritatis obiectivæ. Undè & ad Divina decreta extendunt etiam Scientiam mediam, & asserunt quod pro priori ad existentiā alicuius decreti cognoscit Deus quot homines ex Abel creasset, si nō fuisset occisus, quot ex eius filijs prædestinasset; an Spiritus Sancti Incarnationem decrevisset, si alter mundus existeret, & alia id similia. Quam doctrinā extendit P. Suarez ad decreta subiectivè existentia, quæ à Deo, ut aliqualiter futura, & pro priori ad eorum existentiam asserit cognosci.

Sed oppositam sententiam tenent omnes Thomistæ, quo ad certam, & infallibilem eorum cognitionē, quāvis admittant cognitionem obiectivè probabilem, ex alijs cōsimilibus providentijs desumptam. Quibus & consentiunt P. Molina, & Cardinalis Sfortia: undè falsò citantur à P. Tyrso pro eorum sententia Mag. Bañez, & Zumel, quamvis loco ab eo citato id asserat, potuit tamen videre, quod hanc sententiam expressè retractavit in ultimo eius opere variarum disputationum *Dub. 5. pag. 139. §. Respondetur.* 3 Thomistarum sententia.

Sit ergo prima conclusio. *Nequit Deus cognoscere sua decreta absoluta, ut futura pro priori ad eorum existentiam.* In hac conclusione contra P. Suarez *lib. 2. de Scientia conditionata, cap. 8.* conveniunt fere omnes alij Theologi. Et quidem Divinis decretis repugnare futuritionem realem res videtur certissima. Nam futurum realiter in essendo est medium inter possibile, & existens, & in duran- 4 Suario omnes fere Theologi Adversi.

rando inter præsens, & præteritum: undè,& importat carentiam existentiæ modo, & existentiam postea; sed hoc repugnat Divinis decretis, nam semel quod existant, ab æterno existunt,& quod ab æterno existit, numquam caret existentia: ergo. Undè existimo non fuisse mentem huius Authoris concedere realem futuritionem Divinis decretis, sed tantum futuritionem quandam per rationem: quia sicut Deus prius intelligitur cognoscere voluntatem suam, secundum quod potest hoc, vel illud libere velle, quam ut actu volentem; ita etiam prius intelligitur cognoscere eandem voluntatem, ut volituram, quam ut actu volentem: in quo sensu se ipsum explicat *ibi numer.* 7.

5 Impugnatur Suarez, & eius sensus 1.

Sed adhuc in hoc sensu reijcienda est eius sententia primò. Quia non salvatur ordo prioris, & posterioris, prioritate, & posterioritate signorum in Scientia Dei contingenti, inter contingenter cognoscituru m, & actualiter cognoscentem: ergo neque inter libere volituru m, & actualiter volentem. Probo antecedens, probaturus postea consequentiam. Quia si talis ordo salvaretur, pro priori, pro quo nondum est verum, quod Deus est contingenter cognoscens, esset verum, quod esset cognoscituru s, sicut quia talis ordo inter decreta salvatur, pro priori, pro quo nondum est verum, quod libere vult, verum est, quod est libere volituru s; sed hoc est impossibile: ergo. Probatur min. Nam pro signo, pro quo est verum, Deum esse contingenter cognoscituru m, hoc ipsum ab eo deberet cognosci; non per scientiam necessariam, cum terminetur ad obiectum contingens: ergo per contingentem: ergo pro illo signo verum esset, quod est contingenter cognoscens, & quod non est contingenter cognoscens, quod est implicatorium. Consequentia autem probatur. Tum ad hominem contra P. Suarez; quia neque ex parte obiecti est maior repugnantia in uno, quam in altero, cum utrumque prædicatum sit Divinum, Deo necessarium, quo ad entitatem, & contingens quo ad denominationem. Neque etiam ex parte mensuræ; utriusque enim mensura est ipsa Dei æternitas. Tum quia si pro priori ad existentiam volitionis liberæ verum esset, quod talis volitio non est, erit autem postea, & hinc pro illo priori cognoscitur à Deo, ut futura; etiam pro priori ad existentiam scientiæ, hoc de illa verum esset, ac proinde quod esset futura, & ut talis à Deo cognita.

6 Impugnatur 2.

Secundò reijcitur. Nam signum illud in quo existit scientia hæc decreti absoluti, vel est signum prius prioritate durationis, & hoc non, cum in æternitate non detur prius, & posterius duratione: vel prioritate causalitatis, & neque hoc: quia scientia illa non est causa decreti, quo ad existentiam, sed potius è converso in eorum sententia; vel tandem est prius, quia existentia scientiæ est maioris necessitatis, quam decreti, qua ratione dicuntur necessaria priora contingentibus: & hoc etiam apertè est falsum; nam quo ad entitatem, utrumque est æquè necessarium, & quo ad enominationem æquè defectibile, & contingens; daturque inter illa mutua connexio: nulla ergo potest imaginari prioritas existentiæ scientiæ ad existentiam decreti.

7 Impugnatur 3.

Tertiò. Quia cum iuxta principia huius Authoris veritas obiectiva futuri contingentis defumatur ab ipso eventu, & existentia rei, implicat quod decretum Divinum pro aliquo signo cognoscatur futurum, quin cognoscatur eventus, & rei existentia: sicut implicat cognoscere propositionem esse veram, non cognoscendo verificativum ipsius: & consequenter non cognosceretur decretum, ut futurum, sed ut existens, & præsens. Si dicas, pro illo priori cognoscere Deum decretum, ut existens, & præsens, sed non pro illo priori, sed pro altero posteriori. Contra est, quia ex hac solutione sequitur, quod in hac sententia, sicut mea existentia solum est præsens obiectivè, non autem physicè ab æterno: saltim tamquam in propria mensura, ita etiam existentia Divini

Solutio quæd præoccupatus.

decreti ſolum erit Deo præſens obiectivè pro illo priori, non autem phiſicè, quod æternitati eius non congruit.

Alia revincitur. Quod ſi dicas decretum Divinum eſſe quidem exiſtens, & præſens pro illo priori, ſed Divina cognitio ab illius exiſtentia pro illo priori præſcindit. Contra eſt, quia implicat Divinam cognitionem terminari ad aliquod obiectum pro aliquo ſigno, quin cognoſcat omnia, quæ illi pro illo ſigno conveniunt, alias comprehenſiva non eſſet: ergo ſi exiſtere convenit decreto Divino pro illo priori, implicat Divinam cognitionem, non cognoſcere illud, Confirm. ut exiſtens. Confirmatur. Implicat Divinam cognitionem terminari ad Divinum decretum, quin cognoſcat illud eſſe æternum; ſed illud eſſe æternum eſt quod ſi pro aliquo ſigno exiſtit, pro omni ſigno exiſtat: ergo implicat terminari ad illud, ut exiſtens pro aliquo poſteriori, quin cognoſcat illud etiam exiſtere pro priori: ac proinde non poteſt illud cognoſcere, ut obiectivè, aut per rationem futurum. Et hæc ſufficiant pro impugnatione huius ſententiæ, ſecundum id quod ſpecialiter aſſerit; quia quo ad alia cum ſententia poſtea impugnanda convenit.

8 In illius autem favorem ſic Obiect. 1. obijcit Suarez primò. Quamvis decretum Dei ſit æternum, prius tamen ratione concipimus cognoſcere Deum voluntatem ſuam, quatenus poteſt hoc, vel illud libere velle, quam ut actu volentem: ergo etiam prius ratione poterit eandem voluntatem cognoſcere, ut volituram, quam ut volentem. Antecedens ſupponitur, & conſequentia patet, quia neque ex parte obiecti, neque ex parte æternitatis, neque ex parte cognoſcentis eſt maior repugnantia in uno, quam in altero: Secunda. ergo. Secundò. Quia magis diſtat poſsibile ab exiſtenti, quam futurum; ſed poteſt Divinum decretum cognoſci ut poſsibile: ergo ut futurum. Tertio. Quia priuſquam Tertia. voluntas ſit abſolutè volitura, cognoſcit Deus, quid volitura eſſet, ſi hoc, vel illud accideret: ergo priuſquam abſolutè vellit, cognoſcit quid volitura ſit, ex ſuppoſitione ſuæ naturæ, & bonitatis. Quartò. Quia Quarta. quamvis decretum ſit æternum, poteſt tamen in Deo cognoſci independenter ab actuali præſentia; ſed hoc eſt cognoſci, ut aliqualiter futurum: ergo. Mai. probatur. Nam ſi per impoſsibile decretum illud non eſſet æternum, ſed inciperet in tempore, nihilominus cognoſceret Deus ab æterno ſe habiturum tale decretum: ergo pariter quamvis æternum ſit; poteſt tamen ab illius æternitate præſcindere. Alia motiva communia ſunt ad ſequentem concluſionem.

Ad hæc autem facile reſpondetur. Ad primum conc. antecedenti negando conſequentiam. Quia poſſe velle, & ratione neceſsitatis, & ratione cauſalitatis conſtituit ſignum prius ad actualiter velle. Eſſe autem voliturum nullo ex his titulis, aut alio quolibet tale ſignum conſtituit. Ad ſecundum diſtinguenda eſt Secundu. mai. poſsibile poſsibilitate logica, nego mai. phiſica, conc. mai. & diſtinguenda eſt min. ut poſsibile poſsibilitate phiſica, nego minorem, logica, conc. min. & neg. conſequentiam. Poſsibilitas enim logica, quæ purè conſiſtit in non repugnantia ad exiſtendum, benè componitur cum decreto exiſtenti ab æterno. Secus autem futuritio quæ dicit carentiam exiſtentiæ. Et quidem argumentum iſtud probare intendit phiſicam futuritionem decreti, quæ ab ipſo Suarez negatur.

Ad tertiam diſtinguendum eſt Solvitur antecedens. Antequam ſit volitura 3. abſolutè, videt quod conditionatè eſſet volitura, *ſi habeat aliquod decretum reflexum* de conditionata illa volitione, concedo antecedens. Si *tale decretum non habeat*, nego antecedens, & conſequentiam. Quæ ſolutio conſtat ex dictis, & amplius ex dicendis conſtabit. Ad ultimam nego Item ultima. mai. & ad eius probationem negandum eſt antecedens. Falſitas enim eius ex dicendis apertè conſtabit. Fatemur tertium, & quartum motivum in

in principijs Scientiæ mediæ difficilem habere solutionem: iuxta quæ ad tertiam concedendum est antecedens, & ad quartam concedenda mai. quibus concessis non facile solventur, quod & inferius etiam attingemus.

§. II.

STATUITUR SECUNDA conclusio,

9 Prob. ex dictis cō. clusio 1.

NEquit Deus cognoscere, quod actus eius contingentes essent, aut forent conditionatè, independenter ab eorum existentia, vel ad aliquid aliud conditionatè cum eis connexum. Huius conclusionis intelligentia ex dictis in principio Dubij constat. Et ex prædictis principijs probatur primò. Nequit Deus cognoscere, quod aliquis eius actus foret potius, quam non foret, quin ex parte obiecti actus ipse ilt determinatus ad fore potius, quam non fore, alias eius cognitio esset falsa, vel necessario determinaret fore potius, quam non fore; sed pro priori ad actus existentiam, vel ad existentiam alterius cum eo connexi, non est ipse actus determinatus ad fore præ non fore: ergo. Probatur min. Quia præcisivè ab his omnia, quæ ex parte Dei restant, sunt necessaria: ergo, vel indifferentia ad fore, & non fore, vel si connexa cum fore præ non fore, necessario connexa; ac proinde destructiva illius contingentiæ, & libertatis.

Confirm. Confirmatur. Quia cum omnia, quæ Deus cognoscit, debeat in se ipso cognoscere, ut cum D. Thoma nobilior eorum pars fatetur, si Deus cognosceret determinatum fore sui actus, ante illius existentiam, hoc in se ipso cognosceret: ergo ante actus existentiā cognosceret esse in se ipso aliquod determinans fore illius: in medio enim indifferenti, ut tali, non potest unum extremum determinatè cognosci, ut ipsi contra Molinam fatentur; sed ante existentiam actus liberi in Deo solum existunt prædicata necessaria Dei, quæ, ut diximus, indifferentia sunt ad fore, vel non fore, vel si determinant, necessario determinant: ergo. Ad quod possunt applicari fere omnia alia, quæ *Dubio* præcedenti adduximus.

His autem, & alij omnibus principijs omissis, aliter ex proprijs probanda est nostra conclusio, & est secunda illius ratio. Nam si opposita sententia vera esset, sequeretur quod ante providentiam, & dispositionem Dei, qua Deus actu, & exercitè de rebus contingentibus disponeret, iam fixum immobileque esset, non solum quid creatura faceret, sivè fecisset sub quacumque occasione, & in quocumque rerum eventu, sed etiā quid ipse Deus faceret, & facere decrevisset; sed hoc est absurdū: ergo. Sequela est opposita sententia, & minor præterquamquod ex ipsis terminis satis manifestabitur, sic amplius explicatur: quia si hoc ita esset, ad Dei providentiam, ad summum spectaret, quod detur, vel non detur talis rerum eventus: eo autem posito, sine aliqua sui dispositione sequeretur ponenda omnia alia, sivè ab ipso, sivè a creatura; & consequenter quo ad hæc Deus se haberet, ut purè exequens, quod antea iam erat dispositum, non autem ut disponens quid ex illo eventu accidentaliter consequeretur: sed hoc salva Dei providentia, & dominio dici non potest: ergo.

10 Prob. 2. eadē conclusio.

11 Confirm. 1. ratio.

Confirmatur hæc ratio. Si ex hypothesi productionis alterius Universi, pro priori ad omnem alium actum voluntatis in Deo existentem, verum esset, quod Deus decrevisset Incarnationem Spiritus Sancti, prædestinationem Petri, & reprobationem Pauli, &c. ergo productio universi connexa determinataque esset, ut non existeret, nisi cum decreto Incarnationis Spiritus Sancti prædestinationis Petri, &c.: Si enim non esset connexa, sed indifferens, non esset verum, quod si Deus etiā decrevisset unū, decrevisset, & alia. Tum sic; sed productio universi non est ab intrinseco, & necessario connexa cum decreto Incarnationis Spiritus Sancti: constat enim posse sine illo existere: ergo esset tantum ab extrinseco, & accidentaliter cum illo connexa: Immo ultra, hæc connexio, utpotè accidentalis, & contingens, non po-

teſt non ex alicuius providentia, aut diſpoſitione provenire; non Dei, ut ſupponit hæc ſententia cum omnem Dei libertatem præcedat: multo autem minus creaturæ, quia nullum ex prædictis extremis illius ſubijcitur poteſtati: ergo eſſet ex diſpoſitione alicuius à Deo, & creatura diſtincti: vel ſi non; caſui, & fortunæ attribuenda foret.

Confirm. 2. Confirmatur ſecundò. Adhuc poſito decreto productionis univerſi potens eſt Deus non decernere Incarnationem Spiritus Sancti: ergo adhuc eo poſito potens eſt quantum eſt ex ſe, & indifferens ad faciendum quod cum eo exiſtat, vel non exiſtat tale decretum: ergo uſque dum intelligatur voluntatem eius determinare, quod ſecundum decretum cum primo exiſtat, vel non exiſtat, non poteſt intelligi, quod cum illo exiſtet: ergo præciſivè ab hac determinatione nõ poteſt verum intelligi, quod ſi poneretur primum decretum, poneretur, & ſecundum.

Solutio Adverſ. Dices: ad id non requiri determinationem Divinæ voluntatis actu exiſtentem, ſed quæ tunc exiſteret in caſu decreti productionis univerſi: nam per illud vellet Deus libere, & quod Spiritus Sanctus incarnaret, & quod hoc Incarnationis decretum ſimul cum alio decreto de producendo univerſo exiſteret; undè præciſivè à determinatione Divinæ voluntatis, ut exiſtenti, licet non ut conditionatè futura, poteſt intelligi, quod exiſteret illud decretũ ad alterius poſitionem.

Impugnatur 1. Sed hęc ſolutio petit principium, & in ſimili eſt iam *Dubio* 1. & præcedenti impugnata, & modo etiam reijcitur. Quia non poteſt modo eſſe verum, quod poſito decreto, productionis univerſi, Deus decerneret Incarnationem Spiritus Sancti, niſi modo ſupponatur quod eam decerneret; ſed non eſt undè modo ſupponatur, quod eam decerneret, etiam ex hypotheſi primi decreti, ſi præſcindatur ab omni voluntate libera Dei, qua Deus id, quaſi reflexe determinet: ergo. Mai. eſt eorum ſolutio, & min. probatur. Tum quia præciſivè ab illa, omnia, quę modo ſunt, indifferentia ſunt, ut illam decerneret, vel non decerneret. Tum quia ſi præciſivè ab illa modo daretur talis ſuppoſitio, eſſet ſuppoſitio Deo non libera: ex quo ſequeretur primo, quod aliqua ſuppoſitio accidentalis, & contingens immediatè Divinos actus tangens, non eſſet Deo libera, neque ex eius providentia. Et ſecundò quòd actus, qui ex illa ſuppoſitione infallibiliter ſequeretur, Deo liber non eſſet: quidquid enim infallibiliter ex aliqua ſuppoſitione ſequitur alicui non libera, non eſt illi liberum, ut ipſi univerſaliter docent, & nos de Deo verum exiſtimamus; ſed omnia iſta ſunt abſurda: ergo. 2. Collectiones.

Reſpon. ſio quę ſũ occludit. Nec refert dicere, ſuppoſitionem iſtam eſſe indiſtinctam à determinatione libera, quæ tunc eſſet; ac proinde quod eſſet Deo libera. Contra enim eſt; quia ſi ita eſt: ergo modo non datur ſuppoſitio illa: ergo modo non eſt verum quod ſi produxiſſet mundum, decreviſſet Incarnationem Spiritus Sancti. Probatur conſequentia. Tum quia propoſitio quæ ſolum eſt vera facta aliqua ſuppoſitione, illa deficiente eſt falſa. Tum quia ſi modo talis ſuppoſitio non datur, omnia, quæ modo reſtant, indifferentia ſunt ad eius veritatẽ, & falſitatem: ergo modo non eſt undè ſit vera.

1 2 Solutio principalis impugnat. 2. Secundò reijcitur eadem ſolutio. Quia ſi independenter ab exercitio ſuæ libertatis, & pro priori ad illud, haberet Deus hanc ſcientiam: *Si exiſteret alius mundus, decreviſſem Incarnationem Spiritus Sancti*, non haberet Deus poteſtatem, ut exiſteret alius mundus ſine decreto Incarnationis Spiritus Sancti; ſed hoc eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur primò. Quia non poſſet Deus id facere, neque in ſenſu compoſito talis ſcientiæ; alias falſificaretur: neque etiam in ſenſu diviſo; quod probatur. Non eſſet in poteſtate Dei facere talem ſenſum diviſum; iſte enim ſolum poteſt fieri faciendo quod talis ſcientia non exiſtat; ſed Deus non poſſet facere, quod non exiſtat talis ſcientia; exiſtentia enim illius præcedit omnem determinationem liberam Dei, ut ipſi ſupponunt: ergo. Sequela prob. 1.

Se-

Sequela prob. 2. Secundò probatur sequela. quia scientia illa præcederet existentiam decreti Incarnationis Spiritus Sancti, & cum eo infallibiliter connectitur ex suppositione existentiæ decreti alterius mundi : ergo ex suppositione absoluta existentiæ huius decreti daretur aliquod infallibiliter connexum cum existentia decreti Incarnationis, & eam infallibiliter inferens: ergo vel decretum productionis mundi esset formalis determinatio libera decreti Incarnationis, & si ita est; non posset Deus libere decernere productionem mundi, quin etiam decerneret Incarnationem, quod est absurdum; vel si non; decretum Incarnationis non libere existeret; quod etiam est absurdum. Tertiò. Quia illa scientia præcederet decretum creationis universi, & hoc decretum Incarnationis Spiritus Sancti ea saltim ratione, qua conditio præcedit conditionatum : ergo complexum ex illa scientia, & decreto productionis universi præcederet decretum Incarnationis Spiritus Sancti; alias complexum hoc infallibiliter aliud decretum inferret : ergo aliquod infallibiliter inferens decretum Incarnationis illud præcederet : ac proinde non esset formaliter liberum, quod ab ipsis negari non potest.

Tertiò.

13 Confirm. 1. Confirmatur hæc ratio. Signum præcedens decretum productionis universi, cum sit signum libertatis illius, debet esse indifferens, non solum ad decernendum, vel non decernendum universum, sed etiam ad illud decernendum coniunctium cum Incarnatione Spiritu Sancti, vel separatim ab illa ex illius motivo, vel ex alio illi oppositio : ergo pro illo signo nequit intelligi Scientia media de eo, quod si decerneret productionem universi, decerneret Incarnationem Spiritu Sancti. Antecedens est certum, cum Deus non solum sit liber, ut decernat, vel non decernat productionem universi, sed etiam, ut eam ex hoc, vel illo motivo coniuncta cum hoc, vel illo decreto decernat : consequentia autem probatur. Tum quia propter primum nequit pro illo signo intelligi scientiam, vel aliquid aliud magis connexum cum decreto productionis universi, quam cum eius carentia, ut ipsi fatentur : ergo neque connexum cum motivo, vel cum coniunctione huius decreti ad aliud. Tum, & est ratio à priori: nam quod se tenet in illo signo, se tenet ex parte libertatis, seu potestatis ad decernendum; sed quod se tenet ex parte potestatis ad decernendum, & infallibiliter connectitur cum uno extremo, aufert libertatem ad alterum : ergo cum illa scientia infallibiliter connecteretur cum motivo Incarnationis, ut à ponendo decreto productionis universi, ex suppositione existentiæ illius, auferret à Deo libertatem, & indifferentiam, ut idem universum ex alio motivo decernere posset.

Confirmatur secundò. Licet posset Deus instructus, & directus illa Scientia Media apponere, vel non apponere decretum Incarnationis, non posset tamen ex suppositione quod apponeret decretum productionis universi, non apponere simul Incarnationis decretum, alias scientiam illam falsificaret: ergo licet per illam scientiam non auferatur Divina libertas in absolutè decernendo, vel non decernendo productionem universi; aufertur tamen in eam decernendo simul, vel separatim à decreto Incarnationis; quod non est minus absurdum, quam si prima auferretur.

Confirm. 2.

14 Recursus Adverſ. reijcitur. Nec hic valet recursus dicendo, quod scientia illa est consequens decretum Incarnationis, quod libere à Deo poneretur ex suppositione decreti productionis universi. Non, inquam, valet : tum quia iam probavimus scientiam istam non consequi, sed præcedere tale decretum; & quod eius præcedat existentiam sententia ista supponere videtur. Insuper, & præcedit absolutè decretum productionis

nis universi, cum illud dirigat, & necessaria sit, ut Deus providè, & scienter illud concipiat, ut ipsi fatentur; hoc autem decretum etiam præcedit absolutè, & simpliciter aliud: ergo. Deinde, quia argumentum factum est de decreto productivo universi, ad quod scientiam illam præcedere fatentur: nam hoc decretum debet esse liberum, non solum quoad esse, vel non esse, sed etiam quoad esse ex hoc motivo, vel ex alio; sed hanc libertatem, & indifferentiam auferri per illam scientiam iam ostendimus: ergo.

15 4 cóclusio nis prob.

Quartò probatur conclusio. Pro priori ad decretum absolutè existens non cognoscit Deus illud esse existurum: ergo nec pro priori ad decretum conditionatè existens, cognoscet illud esse conditionatè existurum. Antecedens constat ex conclusione præcedenti, quod, & à reliquis admittitur contra Suarez. Consequentia autem probatur. Tum quia non minus indifferens est Deus adhuc ex suppositione conditionis, v. gr. creationis universi, ut haberet, vel non haberet aliud decretum, quam sit indifferens pro priori ad existentiam decreti absoluti, ut illud habeat, vel non habeat. Tum quia non minus est verum, quod pro priori ad decretum absolutum, non est tale decretum, esset tamen pro posteriori; quam verum sit, quid non est modo decretum subiectivè conditionatum, esset tamen illa conditione posita. Tum quia sicut necesse est, quod suppositâ conditione decretum conditionatum foret, vel non foret, ita est necesse, quod suppositò esse absoluto Dei, pro alio posteriori decernat, vel non decernat: ergo si nec propter ista decretum subiectivè absolutum cognoscitur pro priori ad eius existentiam, neque etiam decretum subiectivè conditionatum.

1. consequentia, suaderur 1.

Secundò.

Tertiò.

Respondet Contrar.

Dices: his probari, quod scientia decreti absolutè existentis, non dependeat per se ab illo, ut existenti, licèt dependeat ab illo cognito, ut existenti: ac proinde existit præcisivè ab existentia exercita illius, non tamen pro priori ad illam: quia ut scientia illa esset in signo priori, deberet esse, aut magis necessaria, aut existentiæ illius regulativa, quorum utrumque est falsum. Sed contra est primò. Quia si probationes convincunt scientiam decreti existere præcisivè ab exercita existentia illius, convincunt etiam existere pro signo priori ad illud: nam pro quocumque signo priori verum esset, quod non est decretum, & quod est pro posteriori, de quo videantur quæ diximus *Dub. præcedenti* præcipuè à *num.* 25. Contra secundò. Nam si semel scientia decreti absolutè ponitur præcisivè ab illius exercita existentia, non est cur non possit regulare Deum ad illius existentiam, vel ut illud concipiat: ergo constituet signum prius. Patet consequentia, & antecedens probatur. Nam licet Scientia Media acquiratur per existentiam actus in tempore existentis, & hæc necessario supponat auxilium constituens posse ad illum actum, nihilominus tamen potest regulare, & existentiam actus, & collationem auxilij, ut ipsi fatentur: multo ergo melius altera scientia.

Reijcitur 2.

Secundò.

Neque refert, si dicas, quod scientia ista ex una parte non est necessaria, ut Deus reguletur, ad decernendum, & ex alia, si per illam regularetur, destrueretur libertas decreti, cum illud præcederet aliquid se tenens ex parte actus primi, & cum eius existentia connexum. Non, inquam, refert. Nam plures ex Adversarijs etiam concedunt Deum non indigere Scientia Media de efficacia auxilij, ut illud decernat, cum possit illud, quantumvis inefficax, decernere; & nihilominus etiam asserunt prædictam Scientiam Mediam posse regulare auxilij collationem: ergo. Quod autem si scientia visionis regularet existentiam decreti

Recursus Contrar.

Revincitur.

ti

ti, illius auferret libertatem, licet sit inconveniens, est tamen consecutum ex eorum principijs, eorum convincens falsitatem, & à nobis præintentum.

16 5. Conclusionis probatio.

Quintò probatur conclusio, & præcedens ratio amplius confirmatur. Si Deus cognosceret sua decreta conditionate futura, ante eorum existentiam cognosceret, quod si auxilium *A* esset in Petro efficax, illud Petro conferret, & hoc ante decretum collativum illius; sed hoc est impossibile: ergo. Mai. & min. sunt probandæ, & prius probatur min. Nam si ante decretum collativum auxilij cognosceret Deus, quod ipse conferret Petro auxilium A, si prævideret efficax, cum etiam ante idem decretum cognoscat quod auxilium foret Petro efficax, vel inefficax, sequeretur quod ante existentiam decreti collativi, & pro priori ad illud esset determinatus, ut Petro illud conferret: complexum enim ex utraque scientia efficaciæ, scilicet, auxilij, & collationis suppositæ efficacia infallibiliter cum collatione auxilij connectitur; sed hoc est falsum: ergo. Probatur min. Tum quia inde sequeretur, quod pro priori ad decretum collativum auxilij, esset aliquod medium ducens incognitionem illius decreti pro posteriori existentis, quæ est sententia Patris Suarez. Tum quia etiam sequeretur absolutam collationem auxilij non esse Deo liberam, sed necessariam; existeret enim infallibiliter ex vi alicuius omnino præcedentis liberam Dei determinationem.

1. min. prob.

Iamprob. mai. 1.

Maior autem, in qua esse potest, si quę est difficultas, probatur. Tum quia præcisivè à decreto collativo auxilij, verum est quod si Deus prævideret auxilium efficax, illud conferret, vel non conferret; sed est falsum, & supponimus, quod non conferret: ergo est verum quod conferret. Tum quia cum pro priori ad signum collativum auxilij, detur aliud signum, in quo dantur veritates contingentes, nam in eo intelligitur Scientia media directa de efficacia auxilij, non est, cur hæc veritas: *Si prævidero auxilium efficax, illud conferam*, non intelligatur etiam in eodem signo, vel in alio priori tamen ad decretum collativum auxilij. Tandem quia cum iuxta illos posit Deus conferre auxilium ex motivo efficaciæ prævisę per Scientiam mediam directam, & pro signo Scientiæ mediæ verum sit, quod Deus nondum intelligitur conferens, conferet autem postea, pro illo etiam signo verum est, quod si prævideret auxilium efficax, illud conferret.

Secundò.

Tertiò.

Dices: quod de cognitione huius veritatis *si prævidero auxilium efficax, illud conferam*, induplici casu loqui possumus, vel in casu, quo Deus de facto habeat Scientiam mediam directam de illius efficacia, vel in casu, quo illam non habeat. In primo casu scientia illius veritatis est tantum quoad apparientiam conditionata, in re tamen absoluta, & subsecuta ad decretum collativum auxilij; quia non est, undè illud præcedat, vel ratione maioris necessitatis, aut quia sit regulativa illius, aut Scientiæ mediæ directæ. In secundo autem casu illa veritas est conditionata, & per scientiam formaliter conditionatam cognoscitur. Sed hinc non sequitur, aut quod cognoscatur decretum, ut absolutè futurum, vel pro priori ad eius existentiam, vel quod aliquam necessitatem inferat in decernendo auxilium. Sic habetur ex Augustino de Herrera.

17 Solutio contrar.

Sed contra est primò. Quia probationes maioris adductæ efficaciter convincunt, quod scientia illa, etiam pro casu Scientiæ mediæ directæ, debet dari pro priori ad decretum. Quod si aliæ probationes oppositum convincunt, ex eis implicatio huius sententiæ amplius convincetur. Quod confirmari potest. Ideo Adversarij apud P. Tyrso, probant quod Deus immediatè post signum possibilium ante li-

Impugn. 1. solutio

Confirm.

liberum decretum habet Scientiam mediam directam consensus, vel dissensus Petri sub hoc auxilio. Quia cum Deus per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscat Petrum consentire posse sub illo auxilio, si detur, sitque summè determinatus ad cognoscendum, quid re ipsa facturus esset, statim post signum simplicis intelligentiæ, cognoscit, quid re ipsa Petrus faceret sub illo auxilio, *consentiret ne, an dissentiret*; sed non minus Deus cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ, quod suppositâ prævisione efficaciæ auxilij potest illud conferre, vel non conferre, nec minus est summè determinatus, ut cognoscat quid determinatè faceret; conferret ne, an non conferret: ergo etiam immediatè post signum necessariorum, ante exercitium liberum suæ voluntatis id ipsum cognoscet.

Impugn. 1. eadem solutio.

Secundò reijcitur solutio, & dicta amplius confirmantur. Pro eodem signo, quo Deus cognoscit, quod si videret auxilium inefficax non conferret, cognoscit quod si illud videret efficax, conferret; (supponimus enim Deum sic facturum) sed adhuc pro casu Scientiæ mediæ directæ de efficacia auxilij, cognoscit Deus pro priori ad decretum collativum illius, quod si prævideret inefficax, non conferret, ut fatetur prædictus Author: ergo pro eodem signo cognoscit, quod si illud videret efficax, conferret. Minor, præterquam quod conceditur, constat. Nam scientia illa non dependet à decreto collativo auxilij efficacis, nec connectitur cum illo, cum possit Deus, suppositâ efficacia non conferre, & suppositâ inefficacia conferre. Mai. autem probatur. Tum quia propositiones illæ sunt æque contingentes, & eiusdem obiecti, nec sola affirmatio, aut negatio, in qua differunt, potest penes prius, & posterius signa variare. Tum quia hæc prioritas, & posterioritas signorum, ipsis docentibus, non constituitur, nisi, vel per maiorem necessitatem, vel per aliquam dependentiam unius ab altero, quorum neutrum hic habet locum: ergo.

Tandem alijs omissis reijcienda est hæc sententia ex eo, quod ea posita, superflua esset Scientia media directa circa actus liberos creatos; quod licet in se sit verissimum; est tamen apud ipsos ingens inconveniens. Quod tamen sic ostenditur. Nam si Deus suos actus liberos conditionatè futuros ante eorum existentiam cognosceret: ergo ante existentiam alicuius actus liberi, cognosceret, quod si crearet Adam, & illi imponeret præceptum, daret illi auxilium inefficax, quo peccaret; & similiter cognosceret, quod si illi daret auxilium inefficax in illa ocasione, in alia daret illi auxilium efficax, quo pæniteret; sed si hoc Deus cognosceret ante existentiam sui actus liberi, iam superflua esset Scientia media directa erga actus liberos creaturæ: ergo mai. Conceditur ab Adversarijs, ut videre est apud Augustinum de Herrera hic *numer.* 112. & facilè probatur. Quia non potest Deus cognoscere, quod si crearet Adam, & illi imponeret præceptum peccaret, quin pro eodem signo cognoscat, illum habiturum fore auxilium inefficax, conferendum quidem à Deo, & similiter constat de alia propositione.

18 Ultim. impugn. solutio.

1. min. ult. impugn. pro b.

Minor autem, in qua est difficultas, facilè probatur. Quia iam per scientiam conditionatam suorum actuum, & independenter à Scientia media immediatè terminata ad actus liberos creaturæ, sciret Deus, quod si crearet Adam, & ei imponeret præceptum, peccaret, & quod si peccaret, peniteret, & sic de reliquis alij veritatibus: hæc enim est bona consequentia: *Si dedero Adam auxilio inefficax, peccabit; & si dedero efficax ad penitendum, penitebit*; sed quod Deus daret, vel non daret talia auxilia cognoscit in veritate obiectiva suorum decretorum, ut fatetur hæc sententia: ergo.

Pri-

19 Primò dices, quod hoc ipso quod Deus cognoscat sua decreta, ut conditionate futura, in eorum veritate obiectiva, & ante eorum existentiam, non poterit non cognoscere etiam actus liberos creatos; nam utrorumque eadem est ratio; ac proinde debet etiam dari Scientia media ad illos terminata. Secundò dices, scientiam conditionatam actuum Divinorum, subsequi scientiam conditionatam actuum creaturæ: non enim potest Deus cognoscere se daturum auxilium efficax, aut inefficax, nisi eius efficatiam, aut inefficaciam præcognoscat, quod solum per Scientiam mediam directam præcognoscere valet.

1. respon. Adver.

Secunda.

Reijcit resp. Sed contra primam obstat, nam ex illa ad summum infertur, quod ad perfectionem Divinæ scientiæ spectat, quod cognoscat actus liberos creaturæ conditionatè futuros, tum in suo decreto conditionatè futuro, tum in eorum veritate obiectiva, quia utroque modo cognoscibiles sunt, non autem sequitur quod uterque cognitionis modus necessarius sit ad negotium providentiæ, & prædestinationis. Nam ut Deus non cœco modo, sed sine periculo frustrandi suum decretum, aut inferendi necessitatem procedat, sufficit, quod certò cognoscat, quod suum decretum, & illius concursus, certum, & determinatum habebit effectum: ergo si hoc præcognoscit in veritate obiectiva suorum decretorum, independenter à Scientia media ad actus liberos immediatè terminata, prima cognitio erit sufficiens, & secunda ad finem istum, ad quem præcipuè inducitur omnino superflua.

20 Reijcitur 2. Contra secundam etiam replicatur. Quia si inter illas scientias aliquis ordo prioritatis, & posterioritatis assignandus est, prior esse debet scientia immediatè terminata ad actus Divinos, quam ad creatos: ergo prima, & secunda constituit potentiam expeditam, ut Deus creaturis liberis provideat.

Antecedens probatur. Et quidem prioritas durationis, aut maioris necessitatis non habent locum: utraque enim scientia eadem indivisibili æternitate mensuraretur, & eiusdem essent contingentiæ. Ultra istas autem restat aut prioritas dignitatis, & in hac sine dubio scientia actuum Divinorum præcedit, cum ad longè nobilius obiectum terminetur, aut prioritas naturæ, seu aliqualis dependentiæ, & in hac etiam præcedere probatur. Tum quia scientia Divinorum decretorum erga quascumque creatas est scientia causæ earum in esse causæ; Deus enim cum sit agens liberum creaturarum, eas per suum decretum liberum producit; sed prior prioritate naturæ intelligitur, & est, scientia causæ, ut talis, quam effectus, ut talis: ergo. Tum quia non potest intelligi creaturam libere operari, nisi intelligatur habere pro priori naturæ auxilium, quo operetur; potentia enim, ut talis ad actum præsupponitur: ergo implicat Deum prævidere creaturam, sub hoc auxilio consentire, aut dissentire, nisi præviderit ipsum pro priori daturum fore auxilium efficax, quo consentiat, aut inefficax, quo dissentiat.

Antecedens quo ad aliqua tuetur.

Quoad alia item 1.

Secundò.

§. III.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

21 1. obiectio. CONtra hanc conclusionem obijcies primò. Deus est necessitatus ad cognoscendum quam gratiam conferret Angelo numquam producendo, si illum produceret; sed non est necessitatus ad id de præsenti prædiffiniendum: ergo. Maiorem supponunt, & probant minorem: quia, vel esset necessitatus ad id prædiffiniendum ante decretum non producendi illum, vel post tale decretum; non primum nam ad perfectionem Dei non spectat, quod ante quam aliquid statuat circa existentiam, vel non existentiam subiecti, iam decernat, quas formas accidentales,

&

& gratuitas illi conferret, si produceret: ergo. Nec secundum: nam postquam decrevit, quod talis Angelus numquam existat, otiosum foret præfinire, quid illi conferret, si existeret.

Confirm. Confirmatur. Ponamus Deum decrevisse nihil unquam producere: adhuc scire deberet, an esset impositurus præceptum Adamo, si illum crearet; & tamen non deberet id præfinire: ergo. Probatur min.: Nam cuiuslibet decreti liberi finis debet esse extrinseca gloria Dei, seu ostensio attributorum; sed tunc non esset, cui Deus ostenderet sua attributa, & gloriam suam manifestaret; quia non sibi, nec alijs, cum nulli tunc essent: ergo.

2. obiectio solv. Respondetur. Quod sicut Deus non est absolutè necessitatus, ut Angelo posibili conferret gratiam, & si illum produceret, neque ex suppositione, quod conferret, est necessitatus, ut talem gradum conferat, sed pro sua tantum voluntate, potest conferre, vel non conferre, & in tali, vel tali gradu conferre: ita absolutè non est necessitatus, ut cognoscat, quod si illum crearet, crearet in gratia, & quod si crearet in gratia, in tali gradu crearet; sed solum est necessitatus ut cognoscat, quod si illum crearet, crearet, aut cum gratia, aut sine illa, cum hoc gradu, aut cum alio, prout sibi placeret. Ut autem determinatè cognoscat, quid horum faceret, deberet præcedere sua determinatio libera, & finis iste sufficiens esset, ut illa determinatio non esset frustanea; sicut, & alij eiusdem determinationis effectus assignati *Dub.* 4.

Occurritur confirm. Ad confirmationem autem dicatur, quod vel ponitur Deum decrevisse per actum positivum nihil producere, & tunc fortasis verosimilius etiam deberet poni decrevisse etiam nullum præceptum alicui imponere: & utriusque decreti idem erit finis, non manifestatio suorum attributorum, sed suæ libertatis exercitium, quæ omnino suspensa manere non potuit, & si potuit; noluit. Si autem supponitur id putè omittendo interpretativè decrevisse; idem dicendum est quoad impositionem præcepti. Admisso tamen cognovisse, quod in illo casu imponeret præceptum; dicatur quod huius decreti finis, non esset ostensio attributorum, sicut neque decreti non creandi, quod supponitur, sed vel esset impossibilitas existendi illius veritatis sine Dei providentia, vel utilitas habendi aliquod medium ubi eam cognoscat, vel impossibilitas manendi suspensam, vel alia plura, quæ facilè possunt excogitari. Semper tamen est advertendum; quod positio huius decreti, sicut, & alterius, de quo in argumento, debet præconcipi à Deo præcisive à purificatione conditionis, sicut diximus loco suprà citato.

2 2. obiectio. Secundò obijcies. Supponamus Petrum elicere actum meritorium, cui Deus antecedenter præmium non promisserit; & Deum intuitu illius concipere decretum immediatè liberum dandi Petro gloriam: In hoc eventu posibili posito merito verum est affirmare Deum propter illud collaturum gloriam per decretum immediatè liberum: ergo antecedenter ad positionem meriti verum esset affirmare, quod si Petrus eliceret meritum, Deus illi conferret gloriam; sed scientia sic affirmans non inniteretur decreto conditionato, cum nullum esset: ergo. Confirmatur primò. Confirm. 1. Posset Deus posito altero mundo, ita immediatè libere decernere Incarnationem Spiritus Sancti, ut illam decerneret absque alio decreto, quo per modum imperij reflexe decerneret decretum Incarnationis, quod ex terminis videtur notum: ergo ut decernenda esset Incarnatio posito altero mundo, minimè requiritur aliud decretum conditionatum tendens in decretum Incarnationis. Confirmatur secundò. Confirm. 2. Veritas conditionata non destruitur per veritatem absolutam: immò implicat quod existat aliquod ex-

tre-

tiemũ sub aliqua cõditione, quin verũ sit, quod si detur illa cõditio existet illud extremũ: ergo si existẽte absoluto decreto de Incarnatione Spiritus Sancti, simul cũ existentia alterius mundi, non datur decretũ cõditionatũ de Incarnatione sub alterius mundi existentia; absque tali decreto datur veritas conditionata.

Dilcitur 2. obiectio.

Respondetur. Quod ut suppositio sit possibilis, intelligenda est, quod Deus ab æterno decreverit Petrũ talem actum honestum elicere præscindendo ex vi illius decreti ab eo, quod donet illi, vel non præmiũ; postea autẽ ex vi alterius decreti, etiã ab æterno existentis, quamvis pro alio posteriori decernat talẽ actũ præmiare. In quo casu dicimus, verum esse posito merito, quod Deus donabit præmiũ. Negamus tamen quod etiam esset verũ antecedenter ad positionem meriti, & decreti præmiandi, quod si eliceret meritum, Deus donaret prẽnium: nam pro illo priori omnia essent indifferentia, & Deus omnino liber, ut præmiaret, vel non præmiaret illud meritum. Undè quamvis licet illa absoluta sit vera, non sequitur, quod conditionata vera sit pro signo necessariorum, quia omnia pro tunc sunt indifferentia, ita nec pro signo prioris ad determinationem præmiandi, propter eandem rationem.

1. item confirm.

Ad primam confirmationem concesso antecedenti, dist. cõsequens, nõ requiritur decretũ conditionatũ *formaliter precisè*, conc. consequentiã, *formaliter*, aut *virtualiter*, nego consequentiam. Dupliciter enim verum esse potest, quod si Deus decerneret alterum mundum, decerneret Incarnationem Spiritus Sancti, antequam absolute utrumque decernat, & ab absoluta ad conditionatam est bona consequentia. Et ideo quamvis non existeret tũc decretũ cõditionatũ formaliter, existeret tamen virtualiter; aut quia deficiente decreto absoluto id conditionatè Deus apud se statueret. Utroque autẽ decreto deficiente nihil restat, ratione cuius magis verũ sit, quod decerneret, quam quod non decerneret. Per quod etiã constat, ad

Secunda.

secundam: existente enim veritate absoluta existit etiã cõditionata virtualiter quidem, & ut in absoluta inclusa, saltim respectu nostri, quæ veritas conditionata existit etiam ratione decreti absoluti: nam ex vi illius, virtualiter saltim Deus vellet, quod decretum Incarnationis existeret cum decreto alterius mundi.

Tandem objicies: si voluntas creata, suppositа indifferentia ad utrumq; nõ egeret physica prædeterminatione, ut produceret amorem prę odio, nec Deus ageret decreto prædeterminanti, ut cognosceret illã eliciturã amorẽ prę odio; nã quę sufficiunt, ut obiectũ sit posita cõditione, satis sunt, ut Deus cognoscat fore sub illa cõditione; atqui ut Deus posita prædicatione Christi prædeterminaret Tyrios ad pœnitẽtiã, nõ est necesse, ut iã habeat decretũ cõditionatũ illos prædeterminandi sub ea conditione, sed satis est, quod prævisa existentia illius haberet decretũ absolutũ: ergo ut cognoscat, sed prædeterminaturũ Tyrios ad cõversionẽ posita prædicatione Christi, non est necesse, quod habeat nunc decretum conditionatum, sed satis est quod tunc haberet absolutum. 23 Postrema obiectio.

Hoc argumentũ validũ cõtra prædeterminatores vocatur à P. Tyrso, cũ in se sit debilissimũ, & pluries iã confractũ. Undè ad maiorẽ eius dicimus, quod si creatura non indigeret, nec prædeterminatione Dei, neq; alio Dei decreto ab æterno existẽti, ut amaret, Deus nõ cognosceret fore in tẽpore amorẽ illius: tũ quia nihil ab æterno esset, undè tale fore esset futurũ, ut pluribus est obtẽsũ: tũ quia adhuc admisso esse futurũ, cũ hoc esset indepẽdẽter à providentia Dei, nõ esset novũ incõveniẽs, quod esset ipso nõcognoscẽte. Et hinc negãda etiã est min. nã ut verũ esset tũc, quod Deus haberet decretũ prædeterminãdi Tyrios, necesse est quod tũc daretur aliquid auferẽs indifferẽtiã, ut haberet, vel nõ haberet; quod nihil aliud esse potest, nisi aliud decretũ quasi reflexũ. Immo admisso, quod tũc esset verũ indepẽdẽter à Decreto Dei, dici etiã poterat, sicut modo diximus, esse verũ à Deo incognitũ. Et hæc de hoc Dubio, applicanda litt. M. ubi præced.

Diruitur postrema obiectio.

DUBIUM TERTIUM.

UTRUM NECESSARIUM SIT DECRETUM, AB ÆTERNO existens, ut Deus certo hęc futura conditionata cognoscat?

§. I.

STATUITUR CONCLUSIO, ET AUTHORITATE SS. Aug. & Thom. probatur.

N. 1 Intentum Dub. notab. 1. & punct. dif ficult.

HUIUS Dubij resolutio ex precedentibus etiam evidenter infertur. Proponitur autem sygillatim; quia cum hucusque rationes, ut in plurimum sint à posteriori traditæ, in eo iam rationes, & fundamenta à priori, perstrictim tamen, & quasi per capita proponuntur. Circa quod supponendum in primis est quod decreta indifferentia, seu inefficacia, insufficientia sunt, ut in eis futura ista certo cognoscantur: quia ut supra contra Molinam ostendimus, in indifferenti, ut tali, nō cognoscitur extremum determinatum. Difficultas ergo est de decretis efficacibus, & determinatis. Et quidē ut futura ista cognoscantur, non esse necessaria decreta absoluta tàm subiectivè, quàm obiectivè, etiam est cōpertum: nam terminus cuiuslibet decreti absoluti efficacis, infallibiliter est ponendus à parte rei; sed plura ex his futuris manent præcisè in statu conditionato, & nunquam sunt ponenda in re, ut pluribus exemplis iam suprà ostendimus: ergo. Quare difficultas est de decretis subiectivè absolutis, & obiectivè cōditionatis, quorum possibilitatē, imino, & alijs titulis existētiā probatā *Dub. 4.* modo supponimus.

2 Sententię referuntur.

Circa difficultatem ergo istam prima sententia est negativa, quā tenent omnes Scientię medię Professores, quorū catalogū ad longum descriptū passim apud quemlibet eorum invenies; illum tamē cū moderamine, & cautela, & nō sine discussione accipias: nam quo ad plures ab eis citatos non admittēdum censeo. Secunda est affirmativa, quā defendunt fere omnes, qui Scientię medię Adversantur, quorū etiā catalogū, apud M. Vivès, invenies, cui plures superaddi possunt, & debent, qui scripta sua post prædictum M. in lucem ediderunt: sic ergo cum his.

Nostra conclusio. *Necessaria sunt decreta Dei efficacia, ut Deus in eis futura conditionata certo certitudine metaphisica cognoscat.* Conclusio ista lato eruditoque calamo ostenditur à nostris Thomistis. Tum ex Sacra Scriptura. Tum ex Concilijs. Tum ex SS. Patribus, inter quos absque dubio excedit, & supra omnes eminet, Sapiens ac Venerabilis M. Lemos, quia omnia sua opera, tanta, & tam oportuna eruditione locupletavit, ut ipse ex proprio ferè nihil, sed omnia vel ex Sacra Scriptura, vel ex Concilijs, vel ex PP. (quorum sensum mirificè etiam exponit) locutus esse videatur. Nobis autem, qui brevitatem affectare cogimur, sufficiet uno, vel altero testimonio ostendere hanc fuisse Sancti Parentis, Aug. & S. Th. unam, constantemque mentem. 3 E quibus fontibus conclusio à nostris probetur.

Et in primis quo ad S. P. Aug. id apertissimè constat: nam cum D. Prosper, *in Epist.* ad ipsum, quæ habetur *tom. 7.* ante librum *de Prædestinatione SS.* & *de Dono perseu.* quos, & illius ocasione, & alterius S. Hilarij *Epistolæ*, quæ ibi etiam habetur, S. Doct. concripsit; cum, inquam, interrogasset S. Augustinum de ipsa præscientia futurorum conditionatorum, quam Semipelagiani admittebant precedentem decretum, quæ est formaliter Scientia media, ut fatentur P. Suarez, & Granados, & alij plures, an, scilicet, talis præscientia subnixa esset proposito, & prædestinationi Dei, an ipsum præcederet, quia ipso attestante, penè omnium eorum par inveniebatur, & una sententia, qua propositum, & prædestinationem, secundum præscientiam recipiebant: ac proinde asserebant præscientiam præcedere propositum, & prædestinationem Dei: 4 P. Aug. de quo, & à quibus cō sultus.

Huic

Et resp. M. P. confirmatio probatio elicitur.

Huic interrogationi satisfacit D.Aug. prædictis libris nullam scientiam admittens propositum, & prædestinationem præcedentem, sed eis subnixam. Constat hoc *lib. de Prædestin. SS. cap.* 10. ibi: *Prædestinatione Deus ea cognovit, quæ erat ipse facturus, undè dictum est, fecit quæ futura sunt.* Et cap.17. *Electi sunt itaque ante mundi constitutionem ea prædestinatione, in qua Deus sua futura facta præscivit.* Et de Dono perseverantiæ, cap.17. *Hæc Dei dona, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo. Præsciuntur autem; hæc est ergo prædestinatio, quam defendimus.* Et capit.18. *Sine dubio ergo præscivit, si prædestinavit.* Quibus verbis, & alijs pluribus ad idem concernentibus satisfecit S. Parens interrogationi ei à S.Prospero factæ, constanter negando aliquam esse præscientiam bonorum operum, non subnixam, proposito, & prædestinationi Dei. Et in hoc sensu responsionem intellexit S. Prosper, & eam postea docuit, in responsione ad capita Gallorum, circa finem, ibi: *Quæ enim ex Dei munere habemus, & quæ præscita dicuntur, non possunt non esse prædestinata; & quę prædestinata appellantur, non possunt non esse præscita.*

5 Elucidatur Aug. sensus ex ipsomet.

Quod evidenter confirmatur. Nam cum Semipelagiani ad fundandam præscientiam suam Divino decreto non innixam, sed eam præcedentem, se munirent D. Aug. authoritate *lib. de sex quæst. contra Paganos*, ubi de tempore Christianæ Religionis dixerat, *tunc voluisse Christum hominibus apparere, & apud eos prędicare doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant crediturí*, quod refert S. Hylarius ibidē in Epistola ad eundem Augustt., S.Doct. his ipsius verbis satisfaciens, & ea explicans, non respondet, prędscientiam illam, quantumvis prædestinationi non innixam, non exploraſſe fidem eorum, per modum meriti præcedentis, quod iuxta sententiam, quam impugnamus, debuerat dicere, sed *cap.9.* ubi hoc versat, explicat *se tunc illud dixisse sine prędiudicio aliarum causarum, & latentis consilij Dei*: per quod innuit se locutum fuisse de præscientia illa, in ordine tantum ad causas inferiores, non autem in ordine ad divinam prædestinationem, quia hoc sufficiens sibi videbatur ad convincendum errorem eorum, cum quibus tunc disputabat.

Ampliat elucidat. se ipsum.

Quid autem omnibus attentis sentiendum sit? Explicat in fine prædicti capitis, aureis his verbis: *Quid est verius, quam prędscisse Christum, qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant crediturí; sed utrum prędicato sibi Christo à se ipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturis, id est utrum tantum modo eos prędscierit, an etiam prędestinaverit, quærere,* ac differere, tunc necessarium nō *putavi, proinde quod dixi*, tunc voluisse hominibus apparere Christū,& apud eos prędicare doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant crediturí, *posset etiam sic dicit; tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicare doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.*

Reflexio ad M.P.

Quibus in verbis, ita clare se explicat, ut nulla, aut nova explicatione indigeat. Nam in primis certum est S. Doct. ibi loqui de præscientia conditionata, tum quia de ea locutus fuerat in quæst. contra Paganos, & de ea ibi erat sermo; tum quia de ea loquebantur Semipelagiani, determinantes, ut ipsis videbatur, ex verbis Aug. qui nā essent qui in Christū fuerant crediturí, in his, aut illis ocasionibus; sed de hac prędscientia concludit S.Doct. Deum solū in eis præsciviſſe fidem, in quibus eā prædestinavit, seu quos ad illā elegit: ergo sensit manifestè præscientiam non præcessisse electionē, & prædestinationē Dei, sed è converso.

6 Responsio contra.

His omnibus respondent præscientiam, quam D.Aug. in Semipelagianos reiecit, esse præscientiam operum fidei, quæ Deus non donaret, & præsupponebantur ad prędestinationem, per modum meriti illius: hanc enim præscientiam eos docuisse,

constat ex prædictis Epistolis, & ex Libris D. August. in quibus illorum errores, pluries refert, & impugnat. Sed in primis cùm S. Doct. ita expressè fuisset interrogatus à S. Prospero, an præscientia esset propositum, an præcesserit, ut ex eius Epistola circa finem constat: numquam S. Pater concessit præscientiam aliquam præcedentem propositum, aut prædestinationem, sed eis subnixam, ut iam illius verbis ostendimus: non ergo solum Scientiæ mediæ abusum in Massilientibus reiecit, sed illius substantiam, & absolutum usum etiam reiecit: hæc enim subsistere non potest, si præscientia bonorum operum subnixa est decreto, seu præposito.

Reiicitur 1. stando lit. M.S.P.

2. Ex eod. motivo.

Deinde ne aliquis incurrat equivocationem, quam ipsi incurrisse videntur, dum longe se esse à Massiliensium, & Semipel. sententia existimant, quia opera per Scientiam mediam prævisa fatentur esse dona Dei, quod prædicti hæretici negabant, advertendum est, quod apud S. August. idem omnino est opera illa esse dona Dei, & ut sic prævideri, ac esse ab illo efficaciter electa, & prædestinata; & ut sic præsciri. Hoc expressissimè constat in omnibus S. Parentis operibus, quibus rem istam contra Pelagianos tractat, & præcipuè in his Libris de *prædestinatione Sanctorum*, & de dono *perseverantiæ*, quibus Semipelagianos refutat. Videatur in 1. *cap.* 17. & 18. ubi id apertè convincit ex verbis Apost. ad Ephesios 1. *Elegit nos in ipso, ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti.*

Continuatur assumptum.

Nam referens expositionem Pelagij, qua dicebat, quod elegit eos antequam essent, prædestinans illos, quos futuros Sanctos, immaculatosque præscivit, illam refutat ex ipsis Apostoli verbis: *Quia non dixit, quod nos elegit, quia eramus, sed ut essemus.* Et subdit: *nempè certum: nempè manifestum est, ideo quippè tales eramus futuri, quia elegit ipse prædestinans, ut tales per gratiam eius essemus.* Quod & confirmat subiunctis ab Apost. verbis: *Sed secundum placitum voluntatis suæ*, quæ sic explicat: *In hoc mysterio voluntatis suæ, possuit divitias gratiæ suæ, secundum bonam voluntatem suam, non secundum nostram, quæ bona esse non potest, nisi ipse secundum bonam voluntatem suam, ut bona fieret, subveniret.* Et alijs pluribus omissis addimus consequentiam istam: *Deus dona sua prævidit; aut se donaturum prævidit; ergo ea prædestinavit* ita infallibilem fuisse Aug. ut existimaret, quod neque ab ipsis Pelagianis posset negari. Undè *de Dono perseu. cap.* 17. referens quædam bona, charitatem, scilicet, & castitatem, & alia id genus, quæ esse dona Dei, ipsi etiam Semipelagiani fatebantur, sic subdit: *An forte neque ipsa dicuntur prædestinata: ergo nec dantur à Deo, aut ea se daturum esse præscivit*, quod de S. Aug. cognoscit, & fatetur Cardinal Bellarmino *lib. 2. de Gratia, cap.* 11. affirmans hanc eius doctrinam esse fide certam. Huius autem consequentiæ efficaciam postea explicabimus.

7 Suadetur 2. conclusio ex D. Thom.

Restat modo breviter insinuare eandem fuisse Angelici Doct. mentem. Et in primis id docet 1. *dist.* 39. *quæst.* 1. *artic.* 2. ibi enim cum Mag. docet quod scire Dei respectu contingentium eius subditur libertati, idque necessarium cum Mag. putat, ut Deus posset scire aliquid, quod defacto non scit. Et ibidem *dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 5. asserit, quod Deus ab æterno, non solum *videt ordinem sui ad rem, ex cuius potestate, res erat futura, sed quod etiam ipsum esse rei intuetur.* Quod est idem quod affirmat hic *artic.* 13. distinguens duplicem modum in Deo cognoscendi res futuras, primus, *secundum quod habet rationes rerum apud se præsentes*; & secundus, *secundum quod eius intuitus fertur ab æterno super omnia, quæ sunt in sua præsentialitate.*

Continuatur idem assumptū.

Et quæst. 3. *de Verit. artic.* 7. *in Corp.* sic asserit contra Platonem: *Sed quia nos ponimus Deum immediatam causam unius cuiusque rei, secundum quod in omnibus causis secundis operatur, & quod omnes effectus secundi ex eius prædefinitione proveniunt, ideò non solum primorum entium; sed etiam secundorum ideas po-*

ponimus. Et artic. 8. *Sic nos ponimus Deum esse causam singularis, & quantum ad formam, & quantum ad materiam: ponimus etiam quod per Divinam providentiam definiantur omnia singularia: & ideo oportet nos, singularium ponere ideas.* Ubi Angelicus Doctor ex eo colligit ideas futurorum singularium, & universaliter omnium rerum in particulari, ut Deo repræsentent; & à Deo cognoscantur, quia à Divina providentia omnia sunt definita, & à Divina voluntate omnia prædefinita.

Ad idem cõfirmatur.

Quod adhuc magis expressit ibi artic. 6. *Idea potest esse eius, quod nec est, nec erit, nec fuit, non tamen eodem modo, sicut est eorum quæ sunt, vel fuerunt, vel erunt producenda: quia ad ea, quæ sunt, vel fuerunt, vel erunt producenda, determinatur ex proposito voluntatis Divinæ, nõ autẽ ad alia.* Videatur insuper 1. *contra Gent. cap. 67. ratione* 5. 2. & 7. sed prẽmitti non potest, quod docet *cap. 68. ratione 4.* loquens enim de cognitione cogitationum, & operationum humanæ voluntatis, postquam asseruit, quod Deus eas cognoscit in se ipso tamquam in artifice earum per intellectum, & voluntatem; sic concludit solvens difficultatem, quæ contra hoc esse poterat ex capite libertatis: *Dominium autem, quod habet voluntas supra suos actus, per quod in eius est potestate velle, & nolle, excludit determinationem virtutis ad unum, & violentiam exterioris agentis, non autem excludit influentiam superioris causæ, a qua est ei esse, & operari: & sic remanet causalitas in causa prima, quæ Deus est, respectu motivum voluntatis, ut sic Deus seipsum cognoscendo, huiusmodi cognoscere possit.* Ex his ergo, & pluribus alijs à P. Molina prævijs, sentit, & ingenue fassus est Angelicum Præceptorem sibi in hac parte contrariari. Videatur in *Concordia, disp. 45. §. In his duobus, &* §. *Cajetanus* id ipsum de S. Aug. expresse etiam confessus est.

Scrupulus quidam eximitur.

Sed dices, si res ita est, cur Sanctus Doctor, ut in plurimum recurrit ad præsentiam physicam futurorum in æternitate, ut illorum in Deo salvet cognitionem? Respondetur id pluribus titulis fecisse. Tum ut salvet Divinam cognitionem respectu illorum esse perfectissimam, & clarissimam, quia ex præsentia in æternitate intuitiva est. Tum, ut assignet modum generalem ea cognoscendi: nam respectu peccatorum non est decretum Divinæ voluntatis, medium cognitionis, nisi tantum permissivũ. Tum ut Deo attribuat eorum cognitionem, non solum intra causam, sed etiam extra, prout sunt in se ipsis. Tum ut ex proprijs scientiæ eorum cognitionem ostendat. Et tandem, ut manifestet, quomodo ex proprijs illius non auferatur eorum contingentia, quamvis scientia sit infallibilis, quia, scilicet, terminatur ad illa, ut sunt iam præsentia.

§. II.

RATIONIBUS PROBATUR conclusio.

ET in primis probanda est manifestando efficaciam illius consequentiæ, qua S.P.Aug. usus est, scilicet, *Deus dona sua prævidit: ergo prædestinavit.* Quam consequentiam, ut iam notavimus, ita efficacem existimavit, quod neque à Pelagianis negaretur, sicut non negabatur, sed negabant res illas prævisas esse dona Dei. Sed quia ab Authoribus Scientiæ mediæ negatur, contra illos illius efficacia aperienda est. Sic ergo proponatur ratio. Implicat quod Deus cognoscat infallibiliter aliquod bonum opus, ut conditinatè futurum, quin cognoscat, quod ad futuritionem illius concurrent omnes causæ, à quibus in suo esse essentialiter dependet; sed una, eaque præcipua causa, à qua opus bonum nostrum essentialiter dependet, est decretum Dei efficax inferens gratiam efficacem: ergo implicat quod Deus cognoscat opus bonum nostrum conditionatè futurum, nisi dependenter ab efficaci decreto ipsius. Mai. videtur evidens, & potest amplius manifestari. Tum quia ab eisdem causis, à quibus res aliqua dependet in esse, dependet etiam in cognosci: quod præcipuè verum est, de cognitione Divina,

8

1. Ratio conclusionis petitur ex S. P. Aug.

Declaratur mai.

quia cum sit comprehensiva obiecti, debet illud cognoscere secundum omnia sua prædicata, & secundum omnes eius respectus ad causas illius necessarias. Tum quia si aliqua causa, à qua essentialiter dependet, deficeret, effectus infallibiliter non esset: ergo ut cognoscatur infallibiliter futurus debet cognosci per ordinem ad omnes causas, à quibus essentialiter dependet. Unde quia actus liber essentialiter dependet à determinatione nostræ voluntatis nequit cognosci infallibiliter futurus, quin prænoscatur dependenter ab illius determinatione.

Secundò.

Minor autem, in qua esse potest difficultas, in primis ultro conceditur ab aliquibus ex Societate, quos refert, & sequitur P. Avendaño: sed quia communiter negatur, quia existimatur minus consona principijs Scientiæ mediæ, sic probatur. Omnia bona opera nostra essentialiter sunt dona Dei: hoc videtur fide certum, constat enim ex illo Jacobi 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum.* Et ex illo Joan. 3. *Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de Cœlo.* Et Actorum 7. *Cum ipse det omnibus vitam, & inspirationem, & omnia.* Et Isaiæ 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine:* unde & declaratum est tamquam de fide *in Concilio Arausicano 2. & in Tridentino Sess. 6. cap. 16.* Ex quibus testimonijs ortum duxit propositio illa Aug. *cap. 14. de Dono perseu.* qua dixit: *Quæ utique, si præscivit, profecto beneficia sua præscivit;* sed dona, & beneficia Dei essentialiter dependent à decreto efficaci Dei, quo Deus ea liberaliter dare decernit: ergo. Cætera patent.

1. Min. faud.

Et minor probatur. Primò ex illo Apost. 1. *ad Corinth. 12.* ubi loquens de donis, quæ enumeraverat, & ea attribuens Spiritui Sancto, sic air: *Hæc autem omnia operatur unus, atque idem Spiritus dividens singulis prout vult*: voluntas ergo Dei est principium suorum donorum: & ideo Spiritui Sancto, qui amor est, specialiter attribuuntur, ut notavit D. Thomas *infra quæst. 38. artic. 2.* & ad idem faciunt verba Joan. 3. *Spiritus ubi vult spirat*, quæ sic expenduntur à D. Ambrosio *in Symbolum Apostolorū*, cap. 4. *ubi vidit, in quos vult, & quantum vult inspirat sua propria voluntate: repletque gratiâ sua quos vult, & quantos vult, & quantum vult sua propria voluntate.* Et in eodem sensu loquitur D. Gregorius Nazianc. *Oratione 44.* & S. Aug. *cap. 12. de Dono perseu.* & alijs omissis id ipsum expresè asseritur ab Apost. ad Rom. 9. *Cuius vult, miseretur, & quem vult indurat*: voluntas ergo Dei, & illius amor est suorum donorum essentiale principium.

Immedia ta min. prob. 1.

Secundò probatur eadem minoris ratione à priori. Quia donum, aut beneficium, est propria materia virtutis liberalitatis, unde donatio, *ut loco nuper cit.* diffinivit D. Thom. *est datio irredibilis, seu gratuita*: ergo donum essentialiter dependet ab efficaci voluntate donantis. Probatur hæc consequentia. Tum ratione omnibus virtutibus communi: nam primarius actus, qui circa materiam alicuius virtutis versatur, est electio, seu affectus efficax, nam inefficax, licet ad eandem virtutem pertineat, non tamen tamquam actus primarius, sed tamquam imperfectus, & secundarius, & reductivè. Tum specialiter de hac virtute. Nam ratio gratuitæ dationis est amor: ideò enim gratuita damus, quia volumus: quod & ibi etiam notat D. Thom. & hac ratione in donis magis attenditur affectus dantis, quam ipsum donum secundum utilitatem, aut bonitatem intrinsecam, quæ etiam est expressa doctrina D. Thom. 2. 2. *quæst. 106. artic. 5. & 6.* ergo.

2. Prob. illa min.

Tertiò probatur minor. Non constituitur Deus donans velle, per hoc præcisè quod det illi virtutem volendi; hoc enim reprehenditur à D. Thoma *in origene 3. contra Gent. cap. 89.* dicens: *Quod hoc est defendere liberum arbitrium contra expressas Sacræ Scripturæ authoritates.* Et ratio id ipsum convincit. Nam alias non magis Deus donaret velle in volente, quam in non volente, dummodo utrique conferret posse: ac proinde non magis

3. Prob. ead. min.

unus,

unus, quam alter teneretur ad referendas Deo gratias, & inter unum etiam, & alterum discretio non ex gratia Dei, sed ex voluntate proveniret, contra illud Apostoli, *quis est, qui te discernit.* Deinde non constituitur donans, quia det posse adiuncta seria intentione, & inefficaci affectu, ut sequatur velle; nam etiam hoc modo potest præstare idem, immo maius posse non volenti: restat ergo quod ut Deus intelligatur donans velle in volente, debet in eo præcederet decretum efficax volitionis illius, neque aliter intelligi potest, quod Deus dat nobis velle, & perficere pro bona voluntate sua, & quod verè nos facit velle. His pluribusque alijs ad tractatum *de Voluntate* deferendis innititur consequentia illa ab August. facta: *An fortè neque ipsa dicuntur prædestinata: ergo nec dantur à Deo, aut se daturum esse nescivit.*

9 Adverſ. ſolutio. Frequens eorum solutio affirmat, quod ut velle sit speciale donum, & beneficium Dei in volente, sufficit quod Deus donet illi auxilium in ocasione efficaciæ, quam per Scientiam mediam prævidit; sivè motus ex efficacia illius, ut aliqui fatentur, sivè solum adiuncta seria volitionis intentione: nam per hoc illud auxilium crescit in ratione maioris beneficij moralis, pro quo tenetur, qui recipit ad speciales Deo gratias agendas. Sed hæc solutio est omnino insufficiens. Primò. Quia cum salutaris consensus sit essentialiter donum Dei, sub quocumque statu consideretur, debet ut donum Dei considerari, & secundum dependentiam ab eo, per quod Deus in esse donantis constituitur: ergo non solum dum intelligitur, ut absolutè futurus, sed etiam dum intelligitur, ut futurus conditionatè, debet sub hac dependentia intelligi. Quod, & expressisse videtur Augustin. verbis relatis: *quæ utique si præscivit, profectò beneficia sua præscivit.* Tum sic; sed non potest intelligi, ut donum Dei sub statu futuritionis conditionatę, quia auxilium, à quo procedit, fuerit conditionatè collatum ex directione Scientiæ mediæ de illius efficacia: ergo solum quia ex decreto efficaci independenti à Scientia media fuerit collatum. Minor probatur. Quia futuritio conditionata supponitur ad Scientiam mediam, tamquam obiectum ab illa purè speculandum, & non faciendum, ut ipsi supponunt: ergo.

Ut non ſufficiens reijcitur 1

Secundò. Ab eisdem causis, à quibus consensus dependet essentialiter in sui absoluta futuritione, dependet etiam in futuritione conditionata. Tum quia consensus sub utroque statu est essentialiter idem. Tum quia à conditionata futuritione ad absolutam purificata conditione est bona consequentia: esset autem mala si ab aliquo dependeret in sui futuritione absoluta, à quo non dependeret in conditionata; quia plus requireret consequens ad sui veritatem, quam antecedens: sed ut consensus sit absolutè futurus dependet essentialiter ab efficaci decreto Dei, sivè formali, ut concedit Suarez, sivè virtuali, ut alij sentiunt, *à quibus* non videtur dissentire Vazquez: neque aliter potest salvari, quod consensus sit donum Dei ut iam fere omnes illi fatentur, & tenentur fateri, ex mandato sui Generał *Aquaviva* relato à Paulo Leonardo 2. *part. num.* 55. à P. Tyrso, & à P. Henao: ergo ab eodem decreto dependet, etiam in statu futuritionis conditionatæ. Tum sic; sed decretum illud sub illo statu non potest intelligi regularum Scientia media, cum hæc non præcedat, sed potius consequatur statum illum: ergo debet esse decretum efficax omnem Scientiam mediam præveniens: in hoc ergo Deus sua dona, & beneficia cognoscit, quod est nostrum intentum. 2. reijcitur ſolutio.

Tertiò reijcitur solutio, quia collatio auxilij in ocasione consensus prævisa, nihil amplius addit suprà absolutam collationem eius iuxta aliquos eorum, quam Scientia 3. reijcitur ſolutio.

Me-

Media efficaciæ eius ; sed per Scientiam Mediam efficaciæ eius nõ potest consensus constitui in ratione doni Dei : ergo ultra hoc requiritur decretum efficax. Minor probatur. Tum quia iuxta communiorem eorum sententiam Scientia media non requiritur tamquam causa per se, ad existentiam consensus, sed solum per accidens; alias etiam in statu futuritionis conditionatæ, ad illum, ut causa præsupponeretur : unde est communis eorum sententia, quod si per impossibile Deus conferret auxilium, nescius, quis inde effectus consequeretur, adhuc tolleret consensus. Tum quia id, per quod constituitur consensus in esse doni Dei, & Deus in esse donantis, debet esse Deo liberum, & sub pleno dominio Dei : nam in donando maximè libertas, & dominium resplendet ; sed Scientia media non est Deo libera, ut ipsi fatentur: ergo per illam non potest in esse donantis constitui; restat ergo etiam debere intercedere decretum Dei efficax, ut eorum Generalis *Aquaviva*, qui disputationibus Romæ habitis interfit expressit, & eis mandavit.

10 Resp. Advers. Impugn. 1. Secundò.

Supposita autem necessitate huius efficacis decreti, ut Deus intelligatur consensum nostrum donans, solum potest ocurri argumento facto, vel negando necessitatem istam ad consensum, ut conditionatè futurum ; vel dicendo quod & si sub illo statu intelligatur etiam à decreto dependens; non tamen à decreto, quod tunc sit, sed quod esset, si talis conditio esset purificanda. Sed primum reiectum, & impugnatum manet: quia ab eijsdem causis, à quibus consensus essentialiter dependet, ut sit donum Dei in statu absoluto, dependet etiam in statu conditionato : cum essentialiter sit donum Dei, in quocumque statu, ut donum Dei cognoscatur, & tale essentialiter sit. Contra secundam autem obstant in primis omnia, quibus *Dub.* 1. & 2. ostendimus futuritionem conditionatam dari de præsenti futuritionis tempore, licet non detur res futura; debet ergo per aliquod de præsenti formaliter constitui ; quod nihil aliud esse potest, nisi decretum. Obstant etiam ea, quibus probabimus, præcipuè *Dub.* 4. quod cum rem esse futuram, sit aliquod prædicatum contingens, per quod à purè possibili distinguitur, debet à providentia, & decreto Dei, de facto id disponenti, provenire. Deinde adhuc admisso sufficere decretum, quod forer, & non requiri decretum, quod sit, obstant etiam contra illam ea, quibus *Dub. præcedenti* ostendimus Deum non posse cognoscere sua decreta contingenter conditionatè futura, nisi ratione alicuius decreti, quo reflexe velet, quod sic determinaret. Tertiò. Quartò.

11 Alia impugnatio.

Sed his omnibus suppositis, & solum insinuatis aliter, & efficaciter, ni fallor, impugnatur eadem solutio ; nam si futuritio conditionata actus dependet essentialiter à decreto efficaci Dei, quod esset: ergo pro priori naturæ ad futuritionem conditionatam actus intelligitur decretum efficax, quod esset, ex quo tamquam ex ratione à priori, & causa futuritio conditionata illius infertur. Quod si ita est, ut ex dictis manet convinctum, & hæc solutio fatetur ; evidenter sequitur primò, quod in decreto illo pro priori ad futuritionem conditionatam actus præintellecto, intelligatur ipsa conditionata futuritio ; cum enim sit efficax, infallibiliter cum ea connectitur: ac proinde est medium aptum, ut in eo cognito cognoscatur : ac proinde antequam futuritio conditionata actus immediatè intelligatur in existentia actus, quæ esset, intelligetur in decreto Dei. Secundò sequitur quod ut futuritio actus conditionata infallibiliter cognoscatur, debet cognosci dependenter à decreto, quod esset, sicut dependenter à causa necessario ad illam requisita ; quodque dum præcisivè ab illo cognoscitur, non cognoscitur, ut 1. Collectio. 2. Collectio.

in-

infallibiliter futura, quia non cognoscetur per ordinem ad omnes suas causas, à quibus illius futuritio essentialiter dependet, sed solum inadequatè, & per ordinem ad causas creatas.

3. Collectio. Tertiò sequitur, quod iam suppositio antecedens futuritionem conditionatam actus liberi, & eam à priori infallibiliter inferens, non destruat eius libertatem; talis quippe est decretum illud conditionatè Ultima. futurum, seu quod esset. Ex quibus tandem infertur inutilitas Scientiæ mediæ immediatè terminatæ ad actus liberos creaturæ, ut conditionatè futuros: non enim est necessaria, aut ut cognoscantur certo, & infallibiliter; siquidem ex vi cognitionis illius decreti, quod cum pro priori ad futuritionem conditionatam, tamquam illius causa sit, pro priori etiam debet cognosci, sufficienter supponuntur cogniti, & infallibiliter in esse conditionatè futurorum: immo cum præcisivè ab illo solum fallibiliter cognosci possint, ad hoc munus ad summum erit necessaria Scientia media. Neque etiam est necessaria ad concordandam libertatem cum decreto efficaci; nam hæc concordia in statu conditionato præintelligitur ad illam, ut quid ab illa omnino independens. Nec tandem, ut Deus sit specialis benefactor: nam etiam pro priori ad illam, supponitur quod foret in statu conditionato, & id ipsum quod sufficit, ut tale foret in illo statu, sufficit ut tale sit in statu absoluto: ergo.

12 Sed quia ratio ista solum de
2. ratio conclusionis supernaturalibus operibus probare videtur, quamvis id ad convincendum falsitatis oppositam sententiam sufficeret, & quamvis facilè etiam extendi potest ad omnia bona naturalia: nam omnium etiam illorum Deus est Author, est enim omnium bonorum largitor, ut fides docet, quia tamen aliæ etiam magis generales, nec minus efficaces suppetunt rationes, probanda est ulterius conclusio una, vel altera earum proposita. Sit ergo secunda ratio. Infallibilitas, & omnimoda certitudo obiectiva cuiuscumque futuri contingentis, sivè absoluti, sivè conditionati, etiam nobis liberi, essentialiter dependet à determinatione, & decreto Divinæ voluntatis de illius esse: adeo, ut nullus possit, illud ut certo, & infallibiliter futurum affirmare, aut sibi polliceri, nisi cum subordinatione, & dependentia ad illam: ergo implicat quod Deus cognoscat aliquod contingens, ut certo, & infallibiliter futurum, sivè absolutè, sivè conditionatè, nisi dependenter à decreto suę Divinæ voluntatis. Consequentia est evidens.

Et antecedens probatur. Primò ex communi hominum aprehensione. Nihil enim adeo religiosum, & pium videtur Catholicis insitum, quam ut in omnibus suis locutionibus, propositis, & promissionibus, quibus aliquid de futuro affirmant, aut se facturos proponunt, adijcere illam particulam *si Dominus voluerit*, quam non solum addunt circa res sibi non liberas, *ut cras pluet si Dominus voluerit*, sed etiam circa sibi liberas ordinis etiam naturalis, *ut anno sequenti ibo ad curiam, aut plantabo vineam, si Dominus voluerit*: existimant ergo homines hoc ipsis natura, & religione dictante, nihil de futuro esse infallibile, & certum, nisi ex subordinatione ad dispositionem Divinæ voluntatis, ideo enim particulam illam addunt, ut cautius loquantur. 1. antecedens prob. 1.

Et ne aliquis extimet probationem istam desumptam tantum esse ex vulgi levitate, aut fallibili aliqua pietate; advertat modum istum loquendi fundatum, consuetumque esse, immo consultum, & præceptum in Sacra Scriptura, usitatum apud Sanctos PP. & etiam in Concilio Tridentino. Ex Sacra Scriptura constat *ex Epist. Jacobi cap. 4.* In quo reprehendit dicentes se aliquid absolutè facturos, & ut cautius loquantur, vel sentiant, præcipit illis, ut dicant: *Si Domi-* Origo probationis ex *script.*

nus

nas voluerit. Verba illius talia sunt post reprehensionem factam: *Pro eo, ut dicatis, si Dominus voluerit, & vixerimus, faciemus hoc, vel illud.* Et eiusdem modum loquendi observat Apost. 1. *ad Corinth.* 4. *Veniam ad vos, si Dominus voluerit.* Et etiam Apost. Petrus *in sua Canonica* 3. *Melius est benefacientes, si velit voluntas Dei pati, quam malefacientes.*

Ex sententia item PP.

Ex Patribus autem id constat, ex S. Hieronymo *Epist. ad Ctesiphontem.* Qui postquam relata Jacobi verba adversus Pelagianos adducit, statim contra illos subdit. *Iniuriam tibi putas, & detrimenti arbitrij libertatem, si ad Deum semper Authorem recurras, si ex illius pendeas voluntate.* Et ex S. Augustino plenibus in locis. Sufficiat nunc adducere, verba illius 21. *de Civitate Dei, cap.* 1. Quæ quia præclarissima sunt ad propositum, quamvis aliqualiter longiora transcribemus. Sic ergo habet: *Secundum illum vero voluntatem suam, quæ cum eius præscientia sempiterna est, profecto in Cœlo, & in terra quæcumque voluit, non solum præterita, vel præsentia, sed etiam futura iam fecit. Verum antequam veniat tempus, quo voluit ut fieret, quod ante tempora universa præscivit, atque disposuit, dicimus: fiet si Dominus voluerit, non quia Deus novam voluntatem, quam non habuit, tunc habebit, sed quia id, quod ex tuis æternitate in eius immutabili præparatum est voluntate, tunc erit.* Quæ verba plura ad nostram conclusionem præcontinent: clarissimè tamen id, quod modo prætendimus.

Ex Concilio pariter Trid.

In Concilio autem Tridentino id non leviter insinuatur *sess.* 6. *cap.* 13. ubi loquens de dono perseverantiæ in gratia, à qua semel habita, nemo nisi propria voluntate cadit, sic habet: *De perseverantiæ munere nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnem debent.* Ubi excludit omnem absolutam certitudinem, & tantum admittit certitudinem, quasi conditionatam, sub conditione, scilicet, Divini auxilij, & voluntatis Dei. In omnibus ergo nostris operibus, ut certo, infallibiliterque asserta de futuro intelligantur, semper sub intelligenda est conditio Divinæ voluntatis, *si Dominus voluerit*, & sine illa omnia incerta, & fallibilia reputanda sunt.

13 Adversi recursus.

Dices: particulam illam *si Dominus voluerit*, quam fideles ex præscripto Sacræ Scripturæ, & SS. PP. adhibere solent, dum aliquid de futuro affirmant, vel promittunt, intelligendam esse de voluntate, & decreto Dei inefficaci, & indifferenti, non autem de efficaci. Sed quam falsa, immo, & ridicula sit ista ex positio constat, primò. Quia cum voluntas Dei inefficax, & decretum indifferens, sit contingibile cum eo, quod hoc faciat, vel non faciat, cum eo quod illud faciat, vel oppositum; sensus huius locutionis, *faciam hoc si Dominus voluerit*, erit iste: *faciam hoc si Dominus voluerit, quod faciam hoc, vel non faciam, quod faciam hoc, vel illius oppositum*, quod videtur blasphemum. Secundò. Quia cum iuxta plures eorum voluntas inefficax, seu decretum indifferens erga actus nostros liberos, sit conditionatum, scilicet, si voluntas nostra sic determinaverit, sensus eiusdem assertionis *faciam hoc si Dominus voluerit*, talis erit: *faciam hoc si Dominus voluerit, quod illud faciam, si ego determinavero facere*; vel talis iuxta alios *faciam hoc si per Dominum non defecerit, quod ego faciam, si determinavero facere*; quod est ridiculum.

Excluditur 1.

Secundò.

Excluditur 3.

Tertiò. Quia fideles sic loquentes adhibent illam particulam, ut cautius loquantur, & ut explicent undè eorum locutiones habeant infallibilem certitudinem, & non aliter; sed non habeat infallibilem certitudinem ex voluntate Dei inefficaci, cum hæc componibilis sit, cum eo, quod sic vel aliter eveniat: ergo per illam particulam intelligunt voluntatem Dei

Quartò. efficacem. Quartò. Quia cum voluntas, & decretum indifferens se teneant ex parte actus primi, & constituant liberum arbitrium, dum dicunt *faciam hoc, si Dominus voluerit*, erit idem ac dicere, *faciam hoc, si habuero liberum arbitrium, aut si possim hoc facere*; sed hoc nullus Christianorum intelligit, dum sic loquitur, sed potius attenta mutabilitate arbitrij illam particulam addit: immo hoc expressit sub alia conditione Apostolus ubi suprà dicens: *pro eò ut dicatis, si Dominus voluerit, & vixerimus*, scilicet, ut homines capaces liberi arbitrij. Quintò. Quia particulam illam non intelligi de voluntate indifferenti, & solum constituente posse, constat: quia iuxta S. Hieronymum intelligitur de voluntate illa, per quam Deus constituitur auctor nostrorum apperum, & iuxta Augustinum de ea, qua immutabiliter ab æterno cuncta dispositi, & qua cuncta, quæ voluit, fecit, & iuxta Tridentinum, de illa, qua nobis donat perseverantiam; sed hæc non est voluntas inefficax, cum hæc sit communis, & sine ullo effectu possit subsistere: ergo.

Quintò. *D. Hieronymus.* *P. Aug.* *Trident.*

§. III.

ALIÆ RATIONES proponuntur.

14 TErtia ratio sic formatur, quod voluntas sub hac ocatione indifferenre se ad hanc partem determinet, & non in oppositam, est aliquid creatum, & reale in ipsa voluntate: ergo à Deo tamquam à primò ente participatum: ergo ab eo causatum, & productum per eius voluntatem: ergo à Divina voluntate, tamquam à causa per se habet voluntas creata quod se in hanc partem, potius, quam in alteram determinet: ergo sicut præcisivè à Divina voluntate id secura non haberet, ità præcisivè ab illa non posset id à Deo cognosci. Confirmatur primò. Non potest intelligi, quod sub hac ocasione indifferenti foret consensus conditionatus voluntatis, quin intelligatur, quod foret, ut effectus Dei; non necessario agentis; alias foret necessario: ergo agentis libere: ergo foret ut effectus Dei agentis ex determinatione suæ voluntatis: ergo implicat, quod intelligatur fore conditionatum contingens, quin intelligatur voluntas Dei, ut causa illius sub illo statu. Omnes consequentiæ usque ad ultimam legitimè inferuntur. Minor est de fide, & per se nota, & antecedens undè omnes dependet: Probatur ex eo, quod consensum creaturæ esse effectum Dei est prædicatum illi essentiale ipsum transcendens: ergo sub quocumque statu debet, & talis esse, & ut talis intelligi.

3. ratio conclusionis. Confirm. 1.

Confirmatur secundò. Dum intelligitur, quod consentiret; vel intelligitur Deo causante consensum eius, vel præcisivè ab eo, quod Deus illum causaret? Non secundum; aliàs non intelligeretur, quod consentiret consensu creato. Si primum: ergo sub illo statu conditionato intelligitur consensus posterior natura Deo, ut causante, & Deus ut causans prior natura illo; cum ergo Deus constituatur in esse causantis, aut causaturi cuiusvis effectus creati per eius voluntatem, voluntas Divina intelligitur, ut prior natura consensu conditionato, & ille ut posterior natura ea. Quæ ratio ulterius confirmari potest ex dictis *Dub.* 2. §. 2. *a num.* 13. Confirm. 2.

Solum autem potest his responderi, sicut suprà: scilicet, quod ut determinatio voluntatis creatæ, intelligatur ut effectus Dei in statu cõditionato, seu ut effectus conditionatus Dei per illius liberam voluntatem, non est necesse quod intelligatur voluntas Divina existens, sed sufficit, quod intelligatur voluntas, quæ foret, ut sic causa correspondeat exigentiæ effectus. Sed hoc etiam ex superius dictis iam manet impugnatum, & quoad præsens recolenda est impugnatio *na-*

Solutio contrar. ex dictis occupatur

meta

mero 12. facta, quæ modo sufficit.

Quartò probatur conclusio. 15 Deus omnia à se distincta cognoscit in se ipso tanquam in causa, idea, & specie impressa; sed præcisivè à decreto suæ voluntatis non intelligitur Deus, causa, idea, & species determinata futuri conditionati contingentis: ergo præcisivè ab illo non potest hoc certò in Deo cognosci. Maior est expressa D. Thomæ hic *artic.* 5. & 6. & alibi pluries; est quo communis Theologorum, quoad affirmandam cognitionem omnium creaturarum in Deo, quidquid sit, an etiam à Deo cognoscantur immediatè in se ipsis: & certè quoad secundam, & tertiam partem à nemine negari potest. Minor autem probatur. Et in primis quoad rationem ideæ expressè etiam traditur à D. Thoma *quæst.* 3. *de Veritat. artic.* 6. verbis suprà relatis. Quoad rationem autem causæ efficientis constat ex modo dictis. Nam Deus non est causa efficiens creaturarum, nisi secundùm quod eius potentia applicatur per eius voluntatem ad operandum: cum omnia operetur secundum consilium voluntatis suæ.

4. conclusionis ratio.

1. min. prob. quo ad omnes partes.

Sed quoad omnes eius partes simul probatur. Nam omnia prædicata Divina præcisivè à decreto suæ voluntatis sunt indifferentia, ut repræsentent futuritionem, vel non futuritionem conditionatam: neque apparet undè ad unum prælio repræsentandum determinari possint, nisi ab illius decreto; sed in medio indifferenti ad duo extrema; ut tali, non potest aliquod eorum determinatè cognosci: ergo. Maior probatur. Et in primis quod illa ex se sint indifferentia, constat: namque bene, & ita perfectè salvatur omnipotentia, & essentia Dei repræsentando non futuritionem conditionatam, ac futuritionem conditionatam repræsentando. Quod autem aliundè determinari non possint, quam à decreto, probatur. Quia non possunt determinari à Scientia Divina: Tum quia ista terminatur ad illa, ut determinata iam ad repræsentandam futuritionem, potius, quam non futuritionem. Tum quia Scientia Divina præcisivè à decreto est prædicatum Deo necessarium; determinatio autem illa non est necessaria, sed contingens. Neque ab alio quocumque prædicato Divino: omnia enim alia sunt pariter Deo necessaria, & æquè indifferentia ad fore, vel non fore conditionatum.

Deinde hæc determinatio non potest provenire ab aliquo creato: tum quia quamvis effectus, ut talis, possit aliquam causam creatam determinare; quia causa creata importare potest aliquam dependentiam ab effectu, secus autem causam increatam, quæ nullatenus ab eo dependet, sed potius omnis determinatio effectus ab illa, ut iam determinata à priori procedit. Tum quia cum determinatio illa debeat esse intrinseca causæ; in aliquo enim prædicato intrinseco sibi, Deus ea futura cognoscit; non potest ab aliquo creato, quod omnino extrinsecum est Deo, provenire. Quod manifestum est in specie impressa, & causa efficienti: nam repræsentatio primæ intrinseca est illi, ut patet in speciebus creatis: & pariter secundæ; cum in continentia intrinseca effectus fundetur. Et tandem: quia cum hæc determinatio detur ab æterno, & ab æterno nihil sit creatum, ab illo non potest formaliter provenire. Restat ergo, quod unicum determinativum Divinorum prædicatorum, ut in eis Deus futura conditionata cognoscat, sit Divinum decretum: hoc enim Deo est intrinsecum, prima radix totius contingentiæ tàm in Deo, quàm in creaturis, & formalis illius libertas: undè sicut cætera alia prædicata contingentia, sivè absolutè futura, sivè existentia ex determinatione illius repræsentantur; sic pariter, & conditionata.

16 Recursus Adversi recluditur 1.

Si autem fiat recursus ad decretum, quod foret; contra est primò. Quia cum decretum, quod foret,

ret; non sit, sed foret, neque prædicata Divina determinata essent, sed forent; quod si determinata non essent, essent indifferentia, ac proinde in illis non posset conditionata futuritio, potius, quam non futuritio cognosci: ergo. Secundò. Quia decretum, quod foret, secundum quod foret, deberet etiam in Deo cognosci, ut ex vi illius cogniti, futuritio conditionata cognosceretur: aliquid ergo pro priori ad eius existentiam esset in Deo determinans ad repræsentandum, quod decretum illud foret, potius, quam quod non foret; quod aliud esse non potest, nisi aliquod decretum reflexum, ut constat ex dictis *Dubio præcedenti*. Tertiò. Tandem quia hoc gratis admisso, ipsum decretum, quod foret, esset formale determinativum, ut futuritio conditionata repræsentaretur in Deo per modum causæ efficientis, ideælis, & per modum speciei impressæ: ac proinde Deus non posset futurum conditionatum cognoscere nisi dependenter ab illo decreto, quod foret; ex quo, ut supra arguebamus, impossibilis esset Scientia media.

Secundò.

17 Tandem probatur conclusio ratione communi apud nostros Authores desumpta ex paritate futuri absoluti. Futurum absolutum nequit à Deo cognosci, nisi dependenter à decreto subiectivè in ipso existenti: ergo nec futurum conditionatum. Antecedens communiter ab ipsis admittitur, & merito: nam non potest non cognosci per scientiam Deo formaliter liberam; sed hæc innititur decreto Divino existenti: ergo. Consequentia autem probatur. Tum quia ideò primum est verum, quia esse absolutè futurum est prædicatum illi contingens, per quod à purè possibili distinguitur, quod ei convenire non potest, nisi ex decreto Dei extrahente à statu puræ possibilitatis; sed hoc etiam convenit futuro conditionato: ergo. Quam probationem latè proposuimus *Dub. 4. à num. 10.*: Undè modo aliter probatur consequentia. Nam sicut futurum conditionatum modo non est, sed esset, ita futurum absolutum modo non est, sed erit; & tamen hoc secundo non obstante petit ad sui esse, & ad sui cognosci decretum Divinum subiectivè existens: ergo idem dicendum est de futuro conditionato.

Ultim. conclusionis prob.

1. Consequentia prob. 1.

Secundò.

18 Communis eorum solutio. Asserit quod neutrum futurum per se exigit decretum subiectivè existens, neque ad sui esse, neque ad sui cognosci: sed quod sicut ad futurum conditionatum, sufficit decretum quod esset, ita ad futurum absolutum, secundum id, quod ab eo per se est exactum, sufficit decretum, quod erit. Quia tamen Divinis decretis propter Divinæ voluntatis immutabilitatem, repugnat futuritio absoluta, non autem conditionata; ideò ad futurum absolutum requiritur decretum subiectivè existens, secus autem ad conditionatum, sed sufficit decretum, quod foret.

Adversi. respons.

Sed contra est primò. Nam si existentia decreti ab æterno non est per se exacta ad futurum absolutum: ergo nec scientia innitens decreto, ut ab æterno existenti, est per se exacta ad illius cognitionem: cum enim scientia libera, ut talis debeat inniti decreto, ut existenti; scientia libera ut talis, non erit per se exacta ad cognitionem futuri absoluti. Ex quo sequitur, quod scientia, qua cognoscitur futurum absolutum, non sit formaliter libera, sed solum materialiter, & identicè. Et ex hoc secundò reijcitur: quia si futurum absolutum, ut tale, secundum id, quod per se exigit, potest esse, & cognosci præcisivè ab existentia decreti, ut ab æterno existentis; cum futurum absolutum, ut tale, prævideatur sub statu apto ad merendum, & propterquod Deus decernat aliquod præmium; sequitur quod intuitu illius possit Deus existentiam decreti, per modum præ-

Impugnatur 1.

Secundò.

mij illius decernere; quod affirmare Pelagianissimum est.

Recursus quidam.

Nec valet dicere, scientiam illam, ut terminatam ad futurum absolutum, licet per se præscindat ab existentia decreti; non tamen esse priorem illo, sed in signo quasi disparato. Contra enim est: nam hoc ipso quod intelligatur in signo disparato, potest assumi, ut meritum illius, & consequenter constituere signum prius, saltim accidentaliter: sicut licet signum futuritionis actus charitatis sit per se, & ex natura sua signum disparatum ad futuritionem gloriæ; peraccidens tamen, & ex Divina dispositione constituit signum prius per modum meriti, ut patet in prædestinatis: ergo pariter, &c.

Occluditur.

19 Impugnatur; responsio.

Tertiò impugnatur, & directè ostenditur futurum absolutum per se exigere existentiam decreti ab æterno, & non tantum peraccidens. Tum quia futuritio absoluta creaturæ per se, & essentialiter exigit determinationem primæ causæ, prout à secunda distinguitur; sed determinatio primæ causæ, prout distinguitur à secunda, per se est æterna: ergo. Tum quia licet creatura possibilis ab æterno sit in se nihil; per se tamen exigit causam primam ab æterno existentem, ut probat D. Th. 1. *part. quæst.* 2. *artic.* 3. quem sequuntur alij Theologi: & inde sufficienter constat, quia alias non esset, undè vel à posteriori existentia Dei ab æterno demonstraretur: ergo licet esse futuri sit ab æterno nihil, & solum aliquid in tempore; exigit tamen per se determinationem primæ causæ, ut ab æterno existentem.

Urgetur impugnatio.

Quod urgetur. Si quia futurum absolutum ab æterno nihil est, per se non exigit decretum ab æterno existens; quia existentia creaturæ, & possibilitas eius intrinseca ab æterno est nihil, non exigeret per se causam primam ab æterno existentem; at hoc est absurdum, ut constat, tum ex D. Thom. loco nuper adducto, tum ex communi apud ipsos sententia, qua asseritur possibilitatem creaturarum à priori desumi ex omnipotentia Dei: Tum quia si ab æterno nihil esset, cum nihil nihil possit producere, ab æterno nihil esset producibile; ac proinde nec possibile: ergo.

§. IV.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

20 1. Obiect. ex Script.

COntra hanc conclusionem obijcies primò celebre illud testimonium Matth. 11. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsayda; quia si in Tyro, & Sydone, factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere, pœnitentiam egissent.* Quæ fere verba, etiam habentur *Luc.* 10: eis tamen Christus Dominus increpat Iudæos comparativè ad Tyrios, & Sydonios Gentiles, eo quod Iudæi visis illius operibus non egerint Pœnitentiam; quam tamen egissent Gentiles, si vidissent; sed si Deus cognovit Gentilium pœnitentiam in decreto efficaci requisito ad illam, & hoc decretum non habuit respectu Iudæorum, iniusta omnino esset eius comparativa increpatio: ergo. Probatur min. Quia increpatio comparativa, ut iusta sit, debet supponere extrema, inter quæ fit, omnino æqualia pro priori ad usum suæ libertatis in eis, quæ conducunt ad benè operandum, sed si decretum efficax antecedens, est necessarium ad benè operandum, & ut bona operatio à Deo cognoscatur, extrema illa non essent æqualia in his, quæ ad operandum conducunt: valde enim conducit id, sine quo bona operatio nunquam fiet; & alias cum sit antecedens nostræ libertatis exercitium, per illud non potest adquiri, ut Thomistæ fatentur: ergo.

1. Mai. prob. 1.

Minor cum consequenti constat, & mai. probatur. Tum ex sententia Arist. *lib.* 3, *&* 6. *Ethic.* asserente, quod argumentum à comparatione inefficax est, ubi datur disparitatis ratio conducens, ut extrema diversum sortiantur effectum;

tum ; sed si extrema non supponuntur æqualia in his, quæ ad actum conducunt, datur ratio disparitatis, ut unum, & non aliud eliciat actum, illud, scilicet, quod in uno, & non in altero reperitur : ergo. Tum quia iniusta est reprehensio, & increpatio comparativa, cui prudens potest adhiberi excusatio ; sed si Deus haberet decretum efficax de conversione Gentilium visis miraculis Christi, & hoc non haberet, eis etiam visis, de Iudæorum conversione, & decretum istud esset absolutè requisitum ad fidem, possent Iudæi suam infidelitatem comparativè ad fidem Gentium excusare, dicentes, ideò eos non credidisse, Gentibus crediturris, quia ipsi non habebant decretum efficax requisitum ad credendum, habebant autem Gentiles ; quæ excusatio prudens videtur : ergo.

Secundò.

Tum quia si Iudæi non essent æquales in miraculis, & prædicatione Christi cum Gentibus, iniuste comparativè ad Gentes increparentur ; sed inæqualitas orta ex efficaci decreto, quod supponimus respectu gentium, & negamus respectu Iudæorum, maior est, & magis conducens ad conversionem, quam inæqualitas prædicationis, & miraculorum Christi, cum fortius moveat ad fidem decretum, quam externa prædicatio, & visio miraculorum : ergo.

Probatur 3. illa minor.

Tandem id probant. Quia increpationis istæ comparativæ ridiculæ, & illusoriæ sunt : *Quomodo non arguis vehementissimè Regem, à quo nihil boni accepisti, cum ita illum Petrus amet summis ab eo honoribus cumulatus ? Quomodo toties Dei legem transgrederis, cum Christus nunquam fuerit transgressus ? Quomodo non pervenis ad tam singularem Sanctitatis gradum, ad quem Beatissima Virgo tot gratijs cumulata pervenit ?* Et his similia ; sed non alia ratione, nisi quia extrema, inter quæ fit, non supponuntur æqualia, sed potius inæqualia in his, quæ ad ponendum actum requiruntur : ergo.

Ultimo.

Hoc argumentum, quod est præcipuum pro Scientia media, solvendum est ab omnibus Catholicis : nam eandem difficultatem ingerit suppositа Catholica fide : de fide namque est, quod discretio consentientis à dissentiente ex donis gratiæ Dei provenit iuxta illud Apost. *quis est, qui te discernit ?* & etiam est de fide, quod Deus, qui dissentienti donat tantum posse, consentienti non solum posse, sed etiam ipsum velle, & perficere pro voluntate bona sua donat : iam ergo iuxta fidem Catholicam consentiens, & dissentiens non sunt æquales in donis gratiæ Dei, quæ valde ad consensum conducunt ; cum quo tamen componitur, quod increpatio comparativa dissentientis iusta sit, neque esset prudens responsio, aut iusta excusatio, dicere ipsum non consentire, altero consentienti, quia cum alteri donatum sit, non solum posse, sed etiam agere ; ipsi tamen donatum est posse, & negatum agere.

21 Argumentatio tangit omnes Catholicos ad solvendū 1.

Deinde Deum præbere auxilium prævisum efficax est maior gratia in esse moralis beneficij, necessario requisita, tum ut Deus faciat discretionem inter consentientem, & dissentientem, tum ut consentienti donet consensum, quod sive consequenter, sive inconsequenter ad propria principia ipsi tarentur, ut videre est apud P. Suarez *lib. 3. de Auxilijs, cap. 14.* ubi addit : *Necessarium etiam esse propositum, seu decretum efficax de eo, quod tale auxilium coniungatur cum consensu* ; quod & repetit *capit. 20. numer. 12.* & tamen ex eo quod dissentiens careat hac gratia, non solum conducenti, sed etiam necessaria ad consentiendum, non sequitur quod increpatio illius respectu consentientis, non sit iusta, sed excusabilis : ergo.

2. Id ipsum.

22 Recurſus contrario rum.

Nec valet dicere, quod conſentientem habere illam gratiam efficacem, & diſſentientem illa carere dependet ab eorum libertate: quia, nimirum, potuit conſentiens facere, quod illud auxilium prævisum efficax, præviderétur inefficax; & diſſentiens è converſo facere, quod auxilium prævisum inefficax, eſſet prævisum efficax. Sed hæc ſolutio intolerabilis mihi videtur. Primò. Quia gratia illa ſpecialis requiritur per modum cauſæ per ſe exactæ à conſenſu: ergo per conſenſum acquiri non poteſt, ſed debet ad illum ſupponi. Patet conſequentia: nam hac ratione iuxta illos, & iuxta nos, phiſica prædeterminatio non poteſt acquiri per actum. Antecedens autem probatur. Quia conſenſus ille ſalutaris, cum ſit eſſentialiter donum Dei, eſſentialiter petit provenire à Deo ipſum donante, & diſcretionem inter conſentientem, & diſſentientem faciente; ſed Deus in eſſe donantis, & diſcretionem facientis, conſtituitur per gratiam illam ſpecialem, ut ipſi fatentur: ergo.

Recluditur 1.

Secundò. Quia ſi data ſolutio ſubſiſteret, verum eſſet, quod Deus non tàm conferret homini gratiam, ut conſentiret, & à diſſentiente diſcerneretur, quàm quia conſentiret, & quia diſcretus erat; quod eſt contra fidem: nam dum dicitur, *quod nemo poteſt venire ad me, aut nemo poteſt accipere quidquam, niſi fuerit ei datum de Cœlo, & quis eſt qui te diſcernit*, donatio, & diſcretio ſignificantur, ut cauſæ veniendi ad Deum, & faciendi aliquid, ab alio diſcernens, & ad Deum conducens. Sequæla autem videtur manifeſta ex eorum ſolutione. Nam ſi homo conſentiendo poteſt acquirere gratiam ſpecialem, & facere quod Deus illum diſcernat: ergo gratia illa, & diſcretio, eo confertur, quia conſentitur. Et certè in eorum principijs pro priori ad conſenſum nihil eſſentialiter ſupponitur in conſentiente de donis gratiæ, quod non ſit in diſſentiente.

Recluditur 2.

Tertiò. Quia negari non poteſt, quod ex libera Dei voluntate pendet conferri illam gratiam, qua donat conſenſum, & unum ab altero diſcernit: & hoc conſtat. Tum ex illo Apoſt. ad Rom. 9. *Cuius vult, miſeretur, & quem vult indurat.* Et ex illo Exodi, *miſerebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit.* Tum quia gratia illa donum, & beneficium Dei eſt; de ratione autem doni, & beneficij eſt quod proveniat ex libera, & gratuita voluntate donantis, ut iam ſupra oſtendimus: ergo non eſt liberum homini habere illam gratiam, vel abſolutè ea carere. Patet hæc conſequentia. Tum quia in eorum principijs dominium eiuſdem rei apud duos eſſe non poteſt, & ſi ſint Deus, & creatura: tum quia ſi eſſet liberum homini, non poſſet Deus illam donare, niſi prævisa libera eius determinatione; ſed huius prævisionis ſuppoſitio non eſt Deo libera, ut ipſi fatentur: ergo. Tandem quia licet conſentiens poſſet facere, quod illud auxilium ei collatum prævideretur efficax, & diſſentiens, quod prævideretur inefficax; neuter tamen poſſet facere, quod ſi prævideretur inefficax, conferretur etiam conſentienti; plura enim talia prævisa ſunt, quæ non fuerunt ei collata, & quod ſi prævideretur efficax, conferretur diſſentienti propter eandem rationem: conferre ergo, vel non conferre auxilium efficax uniçè dependet à Deo.

3. Recluditur.

Ultimo recluditur recurſ. contrar.

Quapropter argumentum propoſitum debet ab omnibus Catholicis ſub hoc forma ſolvi: nec Iudæi, nec Gentiles poſſunt credere, niſi Deus illis donet gratiam efficacem, qua credunt, & à non credentibus diſcernantur; Deum autem eis conferre hanc gratiam, non ſubſequitur ad eorum libertatem, ſed eam præcedit, & cauſat, ut teſtimonijs adductis, & rationibus factis oſtenſum eſt; ſed Deus gratiam illam non donavit Iudæis, do-

Sub qua forma obiectio ſolvenda ſit ab omnibus Catholicis.

donasset autem Tyrijs, & Sidonijs: ergo iniuste Iudæi illi fuerunt increpati à Christo Domino comparativè ad Gentiles. Quod argumentum coincidit cum altero, & magis clarè patet, si supponatur quod gratia efficax supponit etiam efficax decretum, quod fatetur Suarez, & plures alij: immo omnes teneri fateri de mandato sui Præpositi Generalis supra vidimus.

23 Solutio obiectionis. Undè argumento pro omnibus respondetur concessa maiori negando min. ad eius probationem dist. mai. ut iusta sit increpatio debet in extremis, inter quæ fit, æqualitatem supponere, *quantum ad ea, quæ conducunt ad materiam reprehensionis, ex parte actus primi.* conc. mai. *quantum ad ea, quæ conducunt ex parte actus secundi*, nego mai. & disting. min. non essent æqualia, *quantum ad ea, quæ requiruntur ex parte actus primi*, nego mai. *ex parte actus secundi*, conc. min. & neganda est consequentia. Increpatio enim fundatur supra obligationem: obligatio autem supra posse facere; qui enim potest, tenetur, & non facit, peccat, & reprehensione dignus est: undè ubi est idem posse, & eadem potest esse obligatio; & si est eadem obligatio, & unus adimplet, altero non adimplente, qui non adimplet, non solum absolutè, sed etiam comparativè ad adimplentem increpari, reprehendique potest. Decretum autem efficax, quod respectu Gentilium, & non Iudæorum supponimus, neque addit posse Gentilibus, neque eius defectus diminuit de posse Iudæorum: non enim se tenet ex parte actus primi, sed secundi, per modum infallibilis applicationis potentiæ ad actum: quapropter inæqualitas, quæ ex capite illius in eis reperiebatur, sicut non variat posse, neque obligationem, ita non facit, quod comparativa increpatio iniusta sit. Quod, & doctrinis superius adductis, partim ab eis concessis, & aliis ex Sacra Scriptura concedendis explicari, confirmarique potest.

Ex his facile solvuntur probationes maioris. Ad primam quæ ex *Philos.* desumitur, dicatur, quod licet detur disparitas inter illa extrema, ut Tyrij crederent, non autem Bethsaiditæ, quia ad credere, vel non credere attenduntur omnia, tàm ex parte actus primi, quàm secundi; non tamen datur disparitas, sed omnimoda paritas in posse credere: cumque obligatio supra posse fundetur, & supra obligationem increpatio; in his quæ ad increpationem conducunt, nulla datur disparitas. Ex quo constat ad tertiam. Nam disparitas, quæ ibi assignatur, non est sufficiens, neque iusta: non enim est de pertinentibus ad posse, supra quod fundatur obligatio: sicut, ut vidimus, insufficiens esset respondere, aliquem non credidisse, altero credente, *quia cum Deus alteri donasset posse, & credere, illi tamen donavit posse, & negavit credere.* Et similiter illa responsio, quæ in eorum principijs adhiberi potest, *quod*, scilicet, *Deus uni dedit auxilium congruum, cum tamen plura alia prævideriut incongrua; & alij auxilium incongruum, cum etiam plura prævideriut congrua*, illa, inquam, etiam insufficiens est; quia non datur penes ea, quæ requiruntur ex parte actus primi, supra quæ unicè fundatur obligatio.

Solv. 1. mai. probatio. & 2

Item 3.

Ad quartam dicatur, quod inæqualitas in doctrina, & experientia miraculorum Christi esset inæqualitas ex parte eorum, quæ requiruntur ex parte actus primi. quod à posteriori evidenter colligitur ex eo, quod omnia ista possunt sine actu secundo reperiri; ac proinde non se tenent ex parte illius. Undè quamvis supposita inæqualitate in his non esset iusta increpatio comparativa inter illa extrema; secus autem si solum supponatur inæqualitas in decreto: sicut si supponatur solum in dis-

4 Item.

cretione, & donatione actus ſecundi.

Similia diſparia ſunt ad præſ.

Et idem dicimus ad alia exempla, & ad plura alia, quæ obijci ſolent: nam collatio beneficiorum ex parte actus primi ſe habet, obiectivè excitando dilectionem beneficiati erga benefactorem. Carentia etiam peccati in Chriſto ex abſoluta impotentia ad peccandum ducebat ortum. Gradus autem ſanctitatis, ad quem Beatiſsima Virgo pervenit, non proveniebat præciſsè ex decreto efficaci Dei, ſed ad illud ſupponebantur quam plurima alia auxilia, ex parte actus primi ſe habentia, ne gratia efficax modo minus connaturali à Deo donaretur: non ergo poteſt dari inter extrema iſta increpatio comparativa abſoluta, ſed ſolum proportionalis, habita, ſcilicet, conſideratione, proportionis potentiæ ad proprium actum; ut ſi dicatur: *Cur tu non diligis Deum, ut duo, cum acceperis poſſe ad hoc; cum tamen Beatiſsima Virgo cum, ut centum dilexerit habens ab eo poſſe ut centum.*

Excuſatur quædã obiectio.

Contra quam ſolutionem replicari poteſt, intendendo probare, quod decretum efficax ſe tenet ex parte actus primi, & quod conſtituit poſſe. Sed de hoc alibi eſt agendum, & modo oppoſitum eſt ſupponendum.

24 Scrupulus ſuppetens.

Quapropter ſolum contra illam reſtat ſcrupulus, quod ſi res ita ſe habet, male intulit D. Auguſt. *cap.* 14. *de Dono perſever.* ex reprehenſione iſta comparativa, quod non erafit ita ex cæcati oculi Tyriorum, neque ita cor eorum induratum, ſicut erat Iudæorum: nam ſi Deus Tyriorum pœnitentiam in decreto efficaci illam donandi cognovit; cum hoc decretum potuerit libere habere erga magis, vel minus excœcatos, magis, vel minus dociles; male infertur ex eo, quod illud erga Tyrios, & non erga Iudæos habuiſſet, quod Iudæi magis excœcati, magiſque indurati eſſent. Sed ad hoc iam eſt ſatisfactum ſuprà *Diſp.* 2. *Dub.* 1. §. 4. *num.* 22. videatur ibi. Exemptus eſt.

25 2. Obiect.

Secundo obijcies. Scientia conditionata futurorum contingentium debet præcedere ſcientiam abſolutam eorum; ſed decretum conditionatum non neceſſario præcedit abſolutum: ergo ſcientia conditionata non neceſſario innititur decreto conditionato. Conſequentia eſt evidens, & minor apud nos videtur certa: nam poteſt Deus prætermiſſo decreto conditionato decernere abſolutè, quod *Petrus ſub auxilio A indifferenti converta-tur*; non enim ſe exponeret, aut periculo fruſtrandi decretum, cum poſsit talem converſionem obtinere à Petro per media ex ſe efficacia, neque eius libertas aliquod detrimentum acciperet, ut eſt in noſtris principijs compertum. Inſuper & hoc ad libertatem Dei ſpectare videtur: ergo. Undè difficultas reducitur ad probationem maioris, quam varie probare prætendunt. Primo, ex SS. Patribus, apud quos variæ reperiuntur quæſtiones, in quibus ſupponitur ſcientiam conditionatam præcedere abſolutam, ut eſt illa apud Damaſcenum, Baſilium, & Chriſoſtomum: *Cur Deus creavit Angelos, quos præſciebat futuros malos?* Et illa apud eundem Damaſcenum, & Niſenum: *Cur eos creat homines, quos ſcit peccaturos, & non acturos pœnitentiam*; & ſimilis apud D. Auguſtinum: *Cur homines iſtos, non aufert ex hac vita, antequam peccent?* Et aliæ plures, in quibus præcipua difficultas in eo ſita videtur, quod per illam præſcientiam peccati, quam SS. Patres ſupponunt, potuit Deus retardari, ne creaturas illas produceret; ſed ſi præſcientia iſta non præcederet ſcientiam abſolutam peccati, non poſſet Deus per illam retardari, ne produceret creaturas illas, quas præſcie-

1. Maiſuad. 1. ex SS. PP.

ciebat peccaturas ; nam scientia ista iam supponeret decretum creationis ; ac proinde necessitaret Deum consequenter ad illas producendas : ergo loquuntur de præscientia conditionata præcedente absolutam. Et quidem si loquerentur de scientia absoluta peccati futuri, facilis esset Patribus responsio dicendo unico verbo, præscientiam illam peccati futuri, non potuisse Deum movere ne crearet Angelos, quia iam supponebat illos creandos. Quam responsionem, quantumvis clarissimam, numquam tradiderunt : non ergo loquebantur de scientia visionis, & absoluta, sed de conditionata, quam scientiam absolutam præcedere supponebant.

Suadetur 2. mai. 1. Secundò probatur eadem mai. Quia ad perfectam providentiam spectat, ante quam decernat aliquid producere, perspecta habere omnia, quæ ex illius productione sunt sequenda, sivè commoda, sivè incommoda. Tum ut possit allici, vel retrahi, ab operis productione: Tum ne illi aliquid præter expectationem accidat : tum nediscat ex rerum eventu, quod antea nesciebat. Et quidem videmus homines prudentes in suis negotijs, præcipuè si alicuius sunt momenti, maxima solicitudine expendere, quid ex singulis medijs, quę se offerunt, secuturum sit : nec sistere in probabilitate eventus, si illius possint habere certitudinem : cum ergo Deus ante rerum productionem certitudinem de quocumque eventu conditionato habere possit ; dicendum est, quod numquam absolutam illius executionem decernit, ante quam scientia conditionata præcedat.

Suadetur 3. cad. mai. Tertiò. Quia cum indubitatum sit Deum illam scientiam conditionatam ante absolutam habere posse, & quod respectu multorum eam habet, ut constat exemplo Tyriorum, & Sydoniorum, de quorum pœnitentia habuit scientiam conditionatam ; & numquam absolutam ; dicendum est illam necessario respectu omnium habere : aliter Deus non cognosceret creaturas omni scientia, qua sine imperfectione cognoscere potest, quod infinitati suæ scientiæ, & perfectioni congruere non videtur. Quartò. Quia status conditionatus rerum ex natura sua est prior, & independens à statu absoluto : ergo debet prius à Deo cognosci, qui omnia obiecta cognoscit sub eo ordine, quem inter se servant. Antecedens videtur manifestum ex dictis, quia si potest ante illum cognosci, est quia prior est illo, propter rationem modo dictam ; & cum alias possit sine eo esse, ab eo est independens. Quartò.

Ad hoc argumentum iuxta aliquorum Thomistorum sententiam, quam sequenter PP. Salmaticenses M. Vivès, & M. Ferre, & alij apud ipsos, concef. mai. neganda est min. : nam iuxta illos ad Divinæ voluntatis perfectionem spectat, quod habeat decreta, & quod libere se exerceat circa omnium rerum possibilium combinationes : undè cum conversio Petri sub auxilio A, possit, & conditionatè, & absolutè decerni, prius tamen conditionatè, quam absolutè, ut *Disp.* 2. *Dub.* 2. notabimus; utroque modo fuit à Deo decretata, & uterque decernendi modus ad eius libertatis perfectionem spectat : ac proinde non potuit, uno prætermisso, circa alterum determinare. Quæ solutio valdè probabilis est, neque aliquid alicuius momenti contra illam obijci non potest. 26 Solutio quorundam Thomistarum

Sed quia opposita sententia etiam est probabilis, & satis communis apud Thomistas; iuxta illam etiam solvendum est argumentum, & neganda est maior. Ad primum eius probationem desumptam ex PP. respondetur aliquos eorum appertissime loqui de scientia absoluta peccati futuri, quę decretum creationis, & permissionis eius supponit, quod evidenter convincit Magister Lemos ex eorum verbis in præsenti ; nec prædictum Auth. eti alijs Thomistis so lutio obiect. cum 1. mai. ad prob.

rum quæstionum difficultas in eo præcipuè stabat, cur, cum per illam præscientiam posset Deus retardari ab eorum productione, non fuit de facto retardatus, sed eos produxit, ut ipsi prætendunt? Sed difficultas, quam præcipuè agebant, & explicabant, ea erat, quomodo Deus per illam præscientiam homines, & Angelos ad peccatum non impellebat, & eorum non auferebat libertatem, cum scientia illa infallibilis esset? Ad hunc enim sensum excitant quæstiones istas S. Hieronymus, Damascenus, & Nisenus, & Tertullianus, & cum eis D. Thomas ab eis citatus.

Continuatur ead. solutio.

Dato tamen quod omnes loquantur de præscientia conditionata, ut videtur loqui D. Augustinus ibi, & alibi, ubi similes disputat quæstiones; dicatur, quod sicut scientia illa conditionata præcesit absolutam, ita etiam decretum conditionatum permissivum peccati, cui scientia illa inniteretur, præcesit etiam absolutum. Sed ex hoc non infertur sic in omnibus alijs rebus debere accidere, aut in istis necessario accidisse: hoc enim dependet ex voluntate Divina, quę pro sua libertate, sic vel aliter potuit decernere, & sic vel aliter cognoscere. Sic autem in prædictis casibus contigisse constat ex SS. Patribus Sacræ Scripturæ Interpretibus. Quibus addi potest, prædictas quęstiones exponi posse de præscientia secundum pericula huius vitæ, ut exponit D. Augustinus *cap.* 14. *de Prædestinatione SS. illud: raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.*

27 Solv. 2. mai. 1. prob.

Ad secundam constat ex dictis *Disput.* 2. *Dub.* 1. *num.* 12. distinguendum est enim antecedens: omnia quæ *necessario* sequenda sunt ex re illa producta conc. antecedens, *Contingenter* nego antecedens: potius enim oppositum spectat ad perfectionem Divinę providentiæ: quod mihi evidens est; nam cum Divina providentia, teste Boethio sit summa ratio in Supremo omnium Principe constituta, qua cuncta disponit, nullum prædicatum contingens dari, aut intelligi potest, sine Divinæ providentię dispositione: contra illius ergo perfectionem est, quod Deus ante suæ voluntatis dispositionem sciat, quæ contingenter eventura essent, si creasset Angelum, vel hominem: immo ut suprà arguebamus, ex oppositio sequeretur, quod ante Dei dispositionem iam immobiliter fixa essent in Divina mente omnia quæ eventura essent in quacumque rerum combinatione. Undè prima rerum dispositio non esset à Deo, sed vel ab ipsis rebus, vel casualiter, & fortuitò eveniens.

Continuatur solutio.

Est ergo perfectissima Divina providentia erga creationem Angeli, vel hominis si pro priori ad illam prænoscat omnia prędicata, quæ ex vi creationis necessario consequuntur. De contingentibus autem, sufficit quod cognoscat, quod ea pręcisse evenient, quæ ipse eventura disposuerit, aut eventura permisserit. Neque est necesse, quod ab aliqua bonitate à se non dispositа, & ab eo libere non determinata allici possit ad rei productionem, aut quod ab aliquo defectu, præter eius permissionem eventuro, possit retardari: hoc enim absurdissimum reputamus, & patet ex dictis. Neque inde etiam timendum est ne aliquid præter eius spectationem accidat. Si enim omnia ex eius determinatione eveniunt, omnia conformiter ad eius intentionem accidunt, & non præter illam: immo hoc evidenter sequitur in oppositа sententia iuxta quam id determinatè cognoscit, quod determinatè non voluit, nec fieri disposuit. Undè etiam ex illa sequitur, quod ex rerum eventu, & non ex sui dispositione primam rerum notiam habeat.

Scrupulus quidam.

Eximitur

28 3. prob. fit satis.

Ad tertiam concesso quod Deus habeat respectu aliquarum rerum scientiam conditionatam pro priori ad absolutam; negandum est hoc esse necessarium: nam ut ibidem diximus, pro priori ad absolutam [illegible] potuit habere scien-

scientiam absolutam meritorum, quam tamen de facto non habuit, vel si hanc apud ipsos habuit, non habuit pro priori ad absolutam futuritionem meritorum scientiam absolutam gloriæ, quam tamen habere potuit. Nec reputandum est inconveniens, quod non habeat erga veritates contingentes omnem scientiam, quam sine imperfectione habere potest: tum quia cum possint terminare scientias oppositas, aliqua earum debet necessario carere. Tum quia cum veritates istæ eo sint, & dentur, quia Deus libere disposuit eas, & non suas contradictorias dari, non est maius inconveniens, quod non habeat erga illas omnes scientiam, quam habere potuit, quam quod non disponat de illis omne, quod potuit disponere. Et quidem ut loco citato notabimus mirabile satis nobis est eos hoc argumento uti, apud quos Deus non habuit scientiam perseverantiæ Iudæ sub auxilio, quod habuit, cum tamen posset sine ulla imperfectione eam habere: & hoc non quia ipse Deus habere noluerit, aut voluerit habere oppositam, sed qua Iudas ipse fecit, quod illa careret: immo impedivit, ne posset illam habere; cum tamen Iudas posset facere, quod haberet illam.

Satis fit 4. Ad quartam dist. est antecedens. Status conditionatus distinctus ab absoluto, & in eo non inclusus conc. antecedens, indistinctus, & in eo inclusus nego antecedens, & dist. conc. debet prius à Deo cognosci primus qui formaliter est talis conc. consequentiam. Secundus, qui tantum est virtualiter talis, nego consequentiam duplex ergo est status conditionatus alter formalis distinctus ab absoluto, & qui à purificatione conditionis præscindit, & alter virtualis in absoluto inclusus, quia ab illo ad conditionatum valet consequentia: ut benè valet, *Petrus sub auxilio A, consentiet: ergo si haberet auxilium A, consentiret.* Si primus status detur, debet dari pro priori ad absolutum, & pro priori ad illum cognosci; at etiam pro illo dari debet decretum subiectivè absolutum, & obiectivè conditionatum. Non est autem necesse, quod detur talis status, sicut non est necesse, quod Deus prius conditionatè decernat conversionem sub auxilio A, quam absolutè: neque scientia illa conditionata aliqualiter est necessaria, ut Deus ad id decernendum dirigatur: nam sine ulla fallibilitate, aut libertatis præiuditio, potest immediatè decernere consensum sub quocumque auxilio indifferenti adhibendo ad illius consecutionem auxilium efficax.

Tertiò obijcies. Mirabilis est modus, ac humanum captum superans, quo Deus cognoscit futura contingentia, præsertim conditionata; sed talis non foret, si ea cognosceret in decreto efficaci suæ voluntatis: quia nec mirum est, quod Deus suæ prædiffinitionis sit sibi conscius, neque quod ex hac suppositione infallibiliter deprehendat extiturum esse actum prædefinitum: ergo. Minor cum consequentia constare videtur: & maiorem probat P. Tyrso ex Cardinali Bellarmino ad id adducente illud *Psalm.* 138. *Mirabilis facta est scientia tua ex me, idest, præ me*, ut secundum phrasim Hebræam videtur colligi: ex quo, & infert cum prædicto Cardinali Deum huiusmodi futura non cognoscere (de quorum scientia Scriptura loquitur) neque in præsentia eorum in æternitate, neque in decreto efficaci, quia modus iste cognoscendi non est mirabilis, sed intellectu facilis, & pervius: undè, & etiam infert citatus Recentior, nos deprimere modum intelligendi Divinæ mentis, eos vero de illo digna sentire, dum asserunt talem esse eius perspicatiam, ut absque medio præsenti infallibiliter cognoscat in quam partem voluntas creata, qualibet hypothesi suppositâ, se inclinaret. 29 3. obiectio.

Hoc argumentum futilissimum est, Dicitur 3. obiectio.

est, neque tale, quod debuerit Cardinalem de Bellarmino movere ad negandam cognitionem futurorum absolutorum saltim in præsentia æternitatis, cum hæc sententia non solum sit expressa D. Thomæ, sed & communis, & pene dogma Sanctorum PP. quod iam alibi ostendimus. Ad illud autem facili negotio respondetur concessa mai. negando min. nam mirabilis est Scientia Dei respectu futurorum contingentium, & si ea in suo decreto, & æternitate per illud determinata cognoscat, & hoc pluribus titulis. Tum quia mirabile est, quod futura absoluta intuitivè cognoscat, cum tamen illa nunc in se nihil sint, & hoc propter mirabilem æternitatis indivisibilitatem, & in ratione durationis protensionem, qua ab æterno ad omnia tempora se extendit. Mirabile etiam est, quod Deus in seipso, & sine alterius ope, aut determinatione omnia cognoscat, quod nulli creaturæ convenit. Et iterum est mirabile, quod nullum sit futurum, sivè absolutum, sivè conditionatum, quod eius subterfugiat cognitionem, & quod tanta sit respectu horum, scientiæ, & dispositionis Divinæ cohærentia, quod unum alterum non excedat. Et alijs pluribus omissis, mirabile est quod cum scientia ista sit infallibilis, & decretum sit efficax antecedens, & infallibiliter inferens futurum, eius non auferat contingentiam, sed servet libertatem: quæ omnia ita pro maiori parte admirabilia sunt Adversarijs, ut ea se non assequi fateantur.

Ad idem. Neque hoc est aliqualiter deprimere Divinam scientiam, sed potius eam exaltare: sic enim constituitur magis independens à creaturis, & ipsæ ab ea magis dependentes, & ei magis subiectæ, cuius oppositum in eorum sequitur sententia. Fateor tamen mirabiliorem esse modum cognoscendi ab eis assignatum, quia impossibilis est: non enim magis impossibile est, negato Divino acumine defendere, quod aliquid cognoscat, quam eo concesso, & negato medio ubi cognoscat, id ipsum defendere, quod faciunt Adversarij.: ex quo,& plura alia absurda, & Deo minimè digna inferuntur, quæ partim habentur ex dictis, & partim etiam habebuntur ex dicendis.

§. Ultim.

COROLLARIUM DE cognitione peccati futuri.

EX dictis infertur Deum cognoscere peccata, ut futura, sivè absolutè, sivè conditionatè, in suo decreto, sivè conditionato, sivè absoluto permissivo illorum. Corollarium istud fere omnes rationes propositæ probant. Et brevitèr ostenditur primò. Nam non potest Deus cognoscere peccata, ut futura in seipsis: omnia enim in seipso cognoscit; sed pro priori ad decretum omnia Dei prædicata indifferentia sunt ad futuritionem, vel non futuritionem peccati: ergo solum in seipso iam determinato per decretum potest futuritionem eius cognoscere. Secundò. Quia cum peccatum esse futurum, sit aliquid contingens, non potest id ei convenire, sine dispositione Dei saltim permissiva. Tandem. Nam decretum permissivum peccati est decretum non donandi actum adimpletivum præcepti, aut auxilium efficax ad illius adimpletionem requisitum; sed hoc decretum sufficiens est ad cognoscendum peccatum, ut futurum: ergo. Maior supponi debet, nam hoc nomine decreti permissivi intelligimus. Minor autem probatur. Nam cum donatio actus adimpletivi præcepti, & gratiæ efficacis, necessario requiratur, ut homo de facto illud adimpleat, ut ex dictis constat, decretum non donandi actum, & gratiam ad illum requisitam, infallibiliter connectitur cum peccato connexione logica; ac proinde est medium sufficiens ad illud cognoscendum.

30 Unicum corollarium.

Ostenditur 1.

Secundò.

Ultim.

Et hoc est quod dicitur in illo Psalm. 26. *Adiutor meus esto, ne de relinquas me, neque despicias me.* Quæ verba sic exponuntur à D. Augustino *cap. 6. de Gratia, & libero arbitrio*, dicendo: *Ne de relinquas me, ostendit, quod si derelictus fuerit, nihil valet ipse*: & ibidem, *si te dereliquerit, in ipsa via deficies, cades, aberrabis, remanebis.* In quo etiam sensu exponitur à D. Thoma. Quæ etiam intelligentia continetur in illo Psalm. 29. *Avertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus.* Et Psalm. 80. *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Quod etiam diffinitum videtur à Cœlestino Papa, ad Episcopos Galliæ, *cap. 5.* ubi adduci testimonium Innocentij I. sui prædecessoris, sic dicentis: *Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuvante vincamur.* Et idem continetur in Concilio Arausicano *Cannon. 22.* Constat autem quod in his testimonijs fit sermo de necessitate gratiæ efficacis, per quam donatur non solum posse, sed etiam agere: quia cum ipso posse multoties componitur peccatum: ergo.

Ex Coelest. 1.

Ex Concil. 2 Arausic.

Neque ex hoc sequitur, quod Deus per hoc decretum permissivum, & negando gratiam efficacem requisitam ad actum peccati, constituatur illius Author: quia licet illam deneget; ex eius tamen denegatione non sequitur physicè peccatum, sed solum logicè, & mediantè influxu liberi arbitrij, cui nec Deus tenetur suam gratiam donare; quod & ipsi dicere tenentur, dum Deus denegat suum auxilium congruum, ex quo etiam infallibiliter sequitur positio peccati. Nec etiam sequitur, hac negatione suppositâ, quod homo necessitetur ad peccatum: nam gratia efficax donans actum, & pariter illius negatio, supponit posse ad actum, ac proinde advitandum peccatum. Undè dum illud non vitat, libere operatur, & peccatum ei imputari debet: sed de hoc alibi.

Præoccupatur quædam objectio.

Modo autem advertendum tantum est, quod doctrina tradita procedit de peccato pro formali: nam loquendo de illo pro materiali, seu de actu positivo, quem includit, dicendum est, istum cognosci à Deo non solum in decreto permissivo, sed etiam in positivo concurrendi ad ipsum: nam actus prout sic, dicit perfectionem, & bonitatem physicam: ac proinde debet à Deo causari, per positivum actum suæ voluntatis. An autem requiratur voluntas prædeterminativa, & qualiter ea suppositâ Deus non sit Author, & intentator malorum, alibi etiam, & operosius est disputandum, & resolvendum. Et hæc de hoc Dubio.

32 Quædam animadversio.

DUBIUM ULTIMUM APPENDIX.

AN SCIENTIA, QUA DEUS FUTURA CONDITIONATA cognoscit, sit media, an ipsi formaliter libera.

§. I.

ORIGO, PROGRESSUS, ET STATUS HUIUS CONTROVERSIÆ brevitèr refertur.

N. 1. Intellectus Dubij

DUBIUM istud verè Appendix est totius materiæ. Eius namque resolutio paulatim determinata est in præcedentibus, & solum restat quod in eo, quasi in omnium summa, ultimam resolutionem tradamus. Sed præmittenda sunt aliqua, quibus controversia ista celebris facta est, quia ea non parum etiam conducunt ad iudicij determinationem. Quid igitur sit scientia libera Dei nemo non cognoscit: est enim *Divina cognitio decreto suæ voluntatis innixa*, per quam Deus cognoscit, non veritates necessarias, sed contingentes, & quæ tales sunt dependenter à Divinæ voluntatis determinatione: quæ, quia pro sua libertate sic, vel aliter circa illas determinare potest, ita scientia, sic, vel aliter potest cognoscere. Hæc scientia immediatè opponitur scientiæ necessariæ Dei, quæ eo dicitur talis, quia circa veritates necessarias independenter à libera determinatione Dei, & quæ aliter se habere non possunt, versatur.

Quid sit sciétia Dei libera.

2 Quid sit sciétia media.

Scientia autem media (apud illius Professores) *est cognitio Divina certa, & infallibilis de futuris contingentibus conditionatis antevertens Divinum decretum.* Ex qua diffinitione constat, quod huius scientiæ obiectum sunt futura contingentia conditionata, quę talia esse debent antequam Deus erga illa decernat quod sint, vel non sint futura, sed pro signo priori ad existentiam Divinæ determinationis. Quæ scientia apte dicitur media, inter liberam, & necessariam; quia ab utraque aliquid, quasi medium tenens, participat: à libera quidem contingentiam; potuit enim, sicut illa, deficere: à necessaria autem esse independenter à determinatione, & dispositione Dei; nam suppositis sufficientia ad consensum, vel dissensum, privativè est in manu creaturę, & per exclusionem Dei, ut determinantis, facere quod existat in Deo Scientia media consensus, consentiendo; vel dissentiendo, facere quod existat Scientia media dissensus, & quod altera deficiat: vel, (si supponitur possibilis pura omissio) facere quod nulla ex præcedentibus existat, sed existat Sciētia media omissionis utriusque.

3 Eius quoad substātiam, & si nō quoad nomē, & usum, quem habet inter DD. Catholicos initium; de quo latissimè V. M. Petamen illius, & *quid rei*, quod nomine isto significatur, & prædicta diffinitione explicatum est, peranti-qua valde est. Eius namque initium invenitur apud Origenem, quem propterea fontem Arrianorum, & Pelagianorum vocat S. Hieronymus *Epist. ad Ctheſiphontem:* hic namque in 3. *lib. Periarchon* negavit bona nostra opera esse dona Dei, nisi quatenus Deus dat virtutem ad benè operandum, quem errorem refert, & refutat D. Thomas 3. *contra Gent. cap.* 89. undè negavit respectu bonorum operum prædiffinitionem, & prædestinationem Dei: & cum ex alia parte concesserit præscientiam, eam concessit non innixam, sed independentem à decreto Dei; ac proinde mediam.

Quamvis autem Scientia media sub hoc nomine nūquam apud homines audita fuerit usque ad P. D. Ludovic. Molina, quod & illius Professores, non solum fatentur, sed de eius inventū gloriantur; substantia tamen illius, & *quid rei*, quod nomine isto significatur, & prædicta diffinitione explicatum est, peranti-qua valde est. Eius namque initium invenitur apud Origenem, quem propterea fontem Arrianorum, & Pelagianorum vocat S. Hieronymus *Epist. ad Ctheſiphontem:* hic namque in 3. *lib. Periarchon* negavit bona nostra opera esse dona Dei, nisi quatenus Deus dat virtutem ad benè operandum, quem errorem refert, & refutat D. Thomas 3. *contra Gent. cap.* 89. undè negavit respectu bonorum operum prædiffinitionem, & prædestinationem Dei: & cum ex alia parte concesserit præscientiam, eam concessit non innixam, sed independentem à decreto Dei; ac proinde mediam.

Eiusdem sententiam sequuti sunt postea, & amplius explicarunt Qui præ- dicta scié-

Pe- tia

tia dicto modo cõsiderata ani sint, seu potius abusi.

Pelagiani, quod pluries refert S. Aug. præcipuè *capit. 4. de Gratia Christi*: undè, & capitale principium Fausti Reghiensis, qui quo ad hoc eorum secutus est doctrinam, illud erat, *quod nisi præscientia explorauerit, prædestinatio nihil refert, aut decernit.* Eandem postea secuti sunt Arriani, & Nestoriani. Undè deprimis refertur in Epistola Alexandri Alexandrini Episcopi, quod asserebant Deum prædestinasse Christum Dominum in Filium Dei, quia præscivit singularem futurum in vita, & moribus instituendis: undè, & inferebant, quod si talis fuisset prævisus Petrus, aut Paulus, eodem modo prædestinatus esset in Filium Dei. Et idem referunt Lovanienses de Nestorianis. Undè, & quendam eorum in hanc blasphemam vocem, erupisse affirmant: *Non invideo Christo homini, facto Deo, nam si volo, fio & ego*: undè, & istis plures Theologi attribuunt Scientiam mediam, & de Arrianis id fatetur Granados hic *disp. 9. num. 19.* (*)

(*) Videatur etiam P. D. Vincentius Ramirez, Cõplut. Primi loc. infra laudat. n. 86.

Sed quia non constat eos locutos fuisse de præscientia futurorum conditionatorum, quod est proprium obiectum Scientiæ mediæ, sed magis apparet verum fuisse locutos de præscientia futurorum absolutorum, ideò non absolutè affirmamus eos Scientiam mediam formaliter defendisse, sed dedisse illi initium. Concedentes namque præscientiam istam circa futura absoluta independenter à Divino decreto; sequitur evidenter, quod illam etiam concederent circa futura conditionata, vel illorum cognitionem Deo denegarent. In sententia autem aliquorum ex Recentioribus Societatis inter quos Pater Alderete 1. *part. disp. 9. de Prædestinatione, sect. 2.* & alibi, qui contendunt scientiam independenter à decreto ad futura absoluta etiam se extendere; fatendum est omnes istos quoad substantiam Scientiam mediam formaliter cognovisse.

Diserimẽ lar ssimẽ inter præcedentes, & DD. Catholicos.

Eis tamen sub dubio omissis, extra illud est, eam formaliter, & expresse, & prout terminatur ad futura conditionata cognovisse, & propugnasse Massilienses, qui Semipelagiani dicuntur: id constat ex Epistolis Sanctorum Prosperi, & Hylarij ad S. P. Augustinum, & ex responsione eiusdem *lib. de Prædestinatione SS. & de Dono persev.* undè, & id fatentur P. Suarez, & Granados, & plures alij ex Societate, asserentes istos non errasse in usu Scientiæ mediæ, sed in eius abusu, quia nimirum asserebant, & quod actus prævisi ut conditionate futuri erant verè merita, & demerita, ut alios eligeret, & alios reprobaret, & quod eiusmodi actus, saltim initium fidei, non erant dona Dei, sed eliciti à natura viribus proprijs: omnia autem ista Hæretica sunt, & Catholicè ab eis negantur.

4 Qui alij prædicta scientia abusi sint, iuxta Suarez, & Granad.

Ab his autem temporibus usque ad tempora Sixti IV. circa annum Domini 1476. nihil de hac sententia, aut dictum, aut scriptum legitur. Sed in hoc eodem anno invenitur suscitatum præcipuum eius fundamentum à quoddam *Petro del Rivo* Lovaniensi: qui inter alia sic asserebat: *Quidquid ex suppositione, quæ in potestate nostra non est, per necessariam consequentiam sequitur, ita est necessarium, ut liberum nullo modo esse possit.* Ex qua propositione sequitur, aut negasse Dei prædestinationem circa bona nostra opera, aut eam admisisse dependenter à nostra libertate; quod est Scientiam mediam adstruere: eius tamen sententiam damnavit Summus Pontifex eodem anno, & coegit Authorem publicè eam Romæ retractare, ut refert Universitas Lovaniensis in sua iustificatione, & Sylvius *tract. de Motione primi motoris.*

5 Quæ interstitia ipsius à seculo IV. & V. usq; ad XIII.

Tandem quibusdam alijs eiusdem sententiæ omissis vestigijs, quę à quibusdam suscitata, & producta fuerunt, tum Parisijs circa annum 1538. contra quos egit Franciscus

Quas vicissitudines experta usque ad P. D. Ludovi-

cum

cum Molina de quibus latè M. Lemos cit. tom. tract. 6. & Salm. tom. 1. tractat. 3. disp. 10. per totã. Antoninus Reginal. pluribus in locis. M. Ferre tomo 2. in 1. p. disp. 1. per totam. Ill. Palanco tom. 2. q. 6. à n. 1. & novissimè P. D. Vincentius Ramirez, Societat. Iesu, Complutensis Primarius, tom. 2. disp. 20. à n. 1. usque ad 14

Undè cõiectandũ Scientiam Mediam illuxisse.

Romæus, nostræ Religionis posteà Generalis Magister, *in tract. de Libertate operum, & necessitate gratiæ*: tum iterum Lovanij anno 1551. contra quos etiam scripsit eruditissimam Epistolam ad Ruardum Taper, illius Universitatis Decanum Sapientissimus ille, Venerabilisque Magister *Fr. Petrus de Soto* primus, qui eam sub hoc nomine in lucem protulit fuit Pater Ludovicus Molina *in Concordia* Ulyssipone impressa anno Domini 1588. sed ante hac anno præcedenti 1587. doctrina ista defendi, promulgarique cœpit ab eiusdem Societatis Doctoribus præcipuè à P. Lesio, publicis Thesibus Lovanij habitis. Et multo ante, anno, scilicet, 1566. eam sibi occurrisse, & Discipulis dictare cœpisse asserit P. Fonseca *lib. 5. Metaphisicæ, cap. 2. quæst. 4. sect. 8.* eam tamen tunc variis curis occupatum absolvere non potuisse.

6 Ex quo deducit P. Avendaño, & alij cum eo, tres istos insignes Iesuitas, & alios, quibus per idem ferè tempus hæc incidit cogitatio, non nisi Deo prælucente in eam convenire potuisse. Sed fortè eorum cogitationi præluxit libellus quidam *de Ratione Studiorum* à Doctoribus ex Societate Romæ compositus anno 1584. & ibidem post duos annos editus, in quo pagina 27. & 29. præmittitur ad honorem huius familiæ pertinere, ut cum libertate ingenij componatur nova Theologia: pro cuius compositione duæ, aut tres propositiones inveniuntur, quas defendendas toti Societati imponit libellus, contra mentem, quam fatetur D. Thomæ, in quibus tanquam in semine tota doctrina de Scientia media continetur. Prima propositio, quam ex D. Thoma defendere non coguntur, hæc est: *Secundas causas esse instrumenta Dei, & cum operantur, Deum in eas primum influere, & eas movere*, hæc habetur *pag.* 11. Secunda autem talis: *Nostri non cogantur defendere ex 1. part. D. Thomæ prævidere Deum futura contingentia in eorum reali coexistentia cum sua æternitate*, ibi etiam habetur *propositione* 4. Et tandem *pagina* 318. sic concluditur: *Fieri potest, ut æqualis gratia duobus collata, sit efficax in uno, & inefficax in altero, quia non vult consentire, licet possit, per sufficientem gratiam, sine novo augmento gratiæ.* In quibus tribus propositionibus contineri totam doctrinam de Scientia media, perspicuum est; cumque eis commendatæ fuerint ante prædictorum librorum editionem, non levis est coniectura, immo grave præstat fundamentum, ut existimemus, novam istam eis illuxisse lucem, ut in eam doctrinam conspirarent.

7 Anterius eã trahere principium cõiectatur.

Nisi etiam forte ad anteriorem aliam eiusdem Societatis lucernam aspexerit simul cum eis prædictus libellus, nam teste Magistro Lemos in Actis Concilij Trident. quæ Romæ in Castello S. Angeli servantur, quas, & ipsos vidisse affirmant, legitur, quod cum ageretur de formando 4. *Canone, Sessionis 6.* in quo diffinitur: *Liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, &c.* Contendisse Patrem Lainez, non sic formandum, sed tantum dici: *Mentem à Deo motam, & excitatam*, in quibus verbis solum concedebat motionem, & excitationem moralem per obiecti propositionem, non autem verè effectivam motus totius liberi arbitrij, quæ coincidere videtur cum doctrina Scientiæ mediæ. Sed eius eloquutio audita non est affirmante Synodo ponendum *liberum arbitrium motum, & excitatum*, ut comprehenderet non solum motionem moralem, sed etiam physicam, non tantum intellectus, aut mentis, sed etiam voluntatis: quæ Sessio celebrata fuit 13. Ianuarij anno 1547. de quo vide M. Albelda.

Et Ill. Castel.

8 Progressus Scientiæ Mediæ Lovaniæ

Quidquid autem de his sit; prædicta doctrina ubi primo in lucem prodijt, visa est contra mani-

vanij, & Hiſpaniæ.

manifeſtam D. Aug. mentem, contra communem Theologorum ſententiam, eius Authore id fatente: immo ut ſapiens Pelagium. Et hinc primo excitati ſunt Lovanij tumultus illi inter Patres Societatis ex una parte, & doctiſsimam illam Univerſitatem ex alia: qui cum ad aures Sixti V. perveniſſent, ut illos ſedaret, utrique parti ea de re ſilentium impoſuit, donec Sanctitas ſua rem decerneret. Vix autem decretum illius emanavit, cum ſtatim in Hiſpania liber ille Molinæ prodijt: qui quanto cum aplauſu à ſuis eſt receptus, tanto à noſtris doctrina eius, tanquam ſuſpecta de errore Pelagij, fuit impugnata: nec ſolum à noſtris, ſed ferè ab univerſis alijs Theologis. Immo ex Sacra Societatis familia, Doct. Henricus Henriquez, Patris Suarez Præceptor, vir ſine dubio accerrimi ingenij, copioſam adverſus eam protulit cenſuram, in qua quinquaginta duas propoſitiones eiuſdem libri qualificavit, de quo, & memoriale obtulit fœlicis recordationis Clementi VIII.

Alumnus Societ. cõtra eam ſtrenue laborat.

9 Qui primi in Hiſpania Dominicani contra eã egerint.

Ex noſtris autem (non primo Magiſter Bañez, ut ipſi aſſerunt) ſed Regentes Collegij D. Gregorij, & Magiſtri Conventus S. Pauli Valliſ-Oletani eandem doctrinam dum ibi defenderetur anno Domini 1594. ad Tribunal Sanctæ Inquiſitionis detulerunt, à quo nullum Decretum permiſsivum illius emanavit, ut aliqui ex eis comminiſcuntur, ſed cum rem pro illius gravitate examinare vellet, & ad hoc variarum Univerſitatum, & Doctiſſimorum, tunc temporis Virorum, iudicia prænoſceret interim ad Sedem Apoſtolicam ſub Clemente VIII. delata ſunt. Apud quem Summum Pontificem, quod non benè audierit, conſtat vel ſaltim *ex tract.* quem ipſe Summus Pontifex proprio labore, & ſtudio compoſuit, qui habetur in principio *primi tomi* Magiſtri Lemos: in quo, quamvis ut Author particularis loquatur, nihil loquitur niſi ex mente D. Auguſtini, ex quo tractatum compilavit, & ex quo diffinitionem eruere diſponebat.

Quid Romæ circa Scientiã Mediam actum ſit.

Romæ autem ut rem iſtam tractarent, miſsit Provincia hæc noſtra duos ſapientiſs.mos Viros Ill. Alvarez, & Mag. Lemos. Hi cum varijs, doctiſsimiſque Viris ex Sacra Societate, ſcilicet, cum Valentia, Arrubal, Cobos, Perez, Salas, & Vaſtida pluries diſputarunt, primo coram Em. Cardinale *Madrutio*, & Cenſoribus à Sacra Sede deputatis. Secundo coram Clemente VIII. & eiſdem Cenſoribus. Et tandem coram Paulo V. & fere eiſdem, uno, vel altero, propter alterius mortem, ſuffecto. Cur autem Patres Societatis toties diſputationem innovandam petierint, & quid tandem Cenſores determinaverint, referunt Magiſter à S. Thoma, & Patres Salmanticenſes, & nos inſtrumento ſatis authentico poſſemus referre; relationem tamen propter obedientiam omittimus: ſicut, & omittimus reddere rationem, quare cum res iſta uſque ad ſatietatem fuerit examinata, non tamen fuit definita. Unum omittendum non eſt, quod aliqui vehementer falluntur, vel alios fallere intendunt, dum aſſerunt decretum emanaſſe à Paulo V., in quo permittebat Scientiam mediam impune defendi. Nunquam tale decretum emanavit; ſed finitis diſputationibus, & cum Cenſoribus Congregationibus, imperavit Summus Pontifex ea de re ſilentium tam impugnantibus, quàm defendentibus, prohibuitque ne alterutram partem aliquis cenſurare auderet, donec ſanctitas ſua rem, ſicut promiſit, decerneret.

Obedientia, & obſervantia Authoris.

10 Advertentia valde neceſſaria.

His perſpectis, quæ ſimplicem facti narrationem continent, pluribus eis adverſis propter Chriſtianam charitatem, & pacem, omiſſis, videat iam prudens lector undè ex eis in ſuæ ſententiæ favorem præcipuum, & primum fundamentum poſsint deducere: undè triumphos, & palmas Scientiæ mediæ, & illius Authori accomodare poſ-

sint. Quod ut magis perspectum habeatur, scire, advertereque oportet, quod Scientia illa media, quam Molina primo protulit, quamque nostri censurandam detulerunt, fere iam à Societate exulavit: nam Molina totaliter negavit prædefinitionem nostrorum actuum, & gratiæ præcedenti solum concessit efficaciam in actu secundo illi omnino extrinsecam, & denominatione desumpta ab actu nostro libero: qua etiam ratione, denominari potest gratia efficax ipse habitus charitatis, immo, & ipsa voluntas, quamvis gratia non sit. Hæc autem sententia omnino destituta est à Patribus Societatis, & ut eam destruerent, in causa fuit eorum Præpositus Generalis, *Claudius Aquaviva*, qui disputationibus coram Sanctissimo habitis interfuit. Hic enim litteris patentibus toti Societati hoc mandatum iniunxit. *in posterum omnino doceant inter eam gratiam, qua re ipsa effectum habet, atque efficax dicitur, & eam, quam sufficientem nominant, non tantum discrimen esse in actu secundo, quia una ex usu liberi arbitrij, etiam cooperante gratia effectum sortiatur, altera non item, sed in ipso actu primo, quia posita scientia conditionalium ex efficaci Dei proposito, atque intentione efficiendi certissimè in nobis bonum, ipse ea media seligit, atque eo modo, & tempore confert, quo videt effectum infallibiliter habitura, alijs usurus, si hac inefficacia prævidisset: quare semper moraliter, & in ratione beneficij plus aliquid, in efficaci, quam in sufficienti gratia, etiam in actu primo, continetur; atque hac ratione, efficere Deum, ut re ipsa faciamus, non tantum quia dat gratiam, qua facere possimus; quod idem dicendum est de perseverantia, quæ proculdubio donum Dei est. Romæ 14. Decembris anno* 1613. Sic habetur apud Paulum Leonardum, & apud alios ex Societate.

Quid erga Molin. cæteri DD. Societ.

Ex eis autem constat, quod ex mandato sui Generalis, quem non latuit Censorum, & Summi Pontificis circa sententiam Molinæ resolutio, & sententia, modus ille defendendi Scientiam mediam destitutus omnino est, & amplexatus modus, quo illam Pater Suarez postea reformavit: non ergo ex Concertationibus tam victor Molina etiam apud suos evasit. Dicere autem cum Paulo Leonardo, qui differentiam istam fatetur esse parvi momenti ad rem prædictam, vel est ignorare punctum difficultatis, vel dissimulare: nam cum, ut Catholicè loquamur, debeamus fateri, quod omnia opera nostra bona sunt verè dona Dei, quod Deus per gratiam efficacem illa in nobis efficit, quod verè facit, quod nos faciamus; si ut hæc verificentur, ut ipsorum Generalis apertè fatetur, requiritur, quod Deus efficaciter bona nostra prædiffiniat, quod donet gratiam efficacem pro illis, non solum efficacem in actu secundo, sed etiam in actu primo; Molina, qui omnia ista negat, in re gravissima à suis dissentit, & non satis tute loquitur, & opinatur: qualiter autem omnia ista cum aliorum opinione consistat; partim constat ex dictis, & amplius ex alibi dicendis constabit.

Solutio quædam præocupatur.

II

Scientia Media qualis ex P. Suar.

Ex his autem sequitur, (quod suprà dubio præcedenti ratione prima iam notavimus, & modo his dictis magis percipitur) quod in hoc modo dicendi Patris Suarez, Scientia media nostrorum actuum, præcipuè bonorum, omnino impossibilis est: nam cum non possint certo prævideri futura, nisi per ordinem ad omnes causas, à quibus essentialiter dependent, sicut neque aliter talia esse possunt; cumque sint essentialiter dona Dei, verè à Deo in nobis causata, si ad hoc essentialiter dependent à gratia, & decreto efficaci, non possunt certo prævideri futura, nisi dependenter ab eis pro priori naturæ influentibus; ac pro-

proinde, quod si ab his præscindatur, solum cognoscantur, ut conjecturaliter futura penes ordinem ad causas secundas, quæ est Thomistarum sententia. Et hinc aliquos eorum audivi se existimare, quod tota ista controversia in hoc statu iam magis habet de nomine, quam de re; quod tamen nunquam admittam. Iste ergo est origo, processus, & status, quem Scientia media sortita est.

§. II.

STATUITUR CONCLUSIO, & aliquibus rationibus probatur.

12 Cur Authoritates non adducantur.

SCIENTIA, qua Deus futura conditionata cognoscit, est Deo libera, non media: immo scientia media, qualitercumque explicetur, si verè media est, tamquam impossibilis, & Deo minus digna est rejicienda. Conclusionem istam quoad unam, vel alteram partem, sivè directè, sivè indirectè ostendunt omnia superius dicta circa constitutionem futuri, sivè circa illius conditionatam cognitionem, sivè circa adstructionem decretorum conditionatorum, & tandem circa medium, ubi nam talia futura cognoscantur. Sed quia suppetunt plura alia, eaque efficacissima fundamenta; ulterius conclusio probanda est, & Scientia hæc media impugnanda. Omittimus autem id authoritate probare. Tum

Primò.

quia si adducendæ essent omnes, quæ ad propositum conducunt, nec totius cursus tempus ad id sufficeret, præcipuè ex S. Parente Aug. qui omnibus Dux in hac parte ab Ecclesia proponitur, à quo potius transcribendi essent omnes eius tractatus, quos *de gratia Dei* contra Pelagianos, & illorum reliquias composuit, quam aliquod

Secundò.

ab illis excerpendum. Tum quia ea, quæ in controversijs brevitatis causa afferri possunt, fideliter adducta ponderata, & explicata inveniuntur apud nostros Thomistas præcipuè apud pluries laudatum Vallag. Lemos.

Tertiò id ipsum.

Tum quia mens Augustini in hac parte satis superque constare potest ex ipsius Patris Molinæ pluries repetita confessione: præcipuè in *Concordia impressa Ulisyppone*, ubi *quæst. 23. disput. 1. artic. 4. & 5. membro ultimo*, sic habet: *Quæ si data, explanataque semper fuissent* (loquitur de principijs, in quibus tota Scientiæ mediæ machina innititur) *fortè nec Pelagiana Hæresis fuisset exorta, nec Lutherani tàm impudenter arbitrij nostri libertatem fuissent ausi negare; neque ex opinione Augustini, Concertatoribusque cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, & ad Pelagianos defecissent.* Et plura alia, quæ pari reverentia contra SS. Doctorem ex illius calamo exciderunt.

13 1. Ratio pro conclusione.

Undè probanda est nostra conclusio selectis aliquibus rationibus, quæ magis directè punctum istum, prout de eo nunc agitur, attingere videntur, alijs proprijs locis remissis. Sit ergo prima ratio: omne prædicatum contingenter (intellige quo ad denominationem, & ut vel in hoc hic, uti in præcedentibus, morem Scotistis geramus) Deo conveniens, aut est libera eius determinatio, & dispositio, aut ex eius libera determinatione, & dispositione convenire debet; sed scientia conditionata futurorum contingentium est aliquod prædicatum, verè Deo, & contingenter conveniens, & non est eius determinatio, aut dispositio: ergo debet ei convenire ex libera eius determinatione, & dispositione. Min. quo ad primam partem per se est evidens; quo ad secundam partem etiam conceditur ab eis, cum scientiam conditionatam pure speculativam, & non practicam constituant: determinatio autem dispositiva Dei ve-

rè practica est, sicut eius providentia.

1. Mai. probatur 1. Quare difficultas tota devolvitur ad probationem maioris, quæ sic probatur primò. Omne prædicatum, quod contingenter Deo convenit, indiget, ut ei conveniat alicuius determinatione, & dispositione: libera quidem; alias non contingenter, sed necessario conveniret; sed dispositio, & determinatio ista respectu prædicatorum Divinorum alterius esse non potest, nisi Dei: ergo. Mai. constat. Nam quod contingenter Deo convenit indifferens est ex se, ut ei conveniat, vel non conveniat: ergo ex se ei non convenit: ergo si conveniat, convenire debet ex alterius determinatione, & dispositione. Minor autem probatur. Tum quia cum ab æterno, ex quo datur scientia illa, nihil detur præter Deum, si illa ex alicuius dispositione, & libera determinatione debet esse, debet esse ex dispositione Dei, & non alterius. Tum quia si esset ex dispositione alterius, & non Dei, esset ex dispositione creaturæ, ne faro, aut fortunæ illam tradamus. Quod si ita est; sequitur primo dispositionem Dei, & eius providentiam non se extendere, ad omnia disponibilia; ac proinde infinitam non esse, sicut non esset infinitus eius intellectus, si non se extenderet ad omnia cognoscibilia, neque illius potentia factiva si non se extenderet ad omnia factibilia.

Collectio quæd.

Alia collect. Secundò sequitur. Quod à providentia, & dispositione Divina subtrahatur aliquod prædicatum Divinum indigens ad sui esse providentia, & dispositione; quod tamen subijcitur providentiæ, & dispositioni creaturæ. Et quod magis mirabile est, quod creatura neque existens, neque unquam extitura tanta polleat providentia, quod disponat, & determinet de Divinis prædicatis, quod tamen Deus nequit facere. Quæ omnia manifestè inferuntur, & ab eis; quamvis verbis leniantur, conceduntur tamen: sed ipsa in se absurdissima sunt.

14 2 Prob. mai. principalis. Secundò probatur principalis mai. Quia si scientia illa non conveniret Deo ex eius determinatione, & dispositione, respectu illius, fortuito, & casualiter omnino eveniret; at hoc est absurdum, & Deo prorsus indignum: ergo. Minor videtur per se nota, si tantum fideles sensus consulantur. Si namque absurdum merito ab omnibus reputatur, quod aliquid ad creaturas spectans casuale, & fortuitum sit; respectu Dei, quanto magis id reputari debet de ipsis prædicatis Divinis: hoc enim esset Deum casui, fortunæque subijcere, quod adhuc de creaturis imaginari nefas est. Maior autem probatur. Id est, & dicitur casuale, & fortuitum respectu alicuius, quod ei evenit præter intentionem, spectationem, & dispositionem; sed quod Deo evenit omnino independenter ab eius dispositione, & libera determinatione, evenit omnino præter eius intentionem, & spectationem, ut est per se manifestum: ergo fortuito, & casualiter evenit.

15 Responsio Adversi. Huic argumento, præcipuè secundæ eius probationi, magis communiter respondent, quod casualiter, & fortuitò aliquid alicui evenire dupliciter accipi solet: primò ita ut significet evenire cum ignorantia eius, cui convenit, aut cum opposita voluntate. Secundò, ut significet evenire ei præter eius determinationem, & dispositionem. Primò modo repugnat quod aliquid casualiter de Deo dicatur, & respectu eius eveniat; non autem secundo modo ut patet in peccato, quod evenit Deo non disponente, neque existentiam eius determinante.

Arguitur cõtra respons. 1. Sed in primis cum Deus libertatem, & auxilia indifferentia ad bonum, & malum donet ex intentione boni, ut ipsi fatentur,

ne

ne constituant Deum, aut æquè utriusque Authorem, aut utriusque tantum permissorem, scientia mali potius, quam boni, contra inclinationem, & connatum eius eveniat: ac proinde casualiter primò etiam modo. Deinde cum ei eveniat, ignorans pro priori ad illam, quæ scientia eveniat, etiam ex hac parte omnino casualiter eveniet. Nec refert, quod post eius eventum perfectè cognoscit illam scientiam: nam cognitio quæ consequitur eventum, & Deum non prævenit, non aufert casualitatem eius, ut patet in muliere masculum potius, quam fœminam parturiente, quod omnino casualiter respectu eius evenit, quamvis post partum certam notitiam de eventu habeat. Sed de hoc alibi.

Recursus quid præcluditur.

16 Arguitur cõtra cand. 2.

Undè secundò contra solutionem replicatur ostendendo quod modus iste casualitatis, quem concedit respectu Dei, in scientia eius, dicat imperfectionem: nam, & si creatura aliqua non posset existere Deo inscio, aut affectu suo nolente efficaciter existere; si tamen ex dispositione Dei non existeret, à casu existeret respectu Dei, casualitate includente imperfectionem: ergo ex eo quod scientia hæc conditionata non existeret inscio Deo, aut affectu suo eius existentiam efficaciter nolente, si tamen existit, eo illius existentiam non disponente, casualiter existit, casualitate includente imperfectionem. Antecedens conceditur, & consequentia probatur. Tum quia ex terminis maior apparet imperfectio, quod summo Provisori aliquod prædicatum, in seipso contingenter eveniat, absque illius dispositione, quam quod eveniat in creaturis sibi subiectis. Tum quia sine dubio maior repugnantia est, quod aliquod prædicatum Divinum subijciatur dispositioni creaturæ, quam quod aliquod prædicatum creatum non subijciatur dispositioni Dei: ergo si hoc merito reputatur inconveniens, multo magis debet reputari primum.

Nec refert, si dicas, disparitatem esse, quod creatura propter sui limitationem exigit esse ex dispositione Dei; scientia autem eius, quamvis contingens, quia tamen est infinita, hoc non exigit. Non, inquam, refert. Tum quia si propter infinitatem subtraheretur à dispositione Dei, magis deberet subtrahi à dispositione creaturæ. Tum, ut insistamus paritati: nam creaturam exigere dispositionem Dei, ut existat, non tam oritur, quia ens finitum est, quam quia ex se est contingens, indifferens ad esse, & non esse; ac proinde ut sit potius quam non sit, indigens Dei determinatione: undè si per impossibile creatura esset ens necessario, & ab æterno existens, adhuc esset limitata, & indigeret influxu Dei, non tamen eius dispositione, & determinatione: ergo cum scientia Dei hæc sit ex se prædicatum indifferens, ut sit, vel non sit, non minus indiget dispositione Dei, ut sit potius, quam non sit, quam ipsa creatura.

Cõtrario rum solutio.

Impugnatur 1.

Secundò.

Tertiò impugnatur solutio: nam si semel aliquid contingens existere absque Dei ordinatione, & dispositione, non est casualitas arguens in Deo imperfectionem; neque esset imperfectio Deum influere in creaturam absque sui ordinatione, & dispositione: neque enim scientia est minus prædicatum Divinum, quam eius influxus activus, nec minus contingenter Deo unum, quam alterum convenit: si ergo Deum in se habere scientiam istam, potius, quam illam præter eius dispositionem nulla est imperfectio, nec etiam erit, quod Deus sine sui dispositione in hanc creaturam potius quam in illam influat; sed hoc est manifestè absurdum: tum quia illa creatura præter dispositionem Dei existeret. Tum quia libere non produceretur à Deo: ergo. Exemplum autem de peccato favet argumento, & solutioni nocet. Tum quia licet non sit imperfectio, quod peccatum existat absque dispositione Dei,

Contra præcipuã respõsio arguit. 3.

Simile Ad vers. retorquetur in ipsos 1.

Dei, qua velit eius deformitatem; imperfectio tamen esset, quod existeret absque dispositione Dei constituta per decretum permissivum: immo per decretum concurrendi ad illius entitatem. Tum quia si peccatum ita existeret, ut in manu Dei non esset illud vitare, casualiter existeret, casualitate dicente in Deo imperfectionem: ergo scientiam istam existere pro priori ad Divinam libertatem, qua illam posset impedire, est casualiter existere, casualitate dicente in Deo imperfectionem.

Secundò.

17 2ª ratio conclusionis.

Secundò probatur eadem conclusio. Si scientia hæc conditionata non existeret ex libera determinatione Divinæ voluntatis, sed eam præcederet, sequeretur quod non esset in potestate Dei aliter scire, quam scivit; v. g. si scivit, quod si D. Petrus poneretur in atrio Principis Sacerdotum, & interrogaretur de Discipulatu Christi, eum negaret, non potuit aliter Deus scire; at hoc est absurdum: ergo. Sequela est evidens, & ab eis conceditur: minor autem probatur. Quia si non esset in manu, & potestate Dei aliter scire, quam scivit, sequeretur quod id, quod scivit, necessario scivit, ita ut impossibile absolutè, & ex terminis esset, quod aliter sciret; at hoc est absurdum; alias peccatum D. Petri in illa occasione scitum non libere, sed necessario eveniret: ergo.

Solutio contrariorum.

Dices: Deum potius se aliud scire, non quia in manu eius esset aliter scire; sed quia erat in manu, & libertate D. Petri, quod Deus aliter sciret: si enim ille, ut potuit, non negaret, sed confiteretur Christum, Deus careret scientia negationis, & haberet scientiam confessionis ipsius. Sed mirabile est, quod Theologi ista concedant, & mirabilius quod alij id audientes, Scientiam mediam, unde ista sequuntur communi calculo non expugnent. Si enim Petrus potest facere, quod Deus sub illa numero occasione aliter sciret, quam scivit: ergo hoc absolutè, & ex terminis possibile est. Quod si Deus hoc ipsum facere non potest: ergo aliquid absolutè, & ex terminis possibile, impossibile est Deo: & quod magis est; aliquid, quod absolutè est possibile creaturæ, quodque ex suo conceptu perfectionem dicit, absolutè est impossibile Deo: immo eo est impossibile, quia creatura sic vult; foret autem possibile, si ipsa aliter vellet. Ex quo sequitur, & quod eius omnipotentia non se extendat ad omne possibile, quod absolutè, & ex terminis est tale, sed quod respectu plurium possibilium, respectu, scilicet, omnium actuum liberorum, ad plura, vel pauciora pro nutu creaturę se extendat. Et hinc etiam quod potentia creaturæ, in quantum ad actus sibi liberos se extendit, non esset à Deo participata; cum non possit ab illo participari, quod in eo non est, sed potius potentia Dei participata, & dependens esset à potestate creaturæ.

Quæ ex solutione sequuntur

18 Denuo impugnatur illa solutio 1.

Sequela suadet. 1.

Secundò.

Sed quia iam fere omnia ista, quamvis absurditatibus plena, ex consuetudine tamen, vel suorum priorum veneratione sunt devorare edocti, paulo amplius aliter urgenda, & apperienda sunt inconvenientia illa. Primò, quia si non erat in potestate Dei, dum prævidit Petrum in illa occasione, & sub illo numero auxilio negaturum Christum, præscire sub eadem occasione, & auxilio perseveraturum in confessione eius, & hoc erat in potestate Petri: ergo neque erat in potestate Dei, quod D. Petrus sub illo auxilio numero perseveraret in confessione Christi, hoc tamen erat in potestate D. Petri; sed hoc est absurdissimum: ergo. Sequela est evidens. Tum quia si Deus posset facere, quod Petrus sub illa occasione, & auxilio in confessione eius perseveraret, posset etiam facere quod hoc ipse Deus cognosceret; impossibile enim est quod D. Petrus perseveraret, & quod Deus id non cognosceret. Tum quia cum apud ipsos Scientia media sit essentialiter re-

requisita, ut Deus decernat auxilia, quibus Petrus perseveraret, si posset facere quod perseveraret sub illis numero circunstantijs, posset sub illis acquirere Scientiam mediam.

Min. sub sumpta prob. 1. Absurditas autem min. ostenditur. Tum quia inde sequeretur primò quod esset in manu, & potestate D. Petri, quod Deus sub illis numero circunstantijs donaret illi perseverātiam in confessione sui nominis; cum tamen eam donare non esset sub manu, & potestate Dei; sed hoc est absurdissimum: non enim D. Petrus potest prævideri perseverans sub quacumque occasione, quin Deus illi donet perseverantiam, ut est de fide: ergo. Prob. min. Tum quia tale reputatur D. Hieronymo *lib. 2. Dialog.* adversus Pelagianos ibi: *Sit ergo apud Deum possibile, homini, si velit, donare impeccantiam, & apud homines nequaquam possibile liberi arbitrij potestate, quod nutu donantis tribuitur.* Tum quia contra rationem donationis est, de cuius conceptu est, quod procedat ex liberali, & gratuita voluntate donantis, quod donum sit sub manu, & potestate accipientis, non autem dantis. Immo ex oppositò sequeretur, quod non tàm Deus donaret D. Petro in illa occasione perseverantiam, quàm quod D. Petrus Deo donaret obsequium ex tali perseverantia resultans: ipse enim D. Petrus est, qui libere sub illo auxilio eam acquirit, & facit quod Deus obsequium inde resultans consequatur; cum tamen Deus impotens sit id consequi. Ex quo, & plura alia absurda consequuntur, & inter alia orationis non indigentia. Sed de hoc alibi.

Suad. 1.

19 Prob. 2. sub sumpta min. Secundò ostenditur eiusdem minoris absurditas. Quia exinde etiam sequeretur quod D. Petrus in prædicta occasione potentior esset, quam Deus ad perseverandum, ac proinde quod magis haberet in potestate sua propriam voluntatem, quoad actus illos, quam ipse Deus; quod est contra S. P. Augustinum, & contra lumen rationis. Sequela videtur manifesta: nam D. Petrus in illa occasione, & sub illo numero auxilio, sub quo prævisus est negare Christum, poterat perseverare in confessione eius; Deus autem id non poterat facere, ut ipsi fatentur: ergo potentior, quoad hoc esset, quam Deus ipse. Et ne hoc parvi momenti reputetur advertere oportet id ipsum esse, pro quo Christus natus, & mortuus est.

Nec valet dicere, potentiorem esse Deum eo quod in eadem occasione, cum pluribus alijs auxilijs, quæ efficacia prævideratur, poterat D. Petri perseverantiam consequi. Contra enim est primò: quia licet cum pluribus alijs auxilijs posset Deus id consequi, cum illo tamen numero, quod prævidit ineffieax, non potuit; cum hoc tamen potuit D. Petrus, ut fatentur: ergo respectivè ad hoc auxilium potentior esset D. Petrus, quam Deus. Secundò. Quia cum illis omnibus auxilijs, quibus Deus id potuit causare in D. Petro, potuit, & D. Petrus in seipso habere: insuper, & cum illis omnibus, quæ Deus prævidit inefficacia, quæ infinita etiam sunt, cum quibus non potuit Deus in eo causare perseverantiam, potuit ipse eam sibi acquirere: ergo non solum respectivè ad illud auxilium, sed absolutè, & omnibus pensatis, potentior est D. Petrus ad perseverādum, quam Deus, ut perseveret. Tertiò. Quia adhuc cum eis, cum quibus posset Deus causare in D. Petro perseverātiam, potentior intelligeretur ipse D. Petrus: nam si Deus potuit, eo erat, quia illa auxilia prævidit efficacia; sed prævidisse efficacia in manu erat D. Petri, & non Dei, ut concedunt: ergo.

20 Adverſ. recurſus.

Ocludi-tur 1.

Secundò,

Tertiò.

Ex his autem lucem accipit tertia ratio, qua Supremum Dei dominium, & absolutissimam eius potestatem suprà actus nostros liberos defendamus, & istam mediam Scientiam, tamquam ei contrariam impugnemus. Si enim non est liberum Deo scientiam hanc

3. ratio concluſionis.

conditionatam noſtrorum actuum liberorum habere, ſequitur quod nec ſit liberum Deo, vel unum ſaltim actum liberum ex aliquâ ex omnibus creaturis poſsibilibus, vel in aliqua ex infinitis occaſionibus conſequi; ſed hoc etiam eſt horrendum, & execrabile abſurdum: ergo. Minor videtur conſtans: nam eſt manifeſtè contra illud Scripturę: *Miſerebor, cui miſertus fuero, & clemens ero, in quem mihi placuerit.* Et contra illud: *Numquid non habet poteſtatem figulus luti, aliud vas facere in honorem, & aliud in contumeliam.* Et magis clarè contra illud: *cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, vertet illud.* Iſta enim, & plura alia explicant ſummam, & abſolutiſsimam poteſtatem, qua Deus ſupra noſtrum liberum arbitrium dominatur, vel ad illud convertendum, vel ad homines medio illo prædeſtinandos, vel ad faciendum quidquid de illo voluerit. Undè minor certiſsima habenda eſt, nec iuxta fidem videtur poſſe negari.

Collectio 1. prob.

Sequela autem probatur. Non poteſt Deus ex aliqua ex creaturis poſsibilibus, vel unum actum liberum in aliqua occaſione conſequi, niſi prævia Scientia media illius actus in illa occaſione; ſed non eſt Deus potens habere iſtam Scientiam mediam; alias non eſſet media, ſed libera, & ſubiecta eius poteſtati: ergo nec eſt potens ad conſequendum, vel unum actum liberum. Urgerur hæc probatio ad id utendo ea forma arguendi; qua ipſi prætendunt, quod decretum ab intrinſeco efficax requiſitum ad operandum deſtruit libertatem creatam. Qui non habet in ſua manu neceſſario requiſita ad aliquam operationem faciendam, vel ſaltim non habet poteſtatem ea acquirendi, non habet poteſtatem liberam ad illam faciendam; ſed Scientia media futuritionis conditionatæ actus liberi ſub aliqua occaſione eſt eſſentialiter requiſita, ut Deus illum actum à creatura conſequatur: non enim poteſt actus ille conſequi, quin in Deo præcedat Scientia media de illius conditionata conſecutione: ergo cum hanc Scientiam mediam habere non ſit in manu Dei, neque erit libere potens ad conſequendum, vel unum actum liberum. Mai. univerſaliter accepta certiſsima eſt apud ipſos, & ſuæ ſententiæ capitale principium; apud nos autem, quamvis falſa exiſtimetur de libertate ſubordinata, vera tamen eſt de libertate Divina, quæ eſt abſoluta omnino, & independens. Minor autem eſt ipſa eſſentia Scientiæ mediæ, quæ etiam apud eos debet præcedere Scientiam abſolutam: cumque diſcurſus ſit benè formatus, tamquam oſtenſivus iudicandus eſt.

Roboratur doctrina.

Dicere autem Scientiam mediam non eſſe eſſentialiter requiſitam, ut Deus operetur conſenſum creaturę, quia ſi præſtaret auxilia illa non directus, adhuc ſequeretur conſenſus; falſiſsimum eſt: nam ut ex ſuperius dictis conſtat ſcientia hæc media requiſita eſt apud ipſos, ut Deus intelligatur donans conſenſum, diſcernens conſentientem à diſſentiente, & provide, non autem cœco modo illum cauſans; ſed non poteſt intelligi conſenſus, quin ſit à Deo donatus, & faciente diſcretionem inter conſentientem, & diſſentientem, & proinde illum cauſante: ergo.

Recurſus Contrar. præcluditur.

Undè aliter dices, quod Deo propter multitudinem auxiliorum, quibus quamlibet voluntatem creatam in quacumque occaſione vocare poteſt, non poteſt una, immo plures Scientiæ mediæ de conſenſu conditionato deficere: quibus habitis, libere poteſt quamlibet creaturam, & in quacumque occaſione facere quod conſentiat. Sed cum in eorum ſententia omnia auxilia, quibus creaturas prævenire poteſt, ſint ab intrinſeco indifferentia, omnia illa poteſt quæcumque creatura ſaltim metaphiſicè ſpernere, & cum eis diſſenſum coniungere. Deinde ſi hoc non poteſt creatura facere: ergo id ipſum Deus cognoſcit per ſcientiam ſimplicis intel-

22 Alius recurſus.

Recluditur. 1.

Secundò.

telligentiæ : undè, & illa directus, & ſine ulla Scientia media poterit immediatè decernere decreto efficaci ſine ullo libertatis præiuditio conſenſum creaturæ ; ſed quia iſta alibi ex propoſito expendemus, dum, ſcilicet, agamus de creatura inconvertibili, quæ Scientia media ſuppoſita aperte ſequitur, ideo eis omiſsis.

Occludi-tur recurſus ille.

Aliter ad propoſitum impugnanda eſt ſolutio. Nam ſcientiam iſtam conditionatam, vel omnes illas, quibus ſupponitur Deum carere non poſſe, vel eas habet libere ; vel pro priori, & independenter à ſua libertate? ſi primum; habemus intentum, & hinc reijcienda eſt Scientia media. Si ſecundum ; ſequitur aperte inconveniens adductum : nam cum Deus ſine prævia iſta ſcientia conditionata conſenſus conſenſum acquirere non poſsit ; ſi illam habere non eſt in ſua poteſtate, ſed pro priori, & independenter à ſuę libertatis exercitio illam habet, vel ea caret; ſequitur quod acquirere conſenſum, non ſit in abſoluta poteſtate Dei, neque ipſi abſolutè liberum.

23 Recurſus aliorum.

Propter iſta, & alia ſimilia reſpondent alij magis ingenue, magiſque conſequenter ad ſua principia, quod quamvis Deus non poſſit, vel unum actum liberum à creatura conſequi, niſi dependenter à Scientia media, quæ in eius non eſt poteſtate, ſed in poteſtate creaturæ ; nihilominus non propter hoc perit, aut minuitur libertas, & dominium Dei ſuprà actus liberos creaturæ : quia dummodo dependenter à prædicta ſcientia poſsit, abſolutè eſt potens, & abſolutè eſt dominans ſuprà illos. Rationemque connantur reddere ex ſuis principijs : quia, nimirum, aliter non eſt poſsibilis poteſtas, aut dominium Dei, illęſa eorum libertate : undè ſicut iſta ſalvantur ſuprà actum vitalem, quamvis ſolus Deus ſine conſortio creaturæ illum producere non poſsit, quia ſolum hac ratione, eſt ipſi poſsibilis ſervata eius eſſentia ; ita pariter ſalvatur Supremum Dei dominium, & poteſtas erga actus liberos creaturę, quamvis non poſsit eos aliter producere, niſi dependenter à Scientia media, quæ non eſt in eius poteſtate, ſed creaturæ, quia ſolum hoc modo ſunt illi poſsibiles illęſa eorum libertate.

Recludi-tur illorum recurſus.

Hæc ſolutio qualitercumque verbis, & exemplis pulchre exornetur, quale ſit hoc Scientiæ mediæ inventum aperte prodit, & nos ex ea facilè explicare poſſumus. Nam vel eſt de conceptu abſolutæ libertatis, & dominium ſuprà actus habere omnia requiſita, vel ea poſſe acquirere ad illum producendum ; vel non? Si ſecundum : ergo quamvis creatura non habeat decretum efficax, nec gratiam ab intrinſeco efficacem, nec iſta acquirere poſsit, ſintque eſſentialiter ad actum requiſita ; non ideo non habet libertatem, & dominium ſuprà illum. Si autem ſecundum: ergo Deus pro ſigno priori ad Scientiam mediam, cum intelligatur illam non habens, & impotens ſit pro ſua libertate illam acquirere, ſitque requiſita ſaltim ex parte Dei, ut actum producat, intelligetur ſine abſoluta libertate, & dominio ſuprà illum.

25 Confirm.

Confirmatur hoc : cauſam ſecundam, & creatam indigere iuvamine cauſæ primæ, & creatoris ad ſuum actum inchoandum, & perficiendum, & non habere tale iuvamen, nec ſibi acquirere poſſe, non ſolum minuit, ſed de medio tollit libertatem, & dominium illius adhuc in genere cauſæ ſecundæ, & creatæ, ſuprà illum actum : ergo cauſam primam, & increatam indigere Scientia media alicuius actus ad illum producendum, & non eſſe ſub eius poteſtate illam habere, vel non habere, non ſolum minuit, ſed de medio etiam tollit abſolutum dominium, & ſupremam poteſtatem cauſæ primæ ſuprà illum actum : niſi velis ſupremum dominium Dei ſuprà actus noſtros liberos firmari, & conſtitui per ſubiectionem Dei ad creaturam, do-

mi-

minium autem creaturæ suprà eosdem destrui, & anihilari per subordinationem eius ad Deum: non enim deficit huius sententiæ Professor, qui hoc typis mandare non erubuit, propter quod, & alia similia, opera eius Romæ sunt prohibita, & saltim hoc illius dictum omnibus Catholicis deberet esse abominandum.

26 Ad idem conniti tur

Sed tamen quamvis unus, vel alter solum hoc modo sit loquutus; omnes tamen in sensu, & substantia dicti convenire debent: sicut conveniunt in asserendo destrui libertatem creatam, si ad suos actus producendos indigeat aliquo, quod habere non est in eius potestate, sed Dei: non destrui autem Dei dominium suprà eosdem actus, & si ad eos producendos indegeat Scientia media, quam habere non est in eius potestate, sed creaturæ. Hoc enim quid aliud est, quam destrui libertatem creatam, per subordinationem, & subiectionem ad Deum, ratione alicuius requisiti ad operandum, quod privativè est in potestate Dei: non autem destrui libertatem Divinam per subiectionem ad creaturam, quia indigeat aliquo ad operandum, quod privativè est sub potestate creaturæ?

Pulcha animadversio.

Qua propter doctrina ista maximè præoculis est habenda, dum de concordia libertatis creatæ cum efficacia gratiæ, vel decretorum agitur; nam ex ea non solum instantur omnia eorum argumenta, sed validius contra ipsos retorquentur. Nam cum dominium Dei suprà voluntates hominum maius sit, quam dominium hominum suprà easdem: ut enim ait D. Augustinus *cap.* 14. de Correpr. & Grat. *Magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas, & quod habet humanorum cordium, quo placuerit, inclinandorum, omnipotentissimam potestatem*; si hoc dominium cum indigentia alterius, quod non est sub potestate eius salvant, quanto magis salvari debet dominium hominum cum indigentia alterius, quod non sit sub potestate eorum, sed Dei.

Undè deduces, tanta cum maiori certitudine inferri à nobis destrui Dei dominium suprà actus liberos, quanto certius est dominium, & libertatem Divinam, magis absolutum, & independens debere esse à suis creaturis, quam dominium creaturarum à Deo. Secundò deduces quanta cum maiori connaturalitate, ratione, immo & pietate, salvatur à nobis utraque libertas, & dominium, quam ab eis. Nam nos primò quidquid decet supremum dominium, & absolutissimam libertatem Dei, & omnino independentem à creaturis, constituimus: deinde ex his, quæ supersunt constituendum curamus dominium creatum, ut tamquam servus, vel quasi catellus quidam de his, quæ cadunt de mensa domini sui, satis, superque saturetur; quod è contra ipsi faciunt: primò enim libertatem creatam, nullo ad Divinam habito respectu, videntur constituere: deinde ex his, quæ ex ea iam saturata, & ad plenum imbuta superfluere videntur, Divinam vestire, & accomodare procurant. Quod clarius percipies ex modo dicendis.

27 1. consectarium. Secundò.

§. III.

EX CAPITE LIBERTATIS creatæ Scientia hæc media impugnatur.

28 4. prob. conclusio

DEstrui libertatem creatam ex positione Scientiæ mediæ convincunt in primis omnia, quæ *Disp.* 3. *Dub.* 1. §. 4. adduximus, ubi id etiam ex proposito probavimus. Deinde id ipsum convincunt immediatè ante hæc dicta: ponere enim liberum arbitrium creatum cum talibus conditionibus requisitis, quod ex eis destruatur Divinum arbitrium suprà illud, non est defendere arbitrium creatum, sed illud destruere, lapidare, & præcipitare, ut loquitur *S.* P. Augustinus *lib.* 2. ad Bonifacium *cap.* 2. & 4. Insuper ponere libertatem creatam

ta-

taliter, quod supra posse non indigeat ad operandum ope Dei, quo pro sua libertate donet illi operationem, & pro quo non teneatur ad speciales gratias illi referendas, non est constituere, sed destruere liberum arbitrium creatum; sed si requiritur Scientia media, sic ponitur, ut patet ex dictis: ergo. Undè aptè S. Hieronymus *Epistola* ad Ctesiphontem Adversus Pelagianos his aureis verbis sic invehitur: *Quod autem sursùm deorsùm iactitent liberum arbitrium a nobis destrui; audiant è contra eos arbitrij destruere libertatem, qui eo male utuntur adversus beneficium largitoris: quis destruit liberum arbitrium? ille qui semper Deo gratias agit, & quodcumque in suo riculo fluit, ad fontem refert; aut qui dicit: recede à me, quia mundus sum? Non habeo te necessarium: dedisti enim mihi semel arbitrij libertatem; quid rursum te ingeris, ut nihil possim facere, nisi tu in me tua dona compleveris*, quæ verba nos, & ipsos meditari oportteret.

29 Formatur ſam 4.cō cluſionis prob.

His autem tantum insinuatis, quia alibi, aut expensis, aut expendendis, modo aliter suadendum est directè scientiam istam mediam destruere libertatem creatam; & argumentum sic proponitur. Supposita Scientia Media dissensus, voluntas creata est impotens consentire: ergo liberè non dissentit. Consequentia est evidens, & antecedens probatur. Non est potens voluntas consentire, nisi sit potens facere quod non existat Scientia Media dissensus, & quod existat Scientia Media consensus; sed supposita Scientia Media dissensus est impotens utrumque facere; ergo. Mai. apud ipsos est vera, & deducta ex præcipua eorum maxima. Min. autem probatur. Si voluntas creata posset id facere per aliquod libertatis exercitium, esset per consensum, nam dissensus talis est, quod componitur cum Scientia Media illius, & opponitur cum Scientia Media consensus, & eandem oppositionem habet utriusque omissio; sed hoc non potest illa facere per consensum: ergo. Probatur min. hæc. Id, quod si datur, debet dari pro priori ad consensum, non potest per consensum acquiri; sed si datur Scientia Media consensus, & carentia Scientiæ Mediæ dissensus, debent dari pro priori ad consensum: ergo. Mai. apud omnes est certa, & ex ea ipsis, & bene deducitur, quod voluntas creata, non potest per consensum acquirere physicam prædeterminationem ad ipsum, nec per carentiam consensus prædeterminationis carentiam.

Proxima min. suad. 1.

Undè difficultas stat in probanda minori. Quæ satis efficaciter probatur primò. Quia si hæc Scientia Media datur, datur pro priori ad decretum collativum auxilij, per quod voluntas consentit; sed decretum, collativum auxilij, præcedit ipsum auxilium, & auxilium consensum, cum sit illius causa: ergo, & Scientia Media. Minor constat, & mai. probatur. Tum quia si Scientia illa Media datur, Deus per illam dirigitur, ad conferendum auxilium, ne cœco modo illud conferat: Tum quia dum confert auxilium, potest illud conferre ex motivo efficaciæ, ut est communis eorum sententia: ergo collationem auxilij præcedit cognitio efficaciæ eius, quæ est Scientia Media consensus.

Suad. 2. ila min.

Secundò probatur eadem min. Quia si hæc Scientia Media datur, datur, ut Deus constituatur per illam potens proximè, & expeditè providè causare consensum, ipsum donare, & facere discretionem consentientis à dissentiente; sed si ad munia ista requiritur, datur pro priori ad consensum: ergo. Mai. ab ipsis traditur, & probatur minor. Nam propriori ad consensum, intelligitur Deus, illum donans, providè causans, & discretionem faciens: prout sic enim est causa in actu primo illius: ergo multo magis pro priori ad illum intelligi debet potens providè causa-

re, donare, & discretionem facere.

Suadetur 3. eadem min.

Tertiò. Quia si Scientia illa Media existat, existit pro signo apto, ut Deus magis beneficus se exhibeat erga consentientem dans illi auxilium, in occasione, in qua prævidit sortiturum efectum, quam erga dissentientem, cui auxilium in tali occasione non donat: hoc enim adeo verum est apud ipsos, ut in hoc solum, & non in entitate auxilij collati fundent discretionem consentientis à dissentiente, & maius beneficium morale; sed si hæc scientia non antevertit, decretum conferendi auxilium non erit in signo apto, ut Deus conferat illud auxilium in occasione consensus, vel dissensus: ergo.

30 Responsio Adversar. impug. quo ad 1. p. 1.

Dices: Scientiam Mediam consensus præcedere consensum, non essentialiter, sed accidentaliter: & quod sic præcedit, potest per consensum acquiri. Sed utraque pars solutionis est falsa: prima quidem; quia ut nuper vidimus, si Scientia Media præcedit consensum, præcedit, ut Deus per illam constituatur providè causans, illum donans, & discretionem faciens; sed consensus essentialiter petit procedere à Deo donante, provide causante, & discretionem faciente: est enim essentialiter donum Dei, ut supra ex Sacra Scriptura, & ex S. Parente Augustino ostendimus: ergo.

Secundò.

Secundò. Quia dato quod posset existere consensus, non donatus à Deo, nec provide ab eo causatus, quod absurdissimum ex terminis apparet, saltim implicat illum existere, quin præcedat in Deo potentia proxima, & expedita ad illum donandum, & provide causandum; sed hæc potentia, ut ipsi fatentur, constituitur essentialiter per Scientiam Mediam: ergo.

31 Recursus Contrar.

Nec refert dicere, Scientiam Mediam debere præcedere consensum essentialiter, ut requisita ex parte Dei, non autem ex parte ipsius consensus; & ideo potest per illum adquiri. Non, inquam, refert, primo. Quia hoc ipso, quod Scientia Media, debeat essentialiter præcedere, ut requisita ex parte Dei, inintelligibile est, quod non præcedat, ut requisita ex parte ipsius consensus; quod ex modo dictis apertè convincitur: nam si præcedit, ut requisita ex parte Dei, eo est, ut Deus per illam constituatur potens proximè providè illum causare, donare, & discretionem facere; sed consensus essentialiter petit sic à Deo procedere: ergo. Et certè quidquid ex parte causæ ad producendum efectum essentialiter requiritur, non potest non essentialiter requiri ex parte efectus, ut per eam producatur.

Ocluditur 1.

32 2. Ocluditur, & 2. p. solutionis impugnatur.

Deinde hoc ipsum rejicitur, & secunda pars solutionis, simul convincitur falsitatis. Quia hoc ipso, quod Scientia Media præcedat consensum, sivè accidentaliter, sivè essentialiter, sivè requisita tantum ex parte Dei, sivè etiam creaturæ, impossibile omninò est, quod per consensum acquiratur: ergo solutio quo ad utramque partem deficit. Antecedens probatur. Tum quia decretum efficax consensus solum accidentaliter præcedit consensum, & tamquam perfectio non ex parte consentis per se exacta, sed ex parte Dei, ut ipsi etiam asserunt; & tamen præcedentia ista sufficit, ut voluntas creata non possit sibi adquirere tale decretum, ut est compertum: ergo. Tum quia quod hic, & nunc præcedit consensum, ad consensum præsupponitur hic, & nunc; quod autem hic, & nunc ad ipsum præsupponitur, inintelligibile est quod per ipsum acquiratur: acquisitio enim alicuius, vel est prior natura re acquisita; vel simul saltim cum illa existit: ergo.

Prob. antecedens 1.

Secundò.

Roboratur doctrina.

Quod confirmatur: nam Scientia Media per consensum acquisita nequit Deum constituere potentem, & expeditum ad decernendum consensum; sed implicat Scientiam Mediam existere, quin Deus per illam constituatur potens pro-

proximè, & expeditè ad decernendum consensum : ergo. Minor est communis Adversariorum, ut vidimus, & mai. probatur. Implicat potentiam constitui expeditam ad decernendum consensum, per ipsum consensum ; potentia enim, & expeditio ad aliquem actum, cum ejus causæ illius se teneant, debent pro priori ad ipsum actum constitui; sed actus illius potentiæ est actuale decretum, quod si datur, debet etiam dari pro priori ad consensum, cum sit etiam illius causa : ergo.

33 Aliorum responsio. Aliorum solutio asserit Scientiam Mediam præsupponi ad consensum in statu absoluto ; subsequi tamen ad illum in statu conditionato : & hoc sufficit, ut illius non destruat libertatem. Sed solutio etiam ista omninò insufficiens est, & reijcitur primò ex dictis. Nam implicat, quod prævideatur consensus conditionatè futurus, quin prævideatur, ut providè conditionatè causandus, donandus, & ex speciali benevolentia producendus; sed ad hoc requiritur quod Scientia Media præcedat etiam consensum sub statu conditionato : ergo. Minor probatur. Nam iuxta ipsos per solam Scientiam Mediam potest Deus constitui providè causans, donans, & ex speciali benevolentia actum liberum producens : ergo. Quod confirmatur. Nam si Scientia Media præcedit consensum in statu absoluto ; vel præcedit quia essentialiter est donum Dei, vel quia essentialiter petit providè, & non cæco modo à Deo produci, vel discretionem inter consentientem, & dissentientem faciente ; sed hoc apertè convincit debere etiam præcedere in statu conditionato : cum non minus intelligatur quod esset donum Dei, provide ab eo causandum, & discretionem inter unum, & alterum faciente : ergo.

Reijcitur 1.

Confirm.

Reijcitur 2. Secundò reijcitur eadem solutio. Nam quod non est in nostra potestate in statu absoluto, sub nostra libertate absolutè non est: ergo si Scientiæ Mediæ acquisitio non est in nostra potestate sub statu absoluto, absolutè non est sub nostra libertate. Consequentia est evidens, & antecedens probatur. Quia libertas solum à parte rei, & in statu absoluto exercetur, non autem in statu conditionato: ideòque solum à parte rei, & in statu absoluto meremur, vel demeremur, non autem in statu conditionato, ut contra Semipelagianos fides docet : ergo si voluntas per nullum actum absolutè existentem potest acquirere Scientiam Mediam ; absolutè non esset illi liberum eam acquirere. Et ex opposito sequeretur, quod Petrus, v. g., dum nihil est, & dum nihil operatur, posset acquirere Scientiam Mediam ; quam tamen acquirere non posset, dum actu est, & actu operatur, quod ex terminis absurdum videtur. Quod confirmari potest : nam quidquid Petrus in statu conditionato conditionatè facit, facit absolutè purificata conditione : & quidquid non facit absolutè sub aliqua conditione purificata, falsum est quod conditionatè faceret ; à conditionata enim ad absolutam, conditione purificata, est bona consequentia : ergo si purificata conditione auxilij, non facit quod existat Scientia Media consensus : ergo neque id faceret sub statu conditionato, & pro priori ad purificationem conditionis.

Confirm.

34 Aliorum adhuc resp. Propter ista, & alia similia, Pater Suarez, quem alij Recentiores sequuntur, teste Rivadeneyra in præsenti coarctatur ad dicendum, quod acquisitio Scientiæ Mediæ, nullatenus est in potestate voluntatis creatæ ; per hoc tamen eius libertas non labefactatur : nam quamvis sit ad libere operandum requisita ; non est tamen requisita ex meritis eius, sed ex perfectione infinita Dei : & ad libertatem sufficit, quod habeat in eius potestate quidquid requiritur ad ponen-

nendum actum liberum ex meritis eius, non autem ex parte Dei.

Quid respondio evincat ostenditur 1. ex Suario.

Sed hæc solutio, quamvis in nostris principijs, paucis superadditis, bona, & genuina sit, Scientiam tamen Mediam de medio tollit, quod, & vidit prædictus Author, idque evidenter convincit. Primò. Quia in principijs Scientiæ Mediæ dissentiens caret libertate ad consensum, eo præcisè, quod Deus ex se, decreto à nobis in frustrabili, decernat non concurrere nobiscum ad consensum: nunc ergo carentia huius decreti de concurrendo, vel requiritur solum ex parte Dei, vel ex natura, & intrinsecis consensus? Si primum: ergo deficit libertas ad consensum, deficientibus requisitis ex parte Dei ad ipsum, si ea habere, non sit in manu voluntatis creatæ. Si secundum: ergo etiam requiritur, ex intrinsecis consensus, procedere à Deo, summè providente, & præscienti: Non enim apparet ratio, cur natura ipsa consensus, petat subijci Deo, ut decernenti, & volenti, & non ut providenti, & præscienti.

Ostenditur 2. ex eod. Authore.

Secundò id ipsum convincit prædictus Author. Quia in principijs Scientiæ Mediæ, dum efectus aliquis non potest poni nisi sub aliqua conditione; qui non habet illam conditionem, aut potestatem ad illam habendam, non potest illum efectum ponere; quod est verum, sivè conditio illa sit per se exacta, & ex meritis efectus, sivè solum peraccidens, & præter eius exigentiam: nam licet quis habeat vim ad impellendum saxum, ut quatuor v. g. quod suapte sui natura, & gravitate non exigit vehementiorem impulsum, ut moveatur; si tamen ratione accidentaliter obstantis necessarius sit impulsus, ut octo, qui eo careret, & obstans impedire non posset, etsi haberet impulsum, ut quatuor; non ideò diceretur, absolutè potens movere saxum: si ergo Scientia Media consensus necessaria est ad ponendum consensum, quamvis necessitas ista non oriatur ex natura ipsius, sed ex perfectione Dei; qui non habet in sua potestate ponere illam Scientiam Mediam, neque etiam haberet ponere consensum.

35 Quid in nostris principijs

Quod non solum est verum in eorum principijs, sed etiam in nostris: nam in eis quamvis suppositio præcedens consensum, & ipsum infallibiliter inferens, si existit ex determinatione libera Dei concurrentis ad consensum, eius non auferat libertatem, sed infallibiliter inferat; si tamen suppositio illa non existeret ex determinatione libera Dei, nec creaturæ, illius destrueret libertatem; sed Scientia Media consensus non existit ex determinatione libera creaturæ, neque ex determinatione Dei: ergo illius auferret libertatem. Et quidem si doctrina Patris Suarez subsisteret; cum decretum efficax, phisica prædeterminatio, & gratia ab intrinseco efficax, sint ex parte Dei requisita, ut ad salutarem consensum concurrat, ut nostri Thomistæ perpetuo fatentur; quamvis creatura ea non haberet, nec potestatem ea habendi, non propterea non haberet libertatem ad consensum.

36 Respons. cuiusd. Recentioris.

Sed prætereunda non est solutio, qua specialiter utitur Augustinus de Herrera, qui, ut hoc argumentum solvat, excogitavit mutuam quandam prioritatem inter consensum, & Scientiam Mediam, in diverso tamen genere: nam in genere phisico, remoto tamen, asserit Scientiam Mediam præcedere consensum, quia dirigit Deum, ad conferendum auxilium, quod est principium consensus; in genere autem obiectivo dicit consensum præcedere Scientiam Mediam; & hoc sufficere, ut sit in potestate hominis illam acquirere, vel impedire.

Authoris reflexio, & 1. respons. oppugnatio.

Sed sola argumenti difficultas potuit Adversarium cogere ad ad-

admittendas prioritates mutuas, etiam in diverso genere, quas tamquam fuit abominantur. Eius tamen solutio reijcienda est primo. Nam si per recursum ad prioritates istas concordatur libertas cum Scientia Media, & ad eam concordandam, licet Adversarijs ad eas recurrere, etiam concordabitur per eundem recursum cum auxilio ab intrinseco efficaci, cum physica prædeterminatione, & cum decreto; & non erit cur nobis non liceat ad easdem prioritates recurrere: Ex quo, & sequeretur inutilitas Scientiæ Mediæ. Explicatur hoc. Ideò Adversarius mutuas istas prioritates distinguit, quia quamvis Scientia Media, & decretum collativum auxilij concurrant, tamquam principium efectivum consensus, non tamen concurrunt obiectivè, sed potius unicum obiectum præcipuè Scientiæ Mediæ est ipse consensus: nisi enim propter hoc, nescio undè aliter prioritates istas mutuas assignare possit; sed etiam in nostra sententia, quamvis auxilium ab intrinseco efficax, & physica prædeterminatio præcedant consensum, tamquam principium illius efectivum, non tamen præcedunt ex parte obiecti, sed unicum utriusque obiectum præintentum est ipse consensus: ergo hoc etiam nobis sufficiet, ut inter auxilium ab intrinseco efficax, & inter consensum, adstruamus mutuas illas prioritates, & ut illarum beneficio, & sine recursu ad Scientiam Mediam, libertatem concordemus.

Explicatur doctrina.

Ad idem tenditur.

Quod si prædictæ solutionis Author dicat, quod consensum esse obiectum præintentum per auxilium, decretum, & physicam præmotionem, non sufficit ut illa obiectivè præcedat, præcedentia congruenti ad salvandam libertatem, si semel illa physicè, & subiectivè præcedunt; fateor sic esse, nisi ad alia principia recurratur; sed cum ille ad nihil aliud in prædicta solutione recurrat, sed in ea obiectiva præcedentia, supposita posterioritate physica, velit fundare concordantiam libertatis cum Scientia Media; sequitur, quod id non fuerit assecutus.

Tandem, alijs omissis, ineffaciæ convincitur eadem solutio. Nam præcedentia obiectiva consensus ad Scientiam Mediam est solum secundum quid talis, præcedentia autem Scientiæ Mediæ ad ipsum est talis simpliciter: tum quia prima est obiectiva, secunda autem physica, & efectiva: tum quia determinatio, & influxus consensus in Scientiam Mediam est solum secundum quid, sicut dependentia Scientiæ Mediæ ab illo, ut ipsi pluries fatentur; cum tamen influxus Scientiæ Mediæ in consensum sit simpliciter talis. Tum quia præcedentia auxilij ad consensum simpliciter est talis, præcedentia autem consensus ad auxilium, vel est nulla, vel solum secundum quid: cum ergo Scientia Media præcedat ipsum auxilium: dirigit enim ad illius collationem; sequitur quod præcedentia Scientiæ Mediæ ad consensum sit simpliciter talis, præcedentia autem consensus ad Scientiam Mediam, vel sit nulla, vel talis secundum quid. Tunc sic; sed principium simpliciter prius consensu, & eum simpliciter antecedens, & infallibiliter inferens, cuius esse, & non esse non potest proindè simpliciter haberi per ipsum consensum, aufert libertatem illius: ergo.

Ultim. respons. impugnatio.

Temporis præsura cogit nos plura alia omittere quibus etiam Scientia Media efficaciter posset refelli: sed quamvis breviter; subijciendum tamen est aliud fundamentum, undè eius inutilitatem ostendamus. Quod ut melius percipiatur adverterdum est Scientiam Mediam, ad duos præcipuè fines fuisse excogitatam, & introductam: primò, ut salvetur Dei providentia in concurrendo ad nostros actus liberos, ne scilicet tali scientia non præluente Deus donaret libertatem,

37 Prævia ad 5. conclusionis p.obat.

nesciens quis inde usus sequeretur, aut ne esset impossibilitatus ad decernendum consensum, vel ne decretum illius esset expositum frustrationis periculo. Secundus finis est, ut concordetur libertas nostra cum efficacia auxiliorum. Unde, & Dei providentiam, & auxiliorum efficaciam per Scientiam Mediam inadæquatè saltim constituunt. His suppositis.

5. Conclusionis probatio.

Sic formatur argumentum. Scientia Media, si datur, debet esse contingens, & de veritate contingenti; at talis non esset si esset requisita ad constituendam providentiam Dei erga actus nostros liberos, & efficaciam auxilij, à quacipsi dependent: ergo. Probatur min. Nam cum providentia Dei, & efficax illius auxilium sint necessario requisita, ut actus liber, præcipuè meritorius vitæ æternæ existat; si Scientia Media constitueret providentiam illam, & efficaciam auxilij, non posset cognosci actus meritorius, ut conditionatè futurus, nisi cognosceretur dependenter à Scientia Media: adeo ut sensus huius propositionis, *si dedero Petro auxilium A, eliciet actum meritorium vitæ æternæ*, sit iste: *Si dedero Petro auxilium A cum Scientia Media de merito futuro, eliciet actum meritorium.* Sed veritas ista contingens non est, sed necessaria, & per scientiam necessariam cognita: ergo. Discursus est legitimus. Minor evidens apud omnes, & maior probatur per partes. Et in primis quod Dei providentia, & auxilium efficax sint necessario requisita, ut actus liber existat, certius ex se apparet, quam indigens probatione. Sed quia ab aliquibus negari videtur, sic ostenditur. Ut actus liber existat, petit necessario causari à Deo: non improvidè; hoc enim repugnans est Deo: ergo providè. Similiter non sufficit, ut causetur à Deo, quod Deus voluntati conferat solum auxilium indifferens, quod tantum tribuit posse: hoc enim reprehendit D. Thom. in Origene, ut suprà vidimus; & inde non salvaretur, quod discretio merentis à non merente, esset à Deo, & plura alia absurda, quæ ex dictis habentur perspecta.

Suaderur mai. per singula.

Quod autem si hoc ita esset, non posset cognosci, ut futurus conditionatè, nisi dependenter à Scientia Media probatur: nam implicat quod cognoscatur ut conditionatè futurus, præcipuè à Deo, nisi cognoscatur dependenter ab omnibus causis, à quibus conditionata eius futuritio dependet: sicut enim deficiente aliqua causa non esset futurus, ita si futuritio eius non cognosceretur dependenter ab illa, infallibiliter non cognosceretur. Quod, ut diximus, præcipuè tenet verum in Deo, cuius scientia, cum sit comprehensiva obiecti, debet illud attingere per respectum ad omnes suas causas; cum sic ex se cognoscibile sit, ac proinde aliter non adæquaret eius cognoscibilitatem; sed conditionata eius futuritio ab eijsdem causis dependet, à quibus per se dependet esse absolutum: ergo si hoc essentialiter dependet à Divina Providentia, & auxilio efficaci, constitutis per Scientiam Mediam, independenter ab hac conditionata futuritio non posset cognosci.

Suaderur ead. mai.

38 Ad idem adhuc n.

Restat autem probare, quod si hoc ita est obiectum Scientiæ Mediæ sensum suprà appositum faciat: quod facilè ostenditur primò. Nam subconditione debet intelligi positum, omne id, à quo conditio essentialiter dependet; sed conditio huius: *Si dedero Petro auxilium A eliciet actum meritorium*, est collatio auxilij, & hæc essentialiter dependet à Providentia Dei: ergo si hæc constituitur per Scientiam Mediam, sub illa conditione potest, immo debet intelligi posita Scientia Media; & sic sensus erit supra assignatus: *Si dedero*, scilicet, *Petro auxilium A prævidens actum meritorium futurum*,

rum, Petrus eliciet actum meritorium. Minor constat, & maior suprà *Disp.2. Dubio 1. §. 4. num.25.* probata est.

Secundò id ipsum. Secundò probatur eadem minor. Quia sub hac conditione: *Si dedero*, debet Deus intelligere, *si dedero possibiliter, seu modo mihi possibili, & non chimerico*: hoc enim, & nos intelligimus; sed modus possibilis, ut Deus det, est providè dare, & non improvidè, vel non providè: ergo providentia sub conditione debet intelligi. Tertiò. Quia implicat, consensum absolutè existere, nisi dependenter ab auxilio providè à Deo collato: ergo nec potest *Scientia Media* iudicare de consensu, quod absolutè existeret, nisi iudicando, quod esset, dependenter ab auxilio providè collato; sed hoc iudicare, est assumere pro conditione auxilium, & providentiam: ergo si hæc constituitur per *Scientiam Mediam*, *Scientia Media* sub conditione debet intelligi.

Tertiò.

39 Adverf. Solutio. Omissis aliis solutionibus, quę magis doctrinalis videtur, & qua utuntur docti Recentiores, asserit, quod sub illa conditione *si dedero*, debet intelligi *si dedero providè*: sed providentia per se exacta ad collationem auxilij, non autem ad alias circumstantias contingentes. Hæc autem providentia non est constituta per *Scientiam Mediam* consensus, cum auxilium conferri possit sub carentia huius *Scientiæ Mediæ*, & cum *Scientia Media* dissensus: constituitur ergo, vel per scientiam simplicis intelligentię possibilitatis consensus, & indifferentiæ auxilij, vel per Scientiam Mediam vagam consensus, vel dissensus sub illo: ideòque hypothesis prædictæ propositionis, non est assignata, & prætensa, sed hæc: *Si dedero auxilium A, cum scientia naturali, quam habeo de ipso, quod auxilium est vagè connexum cum alterutra ex Scientijs Mediis consensus, vel dissensus, fiet determinatè consensus*: quæ veritas contingens, & non necessaria est.

Sed contrà est primò. Quia absoluta collatio auxilij, quis infallibiliter coniungitur cum merito, non dependet vagè à Scientia Media consensus, vel dissensus, sed determinatè opponitur Scientiæ Mediæ dissensus, & connectitur cum Scientia Media consensus, ab eaque non solum accidentaliter, sed essentialiter dependet: tum quia est collatio, per quam Deus donat meritum ipsum, & per quam discernit merentem à non merente. Tum quia secum involvit specialem Dei benevolentiam erga merentem: ergo, & conditionata collatio eiusdem auxilij, ex qua sequeretur consensus, involvit etiam determinatè Scientiam Mediam consensus. Patet hæc consequentia: nam alias non ab eisdem causis dependeret consensus, in statu absoluto, & conditionato.

40 Impugnatur 1. oicta solutio

Contra secundò. Nam providentia conditionata, quæ non requiritur conditionatè ad conditionatam collationem auxilij, non requiritur absolutè, ad absolutam illius collationem: vel ergo ad absolutam collationem auxilij, ex quo sequitur infallibiliter consensus, requiritur providentia constituta per Scientiam Mediam consensus, vel non requiritur? Si hoc secundum: ergo ad hoc munus superflua est *Scientia Media* determinata, quod ipsi non concedunt. Si primum: ergo etiam ad collationem conditionatam conditionatè requiritur *Scientia Media* determinata consensus, & sic prædicta propositio faciet sensum suprà assignatum.

41 Impugnatur 2.

Vel aliter idem impugnatur. Nam si ad collationem conditionatam auxilij non requiritur conditionatè Scientia Media determinata consensus, vel dissensus: ergo independenter à qualibet ex his determinatè, intelligeretur quod Deus

42 Alia eiusdem impugnationis forma.

Deus providè conferret auxilium: ergo si absolutè sic conferret, providè etiam conferret: inutilis ergo est Scientia Media determinata, ut Deus absolutè conferat. Argumenta quæ in favorem Scientiæ Mediæ adduci solent, secundum quod hìc spectant in præcedentibus manent soluta: nam quod, vel desumitur ex capite libertatis, vel concursus Dei ad peccatum, alibi solvenda sunt. Una autem, vel altera authoritas, quæ ad propositum adduci potest, videatur in nostris Thomistis. Dicta ergo sufficiant pro toto *Dub. & Tract.* in publico Gymnasio Salmantino dictata, ad laudem Omnipotentis Dei, venerationem Beatissimæ Virginis, SS. DD. Augustini, & Thomæ, Sanctorum etiam Parentum Dominici, ac Francisci, & Sanctissimi Præcursoris Domini, in cuius pervigilio finem viderunt Anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo; *ætatis verò Authoris* trigesimo sexto.

LAUS DEO.

INDEX

INDEX RERUM NOTABILIUM, QUÆ IN HOC PRIMO TOMO PRIMÆ PARTIS CONTINENTUR.

P. *Paginam designat.* N. *Numerum marginalem.*

A

A DISIUNCTIVA cum destructione unius partis ad positionem alterius quando fallat. Pag. 290. Numer. 67.

Ab,

Ab absoluta ad conditionatam quando sit bona consequentia. P. 396. N. 30.

Abstractio.

Abstractio intellectus à materia maior est virtute illius activa innata; secus sensuum. P. 12. à N. 44.

Accidens.

Accidens supernaturale operativum specificatur immediatè ab operatione, & mediatè ab obiecto. P. 27. N. 32.

Accidens repræsentativè dissimile non est substantiæ, secus entitativè, & quare? P. 46. à N. 28. usque ad 42.

Accidentia omnia qualiter, & quæ, vel essentialiter, vel connaturaliter respiciant subiecta. P. 114. à N. 31.

Actio, & Actus.

Actio, non quia prædicamentalis, sed quia transiens, habet terminum producere. P. 66. N. 26.

Actiones, & actus à principio, & obiecto specificantur: ab eo proximè, ab hoc ultimò. P. 25. N. 27.

Actus liberi Dei non cognoscuntur ab ipso nisi existant, eisque futuritio realis, & rationis repugnat. P. 446. à N. 1. per totum Dub.

Actus odij Dei qualiter privatus rectitudine, P. 23. N. 22.

Actus supernaturales non continentur in potentia naturali, adhuc ut obedientiali activa, ut in causa instrumentali, ut vult Suar. P. 72. N. 11. & 18.

Adoptio.

Adoptio quid, & an substantiæ supernaturali conveniret. P. 109. à N. 22. usque 24.

Æternitas.

Æternitas non est Deo medium cognoscendi futura contingentia conditionata certò Metaphisicè. P. 419. N. 5.

Aggregatum.

Aggregatum ex omnibus Divinis perfectionibus non est naturæ Divinæ constitutivum. P. 212. à N. 13. usque 25.

Aliquid.

Aliqua præter Dei providentiam, & dispositionem evenire sequitur ex Scientia Media. P. 486. à N. 14.

A Professoribus Scientiæ Mediæ in quo sensu id exponatur. Ibid. N. 15.

Angelus.

Angelus qualiter magis distet à sensu, quam Deus ab intellectu creato. P. 4. N. 12.

Angelus etsi cognoscibilis sit à se ipso per propriam substantiam; potest tamen cognosci à se ipso per speciem superadditam. P. 52. N. 40.

Angelus inferior illuminetur ne circa naturalia, comprehendat vè superiorem? P. 150. NN. 23. & 24.

Angelus superior inferiorem super comprehendendo non cognoscit actus eius liberos futuros. P.418. à N.4.

Anima.

Anima Christi Domini, & Beatorum non comprehendunt omnipotentiam, & an scientiam visionis? P.150. N.21.22. & 26.

Animæ Beatorum intuitivè, & clarè vident Deum, ut est in se. P.2. N.1. & 2.

Anima separata perfectius ne, aut imperfectius cognoscat, quam corpori coniuncta? P.179. N.50.

Appetitus.

Appetitus duplex: naturalis, seu innatus, & elicitus. P.17. N.2.

Appetitus uterque efficax efficacia absoluta, vel conditionata, & extrinseca, & inefficax. Ibid. N.3. & 33.

Nullus in visionem claram Dei appetitus innatus datur in homine. Ibid. à N.5. usq; 22.

Nec naturalis elicitus ex motivo supernaturali, aut efficax aliqua efficacia relata. Ibid. à N.23. usque 49.

Appetitus solum naturalis elicitus inefficax datur in homine ad prædict. visionem. Ibid. N.54.

Argumentum.

Argumentum contradictoriarum nullum ad probandum cognitionem conditionatorum ante decretum. P.383. N.15.

Armeni.

Armenorum error circa Dei visionem. P.1. N.1.

Arriani.

Arriani, & Pelagiani tenuerunt scientiam contingentium non innixam decreto. P.480. N.3.

Arrianos tenuisse Scientiam Mediam, fatetur Granados. P.481. N.3.

Ars.

Ars, & prudentia in Deo qualiter inter se differant, & à lumine principiorum, scientia, & sapientia. P.301. à N.17.

Asseitas.

Asseitas non constituit Metaphisicè naturam Divinam. P.217. à N.26. & deinceps.

Attributum.

Attributa Divina. Relationes, & Personæ omnia, ut sunt in se, simul videntur. P.122. usque 140.

Attributa aliqua per alia demonstrantur, & qualiter. P.201. N.48.

Attributa, & Relationes sunt obiectum specificativum Divini intellectus. P.250. à N.20.

Author.

Author promiscue utitur *contingentis* nomine, & *liberi*, ut vel in hoc Scotistis morem gerat. P.485. N.13.

Auxilium.

Auxilium moraliter tantum connexum cum consensu futuro non est Deo medium certò Metaphisicè illum cognoscendi. P.419. N.5.

Auxilium prævisum efficax maior gratia est in esse beneficij, dum confertur, quam collatum prævisum tantum sufficiens. P.471. N.21.

Auxilium efficax ex se habet discernere consentientem à dissentiente. P.472. N.22.

Avendaño.

P. Avendaño quos Authores proferat Scientiæ Mediæ. P.482. N.6.

Aureoli.

Aureoli, & Baconij opinio circa principium proximè elicitivum actuum supernaturalium. P.69. & 81. N.2. & 31.

Axioma.

Axioma *ex intellectu, & re intellecta* explicatur. P.4. N.12.

Axioma D. Thom. *visis effectibus inest homini, &c.* exponitur. P.36. à N.50.

Axioma *facienti quod est in se, &c.* exponitur. P.31. N.41. & P.32. N.45.

Axioma *quicumque intelligit, &c.* exponitur. P.63. N.18. & N.26.

Axioma: *intellectus trahit res ad se* qualiter intelligendum. P.66. N.26.

Axioma: *cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundum modum suæ naturæ*; ubinè exponitur. P.112. à N.27. usque 30.

Axioma *quodlibet est, vel non est* exponitur, & plura alia ex eo impugnantur. P.433. à N.30.

B

BEATITUDO naturalis hóminis quæ, iuxta varios opinandi modos ? Pag. 22. N.17. & 18.
Baconij, & Aureoli opinio circa principium elicitivum actuum supernaturalium, P.69. & 81. NN.2. & 31.

Beneficium.
Beneficium quid sit ex D. Thom. P.462. N.8.
Beneficia Dei præscita, prædestinataque sunt ab ipso iuxta P. Aug. Ibid.
Beneficium Dei est gratia discernens consentientem à dissentiente, P.472. à N.22.
Beneficiorum collatio quando, & in ordine ad quæ, se teneat ex parte actus primi.

Bonum.
Bonum præsens, vel futurum, absolutè, vel conditionatè sufficit terminare actum Divinæ voluntatis. P.409. N.16.

C

Calvinus.
CALVINUS, & Lutherus quid in puncto gratiæ, & quam longe sententijs Thomisticis absint, P.68. N.1. & P.84. N.37. & seqq.

Carentia.
Carentia existentiæ modo, & existentia postea non constituit futurum. P.342. & N.8. & P.360. à N.9. per tot. Dub.

Cassianus.
Cassiani intelligentia notatur. P.31. N.43.

Causa, & Causalitas.
Causa physicè tantum connexa effectui, & si supercomprehendatur, non est Deo medium certo metaphisicè cognoscendi effectus eius futuros. P.419. N.5.
Causa comprehenditur omnibus eius effectibus in ea cognitis. P.142. à N.6. & deinceps.
Causalitas finis optimè explicatur, & ab effectiva discrimen constituitur. P.64. N.20. usque 29.
Causarum partialium una non influit in aliam; benè vero proxima in remotam. P.80. N.27.
Causa partialis si continet partialiter effectum, exigit alteram concausam. Ibid. N.29. & seqq.
Christus prædicavit ubi sciebat esse qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem. P.459. N.5.

Cœlum.
Cœlum Empyreum radicaliter operativum est, non actu modò operatur. P.180. N.52. & sequenti.

Certitudo.
Certitudo cuiuslibet futuri contingentis conditionati etiã à Dei decreto providentia, & dispositione dependet. P.465. N.12.
Certitudo hæc & Script. Concil. & PP. Catholicorumque pietate evincitur. Ibid. latè, & subtiliter.

Claudius.
Rmus. Claudius Aquavivã quid mandaverit *DD.* Societ. ex Paul. Leon, Tyrso, & Henao. P.463. N.8.

Clementina.
Clement. *Ad nostrum.* P.4. N.13.

Cognitio in universum.
Cognitio rei inferioris comprehensiva excedit à cognitione rei superioris ordinis quidditativa. P.4. N.10.
Cognitio omnium possibilium etsi comprehensiva inferior est quidditativa Dei. Ibid.
Cognitionis genus duplex intellectui nostro, ex sua natura, & ex non repugnantia, ut elevetur. P.46. N.3.
Cognitio naturalis non est à motivo supernaturali, aut è contra. P.41. N.29.
Cognitio non est comprehensiva nisi species, & lumen simul talia sint. P.47. & P.49. N.38.
Cognitio quidditativa Dei etsi ex parte intellectus creati sit finita, exigit speciem infinitam. P.54. N.46. & P.60. N.11. & 12.
Cognitionis finitas à potentia, & lumine provenit in visione Beata; non à specie sivè impressa, sivè expressa. Ibid.
Cognitionis intensio, & extensio quotuplex, & qualiter fiat subiectivè, scilicet, & obiectivè. PP.146. & 153. NN.16. 27. & 28.
Cognitio Dei multiplex circa multiplex futurum conditionatum. P.378. à N.2.

Cognoscens.

Cognoscentia quomodo differant à non cognoscentibus, & recipiant aliarum rerum formas. P.161. à N.4.

Cognoscens connaturaliter, & cognitum debent esse in eodem gradu immaterialitatis. P.107. à N.17.

Cognoscibilitas.

Cognoscibilitas Dei, tàm respectu sui, quàm aliorum eum quidditativè cognoscentium eadem est. P.51. N.40.

Comprehensio quid; sequaturque ne omnipotentiæ ex cognitione omnium possibilium in ipsa? P.141. usque 158.

Conceptus naturæ demonstratur per conceptum essentiæ. P.182. N.56.

Conceptus isti objectivè in Deo non distinguntur. P.198. à N.41. usque 49.

Concilium.

Concil. Trid. Sess.6. cap.5. Can.4. exponitur. P.84. N.37. & seqq.

Conciliorum intelligentia non ex relatione hæreticorum quærenda est, sed ex forma Canonum, doctrinæque ipsorum. P.85. N.39. usque 41.

Concil. Trid. meminit dist. rationis Thomistarum. P.123. N.6.

Concursus.

Concursus partiales totaliter excluduntur in ordine ad actus supernaturales. P.70. à N.6.

Concursus isti diversimodè explicati formam intrinsecam, vel extrinsecam supponunt. P.98. N.60.

Concursus simultaneus, nec confert, aut complet virtutem potentiæ naturalis in actu primo. P.77. N.21.

Conditionales de conditione disparata, & impossibili plures sunt, pluresque sensus patiuntur. P.397. à N.31.

Qualiter iuxta diversos sensus diversis medijs, distinctaque scientia cognoscuntur. Ibid.

Conditionalium sensus aliquo dependent à decreto, & dispositione Dei. Ibid. N.34. & 35.

Contraria ex distinctis potest Deus plura facere; non autem identificata. P.117. N.35.

Consensus.

Consensus salutaris essentialiter est donum Dei. P.263. N.9.

Consensus salut. futurus pendet à decreto formali, aut virtuali, iuxta plures Societ. Ibid.

Consensus, ut ens creatum, & participatum sub omni formalitate creati procedit Deo determinante per suum decretum. P.467. N.14.

Constitutivum naturæ Divinæ qualiter ex omnibus Dei prædicatis summè identificatis Theologi designent. P.201. N.48. & P.208. à N.1.

Contradictoria.

Contradictoriarum unam esse determinatè veram, & alteram falsam qualiter verum sit pro priori ad decretum. P.441. à N.43.

Creatura.

Creatura, cui connaturalia forent visio Beata, virtutes infusæ, & lumen gloriæ, foret impeccabilis; ideòque repugnat. P.102. à N.7. per totum Dub.

Creatura.

Creaturæ possibiles cognoscuntur à Deo secundum esse proprium, & differentiale ipsarum. P.262. à N.1. usque 19.

Creaturæ qualiter productæ ab æterno in æternitate. P.328. N.24.

D

Decretum.

DECRETA conditionata circa omnium possibilium combinationes qualiter admittenda, vel non iuxta varietatem sententiarum. P.475. N.26.

Decretis Divinis repugnat futuritio *realis*, & *rationis*. P.446. à N.1. per totum Dub.

Decreta Dei conditionata non cognoscuntur ab ipso, nisi existant ipsa, vel aliquid necessario cum eis connexum. Ibid. à N.9.

Positis decretis in Deo futuris tollitur à Deo libertas circa actus liberos creaturarum. P.454. N.18.

Decretum Dei multiplex, & subiectivè absolutum, & objectivè conditionatum in eo ponitur. P.399. à N.11.

Decretum subiectivè absolutum, & objectivè conditionatum, nec impossibile, imperfectum, aut otiosum est. P.410. à N.17.

Decretum positivum, & omissivum quid operetur? P.414. a N.21. Quid *directum*, & *reflexum*? P.448. N.8.
Decretum efficax, uti, & Scientia Media, si datur, non acquiritur per actum voluntatis creatæ. P.493. à N.29. usque 34. Finis Scientiæ Mediæ quis, & quotuplex intentus à Profess. & an assequantur, per eam? P.497. N.37.
Decreto reflexo actu non existente, non potest cognosci decretum quod existeret. Ibid. à N.11.
Decreta indifferentia non sunt medium cognoscendi Deum certo futura conditionata; benè tamen efficacia per se, & ab intrinseco. P.458. à N.1. & P.468. N.15.
Decreta ista sat est esse subiectivè absoluta, & obiectivè conditionata, nec requiritur esse obiectivè etiam absoluta. Ibid.
Decreto Dei constituto medio scientiæ conditionatorum mirabilis multiformiter scientia Dei est. P.477. N.29.
Decretum denegandi gratiam efficacem infallibiliter logicè connectitur cum peccato. P.478. N.30.
Decretum huiusmodi non infert Deum esse Authorem peccati. Ibid. N.31, & 32.

Deus.

Dei providentiam, & dispositionem nullum, aliquid vè contingentium fugit. P.382. N.11.
Dei dominium, potestatem, & Providentiam diminuit Scientia Media, P.488. N. 16. & 17. & P.489. à N.20.
Deus clare visus non continetur sub specificativo nostri intellectus, ut est potentia naturalis, sub aliqua ratione. P. 5. N.17.
Deus clarè visus non continetur sub obiecto specificativo nostri intellectus, ut est potentia obedientialis. Ibid. N. 33. & seqq.
Deus clarè visus unicè continetur sub obiecto extensivo nostri intellectus. Ibid. N.39. usque 59.
Deus clarè visus nullum naturalem appetitum terminat, nisi elicitum inefficacem. Ibid. Dub.2. N.54.
Deus diligit reprobos existentes in gratia amore amicitiæ, & eis vult beatitudinem. P.404. N.8.
Deus omnia immediatè in se ipso cognoscit. P.292. N.71. & deinceps. Futura etiam conditionata. P.468. N.15.
Deus cognoscit conditionata de conditione conducente, ut determinatè vera, vel falsa certo metaphisicè, tàm subiectivè, quàm obiectivè. P.385. N.16.
Deus conjecturalia certo omnino subiectivè cognoscit. P.395. N.29.
Deus ut Author naturæ, nec providet, nec dirigit ad claram sui vis. P.18. N.7.
Deus ut Author naturæ videri non potest, quin ut Author supernaturalis videatur. Ibid. P.36. N.53. & P.138. N.37.
Deus Author, & largitor omnium nil largitur, & donat nisi per decretum suæ voluntatis. P.465. N.12.
Deus pro sua libertate potest aliquarum veritatum contingentium in particulari scientiam non habere. P.477. N.28.
Deus Author peccati non est, & si habeat decretum denegandi gratiam, seu illud permittendi. P.478. N.31. & 33.
Deus peccatum pro materiali causat per actum positivum suæ voluntatis.

Discretio, & discrimen.

Discretio consentientis à dissentientes ex Donis gratiæ est. P.471. N.21.
Discrimen inter distinctionem mediam Scoti, & intrinsecam virtualem. P.124. N.5. & 9.

Dissentiens.

Dissentienti confertur posse, consentienti etiam velle. P.471. N.21.
Dissentiens iniuste conquereretur de Deo comparativè ad consentientem. Ibid.

Distinctio.

Distinctio intrinseca virtualis inter Divina prædicata excluditur. A P.122. usque 140.
Distinctionis rationis Thomisticæ meminit pluriès Concil. Trid. P.123. N.6.

Divisio.

Divisio scientiæ in eam, quæ visionis, & simplicis intelligentiæ, alia ab ea, quæ in liberam, & necessariam. P. 303. à N.1.
Dominium, & potestatem supremam Dei qualiter diminuat Scientia Media? P.489. à N.20.
Donum, & beneficium quid sint ex D. Thom. traditur. P.462. à N.8. quid item sit donatio? Ibid.
Dona Dei prædestinata dicuntur, & sunt iuxta M.P. Aug. Ibid.

E

Effectus.

EFFECTUS plures finiti exigunt causam infinitam. P.54. N.46.

Effectus omnes creati ex Dei prædefinitione proveniunt iuxta D. Thom. P. 460. N.7.

Electio.

Electio prævisionem sanctitatis præcedit, non è contra. P.460. N.6.

Elementum.

Elementa, & mixta non cognoscitiva qua gaudeant independentia a qualitatibus materiæ in agendo, & recipiendo particulatim exponitur, & in communi. P. 175. N.39. & deinceps, & P.178. N.47. & 48.

Ens.

Ens adæquatè naturale, & naturali modo attingibile est obiectum adæquatè specificativum nostri intellectus. P.6. N.22. & deinceps.

Ens creatum contingens procedit à Deo medio suæ voluntatis decreto. P.467. N.14.

Entia rationis ab intellectu Divino, aut Beato formari in quo sensu probabile. P. 129. N.17. ad fin.

Essentia.

Essentia, & natura obiectivè in Deo non distinguntur. P.198. à N.41. usque 49.

Essentia Divina effectivè ad visionem concurrens actione distincta à visione gaudet. P.4. N.11.

Essentia Divina quomodo sit speculum cæterorum Divinorum, & creaturarum? P.143. N.9.

Eventus.

Eventus non semper revelatur, revelato ordine ad ipsum. P.388. à N.22.

Eventus sequendus ex se non constituit futurum, aut partem contradict. verificat ante decretum. P.342. à N.8.

Eunomius.

Eunomij error circa Dei visionem. P. 1. N.1.

Extravagans.

Extrav. *Benedictus Deus.* P.2. N.2.

Excessus.

Excessus unius visionis ad aliam iuxta diversos opinandi modos ex diversis principijs oritur. P.99. N.63.

Existentia.

Existentia qualiter sit actus essentiæ? P.239. N.76.

Existentia postea habenda non constituit futurum. P.342. à N.8. & P.360. à N.9. per totum Dub.

Existentia habita qualiter se habeat ad constituendum præteritum? P. 357. à N. 32.

F

Fides.

FIDE tenendum est intellectum creatum elevari posse ad Deum clarè intuitivè videndum. P.2. t. de vis. Dub.1.N.1. 2. & 5.

Filiatio.

Filiatio adoptiva quid, & an conveniret substantiæ supernaturali? P. 109. à N.22. usque 24.

Finis.

Finis causalitas optimè exponitur, & ab effectiva discrimen statuitur. P.64. N.20. usque 24.

Fonseca.

P. Fonseca docet Scientiam Mediam tempore eodem, ac Molina, & Lesius. P.482. N,5.

Forma.

Forma constitutiva futuri quæ sit? P. 341. N.5. & seqq. & P. 364. à N.9. & deinceps.

Franciscus.

RR. P. Fr. Franciscus Romæus Dominicanus Scientiam Mediam oppugnat. P.482. N.5.

Sapientissimus P. M. Fr. Franciscus *de la Serna* quid sentiat de opinione negante Deo cognitionem obiectivè certam futurorum conditionatorum? P.379. N.5.

Futurum, & futuritio.

Futura absoluta præsentia in æternitate. P.316. à N.1. Non cognoscuntur ante decretum. P.435. à N.33.

Futura conditionata quot modis, & vi quorum possint cognosci? P. 391. à N.25.

Futura conditionata cognoscuntur scientia simplicis intelligentiæ; libera tamen. P.304. à N.3.

Futurorum præsentia quotuplex, & quæ in æternitate. P.316. à N.1.
Futurum quid, & quotuplex? P.376. N.28. in fine, & P.377. N.1.
Futura conditionata disparata vi cuius medij, & qua scientia cognoscantur à Deo? P.39. à N.31.
Futura conditionata de conditione impossibili quo medio, & scientia à Deo cognoscantur? Ibid. N.35.
Futura hæc non cognoscuntur pro priori ad decretum. P.435. à N.33. Nec disparata in sententia plurium ex Societ. N.37.
Futuritio quid, & quotuplex? P.340. à N.1.
Futuritio Logica, & Physica, quid sit? P.372. à N.24.
Futuritio *entitativa*, & in *esse veri*, quæ? P.360. à N.2.
Futuritio quælibet præcedit existentiam, & præteritionem. P.428. à N.23.
Futuritio realis, & rationis repugnat Divinis decretis, & actibus Dei liberis. P.440. à N.1. per totum Dub.

G

Godoy.

ILL. GODOY, & Alph. Michaelis sensus de iudicio P. Vazq. erga D. Hieronymum. P.263. à N.3.
Gradus immaterialitatis qui, & quot? P.38. N.7.
Gradus immaterialitatis, in quo est Deus, latitudinem non admittit. P.49. N.36.

Gratia omnis.

Gratia efficax supponit decretum efficax etiam apud plures DD. Societ. P.472. N.22.
Gratia, virtutes infusæ, visio beata, & lumen gloriæ meliora his quæ dantur de facto, repugnant. P.103. à N.9. usque 11.
Gratia, etsi ab extrinseco veniat, constituit subiectum proprie, intrinsecè, & per se operativum actuum supernaturalium. P.89. à N.44. usque 48.
Gratia habitualis specificatur à natura Divina. P.27. N.32.
Gratia hæc non est formalis participatio naturæ Divinæ adæquatè, sed inadæquatè: & quomodo? P.53. N.44.
Gratiam operari cum homine non est hominem operari per gratiam, ut debet. P.78. à N.22. & deinceps.
Gratiæ homo cooperatur, & operatur per gratiam. P.84. N.37.
Gratijs gratis datis, & charactere qualiter homo ab uti possit? P.34. N.49.

Grave.

Gravissimæ quæstiones à PP. excitatę, & per quam scientiam resolutæ. P.474. N.25. & seqq.
Gravis tentatio vincenda ex motivo inhonesto non petit specialem gratiam. P.422. N.8.
Gravis tentatio, & carentia specialis gratiæ est medium cognoscendi certo peccatum. Ibid.

H

Habitus.

HABITUS non datur in Deo, & quare. P.193. à N.28. usque ad 33. & P.205. N.59.
Habitum supernaturalem operari nobiscum, non est nos operari per illum. P.78. N.22. & deinceps.
Habitus supernaturales constitnunt potentias naturales verè, & propriè intrinsece subiecta operativa operationum supernaturalium. P.89. N.44. usque 48.
Suntque prædicti habitus vitales ut *quo*, formaliterque tales dicuntur. Ibid. à N.49. usque 51.

Hæreticus.

Hæreticus non cognoscit, nec appetit Beat. supernaturalem, nisi ex motivo naturali. P.26. t.vis. Disp.1. Dub.2. N.3.

Henriquez.

Henriquez Nobilis Societ. Alumnus quid circa cognitionem futurorum conditionatorum, & *Scientiam Mediam* senserit. P.380. N.6. & P.480.

S. Hieronymus.

D. Hieronymus exponitur contra Vazquium. P.263. N.4.
Homo gratiæ Dei operatur, & cooperatur gratiam. P.84. N.37. & deinceps.
Herrera Complut. ad solvendum arg. de læsa libertate creaturæ ex *Scientia Media* mutuas prioritatis admisit. P.496. N.46.
His admissis, & ut admittuntur ab eo, inutilis *Scientia Media* ad concordiam libertatis cum gratia efficaci redditur. Ibid.

I

Idea.

IDEÆ Divinæ qualiter à Beatis queant comprehendi, & qualiter non? P.150. N.23.

Idea ſecundum ſe non eſt Deo medium cognoſcendi futura conditionata. P.419. N.5. & 7.

Idea quorum ſit, & quomodo horum, & quomodo illorum ex D.Thom? P.461.N.7.

Identitas.

Identitas intellectus ſpeciei, & obiecti adhuc in eſſe intelligibili multifariè exploditur. P.163. à N.9. uſque 14.

Imago cui ſimilis primario? P.257. N.33. & deinceps.

Immaterialitatis gradus qui, & quot? P.38.N.7.

Immaterialitas eſt radix cognitionis, & ſcientiæ, & qualiter hoc accipiendum? A P.161. uſque 182. præcipuè à N.28.

Immenſitas qualiter ſe habeat ad loca, & æternitas ad tempora.

Impoſsibilia eſſe non poſſe reducitur in ſummam perfectionem Dei, & qualiter hoc intelligatur? P.285. N.55.

Impoſsibilia per omnipotentiam cognoſcuntur à Deo. Ibid. & deinceps.

Inclinatio innata ſemper eſt ad poſsibile: quæ huic doctrinæ obſtant, vide P.20. N.14. & 16.

Indifferens non eſt medium cognoſcendi determinatum. P.468.N.15.

Innanis gloria non imperat actus honeſtos ſalutares. P.32.N.45, P.329.N.26.

Infinitas non conſtituit naturam Divinam. P. 209. à N.5. uſque ad 12. eſt imparticipabilis uti alia prædicata. Ibid.N.12.

Increpatio Judeorum comparativè ad Gentiles in omnium principijs debet ſalvari eſſe iuſtam. P.471. N.21.

Increpatio ad ſui iuſtitiam quid requirat in ſubiecto, ſi abſoluta eſt, & in extremis, ſi comparativa? Ibid. à N.21.

Increpatio iuſta fundatur ſuprà obligationem, & poſſe, & ſi comparativa ſit ſuprà æqualitatem in eis. P.473. à N.23.

Initium.

Initium Scientiæ Mediæ unde? P.480.N.3.

Initium ſalutaris vocationis à gratia eſt. P.28. à N.24. uſque 42. & deinceps.

Initium fidei, piaque affectio ad eam requiſita à Deo ſunt, non à natura. Ibid. N.42.

Intellectus, ut ſic.

Intellectus Divinus omnia poſsibilia immediatè in Divina eſſentia, & potentia cognoſcit. P.292. N.71. & deinceps.

Intellectus non identificatur cum ſpecie adhuc in eſſe intelligibili. P.163. à N.9. uſque 14.

Intellectus creatus connaturaliter quiddicativè nequit videre Deum, benè ex elevatione. P.37. & deinceps. P.50.N.38.

Intellectus creatus poteſt clarè, & intuitivè videre Deum, ſed non proprijs viribus. P. 2. & 4.N.1. 2. & 13.

Intellectus noſtri variæ conſiderationes. P.5. N.16. & 29.

Intellectus noſtri ſpecies intrinſeca eſt adæquatè naturalis. Ibid. N.22.

Intellectus noſter elevari poteſt ultra ſuum obiectum ſpecificativum; ſecus verò ſenſus, & quare? Ibid. à N.44. uſque 54.

Intellectum entitativè ſupernaturalem non repugnare oſtenditur. P.117. à N.37. uſque 40.

Intellectus per modum potentiæ quot modis accipiatur, detur ne in Deo, & an ut ſic dicat, implicet vè imperfectionem? P.183. N.1. & ſeqq.

Quid D.Thom. in hac parte? Ibid. à N.6. & deinceps ſignatè à N.35. uſque 38.

Intellectus practicus, & ſpeculativus idem habent obiectum ſpecificativum. P.104. N.37. & ſeq.

Interſtitium.

Interſtitia Scientiæ Mediæ à ſæculo IV. & V. uſque ad XIV. P.481. N.5.

Intentio.

Intentio efficax cauſat, imperatque electionem. P.29. t. viſ. Diſp.1. Dub.2. à N.36. uſque 39.

Intentio naturalis, aut prava, non imperat actus ſalutares, rectamque ſuſceptionem, aut miniſtrationem Sacramentorum. Ibid. N.445.

Iudicium.

Iudicium Auth. circa differentiam inter cognoſcentia, & non cognoſcentia. A P.174. à N.28. & deinceps.

Iudicium regulativum elect. med. ſupernaturalium ſupernaturale debet eſſe. P.29.t. viſ. Diſp.1, Dub.2.N.36.

Iuramentum.

Iuramentum, & promiſsio quem animum, & voluntatem requirant ad ſui valorem? P. 401. à N.5.

Iſaias.

Iſaias occiſus à Iudæis dicitur, quod diceret Deum vidiſſe. P.1.N.1.

L

Lemos, & Lesio.

V.M. LEMOS quam fundatè nervosèque opera sua de *gratia* confecerit. P.458. N.2.

P. D. Leonardus Lesius docet eod. tempore Lovanij Scientiam Mediam, ac Molina in Lusitania ann.1588. P.482. N.5.

Lex.

Lex contradict. quæ? P.432. N.28. & seqq.

Legi contradictor. inmittendo ad salvandam libertatem hum.actuum, oppositum habetur. Ibid. à N.25.

Liberum arbitrium, & libertas.

Liberum arbitrium creatum supercomprehensum non est medium cognoscendi Deum contingentia conditionata. P-417. à N.3. usque ad 9.

Liberum arbitrium gratiæ cooperatur, & operatur per gratiam. P.84. N. 37. & seqq.

Libertas potentiæ, habitus, & actus in qua indifferentia consistat. P.94. & 97. à N.53. usque 57.

Libertas lege, & veritate obiectiva contradict. deprimitur? P. 428. à N. 21. & P.432. à N.29.

Libertas Divina tollitur positis decretis futuris. P.452. N.18.

Libertas Divina, & creata tollitur per Scientiam Mediam. P.489. à N.20. & P. 492. à N.28. usque 37.

Loci arguendi fallaces in *disiunctivis* extricantur. P.290. N.67. P.395. N.30.

Loci arguendi in *conditionalibus* fallaces etiam detegunter. P.395. à N.30.

Ludovicus Molina Conchensis fatetur se discedere à SS. DD. Aug. & Thom. in medio cognoscendi contingentia conditionata. P. 481. N. 7.

Ludovicus Molina emittit Scientiam Mediam Lusitaniæ Regno ann.1588. P.482. N.5.

Lugo.

Em.de Lugo, & Ill. Godoy quid senserint de iudicio Vazq.erga D.Hieronymum. P.263. à N.3.

Lumen gloriæ non est species deserviens visioni Dei. P,37. N.1. & seqq.

Lumen gloriæ est tota ratio proxima agendi vis. beat. & idem de alijs habitibus supernaturalibus comparativè ad actus. A P.68. usque fin. 1. Dub.

Lumen gloriæ melius eo, quod de facto datur, non est possibile. P. 103. à N.9. usque 11.

Est in eodem gradu immaterialitatis cum Deo, non *proximè*, sed *radicaliter* sumptum. P.113. N.29.

Lumen gloriæ qualiter participet intellectum Divinum. P.203. N. 55.

Lumen principiorum non differt in Deo à scientia, & sapientia. P. 297. à N.5. & post qualiter differat ab Arte, & prudentia in Deo. P.30. N.17.

Lutherus.

Lutherus, & Calvinus quid in puncto gratiæ, & quam longe Thomistis absint? P.68. N.1. & P.84. N.37. & seqq.

Lux.

Lux qualiter sit Solis proprietas. *P.119.* N.40. ad medium.

M

Malitia.

MALITIA peccati ex quo habeat esse futuram. *P.* 371. N. 21. & 22. & seqq.

Masilienses, seu Semipelagiani tenuerunt Scientiam Mediam, fatentibus etiam Suar. & Granados. *P.*481. N.4.

Medium.

Medio nullibi distributo nil concluditur in conditionalibus. P.396. N.30.

Medium Deo cognoscendi futura conditionata ante decretum non est supercomprehensio lib. arb. creati. P. 417. N.3.

Medium eadem futura cognoscendi non sunt ideæ, æternitas, auxilium, aut causa physicè, vel moraliter connexa cum illis. Ibid. N.4.

Medium ea cognoscendi non est veritas obiectiva contradict. ex suppositione eventus, aut quavis alia. P.423. à N.9. usque fin. Dub.

Medium veritatis obiectivę destruit libertatem nostrorum actuum. P. 428. à N. 21.

Medium cognoscendi Deo futura contingentia conditionata est Dei æternum decretum. P.458. à N.1. & seqq.
Medium ea cognoscendi certo est decretum non per se, & ab intrinseco indifferens, sed efficax. Ibid.
Medium cognoscendi futurum absolutum, & conditionatum est decretum ab æterno subiective in Deo existens. P.465. à N.10. P.469. N.18.
Medio contingentium posito decreto, scientia Dei respectu ipsorum mirabilis multiformiter adhuc est. P.477. N.29.
Medium cognoscendi peccata futura est Dei decretum permissivum, sivè absolutum, sivè obiectivè conditionatum. P. 478. N.30.

Modus.

Modus substantialis unionis cur possit esse participatio Dei ad eum elevans; secus substantia? P.115. N.33. in fine.

Molina.

P. D. Molina Conchensis tenet Deum non cognoscere sua decreta, ut futura, ac inde nec alia ut futura. P.446. N.3.
P. Molina protulit Scientiam Mediam ann. 1588. P.482. N.5.
Mutuas prioritates Herrera Complutens. ad solv. arg. de læsa libert. creaturæ ex Scientia Media admisit: quibus admissis Scientiam Mediam ad concordiam lib. cum gratia efficaci inutilem reddidit. P.496. N.36.

N

Natura Divina.

NATURA Divina, non autem creata est demonstrabilis per prædicata communia, & transcendentia. P.224. N.41.
Natura, & essentia in Deo obiectivè non distinguntur. P.198. à N.41. usque 49.
Natura Divina non constituitur aggregato divinarum perfectionum. P.212. à N.13. usque 25. nec per asseitatem. P.217. à N.26. & deinceps.
Naturæ Divinæ constitutivum physicum, & metaphysicum, & intelligentia horum. P.408. à N.1. & deinceps.
Non est intelligere actuale, sed radicale, & hoc conformius D. Thomæ. P.225. à N.45. & deinceps.
Nestorianis plures Theologi tribuunt Scientiam Mediam. P.481. N.3.

Nihil.

Nihil evenit in rebus præter Dei providentiam, & dispositionem. P.476. N.27.

Nomen.

Nomen *qui est* quomodo proprium Dei? P.222. N.39.
Nomen *essentia* quot modis accipiatur. P.238. N.74.
Numerantur plura Nomina, & qualiter de Deo affirmanda, vel neganda. P.206. à N.60. usque 64.
Nomina Viatorum, & Beatorum Divina significantia quantum differant. P.126. à N. 13. usque 15.
Nomina rerum corporalium qualiter de Deo dicantur, & qualiter intelligibilium, omniumque perfectiones? P.183. N. 4. & P.190. N.21. & 23. & P.200. N.45.

O

Obligatio.

OBLIGATIO fundatur, & supponi posse. P.473. à N.23.

Obiectum in universum.

Obiectum adæquatè specificatum nostri intellectus est ens adæquatè naturale naturaliter attingibile. P. 6. N. 22. & seqq.
Obiectum extensivum intellectus latiùs patet, quam specificativum; secus accidit in sensibus, & qua ratione? Ibid. à N.44. usque 54.
Obiectum extensivum non dat speciem essentialem potentijs, si pure extensivum sit, & quare? Ibid. N.30. & 59.
Obiectum primarium secundario connexum videri non potest, secundario non viso. P.139. N.39.
Obiectum Divinæ Scientiæ *quod* tàm motivum, quàm terminativum. P.244. à N.1. sunt omnia divina prædicata. P.250. à N.20.
Obiectum scientiæ liberæ Dei quodnam sit tàm formale, quàm materiale? P.480. N.1.
Obiectum Scientiæ Mediæ, ut ab ea distincta quodnam? Ibid. N.2.

Omissio.

Omissio decreti libera constituit *non futurum*. P.414. à N.21.

Omnipotentia.

Omnipotentia non inconnexa, sed absolutè connexa est cum possibilibus, estque medium ad eorum cognitionem. P.269. à N.20.

Omnipotentia connexa perfectior est quam inconnexa. Ibid. & P.283. N.49.

Opera aliqua esse dona Dei est illa efficaciter esse à Deo electa, & prædestinata, iuxta M. P. Aug. P.460. à N.6.

Opera nostra bona essentialiter dependent à decreto Dei. P.461. N.8. essentialiter etiam sunt dona Dei. Ibid. usque ad N.12.

Ordo.

Ordo in prophetia quandoque revelatur, non revelato eventu. P.388. à N.22.

Ord. Prædicat. qui primo impugnaverint Scientiam Mediam. P.481. N.5. & P.483. N.9.

Origenes.

Origenes, & Eusebius qualiter audiant circa scientiæ Dei causalitatem. P.309. N.17.

Origenes defensavit liberum arbitrium contra expressas Sac. Script. authoritates. P.462. N.8.

Origenes quam scientiam contingentium tenuerit. P.48. N.3.

Origenes, Arriani, Pelagiani, & Nestoriani posuerunt præviſionem operum prædestinationem præcedere. P.480. N.3.

P

Peccatum.

PECCATUM pro formali subditur dispositioni Dei constitutę per decretum permissivum. P.488. à N.16. Pro materiali quomodo? Ibid.

Peccatum à quo habeat futuritionem. P.371. N.21. & seqq.

Peccata futura, sivè absolutè, sivè conditionatè cognoscit Deus in decreto eorum permissivo. P.478. N.30.

Peccata Deum impedire non posse foret imperfectio in ipso; & an oppositum sequatur ex Scientia Media. P.488. à N.17.

Perfectiones Dei, & creaturarum *quæ* differant. P.265. à N.10.

Perfectiones *simpliciter* simplices, & secundum quid optimè explicantur. Ibid. N.14.

Petrus.

Petrus *del Rivo* Lovanienſis retractat Romæ, quod Sixtus IV. in eo circa negotium prædestinationis damnavit ann. 1476. P.481. N.5.

V. M. P. Fr. Petrus *de Soto* Scientiam Mediam in eius principio, seu vestigio oppugnat. P.482. N.5.

Possibile, & Possibilitas.

Possibilia cognoscuntur adeo secundum esse proprium, & differentiale ipsorum. P.262. à N.1. usque 19.

Possibilia cognoscuntur à Deo in omnipotentia tanquam in causa. P.275. à N.30.

Cum possibilibus connectitur Divina omnipotentia. P.269. à N.20.

Possibilitas quid, & quotuplex? P.275. N.30.

Potentia omnis.

Potentia Logica, & physica quid, & qualiter in Deo? P.190. N.20. & P.197. à N. 38. usque 41.

Potentia in ordine ad quæ dicatur, & quomodo in Deo? P.183. N.2. & 13. & seqq.

Potentia obedientialis activa posita à Suar. difficilis intellectu. P.70. N.5. & 18.

Potentia obedientialis speciem suam essentialem non habet ex ordine ad agens superius. P.15. N.57. & P.282. N.32.

Potentia naturalis, & obedientialis eandem speciem intrinsecam habent. P.10. N.34. & seqq. & 57. & seqq.

Potentiæ specificantur ab obiectis medijs operationibus. P.6. N.19.

Potentiæ specificantur ab operationibus, quę competunt agentibus secundum suam naturam, non ex elevatione ad ordinem superiorem. Ibid. usque N.22.

Potentiæ non habent speciem essentialem ab obiectis pure extensionis, & quare? Ibid. N.30. & 59.

Præcisio.

Præcisio quid sit, & quotuplex illa sit? P.121. à N.1.

Prædestinatio.

Prædestinationi Dei, & proposito innititur præscientia bonorum operum. P.459. à N.4.

P.

Prædicatum.

Prædicatum *non communicari* ad intra convenit relativis, ut differunt ab absolutis. P.136. N.33.

Prædicatum *communicari ad intra* convenit absolutis, ut differunt à Relativis. Ibid.

Prædicata Divina, quæ creaturis communicabilia, & quæ incommunicabilia? P.120. N.40.

Pariter quomodo à viantibus, & Beatis apprehendantur, & significentur? P.126. à N.13. usque 15.

Pariter, nec absoluta, nec relativa videntur, aut videri possunt, quin omnia simul videantur. A P.122. usque 140.

Prædicatum unum Divinum cur communicari possit alio non communicato; non autem videri, alio non viso? P.135. à N. 27. usque 38.

Prædicata aliqua quot modis de Deo dici possint, & quæ sint? P.183. N.3. & 4.

Prædicata creaturarum qualiter participentur à Deo. P.203. à N.55.

Prædicata plurima qualiter de Deo affirmanda, vel neganda? P.206. à N.60. usque 64.

Prædicata Divina in se nullam habent prioritatem. P.333. à N.64.

Prædicata ex differentiali conceptu se non includentia virtualiter defferunt. P.300. N.14.

Præscientia, & præsentia.

Præscientia omnis bonorum operum proposito, & prædestinationi Dei innititur. P.459. N.4.

Præscientia non est propositum, sed subsequitur ad illud. Ibid. N.6.

Præscientiam operum quam concesserint Semipelagiani, & Pelagiani, quamque impugnaverit M. P. Aug.? Ibid.

Præsentia futurorum absolutorum in æternitate. P. 316. à N.1.

Præteritio.

Præteritio quid sit? P.357. à N.32.

Præteritio iam non cadit sub omnipotentia, & quare? P.288. N.62.

Prioritas.

Prioritatis signa subtiliter explicantur. P. 314. N.24. & P.441. à N.43.

Privatio.

Privatio visus in Talpa, & rectitudinis in odio Dei, ex quibus nascatur? P.23. N.22.

Processio.

Processio Verbi cur sit generatio, & quæ requirat. P.232. N.60. & 82.

Professor.

Professores Scientiæ Mediæ gloriantur Ludovico Molina inventore eius. P.480. N.3.

Professores Scientiæ Mediæ quo sensu admittant aliqua contingentia fugere providentiam Dei. P.486. N.14.

Prophetia.

Prophetia *prædictionis*, & *comminationis*, in quo differant. P.388. à N.22.

Propositio.

Propositiones in *æternitate*, & *æterna veritatis* qualiter differant? P.335. N.38.

Propositiones variæ qualiter intelligendæ, & verificandæ? Ibid. usque ad finem Dub. & P.354. à N.27.

Propositiones enuntiantes futura conditionata omnimodè certò cognoscuntur à Deo. P.385. N.16.

Providentia, & dispositio.

Providentiam, & dispositionem Dei aliqua contingentia fugere sequitur ex Scientia Media. P.486. à N.14.

Providentiam an Scientia Media constituat, & qualiter ad eam se habeat ex suis principijs. P.498. N.37.

Prudentia.

Prudentia, & Ars in Deo qualiter interse, à lumine principiorum, scientia, & sapientia differant? P.301. N.17.

Q

Quæstio.

QUÆSTIONES gravissimæ à PP. excitatæ, & per quam scientiam resolutæ, & cognitæ. P.474. à N.25.

R

RADIX cognitionis, & scientiæ quæ? A P.161. usque 182. maximè à N.28.

Receptio.

Receptio formarum aliarum rerum quomodo

modo in [illegible], & n[illegible] cognoſcentibus. [illegible]. à N.28.

Regens.

Regentes Colleg. S. Greg. & MM. Conv. S. Pauli apud Pinciam quid in Scientiam Mediam. P.483. N.9.

Regula.

Regulæ pro conditionalibus, & quas habeant exceptiones? P.391. & ſeq. à N.25.

Relatio, & Relativum.

Relatio Divina, cui equivaleat in creatis, & quomodo Divinam Perſonam conſtituat? P.240. à N.78.

Relationes, & Attributa obiectum ſpecificativum Divini intellectus, & ſcientiæ. P.250. à N.20.

Relativa queunt communicari ad extra, ut diſtincta ab abſolutis, ſed non videri. P.136. N.33.

Res.

Res creatæ qualiter productæ ab æterno in æternitate? P.328. N.24.

Rerum ſpecies ſecundum quam operationem accipiantur. P.6. N.17. & 19.

S

Scientia Dei.

SCIENTIAM in Deo eſſe, & undè probetur. P.160. à N.3.

Scientiæ Dei ſpecificativum omnia prædicata Divina. P.250. à N.20.

Scientia in Deo non differt adæquatè à lumine principiorum, & ſapientia. P.297. à N.5.

Scientia Dei eſt cauſa rerum. P.306. à N.8.

Scientia conditionatorum, & libera.

Scientia conditionatorum nullam in Deo dicit imperfectionem. P.395. N.29.

Scientia conditionata non præcedit de neceſſitate abſolutam. P.475. à N.26.

Scientia conditionatorum decreto Dei innixa mirabilis multiformiter eſt. P.477. N.29.

Scientia contingentium non innixa decreto Dei libero tollit ab eo libertatem indecernendo. P.449. N.10.

Scientia Dei libera, ut diſtincta à Media, quid ſit? P.480. N.1.

Scientia Media.

Scientia Media, ut diſtincta à libera, quid ſit? P.480. N.2.

Scientia Media curita dicta? Eius origo, progreſſus, & ſtatus. Ibid. à N.2.

Scientiæ Mediæ ſub hoc nomine Authores P.482. N.5. & 6.

Impugnatores primi ex Dominicanis Scientiæ Mediæ. Ibid. N.5.

Scientiæ Mediæ præludia undè. Ibid. N.6. & 7.

Scientiæ Mediæ Impugnatores poſt ex Dominicanis Regentes Inſignis Collegij D. Greg. & Magiſtri Conventus S. Pauli in Valle-Oletana. Ibid. N.9.

Quid erga Scientiam Mediam prædicti tunc egerint, & uſque quo res deducta. Eod. N.9.

Scientiæ Mediæ Defenſores in Roma[illegible]ria. Ibid.

Oppugnatores Dominicani. Ibid.

Scientiæ Mediæ defenſandæ [illegible] ema[illegible] navit tunc decretum perm[illegible], aut à S. Sede, aut à Cenſorio [illegible]. ibid.

Scientia Media producta à [illegible] fere deſerta iam eſt à [illegible] N.10.

Scientiæ Mediæ deſſertioni [illegible] RR. P. Claudius *Aquavi*[illegible] ad Societatem. P.484. N.10.

Scientia Media P. Molinæ à [illegible] mata eſt. Ibid.

Scientia Media Suarij reſpectu [illegible] actuum impoſsibilis eſt. Ibid.

Scientia Media abſolutè eſt im[illegible] Deo minus conſona. P.482. N.

Scientiam Mediam tam multa [illegible] M. P. Aug. impugnant, ut ter[illegible] cuſque non ſuppetat ea pro[illegible] Ibid.

Scientiæ Mediæ Præcipuus Author fatetur. M. P. ſibi Adverſari. Ibid.

Scientiæ Mediæ ſequuta inconv[illegible] Ibid. N.13.

Inter quæ eſt aliquod prædica[illegible] num ſubijci diſpoſitioni crea[illegible] Dei. P.487. N.16.

Scientiam Mediam habere [illegible] non eſt; bene tamen in ma[illegible] Deus eam habeat. Ibid. Dub.

Scientiæ Mediæ principij[illegible] ſentur in convenientia.

Unum eſt: opus honeſt[illegible] creaturæ eſſe, impoſ[illegible]

Item potentiam creaturæ, quo ad actus liberos eius, à Dei potentia participatam non esse a Deo, sed è converso. Ibid. N. 18. & 19.

Scientia Media quàm minuat dominium Dei, suprematumque eius potestatem. P. 489. à N. 20. usque 28.

Scientiæ Mediæ positio utramque tollit libertatem, Divinam, scilicet, & creatam. P. 492. à N. 26. & à N. 28. usque 37.

Scientiæ Mediæ principia inferunt Deum non cognoscere futura conditionata. P. 380. N. 7. & seqq.

Scientia Media regulare potest collationem auxilij dantis posse. P. 452. N. 15.

Scientia Media superfluit posito Deum cognoscere sua decreta, ut futura. P. 454. N. 18. & P. 465. N. 11.

Scientia Media non requiritur per se ad existentiam consensus, nec facit ut Deus liberaliter donet illum. P. 464. N. 9.

Scientia Media necessaria non est ad concordiam libertatis cum decreto efficaci, quo Deus ut specialis Benefactor.

Media tollit libertatem creatam. à N. 28. usque 34.

Media uti, & auxilium efficax ab o, non acquiritur actibus voeatæ. P. 493. à N. 29. usque

lia præcedit consensum volun æ in statu absoluto, & condi- 495. N. 33.

Mediam non requiri ad liber- onsensus præcedere Suarez fate- n. N. 34.

Media inutilis ex hoc ad concor- ertatis cum gratia efficaci, red- quod, & vidit, & probat bifariam ipse. Ibid. & N. 35.

item argumentum suorum contra inconvenienti subtractionis li- posita physica præmotione inau- & inacquisibili à voluntate crea-

iæ finis duplex, & quis præ- s Professoribus? Ibid. N. 37. finem intentum Professores tur, sed oppositum ex ea

naliter Divinam Provi- , & an libertatem in id.

Suarez Av- us li- beri c- turæ tollit s Mediam. P. 496. N. 34.

Suarij concordia libertatis cum gratia æquè salvatur cum Scientia Media, & præmotione physica. Ibid. N. 35.

Suppositio antecedens consensum, si sit Deo libera, non tollit libertatem ex modo opinandi Suarij; secus si Deo libera non sit. P. 496. N. 35.

Scientia Visionis.

Scientia visionis, & simplicis intelligentiæ non differunt attributaliter. P. 303. à N. 1.

Scientia utraque quid sit, & qualiter differat à libera, & necessaria? Ibid.

Scientia visionis non semper supponit obiectum. P. 313. à N. 26.

Scientia peccati in homine, & Angelo supposuit decretum permissivum. P. 479. N. 26.

Semipelagiani.

Semipelagiani qui fuerint? P. 481. N. 4.

Semipelagiani admisserunt scientiam conditionatorum ante decretum iuxta Suar. & Granad. P. 458. à N. 4.

Sic itaque Scientiam Mediam tenuerunt. P. 481. N. 4.

Sensus.

Sensuum immaterialitas non est maior quam vis eorum innata activa, secus intellectus. P. 12. à N. 44. usque 54.

Sensus elevari nequit ultra suum obiectum specificativum, benè tamen intellectus, & quare? Ibid.

Sidonij.

Sidonij, & Tyrij an forent minus excœcati, & indurati quam Judei. P. 474. N. 24.

Signum.

Signa prioritatis subtiliter explicantur. P. 314. N. 28. & P. 441. à N. 43.

Species in universum.

Species Angeli superioris in inferiori, esto comprehensiva superioris, non infert cognitionem comprehensivam, & quare? P. 48. N. 35.

Speciei expressæ necessitas, eiusque distinctio ab impressa, & cognitione. P. 56. N. 1. & 2.

Speciei expressæ impossibilitas à Beatis formanda. P. 77. N. 4. & seqq. usque 11.

Debet esse eiusdem immaterialitatis cum obiecto, & eiusdem, aut superioris cum spe-